PAZ

Praxis

de Secular

✠

AÑO DE MDCCLXXXII.

Sumario de Tercera Clase. *Dos Reales.*

NUESTRO SANTISIMO PADRE PIO VI. POR SU BREVE DE 13. DE NOVIEMBRE PROXIMO PASADO Nos ha cometido la Autoridad Apostolica para que podamos dispensar el Indulto de comer carnes (guardando la forma del ayuno) en los dias Quadragesimales, que expresa, à todos los Fieles de ambos sexos, y de uno, y otro estado, Secular, y Eclesiastico, à excepcion de los Regulares, que por voto estén obligados al uso perpetuo de manjares Quadragesimales. Por tanto, y porque Vos haveis contribuido la Limosna de dos reales, que en virtud de la misma Autoridad Apostolica hemos regulado, y recibis este Sumario, OS DISPENSAMOS, para que podais comer carnes saludables en los dias de Domingo, Lunes, Martes, y Jueves de cada semana de la proxima Quaresma de mil setecientos ochenta y dos, exceptuados los quatro dias de la primera semana, y todos los de la Semana Santa, ò Mayor, con prevencion, de que para usar de este Indulto haveis de tener la Bula de la Santa Cruzada. Dado en Madrid à diez y ocho de Diciembre de mil setecientos ochenta y uno.

D. MANUEL VENTURA FIGUEROA COMIS. GEN. DE CRUZADA

Dn Manuel Ventª Figueroa

BIBLIOTECA DE LOYOLA
Sala
Estante
Plúteo

✠

AÑO DE MDCCLXXXII.

Sumario de Tercera Clase. *Dos Reales.*

NUESTRO SANTISIMO PADRE PIO VI. POR SU BREVE DE 13. DE NOVIEMBRE PROXIMO PASADO Nos ha cometido la Autoridad Apostolica para que podamos dispensar el Indulto de comer carnes (guardando la forma del ayuno) en los d... ue expresa, à todos los Fieles de ambos sexos, y de uno, y otro estado, Secular, y Eclesiastico, à ... ulares, que por voto estén obligados al uso perpetuo de manjares Quadragesimales. Por tanto, y ... haveis contribuido la Limosna de dos reales, que en virtud de la ... stolica hemos regulado, y recibis este Sumario, OS DISPENSAMOS para que podais comer carne... de Domingo, Lunes, Martes, y Jueves de cada semana de la proxima Quaresma de mil setecient... eptuados los quatro dias de la primera semana, y todos los de la Semana Santa, ò Mayor, con pre... sar de este Indulto haveis de tener la Bula de la Santa Cruzada. Dado en Madrid à diez y ocho de I... entos ochenta y uno.

D. MANUEL VENTURA FIGUEROA COMIS. GEN. DE CRUZADA

Dn Manuel Ventª Figueroa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRAXIS

ECCLESIASTICAE ET SECVLARIS,

Cum actionum formulis, & actis processuum

Hispano sermone compositis, Tomi tres.

Autore Gonçalo Suarez de Paz Salmãtino vtriusque iuris Doctore, & insignis collegij Beatæ Mariæ Magdalenæ collega, iurisque Pontificij Cathedram Primariam publico stipendio in florentissimo Salmanticensi Gymnasio Olim Regente ac postea Regio senatore Galleciæ qui Pace, & bello iuste & fortiter se gerens obijt tandem Madritij, die. 16. mensis Iulij, anni Domini. 1590. hac tertia editione accuratissime repurgati: Quibus accessere quam plures additiones eiusdem autoris.

Ad D. Franciscum à Zapata, Comitem de Barajas. PHILIPPI. II. Hispaniarumque Regis Summum Præsidem.

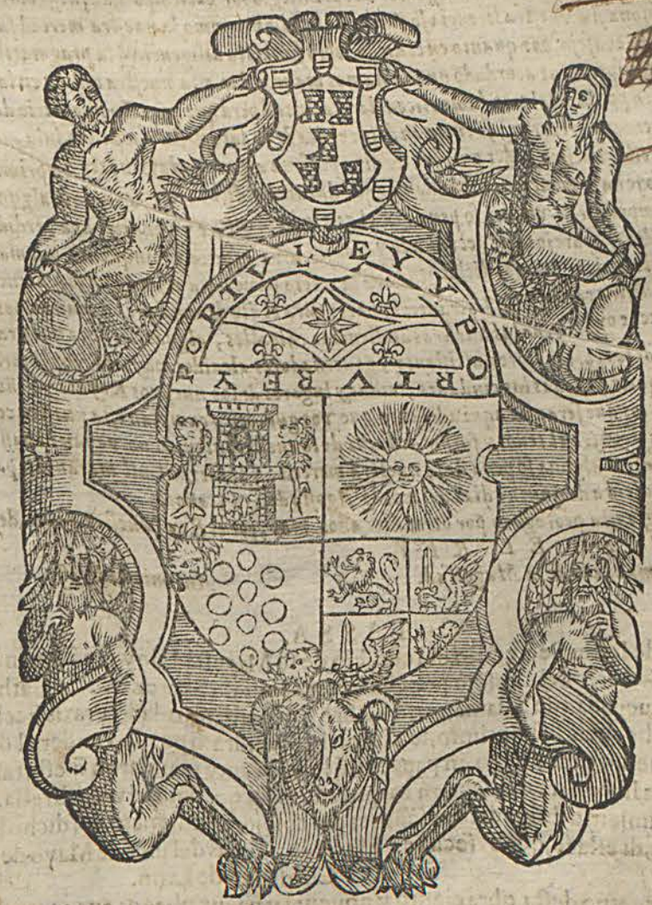

CVM LICENTIA ET PRIVILEGIO.

Olmeti excudebat Didacus Cusio.

Anno. MDXCII.

Esta tassado a tres marauedis y medio el pliego.

Valga para el año de mil setecientos ochenta y tres.

D. Joaquin Benito Garay.

Aprobacion.

YO he visto este libro intitulado Praxis, ecclesiastica, & secularis, partido en tres libros, que ha compuesto el D. Gonçalo Suarez de Paz del collegio de S. Maria Magdalena de la ciudad de Salamãca, y Cathedratico de la vniuersidad de la dicha ciudad: en el qual cõ mucha erudiciõ ha resuelto las dichas Practicas comprobandolas y sacandolas delos derechos Canonico Ciuil, y Real, disputando, y resoluiendo muchas questiones dudosas, q̃ enellas se offrecẽ, y las materias de los actos q̃ en los juyzios se proueẽ, y guardã, y son necessarios poniendo la Theorica y Practica de todos ellos, y la orden en cada cosa, con los Libellos, y peticiones de las partes, autos y sentencias de los juezes en Romance, explicando los, y prouãdo los por derecho. La qual obra sera de mucho aprouechamiẽto, y escusara de mucho trabajo, a los letrados q̃ salẽ de los estudios y comiençan a abogar, y a los juezes modernos, y alos q̃ no han sido muy versados en la practica de los juyzios. Y para modernos y antiguos ay enel muchas y muy buenas resoluciones, en differentes materias bien resueltas, y trabajadas. Y ansi parece que siendo vuestra magestad seruido le podra hazer merced de le dar licencia y priuilegio para q̃ lo imprima.

El Doctor Escudero.

EL REY.

POrquanto por parte de vos el Doctor Gonçalo Suarez de Paz Cathedratico de Canones en la Vniuersidad de Salamanca, nos fue fecha relacion que vos auiades compuesto vn libro intitulado Praxis Ecclesiastica, & secularis del qual haziades presentacion, y porque era muy vtil y necessario y con licẽcia nuestra le auiades impresso, nos suplicastes os mandassemos dar priuilegio por el tiempo que fuessemos seruido, para que otra ninguna persona sin vuestra licencia le pudiesse imprimir, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia q̃ la pragmatica por nos agora nueuamente fecha, dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon e nos tuuimos lo por bien por la qual vos damos licencia y facultad para que por tiẽpo y espacio de diez años cũplidos primeros siguientes que corren y se cuentan desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante vos o la persona que para ello vuestro poder ouiere y no otra persona alguna podays hazer imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion, y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir ni vender so pena que el que lo imprimiere y vendiere aya perdido y pierda quales quier libros, y moldes, y aparejos que del tuuiere y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la nuestra camara, y la otra tercia parte para el q̃ lo denunciare: y mandamos a los del nuestro consejo, presidente, e oydores de las nuestras audiencias, alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte e chancillerias, y todos los corregidores, assistente, gouernadores, alcaldes mayores, y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares de los nuestros Reynos y Señorios ansi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos y contra el tenor y forma della, ni de lo enella contenido no vayan ni passen ni consientan yr ni passar en manera alguna so pena de la nuestra merced, y de diezmil mil marauedis para la nuestra camara. Dada en Madrid a dezinueue dias del mes de Agosto de. 1583. años.

Este dicho priuilegio esta prorogado por otros diez años mas, por el Rey Nuestro Señor, despues de cumplido este. *YO EL REY.*

Por mandado de su Magestad. *Antonio de Erasso.*

TASSA.

YO Christoual de Leon Secretario del consejo de su Magestad, doy fee q̃ auiendo se presentado ante los Señores del consejo por el Doctor Gonçalo Suarez de Paz Cathedratico de Canones en la vniuersidad de Salamanca, vn libro q̃ cõpuso intitulado Praxis Ecclesiastica, & Secularis, q̃ con su licencia se imprimio, le dieron licẽcia para q̃ pueda vender el dicho libro a tres marauedis y medio cada pliego en papel en q̃ le tassaron, y mandaron q̃ esta tassa se ponga al principio de cada libro para q̃ se sepa en lo que esta tassado, y q̃ no se véda sin ella. Y para q̃ dello cõste, de mandamiento de los dichos señores del cõsejo, y pedimiẽto del dicho Doctor Gõçalo Suarez de Paz, di esta fe, que es fecha en Madrid a. 25. dias del mes de Mayo de. 1583. años.

Christoual de Leon.

Contiene cada cuerpo desta obra ciento y nouenta y nueue pliegos que a tres marauedis y medio cada vno, conforme a la dicha tassa vale veynte reales y medio.

AD DON FRANCISCVM à Zapata Comitem de Barajas Philippi. II. Hispaniarum Regis Summum Præsidem Doctoris Gonçali Suarez de Paz Collegæ insignis Tollegij Beatæ Mariæ Magdalenæ iuris Pontificij Cathedram Salmanticæ regentis in praxim ecclesiasticam, & secularem præfatio.

SIQVIS vnquam extitit, illustri, & excelso loco natus, qui secundo rumore hominum totusq̃ penè Christiani orbis gratulatione summũ amplitudinis culmẽ aliquãdo conscẽderet rerumq̃ omnium gubernacula sustineret, is tu Illustrissime Comes, supremeq̃ Præses es nostris tẽporibus merito existimandus. Cum enim dies ille cunctis fœliciſsimus illuxisset, quo te Hispana Respublica summum accepit moderatorem, verbis explicari non potest, quanta animorum consensione omnes omnium ordinũ homines lætari & exultate viderẽtur. Nã cũ antiquissimam generis claritatẽ, rerumq̃ tuarum præclare gestarum gloria cum admiranda ingenij, animiq̃ natura, cumque iustitiæ, prudẽtiæq̃ insignibus ornamentis coniunctam intuerentur iure sibi maximo gratulabãtur omnes, neminemq̃ omnino, nec ex nostrorum, nec ex antiquorum, clarorumq̃ hominum exẽplis reperiebant quem tecum comparare vlla ex parte possent. Tu cum Cordubensem, Hispalensemque ciuitatem, clarissimasque alias vrbes, atque adeo vniuersam Hispaniam iam pridem singulari æquitate, & sapientia moderatus esses, maximaque & amplissima regni negotia bello, paceque administrasses, nobilium, militarium que ordinum præfectus, summaque omnia regio plane pectore tuereris, ac regeres, Regumque amplitudinem (à quibus originem ducis) authoritate & virtutum magnitudine repræsentares, Regij, ac supremi Senatus Princeps, præsesque à PHILIPPO Regum Regis prudentissimo, ac iustissimo, meritissimè es electus. Cum ergo tuæ, tuorumque laudes obscuræ nunquam hactenus esse potuerint indiesque magis non solum nostris, sed penè omnium gentium linguis ac literis celebrandæ esse videantur, insolenter, arroganterque nimium viderer facere si exiguo, & inculto orationis genere persequi tot rerum monumenta vellem. Quis enim tot Comitum Marchionum, potentissimorumque Ducum summorumque Aragoniæ Regum maiorum tuorum victorias, triumphos, totque inclyta bello facta, Maurorum Turcarumq̃ repressos impetus, totque ex hostibus spolia capta, tot magnanimitatis, pietatisque opera pro dignitate commemorare se speret posse. Cumq̃ duæ sint artes, clarissimæque virtutes, quibus principes, & maximi viri vigere, ac florere soleant, militaris vna qua hostiles iniuriæ propulsantur, altera domestica, & ciuilis, per quam ocio & tranquillitate Respublica perfruatur: eamque te in vtraque semper excelluisse constet, illa tamen laus tua quasi proprior, nobisque quasi gratior, iucundiorque videri solet qua ciuilibus, vrbanisq; rebus sapiẽtissimè constituẽdis, describẽdisque iuris, legumq; rationibus informandis moribus, tuendis publicis, priuatisque commodis, hominum saluti & regno-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum dignitati consulere perpetuo consueuisti. Quantò nanq; corporibus nobiliores sunt animi, ac digniores, tanto sunt bellatoribus, valentissimisq; Ducibus instruendæ, componendæq; vitæ rectores, & sapientissimi moderatores anteponendi. Nam si verè Plato fœlicissimas respublicas regnaq; florentissima tũ demũ fore sperauit, cum aut sapientes homines principatum tenerẽt aut Principes sapientiã amplecterentur nemini dubium relinqui potest, quin patrocinio, tuoq; ductu Hispanæ res quã primum florere, & amplificari incipiant, summisque vndique opibus, bonisque omnibus cumulari. Tu animi magnitudinem, integritatem, fidẽ, æquitatem constantiã, inuictumq;, & excelsum robur cũ hactenus ad Hispaniæ, hoc est patriæ tuæ salutẽ conseruandã colendãque Regiã Maiestatẽ contuleris: tum maxime hoc tempore spem eandẽ confirmas, maioraque de te indies, ampliora que polliceris. Tu quemadmodum ad improborum cupiditates comprimendas, infringendamque sceleratorũ audaciam seueritatem adhibes, ita te miẽ probis, clementissimumq; præbes: tu ad excitanda eruditorum studia, industriamq; acuendam, atq; optime de Hispanarum rerum omniũ statu in posterum sperandũ quasi aliquod signũ tollis. Cum ergo in hac semper cura & cognitione verseris, vt iustitiæ cultores, & conseruatores ab imperio, nutuque tuo pendentes, ad tuique imitationem se studiosissime cõparantes, exornes, adiuues, ad pulcherrimaque munera sapienter, strenueque exercenda excuscites, cum ad iudicia forensiaque negotia prudenter, iusteque tractanda consilia, conatusque tuos omnes dirigas, nullamque reipublicæ partem deserendam putes, opportunam mihi occasionem oblatã, quasique licentiam datam existimabam, vt tibi non solum prudẽtiæ, sed mansuetudinis, & clemẽtiæ quoq; laude clarissimo scriptiones, lucubrationesque has meas offerre, ac dicare auderem, (quæ qualescunque erunt) ad reipublicæ cultum, & vtilitatem summo sunt à me studio, summaque ac diuturna industria elaboratæ. Qua in re certò scio, non tantum in me facultatis esse, quantum tibi inseruiendi, & gratificandi voluntatis, cum tamen æquitatem, & humanitatem tuam cognouerim, cum quo nobiliũ, & principũ virorum ingenium tale esse animaduerterim, vt non tam rei, quæ offertur, quam animi magnitudinem spectandã ducant audacius hoc munusculum ad te mittere, in tuo quoque nomine euulgare cõstitui. Habes itaq; à me Comes amplissime practici, ac iudiciarij ordinis libros, quibus tota penè iuris ciuilis prudentia ad quotidianum vsum traducta, & explicata dilucide continetur, quaque aduocati causarumque patroni adiuti, & quasi manu ducti suum munus facilius, & expeditius obire possint, iudicesque mortalibus ius suum tribuere. Quanuis enim eruditissimi, & iuris prudentissimi homines quam plurimi nostro tempore existant, qui legum nodos, & ænigmata explicare possint, in intimaque & abstrusa sensa acutissime penetrare, cum tamen res postulat, vt ad communes controuersias, & quotidianas lites dirimendas ingeniorum aciem intendere, & accõmodare debeant, hærent, & conturbantur plerique, & tanquam in mari magno fluctuantes, nec cursum tenere, nec dirigere, nec portum vnquam cõspicere potuerunt. Accipe igitur humanissime, & clementissime Comes hoc nostrarum vigiliarum opus, quod tuo præsidio, tuique nominis autoritate munitum, in doctorum hominum manus tutissimè, ac fœlicissimè spero veniet. Vale.

PRAXIS ECCLESIASTICAE, ET SECVLARIS. INITIVM.

Ex Initio.

SVMMARIA.

1 AVtor vtriusque iuris theoricam Salmanticæ docuit prius octo annis, quàm ad hanc praxim legendam appullerit.
2 Autor praxim perlegit, vt iuri operam dantes praxi post theoricam imbuti aduocare, & iudicare possent. & nu. 16. & 22.
3 Qui vel theoricam, vel praxim ignorat claudicans nec ius redere, neque aduocare poterit.
4 Legibus consuetudinibus, & stylo iudicandum est.
5 Per stylum, longeuum causarum vsum lites ordinari, et causæ decidi possunt.
6 Stylo leges sæpè derogantur.
7 Iudex contra fori consuetudinem iudicans iniquè agit.
8 Stylus ex nimia peritia procedit, quæ artem facit.
9 Stylus succedit lege deficiente.
10 Iudex contra stylum iudicans litem suam facit.
11 Sententia contra notorium stylum lata nulla est.
12 Aduocatus falsum stylum citans, sicut qui falsam legem citauerit, puniendus.
13 L. 1. tit 7. part. 7. qualiter amplianda.
14 Leges per stylum interpretantur.
15 Theorica absque praxi parum prodest ijs, qui officijs & causarum strepitibus se inferere cupiunt.
16 Autor quare praxim Salmanticæ docuerit, exponit.
17 Autor magna audientium copia circunstante & applaudente, Salmanticæ, anno 1572. hanc praxim perlegit.
18 Autor rationem reddit quare typis prælectam praxim mandauerit.
19 Autor quare partim Latino sermone, partim vulgari idiomate conscripserit, ostendit.
20 Rudis stylus, & nudus in causis procedendi modus, & vndè emanauerit hoc opere edocetur, & vbi opus est nonnihil disputationi relinquit.

21 *Ciuitas vnaquæque suo sensu abundare solet.*

22 *Autoris mens fuit in hoc opere condendo instruere iuuenes, vt causas agere & inchoare valeant absque tabellionum & procuratorum ducatu.*

23 *Vera praxis quotidiano vsu forensi acquiritur.*

24 *Spes sit ei qui præsens opus euoluerit, & in eo contentorum meminerit, & patrocinium præstare, et publicæ rei, vbi sibi committatur, curam gerere posse.*

25 *Opus in tres tomos diuiditur, & quid in quolibet eorum contineatur, ostenditur.*

Totius operis.

Initium.

1 QVM per curriculum annorũ octo, vtriusq; iuris theoricã, studentibus in Salmãticensi Academia exponere insudauerim, venit mihi in mentem, quantum ex vsu eisdem esset, praxim, & stylum etiam ostendere: vt sic theorica, praxi, & communi procedendi stylo instructi, & foro aduocare, & in iudicio mortalibus ius suũ tribuere possent. Quod minimè eis liceret, si eorũ altero carerẽt: claudicarent enim sicut aliquo pede orbati: nam nõ solùm legibus & consuetudinibus, verùm etiã stylo, & vsitata praxi iudicandum est: & stylus, qui longeuus est vsus causarũ, potest æquè vt ius allegari, cùm ad litium ordinationem, tùm ad earum decisionẽ: vt probat Cardi. in Clem. sæpè. §. & quia. n. 4. de verb. signifi. & alij relati per Matien. in Tract. dialogi relatorum. 3. p. c. 9. n. 7. quia stylus facit ius. l. more. vbi Lancelo. ff. de iurisd. omn. iudic. refert & alia cõgerit Syluanup. lib. 3. nu. 32. Didac. Perez in. l. 28. tit. 4. lib. 2. Ordin. ver. Segun el estylo. col. 421. Ab exea. in Rub. de cõsti. nu. 181. & per stylũ non semel legibus derogatur, vt probat Aymon Sabilia, cõsil. 201. n. 21. Ideò iudex contra fori cõsuetudinem iudicãs inique agere dicitur in l. vlt. ff. de testa. Bart. in Authen. qui semel. n. 14. in fi. C. quomodo & quãdo iudex: nã stylus ex nimia peritia procedit, quæ facit artẽ, vt ait philoso. 1. metaphi. c. item. 1. & vbi deficit lex, stylus succedet, vt per Bello vis. in sua pract. Rubric. de fugã reorũ. nu. 39. Vsq; adeò q; iudex cõtra eum decernẽs, suam litem facit: & si stylus notorius sit, erit sententia nulla, vt asserit Iass. in Authen. iubemus. nu. 3. C. de iudi. sequitur Sylua Nupt. vbi suprà, optimè Guido. q. 292. n. 2. Hinc aduocatus qui falsò vsitatum stylũ allegauerit, sicut qui legem, punietur ex. l. fi. ff. de falsis. l. 1. tit. 7. p. 7. quæ sic ampliãda & accipienda est. Et meritò quia vera legum interpretatio à praxi. & cõmuni stylo sumitur, vt ex Bald. & Decio reassumpsit Hyppolyt. in pract. crimi. §. principium. nu. 3. Vbi nu. 4. conscripsit, parum prodesse habere theoricam absque praxi, & peritia styli, maximè tyronibus qui in officijs se exercere cupiunt. Quæ omnia & alia, quæ passim de stylo, & praxi occurrunt, attentè perpendens prælectæ theoricæ exercendæ modum, prãxim & fori stylum, quo ad eius varia mutatio patiebatur, edocere decreui: & tandem præterito anno. 1572. magno astantium applausu, & aula studentium plena, quos præ eorum multitudine non capiebat publicè edocui. Vnde cùm temporis progressu ipsa practica praxis præ se tulisset, quantum emolumenti iudicibus, & tyronybus causarum patronis attulisset, & in dies allatura esset, eorum instantissimis precibus deuictus, coactus fui eam etiam prælo mandare. Quam tamen sic mandaui partim Latino sermone, partim nostro Castellæ communi

niidiomatẽ: quia tractatus ipse qui hoc in regno modum procedendi, & stylum pertractat, aliud non patiebatur: Nam in eo non iuris subtilitates, non eius apices, sed nudum rudemq; stylum vtroque in foro agendi tàm iudicibus, quàm aduocatis demonstramus, in simul & fontes, vnde ille stylus riuus, emanauerit, ostendemus: & interim nonnullus etiã locus, vbi opus fuerit, & res suaserit, disputationi relinquitur. Nos tamen non fugit, nostrum humile typis mandatum opus vniuersæ praxi ciuitatum, & locorũ Castellæ haud facturũ satis: quia vnaquæq; ciuitas suo solet abundare sensu, sed nobis sat erit à lea quæ frequentius accidũt praxim adaptare, & sic componere iuuenes, tyronesque iudices, & aduocatos, vt nullo tabellione, aut procuratore magistro, ius reddere, & causas agere incipere valeant: vt inde veram praxim quæ quotidiano forensi vsu, & exercicio paratur, facilius sibi quærant. Quidquid tandem illud fuerit, gratiosè susceptum, curiosè perlectum, & fructuosè memoriæ commendatum velim: & qui susceperit, perlegerit, & memoriæ cõmendauerit, spes eum pulcherrima foueat, suo patrocinio clientulos defendere, & rem publicam in partibus sibi credendis posse gubernare, vt promisit Iustinia. in proœmio Instit. in fin. Quò vt pergant, præsens opus in tres partes, seu tomos partiri instituit: & in primo formam procedendi qua iudices, & aduocati seculares in suo foro vtũtur compono: in Secundo stylum & modum procedendi in tribunalibus ecclesiasticis conscribo: in Tertio praxim & exercitium actionum, & aliorum remediorũ, quæ in iure diuersis in locis dispersa sunt, edoceo. Qui quidem tomi sub se plures rubricellas, capita & paragraphos continebunt, vt ex eorũ fractione quicquid vnicuique studentium vtile sit, facilius memoriæ mandetur, & tenatius inhæreat. Ante omnia tamẽ quasdam Annotationes vniuerso operi deseruientes præmitto, quæ incipiunt.

PRAXIS ECCLES.

ET SECVL. ANNOTATIONES.

Ex. 1. Annotatione.

SVMMARIA.

1 IVdiciũ plures significationes habet.

2 *Iudiciũ significat discussionem causæ vel processum iudicialem.*

3 *Iudicium figuratè & per translationem plures acceptiones habet, non verò secundum propriissimam eius significationem.*

4 *Iudicium propriè et originaliter significat dictionem iuris, id est, actum iudicis.*

5 *Iudicium magis propriè significat existimationem, opinionem, seu actum quõ aliquid determinatur à quocunq;*

6 *Iudicium pro processu sumptum cõmuniter à doctoribus definitur.*

7 *Definitio iudicij, à Curtio tradita impugnatur.*

8 *Inquisitio generalis nõ est iudicium, sed præparatoria.*

9 *Decreta iudicis super prædijs minorum, vel ecclesiarum distrahendis nõ sunt actus iudicij.*

10 *Definitio cõmunis iudicij defenditur à Nauarro quibusdã expositionibus*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prima Annotatio.

additis, quas autor refutat.
11 Alia definitio iudicij traditur ab Autore.
12 Inquisitio contra certam personam facta iudicium est.
13 Iudicium diuiditur in ordinarium, & extraordinarium.
14 Ordinarium iudiciũ quale sit docetur.
15 Extraordinarium iudicium quid sit, explicatur.
16 Alia definitio ordinarij, & extraordinarij iudicij traditur à Nauarro.
17 Inquisitionem remedium extraordinarium esse, defenditur cum communi, contra Innocentium & alios.
18 Inquisitio de omni crimine permissa est ab vtroq; iure, præcedẽti infamia, vel sufficienti præsumptione.
19 Iudicium diuiditur in ciuile, criminale, & mistum.
20 Iudiciũ ciuile quid sit, traditur, veluti quando aliquid petitur absq; origine criminis.
21 Iudicium ciuile, dicitur etiam quando pœna pecuniaria applicatur parti, licèt ex delicto descendat.
22 Intellectus verus assignatur ad cap. per tuas. 1. de simonia.
23 Iudicium criminale est quando de crimine agitur principaliter ad vtilitatem publicam.
24 Iudicium criminale etiam dicitur tàm de iure cõmuni quàm Regio, quando pœna pecuniaria applicatur fisco.
25 Iudicium criminale non est quando pœna pecuniaria applicatur fisco ex cõtractu partium.
26 Iudiciũ mistũ dicitur quãdo nec merè ciuiliter, nec merè criminaliter agitur.
27 Mistum Iudicium etiam est quãdo pœna pecuniaria applicatur fisco simul & parti.
28 Intellectus verus legis Caius ff. ad sen. Con. Sillan.
29 Crimen licet morte delinquẽtis extinguatur quo ad alias pœnas non tamẽ quoad pœnam pecuniariam.
30 Iudicium aliud est ordinariũ & aliud Summarium.
31 Summarium iudicium est, in quo proceditur simpliciter, et de plano, sine strepitu, et figura iudicij, & etiam alijs modis dicitur remissiuè.
32 Iudicium aliud est ecclesiasticum, et aliud seculare.
33 Iudicij alias plures diuisiones esse traditur, remissiuè.
34 Iudicia omnia originem trahunt à iure diuino, modum et formam à iure positiuo.
35 Iudicium à qua parte litis incipiat traditur.
36 Iudicium incipere à litis contestatione dicitur secundùm communem Doctorum.
37 Litis contestatio est fundamentum et lapis angularis totius iudicij.
38 Iudicium à citatione incipere dicitur, secundùm quorundam opinionem.
39 Iudicium propriè dicitur incipere à litis cõtestatione: impropriè verò à citatione inchoari dicitur, secũdum veriorẽ opinionem.
40 Iurisdictio perpetuatur per solam citationem, tam de iure communi quàm de iure Regio, quidquid contrarium teneat Didacus Perez.

Prima Annotatio.

De Iudicio.

1 TRactaturus de praxi & modo circa causas in iudicio expediendas, non ab re erit, aliqua de ipso iudicio prænotare: hæc enim vox Iudicium, plures acceptiones habet, quas cõgerit glos. in. §. præterea. Institu. quibus non est permissum fac. testamen. quam commendat Ioan. Monach. in Rubr. de iudicijs. libr. 6. Iaſſ. in Rubric. C. de iudicijs. Deci. in Rubr. extra, de iudicijs. lectura. 1. num. 5. & easdem significationes recenset glos. in Rubric. de iudic. in extrauagantibus communibus, quas explicat Robert. Marant. de ordi. iudicior. 1. part. à num. 1. Asinius in praxi iudic. in princ. Menoc. lib. 1. de arbitrar. quæst. 8. num. 14. Didac. Perez in Rubric. titu. 1. libr. 3. Ordinamen. Nauar. in Rubric. de
2 iudic. num. 14. In nostro tamen proposito iudicium significat discussionem causæ, vel processum iudicialem, vt in cap. forus. extra de verb. significic. & tradunt
3 Deci. Nauar. & reliqui, vbi suprà. Bene verum est, nullam ex prædictis significationibus (à glos. in dict. §. præterea congestis) habere secundùm suam proprijssimam, & originariam significationem, sed figuratè per translationem, vt optimè aduertit Nauarr. vbi suprà. num. 39.
4 Propriè enim & originaliter significat dictionem iuris, id est, actũ iudicis, quatenus est iudex, & ius inter litigantes dicit, seu decernit, vt deducitur ex dict. c. forus. & docet Sanctus Thomas. 2. 2.
5 quæst. 60. artic. 1. Quo fit, iudicium magis propriè significare omnem existimationem, opinionem, seu actum, quo aliquid determinatur, à quocunq; etiam non iudice, secundum Nauarr. in dicta Rubric. num. 39. quam significationem agnouit Ambro. Calepi. in suo dictiona
rio, verbo, Iudicium.
6 At verò Iudicium pro discussione, vel processu sumptum variè à Doctoribus definitur: crebior tamen definitio est, quòd est actus trium personarum, Iudicis, Actoris, & Rei. in iudicio contendentium, secundum Gofred. in summa. titu. de iudicijs. Hostien. in summa. eodẽ titu. §. 1. Cardin. Panormit. Deci. & Ripa. num. 24. & Mantua in Rubric. extra, de iudic. & tanquam communem defendit Didac. Perez, vbi suprà. Quam tamen definitionem improbant Cagnol. in. l. omnis definitio. num. 37. de regul. iur. Curt. in Rubric. ff. de iudic. nu. 7. Iacob. in Rub. C. eodem titul. num. 1. Alciat. libr. 6. Parerg. cap. 9. & Marant. de ordine iudicio. 2. part. à num. 2. Vnde Curt. vbi suprà in dicta Rubric. ff. de iudic. aliter definit, scilicet, quòd iudicium est actus à iudice factus ad finem condemnandi, absoluendi, vel exequendi.
7 Quæ tamẽ definitio mihi displicet, cùm conueniat inquisitioni generali; quæ fieri potest aduersus incertas personas, secundùm Innocentium in cap. Bonæ, de electio. num. 3. communiter receptum, vt ex illa generali inquisitione condemnatio sequi valeat, testibus post
8 modum reproductis in iudicio plenario, parte audita: quæ quidem inquisitio generalis non est iudicium, sed potius præparatoria appellatur, secundum Barto. & Docto. in. l. vltim. ff. de quæstionib. & Alexand. in consi. 183. libr. 2. Rursus prædicta definitio Curtij corruit ex eo, quod conuenit decretis iudicum super prædijs minorum, vel ecclesiarum distrahendis, ad exequendas sententias aduersus eos latas: quæ decreta
9 actus iudicij non sunt, secundùm Deci. in Rubric. extra de iudic. lectu. 1. numero. 4. & lectu. 2. num. 3. Quamobrem Nauarr. vbi suprà, numero. 15. con-
10 tendit defendere communem definitionem, quasdam expositiones adijciendo, nempè quòd iudicium est actus trium personarum Iudicis, Actoris, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rei in discutiendo contendentium vel contendere parantium: quas expositio-
11 nes ibi eleganter explicat, asserens verbum, actus, stare indiffinitè collectiuè, vt explicat Barto. in l. si pluribus. ff. de lega. 2. & ita vniuersaliter comprehendit actus iudicis, actoris, & rei: nam vnicus actus tantum non constituit iudiciũ iuxta tex. in cap. quoniam contra. depro ba. rursus intelligit verbum, trium, deberi exponi, id est, trium generum personarum, scilicet, iudicis, actoris, & rei, quam expositionem prius assignarunt glo. 2. in c. 1. 4. q. 4. Ripa. n. 42. & Mantua. n. 14. in d. Rubri. de iudi. non enim congruit, quod singula generum intelligantur, sed genera singulorum, cum benè possint esse plures litis consortes, nempe, plures actores, vel plures rei, vt in. l. 1. C. de consortibus eiusdem litis, & notat glo. 1. in. c. cum. M. de constitu. & etiam plures iudices delegati in eadẽ causa, vt in c. pastoralis. de rescrip. Insuper intelligit verbum, personarum, cõprehendere veras, & fictas personas: nã in iudicio inquisitionis, quod ex iudicis officio fit, fama, vel notorietas, accusatoris loco habetur, vt in. c. super hijs. ca. inquisitionis de accusa. Præterea intelligit verbum, in discutiendo, positum fuisse loco verbi, in iudicio, positi in deffinitione communi, vt euitaretur illud incõueniens, quod idem per idem deffiniebatur, denique intelligit verbum, contendere parantium, additum fuisse vt comprænderetur principium iudicij quod est citatio vt. §. fin. inst. de pœna temerè litig. sed prædicta definitio Nauar. conuincitur ex verbo, contendentium, in ea posito. quod verbũ ad actorem & reum tantum referri oportet, nõ vero ad iudicem qui non contendit, sed æquis, & benignis auribus actoré, & reũ audit, vt in ca. forus. de verborum signi. & tamen cum sit vna determinatio respiciens plura determinabilia, pariformiter debet determinari iuxta regulam text. in l. iam hoc iure. ff. de Vulgari: ac ideò cũ verbum contendentiũ, respiciat iudicem, actorem, & reũ, ad omnes tres personas referri debet, ex prædicta regula, ex qua etiam curruit interpretatio Decij in dict. Rubr. de iudi. lectu. 2. n. 3. & alia Mantuæ in dict. rubr. n. 14. in fin. confunditur etiã definitio Nauar. ex eo quod verba illa, contendere parantium, superfluò fuerunt addita, cũ citatio cõpræhendatur sub illo verbo, actus. Quo circa Cuiatius imparatl. C. lib. 3. tit. 1. aliter definit, nẽpe, quòd iudicium est disceptatio quæ fit ex parte actoris & rei apud iudicem litis finiẽdæ gratia. Veltu aptius definire poteris, scilicet, quòd iudiciũ est discussio causæ, quæ coram iudice fit, iuris ordine seruato, cũ legitimo contradictore. Et quòd sit discussio causæ corã iudice, probatur in dict. cap. forus. Quodq; fieri debeat iuris ordine seruato, patet, alioquin esset quid extraordinariũ, argumento tex. in. l. prolatã. C. desentent. & interloqut. & in. l. 1. C. de execut. rei iudi. iuncta. l. si cũ nulla. ff. de re iudi. Debet etiam fieri cũ legitimo cõtradictore, quia de natura iudicij est, vt legitimus adsit contradictor, iuxta text. in. l. inter stipulantẽ. §. stichũ. ff. de verb. is enim cuius non interest, audiri non solet, iuxta text. in cap. non solet. 2. q. 6. & hinc est, processum cum falso procuratore gestum, nullum esse, vt in. l. licet. C. de procurator.

12 Ex qua Definitione consequitur, inquisitionem contra certam personam factam, iudicium esse, cùm capitula inquisitionis inquisito, sint exhibenda, & fama loco accusatoris habeatur, iuxta text. in cap. qualiter, & quando, el secundo. extra de accusatio. at verò inquisitio generalis iudicium non est, sed potius quædam præparatio, vt suprà diximus, & firmant Deci. & Beroi. nu. 35. in Rubric. extra, de iudici. & Didac. Perez vbi suprà.

13 Quod iudicium sic diffinitum, multis modis diuiditur: primò enim in ordinarium, & extraordinariũ, iuxta tex. in capit.

cap. quoniam contra. extra, de probatio. ordinarium enim est, quoties concurrũt tres illæ personæ, scilicet, Iudex, Actor, & Reus, vt in cap. forus. de verborũ. tradit Ioan. Igneus, in repititione. l. 1. C. qui admitti. vel quoties per viã accusationis aut petitionis intentatur, vt in. l. nihil aliud. ff. de actio. & obligat. vel quoties proceditur iuris ordine seruato, præcedentibus citatione, libelli oblatione, litis contestatione, publicatione, cõclusione, & alijs solẽnitatibus, vt elegãter resoluit Damhouder. in praxi rerum ciuilium,

15 ca. 12. Extraordinariũ verò dicitur, quoties non seruato iuris ordine proceditur, & alijs modis, vt resoluit Marant. de ordi. iudicio. 4. par. 10. dist. Nauar. verò in Rubrica extra, de iudici. nu. 17. existimat difficile esse membra huius diuisionis iudicij definire, ita vt aliquid scrupuli non remaneat, arbitraturque iudiciũ ordinarium sic posse definiri, scilicet, quod est iudicium, in quo proceditur mediãte actione, vel accusatione vera: loco enim

16 generis ponitur Iudicium, & pro differentijs reliqua verba ponuntur, nempè, cum actione, ad comprehendenda omnia iudicia ciuilia ordinaria. Cum accusatione, dicitur, ad comprehendenda ordinaria criminalia: nam actio & accusatio ita differunt, iuxta glo. receptam, in principio Instit. de actio. & in Rubrica. ff. &. C. de actio. iuncta Rubric. ff. &. C. de accusatio. Iudicium autem extraordinarium, opinatur, sic definiendum esse, nempè, quòd est iudicium, in quo sine actione, vel accusatione vera proceditur, posuit enim Iudicium, pro genere, reliqua verba pro differentia: nam extra ordinarium dicitur illud, quod contra iuris regulas fit, vt in. l. in causæ. la segunda, in principio. ff. de minoribus: dicitur etiam extraordinarium quod iudicis officio expeditur, vt in. l. 2. ff. de varijs, & extraordi. cognitio. & in. l. pecuniæ verbum. §. persecutionis. ff. de verb. signif. l. cum filius. ff. si certum petatur.

17 Ex quibus infero, iudicium inquisitionis esse extraordinarium, & perconsequens cessare adueniente remedio ordinario accusationis: neque habere locum, vbi lex, vel statutum præceperit procedendum esse secũdum remedia ordinaria: nam inquisitio iudicis officio fit, vt in. d. cap. qualiter. el. 2. Deinde repugnat iuris regulis, quia in ea proceditur absque accusatore vero, cõtra regulã iuris, in. l. rescripti. §. si quis. ff. de muneribus, & honorũ in capit. 1. in principio, vt ecclesiastica beneficia. Rursus repugnat regulæ iuris, quæ habet, quòd ante litem contestatam ad receptionem testium non procedatur, vt in titul. vt lite non contestat. & tamen in ea recipiũtur testes lite non contestata, vt probatur in cap. quoniam. §. sunt & alij, extrà, vt lite non contesta. & notat glo. 1. in. c. 1. de offi. ordi. Deinde pœna extraordinaria iudicis arbitrio imponitur inquisito, non autẽ pœna ordinaria à lege pro illo crimine inducta est, iuxta text. in ca. inquisitionis. in principio. & ibi Doctores, extra, de accusatio. Et per prædicta fundamenta hoc corollarium tenuerũt glo. in cap. quoniã. verbo extraordinario, extrà, de probatio. glo. in cap. multi, verb. extraordinario. 2. quæst. 1. Deci. in Rubr. extra, de iudic. 1. lectu. nu. 7. & in. 2. lect. num. 5. ibi Ripa. numer. 54. & Nauar. numer. 18. Aretin. in cap. qualiter. 2. numer. 11. extra de accusatio. & Marant. de ordin. iudicio. 4. part. distin. 10. num. 5. & communiter omnes, Secũdum plures, quos refert & sequitur Iulius Clarus libr. 5. receptarum sent. §. fin. quæst. 3. num. 3. Quicquid oppositum velint Innoc. in capit. dilecto. extra, de sentent. excommu. Archidiac. in cap. si quid. 86. distinctione. Specul. in titul. de inquisitione. §. viso igitur. numer. 21. & Alciat. in cap. 1. num. 15. extra. de offic. ordin. asserens, hanc opinionem sibi veriorem videri contra communem. Quibus non suffragatur text. in cap. qualiter & quando. 1. &. 2. extra, de accusationibus. vbi præscribitur ordo seruandus in

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquisitione facienda, ergo videtur quòd inquisitio iudicium ordinarium sit, cùm à iure præscribatur ordo in ea procedendi. Nam respondeo, quòd non sequitur inde, iudicium ordinarium esse, quia statuitur ordo à iure procedédi: nam etiam omnia remedia extraordinaria habent suum ordinem à iure statutum, vt est in restitutione minorum, iuxta text. in.l. in causæ. la segunda. ff. de minor. igitur non sequitur, ius statuit ordinem ergo concedit ordinarium remedium secundum Decium in dict.Rubric. in 1. lectu. num.7. in fin. No. etiam fauet Innocen.
18 & sequacibus, quòd de iure canonico & ciuili præcedenti infamia, vel sufficienti præsumptione de omni crimine permissa est inquisitio, iuxta text. in. l. 1. C. de custodia reorum. & in. l. iustissimos. C. de officio rectoris prouinc. & iuxta ea, quæ tradunt Areti. num. 67. Socin. num. 397. in dict. cap. qualiter & quando. el segundo. & Alciat. vbi suprà. nume. 12. Anto. Gom. 2. tomo Variar. cap. 1. num. 49. versic. 9. Petrus Foleri. in practica criminali. 1. part. 3. partis. num. 9. Bossius in practica criminali. titu. de inquisitione. num. 8. & Nauarr. in cap. inter verba. 11. quæst. 3. Corol. 62. Nam respondeo quòd licet inquisitio ab vtroque iure permissa sit, non tamen inde sequitur esse iudicium ordinarium ita respondet Ripa. in dict. Rubr. num. 57. versic. ex alio tamen.

19 Secundò iudicium diuiditur in ciuile, criminale, & mistum: ciuile est quando
20 aliquid petitur absque origine criminis veluti ex causa emptionis, venditionis, locationis, vel ex similibus, vt probat text. in. l. properandum, in principio. C. de iudic. & in cap. cæterum. cap. fin. extra de iudic. & in. l. 9. titu. 4. part. 3. tradit Speculat. titu. de contumacia. §. sequitur videre. & Bald. in Rubric. C. de iu
21 dic. colum. 1. Et tandem ciuile dicitur, quando principaliter agitur ad vtilitatem priuatam, licèt ex delicto descendat, vt putà quoties pœna pecuniaria venerit applicanda parti, secundum glos. in. l. 3. verbo. aureorum. ff. de sepulchro violato. receptam communiter ex Lasso. in Rubric. C. de iudic. Deci. in Rubric. extra eod. numer. 9. per text. in. l. vnica. C. quando ciuilis actio, iuncta. l. fin. ff. de furtis. & cap. tuæ. de procurat. ita colligitur ex Ripa, Deci. Nauar. num. 31. & ex alijs in dict. Rubr. extra. de iudic. Cui tamen resolutioni obstare videtur. text. in cap. per tuas, el primero. extra, de simonia, ibi, sed ciuiliter, vt ab administratione amoueretur. quibus verbis constat, iudicium ciuile esse, quamuis pœna delicti non veniret applicanda parti. Nec satisfacit interpretatio Panor. in Rub. extra, de iudi. in fi. & ibi Nauarr. nu. 32. nec alia Areti. ibid. nu. 22. quas optimè improbat Deci. lect. 1. in fi. & Beroi. n. 37. in. d. Rub. extra, de iudic. vbi text. illum aliter interpretantur, scilicet, procedere quãdo per viam denũtiationis agitur, quo casu, cùm de sola correctione agatur iuxta text. in cap. nouit. de iudic. iudicium semper ciuile dicitur. Quæ tamen interpretatio cõ
22 funditur ex verbis præcedentibus eiusdem text. ibi, cum ageretur non criminaliter, vt deponeretur ab ordine, quibus manifestè apparet, per viam denuntiationis criminaliter posse procedi ad depositionem ordinis, cùm prædicta pœna potuerit necessaria esse ad correctionem. Vnde verius dicẽdum erit cũ Rip. in Rubr. extra, de iudic. nu. 94. scilicet, in illo tex. iudicium ciuile fuisse: nam monasterium agebat ad suum interesse, vt euitaretur damnum, quod sibi imminebat ex mala administratione damnosi prælati: ideoq; pœna remotionis ab administratione applicatur parti, cùm suũ interesse in hoc consistat, ob idq; iudiciũ ciuile ibi dicitur, quia agebatur principaliter ad vtilitatem priuatam, non vero ad vindictam delicti, cui tamen interpretationi obstat q licet ibi ad priuatam vtilitatem monasterij ageretur, nihilominus tamen censetur vtilitas publica, cum ius publicum in sacris, & sacerdotijs versetur.

setur iuxta text. in. l. 1. §. huius studij. ff. di iust. & iur. & in. l. si quis in hoc genus. C. de episcop. & cleric. nisi dicamus, q licet sit vtilitas publica, tamẽ quia de crimine non agebatur principaliter ad vindictam delicti, causa ciuilis dicitur, vt in simili dicitur quãdo fiscus ageret ex aliquo contractu, vel ex aliqua actione ciuili ad aliquã pœnam applicandam fisco, vt in specie. l. 1. l. deferre. ff. de iure fisci: nam tunc iudicium dicitur ciuile, & si concernat vtilitatem publicam, secũdum Ripam. nu. 93. & Nauar. n. 31. in. d. Rub. de iudic. & in effectu iste fuit intellectus Ioannis Baptistæ de Cacialupis in Rubri. C. de iudic. quem tanquã minus periculosum sequitur Mantua in dicta. Rubri. extra de iudic. num. 28.

23 Criminale autem iudicium dicitur quando principaliter agitur de crimine principaliterq; ad vtilitatem publicam, vt probat text. in. l. seruos. C. ad. l. Iul. de vi. & in. l. vbi. C. de falsis. in. l. 2. ff. de publi. iudic. & in. l. 9. tit. 4. p. 3. Similiter cri-
24 minale appellatur quando pœna pecuniaria veniret applicanda fisco, ex glos. in. l. 3. verbo, aureorum. ff. de sepulchro violato. glo. in. §. summa. verbo, extraordinaria. Instit. de iniur. glo. 1. in. l. aut dam num. ff. de pœnis. Panorm. & communiter omnes ex Rip. in Rubr. extra, de iudic. n. 92. Marant. de ord. iudicio. 4. p. d. 1. nu. 2. & Iul. Clarus. libr. 5. recept. sentent. §. fin. in praxi criminàli. q. 1. & Asini. in praxi iudicio. c. 5. n. 14. Idq; verũ esse tam de iure communi, quàm regio contra Auend. contendit Didac. Perez in Rubric. tit. 1. lib. 3. Ordinam. col. 748. Quod tamen intellige verum, quando principaliter de crimine ageretur, & pœna pe-
25 cuniaria veniret applicanda fisco: alioquin si ageretur ad pœnam, ex contractu partium, vel alia de causa applicandam fisco, tunc iudicium criminale non esset, ita dictam glo. in. l. 3. de sepulc. violato. intelligit Nauarr. in Rubric. extra, de iudic. nu. 31. post Barto. in dict. l. 3. nu. 2. per text. in. l. 1. & l. deferre. ff. de iure fisci. & post Ripam in dict, Rubric. extra de iudic. num. 93.

26 Mistum verò iudicium est, quando nec merè ciuiliter, nec merè criminaliter agitur, sed inter ciuile, & criminale iuxta text. in cap. tuæ. de procurat. de cuius intellectu agunt Beroi. nu. 33. & Rip. nu. 99. in Rubr. extra, de iudic. Pari mo-
27 do mistum est, quando pœna venit applicanda fisco, simul & parti, vt in specie l. lege Cornelia. §. fin. ff. ad Silania. quam notant Deci. & Nauar. num. 34. in Rubrica, extra, de iudic. probat etiam text. in. l. 2. titu. 10. lib. 8. Recopil. quem optime explicat Couar. libr. 1. Variar. cap. 11.
28 nu. 2. Nec prædictis obstat text. in. l. Caius. ff. ad Sillan. quatenus causam, in qua pœna applicatur fisco, appellat pecuniariam: nam respondeo, quòd aliud est dicere, causam pecuniariam morte delinquentis non extingui, vt ibi dicitur: aliud verò est dicere causam non esse crimi-
29 nalem. Quamuis enim crimina morte extinguantur, quoad alias pœnas, non tamen quo ad pœnam pecuniariam censentur extincta, vt ex. l. ex iudiciorum. ff. de accusa. & gl. in. l. 1. C. ne ex delictis defunct. colligitur.

30 Tertiò iudicium distinguitur in ordinarium, & summarium. De ordina-
31 rio iam supra diximus: summarium autem dicitur quando in eo proceditur summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu. & figura iudicij, vt in Clement. sæpè. de verbo. dicturq; alijs modis quos congerit Maranta de ordine iudicio. 4. part. dist. 9. & nos inferiùs suo loco dicemus.

32 Quartò iudicium diuiditur in seculare, & in ecclesiasticum: seculare dicitur quod coram iudice seculari fit: de quo erit agendum in primo tomo huius operis. Ecclesiasticum verò est, quod coram ecclesiastico iudice agitur: de quo agemus in secundo huius operis Tomo. Et
33 de hac distinctione tractat Marant. de ordine iudicio. 4. part. distinct. 11. Et plures alias distinctiones iudiciorum idem Ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ranta congerit in dict.4.part.quæ ad nostrum institutum non multum pertinét.

34 Nunc videndum erit, quonam iure hoc iudicium inuentum fuerit. Qua in re glo.in principio Instit. de obligatio. firmat,omnia iudicia à iure ciuili inuenta fuisse: quam notat Iass.in. §. supereſt. num.41.Instit de actio.& Asini in praxi. iudicio. c.2. Cui tamen opinioni obstat illud Deuteronomi. cap.17. &. 25. & habetur in cap.per venerabilem.versi.Rationibus. extra, qui filij sint legiti. & in cap.nouit.de iudic.vbi probari videtur,iudicia à iure diuino inuenta fuisse. Quòd expresse firmat Angel.in principio.Insti. de exceptio.idq; verius esse testatur Gomez.in dict. §. supereſt.nu.34. Quastamen opiniones contrarias componi posse existimo si dixerimus,iudicia à iure diuino suum originem trahere, à iure ciuili formam & praxim traditam fuisse.

35 Opportunè vltimo videndum erit, à quanam parte iudicium, prout hic sumitur, incipiat.& glo.in.l.si is, qui Romæ.verbo,iudicium. & glo.5.in.l.iudicium. ff. de iudic. firmat, à litis contestatione iudicium incipere: nam iudicium à discussione causæ denominatur,vt probat text. in cap. forus. de verborum. ibi, dum discutitur iudicium est, quæ discus-

36 sio inter actorem & reum à litis contestatione incipit. ergo principium iudicij litis contestatio est, & ideo quæ ante litem contestatam fiunt, ante iudicium fieri dicuntur,iuxta text.in.l.is qui se obtulit.ff. de reiuendi.in.l.amplius non peti. ff. rem ratam hab.& in.l.1. C. de litis contest. Quo fit veram esse doctrinam Bal.in cap.1. extra, de litis contesta.op-

37 positione. 1. asserentis, litis contestationem fundamentum esse,& lapidem angularem totius iudicij, quarum glossarum opinionem sequuntur Deci. & Alciat. in Rubric. C. de in ius voc.& communiter omnes ex Curtio in Rubric. ff. de iudici. num.12. Cui tamen communi resolutioni obstat text. in. l. vbi cœptum. iuncta. l. si quis postea. ff. de iudic. & text. in. §. fin. Instit. de pœnatemer.lit.& text.in cap.pen.de foro com-

38 pet. vbi probatur iudicium à citatione inchoari.ergo non à litis contestatione. Quæ difficultas augetur ex text. in principio Instit. de actio. dum ibi dicitur, iudicium consistere vbi primum actio intenditur, & sic ante quàm reus respondeat,idque satis vult Bart. in.l.2.ff.de fur. & subscribit Alexand.in Rubric.ff.de in ius vocand.consentitq; Marant. de ordi. iudic.6.p.in princ. nu.2. Cui difficultati non satisfacit Ripa.in Rubr.extra. de iudici.nu.47. &. 48. dum prædicta iura intelligit de iudicio cœpto & inchoato: at verò prædictam communem resolutionem intelligit, de iudicio integro & formato, & sic quòd iudicium cœptum dicatur à citatione, iudicium integrum & formatum à cõtestatione. Corruit enim hæc interprætatio ex text. in. c. gratum. de officio deleg.ibi citatione facta negotium sit quasi cœptum. ergo iudicium cœptum non dicitur propriè ab ipsa citatione. Quamobrem dicendum erit,

39 iudicium propriè dici à litis contestatione:& in hunc sensum est accipienda prædicta communis resolutio, impropriè verò iudicium dici à citatione : quomodo sunt intelligenda suprà dicta iura in contrarium adducta,& glo. in Rubric. C.de edend.& glos.in Clemen.1. de iudi. verbo,citationis.& glo.in cap.dudum.el secundo.verbo,Respósionem. de electio. Quam interpretationem assignat Paul.in l.1.nu.4.C.de iudic.& communiter omnes ex Curtio in Rubri. ff.de iudic.nu.11. Deci.in Rub.extra,eod.lectu.2. nu.1.& Didac.Perez in Rubr.tit.1.lib.2.Ordin. q.7.Ac ideò in.d.c.gratum. iudicium dicitur quasi cœptũ à citatione:quod suffi. cit ad perpetuandam iurisdictionem iudicis delegati, vt probat text.ille,& text. in. c.si à subdelegato.de offi.deleg.lib.6. & tradit Barto.in.l. more. ff. de iurisdict. omn.iud.& communis legistarum,& canonistarum, secundum Alex. num. 30. Deci.nu.46.& Iass.num.35.in.d.l.more. Panorm.

Panor.& Dec.nu.2.in. c.relatũ.de offic. delegat. & Didac. Perez vbi supra, vbi subdit de iure huius regni iurisdictionẽ perpetuari per solam litis contestationẽ non tamen per citationẽ, per tex.in.l.19. &.21.tit.4. part.3. Sed quicquid ipse vir alioquin doctus dicat, contrariũ verius esse existimo. imò per solã citationem, etiam de iure huius regni, iurisdictionẽ delegati perpetuari, vt expresè probat tex.in.l.35.tit.18.p.3. Cui non obstat tex. in d.l.19.&.21.nam illa iura cum prædicta.l.35.sunt componenda,& intelligenda,sicuti intelligitur tex. in.d. c. gratum, cum text.in.d.c.relatum.

Ex.2. Annotatione.

SVMMARIA.

1 IVdicium,causa,lis,controuersia,& instantia inter se differunt,& si aliquando confundantur.

2 Causa multis modis sumitur, vt remissiuè traditur.

3 Causa sumitur pro ipso iure deducto in iudicio, & dicitur antè & post litem contestatam.

4 Lis propriè est causa ipsa deducta in iudicium ante litem contestatã,impropriè sumitur pro instantia.

5 Controuersia dicitur tam in iudicio, quam extrà iudicium, & etiam ante litem non contestatam.

6 Instantia quid sit reiectis alijs diffinitionibus traditur.

7 Instantia quadruplex reperitur in iure.

8 Princeps ex plenitudine potestatis potest concedere alicui, vt possit tertio appellare

9 Prima instantia de iure ciuili et regio in causis ciuilibus triennio termina-tur,in criminalibus biennio.

10 De consuetudine in regno non obseruatur, vt instantia spiret biennio vel triennio:tutius tamen erit intra dicta tempora concludere in negotio fatalia protestando.

11 De iure canonico prima instantia nullo tempore periit.

12 Iure nouissimo Concilij Tridentini prima Instantia in foro canonico biennio erit terminanda.

13 Secũda Instantia appellationis omni iure vno anno terminari debet,et ex iusta causa conceditur biennium.

14 Biennũ ex iusta causa ad prosequẽdã appellationẽ ipso iure conceditur.

15 Triennium et longius tempus ad prosequendã appellationem ex iusta causa per viam restitutionis conceditur.

16 De iure regio Instãtia appellationis vno anno est terminãda,tamẽ hoc in desuetudinẽ abijt,et nullo tẽpore perit.

17 Biennũ,et triennũ,et aliud tẽpus dantur de stylo curiæ Romanæ absq; aliquo impedimento,dummodo intra annum appellationis aliquis actus fiat in curia Romana.

18 In consilio supremo regis Philippi. 2. biennium,triennium, et lõgius tempus cõceditur ad prosequẽdam appellationem nullo dato impedimento.

19 Instãtia appellationis causarũ ciuilium nõ excedentiũ quantitatẽ decẽ milliũ marapetinorum,terminari debet per decuriones ciuitatum intra.45.dies.

20 Sententia lata à decurionibus ciuitatum elapsis.45.diebus est nulla.

21 Instantia perẽpta trãscursu tẽporis, an ius partis pereat? remissiuè traditur.

Se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Annotatio.

De Instantia.

1 IN iure nostro reperiũtur huiusmodi termini, Iudicium, Causa, Lis, Controuersia, & instantia: qui licet inter se differãt, aliquando tamẽ confunduntur, & vnus pro alio accipitur, de iudicio enim iam in præcedenti Annotatione diximus.

2 Causa vero multifariã accipitur, vt nota: Asin. in praxi iudicio, capit. 1. in nostra tamen specie sumitur pro ipso iure deducto in iudicium, vt probat text. in l. properandum. in princ. C. de iudi. & 3 in d. c. forus, de verbo. & ita causa dicitur antè & pòst litem cõtestatam, secundum Bar. in l. causas. C. de transact. quẽ sequuntur ibi Riminal. & Iass. num. 11. Maran. de ordi. iudic. 5. p. nu. 66. & Asini. vbi supra nu. 11. cõtra glo. in d. l. causas. & comprehendit tam ciuilẽ, quam criminalẽ causam, secundùm Cardi. in Clem. 1. q. 18. de offic. vicarij. per text. in c. 1. §. nos itaque de iuram. calum.

4 Lis autem propriè dicitur causa ipsa deducta in iudicium ante litis contestationem; iuxta text. in l. litis nomen. ff. de verbo. signifi. impropriè verò sumitur pro instantia, iuxta text. in l. properandum, in principio. C. de iudic. & resoluit Alcia. in. d. l. litis nomen, receptus ab Asin. vbi suprà num. 11. verificaturque etiam in contentione extraiudiciali, secundùm Panor. & Deci. n. 7. in cap. sæpè de appel.

5 Controuersia fit in iudicio, & extra iudicium, tam agendo, quàm excipiendo, diciturq; etiam ante litem contestatam secundùm Bal. & communiter omnes in d. l. causas. resoluit Marant. vbi suprà 5. part. num. 68.

6 Instantia autem nihil aliud est, quàm exercitatio actionis, à litis contestatione, vsq; ad sententiam diffinitiuam certo tempore coarctata, secũdum Alciat. in l. si diuersa. n. 16. C. de trãsactio. quem sequitur Asin. in sua praxi. cap. 3. nu. 7. & Didac. Perez. in Rub. tit. 1. lib. 3. Ordina. versi. Dubitatur vlterius, reiecta diffinitione Marantæ de ordi. Iudiciorum. 5. part. num. 1. omissaque alia diffinitione Curtij in. l. postquam liti. C. de pactis.

7 Quæ instantia de iure reperitur quadruplex, prima quæ instituitur coram iudicibus ordinarijs: secunda, & tertia quæ fit coram iudicibus appellationum: nam in eadem causa semel & iterum licet vnicuiq; appellare, vt in. l. vni. C. ne liceat tertio prouocare. &. l. 25. titul. 23. par. 3. l. 5. tit. 17. lib. 4. Recop. & Innoc. in c. directę, & in c. sua nobis. de appella. Quarta est supplicationis, quando scilicet primas duas sentẽcias cõfirmatorias iudex infirmasset, nã tunc ab eius sentẽtia tertiò supplicari poterit, vt in. l. siquis C. de præcib. impera. offerend. & in. l. 1. ff. de offi. præfecti, prætor. & firmat glo. in d. l. vnica. verb. Retractare. & in. d. l. 25. tit. 23. par. 3. alioquin enim non liceret tertiò appellare, vt probant prædicta iura: annotat Specul. in tit. de appellatione. §. quoties, & Panor. in. d. cap. directæ. Bal. & Imol. in. d. cap. sua nobis. Vbi dicunt, principẽ ex plenitudine potestatis posse alicui cõcedere facultarem tertiò appellãdi, quod expressè probat text. in l. 4. titul. 24. p. 3. & notat Gregor. Lupus in. d. l. 25. in glo. 1. De iure autem regio reperitur & alia instantia, quæ supplicationis dicitur, vt putà quando regis auditores sententias inferiorum, vel aliquã ex eis reuocauerint: tunc enim à tali sententia reuocatoria pars grauata supplicare poterit. Idemque obseruãdum erit quando lis primitùs cœpta fuerit corã auditoribus regijs, nam ab eorum sententia supplicari poterit, vt probatur in l. 2. tit. 17. lib. 4. Recopil. in quo tit. agitur de prima supplicatione, & plura de ea congerit Didac. Perez in. l. 8. titul. 4. libr. 2. ordi. & Auenda. in tractatu de secunda

cunda supplicatione. Reperiturque eodem iure regio alia instantia, quæ secundæ supplicationis dicitur, cum pœna mille quingentarum Duplarum, de qua agitur in tit. 20. libr. 4. Recopilla. & apud Auend. vbi suprà. & nos infrà suo loco dicemus.

9 Opportunè erit videndum, quãtò tempore Instantia durare, & finiri debeat. Qua in re constituitur regula generalis, quòd prima instantia in causis ciuilibus finiri, & terminari debet triennio, iuxta text. in l. properandum. in principio. C. de iudic. & ibi notant Doctores, & conuenit. l. 27. tit. 4. part. 3. & l. 9. titu. 6. par. 6. in causis verò criminalibus biennio terminari debet, iuxta text. in dict. l. properandum. & in. l. 3. C. vt intra certum tempus criminalis quæstio terminetur, & conuenit. l. 9. titu. 6. part. 6. & l. 7. titu. 29. part. 7. not. Iass. in. l. 1. ff. solut. matrimo. num. 20. Beroi. in cap. venerabilis. extra, de iudic. Marant. de ordi. iudic. 5. par. numero. 5. vbi prædictam regulam sex ampliationibus, & viginti limitationibus 10 ornat: quam etiam regulam notat Paul. Paris. in consil. 158. col. 1. libr. 4. Cæterùm Grego. Lupus in. l. 9. tit. 6. part. 6. in glo. verbo, Tresaños. & in. l. 7. titu. 29. part. 7. verbo, Dosaños, inquit, hoc iam in desuetudinem hisce nostris regnis abijsse, & instantiam minimè biennio vel triennio spirare, sibique id placere. Ego verò existimo, tutius esse intra prædicta tempora in negotio concludere protestando, requirendoque iudicem, vt sententiam debito tempore proferat.

11 Supradicta verò regula procedit de iure ciuili, & regio: tamen de iure canonico prima instantia nullo tempore perit, sed est perpetua, vt in capit. venerabilis. vbi Panormit. & alij, extra de iudic. & in cap. fin. de probatio. & text. in cap. cum olim. de priuileg. docet glo. in cap. fin. de dolo & cõtum. & glo. in cap. anteriorum. §. sed hæc. 2. quæst. 6. & glo. in dict. l. properandum. verbo, Triennio. & hanc opinionem testatur communem Felin. in dict. cap. venerabilis. Iass. in dict. l. properandum. num. 27. Alexand. consil. 23. lib. 3. num. 2. & ad vtramq; partem eam disputat Melchior Kerling. in dict. cap. venerabilis. concludens, ab ea non esse recedendum. & defendit Asin. in praxi, cap. 3. num. 22. Et hanc opinionem praxi receptam esse testatur Couarru. in capitulo quamuis pactum. §. 1. 2. part. num. 4. & si ipse ibi contendat, discrimen non esse inter vtrunq; ius, imo Instantiam iure pontificio per lapsum triennij perire, ad eius opinionem citans Fulgos. & Iass. in dict. l. properandum, in princip. col. fi. 12 & Roman. in consil. 220. Hodie verò iure nouissimo statutum est in cõcilio Trident. sess. 24. de reformatio. c. 20. omnes causas ad forum ecclesiasticum pertinentes, etiam beneficiales in prima Instantia coram ordinarijs locorum infrà biennũ à die motæ litis terminãdas esse, alioquin vnicuiq; ex litigantibus licere superiorem adire: quæ omnia supradicta de prima Instantia sunt intelligenda.

13 Cæterùm Instantia appellationis vno anno terminari debet, tam de iure canonico, & ciuili, quam de iure regio, iuxta text. in Authent. ei, qui. C. de temporibus & reparat. appell. & in cap. cum sit Romana. de appellat. & in. l. 11. titu. 18. 14 lib. 4. Recopil. Ex causa tamen impedimenti ineuitabilis, biennium conceditur, vt supradicta iura probant, & tunc ipso iure absque aliqua restitutione conceditur, secundum glo. in dict. Authent. Ei, qui. verbo, Indulgetur. & verbo, Manet. imò ex iuxta causa triennium, & longius tempus datur, iuxta text. in cap. 15 ex ratione, extra de appella. Quod tamen triennium, vel longius tempus non ipso iure indulgetur, vt perperam voluit glos. ibi: sed per viam restitutionis, ex clausula generali, Si qua mihi alia iusta causa. &c. vt in. l. 1. ff. ex quibus causis maio. & in specie firmat glos. in dict. Authent. Ei, qui. verbo, Manet. recepta communiter ex Panor. num. 3. & 9. Præpos. num. 33. Deci. nu. 12. & Peruf. numer. 45.

in dict.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.d.c.ex ratione.& Grego.Lupez.in.l. 24.tit.23.p.3.in glo.fi.& si Decius & Perusinus vbi supra,opinionem glo.in.d.c. ex ratione,tenẽt.Quæ causa impedimẽti ab appellante probari debet, vt cõmuni calculo scribentium receptũ est in d.c. cum sit Romana. nec stabitur iudici adquem,asserenti se impeditum fuisse;secundũ Decium in.d.c.cum sit Romana. nu.3.Et satis intendit Iaff.in.l.1.in princ. n.60.ff.de offic.eius,cui est mandatum.& Decius in.c.quæ in ecclesiarum.n.27.de const.& probatur ratione,quia vbi vertitur notabile præiudicium partium,non creditur iudici,nisi quatenus ex actis processus constiterit,iuxta text.in.c.quoniã in fine.de probatio.iuncto.c.cum à nobis de testibus.& resoluit Menochius de Recuperand.possess.Rem.16.q.26.n.352.

16 De iure autẽ regio, licèt dispositum sit, Instantiam appellationis terminandam esse intra annũ per text.in.l.11.tit.18.lib.4. Recopil.id enim in desuetudinem abijt, secũdùm Grego.Lopez in locis supra citatis: Cautius tamen erit, qp in audientijs regalibus processus intra annum cõcludatur,fatalia protestẽtur,& auditores Regis cum processu requirãtur,vt sententiã

17 proferant.De stylo curiæ Romanæ nullo dato impedimẽto,biennium,& aliud tempus cõceditur,dummodo,intra annum aliquis actus fiat,secundum Calsiadorum,decisione.6.n.8.in tit.de appellatio. idem obseruatur in supremo Consi-

18 lio nostri regis inuictissimi. Et qpita in consistorio Principis obseruetur firmat Marant.de ordi.iud.5.par.nu.15.& Asin. cum alijs cõpluribus in praxi iudicio.in princ.c.3.n.28.&.31.Circa supradicta aduertendum erit, Instantiam appellationis causarum ciuilium, non excedẽtium quantitatem decem millium marapeti-

19 norum (de quibus per viam appellationis in isto regno decuriones ciuitatum & locorum cognoscunt) terminari debere spatio quadragintaquinq; dierum à die latæ sententiæ per inferiorem,iuxta tex. in.l.7.titu.18.libr.4.Recop.quo tempore elapso, appellatio remanebit deserta, neque aliud tempus,etiam ex iustissima causa cõcedi poterit:& licèt de facto post illud tempus decuriones proferant sen-

20 tentiam, sentẽtia erit nulla,vt eleganter resoluit Dida.Perez in.l.6.tit.16.lib.3.Ordina.versic.vtrùm autem? cõtra plures, quos ibi refert:& contra Panorm.in.c.de causis in princ.nu.10.de offi.deleg.Et an

21 Instãtia perempta lapsu temporis iuspartis pereat? resoluit Thom.Grammat.in voto.31.n.4.& Dida.Perez in Rubr.tit.1. lib.3.Ordin.versi.inquirẽdum est,& plures alias quæstiones de Instantia congerunt Marant.de ordin.iudic.5.par.& Asinius in praxi iudici.cap.3.

Ex 3. Annotatione.

SVMMARIA.

1 *IVdex, Actor, & Reus de substantia cuiuscunque iudicij sunt necessarij.*

2 *Testes de necessitate præcisſa iudicij non sunt necessarij.*

3 *Iudicium, & sentẽtia absq; testibus & probationibus valet.*

4 *Intellectus verus ad text.in cap.1 4.q. 4 traditur.*

5 *Testes in iudicio debent esse distinctæ personæ à iudice, & ab accusatore, nec iudex vel accusator supplent vicem testium.*

6 *Actoris officium quid sit, traditur.*

7 *Actor in omnibus causarũ discussionibus, prior habetur & in iure præponitur.*

8 *Actor quæ attendere debeat antequam actionẽ moueat, traditur remissiue.*

9 *Officiũ rei quid sit, explicatur, & quid sit iudicis officium.*

10 *Officiũ testiũ quid sit, demonstratur.*

Ter-

Tertia Annotatio.

De personis necessarijs in iudicio.

1 IN quocũq; iudicio, siue agitetur per viã actionis, siue accusationis, siue denuntiationis, siue inquisitionis, siue per officiũ iudicis, tres personæ de substantia eius interuenire debent, nempè Actor, vel Accusator verus, vel fictus, Reus, & Iudex, vt ex definitione iudicij supra in Prima annotatione tradita constat. Cui resolutioni non obstat text.in.c.1.4.quæst.4.& text.in.c. forus. de verb.signif.quibus probatur,in omni negotio quatuor personas interuenire debere, nempè Iudicem, Actorem, Reũ, & Testes,nam respõdeo primò,ad essentiã iudicij necessitate præcisſa tres personas tantũ necessarias esse, scilicet, Iudicẽ, Actorẽ,& Reũ, At vero necessitate causatiua quatuor personas necessarias esse, nẽpè,iudicẽ actorẽ,Reũ,& Testes,in qua specie intelliguntur iura cõtraria. Testes

2 enim non sunt necessarij præcisè, sed ad effectum vt actor obtineat:nam actore nõ probãte,Reus absolui debet.l.Actor. C.de probatio.cap. vnico. vt ecclesiasticabeneficia.& in cap. fin.de iure iurand.

3 sine testibus enim & probationibus iudicium & sententia tenent,secũdum Azonem in summa.C. de iudicijs. & Bart.in l.prolata definiantur.C.de sentent.& interlocutio. & in.l. per hanc.C. de temporibus appella. Alexand.in consil.105. num.4.lib.5.Panorm.in cap. afferte.de præsumpt.Decium in consil.294.volu. 1.num.11.&.12.& Felin.in cap. ecclesia.num.24.de constitutio. Et hanc interpretationem ad prædicta iura tradit Deci.in Rubric.extra, de iudicijs.2.lectura.num.3.vbi Beroi.numero.27.& nemine relato eam sibi vendicat Didac. Perez in Rubric. titulo.1.libro.3.Ordinament. Quæ tamen interpretatio ad text.in dict.cap.1.4.quæst.4.subsistere nequit:confunditur enim ex verbo, Necesse,ibi positum,quod respicit omnes personas ibi descriptas sub vna determinatione,& sic pariformiter terminari debet,in.l.iam hoc iure.ff.de vulga. Ideoq; sicut Iudex, Actor, & Reus sunt necessarij necessitate præcisſa, ita & eodem modo Testes. Quamobrem aliter prædicta difficultas potest intelligi, scilicet, quòd quanuis Iudicium sit actus trium personarum in iudicio contendentium, non tamen inde sequitur, testes non contendentes adesse non posse in iudicio, secundum Basianam in Rubrica. de iudic.columna.2.relatum à Ripa ibi,numer.42. quæ tamen interpretatio displicet Ripæ,quia arguit prædictam definitionem defectiuam esse vt optimè pungit Ripa vbi

4 suprà.Vnde verius intelligi potest text. in dict. capit.1.4.quæstione.4.nempè quòd ibi non definiatur Iudicium à Fabiano Summ. Pontifice sed solummodò improbetur quidam abusus, quo vtebantur Orientales, scilicet, quod accusator, & aliquando iudex fungebantur munere testium in probandis criminibus,cùm tamen deberent necessariò testes esse distinctæ personæ,ab accusatore,& iudice. Quocirca Summus Pontifex ibi præcipit, quòd si testes fuerint producendi in iudicio,iudex, vel accusator vicem testium supplere non possint, sed quòd quatuor personæ distinctæ debent adesse. Qui intellectus deprehenditur ex Archiepo in.2. epistola Fabiani ad episcopos Orientales, columna.6.pagina.115. idemq; obseruandum erit in iudicio ciuili, quando Actor probare debuerit, quod asseuerauerit,iuxta text. in dict.l.Actor. Ex quo intellectu deducitur tres personas de substantia iudicij necessarias esse Iudicem, Actorem,& Reum, vt supra resoluimus: cæterum testes non esse de

substantia

Universidad de Deusto
Biblioteca

substantia,sed ex accidenti,quando producendi fuerint,quo casu eadem necessitate præcisa debent esse distincti à iudice,& ab actore:& in hunc sensum est accipiendus text.in dict.cap.1.4.q.4. & in dict.cap. forus. & ita communiter præceptores vniuersitatis Salmantinæ interpretantur, quæ interpretatio planè deprehenditur ex cap. nullus introducatur 4.quæst.4.

6 Officium Actoris est,intendere,obijcere,& expetere, qui in omnibus causa-
7 rum discussionibus prior habetur, & in iure præponitur,cùm ipse sit qui causam moueat, vt in dict.cap.1.4.quæst.4.& in dict.cap.forus.§.omni. eiusque officium voluntarium est, vt in rubro & nigro.C. vt nemo inuitus agere. & notat Dominus Franciscus à Sarmiento,libr.1. Selectarum.cap.2.num.1.Et regulariter omnis potest esse Actor,qui prohibitus non reperiatur,vt tradit Speculator in titu.de
8 Actore.num.1. Qui ante litem mouendam attendere debet ea, quæ continentur in principio tit.2.part.3.vt laboribus partium & expensis parcatur, & suæ conscientiæ consulatur.

9 Officium Rei est,intentata refellere, & petita negare,& officium eius explicatur in procœmio. titu. 3. part. 3. & est videnda regula, cum sunt partium. iuncta sua gloss.de regul.iur.in. 6. & in l.fauorabiliores.ff.de regul.iur.& notat Sarmiento,vbi suprà. Et ad hos duos collitigantes accedit iudex intermedius: cuius officium est,vtrumque Actorem,& Reum, æquis & benignis auribus audire, alterum damnans, alteri verò iustitiam adiudicans,iuxt.text.in.l.inter litigantes.ff.de iudicijs.

10 Testiũ officiũ est,intẽtionem partiũ probare & processus instruere, de quibus disserẽdum erit infra in octauo tempore viæ ordinariæ in. 1. part. 1. Tomi. Sunt & aliæ personæ,quæ in Iudicio interueniunt ad instruẽdos processus & lites, vt procurator, aduocatus,& tabellio, de quibus in sequentibus erit agendum.

Ex.4.Annotatione.

SVMMARIA.

1 *DEfinitio procuratoris ponitur. Procurator dicitur,qui aliena negotia de mandato domini administrat.*

2 *Procurator in rem propriam impropriè dicitur procurator.*

3 *Disposita in procuratore ad lites non procedunt in procuratore in rem propriam.*

4 *Procurator qui negotia aliena de mandato domini gerit,duplex est,vnus ad lites,& alter ad negotia.*

5 *Procurator ad lites ante litem contestatam non potest alium substituere nisi mandatum habeat cum clausula de substituendo.*

6 *Procurator datus post litem contestatam à domino, non potest alium substituere, nisi specialiter hoc in mandato contineatur.*

7 *Procurator ad lites tenetur comparere in iudicio cum mandato domini sufficienter instructus, aliàs processus reddetur nullus,nec domino præiudicabit.*

8 *Iudex compellere potest procuratorem, vt mandatum ostendat etiam parte non petente.*

9 *Procurator hodie in iudicio non est audiendus prius quàm exhibeat sufficiens mandatum,à tergo manu aduocati subscriptum.*

10 *Iudex debet esse multum cautus vt in primis faciat sibi ostendi mandatum in scriptis redactum.*

11 *Mandatum procuratorium de iure probari*

bari sufficeret per testes,tamen de cõmuni praxi,& stylo iudiciorum probari potest per instrumentum.

12 *Mandatum non probatur præsumptiue ex allegatione diuturni temporis.*

13 *Instrumentum mandati in iudicio produci debet,nec sufficit,quòd tabellio de eo fidem faciat in processu.*

14 *Iudex ante omnia inspicere debet an mandatum sit sufficiens.*

15 *Mandatum speciale in quibus casibus requiratur,traditur remissiue.*

16 *Processus gestus cum procuratore generali in causis requirẽtibus speciale mandatum,nullus est,etiam si procurator datus sit generaliter ad omnia,quæ speciale mãdatum exigant.*

17 *Procurator datus cum libera administratione, expedire potest omnia quæ speciale mandatum requirunt,nisi in his quæ solent afferre graue dãnum domino.*

18 *Clasula, Cum libera administratione, in mandatis potius ex abusu,& stylo notariorum, quam ex voluntate domini solet apponi.*

19 *Mandatum specialiter concessum ad aliquas lites vel negotia non comprehendit maiora,vel grauiora expressis quamuis adiecta sit clausula: Y para en todos mis negocios y pleytos que tengo y espero tener,&c.*

20 *Syndicus constitutus ad certa negotia mandatum speciale requirentia,& generaliter ad omnia,donare,vel renuntiare non potest.*

21 *Procurator constitutus contra certam personã in certa causa,et in omni alia intelligitur contra eundẽ & nõ aliũ.*

22 *Mandatum contra vnum, & contra alios non includit illo digniores.*

23 *Mandatum concessum cum clausula: Y para en todos mis negocios y pleytos, que he y tẽgo, y espero haber y tener, Solũmodo includit lites præsentes,& ex iure de præsenti ortas,non tamen futuras,nisi dependerent ex litibus de præsenti.*

24 *Spes,et sperare propriè dicitur quando est spes probabilis ex aliqua causa de præsenti.*

25 *Mandatum contra Titium cum clausula generali: Contra qualesquier personas.&c.non comprehẽdit Vniuersitatem,Ciuitatem,aut Collegium,nisi specialiter exprimantur.*

26 *Procurator ad lites cõstituẽdus debet esse maior. 25. annis,nec minor põt.*

27 *Mutus surdus omnino,exul, bannitus procuratores constitui non possunt.*

28 *Criminosus de crimine accusatus procurator constitui non potest.*

29 *Plures arcentur à munere procuratorio,remissiuè.*

30 *Procuratores esse prohibentur clerici et monachi.*

31 *Procurator in audientijs Regis nemo potest esse,nisi prius examinetur, et sit ex numero illius audientiæ.*

32 *Procurator nemo potest esse in illo tribunali,in quo certus numerus procuratorũ deputatus fuerit,nisi ex eis sit.*

33 *Procuratores plura hodie tenentur obseruare remissiuè.*

34 *Prælatus ecclsiæ absque mandato capituli causas ecclesiæ agere potest,nisi essent arduæ.*

35 *Vicarius perpetuus ecclesiæ pro sua*

Vicaria agere potest absque mandato Rectoris.

36 *Prælatus ecclesiæ in casibus in quibus potest agere causas ecclesiæ sine mandato Capituli, potest ipse solus procuratorem constituere.*

37 *Quæ personæ in iudicio pro alijs cõparere possint sine eorũ mãdato remissiuè.*

38 *Iudex cùm primum viderit processum gestum absque mandato, non debet illum illusorium iudicare, sed inquiret prius de illo mandato.*

39 *Mandatũ ad validitatẽ processus sufficit offerri etiã post cõclusum in causa.*

40 *Procurator datus ad præparatoria tenetur dñm defendere in præparatis.*

41 *Procurator primæ Instantiæ non tenetur dominum defendere in secunda Instantia, quamuis à sententia lata in prima Instantia teneatur appellare.*

42 *Procurator nedum debet iurare in animam sui domini, verùm etiam in animam sui ipsius.*

43 *Procuratoris officiũ de iure ciuili vile est, nõ vero de iure canonico, et n. 47.*

44 *Procurator officium aduocati exercere non potest.*

45 *Procuratoris officium à principe concessum nobile est.*

46 *Procuratoris officium hodie in tribunalibus vbi certus numerus deputatus est, nobile censetur, cùm à principe concedatur.*

47 *Procuratoris officium de iure canonico nobile est, nec infamis potest illud exercere.*

48 *Nobilis vtens officio procuratoris etiã non concesso à principe priuilegia nobilitatis non amittit.*

Quarta Annotatio.

De Procuratore.

COllitigãtes aliquando in iudicio cõparent personaliter, spõte, vel inuiti, vt putà quando citati sunt vt in propria persona cõpareant: aliquãdo verò in Iudicio per alios cõparẽt, vt per procuratorem, ob idq; aliqua de procuratore erunt adnotanda, & in primis q̃ procurator dicitur ille, qui alienа negotia mandato domini administrat, iuxta text. in l. 1. ff. de procurat. & l. 1. tit. 5. p. 3. Vnde constat, Procuratorem in rem suam in propriè dici Procuratorem, cùm potius rem propriam, quàm alienam agat, vt in l. qui stipendia. C. de procurat. & ibi Bald. nu. 1. Quò fit dispositа in procuratore ad lites, non habere locum in Procuratore in rem propriã, vt resoluit Asinius in praxi iudic. §. 28. c. 4. Et Procurator, qui negotia aliena mandato domini administrat, duplex est, vnus ad lites, alter ad negotia, iuxta text. in cap. 1. §. licet. &. §. fi. de Procurato. in. 6. Procurator enim ad lites, de quo in nostro proposito, ante litis contestationem nequit alium substituere, nisi mandatũ habeat cum speciali clausula substituendi, vt in l. quod quis iuncta glo. 1. ibi. & in l. neq; tutores. C. de procurato. & in d. c. 1. §. licet. eod. titu. in. 6. & in l. 19. titu. 5. part. 3. & Petrus Raehæ in praxi causarum ciuilium. c. 5. num. 11. Est tamen aduertendum, quòd si dominus priùs fuerit litem contestatus; & deinde Procuratorem constituat, quod tũc Procurator non poterit alium substituere, nisi specialiter hoc in mandato contineatur, iuxta glo. in. cap. 1. §. 1. verb. ab eo. de Procurator. in. 6. & firmant Bart. & Ange. in l. nihil. C. eod. & Gregor.

Gregor. Lup. in l. 19. tit. 5. part 3. vbi prædicta opinio probari videtur, & si oppositam teneant plures relati à Grego. ibi, verbo, Si primeramente.

7 Et iste Procurator ad lites nomine alieno in iudicio comparens, tenetur cum mandato domini sufficienter instructus comparere, alioquin processus erit nullus, nec procurator poterit domino præiudicium inferre, vt probat text. in l. si procurator. C. de procuratoribus. in. c. 1. extra, eod. titu. & in cap. venerabilis. de dolo & contumacia. & ibi notat. Cardi. & est l. 10. tit. 5. part. 3. Ideoque receptum est iudicem ex suo officio procuratorem compellere posse, vt mandatum ostendat, ne postea iudicium illusorium reddatur, secundum gloss. in cap. 1. verbo, Absentia. de electio. in. 6. & eam tanquã notabilem & singularem sequũtur Bal. in l. exceptionem. num. 7. C. de probationibus. Panormit. in cap. causamque. 1. n. 3. de iudic. & Alexand. in l. licèt. num. 6. & 7. C. de procurator. Quam opinionem testatur magis communem Deci. in cap. causamque. 1. de iudic. num. 2. & ibi Barba. col. 7. Quamuis contrarium tenuerit Imol. in cap. cùm in iure peritus. de officio delegat. cuius opinionem communem dicit Felin. in dict. cap. causamque. col. 2. Sed prior cõmunis, iam hodie cõprobata est iure nouissimo huius regni in l. 3. tit. 2. lib. 4. Recop. & l. 55. tit. 1. lib. 3. Recopil. vbi statuitur, quòd quando procurator in iudicio comparuerit nomine alterius, prius quàm audiatur, debeat ostendere & producere sufficiens mandatum, & à tergo manu aduocati subscriptum, vt si postmodum insufficiens apparuerit, & ex eo processus annullandus venerit, Aduocatus teneatur soluere expensas in lite factas.

10 Ideoque iudex debet esse multum cautus, vt in primis faciat sibi ostendi mandatum in scriptis redactum, licèt enim de iure communi sufficeret mandatum procuratorium per testes probari, secũdum glo. in cap. 1. verbo, Portitoribus. extra, de procuratoribus. quam ibi commendat Ioan. de Imol. nu. 4. idem tenet glo. fin. in l. Maritus. C. de procuratoribus. Doctores in l. non solum. §. qui aliena. ff. de procuratorib. & omnes communiter ex Iaſſ. in l. 1. nu. 6. &. 7. C. eod. tit. & Boerius in Decisione. 281 nu. 1. In praxi tamen receptum est, mandatum probari per instrumentum, & non per testes, secũdum Ioan. Andræam. in Additionibus ad Speculato. tit. de procuratore. §. ratione. n. 2. super litera, A. Et ita stylo iudiciorum obseruari testatur Gregor. Lup. in. l. 21. titul. 5. part. 3. in glo. 1. & Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. col. mihi. 893. in fin. & Petrus Rachæ in sua praxi Causarum ciuilium. cap. 5. nu. 13. idque satis apertè di-
12 sponitur in dict. l. 3. titu. 2. libr. 4. Recop. Quo fit non sufficere, diuturnitatem temporis allegare ad probandum præsumptiuè mandatum, secundum Bald. in l. 2. n. 2. versic. quæro quid si dominus. C. si ex falsis instrumentis. & Bald. in l. 1. C. de rebus alienis non alienandis. Aymon Crauetа de antiquitate temporis. 2. part. nu. 46. & omnes communiter ex Balbo de præscript. 1. part. 3. partis. quæst. 10. nu. 30. & ex Decisione Pedamontanea. 175. numero. 4.

13 Quinimo non sufficeret, si Tabellio fidem in processu faceret, procuratorem mandatum habere, imò requiritur, quòd instrumentum ipsius mandati in iudicio producatur, secundum Angel. in. l. si donationem. C. de donatio. & in. l. 2. C. de testamen. & in. l. sciendum. ff. de verborum. & Alexandr. in cosilio. 6. numer. 8. libr. 4. In tantum quòd non sufficeret, Si Tabellio diceret, prout appareat in mandato procuratorio coram me antea confecto, de quo fidem facio, secundùm Ange. vbi suprà, quem sequitur Iaſſ. per text. ibi, in Authentic. si quis in aliquo. num. 7. C. de edendo. & Boerius in Decisione. 281. num. 3. & Auilesin cc. prætorum. cap. 15. num. 23. & ita in praxi obseruandum est: tametsi Fulgosius in consil. 181. contrarium teneat, & eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequatur Iaſſ. ſibi contrarius. Et probatio huiuſmodi mandati incumbit procuratori aſſerẽti, ſe mandatum habere, ſecundum Panorm. in.c.coram. nu.6.&.9. Felin.n.8. de officio deleg. & Panor. in.c.1. nu.3. de procuratoribus.

14 Itaque iudex in primis inſpicere debebit, an mandatum ſit ſufficiens ad expeditionem illius cauſæ, & an in ea ſpeciale mandatum requiratur, & quæ negotia mandatum ſpeciale exigant, tradit glo. in cap. qui ad agendum. de procurato. in. 6. gl. in cap. coram. de in integrum reſtitutione. verbo, Mandatum. & notat Couar. lib. 1. Variarum. c. 6. nu. 2. glo. ſ. in l. illud. §. fi. ff. de minorib. glo. in. l. ſi quis mihi bona. §. ſed vtrum. verbo, Specialiter. ff. de acquirend. hæred. glo. in. §. præterea. Inſtitut. de his, per quos agn. poſ. & triginta & octo cauſas mandatum ſpeciale exigentes congerit Philip. Franc. in dict. c. qui ad agendum. &. 73. cummulat Firmianus in ſuo Repertorio. verbo, Mandatum, in quibus cauſis mandatum

16 generale non ſufficiet, alioquin proceſſus geſtus cum procuratore generali nullus erit: ideoq; procurator generaliter conſtitutus ad omnia, quæ ſpeciale mandatum exigant, non poterit paciſci, tranſigere, iuramentum deferre, in integrum reſtitutionem petere, neq; alia, quæ ſpeciale mãdatum exigunt. per text. in dict. cap. qui ad agendum. quem explicat Couar. lib. 2. Variarum. c. 5. nu. 8. ad idem eſt text. in. l. mandato generali. ff. de procu-

17 rat. & l. 19. tit. 5. part. 3. niſi mãdatum conceſſum ſit cum libera adminiſtratione, nam procurator cum libera adminiſtratione expedire poterit omnia, quæ ſpeciale mãdatum exigant, vt in. d. c. qui ad agendum, & in. l. tranſactionis. C. de trãſactio. & in. l. procurator cui generaliter. ff. de procurato. & in. l. 19. tit. 5. part. 3. notat Bald. in. l. illud. ff. de minoribus. & Iaſſ. in. l. indebitam. ff. de cond. indeb. & Couar. lib. 1. Variarum. c. 6. nu. 3. verſi. 5. Quod tamen non procedit in his, quæ ſolent afferre graue damnum, & præiudicium domino mãdati, propter abuſum notariorum, qui potius ex eorum ſtylo,

18 quàm ex mandato, & voluntate domini prædictã clauſulam, Cum libera. &c. apponere ſolent, ſecundum Ange. in. l. licèt. col. 1. C. de locato. Bald. in Rubri. C. de his quæ in fraudẽ creditorum. Panor. in. c. 1. vt in lite non conteſtata. n. 28. Molineũ in conſuetudinibus Pariſienſibus. tit. 1. §. 10. quæſt. 3. & Gregor. Lup. in. l. 19. tit. 5. par. 3. verbo, Quando. & verb. Qualquier. Villalpandum in. l. 22. tit. 1. p. 7. 3. p. q. 12. nu. 61. & Couar. in Rubr. de teſtam. 2. part. num. 14. & in lib. 1. Variarum. c. 6. num. 3. verſic. 5.

19 Præterea inſpici debet, an mandatum ſit ſpecialiter conceſſum ad aliquas lites, vel negotia: nam licèt poſt modum ſequatur clauſula conſueta apponi, ſcilicet, Y para en todos mis negocios, y pleytos, que tengo, &c. non comprehendit maiora, vel grauiora, quàm in ipſo mãdato ſint expreſſa: quia in quibuſcumq; diſpoſitionibus receptum eſt, quod clauſula generalis capiat reſtrictionem ab his, quæ ſpeciatim præceſſerunt, ſecundum Barba. in cap. ſedes. nu. 15 8. & ibi Felin. col. 7. verſic. Quinta declaratio. poſt Antoni. de Butrio. ibi, extrà, de reſcript. Quamuis cõtrarium ſentiat glo. ibi, verbo, Maiores. & latè probent Imol. nu. 6. Panorm. & Decius. nu. 7. poſt. Innocen. Et q̃ in mandato procutatorio clauſula generalis capiat reſtrictionẽ ab his quæ ſpeciatim præceſſerunt, efficaciter probat tex. in Clem. 2. de procurato. ex ratione ibidem præſcripta, quæ cum ſit generalis non reſtringitur ad exemplum. argu. l. regulæ. §. & licèt. ff. de iuris & facti ignorantia. & ita in mandato procuratorio agnoſcunt Decius. n. 8. & Felin. nu. 3. in dict. c. ſedes: quidquid, ibi, repugnauerint Panorm. & Imol.

20 Ex quibus Alex. in conſi. 22. lib. 1. n. 8. &. 9. conſuluit, ſyndicum conſtitutum ad certa negotia, mandatum ſpeciale requirentia, & generaliter ad reliqua omnia, ſpeciale mandatum exigentia, non poſſe

poſſe donare vel renuntiare, quia hæc

21 ſunt grauiora expreſsis. Similiter procurator cõſtitutus contra Titium, in certa cauſa, & in omni alia, intelligitur contra eundem, & non alium, ſecundum Roma. in ſingulari. 155. & Deci. conſil. 502. nu. 9. par. 4. conſi.

22 Pari modo mandatum conceſſum contra Titium debitorẽ, & contra alios, non includit digniores, vt optimè aduertit Anania in dict. cap. ſedes. nu. 3. contra Anchar. in cap. 2. de reſcript. in. 6. in quã rem facit glo. ordinaria. in cap. fi. verbo,

23 Speciali. de procur. in. 6. Cõſequitur etiã mandatum conceſſum cum clauſula, Y para en todos mis negocios, y pleytos q̃ yo tengo, y eſperò haber, y tener. &c. Solùm cũprehendere lites præſentes, & ex iure de præſenti ortas, non tamen lites futuras, quæ ex iure de futuro poſt mandatum cõceſſum oriantur, ſecundũ glo. in. l. dãni infecti. §. ſi is, qui. ff. de dam no infecto. gl. in. l. omnium. verbo, Dantur. ff. de procuratoribus. vbi Bart. & alij. Ange. in. §. præterea. n. 33. Inſtit. de excep. Felin. in cap. relatum. nu. 8. de officio delleg. Quod verum eſt, niſi lites futuræ dependerent ex litibus de præſenti, ſecundum Ioãnem Andream in addit. ad Speculatorem. titul. de procurato. §. ratione autem. nu. 11. ſuper litera. C. quem ſequitur Gregorius Lupus in. l. 14. titu. 5. part. 3. verbo, Sobre tal mi pleyto, &c. Nec his obſtat illa clauſula, Que eſpero haber y tener, &c. nam redigenda eſt ad lites futuras dependentes ex iure de præſenti, non vero de futuris & inſperatis, ad quas

24 nullũ ius de præſenti haberet. Spes enim, & ſperare dicitur propriè quãdo eſt ſpes probabilis ex aliqua cauſa de præſenti, iux. text. cum glo. l. ſpem. C. de donatio. l. propter ſpem. ff. familiæ hercis. Barto. l. poſt emancipationem. §. 1. num. 2. &. 3. ff. de liberat. legat. Tiraq. in leg. connubia. fol. 131. num. 37.

25 Conſequitur deinde, quòd mandatũ conceſſum contra Titium, & cum illa clauſula generali, Y contra qualeſquier perſonas, &c. non comprehendit Vniuerſitatem, Ciuitatem, & Collegium, nec ſufficienserit ad litigandum cum illis, dummodo generaliter Vniuerſitas, Ciuitas, vel Collegium non exprimatur: procurator enim datus contra omnes perſonas, non comprehendit Vniuerſitatem, vel Collegium, ſecũdum Archid. in cap. 2. de reſcript. in. 6. vbi Ioan. Andr. & Dominicus, col. 3. Bald. in Authen. itẽ quencunq;. C. de epiſc. & cleri. & Felin. cap. eam te. nu. 15. de reſcript.

26 Inſuper inſpiciendum erit, an procurator ad lites conſtitutus maior ſit viginti quinq; annis: quia nemo ante illã ætatem conſtitui debet, vt probat text. in. l. minor. ff. de procurat. c. qui generaliter.

27 §. fi. de procurat. in. 6. l. 5. titu. 5. par. 3. Nec etiam mutus, ſurdus omnino, exul, banitus cõſtitui poterunt procuratores, iux-

28 ta text. in. l. 2. l. mutus. ff. de procurato. nec criminoſus, vt. l. reum. C. de procurato. dummodo de crimine capitali fuerit accuſatus, vt in. d. l. 5. titul. 5. p. 3. & ibi Greg. Lup. nec alij, de quibus in. l. nec fœ-

29 mina. ff. de procurato. in. l. placet. C. de epiſcopis & cleric. in. l. quæ abſente. &

30 in. l. militem. C. de procurat. & in. c. poſt ceſsionem de probatio. & in. c. 3. ne clerici vel monachi, & in. l. 5. titu. 5. p. 3. & in l. 7. tit. 25. lib. 4. Recopil.

31 Nec hodie in audientijs regalibus poterit quis fungi officio procuratoris priùs quàm examinetur à præſide, & ab auditoribus & ſit ex numero procuratorum illius audientiæ, vt inquit text. in. l. 1. tit. 24.

32 lib. 2. Recop. nec in alijs tribunalibus inferioribus (vbi certus numerus procuratorum deputatus eſt) poterit vnus pro alio interuenire, iuxta prouiſiones Regias, quas habẽt illi qui ex numero ſunt.

33 Et plura quæ hodie teneantur obſeruare procuratores, præſcribuntur in titu. 16. & 24. lib. 2. Recop.

34 Erit tamen aduertendum, q̃ prælatus eccleſiæ abſque mandato Capituli poterit cauſam ipſius eccleſiæ agere, vt ſentit glo. in. l. ait prætor. verbo, Actio-

nes. ff. de iure delibe. & firmat Innocentius in cap. edoceri. num. 4. de rescript. & hanc esse communem opinionem tetantur Panorm. num. 6. & Felin. nu. 2. in dict. cap. edoceri. & Augustinus in cap. ex literis. nu. 45. de probatio. reiecta gl. 1. in cap. inter dilectos. de fide instrum. & glo. 1. in dict. cap. edoceri. & glo. pen. in cap. 1. de procurato. & glo. 1. in cap. contingit. de transactio. & glo. in cap. causam q;. 1. de iud. Quarum glossarum opinio saluari poterit, in casu arduo in quo mandatum Capituli necessarium esset, secundum Panorm. & Andr. Barba. nu.
35 31. in dict. c. edoceri. Pari modo Vicarius perpetuus cuiuslibet ecclesiæ pro sua vicaria agere poterit sine mandato rectoris, secundum Panor. in c. G. perpetuus. nu. 2. de fide instrum. & si glo. 1. ibi. con-
36 trarium velit. Imò in omnibus casibus, in quibus solus prælatus potest esse in iudicio pro sua ecclesia absque mandato Capituli, poterit ipse solus procurator cōstituere absq; consensu Capituli, secundum cōmunem ex Abbate. in dict. cap. edoceri, & ibi Barbà. nu. 49. per tex.
37 in dict. cap. petitio. de procurato. Et quæ aliæ personæ possunt pro alijs absq; eorum mandato in iudicio comparere, traditur in. l. 10. tit. 5. p. 3. vbi elegāter Grego-
38 rius Lupus resoluit. Cæterùm si iudex inspexerit, processum gestū fuisse per procuratorem, nec de mandato domini in processu constiterit, non debebit statim sententiam proferre, declarādo processum ex defectu procuratoris illusorium esse: sed priùs inuestigabit, an procurator ille mādatum sufficiens habuerit: & si inuenerit q̄ habuerit, debet ei præcipere, vt illud exhibeat, & in processu pro-
39 ducat: nam ad validitatē processus sufficit mādatum quandocūq; offerri, etiam post conclusum in causa, secundum Rotam nouam. 145. nu. 2. in fi. & antiquam 247. & Felin. in. c. suscitatus. nu. 15. de rescript. & Bantium in tractat. de nullitate sententiæ ex defectu mandati. num. 116. & Specul. tit. de procuratore. §. ratione igitur. n. 18. & 19. & probat. l. 16. styli. Et ita in praxi memini fecisse obseruari, in
40 causa cuiusdam amici. Rursus aduertendū erit, q̄ procurator constitutus ad præparatoria tenetur defendere dominum in præparatis, secundum Barto. per text. ibi, in. l. qui proprio. §. item quæritur. ff.
41 de procurato. non tamen procurator primæ Instantiæ tenetur defendere dominum in secunda instantia, quamuis à sententia lata in prima instantia teneatur appellare, vt in. l. inuitus. C. de procurato. & tenet Bart. vbi suprà, & Nauar. in Rubric. extra de iudicijs. nu. 5.

42 Deniq; aduertè, q̄ procurator nedum tenetur iurare in animā domini, verum etiam in animam sui ipsius, aliàs haberet locum pœna. c. fi. de iuramento calu. quia ipse ita calumniari potest sicut dominus, secūdùm Rotam antiq. 1. sub tit. de iūramento calum. & eod. tit. in nouis. decis. 1. glo. in Authen. principales. verbo, Migrauerit. C. de iureiur. propter calum. dan. gloss. c. 2. §. 1. verb. Ab ipsis. de iuramento. calum. in. 6. Ang. §. nunc admonendi. col. 1. nu. 6. Instit. de pœnate-
merè litig. & Belam. in cap. cum in causa. nu. 4. de iuram. calum. Et ita in fine cuiuslibet petitionis præiudicialis dicitur, (E juro en forma de derecho, en anima de mi parte y la mia.)

43 Vltimò aduerte, officium procuratoris vile esse, vt probat tex. in. l. si quis procurationem. C. de decurio. libr. 10. & in
44 §. fi. Instit. de except. ideoq; procurator non poterit officium aduocati exercere, secundum glos. l. generali. C. de tabu. libr. 10. & tradit Barto. in. l. 1. C. de primi. libr. 12. Bald. in. l. Senatores. lect. 1. ff. de senator. Iaff. in Rubric. C. de procurat. & Tiraq. in Tract. de nobilitate. c. 29. n. 13.
45 tamen si officium procuratoris à principe esset concessum, nobile esset. vt recipe esset concessum, nobile esset. vt resoluit Rebuffus in cōstit. Reg. Gall. Tracta. de senten. execu. glos. 14. num. 5. pag. 422. & Boerius in. q. 222. quia habens officium à principe dicitur dignitatem habere, iuxta text. in. l. nemo. C. de dignit.

nit. lib. 12. Vnde cùm hodie officiū pro-
46 curatoris à Rege cōcedatur in tribunalibus vbi certus numerus deputatus est,
47 existimo ibi officiū nobile esse. De iure tamē canonico est officiū nobile, & ita illud nō potest exercere infamis, vt. c. 1. 3. q. 7. not. glo. 2. in. c. cùm deputati. de iudi. & ibi Panor. n. 6. & latius in. c. imperatores. nu. 9. de iuram. calum. vbi aliter distinguit. Et ita est tenendū, & si Petrus Rochę nouissimè in sua praxi causarum ciuil. c. 5. n. 19. contendat, omni iurè officiū procuratoris ad lites nobile esse. [*Et
* vide Caualcanū in decisione. 41. n. 3. cū sequentib. vbi latè agit de officio procuratoris & tabellionis.] Verùm licèt hoc officium à principe non esset cōcessum, & per cōsequens vile esset, nihilominus tamen si aliquis nobilis eo vtatur non priuabitur nobilitatis priuilegijs, quò ad contributionem, tributorū, vt optimè resoluit Couar. in pract. quæst. c. 19. n. 7. etsi additionator Abb. in. c. cùm deputati. nu. 6. de iud. contrarium teneat. Plura alia de procuratoribus videnda erunt in Speculat. titu. de procuratore. & apud Mansue. in sua pract. tit. de procuratore. & in toto tit. 5. p. 3. & in titu. 25. lib. 2. Recop. & apud Lusitanos lib. 1. Ordinationum. tit. 88. & tit. 50.

Ex. 5. Annotatione.

SVMMARIA.

1 *Aduocati in iure dicuntur postulantes.*
2 *Postulare quid sit declaratur.*
3 *Aduocati officiū laudabile est, et aduocatus quæ obseruare debeat, vt munere suo dignè fungi dicatur, traditur.*
4 *Aduocatus debet esse modestus in sermone.*
5 *Aduocato verboso, et procaciter loquenti pœna suspensionis ab officio imponi potest.*
6 *Aduocatus debet esse veracissimus tam in verbis quam in scriptis,*
7 *Aduocati nō possunt esse infideles, hæretici, excōicati, infames, procuratores.*
8 *Aduocati non possunt esse minores decē et septem annis, nec fœminæ, nec alij.*
9 *Aduocatus priusquam officium aduocationis incipiat, habere debet peritiam vtriusq; iuris, & experientiam negotiorum, nec sufficiet, solam experientiam habere.*
10 *Aduocatus qui absq; iuris peritia & negotiorum experientia officio se ingerit, mortaliter peccat.*
11 *Aduocatū per spatium quinquennij operā iuris prudētiæ dedisse, necesse est.*
12 *Ad aduocationis officium admittendus debet esse hodie graduatus in iure canonico vel ciuili.*
13 *Gradus baccalaureatus per quinquennium, et aliud breuius spatium in nō nullis vniuersitatibus acquiritur.*
14 *Lex Regia Recopilationis solummodò requirit vt quis possit esse aduocatus, quòd graduatus sit in iure pontificio vel cæsareo.*
15 *Aduocatus nō debet esse qui prius non fuerit examinatus & approbatus à præside, & ab auditoribus Regijs in suis audientijs, vel à iudicibus tribunalium inferiorum, positusq; in matricula aduocatorum.*
16 *Aduocatus in principio sui officij, et quolibet anno iuramentum præstare debet, quòd bene exerceat suū officium.*
17 *In tribunalibus inferioribus de cōsuetudine non obseruatur, quòd aduocatus examinetur et iuramentum præstet.*
18 *Aduocatus summè curare debet in exor-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dio litis, quòd sua pars veritatẽ facti narret, & quòd narrationem facti in scriptis à parte recipiat, & ibi quare id facere debet.

19 Aduocatus relatione facti sibi à parte facta interrogare debet, an probationes actionis, vel defensionis habeat.

20 Victoria causæ exprobationẽ pẽdet.

21 Aduocatus semper studere debet, ad decisionem, & defensionem suæ causæ.

22 Ius Regni Castellæ in decisionibus causarum qualiter obseruari debeat.

23 Causæ in Regno prius decidi debent per pragmaticas Regias post promulgationem legum nouæ Recopilationis.

24 Pragmaticæ ante nouam Recopilationem editæ, sunt abrogatæ per leges eiusdem Recopilationis.

25 Pragmaticis non existentibus, causæ prius decidendæ erunt per leges nouæ Recopilationis.

26 Lex nedum corrigitur per legem posteriorem tempore, verùm etiam per posteriorem in ordine, quando de die promulgationis non constat.

27 Prior pars legis per posteriorem corrigitur.

28 Quãdo dubitatur de tempore promulgationis legis, & de loco situationis eius, quid sit obseruandum remissiuè traditur

29 Lex priori loco sita maiori æquitate nitens præferri debet in obseruatione legi posteriori loco sitæ.

30 Causæ in regno decidendæ erunt per leges Fori, vel Styli deficientibus pragmaticis, & legibus Recopilationis, dummodo leges Fori, & styli ratione nitãtur, et in vsu, et obseruantia sint.

31 Allegãti pro se legem Fori, vel styli incũbit onus probãdi illam. l. in vsu esse.

32 Praxis & forma articulandi, & probandi leges styli in vsu esse, traditur remissiuè.

33 Stylus, et forus quid significent, et in quo differant traditur remissiuè.

34 Foro legum generali derogatur per municipale.

35 Leges partitarum in decidẽdis causis sunt obseruãdæ in defectum pragmaticarum, legum Recopilationis, et Fori, vel styli.

36 Deficiente iure Regio recurrendum erit ad ius canonicum, & non ad ciuile in causis decidendis: et in foro ecclesiastico deficiẽte iure canonico ad ius Regium erit recurrendum.

37 Aduocatus postquam exactè intellexerit suum clientulum iustam causam habere, illam tuendam suscipiat.

38 Aduocatus nunquam debet clientulo victoriam causæ repromittere.

39 Aduocatus nullo modo suscipere debet iniustam causam protegendam, alioquin si sciẽs susceperit, mortaliter peccat, et ad restitutionem damni aduersarij, et resartionem expensarum sui clientuli tenetur.

40 Aduocatus qui à principio litis intellexit, suum clientulum iustam causam habere, si ex post facto iniquam esse cognouerit, statim deserere debet, cautè tamen absq; periculo sui clientuli: aliàs ad damnum & expensas tenetur, etiam si suus clientulus instet, vt eius causam iniustam defendat.

41 Aduocatus tuta cõscientia non potest consulere

consulere suo clientulo, quòd cum aduersario paciscatur, quãdo intelligit causam clientuli iniquam esse.

42 Aduocatus an in causa dubia patrocinari possit, remissiuè.

43 Aduocatus ad damni resartionem tenetur aduersario, quando per cauillationem, vel aliam fraudẽ iustam causam abstulit eidem, vel aliud grauamen intulit: et de iure regio arbitrio iudicis est suspendendus ab officio.

44 Aduocatus propter negligentiam, vel imperitiam amittens causam iustam sui clientuli mortaliter peccat, et ad interesse suo cliẽtulo tenetur cum duplo, quando iactabat se peritum, cum non esset, et clientulus imperitiã eius ignorabat: si vero eam sciret ex solo dolo et lata culpa teneretur.

45 Aduocatus causam sui cliẽtuli summa fidelitate defendere debet.

46 Aduocatus iura et arcana sui clientuli reuelans parti aduersæ, ad quid teneatur, docetur.

47 Aduocatus non debet fauere parti aduersæ etiam in secunda instantia.

48 Aduocatus in stipendio et mercede, debet esse æquus et honestus: nam licèt possit vendere iustum patrociniũ, non tamen plus debito exigere debet.

49 Aduocatus etiam si absq; reuolutione librorum patrocinium præstet, illud vendere potest.

50 Aduocatus pro modo litis, et laboris, et fori consuetudine mercedem exigere debet, alioquin plus debito exigens mortaliter peccat, et ad restitutionem tenetur.

51 Aduocatus tuta conscientia percipere potest gratis oblatum vltrà salarium à lege taxatũ, quod an hodie verum sit stante lege Regia declarat autor.

52 L. 19. titu. 16. lib. 2. Recop. prohibens aduocatis, vltra salarium à lege taxatum aliquid etiam vltrò oblatum percipere, nouè declaratur, quando tempore ministerij illud datum esset.

53 Aduocatus finito ministerio sponte datum vltra salarium taxatum recipere potest.

54 Circunstantia temporis facit præsumi aliquid datum gratis esse, vel in fraudem prohibitionis simulatè.

55 Prohibitus dare vel accipere aliquid pro aliquare, nõ censetur prohibitus dare seu gratis oblatũ suscipere, quia cessant verba et mens prohibitionis.

56 Circunstantia temporis, & quantitatis muneris dati, vel qualitatis personarum, arguit, sponte oblatum simulatè conceptum esse in fraudem prohibitionis.

57 Interpretatio vera. c. si quis obiecerit. 1. quæst. 3.

58 Interpretacio text. in cap. fi. 1. q. 3.

59 Interpretatio text. cap. 1. de simonia. cap. Statutum. § insuper, de rescript. in. 6. cap. Statuentes de censib. in. 6. decreti concil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 1.

60 Leuitas muneris dati, suadet potius ex amicitia & beneuolentia, quàm pro ministerio gratis datum esse.

61 Circunstantiæ temporis, personarum, & quantitatis muneris dati considerari debent ad iudicandum, an gratis oblatum sit, an simulatè in fraudem prohibitionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

62 *Intellectus l.8.tit.9.lib.3. Recop. et l.5.tit.9.lib.3. Recop. et l.1.tit.27. cap de los derechos. Vers. Y mandamos que los dichos escriuanos. libr.4. Recopil.*

63 *Aduocatus olim cum clientulo nõ poterat paciſci de quota litis pro mercede ſui laboris: hodie vero vigeſimã partem percipere poteſt in cõſilio ſupremo Regio, et in audiẽtijs Regijs dummodo non excedat ſummam triginta mille marapetinorum, et in tribunalibus inferioribus non debet excedere medietatem illius ſummæ.*

64 *Aduocatus non poteſt aliquid percipere nomine palmarum, et victoriæ.*

65 *Aduocatus tenetur præſtare gratis patrocinium pauperibus, vbi ſtipendio publico non eſt conſtitutus aduocatus ad cauſas pauperum.*

66 *Aduocatus in libellis non debet citare iura et leges, ſed ſolummodò narrare factum cum rationibus.*

67 *Aduocatus non debet patrocinari contra aliquam legem expreſſam huius regni.*

68 *Aduocatus inquirere debet à tabellionibus, procuratoribus, et à viris expertis de ſtylo audiẽtiæ in qua patrocinatur.*

Quinta Annotatio.

De Aduocato.

1 ADVOCATI in iure dicuntur poſtulantes, iuxta text. in. l. 1. §. poſtulare. ff. de poſtu. poſtulare enim nihil aliud eſt, quam ius alicuius & legitimam cauſam expreſsis demonſtrationibus oſtendere, firmis rationibus comprobare, ſtatutis & legibus in iudicio tueri, atq; defendere: quod omne proprium aduocatorum eſt, vti conſtat ex definitione Iuriſconſulti in. l.1. §. poſtulare. ff. de poſtulando, quorum officium laudabile eſt, iuxta text. in. l. laudabile. C. de aduocatis diuerſorum iudicum. & in capit. quia epiſcopus. 5. quæſt. 3. tradit Cagnolus in repet. l. 2. ff. de origine iuris. num. 11. & qui dignè hoc munere fungi velit ſequentia obſeruare debet.

4 Primò vt bonis moribus præditus ſit, ideoq; debet eſſe modeſtus in ſermone, iuxta illud eccleſ. 28. aurum & argẽtum tuum confla, & verbis tuis fac ſtateram, & oris tuo frænos rectos. &c. alioquin aduocato verboſo & procaciter loquenti imponi poteſt pœna ſuſpenſionis ab officio, ſecundum gloſſ. in. l. ex ea. ff. de poſtu. cõmendatam à pluribus relatis per Rebuffum in repet. l. vniuerſæ. nu. 3. C. de ſententijs, quæ pro eo quod intereſt. facit. l. 7. & 12. titu. 6. p. 3. Veraciſsimuſque debet eſſe, tam in verbis, quàm in ſcriptis, nec falſas leges aut correctas allegare debet, quia incideret in pœnam falſi, iuxta. l. fin. ff. ad. l. Corneli. de fal. & l. 1. §. hunc igitur. C. de Iuſtiniano. Cod. confir. not. Barto. l. omnes populi. nu. 68. de Iuſt. & iur. l. 1. tit. 7. part. 7. Et ob defectũ bonitatis plures arcentur ab officio aduocationis, vt puta infideles, hæretici, excommunicati, infames, procuratores, & alij de quibus in. l. 1. cum ſuis. §§. ff. de poſtul. & in. l. 5. titu. 6. part. 3. Pari modo ob defectum naturalem, vel corporalem ab huiuſmodi munere prohibẽtur, nempè fœminæ, minores 17. annorum, cæci, & alij de quibus in. d. l. 1. ff. de poſtuland. & in. l. 15. & 30. tit. 16. lib. 2. Recopil. & l. 7. tit. 25. lib. 4. Recopil. tradit Damhouderius in ſua praxi. cap. 96.

9 Secundò obſeruet etiam aduocatus, quòd priuſquam ad exercitium aduocationis accedat, habeat peritiã vtriuſq; iuris, & experientiam negotiorum, idq; veriſimilibus cõiecturis cognoſcat, nam non ſufficit experientiam cauſarum habere, ſecũdum Bart. in. l. 1. §. poſtulare. ff. de poſtul. quem ſequitur Montaluus in repertorio legum regni, verb. Aduocati, & ſi glo. in. d. §. poſtulare, verbo, Exponere. contrarium velit: alias enim ſi 10 abſq; vlla iuriſperitia, & negotiorum experiẽtia, ſe ingerat officio aduocationis, à mortali culpa immunis non erit, vt elegãter docet Soto libr. 5. de Iuſt. & iur. q. 8. arti. 2. in fine. & Nauar. in Manuali Hiſpano, & Latino, cap. 25. n. 28. verſi. 1. 11 Quo circa ſpatio quinq, annorum debet operam dare iuriſprudentiæ, ex tex. in prooemio Digeſtorum. §. ducibus. & in. l. iuuemus. §. ne de cætero, & ibi glo. verbo, Per ſtatuta. C. de aduocatis diuerſorum iudicum. gl. in. l. 1. §. aduocatus. verbo, Quoquo. ff. de Varijs & extraordinar. cognit. Barto. in. 1. conſtitutione 12 Codicis, col. 1. & omnes Docto. in. l. 2. Tauri. & ita hodie debet eſſe graduatus in iure Canonico, vel ciuili, iuxta text. 13 in. l. 1. tit. 16. libro. 2. Recopil. Vnde cùm gradus baccalaureatus per quinquennium in hac Vniuerſitate Salmantina, & per aliud breuius tempus in nonnullis alijs acquiratur, non requiritur in aduocato ſtudium decem annorũ, prout requirebat pragmatica. 58. fol. 64. Regum catholicorum: quia hodie prædi- 14 cta. l. 1. Recopila. ſolummodò requirit aduocatum graduatum eſſe. Nec obſtat dict. pragmat. 58. nam iam cum alijs ante Recopilationem conditis eſtabrogata, vt cõſtat ex pragmatica poſita in initio Recopilationis. Quinimò aduocatus debet eſſe examinatus, & approbatus à præſide, & ab auditoribus Regijs, vel à iudicibus inferiorum tribunaliũ; poniq; debet in matricula aduocato- 15 rũ: aliter enim non poterit munus exercere, iuxta text. n. l. 1. tit. 16. libro. 2. Recopilat. & antea de iure communi erat deciſum in. l. nemini licere. C. de aduocatis diuerſorum iudicum, cui conuenit 16 l. 13. tit. 6. p. 3. debetque in principio ſui officij; & quolibet anno iuramentum præſtare de bene exercendo ſuum officium iuxta tex. in. l. 2. tit. 16. lib. 2. Recopil. Sed licet hoc de iure verum ſit, tamẽ 17 de conſuetudine apud tribunalia inferiora; hodie aduocatus nec examinatur, nec iuramentum præſtat.

18 Tertiò obſeruet deinde aduocatus. quòd in exordio litis curet, quòd ſua pars facti veritatem narret; cùm ex facto ius oriatur, vt in. l. ſi ex plagijs. §. incliuo. ff. ad. l. Aquil. l. 4 tit. 16. lib. 2. Recopi. relationemq; facti in ſcriptis recipiat ſubſcriptã manu propria clientuli, ne poſt modum clientulus dicat, cauſam amiſſam fuiſſe culpa ſui aduocati: quia non allegauit iuxta narrationem facti, ita diſponit 19 l. 14. titu. 16. libro. 2. Recopilat. Qua relatione ſic ſuſcepta, debet interrogare ſuum clientulum, an probationes ſuæ actionis, vel defenſiõis habeat, ex quib⁹ 20 victoria cauſæ pendet, iuxta text. in. l. duo ſunt Titij. ff. de teſtament. tutel. deficiente enim probatione, & ipſum ius corruit, vt in cap. plerunq;. 2. quæſt. 7. & ſic clientulus aſſeueraverit, ſuæ intentionis probationes habere, tunc aduocatus ſemper operam iuri dabit in reuoluendis libris, & allegationibus prælegendis, ad deciſionem, & defenſionem cauſæ ſui clientuli, ex mente glo. in cap. non licet. 11. quæſt. 3. & in. l. 3. titu. 16. libro. 2. Recopilat. ibi, Y eſtudiando el derecho, &c. Iuxta ordinem præſcriptum in. l. 1. Tauri, quæ habetur in. l. 3. titu. 1. lib. 2. Recop. & in pragmatica poſi- 22 ta in initio Recopilationis. Et circa obſeruantiam iuris huius regni aduocatus cõſiderabit ſequentia. Primo quòd cauſæ debent prius decidi per regias cõſtitutio 23 nes (quæ vulgo Pragmaticas dicuntur) poſt nouam Recopilationem conditas: nam cum ſint nouiores præponũtur, iuxta tex. in. l. non eſt nouum. ff. de legib. & ibi Barto. & Bald. Iaſſ. in. l. pacta nouiſſima. nu. 3. C. de pactis, & glo. recepta per Docto. in. c. 1. verb. Iura. de conſtit. text. in. c. 1. de cognatione ſpirit. Greg. Lup. in l. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.7.tit.3.par.1.& facit.l.3.tit.1.libro.2.Recopil.ibi, Y las de los Reyes que de nos
24 viniere.&c. Pragmaticæ enim ante prædictam Recopilationem conditæ iã sunt abrogatæ per eã dem, vt constat ex prag-
25 matica posita in principio. Recopila. Si verò nulla pragmatica condita sit post prædictam Recopilationem, tunc causæ decidi debent per leges illius recopilationis, vt, dispositum est in.d. pragmatica posita in initio Recopil.& in.l.3.tit.1.
26 libro.2. Recopil. Circa quod aduocatus consideret legem nedũ corrigi per posteriorem tempore, vt diximus, verum etiam per posteriorem in ordine illius libr. Recopilationis, si de die prolationis non apparuerit, secundũ ea quæ docet Cynus, receptus à Barto. & Doct. in l.2.C. de testam. tutel. Ange. in.l. in ciuile, ff. de legib. Alex.& Imol. in l. similes ff. ad.l. Falcid. Barto. nu.35. & Salomonius. n.58. in.l. omnes populi. ff. de Iust. & iur. per text. in.l. si certarum. §. fin. ff. de milit. testam. & in.l. conficiuntur. §.
27 si miles. ff. de iure codicillorum. Consideret etiam aduocatus priorem partem legis per posteriorem corrigi, secundum glo. in.l. si tibi. ff. si cer. petat. quã sequãtur Iasso, & Decius ibi & Bart. in.l. fides. ff. de posit. & Marius Salomonius, vbi suprà, Bald. in.l. non est nouũ. C. de legib. & est text. in.l. in ciuile. ff. de legib. Quo fit veram esse gl. in.l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Senatusconsult. Trebell. cuius meminerunt Iass. & Angel. in. l. fidé. §. vna. ff. de iurisd. omn. iudic. & Alexand. consil. 164. & communiter omnes in. §. item preciũ. Instit. de emptio. & vendi.
28 Et si forsan aliquãdo dubitaretur de loco & tempore, tunc erit obseruandum quod resoluit Albericus in.l.2. C. de testament. tutel. & Salomonius vbi suprà.
29 Quod autem de posteriori loco dictum est, obtinebit nisi lex priori loco sita maiori æquitate nitatur, secundum Aretin. consil. 163. quem sequitur Iass. & Decius in.l. si tibi. ff. si cert. petatur. & Iass. in.l. si idem. §. vna. ff. de iurisd. omn. iud. quamuis ibi Decius sibi contrarius cõtrarium teneat, quem sequitur Curtius ibi. Cæterùm si nec pragmaticis, nec legibus Recopilationis negotium decidatur, tunc
30 causa terminanda erit per leges Fori, vel Styli, iuxta text. in d. 3. tit. 1. libr. 2. Recop. dummodo leges illæ irrationabiles, vel iuri huius regni contrariæ non sint, & in vsu & obseruantia constet eas leges esse, in casibus in iudicio agitatis, vt dispo-
31 nitur in dict. l. 3. & alleganti pro se legem Fori incumbit onus probandi. talem legem esse in vsu receptam, secundùm Rodericum Suarez in procemio Fori. in princip. Oroscium, in.l. de quibus. ff. de legib. Zasium consil. 5. num. 109. libro 1. Gregor. Lup. in.l. 7. tit. 2. par. 1. Auilés in
32 Cap. prætorum. cap. 19. & ita in praxi obseruari testatur Suarez vbi suprà: quo in loco ponit modum & formam articulandi, & probandi legem illam Fori esse in vsu: & ibi limitat duobus modis hanc resolutionem. Idemque obseruandum esse circa leges Styli resoluit Rodericus Suarez in.l. 6. titu. de las ganancias. libr. 5. Fori. in versic. viterius quæro. prope fi-
33 nem. Et quid significent forus & stylus, & qualiter inter se differant, explicant Bart. num. 10. Oroscius. n. 33. in dict. l. de quibus. ff. de legibus. Rochus de Curte in Rubri. de consuetudine. à nu. 24. Gregorius Lupus in.l. 7. titu. 3. part. 1. verbo, Fuero. & glo. in.l. 1. titu. 1. libr. 1. Fori. Ad-
34 uertendum tamẽ erit, foro generali derogari per municipale, vt notatur in. c. 1. de const. in. 6. Et si aduocatus non inuenerit negotium decisum prædictis iuribus, vt suprà dictum est, tũc recurrere debebit ad leges Partitarum, quæ obseruan-
35 dæ erunt in defectum suprà dictorum iurium, iuxta text. in.l. 3. tit. 1. lib. 2. Recop. & in dict. pragmatica sita in principio Recopilationis. Deficiente autem iure
36 regio, recurrendum erit ad ius canonicũ, & non ad ius ciuile: & econuerso in foro ecclesiastico, deficiente iure canonico, recurrendum erit ad ius Regni, vt eleganter resoluit Palacius Rub. in. l. 1. Tauri,
nu. 9.

num. 9. & ibi Doctor del Castillo, Villadiego in repet. capit. constitutum. de in integrum restit. Cifuentes in. l. 3. Tauri. num. 3. Benard. Diaz in practic. crimin. cap. 60. & Auiles in Cap. prætorum. cap. 19. & Caputius in singul. 69. per. l. fin. C. de testibus. & Didac. Perez in quæst. 3. procemiali Ordinam. Si vero negotium
37 sit extraordinarium, aduocatus requirat in repertorijs Doctorum, ante omnia attendendo ad ea quæ ponuntur in principio, tit. 2. par. 3. & demum si exacte cognouerit, suum clientulum iustam causam fouere, tunc aduocatus obseruet, vt
38 illam tuendam suscipiat: caueat tamen ne ei repromittat victoriam causæ, vt docet Speculator tit. de aduocato. versi. nũc tractemus. num. 9. & est tex. in. l. fi. tit. 6. part. 3. Alioquin si intellexerit causam sui clientuli, iniquam, & à iure, & ratio-
39 ne, remotam, & alienam esse, nullo modo protegendam suscipiat, iuxta text. in l. 13. titu. 6. part. 3. & in. l. 2. &. l. 22. titu. 16. libr. 2. Recopil. Qui verò sciens & prudens iniustam causam defendit, mortaliter peccat, & ad refartionem damni quod passus fuerit aduersarius, & restitutionem expensarum, quas suus clientulus fecerit, tenetur: quia qui ad malũ cooperatur eiusdem est iniquitatis, atque ipse qui facit. iuxta illud Pauli ad Roma. 1. digni sunt morte non solùm qui faciunt, sed etiam qui facientibus cõsentiunt. & cum illud peccatum sit contra iustitiam, nempè in nocumentum alterius partis, ad restitutionem obligatur: nam qui causam damni dat, damnum dedisse videtur vt in cap. fin. de iniurijs, & firmat Anto. de Butrio in cap. breui. de iure iuran. & Augustinus Beroius in Rubric. de appellat. num. 91. Soto libr. 5. de Iust. & iur. quæst. 8. artic. 3. & Nauarr. in Manua. cap. 25. in
40 versic. 2. num. 28. Quinimò si à principio crediderit, causam iustam esse, & ex post facto cognouerit iniquam esse, statim debet illã deserere, cautè tamen absque periculo sui clientuli, aliàs ad damnum resarciẽdum aduersario teneretur, & ad expensas suo clientulo, secundùm S. Thom. in. 2. 2. quæst. 71. artic. 3. probat l. 12. titu. 16. lib. 2. Recopil. Quod procedit etiam si suus clientulus instet, vt eius causam iniustam foueat, quia facit contra suam conscientiam, ita contra Matthæum de Afflictis resoluit Burgos de
Paz in procemio legum Taur. num. 271.
41 Imò aduocatus tuta cõscientia nõ poterit consulere suo clientulo, vt faciat pactum, vel transactionem cum aduersario, dando ei modum, vt aliquid habeat, si intellexerit, causam clientuli iniustam esse, ita eleganter probat Bartholomeus Socinus in. l. quidam. nu. 11. ff. si certum petat. & Cacialupus in trãctat. de trãsact.
42 quæst. 20. in fi. Et an in causa dubia aduocatus possit patrocinari, latè disputat Burgos de Paz, vbi suprà, num. 389. & Soto
43 libr. 5. de Iust. & iur. quæst. 8. artic. 3. Pari modo aduocatus tenetur resarcire damnum aduersario, si per cauillationem abstulerit iustam causam, vel grauauerit eum, petendo dilationem superfluam, vel allegando falsum, vel faciendo cauilosam positionem, aut instruendo falsum testem, vel consulendo clientulo, vt veritatem neget, secundùm Hostien. in cap. calumniam. de pœnis. communiter receptũ ex Nauarro in Manua. dict. cap. 25. num. 26. & vltra pœnas impositas à iure communi, de iure regio tũc aduocatus erit suspendendus ab officio arbitrio iudicis, per text. in. l. 3. tit. 16. libr. 2.
44 Recopilat. Insuper si propter suam negligentiam, vel imperitiam, causa iusta sui clientuli fuerit amissa, aduocatus tenebitur ad interesse suo clientulo, & mortaliter peccabit, argum. text. in. l. idem iuris. §. 1. ff. ad. l. Aquil. imò. hoc casu cum duplo debet damnum & interesse resarcire suo clientulo. vt in. l. 6. titul. 16. lib. 2. Recop. Quod est verum, quando aduocatus iactabat se peritum cum non esset, & clientulus ignorabat eius imperitiam: secus tamen esset si clientulus eam cognosceret, nam in hoc casu aduocatus non teneretur nisi ex dolo, & lata culpa,
ex mente

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex mente Innocentij in. c. sicut dignum, de homicid. quem sequitur Siluester in summa, verbo, Aduocatus. q. 24. & Nauar. in. d. c. 25. nu. 29. ita intelligens tex. in d. l. 6. tit. 16. lib. 2. Recop.

45 Quartò obseruet insuper aduocatus, vt summa fidelitate clientuli causam defendat, iuxta tex. in cap. qui religiosum. & ibi glo. verbo, Non omni. 87. distinct. & Gregor. Lupum in proœmio. titul. 6.

46 part. 3. alioquin si iura & arcana sui clientuli reuelauerit parti aduersæ, mortaliter peccabit, & ad restitutionem damni tenebitur, vt probat glo. & Iass. in. l. si procurator. C. de procurat. num. 15. & text. in l. 9. titu. 6. part. 3. & resoluit Nauar. dict. cap. 25. nu. 29. & incidit in pœnam falsi. iuxta text. & ibi Bart. in. l. si quis aliquid. la segunda. §. instrumenta. ff. de pœnis. & appellatur proditor, & efficitur infamis, debetque puniri arbitrio iudicis, vt in dict. l. 9. tit. 6. part. 3. quinimò ipso iure priuatur officio, & si de facto exercuerit, erit puniendus amissione dimidietatis bonorum fisco applicandæ, siue ex tali reuelatione damnum suo clientulo inde sequatur, siue non: & ita cessat opinio Cini & Pauli, in. l. 1. C. de ordin. iud. & Grego. Lup. in dict. l. 9. verbo, Por el tal engaño. &c. Nec debet vtrique parti fauere, aut cum aduersario colludere, quia præuaricator diceretur, vt in. l. 1. ff. de præuaricat. & in. l. athletas. §. præuaricator. ff. de postuland. & in. c. si quem. versi. Præuaricator. 2. q. 3. & in. l. fin. titu. 6. part. 3. quam optime explicat Auendanius in cap. prætorum. 1. p. c. 2. à nu. 24. imò neq;

47 in secunda Instantia poterit aduocatus alteri parti fauere in eodem negotio, secundùm gl. in. l. fi. ff. de postuland & ibi Paul. probat. l. 13. titu. 16. libr. 2. Recop. & aduocatus qui semel suscepit protegendam causam, non poterit illam deserere & derelinquere.

48 Quintò obseruet præterea aduocatus, vt in stipendio, & mercede pro labore, sit æquus, & honestus: nam licèt possit vendere iustum patrocinium vt

49 in cap. non licet. 11. quæst. 3. etiam si absque reuolutione librorum præstet illud, secundùm Ioan. Andr. ad Speculat. titu. de salar. additione. 1. Archid. dict. cap. nó licet. Felin. in cap. per tuas. nu. 3. de Simo. Iass. §. sed iste quidem. num. 113. Instit. de act. & Decium in cap. cum in cunctis. in princ. num. 15. de elect. reiecta glo. quam intendit saluare Tiraquell. de nobilitate, cap. 29. num. 32. tamen non debet plus

50 debito exigere à clientulis, sed pro modo litis, fori consuetudine, & laboris: alioquin plus exigendo mortaliter peccaret, & ad restitutionem teneretur, ex S. Thoma. 2. 2. quæst. 71. Soto. libr. 5. de Iusti. & iur. quæst. 8 artic. 4. Tiraq. de nobil. c. 29. num. 26. Couarru. in Regula peccatum. 2. par. §. 3. num. 2. de regu. iur. in. 6 Didac. Perez in. l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. col. 664. versi. Aduocatus præterea nō debet. vbi cum Abb. Ioan. Andr. Tiraq. & alijs con-

51 tra Sotum, & alios resoluit aduocatū tuta conscientia posse percipere sibi sponte oblatum, vltra salarium à lege taxatum, hodie tamen opinio Soti verior videtur,

52 & approbatur per. l. 19. titu. 16. lib. 2. Recopil. vbi dispositum est quòd vltra salarium taxatum, aduocatus non possit aliquid percipere etiam si vltrò sit oblatum, quod tamen intellige verum quando tempore ministerij, vltra salarium aliquid offerretur, etiam si diceretur quod gratis datur, quia ex circūstantia tempo ris præsumeretur illud datū fuisse in fraudem prohibitionis, ac ideò standum erit prohibitioni, vt scilicet hęc gratuita oblatio prohibita censeatur, argum. l. 1. & to-

53 to titu. C. plus valere quod agitur. cęterū finito iam ministerio, vltra salarium aduocatus bene poterit oblatum suscipere,

54 quia ex circunstantia temporis præsumitur quod illud non datur, nec suscipitur pro illo ministerio: Imò censetur omnimoda gratuita datio, prohibitus enim da

55 re, seu accipere aliquid pro aliquare, non censetur prohibitus dare, seu gratis oblatum suscipere: quia eo casu cessant verba & mēs prohibitionis, nam qui gratis dat ex me-

ex mera liberalitate absq; vllo respectu cōmutationis dat, siue oblatum recipit, argum. l. 1. ff. de donationibus, & in. c. 1. eod. tit. quod limitatur, nisi ex circūstan-

56 tijs tēporis, seu dati muneris, verò similiter appareret, gratuitā donationem simulatè cōceptam fuisse in fraudem prohibitionis: vnde si finito ministerio aliquid gratis offeratur, cessat præsumptio simulationis, quod pro illo ministerio detur argum. text. in. c. sicut episcopum. 1. q. 2. & in. c. & si quæstiones, & in. c. dilectus. 2. de simonia, quæ iura ita accipiēda sunt:

57 Nec huic veræ interpretationi obstat tex. in. c. si quis obiecerit. 1. q. 3. ibi (antea, nec postea) quibus verbis constat quod prohibitus dare, vel suscipere aliquid pro aliqua re, nec tēpore ministerij, nec finito ministerio posit dare, vel suscipere: nam respōdeo quod verbum (Soluat) in illo tex. appositū, tollit difficultatē, nam significat debitum reddere, ex Ambrosio Calepino in suo Dictionario, verbo, Soluo: & ita significat tex. ille quod qui finito ministerio, aliquid soluit pro re spirituali, censetur quod illud soluit, tāquam debitum pro illa re, q̄ tamē prohibitum est: qui vero gratis dat finito ministerio, non dicitur debitum soluere: non etiam

58 obstat tex. in. c. fi. 1. q. 3. ibi (ante, vel post) nam respondeo quod verbū (Exigatur) de quo ibi difficultatem tollit, quia verbum exigo, significat rem aliquam iure debitam petere, ex Laurentio Valla. lib. 5. Elegantiarum. c. 24 & Ambrosio Calepino in suo Dictionario, verb. Exigo, qui vero gratis oblatum recipit in nostra specie, non dicitur rem debitam exigere:

59 Non deniq; obstat text. in. c. 1. de simonia, ibi, omnino dare, & in. c. statutum. §. insuper de rescript. lib. 6. & in. c. 1. §. procurationes, & in. c. 2. §. statuentes de censibus. lib. 6. & in concilio. Trident. sess. 21. de reformatione. c. 1. & quod notat glo. in. l. inuitus. §. fi. ff. de regul. iur. quæ iura videntur excludere omnem dationem, etiam gratuitam, & spōtaneam: nam respondeo quod debent intelligi quando tēpore ministerij aliquid offerretur etiā gratis: nam licet verba dationis sonarent in dationem gratuitam, illa temporis circunstantia arguit ipsam dationem spontaneam simulatè conceptam esse, ad palleandam prohibitionem legis: ita intelligit Ripa in Tract. de peste. vlt. part. tit. de remedijs præseruatiuis contra pestem. num. 114. Nos verò loquimur, quando finito ministerio gratis aliquid offertur: nam temporis circūstantia facit ces-

60 sare suspitionem fraudis. Et idem dicendum erit, quando quātitas muneris oblati, suaderet illam dationem procedere ex amicitia, vel beneuolentia, vt munusculum ad esum, aut potum: tunc enim licèt daretur tempore ministerij, tamen ex leuitate muneris suspitio cessat, quod pro illo ministerio datur, argum. text. in dict. cap. etsi quæstiones. circunstantiæ

61 enim temporis, personarum, & quantitatis muneris dati, considerandæ sunt, ad inducendam coniecturam, an gratis datum sit, an verò simulatè in fraudem prohibitionis, vt probat text. in dict. cap. etsi quæstiones. Ex quibus constat, prædictum intellectum ad textum in dict. l. 19. titu. 16. lib. 2. Recopil. verum esse, scilicet, quod procedat quando tempore ministerij, aliquid vltra salarium aduocato offeratur: nam tunc illud recipere non poterit, secus tamen quando post finitum ministerium, vel quando leuitas muneris suaderet, quòd ex amicitia, aut beneuolentia, datum esset: nam tunc iure optimo, & tuta conscientia suscipere poterit. Et quod in animæ iudicio tutus sit, ita quòd ad restitutionem non teneatur fatetur Couarr. in cap. quanuis pactum. 2. part. §. 3. num. 6. de pact. in. 6. asserens in foro exteriori difficile contrariam opinionem defendi posse. Et

62 iuxta prædictam resolutionem erit intelligēda. l. 56. tit. 5. lib. 2. Recop. l. 8. tit. 6. lib. 3. Recop. & l. 5. tit. 9. lib. 3. Recop. prohibens iudicibus, ne aliquid à litigātibus percipiāt, & etiā. l. 1. titu. 27. c. de los derechos en las causas criminales. versi. Y mā

damos

damos q̃ los dichos escribanos. &c. lib. 4. Recop. prohibés tabellionibus, ne percipiant aliquid etiam sponte oblatum vltra taxationem ibi factã: debent enim illa iura intelligi, quando tempore ministerij, gratis offerretur, secus tamẽ si post finitum ministerium daretur, vel si leuitas muneris suaderet, quòd ex beneuolentia, & amicitia, & non pro ipso ministerio illud munus datum esset.

63 Aduertendum tamen erit, q̃ & si olim aduocatus non posset paciſci de quota litis, iuxta text. in. l. si quis. C. de postulando. & in. l. 14. tit. 6. p. 3. hodie tamen in cõsilio supremo Regis, & in alijs audientijs Regis bene poterit percipere vigesimam partẽ litis, dummodo non excedat quantitatem triginta mille marapetinorum, & in alijs tribunalibus inferioribus dimidietatem dictæ quãtitatis, & hoc tam in causis ciuilibus, q̃ in criminalibus. iuxta text. in. l. 18. cum duabus sequentib. tit. 16.

64 lib. 2. Recop. non tamen poterit aliquid nomine victoriæ, & palmarũ percipere,

* vt in. l. 29. titu. 16. libr. 2. Recop. [*Et ad

65 hanc resolutionem redigi debet resolutio Caualcani in Decisione. 42. à nu. 43.] Et plura de modo percipiẽdi stipendia ab aduocatis tradita sunt in. l. 7. cum plurib. sequẽtib. tit. 16. lib. 2. Recop. & per Dida. Perez in. l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. versic. 14. versatur. Cæterũ aduocatus tenetur gratis præstare patrociniũ pauperibus, in locis in quibus non sunt aduocati cõducti publico stipendio ad patrocinium pauperum, iuxta tex. in. l. 16. tit. 16. lib. 2. Recop. & resoluit Soto libr. 5. de Iusti. & iur. q. 8. artic. 1. & Couar. in pract. quæst. c. 6. n. 4. & Didac. Perez. in. l. 1. tit. 19. libr. 2. Ordi. versi. 6. dubitatur. & Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu. 369. num. 3.

66 Sextò obseruet denique, q̃ in libellis processus nõ citet iura, & leges, sed tãtum narret factum cum suis rationibus, iuxta

67 text. in. l. 4. tit. 16. lib. 2. Recop. nec patrocinetur contra legem expressam huius regni, iuxta tex. in. l. 16. tit. 16. lib. 2. Reco

68 pil. summaq̃; diligẽtia inquirat à tabellionibus, procuratoribus, & ab alijs expertis, de stylo illius audientiæ, argum. text. in. l. 3. §. testes. versic. q̃ ad testes. ff. de testib. & ibi Bart. & Docto. Bald. & Alex. in. l. 1. C. vt quę desunt aduocatis. Bantius in Rubr. de nullitate ex defectu processus. nu. 86. pag. 314. & aduocatus qui superiora obseruauerit laudabiliter exercebit aduocationis officium.

Ex Vltima Annotatione.

SVMMARIA.

1 Definitio Tabellionis.
2 Tabellio pluribus alijs nominibus nuncupatur.
3 Tabellio seruus publicus dicitur.
4 Officium tabellionatus quãdo sit vile, & quando non, resoluitur.
5 Officium tabellionis deseruientis principi, vel alicui loco sub certo numero deputati, vile non est.
6 Officium tabellionis non est vile, quando eius nomen transit in speciale nomen maioris officij.
7 Tabellionis Regij simpliciter qui popularitèr Reales dicuntur, viles sunt.
8 Infamis infamia iuris vel facti nõ põt creari tabellio addeseruiẽdũ principi.
9 Nullus infamia notatus creandus est tabellio, quia quilibet debet esse optimæ existimationis & famæ.
10 Tabellio creandus debet esse Christianus & non Iudæus, vel Agarenus, debetq̃ esse vicinus illius loci in quo officio fungi debet.
11 Tabellio creandus debet esse laicus, & non in sacris ordinibus constitutus.
12 Tabellio impubes creari non debet, et de iure

de iure regio debet esse maior. 25. annis.
13 Solus princeps, vel alius de speciali mãdato principis creare potest tabelliones.
14 Duces, Comites, Marchiones, Episcopi et similes an possint creare tabelliones? tractatur, et Gregorius Lupus et Auendanius componuntur.
15 Iure regio nouissimo nemo potest conficere tãquam tabellio acta iudicialia et extraiudicialia, nisi prius creatus fuerit regius tabellio, vel saltem præhabito præuio examine cõsilij Regij.
16 Tabellionum creatio ex consuetudine introduci potest immemorial, quo ad proprietatem, et quadragenaria quoad possessionem.
17 In tabellionum creatione quæ interuenire debeant, traditur.
18 Vbi certus numerus tabellionum deputatus fuerit nulla fides tabellionibus simpliciter Regijs adhibenda est, nec ipsi poterunt ibi fungi suo munere, nisi tempore pestis.
19 Tabelliones omnia acta, et instrumenta ad partis rogitum, et requisitionem conscribere tenẽtur, et per iudicem ad id inuiti compelluntur.
20 Tabellio nõ obtemperans mandato superioris circa eius officiũ priuari potest, nisi nimis occupatus esset in alijs instrumentis conscribendis.
21 Tabellio non compellitur gratis seruire, nisi rogatus fuerit à paupere, ecclesia, vel ciuitate.
22 Tabellio pro suo labore exigere potest mercedẽ cõsuetudine, vel lege taxatã.
23 Merces tabellionibus iure huius regni taxata est nouissimè per regiam pragmaticam.
24 Tabellio vltra mercedem iure regio taxatam nõ potest aliquid percipere etiam spõte oblatum, et qualiter intelligi debet traditur remissiuè.
25 Tabellio in fine instrumenti apponere debet mercedem receptam, vel si gratis ministerium præstauit illud dicere debet.
26 Tabellio an teneatur apponere in instrumentis nomina contrahentium, causam, annũ, mensem, diem, & quot testes explicatur,
27 Tabellio in actis iudicialibus testes apponere nõ debet, nisi ex stylo illius audiẽtiæ soleãt apponi, & quid in actis quæ extrinsecus apud acta iudicialia celebrãtur fieri debeat, declaratur.
28 Tabelliones tenetur registrũ & protocolum actorum iudicialium & extraiudicialiũ secum retinere, nec partibus debent exhibere, nisi ex iudicis præcepto.
29 Tabellio protocolum partibus concedẽs mortaliter peccat, & periurium incurrit.
30 Tabellio potest committere confectionem protocoli alteri non tabellioni, dummodo ipse præsens sit rei gestæ, & se subscribat, et proprio signo signet: & idem erit quo ad traductionem, dummodo trasumptum cum protocolo conferat.
31 Instrumẽtum qualiter traduci debeat ex protocolo tabellionis mortui, traditur remissiuè.
32 Tabellio tenetur partibus et testibus recitare instrumẽtum à se confectũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

33 *Testi asserenti aliter se depositisse quã à tabellione fuit scriptum in causis ciuilibus non est adhibenda fides, in criminalibus fides tabellionis vacillat.*

34 *Tabellioni potius quàm testi credendum esse, apud Hispanos obtentum est, nisi testis probare possit duobus testibus de iure ciuili, vel quatuor de iure Regio eius assertionem.*

35 *Instrumentum quodlibet publicũ quatuor testibus improbari potest.*

36 *Tabellioni testanti, & fidem facienti de commissione receptionis testium sibi facta, credendum non est, ac ideo talis commissio coram alio tabellione scribenda erit, quanuis de consuetudine oppositum obseruetur.*

37 *Tabellio vltra ea quæ tẽpore suæ creationis iurauit, debet à pluribus alijs abstinere, de quibus remissiue.*

39 *Lis tractari non debet corã tabellione fratre, vel patrueli actoris.*

39 *Tabellio præcauere debet ne instrumentum falsum conscribat.*

40 *Signans aliquod instrumentum tanquam tabellio, cum tamen non esset, vel iam quod aliquãdo fuisset priuatus tamen esset, pœna mortis est afficiendus.*

41 *Exercẽs officium tabellionatus quæsitum contra formam traditam à lege Regia, tanquam falsarius pœna mortis erit afficiẽdus, nec vnquam tabellio reputari debet.*

42 *Tabellio tanquam suspectus recusari potest, non tamen remouetur in totũ, sed datur sibi adiunctus, quanuis de iure cõmuni in totum remoueretur.*

43 *Tabellio absque causæ expressione solo iuramento calumniæ à recusatore præstito recusari potest.*

44 *Actus gestus per tabellionem recusatum absque adiuncto est nullus.*

45 *Tabelliones pollere debent iuris peritia, & quales debeãt esse explicatur, & ob quam rationem.*

Vltima Annotatio.

De Tabellione.

TAbellio est persona publica, habens officiũ scribendi instrumẽta super cõtractibus, actis, & alijs rebus, ad fidem faciendã super eisdẽ, vt colligitur ex authentico, de tabellionibus colla. 4. & ex principio tit. 19. p. 3. & ex l. 1. tit. 8. lib. 1. Fori. Qui etiam alijs nominibus nũcupatur, vt cõstat ex. l. prẽcipim⁹, & in. l. in offerẽdis. C. de appellationibus. & ex Rubro & Nigro. C. de tabulatijs. lib. 10. & l. si librarios. ff. de regu. iur. & l. scrinarios. C. de testa. milit. & vbiq; gl. & Doct. Quibus promiscue vtimur, secũdum Plateam in Rubr. de tabularijs lib. 10. in fi. Sebastianum Brant. in expositione titulorum. tit. de tabularijs. lib. 10. Qui etiã seruus publicus dicitur, vt in. l. 2. C. de adoptionibus. & in. l. non enim. ff. de adoptionibus. & in. l. 2. ff. rem pupilli saluam fore. & in. c. 2. de vsuris. lib. 6. & ibi gl. verbo, Seruo. & tradit Romanus in singulari. 350. & Didac. Perez in. l. 2. ti. 5. lib. 2. Ordina. in prin. Quo fit, quod cũ tabellio seruus publicus appelletur, (cũ seruire omnibus teneatur) eius officiũ vile sit, vt tradunt gl. Bart. & Platea in. l. vniuersos. C. de decurio. lib. 10. Mõtal. in. l. 1. ti. 8. li. 1. Fori. in. gl. verb. Porque los jurados. & Palacios Rub. in rep. cap. per vestras. not. 3. §. 10. nu. 7. Sylueſtr. in summa. verb. Tabellio. q. 3. Greg. Lup. in princ.

in princ. tit. 19. p. 3. verb. Escriuanos. Tametsi oppositã sentẽtiam teneat Couar. in practicis quæst. c. 19. à nu. 5. & nouissimè Petrus Rhochæ in sua praxi causarũ ciuiliũ. c. 5. n. 20. cõtendat officiũ cuiuslibet notariatus nobile esse, nec iura, in cõtrariũ adducta aliud probare. Quibus nõ suffragatur tex. in. l. 1. C. de mãdatis Principũ, dũ probat notarios, seu tabelliones obtinere dignitatẽ: & idem probat text. in. l. laudabile. C. de aduocatis diuersorũ iudicũ: Nã respõdeo prædicta iura intelligenda esse de notarijs Principũ, secundum. Bart. Plateã. Mõtal. vbi suprà, & in l. 14. tit. 19. p. 3. & Greg. Lup. vbi suprà, & Zasiũ in scolijs ad. l. 2. ff. de orig. iur. vers. postea cũ Apius. verb. Scriba. De iure autẽ Regio officiũ tabellionis, tã deseruientis Principi, quã & tabellioĩs deputati cuicũq; Ciuitati, vel loco, sub certo numero, vile nõ est, iuxta text. in. d. l. 14. tit. 19. p. 3. & ibi Montal. & Greg. Lup. in princ. tit. 19. p. 3. & probatur in. l. 3. tit. 8. lib. 1. Fori. ibi. E hõrado. &c. Nec etiã est vile quando nomen tabellionis trãsijt in speciale nomen maioris officij, vt in. l. 1. &. 2. C. de Primicerio, & secũdicerio. lib. 12. Cæteri verò tabelliones, prout sunt simpliciter tabelliones Regij, quos vulgo, Escriuanos reales appellamus, nõ obtinent dignitatẽ, neq; habent officiũ honorificũ, etiã de iure Regio secũdum Mõtaluum in. d. l. 14. quorũ facultas cõficiẽdi instrumenta limitata est per text. in. l. 1 titu. 25. lib. 4. Recop. nec eorũ officium est æstimabile cum sit personalissimum cohærens personæ, nec in eo cadat venditio, vt notat Bald. l. vnica. C. de Priuil. dotis. & Auendanius in respõso. 38. nu. 1. Ex quibus consequitur non posse creari tabelliones siue notarios, Principibus deseruiẽtes eos, qui aliquam iuris, vel facti infamiã patiũtur, cũ portæ dignitatũ eis non pateãt, iuxta tex. in. c. infamibus. de reg. iur. in. 6. & in. l. 2. C. de dignitatibus. lib. 11. & tradit Barto. in. l. 2. C. de mandatis Principũ. & in. l. eadem. §. hac lege. ff. ad. l. Iul. repetundarum. & probat. l. 2. ibi, Buena fama. tit. 19. p. 3. & ibi Greg. Lup. & communiter omnes ex Couar. vbi supra, versic. Prima conclusio. Quod verum est, in quibuscunque tabellionibus creandis, & dignitates non habentibus: nam omnes optimæ existimationis, & famæ, & non infames creandi sunt, vt optimè resoluit Couarr. vbi suprà, contra Barto. Aimonem, Plateam, Palatium Rub. & alios per ipsum citatos. & idem tenet Gregor. Lup. in. l. 2. titu. 19. part. 3. verbo, Buena fama. & satis probat. l. 1. titul. 25. libr. 4. Recopil. ibi, Buena fama. Debẽtque tabelliones creari Christiani & non Iudæi, aut Agareni: debentq; esse vicini illius loci, in quo fungi debẽt officio tabellionatus: & debẽt esse liberi, & non serui, habereque alia requisita, congesta à. l. 2. titu. 19. part. 3. & l. 5. titu. 2. lib. 7. Recopil. vbi disponitur, quod debent esse laici, & non in sacris ordinibus constituti, vt probatur in dict. l. 2. & firmat Couarru. vbi suprà, num. 8. vbi probat, hoc officium Monachis interdictum esse: & ibi inter clericos distinguit, & probatur in. l. 10. titu. 3. lib 1. Recop. Item tabellio non debet creari impubes, vt in. l. impuberum. in princip. & ibi Barto. ff. de falsis. & Decius in. l. fœminæ. §. impuberes. num. 2. & 8. ff. de regul. iur. & de iure Regio ætas tabellionis debet esse viginti quinque annorum cõpletorum, vt probatur in. l. 30. tit. 25. lib. 4. Recopil. Et iolus Princeps, seu Rex, vel alius de eius speciali mandato tabelliones creare potest, iuxt. tex. in. l. 3. tit. 19. part. 3. & tradit Montal. in. l. 1. titu. 8. libr. 1. Fori. verbo, E otro no. Oldraldus in consil. 75. Alex. in l. nec ei. §. 1. ff. de adoptionibus. Auend. de exequẽdis mandatis Principũ. lib. 1. c. 10. in princ. Item Duces, Comites, Marchiones, Vicecomites, Episcopi, & similes in suis territorijs creare possunt tabelliones ad hoc solùm, vt testificentur de ijs, quæ fiunt in iudicio, secundùm Montaluũ in. d. l. 1. Fori. verbo, E no por otro. & Grego. Lup. in dict. l. 3. partitæ. verbo, Iuzgadores. tamen per. d. l. 3. partitæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõtrarium (imò quod etiam extrà iudiciũ tales tabelliones testificari possint.) defendit Auend. vbi suprà, num. 2. Quos ita componere poteris, vt Duces, Comites, Marchiones & alij magnates, & quicũq; domini vassallorum possint creare tabelliones, cum hoc discrimine, vt magni illi domini eos creent cum potestate testificãdi in iudicio, & extra, prout Principes & reges: nam de iure seu consuetudine id sibi licet tanquam sint rami dependentes ab eorum dominio, & in hac specie procedit opinio Auẽdani, &. l. 12. tit. 1. part. 2. Cæterum alij Domini vassallorum, qui solùm id possunt, quod sibi conceditur, prout sunt illi de quibus in l. 13. titu. 1 part. 2. tabelliones creabunt, vt possint duntaxat in iudicio testificari: & in hac specie procedit, opinio Gregorij Lopez, & dict. l. 3. titu. 19. part. 3. quæ sic
15 intelligenda est. Iure vero nouissimo existimo supradicta cessare ex l. 2. tit. 25. lib. 4. Recopi. qua cautum est, neminem posse conficere acta iudicialia, vel extraiudicialia in quibuscunque locis, nisi priùs creatus fuerit Regius tabellio, vel saltim præuio consilij Regis examine præhabito, ergo si priùs quàm à Duce, Comite, vel ab alio quis tabellio debeat nominari, creandus est Regius tabellio, consequitur sibi concessam esse potestatem cõficiendi quæcunq;, & qualiacũq;
16 acta & instrumenta. Posset etiam consuetudine introduci tabellionum constitutio, seu creatio, per text. in l. actuarios. C. de nun. erarijs, & actuarijs. libr. 12. & ibi Ioan. Platea, quæ consuetudo, quantum ad proprietatem debet esse immemorialis, quantum verò ad possessionẽ quadraginta annorum sufficit iure Regio attento, vt resoluit Grego. Lup. in l. 3. tit. 19. part. 3. verbo, Otorgasse. Cuius opinio plana est. post. l. 5. titul. 2. libr. 7. Recop. & sic cessant adducta per Auẽd.
17 vbi suprà, nu. 3. Et in tabellionum creatione præcedere debet examen, & eistitulus tabellionatus concedi, iuxta formã l. 47. titu. 4. lib. 2. Recop. Qui tabelliones plura iurare tenentur, iuxta tex. in. l. 1. titul. 8. libr. 1. Fori. vbi Montaluus octo iuranda congerit, & in. l. 4. titu. 19. part. 3. vbi idem Montaluus, & Gregor. Lup. in l. 8. titu. 18. par. 3. verbo, Deben iurar. &c. & tradit Sylvest. in summa. verbo, Tabellio. quæst. 2. in fine. & Nauar. in Ma-
18 nuali Latino. cap. 25. num. 52. Nulla tamen fides tabellionibus adhibenda erit, neque ipso suo fungentur officio, vbi certus numerus tabellionum deputatus fuerit, iuxta text. in l. 1. titu. 25. libr. 4. Recopil. etiam si sint in territorijs Ducum & similium dominorum, si ibi certus numerus deputatus fuerit, secũdum Auẽd. vbi suprà, num. 5. & 6. hoc in fine limitantem, nisi tempore pestis, quo casu Regij tabelliones testamenta conficere po-
19 terunt. Qui tabelliones acta & instrumenta quæcunque ad rogitum, & partis requisitionem conscribere tenentur, & ad id per iudicem inuiti compelli poterunt, secũdum Bart. in. l. 1. C. de tabellio. lib. 10. & Plateam in Rubr. illius titu. & in. §. cum autem. nu. 2. de adoptionibus. Sylvestrum vbi suprà, Greg. Lup. in. l. 4. tit. 19. part. 3. verbo, Fagan las cartas. &c. Auiles in capitibus prætorum. capit. 39. num. 3. & cap. 17. num. 21. & Rojas in Epitome succesionum. cap. 10. nu. 30. vsque
20 adeo quod si mandato superioris non obtemperauerint officio priuãdi erunt, secundum Bald. in. l. prouidendum. in fine. C. de postulando. & sequitur Romanus in singulari. 259. Additio Bartoli in l. 1. §. serui. verbo, Cogatur. ff. furti aduersus nautas. Sylvester. vbi suprà. quæst. 5. Auiles vbi suprà, cap. 39. num. 7. & probatur in. l. 3. titu. 8. lib. 1. Fori. & ibi Montalu. & Auend. de exequendis mandatis Principum. 1. part. cap. 27. nu. 14. Quod tamen fallit, quando tabellio nimis occupatus esset in aliorum instrumentorum conscriptione, secundum Barto. in dict. l. 1. de tabularijs. & in. d. §. serui. n. 3. Auiles, & Sylvest. vbi suprà, vel quando ex alia iusta causa se excusaret, secũdùm Montaluum in summa. titul. 19. partit. 3.

Tabel-

21 Tabelliones tamen sic rogati non compelluntur gratis seruire, nisi rogati fuerint à paupere, Ecclesia, vel Ciuitate, iuxta text. in. l. fi. post medium. C. de principibus agentium in rebus. lib. 12. Platea in dict. §. cum autem. & latè Auiles, vbi suprà, in dict. c. 39. & in. l. 2. titu. 18. libr. 4. Recopil. & in. l. 8. titu. 25. lib. 4. Recopil.
22 & in. l. 30. titu. 6. libr. 3. Recop. Qui tabelliones exigere poterunt mercedem sui laboris consuetudine introductam, vel lege prætaxatam, vt resoluit Couarr.
23 in regul. peccatum. 2. part. §. 3. n. 2. Quæ tamen merces de iure huius regni prætaxata & præfinita est in tit. 26. & 27. lib. 4. Recop. & nouissimè in quadam pragmatica Philippi. II. Madri. 6. die mẽsis Maij.
24 Anno. 1569. promulgata. Vltra quam mercedem & salarium constitutum nihil aliud petere aut recipere poterunt citrà onus restitutionis. secundum Couar. vbi suprà, & Nauar. in Manuali. cap. 25. num. 54. etiam si sponte & liberè aliquid vltra præstetur, secundùm Grego. Lup. in. l. 15. titu. 19. part. 3. verbo, Dezimos, &c. & Nauarr. vbi suprà, & latissimo sermone Auiles. vbi suprà. cap. 1. verbo, Ni lleuaran. fol. 51. & Couarr. vbi suprà, & probatur in. d. tit. 27. lib. 4. Recopil. propè finem. ibi, Aunque las partes
25 lo den graciosamente, &c. Ideoq;, meritò & cum iudicio decretum fuit, mercedem receptam à tabellionibus apponendam esse in quolibet instrumẽto, vt innotescat quãtum tabellioni solutũ fuerit: & si gratis instrumentum cõfecerit subscribere debet se illud gratis conscripsisse, iuxta tex. in. l. 6. tit. 25. libr. 4. Reco. & in. d. tit. 27. in prin. versi. Otrosi q̃ansi en el registro, &c. Et plura in materia huius salarij tradit Auend. de exequẽdis mãdatis Principum. 1. par. cap. 27. à nu. 14. Quam formam & diffinitum salarium etiam notarij apostolici obseruare tenentur, ex l. 27. titu. 25. lib. 4. Recopil. quam tamen resolutionem circa recipiendum sponte oblatum intellige iuxta ea, quæ resoluimus suprà in Annotatione. 5. à nu-
26 mero. 52. Tenentur præterea tabelliones in instrumentis à se conficiendis apponere nomina cõtrahentium, causam, annum, mẽsem, diem, & duos testes, qui sint notarij, aut tres testes viros probos, præterquam in testamentis vbi maior numerus testiũ exigitur, vt probat text. in Authen. de tabellio. §. illud quoq;. col la. 4. & in. l. 54. tit. 18. p. 3. vbi idem notat Grego. Lup. quo in lõco idem Gregor. in glo. 6. firmat illud quod in. d. l. 54. dicitur de duobus testibus notarijs adhibendis in praxi non obseruari, præter quàm in ciuitate Hispalensi: & ibidem in glo. 7. idem Gregorius testatur in quolibet instrumento duos testes ad minus per tabellionẽ apponendos fore, prout
27 disponit. l. 111. tit. 18. p. 3. In actis verò iudicialibus testes apponi nõ debere, probat. text. in. l. in donationibus. C. de dona. & firmat glo. in. c. quoniam contra. verb. Viros, in fin. de probatio. & sequũtur Bald. in Rubr. C. de fide instrum. Panorm. col. 4. & communiter omnes ex Decio. n. 19. in dict. ca. quoniam contra. Quòd tamẽ supra dicti Docto. intelligũt verum esse, nisi de stylo illius tribunalis aliud obseruaretur, & testes in actis iudicialibus apponi solerent, tunc enim eorum omissio redderet processum nullum, iuxta ea quæ resoluit Hippolyt. in singulari. 118. Cæterũ in actis quæ extrin secus apud acta iudicialia fieri solent, testes apponũtur secũdum prædictos Doctores in. d. c. quoniã contra. præter Areti. cuius tamẽ doctrinã intelligit ibidem
28 Decius. n. 19. in fi. Teneturq; tabelliões. registrũ seu protocolum habere omniũ instrumentorum, & actorum iudicialiũ, & extraiudicialium, idq; retinere secum debent, nec partibus concedendum, nisi ex iudicis præcepto, iuxta text. in Authẽtico, de tabellionibus. §. fi. & in. l. 9. tit. 19. part. 3. & in. l. 2. tit. 8. lib. 1. Fori. & in l. 12. & 13. tit. 25. lib. 4. Recopi. & vbique glo. & Didac. Perez. in. l. 2. tit. 5. lib. 2. Ordinamenti, in versic. Est sexta alia dubitatio. vbi plura de protocolo cũmulat. & Aui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lés vbi suprà, cap. 36. nu. 1. & fin. & quid sit protocolum probat text. in l. 8. tit. 19. p. 3. & tradit Couar. in practicis quæst. c.
29 19. n. 1. cum duobus sequẽtib. Et tabellio qui protocolũ tradit partibus, & illud secum non retinet, mortaliter peccat: quia incurrit periurium contraueniens præstito iuramento dẽ eo retinendo, secun-
30 dum Nauar. vbi suprà. c. 25. nu. 52. Cuius protocoli, seu cuius vis instrumenti confectionem alteri etiam non tabellioni committere tabellio poterit, siue impeditus sit, siue non, dũmodò ipse præsens sit rei gestæ, & se subscribat ipsi instrumento, & proprio signo signet, & idem quo ad traductionẽ alicuius instrumenti ex eiusdem tabellionis protocolo (modò scripturam, & instrumẽtum cum eo conferat) obseruandum esse, & apud Hi
spanos cõsuetudine receptũ testatur Co
uar. in practicis quęstionibus, cap. 21. n. 1. quidquid alij, contradicant, & contrariũ
31 teneat Auend. in responso. 38. num. 1. Et qualiter autem possit traduci aliquod instrumentum ex protocolo tabellionis mortui, vel impediti, per alium tabellionem, & veram huius rei praxim resoluit Couar. in practicis quæstionibus, in. d. c. 21. n. 3. & probatur in l. 4. tit. 8. lib. 1. Fori. & in l. 55. tit. 18. p. 3. & ibi Gregor. Lup. in verb. Que fino. & Guido Papa in decisione. 3. n. 2. & Auiles. vbi iuprà, cap. 19. verbo, Traslade. à nu. 1. & probatur in l.
32 24. tit. 25. lib. 4. Recopil. Tenetur etiã tabellio legere, & recitare partibus, & testibus instrumentum à se scriptum, ne aliàs eidem fides debita detrahatur, & id magis cõmuniter receptum esse firmat Co
uar. in. c. relatum. 1. n. 11. de testamentis.
33 & Montal. in l. 5. tit. 8. lib. 1. Fori in princ. Aduerte tamen quod testi asserenti, aliter se præstitisse testimonium quam à tabellione scriptum fuit, non est credendum in causis ciuilibus, sed potius tabellioni adhibenda est fides, pro quo præsumitur, vt cum pluribus resoluit Couar. lib. 2. Varia. c. 13. n. 10. in causis verò criminalibus ex iurata testis assertione, fides ta-

bellionis vacillabit, arg. tex. in l. fi. C. de
* probationibus. [*Vide Iuliũ Clarũ, lib. 5. Séten. §. falsum. n. 15. & in §. fi. q. 53. n. 17.]
34 Tamen apud nos obtentum esse, potius tabellioni, quam testi credendum esse resoluit Couarr. vbi supra in. d. c. 13. n. 10. quod verum est, nisi aliud testis probare valeat duobus testibus, omni exceptione maioribus de iure ciuili, vel quatuor
35 de iure regio, ex l. 117. titu. 18. part. 3. Quibus testibus quodlibet publicum instrumẽtum improbari potest, vt resoluit Couar. in dict. cap. 13. num. 11. & 12. & Montal. in l. 18. titu. 8. libr. 2. Fori. in glo. magna. in fine. versic. an autem sit credendum testi. Solet etiam in causis ciuilibus quotidie examen testium committi proprio tabellioni causæ, in quo
36 dubitatur, an credendum sit eidem tabellioni testanti, & fidem facienti de tali commissione? In quo dubio dicẽdum erit, magis communiter receptum esse talem commissionem coram alio tabellione (si reperiri possit) scribendam esse, maximè in arduis & lucratiuis causis, secundùm Auiles, vbi suprà; in cap. 27. num. 19. asserentem, se vsquequaque ita obseruasse, ego tamen semper oppositum obseruatum esse vidi. Vlterius ta-
37 belliones abstinere debent à pluribus, vltra ea, quæ suæ creationis tempore iureiurando promiserunt: nam debent omnino abstinere à prohibitis in l. 1. & 2. 8. & 14. titulo. 35. libr. 4. recopilat. & in l. 11. & 12. titulo. 1. libro. 4. Recopila. & in l. 2. titu. 8. libr. 1. Recopil. & in l. 31. titul. 16. libro. 2. Recopila. & in l. 26. tit. 8. lib. 2. Recopil. & in l. 13. titu. 9. libr. 3. Recopil. & in l. 30. titu. 6. lib. 3. Recopi. & in l. 34. titu. 18. lib. 6. Recopil. & in l. 6. titu. 2. lib. 7. Recopil. & in l. 20. titu. 3. libr. 7. Recopilat. & in l. 8. titu. 9. partit. 2. & in l. 23. titul. 11. part. 3. & tradit Auend. de mandatis exequendis. 1. part. capit. 2. num. 5.
38 Nec lis intentari poterit coram tabellione, qui sit frater vel patruelis ipsius actoris, iuxta text. in l. 19. titu. 5. lib. 2. Recop. & in l. 7. titu. 25. lib. 4. Recop. Et tabellio

39 bellio præcipuè obseruare debebit, vt fidem seruet, neque aliquod instrumentum falsum conscribat, vel acta causæ falset alioquin puniendus erit modo & pœna tradita in l. fi. tit. 19. part. 3. & resoluit Auend. de mandatis exequendis. 2. part. cap. 30. num. 1. Ex cuius resolutione
40 deducitur eum, qui nunquam fuit tabellio, vel quondam fuit sed iam priuatus, signantem aliquod instrumentum tanquam tabellionem morte afficien-
41 dum esse. Quo fit, quod is, qui vsus fuerit tabellionatus officio quæsito præter formam traditam in l. 1. & 2. tit. 25. lib. 4. Recop. eadem pœna mortis puniendus erit tanquam falsarius, siquidem pro tali reputatur eisdem legibus: neque aliquo tempore dicẽdum est, tabellionem extitisse absque forma, ibi tradita creatum, quod maximè adnotandum est ad prædictas leges Regias.
42 Aduerte insuper, quòd si tabellio sit parti suspectus, ab eodem recusari poterit, non vt omnino remoueatur, sed vt alius adiunctus sibi detur, vt fit in iudice ordinario. ex l. apertissimi. C. de iudicijs, quanuis de iure communi in totum recusetur secundùm Plateam in l. nulli.
43 in fin. C. de numer. & actu. lib. 12. Et præstito iuramento à recusante de tali suspitione, absq; alicuius causæ cognitione, seu eius expresione alius tabellio eidem adiungitur, vt ambo subscribant, signẽt, & in causa procedant: & quidquid absq;
44 adiuncto per recusatum fuerit gestum, aut actum, nullius erit momenti, secundũ Auiles vbi suprà. c. 35. versic. Quexas. nu. 4. cum sequẽtibus. Auend. vbi supra, in capitibus prætorum. 2. par. cap. 23. nu. 13. & latè in hac materia tabellionis recusati per eundem Auend. in capitibus prætorũ. 2. part. c. 15. n. 4. 5. & 6. vbi resoluit, quis debeat soluere salarium tabellioni adiuncto: & q̃ tabellio recusari poterit satis probat glo. in Authen. de triente & semis. §. & quod sæpè. verb. Artifices. col
latione. 7. quam ad hoc notat Bald. cap. quoniam contra falsam. n. 12. de probat. l. 1. tit. 27. lib. 4. Recop. ibi, Por assentar la
45 recusacion. Et cùm tabelliones tot iurare teneantur. totq; obseruare, necessum
46 erit, eos iurisperitia pollere, ne aliàs eius ignari conscribant instrumentum alicuius contractus reprobati, vel id minus peritè conficiant, vel circa iudicialia acta, & iustum ordinem processus inordinatè, & minus bene se gerant: Non tamẽ requiritur, quòd sint Doctores nec totius iurisperiti: sed sat erit quod sint instructi circa notariatus artem, & notas, & formas consuetas, & clausulas solitas apponi, & quod intelligant illicitos & reprobatos contractus, quod intelligere poterunt, si relegerint, notas Rochi de Orta, & Monterrosi, & similiũ secundũ Greg. Lup. per text. ibi, in l. 2. titu. 25. p. 3. in verbo, De la arte de escriuania. & Auiles in capitibus Prætorum. cap. 36. verbo, Ordenados. nu. 6. & Auend. in declaratione ad l. 4. & 5. titu. De las exceptiones. lib. 3. Ordinam. num. 21. fo. 142. col. 2. vbi aduertit, qua pœna puniri debeat tabellio errans in publico instrumento conficiendo.

Et aduerte denique, quòd omnia supradicta, in ista annotatione adducta deseruiunt prẽcipuè tribus tabellionum speciebus, de quibus per Auend. in responso. 38. tametsi etiam alijs scribis seu secretarijs Regijs, aut Regij consilij, aut Cancellariæ conducant, vltra alia decreta & statuta in tit. 18. vsque ad tit. 22. lib. 4. Recop. & in l. 7. & 8. titu. 9. part. 2. vbi tangentia alios tabelliones, & Regios scribas, & eorum diuersæ species congeruntur. Quamobrem finem huic annotationi imponere decreui: sat enim fuit, per tractasse ea, quæ vt in plurimum cõtingere possunt, pro iuuenum instructione, alioquin hæc materia inte
grum tractatum requireret.

LAVS DEO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRIMVS TOMVS.

DE FORMA ET MODO PROCEDENDI,

tàm in causis ciuilibus, quàm in criminalibus, agitandis in tribunalibus secularibus, tàm in prima, quàm in reliquis Initantijs.

SVMMA HVIVS PRIMI TOMI.

PRimus Tomus huius praxis octo partibus clauditur.

IN isto primo Tomo erit agendum de praxi, forma, & modo procedendi in causis ciuilibus, & criminalibus, in foro seculari agitandis tam in prima quàm in alijs Instantijs: qui octo partes continebit. Prima tractabit de forma procedendi via ordinaria in causis ciuilibus, in prima Instantia intentandis. Secunda de ordine & forma procedendi contra reum contumacem in causis ciuilibus. Tertia de modo & forma procedendi contra absentem non contumacem, & de curatore eius bonis dando. Quarta de forma & modo procedendi via executiua in causis ciuilibus. Quinta de modo & forma procedendi in causis criminalibus. Sexta de ordine & forma procedendi in secunda Instantia, tam in ciuilibus quam in criminalibus causis. Septima de ordine & forma procedendi in secunda supplicatione, cum pœna millequingentarum duplarum. Octaua & vltima de modo & forma procedendi à iudicibus syndicatoribus in syndicatu. Quibus omnibus explicitis iste Primus Tomus completus erit.

PRI-

PRIMA PARS

PRIMI TOMI, DE ORDINE ET FORMA procedendi via ordinaria in causis ciuilibus.

SVMMA HVIVS PRIMAE PARTIS.

IVdicium solenne & ordinarium in duodecim tempora diuidit Autor.

IVDICIVM SOLEmne & ordinariũ existimo, in duodecim tempora diuidendum fore, quanuis Bart. in Tract. de ordine iudicij. in decem tantum tempora diuidat: quorum primum erit, de iudice eligendo. Secundũ de præparatorijs ante citationem. Tertium de ipsa citatione. Quartum de libelli oblatione. Quintum de exceptionibus dilatorijs opponend. Sextum de litis contestatione. Septimum de proponendis exceptionibus peremptorijs. Octauum de probationibus & testibus producendis. Nonum de disputationibus & allegationibus. Decimum de conclusione in causa ad definitiuam. Vndecimum de prolatione sententiæ definitiuæ. Duodecimum & vltimum de executione sententiæ definitiuæ. De quibus omnibus agẽdum erit in sequentibus.

EX PRIMO TEMPORE.

SVMMARIA.

1 *MAgistratus & alij plures iuris ministri, quare creati fuerunt?*
2 *Iudicantis munus proprium est ius suum vnicuique reddere.*
3 *Iudices omnes sunt aut ordinarij aut extraordinarij.*
4 *Iudices ordinarij qui dicantur.*
5 *Ordinarij iudices alij sunt summi, alij inferiores, seu subalterni: & qui sint summi & qui inferiores explicatur.*
6 *Vicarij generales episcoporum ordinarij sunt.*
7 *Vicarij generales episcoporum ex iuris permissione iurisdictionem ordinariam exercent.*
8 *Tenentes locum Correctorum apud Hispanos iurisdictionem ordinariã exercent ex consensu Principis, licèt ab ipsis Correctoribus eligantur.*
9 *Officium locum Correctorum tenẽtium durat mortuis correctoribus, non sic officium vicarij episcopi.*
10 *Iudices ordinarij, licèt in suis territorijs habeant vniuersalem iurisdictionẽ meri & misti imperij: tũ apud Hispanos in aliquibus casibus nec in prima nec in reliquis instãtijs cognoscũt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 *Solus Papa, Rex. Lex, seu Populus, vel Vniuersitas iudices ordinarios creat.*

12 *Tota ciuilis potestas & iurisdictio in Regnis Hispaniæ penes ipsum solùm residet, & ab eo deriuatur in ciuitates & reliqua oppida regni.*

13 *Nobilis vel aliquis alius habens iurisdictionem in suis oppidis cẽsetur habere ex priuilegio principis, vel ex præscriptione.*

14 *Rex Hispaniarum quare tot ac tam diuersos magistratus creauerit, exponditur.*

15 *Consiliarij supremi Regis de quibus causis cognoscunt, remissiuè, & etiã à quibus arcentur.*

16 *Iudices causarum criminalium in curia creati, id est, Alcaldes de corte, de quibus cognoscant, remissiuè traditur.*

17 *Auditores Cancellariarũ Vallisoleti, & Granatæ quatuor modis de causis cognoscunt, & qui sint explicatur.*

18 *Auditores Concellariarum de casibus curiæ in prima instantia cognoscunt.*

19 *Non licèt quem vocari ad curiam principis pro lite examinanda.*

20 *Casus curiæ qui sint traditur remissiuè.*

21 *Casus curiæ excedere debet summam decem millium marapetinorum vt in prima instantia tractari possit coram auditoribus.*

22 *Auditores Cancellariarum per viam appellationis de omnibus causis cognoscunt, dummodo excedant quantitatem decem milium marapetinorum.*

23 *Auditores Cancellariarũ cognoscunt de causis ecclesiasticis per viam violentiæ ad eos delatis.*

24 *Prouisio Regia ordinaria, quæ ab auditoribus in causis ecclesiasticis datur ante grauamen illatum, defenditur, & si contra ius videatur.*

25 *Auditores Cancellariæ Vallisoleti, nõ cognoscunt de causis ecclesiasticis iam decisis ab Auditoribus Regni Galleciæ, & si ad eos per appellationem deferantur.*

26 *Auditores Cancellariarum cognoscũt quando aliquis exterus impetrat beneficium in istis Regnis, vel aliquis naturalis impetrat beneficium iuris patronatus laicorum, vel beneficia patrimonialia diœcesis Palentinæ, Burgensis, aut Calagurritanæ, seu canonicatum doctoralem vel magistralem, & literas apostolicas examinãt, et impetrãtibus interdicunt earum vsum.*

27 *Auditores Regij absque timore excõmunicationis incurrẽdæ examinãt literas apostolicas, et earum executionem suspendũt, quando concessæ fuerunt contra leges huius Regni.*

28 *Impetratio beneficiorũ iurispatronatus Regij, vel laicorum, patrimonialium quarũdam diœcesum, huius Regni prohibetur per leges Regias.*

29 *Auditores Regij, præmissa prius supplicatione ad Papã, suspẽdunt executionem literarũ Apostolicarum, quam cum effectu debent mandare prosequi, alioquin nõ euadent excõmunicationem in bulla Cœnæ Dñi latam.*

30 *Iudices criminum creati Cancellariis de quibus causis cognoscãt, traditur remissiuè.*

31 *Indices nobilitatum, idest, Alcaldes de hijos dalgo, De quibus cognoscant, traditur remissiuè.*

32 *Indices audientiæ Regni Galleciæ, Alcaldes maiores appellantur, et in prima instantia cognoscunt de omnibus causis illius loci, in quo residet, cum quinque leucis in circuitu.*

33 *Auditores Galleciæ extra cricuitum quinque leucarum in prima instãtia, nec etiam partium submissione cognoscere possunt.*

34 *L. 27. tit. 1. lib. 3. Recop. limitatur quadã noua pragmatica Sanctione.*

35 *Iudices Galleciæ cognoscunt in prima instãtia de omnibus casibus curiæ, in quibus nullus vicinus illius Regni in prima instatia, Pinciæ cõuenirì potest, exceptis quibusdam casibus.*

36 *Auditores Galleciæ in illo Regno causas ad se delatas per appellatiõem decernũt, in quibus (si minoris summæ, centummille marapetinorũ fuerint) ad eos dẽ datur supplicatio, et non proceditur vltra: si verò excesserint centum mille marapetinos ad Pincianã Cancellariam appellari potest.*

37 *Ab auditoribus Galleciæ in criminalibus ad Cancellariam Vallisoleti appellari non potest, excepto, si in sentẽtia mortis pœna inferatur,*

38 *Auditores Galleciæ de sentẽtijs latis à iudicibus sindicatoribus per viam appellationis cognoscunt, et ab eorũ sententijs ad Pincianos iudices non appellatur, sed ad ipsos suplicatur, præterquàm si in ciuilibus, causa centum mille marapetinos excedat, et in criminalibus mortis pœna sit imposita.*

39 *Auditores Galleciæ de causis ecclesiasticis per viam violentiæ cognoscunt.*

40 *Auditores Galleciæ cognoscunt quando quis petit se tueri in possessione beneficij.*

41 *Est etiam Audientia Hispalensis, in qua cognoscitur de casibus curiæ vicinorum illius ciuitatis, & territorij.*

42 *Auditores Hispalenses cognoscũt per appellationem de causis excedẽtibus decem millia marapetinorum, de minoribus verò causis ad decuriones ciuitatis datur appellatio.*

43 *Auditores Hispalenses cognoscũt per viam appellationis de causis pecuniarijs fraternitatis excedentibus sex mille marapetinos.*

44 *In causis criminalibus fraternitatis territorij Hispalensis ad iudices maiores illius ciuitatis est appellandũ.*

45 *Auditores Hispalenses p appellationes cognoscũt de sententijs iudicum nomine Alarifes, mesta et aliorum illius ciuitatis, & territorij: de quibus iudices maiores cognoscere solebant.*

46 *Iudices audientiæ Hispalensis cognoscunt de causis ciuilibus excedentibus trecenta millia marapetinorum, quæ ad eos per appellationem deuoluuntur ab auditoribus Canariæ, & de criminalibus in quibus pœna mortis inflicta fuerit.*

47 *Auditores Hispalenses cognoscunt de causis ecclesiasticis illius ciuitatis et terri-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

territorij ſibi propter violentiam delatis.

48 *Canariæ etiam alia audientia eſt, quæ cognoſcitur in prima inſtantia de cauſis curiæ, et de cauſis eccleſiaſticis per viam violentiæ ad ſe delatis, & per appell. de cauſis ciuilibus non excedentibus trecenta millia marapetinorum.*

49 *Plures iudices, et magiſtratus enarrantur.*

50 *Iudices extraordinarij qui dicantur.*

51 *Creandi iudices & magiſtratus ad minus decennij ſpatio operam dare debent, iuri canonico aut ciuili: et. 26. annorum eſſe opus eſt.*

52 *Creãdi iudices iuriſperitia, et cauſarũ experientia polleant.*

53 *Qui cauſarum experientia pollet, et ſi minus iuriſperitia imbutus magiſtratui perfici poterit.*

55 *Qui non legitimè doctus aut expertus ad officium iudicandi animum appulerit, male iudicans ſuam litem facit, et parti intereſſe ſoluere obligatur.*

55 *Iudex qui iudicãs et difficilem. l. ignorans minus iuſtè iudicauit, parti ad intereſſe non tenetur.*

56 *Iudex qui in articulo difficili, et arduo defecit, vel ſaltim minus punitur, vel ei omnino parcitur.*

57 *Iudex adhibens debitam et neceſſariam diligentiam in iudicando, licèt erret propter iuris ſubtilitatem, in nihilum tenetur.*

58 *Iudex qui ſui præceptoris doctrinam defendens errauerit, non tenetur ad aliquid.*

59 *Iudex (licèt magiſtri ſui defendere opinionem laudabile ſit) á communi recedere opinione non debet.*

60 *Iudex propter imperitiam proferens ſententiam iniquam, ad damna et expenſas tenetur parti læſæ.*

61 *Iudex malè iudicans ex dolo, vel malitia corruptus precibus, vel precio in cauſis ciuilibus infamiam incurrit, et poteſtatem iudicandi amittit, et ad tantundem damna, et expenſas, quas in litem iuraverit pars læſa, tenetur.*

62 *Iudex ex dolo vel malitia in cauſis criminalib⁹ corruptus precibus vel precio malè iudicãs, eandem pœnam incurrit, quam innocenti impoſuit, & confiſcatis ſuis bonis in exilium perpetuum mittitur.*

63 *Iudex dolo, vel culpa iniquè iudicans in foro conſcientiæ tenetur parti læſæ ad totale intereſſe.*

64 *Plures perſonæ à miniſterio iudicandi arcentur.*

65 *Actor forum rei ſequi debet.*

66 *Forũ pluribus modis quem ſortiri poſſe, et quibus traditur*

67 *Actori electio datur eligẽdi iudicem, quando reus plures iudices habuerit.*

68 *Intentãs remedium. l. diffamari. adire debet iudicem ipſius diffamati.*

69 *Propoſito remedio. l. diffamari. coram uno ex pluribus iudicibus diffamato competentibus, Actor petere poterit cauſam remitti ad alterum rei iudicem, quia tunc eius electio eſt.*

70 *Actor debet animaduetere, an ex præuilegio, vel conſuetudine reum in ſuum proprium forum trahere poſſit, vt in audientijs ſcholaſtica, et epiſcopali Salmantinis.*

71 *Actor*

71 *Actor debet aduertere, an cauſa, quã agere cupit, ſit ex ijs, quarum cognitio ad iudicem eccleſiaſticum pertineat.*

72 *Actor conſideret an caſus ſuper quo reum conuenire intendit, caſus curiæ ſit, vt inde perpendat coram quo iudice vtilius ſit actionem intendere.*

73 *Actor reum coram incompetenti iudice conueniens, efficit, quòd proceſſus ſit nullus.*

74 *Exceptio nullitatis proceſſus ratione incompetentiæ iudicis quacunque litis parte, et quocunque tempore oppoui poteſt.*

75 *Intellectus. l. 2. tit. 17. lib. 4. Recop.*

Primum Tempus.

De Iudice eligendo.

1 PARVM prodeſſet ius in republica cõditum fuiſſe, ni eſſent qui iura vnicuiq; redderent. l. 2. §. poſt originem. ff. de

2 origine iuris. ac ideò creati fuerunt Magiſtratus, Iudices, & alij iuris miniſtri, qui ius ſuum vnicuiq; tribueret: nam id proprium munus iudicantis eſt. c. Forus. de verb. ſignif. &. c. 1. verſi. Iudex. 23. q. 2.

3 Quiquidem iudices in duplici differentia ſunt, alij enim ſunt ordinarij, alij ex-

4 traordinarij. Ordinarij dicũtur, qui propriam iuriſdictionẽ habent ſibi delatam à lege, Principe, conſuetudine, vniuerſitate, aut populo, ad vniuerſitatem cauſarum, vel ad aliquorum negotiorum cognitionem, ſecundũ Bart. Oroſium. n. 4. & alios in. l. more. ff. de iuriſdict. omnĩu iudic. Decium in Rubr. extra de offi. delegat. n. 2. & Alciat. in Rubr. extra de officio ordinarij. nu. 5. & probatur de iure

5 regio in. l. 1. titu. 4. p. 3. Qui ordinarij alij ſunt ſummi, alij inferiores, ſeu ſubalterni: Summi dicuntur quibus plena poteſtas per ſe competit, qualis eſt Pontificis, Imperatoris, & Regis: quoniã in ea nullum ſuperiorẽ recognoſcũt, vt in. d. l. more. & in cap. à iudicibus. 2. q. 6. inferiores ſeu ſubalterni dicũtur, qui ſuam iuriſdictionẽ à ſuis ſuperioribus, quibus immediate ſubſunt, receperunt: & ij quandoq; plenã & vniuerſalem iuriſdictionẽ obtinent, non per ſe ſed ex Principis beneficio, aut iuris ordinatione, vt ſunt Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij huiuſmodi, Auditores ſupremorum conſiliorũ Regis, & aliarum audiẽtiarum Regiarũ: (licèt enim hos auditores priores & honorabiliores appellet. d. l. 1. titu. 4. p. 3. tamen reſpectu Principis inferiores ſunt) Quãdoq; tamẽ hi inferiores nõ habent plenam iuriſdictionem, ſed limitatã ad certas cauſas, vt ſunt Correctores,

6 & alij iudices ordinarij locorum, & iudices ſyndicatus, & vicarij generales Epiſcoporũ, qui ordinarij ſunt ſecũdum gl. in. c. 2. verbo, Officialem. de officio vicarij. l. 6. & glo. in. c. perlectis. 25. diſt. verbo, Iurgia. & glo. in. c. Romana. verbo, Generaliter. de appel. lib. 6. Felinus in Rubric. de officio deleg. n. 4. & Couar. in libro. 3. Variarum. c. 20. n. 4. Quidquid alii ter diſtinguat Alex. in Rubr. ff. de officio eius. à. n. 15. & Alciat. vbi ſuprà, nam huiuſmodi vicarij ex quadã iuris permiſſione exercent iuriſdictionem à Prælatis ſibi mandatam, & tacitè cenſetur permiſſum Epiſcopis hos vicarios conſtituere, atq; eis iuriſdictionem demandare, vt eorum locum teneant, vicoſq; gerant, ex diſpoſitione tex. in. c. licèt. de officio vicarij. lib. 6. & in cap. cum Epiſcopus. de officio ordinarij. lib. 6. & hinc eſt laicum non poſſe cõſtitui vicarium epiſcopi, vt docet Panorm. nu. 12. communiter receptus ex Decio. n. 15. Ripa. n. 56. & Mantua. n. 33. in. c. 2. extra de iudic. Couarr. c. alma mater. 1. p. §. 11. nu. 3. de ſent. excommunic. in. 6. Rebufo in praxi benefic. tit. de vicarijs epiſcop. nu. 36. nec etiam clericum primæ tonſuræ coniugatum ſecundum Panor. Decium, Rebuf.

7

Universidad de Deusto
Biblioteca

buf.& Couar.vbi ſuprà,ſufficiet tamen ſi fuerit innitiatus prima tonſura non coniugatus, quia cum ſit clericus iuxta
8 tex.in.c.cum contingat,de ætate & qua lit. ſpiritualia tractare poterit.Eademq; ratione idem dicẽdum erit in iudicibus ſecularibus,qui apud Hiſpanos à correctoribus ciuitatum delegãtur,& eorum locum tenentes nuncupantur, habentq; ordinariam iuriſdictionem: & conſenſu Principis eam exercent,licèt à Correctoribus nominẽtur,& eligantur,ſecũdum Paul.Caſtrenſ.in Rubr.ff.de offic.aſſeſſoris.& Curtiũ Iunioré in Rub.ff.de officio eius.quidquid oppoſitum teneat,ibi, Alexandr. & eadem opinionem tenent Couar.vbi ſuprà,& Auend.de exequendis mandatis Regum.1.p.c.3 nu m. 2. Et
9 Correctore mortuo, horũ locum tenentium officium durat:licèt cõtrarium ſit in varijs Epiſcoporũ,& aliorum prælatorum,ex eodẽ Auendaño, vbi ſuprà.n.3. quo in loco plura alia cũmulat de iſtis locum correctorum tenentibus, quem
* omnino videas. [*Qui vicarij poterũt ad lib.tũ reuocari ab epiſcopis,vel à correctoribus, quãuis conuentum ſit inter eos q̃ intra certũ tempus nõ poſsint reuocari, etiam cum iuramento, vt docet Anto.Butr.in.c.pen.de offi.vicar.Alex. in conſil.18.nu.7. &.8.vol.2.& Boerius Deciſ.347.n.1. ſi tamẽ reuocatio fiat ſine iuſta cauſa valet, nõ tamen incidit reuocans in periuriũ, vel in aliã pœnam, appoſitã in conuentione,ſecundum Alex. vbi ſuprà,vide Auend.de exequẽd. mandat.princip.1.p.c.3. n. 2. & Auileſium in cc.correctorũ.c.1.glo. verb. Fiel.n.42.
10 Qui omnes ordinarij inferiores licèt in ſuo territorio habeãt vniuerſaleiuriſdictionẽ meri,& miſti imperij, vt in.l.pupillus.verſ.Territoriũ.ff.de verb.ſignif. in aliquibus tamen caſibus in hiſce Regnis Caſtellæ, neq; in prima,neq; in ſecũda Inſtãtia cognoſcũt,vt cõſtat ex to-
11 to tit.9.lib.3.Recop. Quos iudices ordinarios inferiores ſolus Papa,vel Rex,aut Lex,ſeu Populus, vel Vniuerſitas cõſtituit,iuxta tex.in Extrau.eccleſiæ Romanæ,& ibi gl.verbo, Ius, de maioritate & obedientia.Ioan.22.& facit.l.bene à Zenone. C. de quadriennij præſcriptione. &.l.1.verſi.Cum vrbẽ.ff.de officio præfecti vrbis.&.l.more. &.l.& quia. & ibi Barto.& Doct.ff.de iuriſdict. omn. iud. tradũt Imol.n.7.& Barb.n.30.in.c.cum
12 ab eccleſiarũ,de officio ordinarij. In hiſce tamen Hiſpaniarũ regnis tota ciuilis poteſtas & iuriſdictio penes ipſum ſolũ regem cõſiſtit,ab eoq; in ſingulas totius Regni Ciuitates,Villas,Caſtra,& oppida deriuatur,vt probatur in.l.2.&.5.cum tribus ſequẽtibus.tit.1.p.2.& in.l.18.titu.4. & in.l.13. cum duabus ſequentib.tit.23. p.3.& in.l.2.titu.1.lib.4.Recop. & in.l 1. eod.tit. & libro.& ita reſoluit Auileſius in Cap.prætorũ. c.1.in glo.1. Auend.de exequẽdis mãdatis.1.p.c.1.Couar.in practicis quæſt.c.1.n.9.& Didac.Perez.in.l. 4.tit.1.lib.2.Ordina. & in.l.1.tit.15.lib.2.
13 Ordin. Ex quibus conſtat, q̃ nobili habẽti in hoc regno iuriſdictionem in ſuo oppido,illa ſibi cõpetit iure ſpeciali priuilegij à Rege conceſsi,vel præſcriptionis, vt in dictis legibus Regni probatur, & tradit Couarr.in regul. poſſeſſor.2.p.
14 §.3.de regu.iur.lib.6. Quãobrem, vt ſubditorum cõmodis & expẽſis Rex Hiſpaniarum conſuleret, & ne paſsim ſubditi ipſum ſequi cogerentur,& vt cõmodius Reſpublica regeretur, plures diuerſos magiſtratus creauit, apud quos vnuſquiſq; ius ſuũ conſequi poſſet.In primis
15 eũ creauit ſupremos cõſiliarios regios, qui in prima Inſtãtia cognoſcere poſſẽt de omnibus, de quibus ipſemet Rex cognoſcere poterat,iuxta text.in.l.1. 11.22. 35.36.37.44.45.47. &.48.tit.4.lib.2.Recopil.& in.l.4.tit.6 libr.1. Recopil.& in l.fi.tit.1.lib.2. Recopil. & in.l. 11.titu.15. libr.2. Recopil. & in.l.9. &.10.titu.7.libro.5.Recopil.& in.l.13.titu.11.lib 6.Recopilat. exceptis quibuſdam caſibus, quos ſibi Rex reſeruauit,de quibus in.l. 10.&.12.&.22.tit.4.lib.2. Recopil. & in l.21.&.24.eod.tit.& libr. & in.l.22.tit.5.

lib.2.

libr.2.Recopil. & in.l.10.tit.9.libr.3.Recopilla.Qui etiam ſupremi Regij conſiliarij per viam appellationis cognoſcunt de caſibus connumeratis in.l.20. &.32.
16 tit.4.lib.2.Recopil.qui ſenatores dicuntur,& ſenatui Romano adæquantur, latere regis continuè aſsiſtunt, pars quæ corporis miſtici regis reputantur,vt in.l. ius Senatorum.C.de dignit.lib.11.l. quiſquis. C.ad.l.Iuliam mag.l.1.titu.2.part. 7.& in iſto conſilio ſupremo ſunt ſexdecim conſiliarij,& vnus præſes, & fiſcalis vnus. Creauit inſuper in ſua curia alios quatuor iudices cauſarum criminalium, quos vulgò (Alcaldes de caſa y corte) dicimus,& vnum fiſcalem, qui carceris fiſcalis dicitur de quorum iuriſdictione agitur in tit.6.libr.2.Recop.Creauit præterea alia regia prætoria, quæ Audientiæ Regiæ,vel Cancellariæ appellantur: quarum vna reſidet Valliſoleti, & alia Granatæ, & in earum qualibet ſunt ſexdecim auditores, & ſinguli præſidentes, & duo fiſcales vnus cauſarũ ciuilium,&
17 alter criminalium, qui regij auditores quatuor modis iuriſdictionem exercent.
18 Primo enim cognoſcunt in prima Inſtantia de caſibus,quos vulgo (De corte) dicimus,vt in.l.11.&.21.titu.5.libr.2.Re-
19 copil. Nam licèt receptiſsimum ſit neminem poſſe ad curiam Principis vocari pro lite examinanda, niſi per appellationem trahatur. l. nemo. C. de iuriſdictione omnium iudicum. text. in Authentico.vt differentes iudices.§.1.colla. 9.& in.l.8.&.9.tit.3.lib.4.Recop.& in.l. 21.titu.5. lib.2.Recopil. ſunt tamen non-
20 nulli, quibus licet ad curiam principis vocare eos,aduerſus quos actiones habent, de quibus agitur in.l.5.titu.3.par.3. & in.l.8.9.&.11.titu.3. lib.4. Recopil.& tradit eleganter more ſuo ſolito Couar. in Practicis quæſtionibus. cap. 6. &. 7.
21 Qui caſus Curiæ excedere debent ſummam decem millium marapetinorum, alioquin de eis prædicti Auditores cognoſcerẽt nequeunt, vt probat tex.in.l. 11.tit.3.lib.4.Recopil. Et modus & forma procedendi ab iſtis Auditoribus in caſibus curiæ in prima Inſtantia præſcribitur à Mõterroſo in ſua practica in Tractat.5. fol.98. cum ſequentibus. Secun-
22 do modo Auditores Cancellariarum cognoſcunt de omnibus cauſis, per viam appellationis ad ſe deuolutis, vt probat text. in. l. 21. & toto titu.5.libr.2.Recopil. dummodo cauſæ excedãt ſummam decem millium marapetinorum, iuxta text. in.l.7. titu.18. lib.4. Recopil. Et modus & forma procedendi in hoc caſu à prædictis auditoribus, præſcribitur
23 à nobis, infrà. in.6.parte huius primi tomi. Tertio modo prædicti Auditores cognoſcunt de vi & violentia, quæ appellantibus fieri ſolet per iudices eccleſiaſticos, non deferentes appellationibus legitimis, vt probatur in.l.36.cum tribus ſequentibus. titu.5. libr.2.Recop. nam Regum officium eſt vi oppreſſos eripere.cap.Regum.23.quæſt.5.& in capit.filijs.16. quæſt. 7. qui text.in hac ſpecie accipi debet,quanuis Panorm. in capit. qualiter de iudicijs. aliter intelligat: & facit text. in cap. Principes. & in cap. adminiſtratores.23.quæſt.5.& in.l.13.ti-13.part.2. & ibi notat Gregor. Lupus,& eſt text.in.l.2.titu.6.libr.1.Recopil.& in terminis ita reſoluunt Nauarr.in.c.cum contingat,de reſcript.rem.1.pag.147.Couar.in practicis quæſt.capit.35. num.3.& Didac.Perez in.l.5.tit.1.lib.2. Ordinam. Deciſio Pedamõtanea.30.nũ.13.Auend. in capitibus Prætorũ.1.p.c.1.n.32. & Mathæ.de Afflict.deciſ.24.à.n.2.Quinimo huiuſmodi auditores cognoſcere poſsũt de violẽtijs, & iniurijs illatis à clericis & perſonis eccleſiaſticis contra clericos vel laicos etiã in cauſis beneficialibus iuxta tex.in.l.2.tit.6.lib.1.Compilat. & notat.
24 Auend.in cc.prætorũ.2.p.c.6.n.12.Circa quod animaduertẽdum erit, q̃ prouiſio Regia, quæ vulgò dicitur La ordinaria, ab iſtis auditoribus ante grauamẽ impetrãti illatũ, cõceditur aſſerẽti grauamen iam fuiſſe ſibi illatũ, cum tamẽ tempore impetrationis nondum ſentẽtia ab eccleſiaſtico

Universidad de Deusto
Biblioteca

siastico lata fuisset: quod non videtur rationi cósonum,& est cótra tex.in Clem. appellati.de appell.& nihilominus prædicta praxis subitinetur, ex eo q̃ hæc rescripta Regia conceduntur in duplicem euentũ vnus est, q̃ si grauamen reperiatur illatũ,tollatur:alter est,q̃ si illatũ non dũ sit,processus ad Auditores remittatur, & vterq; euẽtus iustus cẽsetur: ob idque nõ iniustè prædicta prouisio ad vtrumq; effectũ conceditur ante impletã conditionẽ.argu.tex.in.l.cum hæres.§.propar
25 te.ff.de acquir. hæred. Non tame Auditores Cãcellariæ Vallisoleti cognoscere poterunt de causis ecclesiasticis per Auditores Regni Gallęciæ quãdo ad eos per viã violẽtiæ fuerũt delatæ & post modũ ab eisdem pars læsa appellauit ad prædictos Auditores cãcellariæ: nam in hoc casu nõ est locus appellationi,vt disponit.l.35.tit.5. lib.2.Recopi. Et qualiter processus fulminari debeat quando isto tertio modo Auditores cãcellariæ cognoscũt de causis ecclesiasticis per viã violentiæ præscribitur à Monterroso in sua practica Tract.5.fol.92.in versi.Sigue se
26 el tercero processo. Quarto modo prædicti Auditores cognoscunt,quando aliquis exterus impetrat aliquod beneficiũ ecclesiasticũ in his Regnis,vel quãdo naturalis impetrat beneficiũ iurispatronatus laicorũ,vel iurispatronatus Regis,vel beneficia patrimonialia,quæ prędicto examine incolis & originarijs in Dioces Palentina,Burgẽsi,ac Calagurritana conferẽda sunt: vel quãdo quis impetrat Canonicatũ magistralem, aut doctoralẽ alicuius ecclesiæ cathedralis, aut collegiatæ: nam in his casibus de prędictis causis Auditores cognoscũt iuxta tex.in.l.34.tit.5. lib.2.Recopil. & tunc examinant literas Apostolicas,& suspẽdunt earum executionẽ,inter dicentes impetrantibus earũ vsum sub grauissimis pœnis & cõmina-
27 tionibus: q̃ facere posse absq; aliquo timore excõmunicationis, resoluit Palacios Rubios in Tract. de beneficijs vacãtibus in curia.§.7.&.12.& Couar. in practicis Quæst.c.36.n.3. & Didac. Perez in l.2.tit.6.lib.1.Ordin.in glo.1.versi.in Hispaniæ.idemq; apud Gallos obseruari testatur Rebuf.in praxi beneficiorũ.3.p.signaturæ. versi. nec non iure patronatus. n.12.&.35.& Molin.in regu.cancellariæ
28 de infirmis resignantibus. n. 32. Nam in hisce Regnis cautũ est, nullũ ausum fore impetrare literas Apostolicas à Papa ad dignitates vel beneficia vacãtia,quę sunt Regij iurispatronat' sub grauissimis pœnis,vt cõstat ex.l.5.tit.6.lib.1. Recop.nec beneficia patrimonialia Diocesis Palentinæ, & Calagurritanæ, vt in.l.21.&.22. tit.3.lib.1.Recop.prohibitũq; esse,quem posse impetrare literas Apostolicas in derogationẽ iurispatronatus laicorũ,& in
29 præiudiciũ canonicatuũ magistralium, vt constat ex.l.24.&.25.tit.3.lib.1.Recopil. In quibus casibus, præmissa prius supplicatione ad summum Pontificem,vsus & executio literarũ apostolicarũ suspendi
30 tur per prædictos Regios Auditores. Et praxis quæ in hoc seruatur, præscribitur à.l.14.&.24.&.25.titu.3.lib.1. Recop. & nos infra suo loco dicemus. Interim tamen aduertẽdum erit q̃ supplicatio,quæ ad Summũ Pontificẽ in prædictis casibus interponitur,cũ effectu legitime prosequẽda est corã Papa,& eius sede Apostolica:alioquin impediẽtes executionẽ literarũ Apostolicarũ,nõ euadẽt excõicationẽ latã in bulla Cœnæ Dñi, vt cõstat in Motu proprio Gregorij. XIII. Summi Pontif.de literis processus fulminati die cœnæ Dñi,anno.1575.Rursus idẽ Rex creauit in qualibet Cancellaria alios iudices
31 criminũ,q̃ vulgò dicuntur (Alcaldes del crimẽ)de quorum iurisdictione, & de quibus causis cognoscere possint, agitur in toto tit.7.lib.2.Recop.& in eadẽ Cãcellaria alios iudices,q̃ populariter (Alcaldes de hijos dalgo) dicuntur, creauit, qui de
32 causis nobilitatis cognoscunt, & de eorum iurisdictione agitur in toto titu. 22. lib.2.Recopil.Deinde creauit in Regno Galleciæ aliam audiẽtiam, cuius iudices (Alcaldes maiores)dicuntur, & cognoscunt

scunt in prima instantia de omnibus causis illius loci, vbi audientia residet in
33 tra ambitum quinque leucarum,neque extra circuitum quinq; leucarum in prima instantia cognoscere possunt,quamuis partes ex cõtractu se submisserint eo
34 rum iurisdictioni, iuxta tex.in.l.17.tit.1. lib.3.Recop.quæ lex intelligi & limitari hodie debet per quãdam Pragmaticam Sanctionem,cuius meminimus in.4.p.
35 huius primi tomi.cap.2.nu.11. Cognoscunt etiam dicti iudices in prima instãtia de omnibus casibus curiæ, vt probatur in.l.3.tit.1.lib.3.Recop.neque in prædictis casibus curiæ aliquis vicinus illius Regni conueniri poterit in prima instantia coram auditoribus Cancellariæ Vallisoleti, nisi in certis casibus exceptis in
36 l.4.tit.1.lib.3.Recop. Cognoscunt prætereaper viam appellationis de omnibus causis ciuilibus, & criminalibus illius Regni, ab eorum tamen sententijs in gradu appellationis latis appellari poterit ad auditores Cancellariæ Vallisoleti,si causę ciuiles excesserint summam centum mille marapetinorum: si verò fuerint minoris summæ, non erit locus prædictæ appellationi, sed ad ipsosmet supplicari poterit, & à sententia, quam in gradu supplicationis tulerint,amplius neque appellari, nec supplicari poterit, ita determinat.l.1.titu.1.libr.3.Recopila. in causis tamen criminalibus ab eis ad Cancellariam Vallisoleti appellari non potest, præterquam si in sententia pœna mortis naturalis apposita fuerit, iuxta text.in.l.9.titu.1.lib.3.Recopilationis.
37 Cognoscunt etiam per viam appellationis de sententijs in Regno latis à iudicibus syndicatoribus in causis syndicatus,& à sententijs eorum in gradu appellationis latis appellandum non est ad Cancellariam Vallisoleti, sed ad ipsosmet erit supplicandum, præterquàm si condemnatio in causis ciuilibus excesserit summam centummille marapetinorum, & in criminalibus apposita fuerit pœna mortis naturalis, ita probatur
38 in.l.15.tit.1.lib.3.Recopil. Similiter cognoscũt de causis ecclesiasticis per viam violentiæ, sicuti auditores Cancellariarum,vt probat.l.35.titu.5.libr.2.Recopi.
39 Cognoscunt etiam de causis beneficialibus, quando quis petit se defendi, & tueri in possessione beneficij, iuxta tex. in.l.10.tit.1.libr.3. Recopil.& in toto illo tit.latè agitur de eorum iurisdictione.
40 Creauit etiam idem Rex aliam audientiam Hispalis, quæ dicitur Audientia de los grados de Seuilla, Regente, Iuezes y alcaldes de quadra : & de quibus causis cognoscere possint eius auditores, & de eorum iurisdictione agitur in
41 toto titu.2.libr.3.Recopil.Qui iudices in prima instantia similiter cognoscunt de casibus curiæ vicinorum, de los lugares de señorio y abbadengo, que caen en el suelo de Seuilla,vt in.l.43.cap.10.titu.2. libr.3.Recopilationis.& per viam appellationis cognoscunt de causis ciuilibus, de quibus in prima instantia cognouerant iudices ordinarij illius ciuitatis & sui territorij.l.1.titu.2.lib.3.Recopi.dum modo causæ ciuiles excedant summam
42 decem millium marapetinorum, alioquin si minoris summæ fuerint apud Decuriones illius ciuitatis erunt tractandæ. l.3.eiusdem tit.& libr.Similiter per viam
43 appellationis cognoscunt de causis pecuniarijs fraternitatis excedentibus summam sexmillium marapetinorum.l.4.
44 eiusdem titu.& libri.& in causis criminalibus fraternitatis appellandum erit ad iudices maiores illius ciuitatis,qui dicuntur Alcaldes mayores,vt in dict.l.4. dicitur:in causis verò ciuilibus fraternitatis,quæ fuerint minoris quãtitatis sexmillium marapetinorum,appellandum erit ad eos, quos determinat. l. 49. &
45 50.titu.13.lib.8.Recopil. Pari modo per viam appellationis cognoscunt prædicti Auditores, de las sentencias de los juezes Alarifes,y de Mesta, y otros juezes de la dicha ciudad y su tierra : las quales solian yr a los Alcaldes mayores de la dicha ciudad, vt probat.l.5.ti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tu.2.libr.3.Recopil. Cognoscunt etiam
46 per viam appellationis de sententijs latis ab auditoribus audientiæ Canariæ, quando causæ ciuiles excesserint summam trecentorum millium marapetinorum, & in criminalibus fuerit inflicta pœna mortis naturalis, vt probatur in.l.42.titu.2.libr.3.Recopil.iunctis legibus.2.&.3.titu.3.libr.3.Recop. Præterea
47 cognoscunt de causis ecclesiasticis, per viam violentiæ ad eos delatis à iudicibus ecclesiasticis illius ciuitatis, & sui territorij, non verò ab alijs iudicibus ecclesiasticis residentibus extra ciuitatem Hispalensem, & eius iurisdictionem, vt probatur in.l.7.titu.2.libr.3.Recopil. & in toto illo titu. latè agitur de eorum iurisdictione, vbi in.l.43. præscribitur eis nouus ordo procendi in causis co
48 ram eisdem agitandis. Creauit etiam idem Rex aliam audientiam Canariæ, & in illis septem insulis adiacentibus, cuius Auditores in prima instantia cognoscunt de casibus curiæ, & de causis ecclesiasticis per viam violentiæ ad ipsos delatis: & per viam appellationis cognoscunt de causis ciuilibus non excedentibus summam trecentorum millium marapetinorum, à quorum sententijs in gradu appellationis latis, non poterit ad audientiam Hispalensem appellari, sed ad ipsosmet erit supplicandum: neque in causis criminalibus vbi pœna mortis naturalis inflicta nõ fuerit ab eis appellandum erit, vt probatur in.l.2.3.4.&.14. cum alijs.titu.3. lib.3. Recopilat. quo in loco agitur de iurisdictione illius audientiæ. Creauit idem Rex alios iudices, qui
49 dicuntur Alcaldes mayores de los adelantamientos, de quibus in titu.4.libr.3. Recopilat. & alios, qui dicuntur Alcaldes de sacas, de quibus in titu.11.libro.3. Recopila. & alios, qui nuncupantur Alcaldes entregadores de las cañadas y mestas, de quibus in titu.14.lib.3. Recopilat. & alios, qui dicuntur alcaldes de las casas de la moneda, de quibus in.l. 1.&.2.capit.2.&.3.in.l.3.titu.20.libro.5. Recopila. & alios, qui appellantur Alcaldes de las Ataraçanas, de quibus in.l. 3.tit.24.lib.9.Recopilat. Sunt & alij iuces, qui nuncupantur Alcaldes de la hermandad, de quibus in titu.13.libr.8. Recopilat. Sunt præterea alij qui dicuntur Assistentes, Correctores iudices syndicatores, Ordinarij, & delegati, de quorum iurisdictione agitur in titul.5. cum tribus sequentibus libr.3. Recopil. Sunt denique alij plures magistratus, quos recensere longum esset.

50 Extraordinarij iudices dicuntur, Delegati, Arbitri iuris, Executores, & qui ex sacra iussione & forma sunt dati, de quibus latè agit Alciat. in Rubric. extrade officio ordinarij, à nume.6. qui iudices propriam iurisdictionem non exercent, sed sibi commissam ab habente potestatem, ideoque extraordinarij dicuntur.

51 In quibus omnibus magistratibus, iudices tam ordinarij quàm extraordinarij creandi præfulgere debent illis qualitatibus congestis à.l.3.titulo.4.partic.5. &.l.18.titulo.9.part.2. debent esse literati, ita vt ad minus per spatium decem annorum operam dederint iuri canonico, aut ciuili, sintque ætatis 26. annorum, iuxta text. in.l.2.titu.9. libr.3.Recopil. per quam declaratur.l.5. titu.4.part.3.&.l.3.titu.9.lib.3.Recopil. quæ requirebant ætatem viginti annorum tantum, nec leges illas obtinere hodie in nobilibus illiteratis prætoribus designandis arbitror, cum illi propter causarum experientiam ad magistratus eligantur, quæ ex longo tempore acquiritur, ac proinde maior ætas in illis, quàm in viris literatis desideratur, etsi Gregorius Lupus in dicta l.5. contendat l.illam antiquatam non esse: per dicta.l. 2.tit.9.lib.3. Recop. respectu nobilium illiteratorum, & quod specialiter relegerint leges huius regni, iuxta text. in.l.4.
52 tit.1.lib.2.Recop. Et quod habeant iuris peritiam, & causarum experientiam: in quibuscunq; enim magistratibus geren

dis.

dis, experientia summè est necessaria, vt in.l.1.§.sed cum sit necessarium. de Iustinian. C. confir. & in Authentico, de iudicibus in princ. versic. non enim, collatione.6. & in.l.3.titu.4.part.3.ibi, E que ayan sabiduria para juzgar los pleytos, derechamente por su saber, o
53 por vso de luengo tiempo. Imò iudex, qui non sit nimis iurisperitus magistratui præfici poterit, dum modò causarum experientiam habeat, vt probat text. in l.certi iuris. C. de iudicijs, & in.l. expertes. C. de decurionibus. lib.12. & firmat glo. in cap. suscitatus. extrà, de rescript. Bernardus Diaz in tractatu, de doctoribus. q.12. volum.6. Diuersorum Doctorum. & Matienzo in dialogo relato ris.3.part.capit.9.num.5. alioquin qui
54 non ita doctus, aut expertus fuerit officium iudicandi ei mandari non debet, ex fundamentis pro hac parte aductis à Franciscc. Hothomano in lib. quæstionum illustrium quæst.26. nisi secum assessores juris peritos adhibeat, si fuerit iudex maior, vel nisi consilium a iuris peritis exposcat, si fuerit iudex pedaneus, vt Hothomanus vbi suprà resoluit, si aliter munus iudicandi aliquis legum, & iuris imperitus, vel inexpertus susceperit, litem suam faciet, si per imperitiam malè iudicauerit, & parti ad interesse tenebitur, vt probat text. in princip. de obligatio. quæ ex quasi delicto, & in.l.si iudex. ff. de varijs & extraordinarijs cog. quibus conuenit.l.24.titu.22.part.3. nisi circa Legem difficilem
55 lapsus fuerit, quia tunc à condemnatione interesse excusabitur, vt firmat gloss. in princip. Instit. de obligatio. quæ ex quasi delict. verbo, Videbitur. recepta à Barto. in.l.2.numer.4. C. de pœna iud. qui malè iudi. & Iass. in.l. Gallus. in
56 princ. ff. de lib. & posthu. & quando articulus esset valde difficilis & arduus, tunc iudici parcitur, vel saltem minus punitur, secundum Bald. l. mancipia. C.
57 de seruis fugit. Quinimò si iudex adhibuerit debitam diligentiam, & per se processum examinauerit, nil de necessarijs omittendo, & post modum aliud de iuris subtilitate apparuerit, ad aliquid non tenebitur, secundum Andre. de Isernia, in capit. vnico. de controuersia inter dom. & empt. column. penulr. quem sequitur Gregorius Lupus in dict.l.24. verbo, Daño. aut si defen-
58 dens doctrinam sui præcepioris erraueuerit, exemplo Casij Iurisconsulti quem refert Iulianus in. l. dicere. §. Casius, alias Sabinus. ff. de arbitr. Panormita. capit.1. de postulatione præla. num. 25. & Auiles in cap. prætor. cap.1. verbo, Y fiel. & cap.20. &.22. Nos tamen, & si laudabile iudicemus discipulũ, defende-
59 re opinionem sui magistri, tamen ob id censemus, non esse recedendum à communi Doctorum quandoquidem hoc longè melius & tutius sit, argum. texr. in.l. vnica. ibi, Crebrior opinio est, ff. de offic. quæst. & in princ. Institut. de hæredib. instit. & cap. nouimus. de verborum signific. nam minimè sunt mutanda quæ à maioribus nostris tradita tradita sunt. l. minimè. ff. de legib. Barto. l.2.num.5. C. de pœna iud. Silua nuptia. in princ. lib.5. fol. mihi.117. & Auiles, vbi
60 suprà in dict. cap.1. nu.15. Insuper si propter imperitiam protulerit sententiam nullam, ad damna & expensas tenebitur secundùm Bart. in quæst.9. incip. Iudex. & Auiles dict. cap.1.§. a las partes. nu.15. & Bernard. Diaz in Regul.363. versic.2.
61 declara. Cæterùm si propter malitiam, vel dolum, precibus, vel pretio corruptus malè iudicauerit, tenebitur ex malefficio: & in causis ciuilibus, vltra infamiam, quàm incurrit amittit potestatem iudicandi, & parti lesæ in tantundem, & ad omnia damna, & expensas, quas prætextu in iustitiæ pars læsa in iudicio iuraverit, tenetur, per text. in.l. fin. C. de pœna iudi. qui malè iud. l. filius familias. §. si iudex. ff. de iud. & in Authent.
62 nouo iure. C. de pœna iud. & in.l.52. titulo.14. part.3. &.l.24. titulo.22. part.3. in criminalibus causis eandem pœnam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam innocenti imposuerit, substinebit, & confiscatis suis bonis in exilium perpetuum mittetur, iuxta text. in. l. 25. titulo. 22. partit. 3. & in. l. 5. titu. 9. libr. 3. Recopila. tradit Auiles, vbi suprà, capit. 1. verbo, Fiel. num. 10. & Auend. in Tract. de mandatis Regis exequendis. cap. 2. num. 2. versi. siquidem, & Matien
63 zo in dialog. 3. part. cap. 33. num. 6. & in foro conscientiæ iudex dolo, vel culpa malè iudicans tenetur parti læsæ ad tota le interesse, vt probat text. in cap. si quis dixerit. & in cap. qui rectè. & in cap. licèt. 11. quæst. 3. iuncto text. in cap. fin. de iniurijs. & firmat Caietanus in summa. verbo, Iudicis peccata. August. Beroi. in Rubric. extrà, de appellat. num. 91. Soto lib. 3. de Iustit. & iur. quæst. 4. artic. 2. Nauar. in Manua. cap. 25. num. 12. & Couar. in reg. peccatum. 2. par. §. 3. num. 1. de regul. iur. in. 6.

64 Aduerte tamen officium iudicandi pluribus prohibitum esse, quorum mentio fit in. l. cum prætor. §. fin. & in. l. cum furiosus. & in. l. cœcus. & in. l. si longius. ff. de iudic. quibus iuribus conuenit de iure regio. l. 4. titul. 4. part. 3. vbi Gregor. Lup. & text. in. l. 7. & 8. titu. 9. libr. 3. Recopilat. & tradit Didac. Perez in. l. 2. & 3. tit. 15. lib. 2. Ordinam.

65 Ex superioribus apparet, plures esse iudices, atque magistratus diuersos: vnde cùm actor sequi debeat forum rei vt probat text. in. l. iuris ordinem. C. de iurisdict. omnium iudic. & in cap. cum sit generale. de foro compet. in. l. 23. tit. 2. part. 3. & in. l. 8. & 9. titu. 3. libr. 4. Re-
66 copilat. (quem forum pluribus modis vnusquisque sortiri potest, vel ratione rei sitæ, quæ petitur, vt in capit. sanè. de foro compet. vel ratione originis, vel ratione domicilij, vel ratione beneficij, vt in capitulo fin. de foro compet. vel ratione contractus, vt in capit. dilecti. de foro compet. vel etiam ratione delicti. vt in capit. cum sit generale. eodem titul. & latè docet gloss. in. l. hæres absens. §. perinde. verbo, Debe-
67 bit. ff. de iudic. & explicat Petrus Rachæ in cerdis tologia rerum ciuilium. cap. 23.) oportebit actori iudicem competentem ipsius rei eligere, coram quo ipsum reum conueniat: qui reus si iure communi vel speciali diuersos iudices habuerit, tunc actor ad actionem intentandam eligere poterit quem maluerit, vt probat text. & ibi, Doctores in. l. vltim. C. de iurisdict. omnium iudic. & text. in. l. cum clericis. vbi Bald. in nu. 7. C. de episcop. & cleric. gloss. & Doctores in. l. vltim. C. vbi in rem actio. gloss. in cap. cum dilecti. de foro compet. Roman. consil. 412. Matthæus de Afflict. in decisionibus Neapolit. decis. 257. & in constit. libr. 1. Rubric. 37. numero. 18.
68 Quo fit quod intentans remedium. l. diffamari. C. de ingenu. & manum. adire debeat iudicem ipsius diffamati, vt cum pluribus resoluit Couarru. libro. 1. Variarum. cap. 18. num. 4. & 5. Tamen
69 si plures iudices diffamato competant de iure communi, & coram iudice ab eo electo prædictum remedium proponat, Actor petere poterit causam remitti ad alterum iudicem rei: nam tunc electio actori datur, ex suprà resolutis, & in specie resoluit Couarru. vbi suprà numero. 6.

70 Considerabit etiam actor, an ex aliquo priuilegio ad suum proprium forum trahere reum possit, vt in Audientia scholastica Salmantina, & in alijs huiusmodi: vel, an hoc ius sibi competat ex consuetudine, vt in audientia episcopali Salmantina, & in similibus, vbi clerici ex consuetudine præscripta, laicos conueniunt, quod fieri potest, vt probat text. in cap. si clericus laicum. de foro compet. Præterea aduertat actor, an
71 casus sit ex ijs quorum cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectet, quorum meminimus in procœmio. 2. Tomi huius operis, in. 1. præludio, de quibus iudex ecclesiasticus cognoscit: nam tunc eundem ecclesiasticum adire debebit.
72 Aduertet insuper actor, an casus super quo

quo reũ cõuenire debet, sit curiæ nec ne, &, an vtilius sit reum corã iudice ordinario inferiori cõuenire, vel corã auditoribus regalibus, de quibus casibus curiæ, quos vulgo Casos de corte dicimus, fit mentio in. l. 5. titu. 3. p. 3. & in. l. 21. titu. 5. lib. 2. Recop. & in. l. 8. cũ tribus sequent. tit. 3. lib. 4. Recop. & in. l. 11. tit. 5. lib. 2. Recop. & apud Couar. in pract. q. c. 6. &. 7.
83 Deniq; actor conuenire debet reum coram suo iudice competenti, alioquin si ad incõpetentem trahat, processus nul luserit, vt probat text. in. l. 1. C. si à non competente iudice, & in cap. at si clerici.
84 de iudic. Quæ exceptio nullitatis ex defectu iudicis competentis, quocunque tempore, & in quacunque parte litis opponi poterit, secundum glo. fi. in Clem. 1. de sequest. possess. quam sequitur Paulus in. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudica. & Hippolyt. in singul. 10. & Couar.
* in pract. quæst. c. 25. nu. 4. *[& Thomas
85 Grãmaticus decisione. 61. n. 20.] Ex qua resolutione intelligest text. in. l. 2. titu. 17. libr. 4. Recopil dum probat nullitatem sententiæ opponendam esse intra sexaginta dies, vt intelligi debeat nisi opponatur exceptio nullitatis ex defectu omnimodæ incompetentiæ: nam talis exceptio quocunq; tempore opponi poterit vt suprà diximus, secundum Couar. in pract. quæst. c. 25. num. 4.

Ex Secundo Tempore.

SVMMARIA.

REVS extraiudicialiter prius ab actore monendus ex vrbanitate, & non exiuris necessitate.

Interpellatio extraiudicialis efficit, quòd reus condemnetur in expensis primæ citationis, et si compareat, et confiteatur debitum.

3 *Limitãtur glossa, verbo, Rationabili. in cap. querela. de procura. & in cap. honoratus. glo. magna. 74. distinct. & in. c. 1. de dolo et contum.*

4 *Filius familias patrem, et quilibet actor quencunq; ascendentem vt cõuenire valeat, à iudice veniam prius petere debet.*

5 *Filius fam. etiam cum venia iudicis patrem conuenire non potest, nisi in quibusdam casibus, et tunc venia à iudice petita.*

6 *Filius emancipatus veniam petere debet, vt parentes suos conuenire valeat.*

7 *Sunt plures personæ quæ absque venia conueniri nequeunt.*

8 *Gener socrum absque venia conuenire non potest, etiam affinitate dissoluta.*

9 *Intellectus ad. l. cui eorum. §. affinitate. ff. de postu.*

10 *Quòd monachus contra abbatem agere valet nulla petita venia contra Archid. verius est.*

11 *Qui sine venia agere nequeunt, si eam non petant, de iure cõmuni pœna. 50. aureorũ, & de iure regio pœna amissionis causæ puniantur.*

12 *Qui sine venia agere non potes ea non petita agit, et ante litem contest. pœnitet; mel vocati non comparuerint inuiti, liberatur à pœna.*

13 *Nulla præcedente partis citatione, venia ad agendum concedi poterit.*

14 *Forma petendi veniam ad agendum, & aliquem conuentendum.*

15 *Filius famil. qui aliquẽ extraneum super aduentitijs conuenire vult, patris consensum exigere debet.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 *Quando filiusfamiliàs agit super aduentitijs cum consensu patris libellus concipiendus erit in eiusdem patris persona, cum qualitate legitimi administratoris.*

17 *Vt filiusfam. extraneum conuenire possit super aduentitijs, in quibus pater vsufructu caret, patris consensu opus est, contra Otonem, & alios.*

18 *Patre absente, filiusfam. maior. 25. annis, absque eius consensu in iudicio esse potest.*

19 *Forma concipiendi libellum, quando filiusfamil. aliquid petere, vel aliquē super aduentitijs conuenire vult.*

20 *Filiusfam. quando super Castrēnsibus vel quasi, vel super beneficialibus, aut spiritualibus actionem intendere vult, patris consensus necessarius non est: & in propria & non patris persona libellus concipiendus erit.*

21 *Quia minor curatorem habens in iudicio comparere non potest, libellus in curatoris persona concipiendus erit.*

22 *Minor absque curatoris, aut patris consensu in iudicio stare potest in beneficialibus, aut spiritualibus, & alijs casibus relatiuè congestis: in quibus si decipiatur, restitui poterit.*

23 *Si minori desit curator aut tutor: ei à iudice ad litem dādus est alius quem maluerit.*

24 *Minor qui absque tutore, aut curatore litem intendit, compelli poterit ad partis instantiam tutorem aut curatorem ad litem assumere: aliàs iudicio repellendus.*

25 *Minor causatiuè & non præcisè curatorem ad litē accipere astringitur.*

26 *Curator ad litem satisdare debet.*

27 *Mulier cōiugata antequam contra aliquem experiatur, veniam et expressam mariti sui licentiam consequi debet, nec tacita sufficiet, cōtra Cifuentes & Gome.*

28 *Quando ex. l. dispositione alicuius licētia ad aliquem actum exigitur, expressa opus est, & non tacita.*

29 *Licentia mariti, vt mulier agat nunquam ex temporis diuturnitate præsumitur, nisi tantum temporis effluxerit, cuius contrariū in mortalium memoria non cadat.*

30 *Licentia danda à marito vxori sufficit testibus probari.*

31 *Licentia præstanda à marito, vt vxor agat ab excōicato non præstanda.*

32 *Præscriptionem cōtra coniugatam matrimonio constante currere, subsistunet autor contra alios.*

33 *Præstita licētia à marito vt vxor agat sufficit vsq; ad executionē sententiæ.*

34 *Maritus ratum habere potest gestum ab vxore sine licentia in iudicio, si ratificet antequam nullitas ab aduersario opponatur.*

35 *Maritus ex causa cōpelli poterit vxori licentiam præstare, vt agere valeat.*

36 *Marito absente, qui non speratur de proximo venire, causæ cognitione præcedente poterit eius vxori à iudice præstari licentia agendi.*

37 *Vt iudex licentia præstare possit vxori agere volēti propter mariti absentiam, sufficit, quod absit, à loco in quo est agendum, nec opus est absit à territorio contra Auend.*

38 *Consideratio ad l. 59. Tauri, quæ est l. 6. tit. 3. lib. 4. Recopil.*

39 *Iudex potest agendi licentiam vxori præstare eius marito muto, aut furioso existēte, qui loco absentis habetur,*

40 *Forma petēdi licentiā agēdi ab vxore, agere volente in mariti sui absentia, aut quando mutus, furiosusue fuerit.*

41 *Mulier agere volens contra maritum vergentem ad inopiam, nulla licētia eius aut iudicis petita, experiri iudicio poterit.*

42 *Agens contra maiorem in eius personam, contra minorem habentem tutorem, aut curatorem in eorum, & minoris personas, citationem, & petitionem formare debet.*

43 *Processus gestus cum minore, absque tutoris, aut curatoris, autoritate nullus est.*

44 *Minori comparenti in iudicio sine tutore, aut curatore dandus est curator ad litem, qui curator satisdare tenetur.*

45 *Agere volens contra ciuitatem, capitulum, collegium aut quācunq; vniuersitatem, in eorum procuratorem tendat actionem & non in singulas personas vniuersitatis.*

46 *Libellus licet possit concipi cōtra ciuitatem, aut quancunq; vniuersitatem, si ab ea mittatur procurator, aut syndicus responsurus cum eo lis agitari valet.*

47 *Etiam si solus syndicus vniuersitatis pro ea compareat citatus, valida erit sententia.*

48 *Si actori competat aliqua actio in aliquem defunctum, antequam agat, pe-*

tat hæredes defuncti, vel adire, vel hæreditatem repudiare intra definitum cliquod tempus.

49 *Forma qua petitur, quod defuncti hæredes, adeant vel hæreditatem repudient.*

50 *Ad petitionem creditoris defuncti iudex assignat arbitrio suo terminum hæredi defuncti, vt adeat, vel repudiet, qui ter cōtumacia incusata, habetur pro adeunte, vel repudiante, quod sibi deterius fuerit, et tunc contra ipsum agitur.*

51 *Hæres contumax in adeundo, vel repudiando habetur pro repudiāte, vel adeunte quo ad creditores, quorum petitionem terminus sibi fuit præfixus, non quo ad alios.*

52 *Hæredi petenti tēpus iuris sibi dari ad acceptandum, vel repudiandum dari potest annus, si â principe impetretur, & si ab alio nouem menses statuuntur.*

53 *Tempus nouem mensium iure hæredibus cōcessum vt repudient, vel adeāt coarctari à iudice potest intra tempus centum dierum, & non vltra, ad hoc, vt hæres pro adeūte, vel repudiante habeatur: sed vt hæreditati curator detur ad respondendum creditoribus breuius tempus statui potest.*

54 *Vnde emanauerit praxis, quòd iudex assignet aliquem terminum, vt quis adeat, vel repudiet, & quod nō adeunte, vel intra terminum non recusante hæreditatem, aduersus eum intententur actiones, & si recusauerit, quòd sequentes in gradu requirātur, & nemine adeunte, curator bonis detur*

contrà quem actiones dirigantur.

35 *Quoties maritus hæresue eius aduersus vxorem vel hæredem eius agere intẽtat petat priùs bona quæsita constante matrimonio acceptari, vel repudiari intra breue temporis spatium.*

36 *Si reus conuenẽdus absens sit in locis remotis, aut captus ab hostibus, suis bonis defensor dãdus est, in quem dentur actiones, præhabita informatione absentiæ, captiuitatis, debiti, & quòd bona illa ad absentem spectent.*

Secundum Tempus,

De præparatorijs ante Citationem.

POST QVAM Actor deliberauerit coram quo iudice suum aduersarium conuenire debeat, oportebit, eundem & eius aduocatum

1 sequentia attendere. Primò quòd extraiudicialiter reum admoneat, vt probat text. in. l. quidam Hiberus. ff. de seruitu. Vrbano. prædio. & in. l. debitores. C. de pignor. quæ tamen admonitio de necessitate iudicij non est, sed potiùs ex quadam vrbanitate, secundùm gloss. in cap. licèt Heli. verbõ, Inscriptio, extrà, de simonia. & glo. in dict. l. debitores. Et hunc esse communem intellectum dict. l. quidam Hiberus. testantur Ange. num. 11. & Iass. num. 41. in. §. sicitaque. Instit. de actio. Panorm. & Felin. in cap. 2. de accusatio. Quamuis text. ille hoc non probet vt aduertit Duarenus lib. 2.

2 disputa. capit. 28. Hæc tamen interpellatio extraiudicialis vtilis erit, quia ea præcedente reus condemnari poterit in expensis primæ citationis licèt ad iudicium veniens fateatur debitum, quamuis ab actore non petantur, secundum Bald. in. l. non ignoret. C. de fructibus, & lit. expensis. Bald. & Salicet. in. l. properandum. §. sinautem. C. de iudic. Iasso in. l. certi condictio. colu. 1. ff. si certum petat. Deci. in. l. qui in alterius. num. 9. ff. de regul. iur. & Didac. Perez in Rubric. titu. 1. lib. 3. Ordinam. quæst. 6. Rebuf. in

3 3. Tomo ad leges Gall. titul. de expensis. ex quibus limitantur gloss. in cap. querelam. verbo, Rationabili. de procurat. & gloss. magna. in capit. honoratus. 74. distinct. & glo. in cap. 1. de dolo & contum. asserentes, citatum comparentem in termino, non teneri soluere expensas primæ citationis, vt non procedant dictæ glossæ quando prius extraiudicialiter esset interpellatus. Quinimo ex parte actoris præsumitur hanc denunciationem extraiudicialem reo factam fuisse, ac proinde reum arctari ad probandum sibi denuntiatum non fuisse, aliàs teneri ad expensas vsque illud tempus factas, ita colligit Romanus ex text. in. l. in fideicõmiss. in princ. versi. Tametsi. ff. de vsuris & fruct. ibi, & in notab. 397. & verba illius legis notat Barto. ibi, & Florianus ponderat ad materiam dict. l. quidam Hiberus. & hoc corollarium tenet idem Romanus in singulari. 396. Sequitur Felin. cap. non est. in fin. cap. quoniam contra. num. 15. & ibi Decius deprobat. Hippolyt. l. patre, vel marito. nu. 43. ff. de quæstionibus. Sed in puncto iuris crederem contrariã sententiam veram esse: imo quòd non præsumatur interpellatio, nisi probetur, quæ opinio primo probatur ex iuris regulis quæ arctant ad probandam qualitatem deductam. iuxta. l. 2. ff. de probat. tradit Hipolyt. in Rubrica. C. de probatio. numero 337. Secundo facit. l. si ex legati causa. ff. de verborum obliga. ibi si interpellatio. si naturam adiectionis consideremus. Tertiò facit, quia resultaret iniquitas cum

cum reus obligaretur ad probandam negatiuam quòd impossibile est secundùm Felin. c. nonit. de iudi. nec obstat tex. dict. l. in fideicommissi. quia loquitur in actione ex testamento in qua non est necessaria interpellatio, & sic non requiritur probatio denunciationis, secundum Bart. l. si hæres. ff. de eo q certo loco. Ias. §. actionum. Institut. de actio.

4 Secundo aduertat Actor, si sit filiusfamiliàs, & conuenire velit patrem, matrem, vel alios ascendentes vtriusque sexus in infinitũ, q imprimis veniam à

5 iudice petat: licèt enim filiusfamil. non possit etiam cum venia suos parentes conuenire, vt probat text. in. l. lis nulla. 4. ff. de iudic. & in. l. fi. C. de in ius voca. & in. l. 2. tit. 2. part. 3. & in. l. 11. titul. 17. part. 4. Tamen in pluribus casibus congestis per glosa, in. d. l. lis nulla. & gol. in cap. fi. verbo, Regulariter. de iudic. libr. 6. & Grego. Lupum. in dict. l. 2. & 3. tit. 2. part. 3. bene poterit eos conuenire, dummodo priùs veniam à iudice petat, iuxta glo. in. §. pœnales, verbo, Cum hic. Institut. de actio. & glo. in. l. adoptiuum. verbo, Vocari. ff. de in ius vocan. quarum opinionem dicit communem Iass. in. d. §. pœnales. num. 87. Quinimo

6 filius emancipatus eandem veniam petere tenebitur quoties suos parẽtes conuenire voluerit, vt probat text. in. l. 4. versic. prætor. & in. l. adoptiuum. §. 1. ff. de in ius vocand. & in. l. fi. C. de in ius vocan. & in. l. 3. tit. 2. p. 3. & in. l. 4. titu. 3. p. 3. & ita pro regula constituit cum pluribus ampliationibus, & limitationibus Socin. in regul. 244. Hipol. in singul. 613. Roderic. Suarez. in. l. 9. titu. 11. lib. 1. For. Horosc. in. l. quique litigandi. num. 3. ff. de in ius vocand. & Petrus Dueñas in Re

7 gul. 351. Sunt plures alij, qui absq; prædicta venia conueniri nequeũt. quorum meminit text. in. l. 4. §. prætor ait. ff. de in ius vocand. & alijs legib. illius titu. & in l. 2. tit. 2. part. 3.

8 Præterea socer, & socrus à genero cõ ueniri non possunt sine dicta venia, secundum gloss. receptam communiter ex Alexan. ibi. num. 1. in. l. generaliter. ff. de in ius vocand. vbi Alexand. firmat idem obseruandum esse, etiam affinitate dissoluta, per text. in. l. penult. C. de iure doti. Cui opinioni non obstat text. in. l.

9 cui eorum. §. affinitate. ff. de postul. quatenus probat affinitate finita, eius effectus censeri finitos: nam illud procedit, quando effectus consisteret in aliqua vtilitate absque reuerentia: cæterùm si in aliqua reuerentia consisteret, affinitate dissoluta, eius effectus non cessarent, secundum Ange. & Alexand. in dict. l. generaliter. Nouercam etiam sine venia conueniri nõ posse à priuigno firmat gl. in dict. l. generaliter in fine, dum allegat text. in. §. Socrum, Institu. de nup. Ioan. Andr. post Speculatorem in tit. de actore. §. 1. nu. 21. versi. generaliter, quam opinionem dicit communiter probari Curtius Iunior in. l. 1. num. 3. & 7. C. de in ius vocãd. Contrariam sententiam. imo absq; venia posse nouercam conueniri tenẽt Fulgos. Alex. col. 2. Socin. quæst. 10. & Iass. in dict. l. generaliter, & hanc dicit magis communem decisio Pedamontanea. 31. nu. 20. in fi. quo in loco latè disputat istum articulum.

10 Rursus monachus suum Abbatẽ conuenire non poterit, nisi petita prius venia, vt firmat Archid. in cap. cum pastoris. 2. q. 7. in hoc tamen casu verior opinio est, veniam non esse necessariam, vt docet Innocent. in cap. cum. P. de accusat. & sequitur Panorm. in cap. ex parte. nu. 6. de accusat.

11 Et aduerte, quòd si aliquis ex supradictis, qui veniam tenẽntur petere conuenerit aliquem in iudicio, erit puniendus de iure cõmuni pœna quinquaginta aureorum, vt probat tex. in. l. in eum. ff. de in ius vocan. &. §. fi. Instit. de pœn. temere litig. & not. gloss. in. §. pœnales. Instit. de act. verb. In eum. & ibi Misinge rius à nu. 29. & Iass. à. nu. 43. & de iure regio punitur pœna amissionis causæ, vt in. l. 14. tit. 2. part. 3. à qua pœna liberabi-

12 tur, si ante litem contestatã pœnituerit, & ab instantia recesserit: vel vocati non inuiti cóparuerint, nil opponendo contra vocantem, ita tenet gl. in. d. §. pœnales. verbo, Ius vocasset, & ibi Iass. n. 85. per tex. ibi. l. quanuis. ff. de in ius vocãd. vel si in primo actu iudiciali non fuerit opposita exceptio veniæ non petitæ: nã túc cẽsetur remissa necessitas petendi veniam secundũ Bart. n. 2. Ang. in. fi. Alex. col. 2. vers. vltimo nota in. l. quãuis. ff. de in ius vocãd. & cómuniter omnes ex decisione Pedamontanea. 31. n. 21. Vnde tu reus cauebis q̃ quando tibi cópetat præ dicta exceptio veniæ non petitæ, eam opponas in primo actu iudiciali.

13 Aduerte insuper, q̃ ad hanc veniam concedendam citatio partis non requiritur, vt docet Bald. in. l. ea quæ. C. quomodo, & quando iud. col. fi. & in. l. sed si hac. §. prætor ait. ff. de in ius vocand. & Marãta de ordine iud. 6. par. memb. 1. in num. 8. sed. erit petenda modo, & forma sequenti in principio libelli.

Peticion.

14 FVlano, con licencia que ante todas cosas a v.m. pido, y siendo me concedida, o injustamẽte denegada, como mas aya lugar de derecho parezco ante. v.m. y pongo demanda contra fulano mi padre legitimo: y contando el caso della, Digo que assi es. &c.

Et ita erit de reliquis dicendum mutatis mutandis.

15 Cæterùm si filiusfamilias conuenire velit alium extraneum, non parentem super bonis aduentitijs, in quibus pater vsumfructum habet; nó poterit in iudicio esse absque consensu patris, vt in. l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ liber. & in. l. 7. titu. 2. part. 3. & ibi Gregor. Lupus in glos. 1. & Socinus in Regul. 195. ideoq; tunc libellus erit concipiendus in persona patris cum qualitate légiti-
16 mi administratoris. Quinimo si extraneus esset conueniendus à filiofamiliàs super bonis aduentitijs, in quibus pater non habet vsumfructũ, vt in specie text. Authen. excipitur, & Authen. idem. C.
17 de bonis quæ liber. absque consensu patris non posset filius in iudicio esse, secundum glo. in. l. fin. versic. Necessitate. C. de bonis quæ lib. verbo, Imponenda. quam dicunt communiter receptam Barto. & Bald. num. 9. ibi, & veriorem & tutiorem appellat Ioan. de Imol. l. fin. §. 1. ff. de verb. oblig. & Asinius in praxi. §. 18. capit. 1. num. 3. Pro qua opinione facit text. in cap. fin. §. huiusmodi. de iudic. libr. 6. &. l. 7. titul. 2. part. 3. dum illa iura indistinctè requirunt patris consensum. Et ita existimo tenendum esse, & si oppositam sententiam, imò consensum patris non esse necessarium, asserat Otto Doctor antiquus, relatus à glo. dict. l. fin. verb. Imponenda. C. de bonis quæ libe. Bart. vbi Angelus dicit hanc esse veriorem opinionem: & communem testatur Curcius in. l. 1. C. qui admitti. num. 38. & Zucardus. numer. 68. & Sebastianus Bantius in Tract. de null. processus. in Rubric. ex defectu inhabilitatis. numero. 41. Quod tamen verum est nisi
18 pater absens esset: nam tunc filiusfamiliàs maior vigintiquinque annis poterit in iudicio esse, iuxta text. in. l. 7. titu. 2. part. 3. Ex qua resolutione constat, quòd in prædictis casibus libellus erit formandus in persona patris, adiecta qualitate legitimi administratoris, quæ qualitas adijci debet, vt consuluit Barto. in. l. 1. nu. 2. C. de bonis maternis. & Felin, in. c. cum olim. col. 4. de testib. Et forma libelli erit in hunc modum.

℣

Peticion

Peticion.

19 FVlano, como padre y legitimo administrador que soy de la persona y bienes de fulano mi hijo legitimo, como mas aya lugar de derecho parezco ante. v.m. &c.

20 Sed si filiusfamiliàs velit extraneum conuenire super bonis castrensibus, vel quasi, vel beneficialibus, aut spiritualibus, tunc patris consensus non requiritur, & libellus in propria persona erit cõcipiendus, iuxta text. in. l. 2. ff. ad Senatusconsult. Macedo. l. 1. §. 1. ff. de castrẽsi pecul. l. filiusfam. in princ. ff. de procura. l. si longius. §. 1. ff. de iud. & text. cap. fin. de iudi. in. 6. & tradit Grego. Lup. in. l. 2. tit. 2. part. 3. & in. l. 7. tit. 2. part. 3. in glo. 1. & Sebastianus Bantius in Tract. de nullitate process. nu. 41. Rubric. ex defectu inhabilitatis. vbi à num. 4. cum multis, plures personas, quę in iudicio stare non possunt, congerit quem requirere quando casus occurrerit.

21 Tertio aduertat actor, quòd si sit impubes, vel pubes minor. 25. ann. & tutorem, vel curatorem habeat, quod libellus & petito concipiatur nomine tutoris, vel curatoris: nam minor. 25. annis, non habet personam legitimam standi in iudicio, vt probat text. in. l. 1. &. 2. C.
22 qui personam legitim. &. l. 7. &. 11. titu. 2. p. 3. nisi pro rebus beneficialibus, vel spiritualibus voluerit comparere, quia tũc maior putatur, & super illis absq; consensu patris, & tutoris, vel curatoris in iudicio experiri poterit, vt in cap. fi. de iudic. in. 6. & etiam in alijs casibus, quos congerit Panorm. in. c. ex parte de restit. spol. Et si in eisdem casibus decipiatur bene restitui poterit, vt docet Panorm. in. d. c. ex parte. nu. 16. & sequitur Couar. lib. 1. Variar. resolu. c. 5. n. 8. sic intelligens tex.
23 d. c. fi. de iud. lib. 6. At vero si tutorem, vel curatorem actor minor non habuerit, petere debebit à iudice, vt sibi detur tutor, vel curator ad lites, qui ei dãdus erit, quem ipse voluerit, vt probat text. in. l. qui habent. §. si pupillus. & ibi glo. ff. de
24 tutellis. & in. l. 13. tit. 16. par. 6. Quinimo si absque tutore, vel curatore in iudicio experiatur, & aduersarius petat, vt tutor, vel curator ad lites ei detur, compellendus erit etiam inuitus tutorem, vel curatorem accipere, alioquin non erit audiendus, cùm non habeat personã legitimam standi in iudicio, & processus & sententia contra eum lata esset nulla, vt probat tex. in. l. non ideo minus. C. de procurat. & firmat gloss. fin. in. l. si longius. §. fin. ff. de iudic. ibi putò quòd. vbi etiam sequuntur Barto. Bald. & Paul. & Bancius, Tract. de nullit. ex defectu inhabilitatis. num. 42. & Ange. in. §. 1. num. 4. Institu. de curat. pro cuius opinione est. l. 13. titu.
25 16. part. 6. Vnde constat, hunc minorem causatiuè & non præcisè cogendum esse, tutorem vel curatorem suscipere, hoc est, q̃ si velit audiri in iudicio, tutorem vel curatorem accipiat, aliàs non audiatur: in quem sensum est accipiendus tex. in. l. 3. §. si pupillus. ff. de tutellis. qui sibi
26 videbatur contradicere. Qui curator satisdare debet, vt resoluimus infrà in isto tempote in versic. Quinto aduerte.

27 Quarto attendat actor, quòd si sit mulier coniugata, & contra aliquem voluerit in iudicio experiri, tenetur prius veniam à marito impetrare, quia absq; licẽtia mariti in iudicio esse non potest, vt probat text. in. l. 55. Tauri. quæ habetur in. l. 2. titu. 3. libr. 5. Recopil. alioquin processus, & omnia acta essent nullius momenti: quæ licentia expressè à marito præstanda erit, nec sufficiet tacita: vt putà si maritus præsens esset, tempo-
28 re quo mulier in iudicio ageret, nec maritus contradiceret: Nam quoties ex. l. dispositione licentia alicuius in alti-

quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo actu requiritur, expresè & non tacitè erit præstanda, secundùm Bart. Angelum, Roma. & Imol. in l. 2. §. voluntatem. ff. soluto matri. Archid. & Ioan. Andr. in capit. Abbatem. de electione. lib. 6. & est cõmunis opinio, teste Corseto, in singulari suo, in parte, Licentiæ. Decio in consilio. 38. & eandem tenent plures alij relati ab Anto. Gomez in. d. l. 55. nu. 5. & ab Auend. quos ipse ibi sequitur in declaratione. l. 4. & 5. titulo de las exceptiones, libr. 3. Ordin. num. 39. quanuis Cisuen. in dictal. 55. quæst. 14. & Anto. Gomez, ibi, nu. 5. oppositam sentẽtiam teneãt. nempè tacitam licen-
29 tiam sufficere. Nec talis licentia præsumitur, si actus reperiatur gestus à muliere coniugata, etiam ex diuturnitate temporis, nisi tantum tempus elapsum esset, cuius memoria hominum in contrarium non esset, vt resoluit Auenda.
30 vbi suprà, numer. 41. & 42. Non tamen requiritur, quod prædicta licentia in scriptis detur, sed sufficit testibus probari, vt tenet Montaluus in l. 41. Tauri. verbo, De la licencia. nam per epistolam, vel nuntium maritus hanc licẽtiam vxori dare potest, vt colligitur ex glo. l. si cum dotem. §. si patri. verbo, Oportet. ff. soluto matrimonio. text. l. honores. ff. de decurio. Barto. l. si filiusfamil. in fi. ff. de donat. notat Speculator in titu. de Actore. §. 1. col. 14. Bart. in l. fin. §. necessitate. in fi. C. de bonis quæ liberis. quos sequitur Cisuent. in dict. l. 55. Tauri. quæst. 9. & Roderic. Suarez in. l. 13. titul. De las deudas. lib. 3. Fori. versic. Quæritur vlte-
31 rius. Nec sufficit si à marito excommunicato præstetur talis licentia, vt tenet Bald. in l. 1. col. fin. C. de iuris & facti ignorantia.

32 Ex quibus sequitur, quòd cum mulier coniugata sit impedita agere, quòd matrimonio constante, contra eam non currat præscriptio in suis bonis, etiam non dotalibus, per text. in l. in rebus. §. fi. C. de iure dotium. & facit Regula quòd non valenti agere nõ currit præscriptio, vt in. l. 1. §. fin. C. de annali exceptione. & in Authenti. nisi tricennale. C. de bonis maternis. vbi Pinelus à num. 42. præ dictam regulam explicat, & pluribus ornat. Nihilominus tamen Ioann. Faber in. l. 1. colum. 2. C. de bonis maternis, oppositam sententiam tenet argum. text. in cap. constitutus. de in integr. resti. præsertim quòd in curia ecclesiastica potuit agere, & impedito currit tempus si non fecit diligentias de tollendo impedimento, vt in cap. fin. de electione. Cisuentes tamen in dict. l. 55. in fin. distinguit in hunc modum, videlicet, quòd contra talem mulierem in rebus dotalibus non currat præscriptio, & ita intelligit text. in dict. l. in rebus. §. fi. glo. 3. & Docto. in cap. cum non liceat. de præscrip. & conuenit. l. 8. titulo. 29. part. 3. & idem esse in rebus donatis propter nuptias, quæ hodiè Arrhæ dicuntur, resoluit Rodericus Suarez in titul. de las arrhas. libr. 3. Fori. in. 1. limit. & eum refert Gregor. Lupus. d. l. 8. verbo, En dote. In rebus verò non dotalibus, inquit Cisuentes quòd præscriptio contra eam currat, per text. l. velles necne. C. de reuocand. donat. Nec obstat text. in dict. l. 1. §. fi. C. de annali excep. nam respondeo, quòd mulier in præsenti potuit agere cum licentia mariti, ad quam præstandam erit compellendus, vt in. l. 56. & 57. Tauri. cæterùm in. d. l. 1. §. filiusfamilias non potuit agere impediente patria potestate. Sed quia congrua ratio differentiæ reddi non potest inter coniugarentiæ reddi non potest inter coniugatam, & filium familias, cùm filius possit agere de licentia patris, & compellere patrem ad dandam sibi licentiam, vt in. l. fin. §. necessitate. C. de bon. quæ lib. ideo ipse Cisuentes hoc reliquit cogitandum. Vnde Palatius Rubeus in dict. l. 55. Tauri. numero. 21. & ibidem Doct. Castellus in glo. fin. versic. Adde mulier. existimãt, præscriptionem non currere contra talem mulierem, tam in bonis dotalibus, quàm in alijs quibuscunque, tum quia est impedita agere

constante matrimonio, tum etiã quia ex alio capite cõtra coniugatã præscriptio nõ currit, ex eo quod est prohibita contrahere, & alienare, vt probatur in. d. l. 55. Taur. & cõtra prohibitũ alienare præscriptio nõ currit: nã in alienationis verbo præsciptio cõtinetur, vt in. l. Alienationis verbũ. 28. ff. de verb. signific. & ita firmãt gl. & Docto. in. l. 1. C. si aduersus vsucapio. Mihi autem magis placet opinio Ioannis Fabri, cui libenter adhæreo, existimans in praxi tanquã veriorem, & receptiorem admittẽdam fore, ex eo q̃ qui de facili impedimentum remouere potest adeũdo iudicẽ, vel alio modo, impeditus dici non potest, vt probat text. in l. qui potest. 135. ff. de regul iur. & ibi notãt gl. & Decius. tex. & ibi. Panor. in. c. fi. de elect. optimus text. in. l. quib⁹ diebus. ff. de cõd. & demonst. ex quo idem colligunt Alberic. & Bald. ibi. Felin. Rubeus. & alij plures, quos refert & sequitur Pinelus in Authen. nisi tricennale. n. 48. C. de bon. mater. & ad idem est tex. melior in. l. sed & si. §. hæc clausulæ. ff. ex qui cau. maio. sed mulier cõiugata de licẽtia mariti, vel eo recusante adeũdo iudicẽ. vt maritũ compellat ad præstãdam sibi licentiã, potest esse in iudicio, & sic illud impedimentum remouere, iuxta tex. in l. 55. Tau. cum duabus sequent. quarum decisio innouata est. in. l. 2. 3. & 4. titu. 3. lib. 5. Recopil. Ergo aduersus eam bene poterit præscriptio currere in bonis non dotalibus, nec arrhalibus, cum possit facili negotio impedimentum remouere. sic etiam contra filiũfamilias currit præscriptio in illis bonis, in quibus pater nõ habet vsumfructum, vel illi renuntiauit, quia licèt absq; licentia patris non possit agere, tamen cũ illud impedimẽtum de facili potuit remouere per iudicis auditũ, vt patrem cõpelleret ad dandam sibi licentiam iuxta speciem text. in. l. fin. §. necessitate. C. de bonis, quæ liber. ideo contra filiũfamilias in illis bonis præscriptio currit viuo patre, secundùm Bald. in dict. Authen. nisi tricẽnale. ante nu. 1. Bald. in. l. 1. num. 21. C. qui admitti. Balb. Tract. de præscript. 1. part. 6. part. nu. 15. in princ. & plures alios, quos refert & sequitur Pinelus, vbi suprà, num. 33. Vnde constat, lapsum fuisse Cisuetem in dict. l. 55. Taur. in fin. dum asseruit, rationem differentiæ constitui nõ posse inter mulierem coniugatam, & filium familiàs, quasi voluerit cõtra filium familias non posse præscriptionem currere in bonis, in quibus vsusfructus patri non quæritur, etiam si de licentia eius possit agere, & iudicem adire, vt patrem compellat, cum tamen oppositum verum sit, vt suprà resoluimus. Nec huic nostræ veræ opinioni obstabit dicere contra reuerentiam marito, vel patri debitam videri quod iudicem adeant, vt maritum vel patrem compellat, iuxta ea, quæ notat Pinel. vbi suprà, num. 45. in fin. nam respondeo, quòd vxor & filiusfamiliàs hoc facere possunt ex permissu legis, atque ideo eis licitũ, & honestum est, argum. l. Grachus. C. de adult. Non etiam refragatur argumentum adductum ex dict. l. alienationis. verbum, Nam resp̃ndetur, oppositam sententiã veriorẽ esse, imò prohibita alienatione, non censeri prohibitam præscriptionem, seu vsucapionem, secundum Barto. in. l filiusfam. §. diui. nu. 22. de legat. 1. cuius opinionem veriorem testatur Pinel. vbi suprà. numero. 25. & opinioni Ioan. Fabri reiectis eius fundamentis expresè se subscribit per plura fundamenta Roderic. Xuar. in l. 13. titũ. de las deudas. libr. 3. Fori. versic. Quæro vlterius, vtrũ. quo in loco satisfacit text. in. l. 1. §. ne autem. C. de anna. except. quem etiam aliter, & neuè intelligit Pine. vbi suprà. nu. 45. consensit satis huic opinioni Grego. Lup. in. l. 8. tit. 29. part. 3. in gl. verb. En dote. dum quærens an in bonis non dotalibus, nec arrhalibus mulieri coniugatæ præscriptio currat, se remittit ad Ioann. Fabr. & ad Panor. in cap. 2. de conce. præb. vbi Panor. firmat. impedimẽtum non excusare eũ, qui per aditum iudicis illud remouere potuit.

potuit. [* Ioann. Fabri opinionem sequitur Couar. lib. 1. Variar. c. 8. n. 8.] hãc tamen opinionem Fabri limitat Rodericus vbi suprà. d. l. 3. quando maritus esset ita sæuus, & austerus, q̃ præsumeretur manus violétas in vxorem injecturus, si cũ ad iudicium traheret: cuius doctrinã ego intelligo verã, quãdo maritus solitus esset mulieré male tractare, & minas in executionem ponere, ex his quæ nos infra resoluimus in. 3. tomo. c. 5. §. 4. n. 6.

33 Aduerte tamen, q̃ si maritus in initio litis præstitit prædictam licétiam vxori, nõ requiritur alia licentia, nec nouus cõsensus mariti ad prolationẽ sentẽtiæ, vel executionem eius, vt resoluit Cifuent. in. d. l. 55. Taur. q. 15. per ea quæ notant glo. & Docto. in. d. l. fi. §. necessitate.

34 Aduerte etiam, q̃ maritus poterit ratum habere omné actum in iudicio per eius coniugem absq; licentia, & validum erit, vt probat text. in. l. 58. Tauri, quæ habetur in. l. 5. titu. 3. libr. 5. Recopil. Quod intellige verum si ratificatio interueniat antequam exceptio nullitatis oppositæ esset per aduersariũ. vt tenet Cifuentes in. d. l. 58. in. 2 dubio.

35 Aduerte insuper, q̃ si necessitas exegerit, & maritus noluerit præstare vxori licentiam ad agẽdum, q̃ poterit per iudicem cõpelli præcedẽte causæ cognitione, vt dictã licentiam præstet, iuxta text. in. l. 57. Taur. quæ habetur in. l. 4. titu. 3. lib. 5. Recop.

36 Rursus aduerte, q̃ si maritus sit absens, & non speretur de proximo venire, tũc iudex poterit prædictam licentiã vxori dare precedente causæ cognitione, vt in l. 59. Taur. quę habetur in. l. 6. tit. 3. lib. 4. Recop. & sufficit, q̃ maritus sit absens à loco in quo erit agendum, argu. text. in l. absentem. & in. l. collegarum. §. 1. & in l. mulierum. §. fi. ff. de verb. signific. Nec erit necesse, q̃ absit à territorio iudicis, vt asserébat Auẽd. in declaratione l. 4. & 5. tit. de las exceptiones. lib. 3. Ordinam.

38 n. 43. versi. Quãdo: quia prædicta lex. 59. solum modò considerat, q̃ non speretur maritum de proximo venire, & ita si intra territorium sit impeditus tali impedimento quòd non speretur de proximo venire iudex cum cognitione causæ legitimæ necessitatis, vel vtilitatis poterit prædictã licentiam concedere. nec satisfacit dicere, intra territorium posse à iudice compelli: nam propter reuerẽtiam maritalem rationi consonum est, quòd mulier contra maritum non agat.

39 Aduerte præterea eandem licẽtiam posse iudicem coniugatæ concedere, quando maritus esset mutus, licèt præsens esset: vel quando esset furiosus: nam tunc loco absentis habetur, vt in. l. sed si vnus. §. filiosamilias. ff. de iniurijs. & ita resoluit Auend. vbi suprà. num. 41. & in his casibus, quando iudex licentiam concedere potest, petitio erit formanda modo sequenti.

Peticion.

40 FVlana, muger legitima de fulano, digo q̃ yo tengo necesidad de mouer y tratar ciertos pleytos en juyzio contra fulano, y el dicho mi marido esta ausente deste lugar, y no espero que vẽdra tan presto: por ende a v.m. pido que auida informacion de la ausencia del dicho mi marido, y de la necesidad que tengo de mouer los dichos pleytos, me mande dar licencia para los poder mouer y estar en juyzio, y hazer los demas autos necessarios para su buena expedicion: sobre que pido justicia, y el officio de v.m. imploro, y juro en forma derecho. &c. que esto no pido de malicia.

41 Cæterùm

41 Cæterũm si mulier coniugata velit agere cõtra suum maritum ad inopiam vergentem pro dote sibi restituẽda, vel pro alimentis, aut alia causa bene poterit in iudicio experiri, sine licentia mariti, vel iudicis, argumento eorum quæ notat gloss. in. l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis. & in specie firmat Alberic. quem sequitur Palat. Rub. in Repet. cap. per vestras. §. 27. num. 1. & 2. de donatio. inter vir. Segura in Repet. l. 1. §. si vir vxori. col. 2. ff. de adquirend. possess. & Cifuentes in dict. l. 55. Taur. quæst. 16. & ibi Anto. Gom. num. 3.

42 Quintò aduertat actor, an experiri debeat cum maiori, vel minori. 25. annis: nam si maior fuerit reus, contra ipsum citatio & petitio erit formanda, si verò fuerit minor, habens tutorem, vel curatorem, tunc contra tutorem, vel curatorem, & ipsum minorem erit intentandum, iuxta text. in. l. 1. §. sufficit. ff. de adminis. tuto. vbi Barto. & Imol. in. l. contra pupillum. ff. de re iudic. & probatur in cap. sua. & ibi notat Decius, de appell. num. 1. alioquin

43 processus gestus cum minore absque autoritate tutoris, vel curatoris nullus esset, vt probat text. in. l. clarum. C. de auto. præst. & in. l. acta. §. fin. & in. l. contra pupillum. ff. de re iudic. & tunc debet dicere: Pongo demanda a Fulano, y a fulano su tutor, o curador, vel sic: A fulano como actor, o curador, que es

44 de la persona y bienes de fulano. Cæterum si minor contra quem actor velit agere tutorem, vel curatorem non habuerit, citandus erit ad instantiam actoris, vt legitimè compareat responsurus actori: & si comparuerit sine tutore, vel curatore, tunc actor petere debet, vt sibi detur curator ad litem, quo casu dabitur etiam inuito, vt probat text. in. §. item inuiti. Institut. de curatoribus. & in. l. qui habent. §. si pupillus. ff. de tutellis. & in. l. 7. titu. 2. part. 3. & l. 13. titu. 16. part. 6. Qui curator ad litem datus statim debet satisdare, vt docet Barto. in. l. & si species. ff. rem pupilli. & Neuiza. in consil. 17. num. 64. Alexand. in consil. 122. tomo. 1. & Menoc. lib. 2. de arbitra. cent. 2. casu. 50. num. 25.

45 Sexto aduertat actor, quòd si agere velit contra Ciuitatem, Villam, Oppidum, Capitulum, Conuentum, Collegium, quod conueniat procuratorem, siue syndicum ipsius ciuitatis, Villæ, Oppidi, capituli, conuentus, vel vniuersitatis, non tamen singulares personas, vt probat tex. de iure communi, in. l. in tantum. §. vniuersitatis. & ibi, Docto. ff. de rerum diuis. & in. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocand. & de iure regio, in. l. 13. tit. 2. part. 3. Benè tamen

46 verum est, libellum posse concipi contra ciuitatem, & villam, Oppidum: capitulum, vniuersitatem, vel conuentum. & si ab eis mittatur syndicus responsurus poterit cum eo processus agitari. secundum Ioan. Pla. in. l. 1. C. de iure reipubli. libr. 11. asserentem quod si solus syndicus citaretur, & compareret, sententia valeret, pro cuius opinione facit dicta. l. 13.

47

48 Septimo aduertat actor, an actio quam velit intendere, competat sibi contra aliquem defunctum, qui decesserit relictis hæredibus, quia tunc prius debet à iudice petere mandatum contra hæredes ad adeundam, vel repudiandam hæreditatem intra certum tempus: nam omnes hæredes debent requiri, prius quam curator detur bonis, vt docet Barto. in. l. 1. num. 3. ff. de curatore bonis dãdo. quo casu petitio modo sequenti forma bitur.

49 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. y digo que fulano me esta obligado a dar tal cosa, y es difuncto, y passado desta presente vida, y dexo por sus hijos y herederos legitimos a fula

no: a

Universidad de Deusto
Biblioteca

no: A v.m. pido niande dar su mandamiento, en que mande a los dichos sus herederos, que dentro de vn breue tiempo parezcan ante v. m. legitimamente a acceptar o repudiar la dicha herencia, sobre que pido justicia, y el officio de v. m. imploro, y juro en forma de derecho, &c.

50 Tunc iudex præcipit, ꝙ intra tres dies cõpareant ad acceptãdam, vel repudiandam hæreditatẽ, vel intra alium terminũ à iudice præfigẽdum, secũdum distantiã loci: & si in illo termino non cõparuerint, actor incusabit eis cõtumaciam, & iudex præcipiet, ꝙ intra alios tres dies cõpareat, ad adeũdam, vel repudiãdam hæreditatem: & isto secũdo termino elapso, actor incusabit secũdam contumaciam: & tunc iudex assignabit tertiũ terminum aliorũ trium dierũ, asserens, ꝙ si non cõparuerit, habebit eos pro acceptãtibus, vel repudiãtibus, prout actor maluerit. Intentabitque actor aduersus eos tãquam in hæredes acceptantes: nam elapso tempore per iudicem cõcesso ad deliberandum, hæredes habentur pro acceptantibus, vel repudiantibus, quod deterius eis fuerit, vt probat text. iuncta glos. verb. Deliberationẽ. in l. scimus. §. sin autem. C. de iure delib. & tradit Pala. Rub. in Repet. Rubr. §. 66. nu. 3. de donat. inter vir. & vxo. Explicat Mãtica in lib. 12. de coniectu. vlt. volunt. titu. 13. à princ.

51 Quod tamẽ intellige verum quo ad creditores, ad quorum instantiam terminus fuit præfixus, quia solum eis prodest, nõ alijs, argu. l. de ætate. §. qui tacuit. & in l. fi. ff. de interrogat. act. docet Bald. in Rubric. C. de succeſſ. ædict. à nemine reprehensus secundum Greg. Lupum. in l. 2.

52 tit. 6. part. 6. verbo, Cient dias. Sed hæredes si in aliqua ex illis dilationibus, comparuerint, petendo tempus iuris sibi assignari ad deliberandum, an adire, vel repudiare debeant hæreditatem, tunc tempus iuris poterit assignari, qđ est vnius anni, si à principe impetretur, & si ab alio iudice est nouẽ mensium, vt probat tex. in d. l. scimus. §. hæc quidẽ. cui conuenit.

53 l. 2. titu. 6. part. 6. vbi dicitur, tempus nouem mensium posse coarctari arbitrio iudicis, dũmodo non sit tẽpus minus centum dierum: quod procedit ad hoc vt hęres habeatur pro adeunte, vel repudiãte. Tamen quo ad hoc vt curator bonis detur ad respondendum creditoribus, breuis tẽpus præfigi poterit à iudice, vt probatur in l. 1. §. sanè. ff. de succeſſ. ædict. & in l. si curatoris. C. de iure delib. & firmant cõmu. docto. ex Alex. Ias. & Deci. in Rubr. C. de succeſſ. ædict. & notatur in gl. c. ex parte. 1. de verb. signifi. Et hinc

54 praxis orta fuit, quod iudex assignat decem, vel viginti dies hæredibus ad acceptandam vel repudiãdam hæreditatem defuncti, secũdùm Palac. Rub. vbi suprà, sed si intra terminũ eis præfixũ adierint hæreditatem, vel nec adierint, nec recusauerint (quo càsu pro adeuntibus habentur, vt supra diximus) aduersus eos actio erit intẽtanda: at verò si hæreditatem recusauerint, requirendi erũt quibus causa successionis contingit, secũdùm Barto. in l. 1. nu. 3. ff. de curat. bonis dand. & Greg. Lup. in l. 12. tit. 2. p. 3. in gl. verb. Sin herederos. Et si in gradu sequẽtes se abstinuerint, tũc actor petet, curatorẽ, vel defensorem bonis dari, qui dãdus erit, vt in d. l. 1. ff. de cura. bon. dand. nam perinde erit, ac si sine hærede defunctus decederet, quo casu curator bonis datur, vt probat tex. in l. si diu. ff. quibus ex causis in possessionem eatur. & in l. 12. titu. 2. p. 3. not. Ange. & imol. in l. si seruus hæreditarius. ff. de stipulat. seruorum. & Iaſſ. in l. cum debitoris. C. de iudic. & notat Menochius in lib. 2. de arbitrarijs, cẽtu. 2. casu. 150. à nu. 1. & curatore, vel defensore dato, ad-

55 uersus eum erit intentandum. Similiter quoties maritus, vel eius hæres, aut quilibet

libet alius creditor voluerit conuenire vxorem, aut eius hæredem, prius debebit petere à iudice, quod præcipiat, vt intra breue tempus vxor vel eius hæres acceptet, vel repudiet lucra quæsita constãte matrimonio, vt docet Palac. Rub. in dict. Rubr. §. 66. &c.

56 Octauo aduertat Actor, an reus conueniendus, sit absens, in partibus remotis, vel sit captiuus, ita ꝙ de proximo non speretur venire, quia tunc prius debebit comparere coram iudice asserẽs, aduersarium suum sibi debere certam quantitatem pecuniæ, absentemque esse in partibus remotis, & bona reliquisse, opusque esse defensorem illis bonis dari, aduersus quem ipse actionem intendat, quo casu iudex (recepta informatione absentiæ, debiti, & quòd illa bona spectant ad absentem,) præcipit bona sequestrari, & defensorem eis dat, aduersus quem actor pro suo debito aget: quod procedit per text. in l. ab hostibus, iuncta glo. ibi. ff. ex quibus causis maiores. & in l. 12. tit. 2. part. 3. & notat Menochius libr. 2. de arbit. centu. 2. casu. 150. à nu. 15. & processus fulminabitur, vt dicimus infrà, in. 5. part. huius primi tomi.

Ex Tertio Tempore.

SAMMARIA.

1 *Citatio quid sit?*
2 *Iudicium propriè non incipit à citatione, sed impropriè.*
3 *Citatio necessaria, vt iudiciũ inchoetur.*
4 *Defensio à iure naturali prouenit.*
5 *Defensio nemini deneganda est.*
6 *Index pro absente defensiones supplere debet.*
7 *Citatio omni iure introducta.*
8 *Iudicium sine citatione etiã coram principe actum nullum omnino est.*
9 *Si detur commissio procedendi, nullo iuris ordine seruato, intelligenda est de alio ordine, quam citationis.*
10 *Intellectus. l. 10. tit. 7. lib. 4. Recopil.*
11 *Citacio ab omni iure descẽdit, modus tamen & eius forma à iure tantum positiuo qui variari potest, et alterari, per l. aut principem.*
12 *Prima citatio ad iudicium est de iure naturali, reliquæ inductæ ad præparationem sententiæ de iure positiuo, & ab eo tolli possunt.*
13 *Multi sunt casus, quibus proceditur absq; citatione, quia defensio in eis nõ competit reo.*
14 *Citatio altera realis, altera verbalis.*
15 *Realis citatio quæ sit.*
16 *Citatio verbalis quæ sit.*
17 *Citatio verbalis vna iuris, altera hominis est.*
18 *Citatio verbalis iuris quæ sit.*
19 *Citatio verbalis hominis in plures species scinditur.*
20 *Citatio fit per edictum.*
21 *Citatio fit etiã per literas, seu epistolã.*
22 *Citatio regulariter fit per scripturam.*
23 *Citatio fit per vocem præconis.*
24 *Citatio aliquãdo proprio iudicis ore fit quæ vim peremptorij obtinet.*
25 *Citatio per nuntium, apparitorem, aut executorem fit.*
26 *Nuntius aliquẽ citare non potest absq; iudicis mandato.*
27 *Citatio quæ extra locum vbi sit iudex est faciẽda, licèt intra eius territoriũ, mandatum in scriptis exigit.*
28 *Nuntius debet de iudicis mandato reũ etiã in criminalibus citare, quòd de in*

Universidad de Deusto
Biblioteca

re communi, & Castellæ procedit.

29 *Si nuncius nullo iudicis præcedēte præcepto aliquem capiat qui delictum cōfiteatur, nulla erit eius confessio.*

30 *Nuntius in quatuor casibus absque iudicis mandato poterit aliquem capere realiter.*

31 *Nuntio asserenti se aliquē citasse credendum est.*

32 *Nuntio dicenti, sibi iniuriam illatam, nulla fides adhibenda, nisi testibus probet.*

33 *Nuntio vt credatur aliquem citasse, requiruntur duo testes de iure Castellæ, si ille sit nuntius iudicis inferioris, si regis vnus testis sufficit.*

34 *Iudicibus curiæ Regis asserentibus, aliquem citasse datur fides absque vllo teste.*

35 *Citatio etiam fit per tabellionem intimantē libellū de mandato iudicis,*

36 *Libelli oblatio vim citationis non habet, tamen eius notificatio de iudicis mandato vim citationis obtinet.*

37 *Citatio fit etiam per partē aduersam.*

38 *Citantur aliquando aliqui per tubam, aut campanam.*

39 *Citandi sunt omnes de quorum præiudicio principaliter & non secundario tractatur.*

40 *Is in quem petitio dirigitur præcipuè citandus est.*

41 *Citatio debet emanare à iudice iurisdictionem habente.*

42 *Citatus à iudice incompetenti coram eo comparere debet, suum priuilegium allegaturus, nisi notoriè & clarè de incompetentia eius constet.*

43 *Citatio ad partis instantiam decernenda est.*

44 *Citationem ad partis instantiam decernendam esse non probatur in capi. 1. de iudi. contra Panorm.*

45 *Citatio decernenda absque partis petitione quando iudex ex officio procedit.*

46 *Citatio in actis processus descripta, parte petente, & ex iudicis præcepto decreta præsumitur in dubio.*

47 *Intellectus ad l. 3. tit. 3. lib. 4. Recop. & apud Lusitanos lib. 3. tit. 1. §. 12.*

48 *Plura de citatione remissiuè.*

Tertium Tempus,

De Citatione.

1 OMnis institutio processuum ab ipsa citatione exordium sumit, quæ nihil aliud est, quam iuridica vocatio ad iudicis conspectum, estque fundamentum, & principium ordinis iudiciarij, seu caput substantiale ordinum iudiciorum, vt colligitur ex. §. fin. Instit. de pœna temerè litigant. & ex glo. Rubric. ff. & C. de inius vocand. glos. in Clem. 1. verbo, Citationes. de iudicijs. & ex. l. 1. tit. 7. part. 3. & ita definit. Alciat. in practi. 1. part. fol. 13. cui subscribit Didac. Perez in l. 1. titu. 2. libr. 3. Ordinamen. col. mihi. 813. & nemine relato consentit Damhauderius in praxi. cap. 54. num. 1.

2 &. 2. Nec intelligas inde propriè iudicium incipere à citatione, sed potiùs impropriè, vt suprà resoluisti in fine primæ

3 annotationis: Nihilominus tamen ex superioribus constat, citationem omnino necessariam esse ad iudicia inchoanda, cum defensionem respiciat, quæ à iu-

4 re prouenit naturali, vt in. l. vt vim. ff. de Iust. & iur. & in. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrup. paup. fecis. dicat. quæ nemini deneganda est, vt in. l. defensionis facultas.

cultas & ibi Bat. C. de iure fisci. lib. 10. & in. l. vnius. §. cogniturū. ff. de quæst. & in

6 c. cū inter. extra de exceptionib.. Ideoq; iudex non solùm illam tollere, imò, pro absente defensiones supplere debebit, vt

11 in. l. si non defendantur. ff. de pœnis. & l. ampliorem. C. de appellat.

7 Omniq; iure introducta est: nā Deus omnipotēs volens exemplū iudicibus seculi præstare, vt inquit tex. in cap. Deus omnipotēs. 2. q. 1. vsus fuit hac citatione, priùs quàm Adam iudicaret dicens, Adā Vbies? vt constat Genes. c. 3. de iure naturali inuentā fuisse cōstat ex Clem. pastoralis. §. cæterum. de re iud. ad effectū vt vnusquisque se defenderet, vt in. l. de vnoquoq;. ff. de re iud. &. l. nam ita diuus. ff. de adop. quæ defensio de iure naturali est in. d. l. vt vim. de iure canonico & ciuili necessariā esse cōstat ex text. in

8 c. inter quatuor. de maior. & obed. & in l. Arrianus. ff. de iure fisci. & docet Bart. in Extrauag. ad reprimēdum. verb. Sine figura. & Imol. in Clem. sæpe. de verb. signif. In tātum q; omissio citationis red

13 dit nullū omne iudiciū, etiā si corā Principe ventiletur, vt probatur in. d. Clem. pastoralis. §. Cæterum. & in. c. 1. de causa possess. & propriet. quod intellige vt prr Couar. in pract. quæst. c. 23. nu. 6. versic.

9 Tertio. Quo fit, q; si in aliqua cōmissione dicatur, vt procedatur non seruato iuris ordine, illud intelligi debet de alio ordine, putà de conclusione, iuramēto calumniæ, libelli oblatione, & de alijs, non tamen de citatione, quia hæc omitti nō debet, nec per principē, nec per legem, vt probatur in. d. Clem. pastoralis. §. cæterū. & in. d. Clem. sæpe. & in. d. c. 1. de caus. poss. & prop. & tradit. Marant. de ordine iud. 6. p. mēbr. 1. n. 3. Asinius in praxi. §. 1. c. 1. n. 28. & Bātius de nullit. proceff. in Rubr. de nullit. ex defectu citationis. n. 8. nisi in aliquibus casibus, quos notat Couar. in pract. quæst. c. 23. n. 6. versi. Primum. Et iuxta hāc resolutionē intelliges tex. in. l. 10. tit. 7. lib. 4. Recop. vt dum di-

10 sponit, processum valere non seruato iuris ordine, sed tātum cōsulto de veritate, procedat & intelligatur de alio ordine, non verò de citatione, cū tolli nequeat, nec per principem, nec per legem.

Aduerte tū, q; licèt hæc citatio descēdat à iure diuino, & naturali, omniq; iure sit approbata, tū modus & forma citandi introducta sunt à iure positiuo, ac ideò modus poterit variari, & alterari per principem, vel legem, vt not. Bald. in. l. 1. nu. 7. C. quomodo & quando iudex. Felin. in. c. dilecti. col. 5. de except. & Alex. consi. 225. col. 2. tomo. 6.

12 Hinc est, q; prima citatio, per quā potest quis se defendere, dicitur de iure naturali, & q; à principe non potest tolli, reliquæ tamen citationes, quæ inductæ sunt ad præparationē sententiæ, de iure positiuo dicūtur institutæ, & à principe tolli possunt, secundùm Bald. in. c. cū sit Romana. col. fi. de appellat. Decium in l. militis. n. 12. ff. de testamento milit. & Matthæum de Afflict. in decis. Neapoli. 283. & Couar. vbi suprà, versi. Primum.

13 Hinc fit, q; in multis casibus absq; citatione proceditur, quia defensio reo non cōpetit, quos cōgerit Marianus Socinus in Rubr. de dilationibus. artic. 7. principali, & Antonius Micellus. in cōcordan. gl. iurisciuilis, & canon. cōcordantia. 52. Iaſ. in. l. nec quicquā. §. vbi decretum. ff. de officio procōsulis. Hippoly. in singu. 175. Marant. vbi suprà, à. n. 5. & Bātius de nullit. ex defectu citationis. n. 21. & Couar. in pract. quæst. c. 23. n. 6. versi. 2.

14 Est aduertendū, citationē duplicē esse, nempe realem, & verbalē: realis est, quæ

15 fit per detentionem, seu captionē personæ, de qua loquitur text. in. l. neminē. C. de exhibēd. reis. & in. c. si clericos. de sent. excom. in. 6. tradit Bart. per tex. ibi. in. l. pleriq;. ff. de in ius vocand. Ioan. And. in. c. Romana. §. cōtrahentes. de foro compet. lib. 6. [*Et Realis dicitur fortior & potentior verbali, vt docet Alex. in addit. ad Bart. in. l. sepulchri. nu. 3. ff. de sepulchro viol. Bosius in praxi. crimin. tit. de foro cōpet. n. 97. & Grego. Lupus

in. l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.12.tit.7.p.3.verb.Emplazado.in fin. & Folerius in pract.crim.versi. audian-
16 tur excusatores.nu.76.] Verbalis autem citatio est, quæ tantùm verbis fit: & has duas species citationis colliges ex tex.in l.consentaneũ,& ibi gl. verb. Cogendũ. C.quomodo & quãdo iud tradit Socin.
17 in Tract.de citatione,artic.3. Rursus cita-
18 tio verbalis est duplex, vna iuris & altera hominis: citatio iuris dicitur illa quæ à lege fit, de qua in.ca.1.&.c.cupientes.de electione,in.6.& in.c.quãuis.de offi. ordin.in.6.& in.l.fi.C.de dolo. & differentiam inter vtrãq; refert Didac. Perez in l.1.tit.2.lib.3.Ordinam. versi. Differt ta-
19 men. Præterea citatio verbalis hominis
20 subdiuiditur in plures species: Prima est, quæ fit per edictũ, de qua agit text. in. c. gratũ. de officio deleg.c.fi.de dolo & cõtuma.& tradit Bart.in Extrauag.ad reprimendũ.verb.per ædictũ.&.l.3 tit.10.lib. 4. Recop. [* Tradit Marãta de ordine iudic.6.p.memb.1.de citatione.à.nu.82. & Rebuff.in.3.tomo cõstit. in præfatio-
21 tione. Tract.de citatione.à nu.93.] Secũda est, quæ fit, per literas seu epistolã, de qua agit tex.in.l.sed interpellatur.§.si arbiter.ff.de receptis arbit.& in.c.quoniã cõtra.de probat.& Bart.in.d.Extrauag. ad reprimẽdum.verbo, Per literas. & in
22 l.3.ti.3.lib.4.Reco.regulariter tñ citatio in scriptis fit, vt pro regula cõstituit Duc
23 ñas in regul.93. Tertia est, quæ fit per vocem præconis. vt in Authen. qui semel. C.quomodo & quando iud.& in.l.fi.C. de ferijs.& in.l.7.tit.6.lib.2.Recop.& in
* l.3.tit.10.lib.4.Recop. (*Maranta de ordin.iudic.6.p.1.mẽbro iudicij,de citatione, à nu. 97. cum nõnullis sequentibus,
24 & Rebuf.vbi suprà,à nu.72. Quarta est, quæ fit proprio ore iudicis, de qua agit tex.in.l.2.C.quomodo & quãdo iud. & ista habet vim peremptorij, vt notat Matheſilanus in singul.131. Corsetus in singulari citatio.2.Barbac.in Clem.1.de exceptio. col. 12. & Iaſ. in. l. si procurator.
25 notab.1.ff.de verb.oblig. Quinta quæ fit per nuntium, apparitorẽ, seu executorem, vt in.c.prudentiam.1.resp. de offic. deleg.&. c.cum parati. de appellat.& in l.magis.versic.Illud. ff.de rebus eorum. & tradit Barto.in.d. Extrauag.ad reprimend. verb. Per nuntiũ. Iste tamen nun-
26 tius destinatus ad citãdum non poterit citare absq; cõmissione, & mandato iudicis, vt probatur in.l.cũ clericis,&.ibi Bal. C.de Episco.& cleric.& in.l.sed si hoc.§. prætor ait.ff.de iniusvocãd.firmat.Bart. vbi suprà.verb.Per nuntiũ. & probatur in.l.1.tit.7.p.3.l.2.tit.29.p.7.& in.l.3.tit.3.
27 lib.4.Recop. Quinimò si citato fieri debeat extra locum iudicis,tamẽ intra eius territoriũ,necessariũ erit mãdatum iudicis in scriptis redactũ, vt probat tex.in.d. l.3.lib.4.Recop.& apud Lusitanos lib.3. Ordina.titu.1.§.1.vbi dicitur, q̃ si citatio fieri debeat intra ciuitatẽ, q̃nũtius poterit citare absq; licentia iudicis,& eius mã-
28 dato. Et q̃ de mãdato iudicis nuntius debeat citare de iure cũmuni,& de iure huius Regni Castellæ, in causis criminalibus etiã procedit, vt probat text.d.l.neminẽ.C.de exhibend.reis.& in.l.6.tit.4. lib.3.Recop.&.l.7.titu.23.lib.4.Recop.
29 alioquin si absq; mãdato iudicis nuntius personaliter caperet aliquem. & confiteretur delictum, talis cõfessio esset nulla, nec ex ea delinquẽs posset puniri: ita cũ Ancharra.& cõmuni firmat Alexan. in l.qui in aliena.§. Celsus.col.fin.ff.de adquirend. hæred. In quatuor tamen casi-
30 bus,absq; mãdato iudicis nũtius poterit realiter capere,quorũ meminit text.in.l. 2.tit.29.p.7.& tradit Didac. Perez in.l.1. tit.2.lib.3.Ordin.col.mihi.819.

31 Aduerte etiam,q̃ nuntio asserenti, se aliquem citasse plena fides adhibẽda erit,secundũ glo.in.c.cum paratis verbi nuntius de appell,& plures alios quos refert & sequitur Decius ibi.n.10. asserens hanc esse magis cõmunem,& Menochius libr.2. de arbitrar. centuria.2.casu.112. n.1. & tenent cõmuniter omnes, teste Niconitio in repet.c. quoniam contra fal.de probat.vers. Citationes.n.99. At tamen glo.in. d.c. quoniam, verbo, Citationes.& glosi.in cap. q̃ sicut.verb. Vocatos de elect. & plures alij relati à Tiraquello de retractu.§.8.glo.9.num. 3.firmant soli nuncio asserenti se aliquẽ citasse, fidem non esse adhibendam, sed debere secum duos testes adhibere, coram quibus citationem faciat, quorum opinio iure nostro regio comprobatur, ex iuribus infra referẽdis. Cæterùm Hostien.Panor.& plures alij in. d. cap. cum
• parati.& Menochius vbi supra, num.8. dicunt hoc relinquendum esse arbitrio iudicis, qui qualitatem personarum, & negocij considerans, & nil contra nuntium vrgere præuidens, probabit eius fidem,& si aliquam causam iustam viderit ob quam à fide nuntij recedere debeat, vtique recedet. Non tamen erit
32 credendum Nuntio asserenti. sibi fuisse iniuriam illatam à citato, nisi testibus probetur, secundùm glos.in cap. venerabilibus, verb. Iudicio. de sententia excommunicationis,in.6.tradit Segura in l.si ex legati causa.num.58.ff. de verborũ.& resoluit Menoch. vbi suprà. nu.12.
33 At verò de iure huius regni ad hoc vt fides adhibeatur Nuntio asserenti, se aliquem citasse, requiruntur duo testes, si nũtius fuerit iudicum inferiorum, si verò fuerit nuntius regis, vnus testis
34 sufficiet. Iudici regiæ curiæ asserenti, se aliquem citasse, creditur absque aliquo teste, ita disponit.l.1.titu.7.part.3. & firmat Montaluus, in.l.6.titu.3.libr.2.Fori. verbo, Suome. & Rebuf. de citatione. artic.1.glo.4.nu.14. & Didacus Perez in l.1.titu.9.lib.2.Ordina.col. mihi.1120.& in.l.1. tit.2 lib.3.Ordin.glos.1.q.23.

35 Sexta citatio est, quæ fit per tabellionem cum intimatione libelli de mandato iudicis. argum. text. in cap. circumciliones.23. quæst.5. ibi. Sed illorum notarijs.& probatur in.l.3. titu.3. lib.4. Recopila. tradit Damhauderius in praxi.
36 cap. 54. num. 6. Nam licèt libelli oblatio vim citationis non habeat, vt firmat, glos.in. l.1. ff.de in ius vocand. per text. in.l.libertus.ff.eod.titu.tamen libelli notificatio per tabellionem de mandato iudicis vim citationis habet: nam, si per nuntium fieri potest, à fortiori per tabellionem.

37 Septima citatio est, quæ fit per partem aduersam, de qua agit.l.1. ff.de seruis fugit.&.l.eum qui.§. si epistola. ff.de furt.& not.Iaſ.in.§.quadrupli.nu.32. Instit.de actio.& Montaluus.in.l.6. titu.3. libr.2.Fori. verb. Suome.

38 Octaua citatio est, quæ fit per tubam vel campanam, de qua agit glo. in Clemen. grauis. verbo, Voce præconia. de senten.excommun.tradit Socin. Tract. de citatione. artic. 3. & Montal. vbi suprà. Et ita in ecclesia cathedrali Salmantina tempore interdicti canonici per tubam ad horas canonicas citãtur: & nos in hac vniuersitate Salmantina per campanam citamur, vt in capella Beatæ Barbaræ congregemur ad examen priuatum subeundum per aliquem licentiandum.

39 Aduerte insuper, quòd omnes sunt citandi, de quorum præiudicio principaliter non secundario agitur, vt probat text. in. l. nam ita diuus. ff. de adoptionibus.l.1.§. denuntiari. ff.de ventre inspiciendo. quem text. ad hoc allegat Bald.in.l.iubemus. col.2. C. ad Trebel, & in Rubr.in fin.C.de succeſſ. edict. ad idem est text. in.l. de vnoquoque. ff.de
40 re iud. Et præcipuè est citandus is contra quem petitio dirigitur, vt probatur in cap.fin. de maior. & obed. & tradit Bald.in. l. ab eo.in fin. C. quomodo, & quando iud. Felin.in cap. fin. de maior. & obed.col.2.Alexan.cõsil.86.tomo.2. Decius.445.libr.4.col.8.Marianus Socinus in Tract.de citatione. artic.5.quæst. 1. & Miles in repertorio. verbo, Citari oportet.

41 Rursus aduerte, quòd citatio decerni debet à iudice competenti, iurisdictionem habente,iuxta text. in Clem.2. vt lite pendẽ.iuncta gl.ibi.verb.Competenti.quam testãtur communiter receptam Perusinus. nu. 17. Decius. nu.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in cap. si duobus. extra, de appell. & Doct. communiter in. l. si quis ex aliena. ff. de iud. & est communis opinio secundùm Iaſſ. in. l. more. num. 6. ff. de iuriſdictio. omnium iudic. Nihilominus ta-
42 men si quis citetur à iudice incompetenti tenebitur comparere ad allegandum ſuum priuilegium, ſecundùm gl. in. d. c. si duobus. verbo, Tenebit. per text. in. d. l. si quis. & in. l. ex quacunq;. & ibi Iaſſ. nu. 37. ff. si quis vocatus in ius non ierit. & in. l. 2. titul. 7. part. 3. Quòd intellige verum, quando de iuriſdictione iudicis dubitaretur: cæterùm si notorium eſſet iudicem incompetentem eſſe, citatus non teneretur comparere etiam ad allegandum priuilegium, ſecundùm gl. cap. ſi epiſcopus. verbo, Conuocari. 3. quæſt. 4. gloſ. cap. conuenior. verbo, Congrueret. 23. quæſt. 8. & glo. fin. cap. veniens, de accuſat. & ibi remiſsiuè tradit Socinus. num. 286.

43 Præterea aduerte, quòd vt citatio firma ſit decerni debet per iudicem ad inſtantiam partis, vt probat text. in capit. propoſuiſti. ibi, ad petitionem cuiuſdam aduerſarij. de foro compet. & in. l. properandum. §. & ſi quidam. C. de iudic. ibi, requirente aduerſario. & ita firmat Panorm. capit. 1. de iudic. & Socinus in Tractat. de citatione. artic. 6. num. 1. & plures alij, quos refert & ſequitur. Due-
44 ñas in Regul. 96. Hæc opinio licèt vera ſit, non tamen probatur in dict. cap. 1. de iud. quidquid ibi dicat Panorm. quia ibi tantùm ſeries facti ponitur, vt benè aduertit Decius ibi. num. 7. intelligetamen prædictam opinionem veram eſſe, niſi
45 iudex procederet ex officio, vt notat Panorm. in dict. cap. propoſuiſti. not. 2. Alexand. l. 4. §. Iulianus. ff. de iud. & Ripa in cap. 1. num. 2. extra de iudic. At ve-
46 rò quoties citatio in actis proceſſus deſcripta inueniretur, ex mandato iudicis, parte petente in dubio præſumeretur decreta, ita tenent Doct. communiter, teſte Barbatia, nu. 13. & Ripa. nu. 20. in dict. cap. 1. de iud. & Curtio. nu. 5. in. l. ad peremptorium. ff. de iud. quàcùis Auguſtinus Beroius in dict. cap. 1. num. 49. incautè dicat oppoſitam ſententiam receptiorem eſſe.

47 Ex quibus intelliges text. in. l. 3. titul. 3. lib. 4. Recopil. & text. apud Luſitanos lib. 3. Ordinam. titu. 1. §. 1. vt dum ibi dicitur, Nuntium non poſſe aliquem citare extra ciuitatem in loco territorij ſine iuſſa iudicis, alioquin puniri poſſe pœna, de qua ibi, & citationem nullam ipſo iure eſſe, intelligantur, illud verum eſſe, niſi in actis proceſſus reperiatur citatio deſcripta, quo caſu præſumitur de mandato iudicis facta fuiſſe, niſi contrarium probaretur, &c.

48 Et hæc ſufficiant de citatione, à nobis dicta pro inſtructione, plura alia materiam citationis tangẽtia require apud Socinum in illo Tract. de citatione, & Sebaſtianum Banc. in Tracta. de nullit. proceſſ. Rubr. de nullit. ex defectu citationis, & in tit. 7. part. 3. & ibi Greg. Lup. & in tit. 3. lib. 4. Recopil. & apud Luſitanos. libr. 3. Ordin. titu. 1. & tradit Didac. Perez in. l. a. tit. 2. lib. 3. Ordin.

Poſtquàm reuscitatus fuerit, & comparere noluerit, vel iam quòd comparuit à iudicio receſsit, ſine iudicis licẽtia, tunc actori tria remedia de iure prodita ſunt. in quibus erit procedendum modo & forma à nobis aſsignata infrà in. 2. p. huius. 1. tomi. Si verò comparuerit reus legitimè, nec receſſerit, tunc ſi actor non compareat, puniendus erit, iuxta text. in l. 5. titu. 3. lib. 4. Recopil. cæterùm ſi compareat actor in iudicio, offeret ſuum libellum petitionis, ideò de quarto tempore oblationis libelli erit dicendum.

Ex Quarto tẽpore.

SVMMARIA.

1 Libelli diffinitio ſcribitur.
2 Libellus de iure communi in ſcriptis

ptis offerendus eſt.
3 Libellus in ſcriptis offerri debeat necne, iudicis arbitrio relinquitur de iure huius regni, dum tamen aliqualis petitio apud acta interueniat ſuper qua iudex ſententiã fundare valeat.
4 Libellus in ſcriptis offerendus apud regia tribunalia, & auditoria.
5 Libellum cõcipiat aduocatus iuxta ſtylum regionis, vbi cauſa agitanda ſit.
6 Libellus qualis debet eſſe.
7 Libellus compendioſe et multiloquio contempto componendus eſt.
8 Libellus breuiter, et in ſumma quid cõtinere debeat, traditur.
9 Libellus nomen actoris ſeu accuſatoris contineat.
10 Libellus nomen actoris aut accuſatoris debet continere. ſi ipſemet compareat, ſi verò eius procurator tũc eius nomen apponendum in libello erit.
11 Si conſtituto procuratore, conſtituens perſonaliter vult comparere ad aliquid petẽdum, debet in libello adjci, No renocando mis procuradores, aliàs ſuos procuratores reuocare viſus erit.
12 Clauſula libello ſolita apponi, Como mejor aya lugar de derecho. quos effectus operetur.
13 Clauſula, Y me querello y pongo demanda. quam vtilitatem afferat de iure communi, quæ nullam affert de iure regio.
14 Libellus abſque concluſione ſuſtinetur de iure regio.
15 Libellus etiam rei nomen contineat.
16 Libellus rem petitam continere debet.
17 Libellus conſtat ex facti narratione, cauſa facti, et concluſione.
18 Narratio facti in libello qualis eſſe debeat
19 Petitio, et narratio obſcura de iure regio non admittitur, quam etiam ex officio iudici repellere fas eſt.
20 Petitio generalis de iure regio in quibuſdam caſibus admittitur.
21 Petitio generalis libello concepta non repellebatur de iure communi parte non opponente.
22 Libellus continere debet cauſam, et ius ſufficiens, ex quibus concluſio ſequatur, nomen tamen actionis proponere opus non eſt.
23 In actionibus tam realibus quàm perſonalibus duplicẽ cauſam reperiri conſtat, propinquam et remotam.
24 Cauſa propinqua in realibus eſt dominium, aut ius reale: remota autem eſt cauſa, ex qua id fuit cauſatum.
25 Cauſa propinqua in perſonalibus actionibus ipſa obligatio eſt: remota verò contractus ex quo ea ortum habuit.
26 In libello, in quo actione perſonali agitur, cauſa remotæ actionis exprimenda eſt: ſi verò reali propriquam cauſam exprimere ſat erit.
27 Clauſula, Y puesto que por mi ha ſido requerido. &c. operatur, quòd per eam cõſtet interpellationẽ extraiudicialem præceſsiſſe: vt reus in exẽ, is condemnetur.
28 Clauſula, Por que pido a V. m. que auida mi relacion por ver dadera en quanto, &c. Quid operetur in libello poſita.
29 Plura libello petens omnia aſtringitur probare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

30 *Per clausulam, Por su sentencia diffinitiua, o por otra tal que en tal caso, &c. inducitur libelli conclusio quæ nunquam omittenda est.*

31 *Si in libello narratio facti, et conclusio interueniãt, conclusioni standum erit, nisi apponatur clausula, Peto iustitiam: quia tunc narratis etiam erit standum.*

32 *Plures casus in quibus cõclusione opus non est in libello, remissiuè.*

33 *Clausula, Y assi condemnado, a ello le compella y apremie, &c. qualiter intelligatur.*

34 *Libellus in quo præposteratur ordo illorum verborum, Le compela y apremie y condene fubstinetur.*

35 *Clausula, Sobre lo qual todo, pido cumplimiento de justicia, Plures effectus habet, & nunquam omittenda tam ex parte actoris quam rei.*

36 *Clausula, Y el officio de. v. m. imploro. operatur quod iudex possit officium suum ad vtilitatem petentis concedere, licèt aliàs ad vtilitatem priuatam illud impartiri nequeat.*

37 *Clausula, Y las costas protesto. operatur quòd iudex victum in expensis condemnet, quem alias condemnare non potest parte non petente.*

38 *Iudex parte etiam non petente victum in expensis condemnare poterit, quæ factæ fuerint post litis cõtestationẽ.*

39 *Iuramentum malitiæ ante et post litem contest. semel & pluries, quoties contra aliquem adest præsumptio, quod aliquid malitiosè proponit, debet præstari, tam in secularibus quàm in ecclesiasticis causis.*

40 *Iuramentum calumniæ in secularibus tribunalibus regni Castellæ vsu receptum non est.*

41 *Iuramentum calumniæ de iure communi ad omnia, quæ accederent post litẽ contestatam præstandum est, ne quid in lite calumniosè fiat.*

42 *Aduocati regni Hispaniarum in libello actionis et in alijs petitionibus vtũtur iuramento malitiæ loco iuramenti calumniæ.*

43 *Si petitur à parte ipsa cum iuramento malitiæ aliquid, iuramentum qualiter præstandum.*

44 *Quando aliquid petitur à procuratore, tunc iuramentum malitiæ in eius animam, et domini præstari debet, etiam si alia iuramenta in animam sui domini duntaxat præstet.*

45 *Clausula apponi solita in libello: juro a Dios y a esta Cruz &c. necessaria non est.*

46 *Iuramentum calumniæ, parte aduersa non petente non est de substantia iudicij, & ideo nullitatem processus nõ inducit, & si omittatur tacitè.*

47 *Iuramento calumniæ tacitè renuntiari potest, non verò expressè.*

48 *In libello nomẽ iudicis apponẽdum est cum titulo qui suæ dignitati cõueniat.*

49 *Nomen iudicis in libello omittitur de consuetudine, nisi in negotijs curiæ Romanæ.*

50 *Libellus inscribendus cum titulo coram ueniẽti iudici coram quo porrigitur.*

51 *Exprimuntur tituli quidam, & inscriptiones, quæ in libellis, diuersis iudicibus apponi solent.*

52 *Libellus debet esse subscriptus manu aduocati.*

53 *Forma libelli in actione de constituta, Hispanè concepti.*

54 *Actio de constituta pecunia competit, si debitum præcedat.*

55 *Constitutor post debitum contractum, fideiussor ante, & post intervenire potest.*

56 *Actione de constituta obligatur quis nudo pacto.*

57 *Vt actio de constituta cõpetat primũ debitum, non debet posse elidi exceptione de iure prætorio introducta.*

58 *Volens intentionem suam instrumentis probare, cum libello actionis ea producere debet, & iurare ea vera et non falsa esse, aliàs post non admitteretur, nisi iuret de nouo instrumẽta reperisse.*

59 *L. 1. tit. 2. lib. 4. Recopil. quomodo intelligenda.*

60 *Libelli ab actore oblati reo copia danda est, vt cedat vel contendat.*

61 *Reus libello ab actore oblato, intra nouem dies de iure regio respondere debet.*

62 *Reus in causis gabellarum intra tres dies libello respondere tenetur.*

63 *Dilatio viginti dierum dabatur reo de iure communi, vt libello actoris responderet.*

64 *Si reus intra terminum iuris non compareat respondens libello actoris, tunc actor vno ex tribus remedijs vti poterit.*

65 *Si reus cõpareat et cõfiteatur, quod in libello continetur iudicium finietur.*

66 *Si reus conuentus compareat negans, opponat dilatoriam aut fori exceptionem declinatoriam ante litis contestationem.*

Quartum Tempus,
oblationis libelli.

1 LIbellus varijs modis definitur, vt constat ex glo. in cap. 1. de libelli oblatione, Speculat. in titu. de libellorum conceptione. §. 1. Gofred. de libellorum forma, in principio, Alberic. in suo dictionario. verbo, Libellus. pract. Papiin form. libel. in act. real. glo. 1. Alciat. in sua pract. fol. 101. col. 2. Imol. & Ancarra. in Clement. sæpè. de verborum signifi. asserentibus, libellum esse scripturam breuem continentem
2 claram intentionem actoris. Et licèt libellus de iure communi in scriptis esset offerendus, vt probat tex. in Authen. offeratur. C. de litis contestatione. & in cap. 1. de libell. oblatione. & ibi gloss. verbo, Necessario. & Gratus consil. 75. num. 22. & de iure Lusitan. idem esset dispositum. libr. 3. Ordinam. titu. 19. in tantum quòd erat de substantia ordinis iudiciarij. vt not. glo. in summa. 2. quæst. 1. & gloss. in cap. de causis. de officio delegat. & gloss. in cap. 1. de libell. oblat. & glo. in cap. quoniam contra falsam. verbo, Petitiones. de probat. Iaff. in. §. tripli.
3 num. 35. Institut. de Act. Tamen de iure huius regni relinquitur arbitrio iudicis, an libellus in scriptis sit offerendus necne? vt extat decisum in. l. 10. titul. 17. libro. 4. Recopilat. & explicat Auendanus in suis responsis in responso. 1. à num. 15. Quod verum est, dum modo interueniat aliqualis petitio in scriptis redacta apud acta processus per notarium, vel per viuam vocem petentis, super qua iudex possit suam sententiam fundare, vt not. glo. in dict. Clemen. sæpè verb. Necessario. Orolcius. in. l. actione.

nu.41.ff.de edendo. & Auend.in dict.re
spōso.1.nu.17. At verò in regijs Audito-
4 rijs,& supremis tribunalibus libellus in
scriptis est offerendus,vt probat text. in
l.1.tit.2.lib.4.Recop. & resoluit Ioann.
Matiençoin dialogo relator,3.par.c.43.
num.1.

5 Quando autem libellus in scriptis of-
ferendus sit, aduocatus debet illum con
cipere secundum stylum illius regionis,
vbi causa agitanda erit,vt firmat glo. in
Authen. offeratur.verb. Prædictis. Spe-
culator in tit. de libellorum conceptio-
ne.§ iam nunc.Socinus in cap.1.col.fin.
6 de libell.obl.Debetq́ue libellus esse cla-
rus, certus, & concludens petitionem
agentis, per quem demonstretur species
futuræ litis sine incertitudine, vt pro-
bat text.in l 1.ff.de edend. & in cap.fin.
de libell. oblatione. Iass.in.§.omnium.
num.125. Instit. de act. Oroscius vbi su-
prà,nu.34.& probat text.in.l.4.tit.2.lib.
4.Recopi. Et debet componi compen-
7 diosè sub verbis brevibus absque multi-
loquio verborum, vt probatur in. l. am-
pliorem.§.in refutatorijs. C.de appella.
&.l.fin. C. de precibus imperat.offeren.
8 Et in summa quid libellus continere de-
beat, tradit Speculator vbi suprà, sub
quibusdam versibus, quos refert glos.in
ca.1.de libelli.oblatione.& Iass.dict.§.
omnium.num. 139. &.144. Maranta de
ord.iud.in dict 6.part.membro.3.nu.4.
& versus sic se habent, *Quis,quid, coram
quo,quo iure habetur, Et à quo rectè compositus quisque libellus habet.* & etiam de iure
regio probatur in.l.40.tit.2.part.3.vnde
operæpretiū erit videre explicationem
vniuscuiusq; clausulæ dicti libelli.

9 Primo in libello requiritur,quòd ap-
ponatur, Quis, nam nomen actoris,vel
accusatoris,semper apponi debet,vt pro
bat text. in. l.libellorum. in princip. ff.
de accusat.ca. per scripta.§. libellorum.
2.q.8.cap.forus.de verborum signific.in
l.4.titu.2.part.3. Et in isto regno forma-
tur hoc modo, quòd si actor personali-
ter in iudicio cōpareat, nomen eius erit

10 apponendum, vt putà, Fulano vezino
de tal lugar. &c. si verò per procurato-
rem compareat, tunc nomen procura-
toris erit apponendum, forma sequenti,
Fulano en nombre y como procurador
de fulano, de cuyo poder hago prælen-
11 tacion,&c. Et quia sæpissime contingit,
quòd postquàm aliquis constituit pro-
curatorem ad aliquam causam, ipsemet
vult comparere personaliter in iudicio
ad aliquid petendum in illa causa, vel
alia,tunc post nomen eius in libello ap-
positum,erit adijciēda sequens clausula,
Fulano vezino de tal lugar (no revocan
do mis procuradores) parezco ante. v.
m.alioquin si prædicta clausula non ad-
ijceretur, per illam comparitionem vi-
sus esset, suum procuratorem revocasse,
vt probat text. in cap.si quem.de procu
rat.libr.6. & notat glo.& Docto.in cap.
non iniustè.extra de procurat. Barto.&
omnes in.l.mutari. num.5. ff. de procu-
rato. Cepola in cautela.119. Post nomen
actoris solet adijci alia clausula, scilicet.
12 Como mejor aya lugar de derecho.quæ
licèt non sit necessaria, est tamen vti-
lis,& habet hunc effectum, quòd si duo
remedia proposita sint in libello, vnum
aptum,& aliud ineptum : vel aduocatus
sit dubius de remedio competenti, vir-
tute dictæ clausulæ sustinetur libellus
eo modo quo melius de iure valere pos-
sit, vt notat Imol. in.l. cum pater. §. fi-
lius matrem.ff. de legat.2.& in. l. nemo
potest. in princip.ff.de legat.1. Panor. &
Belam.in.c.exhibita. de iudic. Et prædi-
ctæ clausulæ plures effectus cōgerit De-
cius in.c.cum super.nu.12. de offi. deleg.
Iass.in.§.omnium.num.149.num.151. In
stitut.de act.Marant.de ordi.iud. 6.par.
memb.3.num.10.Hippolyt.in singu.36.
13 Post prædictas clausulas solet apponi
alia,scilicet,Y me querello y pongo de-
manda. quæ clausula licèt vtilis esset
attento iure communi, cum per eam
suppleretur defectus conclusionis, vt
not. Bald.in.l. edita. numero.6. C. de
edend. & gloss. 1. cap. quia præsulatus.

1.q.4.& Iaſ.in.l.1.n.1.ff.de edend.iure ta-
14 men regio nō est necessaria:quia absq; cō
clusione libellus substinetur,dūmodo ali-
qualis petitio in scriptis redacta interue-
niat,ex qua colligi possit,quid actor pete
re velit,quāuis ineptè sit cōposita, vt pro-
bat tex.in.l.10.tit.17.lib.4.Recop.Et idē di
spositū est apud Lusitanos.lib.3.Ordin.tit.
49.in prin.& notat Auēd.in.1.respōso.nu.
18.& Matiēço in dialog.rela.3.p.c.43.n.2.
15 Secūdò in libello requritur, q̄ apponatur,
A quo:quia nomen rei apponi debet, vt
in.d.l.libellorū.in prin.& in. d.c.forus. &
tradit Speculator in tit.de libelli cōceptio
ne.§.quid libellus, & concipitur hoc mo-
do, Y pongo demanda cōtra fulano,&c.
16 Tertiò, in libello requiritur q̄ apponatur,Quid: quia id,q̄ petitur apponi debet,
narrādo factū per hāc clausulam, Y cōtan
do el caso de mi demāda,digo q̄ assi es. vt
probat tex.in.l.si in rē.& in.l.officiū. ff.de
rei vēd.& ibi notat.Bart.& Porca.in §.cu
17 rare. Instit.de actio. nam libellus ex tribus
constat nēpè ex facti narratione, causa fa
cti,& cōclusione, secundùm Barto.in.l.si
prius.n.3.ff.de noui operis. nunt. Iaſ.in.§.
18 omniū.n.115.Instit.de Act. Quæ facti nar
ratio debet esse brevis,clara,certa,& speci
ficaper quā respetita suis limitibus,& qua
litatibus exprimatur, & animus petētis cō
stet,vt reus facilius deliberet,an cedere vel
contēdere debeat.ita probat tex.in. c.2.de
libelli oblatione.& expresius in.l.4.tit.2.
19 lib.4.Recop. Petitio ēm & narratio gene
ralis, & obscura nō admittitur de iure re-
gio, imò & si nō opponatur à parte,iudex
ex officio repellere poterit petitionē ge-
neralē, & obscurā, vt probat tex.in.d.l.4.
tit.2.lib.4.Recop.iuncta.l.10.tit.17.lib.4.
Reco.& in specie not. Auen. respōso.1.n.
19.& Matiençodialog. relat.3.p.c.43.n.3.
20 &. 4. nisi in quibusdā casibus exceptis in
d.l.4.vbi narratio generalis admittit̄,quā-
21 uis de iure cōt libelius generalis nō repel
lebatur,nisi parte opponēte, vt not. Alex.
cōsi.32.lib.4.cōsi.n.7.&.8.Marant.de ord.
iud.6.p.memb.3.n..16. Auen. in.d.respon
so.1.n.19.& Matiençó,vbi suprà,nu.9.

22 Quartò, in libello requiritur, q̄ appona-
tur,Quo:nam apponi debet quo iure,cau-
sa,vel actione petatur, non tamē necessa-
riū erit nomen actionis proponere,sed suf
ficit causam sufficientē ponere,ex qua cō-
clusio sequatur, secundū Barto. in.l.edita.
C.de edend.Panor.& Feli.c.dilecti.de iu-
dic.& cōiter omnes ex Iaſ.in.§. omnium.
nu.165.Instit.de act.& de iure regio proba
tur in.l.40.titu.2.p.3.& latius resoluimus,
23 infrà in. 3. tomo in Initio. n.7. circa quod
est aduertendum,q̄ in actionibus tā realī-
bus,quam personalibus duplex causa repe
ritur,propinqua,scilicet, & remota,pro-
24 pinqua verò in realibus est dominiū, seu
ius reale: remota autem est causa illa, ex
qua illud dominium fuit causatum.Cæte-
rùm in actionibus personalibus causa pro
25 pinqua est ipsa obligatio, remota verò cō
tractus, ex quo oritur ipsa obligatio, ita
docet Barto.in.l.& an eadem. §.actiones.
nu.19.ff.de except.rei iud.Oroscius. n.18.
& reliqui moderni in. l. 1. ff. de excep. rei
26 iudi. His sic constitutis, resoluendum erit,
quòd in actione personali est exprimēda
causa remota, & non sufficit propinquam
exprimere, verbi gratia, si mihi debes de-
cem ratione mutui, non sufficit dicere,
peto decem,quia mihi ad illa es obligatus,
sed requiritur dicere, quia illa mihi debes
ratione mutui:at verò in actione reali suf
ficit causam propinquam exprimere,nec
necessum est remotā exprimere, vt putà,
peto domū, quia ad me pertinet ratione
dominij,vel quasi,nec opus est dicere,quia
dominium ad me spectat ratione legati,
vel alicuius contractus, ita firmat glos.in
l.1.in principio.ff.de edend. recepta com-
muniter ibi per Doct.& glo.in. c.2. de li-
belli oblatione.& hanc testātur commu-
nem opinionem Panorm.n.14.& Decius
nu.9.in cap. dilecti de iudi.&c.
27 Post prædictam clausulam apponi solet
clausula sequens. Y puesto q̄ por mi ha fi-
do requerido, no lo ha querido ni quiere
hazer sin cōtienda de juyzio. vt per eam
cōstet de interpellatione extraiudiciali,&
reus veniat in expensis condemnandus,vt

resoluisti suprà.2. Tempore nu.2.

28 Statim subsequitur alia clausula.s.Porq̃ pido a.v.m.q̃ auida mi relació por verdadera, en quãto baste para el vécimiẽto de esta causa. &c. quæ operatur hũc effectũ,

29 q̃ licèt plura in libello cumulãs ea oĩa adstringatur probare, vt docet Archi.in.c.2. de testib.in.6.tñ per prædictã clausulã solũmodo adstringitur probare id, quod ad victoriã illius causæ sufficiat: quæ clausula succesit in locũ clausulæ antiquæ.s. No me obligãdo a prouar mas de lo necessario.de qua agit Panor.in.c.ex parte.1.n.8. de rescript.& in.c.examinata.de iudic.& Gomezius in.§.omniũ.col.5. Insti.de act. & Angel.in Tract.de malef.verb.In por-

30 ticũ ecclesiæ. Post modũ subsequitur alia clausula,nẽpè,Por su sentécia diffinitiua,o por otra q̃ en tal caso lugar aya,condéne al dicho fulano,a q̃ me de y pague.&c.per quã inducitur cõclusio libelli, & nũquam omitti debet,quia vis libellorũ in ea cõsistit:nã non attẽditur qd narretur,sed quid cõcludatur,secundũ gl.1.in.c.hæc quippe. 3.q.6. Innoc. c. super literis.de rescript.& Iaſ.in.l.1.in princi.ff.de edendo. & in.d.§. oĩum.n.135. Et licèt de iure regio cõclusio nõ sit necessaria, vt diximus suprà.n.14.ali

qualis tñ petitio in actis redacta regritur, 31 ex qua colligi possit, quid actor intẽdat, vt ibi resoluimus. Si tñ in libello narratio facti cõtraria vel diuersa à cõclusione interuenerit, stãdũ erit cõclusioni, nõ verò narrationi, secũdùm Deciũ.cõsi.28.col.2.n.3. volu.1.post Anto.de Butr. & Panor. in.c. ex parte. B.de foro cõpetent. per text.ibi, nisi apponatur clausula, Peto iustitiã, quia tũc etiã narratis stãdũ erit, ita cũ Corneo, & alijs resoluit Auẽd.in.d.1.respon.nu.18.

32 Sunt tamẽ de iure cõmuni plures casus, in quibus conclusio non est necessaria, quos congerit Iaſſ. in.d.l.1.nu.17.ff. de edend.

33 Subsequitur alia clausula, scilicet, Y assi condénado a ello le cõpela y apremie por todo remedio y rigor de derecho. de qua agit Bald.in.l. vinũ. ff. si cert.pet. & Iaſ.in d.§.omniũ.à.n.189.& est clausula executiua. & licèt ordo præposteretur, dicẽdo: Pido le compela y apremie y cõdene, tamen libellus sustinebitur, secũdùm Bart. in.l.1. C. de executione rei iudicat. &.l. si eum nulla.ff.de re iud.& Iaſſ.dict.§.omnium. nu.144. & facit text. in cap.1.de offi. ord. vbi Doct.cõmuniter idem resoluunt.

Alia clausula sequitur.s.Y las costas pro 35 testo:nã licèt victus condemnandus sit victori in expẽsis, vt in.l.properãdum.§.siue aũt alterutra. C. de iud. & in.c. calũniam extra de pœnis.c.olim.2.de priuil.c.finẽ libus.de dolo,& contu.& in.l.8.tit.3.&.l. 7.tit.22.p.3. non tñ iudex tenetur hãc condẽnationẽ expensarum facere, nisi à parte petitæ fuerint, secũdùm glo.in.c.fin.de rescript.receptã cõiter à Panor.Imol.& Belamc.ibi, Bart Alex.& Iaſ. d.l.properãdũ. §.siue aũt.& Couar.in pract.quæst.c.27.n. 5.vbi per totũ caput agit de his expensis,& earũ cõdemnatione. Et si omissa fuerit expensarũ condẽnatio, poterit appellare victor iuxta gl.in. c.significauerũt de exceptionibus.& ibi notãt Panor.à nu.7.Feli. à num.1. & Rebufus in.3.tomo constitut. Tract.de expensis.art.3.gl.vlt.nu.15. & in Tract.de appella.artic.9.glo.vnica.nu.27.

[*Si tamen

* (*Si tamẽ victus appellet in causa principali, victor ex eo q̃ victus non fuit condemnatus sibi in expensis non poterit appellare, ita vt iudex ab eo impetratus de causa appellationis cognoscat. Nam imo iudex impetratus à victo appellãte erit iudex cõpetens in causa iuxta tex.in l.fin. C. quando prouocare non est necesse.Speculator, tit. de appellat. §. in quibus. versi.penult.& Rebuf. in.d. Tract.

38 de expẽsis.art.3.gl.vnic.n.15.] Ideoq; in in libello prædicta clausula ponitur: iudex tñ, si voluerit, bene poterit cõdemnare victũ victori in expẽsis factis post litis contestationẽ, quanuis à parte nõ fuerint petitæ, secũdum gl.in.d.c.finem litibus.Bart.& alios in.l.4. §.hoc autem iudiciũ.ff.de dam.infect.& Couar.vbi su-

* prà. (*Si tñ victus iustã causam litigãdi habuerit, non erit condẽnandus in expẽsis, vt resoluit Menoch.lib.2. de arbitrar. Cent.2.casu.177.à nu.1. quo in loco cumulat iustas causas litigandi.)

39 Vltimo subsequitur alia clausula, scilicet, Y juro à Dios y a esta ✝ que esta demanda no pongo de malicia, &c. Licèt hoc iuramentũ malitiæ præstari debeat super exceptionibus, vel quãdo aliquid loco exceptionis p̃ponitur, semel & plu-

40 ries, quoties præsumptio est contra aliquẽ, q̃ malitiosè proponat, & ita ante & post litem contestatam, tam in profanis quam in ecclesiasticis causis, vt in.l. Thesaurus. ff. ad exhibẽdum. c. cum dilecti. de electione. ca. pastoralis. de except. ca. præsentium. de testib. in.6. & docet Speculat. tit. de iuramẽto. §. 1. n. 6. & Host. in summa de iur. calu. §. & in quibus. in fi. Et etiam in causis beneficialibus resoluit Bantius Tract. de nullit. titu. de nullit. ex defect. proces. nu. 29. & Menoc. lib. 1. de arbitrar. q. 20. n. 3. resoluens hoc iuramẽtum calũniæ de iure diuino inductũ esse, vt probatur Exod. c. 22. ac ideo nec consuetudine, nec statuto effici posse, q̃ in causis per tractãdis in iudicio omittatur.

Tamẽ quia in tribunalibus secularibus huius regni iuramẽtum calũniæ de consuetudine nõ obseruatur (vt resolues in

41 frà in fine septimi TẽPoris) q̃ iuramentũ calũmniæ de iure præstãdũ erat post litẽ cõtestatam, in causa principali, ad omnia quæ accederẽt vel emergerẽt, ne quid calũnioſè in tota lite fieret, vt probatur in Authen, hoc sacramẽtum. C. de

42 iure iur. propter calum. ca. 1. de iuramẽto calũmniæ in. 6. ideò aduocati huius regni passim vtũtur iuramẽto malitiæ in libello principali actionis, & in quibuscũq; alijs petitionibus, oppositionibus exceptionibꝰ, accusationibꝰ, & denũtia-

43 tionibus. Vnde cũ aduocati obꝰ prædictã rationẽ vtãtur iuramẽto malitiæ in locũ iuraméti calũniæ, si id, q̃ petitur, vel proponitur ab ipsa parte principali proponatur, præstandũ erit sub forma in ista clausula cõtenta: si verò proponatur à procuratore, aliter erit dicendũ, nempè, Y juro

44 a Dios y a esta ✝ en anima de mi parte, y la mia: nam licèt procurator debeat præstare alia iuramẽta in ãnimam sui dñi, vt probat text. in. c. procuratoꝝ. 38. de electione. lib. 6. tamen quãdo iuratur de calũnia, erit iuramẽtum præstãdum à procuratore in animã suã, & animã dñi, iuxta text. in. c. 2. §. 1. & ibi gl. verb. Ab ipsis. de iuramẽto calum. in. 6. glo. in Authen. principales. verb. Migrauerit. C. de iure iur. propter calũn. & not. Ange. in. §. nũc admonendi. n. 6. Instit. de pœna temerè litig. resoluit cũ pluribus Didacus Perez in. l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. gl. 4. versi. Dubitari poterit. Et ob eandẽ rationẽ dicen-

45 dũ erit, hanc clausulã necessariã nõ esse:

46 nam etiã iuramẽtum calũniæ nõ est de substãtia iudicij, nisi parte aduersa petente

47 te, ideoq; tacitè omitti potest, nec inducit nullitatẽ processus, quãuis expresè renũtiari non possit, iuxta tex. c. 1. §. 1. de iuramẽto calu. in. 6. cæterum parte aduersa petente de substãtia iudicij est, præstãdumq; erit, alioquin processus erit nullus, iuxta tex. d. c. 1. §. 1. de iuramento calum. in. 6. & not. Sebast. Bantius. Tract. de nullitatibus proces. sub. titul. de nullitate ex defectu processus. num. 29.

Et Me-

tit Menoc. vbi suprà, num. 5. & Alexan. Stiaticus in sua praxi iudiciali. c. 20. n. 94. qui à. n. 95. disputat an tacitè possit à partibus remitti, expédens text. in l. 2. §. sed quia veremur. C. de iur. iur. propter calum, de iure tamé huius regni processus erit nullus quãdo nó fuerit præstitum, si à patre petitũ fuerit, & à iudice bis mãdatũ prædari, iuxta text. in l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. in finalibus verbis. & tradit Didacus Perez. in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordi. gl. 4. versi. dubitatur. 4. Praxis verò hanc clausulã recipit, vt supra dictũ est, non tamé indè processus erit nullus si omittatur.

48 Quinto requiritur q̃ in libello apponatur corã quo: nam nomẽ iudicis apponi debet cũ titulo cógruẽti suæ dignitati, vt probat tex. d. l. libellorũ. & in l. 40. tit. 2. p. 3. & not. Speculator in tit. de libellorũ cõcep. §. 4. & Alciat. in sua pract. fo. 49 102. col. 2. Hodie tñ consuetudine introductũ est, q̃ nomẽ iudicis nó apponatur nisi negotijs Curiæ Romanæ fectũdum Gomez. in. c. statutũ. §. 1. in princ. de rescript. in. 6. quia tabelliones libello oblato in actis statim redigũt, libellum fuisse postea tum tali die coram tali iudice.

50 Aduerte præterea q̃ in libello & in quacunq; petitione inscriptio opponi debet cũ titulo congruenti dignitati iudicis, & si petitio porrigẽda sit ipsi regi, ponitur titulus, S E N N O R. si porrigẽda sit in aliquo ex cõsilijs supremijs, vel in Cãcellarijs regalibus, titulus erit: Muy poderoso señor. Y por escripto, llaman los Alteza: Y de palabra en las salas llaman los Señoria. Si vero porrigatur alicui Præsidi, Episcopo, vel Archiepiscopo, nullus apponetur titulus, nisi Cardinalibus, & Archiepiscopo Toletanũ, & titulus erit Illustrissimo señor, ò Reuerẽdissimo señor. Y a los demas juezes inferiores, no se ha de poner titulo ninguno, ni cortesia, sino començar la petició y escripto por renglon: secundum nouã Pragmaticam Regiam, Anni 1586. quæ ponit ordinem seruandum circa supra dicta. Insuper aduertie, q̃ libellus (attento iure huius regni) debet esse subscriptus manu aduocati cogniti, vt probat text. in l. 4. tit. 16. lib. 2. Recopil.

Et vt faciliùs tirones aduocati instruãtur, & perfectiùs omnia supra dicta intelligant, libellus in actione de constituta pecunia erit formandus cum omnibus præ dictis clausulis, cũ quo hęc tela iudicij ordinarij erit ordiendd; & contexenda, modo & forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE de constituta pecunia.

53 PEdro vezino de Salamaca, como mas aya lugar de derecho, parezco ante. v. m. y me querello y pongo demãda a Hieronymo. vezino desta ciudad de çamora, y contando el caso della, Digo q̃ assi es, no desta ciudad de çamora, y contando el caso della, Digo q̃ assi es, q̃ Iuan vezino desta dicha ciudad me esta obligado a dar y pagar cien ducados, q̃ me auia prometido, y sabiẽdolo, y entendiendolo el dicho aduerso, vino a mi sin le dezir yo ni pedir cosa alguna, y se me constituyo por pagador y deudor principal de la dicha deuda: prometiẽdome de me dar y pagar los dichos ciẽ ducados, y assi quedo obligado a me los dar: y puesto caso q̃ por mi ha sido requerido muchas y diuersas vezes, à q̃ me los de y pague, no lo ha querido hazer sin contienda de juyzio. Porque pido a. v. m. que auida mi relaciõ por verdadera en quanto

quanto baste para el vencimiento desta causa por su sentencia diffinitiua, o otra q̃ en tal caso lugar aya, condene al dicho Hieronymo, a que me de y pague los dichos cien ducados, y assi cõdenado a ello le compela y apremie por todo rigor y remedio de derecho, sobre que pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto, y el officio de. v. m. implioro: y juro en forma de derecho, q̃ esta demanda no la pongo de malicia, sino por q̃ assi cumple a mi derecho y justicia.

Expositio huius Libelli.

54 Diximus, *Y no esta obligado a pagar cien ducados*, quia ad hoc vt actio de constituta pecunia alicui cõpetat, præcedere debet aliquod debitũ, vt probat tex. in. l. 1. §. debitum. ff. de cõstit. pecun. Et hinc deducitur aliud requisitũ ad hoc vt actio ista cõpetat, scilicet, q̃ cõstitutor se obliget post debitum contractum, & hoc discrimen constituitur inter constitutorẽ,

55 & fideiussorem, quia fideiussor ante & post obligationem interuenire potest, cõstitutor verò post obligationem tantùm, iuxta glo. in Authen. de fideiuss. §. si quis. verbo, Fideiussorem. collatione. 1. ideò in libello dicitur. *Y sabiendo lo. &c.*

56 Diximus, *Sin le pedir yo cosa alguna*, quia ad hoc vt cõpetat actio de constituta, requiritur q̃ constitutor nudo pacto promittat alioquin stipulatione interuẽiente ex stipulatu agẽdum esset, vt probat text. in §. de cõstituta. Instit. de actio.

57 Deinde requiritur, q̃ illud primum debitum elidi non possit per exceptionem introductam de iure prætorio. iuxta tex. in. l. q̃ si maritus. 3. ff. de constitu. pecun. Et est aduertendum, q̃ si intentionem

58 suam actor per instrumẽta probare habuerit, tenebitur illa simul cum libello actionis coram iudice producere, iurans se eis vti velle tanquam veris, & authenticis, nec falsa vel simulatè concepta esse, aliàs si simul cum suo libello non produxerit, post modum admittẽda non erũt, nec eis vti poterit, nisi cum iuramento dixerit de nouo reperta fuisse, & antea in eius notitiam non venisse: nam tunc in quacunq; parte litis producere actor

59 poterit. iuxta. l. 1. tit. 2. lib. 4. Recopil. quę licèt loquatur in litibus agitandis in cancellarijs, & audientijs regijs, etiam idem obseruandum erit in tribunalibus inferioribus, cùm prædicta lex situata sit sub Rubric. tit. agentis de actionibus intentandis, tam in audiẽtijs regijs, quam alijs tribunalibus, & quia ratio illius legis generalis est, rursus quando princeps scribit alicui præsidi, omnibus scribere censetur, nisi aliqua speciali ratione ductus illi scriberet, vt docet Bart. in. l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdic. & relegat. Iaff. in. l. 1. n. 7. ff. de constit. princip.

60 Postquã libellus actionis intentandæ iudici ab actore porrectus fuerit, iudex, inquit, se illud pro oblato habere, præcipitq; reo intimari, & q̃ sibi de illo copia detur, vt veniat respõsurus ita firmat glo. in. l. de pupillo. §. me minisse. verbo, Cum. ff. de noui operis nuntia. & gl. fina. in. c. ex parte. 1. de verb. signifi. & ibi notat. Panor. & Felin. in. c. qualiter. §. licèt nu. 13. de accusat. Alex. & Iaf. in. d. §. me minisse. Copia enim libelli aduersario dari debet, vt videat an cedere vel contendere debeat, secundum Angel. in. l. 1. §. edere. ff. de odend. per text. in Authent. offeratur. C. de litis contest. & in. l. 40. tit. 2. p. 3. & copia istius primi libelli expensis actoris danda erit reo, secundum glo. verb. Oblatos. in Clem. 2. de appell. Et glo. in Clem. causam. verb. Porrecto. de elect. & glo. in Clem. Sæpè. verb. Pronunciatio. de verb. signific. tenet Barto. in Auth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Auth. Offeratur. C. de litis conteſta. & in. l. 2. ff. de re iud. Vtrobiq; aſſerens in hoc obſeruandam fore conſuetudinem cuiuſq; loci: ac proinde iudices cum primum ingrediuntur locum magiſtratus ſibi commiſſi curare debent animum ſuum informare de ſtyllo illius audientiæ vt in. l. 3. §. teſtes. ff. de teſtibus, & ibi Pomates ad Bartol. quem ſtyllum à tabellionibus & à procuratoribus inquirere debet ſecũdum Syluam nuptialem in. lib. 3. n. 32. Sed meliùs requiret à peritis & antiquis ſui fori aduocatis, quos ad ſe vocatos ſummariè poterit examinare in his quæ pertinent ad litis ordinationẽ, vt per Barto. in. l. de quibus. nume. 22. ff. de legibus: & tũc tabellio inſcriptis redigit hanc præſentationem libelli, & reſpõſum iudicis cum duobus teſtibus ſi de ſtylo audientiæ ſoleant teſtes in actis proceſſus apponi, iuxta ea quæ reſoluimus, ſuprà, in annotatione vlti. ad totum opus. num. 26. & iſte actus erit ſcribendus modo quo diximus in. 1. par 2. tomi. capit. 5. num. 31. Qui reus reſpondere debet de
61 iure regio intra nouem dies connumerandos à die intimationis, iuxta tex. in. d. l. 1. tit. 2. lib 4. Recop. præter quã in cau
62 ſis gabellarum, in quibus intra tres dies tenetur reſpõdere. iuxta tex. in. l. 5. tit. 7.
63 lib. 6. Recopil. Licèt de iure communi dilatio viginti dierum dabatur, vt probat text. in Authent. offeratur. C. de litis
64 conteſt. Et ſi intra prædictum terminũ reus non comparuerit, actor poterit vti vno ex tribus remedijs relatis ſuprà in fine tertij Temporis: ſed ſi comparuerit
65 in termino prædicto, cõfitendo id, quod in libello continetur iudicium finietur cum confitens pro condemnato habeatur, & nullæ ſint partes iudicis, iuxt. tex. l. 1. C. de confeſsis. tamen ſi in libello
66 contẽta negauerit, et habuerit aliquã exceptionem dilatoriam, vel declinatoriã fori, tenebitur illam opponere ante litis cõteſtationẽ, vt probat tex. in. l. fi. C. de excep. & in cap. inter monaſteriũ. de re iud. & in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopila. ob idq;

opportune erit dicendum de Quinto tempore.

Ex Quinto Tempore.

SVMMARIA.

1 *Exceptio eſt actionis aut intẽtionis exclusio.*

2 *Actio & exceptio, ſicut pater et filius, ita ſunt correlatiua, vt ſine actione conſiſtere non poſsit exceptio.*

3 *Exceptio actionis excluſio dicitur, intentionis autem repulſio, proprie defenſio appellatur.*

4 *Criminis exceptio aduerſus ſpoliatum opponi nequit.*

5 *Inimicus illegitimus eſt ad accuſandum.*

6 *Non valentibus accuſare licitum eſt excipere.*

7 *Qui excipiendo crimen obijcit, criminaliter agere non videtur.*

8 *Pendentia accuſationis accuſatum infamen reddit, & reſtitutionem retardat.*

9 *Nono iure præiudicialis, ſeu peremptoria exceptio opponi poteſt, poſt litis cõteſtationem, dummodo intra viginti dies, & non vltra fuerit oppoſita.*

10 *Defenſio, ſeu intentionis repulſio vltrà viginti dierum terminum opponi poterit.*

11 *Exceptiones aliæ peremptoriæ, aliæ dilatoriæ dicuntur, aliæ ſecundum Doctor. miſtæ appellantur.*

12 *Dilatoriæ exceptiones ſunt quæ differunt, non autem cauſam finiunt.*

13 *Exceptiones dilatoriæ in tres diuidun-*

tur

tur ſpecies, Quædam enim iudicis perſonam reſpiciunt, quædam litigantis perſonam, aliæ verò ad totam cauſam reſpiciendam ſunt adinuentæ.

14 *Poſt litis conteſtationem non poſſunt dilatoriæ exceptiones à litigantibus opponi.*

15 *Prædicta regula limitanda eſt. ex cap. paſtoralis. de exceptio. cum alijs.*

16 *Exceptiones dilatoriæ intrà nouem dies iure regio ſunt opponendæ, qui à fine vltimi termini ad comparendum in citatione aſsignati, connumerari debent.*

17 *Dilatoriarum terminus iure cõmuni arbitrio iudicis, & reſtringi, & ampliari poterat.*

18 *Terminus à lege regia conceſſus, ſcilicet, nouem dierum per iudicẽ abbreuiari nequit.*

19 *Verius eſt terminum nouem dierum à iudice abbreuiari poſſe.*

20 *Omnem dilationem à lege conceſſam iudex ex cauſa reſtringere poteſt.*

21 *Recuſatio iudicis ſuſpecti ante omnes alias dilatorias exceptiones opponenda eſt.*

22 *Exceptio fori declinatoria ante alias dilatorias opponenda eſt.*

23 *Qui poſt aliam exceptionem dilatoriã, fori declinatoriam opponit, iudicis nõ ſui iuriſdictionẽ conſenſu tacitè prorogare videtur.*

24 *Coram iudice nullã habẽte iuriſdictionem conuentus, in quacunq; litis parte fori exceptionem obijcere poteſt.*

25 *Qui omnino iuriſdictione caret ex ſolo priuatorum conſenſu iudex fieri non poteſt.*

26 *Cum errantis nullus ſit cõſenſus, ſi per errorem quis corã iudice nõ ſuo compareat, poterit fori exceptionem quã docunq; opponere.*

27 *Interrogatus an velit coram tali iudice litigare, ſi ſe velle reſponderit, non poterit poſtea iudicem recuſare.*

28 *Reus reſpondens, ſe velle coram tali iudice litigare, ſaluis ſuis exceptionibus, poterit iudici recuſationem opponere.*

29 *Libellus Hiſpano ſermone confectus.*

30 *Expoſitio ſupradicti libelli.*

31 *In cõpetentia iudicis in libelli initio opponenda eſt, ea proteſtatione præhabita, quòd reus non intendit iuriſdictionem aliquam iudici tribuere, niſi eã quæ ſibi iure competit.*

32 *Recuſatio ſicut quælibet alia dilatoria exceptio intra nouem dies proponi debet, intra quos & reus litem cõteſtari tenetur.*

33 *Intra terminum aſsignatum reus litem non conteſtans habetur pro cõfeſſo.*

34 *Litis conteſtationis effectus eſt, viam exceptiones dilatorias opponẽdi præcludere.*

35 *Actor forum rei ſequi debet.*

36 *Summariè debet iudex de exceptione iudicij declinatoria cognoſcere, et ſuper ea pronuntiare.*

37 *Si iudex iuriſdictionem ſuam ignorãs pronuntiet proceſſus & ſententia eſt ipſo iure nulla.*

38 *Exceptiones aliæ dilateriæ poſt declinatoriam poſſunt in eodem libello cumulari.*

39 *Libellus Hiſpano ſermone cõpoſitus.*

40 *Excommunicatus in iudicio cõparere*

Universidad de Deusto Biblioteca

non potest.

41 Publica autoritas indicio debita obseruanda est.

42 Excommunicatus aduersario in iudicio respondere cogendus est.

43 Non debet excommunicatus ex delicto suo commodum reportare.

44 Permmissum est excommunicato ad iudicium venire compulso, excipere, defendere, & appellare.

45 Frangenda non est lex naturæ, quæ omnibus defensionem pollicetur.

46 Diuino iure prohibitū est, cum excommunicatis communicare.

47 In actibus diuinis participatio cum excommunicatis diuino iure prohibita est, at verò in actibus humanis non nisi positino.

48 Romanus Pontifex ius diuinum interpretari ex causa potest.

49 Per procuratorem tenetur excommunicatus in iudicio respondere.

50 In causis arduis non compellitur quis procuratorem constituere.

51 Excommunicatus in arduis causis personaliter in iudicio comparere potest.

52 Verbum, Debet, necessitatem interdum, voluntatem tamen aliquando importat.

53 Personaliter etiam in causis arduis excommunicatus respõdere non potest sed procuratorem constituere compellendus est.

54 Excommunicato exceptiones competentes per procuratorem opponũtur.

55 Quoties propter delictũ non potest quis in iudicio comparere etiam in causis arduis procuratorem cõstituere compellendus erit.

56 Excõmunicatus per procuratorẽ excipere, se defendere, et appellare debet.

57 Excommunicato in iudicio agenti exceptio obijci potest.

58 Exceptio quæ excommunicatis obijcitur cum dilatoria sit, ante litem contestatam opponenda est.

59 Excommunicationis exceptio in quacunque litis parte opponi potest

60 Cum excõmunicatis participãs peccat.

61 Loci non tuti exceptio, iudici in quacũque litis parte obyci potest.

62 Inter exceptionem loci non tuti & excommunicationis maxima versatur differentia.

63 Excommunicationis exceptionem obyciens, exprimere tenetur, an sit maior vel minor excommunicatio, et nomen excommunicatoris declarare debet.

64 Quoties mentio fit excommunicationis de maiori in dubio intelligitur.

65 Pena indubio de minori intelligẽda est.

66 Excommunicatione nulla pœna in ecclesia maior.

67 Ante dispositionẽ. c. penult. de sententia excommu. excommunicatio in dubio pro minori accipiebatur.

68 Minor excommunicatio sufficiens non est ad contumaces refrenandos. Quæ nihil vltra peccatũ mortale operatur.

69 Interdicta ciuitate suburbia interdicta non videntur.

70 Iure veteri eo ipso quòd constabat excommunicatum aliquem esse, is statim vitandus erat.

71 Excommunicatus vitari non debet ante publicationem, & excommunicationis denuntiationem.

72 Interpretatur Extrauagans ad euitãda scandala, Martini Quinti.

73 Quamuis testibus duobus excommunicatio probetur, nihilominus tamen ante denuntiationem excommunicatus vitari nequit, etiam si publica fama testaretur.

74 Hodie excommunicatum occultum, etiam occultè vitare non tenemur ante denuntiationem.

75 Excommunicatus etiam nominatim & specialiter non est vitandus ante denuntiationem.

76 Nominatim aliquid dicitur cum ex æquipolentibus id cognoscitur.

77 Si excommunicatus ita sit notorius, vt nulla excusatione celari possit, etiam ante denuntiationem & publicationem vitandus est.

78 Securius est omnes notorios excommunicatos etiam ante denuntiationem vitare.

79 Excommunicatus notorius necessario denuntiandus non est.

80 Ante denuntiationem & publicationem excommunicatus vitari nequit, nisi ita sit notorius, vt nulla valeat tergiuersatione celari.

81 Litis pendentiæ exceptio cum dilatoria sit, ante litis contestationem obijcienda est.

82 Mistæ seu anomalæ exceptiones quia aliarum naturam non imittantur in quacunq; litis parte opponi poterunt.

83 Excommunicationis, aut nonnumeratæ pecuniæ vel dotis, exceptio ante & post litis contestationem obijci possunt, sicut exceptio rei iudicatæ, iusiurandi, & transactionis, quæ quidem iudicantur secũdum formam & modum eas opponendi.

84 De exceptionibus dilatorijs summariè ante definitiuam sententiam cognoscitur, & super ipsis pronuntiatur.

85 Reus cui nulla dilatoria exceptio competit, intra nouem dies litem contestari tenetur.

Quintum Tempus.

Proponendarum exceptionum dilatoriarum.

1 EXceptio est Actionis, vel intentionis exclusio. Ita deducit Panormit. in Rubric. extra de except. ex text. in l. 2. ff. de excep. & hanc definitionem præsensit. glos. in dict. l. 2. verb. Intentionem. & eam explicat Socinus in Rubr. ff. de except. & Rebufus in Tract. de excep. num. 2. Sed aduersus hanc

2 definitionem obijcitur, quòd actio & exceptio sunt correlatiua, vt pater & filius, maritus, & vxor, vt in. l. siquidem. C. de exceptio. & notat Bald. in. l. in rebus. num. 12. C. de iure dot. ergo quamuis exceptio sit actionis exclusio, tamen non potest esse intentionis repulsio, cùm actio deficiat cui opponatur, & quam exceptio præmittit. Rursus contra Panormitanum facit glo. in capit. 1. de litis contest. in sexto. asserens, exceptionem

3 propriè dici actionis exclusionem: defensionem autem esse intentionis repulsam, cuius opinionem probant ibi Dominicus & Francus, & communem testatur Socinus in Rubric. ff. de except. Didacus Perez. in. l. 1. titu. 8. lib. 3. Ordinam. in gloss. 1. versic. videtur tamen. Et hinc Azo. in Summa. C. de except. & Speculator, in titu. de exceptionibus. §. 1. nu. 9. & glo. in. c. ex parte de foro comp. verb.

exceptionibus.in fin.& glos.in cap. dudum. 2. de elect. verb. Irritari aliter definiunt, & dicunt exceptionem propriè esse actionis exclusionem, non verò intentionis, quam opinionem contra Panorm. probat Decius in Rubric. num. 4. extra de excep. dicens eam communem, & ibi Mantua. num. 10. & Parisius. num. 29. & Couarr. in Regula possessor. in initio prioris partis. num. 4. & Didacus Perez. vbi suprà, & Asinius in praxi. §. 13. capit. 1. num. 2. Nec huic opinioni refragatur tex. in dict. l. 2. Imo ei suffragatur: nam in hunc sensum verba eius accipiuntur, quòd exceptio opponitur actioni ad excludendum id quod in intentionem deductum est, id est, ad excludendum id, quod per eam actionem actor intendit: non tamen ex hoc probat text. ille, exceptionem dici, cùm quid opponitur ad exclusionem intentionis in iudicium deductæ absque actione, secundùm Couarr. vbi suprà, ex prædicta resolutione plura inferentem. Et vltra ab eo illata, infero ex prædicta resolutione notabilem intellectum ad tex. in cap. item cum quis. de restitutione spoliatorum. dum text. ille probat, exceptionem criminis
4 contra spoliatum obijci non posse, nec impedire restitutionem: alioquin sequeretur spoliatorem criminaliter agere posse contra spoliatum: quod tamen text. ille negat, ex eo quòd spoliator inimicus spoliati præsumitur, sed inimicus ad
5 accusandum non admittitur, vt probat text. cap. cum. P. Manconela. cap. meminimus. cap. repellantur. cap. cum oporteat. de accusat. meritò ergo exceptio criminis contra spoliatum non admittitur, ita illum text. intellexerunt Docto. communiter ibi, & in cap. 1. de iudi. Panorm. & Decius. in cap. cùm semper. de offic. delegat. Felin. & Anania. cap. cùm oporteat. de Accusat. Alexand. in. l. 3. ff. de testibus. & Hippolyt. in. l 1. § præterea. num. 42. de quæstionibus. Cui tamen intellectui videbatur obstare, quod in illo text. videtur actum fuisse via exceptionis de crimine aduersus spoliatum:
6 dicitur enim ibi crimen obiectum fuisse ab aduersario, vt spoliatum rempueret à sua intentione: sed prohibitis accusare licitum est excipere, iuxta tex. in cap. cum
7 inter. de except. præsertim quia qui via exceptionis crimen obijcit, non dicitur criminaliter agere, vt in cap. super his. de accusat. ergo inepta videtur ratio pontificis in dict. cap. item cum quis, assignata, dum ad repellendum spoliatorem excipientem de crimine, inquit, Quoniam criminaliter aduersus eum agere non potest, ac ideò text. ille difficillimus reputatur. Vnde (omissis intellectibus relatis, & assignatis ab Augustino
8 Beroio in capit. 1. extra, de accusat. reiectoque alio intellectu assignato à Mantua in capit. 1. num. 15. de iudic. asserente, exceptionem criminis in dict. cap. item cum quis. ideo non fuisse admissam, quia de mente ipsius text. constat, præsumi obiectam fuisse fraudulenter, qui tamen intellectus ex eo confundatur. quòd Mantua aduersam rationem à Pontificis ratione retulit, contra doctrinam text. in cap. ne innitaris. de constitut.) ex præhabita resolutione facilè intelligitur, text. ille, scilicet, quòd ibi spoliator egit via accusationis, eo prætextu, vt suspenderetur restitutio possessionis: Pendentia enim accusationis accusatum infamat, & restitutionem retardet, vt in cap. accedens. cap. omnipotens. de accusat. capit. constitutis. de appellat. Nec huic intellectui obstant verba illa in text. præscripta, scilicet, Vt eum à sua intentione repellat. &c. Imò suffragantur, quia non sunt exceptionis, nam exceptio non est intentionis repulsio, vt suprà diximus: & ideo pontifex ibi dixit, vt eum à sua intentione repellat, vt ostenderet alia via, quàm via exceptionis aduersarium intentasse, impedire restitutionem spoliato. Sic iuxta hunc sensum litera illius text. clara remanet, & ratio Pontificis non inepta, aliaque plura argumenta soluuntur.

Rursus

Rursus ex prædicta resolutione Didacus Perez in. l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordina. glo. 1. versic. Suaderi potest inferebat intellectum ad illam legem, quæ hodie habetur in. l. 1.
9 tit. 5. lib. 4. Recop. vt dum illa. l. determinat exceptiones præiudiciales, & peremptorias, obijci posse, post litis contestationē, intra terminum tamen viginti dierum, & non vltra, non habeat locum, quando exceptio opponeretur ad excludendam intentionem, & factum actoris agentis absque actione, quia talis non est exceptio, sed potius defensio, iuxta prædictam resolutionem, ac ideo defensio facti & intentionis elapso termino viginti
10 dierum obijci poterit, quia illa lege non includuntur. Sed hæc interpretatio confunditur ex litera illius text. ibi, Defensiones. quo verbo constat, etiam defensionem comprehendi in dict. l. 1. quia defenso propriè dicitur intentionis repulsio, iuxta glo. c. 1. de litis contestatione. in. 6. ideò reijcienda erit opinio Didaci Perez. Et summam diuisionem exceptionum ad duo genera reducit Iurisconsultus in l. 2. §. fi. & in. l. 3. ff. de except. & imperator in. §. appellantur. Institut. de except. dum inquit, Appellantur exceptiones, aliæ perpetuæ, & peremptoriæ, aliæ temporales, & dilatoriæ. Et hæc duo genera alijs nominibus extitisse iure primæuo apparet ex Fauio Victorino lib. 2. Rethor. Ciceronis, de actionibus translationis. & ex Alciato libr. de singulari certamine. cap. 17. num. 1. nempè peremptorias rescriptiones, dilatorias translationes. Postmodum autem Doctores
11 nostri prædictis duobus generibus aliam speciem exceptionum addiderunt, scilicèt, anomalas, siue mistas, iuxta gloss. in cap. 2. 3. quæstio. 6. & in cap. pastoralis, & in cap. exceptionem. de except. tradit Marant. de ordine iudic. 6. part. membro. 9. cap. de exceptionibus. & Rebufus in Tract. de except. num. 2. & ita sunt hodie tres species exceptionum, nempè peremptoriæ, quæ alio nomine incidentes appellātur, dilatoriæ, quæ alio nomine emergentes dicūtur, secundùm glo. 1. in dict. c. exceptionem. & ibi Panorm. Felpen. Imol. n. 6. & Butri. nu. 10. & mistæ. de
12 peremptorijs suo loco erit dicēdum: dilatoriæ autem sunt quæ differunt, non tamen extingunt negotium secundū Guidonem Papam in consil. 24. Casaneum consil. 2. nu. 73. & Marantam vbi suprà, Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrarijs Centu. 3.
13 cas. 240. & harum dilatoriarum tres sunt species, quædam enim iudicis personam respiciunt, vt exceptio declinatoria fori, seu incompetentiæ, aut recusationis: quædam verò respiciunt personam litigantis, & dicuntur exceptiones legitimationis personæ, vt si pupillus sine tutore, minor sine curatore, filius familiàs sine consensu patris, vxor sine licentia mariti, vt in toto tit. C. qui legitimam personā habeant standi in iudicio: quædā autem exceptiones respiciūt totam causam, vt exceptio inepti, vel obscuri libelli, vel exceptio malè agis, quia ante diem agis, vt. l. 1. ff. quando dies legati cedat.

14 Omnesq; exceptiones dilatoriæ opponendæ sunt ante litis contestationem, iuxta tex. in. c. inter monasteriū. de re iudi. l. fi. C. de excep. & expressius probatur in. l. exceptioné. C. de prob. & in. l. 9. tit. 3. p. 3. & in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recop. apud Lusitanos lib. 3. Ordi. tit. 37. §. 1. & not. glo. 1. in c. exceptioné. de excep. Alex. in. l. ita demum. C. de procura. Felin. d. c. exceptionem. num. 2. Iaf. l. si arrogator. ff. de adoptionibus. num. 59. & Carolus Ruinus in consi. 71. nu. 5. volu. 5. & Rebuf. Tract. de exceptio. nu. 9. Quam tamen regulam
15 limitabis ex text. in cap. Pastoralis. de exceptio. & eam cum septem ampliationibus, & viginti limitationibus ponit Asinius in praxi. §. 13. cap. 2. & Dueñas in re-
16 gul. 263. iureque regio sunt opponendæ intra nouem dies connumerandos à fine vltimi termini assignati in citatione ad comparendum, & respondendum, intra quem reus tenetur illas probare, iuxta text. in. l. 1. titu. 5. libr. 4 Recopilatio. & licèt de iure communi termi-

17 nus dilatoriarum arbitrio iudicis poterat restringi, & abbreuiari, secundum Bart. in l. 2. n. 4. ff. de re iud. per text. dict. c. pastoralis. & Iaſ. dict. l. 2. nu. 23. & 36. & latè vtranq; partem refert Didacus Perez in
18 l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. verb. Dala ley. tamé de iure regio terminus nouem dierũ, qui datur ad litem contestandam, & intra quem dilatoriæ sunt opponendæ, Iuxta tex. d. l. 1. tit. 5 lib. 4. Reco. nó potest per iudicé abbreuiari, quia est terminus à lege concessus, absq; ministerio iudicis, secundum Didacum Perez vbi suprà, & in l. 1. titu. 3. libr. 3. Ordinam. in glos. 5. quæst. 4.
19 Ego verò existimo, etiam de iure regio talem terminum ex causa breuiari posse à iudice: quia omnem dilationem à lege concessam, siue cum ministerio iudicis, siue absque illo ex causa iudex breuiare potest, Secundùm Barto. vbi suprà, & ibi Alexand. num. 5. & Vincent. nu. 27. & Anto. num. 12. Panorm. nu. 10. Felin. num. 1. & Deci. num. 13. in cap. cum sit Romana. de appella. & hanc testatur communem opinionem August. Beroius. nu. 61. & si oppositam sententiam teneat. gl. in cap. indultum. de reg. iur. in. 6. & eius opinionem dicat communiorem Iaſ. dict. l. 2. nu. 24. & ibi Cuman. nu. 4. & Ripa. nu. 14. & Didacus Perez vbi suprà.

Considera tamen inter omnes exceptiones dilatorias, primo loco excepti-
21 onem recusationis opponẽdam esse, vt probatur in. l. apertissimi. C. de iud. Auth. offeratur. C. de litis contest. cap. cum speciali. de appellat. & probat text. ab ordine literæ in. cap. quoniam contra falsam. de probat. firmat glos. 1. c. exceptionem. de except. glos. in cap. inter monasterium. verb. Subeundo. de re iud. & ibi Felin. nu. 4. Bart. Paul. Alex. & Iaſ. l. si conuenerit. ff. de iurisdict. om. iud. & Couarr. in pract. quæstion. cap. 26. n. 2. & ita disponit ordinatio Lusitanorũ. lib. 3. titu. 22. §. 2. & tit. 37. §. 1. & de hac recusatione iudicis infrà latius dicendum erit in isto. 1. Tomo. in. 10. Tempore.
22 Deinde exceptio declinatoria fori, seu incompetẽtiæ, ante alias exceptiones dilatorias, erit opponenda, iuxta text. in l. fin. C. de exceptio. nam si alia exceptio prius opponeretur, videretur opponens interpellare iudicem, vt super
23 illa pronuntiaret, & per consequens iudicem non suum consentire, suamq; iurisdictionem prorogare, vt probat tex. in. l. sed & si susceperit. ff. de iudic. & notat glos. 2. dict. cap. inter monasterium. Bart. Imol. Alexan. & omnes in. l. quidam consulebat. ff. de re iud. tradunt. Marant. de ordine iud. 6. part. memb. 9. nume. 1. & Asinius in praxi. §. 13. cap. 8. & ita disponit. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopilat. & ordinatio Lusitanorũ. lib. 3. tit. 37. §. 2. Dueñas in regul. 379. in. fi. Quod tamé erit limitandum, quando quis conueni-
24 retur coram iudice omnino incompetenti nullam iurisdictionem habenti, tunc enim in quacunque parte litis exceptio declinatoria fori opponi pote-
25 rit, quia quis nó potest effici iudex ex solo consensu tacito, vel expresso partium, vt probat text. in. l. priuatorum consensus. C. de iurisd. omn. iud. ca. si diligenti. de foro comp. vbi enim quis principiũ iurisdictionis non habet, nec prorogationem habere poterit, ideoque in quacũq; parte litis, talis exceptio omnimodæ incompetẽtiæ poterit opponi iuxta gl. in Clem. vnica. verb. Non obstante. de sequestratione poss. & fruct. quam sequitur Decius in. l. hoc ædictum. §. hæc autem verba. nu. 5. ff. q̃ quisq; iuris. Romanus consi. 42. Areti. consi. 68. col. 3. Alex. in. l. de pupillo. §. qui opus. num. 9. ff. de noui operis nunt. Rodericus Suarez. in. l. post rem iudicatam. ff. de re iud. in declaratione. l. 2. titu. De los emplazamiẽtos. lib. 2. Fori. §. sed attende. nu. 47. & Couar. in pract. quæst. c. 25. n. 4. qui illã glo. intelligit in omnimoda incopetentia. Secundo prædicta resolutio erit limitanda, quando quis ignoranter, & per errorẽ comparet coram iudice non suo, alias habenti iurisdictionem: nam tunc etiam in quacunque litis parte exceptio incom-

incopetentiæ opponi poterit, quia errantis nullus est cõsensus ad inducẽdam prorogationé, iuxta text. in. l. si per errorem. ff. de iurisd. omni. iud. tradit Petrus de Bella pertica in. l. ex quacũq;. nu. 12. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Grego. Lup. l. 15. tit. 22. p. 3. verbo, Las partes erraren. Dueñas in regul. 257.

27 Optima tamen cautela erit ad hoc vt reus obijcere non possit exceptionem declinatoriam fori, scilicet, vt ab actore interrogetur coram iudice, an velit ibi litigare, & si responderit quod sic, non poterit deinde opponere declinatoriam, secũdum Cepolam in cautel. 120. receptum à Sebast. Bancio de nullit. proceſſ. pag. 356. n. 58. & hæc cautela procedit ex tex. in. l. est receptum. ff. de iurisd. omn. iudi. & ex notatis à Iaſ. in. l. si conuenerit. num. 18. ff. eod. titu. Cui cautelæ datur contra cautela, scilicet, quòd reus constituat procuratorem ad respondendum, quia per responsum procuratoris non præiudicatur domino, quin possit obijcere declinatoriam. ita tenent Doct. & ibi Ripa. in cap. 1. de iud. Secundum Rebuff. in Tract. de except. num. 10. Sed cum ratio discriminis constitui non possit inter dominum, & procuratorem, prædictam contra cautelam non esse tutam existimat. Iaſ. vbi
28 suprà. Quamobrem tutior contra cautela erit, quod reus interrogatus respondeat, se velle coram illo iudice litigare, saluis suis exceptionibus, iuxta glo. in cap. exposuit. verb. Saluis. de dilat. & quando exceptio declinatoria fuerit proponenda, libellus erit formandus modo sequenti. &c.

LIBELLVS EXCEPTIONIS.

declinatoriæ Fori.

29 HIeronymo vezino de la ciudad de çamora, y con protestació que ante todas cosas hago, q̃ por auto o autos q̃ ante. v. m. haga de no le atribuyr mas jurisdició de la q̃ en tal caso de derecho le competa, y essa no declinable: parezco ante. v. m. y digo, q̃ Pedro vezino desta ciudad de Salamanca, me tiene puesta cierta demáda, en que en effecto me pide le pague cien ducados, que dize le estoy obligado apagar por causa que deuiendo se los Iuã, vezino desta ciudad, yo me constituy por pagador de la dicha deuda, segũ y que mas largamẽte en la dicha su demáda se contiene: cuyo tenor auido aqui por repetido, y a el me referiẽdo hablando con el acatamiẽto deuido. v. m. no deue conoscer desta causa. Y caso no cófessado, que el conoscimiẽto della le competa, me deue absoluer y dar por libre de la dicha demãda, cõdemnando en costas al dicho aduerso. Lo qual ansi pido y. v. m. deue hazer por los siguiẽte: Lo primero, por todo lo general que he aqui por expresso, y por que la dicha demãda no esta puesta por parte, ni cõtra parte: en tiẽpo ni en forma, ni ante juez competẽte carece de relació verdadera: y assi la niego en todo y por todo segũ y como en ella se cõtiene, con animo de la contestar siendo de contestacion digna. Lo otro, porque el dicho aduerso es actor, è yo reo, vezino y morador de la ciudad de çamora donde tengo mi proprio fuero y domicilio, y juez competente:

Y assi caso negado que deua pagar al dicho aduerso lo que menos bié me pide, deuo ser cõuenido ante mi proprio juez q̃ reside en la dicha ciudad de çamora, a quiẽ compete el conoscimiẽto desta causa, y no a v.m. Porque pido a v.m. que auida sumaria informaciõ de lo dicho en este articulo. v.m. se pronuncie por no juez desta causa, y remita el conocimiẽto della a quien de derecho le compete: sobre que pido cumplimiẽto de justicia y las costas protesto, y el officio de. v.m. imploro: y sobre este articulo de la declinatoria pido ante todas cosas deuido pronunciamiento, y juro a Dios y a esta † que la dicha exceepcion no pongo de malicia, &c.

Expositio supra dicti Libelli.

3 DIximus (*Con protestacion que ante todas cosas hago, &c.*) quia exceptio in competẽtiæ in initio libelli proponen
31 da est cũ protestatione, quod reus non intẽdit tribuere iudici iurisdictionẽ aliquã, nisi solũmodò eam, quæ de iure sibi cõpetat, vt postmodũ allegatio exceptionũ dilatoriarũ non obstet reo, ita docet Innocentius in. c. cumana. de electione. Præpositus, n. c. solicitudinẽ. nu. 71. &. 72. de appellationibus. Rubeus in repet. l. non solùm. §. morte. n. 234. ff. de noui operis nuntiatione. Hippolytus. in. l. si quis ne quæstio. n. 27. ff. de quæstionibus. & Decius in. c. cum M. Ferrariensis. nu. 29. & 30. de constit. vbi resoluit, vtile esse hanc protestationem repeti.

Diximus, (*Niego la en todo y por todo, cõ*
32 *animo de la contestar.*) quia exceptio declinatoria, & alia quæuis dilatoria, probari debet intra nouem dies cõnumerandos à fine vltimi termini assignati in citatione ad comparendum, & respondendum: & intra illam dilationem nouem dierum
33 tenetur reus litem contestari, vt probat text. in. l. 1. titu. 5. libr. 4. Recopil. ac ideò prædicta clausula contestationis apponitur, ne postea si exceptionem dilatoriam non probet reus habeatur pro confesso, ex eo quòd in termino non fuit litem contestatus, vt probat text. in. l. 1. titu. 4. libr. 4. Recopil. Quo circa aduocatus debet esse cautus, vt in libello exceptionis declinatoriæ litem contestetur, vel faciat intra illos nouem
34 dies contestari. Nec intelligas per hanc clausulam præcludi viam opponendi exceptiones dilatorias, nam licèt effectus litis contestationis sit præcludere viam obijciendi exceptiones dilatorias, iuxta text. in. c. inter monasteriũ, de re iudi. & in. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurato. & tradit Panorm. in. c. si clericus. nu. 17. de foro compet. tamen in hac specie per prædictam clausulam, nõ inducitur iste effectus, quia principalis intentus fuit declinare iurisdictionem non sui iudicis, vt constat ex verbis libelli, ibi, (*Y sobre este articulo de la declinatoria pido ante todas cosas deuido pronunciamiẽto, &c.*) at verò prædicta clausula contestationis fuit apposita ad supradictam cautelam, scilicet, ne reus haberetur pro confesso, si intra nouem dies non probaret declinatoriam, nec litem contestaretur. ita colliges ex Montaluo in suo repertorio ad Abb. verbo, Lis. versic. 5. Nam in vnaquaq; re attẽdi debet, q̃ principaliter fit, vt docet. tex. in. l. 1. ff. de autorit. tutor. l. nunquam. ff. de priuat. delict. nec actus agentis vltra eius intentionem operari debet iuxta text. l. non omnis in princ. ff. si cert. p̃t. l. obligationis substantia. §. 1. ff. de act. & oblig.

Diximus, (*Lo otro porque yo soy vezino y*
35 *morador. &c.*) per hanc clausulã fori declinatio inducitur, quia actor tenetur reum cõuenire coram iudice cõpetenti in loco domicilij ipsius rei, vt probat tex. in. l. iuris ordinem. C. de iurisd. omn. iudic. cap. cum sit generale. de foro compet. l. 32. titu. 2. part. 3. l. 9. titu. 3. libro. 4. Recopil. Quam regulam prosequitur Socinus in Tract. fallent. regul. 10. & Speculat. in tit. de competente iud. adit. §. generaliter. à num. 1.

36 Diximus, (*Que auida informacion sumaria de lo en este articulo contenido se pronuncie por no juez. &c.*) quia iudex summariè debet cognoscere de hac exceptione declinatoria, & super ea pronuntiare, vt docent Paulus Castrensis, & omnes communiter in. l. 1. C. de ordine iud. num. 9. alioquin si absque pronuntiatione ad vl-
37 teriora procederet, processus tanquam à iudice suam iurisdictionem ignorante factus, esset nullus vt voluit Calcaneus cõsil. 115. num. 4. Bart. l. multum. ff. de condit. & demonstr. Paulus Castrensis vbi suprà, & Asinius in praxi. §. 13. cap. 8. n. 2.

* [*Et à tali iudice procedente ad vlteriora, neglecta exceptione declinatoria, appellari potest, iuxta text. in cap. ex parte. 2. extra de appellat. & ibi notat. Card. Panorm. & Decius. n. 3. & est Decisio Rotæ. 13. de except. in antiquis.*]

38 Cæterùm si aliæ exceptiones dilatoriæ reo competerent, in supradicto libello post declinatoriam cumulari possent: & si declinatoria non competeret, & alias dilatorias haberet reus, illas poterit opponere formando libellum modo sequenti.

LIBELLVS ALIARVM dilatoriarum.

39 HIeronymo, vezino de la ciudad de çamora parezco ante. v. m. respondiendo a vna demanda cõtra mi puesta por parte de Pedro vezino desta ciudad de Salamanca sobre tal cosa, cuya forma auida aqui por inserta y a ella me refiriendo, Digo que no soy obligado a responder a ella por lo siguiente. Lo primero por lo general que he aqui por expresso, y porque no es puesta por parte ni contra parte, en tiempo, ni en forma, y carece de relacion verdadera: y assi la niego en todo y por todo, con animo de la contestar siendo de contestacion digna. Lo otro porq̃ el dicho Pedro es actor, y no puede estar en juyzio estando como esta descomulgado de excõmunion mayor, agrauado, y reagrauado, y denunciado por tal descomulgado por el prouisor desta ciudad a pedimiento de fulano, sobre que le deue ciertos dineros, y se los pide. Lo otro porque caso negado que cessara lo susodicho, que no cessa. v. m. sabra, que sobre este negocio ay pleyto pendiente ante los señores presidente, è oydores de la real chancilleria de Valladolid, y sobre vna misma cosa no deue vno ser molestado en diuersos tribunales. Lo otro porque el dicho aduerso es hijo familias, y assi no es persona legitima para poder estar en juyzio y deue ser repelido. Lo otro porque caso negado que lo susodicho cessara, que no cessa, la demãda puesta por la parte cõtraria es incierta è inepta y deue ser repelida del pro-

cesso. Lo otro porque caso no confessado, que no le obstará las dichas excepciones, no deue ser oydo, porque si algo le debo, no ha llegado el plaço, y assi pide antes de tiempo y ha incurrido en las penas del derecho. Por las quales razones y por la que mas en mi fauor haga, a. v. m. pido que auida informacion de lo susodicho, declare al dicho aduerso obstarle las dichas excepciones, y sobre ellas ante todas cosas pido deuido pronũciamiento y ser dado por libre de la dicha demanda, y para ello el officio de. v. m. imploro, y las costas protesto, y pido cumplimiento de justicia, y juro a Dios y a esta † que estas excepciones no alego de malicia, &c.

Expositio supra dicti Libelli.

40 DIximus (*Estando como esta desamulgado,*) &c. nam excommunicato maiori excõmunicatione potestas standi in iudicio interdicta est, vt in cap. intelleximus. de iudic. cap. excõmunicamus. 1. §. credentes. de hæreticis. in cap. à nobis. c. cum inter. c. dilecti. c. exceptionem de except. c. 1. de except. in. 6. l. 4. tit. 10. lib. 2. fori. ex eo q̃ nedum prohibitus est participatione sacramentorum, verùm etiam cõmunione fidelium, vt in. c. audi deniq;. c. eum excõmunicato. 11. q. 3. c. inter alia. de sententia excom. c. 1. de sententia excommunicationis. in. 6. Ideoq; in iudicio agere non potest propter periculum participationis cũ alijs, & in pœnam suæ cõ
41 tumatiæ, & vt publica autoritas iudicio debita obseruetur, vt in. c. 1. de excep. in. 6.
42 Cæterùm cogendus erit excõmunicatus suis aduersarijs respondere, & ab omnibus conueniri poterit, iuxta text. in. d. c. intelleximus. & in. d. §. credentes. & in c. si verè. de sententia excõmunicationis. & hoc inductum est in pœnam sui delicti, & ne aliquod præiudicium irrogaretur non agenti contra excõmunicatum,
43 & vt ex suo delicto non reportaret commodum excõmunicatus, vt colligitur ex tex. d. c. si verè. & ex. c. 1. de excep. in. 6. & resoluunt Socinus in reg. 132. Dueñas in regul. 268. Felin. in. d. cap. intelleximus. à num. 7. & Anto. Gabriel. lib. 4. conclu. 1. tom. 2. commu. opin. Ex quibus deducitur, quòd excommunicatus ad iudicium sponte veniens erit repellendus, si verò coactus venerit, vt alijs respondeat, erit audiendus in pœnã sui delicti, & vt agenti consulatur, & ipse vtilitatem non re-
44 portet, Quo fit, excommunicato in iudicio venire compulso permissum esse excipere, se defendere, & appellare, iuxta
45 tex. in dict. cap. cum inter. de except. aliquin cõpulsus venire omni auxilio destitutus, contra legem condemnari posset, & lex naturæ infringeretur, si contingeret quòd innocens condemnaretur, ex eo quod suas exceptiones non allegauerit. Et vt dicta lex naturæ non infringeretur, si innocens condemnaretur, excommunicato in iudicium venire compulso conceditur, vt possit excipere, se defendere, & appellare, quatenus hæc omnia ad ius naturale spectant, argumento Clement. Pastoralis. §. Cæterùm. de re iudic. & l. vt vim. ff. de Iust. & iure. & tradit Iacobus Menochius. libro. 1. de arbitrarijs.
46 quæst. 77. nu. 4. Nec supra dictis obstet, si obijcias, participationem cum excommunicatis iure diuino prohibitam esse, vt constat ex illo Matthæi cap. 18. si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. &c. & ex illo Pauli. 1. ad Chorinthios. c. 5. cum eiusmodi nec cibum sumere. &c. Ioan. 2. c. 1. no lite eum recipere in domum, nec, Aue, ei dixeritis, &c. & habetur in cap. excõmunicatos

municatos. 11. quæst. 3. & in cap. nuper. de sententia excommunicat. Et per prædicta fundamenta ita firmat communis opinio, secundum Felinium in cap. nulli de sententia excommunica. Syluestrum, verb. Excommunicatio. 5. nu. 10. & Cosmam in pragmatica sanctione. tit. de excommunicatis non vitandis. verb. Nisi. ergo videtur q̃ Summus Pontifex non possit statuere, q̃ excommunicatus cõpulsus ad iudiciũ venire, possit excipere se defendere, & appellare: Nam respõdeo
47 participationem cum excommunicato prohibitã esse de iure diuino, in actibus diuinis, cæterũ in actibus humanis de iure positiuo tantũ esse prohibitã, secundum Sanct. Thom. in additionibus ad tertiam Partem, quæst. 23. artic. 3. Ioann. Maio. in. 4. distinctione. 18. quæst. 4. Driedoné de libertate Christiana. pag. 137. & Couarr. in. c. alma mater. 1. part. §. 1. num. 2. de sententia excommunic. in. 6. & Soto in. 4. dist. in. 22. quæst. 1. artic. 4. in casu. 5. Ac id ne constat prohibitionem participationis in iudicialibus esse de iure positiuo, ob id q; Pontificem propter supradictas rationes posse constituere, vt excommunicatus possit excipere, se defendere, & appellare. Etsi fateremur, prædictam participationẽ etiam in acti-
48 bus humanis prohibitam esse de iure diuino: ad huc erit dicendum, Pontificem ob prædictas causas potuisse interpretari illud ius diuinum, concedendo excõmunicato, vt excipere t, & se defenderet, sicut interpretatus fuit, non peccare participantem cum excommunicato in casibus. c. quoniam multos. 11. quæst. 3. &. c. si verè de sententia excommunic.
49 Rursus non obstat, q̃ excommunicatus non compellitur personaliter in iudicio respondere, bene tamen per procurato-
50 rem, iuxta text. dict. cap. intelleximus. sed in causis arduis non cõpellitur quis procuratorem constituere, vt in cap. 2. de procurator. Ergo excommunicatus super causa ardua conueniri non poterit:
51 Nam respondeo, quod in causis arduis excommunicatus personaliter poterit comparere, cum procuratorem constituere compelli non possit, secundum gl. in dict. cap. intelleximus. & ibi Host. Ancharra. & Imol. & dicit communiter receptam. Panorm. num. 5. Barbac. num. 27. & Felin. num. 3. ibidem. quam etiam dicit communem Marian. Socin. in cap. sacris. num. 392. de sentent. excommunicationis, quo in loco. num. 395. testatur
52 hanc opinionem sibi placere. cui intellectui non obstat verbum eiusdem text. ibi, Debet. nam licèt ex sui natura importet necessitatem, secundum glos. in Clement. attendentes. verbo, Debeant. de statu monacorum, quam sequuntur Docto. ibi, & Panorm. Francus, & Decius. num. 5. in cap. proposuit. de appellat. & alij plures relati à Tiraquelo de retractu. §. 1. glo. 15. nu. fin. tamen iuxta subiectam materiam in dict. cap. intelleximus. verbum, Debet, exponi debet de debito honestatis: nam verbum, Debet, aliquando honestatem importat iuxta dict. gl. in. d. Clem. attendentes, & probat text. iuncta gl. fi. in. c. 1. de desponsat. imp. gl. c. 1. 15. q. 1. resultaret enim absurditas, & iniquitas, si in dict. c. intelleximus, verbum, debet, accipiendum esset, ex necessitate, quia cõtingeret, q̃ excommunicatus esset inops, vel q̃ nullum, vel minus idoneum procuratorem inueniret, & sibi sic legitima defensio subtraheretur, cõtra text. in. c. cũ inter. de excep. ac proinde tex. ille intelligi debet, de debito honestatis, & ita de honestate excommunitatus tenetur procuratorem constituere ad respondendum. Sed etsi ista sit communis interpretatio ad illum tex. tamen opposita sententia verior, & receptior est, imò quòd excommunicatus etiam in arduis debeat procuratorem constituere ad respondendum, quam probat glo. in cap. pastoralis. de iudic. Calderinus, Aretinus, nu. 21. in dict. capit. intelleximus. vbi Decius. num. 7. & Alciat. num. 13. eam dicunt communem & veriorem esse, &
53 Parisius in cap. cum inter. de excep. nu. 1.

eandem

candem dicit communem. Marian. Socin. in.d.c.sacris. n.393. & ista communis opinio habetur in.1.tom. communium opin. libr.3. tit.4. nu.7. Et suadetur hæc interpretatio. ex tex.in dict.c. intelleximus. vbi expresse dicitur excõmunicatum debere non personaliter, sed per procuratorem respondere. facit etiã text.in cap.per tuas.de sententia excom. vbi excomunicatus nõ prosequitur appellationem, nisi prius absoluatur, ad
54 idem est text. in.dict.c.cum inter. vbi exceptiones ab excommunicato admittũ tur per eius procuratotem oppositæ. Nec huic veriori interpretationi obstat tex. in dict. cap.2.de procurat. vbi in arduis
55 non compellitur quis procuratorem constituere: nam respondeo illud non procedere quoties quis propter delictũ prohibitus esset personaliter in iudicio comparere, argumento text.in.l.Papinianus exuli.ff. de minor. quem tex. ad hoc expendunt Aretinus, Decius, Alciatus,& Parisius vbi supra, ac ideo cum excommunicatus in pœnam sui delicti prohibitus sit personaliter in iudicio ésse, compellendus erit etiam in causis arduis procuratorem constituere: & hinc est, ꝙ licèt excommunicato permittatur excipere, se defendere & appellare,
56 fieri hoc debet per procuraturem: & ita obseruandum erit. Et hãc opinionem testatur communem, contrariam verò communiter refelli Parisius in capi. significauerunt. & in. cap. vlt.num.8. de except. Ex quibus manifestè constat.
57 agenti, exceptionem excommunicationis obijci posse ad repellendum illũ à iudicio: vnde cum sit exceptio dilatoria, & inter dilatorias connumeretur, vt probatur in.c.exceptionem.extrà de except.in.c.1. eod.tit. lib.6.in Clem.vnica.
58 de except. gl.in.d.c.exceptionẽ. quã explicant ibi Panor. Feli. & Parisius.n. 10. & 13. & Rebuffus in Tract. de except. nu.3. tradit Maranta de ordine iudiciorum. 6. p.nembro. 9.n. 4. & Asinius. in praxi. §. 13. c.2. in limitatione.2. principali. ideoq; ante litem contestatam erit opponenda, sicuti reliquæ dilatoriæ, vt in.c. insinuante. de officio delegat.c. in
59 ter monasterium. de re iudic. Nihilominus tamen dicendum erit. hãc exceptionem excommunicationis in quacunq; parte litis opponi posse, etiam si scienter à reo fuerit omissa. iuxta text. in dict.ca. exceptionem. & in. c. 1. de except.in.6. & in.d. Clem. vnic.eod.tit. nam hæc exceptio hoc speciale habet, vt inquit tex. in.d.c.exceptionem. reddens ratione specialitatis, scilicet, ne inuitus in animæ pe-
60 riculum cum excõmunicato communicet: communicans enim cum excommunicato peccat saltim venialiter, & in aliquibus casibus mortaliter secundum Host. in summa de sent.excõmunicationis §. fi. Ioan. And. in.c. sacris de hijs quæ vi metusue. & cõmuniter oẽs ex Nauarr. in Manuali. c.27.n.28. & Couar. in.dict. c. Alma mater. in initio. 1.p.n.7. vt in.c. illud. iuncta gl. verb. Vitari. de clerico. excommunicato. Panor. c. si quis presbyter. n.9. eodem tit. & in.d.c. exceptioné, nu.28. Diuus. Anto. 3.p.tit.25.ca.2.§.2. & Nauar. in. c. cũ cõtingat. pag.169. versic. sexto. de rescript. quod tamé periculum animæ durat per totam litẽ, ideo in quacũq; eius parte opponi poterit, vt in di-
61 ctis iuribus dicitur. Nec his obstat, quod nonnulli Docto. asserunt, scilicet, exceptionem loci non tuti opponi posse, quoties quis à iudice vocatus esset ad locum nõ tutum, quia illud periculũ semper durat, iuxta text. in.c. ex parte. 47. de appellat. & in ca. cum olim. de testibus. ergo non est illud solummodò speciale in exceptione excommunicationis, vt propter periculum animæ in quacunque
62 Parte litis opponi posit. Nam respondeo quòd etsi exceptio loci nõ tuti inducat ius illud speciale, non inde sequitur detrahendam esse specialitatem concessam exceptioni excõmunicationis, quia dicendum est duos esse casus speciales fundatos in vna & eadem ratione. Rursus & secundò respondetur, discrimen esse

esse inter exceptionem loci non tuti, & exceptionem excommunicationis: licèt enim exceptio loci non tuti competat quotiescũque iudex vocet aliquem ad locum non tutum, tamen si vocatus noluerit ea vti, non poterit post modum illam opponere, quia videtur illi renuntiasse: at verò exceptio excommunicationis scienter & malitiosè omissa, postmodum opponi poterit, in quacunque parte litis, vt dicitur in dict.cap. exceptionem.cum similibus.

63 Diximus, (*De excommunion mayor por el proujsor de Salamanca. &c.*) nam objciens exceptionem excommunicationis ad repellendum aliquem à iudicio tenetur exprimere speciem excõmunicationis, an sit maior, vel minor: & etiam nomen excõmunicatoris iuxta text. in. c.1. de except.in.6. Sed videtur hoc non esse
64 necessarium, sed satis esse dicere, Estãdo como esta descomulgado. &c. nam quoties fit mentio excõmunicationis intelligitur de maiori, vt probat tex. in ca. penult. extra, de sententia excõmunicationis: Nihilominus tamen erit dicendum necessariò exprimendam esse speciẽ excõmunicationis, vt inquit tex. d.c. 1. idq; Pontificem statuisse, ne excipiens vagetur, & illudat iudici, actori, & iudicio, & vt finis litib⁹ imponatur. ita resoluit Couar. in cap. alma mater. §. 8. nu. 5. 1. par. de sententia excõmunicationis in. 6. Vel, aliter tex. in. d. cap. 1. intelligit Egidius relatus à Dominico. nu. 10. in fin. in dict. c. 1 ꝙ per speciẽ ibi intelligatur casus, vel factum, propter quod lata fuit excommunicatio, nam quòd nos vulgariter appellamus casus, docti appellant speciem, vt annotauit Budæus in Pandect. in. l. 1. ff. de iust. & iur. fol. 7. pag. 2. Prior tamen intellectus verior, & receptior est: cæterùm in alio cocunque actu, & dispositione, appellatione excommunicationis venit excommunicatio maior, vt probat text.
65 dict. cap. penult. Nec obstat huic resolutioni. quòd in pœnis in dubio de minori est intelligendum, vt in. l. si præses. l. interpretatione. ff. de pœnis. & in cap. in pœ-
66 nis. de regul. iur. in. 6. sed excommunicatio est maior pœna quam sit in ecclesia, vt in cap. corripiantur. 24. quæst. 3. cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. cap. sacro. versic. cumque. & ibi gloss. verbo, Pœnam. de sententia excommunic. ergo videbatur, quòd appellatione excommunicationis, In dubio veniret minor: Nam omissis solutionibus relatis, & reiectis à Couarru. in dict. cap. alma. 1. part. §. 8. num. 7. omissaque alia Ancharrani, quam sequitur Couarr. vbi suprà, ex eo quod non tollit difficultatem ex dict. capit. in pœnis. cum similibus,
67 existimo rectiùs dicendum esse, scilicet, quòd ante dispositionem text. in dict. capit. penult. si fieret mentio excommunicationis, in dubio intelligendum esset de minori, iuxta dictam regulam, in
68 pœnis. tamen Gregorius. IX. Pontifex (Præuidens, minorem excommunicationem non esse congruens remedium ad compescendos contumaces, minoremq; excommunicationem nil vltra peccatum mortale operari, & facilè contemni posse indicium ecclesiasticorum mandata) illam decretalem condidit contra illud iuris principium, quòd in pœnis minimum est sequendum: Nec id mirum est, cùm multoties legislatores aliqua ratione ducti multa contra iuris principia statuerunt: & hoc est quod ipsi dicunt contra strictam rationem disputandi multa esse in iure admissa, vt in. l. ita vulneratus. in fin. ff. ad. l. Aquil. l. si quis seruo. C. de furtis. text. in capit. cum vniuersorum. de rerum permutatione, capit. si beneficia. de præbend. in sexto. facit text. in capit. si ciuitas. de sententia excommunicationis. libro. 6. dum dicit,
69 ꝙ licèt secundum iuris principium inter dicta ciuitate suburbia non contineantur, cum appellatione ciuitatis suburbia non veniant, tamen ne sententia interdicti vilipendi valeat, statuitur, vt interdicta ciuitate suburbia etiam interdicta censeantur.

70 Dixi

70 Diximus, Agrauado y reagrauado, y denunciado, &c. nam licèt de iure veteri excommunicatus vitandus erat statim quòd constabat eum esse excommunicatum, iuxta text. & ibi glo. in cap. cum non ab homine, de sententia excommunicationis. de cuius vera resolutione concertatio fuerat apud Doct. hodie tamen hanc concertationem dissoluit Extraua-
71 gans Martini. V. incipiens, Ad vitandum scandala, &c. qua statuitur excommunicatum non esse vitandum ante publicationem, & denunciationem excommu-
72 nicationis. Et quia magna controuersia est inter Doctores, circa veram literam illius Extrauagantis nondum typis excussam, libuit mihi eam in præsenti inserere, iuxta veram & tenendam literam concilij Basilien sis, vt ita facili negocio percipi possit quem excommunicatum vitare teneamur: litera sic se habet.

Ad vitandum scandala, & multa pericula, subueniendumque conscientijs timoratis, statuit etiam, quod nemo deinceps à communione alicuius in sacramẽtorum administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunque diuinis, vel extra, prætextu cuiuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura huiusmodi fuerit in vel contra personam, collegium, Vniuersitatem, ecclesiam, aut locum certum, aut certam, à iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expressè: aut si aliquam ita notoriè excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari: nam à communione illius abstineri volo, iuxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari.

Hactenus litera prædictæ Extrauagantis. Ex qua colligitur, excommunicatum hodie non esse vitandum, donec esset publicatus, & denuntiatus à iudice: vel nisi ita notoriè excommunicationem incurreret, quòd nulla excusatione celari posset. Et iuxta prædictam literam eam referunt & sequuntur Panormit. in Clem. 2. de sentent. excommu. in suis recollectis. Felinus in cap. Rodulphus. num. 39. de rescript. Diuus Antonius. 3. part. tit. 25. c. 3. & Nicolaus de Ausmo in supplemento Pisanelæ, verbo, Clericus. 3. afferens se hanc extrauagantem iuxta prædictam literam extraxisse de libro domini Iuliani Cardinalis, qui præfuit dicto concilio Basilien si, & sibi ostendit hanc constitutionem in sua camera. Et eandem literam agnouerunt pragmatica Sanctio Galicana. titu. de non vitandis excommunicatis in principio, Syluester in summa, verbo, Excommunicatio. 5. notabili. 4. Rebuf in concordata. verb. De excommunicatis non vitandis. pag. 687. Nauarr. in cap. 21. § laboret. num. 10. de pœnit. dist. 6. & in Manuali Hispano, & Latino cap. 27. num. 35. subdés iuxta prædictam literam fuisse illam Extrauagantem confirmatam in concilio Bituricensi, & in concilio Lateranẽsi sub Leone. X. sessione. 11. Couar. in d. c. alma. 1. p. §. 2. num. 7.

73 Vnde primo consequitur, veram esse opinionem Innocen. & sequatium in c. Inquisitioni. de sent. excõmu. asserentis, ante denuntiationem non esse vitãdum excommunicatum, quãuis eius excommunicatio duobus testibus probari possit: quicquid oppositum velint Panorm. Henricus & Felin. in. c. cum non ab homine.

mine. de sentent. excom. Quæ doctrina Innocent. procedit etiam si excommunicatio per famam publicam probaretur: & ita iam est sublata responsio text. in cap. cùm de sideres, ibi secundæ quæstioni de senten. excommu. secundum Couar. dict. cap. alma mater. 1. part. §. 2. num. 7.

74 Consequitur Secundo sublatam esse distinctionem text. in cap. cùm non ab homine. de senten. excommu. qui dispo nebat excommunicatum publicum publicè vitandum esse, occultum verò occultè: nam ante denuntiationem non tenemur hodie vitare occultum, etiam occultè.

75 Tertiò consequitur, ante denuntiationem non esse vitandum excõmunicatum, etiam nominatim, & specialiter:
76 vt putà si nomine proprio, vel signis æquipollentibus esset excõmunicatus, tunc esset nominatim excõmunicatus, argum. l. 1. &. 2. ff. de liber. & posthum. l. si nominatim. ff. de cond. & demonst. glo. in cap. cum & plantare. §. excommunicatos. verbo, Nominatim. de priuil. Et hoc corollarium probat Cosmas in pragmat. sanctio. tit. de excõmunicatis non vitand. verb. Generaliter. cui consentit Nauar. cap. 1. §. laboret. nu. 22. de pœnit. distin. 6. & in Manuali Hispano, cap. 27. nu. 36. & in Latino. num. 35. & subscribit Couar. in dict. cap. alma. 1. part. §. 2. nu. 7. versi. 4. asserens vsum & cõmunem interpretationem Christiani orbis prædictam Extrauagantem ita accepisse, & si contradicat Adrianus in. 4. Tract. de Eucharista. c. viso de impedimentis. versic. quãtum ad tertium & in Tract. de confessione, dubio. 9. Felin. in. c. Rodulphus. num. 39. de rescript. & Medina in. C. de pœnitentia. Tract. 2. ca. de confessione: qui omnes fundãtur in dict. Extrauagan ti, ibi Generaliter, &c. ergo videtur q̃ si nominatim & specialiter quis esset excõmunicatus, q̃ ante denũtiationem esset vitandus: Nam illo verbo, & fundamento nõ obstante, existimo priorẽ opinionem veriorem, & tenẽdam esse quia verba illius Extrauagãtis aptissima sunt ad excusandos participantes cum excõmuncato, tam generaliter, quàm nominatim, qui intellectus suadetur ex verbis eiusdem Extrauagantis, ibi. cuiuscunque.

77 Quarto consequitur ex. d. litera Extrauagantis, vitandũ esse quemlibet excommunicatum, ita notorium q̃ nulla possit excusatione celari, etiam ante quàm esset publicatus, & denũciatus: nam legendo eam, prout supra retulimus, debemus hodie vitare excõmunicatum denuntiatum, & excõmunicatum ita notorium, quod nulla tergiuersatione celari posset, & si nondum denũciatus esset. & ita hoc corollarium probant Doctores suprà citati, qui prædictam literam sequũtur. Alij verò ex cõcilio Constãtien si aliter legunt prædictã Extrauagãtem in nam loco illorũ verborum, *Aut si aliquam ita notorie excõmunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiuersatione celari. &c.* substituunt hęc verba, *Saluo si quem pro sacrilega manuum iniectione in clericum sententiam latam à Canone, adeò notoriè constiterit incidisse.* Iuxta quã literam prædictam Extrauagãtem refert Diuus Antoninus. 3. p. tit. 25. ca. 3. sequitur Angelus de Clauasio in summ. verb. Excõmunicatio. 8. §. 63. Maior in. 4. dist. 18. q. 3. Caietanus in summa. verb. Excommunicatio minor. Driedonius de libert. Christ. pag. 88. Ledesma in secundam. 4. q. 25. artic. 1. & Soto in. 4. dist. 1. q. 5. artic. 6. & distinct. 22. q. 1. artic. 4. dicensiuxta hanc literã vsu ecclesiæ hanc Extrauagantem receptam esse. idem firmat Victoria in Tract. de excõmu. n. 10. Ex quibus lectu risconstat, maximũ discrimen esse, nam iuxta primam literam concilij Basiliẽsis, quilibet notoriè excõmunicatus, ita q̃ nulla excusatione celari possit, vitandus erit ante denuntiationem: at verò secundùm literam posteriorem concilij Constantien sis solummodò sunt vitandi notorij percussores clericorum

ante

ante denuntiationem: reliqui autem notorij excómunicati ante denũciationem non erũt vitandi. Sed proculdubio recedendum nó esse existimo à litera cócilij Basilien sis, tum quia inter acta concilij Basilien sis illa extrauagãs reperitur iuxta primã literã: at verò inter acta Constantien sis non reperitur, nec secundum hanc, nec illã literam. Tum etiam quia concilũ Basiliése fuit celebratum post concilium Constantien se, & quæ in concilio Basilien si decreta fuerũt circa censuras, approbata post ea fuerũt per Martinum. V. & Nicolaũ. V. Summos Pontifices, vt ex eorum bullis contentis in volumine conciliorũ constat, vt refert Couarr. in. d. §. 2. n. 7. versi. quædam verò in fin. qui etsi vacilet in isto artic. in hãc tamen partem magis se inclinat. Facit
78 vt omnes notorios excommunicatos vitemus, cùm prædicta Extrauagans veniat ad subuenien dum conscientijs timoratis, vt in principio eius dicitur: & ex hoc nullum incóueniens resultat, quòd tamen resultaret ex litera concilij Constantien sis. Insuper facit, quia notorius
79 excommunicatus necessario non est denuntiandus, secundum Panor. & Decius in cap. peruenit. 1. de appellat. & Domin. in cap. cum secundum leges. de hæret. in. 6. & Felin. in cap. Rodulphus. nu. 39. de rescript. Et hac consideratione vtitur Nauar. in dict. cap. 1. §. labor et. nu. 18. per text. in cap. quòniam. de filijs præsbyte. & si displiceat Couarr. dict. §. 2. numer. 7. Extat igitur conclusio, quod hodie excommunicatus non est repellendus à iudicio, nec ab alia communione
80 ante denuntiationem, nisi esset ita notorie excommunicatus, vt nulla tergiuersatione celari posset, ideoq; in libello dictũ fuit, Y denunciado.

81 Diximus in dict. libello, (*Aypleyto pendiente.*) nam exceptio litis pendentiæ est dilatoria, & ante litis cótestationem erit obijciẽda secũdum Bald. in. l. peremptorias. n. 40. C. sent. rescind. non posse. Felin. d. cap. exceptionem. nu. 32. Matth. de Afflict. in decis. 130. nu. 5. lib. 4. & Asinium in praxi. §. 13. cap. 2. nu. 3.

Reliquæ verò exceptiones in dict. libello appositæ sunt dilatoriæ, vt in princip. huius temporis resoluimus, de quibus quando casus occurrerit consulendus erit Speculator in titu. de except. & replicat. §. nunc videndum restat. Felin. dict. cap. exceptionem. à num. 7. & ibi Paris. num. 4. Alexand. & Iason. l. ita demum. C. de procurator. Dueñas in regul. 263. & latius Asinius in praxi. §. 13. cap. 2. per totum.

82 Restat vt videamus de exceptionibus mixtis seu anomalis: & exceptiones mixtæ dicuntur quæ naturam aliarum exceptionum non sequuntur, propterea quòd ante, & post litem contestatam opponi possunt, vt putà exceptio excommunicationis, quæ in quacunque parte litis obijci potest. vt dict. cap. exceptionem. de except. & in cap. 1.
83 eod. titu. in. 6. & exceptio non numeratæ dotis, vel pecuniæ, secundum Speculat. titu. de except. in princ. num. 7. versi. anomalæ verò. Asinium in praxi. §. 13. cap. 7. nu. 2. item exceptiones rei iudicatæ, iusiurandi, & transactionis, quia in vim dilatoriarum opponuntur ad processum, & etiam in vim peremptoriarũ, & ita iudicantur à forma & modo opponendi illas, secundum Lancelotum Gorradum in sua pract. libr. 1. cap. 9. de prætore. §. 2. de officio prætoris in causis ciuilibus. tit. de incidentibus, & emergentibus. nũ. 2. Beroium. c. super literis. nu. 76. de rescript. similiter exceptio tui non es procurator, quam probat. l. licèt. & ibi Alex. C. de procur. & Dueñas in Regu. 264. vel exceptio tui es filius familias, vel es seruus, vel es minor, vel pupillus: nam licèt istæ exceptiones sint dilatoriæ, tamen quia processus redditur nullus ex actis gestis ab eis, quandocunque opponi possunt, etiam post litem contestatã: ac ideò anomalæ dicuntur, secundum Asiniũ in praxi. §. 13. c. 2. limitatione

ne. 8. præiudiciales etiam dicuntur, vt resolut. Didac. Perez in. l. 1. tit. 8. libr. 3. Ordinam. col. mihi. 1007.

Et de isto libello exceptionum dilatoriarum, vel emergentium datur copia
84 actori, & summariè de eis cognoscitur, & in eis ante diffinitiuam expressa, vel tacità pronuntiatio, procedendo ad vlteriora processus, requiritur, secundum gl. in cap. 1. de ord. cognit. & ibi Panormit. nu. 22. & communiter omnes ex Imol. ibi. num. 6. Cinuns, & Paulus Castr. n. 9. in. l. 1. C. de ordi. iudi.

Cæterùm si reo nulla exceptio dilatoria, seu emergens competat, statim post oblationem, & intimationẽ libelli actoris eidem reo factam, intra nouem dies tenetur litem contestari de iure huius regni, iuxta text. in. l. 1. titu. 4. libr. 4.
85 Recopil. at verò apud Lusitanos reus tenetur litem contestari intra terminum à iudice assignandum, iuxta ordinat. Lusitan. libr. 3. titu. 35. in princ. ideoque opportunè erit dicendum de Sexto Tempore, &c.

Ex Sexto Tempore.

SVMMARIA.

1 *LIS contestatio nihil aliud est, quã printipalis causæ narratio, & ad eam apud iudicem competentem se quuta responsio.*
2 *Litis cõtestatione omissa processus erit nullus.*
3 *Litis contestatio est lapis angularis, & iudicij fundamentum.*
4 *A partibus remitti non potest litis contestatio.*
5 *Potest reus à iudice compelli litem contestari.*
6 *Reus litem non contestans pro confesso habetur.*
7 *Litis contestatio in causis summarijs ne cessaria non est, nisi iure regio.*
8 *In quibusdam casibus litis contestatio non requiritur, remissiuè traditur.*
9 *Litis contestatio præcludit viam dilatorias eceptiones opponendi.*
10 *Personalis actio post litis contestationem vsq; ad. 40. annos perpetuatur.*
11 *Inualida litis contestatio actionẽ non perpetuat.*
12 *Dedolo actio per litis contestationem non perpetuatur*
13 *Quamlibet præscriptionem litis contestatio (etiam coram arbitro facta) interrumpit,*
14 *Per litis contestationem aduersarius in mala fide constituitur.*
15 *Per litis contestationem in mora quis constituitur.*
16 *Procurator lite contestata dominus litis efficitur, nec reuocari potest nisi in certis casibus.*
17 *Potest procurator post litem contestatam, vtpotè dominus litis alium procuratorem substituere.*
18 *Post litis contestationem delegatus ab alijs quàm à principe potest alijs causam committere.*
19 *Lite non contestata non potest procedi ad testium receptionem, vel ad iuramentum calumniæ, aut ad sententiam diffinitiuam, &c. n. 20.*
21 *Post litem contestatã reus iudici subijcitur & actori obligatur.*
22 *Post litis contestationem causa vsuraria efficitur.*
23 *Litis contestatio fieri debet post libellum porrectũ, & post viginti dierum dilationẽ ad deliberãdum cancessam.*

24 *Iure regio intra nouem dies lis contestanda est alias reus pro confesso habetur.*

25 *Contumax nemo dicitur ante contumatiæ incusationem.*

26 *Terminus nouem dierum ad contestandum assignatus non potest per iudicē restringi secundum communem Docto. tamen autor tenet contrarium.*

27 *Quotiescunq; ipso iure aliqua lege pœna imponitur, sententia prius declaratoria requiritur.*

28 *Reo ante iudicis declarationem mortuo, pœna non transit ad hæredes.*

29 *Reus intra nouem dies litem non contestans, potest nihilominus intra dies viginti peremptorias exceptiones obijcere.*

30 *Reus intra nouem dies litem non contestans videtur confirmare petitionē aduersarij.*

31 *Nouem dies ad contestandam à lege cōcessi, sunt continui & non vtiles.*

32 *Contestatio non solum die feriata, sed etiam actore absente fieri potest.*

33 *Si reus per viam reconuētionis aliquid ab actore petierit, etiam si actor intra nouem dies petitionem non fuerit cōtestatus nō habebitur pro confesso.*

34 *Si dominus non fuerit citatus, vel procurator specialiter ad eam causam nō fuerit constitutus, procuratoris contumacia in non respondendo, domino nocere non potest.*

35 *Si reus compareat, & postea sine iudicis licentia recedat, lis pro contestata habetur.*

36 *Lex. 1. tit. 4 lib. 4. Recopilat. non habet locū in causis criminalibus, etiam ciuiliter intentatis.*

37 *Reus libello inepto non respondens pro confesso, vel contumace, iure communi non habebatur.*

38 *Etiam si petitio inepta sit, dum talis inueniatur, ex qua intentio actoris cognosci possit, reus intra nouem dies non respondens habetur pro confesso, regio iure.*

39 *Reus intra nouem dies litem non contestans, si postea onus probandi, quod actori incūbebat, in se suscipiat, etiā termino elapso excusatur, & appellare potest à sententia iudicis declaratoria.*

40 *Contumax non auditur appellans.*

41 *Fictus contumax appellare potest.*

42 *Aduersus lapsum termini minor restituitur.*

43 *Minor aduersus veram cōfessionem restitui potest.*

44 *Lex. 1. tit. 4. lib. 4 Recopi. non seruatur apud regios supremosq; iudices.*

45 *Inferiores iudices non possunt recedere ab obseruantia legis, etiam durissimæ.*

46 *In causis gabellarum lis contestanda est, infra trium dierum spatium, alias reus pro confesso habendus est.*

47 *Contestatio antiquitus per diuersa, & plura verba fiebat.*

48 *Regio iure contestatio fit per verbum, Nego, aut per verbum, Confiteor.*

49 *Contestatio litis fieri debet intra nouem dies iudice, actore, & tabellione præsentibus.*

50 *Si actor inueniri, aut iudex nō possint. litis contestatio absente actore fieri poterit, in eo loco, in quo iudex inueniri possit.*

51 *Libellus litis contestationis Hispano sermone compositus.*

52 *Per hæc verba, Nego in totum petitionem, sicut in ipsa continetur, litis contestatio inducitur.*

53 *Verba, Cum animo petitionem cōtestādi, non sunt necessaria.*

54 *Litis contestatio super inepto libello facta est ipso iure nulla.*

55 *Reus habet viginti dies ad opponēdas exceptiones peremptorias post litis contestationem.*

56 *Quando bene fundatum est ius litigantis, in ipsa litis contestatione potest peremptorias opponere.*

57 *Iuri suo potest quilibet renuntiare.*

Sextum Tempus,

Litis contestationis.

1 LITIS cōtestatio est, principalis negotij apud iudicem competentem facta narratio, & adeā sequuta responsio, ita colligitur ex capi. vnico. iuncta glo. extrà, de litis contestatione. ex cap. dudum. secundo. de electione. ex l. rem non nouam. §. Patroni. C. de iudi. conuenit. l. 19. tit. 4. & l. 2. & 3. titu. 10. p. 3. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recop. & ordinatio Lusitan. libr. 3. tit. 19. in princ. tradit Tiraquel. de retract. lib. 1. §. 15. glo. 2. num. 1. Damhauderius in praxi. c. 120. n. 1. & cap. 140. num. 1. & Maranta de ordi. iudi. 6. part. memb. 10. num. 3. & Ioann. Parladorius in lib. rerum quotidian. c. 14. nu. 3. quo in loco. nu. 1. & 2. tradit cur litis contestatio ita dicatur, reiecta etymologia Pompeij & Tiraqueli.

2 Quæ litis contestatio est actus substantialis iudicij, & processus, adeò, quòd si omittatur, processus erit nullus, secundum glos. dict. cap. dudum. verbo, Irritum duximus. & glos. in. l. prolatam. C. de sentent. & interloquu. omni. iudic. & ibi Barto. & omnes. glos. capit. vnico. de litis contestatione. in fin. & glos. in capit. quoniam. de probat. verb. Responsiones, & de iure regio hæc opinio probatur in. l. 7. titu. 3. part. 3. & in. l. 2. titu. 16. part. 3. & in. l. 8. & 9. titu. 22. part. 3. & resoluit Auend. in. 1. responso. num. 4. Vnde Bald. in cap. 1. extrà de litis contestat. inquit, quòd contestatio litis est lapis angularis, & fundamentum iudicij, not. Ial. in. l. si is qui. num. 7. ff. de iure iurand. Sebast. Bantius de nullit. proces. pag. 298. num. 28. in tantum quòd à partibus contestatio litis remitti non potest, secundum glos. in cap. de causis. de officio delegati. quam ibi testantur communiter receptam Decius, & Socinus in capit. 1. de litis contest. Gregor. Lup. in l. fin. titu. 10. part. 3. verbo, Lo que no se podria. & Didac. Perez in. l. 1. titul. 3. lib. 3. Ordinam. col. mihi. 862. vbi in quæstione. 4. concludit, reum posse præcisse à iudice compelli litem contestari, per text. in. l. 10. tit. 3. part. 3. & ante eum idem resoluit Maranta. vbi suprà, numero. 8. & Asinius in praxi. §. 17. cap. 5. Tametsi Bologninus in repet. l. si finita. §. Iulianus. num. 78. ff. de damno infect. duas opiniones communes contrarias adducat. Cæterùm si reus noluerit litem contestari, processus gestus absque litis contestatione validus erit, secundum Barto. in. l. non videtur defendere. ff. de regulis iur. Et Auend. in dict. responso. 1. num. 21. inquit hodie processum sine contestatione valere, cum reus non contestando pro confesso habeatur, & condemnari possit, vt probatur in. l. 1. titu. 4. libro. 4. Recop. Sed hoc est falsum, nam ibi non deficit litis contestatio, cum illa ficta confessio pro contestatione habeatur, vt infrà dicemus in sexto intellectu. dict. l. 1.

3

4

5

6

7 In causis vero summarijs de iure communi litis contestatio non requiritur, vt probat text. in Clem. sæpe. de verborum

rum signifi. & ibi firmant Card. & Bonifa. nam in eis loco litis contestatæ habetur ille primus actus qui in iudicijs ordinarijs solet sequi post litem cõtestatam, vt putà dilatio ad probandum. ita resoluunt Didacus Perez, vbi suprà, col. 861. & Asinius in praxi. in princ. cap. 8. num. 11. tamen de iure regio etiam in causis summarijs litis cõtestatio necessaria est, vt probat text. in l. 10. titu. 17. libr. 4. Recopil. ibi, Despues que los pleytos son contestados. nam ibi dicitur, quòd attenta veritate procedatur, etiam si omissa fuerit aliqua solemnitas ordinis iudiciarij: ergo supponit quod in causis summarijs litis contestatio interueniat. probatur etiam in l. 5. titu. 7. lib. 9. Recopilat. vbi dicitur, quod in causis gabellarum, in quibus summariè proceditur, litis contestatio fiat. Et octuaginta & duos casus, in quibus litis contestatio non requiritur congerit Socinus in capit. quoniam frequenter. à nu. 9. vt lite non constet.

9 ¶ Litis tamen contestatio operatur effectus sequentes. Primò, enim præcludit viam opponẽdi exceptiones dilatorias, nec post eam opponi potest declinatoria fori, vt in l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurat.

10 Secundò, post litem contestatam omnis personalis actio perpetuatur vsque ad. 40. annos, vt in l. sæpè. C. de præscrip. 30. vel. 40. ann. & in l. 1. C. de annali exceptione. tradit latè Alexand. in l. si quis eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. Rebuf. in constitut. regal. Galliæ. 2. tomo. Tract. de recisione contractus. glos. 19. numer. 24. Quæ tamen opinio vera est

11 in contestatione valida, nam contestatio inualida non perpetuat actionem secundum Paul. Castr. in l. si quis. §. quod si quis. num. 2. ff. de iniust. rupt. & latè Tiraquelus de vtroque retract. lib. 1. §. 1. glo. 9. numer. 83. & Didac. Perez in l. 1.

12 titul. 3. libro. 3. Ordinament. Par i modo actio de dolo non perpetuatur per litis contestationem, vt probat. l. vltima. C. de dolo.

13 Tertiò, Litis contestatio interrumpit quamlibet præscriptionem, vt probat text. in. l. sicut. C. de præscript. 30. vel. 40. ann. & l. more. C. de rei vendic. etiam si facta fuerit coram arbitro, vt probat text. in l. penult. C. de recept. arbitris.

14 Quartò, Per contestationem aduersarius constituitur in mala fide quantum ad fructus, vt probat text. in l. certum. & in l. more. C. de rei vend.

15 Quintò, Contestatio litis constituit partem aduersam in mora, secundum Alexand. in consil. 48. libr. 4. col. fin. præsertim in ijs, quæ debentur officio iudicis, vt in l. cum postulassem. ff. de damno infect.

16 Sextò, Per litis contestationem procurator constitutus efficitur dominus litis, nec reuocari potest, nihi in certis casibus, vt in l. post litem. cum. l. sequent. ff. de procurato.

17 Septimò, Procurator post litem contestatam potest alios substituere tãquàm dominus litis, vt in l. neque. C. de procurat.

18 Octauò, Post litem contestatam delegatus ab alio, quàm à principe potest alijs causam committere, iuxta glos. in l. & quia. verbo, Nec ipsa lex. in fin. ff. de iurisd. omn. iud. & glo. in l. fi. verbo, Nec habent. C. vbi, & apud quem. Speculator in titu. de litis contestatione. versic. effectus. Quæ opinio iure regio approbata est per text. in l. 19. titu. 4. part. 4. de iure tamen communi contraria opinio verior est, quam firmat glos. in cap. cum Bartoldus. de verb. Committentibus. de re iud. & glo. cap. 1. de procurat. in. 6. gl. in l. à iudice. C. de iudic. tradũt Bart. n. 11. Iass. & Zasius. nu. 36. in l. more. ff. de iurisd. omn. iud.

19 Nono, Facta litis contestatione iuratur de calumnia, & testes recipiuntur: quod tamen antea fieri nequit, vt in toto titu. vt lite non contesta.

20 Decimò, Ad diffinitiuam sententiam proceditur post litem contestatam, ad quam

quam sine litis cõtestatione procedi non potest, vt in Authen. de exhibend. reis. §. si verò. collatione. 5.

21 Vndecimo, Per litis contestationem clauditur via multis malitijs, & reus iudici subijcitur, & obligatur actori, secundum Speculat. tit. de litis contestatione. versic. effectus. in fine.

22 Duodecimo, Post litem cõtestatam causa fit vsuraria, quæ prius non erat, vt probat tex. in. l. lite. ff. de vsuris: Alios plures effectus congerit Speculator in titu. de litis contest. versi. effectus. Bonifacius in sua Peregrina. verbo, Litis contestatio. quæst. 3. Marant. de ordi. iud. 6. par. membro. 10. num. 15. & Damhauderius. in praxi. cap. 120. & cap. 140. & septuaginta & quinque effectus litis contestationis congerit Rebufus in Tractatu de effectibus litis contestationis.

23 Hæc litis contestatio de iure communi fieri debet post exhibitum, & porrectum libellum ab actore, & post dilationem viginti dierum concessam ad deliberandum, vt in Authent. offeratur. C. de litis contesta. & in capit. induciæ. versic. offeratur. 3. quæst. 3. at verò de iure regio lis contestari debet intra nouem dies continuos connumerandos à die,

24 quo libellus porrectus ab actore fuit intimatus reo, vel eius procuratori: alioquin reus si non fuerit contestatus litem in dicto termino habetur ipso iure pro confesso, ob eius contumaciam, absque eo quòd iudex super isto articulo sententiam condemnatoriam proferat. ita expresè disponit. l. 1. titu. 4. lib. 4. Recpil. Cuius tamen legis. 1. dispositionem intelligo procedere primò, quando reus fuit citatus personaliter, & recepit copiam libelli: secus verò quando non cõparuit, nec recepit copiam libelli, nam tunc vigore citationis aduersus citatum proceditur ad missionem. ex. 1. &. 2. decreto, vel alijs remedijs, vt resoluisti, infrà. 2. part. huius. 1. Tomi. Et ita dict. l. 1. intelligit Didac. Perez in. l. 1. titu. 3. libr. 3. Ordin. col. mihi. 873. ¶ Secundò intelligo dispositionem dict. l. 1. procedere etiã si accusatio contumaciæ ab actore non fiat: adhuc enim reus pro confesso habetur vt probat dict. l. 1. in illis verbis, Si assi no respondiere, sea auido por confesso por su rebeldia. & firmat Bald. in l. si tutor. C. de interdict. lectu. 1. num. 1. refert Didacus Perez in addit. ad Seguram in. l. 3. §. fin. de lib. & posthum. num. 82. Nihilominus tamen oppositam sententiam praxis recepit, imò incusationem contumaciæ præcedere debere ab actore, ad hoc, vt reus pro confesso habeatur. quam opinionem firmat Innocen. in cap. calumniam. de pœnis & ibi Ioan. Andr. & Ancharr. consil. 97. col. 2. in fin. qui stylus tanquam lex obseruãdus erit secundùm Matthæum de Afflict. decisione. 135. num. 3. Decium in cap. ex literis. num. 6. de constit. & satis probat

25 ipsa. l. 1. ibi, Por su rebeldia. quia contumax non dicitur ante incusationem contumaciæ, vt probat. l. properandum. §. 1. de iudic. & ibi Bald. num. 4. & hoc modo procedit. ordinatio Lusitanorum. libr. 3. titu. 39. in princ. ibi, A a sua reueia o julgador conteste por ele. ¶ Tertiò decisionem dict. l. 1. intelligo procedere

26 dummodo terminus nouem dierum non restringatur à iudice: nam iudex etiam ex aliqua causa non potest illum perstringere, cum sit à lege concessus, argum. text. in cap. indultum. de regul. iur. in sexto. & firmat Iacobus de Arec. relatus à Barto. in. l. 2. num. 4. ff. de re iud. vbi hanc opinionem testatur communem Iass. num. 22. Ripa. num. 14. Decius in Rubric. C. de success. edict. numer. 4. Oppositа tamen sententia verior est, vt constat ex his quæ suprà resoluimus in. §. Tempore. num. 18. ¶ Quartò intelligo dict. decisionem text. in dict. l. 1. quòd licèt per lapsum nonem dierum ipso iure, sine aliquo processu, & sententia, reus habeatur pro confesso. vt probat. d. l. 1. tamẽ requiritur sententia interlocutoria hoc

27 declarans: nam quando ipso iure est imposita aliqua pœna, semper requiritur

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententia declaratoria, secundum Barto. in. l. eius qui. ff. de iure fisci. Bald. l. iubemus. §. Ianè. C. de sacrosanct. eccles. Roma. consil. 211. colum. 3. & probatur in cap. cum secundum leges de hæret. in
28 sexto. & probat. gloss. in cap. quam sit. verbo, Ipso. de electione. in sexto. glo. in cap. licet canon. verb. Iusto impedimento. eodem tit. & lib. & hanc dicit veriorem & magis communem opin. Augus. Beroius, in cap. 1. de constit. num. 137. Tiraquel. in. l. si vnquam. verb. Reuertatur. num. 400. C. de reuocand. donat. Couar. cap. cum esses. num. 6. de testament. & in. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 10. & in regula peccatum. 2. part. §. 5. num. 6. & §. 8. num. 4. Soto libr. 1. de Iust. & iure. quæst. 6. articul. 6. ¶ Quintò intelligo quod si reus moriatur antequàm à iudice declaretur pro confesso, quòd pœna huius. l. 1. ad hæredes non transit secundùm Barto. in. l. 1. §. sed & constitutio. numero. 4. ff. de calum. facit text. in. l. eius qui delatorem, & ibi Barto. & in. l. ex iudiciorum. ff. de accusat. Nec huic intellectui obstat quòd cum ista pœna imposita sit à lege, per consequens deberet ad hęredes transire. Secundum gloss. in. l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque iuris. & firmat Panorm. in cap. vlt. num. 11. de iuramento calum. nam illud est verum, quando sententia declaratoria iudicis præcesserit. Secundum Didac. Perez. in. l. 1. tit. 3. lib. 3. Ordinam. ¶ Sextò intelligo, quod li
29 cèt reus non contestando litem intra nouem dies habeatur pro confesso, non tamen prohibetur postea intra viginti dies obijcere exceptiones peremptorias ad repellendam intentionem aduersarij super principali quæstione, vt putà si opponat exceptionem pacti de non petendo, iureiurando, præscriptionis; vel similis: nam per prædictam. l. 1. hoc non est prohibitum, imò permittitur,
30 quia per hanc fictam confessionem litis contestatio inducitur confirmando petitionem actoris: negando enim vel confitendo litis contestatio fit, vt probat. dict. l. 1. & infrà dicemus, ergo post hanc contestationem exceptiones peremptoriæ obijci poterunt à reo intra viginti dies à iure assignatos ad illas opponendas, iuxta text. l. 1. titu. 5. lib. 4. Re-
31 copilat. ¶ Septimo intelligo, quod nouem dies à. l. 1. assignari ad contestandam litem, sunt continui, & non vtiles, & ita currunt de momento ad momentum, vt constat ex verbis eiusdem. l. ibi, continuos. & de tempore continuo loquitur text. in capit. quia diuersitatem. de concessione præb. & text. y Clemen. vniea. de restitutione in integr. & ibi, gl. verbo, Continuum. Tiraquelus de vtroque retract. libro. 1. §. 35. gloss. 4. ac ideo vt reus habeatur pro confesso, requiri-
32 tur, quòd totus terminus nouem dierum sit elapsus. Et hinc est, contestationem fieri posse die feriata, vt probat text. in. l. 2. titu. 4. lib. 4. Recopilat. Potest etiam fieri actore absente, vt probatur in dict. l. 2. titu. 4. lib. 4. Recopila. & si de iure communi actore præsente fieri debeat secundum Bald. in. l. 1. versiculo. 3. quæro. numero. 4. C. de litis contestatione. Maranta de ordine iudi. 6. parte. membro. 10. nume. 7. & Asinium in praxi. §. 17. capit. 3. ¶ Octauo intelligo di-
33 ctam. l. 1. non procedere quando reus per viam reconuentionis aliquid petierit in libello responsorio: nam licèt actor litem non contestetur, non habebitur pro confesso, vt probat text. in. l. fin. titu. 4. libro. 4. Recopil. ¶ Nono intelligo dict. l. 1. quòd dum inquit, quòd si petitio actoris intimata fuerit reo, vel eius procuratori, & neuter intra terminum contestationem fecerit, quòd
34 reus habebitur pro confesso, intelligi debet, quando dominus citatus fuerit. vel procurator specialiter fuerit constitutus ad illam causam, alioquin contumacia procuratoris in non respondendo non nocebit domino, ex doctrina Barto. in. l. 1. §. si procurator. numero. 1. ff. si quis ius dicent. communiter recepta ex Socino. ibi. nume. 5. & ita intelligit

git Didacus Perez in. l. 1. titu. 3. libr. 3. Ordinam. col. 868. ¶ Decimo intelligo. d. li
35 1. habere locum in casu. l. 1. titu. 11. libr. 4. Recopil. vt putà quando quis personaliter fuit citatus. & noluit comparere, vel iam quòd comparuit illicentiatus
36 recessit, tunc enim lis habetur pro contestata. ¶ Vndecimo intelligo dicta. l. 1. non habere locum in causis criminalibus, etiam ciuiliter intentatis, & idem obseruandum esse in causa iniuriarum criminaliter, vel ciuiliter intentata. Secundum Didacum Perez. l. 1. titul. 3. libr. 3. Ordinam. gloss. verbo, Maguer que diga que el procurador. Intelligetamen hoc obtinere quo ad incurrendam pœnam huius. l. nempè, quòd delinquens non cótestans habeatur pro confesso, non verò, quòd in causis criminalibus litis contestatio non sit necessaria: quia imo necessaria est secundum communem opinionem ex Socino. c. qualiter & quando, el. 2. num. 960. nam per responsionem accusationi factam, vel inquisitioni, ad interrogationem iudicialis
37 contestata dicitur, & ita praxis obseruat teste Barto. in. l. is qui reus. num. 4. ff. de public. iudic. & Iulio Claro libr. 5. Sentent. §. fin. quæst. 45. num. 2. & probatur in. l. 16. titu. 1. part. 7. & ibi Gregor. Lupus. verb. Si o non. ¶ Duo decimo intelligo. d. l. 1. quòd licèt de iure communi reus non respondens libello inepto, non habeatur pro confesso, vel contumace, quia iudicium est nullum, vt not. Bart. in. l. filius familias. ff. de interrogat. act. Paul Castr. l. fideiussor. num. 2. ff. de negot. gest. hodie tamen quanuis petitio sit inepta, dummodo sit talis qualis, ex
38 qua colligi possit quid actor petere velit, reus non contestando litem intrà terminum pro confesso habebitur, vel contumace, cum hodie iam qualis talis petitio sufficiat. Hæc colliges ex ijs quæ resoluisti suprà in. 4. tempore. num. 5. & 16. & in specie firmat Auendanius in responso. 1. num. 21. versic. hodie tamen si petitio. quanuis ipse per per àm citet. Do-
39 cto. pro sua opinione. ¶ Decimotertio intelligo. d. l. 1. quod licèt reus pro confesso habeatur non contestando litem, tamen si voluerit in se assumere onus probandi suam innocentiam, & contrarium eius quod sibi petitur admittendus erit, & excusabitur argumento text. in l. 21. C. qui testamenta facere possunt. vbi Angel. Paul. Salicet. Alexand. & Ias. num. 6. & Bald. in. l. ita demum. C. de procurat. facit text. in. l. fin. §. fin. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem, &c. poterit etiam reus appellare à sententia iudicis, quia eum pro confesso declarauit, li-
40 cèt enim contumax, non audiatur appellans. l. properandum. §. sin autem, & ibi Bald. nu. 5. C. de. iud. id intelligi debet, in
41 vero cótumace. secus tamen est in ficto, secundùm Bald. vbi suprà, & ibi Alexan. num. 17. & Hippolytum in singul. 87. Deinde si reus minor. 25. ann. fuerit, in in-
42 tegrum restitutionem petere poterit aduersus lapsum temporis, præsertim quia aduersus confessionem veram minor restituitur, secundum Bart. in. l. auxilium. §.
43 in delictis. num. 2. ff. de minor. Alexand. & Iass. in. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iure iurand. Decium. in. l. nil consensui. §. non capitur. ff. de regul. iur. & Hippolyt. in. li. §. fin. num. 70. ff. de quæstionibus. ¶ Decimoquarto intelligo rigo-
44 rem dict. l. 1. quòd reus habeatur pro confesso non contestando litem intra terminum, non seruari apud regios & supremos iudices secundum Matiençum in dialogo relatoris. 3. part. cap. 44. num. 6. Couarr. in libro. 1. Variarum resolut. cap. 1. num. 8. & Auendanium in respónso. 1. num. 21. Cæterùm apud Iudices inferiores rigor illius. l. obseruandus erit,
45 quia iudices inferiores recedere non debent ab obseruatione legum quantumcunque duræ sint. ¶ Vltimo etiam intelligo dict. l. 1. vt dum disponit litem contestãdam esse intra nouem dies, non
46 procedere in causis gabellarum: nam in eis lis contestanda est intra tres dies connumerandos à die intimationis libelli

Universidad de Deusto
Biblioteca

facta reo, alioquin reus non conteſtando intra illum terminum, pro confeſſo habebitur, ita diſponit. l. 5. titu. 7. libro. 9. Recopila.

47 Rurſus hæc litis conteſtatio de iure cómuni fiebat pluribus & diuerſis verbis, vt notat Socinus in cap. 1. de litis con-
48 teſtatione. à num. 77. Marant. de ordine iudic. 6. part. membro. 10. num. 4. de iure tamen regio lis planè & clarè eſt conteſtanda per verbum, Nego, vel Confiteor, vt probat expreſsè text. in dict. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recopil.

49 Inſuper htis conteſtatio fieri debet intra nouem dies continuos, præſentibus iudice, actore, & tabellione cauſæ, ſi inueniri poſsint, alioquin fieri poterit diferiata, præſente, vel abſente actore, in
50 loco vbi iudex inueniri poſsit, domi ſuæ, vel vbi pro tribunali ſedere ſolet, coram tabellione cauſæ, quando petitio eſſet in ſcriptis oblata, vel coram alio tabellione illius loci, & teſtibus, quando
51 non eſſet in ſcriptis redacta apud tabellionem, coram quo petitio fuiſſet producta: & ſi abſente actore fuerit lis conteſtata, reus tenebitur conteſtationem coram iudice oſtendere, & actori dicere cùm primùm in iudicio actor comparuerit, aliàs incurret pœnas. l. 2. titu. 4. libro. 4. Recopil. vbi prædicta forma præſcribitur, & conteſtatio erit formanda modo ſequenti.

51 GEronymo, vezino de la ciudad de çamora reſpondiendo a vna demanda contra mi pueſta a pedimiẽto de Pedro, vezino deſta ciudad de Salamanca, en que en effecto me pide tal coſa, cuya forma auida aqui por inſerta, Digo que la dicha demanda no es pueſta por parte, ni contra parte, en tiempo, ni en forma, ni ſegun y como de derecho deuia: y aſsi la niego en todo y por todo ſegũ y como en ella ſe contiene, con animo de la conteſtar ſiendo de cõteſtacion digna: y proteſto de allegar mis excepciones y defenſiones dentro del termino de la ley, ſobre que pido juſticia, y el officio de v. m. imploro, y las coſtas proteſto, y pido lo por teſtimonio.

Expoſitio ſupradicti Libelli.

52 DIximus (*Niego la en todo y por todo como en ella ſe contiene. &c.*) per hæc verba communis practica conteſta tur litem ſecundum Marantam de ordine iud. 6. part. membro. 10. num. 4. Aſinium in praxi. §. 17. cap. 2. verſic. fin. Practicam Ferrariæ in forma reſponſionis rei, verſic. Maranta. & de iure regio probatur in. l. 3. titu. 10. part. 3. vbi Gregorius Lupus verb. Non ſon. defendit hanc formam conteſtandi procedere etiam ſtãte. d. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recop. diſponẽte, conteſtationem fieri debere per verbum, Nego. vel, Confiteor: & prædicta verba ſunt magni effectus: nam ob ea reus ita reſpondens euitabit pœnas impoſitas aduerſus negantes, de quibus in. l. fi. ff. de rei vendi. l. contra negantem. C. de lege Aquilia. quas tamen incurreret, ſi ſimpliciter negaret, ſecundùm Barto. in. l. ſi dubitetur. §. ita demum. ff. de fideiuſſ. receptum à Maranta, & Aſinio in locis ſupra proximè citatis.

53 Diximus. *Con animo de la conteſtar. &c.* nam licèt hæc verba non ſint neceſſaria, vt diſpoſitum eſt in Rota. 2. titu. de litis conteſta. in nouis & in antiquis, deciſ. 472. tradit Speculat. titu. de litis conteſt. §. 1. num. 16. & 17. & 12. & Gregorius Lupus. l. 3. tit. 10. par. 3. verb. Non. tamen cõmunis ſtylus vtitur in cõteſtatione dictis verbis: & quãdo fuerit talis cõſuetudo obſeruanda erit, ſecundũ Socinum. c. 1. num. 68. de litis conteſt. Et facit quia requiritur animus & voluntas conteſtandi litem: nam humanæ aures nóſtra verba iudicant qualia foris ſonant. vt in cap. humanæ aures. 22. q. 5.

54 Diximus, *Siendo de conteſtacion digna, &c.* quia ſi ſuper inepto libello fieret conteſtatio, eſſet nulla: tamen quia poterat eſſe aliqualis petitio, ex qua conſtaret quid actor petebat, in dubio illa verba apponuntur, vt ſi poſtea apparuerit, libellum non fuiſſe ineptum, reus non habeatur pro confeſſo, non conteſtando litem.

55 Diximus, *Y proteſto de alegar mis exceptiones, &c.* quia poſt hanc conteſtationem reus habet alios viginti dies ad obijciendas ſuas exceptiones peremptorias, vt in. l. 1. titu. 5. libr. 4. Recop. & licèt hanc proteſtationem reus non apponeret, non ideò amitteret ius opponendi illas, nihilominus tamen eſt vtile hanc proteſtationem ſubijcere, argumento text. cap. cum. M. iuncta gloſ. verb. Sine præiudicio de conſtitut.

56 Aduertendum eſt, prædictam formam conteſtationis ſimpliciter fieri abſque allegatione exceptionum peremptoriarum in cauſis arduis, vel quando dubitaretur de iure rei conuenti: cæterùm in cauſis paruis, vel quando reus vellet, aut ſuus aduocatus intelligeret ſuum ius bene fundatum eſſe, ſtatim in ipſa litis conteſtatione, poſt illam clauſulam, Y aſsi la niego, &c. exceptiones peremptoriæ
57 erunt allegandæ, quinimò hoc caſu reſpondendum erit abſque allegatione dilatoriarum, & renuntiandum erit terminis litis conteſtationis, & exceptionum peremptoriarum: quòd fieri poterit, cum iuri pro ſe inducto quis renuntiare valeat, vt capit. ad Apoſtolicam de regul. Vnde cum poſt litis conteſtationem opponendæ ſint exceptiones peremptoriæ, videndum erit de Septimo Tempore.

Ex Septimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *PEremptoria exceptio appellatur quæ ius actoris perimit.*
2 *Peremptoriarum exceptionum quædam ſunt litis finitæ, vt puta iuris iurãdi, tranſactionis, & rei iudicatæ.*
3 *Exceptiones litis finitæ ſi ante litem cõteſtatam oppoſitæ fuerint, litis ingreſſum impediunt.*
4 *Si poſt litem conteſtatam fuerint oppoſitæ exceptiones litis finitæ, cenſentur obijci ad merita cauſæ, vt ius agẽtis perimant, & iudex cognoſcit de eis in diffinitiua ſententia.*
5 *Si exceptiones litis finitæ altiorem indaginem requirant, tum temporis non impediunt litis ingreſſum, ſed reſeruandæ ſunt, vt de eis poſtea cognoſcatur.*
6 *Libellus opponendi excep. peremp. ſermone Hiſpano formatus.*
7 *Si reus exceptiones litis finitæ in vim dilatoriarum ante litem conteſtatam oppoſuerit, & in earum probatione defecerit, poterit poſt litem conteſtatam eaſdem in modum peremptoriarum obijcere, & per alios teſtes probare.*
8 *Peremptoria exceptio non poteſt poſt diffinitiuam ſententiam opponi.*
9 *Aliquæ exceptiones peremptoriæ etiam poſt ſententiam opponi poſſunt.*
10 *In regno Luſitaniæ tenetur reus poſt litem conteſtatam peremptorias ex-*

ceptiones obijcere, & intra decẽ dies illas probare debet.

11 *Reus exceptiones non probans in expensis condemnatur.*

12 *Reus intra viginti dies actorem si velit reconuenire tenetur.*

13 *Si exceptiones probari debeãt per instrumenta, reus tenetur ea porrigere simul cum exceptionibus, aut reconuentionibus.*

14 *Si per testes sunt probandæ exceptiones, reus cum eas opponit, iurare debet, se habere testes ad id probandum.*

15 *Si quis intrà viginti dies peremptorias exceptiones non opposuerit, poterit restitutionẽ impetrare si talis sit persona, cui restitutio competat.*

16 *Restitutio non nisi semel peti potest.*

17 *Libellus responsorius Rei ad petitionem actoris, Hispano sermone compositus.*

18 *In libello responsorio nomen Actoris, & Rei debet adscribi.*

19 *Reus in exceptionibus actor reputatur.*

20 *Quod licet Actori, non debet Reo non licere.*

21 *Naratio Rei summariè fieri debet.*

22 *Ex narratione simplici facti colligitur exceptio quæ competit reo.*

23 *Exceptio non est in genere, sed in specie ponenda.*

24 *Posito vno ex correlatiuis reliquum positum censetur.*

25 *Præscriptione. 30. vel. 40. annorum reus securus est.*

26 *Petitionis libellus qui causam non continet reijcitur.*

27 *Debitum præcedere requiritur vt cõstitutum locum habere possit.*

28 *Si debitũ aliqua possit exceptione prætoria eludi, constitui non potest.*

29 *Reconuentio intra dies. 20. opponenda est.*

30 *In actoris & rei libello oportet, vt adsit clausula conclusionis.*

31 *Actori libelli responsorij Rei copia exhibenda est.*

32 *Sex dies Actori cõceduntur ad respondendum libello responsorio Rei, a die notificationis libelli cõnumerandos.*

33 *Si actor iurauerit instrumenta se de nouo inuenisse vltra sex dies audiri debet.*

34 *Si actor reconueniatur habebit nouem dies ad respondendum reconuentioni cum exceptionibus.*

35 *Libellus replicationis actoris Hispano sermone confectus.*

36 *Clausula quæ apponitur in libello, scilicet, No son dichas por parte ni cõtra parte, en tiempo y forma. hodie potest esse magni momenti & vtilitatis.*

37 *Copia libelli replicationis præbẽda est reo.*

38 *Reus intra sex dies tenetur respondere libello replicationis.*

39 *Reus iurans se instrumenta de nouo inuenisse auditur etiam vltra sex dies.*

40 *Copia simplex sine die, & mense, & anno vnicuiq; parti est præstanda.*

41 *Libellus duplicationis Rei Hispano sermone confectus.*

42 *Per clausulam, Nouatione cessante, negando lo prejudicial, &c. Videtur quis recedere à qualibet erronea confessione.*

43 *Iure communi concessa erat triplicatio & quadruplicatio.*

44 *Regio iure duplicatio tantum permissa est.*

45 *Post duplicationem porrectam, ipso iure, absque partium petitione conclusum censetur in causa.*

Septimum Tempus,

Obijciendi expceptiones peremptorias.

1 EXceptio peremptoria seu incidens dicitur illa, quæ ius actoris in totum perimit iuxta text. in. §. appellantur. Institut. de excepct. & secũdum Guidonem Papam, consil. 24. num. 4. Cassaneum consil. 9. numer. 73. Lancelotum in sua practica. capit. 9. de prætore. §. 2. de officio prætoris in causis ciuil. Rubrica de exceptione, num. 11. Marantam de ordine iud. 6. part. membro 9. numer. 11. Damhauderium. capit. 136. in praxi, & Rebuffum in Tracta. de exceptionibus. num. 25. & est ordinatio Lusitanorum. lib. 3. titu. 38. in princ. Et ex his exceptionibus tres appellantur litis finitæ, nempè; exceptio iusiurandi, transactionis, & rei iudicatæ: dicunturque litis finitæ, quia inductæ sunt ad hoc, vt finem litibus imponant secundum Docto. communiter in. l. fratris, & ibi Riminald. nu. 1. C. de transact. Et de exceptione iuris iurandi, loquitur text. in. l. 1. ff. de iure iurand. de exceptione vero transactionis loquitur text. in dict. l. fratris. & ibi Decius, num. 1. Et de exceptione rei iudic. agit text. in. l. 1. ff. de re iud. & tradit Barto. in. l. nam & postea. ff. de iureiurand. Doct. in cap. 1. de litis contestatione. in. 6. Et his tribus exceptionibus litis finitæ addit quartam Maranta vbi suprà, nempè exceptionem præscriptionis, de qua in. l. fi. & ibi. Barto. ff. pro suo. Alias sex addit Bald. in. l. postquam liti. C. de pact.

3 Quæ exceptiones litis finitæ dupliciter consueuerunt obijci, propterea quod dilatoriæ & peremptoriæ sunt, & ita aliquando opponuntur in vim dilatoriarum, vt putà cum opponuntur ante litem contestatam, quo casu litis ingressum & processum impediunt, vt probat text. in capit. 1. de litis contestatione. in. 6. & tradit Ioannes de Amicis consil. 48. num. 1. 6. 8. &. 12. & consil. 63. num. 2. Cumanus consi. 39. num. 5.

4 aliquando verò opponuntur in vim peremptoriarum, vt putà cum post litem contestatam opponuntur, & tunc ad merita causæ obijci censentur, vt ius agentis perimant: & de eis cognoscit iudex, non tamen super eis pronuntiat: quia virtualiter censetur de eis pronunciasse, pronunciando super causa principali in diffinitiua sententia, secundum gloss. magistram in cap. 1. de ordine cognit. Bald. in dict. l. postquam liti. col. 2. Alexandr. & omnes in dict. l. nam & postea. Ripam in. l. si insulam. numer. 79. ff. de verborum oblig. Quæ exceptiones quoties requirunt altiorem indaginem, nempè quando non sunt liquidæ, nec de facili liquidari possunt, vt declarant Bald. & Alexandr. in. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. si opponantur ante litem contestatam non impediunt ingressum litis, sed iudex eas reseruat ad merita causæ, & ad vlteriora procedit, nisi opponens offerat se incontinenti probaturum eas: nam tunc impeditur litis ingressus, secundum Barto. in. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. & libellus in opponendis peremptorijs ante litis contestationem ad impediendum ingressum erit formandus mòdo sequenti.

5

Gero-

6 GEronymo, vezino de la ciudad de çamora: parezco ante v. m. y digo, q̃ no estoy obligado a responder a la demanda contra mi puesta por parte de Pedro vezino desta ciudad, en q̃ en effecto me pide tal cosa: cuyo tenor auido por inserto, digo q̃ la dicha demanda no es puesta por parte, ni contra parte: en tiempo, ni en forma: carece de relacion verdadera, y que. v. m. me deue dar por libre. Porque al dicho aduerso le obsta la excepcion de trãsaction sobre esta misma causa, la qual le opõgo in vim dilatoriæ, vel peremptoriæ, como mas aya lugar de derecho, para impedir el ingresso y progresso desta causa, y para hazer cessar el orden deste juyzio, y me offrezco luego in cõtinenti a probar la dicha excepciõ, no me offresciendo a superflua probança, porq̃ pido a. v. m. q̃ auida summaria informaciõ de lo dicho, me absuelua de este juyzio condenando en costas al dicho aduerso, sobre que pido justicia y costas, y el officio de. v. m. imploro: y ante todas cosas pido debido pronunciamiento sobre este articulo, y juro en forma de derecho que esta excepcion no pido de malicia, &c.

7 ET intellige, q̃ quando reus opponit exceptionẽ peremptoriã in vim dilatoriarũ ante litẽ contestatã, ad impediendũ litis ingressum, & super ea recipiũtur testes, & in ea succubuit, q̃ poterit post litem contestatam eandem opponere in vim peremptoriæ ad merita causæ, & nouos testes super ea producere, iuxta text. in cap. veniens. 2. de testibus.

8 Quando verò prædictæ tres exceptiones litis finitæ, & reliquę, quarum exẽpla subnectit Asinius in prax. §. 13. c. 6. & Maranta. 6. part. memb. 9. n. 11. opponuntur in vim peremptoriarum ad merita causæ, objci debẽt post litem contestatam vsq; ad sententiam diffinitiuã, & non post, vt probatur in. l. peremptorias. vbi Bald. & alij. C. sentent. rescindi non poss. & Bertrandus consil. 75. nu. 4. volum. 1. Decius in Rubr. C. de edendo. nu. 6. Imola & omnes in cap. exceptionem, extra, de excep.

9 Sunt tamen aliquæ exceptiones peremptoriæ quæ post diffinitiuam opponi possunt, de quibus agit Maranta in. d. membro. 9 nu. 17. & nos dicemus infrà

10 in Duodecimo Tempore: in Lusitania verò reus tenetur opponere exceptiones peremptorias post litem cõtestatam, & intra decem dies illas probare, vt in libro. 3. Ordin. tit. 38. in princ. De iure huius regni debet eas opponere reus post litẽ contestatam intra. 20. dies, vt probat tex. in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopi. quo termino elapso reus nõ poterit eas opponere, nisi cũ iuramẽto asserat, eas de nouo emergisse, vel nouiter ad suam notitiam venisse, & simul iudex determinet admittendas esse: & si reus nõ probauerit dictas exceptiones intra terminũ ei à iudice concessũ ad eas probãdas, in expẽsis cõdẽnandus erit arbitrio iudicis. vt probat. d. l. 1. Quæ tamen limitãda erit ex traditis per Roderi cum Suarez in. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. regni. §. pro euidentia. nu.

12 40. ff. de re iud. Rursus si reus viderit aliquod ius sibi competere aduersus actorem, tenebitur intra dictos viginti dies proponere reconuentionẽ, vel mutuam

13 petitionẽ: & si exceptiones aliæ, vel recõuentiones fuerint eius qualitatis, q̃ probari debeãt per instrumẽta, debebit illa probare simul cũ exceptionibus, & reconuentionibus: si verò per testes sint probãdæ, iurare debet, se testes ad hoc habere.

14 Cæterùm si dixerit, probandas esse per testes, & instrumenta, tenebitur producere instrumenta intra dictos viginti dies: quibus transactis, non debent per iudicem admitti, nisi reus iurauerit solennniter, instrumenta de nouo fuisse reperta, nec anteà se potuisse illa producere. Hæc praxis præscribitur à dict. l. 1.

15 tit. 5. lib. 4. Recopil. cæterùm si objiciens exceptiones peremptorias fuerit minor, ciuitas, ecclesia, collegium, vel, vniuersitas, vel alia quæcũq; persona, cui de iure cõpetat restitutio in integrũ, transactis illis

20. diebus poterit hãc restitutionem petere, & sibi erit cõcedenda semel cũ dene

gatione alterius restitutionis cõcedendæ dũmodo illam petat ante cõclusionem

16 causæ ad diffinitiuã. Si verò fuerit persona, cui prædicta restitutio nõ cõpetat, publicatis attestationibus nõ poterit objicere aliã exceptionem in prima instãtia ad hoc vt super ea probatio admittatur, nisi per cõfessionẽ partis aduersæ velit eã probare. ita disponit. l. 5. titu. 5. lib. 4. Recop. & in. l. 6. eiusdem tit. & lib. præscribitur pœna contra minorẽ petentem restitutionem, ad objciendas nouas exceptiones, publicatis attestationibus, si eas non probauerit. Et quando reus objcit prædictas exceptiones peremptorias respõdet directè ad petitionem principalẽ actoris, modo & forma sequenti.

LIBELLVS RESPONSORIVS REI ad petitionem actoris, cum exceptionibus peremptorijs, & reconuentione.

17 HIeronymo, vezino dela ciudad de çamora, como mejor aya lugar de derecho, parezco ante. v. m. respõdiendo a vna demãda cõtra mi puesta por parte de Pedro vezino desta ciudad de Salamãca, en q̃ en effecto me pide cie̅ ducados, q̃ dize le estoy obligado a pagar, por razon de q̃ deuiendo se los vn Iuan, vezino desta dicha ciudad, yo me le constituy por pagador de la dicha deuda segun y que mas largamẽte en su demanda se contiene, cuyo tenor auido aqui por repetido y a el me refiriendo, Digo q̃ justicia mediante. v. m. me deue absoluer y dar por libre de la dicha demanda y de lo en ella contenido, condemnãdo en costas a la parte contraria. Lo qual assi pido y. v. m. deue hazer por lo siguiente. Lo primerõ por todo lo general q̃ se suele dezir y alegar q̃ he aqui por expresso: y por que la dicha demanda no es puesta por parte, ni contra parte, tiẽpo, y forma, caresce de relaciõ verdadera en todo y por todo: y por tal la niego affirmando me en la contestaciõ por mi fecha. Lo otro por que niego estar yo obligado a pagar al dicho aduerso los dichos cie̅ ducados, ni tal con verdad se probara. Lo otro porque el dicho Iuan, al tiẽpo que el dicho aduerso dize me constituy por su pagador no le debia cosa alguna, y si algo le deuio fue muchõ tiempo despues de quãdo dize que yo me constituy por su pagador, y assi no le compete a la parte contraria la actiõ que menos bien ha intentado. Lo otro por que caso no confessado que lo susodicho cessara, que no

cessa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceſſa. v. m. ſabra que el dicho aduerſo auia hecho pacto y concierto con el dicho Iuan de no le pedir la dicha deuda, y aſsi le abſta la excepcion pacti de non petẽdo, y por el conſiguiẽte a mi en ſu nombre, la qual opõgo al dicho aduerſo in vim perẽptoriæ. Lo otro porq̃ aũque no huuiera lugar lo arriba dicho q̃ ſi ha, el dicho aduerſo me eſta obligado a pagar dociẽtos ducados q̃ le preſte, de los quales me hizo eſcriptura de obligació, y el plazo de la paga es paſſado, como cõſta deſta eſcriptura publica de obligació, de la qual hago preſentació en lo q̃ haze, o hazer pude en mi fauor y no en mas ni aliẽde, cõ el juraméto y ſolẽnidad neceſſario, &c. los quales le põgo por recõuẽcion mutua petición, o nueua demãda, o como mas aya lugar de derecho. A v. m. pido que por ſu ſentencia que en tal caſo lugar aya, le cõdemne a que me los de y pague por todo remedio y via executiua: Por lo qual; y lo q̃ mas en mi fauor haga pido a v. m. ſegũ y como de ſuſo pedido tẽgo: y en lo neceſſario el officio de v.m. imploro, pido cumplimiẽto de juſticia, y las coſtas proteſto, y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſtas excepciones y reconuẽció no pongo de malicia, &c.

Expoſitio huius libelli reſponſorij.

18 DIximus, (*Hieronymo, &c.*) quia in iſto libello reſponſorio nomen actoris & rei apponi debet, ſicut in libello principali actoris, diximus ſupra in
19 Quarto tempore: nam in obijciendis exceptionibus efficitur actor, iuxta text. in. l. 1. & 2. ff. de excep. quod enim licet
20 actori, licet reo, vt in. l. non debet. ff. de regul. iur. in. 6.

Diximus, (*Reſpondiendo a vna demanda en*
21 *que en effecto dize, &c.*) Iſta clauſula continet narrationem petitionis actoris: quæ narratio fieri debet ſummariè ad petitionem actoris ſe referendo per illa verba, Segun è que mas largamẽte, &c.
22 ex narratione enim ſimpliciter facti reſultat exceptio competens reo, ſecundum Bart. num. 5. & 6. in. l. 1. ff. de ex-
23 cept. vbi. nu. 7. concludit, exceptionem non in genere, ſed in ſpecie proponendã eſſe. idem firmat Felinus in. c. paſtoralis. co. 5. de except. & in. c. cum ordinem. de reſc. col. 7. verſ. Prima declaratio. & verſic. Sexta declaratio.

Diximus (*No es pueſta por parte,*) &c. quia petitio forſan propoſita fuit ab aliquo non habẽte legitimã perſonam ſtandi in iudicio, vt putà à procuratore non habente mandatum, vt in. l. procuratorem. ff. de procur. l. 3. tit. 2. lib. 4. Recop. vel ab alijs, de quibus diximus in Quinto Tempore. num. 13. & 83.

Diximus (*Ni cõtra parte.*) &c. nã ſi petitio
24 nõ fuit propoſita à parte, ſequitur, quòd nec contra partem, cum ſint correlatiua, & ex vi correlatiui poſito vno, reliquum cenſetur poſitum, vt inquit glo. in Clem. 1. verbo, AEternaliter. de ſumma Trinit.

Diximus (*En tiẽpo,*) &c. ratione præſcri
25 ptionis, qua tutus eſſet reus, vt in titu. C. de præſcr. 30 vel. 40. ann. & plures caſus præſcriptionis cõgerit Montaluus. in. l. 7. tit. 11. lib. 2. For. in gl. 1. & vide per Couar. in Regula poſſeſſor. de reg. iur. in. 6. Apponitur etiam iſta clauſula ad excludendã intẽtionem actoris, ſi forſan ante tempus intẽtauit actionẽ cõtra text. in. §. plus autẽ.

autẽ. Inſti. de act. & in. c. vni. de pluspeti.

Diximus (*Nien forma.*) &c. quia ſi libel
26 lus petitionis nõ cõtineat cauſam, vel in eo deficiat aliquid ex ſubſtãtialibus, de quibus diximus in quarto Tempore, reijciendus erit. Et omnes ſupradictæ clauſulæ frequenter & ſemper apponũtur in quolibet libello reſpõſorio: deinde in ſpetie adijciũtur exceptiones reo cõpetentes aduerſus actorẽ per illa verba, *Lo otro, &c.*
27 Et in præſenti libello exempli gratia, appoſuimus illam exceptionẽ, q̃ debitum non præceſſerat: quia ad hoc vt actio de cõſtituta cõpetat, requiritur q̃ poſt debitum contractũ conſtitutor ſe obliget, vt in. l. 1. §. debitũ. &. §. fin. ff. de conſt. pecu. Deinde fuit appoſita alia exceptio pacti de non petendo facti ab actore in fauorẽ primi debitoris: ad hoc enim vt actio de
28 cõſtituta pecunia competat, primum debitum elidi non debet aliqua exceptione à iure prætorio inducta, vt probat text. in. l. quod ſi maritus. & ibi gl. ff. de conſt. pecu. Fuit præterea appoſita alia clauſula, ſcilicet, (*Como conſta de eſta eſcriptura de que hago preſentacion en lo que haze, o hazer puede en mi fauor, y no en mas ni aliende:*) quoniam cõtra producentem inſtrumẽtum verba eius ſunt interpretanda iuxta text. cap. cum olim. de cenſibus. not. gloſſ. in cap. præſentium. verb. Proteſtatus. de teſtibus. Tradunt Decius in cap. cum vẽnerabilis. n. 22. de excep. & Barba. in conſi. 53. fol. 104. col. 7. ac proinde ponitur præ dicta clauſula, cum per illam fiat proteſtatio, q̃ producens inſtrumẽtum intendit illud producere ſolummodo in partibus pro ſe facientibus in quo caſu ſupradicta concluſio ceſſat, ſecũdum Doctores relatos à Decio vbi ſuprà, quo in loco ponit contra cautelam, ad hoc, vt præ dicta clauſula non proſit ponenti illam, nẽpè, q̃ aduerſarius dicat ſe velle vti prædicto inſtrumento, non obſtante proteſtatione producẽtis: Optima tamen cautela eſt ex parte producentis, vt ſemper producat inſtrumẽtum cũ prædicta clauſula proteſtationis, & ita quotidie in praxi fit quoties inſtrumẽtum aliquod producitur, ſit etiam cautus ille contra quem producitur, vt contradicat proteſtationi.
29 Fuit etiam appoſita clauſula recõuentionis, quæ quando reo competit, intra illos
2 o. dies apponi debet. vt in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recop. Et plura de reconuentione inuenies apud Marantam. de ordi. iud. 4. part. in. 6. diſt. iudiciorum.

Diximus, (*Por todo lo qual. &c.*) quia per
30 hæc verba ponitur clauſula cõcluſionis, quæ ſicut in libello actoris requiritur, ita & in libello rei, ſecundum glo. in. l. 1. verbo, Videtur. ff. de except. & notat ibi Barto. nu. 5. & etiam praxis obſeruat, tamen ſi Bart. & alij in dict. l. 1. ff. de except. oppoſitum teneant.

31 Poſtquam eſte libellus reſponſorius productus fuerit à reo, iudex mandat copiam eius actori exhiberi, vt firmat Bart. l. 1. §. 1. nu. 7. ff. de edend. & nos diximus
32 ſuprà in. 4. Tempore. n. 60. & tũc actor habet ſex dies connumerandos à die notificationis illius libelli, ad reſpondendum exceptionibus in dicto libello contentis, & ad replicandum, & producenda
33 ſua inſtrumẽta ſuper illis. Quibus ſex diebus tranſactis, Actor amplius non poterit ſua inſtrumenta producere, niſi cum iuramento, q̃ de nouo venerunt in eius notitiam: quo caſu actor poterit illa producere vſque ad ſententiam interlocu-
34 riam probationis. Et ſi in libello reſponſorio rei, fuerit appoſita reconuentio aduerſus actorem, tunc actor habebit nouem dies ad reſpondendum, & obijciendas ſuas exceptiones, & producenda ſua inſtrumeota. Ita diſponitur in. l. 2. titu. 5. lib. 4. Recopila. quam diſpoſitionem Stylus forenſis non recipit, ſed in quacunque parte litis vſque ad concluſionem cauſæ inſtrumenta, tam ab Actore, quàm à Reo producta admittit, iuxta diſpoſitionem iuris cõmunis in. c. cum dilectus, extra, de fide inſtrum. quam praxim & ſtylum refert Couarru. in practi. quæſt. cap. 20. nu. 8. imo ex iuxta cauſa poſt concluſionem admittit, vt reſoluit Marant. de ord.

ordi.in d.6.p.actu.7.n.27. Dummodo producés iuret nouissimè fuisse reperta, nec antea in eius notitiã veniſſe, ita cũ Barto. & cõmuni resoluit Couar. vbi suprà asserés apud regia tribunalia nil frequẽtius recipi, q̃ hanc cõmunem Bart. admonet tamen ipse iudices q̃ cautè instrumẽta admittãt post cõclusionem in causa, asserés facilius posse admitti, quãdo conclusum esset in causa in qua post illã sententiam, non esset locus appellationi, vel supplicationi, ego verò crederé q̃ si in foro seculari in quo leges Regiæ sunt obseruãdæ opposita fuerit exceptio de.l.1.titu.2. & l.2.titu.5.lib.4.Recop. in quibus intra certũ terminũ statuitur instrumenta esse producẽda, & non vltra, tũc pars producens tenebitur articulare, & probare stylum hunc cõtrarium illis legibus per decẽnium esse inductum, aliàs prædictæ leges Regiæ nouæ Recopilationis, essent obseruãdæ iuxta notata ab Imola & Felin.in.c.1.de tregua & pace: nam qui stylum cõtrarium allegat illũ probare debet ex notatis à nobis suprà in. 5. annor. n.32. Et hinc est q̃ quãdo instrumẽta producuntur ab alia parte, iudex respondet q̃ habet pro productis, & q̃ in processu ponantur (Saluo iure impertinẽtium, & non admittendorum. &c.) vel dicit, (Admitan se en quãto ha lugar de derecho.) Et ita semper iudex respondere debet, vt ius saluum partibus remaneat opponẽdi dictam exceptionem: & iuxta hanc resolutionem sunt intelligẽda quæ diximus suprà, in.4.Tempore.n.58. & in isto tempore.n.14. & suprà dicta replicatio actoris est per quam resoluitur exceptio, & ius Rei, vt probatur in princ. Instit. de replicat. & in.l.1.&.l.antepen.ff.de except. & notant Ioan. Andr. & omnes in cap.1. de except. in libr.6. Et libellum replicationis ab actore producendum forma bis modo sequenti.

LIBELLVS REPLICA-tionis Actoris ad libellum Rei.

35 PEdro vezino desta ciudad, en la causa con Hieronymo, respõdiendo a vn escripto de excepciões presentado por la parte aduersa, en que en effecto dize no estar obligado a dar me cosa alguna, por quãto al tiempo que se me cõstituyo por pagador de la dicha deuda el dicho Iuã no me deuia nada: y porq̃ entre mi y el dicho Iuã auia auido pacto y cõcierto de que no le pediria cosa alguna, antes dize deuer le yo a el dozientos ducados que me empresto, y dellos me pone recõuencion segun y que mas largamẽte se cõtiene en el dicho su escripto, cuyo tenor auido aqui por inserto y a el me refiriendo, Digo que sin embargo de las excepciones y defensiones por el dicho aduerso alegdas. v.m. de ue hazer segun y como por mi espedido, assi por lo por mi dicho y alegado, como por lo siguiẽte. Lo primero por que las dichas excepciones, no son dichas por parte, en tiẽpo, y forma, no consisten en hecho, ni han lugar de derecho, son friuolas y no verdaderas y tales q̃ no deuen ser admitidas, y assi las niego. Lo otro porque niego q̃ el dicho Iuan no estuuiesse obligado a pagarme los dichos cien ducados antes y al tiempo q̃ el dicho aduerso se me constituyo por pagador dellos: porq̃. v.m. sabra, q̃ yo empreste al dicho Iuan los dichos cien ducados por

por el mes de Março proximo passado deste presente año, y el dicho aduerso se me constituyo por pagador dellos a principio del mes de Mayo proximo passado deste dicho año. Lo otro, niego el pacto y cõcierto q̃ alega: y si algun concierto vuo seria sobre otros cien ducados que el dicho Iuan me deuia de vna heredad que le vendi. Lo otro, niego que yo deua al dicho aduerso los duziẽtos ducados, q̃ pone por reconuencion: porque caso q̃ me los empresta sse, se los tengo pagados y recebida carta de pago del, como cõsta desta escriptura publica de q̃ hago presentacion, con el juramento y solennidad necessaria, &c. Por lo qual, y lo que mas en fauor mio haga a v. m. pido segun y como pedido tengo: y en lo necessario el officio de v. m. &c. Y pido justicia y costas, y negando lo prejudical nouatione cessante concluyo, &c.

36 CIrca suprà dictum libellum est aduertendum, quòd illa clausula, *No son dichas por parte, ni contra parte, en tiẽpo ni en forma, &c.* hodie potest esse magni momẽti attenta dispositione.l.10.tit. 17.lib.4.Recop. qua statuitur causas terminandas esse sola veritate attenta, nec processus esse annullandos quanuis substantialia ordinis iudiciarij fuerint omissa: nisi à parte aduersa fuerit opposita exceptio ordinis iudiciarij non seruati, & petitum fuerit, quòd ordo iudiciarius seruetur: nam si exceptiones non fuerint oppositæ tempore debito, & in eis opponendis non fuerit seruatus ordo iudicij à legibus huius regni requisitus, videtur quòd veniant annullandæ, cum per prædictã clausulam implicitè opposita exceptio ordinis non seruati cẽseatur, ita in simili resoluit Didacus Perez in.l.fi.tit.4.lib.3.Ordin. in gloss. penult. loquens de clausula. (Peto iustitiã.) Ego verò existimo, per prædictas clausulas non esse annullãdos processus ex eo quòd substantialia ordinis iudiciarij in eis fuerunt omissa, nã non sufficit à parte prædictam exceptionẽ opponi, & peti implicitè, sed necesse est, quòd explicitè, & expressè pars petat nominatim, in quibus substantialia iudicij debeant obseruari, vt constat ex verbis. d.l.10. ibi, Declarando las, &c.

37 Postquam iste libellus replicationis actoris fuerit oblatus iudici, copia eius exhibenda est reo: qui habet alios sex 38 dies à die notificationis ad respondendum huic libello replicationis, & ad duplicandum super exceptionibus ab actore in illo libello allegatis, & ad producenda sua instrumenta, super sua duplicatione. Et transactis illius sex diebus, reus deinceps non poterit producere sua in- 39 strumenta, nisi cum iuramento affirmet de nouo in suam notitiam peruenisse, quo casu reus vsque ad sententiam diffinitiuam poterit sua instrumenta producere, hanc praxim prescribit.d. l.2.tit.5. libr.4. Recopil. Et est aduertendum quod eodem die, quo instrumenta fuerint producta, tam ab actore, quam 40 à reo, temporibus sibi permissis, copia simplex sine die, mense, & anno vnicuique parti erit danda, nisi aliqua, ex partibus cum iuramento afferat, se velle instrumenta partis aduersæ de falso redarguere: nam tunc originaliter secundũ Specul. tit. de instru. editione. §. videndum, n.13. & Bart.l.1.§.1. n.6.ff. de eden. erunt sibi ostendenda. Idem firmat glo. in. §. item verborum. verbo, Toto die. Instit. de inutilibus stipulat. & Salicet. num.4.& Bald.num.2.in.l.fin.C.de fide Instrum. & ita disponit.l.3. titu.5. libr.4. Recopil. & libellus duplicationis Rei concipiendus erit forma sequenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBELLVS DVPLICATIONIS
Rei ad replicationem actoris.

41 GEronymo, vezino de la ciudad de çamora, en la causa cõ el dicho Pedro, en respuesta de vna replica de razões por el dicho aduerso presentada, en q̃ dize que sin embargo de mis excepciones soy obligado a le pagar los dichos ciẽ ducados q̃ menos biẽ me pide, a cuyo tenor me refiriendo, Digo q̃ toda via de justicia. v. m. me deue dar por libre de lo que el dicho aduerso me pide, y en esta causa hazer segun y como por mi es pedido: y a las razones de su replica se factisfaze por lo siguiẽte. Lo primero, que en lo q̃ dize, que yo me constituy por pagador del dicho Iuan al principio del dicho mes de Mayo, no pudo ser: porque aquel tiẽpo y muchos dias antes y despues yo no estuue en esta ciudad, y assi no me le pude obligar. Lo otro por q̃ a aquel dicho tiempo ya el dicho aduerso auia aueriguado y fenecido sus cuentas con el dicho Iuan, de todos los dares y tomares que entre ellos auia auido hasta aquel dicho tiempo: y de cierto alcance que el dicho aduerso le hizo, vuo pacto y concierto de no se los pedir jamas, en el qual concierto se incluyeron los dichos cien ducados que agora me pide. Lo otro niego q̃ me aya pagado los dichos dociẽtos ducados q̃ le empreste, niq̃ yo le aya dado carta de pago, y la escriptura q̃ dello presento, no es authentica ni verdadera, y assi la redarguyo de falso ciuilmente: è juro a Dios ✝ à esta Cruz ✝ que esta redargucion no hago de malicia, porque pido a. v. m. segun pedido tengo, y en lo necessario el officio de. v. m. implo ro, pido cumplimiento de justicia, è costas, è negando lo perjudicial, nouatione cessante, cõcluyo en el articulo q̃ conclusion requiere, &c.

DIximus tam in libello replicatio-
42 nis Actoris, quàm in libello duplicationis Rei, *Nouatione cessante, negando lo prejudicial, &c.* quia clausula ista erit apponenda in quolibet horũ libellorũ, cùm sit valde vtilis, & magni effectus: nam si aliquid præiudiciale fuerit appositũ in libello aduersarij, quod in specie nõ fuerit negatũ: vel si ab ipsomet producẽte aliquid per incuriã, vel errorẽ in suo libello dictũ fuerit, quod damnum eidem inferret, per prædictã clausulã videtur illud reuocare, & recedere à sua confessione per errorẽ facta, vt in. l. error. C. de iuris, & fact. ignoran. & in. l. non fatetur. de confessis. ff. & in cap. fin. extra de confessis.

43 Diximus etiam in vtroque libello replicationis, & duplicationis, *Concluyo en el articulo, &c.* nam licèt de iure communi dabatur triplicatio & quadruplicatio,
44 iuxta text. in. l. 2. ff. de except. & in principio Institutis de replicat. tamen de iure huius regni solum modo datur replicatio, & duplicatio. & ita neutra pars potest vltra duos libellos: actor nempè libellum petitionis principalis, & libellum replicationis, reus verò libellum responsorium ad petitionem actoris, & libellum duplicationis, & deinceps nullus alius libellus, nec petitio erit admittenda, sed statim causa habetur pro conclusa ad probationes recipiendas,

45 das sine aliquo actu conclusionis etiam si per partes non concludatur, iuxta text. in. l. 2. titu. 5. lib. 4. Recop. & in. l. 9. titu. 6. lib. 4. Recop. & in. l. 4. in fin. titu. 16. lib. 2. Recop. In Lusitania verò quot libelli ab vtraque parte produci possint, disponit ordinatio Lusita. l. 3. titu. 15. §. 12. Ac ideo iudex statim proferet sententiam interlocutoriam per quam partes ad probationem recipit, & interrogatorijs & articulis post modum à partibus productis, si in vim positionum ponantur, adinuicem per partes, tunc iudex eis præcipere debet, quòd iuramentum calumniæ præstetur, & positionibus respondeatur, vt disponit. l. 1. titu. 6. libr. 4. Recop. tamen quia positiones ponuntur postquam iudex recipit partes ad probationẽ, de qua reprofert sentẽtiam interloquutoriam, & in termino probatorio positiones ponũtur, ideo prius videndum erit de Octauo Tempore.

Ex Octauo Tẽpore.

SVMMARIA.

1 IVdex intra sex dies interlocutoriã sententiam proferre tenetur, per quam recipiat partes ad probationẽ.
2 Iudex à parte requisitus vt intra sex dies sententiam interlocutoriam proferat si facere neglexerit, pœnã quinquaginta mille dipondiorum sustinebit.
3 Probatio est alicuius rei per argumenta ostensio.
4 Probationum species sunt sex, ad quas cæteræ rediguntur.
5 Plena & legitima probatio est illa, quæ fit aut per instrumẽtum, aut per duos testes.
6 Efficacior est probatio testium quàm instrumentorum.
7 Instrumentum per duos testes reprobari potest.
8 In litibus exercendis parem obtinent authoritatem testes & instrumenta.
9 Ad reprobationem instrumenti duo testes non sufficiunt.
10 Plures sunt casus, in quibus duo testes non sufficiunt.
11 Vox vnius, vox nullius est.
12 In aliquibus casibus dictum vnius testis fidem facit.
13 Iudex multitudinem testium refrænare potest.
14 Regio iure numerus testium taxatus est vsque ad. 30. & in Lusitania vsq; ad. 20.
15 Hodierno stylo duodecim tantum testes in quolibet articulo recipiuntur.
16 Testes per iudicem compelli possunt, vt ad testificandum veniant.
17 Testis qui se ingerit suspectus censendus est.
18 Testi precibus adducto magna fides adhibetur.
19 Testis non precibus, sed precio corrũpitur.
20 Potest pars testem instruere de his, quæ dicturus est.
21 Centum requisita debet iudex in testibus considerare, vt eis fidẽ adhibeat.
22 In causis pecuniarijs vnica tantum dilatio olim ad probandum dabatur.
23 Tres dilationes, & non plures potest concedere iudex.
24 Quartam dilationem iuris solennitate seruata potest iudex concedere.
25 Si pars renunciet productioni testium amplius non auditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

26 *Si pars ignoret alios habere testes, etiã si productioni testium renũtiet audiri poterit.*

27 *Regio iure si pars renuntiauerit testium productioni, auditur alios producendo.*

28 *Post didiscita testificata non recipiuntur alij testes.*

29 *Regio iure omnes tres dilationes sub vna conceduntur, & non successiuè.*

30 *Arbitrio iudicis taxari debet dilatio.*

31 *Iure communi dandæ sunt in criminalibus duæ dilationes accusatori, & reo tres.*

32 *Termini porbatorij varij iudicantur.*

33 *Termini probatorij sunt arbitrarij, ac propterea restringi poterunt, seu prorogari.*

34 *Iure regio iudices non possunt prolongare terminos probatorios vltra octuaginta dies, quando fieri debet probatio aquende los puertos.*

35 *Quando probatio fieri debet allende los puertos, terminus probatorius tantũ potest vsque ad centum & viginti dies prorogari.*

36 *Ex causa bene potest iudex terminum probatorium coarctare.*

37 *Quando probatio fieri debet vltra mare, aut extra regnum, possunt petere partes terminum vltramarinum.*

38 *Sex mẽses assignantur in termino vltramarino, & quæ requirantur vt cõcedi debeat sermone Hispano traditur.*

39 *Si probatio fieri debeat apud Indos, nõ terminus vltramarinus, sed dilatio ordinaria vnius anni peti debet.*

40 *Si terminus probatorius in prima instantia petitus non fuerit, in causa appellationis exigi poterit.*

41 *Libellus petitionis termini vltramarini sermone Hispano conceptus.*

42 *Responsio iudicis ad petitionẽ termini vltramarini.*

43 *Pars producit testes ad testificandum super petitione termini vltramarini.*

44 *Sententia iudicis interlocutoria, qua præcipitur parti petenti terminum vltramarinum, vt pecunias deponat ad persoluendas sportulas & pœnam.*

45 *Probatio facta, nulla dilatione à iudice assignata, valida est & tenet.*

46 *Elapso termino à iudice assignato non possunt amplius testes recipi.*

47 *Testes ante elapsum terminum producti & iurati possunt etiam eo elapso examinari.*

48 *Si dilatio assignetur à iudice, testes intra dilationem debent iurare & examinari, aliàs non admittuntur.*

49 *Post testium publicationem non potest testis examinari.*

50 *Impertinentes & superfluus probationes iudex admittere non debet.*

51 *Si iudex admiserit probationem cum hac clausula, Saluo iure impertinentium & non admittendorum. euitabit pœnam l. 3. tit. 12. p. 3.*

52 *Testis qui aliàs non debuit ob eius infamiam examinari, si examinatus fuerit, ad torturam fidem facit.*

53 *Si apponatur clausula, Saluo iure non admittendorum. & testis fuerit examinatus qui aliàs examinandus nominatus erat, nullam nec ad torturam fidem faciet.*

54 *Testes*

54 *Testes nisi parte citata recipi non debent.*

55 *In crimine sodomiæ testes etiam parte non citata recipi poterunt.*

56 *Ex partium conuentione etiam parte non citata testes recipi possunt & in alijs casibus remissiuè.*

57 *Intra sex dies sunt objciendæ exceptiones testibus.*

58 *Quando pars aduersa præsens est testiũ depositionibus, statim in termino probatorio negotij principalis exceptiones eis opponere debet.*

59 *Exceptio, quod testis fuit nummis corruptus, opponi põt intra sex dies, siue præsens, siue absens pars inueniatur.*

60 *Pars cum præsens est ad testium depositiones, protestari tenetur suas exceptiones saluas fore, vt postea eas intra sex dies probare possit.*

61 *Articulus est pars intentionis, continẽs id quod quis probare intendit per testes aut scripturas.*

62 *Articuli multum differunt ab interrogatorijs*

63 *Forma interrogatorij ex parte actoris sermone Hispano.*

64 *Caput in quolibet interrogatorio poni debet, vt iudici, & tabellioni cõstet, illud esse ad instructionem testium.*

65 *Testes debent cognoscere personam litigantium à quibus & contra quos producuntur.*

66 *Quando factũ sumit effectum ex persona tantum vnius litigatoris, sufficit vt testis eũdem tatum cognoscat.*

67 *Constitutum debet præcedere debitum.*

68 *Vt actio de constituta pecunia locum habere possit, necessarium est, vt principale debitum nulla possit exceptione elidi.*

69 *Fama publica tantum inducit semiplenam probationem.*

70 *Fama publica iunctis alijs adminiculis & vno teste plenam probationem inducit.*

71 *Positio est pars intentionis, continens id, super quo quis petit ab aduersario responderi.*

72 *Prius sunt faciendæ positiones quàm articuli proponendi.*

73 *Hodie positiones & articuli simul concipi & formari debent.*

74 *Si pars aduersa aliquem articulorum confiteatur, articulus conuertitur in positionem.*

75 *Pars debet positionibus respondere per verbum, Nego, aut per verbum, Confiteor.*

76 *Responsio debet esse clara.*

77 *Pars non potest positionibus respondere per verbum Credo, vel, Non credo, quia positiones fiunt ad inducendam certam probationem.*

78 *Verbũ, Credo regulariter non probat.*

79 *Positionibus sic responderi non potest, Nego narrata, prout narantur: sed simpliciter respondendum est.*

80 *Iussus à iudice positionibus respondere, si clarè & simpliciter non respondeat, pro confesso habendus est.*

81 *Pœna quòd positionibus non respondẽs pro confesso habeatur, in causis criminalibus locum non habet.*

82 *Aduersus eam fictam confessionem, quam lex inducit, probatio admittitur in contrarium.*

83 *Lex rebus & nõ verbis imponi debet.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

84 *Si reus positionibus non respondeat, ac per hoc pro confesso habeatur, & postea aduersus confessionem in contrarium probauerit, nihilominus actor releuabitur à positionum probatione, quas aliàs probare debebat.*

85 *Ad hoc vt reus nolens positionibus respondere pro cõfesso habeatur, necessarium est eum à iudice præsente tabellione interrogari, vt respondeat.*

86 *Si reus à tabellione ex iudicis commissione interrogetur, & respondere nolit, non est habendus pro confesso.*

87 *Qui ponit, cẽsetur fateri id quod ponit.*

88 *Qui articulos format nõ cõfitetur eos.*

89 *Quando articuli ponũtur propositionibus, eos intelligitur quis fateri.*

90 *Positionibus hodie tenetur quis respondere sine vlla termini dilatione, & absque sui aduocati consilio.*

91 *Si respõdendo quis positionibus falsum iurando respondeat, solum Deum vltorem habet.*

92 *Actor positionibus respondens, & falsum iurans, in amissione causæ punitur: reus autẽ pro confesso habebitur.*

93 *Articuli ideo porriguntur, vt per eos testes examinentur.*

94 *Articulorum copia parti aduersæ dari debet.*

95 *Copia interrogatoriorũ nõ est præstãda.*

96 *Hodie nec articulorum, nec interrogatoriorum copia parti aduersæ exhibenda est.*

97 *Testis sponte propria ad testificãdum veniens, vtpotè se ingerens, suspectus reputatur.*

98 *Testis debet examinari ab eodẽ iudice.*

99 *Probatio iudici et nõ notario fieri debet*

100 *Ex causa potest cõmitti testium examinatio.*

101 *Si in processu non cõstat de cõmissione examinationis testium, processus est nullus.*

102 *Si testes sint in alio loco, iudex potest cõmittere eorum examinationem iudici illius loci.*

103 *Instrumenta sunt producenda coram proprio iudice.*

104 *Sine iuramento non valet testis depositio.*

105 *Præcedere debet testis iuramentum eius depositionem.*

106 *Si incõtinenti testis deposuerit, & iurauerit validum erit eius dictum.*

107 *Testis non potest per procuratorem iurare.*

108 *Testes ita sunt secretè & sigillatim examinandi, vt alter eorum alterius dictum scire non possit.*

109 *Si secunda dilatio, quæ, Quarto plazo dicitur. (vt testes iurare possint) denegata fuerit pars appellare poterit.*

110 *Peti põt prorogatio del quarto plazo.*

111 *Prorogatio non est, termino qui prorogatur finito.*

112 *Elapso termino probatorio non possunt amplius testes produci.*

113 *Aduersus omissam allegationem, vel termini lapsum restitutio peti potest, dummodo is eam petat cui de iure cõpetere restitutio possit.*

114 *Si minor criminaliter aliquem accusset, non restituitur aduersus omissam allegationem.*

115 *Minor iurisperitus restitui non potest aduersus omissam allegationem, cõtrarium tamen defendit Sarmiẽto.*

116 *Ad-*

116 *Aduersarius etiam maior potest vti termino probatorio minori concesso.*

117 *Restitutio semel est concedenda.*

118 *Minori non datur procurator, sed curator.*

119 *Propter negligẽtiam procuratorum minoris, potest minor restitui.*

120 *Restitutio non conceditur pro modica læsione.*

121 *Restitutio competit minori iure speciali, non iure ordinario.*

122 *Restitutio non iure actionis, sed iudicis officio nobili postulatur.*

123 *Minor ipso iure læsus esse cẽsetur, allegationibus omissis, absque eo quod probet.*

124 *Minor ita demum in alijs casibus restituitur, si probet se minorem, & læsum esse.*

125 *Quando minor facit actum, ex quo sibi nulla vtilitas prouenit, sed potius potuit damnũ sibi inferri, ipso iure læsus esse censetur.*

126 *Minor intra quindecim dies à die publicationis testium, vel à die termini elapsi commemorandos restitutionem aduersus allegationem omissam postulare debet.*

127 *Interrogatorium super articulo restitutionis sermone Hispano cõpositũ.*

128 *Si pars aduersa positiones negauerit, duobus testibus adhibitis proceditur ad sententiam.*

129 *Sententia, qua minor restituitur, sermone Hispano concepta.*

130 *Pars debet citari vt ad publicationẽ testium veniat.*

131 *Sufficit vna citatio, vt pars aduersa ad videndam testium publicationem veniat.*

132 *Si pars citata non comparuerit intra terminum, aduersa pars eius contumaciam incusare debet, & tunc testium dicta publicabuntur.*

133 *Publicatio testium qualiter de iure regio fit, sermone Hispano cõponitur.*

134 *Dictis testium publicatis amplius nõ possunt testes produci.*

135 *Testium publicatio omissa non reddit processum nullum.*

136 *Si omissa fuerit testiũ publicatio, quæ à parte petita fuit, & processus erit nullus.*

137 *Regio iure si publicatio testium omittatur, processus est nullus.*

138 *Ablatiuus absolutus cõditionẽ facit.*

139 *Conditio formam inducit.*

140 *Omissio formæ quemcunque actum vitiat.*

141 *Omissio publicationis testium ita demum reddit nullum processum, si ab eius denegatione fuerit appellatum.*

142 *In causis etiam criminalibus, publicationis testium omissio reddit processum nullum.*

143 *Testis intra terminum productus potest aliquando, etiam attestationibus publicatis, examinari.*

144 *Etiã post didicita testificata instrumenta admittẽda sunt, vsque ad causæ conclusionem.*

145 *Producens instrumenta post didicita testificata, iurare debet se de nouo inuenisse.*

146 *Etiam publicatis attestationibus potest peti restitutio aduersus omissam probationem, si talis persona eam petierit, quæ de iure restitui possit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

147 *Publicatio fieri debet per iudicem, qui de negotio cognoscit.*

148 *Etiam si alicui committatur testium examẽ, non põt eius dicta publicare.*

149 *Publicatio ideo fit, vt partes dicta testium sciant, & eis exceptiones opponere possint.*

150 *Intra sex dies debent testibus exceptiones opponi.*

Octauum Tempus probationis, & testium producendorum.

1 POSTQVAM fuerit cõclusum à partibus, vel elapsi fuerint termini, iudex tenetur proferre intra sex dies sententiam interlocutoriam, per quam recipiat 2 partes litigãtes ad probationẽ: alioquin si intra dictum terminum non proferat, damna propter litem retardatã soluere debebit, cũ quinquaginta mille dipondijs, si requisitus fuerit à parte, vt sententiam proferat, aliàs ante requisitionem pœnam supradictam non incurret, iuxta text. in l. 1. titu. 17. libro. 4. Recopila. & tradit Didacus Perez in l. 11. tit. 11. libro. 3. Ordin. & in l. 6. titu. 16. lib. 3. Ordin. & q̃ partes recipiãtur ad probanda allegata, & q̃ testes admittatur est de iubstãtia iudicij, vt probat glos. in summa. 2. q. 1. & glos. in l. prolatam. C. de sentent. & interlocut. omnium iudic. & de iure regio, probatur in l. 2. titu. 15. part. 3. & in l. 2. & 3. titu. 16. part. 3. & in l. 1. tit. 6. libr. 4. Recop. tradit Auend. in. 1. respõso. n. 7. quã sententiam interlocutoriam iudex forma sequenti concipiet.

Sentencia interlocutoria de prueua.

EN Salamanca, a primero dia del mes de Agosto, de 1581. años ante mi el presente escriuano, y testigos de yuso escriptos: el dicho, señor Alcalde mayor dixo que deuia de recebir y recibio a ambas las partes a prueua de lo por ellas dicho y alegado, con plazo y termino de nueue dias primeros siguientes, saluo iure impertinentium & non admittendorum: Y mando citar a ambas las partes para ver presentar jurar, y conoscer los testigos que la vna parte presentare cõtra la otra, y la otra cõtra la otra: y firmolo de su nõbre. Testigos, fulano y fulano.

Expositio huius sententiæ.

3 DIximus, *Recibio a prueua, &c.* Probatio nihil aliud est quàm alicuius rei per argumenta ostensio, secũdum gl. in Rubr. C. de probat. receptam à Saliceto & Paulo ibi. num. 2. Rota noua. 465. nu. 4. Aretino. n. 1. Barbac. num. 5. & Decio. n. 4. in Rubr. extra. de probat. Et hanc definitionem testatur commu nem Gometius in. §. item si quis. nu. 4. Instit. de Act. & eam defendit Beroius in dict. Rubr. extra, de probat. num. 25. tametsi multi relati à Didaco Perez in Rubr. ti. 11. libr. 3. Ordi. in gl. 1. cã impro bẽt: vbi aliã ipse assignat. Et quid veniat appellatione probationis docent Feli. n. r. & Decius. n. 13. in Rub. extra, de probat. 4 Et aduerte q̃ sex sunt species probationis ad quas cæteræ rediguntur: prima est quæ fit per testes omni exceptione maiores: Secunda quæ fit per priuilegia,

gia, aut instrumenta indubitata: Tertia quæ fit per iuramentum parti delatum: Quarta quæ fit per cõfessionem factam in iudicio: Quinta quæ fit per euidẽtiam facti: Sexta quæ fit per coniecturas, & præsumptiones. Et has sex species probationis congerit Oldendorpius in Tract. de probationibus. §. 2. num. 1. & Didacus Perez, vbi suprà. Et probatio est duplex semiplena, & plena. Et quod sint genera semiplenæ probationis tradit Speculator in titu. de probat. §. videntur. nu 5 mero. 28. Probatio autem plena & legitima est quæ fit duobus testibus, aut per instrumenta, secundum glos. in. l. cum de indebito. verbo, Legitimis. ff. de probat. not. Felin. cap. prudentiam. §. sexta. num 2. de offic. delegat. Barb. in cap. at si clerici. num. 105. de iud. Iaſſ. l. fin. §. licentia. numer. 2. C. de iure deliberandi, Decius in Rubr. nu. 8. extrà, de probatio. 6 probatio tamen testium ex vna parte, præfertur probationi factæ per instrumenta ex altera parte, quia probatio testium efficatior est, secũdum glo. Rubr. extra, de testibus receptam communiter ex Bald. Panorm. Imol. & omnibus ibi. Felin. in Rubric. n. 1. & in cap. cum Ioan. de fide instrum. num. 35. per tex. in Authent. de instrumentorum cautela & fide, in princ. versi. si verò tale, collat. 6. Fa 7 cit text. in dict. cap. cum Ioann. §. porro. dum probat, instrumentum reprobari posse per duos testes omni exceptione maiores, etiam si non sint ex descriptis in instrumento illo, secũdum cõmunem opinionem ex Felino ibi, nu. 35. & Decio in cap. Tertio loco. nu. 11. de probat. & & Couar. lib. 2. Variarum. cap. 13. nu. 10. Nec huic veræ resolutioni obstat text. in l. in exercendis. C. de fide instrument. 8 quatenus inquit quod in exercendis litibus parem vim habent testes, & instrumenta. ergo videtur quòd non sit efficacior probatio testium probatione instrumenti: Nam respondeo, quòd text. ille est accipiendus in hunc sensum, quòd probatio ita fieri potest per testes, sicut per instrumenta, & vtraque plena & legitima erit: nõ tamen inde sequitur, probationem testium efficaciorem non esse. Rursus prædictæ resolutioni non ob 9 stat tex. in dict. ca. cum Ioan. ibi, Trium. vbi ad reprobationem instrumenti requiruntur tres testes, nec duo sufficiunt, ergo videtur probationem per instrumentum efficatiorem esse: Nam respõdeo, quòd ideo ibi requiruntur tres testes ad reprobationem instrumẽti, quia cum instrumentum æquipolleat duobus testibus, vt firmat glo. ibi recepta communiter, & in illo text. esset vnus testis pro instrumento, ad reprobationem illius instrumenti fuerunt necessarij tres testes, vt superior probatio esset: qua ratione si duo testes essent pro instrumento, tunc quatuor testes requirerentur ad improbandum instrumentum, Et in hũc sensum text. illum dicit Imol. ibi. colu. penult. optimum, & Felinus. num. 43. Decius consil. 101. nume. 2. in fin. volu. 1. Alexand. consil. 93. num. 12. volum. 5. & Couar. vbi suprà, alioquin enim probatio per duos testes efficatior est, quàm probatio per instrumentum, vt suprà re 10 soluisti. Sunt tamen plures casus, in quibus requiruntur plures quam duo testes, quos congerit Specul. titu. de teste. §. restat de numero. Barto. Tract. de testibus. c. de numero testium. Nulla tamẽ 11 causa terminari poterit testimonio vnius testis quantumvis legitimo, iuxta tex. cap. licèt vniuersis. in fin. & in cap. licèt ex quadam. de testibus. In aliquibus 12 verò casibus dictum vnius fidem facit, quorum triginta cumulat Speculator vbi suprà. nu. 8. Et alios plures casus congerit Felin. capit. veniens. 1. de test. columna penult. Deci. in consil. 56. volumine. 1. Iaſſ. in repet. l. admonendi. nu. 178. ff. de iure iur. & Dueñas in regul. 84. in 13 fin. Aduerte quòd licèt in vna causa plures testes produci possint, iudex tamen multitudinẽ testiũ refrænare potest, iuxta text. l. 1. §. 1. ff. de testa. Et de iure huius regni numerus testium taxatus est vsq; ad trigin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 ad triginta: & in Lusitania vsq; ad viginti, vt probat tex. in l. 7. tit. 6. lib. 4. Reco. & ordinatio Lusitanorum. lib. 2. titu. 42. §. 1. Praxis vero in tribunalibus inferiori-
15 busiam obtinuit, quòd tantùm duodecim testes in qualibet causa recipiantur
16 super quolibet articulo. Qui testes compelli poterunt per iudicé vt veniãt ad testificãdum, iuxta tex. in l. si quãdo. C. de testibus. & in l. 6. titu. 6. libr. 4. Recop. & in ordinatione Lusitaniæ, lib. 3. titu. 42. §. 20. debenq; à parte adduci vel à iudice ci
17 tari: alias si sponte se offerant præsumuntur suspecti, vt in l. quæ omnia. §. 1. ff. de procura. text. in Authen. de testibus. §. si verò ignoti. collatione. 7. not. Barto. l. post legatum. §. his verò. ff. de his, quibus vt indig. Panorm. c. cum in tua. nu. 2. de sponsal. Hippoly. in singu. 140. & Alex. Stiaticus in pract. iud. c. 16. num. 40. Nec obstat text. in dict. l. post legatum. §. his. vbi denegatur actio pro legatis exigendis legatarijs sponte testificantibus in fauorem eorum, qui testamentum de falso accusabant, Ergo constat quòd sponte se, obtulerũt: nam si inuiti testificarentur, non dicerentur indigni, nec ab eis legatum auferretur: Nam respondeo, q̃ ab accusatoribus fuerunt producti, licèt postea sponte testimonium protulerũt, ideoq́ue admissi fuerunt. ita illum text. intelligunt Bart. ibi. & Bald. in Authen. sed nouo iure. num. 2. C. si cert. petatur.
18 Pari modo quando testis se offert, & iudex ei iuramentum defert partibus præsentibus, & non contradicentibus bene admittitur secundum Felin. in cap. 2. nu.
19 24. extra, de testibus. Quo fit quod testis à parte oblatus, & precibus productus idoneus reputatur, & fides sibi adhibetur, per text. in cap. cum in tua. ibi, offeruntur. de sponsal. & ibi firmant Panor. num. 2. & Imol. cap. 2. de test. num. 9. nam etsi testis pretio corrumpatur, non tamen precibus, secundum Panormit. num. 1. Felin. num. 1. & Decium num. 6.
20 in cap. 1. de testibus. Quinimo pars poterit testem instruere de his quæ dicturus est, secundum Bald. in l. data opera. nu. 47. C. de his qui accus. non poss. probatur in l. 8. tit. 6. lib. 4. Recop. quam omnino vide.
21 Quæ autem in testibus requirantur vt fides eis adhibeatur Commemorat. l. 3. ff. de test. l. 8. & 28. titu. 16. part. 3. & centum quæ in testibus iudex considerare debet vt eis fides sit adhibenda tradit eleganter Ioan. Besanius in consuetudinibus Auerniæ. cap. 8. art. 7. & plura congerit Couar. in practic. quæstionibus. c. 18. & Simancas in libr. de catholicis instit. tit. 64. de testibus. à num. 3. & causas ob quas testis repelli possit refert Speculat. tit. de test. §. 1. versi. item quòd fuit ob carmen. & Petrus de Ptolomæis in repet. l. admonendi. num. 115. ff. de iure iur. Nepos de Monte Albano in Tract. except. §. si qui videre. pag. 441. qui excusus extat in fine practicæ Mansuerij. Ferrara. in sua pract. in Rubr. de forma, iur. testi. & Simancas vbi suprà, cap. 64. de testib. & Didacus Perez in Rubr. titu. 11. lib. 3. Ordinam. Et quæ pœna puniri debeant falsi testes determinat. l. 4. & 7. titu. 17. libr. 8. Recopil. & Anto. Gom. in l. 83. Taur. à nu. 7. & Iulius Clarus lib. 5. Senten. §. falsum. num. 19. quo in loco plura congerit de falso teste.
22 Diximus in dicta sententia interlocutoria, *Con plazo y termino de nueue dias, &c.* licèt enim olim vnica tantùm dilatio ad probandum in causis pecuniarijs daretur, iuxta tex. in l. oratione. & l. fin. ff. de Ferijs. & ibi Bart. Paul. Alexand. not. 1. & Iaſ. & Maranta de ordin. iud. 6. p. sub tit. de dilatione. n. 2. Postea tamen inductũ
23 fuit, iudicem posse tres dilationes, & non plures concedere, per tex. in. c. in causis. 13. de testibus. vbi dicitur, quòd testes vltra tertiam productionẽ non debẽt produci, & glo. exponit, ibi, productionem, id est, dilationem. quasi text. probet tres dilationes, & non plures concedi posse: nam finita prima dilatione, iudex (iusta causa allegata) dabit secundam dilationem, & iterum tertiam: quartam verò

24 verò non dabit nisi adhibita iuris solennitate, de qua in cap. vltra tertiam. 55. de testibus. & in Authen. de testibus. §. quia verò. versic. si verò deducens. collatione 7. Et hunc intellectum ad text. dict. cap. in causis. seq. ibi Cardi. & eundem assignant. glo. in cap. induciæ. 2. §. spatium. verbo, Quam semel. 3. quæst. 3. & gloss. in l. fin. ff. de ferijs. & iste intellectus approbatur de iure regio per text. in. l. fin. titu. 15. & in l. 33. titu. 16. part. 3. & in l. 15. titu. 8. lib. 2. Fori. Et iuxta hunc intellectum est accipiendus text. in dict. l. oratione. & text. in l. interdum. ff. de iudic. Nec obstat text. in dict. l. fin. ff. de ferijs: nam respondetur illud olim statutum fuisse, post ea verò vtilitatis gratia introductum fuit plures dilationes posse dari, secundum Innocen. & Bald. in dict.
25 cap. in causis, tamen id non procederet, quando pars renuntiaret productioni testium, pendente prima, vel secunda dilatione, secundum glos. in dict. cap. in causis. quam omnes sequuntur ibi, & probatur eius opinio in cap. de testibus. 29. & c. constitutus. 46. de testibus. & notat Barto. in Authen. at qui semel. num. 12. C. de probat. intelligens quòd hoc esset ve-
26 rum, quando renuntians productioni testium sciret se alios testes habere, secus esset si hoc ignoraret. & doctrinam Barto. dicit communem Paul. Castrens. in dict. Authen. at qui semel. Aretinus nu. 6. & Felin. num. 3. in dict. cap. in causis.
27 De iure tamen huius regni licèt pars renuntiaret productioni testium, posset alios testes producere. vt in l. 34. titul. 16.
28 part. 3. Pari modo secunda & tertia dilatio non esset concedenda quando pars didisceret testificata in prima, vel secunda dilatione, iuxta text. in dict. cap. vltra tertiam. Quòd tamen sublimita, vt
29 per Belame. ibi. num. 8. Hodie verò de iure huius regni tres dilationes simul dantur sub vna & non successiuè iuxta text. in l. 15. titu. 8. libro. 2. Fori. & ibi tradit Montaluus in gloss. 1. & ita in praxi receptum est, quanuis l. 33. titul. 16. part. 3. disponat, has dilationes successiuè dan-
30 das esse. Et quanta debeat esse vnaquæque dilatio, quam iudex ad probandum concedit, dicendum erit, quòd hoc relinquitur arbitrio iudicis, habito respectu ad distantiam loci, ad qualitatem personarum, & causæ: quibus consideratis, iudex poterit breuiorem, vel longiorem dilationem concedere, secundum Speculat. titu. de citatione. §. nunc de temporum. in fine. & habetur in cap. quo ad consultationem, in fin. de re iudi. & facit text. in l. 1. vbi Bart. C. de dilat. Et quòd ad prædictas tres causas sit reducendum, an dilatio prorogari, vel coarctari debeat, resoluit Ripa in l. 2. num. 26. ff. de re iudi. & prædictarum trium causarum exempla ponit Menochius in lib. 2. de arbitra. centu. 1. casu. 52. à num. 10. In hisce verò regnis praxis quæ magis viget, & frequentatur, est, quòd si causa est magna, dantur tres termini inclusi sub prima dilatione, De nueue en nueue dias, &c. & si causa est media, De seys en seys dias, &c. & si causa est minima, (Como quando ay alguna confesion de parte, y la cantidad no esta liquida, o quando es sobre salarios de criados, moços de soldada, aprendizes de officios, alquileres de casas, y otras cosas desta calidad:) En tales causas se dan los terminos de tres en tres dias, y otras vezes se recibe a prueua con termino de quatro o seys dias, con toda carga de publicacion, conclusion, y citacion para sentencia: quod omne arbitrio iudicis relinquitur. Et hæc eadem praxis obseruatur in causis criminalibus, grauibus quãdo in eis ad instantiam partis proceditur: quando verò in causis criminalibus proceditur ex officio iudicis, vel per denuntiationem, tunc los mas ordinario es, que los juezes hazen cargo de su officio a los Reos, y con lo que dixeren desde luego reciben a prueua con termino de quatro o seys dias, como les parece, con toda carga de publicacion, conclusion y citacion para sentencia

Universidad de Deusto
Biblioteca

tencia. &c. Et ita in cauſis criminalibus dilatio eſt arbitraria iudicibus, vt reſoluit Iulius Clarus libro. 5. Sentent. §. fi. Pract. crimi. quæſt. 48. numer. 2. Licèt de iure communi dandæ ſint duæ dilationes accuſatori, & reo tres, iuxta text. l. fin. ff. de ferijs. & ibi gloſſ. mag. & not. Iulius Clarus vbi ſuprà. Quando el termino probatorio fue concedido ſin toda carga, ſi no que ſe fueró dando tres terminos ſub prima dilatione de nueue en nueue dias, o de ſeys en ſeys dias, o de tres en tres dias, tunc elapſi illi tres termini ſub prima dilatione conceſſi, datur ſecunda dilatio, quæ vulgo, Quarto plazo, dicitur cum iuramento petentis, iuxta text. in l. 15. titu. 8. lib. 2. Fori. quod iuramentum neceſſarium erit, ſi à parte petatur ſecundum Felin. in dict. cap. in cauſis. de teſtibus. Et hanc ſecúdam dilationem iudex ſuo arbitrio concedit, habito reſpectu ad diſtantiam locorum, & ad qualitatem perſonarum, & cauſæ, & intra hanc ſecundam dilationem, quæ Quarto plazo, dicitur, petitur prorogatio de quarto plazo, quæ eſt vltima dilatio, vt in. l. 1. C. de dilat. & cum iuramento petentis conceditur arbitrio iudicis, habito reſpectu ad ſupradicta. Et prædicta praxis obſeruatur ferè ſemper in tribunalibus ſecularibus huius regni, & etiam in tribunali iudicis Metropolitani reſidentis in hac ciuitate Salmantina, at verò in tribunalibus eccleſiaſticis non conceditur prorogatio de quarto plazo, vt probatur, in dict. capit. in cauſis, & in dict. capit. vltra tertiam, & ibi Innocent. & Docto. communiter. Y lo miſmo ſe guarda en la audiencia Scholaſtica de Salamanca, y con los juezes Apoſtolicos della. Et eſt aduertendum quòd cum huiuſmodi termini probatorij, ſint arbitrarij, poterunt reſtringi, ſeu prolongari arbitrio iudicis, attenta qualitate perſonarum, & cauſæ, & diſtantia locorum, vt ſupra reſoluiſti: de iure tamen huius regni iudices non poterunt prolongare terminum probatorium vltra octuaginta dies, quando probatio fieri debeat aquende los puertos: vel vltra cétum & viginti dies, quando debeat fieri allende los puertos. Coarctare tamé hos terminos bene poterũt, habito reſpectu ad diſtantiam locorum, & ad qualitatem perſonarum, & cauſarum: & ita de iure iudices bene poterunt hos terminos concedere, & non longiores. Vnde prædicti tres termini incluſi ſub prima dilatione, & terminus incluſus in ſecunda dilatione, quæ vulgo, Quarto plazo, dicitur, & prorogatio de quarto plazo, non debent excedere terminum octuaginta dierum aquende los puertos, vel terminum centum & viginti dierum, Allende los puertos, iuxta text. in l. 1. tit. 6. lib. 4. Recop. Aliquãdo tamé probatio eſt facienda vltra mare, vel extra regnum in aliqua prouincia, & tunc partes petunt terminum Vltramarinum: & qualiter concedi debeat de iure communi, & in foro eccleſiaſtico tradit Innocent. receptus communiter ex Feli. ibi in dict. c. vltra tertiam. de iure tamen huius regni terminus vltramarinus peti & cõcedi debet, modo ſequẽti, ſcilicet, Que ſe da termino de ſeys meſes, dando las partes q̃ lo piden informacion de q̃ tienen los teſtigos vltra mar, y que ſe hallaron en el lugar a la ſazó donde el fecho acaeſcio, y nombrando los por ſus nombres: la qual informacion han de dar dentro de treynta dias: Y mas han de jurar que el dicho termino no ſe pide de malicia: Y han de depoſitar luego dineros para las coſtas que la parte contraria hiziere en yr, o embiar a ver preſentar, jurar y conoſcer los teſtigos, ſi no probare en el dicho termino ſu intẽcion: el qual termino vltramarino, no ſe puede conceder ſi las partes no lo pidieren juntamente cõ el termino ordinario, y que deſde luego corra con el termino ordinario: de ſuerte que en tal caſo todos los terminos ſeã de ſeys meſes y no de mas, y q̃ vayan cor riendo vno en pos de otro: y que no ſe pueda dar otro termino por quarto plazo, ni quinta dilacion, ni con reſtitucion ni en otra manera: y quãdo la prouança ſe aya de hazer en las iſlas de Canaria, o en qualquier dellas, o en otras por eſtar en ellas los teſtigos, los juezes podran añadir, o méguar el dicho termino, teniẽdo conſideracion a la diſtãcia del lugar, y a la calidad de la cauſa. Hæc omnia procedunt ex diſpoſitione. l. 1. cũ duabus ſequẽ tibus. tit. 6. lib. 4. Recop. Intellige tamen terminũ hunc vltramarinũ tunc dici quãdo factum cõtigit in his partibus, & probatio eius fieri debet vltra mare, vel extra regnũ, quia teſtes ibi ſunt: cæterùm quando factum contigit apud Indos, vel vltra mare, tunc terminus peti non debet tanquã vltramarinus, ſed potius tanquã terminus ordinarius, De vn año, o dos, ſegũ la diſtancia, porq̃ quando ſe ha de probar la coſa q̃ paſſo en las Indias, por termino ordinario ſe recibe a prueua con vn año y medio para la nueua Eſpaña, y para otras partes de las Indias: Y cõ termino de dos años para las otras prouincias del Peru. vt habetur in Pragmatic. 42. c. 15. l. 24. de las Indias: & ſi in prima Inſtantia terminus iſte petitus non fuerit, in ſecunda Inſtantia appellationis, vel ſupplicationis poterit peti, & erit concedendus, qui terminus vltramarinus erit petẽdus forma ſequenti, vt iuuenes inſtruantur.

PETITIO TERMINI
Vltramarini.

41 PEdro, en la cauſa q̃ tratò cõ Geronymo, Digo, q̃ la dicha cauſa eſta recebida a prueua cõ nueue dias por. v. m. è yo tẽgo algunos teſtigos de q̃ pretẽdo aprouecharme para prouar mi intẽtion, los quales ſon fulano y fulano, por auerſe hallado preſentes en eſta ciudad al tiempo q̃ el dicho Geronymo ſe coſtituyo por pagador de los cien ducados q̃ me deuia el dicho Ioan, y auer viſto lo q̃ paſſo, y al preſente eſtã fuera deſtos reynos vltra mar en tales Indias o Iſlas. A. v. m. pido y ſuplico que auida informacion de lo ſuſodicho, me mande cõceder y conceda el termino vltramarino, que el derecho acerca deſto diſpone, para que corra con el ordinario: que yo eſtoy preſto de depoſitar luego los dineros neceſſarios para pagar las coſtas y eſpenſas q̃ la parte aduerſa hiziere en yr, o en venir, adõde eſtan los dichos teſtigos a verlos preſentar, jurar y conoſcer: y para pagar la pena que me fuere pueſta ſi no probare con los dichos teſtigos mi intencion, ſobre que pido juſticia, y el officio de. v. m. imploro, y pido lo por teſtimonio: y juro a Dios y a eſta Cruz † que no pido de malicia el dicho termino, &c.

42 Preſentada la dicha peticion, el dicho ſeñor juez dixo q̃ viſto que el dicho Pedro pedia el termino vltramarino, para que corrieſſe juntamente con el termino ordinario, y que auia jurado no pedirlo de malicia: que dando le informacion de lo ſuſodicho, y depoſitãdo luego dineros para pagar la pena que le fuere impueſta, y las coſtas, q̃ el eſtaua preſto de hazer juſticia.

43 Y luego el dicho Pedro q̃ pide el termino vltramarino, preſenta dos o treſteſtigos q̃ digan y depongan por el tenor del dicho pedimiento. Eſta informacion ſe ha

se ha de dar dentro de treynta dias (como arriba diximos) y dada, el juez pronuncia vn auto en la forma siguiente.

44 En Salamãca, a tãtos dias de tal mes y de tal año, el dicho señor Alcalde mayor, auiẽdo visto la informacion dada por el dicho Pedro, de como los testigos q̃ fueron por el nõbrados estan fuera destos reynos en tales Indias, q̃ mandaua y mãdo q̃ el dicho Pedro depositasse luego tantos marauedis para pagar las costas de la parte cõtraria, y la pena: para q̃ si no prouare con los dichos testigos lo por el alegado, pagara los dichos marauedis q̃ depositare, y desde luego sin otra condenacion ni informacion dixo que le condenaua en ellos, &c.

Y luego el dicho Pedro haze deposito del dicho dinero en quien el juez nombrare: y le concede el dicho termino por sentencia, en la forma siguiente.

En Salamãca, a tãtos dias de tal mes y año, el dicho señor Alcalde mayor auiendo visto este processo, dixo q̃ deuia recebir, y recibio el dicho pleyto a prueua, cõ plazo y termino de seys meses primeros siguiẽtes: los quales corran y se cuẽten desde oy dia en adelãte, desde el qual dixo q̃ concedia y cõcedio el termino vltramarino, q̃ le fue pedido por parte del dicho Pedro, attento q̃ hizo las diligẽcias necessarias q̃ cõforme a derecho se deuen hazer: y dixo q̃ denegaua y denego otro qualquier termino que le fuesse pedido, y que se entiẽdan ser todos los terminos ordinarios de la ley que en este pleyto podrian ser concedidos, y que corriesse juntamente con el primero termino. Y dixo, que mandaua y mando q̃ ambas las partes gozassen del dicho termino, y fuessen citadas para ver presentar, jurar y conoscer los testigos que la vna parte presentare contra la otra, y la otra cõtra la otra. Y assi lo pronuncio, y mando, y firmo de su nombre. Testigos, fulano y fulano.

45 OMnibus supradictis adde q̃ si probatio recepta fuerit nullo termino à iudice assignato, benè valet secũdũ Bart. per tex. ibi in. l. in crimine. n. 1. ff. ad l. Iul. de adult. Bar. Bald. & omnes in. l. fi. ff. de ferijs. Panor. n. 17. Deci. & Feli. n. 14. in. c. licèt causam. de probat. & Marantã,
46 de ordine iud. 6. p. de dilatione. n. 13 Præfixio tamen termini operatur hunc effectũ, q̃ termino elapso non possunt amplius testes produci, vt probatur in. d. c. licèt causam. & in. l. 34. tit. 16. p. 3. glo. in. l. si
47 ea. C. cui accus. nõ poss. si verò testes fuerint producti, & iurati in termino, examinari poterũt elapso termino secũdum Felin. in suo repertorio. verb. Testes. in parte testes si sunt producti. &c. Et plures alios relatos à Didac. Perez in. l. 5. titu. 8. lib. 3. Ordin. in glo verb. No seyendo legitimas las excepciones, &c. versi. sed tamen in cõtrarium. Et ita cõmuniter practicatur secundũ Feli. in. c. licèt causam. n. 19. in fi. de probat. & si ipse ibi n. 23. op. positũ teneat. In quo tamen articulo erit distinguẽdum, vt per Panorm. in. d. ca. licèt causam. de probat. quem explicat ibi Decius. n. 31. omnino videndus. Aduerte tamen q̃ in casibus, in quibus testes producti, & iurati intra terminũ examinari possunt post terminum, illud procedit in termino

48 termino à iudice assignato, cæterũ in termino ab ipso iure statuto nõ sufficiet testes esse, productos, & iuratos in termino, sed etiã intra terminũ examinãdi erũt, secũdùm Felin. & plures alios, quos ipse refert in. d. c. licèt causam. nu. 20. & firmat Didac. Perez vbi suprà, & hoc exẽplificat
49 i. specie. l. 2. tit. 12. lib. 4. Recopil. Deinde intellige, q̃ in illis casibus, in quibus termino elapso examinari poterũt, examen fieri debet ante publicationẽ testiũ: argumento text. in. c. constitutis, de testibus. in Lusitania verò quot, & quantæ dilationes ad probandum erunt cõcedendæ, disponitur in lib. 3. Ordi. tit. 41. cum suis. §§.
50 Diximus in. d. sententia interlocutoria: *Saluo iure impertinentium & non admittendorum.* quia iudex admittere nõ debet probationes impertinẽtes, vt probat text. in. l. ad probationẽ. C. de probat. l. si defensor. §. fi. ff. de interrogat. act. & in. c. iudicantem. 30. q. vlti. ibi ad rei veritatem & text. in. c. per tuas. in fi. de simonia. & firmat gl. in. c. fi. verb. Absq; rationabili. de confess. in. 6. notat gl. in. c. dilecti. verb. Interloquuti. de except. & explicat. ibi Deci. n. 4. & in. c. in præsentia. à. n. 16. vbi. n. 34. in fi. hoc limitat. & Guido Pap. decis. 347. & Alex. in cõsi. 166. n. 7. vol. 6. & probat tex. in. l. 2. tit. 12. p. 3. & l. 174. styli. & in l. 4. tit. 6. lib. 4. Recop. Sed si cum prædicta clausula admiserit, & in futurum apparuerit q̃ non debebant admitti, pro non admissis habentur, & sunt nullę ipso iure, & iudex euitauit pœnã sibi infligendam à. l. 2. tit. 12. p. 3. secundum gl. 4. c. cum contingat. de officio delegat. firmat. Bald. in. l. momentaneæ. C. qui legitimã personam. Bart. n. 11. & Iaſ. n. 31. in. l. si duo patroni. §. Idem Iulianus. ff. de iure iur. Maran. de ordi. iud. 6. p. actu. 4. nu. 23. & probatur in. l. 4. tit. 6. lib. 4. Recop. Operatur alium effe
52 ctum prædicta clausula, nempè q̃ licet testis, qui ob suam infamiam, vel alium defectum non debuit examinari, fuit examinatus, faciat indicium ad torturam, secundum Barto. communiter receptum in. l. maritus. nu. 3. ff. de quæstionibus. & Panor. cap. 1. nu. 9. de cõfess. & Anto. Gom.
53 3. Tom. Variarum. c. 12. n. 20. Tametsi apposita fuerit prædicta clausula, talis testis inhabilis nullũ indicium faciet, secũdum Bart. & Docto. vbi supra, & Areti. in cap. testimonium. col. 5. de testibus.

Diximus in dict. sententia interlocutoria. Y mando citar a las partes para ver presentar, jurar, y conoscer los te-
54 stigos, &c. quia prædicta citatione non præmissa, depositio testium erit nullius momenti, iuxta text. cap. 2. iuncta sua glos. verb. Audire. extra, de testibus. & ibi Docto. communiter. & in Authent. sed etsi quis. C. de testibus. & in. l. 23.
titu. 16. part. 3. Quòd tamen fallit quan-
55 do testis reciperetur super crimine sodomiæ: nam tunc propter immanitatem criminis partenon citata testimonium testis valet, secundum Ioan. Andr. & Archid. in cap. 1. de homic. in. 6. & Auenda. in responso. 31. num. 10. Fal-
56 lit etiam quando ex conuentione partium testis produceretur: nam tunc etiam parte non citata eius depositio valida erit, vt cum communi Docto. resoluit Couar. libr. 2. Variarum. cap. 13. num. 5. & quatuordecim casus in quibus possunt examinari testes absque citatione partis cumulat Felin. in dict. c. 2. de test. cõgerit duos Corsetus in súis notab. sub verbo, Testis. in notab. incip. in loco, alios duos posuit Marsil. in singul. 24. & in repet. l. de vnoquoq; . ff. de re iudi. col. 15. versic. sed vltra eum. Prædicta tamen citatio operatur hunc effectum, q̃ quælibet pars posit opponere obiectiones contra personas, & attestationes testiũ sui aduersarij, vt colligitur ex. d.
c. 2. de test. & ex Bald. & alijs in. l. si quam
do. C. de testibus, Quo fit q̃ licèt huiusmodi obiectiones de iure regio oppo-
57 nendæ sint intra sex dies post publicatas attestationes, vt probat text. in. l. 1. tit. 8. libr. 4. Recopil. tamen si tempore quo testes producerentur, pars aduersa
58 esset præsens, statim deberet illas objcere in termino probatorio negotij principalis,

cipalis, vt optimè aduertit Ioan. Matienço in Dialogo relatoris. 3. p. c. 45. nu. 5. Quòd ibi sublimitat nisi vitia aut repulsæ corru
59 ptionis testiũ obijcerentur: vt putà si aduersus testes opponatur, ipsos aduersario pecunia, vel alia re eis data, corruptos fuisse, vt falsum deponerẽt: nã huiusmodi obiectiones post publicationẽ intra sex dies opponi poterunt, siue obijciens, vel eius procurator tẽpore productionis testium præsens absens ve fuerit. Et licèt extra predictũ casum pars præsens tẽpore productionis testiũ, in termino probatorio nõ oponeret repulsas aduersus testes pro
60 ductos tamẽ tenetur cõtra partẽ aduersam protestari suas exceptiones saluas fore, & cũ hac protestatiõe poterit postea facta publicatione intra sex dies opponere prædictas obiectiones: nam per talẽ protestationem videtur recedere à suo consensu tacito, vt notat Bald. in l. si quis testibus. nu. 7. C. de testibus. per tex. cap. præsentium. de testibus. in. 6.

Postquam enim iudex protulerit prædictam sententiam interlocutoriam probationis, tabellio statim illã intimat vtrique parti: & tũc vnaquæq; pars concipit suos articulos, iuxta quos testes examinari debeant, actor scilicet, iuxta libellum suæ petitionis, diuidẽdo sigillatim, clarè, breuiter, & distinctè per verba affirmatiua, omnia & singula contenta in suo libello, secundum Specul. tit. de test. §. nunc videndum. nu. 18. Et ex diuerso reus cõci
61 pit suos articulos iuxta libellos suarũ exceptionum: nam articulus est pars intentionis cõtinẽs id, quod quis probare intendit, per testes vel scripturas, secundũ Bald. in l. generaliter. §. sed iuramẽto. C. de rebus creditis. nu. 3. glo. & Docto. in c. 2. de testi. in. 6. & Marant. de ordi. iud. 6. part. actu. 4. de positione, seu articulorum productione. nu. 1. Et huiusmodi articuli sermone Hispano apud nos appellãtur, In
62 terrogatorios de pregũtas: licèt de iure cõmuni articuli multum differant ab interrogatorijs, vt colligitur ex glos. in cap. 2. verb. Interrogatoria. de testib. in. 6. Sunt enim interrogatoria, quæ facit pars, præsentatis articulis, & testibus contrariæ partis, ad effectum veritatis indagandæ, & faciendi variare testes in altero ex illis decem prædicamentis congestis à Bald. in l. testium. C. de testib. secũdum glo. dict. cap. 2. de testibus. in. 6. & Marant. d. 6. part. actu. 7. de interrogatoriorum productione. Quæ interrogatoria apud nos sermone Hispano appellantur, Repreguntas. Et vt rectius articuli concipi possint, aduocatus vtriusq; partis præ oculis & manibus habere debet libellos vtriusq; partis, vt docet Cũrtius in Tract. positionũ. n. 23. Qui articuli modo sequenti pro instructione inuenum erunt formandi.

Forma Articulorum ex parte Actoris.

63 PReguntas por parte de Pedro vezino desta ciudad de Salamanca, en la causa con Geronymo vezino de la ciudad de çamora, sobre y en razon de cierta deuda que el dicho Geronymo le deue por Iuan vezino desta dicha ciudad, &c.

j Primeramente seran preguntados los testigos por el conoscimiento de las partes litigantes, y si conocen al dicho Iuan, y tienen noticia desta causa, &c.

ij Item si saben que el dicho Iuan deuia cien ducados al dicho Pedro, que por el mes de Março proximo passado deste presente año el dicho Pedro le auia empreſtado, y el dicho Iuan se obligo de darselos y pagarselos al dicho Pedro, &c.

iij Item

iij Item si saben que deuiendo el dicho Iuan los dichos cien ducados al dicho Pedro, el dicho Geronymo vino al dicho Pedro è le dixo q̃ los cien ducados q̃ el dicho Iuan le deuia q̃ el los pagaria por el, è que los tomaua a su cargo y quenta, è se constituya por su pagador: lo qual todo passo a principio del mes de Mayo proximo passado deste presente añ̃o, Digan lo que saben, y declaren por que tiempo passo lo contenido en esta pregunta, &c.

iiij Item si saben, que de mas de los dichos cien ducados q̃ue por razon de la dicha promessa, el dicho Geronymo deuia al dicho Pedro, le deuia otros dozientos ducados por razon de vna heredad que el dicho Pedro le auia vendido, &c.

v Item si saben que quando el dicho Pedro hizo pacto è conueniencia con el dicho Geronymo, en que le remitio y perdono dozientos ducados, fueron los que le deuia por razon de la venta de la dicha heredad, è le quedo deuiẽdo los cien ducados de la promessa, y ansi no se incluyeron en el dicho pacto y concierto: è si se incluyeran los testigos lo supieran, è no pudiera ser menos por auerse hallado presentes al dicho concierto, &c.

vj Item si saben, que el dicho Pedro tiene pagados al dicho Geronymo dozientos ducados que le auia empreſtado, è dellos se ha dado por contento è pagado: los quales son los que al presente le pide por via de reconuencion, &c.

vij Item si saben, q̃ todo lo susodicho es la verdad, publica voz y fama, è comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por posiciones al dicho Geronymo, a. v. m. pido le mande que los jure, absuelua, è declare, conforme a la ley y so la pena della: y para ello, &c.

Expositio huius interrogatorij.

64 DIximus, *Preguntas por parte, &c.* Ponitur enim in quolibet interrogatorio caput eius per prædicta verba, vt iudex & tabellio intelligãt interrogatoriũ illud esse ad instructionẽ testiũ super tali re, & causa, & inter quas personas, vt colligitur ex tex. in cap. 2. iuncta glo. verbo, Interrogatoria de testibus. in. 6.

65 Diximus in Primo Articulo, *Sean preguntados por el conocimiẽto de las partes. &c.* quia testes debent cognoscere personas litigantium, à quibus, & cõtra quas producuntur, alioquin cõgruè testificari non poterunt, secundũ glo. in. c. cum causam. verbo, De causis. extra, de testibus. & glo. in cap. 2. verbo, Interrogatoria. eod. titu. in lib. 6. Panorm. d. c. cum causam. n. 16.

66 Quòd verum intellige quãdo factum super quo testis deponere debet, sumit effectum ex parte vtriusq; litigantis: si verò effectum suscipiat ex parte vnius, tũc sufficiet illum cognoscere, secundùm Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de test. §. 1. n. 55. in litera. M. Et idem est quando esset

testificãdum super actione reali, cuius oppositum obseruãdum esset quando super actione personali esset testificãdum: tunc enim necesse erit quod vtrumq; cognoscat, secũdum glo. in l. 3. §. 1. verb. Quanta fides. ff. de testibus. & Ioan. And. sequuntur Panorm. n. 16. & Felin. n. 2. in d. c. cum causam. & Iaſ. in l. fi. in princ. n. 5. C. de iure deliberand.

67 Secundus & Tertius Articulus appositi fuerũt, quia ad hoc vt competat actio de cõstituta requiritur, q̃ aliquod debitũ præcedat, vt resoluisti in Quarto Tempore, in libello petitionis actoris.

Quartus & Quintus Articulus appositi fuerunt ad excludendam exceptionẽ rei asserentis, exceptionem pacti de non petendo cõpetere priori debitori, & per cõsequens actionem de constituta per illud

68 elidi: nam ad hoc vt competat actio de cõstituta necesse est, debitum non posse elidi per aliquam exceptionẽ à prætore inductam, iuxta text. in l. quod si maritus. ff. de cõstituta pecunia, & in dicto Quinto articulo fuit adiecta illa clauſula, (Y ſi ſe incluyeran los testigos lo ſupiera, y no pudiera ſer menos por auerſe hallado presentes) ad denotandum q̃ testis deponens de negatiua tenetur reddere rationẽ, etiã non interrogatus, videlicet, q̃ nõ potuisset talis actus fieri quin ipse vidisset, & audiuisset. iuxta gl. in Authen. de hæred. & falc. §. hinc nobis. verb. Et vidisse. collat. 1. quia q̃ non est non cadit in sensu, ideò rationis redditione opus est, secũdum Baldum in l. 2. C. de rescind. vend. & in istis proprijs terminis resoluit Thomas Grãmati. in decis. Neapolit. decis. 73. nu. 29.

Sextus Articulus fuit appositus ad excludendam recõuentionem, quam reus allegauerat.

69 Vltimus Articulus fuit positus, nam licèt fama publica de per se nõ inducat plenam probationem, sed semiplenam, secũdum glo. in c. 1. verb. Fama. extra, de appellationibus. per text. in c. præterea. extra de testibus, & idem firmat gl. in c. veniens. 1. de testib. & glo. in l. 3. §. ciusdem. verb. Confirmat. ff. de testibus. & cõmuniter omnes ex Decio in. d. c. 1. n. 11. in fi. extra, de appellationibus. tradit Bart. in l. de minore. §. plurimum. nu. 30. ff. de quæstionibus. & ibi Hippolyt. nu. 27. Socin. in reg. 144. & Felin. in d. c. veniens. 1. & approbatur. l. 3. tit. 30. p. 7. tamẽ fama publica cum vno teste, & alijs adminiculis plenam probationem inducit secũdùm glo. & Doct. cõiter. in d. c. 1. ac ideo hodie cõmunis obseruantia habet generaliter capitulare de fama publica in fine articulorũ, secũdum Panor. in. c. inter dilectos. nu. 2. de fide instru. per illũ text. vbi postquam fuerãt multa allegata, & articulata, in fine capitulatur de fama publica.

Diximus in fine interrogatorij, Los quales articulos pongo por posiciones al dicho Geronymo, &c. positio enim est pars

71 intentionis cõtinens id, super quo quis petit ab aduersario respõderi, secũdum Bal. in l. generaliter. §. sed iuramẽto. C. de rebus creditis. vnde positio recipit solã confessionẽ partis aduersæ, & fit per verbũ, Ponit, ad effectũ, vt ponens releuetur ab onere probãdi, si pars aduersa cõfiteatur, iuxta tex. in c. statuimus. de confessis. lib. 6. & tradit Speculator. titu. de positionibus. §. 2. & differt ab articulo: quia articu

72 lus fit per verbum, Probare intendit, respicitq; probationes faciendas per testes vel scripturas in casu quo positiones negentur. Quo fit vt priùs positiones fiãt, & ad eas producendas detur vnus terminus, & deinde detur terminus ad producendos articulos, secundum Cardin. in Clem. sæpè. §. & quia. in. q. 6. & 7. de verb. signif. & Bald. in l. 2. §. quod obseruari, circa finẽ. C. de iure iur. propter calumniam dãdo. & probatur ex his quę tradit Speculator in tit. de teste. §. nunc videndum. col. 1. & colligitur ex verbis Alex. in l. inter stipulantem. in princ. ff. de verb. Nihilominus tamen, vt circuitus euitetur, & breuius

73 causa expediatur, iam hodie praxis recipit, quod simul articuli, & positiones concipiãtur: ideoq; prędicta clauſula adiecta fuit in fine interrogatorij ad effectum

ctũ, quod si pars aduersa ei respondendo aliquid confiteatur, ponens liberetur ab onere probãdi illud, iuxta tex. in d. Clem. sæpè. §. & quia. & not. glo. 1. in c. 1. de con

74 fessis. in. 6. Quo casu, scilicet, quãdo pars aduersa confitetur aliquid ex eo quod articulatum est, tales articuli succedunt loco positionum: si verò neget, tunc succedunt loco articulorum, vt super eis testes examinari possint, secundùm Card. in d.

75 § & quia. & Speculatorem in tit. de teste. §. nunc videndum, post principium. positionibus, itaq; positis ab vna parte alteri, iudex præcipit eidem, q̃ iuramentum calumniæ præstet, & positionibus respondeat, vt probatur in l. 1. tit. 6. lib. 4. Recopil. quod iuramẽtum appellatur calũniæ in tit. 7. lib. 4. Recop. quod tamen re vera est, de veritate dicẽda, vt aduertit Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordi. glo. 4. in fin. Quocirca pars cui positiones ponuntur, tenetur eis respondere simpliciter & sine plica, per verbum, Nego, vel, Confiteor talem positionem, iuxta text. in l. 2. tit. 7.

76 lib. 4. Recopi. Et est ratio, quia responsio debet esse clara, vt probat text. in l. de ætate. §. quod autem. & ibi Bart. ff. de interrogatorijs actionibus. & Alciatus in l. 1. §. si quis simpliciter. nu. 24. ff. de verborum. Nec poterit respondere per verbum, Cre

77 do, vel, Non credo, iuxta text. in dict. l. 2. tit. 7. lib. 4. Recopil. & est ratio, quia cùm positiones fiant ad certam probationem inducendam, quæ tamen induci non po-

78 test per verbum, Credo, vel, Non credo, quod dubitatiuũ est, nec regulariter probat, secundum glo. in testium. verbo, Præsto. C. de testibus. & in cap. quoties, extra de testibus. gloss. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuia arcẽda. Card. in cap. sacris. notabili. 6. de his, quæ vi. & Hippolyt. in l. ex libero. n. 14. ff. de quæstionibus. Ideoq; text. in d. l. 2. tit. 7. lib. 4. Recop. Determinat, positionibus respõderi non posse per verbum, Credo, vel, Non credo. per quam. l. 2. in hoc corrigitur. l. 1. eiusdem tituli. & libri, disponens positionibus posse responderi per verbum, Credo, vel, Non

79 credo. Rursus positionibus respõderi nõ poterit, Nego narrata, prout narrãtur, vt probat text. in d. l. 2. tit. 7. libr. 4. Recopil. Sed requiritur respõsio simplex & clara, vt ibi disponitur, & docet Berous in decis. 234. n. 12. & 13. Alciat. vbi suprà. n. 29. Vn-

80 de si iussus à iudice positionibus respondere, clarè, & sine plica eis nõ respondeat, pro confesso habebitur, iuxta text. in c. 2. de confessis. lib. 6. & in dict. l. 1. & 2. tit. 7. lib. 4. Recop. vbi præscribitur forma qualiter positionibus respondendum sit, & sub qua pœna: Ideoq; in prædicta clausula dictum fuit, Los jure, absuelua, y declare cõforme a la ley, y ſo la pena della, &c. & in foro ecclesiastico loco illorum verborum subrogantur verba sequentia, Los jure, y declare cõforme à derecho,

81 y ſo la pena del, &c. Quæ tamen pœna ſolummodo locũ habet in causis ciuilibus, non verò in criminalibus, neq; vbi de dolo agitur, secundùm Bart. in. l. 1. C. de pœ-

82 nis iudicis qui malè iudicauit. Cõtra quã tamen fictam confessionem probatio in contrarium admittitur, secũdùm Angel. Paul. Cast. num. 5. in l. si is qui. C. qui testamenta facere possunt. & consentiunt Anto. de Butrio in cap. ex parte. de cõfessis. Aret. consi. 146. nu. 5. & Alex. consil. 145. num. 4. lib. 6. Nec obstat, q̃ si probatio in contrarium admitteretur, videtur pœna

83 prædicta de nihilo seruire ac. l. illam impositam verbis fuisse, contra tex. in l. omne verbum. C cõmunia de legatis. & in

84 c. cõmissa. de electione in. 6. Nam respõdeo adhuc prædictam cõfessionem fictã magni effectus esse, cùm ob eã onus probandi quod incũbebat actori positiones ponenti, transferatur in eum cui positio

85 nes ponuntur. Aduerte tamen quod ad hoc vt nolens positionibus respondere habeatur pro cõfesso, necesse est, q̃ ab ipso iudice personaliter coram tabellione interrogetur, vt respondeat, iuxta tex. in c. 2. de confessis. in. 6. ibi interrogatus, iuſſuſq; à iudice. & in l. 2. tit. 7. lib. 4. Reco-

86 pil. ibi, en presencia del juez. Quo fit talẽ pro cõfesso non haberi, si à notario ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudicis cõmissione interrogetur, & positionibus nolit, veluti debet, respõdere, vt expressè probãt prædicta iura & firmat glo. in d.c.2. verbo. Iussus. & sequitur ibi Anch. col. 2. quod est memoriæ tradendum secũdum Didac. Perez in l.1. titul. 4. lib. 3. Ordin. col. mihi. 935. Et de his positionibus erit videndus Cinus. in l. 2. §. qđ obseruari. n. 12. C. de iure iur. propter calumniam. & Speculator in tit. de positionibus. & glo. 1. c. 1. de cõfessis, in. 6. Lanfrancus de Oriano, & Curtius in tractatu de positionibus, & Marãta de ordine iudiciorũ. 6. p. 4. act. de positione seu articulorũ. vbi, num. 6. cũ pluribus resoluit discrimen esse inter positiones & articu-
87 los: nam qui ponit, censetur fateri illud, quod ponit, vt firmat gloss. in dict. cap. 1. de confessis, in. 6. Alex. in. consil. 71.
88 col. 1. volum. 3. Qui verò articulos facit, no cẽsetur fateri id quod dicit in articulis, vt nõtat Panor, in. c. cũ venerabilis de excep. Ioã. Andr. in. c. fi. de iure. iur. in 6. Ant. de Butrio, & Doct. in. c. fi. de cõfessis Barto. in dict. l. 2. §. quod obseruari. & Alex. in cõsi. 70. col. pen. versi. præterea. volu. 2. Quo fit. q̃ licèt nõ videatur quis
89 cõfiteri ea, quæ in articulis, vel in interrogatorio cõtinentur, tamẽ quãdo interrogatoriũ, & articuli ponũtur pro positionibus bene videtur ea confiteri, secundùm Bar. in l. vbicunq; nu. 2. ff. de interrogatorijs actionibus. & Anto. Gomez tertio Tomo Variarum. c. 12. num. 14. Quo circa aduocatus aduertere debet, ne in interrogatorio, vel articulis ponat aliquid quod eius parti præiudicet: quod verum est, nisi pars aduersa positiones neget: nam tunc ex eis iuuari nõ poterit, argum. text. in. c. ex eo. de reg. iur. lib. 6. & in. c. cũ olim. de censibus. glo. in cap. cum veniss̃et. de eo qui mittitur. Bart. in l. post legatũ. nu. 2. ff. de his quibus vt indignis.
90 & Alexãd. cõsi. 92. nu. 5. Quibus positionibus hodie interrogatus de iure huius regni tenetur respõdere statim absq; vlla termini præfixione, & sine cõsilio sui aduocati, vt disponitur in. d. l. 2. titu. 7. lib. 4. Recop. Quod tñ limitat Hostiens. in. c. dilecti. de iudicijs. quẽ refert & sequitur Socinus in repet. l. 1. col. 4. ff. de vulgari. Socinus in repet. l. 1. col. 4. ff. de vulgari. & Marant. de ordine iudiciorũ. 6. p. dicto actu. 4. num. 16. in rustico, vel idiota, qui quãdo examinatur in suo examine potuerit interesse eius aduocatus, vel procurator, ne ob eius simplicitatẽ decipiatur, quod æquum est, & adde, quòd licèt Maranta, vbi suprà. n. 17. firmet, quòd si principalis cum iuramẽto respõdendo posi-
91 tionibus falsum deponat, de periurio puniendus non erit, sed solùm Deum habebit vltorem: tamen de iure huius regni per dict. l. 2. tit. 7. lib. 4. Recopil. si ta-
92 liter positionibus respondens de periurio ex actis ipsius processus apertè conuictus fuerit, ita quòd appareat scienter falsum dixisse, vltra alias pœnas erit puniendus, si fuerit actor in amissione causæ, si verò fuerit reus, quòd pro confesso habeatur. Et quis ordo seruetur in articulis & positionibus faciendis in Lusitania, vide Ordi. Lusitanorũ. lib. 3. titu. 40. cum suis. §§.

Porrecto interrogatorio articulorũ iudex illud recipit, dicendo, que se admita: y ponga en el processo, Saluo iure impertinentium, & non admitendorum. &c. præcipitq; perillud testes examinari: nam ad hunc effectum articuli
93 dantur, vt per eos testes examinentur secundùm glo. 1. in Clem. 1. de officio delegat. Et aduerte quòd licèt de iure, copia articulorum (quos nos sermone Hispano appellamus, Interrogatorio de preguntas) dari debeat parti aduersæ, ad effectum præsentandi interrogatoria contra testes, partis aduersæ, ad veritatem indagandam, & ad faciendos illos variare, vt probat Panorm. in capit. per tuas. col. fi. de testibus. & Bald. in l. 2. C. vt lite pendente per text. & ibi glo. verbo, Interrogatoria. in cap. 2. de testibus. libr. 6. & tradit Maranta in dict. actu. 4. num. 19. non verò copia interrogatorio
65 rum, quæ nos semone vernaculo dicimus, Repreguntas, secundum Innocen-
& Panor.

& Panor. nu. 2. in. c. per tuas. extra de testibus. glo. in. c. 2. verbo, Interrogatoria. de testibus. in. 6. Alex. in. l. 2. C. de edendo. Ias. in. l. 1. §. de edenda. num. 9. ff. de edendo. Maranta in dict. actu. 4. numer. 21. & in actu. 7. num. 3. Dueñas in Regula. 51 numero. 5. Tamen hisce regnis apud tribunalia secularia iam praxis obti-
96 nuit, quod nec copia articulorum, id est, del interrogatorio de preguntas: nec copia interrogatoriorum, id est, de repreguntas, danda sit parti aduersæ. In quo articulo consulendus erit stylus cuiuslibet tribunalis: Salmanticæ enim apud iudicia secularia nullatenus copia articulorum, id est, del interrogatorio de preguntas, parti aduersæ datur: in foro tamen ecclesiastico Episcopi Salmantini copia articulorum parti aduersæ exhibetur in causis beneficialibus, iuris patronatus, matrimonialibus, decimalibus, & criminalibus, in alijs verò de stylo non datur. In tribunali autem iudicis Metropolitani in ciuitate Salmantina residentis indistinctè, in omnibus causis copia articulorum parti aduersæ datur. Cæterùm copia interrogatoriorum, id est, de repreguntas, in nullo tribunali conceditur, quod de iure procedit per text. & glo. in cap. 2. verb. Interrogatoria. de testibus. in. 6. & tradũt Innoc.
97 & Panorm. in. d. c. per tuas. Deinde vnaquæq; pars suos testes producit: nam ad hoc vt testis idoneus reputetur, & fides ei adhibeatur, requiritur quod à parte sit productus in causis ciuilibus, & in criminalibus agitatis ad instantiam partis: vel q̃ à iudice sit citatus in causis, in quibus ex officio procedit: Quinimo precibus partis testis produci poterit, iuxta text in cap. cum in tua. ibi, offeruntur, de sponsalibus, & ibi Panor. nu. 2. Imol. Panor. Feli. & Decius. in cap. 4. extra, de testibus: Poterit etiam pars testem instruere de ijs quæ dicturus est, secũdum Bald. in dict. l. data opera. n. 47. C. de his qui accusare nõ possunt. & in. l. 8. titu. 6. lib. 4. Recopi. & nos etiam in isto Tempore in expositione sententiæ interlocutoriæ, in versic. Recibio a prueua, &c. Latius resoluimus.

Aduerte q̃ in causis etiam ciuilibus, te-
98 stes coram ipso iudice produci debẽt, & coram eodẽ iurare, & ab eodem examinari, iuxta text. in. l. 3. §. Diuus. ff. de testib. & in. l. solam. iuncta. glo. C. de testibus. gl. in. l. iubemus. 1. C. de liberali causa. gl. in. l. hac consultissima. §. fi. verbo, Deposi tiones. C. qui test. facere poss. & gl. in. l. cu-
99 rent. ff. de testibus. Et est ratio, quia probatio fieri debet iudici, & nõ notario, iuxta text. in. l. quinquaginta. ff. de probationibus & ita pro regula ponit Bald. in. c. si quis testium, in princ. extra, de testibus, & latè prosequitur Felinus in cap. cum causam. n. 26. de testibus. Couar. lib. 2. Variarum. c. 13. nu. 10. & Menoch. in Tract. de Recup. poss. Remedio. 15. q. 26. n. 344. & in consi. 100. n. 43. vbi prædictam regulam limitant, nisi iudex expressè hanc facultatem committat notario causæ, inter
100 ueniente aliqua iusta, & speciali causa, vt probatur in. d. c. si qui testium. & in. c. 2. de iud. lib. 6. & in. l. ad egregias. ff. de iure iur. & in. l. 22. titu. 11. p. 3. Et regulariter hæc cõmissio fit ex generali impedimento multitudinis negotiorum secundum Salicetum in Authen. apud eloquentissimum. C. de fide instrum. & Felin. d. c. cũ causam. n. 28. Couar. & Menoch. vbi suprà. Et ita in praxi quotidie obseruatur, q̃ pars producens testes, coram iudice petit eorum iuramentum, receptionem, & examen tabellioni committi, quam commissionem iudex facit, & de ea in proces-
101 su constare debebit, alioquin nullitas actus induceretur, vt docet Menochius in. d. consi. 100. Limitant etiam prædictã regulam, quando testes essent in loco re-
102 moto à loco iudicij: nã tunc iudex hanc commissionem faceret iudici illius loci, vel si iusto impedimẽto testes detinerentur, ita q̃ ad iudicem venire non possent, iuxta text. in. l. iudices. C. de fide instrum. & in. d. c. cum causam. & ibi Felin. nu. 27. & 31. Menochius in dict. Remed. 15. q. 26
103 nu. 346. Pari modo si ꝓbatio per instrumenta fieri debeat, producenda erunt co-

ram iudice, nec ſufficiet coram notario, iuxta text.in.l.adoptio.ff.de adopt. & in cap.accepimus.c.contingit.& ibi glo. & Felin.de fide inſtrum. & latè Felin. in. c. quoniam contra.n.39.de probat. & Couar.lib.1.Variarum.c.1.nu.5. Quinimo ſi inſtrumẽta fuerint producta antè litem conteſtatam, poſtmodum debent reproduci in iſto Tempore coram eodem iudice ſecundum Felin.c.1.nu.28. de prob. & Couar.d.lib.1.c.1.n.5. Poſtmodũ teſtes
104 iurare debent, alioquin eorum depoſitio non valebit,iuxta tex.in.l.iuſiurandi. & in.l.ſi quãdo.C.de teſtibus.& in. c. de teſtibus.& in. c.fraternitatis.& in. c. tuis quæſtionibus.extra de teſtibus.& in. d.l. 23.tit.16.p.3.Speculator in tit.de teſte.§.ſequitur.nu.1.Iaſ.in.l.admonendi.n.216.ff. de iure iur. Niſi à partibus iuramẽtum remittatur teſtibus,vel niſi matrona aliqua ſuper inſpectione ventris deponat: nam tunc de veritate non iurat,quãuis de credulitate iurare debeat,ſecundum gl.l.iuſiurandi. C. de teſt. & in.l.1.ff. de ventre inſpi.& ibi communiter omnes. text. tamen.d.l. 23. non requirit iuramentum à matrona deponente de credulitate,quan
105 uis Gregor.Lup.ibi,in glo.4. ad hoc non aduertat. Quinimo ſatis non erit,ſi teſtis priùs deponat,& deinde iuret: nã neceſſe eſt,q iuramentum præcedat,ſecũdum Panorm.n.8.& Doct.in.d.ca.de teſtibus.& Boerium,in deciſ.259.& probatur in. l.3. &.23.tit.16.p.3. & tradit Abendanius in reſponſo.1.nu.12.poſt Couar.lib.2.Varia-
106 rum.c.13.n.2. Quod tamen intellige verum,niſi teſtis in cominenti abſq; vllo interuallo poſt depoſitionem iuramentum præſtet,ſecũdum Bald.in.l.iuriſiurãdi. C. de teſtibus.& Tiraq.de retractu. §.1.gl.5. nu.8. Quod iuramentum teſtis præſtare
107 non poterit per procuratoré,iuxta text. in.c.licèt ex quadam.verbo,Proprio, extra de teſtibus.& ibi Felin.col.2. teſtatur hanc eſſe cõmunem opinionem. Et formam iuramẽti præſtandi à teſte præſcribitur à tex.in Authen.ſed iudex nĩcta gl. ſi.ibi,& iuncta.l.presbyteri.C.de Epiſc.&
cleri.& ibi ponit expreſsè Bald.n.4.& de iure regio poniturin.l.24.tit.16.p.3. ſcilicet, Que poniendo ſu mano derecha ſobre vna ſeñal de Cruz,y diga que iura à Dios y a aquella Cruz,y a Sancta Maria, y a los ſanctos,y a las palabras de los ſanctos Euãgelios,que dira verdad de lo que ſupiere en razon de aquel pleyto en que es preſentado por teſtigo: anſi por la vna parte como por la otra: y que no mezclara falſedad,ni por amor ni odio, ni miedo,ni coſa que le ſea dada ni prometida: y q̃ ni por daño ni prouecho,que entienda le ha de venir,no dexara de dezir verdad,ni la encubrira: y que todo lo que ſupiere de aquel pleyto lo dira, aunque no ſea preguntado dello. Et hoc vltimum dicit Gregorius Lupus ibi in glo.4. optimã practicam eſſe,ad quam non ſolent aduertere iudices, quando ſumunt iuramentũ à teſtibus: nam per eam non poterit obijci teſti, q̃ depoſuit extra articulum ſuper quo nõ fuit interrogatus,nec iuratus. Ac ideo tu iudex ad iſtam practicam aduerte & fac,q̃ teſtis iuret,q̃ dicet omne id,quod de illo negocio ſcit, quamuis de eo non interrogetur. Et iſto iuramento præſtito à teſtibus ipſi reſpondere debent, (que anſi lo juran) & tunc iudex iterum eis dicit: Si anſi lo hizieredes,Dios os ayude,y ſino el os lo demãde mal y carament̃e! & teſtes reſpõdent,(Amen.) & ferè eandem formam refert Simancas de inſtit.catho. tit.64.nu.8. Et in hac re velim iudices admonitos eſſe,vt per ſeipſos, & non per tabellionem hoc iuramentum teſtibus deferant,illos admonendo quòd veritatem dicant.

Poſtea teſtes erunt examinandi intra terminum probatorium à iudice præfixum, de quo iam ſuprà in iſto Tempore
108 diximus. Qui teſtes ſecretè & ſigillatim ſunt examinãdi, ita q̃ vnus nõ ſciat quid alter dicat,nec ipſa pars intelligat: ita probat tex.c.venerabili.de teſt.c.inquiſitionis.§. 1. de accuſ. l. nullum. C. de teſti. docet Speculator in tit. de teſte. §. nunc tractãdũ. in princ. gl. in. c. 2. de teſtibus verb.

Audire.

Audire.& Rojas in ſingul.188.& examinator obſeruare debebit omnia tradita ab Speculatore, in.d.§.nunc tractandum. & ſi in primo termino cõtinenti tres dilationes teſtes nõ fuerint iurati, & examinati, peti poterit cum iuramẽto ſecunda
109 dilatio,quæ Quarto plazo dicitur, quam iudex ſuo arbitrio aſsignabit,& ſi eã abſq; cauſa deneget, pars poterit appellare, iuxta tex.in. c.ſignificauerũt. de teſtibus. & glo. in. c. in cauſis. eod. titu. receptam
110 cõiter à Panor. ibi. Poterit deinde peti prorogatio Quarti plazi cum iuramẽto, dummodo petatur antea quàm finiatur
111 terminus ille,aliàs non eſſet prorogatio, vt in.l.ſed etſi manẽte. ff. de precar. & in l.bonorum.& ibi Bart. ff. rem ratam haberi. Panor.in.c.de cauſis.nu.7. de officio delegat.& Didacus Perez in.l.1.titu.4.lib. 3.Ordi.glo.1. verſi. Viterius. Quæ tamen prorogatio in foro Eccleſiaſtico non da-
112 tur, vt ſuprà reſoluimus. Et elapſis terminis probatorijs,amplius non poterunt teſtes produci: nam hunc effectum operatur præfixio termini, vt in.c.licèt cauſam de probat.&.l.34.tit.16. p. 3. & firmat gl. 1.in.l.ſi ea.C.qui accuſare nõ poſſunt : & nos reſoluimus ſupra in iſto Tempore, in expoſitione ſententiæ interlocutoriæ
113 in fine ſecũdi articuli. Cæterùm ſi aliqua parsex litigãtibus fuerit minor. 25.annis, vel alia perſona,cui de iure cõpetat beneficium reſtitutionis in integrum aduerſus omiſſam probationem,& lapſum termini probatorij,reſtitutio erit petẽda,ſibiq; cõcedenda, & à iudice aſsignabitur alius terminus probatorius,iuxta text. & ibi Panorm.in.c.auditis. de in integrum reſtitutione, & probat tex.in. l. minor. 25. annis.ff.de minoribus.&.l.3.titu.19.p.6. Bart.notat in.l. nam poſtea. §. ſi minor. ff.de iure iuran.Iaſ.in.l.1.§.nouatio.ff.de operis nouinunt.Felin.in.c.fraternitatis. nu. 6. verſic. tertiò in quantum. de teſti-
114 bus. Minor tamen non erit reſtituendus aduerſus omiſſam allegationem,vel probationem contra reum criminaliter accuſatum,ſecundum Alex.in.l.1.§.nuntiatio.n.34.& ibi Iaſ.nu. 10. verſi.ſecũdo.ff. de noui ope.nũtia.& Anto.Gom.3.tom. Varia.c.1.n.7.poſt.gl. pen. in Clem. non poteſt.de procurator. in fin. iuxta quam doctrinam eſt limitanda ſupradicta reſolutio,& Regia.l.3.titu.8. libr.4.Recopil.
* [*Rurſus erit limitanda in repulſis obiectis contra teſtes,vel eorum dicta: nam ad
uerſus terminum elapſum intra quẽ ſunt opponendæ, nec aduerſus omiſſam probationem reſtitutio non conceditur, vt reſoluimus infra iſta prima parte, Tempore.9.nu.8.& probat.l.1.tit.8.lib.4.Cõpilat.& reſoluit Azeuedo in.l.3.tit.8.lib.
115 4.Recop.n.32.] Pari modo erit limitanda in minore iuriſperito, cui reſtitutio de negatur aduerſus omiſſam allegationẽ, & probationem,ſecũdum glo. quam ibi ſeq. dicens eam ſingularem Ioan.de Plat. & vnicam & ſingularem reputat Anto. Gom.in ſecundo Tomo Variarum.c.14. nu.5. verſi.Decimo. in fin. & ordinariam appellat,plures eam ſequentes referẽdo, Dominus Franciſcus à Sarmiento.libr.3. Selectarum.c.12.n.1.vbiipſe contrariam opinionem optimis fundamentis nititur defendere per totum illud caput.glo. inquam,eſt in.l.profeſsio. C. de muneribus patrimoniorum.libr.10.Et illius glo. quam plures ſequaces refert, & ſequitur Rolandus à Valle in Tract.de confect. inuentarij.2.p.q.6.& auiles in capitibus prætorum.cap.33.glo.in verb. A menos coſta.num.4. Inſuper erit limitanda quando opereretur reſtitutio poſt publicatas atteſtationes ad probandam aliquam exceptionem dilatoriam, vel declinatoriã: nam tunc deneganda erit ſecundum Innocentium in cap.coram de in integrum reſtitutio.& plures alios, quos refert Couar.in pract. quæſt.cap. 26. nu. 4. verſic. Quinto,& Alex.l.1.§. nouatio. nu. 33. ff. de oper.noui nuntia. Et tradit Marant. 6.part.tit.de Appellatione in ſecũdo actu principalli.nu.83. De iure regio terminis ſiſte probatorius per viam reſtitutionis concedendus,excedere non debet dimidietatem termini probatorij in cauſa

principali assignati: & in sententia, in qua restitutio cõceditur erit deneganda alia restitutio petenti, iuxta tex. in l. 3. titu. 8. lib. 4. Recopilat. (*Et censebitur denegata in illa prima instantia, tam in secunda instantia iterum poterit peti & concedi. & si in prima instãtia fuerit semel concessa, vt colligitur ex l. 5. tit. 9. lib. 4. Recopil. & ibi tenet Azeuedo. n. 4. & semel vidi sit iudicatum in audientia Galletiæ.)

116 Aduerte etiam q̃ aduersarius maior poterit vti termino probatorio concesso minori ad probationem faciendam iuxta prædictam l. Regiam, quæ opinio cõprobatur ex tex. in l. pen. C. de tẽp. in integrum restit. petend. & ibi not. Bart. Bald. & Paul. & tenet Anto. Gomez. in dict. 2. Tom. cap. 14. nu. 5. versic. Decimo infertur, in fin. Et quia frequenter casus iste in causis occurrit, vt iuuenes instruantur, petitio restitutionis & eius concessio erit formanda modo sequenti.

Petitio restitutionis aduersus omissam probationem.

FVlano curador ad litem de fulano mi menor, digo que por negligencia y descuydo de sus fatores y procuradores se le ha passado el termino probatorio, que fue concedido en la causa q̃ trata con fulano, y ha dexado de alegar y prouar lo que a su derecho le conuenia: y por ser menor deveynte y cinco años, como por su aspecto parece, y en lo suso dicho auer sido enormemente leso y damnificado, de derecho le compete el beneficio de la restitucion in integrum aduersus omissam allegationẽ & probationem. Porende a. v. m. pido le mande consta y conceda la dicha restitucion in integrũ aduersus omissam probationem & lapsum termini, sobre que pido justicia y costas, y el officio de. v. m. imploro, y juro a Dios y a esta Cruz + en anima de mi menor, y la mia, que esta Restitucion no pido de malicia, &c.

Expositio supradictæ petitionis.

117 DIximus, *Fulano curador ad litem, &c.* ad denotãdum quod minori non datur procurator, sed curator, vt in §. inuiti. Instit. de curatoribus. & in l. 2. C. de in litem dando tutore, vel curatore.

118 Diximus, *Por negligencia y descuydo, de sus fatores, &c.* ad denotandum quod propter hanc causam minor restituitur, vt in l. minor. 25. annis. ff. de minoribus. & in l. 3. titu. 19. p. 6. Bart. in l. nam & postea. §. quod si minor. ff. de minor. & Ias. in l. 1. §. nuntiatis. ff. de noui operis.

119 Diximus, *Enormemente leso, &c.* ad denotandum, q̃ pro modica læsione non conceditur restitutio, vt notat glo. communiter approbata in cap. 1. de in integrum restitutione.

120 Diximus, *Le compete el beneficio, &c.* ad denotandum quòd restitutio minori cõceditur de iure speciali, non vero de iure ordinario, vt probatur in l. in causa. la segunda. in princ. ff. de minor.

121 Diximus, *Y el officio de v. m. &c.* ad denotandum q̃ restitutio officio iudicis nobili conceditur, vt probat tex. in cap. 2. de offi. iud.

Et oblata

Et oblata prædicta petitione restitutionis tunc summariè probatur, petentẽ restitutionem minorẽ esse. 25. annis, nec probatio læsionis ad hanc restitutionem

122 concedendam requiritur, quia eo ipso minor censetur læsus per ipsum actum omissionis. quo casu minor restituitur absque probatione læsionis, vt probat text. in l. si minor. 36. §. 1. ff. de minoribus. & tradit Panor. in c. auditis. n. 7. de in integrum restit. & Aug. Beroius. in c. 1. nu. 6. eodem tit. & Rodericus Suærez in allegatione. 20. nu. 8. Licèt enim ad

123 concedendam restitutionem in integrum probari debeat, petentem minorem, & læsum esse ex tali actu, iuxta tex. in l. q̃ si minor. §. non semper. & in l. ait prætor. §. non solùm. 1. versi. mihi autẽ. & in l. non oĩa. ff. de minoribus. & in l. nã postea. §. si minor. ff. de iure iur. & in l. minoribus. 1. C. de in integrum restitu. & in l. 1. 2. &. 6. tit. fi. part. 6. & vtrobiq; Doct. notant. & Anto. Gomez. 2. Tom. Varia. c. 14. n. 5. versi. quæro tamen. Tamen vbicũq; minor facit actum, ex quo

124 nulla vtilitas sibi prouenit, sed potuit sibi damnum inferri, eo ipso censetur læsus, & danda erit sibi restitutio absq; eo q̃ læsionem probet, ita probat text. in l. interdum. 20. ibi. hoc enim ipso. ff. de minor. & text. sic intelligendus secundum glo. ibi in. d. l. si minor. §. 1. & in l. si quis patrem. versic. proinde. ff. ad Macedo. tex. sic intelligendus. in l. 1. C. de in integr. restit. secundũ Panor. Beroium, & Rodericum Suarez vbi supra, & Dominum Frãciscũ à Sarmiento. lib. 3. Select. c. 13. nu. 2. Vnde cum ex solo actu omissionis, allegationis, & probationis, minor censeatur læsus, cũ ex eo nulla vtilitas sibi proueniat, sed damnum possit inferri, nimirũ si restitutio sit ei danda absq; probatione læsionis, secundum Beroiũ vbi suprà, Aufrerium in addit. decis. ad Capell. Tolos. decis. 53. n. 4. Rebuffum. 2. Tomo. Tract. de restit. art. 1. glo. 3. n. 16. & plures alios quos refert Decisio Pedemontana. 158. n. 5. & si ipse ibi. n. 13. cõtrarium dicat verius & receptius esse. Cuius tamen resolutionem arbitror veram esse quando actus ex sui natura læsionem non includeret: tunc enim probatio læsionis necessaria asset secundum supradictos Doctores, & Capitium decis. 109 num. 8. Et hæc restitutio peti debet de

125 iure regio, elapso termino probatorio in causa principali concesso, vel facta publitione testium intra. 15. dies, alio quin si restitutio petatur post quindecim dies cõnumerandos à die publicationis, deneganda erit, iuxta tex. in l. 3. tit. 8. lib. 4. Recop. Et quã pœnã incurrit minorpetens restitutionẽ post publicationem ad probandã nouam exceptionẽ in prima Instantia, si eam non probauerit, determinat. l. fi. tit. 5. lib. 4. Recopil. & interrogatorium ad probandam minorẽ ætatem modo sequenti formatur.

Interrogatorio sobre el Articulo de la Restitucion.

126 PReguntas por parte de fulano en la causa que trata con fulano, sobre el articulo de la restitucion.

j Primeramente sean pregũtados los testigos por el conoscimiẽto de las partes, litigãtes, y si tienen noticia desta causa, &c.

ij Item si saben que el dicho fulano, antes y al tiempo que se concedio el termino probatorio en la causa que trata con el dicho fulano, y al presente era y es menor de. 25. años, y tal por su aspecto parece. Digan y declaren los testigos lo que saben, &c.

iij Item

iij Item si saben que lo susodicho es la verdad, y dello es fama publica, y comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por posiciones a la parte aduersa: pido que los jure y declare cõforme a la ley, y so la pena della: y para ello, &c.

127 Et si pars aduersa has positiones negauerit, duo testes erunt producendi, & examinandi ex parte petentis restitutionem super prædictis articulis, & qualiter sit ætas probanda docet Barto. in. l. de ætate. ff. de minor. Et tunc iudex profert sententiam restitutionis per viam actus forma sequenti.

Sentencia Restitutionis.

128 EN Salamanca a. 20. dias del mes de Iulio de. 1581. años ante mi el presente escriuano, y testigos de yuso escriptos, el dicho señor Alcalde mayor dixo, que deuia cõceder y cõcedio la restitució pedida por parte del dicho fulano menor, con plazo y termino de tãtos dias comunes a ambas las partes, para q̃ alege y prueue lo q̃ le conuenga, con denegació de otro termino: y que si dẽtro del dicho termino no prouare, que incurra en pena de seys mil marauedis, la mitad para la camara de su Magestad, y la otra mitad para gastos de justicia, y lo firmo de su nombre, testigos fulano y fulano.

Quæ sententia restitutionis procedit ex dispositione. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recopil. Et transacto isto termino probatorio, in prædicta restitutione concesso, vel elapsis terminis probatorijs, quando restitutio non fuit petita, expletusq; omnibus, quæ ad probationem iurium partium spectant, & sunt necessaria, iudex poterit interrogare partes, an aliquid amplius velint facere, & actitare: & si aliqua ex partibus dixerit, se velle aliquos actus facere, tunc iudex aduertat, an sint elapsa omnia tẽpora probatoria, & si elapsa fuerint, videat an illa quæ dixit pars velle facere, sint talia, quæ extra terminum probatorium fieri possint, veluti si per inspectionem oculorum iudicis velit pars aliquid probare de sua intentione, quia talis probatio nũquã censetur exclusa, & superat omnẽ speciẽ probationis, secundũ Azonẽ in summa. C. de lege Aquilia. & Bald. in. l. contra negantẽ. nu. 7. C. de lege Aquilia [*, quæ inspectio oculorũ fieri debet expẽsis,] sunt alia plura, quæ fieri possũt extra terminũ probatorũ quæ cõgerit Maranta de ordi. iudi. 6. part. actu. 15. à nu. 2. & tũc iudex assignabit aliam dilationẽ ad illum actum expediendũ cum cõminatione q̃ illa dilatione trãsacta, amplius nõ audietur q̃a iudex tenetur curare, vt quàm citius fieri possit causa expediatur, vt in. l. properandũ. in princ. C. de iudic. capit. finẽ litibus. de dolo & contum. Hanc tamen interrogationem & diligentiam iudex aliquando facit elapsis terminis probatorijs, aliquando verò post publicationem testium factam: & si ante publicationem exhibita exhibuerit, vel ea non exhibita transacti fuerint termini probatorij, tunc aliqua ex partibus litigantibus comparet coram iudice petendo quod publicationem testium faciat, ac ideo pauca de publicatione testium annotanda erunt.

* De pu-

De publicatione testium, & probationum, facienda.

ELapsis itaque terminis probatorijs publicatio testium, & probationum fieri debet ad petitionem vnius ex litigantibus, quæ petitio ex mandato iudicis intimatur parti aduersæ, & præcipitur ei, vt ad primam audientiam veniat 129 ad videndum publicationem testium fieri, vel ad allegandum, quare fieri non debeat publicatio: quæ citatio de iure præcedere debet, iuxta text. in. l. gesta. cum ibi notatis. C. de re iudicata. & in c. consuluit. de offic. deleg. & in. l. 37. tit. 19. p. 3. & ibi Gregorius Lupus in glo. r. 130 Ad quam publicationem vnica tantum citatio sufficit, nec requiritur trina vel peremptoria, vt cum Ioan. Andr. resolu- 131 it Grego. Lupus vbi suprà. Et si in termino citationis pars citata non comparuerit, altera pars publicationem petens debet incusare contumaciam parti citatæ, per tex. vbi notat Bald. in. l. properandum. §. & siquidem. C. de iudicijs. & tunc iudex iubet publicationem testium fieri per sententiam interlocutoriam pronuntiando depositiones testium esse publicatas & apertas, & quod ipse eas pro publicatis habet, præcipitq; copiam attestationũ partibus litigantibus exhiberi, vt disputent & allegent super eis intra terminum sex dierum, vt disponit. l. 1. tit. 8. lib. 4 Recop. Et forma huius publicationis faciendæ de iure communi traditur à Bart. in Authen. at qui semel. C. de probationibus. & à Bald. in. d. l. gesta. C. de re iud. nu. 17. de iure autem huius regni & de stylo fit forma sequenti.

Forma publicationis testium.

132 Y Despues de lo susodicho en la dicha ciudad de Salamanca, a tantos dias de tal mes y de tal año, ante el dicho señor alcalde mayor, y en presencia de mi el dicho escriuano, y testigos de yuso escriptos parescio presente el dicho Pedro, y dixo, que la parte contraria auia lleuado termino para venir diziẽdo contra la publicacion de testigos por el pedida, y porque no deuia ser fecha: el qual no auia dicho cosa alguna contra ella, y le acusaua la rebeldia, y pedia y pidio a su merced mandasse hazer la dicha publicacion, y pidio justicia, &c, Testigos fulano, y fulano.

E luego el dicho señor Alcalde mayor dixo, q̃ mãdaua y mãdo hazer la dicha publicacion de testigos con termino de seys dias primeros siguientes: y mando dar traslado de las prouanças a ambas las partes. Testigos dichos. &c.

Quæ publicatio testiũ fit ad effectũ, vt partes possint recipere copiam examinis 133 testiũ, & tũc cẽsetur præclusa via producendorum testiũ. nã regula est, quod publicatis attestationibus testes non recipiã tur super eisdem articulis, vel directo cõtrarijs, iuxta text. in Auth. at qui semel, C. de probatio. & in. c. intimauit. c. fraternitatis. de testibus. Clem. 2. eod. tit. l. 36. tit. 16. p. 3. & tradit pro Regul. Ioan.

Matienzo

Matienzo in Dialogo Relatoris. c. 46. nu. 1. nisi in casibus congestis à Barto. in Authen. at qui semel. C. de probationibus. Panor. & Doct. in cap. fraternitatis. de testibus. & à Ioan. Matienzo vbi suprà: & eandem Regulam cum nonnullis fallentijs ponit Rojas in singul. 203. & Alex. Striaticus in pract. iud. c. 18. à. nu. 40. nec attento iure communi est de or
134 dine substantiali iudicij, ideoque eius omissio non reddit processum nullum, secundùm Barto. Bald. nu. 19. & Alex. in. l. prolatam. C. de sententijs, & interlocutionibus. Guidonem Papã. q. 586. n. 1. & Capel. Tolo. q. 416. per tex. in. c. cum I. & A. extrà, de re iud. vbi tradit Panor. & Menoch. lib. 1. de arbitra. q. 33. & Alex. Striatic. in. d. c. 18. à. n. 28. Quod
135 est verum nisi à parte publicatio petatur: nam tunc si iudex illam non faciat, erit de substantia iudicij, & processus nullus iudicabitur, secundum glo. in. c. fin. versic. cessante de hæreticis. in. 6. verb. Iudicijs. Quod intelligi debet dummodo à tali denegatione appelletur, vt cũ pluribus resoluit Sebastianus Bantius in tract. nullitatum, sub tit. de nullitate ex defectu processus. n. 40. & testatur communem Ioan. Asinius in praxi. §. 3. c. 10. nu. 4. ita componens glossam in Extraua ganti, ad reprimendum verbo, Figura. Et glossam in. d. l. prolatam. cum glo. in d. c. fi. de hæreticis. in. 6. & idem testatur Didacus Perez in Rubr. tit. 11. lib. 3. Ordin. col. 1155. Hæc tamen resolutio Bantij, Asinij, & Didac. Perez mihi displicet, ac ex eorum dictis constat publicationem attestationum non esse de substantia ordinis iudiciarij, quanuis petita esset, & à iudice denegata, & à denegatione appellatum: nam si tunc esset de substantia iudicij, eius omissio esset nulla, nec denegatio indigeret appellatione, vt probat. l. 1. ff. quæ senten. sine appel. rescind. & in. c. 1. de senten. & re iud. quia tunc contra ius legũ & constitutionũ esset denegatio. Vnde cum supradicti Doct. à tali denegatione publicationis appellationẽ requirant, sequitur inde publicationẽ non esse de substantia iudicij, sed potius respicere ius, & iustitiam partis, & ab ea appellãdum fore, alioquin in autoritatem rei iudicatæ transire, & partem volentem impugnare sententiam & processum ex defectu publicationis non fore audiẽdam iuxta tex. in. d. c. cũ. I. & A. quem ita inteligunt ibi Innoc. Panor. n. 10. & Felin. n. 1. & pro hac opinione vrget text. sic intelligendus in. l. cum prolatis. ff. de re iud. vbi sententia lata cõtra legem valet, & appellationem requirit: quia lex illa contra quam lata fuit sententia respiciebat merita causæ, id est, ius litigatoris, vt notant ibi Imol. n. 1. Alex. n. 10. & Zasius. n. 11. & eodem modo intelligitur text. qui pro nostra opinione etiã facit in. l. Præses. ff. de re iud. vbi probatur sententiam latam contra legem valere, & appellationem requirere, quoniam lex illa, contra quam lata fuit ibi sententia, respiciebat ius litigatoris, licèt ex actis processus constaret notorium errorẽ interuenisse, ita intelligunt Alex. n. 2. Zasius. n. 1. in. d. l. Præses. & Matth. de Afflict. Decis. 28. nu. 8. Ergo constat publicationem non esse de substantiã, nec eius omissionem processum reddere nullum, cum ius petentis eam respi-
136 ciat. At verò de iure regio hãc publicationem esse de substantia processus existimo per tex. in. l. 1. tit. 8. lib. 4. Recopil. ibi, Hecha publicacion de los testigos, &c. quæ verba cum sint ablatiui absolu
137 ti, conditionem planè inducunt, iuxta tex. in. l. à testatore. & ibi Bart. ff. de con-
138 ditionibus. & demonst. Sed conditio inducit formam, vt in. l. qui hæredi. & in. l. Mæuius. ff. de cond. & demonst. omissio
139 autẽ formæ reddit actũ nullũ. vt probat tex. in. c. cum dilecta. de rescript. & in. l. diligenter. ff. mandati. ergo constat, de iure regio publicationem testium esse de substantia iudicij, præsertim si à parte petita fuerit, iuxta text. in. l. 10. tit. 17. libr. 4. Recopil. vel poterit etiam dict. l. 1. tit. 8. libr. 4. Recopila. intelligi iuxta supradictam

140 ctam resolutionem cõmunem, nempè quod tunc demum omissio publicationis inducat nullitatem processus, quando ab eius denegatione fuerit appellatum: non verò quando ab ea appellatum non sit: quanuis hæc interpretatio nimis restringat prædictã. l. 1. generaliter loquentem, maximè, quia stylus hanc publica-
141 tionem testium diu iam recepit. In causis criminalibus nulli dubium est, publicationem testium de substãtia iudicij esse, eiusq; omissionem nullitatem processus inducere, vt eleganter resoluit Iulius Clarus lib. 5. receptarum sentẽtiarum. §. fin. q. 40. nu. 1. & Auendanius in responso. 1. nu. 8. & post primam editionem huius operis inueni Ioannem Segura Daualos in suo Directorio iudicũ Ecclasiastic. c. 14. n. 8. resoluẽtem eandẽ opinionem, per quam publicationem cõcluditur, & renuntiatur productioni testium, nec partes amplius admittuntur ad aliquid probandum in negocio principali, nam didicitis testificatis alij testes nõ sunt recipiendi. iuxta text. in cap. fraternitatis. de testibus. & firmat glo. in Clem. 2. de testibus. & in dict. Authen. at qui semel. & in. l. 34.
37. & 39. tit. 16. par. 3. & ordinatio Lusitanorum lib. 3. tit. 4. in princ. Quanuis ali
142 quando iudices præcipiant, testes productos in termino probatorio examinari intra illos sex dies publicationis, secundum Monterrosum in sua practica ciuili. Tractat. 2. fol. 11. col. 2. in fin. Intellige rursus, viam probationis præclusam esse per publicationem testium, quando probatio facienda esset per testes: Cæterũm si per instrumenta esset probatio facienda, nõ censeretur præclusa via probationis: nam instrmenta vsq; ad concluſionem causæ
143 produci possunt, iuxta tex. in cap. cum dilectus. de fide instrum. & in. l. 34. in fi. tit. 16. p. 3. & ibi Gregor. Lup. in glo. fin. dum
144 modo pars producens cum iuramento asserat instrumenta de nouo fuisse reperta, vel in eius notitiam venisse: alioquin instrumẽta Actor. tenetur producere ante sententiam interlocutoriam probatio nis. reus verò vsque ad diffinitiuam. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. & suprà resoluimus in Quarto Tempore. n. 58. & in. 7. Tempore. nu. 14. quod tamen erit intelligendum iuxta resolutionem quam tradidimus suprà, in. d. 7. Tempore. nu. 34. nam cum. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. Sit posteriori loco situata obseruãda erit & per eam erit intelligẽda. l. 1. tit. 2. & l. 1. titu. 5. lib. 4. Recop. vbi statuitur q̃ in quacunq; parte litis instrumenta recipiãtur cum iuramento producentis, q̃ de nouo in eius notitiã venerunt, & q̃ non potuit antea produce re, nisi stylum quem ibi retulimus fundemus in illis duabus legibus primis, & q̃ sint obseruandæ tanquam maiori æquitate nitentes licèt primo loco sint situate, ac ideo dictæ legi. 2. tit. 5. lib. 4. Recopil. situatæ posteriori loco præferri debeant iuxta à nobis notata, suprà, in. 5. Annotatione. nu. 29. & æquitas illarum. ll. consistit in hoc, ne veritas & ius partis pereat, si instrumẽta nõ fuissent admissa. & iuxta hanc declarationem est intelligẽda. l. 1. & 2. tit. 9. lib. 4. Recopil. & comprobatur ex. l. 3. eiusdem titu. & libr. vbi dicitur q̃ in secunda instantia instrumenta possint produci cum iuramẽto producentis, q̃ in eius notitiam nouiter venerunt, & reperta fuerunt, & Stylus suprà relatus, in 7. Tempore sic debet intelligi, vt cũ præ dicto iuramẽto instrumẽta recipiantur.
145 Insuper intellige, viam probationis præclusam esse per publicationem testium, nisi aliqua pars ex litigantibus fuerit minor. 25. annis, ecclesia, vel alia persona priuilegiata, quæ beneficio restitutionis gaudere debeat: nam tunc etiam post publicationem testium intra 15. dies, restituitur ad probationem faciendam, vt supra resoluimus in isto. 8. Tempore. nu. 113. & 125. quòd tamen limitari debet prout ibi reſoluisti in num. 114. & 115. & alias limitationes huius restitutionis colliges ex Alexand. de Imol. in l. 1. §. nuntiatio. num. 32. & Iaſſ. col. pen. ff. de noui operis nuntia. asserentibus in hoc mulierem vel rusticum non esse restituen-

stituendos, quorum resolutio comprobatur ex his quæ notat Rolandus à Valle in tract. de confectione inuētar. 2. par. quæst. 8. & quæst. 10. & idem tenet Mari. Soc. in Repet. cap. fraternitatis. nu. 32. de test. & Alciat. d. §. nuntiatio, intelligētes illud vērū esse quādo læsio causaretur ex sola fragilitate mulieris, vel rusticitate, secus verò si ex probabili ignorātia: nā tūc ex clausula generali. si qua mihi iusta causa videbitur, restitutio cōcederetur, & idē resoluit Feli. c. intimauit. de test. n. 4. Salicet. in l. 1. col. 4. C. de iuris & fact. igno. Barbac. in repetitiōe cap. Raynaldus. col. 50. in fin. & col. 152. in fine secūdæ limitationis. & Rolandus in dict. quæst. 10. quo in loco intelligit hanc probabilē ignorātiā, quādo rusticus, vel mulier nō potuit cōsulere peritiores, quia erat in remotis partibus, vbi cū difficultate poterat eos cōsulere, secus si esset in loco vbi copia peritorū esset, tunc enim nō restitueretur ex illa clausula generali, secundum Decium in l. iuris ignorātia. C. qui admitti. Tiraquel. in tract. de retract. §. 4. glos. 7. nu. 20. asserentē onus probādi incūbere asserenti, rusticū, vel mulierē potuisse cōsulere peritiores, idē sequitur Rolādus in d. quæst. 10. in fine. & aliam limitationē ad hoc, vt nō restituatur minor, vel ecclesia ponit Alexan. Stiaticus in pract. iud. c. 18. nu. 47. quo in loco alias limitationes adducit ad suprà dictā Regulā, q̄ publicatis attestationibus amplius nō admittūtur testes, quas colligit ex Ias. l. qui per salutē. ff. de iure iur. & Felin. in d. c. fraternitatis. nu. 5. & Bald. in c. vltra tertiā. n. 4. & 5. de test. & ex Anto. de Butr. c. ad petitionē de accus. nu. 14. ex Panorm. in cap. iurauit. de prob. Felin. & alijs in c. Series. de test. limitātibus dictam Regulā in causa matrimoniali, & tu collige octo declarationes huius regulæ cōgestas per Menochiū libr. 1. de arbitrar. quæst. 34. à. n. 5. & alias. 40. limitationes ad prædictam Regulā ex Matienzo vbi suprà, qui in dict. 3. p. Dialogic. cap. 51. n. 7. tractat. an prædictæ limitationes locum habeant stante

146 l. Regia. 3. tit. 8. libr. 3. Recopil. Deniq; intellige, hanc publicationem faciendam esse per iudicem, qui de causa principali cognouit: vnde quando ipse iudex commisit, seu delegauit alteri receptionem, & examē testium, delegatus ille non poterit hāc publicationem face-
147 re, sed tenetur examē testiū clausum remittere ad delegantem, coram quo publicatio erit facienda, secundum Bart. in l. cum ab initio. in fin. ff. quemadmodum testamenta aperiātur. & Marant. de ordine iudiciorum. 6. par. actu. 2. nu. 6. & plura de hac publicatione attestationum vltra Docto. in suprādictis locis citatos. Vide apud Bald. in l. per hanc. C. de tempor. appell. col. pen. Ripam. l. 2. à nu. 30. C. de edend. & Alex. Striaticum in sua pract. iudi. c. 18. à nu. 16. & Couar. in pract. quæst. c. 18. nu. 6. versic. Sexto. Quæ publicatio, vt suprà diximus, sit ad effectum, vt copia
148 testium partibus detur, & partes opponere possint contra personas, & dicta testium, & super eis disputare, & de iure allegare, iuxta text. in cap. 2. de testibus. in 6. & in Auth. si testis productus. C. de testibus. & in extrauaganti, ad reprimendum. iuncta glos. verbo, Figura iudicij. Quod partes facere debent de iure regio
149 intra terminum sex dierū in ipsamet publicatione præfixum, vt probat text. in l. 1. tit. 8. lib. 4. Recop. Ideoq; opportunè videndum erit de Nono Tempore.

Ex Nono Tempore.

SVMMARIA.

1 *Aduocatus vtriusque partis quæ attendere debeat publicatione testium facta, ad allegationem & disputationem faciendam, traditur.*

2 *Aduocatus vtriusq; partis diligenter inspicere debet mandatum aduersarij, an sit sufficiens, quando per procuratorem*

ratorem litigauit aduersarius.

3 *Si aduocatus viderit aliquem articulū probatum, debet eum signare in margine cum aliquo charactere.*

4 *Testium contrarietas, omnino vitanda est.*

5 *Fides vnius testis supplet fidem alterius minus idonei.*

6 *Aduocatus debet restitutionem petere aduersus omissam probationem, si pro tali persona patrocinium præstet, cui restitutio competit.*

7 *Repulsæ seu exceptiones sunt opponendæ intra sex dies connumerandos à die intimationis publicatiōis partibus factæ. repulsæ cōtra testes productos in prima instātia, qualiter & quando possint opponi in causa appellationis, repulsæ in causa matrimoniali, cōtra testes primæ instantiæ objiciuntur in qualibet instantia.*

8 *Etiam si sit persona, quæ de iure restitui possit, nihilominus tamen non poterit restitui aduersus termini lapsum ad opponendas testibus repulsas concessi.*

9 *Iudex cui de inhabilitate testium constat, potest eos, absque partium petitione, ex officio repellere.*

10 *Quando inhabilitas testis respicit non solum odium eius, verum etiam fauorē partis, iudex non potest eū ex officio repellere.*

11 *Testium infamiam non sufficit aduocatum generaliter allegare.*

12 *Pars porrigere debet libellum disputationis, qui vulgo appellatur, Escripto de bien prouado.*

13 *Libellus disputationis qui vulgo dicitur, Escripto de bien prouado, concipitur sermone Hispano.*

14 *Si pars non habeat repulsas aduersus testes, non addit clausulam illam in libello, per quam exceptiones testibus objicit.*

15 *Libellus disputationis sermone Hispano conceptus explicatur: & iure probantur singulæ eius clausulæ.*

19 *Contestes debent esse testes, vt admittantur.*

17 *Testis non debet de auditu deponere.*

18 *In antiquis factis fidem faciunt testes de auditu deponentes.*

19 *Testis de vana credulitate deponens non facit fidem.*

20 *Testis dictum non concludens, non facit fidem.*

21 *Testis debet reddere rationē suæ donis, alias fidem non facit.*

22 *Repulsæ sunt testibus in specie objiciēdæ cum protestatione, quòd non objiciuntur animo eos iniuriandi.*

23 *Si repulsæ intra sex dies testibus oppositæ à iudice non admittantur, pars appellare potest.*

24. & 25. *In criminibus læsæ magestatis diuinæ, & humanæ blasphemiæ, & in causis summarijs non admittuntur testiū repulsæ, præterquam repulsa inimicitiæ.*

26 *Adducens aliquem testem pro se, non potest eum contra se repellere.*

27 *Per solam testis productionem videtur testis approbatus à producente, quamuis eo non vtatur.*

28 *Si noua repulsa testibus superuenerit, potest pro se eos producens, contra se*

Universidad de Deusto
Biblioteca

postea reprobare.

29 *Dicta testium bene potest quis contra se reprobare, quãus eosdem prose ante ea produxerit.*

30 *Testes quibus probantur testium exceptiones, reprobari non possunt.* 1

31 *Infinitas est vitanda.*

32 *Ad probandas repulsas testium pars admitti non debet, nisi elapsis quindecim diebus post publicationem.*

33 *Iudex debet admittere partes ad exceptionum probationem.*

34 & 35. *Sententia, per quam partes recipiuntur ad probandas repulsas testiũ, Sermone Hispano composita.*

36 *Interrogatorium super repulsis testium sermone Hispano compositum.*

37 *Testes producti ad probandas repulsas testium, iurare, & examinari debent, sicut testes in negotio principali producti, & eorum publicatio fieri debet.*

38 *Repulsæ contra testes prouantes repulsas testium causæ principalis, admitti non debent.*

39 *Repulsis testium planè probatis, iudex curare non debet de generali probatione facta super bonitate testium reprobatorum, nisi specifice bonitas probaretur, & repulsæ excluderentur coarctando negatiuam loco & tempore.*

40 *Quilibet præsumitur bonus, nisi contrarium probetur.*

41 *Testis de crimine emendatus, ad testificandum admittitur.*

42 *Omnibus conclusis, vtraq; pars conclusionem causæ petere debet.*

Nonum Tempus

Disputationis & Allegationis.

FActa testiũ publicatione, aduocatus vtriusq; partis diligẽter ꝓcessum videat, considereq; allegationes & ꝓbationes vtriusq; partis, & super eis disputet, & alleget: in primis considerando an eius Clyentulus sit actor, vel reus, & an pars aduersa per procuratorem litigauerit: quo casu videre debet mandatũ, vtrum sit sufficiens, necne: & an pars aduersa habeat personam legitimam standi in iudicio. Deinde inspiciat probationem sui clyẽtuli, & an articuli eius positi fuerint propositionibus parti aduersæ: videatq; an pars aduersa fuerit confessa prædictos articulos. Post modum videat attestationes in articulis principalibus actionis, vel exceptionis, & si inuenerit aliquem articulum probatum, illum in margine signet aliquo charactere: & si testes suæ partis in aliquo articulo discordent, curet eos componere, quia contrarietas testium omnino vitanda est, iuxta text. & ibi Doct. in c. cum tamen. de testibus. Similiter aduertat, ꝙ si in fauorem sui clyentuli fuerit productus aliquis testis minus idoneus cũ alio teste omni exceptione maiori, concordante cum depositione illius testis minus idonei, quod tunc fides vnius supplet defectum alterius, secundum Hippolytum in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionibus. col. 2. in fi. per doctrinã Bald. & Ange. in l. si quis ex argẽtarijs. §. 1. ff. de edend. & idem firmat Iaſ. in l. dictantibus. col. 2. C. de testamentis. & Curtius in tract. de test. col. 1. Deinde aduertat aduocatus, an pars eius sit perfona quæ beneficio restitutionis gaudere debeat, nam si eius intẽtio plenè probata

bata non fuerit, debet tũc restitutionẽ petere aduersus omissam probationem, vt suprà resoluimus in fine octaui Temporis. Post modum aduocatus recurrat ad inspectionẽ probationis partis aduersæ, & si inuenerit intentionem suam probatam, curet eam destruere obijciendo repulsas contra personas, & attestationes
7 suorum testium: quæ repulsæ opponẽdæ sunt de iure huius Regni intra sex dies publicationis, connumerãdos à die intimationis factæ partibus, vel eorum procuratoribus, tam in prima quàm in secũda instantia: alioquin elapsis illis sex diebus repullæ non sunt admittendæ, & si iudex viderit esse tales, quæ debeant admitti, sententiam interlocutoriam proferre debebit, qua partes ad earum probationem suscipiet, assignãdo terminum peremptorium non excedentem dimidietatem termini probatorij concessi in negotio principali, intra quem prædictæ repulsæ erũt probandæ, iuxta text. in l. 1. titu. 8. libr. 4. Recop. De iure tamẽ cõmuni, opponendæ erant ante publicationẽ testium iuxta formã præscriptam in capi. præsentium. de testibus. tradũt Panor. n. 3. Decius. n. 2. & Mantua. nu. 9. in cap. 1. de except. post gl. 1. ibi. quam dicit cõmuniter receptam Lanfrancus de Oriano, tracta. de testib. nu. 65. volu. 5. tract. diuersorum Doct. & Maranta de Ord. iud. 3. p. actu. 13. nu. 8. & erant probandæ ante sententiam, id est, ante conclusionem in causa vt probatur in cap. 1. de excep. cap. cum dilectus de fide instrum. notant Panormit. & omnes dict. cap. 1. & Couar. in pract. quæst. ca. 18. nu. 5. quo in loco disputat an in secunda instantia appellationis possint obijci repulsæ contra testes productos in prima instantia, & in ea fuerunt omissæ, & in partem negatiuam magis se inclinat, certò certiùs affirmans in secunda instantia appellationis, nõ posse opponi obiectiones contra testes in prima instantia ante sententiam productos, si velit quis eas obijcere intra terminum concessum in secunda instantia ad reprobandos testes productos in illa secunda instantia, nam illa dilatio datur tantum ad illos testes productos in secunda instantia reprobandos & non ad reprobandos testes primæ instantiæ, & ibi refert stylum Granatensis prætorij, qui in hoc obseruatur. Asserens in libello, quo, corã iudice appellationis grauamina proponuntur, & allegantur aduersus sententiam iudicis inferioris, posse obijci repulsas contra testes productos in prima instantia, vt probari possint, intra dilationem datam ad probanda ipsa grauamina sententiæ, per iudicem appellationis, sicque praxim Granatensis prætorij obseruare, & ad eam praxim reduces opinionem gloss. in cap. 1. de except. verbo, Post sententiam. receptam à Panorm. num. 8. Decio nu. 5. Parisio. n. 5. & Mantua. nu. 22. ibi. Matthæo de Afflict. in constit. Neapol. lib. 2. cõstit. vltim. nu. 13. & à Guidone Papæ in decisione Delphinatus. quæst. 500. dum prædicta glo. & eius sequaces probant repulsas contra testes productos in prima instantia posse obijci in causa appellationis, quæ opinio obtinet, & in praxi debet recipi, quando statim in libello grauaminum opponuntur. Cæterùm si repulsæ opponerentur contra testes productos in prima instantia, intra terminum concessum in secunda instantia ad reprobandos testes productos in eadem secũda instantia, tunc non erunt admittendæ à iudice appellationis, & ad hanc speciem reduces opinionem gloss. in cap. 2. verbo, Ad Kalendas. de testibus in sexto. Andreæ de Isernia in constit. Neapol. libr. 2. constit. vltim. num. 6. Aretini in cap. ex parte. A. num. 31. de testibus. Guidonis Papæ, vbi suprà. Cornei consil. 319. num. 18. libr. 1. afferentium repulsas in testes productos in prima instantia non posse opponi in causa appellationis, quam opinionem in Neapolitano prætorio fuisse receptam asseuerat Matthæus de Afflict. in decisione Neapol. decis. 266. & in praxi seruari firmat Maranta de ordine iudic. 6. part. actu. 13. num. 13. & veriorem esse testatur Couar.

vbi suprà, & tenẽdam fore credit Didac. Perez in.l.1.titu.4.lib.3. Ordina.col.943. versi.dubitatur. quã proculdubio in praxi recipere poteris, quando quis vellet repulsas contra testes productos in prima instantia obijcere in secunda instantia intra terminum datum ad reprobandos testes productos in illa secunda instantia. * [* & in hanc resolutionem se inclinat Auendanius in suis Responsis in Responso.21.nu.7. in finalibus verbis.] At verò in causa matrimoniali exceptio falsitatis contra testes post sententiam. & in infinitum posse obijci firmat gl.in dict.ca.1. de exceptio.verbo,Post sententiam.cum appareat, falsitate probata, ecclesiã fuisse deceptam, ac proinde sententia erit retractanda iuxta text. in cap. lator.cap. consanguinei.de re iudic. firmant Panormit. num.10. Decius nu.4. & Mantua. nu.16. in dict.cap.1.imo exceptiones & repulsas in personas testium in causa matrimoniali posse obijci post sententiam, etiam à qua non fuit appellatum, tenet Panor. num.10.in dict. cap.1. cõtra Decium ibi, 8 num. 4. & opinio Panor. verior videtur non ex ratione, qua ipse vtitur, scilicet, q̃ in causa matrimoniali sentẽtia nunquam transijt in autoritatẽ rei iudicatæ, vt communiter omnes resoluunt in dict. cap. lator.post glo.ibi.verbo,Permanere: Nam verius est sententiam latam in causa matrimoniali à qua non fuit appellatum transire in authoritatem rei iudicatę, quia * sententia dicitur transire in authoritatem rei iudicatæ à qua post decem dies 9 non potest appellari, iuxta text.in capit. quo ad consultationem. de senten. & re iud. sed à sententia lata in causa matrimoniali post decem dies non potest appellari, nec per viam appellationis potest retractari, secundum Panorm.num.10. Felin.num.4. in dict. cap. lator. & tradunt alij plures quos refert & sequitur Couar. in.4.Decretal.2.part.cap.8.§.12. num.12. Sed noua querela, nouoque libello proposito agendum est de retractatione prædictæ sententiæ, vt argumento eorum quæ notat glo.in cap. ad reprimendum. de officio ordin. firmant Panorm. Felin. & Couarr. vbi suprà, ex quibus constat infirmam esse rationem Panorm.in dict. cap.1.num.10. ac proinde alia ratione dicendum est, exceptiones in personas testium in causa matrimoniali admittendas esse post sententiam, etiam à qua non fuit appellatum, scilicet, quia tale vitium est irremissibile consensu partium, cum matrimonium benè cõtractum dissoluere nequeant, iuxta illud Matth.cap. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet, & habetur in cap. licet ex quadam in fin. de testib. idcirco nouo iudicio incoato, coram eodem iudice post sententiam agendum erit de exceptionibus in personas testium, vt probatur in dict.ca. lator. cap. consanguinei. & resoluit Couar.in.4.2.part.c.8.§.12.num.12.& ita est obseruandum, quamuis glo.in dict.ca.1. de excep. verbo,Post sententiam, aliter teneat. Regulariter tamẽ repulsæ in dicta, & personas testium, obijci debent, vt suprà resoluimus. Quinimò minor. 25. annis, ecclesia, vel alia quæcũq; persona priuilegiata non poterit restitutionem petere aduersus terminum illum elapsum concessum ad probandas repulsas testiũ, nec talis restitutio eis dãda erit, vt firmat Capella Tolosana decisione.53. & Palatius Rubeus in Repet.c. per vestras.§.26. nu.13. de donationibus inter virũ & vxo. * & Boerius in decis.245.n.7. [* & de iure regio disponitur in.d.l.1.tit.8.lib.4.Compil. in finalibus verbis.] Tmen si ex actis ipsius processus iudici constet de inhabilitate testium, iudex ipse ex officio potest testes repellere, quanuis repulsæ à parte non fuerint oppositæ, secũdùm Felin. & omnes in cap. intimauit. de testibus. & Ias. in repetitione. l. admonendi. n.14. ff. de iure iurand. Quod intelligo verum esse, quando inhabilitas testis concerneret solummodo odium eius, vt putà quia infamis, ebrius, furiosus, vel alium similem defectum pateretur: secus esset 10 quando inhabilitas concerneret non tam

tam odium testis, quàm fauorem partis aduersæ obijciẽtis repulsas, vt quia inimicus, familiaris, vel aliũ simile defectũ haberet, tũc enim iudex ex officio non repellet illũ, secundùm Bald.in.l. si quis testibus.n.7.C.de testibus. & Ant.de Butr. in cap. bonæ. de electione.col.6. Insuper aduocatus aduertat, nõ sufficere repulsas 11 testiũ in genere obijcere, vt putà dicendo, testẽ esse criminosum, infamẽ, piurũ, aut excõmunicatũ; sed requiritur, q̃ in specie exprimat & declaret delictũ, & causam, ex qua sequuta fuit infamia vel excõmunicatio, & in quo negotio falsum testimoniũ dixit, iuxta text.in.c. præsentiũ. versi.1. tamẽ de testibus.in.6. & tradũt communiter Doct. secũdùm Decium in c.1.n.6. de exceptiõibus. Boeriũ in decis. 321. Marantã de ordine iudic. 6.p.actu.13. nume.3. Expressè de iure regio probatur in.l.1.tit.8.libro.4. Recop. vbi præscribitur qualiter repulsæ testium sint obijciẽdæ. Et omnibus suprà dictis, & alijs per ad 12 uocatos partiũ cõsideratis, tunc vtraque pars porrigit libellum disputationis, seu allegationis super suis probationibus: quem libellum vulgò appellamus, Escripto de bié prouado, & erit formandus modo sequenti mutatis mutandis.

ESCRIPTO DE BIEN PROVADO.

13 PEdro en la causa con Geronymo, Digo q̃ siendo visto por vuestra merced el presente processo, hallara mi intẽcion y demanda bien y cumplidamente prouada con escripturas autenticas, y con mucho numero de testigos mayores de toda excepcion: y en particular prueuo q̃ Iuan me deuia cien ducados q̃ por el mes de Março proximo passado deste presente año le empreste, y el se me obligo de me los boluer y pagar, como consta de lo q̃ los testigos por mi presentados respõden a la segunda pregũta de mi interrogatorio. Prueuo tãbien como al principio del mes de Mayo proximo passado deste presente año vino a mi el dicho Geronymo y se me cõstituyo por deudor y pagador de los dichos cien ducados que me deuia el dicho Ioan, y dixo que los queria pagar por el y yo lo acepte, como consta de lo q̃ los testigos por mi presentados responden a la tercera pregunta del dicho interrogatorio. Y assi mismo prueuo, q̃ el dicho Ioan, demas de los dichos cie ducados, me deuia otros dozien ducados, por razon de vna heredad q̃ le vendi: los quales le perdone y remiti por cierto pacto y conuenencia, y me quedo deuiendo los cien ducados del dicho empresti do, como declaran los testigos por mi presentados respondiendo a la quarta y quinta preguntas de mi interrogatorio. Otrosi prueuo, q̃ pague al dicho Geronymo los dozientos ducados que me empresto, y agora menos bien me pide por recõuencion, como consta de lo que declaran mis testigos respondiendo a la sexta pregunta de mi interrogatorio. De lo qual consta estar mi intencion y demanda bien y cũplidamente prouada. A lo qual no obsta ni prejudica lo que la parte cõtraria pretendio pro-

uar, que no prouo: porque sus testigos son varios y singulares, deponẽ de oydas è vanas creencias, no concluyen ni dan razon de sus dichos, son parientes, criados, familiares, y paniaguados, y intimos amigos del dicho aduerso, y como tales no hazẽ fee ni prueua: y assi los tacho y cõtradigo. Y en particular no me daña ni prejudica el dicho de fulano, por que es mi enemigo capital, por auer reñido cõmigo por tal cosa, y me quiere mal de muerte, y se presume q̃ apassionadamẽte dixo cõtra mi su dicho: y assi lo tacho y contradigo, con juramẽto, y protestacion que ante todas cosas hago, q̃ la dicha tacha ni las de mas que pusiere cõtra los de mas testigos, no las pongo con animo de injuriar a alguno dellos, sino porque assi cumple a mi justicia. Tampoco me daña el dicho de fulano, por q̃ se perjuro en tal causa, y por tal fue acusado y dado por perjuro: y assi le tacho y contradigo, por que se presume auer dicho en esta causa lo contrario de la verdad. Itẽ no me daña el dicho de fulano, por que al tiempo que lo dixo estaua descomulgado de excommunió mayor por tal juez en tal causa, a pedimiento de fulano, y assi lo tacho. Otrosi no me prejudica el dicho de fulano, por ser infame y frequẽta las tauernas, y se suele y acostumbra a embriagar: è finalmente no me daña el dicho de fulano, por q̃ es solo è singular en su dicho è por tal lo tacho è cõtradigo. Y hallara. v. m. q̃ los testigos por mi presentados son fidedignos y legales, de mucha autoridad, fee, è credito, muy buenos Christianos, temerosos de Dios è de sus cõsciẽcias, personas graues, è honradas, è tales q̃ debaxo de juramento no diran ni depondran lo cõtrario de la verdad. Porq̃ pido a. v. m. haga segũ è como en mi damãda pedido tengo, sobre que pido cumplimiento de justicia, è el officio de v. m. imploro, è las costas protesto, è pido ser recebido a la prueua de tachas de los testigos contrarios, è abonos de los mios, è juro a Dios è a esta Cruz † q̃ las dichas tachas no põgo de malicia, ni por injuriar a alguno de los dichos testigos. &c.

14 QVando autem pars non habet aliquas repulsas contra personas testiũ, & eorũ dicta in specie, tũc non ponitur sapradicta clausula, per quã obijciũtur repulsæ testibus, sed statim ponitur alia calusula, nẽpè, Y negãdo lo preiudicial cõcluyo para sentẽcia diffiniua, &c. De qua clausula dictũ fuit suprà, in septimo Tẽpore, in libello duplicationis actoris. Et si aliqua pars ex litigantibus iudicẽ suspectũ habuerit, aliquãdo cũ recusat in fine supradicti libelli, forma sequenti.

OTrosi, hablando con el acatamiento deuido, Digo que para la determinacion desta causa tengo a. v. m. por sospechoso, y a las demas justicias seglares desta ciudad, è a fulano, è a fulano letrados, è por tales los recuso è pido que. v. m. se acompañe conforme a la ley, dõde no, lo

no, lo contrario haziendo protesto la nullidad dello, y lo que en tal caso protestar me conuiene, y pido lo por testimonio. &c.

DE qua recusatione erit resoluẽdum infrà in decimo tempore, vbi latius erit dicendum. Sed si pars habuerit repulsas aduersus personas & dicta testium, libellus erit concipiendus modo supradicto cum prædicta protestatione, qui erit explicandus modo sequenti.

Expositio libelli de bien prouado.

15 * DIximus, Só variosy singulares, &c. Hæc repulsa probatur, [*ex eo q̃ testes debent esse contestes, vt admittantur, & fidem faciant, iuxt text.] in cap. li-
16 cèt causam. & in cap. tam literis, & ibi omes, extrà de testibus. & in. l. ob carmen. §. fina. & in. l. qui falsa. ff. detestibus. tradit Boerius in decisione. 342. post Bartol. in. l. eos. ff. ad. l. Cornel. de falsi. & Bald. l. testium. C. de test.

17 Diximus, Deponen de oydas, &c. Et hæc repulsa probatur in. l. testium. & ibi glos. C. de testibus. in cap. tam literis, capit. licet ex quadam. de test. & in. l. 28. tit. 16. part. 3. vbi dicitur, quòd testis deponere debet de visu, & de ijs quæ in eius præsentia facta sunt, & quæ aliquo sensu corporeo percepit, vt tradit Maranta de ordine iudiciorum. 6. par. act. 6.
18 à num. 9. & actu. 12. num. 3. In factis autem antiquis testis de auditu fidem facit, secundum glo. in. l. si arbiter. ff. de probationibus. quam ibi testatur communiter receptam Florian. nu. 5. Deci. consil. 148. nu. 5. 1. part. & in consil. 321. n. 8. 2. part. Alexan. consil. 116. nu. 8. vol. 5. & probatur in. l. 29. tit. 16. partit. 3. & ibi notat Greg. Lup. Et ad hunc casum rediguntur plures alij, quos congerit Speculat. tit. de teste. §. 1. nu. 54. secundum Gregor. Lup. dict. l. 29. in glos. 3. Quod tamen intellige verum, si fama & alia adminicula concurrant cum testibus deponentibus de auditu, vt probatur in cap. cum causam de probat. & firmant Hosc. & Ioan. And. dict. c. licet ex quadam. vbi hãc testatur cõmunem opinio nẽ Aret. col. 3. sequitur Grego. Lup. in. d. l. 29. in glos. 2. & ibi iste intellectus probatur. Molineus tamen in Consuet. Parisiensibus. titu. 1. §. 5. num. 63. hanc communem interpretationem admittit, quãdo solummodo agitur de probando aliquid, cuius initij memoria hominũ nõ est in contrarium: tũc testimoniũ de auditu cum alijs adminiculis admittendum erit, non sic quãdo ageretur de probãdo aliquo actu minus antiquo. benè verũ est q̃ testis de auditu facit aliqualẽ præsumptionẽ secũdùm Archid. in cap. hoc videtur. 22. q. 5. col. 1. seq. Alex. consil. 77. vol. 1. n. 4. & Gregor. Lup. in. l. 28. tit. 16. p. 3. gl. 1.

19 Diximus, *Y vanas creencias, &c.* Et hæc repulsa probatur in. c. tertio loco. de præsumptionibus. de qua erũt videndi Panor. Areti. & Feli. in. c. quoties, de testibus. Iaso. in Rubri. ff. de iure iur. Bossius Tract. causarũ crim. in ca. de oppositionibus cõtra testes. n. 42. & Vibius lib. 1. commu. opi. opinione. 372. quod est verũ nisi deponẽs de credulitate cõcludentem rationẽ reddat, quia tũc benè probat. vt in. l. 1. §. 1. ff. de vent. inspic. c. literis. de præsump. tradit Anto. de Butr. dict. c. quoties. col. penult. Et hinc est q̃ licet testis de credulitate ad probandam innocẽtiam alicuius, vt resolvit Decius cõsil. 469. nu. 8. partit. 4. cõsil. id tamẽ verũ est si rationẽ concludentẽ reddat, ex Alex. consi. 76. in fin. & consil. 109. numero octauo. volmine. 1.

20 Diximus, *No cõcluyen, &c.* Et hæc repulsa probatur in cap. in præsentia, & ibi Felin. num. 13. & Aug. Beroius. num. 13. extrà, de probat.

21 Diximus, *Ni dan razon de sus dichos, &c.* Hæc repulsa probatur in cap. cum causam. & ibi glo. verb. De causis. extra de testibus. & in. c. sicut. dere iudicata. & in. l. 26. & .28. tit. 16. p. 3. & tradit latè Felin. in dict. c. sicut. & in. d. c. cum causam.

Diximus (Y en particular no me daña, &c.) De his repulsis specialiter oppositis erit videdus totus. tit. 16. p. 3. & ibi Greg. Lup. & apud Lusitanos tit. 44. lib. 3. & Simancas de catholicis institutionibus. sub titu. 84. de testibus. nu. 76. quæ repulsæ in
22 specie opponendæ sunt cum iuramento & protestatione, quòd non animo testibus iniuriam inferendi illas opponit, vt in prædicto libello diximus, ibi, (Con iuramento y protestacion que ante todas cosas hago, &c. & ita tradit Socinus in consil. 118. col. 3. &. 4. volu. 1. & Maranta de ord. iud. 6. par. act. 13. nu. 3. &. 13. nam licet obijciens repulsam criminis, vel infamiæ testi, & non probans, actione iniuriarum non teneatur, secundum Bald. & Ange. in. l. fin. ff. quod quisque iuris. & ibi Zasium lect. 1. numer. 5. & Didacum Perez in. l. 1. titu. 4. lib. 3. Ordinamen. col. 939. versic. tertio. nam tamen plures alij relati atque recepti à Felin. in cap. 1. num. 18. de except. & Didac. Perez. vbi suprà, col. 938. contrarium tenent: ac ideo optima cautela erit, quòd repulsæ semper obijciantur, cum prædicto iuramento, & protestatione, secundum Bald. & Didac. Perez. vbi suprà, col. 942. præsertim quãdo crimen obiectum pertinens sit ad repellendum testem, quo casu prædicta protestatio releuat protestantem secundum Iuliam Clarum lib. 5. sentent. §. iniuriarum. num. 3.

23 Aduertendum erit, quòd repulsæ testium in omnibus causis sunt admittendæ à iudice si intra terminum sex dierum oppositæ fuerint: nam licèt repulsa sit odiosa, & restringenda, vt resoluit Maranta vbi suprà, in loco proximè citato. num. 7. tamen regulariter est permissa secundum eundem Marantam in dict. loco. nu. 16. ac ideo pars obijciens appellare poterit à denegatione admissionis, iuxta tex. sic communiter intellectum in cap. ex parte. 7. extrà, de testibus. In causis tamen hæreseos, læsæ Maiestatis humanæ,
25 blasphemiæ, & in causis summarijs repulsæ testium non admittuntur, vt cum pluribus resoluit Maranta de ordine iudiciorum. 6. par. 13. actu. à num. 16. & Auiles in cc. prætorum. cap. 25. glo. 1. num. 8. Et de isto articulo in causa hæresis erit dicendum, vt resoluit Simancas de Institut. Catholic. tit. 64. de testibus. nu. 8. At verò in his causis exceptis repulsa inimicitiæ capitalis benè admittitur. iuxta text. in cap. per tuas. de simonia. & notat Bart. in. l. in quæstionibus. ff. ad. l. Iuliam Maiestatis. Thom. Grammaticus consi. 15. nu. 12. Folerius in pract. crim. 2. part. 2. partis. in Rubric. concedatur repulsa. nu. 4. Circa su-
26 pradicta aduerte, quòd producés testem pro se non poterit illum reprobare, nec aliquam repulsam eidem obijcere: nam per productionem, visus est illum approbasse: Ideo volés postmodũ repulsam opponere aduersus eum, audiendus non erit, tanquam sibi contrarius, iuxta text. & ibi Bald. in. l. si quis testibus. C. de testibus. & tex. in cap. de testibus. & ibi Panorm. & Felin. extra, de testibus. & cõmuniter omnes ex Maranta de ordine iudiciorũ. 6. p. actu. 13. nu. 10. probat. l. 31. tit. 16 part. 3. & notat Rojas in singulari. 199. Quod verum est, etsi testis ille postea contra eundem producentem per aliam personam producatur, secũdùm Ioan. Andr. in additionibus ad Speculatorem. in tit. de teste.
27 §. sæpè versic. quid si produxit. Et per solã productionem testis videtur approbatus à producente, quanuis postea eo non vtatur, vt tenet Felin. in capit. præsentium. col. 3. versic. habet locum. extra. de testibus. & Ioan. Andr. vbi suprà. Quam tamẽ
28 resolutionem intellige veram esse, nisi post productionem oriretur noua causa, nam tunc reprobari poterit, iuxta text. in dict. l. si quis testibus. Rursus intellige prædictam resolutionem veram esse quo ad repulsas contra personas testium: cæterùm

29 terũ quò ad repulsas depositionũ testiũ, producés benè poterit testes à se productos reprobare quò ad eorũ dicta, nempè probãdo illos falsum dicere, secũdùm Panor. in. d. c. præsentiũ. col. 3. &. 4. & Marã
30 tam, vbi suprà. n. 12. Tandé aduerte, testes quibus probatur repulsæ testiũ reprobari non posse, nec aduersus eos repulsas obij-
31 ci: nam esset procedere in infinitũ, prout probat text. in. c. licet. 3. extra, de testibus. & ibi Panor. & Felin. Plures limitationes ponentes, & idem firmat Ioan. Monach.
32 c. præsentium. de test. in. 6. explicãt Aretinus & Decius in. d. c. licèt. 3. & est text. in. c. 2. de testibus. in. 6. Aduerte deniq;, q̃ de iure regio pars obijciens repulsas contra testes nõ est admittẽda ad earum probationem, nisi elapsis quindecim diebus post factam publicationem, etiam quando restitutio in integrũ aduersus omissã probationem per aliquam personam priuilegiatam petita fuerit, iuxta text. in. l. 3. titu. 8. lib. 4. Recopil.

33 Oppositis repulsis contra personas, seu attestationes testiũ, si iudici visum fuerit eas legitimas esse, & admittẽdas, tũc debet partes recipere ad repulsarũ probationẽ, assignando terminũ peremptoriũ, qui terminus excedere nõ debet dimidietatẽ termini præfixi in negocio principali. iuxta d. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recop. & sententiam interlocutoriã proferet modo sequenti.

34 ## Sententia per quam partes recipiuntur ad repulsarum probationem.

35 EN Salamãca, a veynte y quatro dias del mes de Deziẽbre, de 1581. Años, el Señor Alcalde mayor auiẽdo visto lo pedido y allegado por parte de Pedro, sobre las tachas q̃ puso contra los testigos en esta causa presentados por parte de Geronymo, dixo q̃ deuia de recebir y recibio las dichas partes a prueua de las tachas, y abonos de sus testigos: y para ello le daua y assignaua, dio y assigno la mitad del termino probatorio que en este pleyto en la causa principal le fue dado, q̃ son tantos dias, ansi lo pronuncio y mando por su sentencia, testigos fulano, y fulano.

Hæc sententia intimatur per tabellionẽ vtriq; parti, & tũc quælibet pars porrigit suos articulos: pars opponens repulsas producit articulos super eisdem repulsis, & super fide, & bonitate suorum testium, pars verò aduersa producit articulos super integritate, & fide suorum testium, modo & forma sequenti.

Interrogatorio de tachas de testigos.

36 PReguntas por parte de Pedro sobre las tachas de los testigos presentados por parte de Geronymo, y sobre el abono de sus testigos, &c.

Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si conocen a fulano y fulano, testigos en esta causa presentados por parte de Geronymo: y a fulano y a fulano testigos presentados en esta causa por parte del dicho Pedro. Y si tienen noticia desta causa, &c.

ij Item si saben que fulano testigo presentado por parte del dicho Geronymo es enemigo capital del dicho Pedro, y lo era antes, y al tẽpo q̃ dixo su dicho en esta causa, por auerle dado el dicho Pedro vn bofeton: y ansi le quiere mal de muerte, y se presume que diria su dicho en esta causa apasionadamente contra el dicho Pedro. &c.

iij Itẽ si saben q̃ fulano testigo p̃sentado por parte del dicho Geronymo contra el dicho Pedro, antes y al tiẽpo q̃ dixo su dicho en esta causa auia sido perjuro, y juro falso en tal causa, por lo qual tal juez le sentẽcio a quintar los diẽtes, y a cien açotes, y es publico y notorio. &c.

Et ita de singulis repulsis erit articulandum.

iiij Item si saben q̃ fulano y fulano testigos presentados por parte del dicho Pedro, antes y al tiẽpo q̃ dixerõ sus dichos, eran hõbres hõrados buenos Christianos, temerosos de Dios y de sus conscięcias y hijos dalgo, y tales q̃ debaxo de juramẽto no diriã ni depõdriã en esta causa ni en otra lo cõtrario de la verdad: y ansi es publico y notorio, &c.

v Item si saben que todo lo susodicho es la verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y comun opinion, &c.

REus etiam producit suos articulos super fidelitate, & integritate suorũ testium, & super repulsis testiũ actoris, forma supradicta, mutatis mutãdis, & testes
37 qui producuntur iurant, & examinantur prout in negotio principali dictũ fuit, & fit etiam publicatio eorũ testium elapso termino probatorio, concesso ad faciendam probationẽ repulsarũ, prout suprà
38 dictũ fuit in negotio principali: nõ tamẽ admittũtur repulsę cõtra testes, quibus repulsæ testiũ fuerũt probatæ, vt suprà diximus. Et est aduertẽdum, q̃ si repulsæ te-
39 stiũ fuerint plenè probatæ, iudex curare non debet de generali probatione facta super bonitate testium partis aduersæ, id est, de la probança de abonos hecha en fauor de los testigos tachados, &c. nam potest ei dici de bono opere non tedila-
40 pidamus. Licèt enim quilibet in dubio bonus præsumatur, vt in. c. fi. de præsumptionibus, tamen quando expressè probatus fuerit malus, huic probationi standum erit, nisi ei in specie bonitas & legalitas eius cõcludẽter probaretur, & repulsa excluderetur, coarctãdo negatiuam loco & tempore, iuxta glo. receptã in cap. bonæ. 1. de electione. & tradunt Docto. in cap. quoniã contra. de probationibus.
41 vel nisi probaretur testem iam diu de crimine emendatum fuisse, iuxta text. glo. & Docto. in cap. testimonium. & in cap. nuper. de testibus.

Elapso termino probatorio super repulsis testiũ, si quæ fuerint, concesso: & publicatione facta, tunc iudex poterit adhibere diligẽtiam, quam supra diximus in octauo tempore. nu. 164. nempè de interrogando partes, an aliquid amplius facere velint, si antea eam non exhibuerat. Quo facto, aliqua ex partibus litigantibus, vel vtraq; comparet coram iudice petendo, quòd causa pro cõclusa habeatur ad sententiam diffinitiuam. Quam conclusionem factam esse iudex interloquitur per actum in scriptis, & eam facere potest inuita vna ex partibus, vel ambabus inuitis, secundum Iaſ. l. admonendi. nu. 46. ff. de iure iur. Alex. Stiati. cum in pract. iudic. c. 22. nu. 27. Ideo oportunè videndum erit de decimo Tempore.

Ex

Ex Decimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *CAusæ cõclusio est renuntiatio omnium probationum, & defensionum, per quam partes dicunt se nolle amplius probare.*

2 *Hodie causæ conclusio est de substantia processus, & iudex eam facere potest vna parte, vel ambabus inuitis.*

3 *Causa, terminis omnibus transactis, pro conclusa habetur.*

4 *Petitio conclusionis ad diffinitiuam sermone Hispano composita.*

5 *Iudex facit conclusionem causæ per sententiam interlocutoriam.*

6 *Vtraque pars post causæ conclusionem citari debet, vt compareat ad sententiam diffinitiuam proferendam.*

7 *Sententia qua iudex causam pro conclusa pronuntiat sermone Hispano concepta.*

8 *Post causæ conclusionem potest aliquid de iure allegari.*

9 *Copia allegationis in iure pro vna parte factæ, alteri dari non debet, nisi in actis processus redigatur in scriptis.*

10 *Post causæ conclusionem potest peti restitutio.*

11 *Post causæ conclusionem potest deferri iuramentum in defectum probationis, dummodo ante conclusionem sit petitum, & nonnulla de isto iuramento traduntur remissiuè.*

12 *Confessio admittitur etiam post causæ conclusionem.*

13 *Confessio non est propriè probatio, & quæ confessio admittatur, traditur.*

14 *Post causæ conclusionem admittitur probatio per euidentiam rei, & aspectum loci.*

15 *Probatio per facti euidentiam omnem probationem excellit.*

16 *Ad rei veritatem indagandam etiam post causæ conclusionem iudex inquirere potest, et probationes admittere: quia iudici nunquam concluditur, & hanc interlocutoriam reuocare potest.*

17 *Omnis probatio ad rei defensionem in causis criminalibus etiam post causæ conclusionem admitti debet.*

18 *Partes post causæ conclusionem iudices frequenter recusant.*

19 *Recusatio iudicis ante litis contestationem fieri iure communi debet.*

20 *Regio iure quandocunque iudex recusari potest, dummodo sententia non fuerit recitata.*

21 *Iure canonico causa recusationis exprimi debet.*

22 *Regio & ciuili iure recusationis causa inferi non debet, nisi quando totum consistorium, vel omnes literati ciuitatis, vel Vniuersitatis recusarentur.*

23 *In recusatione auditoris regis, vel præsidis requiritur causa legitima.*

24 *Recusatio facienda est in scriptis.*

25 *Iure canonico iudex vt suspectus recusatus desinit esse in ea causa iudex.*

26 *Iure ciuili, & regio si iudex suspectus dicatur, iudicare potest cum adiũcto.*

27 *Si iudex recusatus & socius discrepent ad superiorem recurrendum est.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

28 *Socius debet assumi à iudice recusato, expensis eum recusantis.*

29 *Iudex recusatus & adiunctus iurare debent se iustitiam administraturos & seruaturos.*

30 *Recusatio generalis omnium iudicum literatorum non debet admitti.*

31 *Libellus recusationis iudicis sermone Hispano compositus.*

32 *Si pars iudicem recusans non deposuerit expensas, iudex pro recusato non est habendus.*

Decimum Tempus,

Deconclusione in causa ad sententiam diffinitiuam.

1 CONclusio in causa est renuntiatio omniũ probationum & defensionũ, per quam partès dicunt se nolle amplius quidquã probare, secundum glos. in. capit. significauerunt. 36. verbo liquere, de testibus. & in capi. cum dilectus. verb. Concluſum. extra, de fide instrumentorum. & glos. in Authen. de testibus. §. quia vero. verbo, Concluſerint. collatione. 7. Marantam de ordine iudiciorum. 6. part. 15. actu. nume. 1. & Matienzum in Dialog. relat. 3. par. cap. 53. n. 1. & Octauianum Vestium in Romanæ Aulæ actione, lib. 4. ca. 4. de dolo & contu. n. 7. &. 25. & Menochium lib. 1. de arbitrarijs quæst. 35. n. 7. dicentem regulariter in omnibus causis necessariam esse conclusionem in causa, & in foro ecclesiastico esse de substantia iudicij, ibidem nume. 8. cum Felino in dict. cap. cum dilectus. num. 33. & cum alijs Doctoribus resoluit. & decem causas connumerat in quibus non concluditur, & eandem conclusionem in causa explicat. Didac. Perez. in l. 6. titulo. 2. libro. 3. Ordinam. colu. mihi. 116. vbi in colum. 2 sequenti resoluit hanc causæ conclusionem attento iure Regio esse de substantia processus, si à parte petatur, iuxta ea quæ suprà resoluimus in octauo Tempore circa pubileationem testium. Mihi autem videtur attento iure Regio de substantia processus esse, & si à parte non petatur, per text. in. l. 1. titul. 7. libr. 4. Recopil. ibi, Concluso el pleyto. &c. 3 iuncta l. 9. titu. 5. libr. 4. Recopil. vbi dicitur, quod causa habeatur pro conclusa quamuis à parte non petatur, & postquam hæc scripsi inueni Matienzum in dicto capitulo. 53. Ita tenentem: Iudex enim ad instantiam partium, vel vnius tantum facit conclusionem in causa interloquendo, & etiam eam facere potest inuita altera ex partibus, vel ambabus inuitis, secundum Ias. l. admonendi. numer. 46. ff. de iure iur. & Panormit. in capitul. pastoralis. colu. 2. de causa possess. & propriet. & quæ forma hodie sit obseruanda in hac conclusione facienda, præscribitur à l. 10. titul. 6. libr. 4. Recopil. & plura concernentia hanc conclusionem congerit Speculator in titul. de renunt. & conclu. & Maranta de ordin. iud. in. 6. parte, actu. 15. Lancelot. in Tract. de prætore lib. 1. §. 2. capitul. 9. & Asinius in sua praxi. §. 23. pagin. 319. Didac. Perez. & Matienzo. vbi suprà: ac ideo facta publicatione testium, transactoq; termino eius, elapsisq, alijs omnibus terminis probatorijs, aliqua pars ex litigantibus comparet coram iudice petendo, quod causam habeat pro conclusa ad diffinitiuam, quæ petitio concipitur modo sequenti.

PETI-

PETITIO CONCLVSIOnis ad diffinitiuam.

4 PEdro, en la causa con Geronymo, Digo que el termino probatorio de la publicacion de testigos, y los de mas terminos probatorios en esta causa dados, son passados. A v.m. pido aya esta causa por concluſa para diffinitiua, sobre que pido justicia, &c.

TVnc iudex præcipit copiam prædictæ petitionis parti aduersæ exhiberi, & quòd ad primam audientiam respondeat: deinde profert sententiã interlocutoriam, qua pronuntiat causam pro con- 5 cluſa ad diffinitiuã, & in eadẽ sentẽtia iubet, quòd vtraque pars citetur, vt ad primam audientiam cõpareat ad audiendã sententã diffinitiuã, & deinde ad aliam quanlibet diem non feriatã. Quæ citatio peremptoria debet esse in causis ordinarijs, vt firmar glo. in Clem. sæpè. verbo, Non peréptoriè. de verborum significatione. & probatur in capit. consuluit. & 6 ibi Panorm. & Imol. vbi Felin. nu. 8. ponit vndecim limitationes, & plures alias cõgerit Anto. Nicenus in concord. gloſ. concordãtia. 52. col. 2. & ad idẽ est text. in. l. 5. & 11. titulo. 22. part. 3. Quia sententia diffinitiua lata absque citatione est nulla, vt. l. 1. §. item cum ex dicto. ff. quæ sententiæ sine appel. rescind. l. fin. iuncta gloſſ. C. de. ll. & ibi Bald. & Decius in consilio. 603. num. 11. &. 12. vol. 2. & Ioan. Matienzo. in dialog. 3. part. cap. 44. num. 4. qui optimè loquitur de hac re. Et prædicta sententia interlocutoria concipitur forma sequenti.

Sentencia.

EN Salamanca, a tantos dias del mes y año, el dicho señor Alcalde mayor, auiendo visto el pedimiento de concluſion (fecho por el dicho Pedro) y q̃ auia sido notificado al dicho Geronymo, y no dezia contra el cosa alguna, y que el termino de la publicacion, y los de mas terminos de prueua en esta causa cõcedidos erã passados: Dixo q̃ auia y vuo el pleyto por concluſo para diffinitiua, y mandaua y mãdo citar a las partes para ver y oyr sentencia a la primera audiencia: y para cada dia que feriado no fuesse, y les asigno los estrados de la audiencia para ello. Testigos fulano, y fulano.

QVæ sentẽtia vtrique parti intimatur per tabellionem, & post eam amplius partes nõ poterũt aliquid probare & allegare, cũ per eã censeatur renũtiatũ omnibus probationibus: poterũt tamẽ 7 in iure allegare, secũdũm Bald. in Authẽ. 8 Iuuemus. C. de iudic. Et copia huius allegatiõis exhibẽda nõ est parti aduersæ, cũ talis allegatio fiat ad merã iudicis instructionẽ, secũdũm Innoc. in. c. per tuas. de testibus. & Alex. in dict. Authẽ. iubemus. & Matth. de Afflict. in cõstitut. Neapoli. col. 12. etsi Ias. in. l. 15. apud quem. C. de edẽd. col. 2. & in. l. 1. §. edẽda. ff. de edẽdo. cõtrariũ teneat: Cuius opinio procedere poterit quando ei, qui producit allegationẽ iuris, facit scribi præsentationẽ, & illam in actis registrari in modum actorum processus, ita intelligit Maranta de ordine iudiciorũ. 10. actu. 6. part. nu. 50.

*Hanc

Universidad de Deusto
Biblioteca

* [* Hanc eandem interpretationem probarunt Decius.n.20.Curc.Iuni. nu. 18. & Bolognetus.n.28.in.l.2.C.de edendo.hac tamen in re inueni Menochium lib.2. de arbitrarijs. Cētur.2.casu.175.quatuor opiniones referentem, & se inclinantem in eam opinionē, quæ habet hoc relinquendum esse iudicis arbitrio: apud nos numquam vidi copiam allegationis iuris edi aduersario, nisi quando in actis esset redacta.) Insuper post conclusionem restitutio in integrum per minores.25. annis, & alias personas priuilegiatas peti potest, se
9 cundùm Panorm. & reliquos Docto. in cap. auditis. de in integrum restit. quod de iure regio procedit, dummodo nō sint elapsi quindecim dies post publicationē testium factam, iuxta text. in.l.3. titul. 8.
11 lib.4. Recop. Rursus post cōclusionem potest deferri iuramentum in supplemētum probationis, dummodo ante cōclusionem petitum sit, secundum l.s. in repetitione. l. admonendi. col.154. ff. de iure iur. & Marant. de ordi. iud. in.6.p. actu.9. num.3. &.10. vbi nu.4. inquit, quod requiruntur sex copulatiuè, ad hoc vt sit locus delationi iuramenti suppletorij; & de ista delatione iuramenti, quæ in foro multum frequentatur loquitur text. in dict. l. admonendi. & in.l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. & ibi latè & elegantèr tradit Bald. & Decisio Pedamōtana. 10. n.2. & regulariter hoc iuramētum in supplementum probationis admittitur, vt probatur, in dictis iuribus. & in.l.2.tit.11. p.3. & ibi optimè Gregor. Lup. in glo. verbo, Vn testigo, &c. sunt tamen plures casus in quibus non est locus delationi huius iuramenti, quos congerunt Curtius Senior, & Iaſ. in Repet. dict. l. admonendi. Socin. in Reg.204. Lancelotus, Corrad. in pract. Tract. de prætore. lib.1.c.19.§.2.n.5. & Grego. Lup. vbi suprà. Debetq; huius iuramenti delatio à parte peti, nec iudex ex officio potest deferre secūdum Bart. & communiter omnes in dict. l. admonendi, ex Iaſ. ibi, nu.278. de iure tamen regio per.d.l.2.tit.11.part.3. etiam ex officio iudex potest deferre, vt contra Bart. pro Panorm. aduertit Gregor. Lup. in dict. l. 2. gloſſ. verbo, El judgador, &c. debetque hæc delatio fieri parte citata secundum Bald. in capit.1. de Controuersi. in uestit. columna.3. & iudex non passim, nec ex abrupto, sed præcedente causæ cognitione debet deferre, cum in pluribus casibus non sit locus delationi, vt colligitur ex glos. in dict. l. in bonæ fidei. & formam, qua à parte debet peti, & à iudice concedi, præscribit Bald. in. l. 2. ff. de testibus. & in dict. l. in bonæ fidei. & Alexand. Static. in practic. iud. cap. 20. à numero.3. quo in loco plura cumulat, quem omnino vide, quando casus occurrerit. tractat etiam Marant. de ordin. iudic. 6. part. actu. 9. à num. 1. Item probatio per cōfessionem partis aduersæ post
12 conclusionem admittitur, secundum Bald. & Paul. in Rubric. C. de probationib. nam cum confessionō sit probatio,
13 sed probationis releuatio, secūdum Ioan. And. Anto. Panorm. & Imol. in Rubric. extra de probat. & plures alios quos refert Hippolyt. de Marsil. in Rubric. C. de probat. num.71. vbi à nu.67. cum plurib. sequentib. disputat istum articulum, an confessio sit probatio? & magis se inclinat probationem propriè non esse, ac ideo post renuntiationem probationum per conclusionem admittitur confessio, vt habetur in cap. cum Ioannes. de fide instrum. & tenet Marsil. vbi suprà, nu. 73. & Decisio Pedamontana. 10. num.3. sed quid quid sit, in actis iudiciarijs confessio attenditur tanquam probatio, secundum Alexand. Static. in pract. iudic. capiculo decimonono. numero quarto. Aduertēdum tamen est, quòd non quælibet confessio ad effectum probationis est attendenda, sed illa duntaxat quæ habet requisita necessaria de iure, secundum Marsil. & Stiaticum, vbi suprà, qui Marsil. requisita ibi congerit à num. 77. & eadem transcribit Stuaticus vbi suprà & eadem transferibit Stuaticus vbi suprà à numer. 7. & vterque plura in dictis locis de confessione cumulat, ad quos erit recurren-

recurrendum quando casus occurrerit. Admittitur etiam probatio per euiden-
14 tiam rei, & aspectū loci: nam talis probatio omnem probationē excedit, & superat, secūdum Bald. in. l. contra negātem. in fin. C. ad.l. Aquiliam. & Bald. in. l. si
* quis testibus. [* quæ probatio erit facienda expensis.] deniq; post prædictam
15 conclusionem ad indagandam veritatem iudex potest inquirere, & probationes admittere, secundùm Imol. & Felin. in.c. cum Ioan. de fide instrumentorum. Panor. in.c. cum dilectus. de fide instru. seq. Decius nu.2. & Mantua. n.8. in.c.1. de except. & Alex. in.l.4.§. hoc autem iudicium. col.4. ff. de damno infect. & Speculatorem in tit. de renuntiatione, & cōclusione. nu.3. quia iudici nunquam concluditur, & semper eius officium viget post hanc conclusionem, secundum Angel. consil 343. & hanc conclusionem reuocare potest, cum sit interlocutoria iuxta text. l. q̄ iussit. ff. de re iud. & ibi Ripa, firmat Iaſ. l. cū procurator. §. si dominus. ff. de noui ope. Præsertim in causis summarijs, vt not. glo. in Clem. sæpè. verbo, Interrogabitur. de verborū significatio-
16 ne. & Panor. in dict. c. cum Ioan. & etiā in causis criminalibus ad defensionē Rei omnis probatio admittitur, vt docet Bart. in. l. diui fratres. ff. de pœnis. & in. l. 1. §. fi. de quæstionibus. & nos dicimus infrà in.5. part. huius. 1. Tomi. §.10. c.3. nu.3.
* [* Et iudex ex officio & non ad instantiam partis potest testes alios recipere ad offensam & punitionem rei, vt resoluimus infra, in. 5. parte. c.3. §.10. nu.3.] Et hinc est q̄ publicatis attestationibus, iudex ex officio potest quærere à teste interpretationem sui testimonij, & iterū illum examinare, si cōfusè dixerat, vt docet gl. in cap. in præsentia. verbo, Dubiū. de probat. non tamen dicetur iudex iniusè facere, si iterum testem non examinet, & interroget, nec eo prætextu poterit ab eo appellari, secundum cōmunem opinionem, teste Aretino in capit. cum clamor. de testibus. post Panor. ibi. Sed verius mihi videtur iudicem tali casu teneri ad iterum examinandum, & interrogandū testē, æquitate suggerente, posseq; eo prætextu ab eo appellari, si non fecerit. secūdum Cardin. in cap. per tuas. nu.1. receptum à Felino. ibi. n.5. de testib. Hippolyt. in.l.1.§. si quid vitio. ff. de quæstio. num.34.

18 Frequenter contingit, q̄ post quam cōclusum est ad diffinitiuam, partes litigantes recusant iudices: quæ recusatio licèt de iure communi ante litis contestationem proponenda esset, vt in. l. apertissimi. C. de iudicijs. & in cap. cum speciali. extra, de appellationibus. & glo. recepta cōmuniter in cap. pastoralis. verbo, Protestata. extrà, de exceptionibus. & tradit Couar. in practicis quæstionibus. cap. 26.
19 num.2. tamen de iure regio in quacunq; parte litis post conclusum in causa, quinimo post quam sententia fuerit scripta, & à iudice subscripta, traditq; tabellioni, vt pronuntietur, ante tamen eius pronuntiationem, recusatio iudicis fieri potest, & admitti debet, vt erudite resoluit Couarr. vbi suprà. num.3. Et quid in isto artic. obseruandum sit in recusatione Auditoris regis disponit. l.2. &.4. cum sequent. titu.
20 10. lib.2. Recopil. Circa quam recusationem inferiorum aduertendum erit, quòd licèt de iure canonico causa legitima recusationis exprimi debeat, iuxta text. in cap. secundo requirit. §.1. & ibi glo. & in cap. cum speciali. & ibi glo. verbo, Co-
21 ram. extra, de appellationibus. tamen de iure ciuili, & regio non requiritur causæ expressio, vt cum communi resoluit Couarr. vbi suprà in practicis quæstionibus. cap.26. num. 10. sed sufficit quòd in libello recusationis recusans cum iuramento dicat, recusationem calumnioſè non proponere, secundum gloſſ. in dict. l. apertissimi. verbo, Recusare. & gloſſ. in. l. quia poterat. verbo, Nec illud. ff. ad Trebellia. communiter receptam ex Couarru. vbi suprà, numero. 10. & de iure regio probatur in. l.1. titu. 16. libro. 4. Recop. Quod iuramentum præstādum erit

erit, etsi à parte aduersa non petatur, & ita praxis obseruat, vt testatur Greg. Lup. in l. 22. tit. 4. p. 3. in gl. 3. Auend. in c. prætorũ. 2. p. c. 23. n. 13. Dida. Perez, in l. 1. tit. 5. lib. 3. Ordina. col. mihi. 972. quanuis d. lex. 22. tit. 4. p. 3. disponat hoc iuramentum præstandum esse, quãdo ab aduersario, vel à iudice petatur, & quidquid cõtendat Carolus Ruinus consil. 61. lib. 4. nu. 5. & 6. tamen de iure regio in recusatione præsidis,
22 vel Auditoris Regis expressio causæ legitimæ requiritur, vt disponitur in l. 1. & 2. cum sequentibus. lib. 2. tit. 10. Recopil. Similiter etiam quãdo coram iudicibus recusatur tota ciuitas, vel vniuersitas, vel cõsistorium decurionum, tunc enim requiritur expressio iustæ causæ suspitionis, nec solum iuramentum sufficiet, qua iusta causa interueniente, recusatio admittitur, vt resoluũt communiter omnes ex Panorm. nu. 14. Decio lect. 1. nu. 16. Ripa nu. 40. Alciaco. nu. 17. Beroio. nu. 119. & Mantua. num. 18. in c. 1. de iudic. alioquin sine iusta causa suspicionis recusatio generalis, vt putà omnium literatorum vniuersitatis, vel ciuitatis, vel omnium decurionum cõsistorij, tãquam in fraudem facta est reijcienda, secundũ Bald. in l. hoc modo. ff. de cond. & demõst. Rebuffum. tract. de recusat. artic. 9. glo. vnica. n. 46. & Auend. de mandatis princip. exequendis. 2. p. c. 23. n. 13. in fin. & q tunc non sufficiat iurare recusationem calumnioſam non esse, sed necessariam esse iustam & probabilem causam suspicionis, docet Ripa, vbi suprà in tali casu limitans glossi in dict. l. quia poterat. Et sic etiam erit limitanda dict. l. 1. tit. 16. lib. 4. Recopil.

23 Aduerte etiam, prædictam recusationem in scriptis ponendam esse, secũdum glo. in. c. quoniam contra. verbo, Recusationes. de probationibus. & resoluit Auend. vbi suprà. nu. 12. & Didac. Perez, in l. 1. tit. 5. lib. 3. Ordinam. col. mihi. 954.

24 Aduerte etiam, q licèt huiusmodi recusatio de iure canonico remoueat iudicem ordinarium suspectum in totum à
25 cognitione causæ, tamen de iure ciuili, & regio iudex recusatus non remouetur in totum à cognitione causæ, sed assumit secum socium probum, & canthidum virum, iuxta text. in Authent. Si verò. C. de iudicijs. ita communiter intellectum, secundum Couar. vbi suprà, nu. 1. probatur. in. l. 22. tit. 4. part. 3. & ita in causis ciuilibus nouissimè dispositum est, per text. * im. l. 1. tit. 16. lib. 4. Recop. [*Præterquã in aliquibus casibus in quib⁹ iudex ordinarius põt in totum recusari quorũ aliquot congerit Greg. Lupus in. l. 22. titu. 4. p. 3. glo. fin.] Et qualis debeat esse iste socius assumptus à iudice recusato optimè explicat Auend. vbi suprà. nu. 14. resoluens,
26 quod si in iudicando discordent, adeundus erit superior: In causis verò criminalibus aliter iudex recusatus associari debet, vt suo loco dicemus. Quibus omnibus adde, quòd socius assumendus à iudice recusato in causis ciuilibus debet assumi expensis proponentis recusationem,
27 & iudex recusatus ad hoc poterit eum cõpellere per captionem pignorum, vt resoluunt Auend. vbi suprà, num. 15. & Di-
28 dac. Perez vbi suprà, col. 954. Et tunc iudex, & socius iurant iustitiam administrare, iuxta text. in. l. 1. & 2. titu. 16. lib. 4.
29 Recop. Aduertendum est etiam recusationem generalem iudicum, vel literatorum alicuius loci, tanquam vagam, & incertam non esse admittendam, vt notat
30 Paul. Castr. in l. sed etsi. §. cum vir. & ibi Bald. ff. de cond. & demonst. De quo articulo est videndus Rebuff. in Tractatu de recusationibus, artic. 9. glo. 5. num. 46. quia in hoc quotidie in praxi erratur. Et quid in Lusitania obseruetur circa hanc recusationem iudicis traditur in libro 1. Ordinam. titul. 22. quæ recusatio concipienda erit forma sequenti.

RECV-

RECVSATIO IVDICIS.

31 GEronymo, en la causa con Pedro, Digo q̃ para la determinacion y sentencia della (hablando con el acatamiento deuido) tengo por sospechoso a v. m. y a las de mas justicias seglares desta ciudad, y a los letrados della, excepto a los Cathedraticos de Canones, y leyes desta Vniuersidad de Salamanca, y a fulano, ya fulano, y por tales sospechosos los recuso: y pido y requiero las vezes que puedo y deuo, a v. m. y a los de mas recusados, que no procedan en esta causa, ni se entremetan en ella, ni la sentencien sin se acompañar conforme a le ley: Y lo cõtrario haziẽdo protesto la nullidad dello, y lo de mas que protestar me conuiene: y juro a Dios y a esta Cruz † que esta recusacion no hago de malicia, y pido lo por testimonio, &c.

32 INterposita prædicta recusatione, iudex recusatus præcipit recusanti, vt deponat expensas socio assumendo, alioquin non habet se pro recusato: depositis; expensis, assumit socium, & vterque iurat de administranda iustitia, & de expediendo negotium diligenter, procedunt q̃; ambo simul in causa, sententiã q̃; diffinitiuã proferunt. Et si in iudicãdo discordes fuerint, quilibet de per se proferat suam sententiam, & adeundus erit iudex superior, vt suprà resoluimus: si verò iudex recusatus non fuerit, post conclusionem causæ profert suam sententiam diffinitiuam: ideo opportunè videndum erit de vndecimo Tempore.

Ex Vndecimo.
Tempore.

SVMMARIA.

1 *IVdex habito processu, non debet in continenti proferre sententiam, sed tunc demum diligenter visis omnibus actis processus alias sententia esset nulla.*

2 *Voluntas iudicis præcipitata in prolatione sententiæ, est nouerca iustitiæ.*

3 *Iudex priusquam pronuntiet cuncta & singula acta processus videat.*

4 *Iudex data paritate probationum actoris, & rei in fauorem rei pronuntiare debet.*

5 *Iudex data paritate probationum in iudicijs duplicibus quid facere debeat traditur remissiuè.*

6 *Iudex in iustitia seruanda solùm Deum præ oculis habere debet.*

7 *Iudex à muneribus abstinere debet.*

8 *Munera excæcãt oculos sapientum, & mutant verba iustorum.*

9 *Qui excutit manus suas ab omni munere habitabit in cœlis.*

10 *Iustitia auro violatur.*

11 *Iudex debet proferre sententiam claram, & certam, & per verba intelligibilia, habentia suum proprium sensum.*

12 *Iudex sententiam in scriptis proferre debet, fallit Regula ista in aliquibus casibus.*

13 *Iudex in iudicãdo debet seruare dispositionem*

sitionem legis. 13. titul. 4 part. 3. & aliarum.

14 *Sententia debet esse conformis libello, nisi in casibus exceptis.*

15 *Materia sententiæ diffusa, & prolixa est, et de ea autor remittit ad eam tractantes.*

16 *Iudex intra viginti dies à die causæ conclusionis commemorandos sententiam proferre tenetur.*

17 *Iudex, qui intra viginti dies non pronuntiat, pœnam duplicatam expensarum & quinquaginta millium marauedis sustinere debet.*

18 *Iudex qui intra viginti dies non pronuntiat, non sustinet pœnam, nisi à parte fuerit requisitus.*

19 *Requisitio iudici facienda, vt sententiam pronuntiet sermone Hispano composita.*

20 *Iudex visis & attentis vniuersis, & singulis actis processus, & consideratis his, quæ autor aduertit profert sententiam.*

21 *Sententia diffinitiua in fauorem actoris, sermone Hispano composita.*

22 *Sententia diffinitiua in fauorem rei, sermone Hispano composita.*

23 *Sententia absolutoria ab instantia iudicij, sermone Hispano composita.*

24 *Taxatio expensarum iudici reseruari debet.*

25 *Sententia diffinitiua partibus intimanda est.*

26 *Si sententia transeat in rem iudicatam executioni mandari debet.*

Vndecimum Tempus de sententia diffinitiua.

POstquam cõclusum fuerit in causa ad diffinitiuam & processus bene compositus, & ordinatus per tabellionem fuerit deductus ad iudicem, tũc iudex accedere debet ad prolationem
1 sententiæ diffinitiuæ, non tamen debet festinare, nec habito processu in continenti sententiam proferre, alioquin præsumeretur malè instructus de meritis causæ, & sententia esset nulla vt docet Dõmin. in ca. ponderet. 50. distinct. sequitur Barbac. in capi. super quæstione num. §. intẽtionis. col. 4. de officio deleg. Bart. in. l. prolatam. num. 10. C. de sentent. & interloc. Hippoly. in pract. crimi. §. nũc videndum. nume. 33. Matienzo in dialogo. 3. part. capit. 39. nu. 9. vbi plura cumulant contra iudicem festinantem ad
2 prolationem sententiæ. Cum voluntas iudicis præcipitata sit nouerca iustitiæ, vt ex Clem. pastoralis. §. verum. de re iudi. colligit ibi Cardinal. Vnde iudex priusquam sententiam proferat cuncta & singula acta processus diligenter, &
3 maturè videat, & inuestiget, vt inquit text. in cap. iudicantem. 30. quæst. 5. & cap. graue. 35. quæst. 9. Et postquam fuerit instructus celeriter debet ad sententiam procedere iuxta text. in cap. iurgantium. ibi celeri sententia, cum ibi notatis de sentent. & re iudic. tradit Alexan. de Imola in consil. 213. num. 3. volum. 3. Bald. in consil. 204. col. 2. libro. 3. & Aymon Crauet. in consil. 179. Et circa hanc visionem processus obseruabitur iudex ordinem quẽ de videndo processu scripsimus post vltimum Tomũ huius operis, vbi plura vltra tradita à Specula. titu. de renuntiat. & conclu. §. finitis. tradidimus:

4 mus: & si viso processu probatiões actoris, & rei conuenti pares; & æquales inuenerit numero, & dignitate testium, in rei fauorem erit pronuntiandum, vt in. c. inter dilectos. de fide instrum. c. ex literis de probat. nam dum sunt iura partiũ obseruare eo fiuendum est, vt in Regul. cum suntiura, de regul. iur. in. 6. l. 40. in fin. tit. 16. par. 3. & cõmuniter omnes ex Iason. in. l. nomen est nouum. nu. 1. C. de edend. & Menoch. in lib. 2. de arbit. Centuria. 1. cãsu. 98.
5 sed si ista æqualitas probationum contingeret in iudicijs duplicibus, vt puta familiæ herciscundæ, cõmuni diuidundo, & finium regundorũ, & in interdictis duplicibus, nempè, vtrobiq; si vti possideris, in quibus quilibet litigantium est actor, & reus iuxta. l. in tribus. ff. de iudic. tex. in. §. tertia diuisio. Instit. de interdict. tũc iudex recurrat ad Boerium in decis. 239. à nu. 1. & Tiraq. de iure primogen. q. 17. opin. 1. nu. 86. &. 87. & ad Peraltã in. l. si quis seruũ. § si inter duos. nu. 12. &. 13. ff. de legat. 2. & ad Menochium in tract. de retinenda possess. Remed. 3. à n. 740 plura in isto articulo remedia congerentes: quorum illud tutius mihi videtur, q̃ iudex cõpellat partes ad concordiam secũdum Bald. in cap. cum ecclesia Vulterana. num. 5. de elect. sequitur Felin. in Rubri. de treug. & pace. nu. 5. & si non potuerit eligat aliud, q̃ forte controuersia dirimatur, & hoc vidétur sequi Boerius, Tiraq. & Peral. vbi suprà & cũ fuerit satis instructus de meri
6 tis causæ, & perceperit pro qua parte ex litigantibus iustitia est, tunc debet esse constans in administratione iustitiæ, solum Deum præoculis habens, vt in cap. 1. de re iudic. lib. 6. & ad auxilium diuinũ recurrat, & inuocet Spiritum sanctum, qui illuminet intellectũ, & purget se à peccatis, & purificet cõscietiam, quia propter peccata multoties nescimus soluere dubia causarum, ita post Bald. docet Matth. de Afflict. in decis. Neapol. decis. vltim. & Sylua Nuptialis in lib. 6. nu. 5. quo in loco, ipse Niurzanis plura elegãter, & latè scribit ad iudicum instructionem pro exer-
7 cendo officium iudicãdi. Debetq; iudex
8 à muneribus abstinere: nam munera excæcant oculos sapientium, & mutant verba iustorum, vt habetur Deuteronomij. cap. 15. pro quo facit text. in cap. quis rectè. 2. q. 3. vbi dicitur, quòd acceptio muneris præuaricatio veritatis est, & qui
9 excussit manus suas ab omni munere habitabit in cœlis. & facit text. in cap. pauper. 2. quæst. 3. vbi dicitur, quòd iustitia auro violatur. Sæpeq; ante oculos habeat doctrinam tex. in dict. cap. 1. de sententia & re iud. lib. 6. vbi pontifex alloquens iudicem dicit, caueant iudices & prudenter attendant, vt in causarum processibus nil vedicet odium, vel fauor vsurpet, timor exulet, præmium, aut expectatio
10 præmij iustitiam nõ euertat, sed stateram gestet in manibus, lances appendãt æquo libramine, vt in omnibus, quæ in causis agenda fuerint, præsertim in cõcipiendis, & ferendis sententijs præoculis solum Deum habeant, ad quod facit tex. in. c. 4.
11 & in cap. quicunq;. 2. q. 3. Obseruare q; debet iudex infrascriptum. l. 13. tit. 4. p. 3. & in. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. & quæ notat Hippolytus in practica criminali in. §. fi. & alia multa, quæ congerit Ioannes Matienzo in dialogo Relatoris. 3. p. c. 36. cum pluribus sequentibus. Teneturque iudex
12 sententiam proferre claram, & certam, & per verba propria, & intelligibilia habentia suum proprium sensum. vt in. § curare. Instit. de actio. & debet eam in scriptis proferre, vt notat glo. pen. dict. §. curare. & ibi ponit quatuor casus in quibus sententia non fertur in scriptis, & ibi Iason. nu. 60. remittit ad glo. in cap. fin. de sententia & re iud. in. 6. & in cap. Albericus
14 de testibus. & ad Panor. in cap. 1. de libel. obla. teneturque illam proferre conformem libello, vt in cap. licèt. de simonia. & in. l. fi. C. de fideicõmissarijs libertatibus, vbi inquit Bald. q̃ fatuus est iudex, qui super alijs quàm super petitis pronuntiat, sunt tamen plures casus in quibus fallit prædicta regula quos congerit Niconi cius in Repeti. cap. quoniam contra fal-

sam deprobat.& Socin.in Regul.357.
25 Et tamen quia materia sententiæ nimis prolixa est & integrũ Codicem requirit, habetq; titulos & tractatus peculiares, vt in ff.de re iud.& in.C.de sent. & in volumine Decretalium, & in.Lib.6.& in Clemẽtinis,& in tit.22.p.3. & in tit.17.lib.4.Recopil. & apud Lusitanos in lib.3. Ordin. & apud Marãtam de ordine iudic. in.3.p. sextæ partis actu.1.per totũ. & Rebuf.in repetitione.l. quod iussit.ff.de re iudi.& Grego. Lup.in.l.1.tit.22.p.3.quibus in locis latissimo sermone agitur quid sit sententia,quibus verbis, in cuius personam proferenda sit q̃ vltimum latè disputat Panorm. in ca.querelam. nu.10.de elect. quid continere debeat, & in quo differat ab interlocutoria, ideo ex consulto sola remissione contentus omnia supradicta
8 16 omitto, aduertens, sententiam diffinitiuam de iure regio à iudice proferendam esse intra.20. dies à die conclusionis in causa, alioquin iudex soluere debet expẽsas duplicatas in retardatione litis factas, & insuper incurrit iudex pœnam quinquaginta millium marapetinorum fisco
17 applicandam, vt probat text.in.l.1.tit.17. lib.4. Recopilationis quam tamen pœnam iudex incurrit si à parte fuerit requisitus ad sententiã proferẽdam, prout intelligit Didac Perez in. l.1.tit.15. libr.3. Ordinam. col.mihi.1262.in glo.1. ideoq; pro instructione iuuenum formanda erit requisitio modo sequenti.

Requirimiento para que el juez sentencie.

19 EScriuano que presente estays, dad me por fe y testimonio en manera que haga fe en juyzio y fuera del (a mi Pedro) en como digo al señor Licẽciado fulano Alcalde mayor desta ciudad, que bien sabe su merced, è deue saber, que el pleyto que ante su merced ha pendido y pende entre mi y Geronnymo, ha muchos dias que esta concluso para diffinitiua, y su merced no lo ha sentenciado. Porende que con el deuido acatamiẽto pido y requiero a su merced las vezes que puedo y deuo, sentencie y determine el dicho pleyto, guardando me mi justicia: è si ansi lo hiziere haralo que deue y es obligado, en otra manera lo contrario haziendo, protesto contra su merced todos los daños, è intereses, costas, è menoscabos que por no lo sentenciar se me siguieren y recrecieren, y todo lo demas que conforme a derecho y leyes destos reynos protestar me conuiene: y pido lo por testimonio para en guarda de mi derecho, &c.

20 IVdex tunc viso processu, & attentis, & consideratis omnibus supra dictis in principio huius Temporis, profert sententiam diffinitiuam modo sequenti.

Sentencia diffinitiua in fauorem Actoris.

21 VIsto este processo que ante mi pende, entre partes de la vna actor demandante Pedro, y de la otra reo defendiẽte Geronymo y sus procuradores en sus nombres, &c.

Fallo

FAllo attentos los autos y meritos deste processo, q̃ el dicho Pedro prouo bien y cumplidamente su intẽcion y demanda. Doyla è pro nũciola por bien prouada, è que el dicho Geronymo no prouo sus excepciones è defensiones como deuia: doy las è pronũciolas por no prouadas. En consequencia de lo qual deuo condenar è condeno al dicho Geronymo a que dentro de nueue dias primeros siguientes despues de la notificacion desta mi sentencia, de y pague realmente y con effecto cien ducados al dicho Pedro: y mas le condeno en las costas deste processo justamente hechas, cuya tassacion en mi reseruo. Ansi lo pronuncio è mando en estos escriptos è por ellos, juzgando diffinituamente, &c.

El Licenciado Fulano.

Sentencia Absolutoria in fauorem Rei.

22 ¶ Visto este processo, &c.

FAllo attentos los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouo su intencion y demanda, è pronunciola por no prouada, è que el dicho Geronymo prouo bien y cumplidamente como deuia sus excepciones: doylas è pronunciolas por bien prouadas. Porende digo que deuo absoluer è absueluo al dicho Geronymo, de la actiõ è demanda contra el puesta por el dicho Pedro, è le doy por libre è quito della, è pongo perpetuo silencio al dicho Pedro, para que sobre ella agora ni en tiempo alguno le pida cosa alguna. Ansi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia diffinitiua, juzgando, sin costas, sino que cada parte pague las que tuuiere hechas, &c.

Sententia absolutoria ab instantia iudicij.

23 ¶ Visto este processo, &c.

FAllo attentos los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouo su intencion y demanda: doyla y pronũciola por no prouada, y que el dicho Geronymo prouo sus excepciones y defensiones: doylas y pronunciolas pro prouadas. En cuya consequencia digo, que deuo absoluer y absueluo al dicho Geronymo de la instancia deste juyzio, reseruando como reseruo el derecho a saluo al dicho Pedro, para q̃ pueda pedir è demãdar al dicho Geronymo alli y donde mas viere que le conuiene: y ansi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia diffinitiua, sin costas, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

24 ALiquando tamen sententia pro parte est condemnatoria,& pro parte absolutoria,& tunc debet inferi ratio,quare in vno capitulo vnum pronũtiatur, & in alio aliud iuxta text.in cap.cum olim,& ibi Bald.not.4.extra de præscript.

24 IN prædictis sentẽtijs diffinitiuis quãdo fit condemnatio expensarum, earum taxatio reseruatur iudici proferenti sententiam, de quibus expensis diximus suprà in Quarto Tempore circa expositionem clausularum libelli actoris. Et de prædicta taxatione expensarum erit consulendus Boerius decisione.85. num.6.& Bald.in.c.cũ veniſſent.n.6.de eo qui mittitur in possessionem, & Didac. Perez in Rubr.tit.18.lib.3. Ordin. & est aduertendum ꝙ nedum condemnatio expensarũ fit propter calumniam litigantis, verumetiam propter temeritatem, à qua condemnatione non excusabitur ex iuramento calumniæ,quod litigans præstat secũdum Bart.in.l.eum quẽ temerè.ff.de iud. & Soci.in pract.c.27. nu.3.& licèt expensarum condemnatio fieri possit, tam de expensis in lite factis, quàm de expensis personalibus,vt docet Bart.in.l. procurator.n.2.ff.rem ratam haberi.tamen in dubio censetur facta de expensis litis secundum Grego.Lup.in.l.8.tit.22.p.3. in gl.1. quæ expensæ probari debent per allegantem se illas feciſſe, quæ quandoq; probatio fit per sacramentum petentis eas,& taxantur arbitrio iudicis secundum Bald. & Salicet.in.l.restituenda.C.de petit.hæred.& Rebuff.in Tract. de expens. artic. 5.nu.10.& Alex. Stiatic.in pract. iudic.c. 21.nu.49.& erit videndum quod nouiſsimè dispositũ est in tit.22.lib.4.Recopil. & in Ordin.Lusitanorum. lib.3.tit.51.

25 Sententia diffinitiua lata, de mãdato iudicis.vtriq; parti intimatur: & si ab ea non fuerit appellatio interposita, vel si interposita fuerit, & non prosecuta intra terminum à iure præfixum,de quo dicendum erit infrà in. 6. Parte. huius Primi Tomi.ita quòd in authoritatem rei iudicatæ transacta fuerit, executioni mandanda erit. Ideoq; opportunè dicendum erit de vltimo Tempore.

Ex Duodecimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *Mandari debet executioni sententia in rem iudicatã transacta.*
2 *Virtute sententiæ debet à parte executio peti,& sibi conceditur.*
3 *Sententia habet executionem paratam dum tamen à parte petatur executio.*
4 *Quam diligentiam debeat pars adhibere,vt sententia exequi possit, traditur.*
5 *Agi potest de sententiæ nullitate.*
6 *Iudex potest suam sententiam nullam retractare.*
7 *De nullitate sententiæ perpetuò agi poterat.*
8 *Regio iure aduersus nullitatem sententiæ intra sexaginta dies tantum opponi debet.*
9 *Interim dũ agitur de nullitate sentẽtiæ non currit tempus appellationis.*
10 *Nullitas quando dicatur tractari principaliter,& quando incidenter, traditur remissiuè.*
11 *Petitio nullitatis sententiæ, sermone Hispano, composita.*
12 *Copia petitionis nullitatis sentẽtiæ parti aduersæ datur.*
13 *Sententia nullitatis sermone Hispano composita.*
14 *Sententia qua declaratur non esse nullam sententiam in negotio principali latam.*

Duo-

Duodecimum Tem

pus executionis sententiæ.

1
Ententia diffinitiua transacta in autoritatem rei iudicatæ executioni mãdatur, iuxta text. in.l.postrem iudicatam. vbi Doct. notãt, præsertim Roderic.Suarez. not. primo. ff.de re iud.& Asinius in praxi.§.31.c.2.per totum & in l.1.&.2.cum alijs.tit.21.lib.4.Recopil.& 2 in Ordin.Lusitanorum.lib.3.tit.71.Et praxis quæ obseruatur est, ꝙ postquã sententia trãsacta est in rem iudicatã,vel appellatio deserta est,pars,in cuius fauorẽ lata est, cõparet corã iudice petẽdo,vt sibi detur prædicta sententia in forma publica signata, vt virtute eius executio fiat in 3 persona & bonis rei condẽnati. Nam licèt prædicta sentẽtia habeat executione paratam,requiritur tamen quòd à parte exe4 cutio petatur,vt cum pluribus resoluit Asinius vbi suprà.n.3. Et tũc iudex præcipit vt parti aduersæ intimetur prædicta petitio,& quòd intra tres dies ostendat diligẽtias factas, & transacto illo primo termino, incusatur sibi contumatia, & datur alius secundus terminus trium dierũ, & accusatur contumacia: & deniq; datur tertius terminus trium dierum, & incusatur etiam contumacia: & si in tertio termino non ostendat diligentias factas in prosecutione appellationis, iudex præcipit tabellioni, vt det sententiam signatam in publica forma, & tunc virtute eius petit executionem, & in hac executione proceditur, eodem modo, & forma qua in executione instrumenti publici, de quo erit infrà dicendum in quarta parte huius primi Tomi. Et plura circa hanc executionem sententiæ erunt videnda per Marantam de ordine iudiciorum. 6. part. 3. partis, actu. 3. de executione sententiæ. & per Asinium in praxi.§.31.cap.2.

De Nullitate sententiæ.

5 COntingit aliquãdo ꝙ post quã sententia diffinitiua lata est, aduersus 6 eam agitur per viã nullitatis. etsi appareat nullũ esse, iudex qui eam protulit retractare poterit,iuxta tex.in.c.fraternitatis. de frigidis& maleficiatis.& in.c.2.de purgatione canonica.& in.l.fi.C.de sententijs, quæ sine certa quantitate. & in.l.1. C. de sententijs& interlocutionib⁹ omniũ iudicũ quã notant Bart.& Paul.de Castr.ibi, & Lanfrancus de Oriano.c. quoniam cõtra.verb.Interlocutoriæ,nu.54.de probationib⁹.& est tex.in.l.2.tit.26.p.3. Et licèt 7 de iure communi nullitas aduersus sententiam perpetuò opponi poterat, vt in.l.1. C.quando prouocare non est necesse.& 8 in.l.4.tit.26.p.3.tamẽ de iure regio nouissimo prædicta nullitate intra sexaginta dies cõnumerãdos à die intimationis sententiæ opponenda erit,iuxta text. in.l.2. tit.17.lib.4.Recop.& tradit Auendanius in declaratione.l.4.&.5.tit.de las excepciones.lib.3.Ordin.n.58.& Didacus Perez in.l.2. tit.5.lib.3. Ordin. in gloss.1.in principio. siue de nullitate agatur per viã actionis,siue per viã exceptionis,vt resoluit Couar.in pract.quæstionibus.cap.25. num.4.

9 Et aduerte, ꝙ interim ꝙ agitur de hac nullitate exprobabili ratione, tẽpus ad appellandũ cõcessum nõ currit secũdùm Bald.in.l. cõtra maiore. C.de inofficioso testamẽto. Ange.in.l.Paulus.§.hæres.col. 1.in fi.ff.de vsuris.Hippolytũ in singulari 10 152. & Didacus Perez vbi suprà.Et quãdo nullitas dicatur tractari principaliter, & quãdo incidenter,& quãdo impedire debeat executionẽ sentẽtiæ, elegãter tradit Couar. in practicis quæstionibus. c.24. num.7.&.8.& in.c.25.Et quia ista materia nullitatis est valde prolixa, & diffusa, requiritq; integrum tractatum, ideò

eam missam ex consulto facio, cum de ea videndus sit Sebastianus Bantius in illo integro Tractatu de nullitate sententiæ, tradunt etiã Præpositus, & Franc. in. c. dilecto de appellationibus. Didac. Perez vbi suprà, & habetur in titul. 26. part. 3. & in. l. 12. &. 18. &. 25. titul. 2. p. 3. & aliqua per Monterrosum in sua practica, in secundo Tractatu. fol. 13. in fi. Et pro iuuenum instructione forma petitionis nullitatis & sententiæ erit concipienda modo sequenti.

PETITIO NVLLITATIS.

11 GEronymo en la causa con Pedro, Digo que v.m. dio y pronuncio cierta sentencia diffinitiua contra mi y en fauor del dicho aduerso: y hablando con el deuido acatamiento, la dicha sentencia fue ninguna, por que hallara v.m. que esta causa se ha litigado por persona del dicho Pedro: el qual es menor de. 25. años, y tal por su aspecto parece, y assi cõforme a derecho no es persona legitima para poder estar en juyzio sin su curador, de mas que en el dicho pleyto no se hizo publicació de testigos, aunque por mi fue pedida: ni se hizo cõclusion para sentencia, como del processo consta: por que pido a v.m. declare la dicha sentencia por ninguna, y a mi me absuelua y de por libre de la instancia y juyzio. Sobre que pido justicia, y el officio de v.m. imploro, y las costas protesto: è juro en forma de derecho que esto no pido de malicia, &c.

12 EL juez manda dar copia desta peticion a la parte contraria, y la parte contraria responde negando auer auido nullidad. Y si la nullidad allegada se ha de prouar por testigos, de manera que no conste de los autos del processo: el juez lo recibe a prueua con vn breue termino: y presentan sus interrogatorios, y por ellos se examinan los testigos y se haze publicacion y conclusion, y el juez pronuncia sentencia en la forma siguiente.

Sententia Nullitatis.

¶ Visto este processo, &c.

13 FAllo q̃ la nullidad pedida è allegada por parte del dicho Geronymo vuo è ha lugar, como cõsta por los autos del processo: porẽde digo que deuo dar è doy por ninguna la sentẽcia diffinitiua por mi dada en este processo, è la deuo anullar è reuocar en todo è por todo como en ella se contiene: è haziendo justicia absuelvo è doy por libre al dicho Geronymo de la instancia deste juyzio, condemno en costas al dicho Pedro, cuya tassacion en mi reseruo. Assi lo pronuncio è mando por esta mi sentencia, &c.

Senten-

Sententia in qua declaratur locum non esse nullitati.

¶ Visto este processo, &c.

FAllo attentos los autos y meritos deste processo, que de la nullidad pedida y alegada por parte del dicho Geronymo, no ay lugar de derecho, por lo que deste processo resulta, y porque el dicho Geronymo no prouo lo que en este caso prouar le conuenia: en cuya consequencia deuo mandar, y mando, que la dicha mi sentencia se cumpla y guarde, y execute como en ella se contiene, y por causas que a ello me mueuen no hago condemnacion de costas. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, juzgando, &c.

SI verò à prædicta sententia diffinitiua appellatum fuerit, & à sententia in qua denegata fuit nullitas, & appellatio fuerit prosecuta, tunc pro cognitione praxis, quæ obseruatur in instantia appellationis, recurrendum erit ad Sextam partem huius primi Tomi, vbi agimus de secunda instantia: cæterùm si appellatum non fuerit, vel iam quòd fuit, remansit deserta appellatio, ita quòd sententia debeat executioni mandari, tunc pro cognitione praxis, quæ obseruatur circa prædictam executionem, recurrendum erit ad Quartam Partem huius Primi Tomi, vbi latè agimus de via executiua.

Finis Primæ Partis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECVNDA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE ORDINE & forma procedendi contra Reum contumacem in causis ciuilibus.

SVMMARIA SECVNDÆ PARTIS PRIMI TOMI.

1 Actori contra reum contumacem quàm plura remedia à iure præstantur

2 Si actori per vnum remedium quod elegit, non fuerit satis prospectum, aliud eligere poterit.

3 Si actor elegerit capturam personæ, potest incusata rei contumacia, mandatum petere, vt reus capiatur, vel eius bona vendantur.

4 Actor si eligat vt procedatur ad sententiam, procedendum erit.

5 Communi iure, & ecclesiastico proceditur ad sententiam (si actor velit) ita demum si contumax fuerit reus post litem contestatam.

6 In foro seculari, & regio iure proceditur ad sententiam (si actor petierit) etiam si reus ante litis cõtestationem contumax fuerit.

7 Differentiam inter forum ecclesiasticum & secularem primi & secundi decreti ponit autor.

8 In foro ecclesiastico peremptoria citatio est necessaria, vt procedatur ad missionem in possessionem.

9 In foro seculari, vt procedatur ad missionem, vnica tãtum citatio requiritur.

10 In persona rei debet fieri ista citatio in foro seculari, vt procedatur ad missionem.

11 Iudices, qui Del crimen appellantur, cum cognoscunt de causis ciuilibus, vt procedãt ad missionẽ, sufficit quòd faciant citari reũ ad domum ipsius.

12 In foro ecclesiastico sufficit quòd reus compareat intra annum & resarciat expensas vt audiatur.

13 Regio iure tenetur reus contumax intra vnum mensem comparere, & expensas resarcire, vt audiatur, quando actione personali fuit actum.

14 Quando actor fuerit missus in possessionem ex actione reali, reus comparere debet intra duos menses.

15 In foro ecclesiastico, vt actor efficiatur verus possessor in actione personali, missus esse debet ex primo & secundo decreto.

16 Missio in possessionem ex secundo decreto non est necessaria de iure regio, quia elapso vno mense in actione personali, & buobus in reali, missus in possessionem ex primo decreto efficitur verus possessor à lege.

17 Reus debet citari iterum ad interponendum secundum decretũ, sicut fuit citatus ad primum decretum attento iure canonico, secus verò de iure regio.

18 Debiti cognitio, quæ præcedere debet interpositionẽ secundi decreti de iure canonico, non est necessaria de iure regio.

19 In foro ecclesiastico actor missus in possessionem rei petitæ ex actione reali expellit reum contumacem à detentione rei, vt actor ea possit potiri, secus verò si missus sit ex actione personali: licèt contrarium seruetur de iure regio.

20 Actor mitti debet in possessionem rei petitæ per alguacelum & ministrum iudicis attento iure regio.

21 Missio ex primo decreto de iure communi non potest fieri cõtra minorem: secus verò de iure regio

22 Stylus qui seruatur in via procedendi in primo & secundo decreto in foro seculari.

23 Actor in tribus audientijs successiué debet incusare contumaciam rei non comparentis, vt perueniatur ad interpositionem primi decreti.

24 Actor, accusatis tribus cõtumacijs rei non cõparentis, tenetur libellum suæ actionis offerre, si ante Rei citationẽ eum non obtulit, & petere in eo missionem in possessionem ex primo decreto, & iurare quod petit sibi debitum esse.

25 Actor offerens libellum suæ actionis ante citationem Rei, poterit postea petere per viã actus, incusatis prius tribus contumacijs Rei non comparentis, se mitti in possessionem rei petitæ ex primo decreto.

26 Sententia qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem ex primo decreto, quid continere debeat.

27 Missio ex primo decreto prius fieri debet in rebus mobilibus, & eis deficiẽtibus in immobilibus, quando agitur actione personali.

28 Actor ante quam mittatur in possessionem ex primo decreto debet cautionem præstare de re restituenda cum fructibus si reus intra terminum legis comparuerit.

29 Missio ex secundo decreto non est necessaria de iure regio, quando reus nõ comparuerit intra terminum legis, cum ab ipsa lege fiat.

30 Reo in cuius bona actor fuit missus ex primo decreto, nõ tenetur ipse actor respondere super possessione, si terminus legis fuerit transactus.

31 Reus est citandus, quando bona, in quorum possessionẽ actor est missus, venduntur ex iudicis decreto.

Secunda Pars Primi Tomi.

DIXIMVS suprà in Prima Parte huius Primi Tomi, in fine. 3. Temporis, quòd si Reus citatus comparere noluerit, vel sine licẽtia iudicis à iudicio contumaci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter receſſerit, actorē poſſe eligere vnum ex remedijs à nobis in præſenti cōgeſtis: ſunt enim plura remedia à iure prodita actori aduerſus Reum cōtumacem, quibus ius ſuum cōſequi valeat, quorū latiſſimo ſermone meminimus in .2.p. Secūdi Tomi ſtatim poſt principiū. Quo in loco aſsignauimus rationē, quare cōtra Reū inuitū proceditur, & quibus remedijs, quæ præſenti tractatui etiā conducūt: & ibi diximus quæ remedia magis in tribunalibus eccleſiaſticis frequētantur. In foro tamen ſeculari cōmunius practicatur remediū capturæ perſonæ Rei, vel remedium procedendi in cauſa vſq; ad ſententiam diffinitiuā, vel remedium miſsionis in poſſeſsionem ex. 1. &. 2. decreto, quod Hiſpano ſermone, Via de aſſentamiento, dicitur, & in electione actoris eſt vti quo maluerit, vt probatur in. l. 2. tit. 11. lib. 4. Recopil. & vno electo ſi per illud non fuerit ſatis ſibi conſultum, ad aliud redire poterit, argum. text. in. l. 1. §. quid ergo. ff. de ventre inſpiciendo. & tradit Barto. in. l. conſentaneum. num. 17. C. quomodo & quando iudex. & Panor. in cap. prout. de dolo & contumacia. nu. 20. etiam ſi procedatur aduerſus minorem contumacem, vt in. l. 3. titu. 11. lib. 4. Recopil. & de ſupradictis tribus remedijs fit mentio in. l. cōſentaneum. C. quomodo & quando iudex. & ibi notant Barto. Bald. & Salicetus. & Boerius in repetitione illius. l. volum. 8. diuerſorum Docto. & Panormit. in dict. cap. prout. num. 18. Et ſi actor elegerit primum remedium capturæ perſonæ, pignorum, vel mulctæ, incuſata contumacia Rei in tribus audientijs, datur alguazelo mandatum, vt reum perſonaliter capiat, & in carcerem mittat donec Reus iudicio ſiſtat: vel ad hoc vt pignora eidem capiat, & diſtrahantur in publica ſubhaſtatione, & ex pretio creditoribus ſatis fiat. Sed ſi actor elegerit ſecundum remedium de procedendo in cauſa vſque ad ſententiam diffinitiuam, tunc in eo erit procedendum, vt diximus in dict. 2. part. Secundi Thomi paulò poſt principium, ibi tunc poterit actor eligere. Qua in re aduertendum eſt, quòd licèt de iure cōmuni, & in foro eccleſiaſtico non detur actori, niſi quando Reus fuit cōtumax poſt litem conteſtatam, tamen de iure regio & in iſto foro ſeculari, datur etiam actori quando reus fuit contumax ante litem conteſtatam, iuxta text. in. l. 1. titu. 11. libro. 4. Recopil. & idem de ſtylo obſeruatur in Gallia, ſecundum Boerium in dict. l. conſentaneum. num. 33. Cæterum ſi actor elegerit tertium remedium miſsionis in poſſeſsionem, ex. 1. &. 2. decreto, id eſt, via de aſſentamiento, tunc circa illud erunt animaduertenda omnia illa, quæ reſoluimus in dict. 2. part. Secundi Tomi, quæ etiam ad iſtum tractatum conferunt: & ſolummodò in præſenti erunt conſtituendæ differentiæ inter forum eccleſiaſticum & iſtum ſecularem circa prædictum remedium. Et in primis quatenus ibi reſoluimus neceſſariam eſſe peremptoriam citationem ad miſsionem in poſſeſsionem ex. 1. decreto, in iſto tamen foro ſeculari de iure regio neceſſaria non eſt peremptoria citatio, ſed ſufficit citatio vnica, qua Reus citatus fuit in cauſa principali, ad hoc vt litis bello actoris reſponderet, vt probat text. in. l. 1. titu. 11. libr. 4. Recopil. per quem ſublata ſunt verba illa quæ olim apponebantur in. l. 1. titu. 9. libr. 3. Ordinam. ibi, Por tres emplazamientos, &c. Et iuxta dict. l. Recopilat. intelligenda eſt. l. 108. titu. 18. part. 3. Secunda differentia eſt, & quamuis de iure communi & in foro eccleſiaſtico illa peremptoria citatio fieri debeat in perſona Rei, ſi inueniri poſsit, aliàs ſufficiat ad domum Rei fieri: tamen iſto foro ſeculari ad interponēdum primum decretum requiritur illa & vnica citatio (quæ in cauſa principali fieri debet) in perſona ipſius Rei fiat, per text. in dict. l. 1. titu. 11. lib. 4. Recop. Quidquid contradicat Auendanius in Tract. 1. &. 2. decreti. 3. part. nu. 21. verſic. & non putet quis, cuius tamen opinio ſaluari poteſt: & procedit in iudicibus criminū exiſtentibus in cancellarijs Regis Valleſoleti, & Granatæ, quos vulgò (Alcaldes del crimen) dicimus, hi enim in cauſis ciuilibus de quibus cognoſcere poſſunt ad miſsionem faciendam ex primo & ſecundo decreto non requirunt quòd reus ſit citatus in perſona, ſed tantum ad domum, quam praxim prædictos iudices ſeruare teſtatur Monterroſus in ſua practica, Tract. 2. fol. 29. pag. 1. iudices tamen tribunalium inferiorum obſeruare debebūt rigorem dict. l. 1. Tertia differentia eſt, quòd licèt in foro eccleſiaſtico ſufficiat quòd reus intra vnum annum compareat, præſtando expenſas & cautionem de ſtando & parendo, ad hoc vt recuperet poſſeſsionem bonorum, in quam fuerat miſſus actor tamen in foro ſeculari de iure Regio reus tenetur comparere intra vnum menſem cum expenſis & cautione, quando actor fuerit miſſus in poſſeſsionem ex actione perſonali: quando verò fuerit miſſus ex actione reali, reus comparere debet intra duos menſes, vt probat tex. in dict. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. per quam legem corrigitur text. in. l. 6. titu. 9. part. 3. vbi dabantur Reo quatuor menſes ad cōparendum. Quarta differentia eſt, quòd etſi de iure communi & in foro eccleſiaſtico neceſſaria erat miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto in actione perſonali, ad hoc, vt actor efficeretur verus poſſeſſor, & in actione reali ad effectus quos ibi notauimus in fine ſecundæ prænotationis, quando res ſita intra terminum iuris vnius anni, vel intra terminum à iudice aſsignatum non comparuit cum cautione & ſolutione expēſarum: tamen in iſto foro ſeculari de iure Regio neceſſaria non eſt iſta miſsio in poſſeſsionem ex ſecūdo decreto, ſed ſtatim elapſo vno mēſe in actione perſonali, & duobus menſibus in actione reali miſſus in poſſeſsionē ex primo decreto efficitur verus poſſeſſor ab ipſamet lege, ita probat text. in. l. 6. titu. 8. part. 3. & in. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recop. & ita firmat Auendanius, vbi ſuprà, nu. 9. in verſi. item per iſtam. l. Ex qua differentia ſuboritur alia differentia, nempè quòd licèt in foro eccleſiaſtico ad interponendum ſecūdum decretum reus debeat iterum citari, ſicut citatus fuit ad primū decretum: tamen in foro ſeculari de iure regio hæc ſecunda citatio neceſſaria nō eſt, cùm interpoſitio ſecundi decreti non requiratur, vt colligitur ex dict. l. 1. titul. 11. lib. 4. Recopil. Conſequitur etiam quòd quanuis in foro eccleſiaſtico ad interpoſitionem ſecundi decreti requiratur ſemiplena cognitio de debito, tamen in foro ſeculari de iure regio hæc ſemiplena cognitio neceſſaria non eſt, quia ipſamet lex miſsionem ex ſecundo decreto facit, vt conſtat ex dict. l. 1. titu. 11. lib. 4. Recop. Septima differentia, q̄ & ſi in foro Eccleſiaſtico actor miſſus in poſſeſsionem rei petitæ ex actione reali expellat reum contumacem à detentatione rei, vt actor ea potiri poſsit (quod ſecus eſt ſi miſſus eſſet ex actione perſonali, ſecundum gloſ. in capit. quoniam frequenter. §. in alijs. verbo, Tædio. & ibi Panorm. num. 24.) tamen in foro ſeculari actor miſſus in poſſeſsionem tam actione reali quàm perſonali expellit Reum à poſſeſsione rei, & aufertur de manu eius, & traditur actori, vt colligitur ex verbis. d. l. 1. ibi, Que ſea puesto el demandador en tenencia de tantos bienes, &c. & hanc differentiam agnouit Auendanius vbi ſuprà. 3. part. num. 5. Octaua differentia eſt, quòd licèt de iure communi controuerſum eſſet, an de licentia & commiſsione iudicis actor propria autoritate intra re poſſet in poſſeſsionem rei, tamen de iure regio prædicta controuerſia ſublata eſt ad obuiandas rixas, & ſcandala: & ſtatutum eſt, quòd per alguacelum & miniſtrum iudicis actor ponatur in poſſeſsionem, vt colligitur ex text. in. l. 2. tit. 8. part. 3. & ex dict. l. 1. ibi, Sea puesto, &c. Vltima differentia eſt, quòd quanuis de iure communi miſsio ex primo decreto fieri non poſsit contra minorem, vt reſoluit Vzcurrus in. l. ſi finita. §. Iulianus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus.col.83.ff.de damno infect. & Auendanius de primo & secundo decreto.3.p. num.8. tamen in foro seculari de iure Regio missio ex primo decreto contra minorem fieri potest in casu.l.3.tit.11.lib.4. Recopil. Hæ sunt differentiæ, quæ breui cõpendio cumulari potuerunt, & quæ ex resolutis in dict.2.part. secundi Tomi colliguntur: in reliquis verò in vtroq; foro obseruanda erũt, quæ ibi resoluimus circa hanc materiam primi & secundi decreti.

Vnde condescẽdendo ad ordinem & formam procedẽdi, & fulminandi processum in ista via primi & secundi decre-
22 ti, apud tribunalia secularia, dicendũ erit, quod postquam reus in persona fuit citatus ad respondendum actori in negocio principali, actor in termino citationis cõparere debet coram iudice incusans contumaciam Rei, & iudex respondet quòd pro incusata habet: & deinde in alia audientia actor comparet coram iudice, & incusat secũdam contumaciam Reo, iudexq; respondet pro incusata habere: & denique actor in alia audientia comparet incusans tertiam contumaciã Reo, quam etiam iudex pro incusata habet:
23 & ita successiuè actor in prædictis tribus audientijs incusat tres contumacias Reo, secundum magis communem stylum tribunaliũ huius regni, vt inquit Monterrosus vbi suprà, pag.2. Sed mihi videtur ipsum loqui iuxta.l.antiquam.1.tit.9.lib.3. Ordin. ibi, Por tres emplazamientos, &c. ac ideo mirum non est, si tres incusationes contumaciæ requirat: sed cùm iam hodie per dict.l.1.titu.11.libr.4.Recopil. vnica tantum citatio in persona Rei sufficiat, crederem vnicam etiam incusationem contumaciæ sufficere, quain re tamen stylus vniuscuiusque tribunalis obseruandus erit. Factis igitur prædictis incusationibus contumaciæ, si actor ante
24 citationem Rei nõ obtulerat iudici suũ libellũ actionis, tenetur statim illũ offerre, in quo proponere debet suã actionem aduersus Reum, petereq; missionẽ in possessionẽ ex primo decreto, & in fine iurare rem, vel quantitatem, quam petit, debitam sibi esse; & tunc libellus concipiendus erit forma qua diximus in dict.2. part.2. Tomi. in libello per viam petitionis sermone Hispano ibi descripto, muta
25 tis mutandis. Si verò actor libellum suæ actionis ante citationem Rei coram iudice proposuerat, tunc incusatis prædictis contumacijs, per viam actus petere debet, se mitti in possessionem ex primo decreto in illa re, vel quantitate quam petijt, & in illo actu iurare debet, illam rem, vel quãtitatem sibi debitam esse. Quam petitionem per viam actus formabit eo modo, quo in dict.2.part. diximus, in petitione per viam actus incipienti, En la ciudad de Salamãca. &c. mutatis mutãdis: & tũc iudex visis citatione incusatione cotumaciæ, & iuramento actoris, pro
26 fert sententiã interlocutoriã, qua pronuntiat reum cõtumacem esse, & illum condemnat iuxta petitionem actoris: decernit & mãdat, q̃ actor mittratur in possessionem illius rei, quã petebat, si actione reali agebat, declarat quòd si illa res inueniri non possit, quia fortè reus dolo desiit possidere, quòd missio fiat in vera æstimatione rei ad instar actionis personalis, argumento eorum quæ notantur in Authent. de exhibendis reis. §. si verò quidam. collatione.5. & est text. in.l.2.titu.8.part.3. Si autem actor agebat actione personali. iudex tunc in sua sententia decernit actorem mittendum esse in possessionem bonorum contumacis pro quantitate debiti & expensarum, & committit alguazelo suo, quòd actorem mittat in detẽtationem actualem bonorum contumacis, & quòd intimet reo, si inueniri possit, vel in domo eius, si non inueniatur, q̃ si comparuerit coram iudice intra triginta dies (si actum fuerit actione personali) aut intra sexaginta dies (si actũ fuerit actione reali) reficiendo expensas, & præstando cautionem desistendo, & parendo q̃ eum audiet, &c. Hanc praxim præscribit Monterrosus, vbi suprà. Ego verò

verò existimo, hanc vltimam citationẽ superfluam esse. nec à. d. l. 1. requiri, sed si eam stylus audientiæ obseruauerit, omittenda non erit, & sententia interlocutoria iudicis de mittendo actorem in possessionem ex primo decreto erit formanda sicut diximus in. d. 2. p. 2. Tomi, in versi. Sententia interlocutoria de assentamiento ex primo decreto, mutatis mutãdis, præterquam q̃ in hac sententia non erit coarctãdus terminus vnius, vel duorum mensiũ in. d. l. 1. præscriptus, cũ satis breuis sit, licet iudex illum breuia reposit, sicut scripsimus in. d. 2. p. 2. Tomi, Et lata prædicta sententia à iudice, minister eius & tabellio causæ accedunt ad locũ vbi est respetita, quãdo agebatur actione reali: vel quando agebatur
27 personali, accedunt ad domum contumacis, & faciunt prædictã missionem in rebus mobilibus, & in eorum defectũ in immobilibus, & eis deficientibus in iuribus & actionibus, iuxta ordinẽ positum in. l. 2. tit. 8. p. 3. & in. d. l. 1. titul. 11. lib. 4. Recopil. & prædicta bona alguacelus deponit penes aliquem tertium corãtabellione. Quo facta actor comparet coram iudice petens q̃ mittatur in possessionẽ illorum bonorũ, in quibus facta fuit missio ab alguacelo: & tunc iudex præcipit,
28 q̃ mittatur in possessionem eorum, vt ea detineat & custodiat præfata prius abeo cautione de illa restituendo cum fructibus, si reus intra terminum legis cõparuerit. Quam cautionem actor præstat, cùm eam præstare teneatur, ex resolutis in. d. 2. p. 2. Tomi. post prædictam sententiam interlocutoriam. Et cautione præstita, mittitur actualiter in prædictã possessionem, & si reus intra terminum vnius mensis in actione personali, vel duorum mensium cõparuerit præstans cautionem de standoo & parendo, & soluens expensas, tunc proceditur, vt diximus in. d. 2. p. 2. Tomi, post prædictam sententiam interlocutoriam. Si verò nõ
29 comparuerit intra terminũ legis in isto foro seculari non est necessaria missio in possessionẽ ex secundo decreto, cùm ab ipsamet lege fiat, iuxta ea, quæ suprà resoluimus: & ita elapsis terminis dictæ le
30 gis efficitur actor verus possessor, & non tenebitur respondere reo super possessione rei petitæ, in qua fuerat mussus, si agebat actione reali, sed tantum super proprietate rei respondere debebit: si vero ex actione personali missus fuerit actor, in eius optione erit, vel prædicta bona possidere pro suo debito, vel à iudice petere, q̃ vendantur, & ex pretio soluatur sibi debitũ cũ expẽsis. Et si bona minus debito valuerint, reus ex alijs bonis teneatur supplere & soluere, iuxta text. in.l.6.tit.8.p.3.& in.l.1.tit.11.lib.4. Recopil. & facit. l.6.titul.27.part.3. Ad quam
31 vendicionem faciẽdam reus erit citãdus, si inueniri possit, alioquin ad domũ sufficiet citationem fieri, vt probat tex. in. d. l.6. & fi. tit.8. p.3. & tenet ibi Gregorius Lup. iuxta quam legem erit inteligenda d.l.1.tit.11. lib.4. Recopil. dum ea non requirit citationem contumacis ad hanc venditionem bonorũ faciendam. Quæ venditio fieri debet præcedente probatione de debito per publicum instrumentum, vel per duos testes, secundum Gregor. Lup. in.l.6. tit.8. p.3. verbo, Deuelo fazer, &c. & tunc bona vendi debent in Publica subhastatione, sub tribus præconijs in rebus mobilibus: & tertio quoq; die, quodlibet præconium dari debet, ita q̃ transactis decem diebus, bona dentur plus offerenti, iuxta text. in.l.52. tit.5. p. 5. & ibi Greg. verb. Diez dias, &c. In bonis verò immobilibus, nono quoq; die, quodlibet præconium dari debet, ita q̃ tam transactis triginta diebus, bona plus offerẽti dẽtur, iuxta text. in.l.6.tit.8. p.3. & facit tex. in.l.19.tit.21.lib.4.Recop.

Et hæc sufficiant pro ista Secunda parte.

Finis Secundæ Partis Primi Tomi.

TER-

Universidad de Deusto
Biblioteca

TERTIA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE ORDINE

& foma procedendi contra absentem non contumacem in causis ciuilibus.

SVMMARIA TERTIÆ PARTIS PRIMI TOMI.

1 HÆreditas dicitur vacans, & defertur fisco cum aliquis decedit nullis hæredibus relictis ex testamento, vel abintestato: vel non relicta vxore.

2 Vxor succedit viro de iure regio in omnibus suis bonis, deficientibus sibi agnatis & cognatis, & alijs hæredibus.

3 Si hæreditas vacans alicuius defertur fisco, & alicui in illius bonis competat aliquod ius nõ est curator dandus illis bonis, sed fisci procurator ea administrat, & aduersus ipsum actor debet suam actionem intendere.

4 Si hæredes defuncti sint, & nullus reperiatur qui hæreditatem adiri velit, & creditores pro debitis suis vrgeãt, curator est bonis dandus qui actiones mouere possit, & creditoribus satisfacere, citatis illis, quibus prius successio contingit.

5 Curator bonis est dandus quando aliquis habet actionem aduersus aliquem captiuum, vt cum eo actor in iudicio agere possit.

6 Curator est bonis absentis vltra mare vel in partibus remotis dandus, vt cũ eo agi possit.

7 Curator non est bonis absentis dandus, quando procuratorem relinquit, vel speratur de proximo venire.

8 Absentia illius, cuius bonis curator est dandus, prius cõstare debet apud acta processus antequam curator detur.

9 Absens cuius bonis curator est dandus magis præsumi debet viuus, quàm mortuus.

10 Bonorum curam petens sibi decerni, probare debet absentem viuere.

11 Absentis hæreditatem petẽs sibi decerni probare debet absentem mortuũ esse.

12 Mortuus quis intelligitur ex eo, quòd absens per quinquennium viuere ignoratur.

13 Absentis hæreditatem prætendens de iure regio probare debet per famam publicam loci, illum mortuum esse, et ab esse vltra decem annos.

Bona

14 Bona absentis qui viuere ignoratur, eius propinquioribus parentibus, vel consanguineis sunt danda cum fideiussoribus, vt illa habeant tanquam curatores bonorum, & hoc qualiter procedat.

15 Quando creditores postulant curatorẽ bonis absentis dandum sufficit constare illum absentem esse in partibus remotis, ita quòd non speratur de proximo venturum.

16 Curator bonis absentis dandus debet esse masculus, & non fœmina, nisi sit mater.

17 Curator bonis dandus debet esse maior vigintiquinq; annis, & diligens, integræ fidei, absq; vlla suspicione.

18 Curator bonis dandus non præsumitur suspectus ex eo quòd ipse desideret & affectet, se curatorem dari.

19 Curator bonis dandus antequam administrationem bonorum suscipiat, tenetur satisdare & bono per inuentariũ recipere.

20 Consanguinei, & ex eis illi qui sunt proximiores præferri debent in suscipiẽda bonorum alicuius absentis cura.

21 Curatores bonis absentis vel captiui tunc sunt dandi consanguinei, quando sint probi, solertes, & diligentes in administratione bonorum.

22 Praxis & stylus qui seruatur in fulminando processu, quando curator datur bonis absentis vel captiui, vel defuncti absq; hæredibus decedẽtis.

23 Acta omnia processus sunt nulla, quãdo actor hæreditate iacente ante curatorem bonis datum actionem intentauit, vel executionem instrumenti guarentigij petijt.

24 Libellus quando aliquis petit curatorem bonis absentis, vel captiui dandum, vt contra eum ipse agere possit Hispano sermone compositus.

25 Forma actus in quo iudex prouidet de curatore bonis absentis vel captiui.

Tertia Pars Primi Tomi.

SAepissimè contingere solet, q̃ alicui actio cõpetat contra aliquẽ defunctũ vel absentem, vnde operæ pretiũ erit, præscribere formam & ordinẽ in tali casu procedendi, vt actori cõsultum sit. Ad cuius rei explicationẽ non nulla prænotanda erunt, & in primis q̃ quando aliquis decedit nullis hæredibus relictis ex testamento vel abintestato, 1 hæreditas dicitur vacans, & defertur fisco, iuxta tex. in. l. 1. §. diuus. ff. de iure fisci. & in. l. 1. & 4. C. de bonis vacantibus. lib. 10. & in Authentico de hæred. & Falcidia. §. si verò institutio. & conuenit. l. 12. tit. 8. libr. 5. Recopila. De iure tamen regio deficientibus agnatis & cognatis & alijs hæredibus, vxor succedit viro in omnibus suis bonis, vt in. l. 6. tit. 13. p. 3. quod etiam de iure cõi erat, vt in. l. 1. C. vnde vir & vxor. Et sic constat q̃ suprædicta iura intelligenda sunt, quòd deficientibus hæredibus ex testamento & abintestato, & etiam vxore, bona vacantia defuncti occupat fiscus, & ita tenet gl. in. d. l. 1. C. de bonis vacantibus. Vbi enumerat personas excludentes fiscum à bonis vacantibus defuncti. & idem tenet Didacus Perez in. l. 20. titul. 19. libr. 8. Ordi. col. 371. vbi refert alias 3 personas fiscum excludentes. Et in hac specie quando hæreditas vacans alicuius defertur fisco, si alicui in illis bonis

nis

nis competat aliquod ius, tunc non est dandus curator illis bonis, sed procurator fisci illa administrat, & aduersus eum actor debet suam actionem intendere, vt probatur in. l. 1. §. cui bone. ff. de iure fisci. & in. l. 1. in principio. ff. de succeſſ. edict. & ita cum Angelo & Decio tenet Menochius libr. 2. de arbitrijs. Centuria. 2. caſu. 150. nu. 2. quo in loco. n. 4. &. 5. reſoluit, quid agendum erit quando de præſenti bona non habens ſucceſſorem, ſed ſperatur de proximo, & quid erit cum ambigitur, an ſucceſſor ſit, necne. Et ibidem. nu. 6. tractat quid erit quando hæredes defuncti ſint, & de præſenti nullum reperiatur, qui hæreditatem adire velit: quo caſu opinatur, ſi creditores pro debitis ſuis vrgeant, curatorem bonis dandũ eſſe, qui actiones monere poſsit, & creditoribus ſatisfacere, citatis tamen prius nominatim illis, quibus prima cauſa ſucceſsionis contigerit. & vltra relatos à Menochio idem tenet Bart. in. l. 1. num. 3. ff. de curatore bonis dando. & Grego. Lup. in. l. 12. titul. 2. p. 3. in glo. verbo, Sin hæredem. Sed text. in l. 12. titul. 2. p. 3. generaliter & indiſtincte determinat, curatorem bonis defuncti nullis relictis hæredibus dandum eſſe, aduerſus quẽ creditores defuncti agant, & ita nos reſoluimus ſuprà, in. 1. part. huius primi Tomi in ſecundo Tempore in verſi. Septimo aduertat actor, &c.

5 Secundò prænotandum eſt, q̃ quando aliquis habet actionem aduerſus aliquẽ captiuum, tunc curator bonis dandus erit cum quo actor in iudicio agat, vt probat text. in. l. ab hoſtibus. ff. ex quibus cauſis maiores. & in. l. 4. titu. 29. part. 2. & in. l. 12. titul. 2. part. 3. Idemque obſeruandum eſſet, quando aliquis eſſet abſens vltra mare, ſecundum gloſſ. in dict. l. ab hoſtibus. cuius opinionem extendit Gregor. Lup. in dict. l. 12. in gl. 1. ad abſentem in partibus remotis, ita q̃ de proximo venire non ſperaretur: nam

6 inquit quod gloſſ. d. l. ab hoſtibus. gratia exẽpli loquuta fuit de abſente vltra ma

cius in. l. fin. numer. 28. C. de edict. Diui Adri. tollend. & in. l. ſi emancipati. nu. 3. C. de collati. & ibi Carolus Molineus ſuper litera. C. Nam dict. l. ſi ſolummodo dicit quòd vita hominum poteſt eſſe vſq; ad centum annos, non tamen inde inferri debet, quòd ita præſumatur, & quòd quando aliquis agit fundans ſe in vita alicuius, debeat probare eius vitam, nec ſufficiat prædicta præſumptio, firmat per text. ibi, Greg Lup. in. l. 14. tit. 14. p. 3. Sicut

11 etiam qui hæreditatem abſentis petit ſibi decerni, probare debet eum mortuum eſſe, ſecundum opinionem Odofredi & Guidon. De Suza: quam ſe cõiter vidiſſe ſeruari teſtatur Alberic. in Authen. hodie. C. de repudijs. quem refert cũ alijs pluribus Greg. Lup. in. d. l. 14. in glo. 1. in qua. l. prædicta opinio expreſsè proba-

12 tur. Qua in re illud obſeuandum eſſet, q̃ ſi elapſum eſſet quinquẽnium, quo ignoraretur viuere, ex eo ſatis illũ eſſe mortuũ probari creditur, ſecundũ Bart. in Tract. teſti. nu. 37. verſ. de profugo. quem refert & ſequitur Menochius vbi ſuprà. nu. 19. De iure tamen Regio per text. in. d. l. 14.

13 titu. 14. p. 3. prætendens hæreditatem abſentis probare debet per famã publicam loci, illum mortuum eſſe, & abeſſe vltra decem annos, alioquin ſi ſolũmodò quinquennium, vel citra elapſum eſſe, quo ille abſens eſſet, tunc petens eius hæreditatem, plenè probare deberet, illum de

14 ceſsiſſe: ſed ſi neutrum probare poſſet, nec ſciretur de vita iam diu abſentis, bona eius tunc propinquioribus ipſius dantur cum fideiuſſoribus de conſuetudine, vt illa habeant tanquam curatores bonorum, ſecundum Gregor. Lup. in dict. l. 14. in glo. 2. Hoc quod dictum eſt de vita & morte abſentis ad eius bonis curatorem dandum, crederem neceſſum eſſe, quando qui ſperat eidem ſuccedere ab inteſtato, curam & adminiſtrationem bonorum poſtulat, quam alius habebat, argumento text. in. l. cum cognatos. C. de capitiuis, & poſt limin. reuer. quam curam conſanguineis pro

pinquioribus, diligentibus, & fidelibus prius quàm alijs defert. l. 4. titu. 29. par. 2.

15 Cæterùm quando poſtularetur à creditoribus pro ſuis debitis, exigendis, curatorem dandum eſſe, tunc ſufficeret conſtare illum abſentem eſſe in partibus remotis, ita quòd non ſperaretur de proximo venturus, in qua ſpecie loquuntur text. in dict. l. ab hoſtibus. & in dict. l. 4. tit. 29. p. 2. & expreſsius in. l. 12. titu. 2. p. 3.

16 Tertio prænotandum eſt, q̃ curator bonis dandus debet eſſe maſculus: nã fœmina incapax eſt huius curæ. tex. in. l. cuius bonis. ff. de curatore furioſi. per quem ita tenet Alex. conſ. 122. n. 7. lib. 6. & Decius in conſ. 575. num. 4. & Menoc. vb. ſupra, quod verũ eſt, præter quàm in matre, quæ habilis eſt ad prædictã curam bonorũ, vt probat tex. iuncta gl. verb. Tutelam. in Authen. matri & auiæ. C. quando mulier

17 tut. el. offi. Debetq́; predictus curator eſſe maior. 25. annis, ſecũdum gl. in. l. 2. verbo, Curatore. ff. de cura. bonis dan. & Alex. & Deci. vbi ſuprà. & debet eſſe diligens & integræ fidei, abſque aliqua ſuſpicione, ſecundum Decium vbi ſuprà. & de iure Regio probatur in dict. l. 4. titul. 29.

18 part. 2. Neque ob id curator cenſebitur ſuſpectus quod ipſe deſideret & affectet, ſe ruratorem dari, ſecundum gloſſ. in. l. ſcire oportet. §. vlt. ff. de curatoribus & tutoribus datis. Inſuper tenetur poſtquã

19 conſtitutus fuerit curator ſatisdare, antequam adminiſtrationem bonorũ ſuſcipiat, iuxta text. in. l. cognatos. C. de captiuis. & poſt limini. & tenent Alexan. & Deci. vbi ſuprà. & Rolandus à Valle in conſi. 48. nume. 16. libr. 1. Deinde curator tenetur bona per inuentarium recipere, ſecundum Bart. poſt glo. ibi, in. l. 1. nume. 5. ff. de curat. bon. dando. & probatur in. l. 1. in fin. ff. de ventre inſp. & in l. 15. titul. 16. p. 6. & in dict. l. 4. tit. 29. part. 2. & gl. in. l. ſi vacantia. C. de bonis vacant. libr. 10. verb. Monumentorum. gl. in. l. de creationibus. verb. Conſcripto. C. de epiſcopali audi. Platea in. dict. l. ſi quando. C. de bonis vacant. Speculat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in titu. de actore ab vniuersitate. num. 10. quod verum esse intelligeré quãdo curator daretur bonis, vt illa administraret, & simul in iudicio illa defendere., & liti respónderet: cæterùm si datus esset solummodo, vt creditoribus respõderet, & à litibus defenderet, prout quotidie in foro fit, tunc non teneretur inuentarium conficere, cum nec bona recipiat, nec eorum administrationem, & sic potiùs censetur curator, vel defensor litis, quam curator bonis datus, quanuis vulgò curator bonorũ dicatur, & ita in praxi quotidie obseruatur, quòd talis nõ cõficit inuentarium quę praxis est antiquissima, & tẽpore Baldi obseruabatur vt ipse in propria specie firmat in consil. 172. prope finem, volu. 2. asserens hanc esse cómunem opinionem, tametsi Speculator vbi suprà, oppositum teneat: sed cũ talis curator videatur potius liti datus, quã bonis, nimirũ si dicta praxis defendi possit: nam curator liti datus non tenetur inuentariũ facere, secundum glo. d. l. de creationibus. & cõmuniter omnes, vt constat in. 3. Tomo commu. opin. Bald. conclu. 152. pag. 144. Et post primam huius operis editionem reperi Rolandum à Valle in Tract. de confect. inuentarij. 2. p. q. 45. disputãtem articulum istum ad vtrãque partẽ, resoluentemque quòd aut aliqua bona peruenerunt ad manus huius curatoris, aut nulla venerunt, primo casu, tenetur inuentarium conficere, secundo vero casu non ineni, etiam Ioan. Berberium in suo viatorio iuris. 2. p. Rubr. de tutel. & curis. folio 60. versi. & sciendum, quòd regulariter. 1. resoluentem curatorem ad litem, cui nulla bonorum administratio fuit commissa, teneri conficere inuentarium de instrumentis, & monumentis causæ sibi commissæ, pro ea instruenda, quæ doctrina placet mihi, & idem obseruarem in curatore bonis dando, quando nulla bona recepit, sed est nudus defensor. Et in hac cura bonorum suscipienda præferamur consanguinei proximiores absentis, & ex eis illi, qui in successione primum locum obtinent secundum Bart. in. l. 1. in princ. ff. de legitimo tutore. Salicetum in. l. vlti. in fin. C. eod. tit. & communiter omnes ex Decio in consi. 16. n. 3. in fi. & de iure Regio probatur in dict. l. 4. tit. l. 29. part. 2. quæ lex prædictam resolutionem intelligit veram esse, quando huiusmodi consanguinei essent probi, solertes, & diligentes in administratione bonorum, nec cupidi successionis captiui, vel absentis, alioquin eis deficientibus, iudicẽ posse alios curatores bonis dare administraturos & defensuros bona absentis. Et circa hunc curatorẽ est aduertendum, quod ei non est pro administratione bonorum danda illa decima, quæ curatori, vel tutori minoris debetur, vt resoluit Baeza in Tract. de decima tutor. c. 16. per totum illud caput. His sic prænotatis atque constitutis deueniendum est ad ordinem & formam fulminandi processum in supradictis speciebus.

Quando contigerit aliquem habere actionem contra defunctum & eius bona, si defunctus decesserit relictis hæredibus ex testamento, vel abintestato, tunc actor comparere debet coram iudice petens mandatum contra hæredes, quo eis præcipiat, vt compareant sub breui termino ad adeundam, vel repudiandam hæreditatem, & petitio erit formanda modo quo diximus suprà. 1. par. huius. 1. Tomi in. 2. Tempore. in versic. Septimo. aduertat actor, &c. & iudex concedit mandatum prout ibi dictum fuit, & actor inculat contumaciam in terminis à iudice præfixis: & si hæredes intra terminum hæreditatem adierint, vel nec adierint, nec recusauerint, quo casu pro adeuntibus habentur, vt ibi diximus, aduersus eos actor intentabit suam actionem. At verò si hæreditatem recusauerint, tunc actor petere debet à iudice mandatum contra reliquos hæredes sequentes in gradu, vt adeant vel repudient hæreditatem intra certum tempus: & si aliquis ex eis adierit, aduersus eum actio erit intentanda. Cæterùm si omnes

si omnes hæreditatem recusauerint, tunc actor comparere debet coram iudice, petens curatorem bonis dari: & iudex viso processu, & quòd hæredes noluerunt hæreditatem defuncti, tunc constituit curatorem bonis virum prouidum & solertem, atque integræ fidei. Qui curator iurat & cautionem præstat, se fideliter administraturũ & defensurum bona defuncti: quo peracto iudex decernit ei curam bonorum, & aduersus eum actor proponit suam actionem, & in negotio proceditur, sicut resoluimus in. 1. par. huius. 1. Tomi. in via ordinaria à libelli oblatione, vsque ad sententiam diffinitiuam, quo ordine procedendum erit, quando actor ad exactionem sui debiti, non haberet aliquod instrumentum publicum, habẽs executionem paratãm: si instrumentum publicum haberet, petere poterit executioni mandari contra curatorem, & bona defuncti, & tũc procedendũ erit via executiua eo modo quo infra resoluemus in. 4. par. huius. 1. Tomi. alioquin si hæreditate iacẽte ante curato-

23 rem bonis datũ actor actionẽ intentaret, omnia facta processus nulla essent, vt probat text. in. l. 12. tit. 2. p. 3. quo in loco Grego. Lup. in glo. verb. No valdria. cũ Angelo, Ioãne de Imola, & Iasone resolut, executionem instrumenti guarentigij petitam iacente hæreditate curatore prius bonis non dato inualidam esse: ac ideo, inquit, cautos debere esse habentes instrumenta guarentigia contra defunctum, vt prius petant curatorem bonis dari, cùm quo litigare possint.

Quando verò aliquis mortuus fuerit nullis hæredibus relictis vel vxore (quo casu hæreditas defertur fisco) tunc aduersus fisci procuratorem actor agere debebit via ordinaria, vel executiua, prout ius habuerit ad exactionem sui debiti, sicut in superiori casu diximus, &c.

Quando autem alicui actio competeret aduersus aliquem viuum captiuum, vel ablentem in partibus remotis, tunc actor ad exactionem sui debiti comparet coram iudice, & offert libellum petitionis forma sequenti.

FVlano vezino desta ciudad de Salamanca, digo q̃ fulano, otrosi vezino de la dicha ciudad, me deue y esta obligado a pagar doziẽtos ducados, y es ydo è ausentado desta ciudad y desta tierra, è no se sabe del ni se espera que boluera tan presto: y dexò ciertos bienes y hazienda, y derechos è actiones contra ciertas personas: è para q̃ yo pueda pedir los dichos bienes y hazienda, è cobrar dellos mi deuda, tengo necesidad de que se prouean de vn curador è defensor, porque el juyzio no se haga illusorio. Porende a. v. m. pido mãde proueer y prouea de vn curador è defensor, mãdado primero y ante todas cosas sequestrar y embargar los dichos bienes, y poner los de manifiesto en fiel deposito, porque me temo de que alguno los trasportara y escondera donde despues no parezcan, que yo estoy presto de dar informaciõ de como el dicho fulano esta ausente, y no se sabe del ni se espera que vendra tan presto, y de que los dichos bienes son suyos, y de que a mi me es deuida la dicha deuda y no pagada: sobre que pido cumplimiento de justicia, y el officio de. v. m. imploro, y en caso de contradicion las costas protesto: y juro en forma de derecho que esto no pido de malicia, &c.

PResentada esta peticion, el juez responde que le de informacion de lo suso dicho, que esta presto de hazer justicia.

Y luego el actor presenta dos testigos, que dizen sus dichos al tenor del pedimiento de arriba, y si tiene alguna escriptura por donde se le deua la dicha deuda, la presenta.

Y el juez vista la dicha informacion, manda dar su mandamiento de secresto y embargo de los dichos bienes, y que el alguazil vaya a hazer el dicho embargo con el escriuano, de todos los bienes que hallare del dicho fulano, o de tales y tales bienes, que por la dicha informacion parecé ser suyos: y que los deposite en persona lega, llana y abonada. Y el alguazil con el mandamiento del juez va con el escriuano, y haze el embargo, y deposita los dichos bienes por inuentario: y el depositario se obliga en forma, de los tener en fiel deposito y guarda, &c.

Y hecho esto, el actor parece ante el juez, y dize: Que attento que el tiene dada informacion de su deuda, y de la ausencia del dicho fulo: y de como tales y tales bienes son suyos, que pide a su merced los mande proueer del dicho curador, y defensor, con quien se haga el pleyto. Y el juez dize que se le lleue el processo, y que visto por el hara justicia: y auiendo se le lleuado prouee vn auto en la forma siguiente.

Auto en que el juez prouee de Curador a los bienes.

25 EN Salamanca a tantos dias de tal mes è de tal año, el señor Licenciado fulano auiendo visto este processo dixo, que mandaua dar y dio curador y defensor a los bienes del dicho fulano ausente, para q̃ los rija y administre, y defienda, y litigue con el dicho fulano, a cuya instancia se da el dicho curador, y con otro qualquiera que pretenda derecho a los dichos bienes a costa è misión dellos, y nõbraua y nombro por curador a fulano vezino desta ciudad, y mando que viniesse ante su merced a hazer juramento, y diesse fianças de regir y administrar, y defender bien y fielmente los bienes, derechos, y actiones del dicho fulano ausente: Ansi lo pronuncio y mando y firmo de su nombre, &c.

ESte auto, lo notifica el escriuano al defensor nombrado por el juez, el qual va ante el y el escriuano, y dize q̃ el accepta la dicha curaduria, y administracion de bienes: y haze el juramẽto en forma de derecho, y da las fiãças q̃ el juez le mãdo. Y luego el juez por vn auto dize, q̃ visto q̃ el dicho fulano defensor auia aceptado la dicha curaduria, y auia hecho el juramẽto, y dado las fiãças q̃ por el le auia sido mãdado, q̃ el le discernia y discernio la dicha curaduria y administraciõ y le dio el poder y facultad q̃ de derecho en tal caso puede y se requiere. Y mãdaua y mãdo a fulano depositario de los dichos bienes, q̃ los de y entregue por inuẽtario (como los recibio) al dicho fulano defensor: y q̃ el mandaua se notificasse al dicho fulano, q̃ pusiesse demanda à los dichos bienes (si quisiesse) donde no que el haria en el caso justicia. Assi lo proueyo y mando, y lo firmo de su nombre, siendo testigos fulano y fulano, &c.

Este auto se prouee en esta forma, Quando al

do al tiempo que el juez proueyo el auto de arriba, en que dio curador a los bienes, no se halla presente el defensor que el nombro, y quando quiere que el defensor no solamente siga y defienda los bienes, pero tambien que los rija y administre, y por esso manda que el depositario se los de y entregue: empero quando al tiempo del sobredicho auto se halla presente el defensor, y solamente se da ad lites, luego alli en el mismo auto dize el escriuano que el dicho defensor accepto la dicha curaduria, y hizo el juramento en forma de defender bien y fielmente los dichos bienes, y sus pleytos y causas, y que para lo cumplir dio por su fiador a fulano, que presente estaua: los quales ambos a dos juntamente in solidum se obligaron en forma, &c. Y luego el juez manda notificar al actor, a cuya instancia se dio el dicho curador, q̃ ponga su demanda contra los dichos bienes, y el actor pone su demanda en forma, de la qual el juez manda dar traslado al defensor, y desde alli en adelante se procede en la causa en via ordinaria, de la misma suerte y manera, y por los dichos terminos q̃ diximos en la primera parte deste primer Tomo, quãdo se procede contra algun presente. Y si el actor tiene instrumento publico, o otro recaudo que trayga aparejada execucion, entonces pide execucion en los bienes, y procede se por via executiua, y hazese el pleyto con el defensor, y cita se para remate, y en todo se guarda el orden y forma q̃ diremos en la Quarta Parte deste primer Tomo, &c. Et hæc sufficiant pro iuuenum instructione.

Finis huius. 3. Partis. 1. Tomi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVARTA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE FORMA

& modo procedendi via executiua in causis ciuilibus.

SVMMARIA.

1 EXecutiua via quare inducta fuerit.

2 *Sententia in rem iudicatam transacta, iuramenta voluntaria seu iudicialia, & confessiones in iudicio factæ executionem paratam habent.*

3 *Sententiæ arbitratoris, & amicabilis compositoris, executioni mãdari possunt iure regio, licèt de iure communi non possent, secundum Roderic. Suarez.*

4 *Instrumenta quæcunque publica, partium confessiones in iudicio factæ, iuramenta, & priuata scriptura à parte recognita executioni mandantur de iure regio absque solemnitatibus iudiciorum, statim captis pignoribus.*

5 *Instrumenta Authentica de iure communi executionem non habent paratam, exceptis quibusdam casibus remissiuè positis.*

6 *Executionem paratam quæ hodie habeant, & qualiter, & quo ordine in ea procedendum, & quæ eam impediant, tractant ab autore relati.*

Summaria huius Tractatus.

1 VIA executionis inducta fuit, vt creditoribus consuleretur, cùm per eam à prolixitate litiũ eripiantur, & omissis solemnitatibus ordinis iudiciarij, inspecta solũmodò veritate, & æquitate, breuiùs ius suũ consequãtur: ne inquietétur, & impediantur ab optimis exercitijs: & à custodia familiæ, quod reipublicæ maximè interest. Ob idq; à iure dispositũ fuit sententiã in autoritatem rei iudicatæ trãsactam, iuramẽta voluntaria, vel iudicialia, & cõ-
2 fessiones in iudicio factas, executioné parata habere, iuxta text. in. l. post rem iudicatã. ff. de re iud. quẽ ibi elegãter explicat Roderi. Suarez. à notabili. 1. quinimo de iure Regio introductũ fuit nedum sententiã iudicis, verũetiam sententiã arbitri, arbi-
3 tratoris. & amicabilis cõpositoris executioni mandari posse: vt probatur in. l. 23. & l. 34. tit. 4. part. 3. & in. l. 4. titu. 21. lib. 4. Recopil. & si Rodericus Suarez post Barto. in dict. l. post rem iudicatam, in casu 8. firmet de iure communi sententiam arbitri executioni tradi non posse. & nedum de iure Regio sententiam iudicis, vel arbitri, decisum est, paratam exe-
4 cutionem habere, sed etiam quæcunque instrumenta publica, obligationes, & alias scripturas, confessiones partium in iudicio factas, iuramenta, & priuata instrumenta à partibus in iudicio recognita, iuxta text. in. l. 1. 2. 4. & 5. titul. 21. lib. 4. Recopila. Quæ omnia executioni mandari possunt absque solennitatibus iudiciorum, dilationibus, & libellorum formulis: sed captis statim pignoribus, nullis defensionibus, aut exceptionibus obstantibus, exceptis quibusdam in prædictis. ll. enumeratis, & alijs à nobis paulò inferius congestis: idemque dispositum extat in ordinationibus Portugaliæ in lib. 3. Ordinat. tit. 16. Quan-
5 uis de iure communi instrumenta authentica executionem paratam non habent, vt probat text. in. l. minor. 25. anniscui fideicommissum. ff. de minori. & in. l. 2. C. de executione rei iudic. & in. l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iud. præterquam in quibusdam casibus cumulatis ab Alexand. in. l. fin. C. de edicto Diui Adriani, & in. l. ait prætor. §. si iudex. ff. de iud. & in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio. Segura in. l. si ex legati causa. numer. 59. ff. de verborum obligat. Roderico Suarez in dict. l. post rem iudicatam. à casu. 4. & Antoni. Gomez in. l. 64. Tau-
6 ri. Et quæ hodie executionem paratam habeant & qualiter, & quo ordine in via executionis procedendum sit, & quæ executionem impediant tradunt Rodericus Suarez in repeti. dict. l. post rem iudic. vbi singulari commento legem Regiam agentem de executione contractuum illustrauit, Castellus, Antoni. Gomez, & reliqui in dict. l. 64. Tauri. Auilesius in Capit. prætorum. capitul. 10. in glossa. verbo, Execucion. & Auenda. in Capit. prætorum. 2. part. capitul. 30. & Tract. & declaratione ad l. quartam, & quintam. titulo de las excepciones. libro tertio Ordinamenti. Couarruu. libro secundo Variarum. capitulo vndecimo. Didac. Perez, in. l. quarta & quinta. titulo octauo. libro tertio Ordinam. & Rebuff. in Tract. de chirog. & sched. recog. in præfatione à numer. 44. vbi nonnulla notatu digna circa executionem scripturæ priuatæ tradit, quæ multum conferunt ad nostras. ll. regias. Nos vero pro aliquali cognitione praxis & vsus forensis, qui frequentiùs versatur in tribunalibus secularibus, circa causas via executiua expediendas aliqua annotauimus: & primò quæ nam executionem paratam habeant. Secundò quomodo procedatur in via executiua, Tertiò quæ exceptiones impediant executionem: & deinde prosequemur modum & ordinem procedendi in dicta via executiua, Quartò de tertio oppositore impediente executionem, Quintò de cessione bonorum, Sextò de dilatione quinquennij debitoribus præstanda, Vltimo de processu executiuo cessionis bonorum, & dilationis quinquennij vulgari sermone, & Hispano fulminando.

Ex Capite Primo.

SVMMARIA.

1 SEntentia, *quæ in rem iudicatam transiuit, paratam habet executionem.*

2 *Deus docuit, quòd executionem paratam habeat sententia quando Adam post suam culpam de paradiso eiecit.*

3 *De executione sententiæ arguendum ad instrumenti executorij executionem, quia æquiparantur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Sententiæ arbitri arbitratoris & amicabilis cõpositoris de iure regio executioni mandari possunt, & quæ requirantur, remissiuè.*

5 *Sententia arbitratoris de iure communi non habet executionem paratam.*

6 *Instrumenta publica habent executionem paratam de iure regio: quauis eam non habeant de iure communi.*

7 *Instrumentum publicum executionem paratam habere constat iure regio: quod confecit notarius numerarius loci vbi conficitur: vel à tabellione regio vbi certus tabellionum numerus statutus non est.*

8 *Executioni non mandandum instrumẽtum à notario apostolico confectum.*

9 *Executionem paratam habet instrumentum publicum, dum tamen in eo apposita sit clausula guarentigia, secundum opinionem autoris, quam cõtra Caste. Pala. Rub. Gome. & Auẽ. defendit.*

10 *Forma clausulæ guarentigiæ solitæ in strumentis per tabelliones apponi.*

11 *L. 2. titulo. 21 libro. 4. Recopilationis qualiter intelligi valeat.*

12 *Concordia Didaci Perez inter eos, qui vt instrumentum publicũ executioni mandetur, clausulam guarentigiam exigunt: & inter eos, qui absque eã tale instrumentum executioni mandandum defendunt.*

13 *Instrumentum publicum vt executioni mandari valeat, debet esse ipsum originale, nec exẽplum sufficiet quantumcunq; autoritate iudicis extractũ nisi de manu notarij de ipso originali rogati.*

14 *Instrumentum debet executioni mandari, & si in eo non fuerit appositum verbum, Promitto, dum tamen in eo appareat aliquid receptum.*

15 *Instrumentum executioni mandãdum ne dum si certum aliquid, & liquidũ contineat, verùm etiam si non liquidum: dum tamen legitimè summariè prius liquidetur.*

16 *Praxis seruanda in executione instrumenti incertam & non liquidam continentis quantitatem.*

17 *Actor caueat, ne petat à iudice proferri sententiam interlocutoriam super liquidatione instrumenti cõtinentis aliquam quantitatem non liquidam.*

18 *Praxis, quæ seruatur circa exeeutionem instrumenti non liquidi, eadem obseruanda, si in eo contineatur aliquid in diem vel sub conditione debitum, vt prius conditionem extitisse, aut diem venisse summariè probetur.*

19 *Legatarius vel fidei commissarius particularis, vigore testamẽti, præcedente iussu iudicis facto hæredi de soluendo legato, petere potest via executiua legatum, vel fidei commissum secundùm veriorem opinionem praxi receptam.*

20 *Qualiter practicetur, quod legatarius aut fidei comissarius particularis petant legatum aut fidei commissum.*

21 *Scriptura priuata ab ipso debitore coram iudice recognita executionem paratam habet.*

22 *De iure communi scriptura priuata quantumcunque à parte cognita non mandanda executioni nec etiam de iure antiquo regio.*

Quæ

23 *Quæ ratio mouit legislatorem ad condendam legem, qua scriptura priuata & recognita habeat vim executiuã.*

24 *Recognitio priuatæ scripturæ coram tabellione, vel alguacelo de commissione iudicis fieri potest.*

25 *Scriptura priuata habita pro recognita propter rei contumaciam præcedẽte per sonali citatione, vel ad domum, si dolo vel fraude reus latitet, executioni mandari potest, secundùm Rebuff. Couar. & alios, contra quos tenet autor in præf.*

26 *Quando scriptura priuata negatur, scripta à reo, vel eius mandato, quid agendum.*

27 *Comparatio literarum semiplenam probationem inducit.*

28 *Actor qui per literarum comparationem semiplenè probauit, sibi in supplementum deferri iuramentum petere debet, nec ob id tũc executionem paratam instrumentum habebit.*

29 *Scriptura priuata de manu tertij scripta, & subscripta de mandato debitoris, non habebit executionem paratam, & si abillo tertio recognita sit.*

30 *Scriptura priuata etiam trino teste notata, à debitore tamen non recognita executionem non habet.*

31 *Scriptura priuata & recognita retro trahitur ad diem datæ in præiudiciũ recognoscentis, in præiudicium tamẽ aliorum creditorum à die recognitionis vendicat sibi prælationem.*

32 *Scripturæ publicæ & priuatæ quæ habent executionem paratam, etiam respectu cessionarij petentis executionem habent.*

33 *Cessionarius creditor dicitur.*

34 *Cessionarius petens instrumenti cessi executionem, id sibi cessum esse prius liquidare debet.*

35 *Hæres creditoris, vel qui ab eo ius habeat executionem instrumenti petere valet: dum tamen hæres vel alter suam personam legitimet.*

36 *Instrumenta publica & priuata recognita etiam contra hæredem debitoris exequi possunt, hæredem eum esse priùs liquidato.*

37 *Executio contra hæredes debitoris facienda pro hæreditarijs portionibus.*

38 *Facta melioratione aut aliquo prælegato alicui ex hæreditibus, facienda est cõtra ipsum executio pro rata & æstimatione rerum prælegatarum.*

39 *Petita executione contra rem specialiter hypothecatã in ipsius possessorem facienda est executio in solidum licet plures sint hæredes.*

40 *Executio fieri nequit in hæredem intra tempus conficiendi inuentarij, nec etiam post, secundum Auendan. cuius opinio ab autore reprobatur.*

41 *Consilium Cæpolæ (ne hæredes inuentarium perficiant ante tres menses, vt ita solutio creditoribus differatur) animæ periculosum est.*

42 *Text. in Authen. vt cùm de appellatione cog. § Sancimus quomodo intelligẽdus secundùm Rodericum Suarez cuius intellectus reprobatur ab autore.*

43 *Text. in l. si §. donec. C. de iure deliberand. correctum esse existimat autor per text. in Authen. vt cum de appel. § Sancimus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

44 *L. 7. tit. 6. part. 6. qualiter componatur cum. l. fi. tit. 13. part. 1. & cum. l. 13. tit. 9. part. 6.*

45 *Text. in. l. fin. §. donec. C de iure delib. & text. in Authen. Vt cum. de appell. §. sancimus. partim iure regie corriguntur, partim confirmantur*

46 *Ioannes Gutierrez laudatur.*

47 *Executio non petenda contra eum cuius affinis, vel consanguineus decessit, intra nouem dies luctus.*

48 *Praxis obseruanda in petenda executione cõtra hæredem post tempus conficiendi inuentarij.*

49 *Instrumenta publica executioni mandari possunt, etiam cõtra singularem possessorem rei specialiter hypothecatæ, si actum sit specialiter tempore hypothecæ rem non aliendandam esse: secus si id actum non est.*

50 *Ratio assignatur, quare executio fieri nõ possit cõtra specialẽ rei hypothecatæ possessorẽ: cuius alienatio pacto prohibita non fuit tempore contractus.*

51 *Instrumenta publica aut priuata recognita, etiam in contractu speciei executioni mandari possunt.*

52 *Iuramentum deciſorium à parte parti delatum executionem paratã habet.*

53 *Confessio partis facta in iudicio executionem paratam habet.*

54 *Confessio etiam ficta per contumaciã habet paratam exceptionem, autor contrarium resoluit,*

55 *Transactio inter partes facta coram iudice habet executionem paratam.*

56 *Transactio etiam coram tabellione facta, de iure regio habet executionem paratam.*

Caput. 1. De his quæ executionem paratam habent.

PRimò igitur dicendum est, sententiam 1
in autoritatem rei iudicatæ transactã executionem paratã habere, iuxta text. in. l. post rem iudicatã. ff. de re iudic. & in. l. 1. titu. 21. libr. 4. Recop. de qua videndus est Maranta de ord. iud. in. 3. p. 6. partis. actu. 3. n. 2. Roderi. Suarez in d. l. post rẽ iudicatã. à notabili. 1. latè explicãs hãc executionẽ sententiæ. & Rebuf. de hac executione sententiæ fusiùs agit per totũ tract. de sententijs executorijs: in cuius præfactione. n. 31. inquit, quòd Deus 2
optimus maximus docuit nos, hanc executionẽ sententiæ, qui post culpã statim Adam de paradiſo eiecit, & ſic ſententiã executioni in continẽti miſit. c. Adam. de pœnitentia. diſt. 1. & Geneſ. c. 3. & Couanónulla de iſta executione tract. in pract. quæſt. c. 16. & de hac executione ſententiælicitũ eſt arguere ad executionẽ inſtrumenti executorij, quia æquiparantur, ſecundũ Bar. in. l. cum vnus. in fi. ff. de bon. autho. iud. poſsid. & Bald. l. fi. col. 2. eod. tit. & Romanũ in conſil. 76. n. 4. Angel. in. l. 1. C. quando prouocar. non eſt nec. & Quintilianus Mandoſius in tractatu de inhibitionibus. quæſt. 49. num. 2. 3

Quinimò ſententia arbitri arbitratoris, & amicabilis compoſitoris de iure noſtro regio executioni mandari poteſt, per text. in. l. 4. tit. 21. lib. 4. Recopil. quam eleganter explicat Auendanius in Tracta. & declaratione ad. l. 4. & 5. tit. de las exceptiones. lib. 3. Ordina. à nu. 35. vbi congerit requiſita neceſſaria ad hoc, vt compromiſſum ſeu ſententia arbitri exequi poſsit, & Auiles in c. præto. c. 10. gloſ. verbo, Execucion. num. 9. & prædictæ. l. 4. titul. 21. libr. 4. Recopil. meminit Grego. 4

Gregor. Lup. in. l. 23. titu. 4. part. 3. in gloſ. verbo, De aquel lugar, &c. Et Roderic. Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. in caſu. 8. inquit, q licèt de iure communi ſententia arbitratoris non mereatur executionem, tamen de iure regio iam expeditum eſt, q exequi poſsit, citãs ad hoc text. in. l. fi. tit. 4. part. 3. qui tamen eius concluſionem non probat, quia loquitur in arbitro, vt optimè aduertit Grego. Lup. in proprio loco, in glo. fi. ſed iam hodie clarè deciſum eſt per prædictam. l. 4. Quam Rodericus non vidit. 5

Secundò, quòd inſtrumenta publica hodie de iure Regio habent executionem paratam, per text. in. l. 1. & 2. titu. 21. lib. 4. Recopil. quanuis de iure communi executionem non mererentur, vt in. l. minor. 25. annis cui fideicommiſſum. ff. de minoribus. niſi in quibuſdam caſibus connumeratis ab Alexand. in. l. fin. C. de edicto Diui Adriani. & in. l. ait prætor. §. ſi iudex. ff. de re iudic. Roderic. Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. à caſu. 4. Antonio Gomez in. l. 64. Tauri. & à Rebuffo in Tractat. de literis oblig. artic. 6. gloſ. 3. à num. 8. Intellige tamen, quòd 6 7
non quodlibet inſtrumentum publicum de iure regio habet executionem paratam, ſed tantum illud quod confectum fuerit à tabellione numerario ciuitatis, vel loci illius, in quo contractus celebratus fuerit, qui vulgo dicitur Eſcriuano del numero: niſi in tali loco certus numerus tabellionum deputatus non fuerit, quia tunc coram publico tabellione Regio inſtrumenta confici poterunt, & executionem paratam habebunt: alioquin inſtrumenta confecta à notario apoſtolico exequi non poterunt, vt probatur in. l. 1. iuncta. l. 19. tit. 25. lib. 4. Recopil. Rurſus intellige, quòd non quodlibet inſtrumentum publicum confectũ à Tabellione numerario vbi certus numerus deputatus fuerit, vel à tabellione Regio, vbi certus numerus defuerit, (vel in locis in quibus tabellio Regius conficere inſtrumenta poteſt, etiam tan 8 9
te numero tabellionum, vt in. l. 1. titul. 25. libro. 4. Recopil.) executionem meretur ſed tantum illud, in quo à tabellione numerario vel Regio appoſita fuerit clauſula guarentigia, quæ apud ſcribentes Italicos diuerſis nominibus nuncupatur, vt videre eſt apud Alexand. de Imola in. l. ait prætor. §. ſi iudex. col. 2. ff. de re iud. Ange. Areti. & Iaſ. in. l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verbo. obligat. Roderic. Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. Regni. in euidencialibus. nu. 1. Rebuff. in Tract. de literis oblig. in præfatione. nu. 13. & Gaſparem Cabali. 1. p. milleloquiorum iuris. in milleloquio. 362. Quæ tamen clauſula guarentigia apud Hiſpanos ex ſtylo notariorũ in inſtrumentis apponitur in hæc verba, Damos poder a todos y qualeſquier juezes y juſticias, ante quié la preſente carta fuere preſentada, para q ſobre lo contenido en la dicha carta hagan execucion en nueſtras perſonas y bienes, aſsi y tan cumplidamente como ſi contra noſotros fueſſe dada ſentencia diffinitiua por juez competente, y fueſſe por noſotros conſentida, y paſſada en autoridad de coſa juzgada, &c. Quæ clauſula ſi in inſtrumentis appoſita non fuerit non poterunt inſtrumenta executioni mandari: quod vſu forenſi totius huius Reyni receptum eſſe, firmant Segura in Repet. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum. fol. 101. columna. 3. verſi. Tertia differentia. Roder. Suarez, in dict. l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. Regni in euidentialibus. numer. 10. Couar. libr. 2. Variarum. capi. 11. num. 3. verſi. illud ſanè, & ita in Hiſpania obſeruari inquit Rebuff. in dict. Tract. de lit. obli. in præfatione. nu. 18. Quanuis Caſtellus, Ioan. Lup. in. l. 63. Tauri. &. Anto. Gomez in. l. 64. Tauri. num. 4. & Auend. in Tract. ſeu declaratione ad. l. 4. & 5. titul. de las excepciones. libr. 3. Ordin. nu. 1. contendant, ſufficere inſtrumentum publicum confectum eſſe à tabellione numerario, licèt in eo appoſita non eſ-

ſet

set prædicta clausula guarentigia, idque praxi receptum esse per l.4.tit.8.lib.3.Ordinam. quæ habetur in l.2.tit.21.lib.4.Recop. ibi, Cartas y contratos publicos. &c. quibus verbis probari videtur ad executionem faciendam sufficere instrumentum publicum confectum absq; prædicta clausula. Sed sustinendo priorem opinionem Seguræ, Roderic. Suarez, & Couar. (quæ in praxi obseruatur) ad dict. l.2. tit.21.lib.4.Recop. in qua autores posteriorisopinionis fundantur, respondendum erit, q̃ illa. l.2. intelligi debet per text. in l.5.tit.21.lib.4.Recop. nã dum illa. l. mentionem facit de instrumentis exequendis, se refert ad contractus habentes executionem paratam, de quibus dispositũ fuerat in dict. l.2. ergo prædicta. l.5. intelligit dictam. l.2. in instrumẽtis publicis habentibus prædictam clausulam guarentigiam. [* de quibus dict. l.5. loquitur in finalibus verbis, ibi, De los contractos guarentigios.] Hastamen opiniones conatur componere Didacus Perez in. l.4. titu.8.libr.3.Ordinam. in glo.1.versi.probari tamen, scilicet, quòd cùm ex formis traditis à tabellionibus in contractibus conficiendis prædicta clausula solita sit apponi, semper apposita censetur, quamuis omissa fuerit, argum. text. in. l. fin. C. de fideiussoribus, & notat Segura in. l.3.§. fin. versic. Sextodecimo. ff. de liberis & posthumis. Menchaca lib.1. de succesionum creatione. §. 6. num.53. versic. denique. ideoq̃ instrumentum publicum in quo omissa fuerit prædicta clausula, executioni mandari poterit, quia præsumitur ex fictione legis prædicta clausula apposita: & in hac specie saluari potest posterior sententia Castelli, Ioannis Lupi, & Antonij Gomez atque Auendanij. Rursus intellige de instrumento publico originali, nõ verò de exemplo etiam extracto autoritate iudicis, ita resoluit Barto. in l. probatorias. C. de diuersis officii. lib.12. Alexand. in authent. si quis in aliquo num.3. C. de edendo. nisi extractũ fuerit manu notarij de instrumento originali rogati, secundum Auiles in capit. prætorum. cap.10. verbo, Execucion. numero. 58. vel nisi originale ruptum, vel deperditum esset, & de mandato iudicis fuerit extractum per successorem notarij mortui adhibitis requisitis in tali casu prę scriptis à l.10. titulo.19. part.3. & à Monterroso in sua practic. in Tract.7. fol.220. pag.2.

11

12

13 Tertiò dicendum est, q̃ instrumentum publicum à tabellione numerario confectum, vbi numerus tabellionum fuerit: vel à tabellione publico regio, vbi numerus defuerit habens prædictam clausulam guarentigiam, executioni mandari poterit, licèt in tali instrumento non fuerit appositum verbum. Promitto: vtputà,

14 si in tali instrumento apparuerit, debitorem recepisse certam quantitatem pecuniæ ex dotis causa vel mutui, absque eo, q̃ promittat se redditurum; vt eleganter resoluit Rodericus Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni, in versic. Secundò extende.

15 Quartò dicendum est, quòd nedum instrumenta publica, de quibus suprà executioni mandari possunt pro quantitate certa & liquida, verumetiam pro quantitate certa & non liquida, vt pro interesse damnorum, vel expensarum, dummodò summariè citato prius reo illa quantitas incerta liquidetur & probationibus ab vtraque parte productis super hac liquidatione executio fiat, deturq̃e mandatum à iudice de capiendis pignoribus, vel in eorum defectum de detrudendo reum in carcerem: itaque ante prædictam summariam quantitatis definitionem illud præceptum iudicis dari non debet. Qua in re praxis obseruanda erit, quòd habens instrumentum publicum incertũ & non liquidum,

16 producat illud coram iudice petens eius executionem, asserensq; quòd in primis & ante omnia iudex citato reo recipiat summariam informationem super certitudine & liquidatione illius contractus, quam incontinenti probare paratus est: & q̃

& q̃ præcipiat reo respondere cum iuramento positionibus ab eodem actore positis super liquidatione, & certitudine quantitatis contractus: & liquidata quantitate pro ea iudex mandet executioni prædictum instrumentum, quod

17 tunc exequi poterit. Caueat tamẽ actor, ne super tali liquidatione petat à iudice, q̃ sententiam interlocutoriam pronuntiet. Supradictam praxim & resolutionem colliges ex Roderico Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni. limitatione.4. & Auiles in dict. cap. 10. glos. execucion. num.53. & Couarr. libr. 2. Variarum. c.11. num.1. versi. in summa. post Bart. Bald. & alios contra Paulum Castrens. & ex Antonio Galesio in Tract. ad formulam obligationis camerariæ, in. q. de liquidatio-

18 ne. à nu.2. Quæ resolutio & praxis etiam obseruanda erit circa exquendum instrumentum conditionale, vel in diem, cuius conditionem purificatam esse, vel diem venisse, sumariè priùs citato reo actor probare debebit, secundum Rodericum vbi suprà limitatione.5. & Couarru. in dict. cap. 11. num. 2. & Auiles in. cc. prætorum. c.10. glos. verbo, Execucion. num. 57. Et iuxta supradictam resolutionem intelligi debent, quæ resoluit Gaspar Caual. in. 2. parte. milleloquiorum iuris, in milleloquio. 625. Quã praxim & resolutionem limitatin vno casu Roderic. Suar. vbi suprà in dict. 4. limitatione. num. 9. & sententiam eius tenet Guido papa in Tract. de vsuris in prin c. num.10. volum.4. diuersorũ Doct. & opinionẽ Paul. Crastr. in alio casu procedere arbitratur Couarr. in. d.c.11. num. 1. versi. quarto.

19 Quinto quòd legatarius, vel fideicommissarius particularis vigore testamenti petere poterit ab hærede via executiua legatum, vel fideicommissum, præcedenti tamen iussu vel præcepto iudicis facto hæredi de soluendo legatum vel fideicommissum, secundum Angelum in Authen. de hæredibus & falcidia. §. illud. colla.1. iuncta glos. verbo, Decreto. receptum ab Alexand. & Ias. in. l. fi. C. de edicto Diui Adriani tollendo. Alexand. in. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iudi. Paul. Cast. consil. 91. vol. 1. col. 4. Socino consil. 183. volu.3. Segura in. d.l. si ex legati causa. ff. de verborum obl. Roderic. Suarez in dict. l. post rem iudicatam. notab. 6. vel casu. 6. Peralta in. l. 1. num.35. ff. de legat.3. quanuis oppositam sententiam, imò legatum via executiua, etiã præcedenti iussu iudicis non posse peti, firment Albericus in. l. quoties. C. de hæredibus instituendis. Alex. sibi contrarius in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio. Vincentius de Herculanis in dict. l. ait prætor. §. 1. Decius in. l. fin. num.6. C. de edicto Diui Adriani tollendo. & Anto. Gomez in. l. 45. Tauri. num. 137. Quibus non suffragantur iura pro se adducta, nempè tex. in. l. minor. 25. annis. cui fideicommissum. ff. de minor. & text. in. d. l. ait prætor. §. 1. & text. in. l. 1. C. communia delegatis, vbi dicitur, quòd legatum vel fideicommissum fuit petitum via ordinaria: nam respondeo quòd licèt illud verum sit, iura tamen illa non negant viam executiuam, etiã competere legatario vel fideicommissario. Prior tamen

20 sententia in praxi recepta est, & ita practicatur, quòd legatarius vel fideicommissarius producit testamentum coram iudice, petens ab eo quòd hæredem compellat respondere & de plano confiteri, q̃ testamentum illud est sui defuncti, cuius est hæres: qui si confessus fuerit, tunc legatarius petit, vt fiat hæredi iussus vel præceptum de soluendo legatum: & virtute illius præcepti & confessionis in iudicio factæ executio fit, secundum Bald. in Authen. hoc amplius. C. de fideicommissis. quem sequitur Rodericus Suarez, vbi suprà in dict. casu. 6. num.6. & Auiles vbi suprà, nu.8.

21 Sexto, quòd scriptura priuata ab ipso debitore recognita coram iudice habet executionem paratam de iure huius Regni,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regni, per tex. in l. 5. titu. 21. lib. 4. Reco. ideq; apud Lusitanos dispositũ est in lib. 3. Ordinationum. titu. 16. §. fin. & etiam apud Gallos, vt refert Rebuffus in Tract. de chirographorum & schedularum recognitione in summa à num. 44. & notat Couar. libr. 2. Variatum. cap. 11. num. 4. Auend. in. cc. prætorum. 2. part. c. 31. num. 1. versic. aliquando tamen. & Auiles in. cc. prætorum. c. 10. in gloss. verb. Execucion. num. 33. Et nisi ita decisum esset per prædictas. ll. Regias, scriptura priuata in iudicio à parte recognita de iure communi exequi non posset, nec etiam eandem vim haberet ex alijs legibus huius Regni disponentibus, instrumenta publica executionem mereri: nam licèt scriptura priuata in iudicio à parte recognita habeat vim publici instrumenti, vt in. l. Publia. § fi. ff. depositi. & in. l. cum de indebito. ff. de probatio. & in. l. 119. titul. 18. part. 3. Bald. in Authentic. contra qui propriam. C. de non numerata pecunia. Rebuff. vbi suprà à num. 25. vbi plures conclusiones scripturæ priuatæ ponit. non tamen ex eo scriptura priuata habebit executionem paratam, quia non omnia instrumenta publica possunt executioni mandari, sed illa tantum, de quibus suprà in isto cap. diximus in. 1. &. 2. versic. Potuit tamen prædicta ratio mouere legislatorem ad condendam. d. l. Regiam, qua vim executiuam scripturæ priuatæ à parte in iudicio recognitæ tribuit. quanuis solidior ratio illius. l. Regiæ est, quòd ideò hoc ibi dispositum est, quia in iudicio confessus pro iudicato habetur, vt in. l vnica C. de confessis. Sed iudicatum habet executionem paratam. l. à Diuo Pio. §. 1. & sequenti. ff. de re iud. ergo nimirum si scriptura priuata in iudicio à parte recognita executionem mereatur: cuius recognitio nedum coram iudice verum etiam coram tabellione, vel alguacelo de commissione iudicis fieri potest, vt probatur in. l. 6. titul. 21. libr. 4. Recopil. Quinimo scriptura priuata habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis respondere, vel recusantis comparere, iuxta speciem text. in capit. fin. de confessis. libr. 6. exequi potest, vt cum Rebuffo & alijs resoluunt Couar. libr. 2. Variarum. c. 11. num. 4. in fi. Auend. in. cc. prætorum. 2. par. cap. 30. num. 4. & Didacus Perez. in. l. 4. titul. 8. libr. 3. Ordin. col. 1090. Quod verum esse intelligent, dummodo ad recognitionem faciendam personalis citatio præcederet, nisi dolo, vel fraude reus effugeret citationem, & latitaret: nam tunc citatio ad domum sufficeret. Ego verò oppositam sententiam veriorem esse existimo, imò scripturam priuatam pro recognita habitam ob contumaciam rei non posse executioni mãdari: ad quod tenendum moueor ex dispositione. d. l. Regiæ. 5. titu. 21. lib. 4. Recop. tribuentis vim executiuam scripturis priuatis à parte recognitis, quæ lex cum sit exorbitans, & cõtra dispositionem iuris communis extẽdi non debet, nec verba eius impropriari: sed illa lex loquitur de vera & propria recognitione scripturæ priuatæ facta in iudicio à parte, vt constat ex illis verbis, ibi, Reconocidos por las partes ante el juez que manda executar: o las confesiones claras, fechas ante juez competente, &c. quibus verbis dilucidè apparet necessariam esse veram recognitionem, claram & apertam confessionem coram ipso iudice factam, nec fictam per rei contumaciam sufficere, vt prædicti Doct. arbitrantur. Et pro hac mea opinione, quæ verior & æquior videtur, facit quod notat Rebuffus vbi suprà, num. 68. quanuis ipse ibidem. n. 98. oppositum teneat, quem sequuntur Couarr. Auend. & Didac. Perez vbi suprà, vrget etiam pro hac nostra opinione ꝙ prædictæ. ll. Regiæ, & aliarum prouinciarum tribuentes vim executiuam instrumentis publicis, & priuatis à parte recognitis, corrigunt ius commune, ac ideo sunt strictè interpretandæ vt tradunt

dunt Didacus Perez. l. 4. titu. 8. libr. 3. Ordinam. gl. 1. colum. 1079. & Menochius lib. 2. de arbit. centu. 2. casu. 17. num. 2. & iuxta hanc meam opinionem contra prædictos Doctores, iudices superiores solent executionem ex tali confessione ficta factam à iudicibus inferioribus annullare, & irritare. At verò si debitor in iudicio compareret, & negaret, scripturam priuatam à se, vel ex mandato suo scriptam, vel subscriptam esse, & actor testibus careret, quibus veritatem probare posset: tunc actor à iudice petere debebit, quòd debitorem compellat ad similem scripturam manu propria scribendam, vt ex ea comparatio literarum fieri possit, iuxta text. in Authent. de instrumentorum cautela & fide. §. si quis igitur. per quem ita tenet Bald. in. l. comparationes. num. 10. C. de fide instrumentorum. Panorm. num. 13. & Deci. num. 25. in cap. 2. de fide instrum. & Hippolyt. in Rubric. C. de probatio. & Gregor. Lup. in. l. 119. titu. 18. part. 3. & postquam debitor eam scripserit, iudex eligere debet scribentes peritos in arte, & sub iureiurando eos astringere ad deponendum super comparatione, vt notat Bald. in dict. l. comparationes. num. 17. Aduerte tamen quòd prædicta comparatio non inducit plenam probationem, sed semiplenam tãtùm, vt probatur in dict. Authent. de iustrumentorum cautela. §. sed si quis. & in dict. l. 119. & docet Barto. in. l. admonendi. num. 26. & Rip. num. 113. ff. de iure iurand. Hippolyt. in Rubric. C. de probat. num. 297. Roland. à Valle in consil. 26. num. 12. & Couarr. in Pract. quæst. cap. 22. num. 6. ac ideo actor tunc petere debet, quòd iuramentum sibi deferatur in. supplementum probationis, iuxta text. in. l. in bonæ fidei. & ibi Bald. num. 11. C. de rebus cred. & Roland. à Valle vbi suprà, non tamen habebit tunc executionem paratam, vt ex infra dicendis constat. Cæterùm si scriptura priuata sit scripta, & subscripta manu cuiusdam tertij de mandato debitoris, non sufficit, si ille tertius eam recognoscat, dicendo se illam scripsisse & subscripsisse de mandato debitoris, si debitor eam neget: nam tunc executioni mandari non poterit, secundum Imol. in consil. 91. Hippolyt. in Rubric. C. de probat. num. 288. quæ opinio probatur de iure regio in. l. 5. titul. 21. libr. 4. Recopil. ibi, Reconocidos por las partes, &c. Quibus verbis ostenditur, approbationem & recognitionem ipsius debitoris principalis necessariam esse, imò & scriptura priuata trino teste notata, negata tamen à debitore, executioni mandari non poterit: nam licèt habeat vim publici instrumenti, iuxta text. in. l. scripturas. C. qui potio. in pig. & in l. 31. titu. 13. part. 5. non tamen habere executionem paratam, nisi ab ipso debitore recognoscatur, iuxta formam text. in dict. l. 5. titu. 21. libr. 4. Recopil. ideoque tunc agendum erit via ordinaria: & ad probationem intentionis producenda erit talis scriptura, quæ fidem facit, vt probatur in. l. 114. titu. 18. part. 3. & in. l. 118. eodem titul. & part. & Matthæus de Afflict. in decisione. 181. ita concludit decisum fuisse. & in specie ita resoluit Auend. in. cc. prætorum. 2. part. cap. 30. num. 4. &. 5. vbi alia requisita congerit ad hoc vt scriptura priuata exequi possit, cumulat etiam Auiles in. cc. prætor. capit. 10. verbo, Execucion. à num. 27. ac ideò non transcribo, sed ad ibi dicta occurrendum erit, quando casus se obtulerit. Aduerte tamen quòd scriptura priuata à debitore recognita retrotrahitur ad diem, qua fuit celebrata, in præiudicium ipsius recognoscentis: in præiudicium tamen aliorum creditorum habentium scripturas publicas huiusmodi scriptura priuata non vendicat sibi prælationem, & alia priuilegia prioritatis ab illa die qua in iudicio fuit recognita. Vnde creditores habentes scripturas publicas, sunt præferendi & prius debet eis solui, quanuis scriptura priuata fuerit prior tempore, secundum Molin. in Consueto. Paris. §. 5. num. 16. Couar. lib. 2. Variarum

riarum. cap. 11. num. 4. in fine. & Didacum Perez in l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordinam. col. 1099. in fine. quæ omnia adde Ordinat. Lusitan. lib. 3. titu. 16. §. fin. Quod tamen intellige nisi scriptura priuata esset trino teste notata, & propria manu eorũ subscripta cum hypotheca alicuius rei: nam tunc prælationem habet & præferri debet habenti instrumenta publica l. 31. tit. 13. par. 5. Quòd tamen eleganter est plicat Negusancius in tract. de pignor. in membro. 215. part. 2 num. 47. & post eum elegantius Couar. in pract. quæst. c. 22. à num. 5. vbi plura huic articulo adaptanda opportunè adducit.

32 Septimò, quòd instrumenta publica & priuata, de quibus suprà diximus, executioni mandari poterunt, nedum ad petitionem creditoris nominati in instrumentis prædictis, verùm etiam ad petitionem cessionarij: nam cessionarius dicitur creditor, vt in. l. ab Anastasio. C. mandati, quem ad hoc notat Bald. ibi
34 notabi. 3. Quòd verum est dummodo priùs summariè liquidetur, ius creditoris cessum & translatum fuisse in cessionarium, ita cum Ioan. Andr. & alijs resoluit Roderic. Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Reg. limit. 7. & Boerius plures referens in decisione 10. Hippolyt. in singulari. 26. & Rebuffus in Tract. de literis obligat. artic. 3. gloss. 2. numero. 17. & Gaspar Cabal. in 2. part. milleloquiorum iuris in milleloquio. 632. Quo etiam fit emptorem hæreditatis posse petere, quòd instrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni mandentur, cum in eum tranfusæ sint actiones vtiles, vt in l. venditor. C. de hæred. vend. docet Bart. l. 1. num. 22. ff. de actio. & oblig. Fit etiam quòd licèt mulier acceptans lucra quæsita à marito constante matrimonio (iuxta dispositionem l. 1. & 2. titu. 9. lib. 5. Recopil. & quæ tradunt Palac. Rub. in repe. Rubr. §. 60. in fin. de donat. inter vir. & vxor. & Roderic. Suarez. in. l. 1. titu. de las ganãcias. lib. 3. For. à nu. 1. & Ioan. Garcia, in Tract. de Expensis. cap. 13. num. 11.) non possit petere executionem ex instrumentis nomine mariti, & in eius fauorem confectis, sibique adiudicatis à hæredibus mariti pro dimidia parte lucrorum, quia in prædictis instrumentis mulier non continetur, nec nominatur, & ita in specie resoluit Didacus Perez in l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordinamen. colum. 1085. versicul. deducitur, citans Rupellanum, Maluerium, & Rebuffum, idem tenentes. Tamen si ab hæredibus mariti actiones mulieri fuerint cessæ, quo ad illa instrumenta, quæ pro suis lucris fuerunt sibi tradita, bene poterit executionem petere, cum sit cessionaria hæredum mariti, debebit tamen tunc mulier probare cedentes fuisse hæredes mariti defuncti, & ius ab eis fuisse sibi cessum, & translatum iuxta ea quæ resoluimus in numero
35 præcedenti, & sequẽti. Pari modo prædicta instrumenta executioni mandari poterunt ad petitionem hæredis creditoris, vel alterius successoris habentis causam legitimam ab ipso creditore nominato in tali instrumento, dum tamen executionem petens, probet se hæredem esse creditoris, & personam suam legitimet, secundùm Roderic. Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni, extensione. 1. num. 10. & 11. & Gasparem Cabal. plures alios Docto. referentem in secunda parte milleloquiorũ. in milleloquio. 627.

36 Octauò quòd supradicta instrumenta publica & priuata nedum executioni mandari possunt contra debitorem in eisdem contentum, & nominatum, verùm etiam contra eius hæredem: nam ad id quod defunctus compelli poterat, eius hæres etiam cogi potest. l. postulante. ff. ad Trebellianum. l. ex contractu. ff. de re iudic. Debet tamen prius reus citari & liquidari, quòd hæres sit debitoris, secundum Bald. in. l. per diuersas. q. 10. C. mãdati. Rode. Suar. in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni, extensione. 1. & 2. Decium in capi. quia. C. de iud.

de iudi. nume. 7. Ias. in. l. cum debitoris. nume. 1. in fi. C. de iudicijs. Gregor. Lup. in. l. 11. titu. 2. part. 3. verbo. Non valdria. Anto. Gomez in. l. 64. Tauri. nu. 5. Dueñas in Regul. 276. Gaspar Cabal. in. d.
37 millel oquio. 627. Quæ executio pro hæreditarijs portionibus fieri debebit, si plures fuerint heredes, iuxta tex. in. l. 1. & 2. C. de hæreditarijs actionibus. & in. l. 1. C. si cert. pet. Quod verum est, & procedit, * etiam si debitor instrumento contractus apponat clausulam, & conditionem, nempè, quòd creditor possit quãtitatem debitam & promissam in solidum & integraliter ab vno ex suis hæredibus exigere tantum, prout quotidie tabelliones solent apponere maximè in contractibus annui census, adhuc enim à reliquis hæredibus pro portionibus hæreditarijs creditor tenebitur exigere, & ita vidi iudices peritia pollentes in praxi obseruare, quæ praxis probatur expressè in l. cum qui. §. te & Titium. ff. de verb. obliga. & ibi Ias. n. 2. rationem assignat, & eleganter explicat, fundamentis in contrarium adductis satisfaciens. Ex quibus constat inutilem & superuacaneam esse prædictam clausulam & conditionem solitam à tabellionibus apponi. Idque ex rationem assignata in. d. §. te & Titium. intelligi debet, nisi aliquod prælegatum
38 vel melioratio fuerit facta: nam tunc pro rata & æstimatione rerum prælegatarum de iure Regio executio contra hæredes fieri debebit, iuxta text. in. l. 21. Tauri. quæ habetur in. l. 5. titu. 6. libr. 5. Recopil. quam explicat Roderic. Suarez in. l. quoniam in prioribus. ampliatione. 7. num. 8.
39 C. de inofficioso testamento. Cæterùm si executio petatur in ipsa re specialiter hypothecata, tunc fieri poterit cõtra eius possessorem in solidum, licèt plures sint hæredes: quia tunc hypothecaria intentatur, iuxta text. in. l. pro hæreditarijs. C. de
40 hæred. action. tenet Suarez in dict. l. post rem. in declaratione. l. Reg. limit. 1. n. 14. Debes tamen intelligere, executionem contra hæredem peti non posse intra tempus conficendi inuentarium, id est, intra tres menses: nam tunc executio in hæredem fieri non potest, iuxta tex. in. l. fi. §. donec. & §. etsi prefatã. C. de iure delibe. & in. l. 7. tit. 6. p. 6. & notant Paulus, Corneus & scribẽtes in. d. l. fi. §. donec. & Roderic. Suarez in. d. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni extẽsione. 1. n. 5. vbi hoc tripliciter limitat, & Dueñas in Reg. 277. [* Rolandus à Valle in Tract. de confectione inuentarij. vers. Quarta est vtilitas fol. 84.] limitatione. 1. transacto tamen tempore cõficiendi inuentariũ executio cõtra hæredẽ modo supradicto fieri poterit vsque ad vires hæreditarias, & non vltrà, secundũ Doct. vbi suprà, & Dueñas in dict. Reg. 277. limitatione. 2. tametsi Auend. in Tract. seu declaratione ad. l. 4. & 5. titul. de las excepciones. lib. 3. Ordin. nu. 25. contẽdat, executionẽ nullo tẽpore fieri posse aduersus, hæredem adeuntẽ hæreditatem cum beneficio inuentarij legitimè confecti, sed tantùm vlà ordinariã contra eum esse procedendũ. Cui non suffragatur tex. in dict. l. fi. §. donec. nam verbũ, Donec in illo text. apposĭtum satis indicat quòd durante tẽpore confectionis inuentarij executio contra hæredem peti nõ potest: ergo elapso prædicto tẽpore plane text. ille probat executionẽ peti posse. Rursus via executiua in fauorem Reipublicæ & actoris inducta est, vt in summa huius Tractatus diximus, & firmat Rodericus Suarez in dict. l. post rem iudic. in declaratione. l. Regni. limitatione. 4. n. 7. ac proinde restringenda non erit, vt perperam opinatur Auend. vbi suprà. Exquibus Cæpolla in cautela. 224. cõsulebat hæredibus, ne ante finitum totum tempus trium mensium perficerent inuentarium: nam ita solutio creditoribus, vel legatarijs faciẽda differretur. Quam tamen cautelam animæ perniciosam esse testatur Rebuffus in 3. Tomo ad. ll. Gallicas. in Tract. de appellat. artic. 16. glos. 1. num. 26. Sed omnibus supradictis obstat text. in Authent. vt cum de appellatione cognoscatur. §.

 sanci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancimus.colla. 8.cui conuenit.l. fi.titul. 13. par.1. &. l.13. titul.9. par.7. quibus iuribus probatur, quòd post nouem dies à tempore mortis defuncti hæredes eius conueniri possunt super debitis ipsius defuncti,& alijs actionibus: ergo executio contra hæredes fieri poterit post nouem dies à morte defuncti, nec expectandus erit transcursus temporis concessi ad conficiendum inuentarium, & ita sibi contrarius tenet Roderic. Suar. in dict.l. post rem iudicatam. in declaratione.l.Regni.limit.9. & Petrus Dueñas in dict.l.Reg.277.limit. 4. Quare Didacus Perez in l.4.titu.8.lib.3.Ordinam.in glo.1.versi. quæro vtrùm. col.1077. inquit, de iure huius Regni executionem contra hæredem fieri posse elapsis nouem diebus,immemor.l.7.tit.6.p.6.determinantis intra tempora conficiendi inuentarium hæredem cõueniri non posse. Quamobrem Roderic. Suar. in dict. limitatione.9.(cum quo simpliciter transit Dueñas in dict. Regu. 277. limit. 4.) forsan sentiens prædictã difficultatem, vt ei occurrat, videtur sentire, quòd tex.
42 in dict. Authen. vt cum de appella. cognos. §. sancimus,procedit & loquitur in illis personis. quæ habent consanguinitatem vel affinitatem, vt hæ intra nouem dies à morte defuncti non possint conueniri nec exequi,nedum pro debito descendẽte ex persona defuncti, verùm etiam nec pro debito descẽdente ex propria earum persona. Et iste videtur esse sensus Roderici, alioquin excusari non posset à contrarietate eorum, quæ resoluerat in dict. l. post rem iudic. in declaratione. l. Regni extensione. 1. nume.5. quo in loco dixerat, hæredes defuncti non esse conueniendos, nec inquietandos via ordinaria, seu executiua pro debitis defuncti intra tempus inuentarij. Quæ tamen interpretatio falsa esse conuincitur ex verbis dict. §. sancimus. ibi, Aut hæredes, aut parentes, &c. & ibi, Quod à defuncto descendit, siue alterius cuiuscunque causæ. &c.& ex verbis dict. l.fi. titu. 13. part.1.ibi,Emplazar a sus herederos. &c. & ibi,Sobre las deudas del muerto.&c.& ex verbis.d.l.13.tit.9.par. 7.ibi.Por deudas que el muerto deuiesse. &c.&ibi,A sus herederos. &c.ex quibus constat, tam contra hæredes cõsanguineos & affines defuncti quàm contra hæredes extraneos ipsius defuncti executionem fieri posse pro debitis,quæ defunctus
43 debebat elapsis nouem diebus. Vnde veriorem & genuinum sensum esse existimo,& text. in dict.l.fi.§. donec. C.de iure deliberand. correctus sit per text. in.d. Auten. vt cũ de appella. cognos.§.sancimus. At verò prædictas.ll.Regias. ita cõ-
44 ponendas esse opinor, nempè quòd text. in dict.l.7.tit.6.par.6.intelligatur, & procedat in casu quo loquitur,scilicet, in legatarijs,& fideicommissarijs, vt hi legata & fideicõmissa à testatore sibi relicta petere nõ possint intra tempus confiiendi inuentarium,nec pro eis hæredes cõueniri,& exequi debeant: qui sensus deprehenditur ex verbis eiusdem.l.ibi, Aquellos a quien ouiesse mandado algo en su testamento,&c. Cæterùm.l.fi.tit. 13. p.1. &.l.13.tit.9.p.7.intelligãtur, & procedãt in creditoribus defuncti quibus defunctus aliquid debebat, hi enim intra nouẽ dies à morte defuncti pro suis debitis conuenire non poterunt hæredes defuncti: nec contra eos executionem petere: elapsis verò nouẽ diebus, bene poterũt pro debitijs defuncti eius hæredes conuenire & aduersus eos executionẽ petere. Qui intellectus colligitur ex verbis.d.l.fi.ibi, Mas passados nueue dias puede los llamar a derecho sobre las deudas del muer
45 to,&c.& ex verbis.d.l.13. ibi, Por deudas que el muerto deuiesse,&c.ex quibus apparet,quòd text.in.d.l.fin.§. donec. C.de iure delibe.& tex. in. d. Authen. vt cum de appel.cognos.§.sancimus. partim corriguntur,& partim confirmãtur: corrigitur enim text.in.d.§. donec. in eo, quod disponit, creditores testatoris non posse hæredes defuncti cõuenire, nisi post tempus inuentarij; nam hoc correctum est per

per text.in dict. §. sancimus, & per prædictam.l.Regiam fin.tit.13.p.1.&.l.13.tit.9. par. 7. quibus probatur, creditores posse conuenire hæredes defuncti statim elapsis nouẽ diebus. Confirmatur verò text. in.d. §. donec. per.l. Regiã in eo,q̃ disponit legatarios & fideicõmissarios etiam de iure Regio non posse intra tempus inuentarij cõuenire hæredes defuncti super legatis,& fideicõmissis, vt probatur in.d.l.7.tit.6.p.6.per quam in hoc corigitur.text.in. d.§.sancimus.quisolùmodo confirmatur quantum ad creditores testatoris, qui conuenire possunt hæredes defuncti post lapsum nouem dierum, vt in.d.l.fi.tit.13.p.1.&.d.l.13.tit.9.p.7. Quã interpretationẽ ad prædicta iura assignauit anno. 1570. duplice Salmanticæ discipulis dictarem quendam tractatum de sententia excommunicationis super c.Engelturdam.3.q.4.in illa quæst. An ex cõicatio iniusta effectũ habeat illationem.6.vt videre est apud notulas & cõmentarios discipulorum. post modum autem
46 editus fuit quidam tractatus cuiusdam viri alioquin doctissimi, ac diligentissimi, nempè Ioannis Gutierez, de iuramento confirmatorio.2.p.ca. 4.n.20. quo in loco eãdem interpretitionem ad prædicta iura scriptam inueni. Sed licèt tũc prædictum intellectum assignarem ad text. in dict.l.fin.§. donec. C. de iure deliber. & ad text. in Authent. vt cum de appellatio. cognos.§.sancimus collat.8. tractu temporis maturiori iudicio hanc rem cõsiderans,vt legum correctio.euitetur, existimo aliter illa ipsa accipi posse,si dixerimus iura illa non sibi contradicere, sed vnumquodque in suo casu diuerso loqui,nempè quòd.tex.d.l.fi.§.donec,procedat quando hæres vult gaudere termino illo concesso ad inuentarij confectionem,& vti velit iure illo speciali. At verò text.in.d.§.sancimus.procedat de iure communi & ordinario, quando hæres nec confecit inuentarium, nec termino ad id concesso gaudere voluit. Supradicta tamen interpretatio à nobis assignata fu-
47 stineri potest ad dictas.ll. Regias, quæ etiam iuxta hãc vltimam intelligentiam accipi possunt. Ex prædicto tamen intellectu Roder Suarez. colligitur, executionẽ peti non posse contra eum, cuius affinis, vel consanguineus mortuus fuit,intra nouem dies à morte defuncti,quod probari videtur in.d.§. sancimus.ibi, Siue alterius cuiuscunque causæ nomine. &c.& ita expressè tenet idẽ Roder. Suar.in dict. limitatione.9.& Dueñas in Regul. 277.limitatione. 4. Et est aduertendum quòd quando aduersus hæredẽ trãsacto tẽpore confectionis inuẽtarij, vel elapsis nouem diebus executio fuerit petenda, priùs cito hærede & liquidato, quòd sit hæres ne iudicium dilatetur, tunc praxis sequẽs seruanda erit: nempè, quòd executio à creditore contra hæredem petatur, & q̃ hæres iuramẽto declaret, se hæredem defuncti esse, alioquin creditor offeratse probaturum & liquidaturum in cõtinenti,reum hæredem defuncti esse: & intra decem dies, qui reo ad exceptiones suas obijciẽdas conceduntur, creditor probabit reum hæredem esse: quam praxim se
49 semper obseruasse testatur Roder. Suar. in.d.extensione.1.n.2. Nonò, quòd supradicta instrumenta publica & priuata executioni mãdari poterũt contra tertiũ singularem successorem, vel possessorẽ alicuius rei specialiter hypothecatæ,pro debito cõstituto in tali instrumẽto,quãdo debitor promisit,illã rem specialiter hypothecæ traditam se non venditurum, nec alienaturum: nam tunc venditio vel alienatio illius rei facta, esset nulla, secundum Bartò. in leg. creditores. nu.10.C.de pignor. per text. in leg.fi creditor.§. fi. de distract.pignor. rescissa enim alienatione illius rei ab ipsa lege executio fieri posset aduersus singularẽ tertium possessorem dicũm Bart. & alijs resoluit Rode. Suar.in.d.l.post rem iudicatã. in declaratiõe.l.Regni,limit.1.n.5.quẽ sequitur Couq.lib.3.Varia.c.7.nu.6. versi.hinc.etiã in fi.& vltra eos hanc opinionẽ testatur magis cõiter receptam Iaf. in consi. 21.n.bb.

cum Legg et D. g. n. 15. et 20.

2. col. 6. & Parladorius in lib. rerũ quotidianarum. ca 10. nu. 10. resoluens cautius tunc esse, tertium possessorem citãdum fore ad sententiam addictionis, id est, pro tranze y remate. licèt, sufficeret principalem debitorem fuisse citatum, vt sententia illa addictionis veniret cõfirmanda per superiorem, iuxta notata ab Angelo in §. quadruplũ. n. 46. Instit. de acti. Iaf. in. l. fi. n. 18. C. de edicto Diui Adria. & ad hoc allegat text. in. l. fin. §. vltim. ff. quòd metus causa. & in. l. 1. C. de fide instru. & iure hastæ fiscalis. lib. 10. quia tũc creditor dicit nihil interesse tertij possessoris, citatum fuisse vel non: nam licet citatus fuisset, adhuc possessio esset ei auferenda, ego semper in praxi obseruaui, & practicari vidi, quod in tali casu tertius ille possessor citetur ad vltimam executionem, idcirco aduocatus creditoris diligenter aduertat, an in tali instrumento apposita sit clausula illa, de non alienando rem specialiter hypothecæ submissam: Aduerte tamen hodie per motum proprium Pij Quinti summi Põtificis præscribens formam censibus annuis constituendis esse, prohibitum in instrumento census apponi clausulam auferentem, aut restringentem facultatem alienandi rem censui suppositam, & nullum robur firmitatis habere, ergo in instrumentis censuum post motum proprium confectis, clausulam de non alienando rem censui submissam nullam esse constat, & sic etiam stante dicta clausula, instrumentum census confectum post motum proprium non poterit executioni mandari contra tertium singularem successorem, vel possessorem, nisi intelligamus motum proprium, quo ibi solũmodo interdicitur pactum restringens, vel auferens facultatem alienandi, quo quis adstringebatur ad solutionem laudem ij, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, si rem censui suppositã alienaret, nõ tamen prohibet pactum de non alienando sine in cursu alicuius pœnæ apponi, sed huic intellectui repugnant verba illius motus proprij ibi pactum auferens vel restringens, & ibi semper & liberè? Vnde poterit dici quo ad istum articulum non fuisse receptum motum proprium: nam extrauagãs pontificis pro parte solet recipi, & pro parte nõ, ex lapso allegatione. 8. Rocho de Curte in. c. fin. de consuet. col. 3. Nauar. in manuali Hispano. cap. 27. nu. 55. & nu. 149.

* [*Aduerte tamen quòd effectus & dispositio illius proprij motus suspensus est per supplicationem ab eo interpositam per Regem nostrum Philippum inuictissimum, vt constat ex quædã. c. de cortes.] cæterum si in prædicto instrumẽto omissa fuerit clausula illa, de non alienando rem hypothecæ traditã, tunc instrumentum illud executionem paratã nõ haberet cõtra singularem successorem, & tertium rei possessorem, sed tertius ille possessor via ordinaria & actione hypothecaria cõueniendus erit, facta executione in bonis principalis debitoris vt in auth. hocsi debitor. C. de pignor. & est ratio, quia obligatio personalis singularem successorem nec fundi possessorem sequitur, vt in. l. ea lege. C. de cond. ob caus. & in. l. vt pomum. ff. de seruitut. & firmat Ange. receptus ex Alex. ibi in. l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebellia. facit etiam, quòd ius exequendi contra singularem successorem, etiã si ex sentẽtia procedat, nõ transijt, vt probatur in. l. si mater. §. fin. & in. l. iudicatis. §. fin. ff. de exceptione rei iudicatæ. & tradit Bart. in. l. creditores num. 22. C. de pignor. facit etiam doctrina Bald. in. l. 2. col. 2. versi. Sed quid dices. C. de exceptio. rei iudic. ad stipulantur etiam ea quæ notat idem Bald. per glossã. ibi in. l. 1. C. communia de legat. & in propria specie firmat Anchar. in capi. canonum. statuta de constitutionibus in. 6. versicul. circa istam extensionem. & plures alij, quos refert & sequitur Dueñas in Regu. 277. limita. 2. & Gaspar Cabali. in. 2. p. millequoquiorum iuris, in millequoquio. 633. Roder. Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione legis regni, limitatione. 1.

ne. 1. à. n. 1. & Auend. ad. l. 4. &. 5. Tract. de las exceptiones. lib. 3. Ordi. n. 26. quod tamen intellige verũ esse nisi ius executiuũ erat iam ineſſe productũ anteaquam res illa trãsiret ad tertiũ possessorem, vt quia erat sentẽtia lata, vel in actu producẽdi, & pẽdebat litigiũ iuxta tex. in. l. si superatus. §. per iniuriã. ff. de pignor. l. si mater. §. 1. ff. de except. rei iudic. l. 2. C. de litigijs. docet Bart. in repet. l. creditores. à. n. 23. C. de pignor. qui melius cæteris loquitur, omnino videndus pro huius articuli explicatione, tunc enim locus est executioni cõtra singularem tertium rei hypothecatæ possessorẽ, quod etiã licèt confusè, tenet Roderic. Suar. vbi suprà dict. limit. 1. n. 4. & Ioan. Matienz. in. l. 1. tit. 17. gl. 3. n. 5. & 6. libr. 5. Recop. & iam ego in praxi obtinui, & quãdo casus occurrerit, recurre ad

* Bartolum, vbi suprà. [*Et vide decisionem Pedamõtaneam. 65. & Ioannẽ Asinium in praxi iudiciorũ. §. 31. c. 2. ampliatione. 38. limitatione. 30.]

51 Decimò, quòd prædicta instrumẽta publica vel priuata executioni mãdari poterũt in cõtractu speciei: nã si in venditione alicuius rei celebratum fuerint instrumentũ, vẽditor cõpellendus erit via executiua ad rẽ tradendã, nec liberabitur præstãdo interesse, cũ tale instrumẽtum habeat vim sentẽtiæ, & venditor ex sententia præcisse cogatur ad rem tradendum iuxta text. in. l. qui restituere. ff. de rei vẽdic. quẽ ad hoc mirabilẽ dicit Bald. ibi & hanc opinionem expresse firmat idẽ Bal. in. l. vnica. col. penul. C. de sententijs quæ pro eo. & hæc est famosa interpretatio ad. ll. Regias de executione agẽtes, secundum Roder. Suar. in. d. declaratione. l. Regni. extẽsione. 3. Obseruãdum etiam erit quamuis instrumẽta publica & priuata nudo pacto essent cõfecta adhuc executioni erũt mãdanda ex his quæ notat Rebuffus in Tract. de literis obligatorijs. artic. 2. gl. 1. n. 15. & quia de iure Regio nuda conuentio parit actionẽ & obligationem, vt in. l. 2. tit. 16. lib. 5. Recop. tradũt Antonius Gomez, in. 2. Tomo Variar. c. 9. n. 3. & plures alij quos refert & sequitur Didacus Perez. in. l. 4. titul. 8. lib. 3. Ordi. in glos. 2. col. 1094. vbi refert Rebuff. Roderic. Suar. & alios, & de intellectu. d. l. 2. titul. 16. lib. 5. Recopil. agit etiam Couar. lib. 1. Varia. c. 14. num. 13. & Auiles in. cc. prætorum. c. 10. verbo, Execucion. nu. 20.

52 Vndecimo, quòd iuramentum decisorium à parte parti delatum habet executionẽ paratam, vt probat text. in. d. l. post rẽ iudicatã. & ibi firmant Bart. Ange. & oẽs, & facit text. in. l. 2. ff. de iure iur. dũ dicit, iuramentũ habere maiorẽ autoritatẽ quãrem iudicatã. facit etiã tex. in. l. actori. C. de iure iur. quatenus inquit, iuramentũ decisoriũ immediatè trãsire in rẽ iudicatã. & explicat Roder. Suar. in. d. l. post rem iudicatam. nota. b. 2. & Auiles in. cc. prętorũ. c. 10. glo. verb. Execucion. n. 36.

53 Duodecimò, quòd cõfessio partis in iudicio facta habet paratam executionem, vt probat text. in. d. l. post rem iudicatã. & in. l. vnica. C. de cõfessis. & in. l. proinde. §. notãdum. ff. ad. l. Aquil. & de iure Regio probatur in. l. 5. titu. 21. lib. 4. Recop. & explicat Roder. Suar. in. d. l. post rem iudicatã. notabili. 3. & Auiles in. cc. prætorum. c. 10. glo. verb. Execuciõ. n. 10. vbi plura de cõfessione cũmulant. Resoluentes confessionẽ in iudicio factã, ad hoc vt executionẽ mereatur, debere esse certã, & à parte acceptatã, & quãdo possit confessio pro parte acceptari, & pro parte repudiari. & an tunc quãdo pro parte acceptatur, & pro parte repudiatur, agi debeat, vel possit via executiua? Quinimò

54 cõfessio ficta ob contumaciã rei nolentis cõparere in iudicio, vel recusantis recognoscere scripturam priuatã, executionem paratam habet vt resoluit Couar. cũ Rebuffo, lib. 2. Variar. c. 11. n. 4. in fi. & nos suprà diximus in. 6. corollario. & in isto art. idem obseruandum erit, quod ibi resoluimus contra Rebuff. & Couar.

55 Vltimò, quòd transactio inter partes facta coram iudice habet executionem paratam, vt resoluit Roder. Suar. in. d. l. post rem iudicatam. in casu. 10. Auiles

vbi suprà.n. 45. & explicat Ioannes Gutierrez in repet. l. nemo potest. nu. 439. ff.de legat.1.

56 Quinimò nedum transactio coram iudice facta, verùm coram tabellione de iure huius Regni executioni mandari potest, vt decisum extat in.l.4. in fi.titul.21. libr.4. Recop. Alia plura, quæ executionem paratam habent, consulere poteris apud Rodericũ Suar. Couar. Auend. Dida. Perez, Dueñas, Auiles, & Caballinum in locis suprà citatis, Castellẽ & Doct. in l.64. Tauri, quæ hic non transcribo ob breuitatis causam, & suprà relata pro iuuenum institutione sufficiant. [*interim tamen nota quòd materia salarij & mercedis est executiua, vt resoluit Quintilianus, Mandasius, Tract. de monitorijs.quæst.59.]

Ex Capite Secundo.

SVMMARIA.

1 *Via executiua acturus, nec libellũ offerre, nec litem contestari tenetur, sed per viã actus executionem petet.*

2 *Via executiua agere potens, si ordinaria agat, poterit resilire refectis expensis, & executiuè procedere, & infrà.c.3.num.37. de hoc agitur.*

3 *Qui executionem petere vult, coram iudice rei eam petat.*

4 *Via executiua coram vno & diuersis iudicibus simul intentari potest, nec litis pendẽtia coram vno impedit executionem petitam coram alio.*

5 *Quando sententia lata ab aliquo iudice venit exequenda extrà eius territorium, iudex proferens requirat alium iudicem, quòd suam sententiam exequatur per literas requisitorias.*

6 *Vnus iudex alterius iudicis sententiam exequi valet.*

7 *Executio peti potest coram iudice loci cõtractus, si reus ibi reperiatur: aliàs ibi conueniri non poterit.*

8 *Reus non remittendus per iudicem domicilij ad requisitionem iudicis loci contractus, nisi se submiserit eius iurisdictioni renuntians proprij fori domicilij: aut in alijs casibus locus sit remissioni.*

9 *Quando remissioni est locus ad iudicem loci contractus, coram ipso est petenda executio: qui reum valeat citare non poterit, sed per requisitionem ad iudicem domicilij directam.*

10 *Iudex requisitus ab aliquo proprio iudice rei, ei parere tenetur & requisitionẽ adimplere, aliàs superior adeundus qui eum compellat.*

11 *Quid agi soleat, quando iudices requisiti sunt per literas requisitorias, quibus non obtemperant, nec eas adimplent.*

12 *Pragmatica quædam noua sanctio Philippi inuictissimi huius nominis II. Regis, obseruanda hodie in his regnis, circa executionem cõtractuum faciendam, in quibus contrahentes se submiserunt foro aliorum iudicum, renuntiantes suo proprio domicilio: quæ expenditur hic per authorem.*

13 *L.27.tit.1.lib.3. Recop. quomodo hodie obseruanda.*

14 *Qui habet scripturam priuatam contra aliquem, qualiter eius executionem petere valeat.*

15 *Si reus priuatam scripturã negauerit via*

via ordinaria agendum erit.

16 *Habens instrumentum conditionale, vel non liquidum, cuius executionem petere vult adire debet iudicem, vt faciat citari Reum ad liquidandam quantitatem, & purificandam conditionem.*

17 *Volens petere executionem aduersus hæredem debitoris, petat à iudice liquidari an sit hæres nec ne: & si adierit, petat executionem: si verò repudiauerit, sequentes in gradu citentur, quibus repudiantibus dabitur bonis curator contra quem executio intendatur, & in primis suam personam legitimet.*

Creditor executionem petens in primis debet legitimare personam suam, & sui debitoris.

Instrumentum exequendum non erit ad petitionem excommunicati, banniti, minoris, filij familiàs mulieris coniugatæ, & similium, nisi prius persona legitima fuerit.

18 *Petens executionem producere debet instrumentum liquidũ, vel illud quod velit executioni mandari, coram iudice & tabellione, & per viam actus eam petet pro quantitate debita, & non soluta, & pro expensis cum protestatione recipiendi in rationibus quidquid solutum apparuerit: & iurabit vt hic.*

19 *In petitione executionis quare apponatur protestatio recipiendi in solutione debiti quidquid solutum constiterit.*

20 *Petens executionem pro quantitate plus sibi debita, illud plus soluet cum duplo propœna.*

21 *Iuramentum de malitia appositum in petitione executionis à iudice exigendum erat: sed praxis obseruat, quod in petitione pœnatur à creditore.*

22 *Iudex priusquam executionem mandet fieri, plura perpendere debet hic enumerata.*

Iudex mandatum executorium petitum ad instantiam procuratoris alicuius, decernere non debet, priùs quam de mandato sufficienti constet.

Persona petentis executionẽ plenè priùs legitimanda est in iudicio executiuo, & in quocunque alio quantumcunq; summario.

23 *Mandatum executorium qualiter decernere debet iudex.*

24 *Preceptum executionis manu iudicis & tabellionis subscriptum nulla debitoris præcedente citatione creditori traditur: à quo executor illud recipere debet.*

Exponitur mandatũ iudicis executoriũ.

25 *Praxis Regnis Castellæ obseruat, mandatum executorium absque citatione debitoris decernendum, quia postmodum citatur, ad vltimam executionem de trance y remate, quæ praxis iure regio probata est contra plures aliud sustinentes de iure communi.*

26 *Executio in persona & bonis debitoris tunc facienda quando debitor esset in instrumento contẽtus, vel esset hæres contenti in eo, vel aliter obligatione personali teneretur.*

27 *Executio facienda in re hypothecata, & eius possessor ad vltimam executionem citãdus, quando hypothecaria intentatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

28 *Executione facta solutio debiti, & expensarum fieri debet.*

29 *Expensarum appellatione contentarñ in mandato executorio, salaria, quæ secundum consuetudinem vniuscuiusque loci debentur executori, etiam veniunt: modo non excedant decimam partem debiti principalis, tradi tur remissiuè.*

30 *Executoriæ sportulæ non debentur donec integrè satisfactum sit creditori, de principali & expensis.*

Quæ.ll. Regiæ agant de sportulis executori soluendis.

31 *Sportulæ executorî non debentur, si tempore quo debitor requiritur cum præcepto executorio, velit in continenti soluere, vel se soluisse ostendat: soluentur tamen factæ in itinere vel in expeditione mandati executorij.*

Quando debitor dicatur soluere in continenti, remissiuè: quòd iure regio iam innouatum est, quòd si intra spatium vigintiquatuor horarum soluerit quis, non teneatur soluere sportulas executori.

32 *Praxis, quòd deficiente fideiussore de euictione reus executioni datus realiter capiatur, unde ortum habuit.*

33 *Nobiles, Doctores, vel Licentiati graduati Salmãticæ, Pinciæ, Complati, et collegiales graduati in collegio Bononiensi, etiam si fideiussorem de euictione non præstiterint realiter non sunt capiendi.*

34 *Coniugatæ mulieres pro debitis non capiendæ.*

35 *In quibus rebus executio fieri nequit.*

36 *Boues, & instrumenta aratoria capi non possunt pro pignore, etiam si alia bona non reperiantur, nisi pro debito fisci, & prædij dominorũ, quod de iure regio ꝓcedit secus de iure cõmuni.*

37 *Arma & equi militum & nobilium, & libri scholarium immunes sunt, ne in eis executio fiat.*

38 *Mandatum executorium si prius executori quàm creditori detur, executio nulla erit: & à tali mandato non appellatur.*

39 *Bona mobilia in executione capta publicè subhastanda tribus præconijs tertio quoq; die, immobilia verò decimo quoque die, & ita in mobilibus trãsactis decẽ diebus, in immobilibus triginta debitor ad vltimam executionem citandus erit.*

40 *Executione facta pro debitis fiscalibus tria præconia facienda tribus diebus in rebus mobilibus & in immobilibus nouem diebus.*

41 *Præconia quæ præstantur in executione, vel dies eorum currunt à die captionis pignorum.*

42 *Duo menses, qui de iure communi dabantur debitoribus ad soluendum, restringuntur de iure regio, ad decem dies in pignoribus mobilibus, & ad triginta immobilibus.*

43 *Citatio ad vltimam executionem personaliter facienda, vel ad domũ si reus inueniri nequeat.*

44 *Si debitor absit, vel defunctus absque hærede sit, bonis dandus est defensor, cum quo acta iudicij celebrentur.*

45 *Citatione ad vltimã executionem præmissa, debitor intra tres dies, suas exceptiones allegare debet: aliàs index profert sententiam, & iubet creditori solutionem fieri*

46 *Libelli oppositionis copia danda creditori, & debitor intra decem dies, allegatas excepciones omnino probare debet.*

47 *Decem dies concessi, vt reus probet defensiones suas currũt à tempore oblati libelli oppositionis earum: etiam si reus se opponat ante præconia, vel ante quam ad vltimam executionem citetur: quibus terminis iam non gaudebit.*

48 *Terminus decem dierum qui reo executioni dato ad probandas exceptiones cõceditur, communis est vtríque parti.*

49 *Sex dies duntaxat in Lusitania conceduntur executatis reis, vt suas valeãt opponere exceptiones: quæ nostro iure regio debent esse legitimæ.*

Caput Secundum.

De ordine procedendi in via executiua.

VISIS aliquibus, quæ executionem paratam habent nunc oportet expendere, quo ordine, & qualiter in via executiua procedi debeat: & in primis aduertendum est, quòd
1 quando per viam executiuam agendum erit, libellus nec offerendus, nec lis contestanda erit, sed per viam actus executio erit postulãda, secundum Bart. in. l. intra. ff. de re iudicata. Alex. in. l. sicùm dotem. §. eo autem tempore. col. 2. ff. soluto matrimonio. & Rebuffum in tract. de literis
2 obligatorijs artic. 6. gloss. 3. nu. 5. Et si aliquis habens instrumentum executoriũ inciperit ab agendo via ordinaria, poterit postea habito consilio resilire & desistere à via ordinaria, & capere viam executiuã, reficiendo expensas parti aduersæ factas in via ordinaria: quod verius esse existimat Rebu. vbi suprà. n. 7. Et ita vidi iã practicari: & pro ista parte faciunt quæ resoluit Marant. in disputatione. 4. à n. 1. post Tract. de ord. iudi. & quòd de remedijs. l. consentaneũ. C. quomodo & quando iudex resoluit ibi Bar. n. 17. & Panor. in cap. prout. n. 20. de dolo & contum. & nos dicemus infrà, in. 2. part. 2. Tomi. n. 9. quia via ordinaria & executiua sunt diuersæ, & ita electione non tollũtur, vt dicemus infrà isto Tract. c. 3. n. 31. ac proinde quotiescunq; quis habuerit cõtra aliquem sententiam in autoritatem rei transactã, vel aliquod aliud instrumentum publicum, aut priuatum, cuius vigore intendit
3 executionem fieri aduersus reum, tunc comparere debet coram iudice ordinario ipsius rei, cùm actor sequi debeat forũ rei, vt in. l. iuris ordinem. &. l. in criminali. C. de iurisdict. omniũ iud. & in. l. 2. C. vbi & apud quem. & in c. si clericus laicum. & in c. cum sit generale. de foro competenti. & si debitor plures Iudices habuerit quod contingere potest iuxta ea quæ resoluimus in prima parte, huius primi Tomi. primo Tempore à num. 75. vel casus sit curiæ tunc datur electio actori adeundi quem maluerit, vt ibi diximus. Quinimo plures vias executiuas simul
4 competentes aduersus eundem intentare poterit simul vel successiuè coram eodem iudice, & etiam coram diuersis iudicibus competentibus eiusdem debitoris, & litispendentia coram vno non impedit executionem coram alio petitam, ita firmat Anto. Gallesius in Tract. ad formulam cameralis oblig. particula. 3. quæst. 2. num. 2. citans Iasonem in. l. nulli. C. de iudic. nume. 8. sed Iason ibi hoc cogitandum reliquit: tamen hanc opinionem ipse Iass. à Gallesio non relatus, tenet asserens esse meram veritatem sicut euange

lium in Consi.9.vol.1.versic.3.nu.2.& in consi.28.n.3.vol.1.*[& post hanc secundam æditionem vidi Quintilianum Mãdosiũ in tract. de inhibitionibus quæst. 121.numer.6. eandem opinionem tenentem autoritate Iaso.vbi supra & Ioannis de Neurzancis in consil. 4. incipienti de vultu,col. vlt.n.13. &.vide Lancelotum in Tract.de attẽtatis.2.p.c.4.de attent.litepend.limit.3.n.76.pag. 118. & pag. 116. n.50.& Azeuedum in.l.1.tit.21.lib.4.recopil.glos. verb. que no sea admitida.n. 155.] Tamen si sententia à iudice vnius loci lata exequenda sit extra eius territorium,putà quia reus ibidem commoratur,vel bona eius sita sint in territorio alterius iudicis,tunc petita executione prædictæ sententiæ coram iudice qui eam protulit,iudex proferens debebit requirere iudicem alterius territorij, vt exequatur eius sententiam, & decretum: & sic per literas requisitorias, quas vulgò Carta de justicia y Requisitoria dicimus,executio fiet. Nam vnus iudex potest sententiam alterius exequi, si ab eo pro eius executione fuerit requisitus, iuxta text.in.l.à Diuo Pio.§.sententiam. ff.de re iudi. & in Authentico. de exhibendis reis. §. si verò, & in Authentico. vt differentes sint iudices. & notatur in cap. Romana.§. contrahentes. de foro competenti.libro.6.& tenent plures relati ab Asinio in sua praxi. §.31.cap.9. nu. 2.& probatur in.l.1.titulo. 7.parte.3. Pari modo si executio petenda fuerit virtute alicuius instrumenti publici, vel priuati habentis executionem paratam, & ratione celebrati cõtractus (ob quam quis fortitur forum, vt in. l. hæres absens. §. proinde.& ibi glossi. verbo.debebit.ff.de iud.& in capit.fi.de foro compet.) Actor velit eam petere coram iudice loci contractus,vtique poterit, si reus in illo loco inueniatur: nam licet ratione contractus quis fortiatur forum, conueniri tamen non poterit apud iudicem illius loci,vbi contraxit, nisi ibi inueniatur, iuxta text. in capit. Romana §. contrahentes. de foro compet. libr. 6. & ibi notant Docto. communiter. & in cap. fin. extrà, de foro compet. glo. & Docto. in dict. l. hæres absens. §. 1. & communiter omnes ex Couarru. in Pract. quæstionib. cap. 10. numer. 3. Nec ad requisitionem iudicis loci contractus reus remittendus erit per iudicem sui domicilij, nisi in dicto contractu reus se submisisset foro illius loci contractus, renuntians expressè proprij domicilij foro: vel nisi renuntians proprio foro destinasset solutionem in certo loco faciendam: aut nisi in aliis casibus, in quibus locus esset remissioni, quos optimè congerit & resolut Couarr. vbi suprà. Nam tunc quando locus esset remissioni ad iudicem loci contractus, coram eo peti poterit executio illius contractus: qui tamen iudex non poterit etiam verbaliter citare, & ad suum tribunal vocare reũ commorantẽ extrà eius territorium: sed poterit requirere iudicem loci, vbi reus domicilium habuerit, vt reum sibi remittat, & executionem faciat in eius persona & bonis. Qui iudex requisitus erit tunc executor sententiæ, & decreti iudicis requirentis, si cuti in executione latæ sententiæ fieri debet, dict. l. à Diuo Pio. §. sententiam. & resoluit Couarr. vbi suprà. num. 7. tenebiturque requisitionem adimplere, & eidem consentire, & decretum requirentis exequi, alioquin eius superior adeundus erit, petendumque ab eo, compellat iudicem requisitum adimplere litteras requisitorias iudicis requirentis: qui superior cogere debet iudicem requisitum ad prædictam executionem faciendam, vt probatur in dict. l. à Diuo Pio. §. sententiam. iuxta literam Florentinam, in qua legitur, Si hoc iussi fuerint, &c. & ita ex illo text. tenent Barto. Ias. col. 1. & communiter omnes ibi. Et hinc iudex requirens, vel pars cuius interest, quotidie suas querelas proponunt coram auditoribus Regijs aduersus iudices renuentes executioni mandare sententias iudicum requirentium, aut eorum mandata de exequendis contractibus: qui auditores Regij mandata decernunt nomine Regio aduersus iudices requisitos, quibus præcipiunt eisdem, vt adimpleant requisitionem, & exequutionem faciant: & quandoque inferiores pœnis puniuntur arbitrio auditorum, si in dolo & malitia fuerint. Si verò iudices requisiti iustè denegauerint suum auxilium requirentibus, tunc querelæ aduersus eos in audientijs non admittuntur, nec supradicta mandata Regia eisdem diriguntur: quam praxim resoluit Couarr. vbi suprà. num. 2. in fin. Hodie verò circa executionem contractuum faciendam, in quibus contrahentes se summiserunt foro aliorum iudicum, renuntiantes proprij domicilij foro obseruandum erit quod dispositum extat per quandam Pragmaticam sanctionem nostri inuictissimi Regis PHILIPPI SECVNDI, promulgatam Madritij, die. 21. mensis Februarij. Anni. 1573. quæ habetur in noua impressione Recopila. in. l. 20. titulo. 21. libro. 4. Recopil. qua disponitur, quòd si in contractibus, & scripturis censuum, aut alterius rei, contrahentes renuntiauerint proprio foro & domicilio, & se submiserit iurisdictioni iudicum criminum residentium in Cancellarijs & audientijs Regijs, executio in persona contrahentis ab vno ex dictis iudicibus fieri possit, si intra circuitum quinque leucarum vbi audientia residet persona contrahentis inueniatur, quamuis in illo circuitu bona non habeat: & idem iudex, coram quo petita fuerit executio, in illo casu poterit procedere ad executionem faciendam in bonis contrahentis existentibus extra dictum circuitum quinque leucarum, dummodo hanc executionem bonorum faciat per literas requisitiorias dirigendas ad iudicem illius loci, in quo sita sint bona. Similiter vnus ex dictis iudicibus poterit prædictam executionem facere in bonis contrahentis existẽtibus in illo districtu quinque leucarum, quamuis ibi contrahens non inueniatur: & si bona non fuerint satis pro creditoribus satisfaciendis, executio meliorari poterit ab eodẽ iudice in bonis, quæ contrahens habuerit extra illum circuitum, dummodo prædictam meliorationem iudex ille faciat per literas requisitorias, dirigendas ad iudicem loci bonorum. Pari modo disponitur, quod vnus ex dictis iudicibus, quo casu contrahens proprio foro renuntiauerit, & se submiserit eorum iurisdictioni, possit prædictam executionem facere in persona & bonis contrahentis per literas requisitorias, quanuis contrahens in illo districtu quinque leucarum non inueniatur, nec bona ibi habeat: &, quòd in nullo ex dictis casibus talis iudex possit mittere executionem pro illa executione facienda: nec prouisio Regia subscripta manu omnium iudicum illius Cancellariæ, vel audientiæ pro illa executione facienda detur: nam hoc fieri omnino prohibetur in illa pragmatica. Statuitur etiã in dicta Pragmatica quòd si contrahentes renuntiauerint proprio foro, & se submiserint iurisdictioni Præsidentis & Auditorium Cancellariarum & Audientiarum, & ipsi contrahentes vel res, super quibus contraxerunt, fuerint tales, de quibus tanquam de casibus curiæ Auditores in prima instantia cognoscere possint, quòd in tali casu Præses & Auditores possint mittere executorem expensis debitoris pro illa executione facienda, vel concedere prouisionem Regiam manu omnium subscriptam, cuius virtute executio fiat in loco contrahentis: &, quòd idem obseruetur in regno Galleciæ à Regente & à iudicibus maioribus illius audientiæ in prædictis casibus curiæ. Cæterùm extra dictos casus curiæ Regens & iudices maiores Galleciæ, extra cir-

tra circuitum quinque leucarum vbi audientia fuerit, non possint in executione procedere, quanuis contrahentes se submiserint eorum iurisdictioni, & quòd iuxta hanc limitationem sit obseruan-
13 d. l. 27. tutul. 1. libr. 3. Recopil. Ordinatur insuper quòd Regens & Auditores Hispalensis Audientiæ circa executionem contractuum, in quibus renuntiatio fori, & submissio fuerit, obseruent idem, quod supra dispositum est in iudicibus & Auditoribus Cancellariarum. Disponitur præterea in dicta Pragmatica, que los Alcaldes de los adelantamientos extra circuitum quinque leucarum, vbi ipsi residentes fuerint, non possint executionem facere, non obstante quacunque submissione eisdem facta, nisi personæ, aut bona contrahentium intra illum districtum quinque leucarum inueniantur: aut nisi contrahentes fuerint domini alicuius iurisdictionis: aut iudices, aut concilium alicuius loci: nam tunc procedere poterunt ad executionem intra districtum iurisdictionis de su adelantamiento. Rursus disponitur in dicta Pragmatica quòd iudices ordinarij tribunalium inferiorum Regni nó possint procedere ad executionem contra aliquem, qui proprio foro renuntiauit, & eorum iurisdictioni se submisit, nisi persona contrahentis, aut eius bona inueniantur intra iurisdictionem talium iudicium, aut nisi contrahens ratione contractus, quem celebrauit, in loco illius iudicis, aut ratione destinatæ solutionis in tali loco faciendæ, vel alia ex causa sortitus esset forum illius loci: nam tunc talis iudex ad executionem poterit procedere per literas requisitorias, quando nec persona contrahentis nec eius bona inueniatur in iurisdictione illius iudicis. Et denique in prædicta pragmatica præcipitur, quòd vigore submisionum generalium, quæ in contractibus fieri solent, quibus contrahentes se submittunt cuicunque foro, iurisdictioni, & iudici coram quo conuenti fuerint, quamuis renuntiatio proprij fori adsit, & aliæ quæcunque clausulæ à tabellionibus ponantur, ad executionem procedi non possit, nisi tantummodo quando persona aut bona contrahentis inueniantur intra iurisdictionem illius iudicis, coram quo executio petita fuerit. Ex quibus verbis constat quòd si bona, aut persona conuenti reperiantur intra iurisdictionem eius coram quo productum fuit instrumentum, quod executio ab eodem fieri poterit virtute generalis submisionis in instrumento contentæ, & ita per hanc pragmaticam approbatur opinio Iasonis in l. si conuenerit. num. 39. quem sequitur ibi, Oroscius. ff. de iurisdict. omnium iudic. per text. in l. Titium. §. 1. ibi neque Romæ prædia habeat. ff. de adminis. tutor. & improbatur opinio contraria Roderic. Suarez. Et tandem præcipitur, dispositum in dicta pragmatica omnino obseruari, non obstantibus quibuscunq; pactis cõditionibus & renuntiationibus, etiam prædictæ pragmaticæ in cõtractu appositis: & q̃ aliter nec alio modo procedatur ad executionem contractuum, in quibus contrahentes renuntiauerint proprio foro, & se submiserint foro alterius iudicis. Ex quibus suprà resolutis con
14 stat coram quo iudice executio peti debeat: vnde habens scripturam priuatam contra aliquem, comparere debet coram eius iudice petereq̃ ab eo virtute illius scripturæ, quòd i. ssum & suum mandatum eidem concedat ad hoc: quòd reus quantitatem in scriptura priuata contenta soluat, vel compareat ad illam recognoscendam: & si soluere noluerit & in termino comparuerit, & prædictam scripturam recognouerit, tunc actor petet quod iudex eam executioni mandet, quam iudex facere mandabit, sicut de in-
15 strumento publico dicendum erit. Si verò reus scripturam priuatam neget, via ordinaria agendum erit, vt suprà, in ca. 1. corollario. 6. resoluimus. Cæterùm si reus in districtu illius iudicis non inueniatur, nec sit suæ iurisdictionis, si tamen ratione contractus in loco iudicis celebrati, vel ratione destinatæ solutionis ibi faciendæ, vel alia de causa sortitus fuerit eius forum, seque submiserit suæ iurisdictioni, renuntiauerit q̃ proprio foro in prædicta scriptura priuata, nec persona debitoris, nec eius bona ibi inueniantur, tunc actor comparere poterit coram iudice loci contractus celebrati, vel destinatæ solutionis, petereq̃ ab eo literas requisitorias dirigendas ad iudicem loci, in quo reus commoratur, vt ipse mandet reo quantitatem soluere, vel scripturam priuatam recognoscere: eaq̃ recognita, pro quantitate & expensis executionem faciat in persona & bonis debitoris: & tunc iudex visa priuata scriptura, & quòd iuxta supradictam pragmaticam ad executionem procedere possit, concedit prædictas literas requisitorias, vt suprà diximus. idemq̃ obseruandum erit, quando similis casus contigerit circa executionem faciendam virtute alicuius
16 sententiæ, vel instrumenti publici. Aduertendum etiam erit, quòd quando quis habuerit instrumentum publicum, vel priuatum conditionale, vel non liquidum, voluerit q̃ eius executionem petere contra debitorem in eo nominatum: tunc comparebit coram iudice, petq̃ ab eo reum citari ad purificandam conditionem, vel liquidandam quantitatem, vt suprà diximus in cap. 1. in versiculo, Quartò dicendum est, &c. quo
17 summariè facto, statim actor petere executionem fieri. Pari modo quando aduersus hæredem debitoris petere voluerit executionem, comparebit actor coram iudice petens, quòd reus prius citetur, & liquidetur q̃ est hæres, & quòd hæreditatem adeat, vel repudiet: & si eam adierit, tunc actor executionem petet, vt suprà resoluimus in dict. cap. 1. versiculo, octauò. At verò si hæreditatem repudiauerit, actor petere debebit, quòd hæredes in gradu ad idem citétur: quibus omnibus repudiantibus, actor tunc petet, quòd bonis curator vel defensor detur, aduersus quem via executiua intentanda erit. Obseruabit etiam creditor quòd personam suam & debitoris prius legitimet iuxta ea quæ resoluimus suprà in. 1. part. huius primi Tomi, secũdo Tempore, à num. 4. quia in primis legitimanda est persona agentis in iudicio, secundum glo. & Iass. in Rubric. C. qui admit. glo. l. 2. C. de edict. Diui Adriani. nam si creditor sit minor, aut bannitus, aut excommunicatus, aut filius familias, aut mulier coniugata, aut alia persona inhabilis ad eius petitionem instrumentum non erit exequendum, vt post Bart. in l. 1. §. parui refert num. 6. ff. quòd vi aut clam. tradunt Auend. in declaratione dict. l. 4. & 5. num. 23. Antonius Canarius in Tracta. executionum. quæst. 15. & Antonius Gallesius in Tract. ad formulam camera lis obli. 4. particula. quæst. 1. num. 3. Cæ-
18 terùm quando quis instrumentum publicum purum & liquidum, vel sententiam transactam in autoritatem rei iudicatæ habuerit cõtra aliquem, & eius executionem petere voluerit coram iudice, in cuius territorio reus domicilium, vel bona habuerit, tunc actor coram iudice in præsentia tabellionis producet sententiam, vel instrumentum illud: & per viam actus petet, quòd executioni mándetur contra personam & bona debitoris pro quantitate sibi debita, & non soluta, & pro expensis, protestãs, seperatum esse in solutionem debiti recipere quidquid solutum esse apparuerit, & in fine petitionis petet iustitiam sibi exhiberi, iurabitq̃ prædictam quantitatem sibi debitam, & non solutam esse, & executionem illam de malitia non petere. Quam petitionem executionis formabis, vt habetur infrà in processu executiuo sermo-
19 ne Hispano fulminato. Et est aduertendum, q̃ ideo in prædicta petitione apponitur illa protestatio, quia per eã petitio executionis restringitur ad id quod verè deberi

Universidad de Deusto
Biblioteca

deberi apparuerit, quando prolata fuerit
sententia vltimæ executionis, quæ vulgò,
20 De trance y remate, dicitur, & etiam per
eam euitatur pœna impoſita contra pe-
tentes executionem pro quantitate plus
ſibi debita, quæ eſt, q̃ illud amplius ſoluat
cum duplo, iuxta text. in l. 9. titu. 21. lib. 4.
21 Recop. apponitur etiam in dicta petitio-
ne iuramentum de malitia, quia illud exi
gi debet à iudice, vt diſponitur in dict. l.
9. praxis tamen hodie obſeruat, quòd in
ipſa petitione executionis à creditore
præſtetur.

22 Et facta prædicta petitione executio
nis à creditore, tunc iudex inſpicere de-
bet, an executionem petens habeat per-
ſonam legitimam ſtandi in iudicio, & an
qui petit ineptè petat, & excludat execu-
tionem, & an ipſe iudex ſit competens
debitoris & an petens iuramentum præ-
ſtiterit in ipſa petitione executionis quòd
quantitas eſt ſibi debita & non ſoluta, &
ſi executio petita fuerit à procuratore no
mine creditoris inſpicere debet an man-
datũ ſit ſufficiens & de eo in proceſſu cõ-
ſtet: nam donec iudici conſtet de manda
to, præceptum executorium dare nõ de-
bet, in iudicio enim quantumcunq; ſum
mario requiritur plena legitimatio perſo
næ, ſi petatur, ſecundum Bald. in l. 2. C. de
edicto Diui Adriani. & in terminis tenet
doctor Caſtellus in l. 64. Tauri. glo. verb.
De los acreedores. nu. 81. Roder. Suarez
dict. l. poſt rem iudicatam. q. 3. Didac. Pe-
rez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ord. col. mihi. 1085.
verſic. vtrum executio, deinde inſpicere
debet iudex inſtrumẽtum an ſit ruptum,
raſum cãcellatum, vel in aliqua parte vi-
tioſum & abſq; ſuſpicione: & an qui exe
cutionẽ petit, & ille contra quem petitur
ſint in eo contenti, ita q̃ tale inſtrumen
tum executionem paratã habeat: & ſi ta-
23 le illud repererit nulla præcedente cita-
tione debitoris, decernit ſuũ mandatum,
quo præcipit alguacilo, vel alicui execu-
tori, q̃ executionẽ faciat in perſona & bo
nis ipſius debitoris pro quãtitate debiti, &
expẽſarum, priùs in bonis mobilibus, &
in eorum defectũ in immobilibus, & q̃
fideiuſſorem de euictione à debitore re-
cipiat, quo cautũ ſit, bona executioni mã
data tempore vltimæ executionis ſuffice
re pro ſolutione debiti, & expẽſarum: &
q̃ in defectũ fideiuſſoris perſonam debi-
toris realiter capiat: præcipitq; iudex in
eodẽ præcepto q̃ executor citet debito-
rem ad videdum præconia publicæ ſub-
24 haſtationis dari. Quod præceptum manu
iudicis & tabellionis ſubſcribitur, & abſq;
citatione debitoris datur ipſi creditori, vt
eo vtatur quoties voluerit, & de manda
to creditoris executor recipere debet. quæ
praxis colligitur ex l. 1. C. de fide inſtru.
iure haſtæ fiſcalis. lib. 9. & ex l. 19. titu. 21.
lib. 4. Recop. & eã dicit in iſto Regnõ cõ
muniter obſeruari Roder. Suarez in d. l.
poſt rem iudicatã. lim. 12. & Gouar. lib. 2.
Variar. c. 11. nu. 3. & Didac. Perez in l. 4.
titu. 8. lib. 3. Ordin. col. 1070. Quod præce
ptum erit concipiendum, vt infrà habe-
tur in proceſſu executiuo ſermone Hi-
ſpano fulminato.

Expoſitio ſupradicti præcepti executorij.

DIximus, ad præceptum executo-
rium concedendum priùs iudi-
cem debere inſpicere, an inſtrumentum
eſſet tale quòd executionem paratam ha
beret, iuxta reſoluta ſuprà in cap. 1. hu-
ius tractatus: hoc enim iudex priùs quam
præceptum decernat facere debet, vt pro-
bat l. 19. titu. 21. libr. 4. Recopilat. debet
reliqua inſpicere vt diximus ſuprà in iſto
cap. num. 22. & ea explicat Auend. in de-
claratione dict. l. 4. & 5. à. n. 23. ac proin-
de ea non explico.

Diximus

25 Diximus deinde, prædictum præce-
ptum à iudice decernendum fore abſque
vlla citatione debitoris, quia praxis huius
Regni ita obſeruat, ex eo q̃ poſtmodum
debitor citari debet ad vltimam execu-
tionem, id eſt, para trãce y remate. Ideoq;
debitori non tollitur defenſio cum illud
tempus ſibi reſeruetur. quam praxim no
tant Auend. in Tract. ad l. 4. & 5. titu. de
de las excepciones. lib. 3. Ordina. num. 26.
verſi. conſtituto ergo. Dueñas in Regul.
94. limit. 4. & Didac. Perez. in l. 4. titu. 8.
lib. 3. Ordin. col. 1074. quamuis Bald. in l.
ab executore. col. 2. C. quorum appellat.
non recip. & alij plures relati à Didaco
Perez, vbi ſuprà teneant, de iure neceſſa-
riam eſſe citationem debitoris ad decer-
nendum præceptum executionis facien
dæ. Sed iam hodie ſupradicta praxis hu-
ius regni approbata eſt per l. Regiam. 19.
tit. 21. lib. 4. Recop. vbi ſtatuitur, q̃ iudex
viſo inſtrumento habenti executionem
paratam, præceptum executorium decer
nat ſine citatione debitoris, & quãdo ſta-
tutum ita diſponit citatio nõ erit neceſſa
ria, vt docet Antonius Canarius in Tract.
de executione inſtrum.

26 Diximus, executorem debere execu-
tionem facere in perſona & bonis debi-
toris, ad denotandum ita fieri debere,
quando debitor eſſet contentus in inſtru
mento, vel eſſet hæres debitoris principa
lis cõtenti in inſtrumento, vel aliter obli-
gatione perſonali teneretur, alioquin ſi
27 intentaretur hypothecaria, executio fa-
cienda eſſet in re hypothecæ tradita, &
eius poſſeſſor citandus ad vltimam exe-
cutionem, iuxta ea, quæ ſuprà in iſto
Tract. reſoluimus in cap. 1. verſic. octauò.
& in verſi. nonò. & tradit Roderic. Sua-
rez in l. quoniam in prioribus. ampliatio
ne. 7. nu. 8. C. de inoffi. teſtam. & in. d. l.
poſt rẽ. in declarat. l. Regni. limit. 1. n. 14.

28 Diximus, executorem debere exe-
cutionem facere pro quantitate debiti &
expenſarum, quis creditori, facta exe-
cutione virtute alicuius inſtrumenti exe
cutionem paratam habentis, ſolutio de-
biti & expenſarum priùs fieri debet, iux-
ta text. in l. 7. & 8. titu. 21. lib. 4. Recopil.
29 & appellatione expenſarum in dict. præ-
cepto contentarum, veniunt etiam ſpor-
tulæ & ſalaria, quæ ſecundum conſuetu-
dinem vniuſcuiuſque loci executori de-
bentur, dummodo decimam partem de-
biti principalis nõ excedant, iuxta tex. in
l. 7. tit. 21. lib. 4. Recop. & explicat Auẽd.
30 in cc. prætorum. 1. p. c. 17. per totum. quæ
ſportulæ executori non debentur, donec
integrè ſatisfactum ſit creditori de debi-
to principali, & de ſuis expenſis, vt proba
tur in dict. l. 7. & 8. & in l. 10. titu. 6. libr. 3.
Recop. Et de iſtis ſportulis executori ſol-
uendis agit. l. 7. & 8. cum alijs ſequenti-
bus. titu. 21. lib. 4. Recop. & l. 13. tit. 13. lib.
2. Recop. & l. 10. 31. & 32. titu. 6. lib. 3. Re-
cop. & in tit. 29. cap. 8. cum nonnullis ſe-
quentibus. libr. 4. Recopil. Auiles in. cc.
prætorum. c. 10. in glo. verb. Derechos. &
latius Auend. vbi ſuprà in dict. c. 17. & Di
dac. Perez in l. 21. glo. 11. tit. 14. lib. 2. Ordin.
Aduertẽdum tamen eſt q̃ ſi debitor tem
pore quo executor eum requirit cũ præ-
cepto executorio, velit in continenti ſol-
uere creditori in pecunia numerata, vel
oſtendat ſcripturam ſolutionis factæ etiã
poſt decretũ præceptum, ſportulæ execũ
31 tori non debẽtur, niſi in itinere factæ, vel
in expeditione præcepti, iuxta text. in l.
ſi fideiuſſor. ff. de doli except. tradit Aui-
les in. cc. prætor. c. 9. in glo. verb. Dere-
chos. & eſt tex. in l. 18. tit. 21. lib. 4. Reco.

* [* Et quid debeat habere executor tũc
pro ſportulis rationeitineris, & etiam ta
bellio, preſcribit. l. 65. tit. 4. lib. 3. Recop.]

32 Et quãdo in cõtinẽti dicatur ſoluere col-
ligitur à gl. & ibi Decio in. c. an ſit, verb.
in cõtinẽti. de appell. hodie verò per pra-
gmaticam Philippi. II. promulgatam Ma
drit. anno. 73. petitione. 32. quæ hodie ha-
betur in l. 21. tit. 21. lib. 4. Recop. in noua
editione ſtatuitur, q̃ ſi intra ſpatium. 24.
horarũ debitor ſoluerit, ſportulæ execu-
tori non debeantur. quæ decima execu-
tori debetur poſt executionem factam
licèt terminus ſolutionis prorogetur

debitori

debitori à creditore iuxta.d.l.7.tit.21.lib.
4.Recop.Facit etiam.l.10.tit.6.lib.3.Re-
cop.ibi,O las partes se concertaren.& tra
dit Didac.Perez.in.d.l.21.in glo.1.

32 Diximus,Executionem in bonis mo
bilibus,& eis deficientibus in immobili-
buscum fideiussore de euictione faciendam fore per.l.à Diuo Pio.§.in venditio-
ne.ff.de re iudi.l.3.titu.27.p.3.l.19.titu.21.
libr.4.Recopil.& si executio facta esset
prius in immobilibus esset nulla tãquam
* contra formam legis facta. [*Qui ordo
procedendi censetur introductus in fauo
rem ipsius debitoris, vt sentit glo.in.d.§.
in venditione.verb.Animalia,ibi,quæ mi
nus debitori nocent.& Barto.nu.5.ff.de
re iudicat.& firmat Panorm.in cap.quo
ad consultationem.num.27.de re iud.&c.
hinc est q̃ si debitor maluerit,q̃prius exe
cutio fiat in rebus immobilibus in eis fie
ri debebit, vt resoluit Gregor.Lup.in.l.3.
titu.27.part.3.glo.3.]

Diximus, q̃ deficientibus bonis & fi-
deiussore de euictione, debitorem realiter capiendum esse, quæ praxis ortum ha
buit à glo.in.l.3.§.tutores.verb.Vinculis.
ff.de suspect.tutor.quam dicit memora-
bilem.Couarr.lib.2.Variarum.c.1.nu.2.
33 &eam ponit text.in.d.l.19.titu.21.lib.4.
Recop.vbi dicitur, personas priuilegia-
tas capiendas non esse, vt putà nobiles,
iuxta tex.in.l.3.titu.2.lib.6.Recop.Et tra
dit Dueñas in Regul.275.limit.3.Et Ota-
lora de nobilitate.5.p.c.vlt.nu.2.& Baeç
a de inope debitore.c.16.nu.7.Quo pri-
uilegio gaudent etiam Doctores, vel dis
centiati graduati Salmanticæ,Vallisoleti,
Compluti, vel collegiales graduati in col
legio Bononiensi examine rigurosi, &
non alias, cum tales debeant gaudere pri
uilegijs militibus armatæ militiæ conces-
sis, vt resoluit Didac. Perez, in.l.1.titu.1.
lib.4.Ordin.in glo.verbo, En los Doctó
res,&c.& in.l.20.tit.4.lib.4.Ordi.in gl.1.
34 in versi. ex quibus infertur. Similiter nec
mulieres coniugatæ pro aliqua executio
ne realiter erũt capiendæ, iuxta tex.in.l.6.
&.10.tit.3.lib.5.Recop. Quinimo nec mu
lier soluta capi potest pro debito ciuili:
iuxta text.in.l.1.C.de offic.diuersor.iudi.
& in.l.16.titu.3.lib.5.Recop.& latè tradit
Ioan.Baptist.Caetalup.in Tract.de debi-
tore suspecto.q.5.à num.22.Rursus præ-
35 dicta executio fieri nõ debet in rebus con
tentis.in.l.3.tit.27.part.3.& in.l.23.tit.21.
part.2.& in.l.16.tit.21.lib.4.Recop.& in
l.5.&.6.titu.17.lib.5.Recop.& in.l.12.eo
dem tit.& lib. [* Et cummulat ista bo-
na Quintilianus Mandosius in Tract.de
inhibitionibus.q.71.à nu.15. & Asinius
in praxi iudiciorum.§.32.cap.2.amplia-
tione.38.limitatione.32.cum pluribus se
36 quentibus.] Et prædictæ res exemptæ,
in quibus executio fieri nõ debet, sunt bo
ues,& animalia,& instrumenta aratoria,
iuxta tex.in. l.executores. C. quæ res pi-
gnori.etiam si alia bona,in quibus execu
tio fiat non reperiantur:nã etiam tũc capi
non possunt, vt resoluit Marant.de ordi.
iud.6.par.actu.3.& vlti.à num.28. præter
quàm pro debitis fisci ; & dominorum
prædiorum : nam tunc si alia bona non
inueniantur in eis executio fieri poterit
pro solutis debitis fisci, & dominorum
prædiorum,quod attento iure Regio pro
cedit per text.in.l.5.&.6.tit.17.lib.5.Re-
cop.At verò de iure communi,si alia bo
na non reperirentur in eis executio fieri
posset, etiam pro quibuscunque debitis
priuatis,vt cum pluribus resoluit Dueñas
in Regu.275.limit.1.cum quatuor sequen
tibus. Similiter arma militũ & libri scho
37 larium, capi non possunt secundum glos.
in l.nepos proculo.verb.Dignitate.ff.de
verb.signific. & in.l.25.titu.21.part.2.&
38 l.3.tit.27.part.3.& in.l.9.titu.1.& in.l.3.tit.
21.& in.l.1.verfic.6.titu.6.lib.6.Recop.&
& in.l.25.tit.13.lib.8.Recopi.& in.l.6.tit.
17.lib.3.Recopil.vbi dicitur, Eodem pri-
uilegio equos nobilium gaudere. quod
etiam explicat Dueñas in dict.Regu.275.
limitatione.3.&.5.vbi cõstituit regulam
generalem cum limitationibus,scilicet,
quòd executio contra omnes & in omni
bus rebus regulariter fieri potest : quod
priuilegium procedit etiam si alia bona
non

non inueniatur, & ita practicatur secun-
dum Didacum Perez in.l.12.titul.1. libr.
4.Ordinam. per text. in.l.23.titul. 21.p.2.
& per quandam pragmaticam quam ci-
tat Perez. vbi suprà quæ pragmatica ha-
betur in.l.5. &.6.titul.17.libr.5. Recopil.
& facit etiam.l.1. versi. 6. titul. 6. libr. 6.
Recopil.quæ expressè loquitur in armis,
& ita est tenendum, etsi oppositũ teneat,
Baeza Tractat. de inope debitore. capit.
16.numer.119.Quinimo nec in domo no
bilis in qua habitat executio fiet, vt in.l.
3.titul.2.lib.6.Recopila.notat.Baeza.vbi
suprà.nu.10.Et Otalora de nobilit.c. vlt.
5.part.num.3. resoluit in executione fa-
cienda nobilibus pro debito ciuili, non
esse penitus eis omni bona auferenda,
sed esse eis relinquenda arma, vestes,
equum,lectum quotidianum, & domũ
habitationis, citans ad hoc leges regias,
quæ eius opinionem probant, asserens-
que hoc raro practicari, quo ad domum
habitationis,quanuis fuerit valdè dubita-
tum in Cancellaria Vallisoletana. Cæ-
terùm quantum ad arma, equum, siue
mulam, vestes, & lectum quotidianum
testatur omnino obseruari, quotidia-
numque esse. Quæ omnia procedunt,
nisi pro debitis fisco debitis vt in dictis.ll.
dicitur, vel nisi debitum ex delicto de-
scendat.argu.tex.in.l.6.tit.2.lib.6.Reco.
Et in casibus in quibus huiusmodi nobi-
les possunt incarcerari, debet illis assi-
gnari honestus & decens locus, veluti,
palatium potestatis, vel tota ciuitas, se-
cundum Angel. in.l. qui in carcerem. ff.
quod metus causa.l.4.in fi.titu.29.par.7.
tradit Otalora vbi suprà. nu. 2. & Baeça
vbi suprà.c. 16. num. 27. Pari modo in li-
bris scholarium executio fieri nequit se-
cundum gloss.d.l.nepos Proculo. quam
sequuntur plures quos refert. & sequitur
Dueñas in Reg.275. limit.3. quod verum
esse intelligit, nisi alia bona nõ inueniantur secundum Gomicium en. §. item Ser
uiana.num.30.Instit.de act.tenet etiam
Aviles in.cc.prætorum. c.1. numer.13.&
24,contra Rebuff. de priuil. schol. pri-
uil.113. & quod in prædictis rebus exe-
cutio fieri non debeat obseruatur etiam
apud Lusitanos. lib.3. Ordin.titu.71.§.11.
& lib.5.titu.67.in prin. In officijs publicis
tabellionatus, decurionatus.& similium
executio fieri potest, & quotidie fit, &
possessor compellitur eis renũtiare:quia
huiusmodi officia publica vendi & pi-
gnori dari posse resoluit Couarr. libro.2.
Variar.cap.19.n.61.Auendanius in respo-
so. 38. & Ioannes Garcia vir singulari
eruditione prædictus in tract. de expen-
sis & meliorat.capi.4.à nu. 14. & vnanimiter hoc ab omnibus teneri, & in prætorio Granatensi fuisse sic iudicatum te-
statur Tellus Fernandez in.l. 26. Tauri,
num. 12. qui tamen ab hac opinione re
cedit contendens executionem fieri non
posse in his officijs publicis, & eandem
opinionem sentit Rojas in epitome suc-
cess.cap. 7. num. 51. praxis verò obseruari,
38 executionem fieri posse. ¶Aduerte in-
super,quòd prædictum præceptum exe-
cutionis ipsi creditori priùs dari debet, vt
eo vtatur, quoties voluerit, & deinde
de manu ipsius creditoris executor il-
lud recipere debet : alioquin si priùs
executori detur, executio nulla erit, vt
decisum extra in.l.17.titul.21.lib.4.Reco
pil.Rursus aduerte quòd ab isto manda-
to de exequendo debitor appellare non
potest secundum gl.in.l.fi cum exceptio
ne.§.hæc autem.ff. quod metus causa: &
sequuntur plures alij quos refert & se-
quitur Felinus in capit. quo ad consultatio-
nem. col. 8. de re iudi. & est communis
opinio secundum Alexan. in consil. 95.
num.4.volum.2.& in.consil.181.nu.12.
volum. 6. sequitur Bernardus Diaz de
Lugo in Reg. 43. Rodericus Suarez in
dict.l. post rem iudicatam. In declara-
tione.l.Regni. quæst. 6.numer.3. & Di-
dacus Perez in.l.5.titulo.8.libr.3.Ordin.
glos. 2. colum. milii. 1113. & Dominus
Franciscus à Sarmiento. libo. 3. Select.
capit.8.numer.4. Hanc tamen commu-
nem opinionem tribus modis limitat Fe
lin. vbi supra quem sequuntur Bernadus

Diaz de Lugo, & Rodericus vbi suprà, limitabis etiam quando negatiuè pronuntiatum esset à iudice, vt putà sententiam, vel instrumentũ non esse exequendum: nam huiusmodi grauamen reparari non potest per appellationem interpositam à diffinitiua, quia nulla alia sentẽtia speratur. ita tenet Rodericus Suarez vbi suprà. d.q.6.n.4. post Angelum in.l.quisquis.C. quorũ appellat.nõ recip.& ita est tenendum quanuis gol. in. l. ab executore. C. quorum appel. & in. l. ab executione. ff. de appell.& plures relati à supradictis cõtrarium teneant. optima tamen erit cautela Angeli quam sequuntur Cæpola. cautela.44.& Socinus in Regul.26. Fallẽtia. 5. & Rodericus Suarez in dict. quæst. 6.n.2. nempè q̃ iudex realiter mãdet executioni sententiam, vel instrumentum sine pronuntiatione super executione, præcipiendo quòd mandatum detur actori ad hoc vt Alguaceli & ministri iudicis capiant pignora & personam debitoris pro quantitate debita & expensis,& consulo iudicibus quòd ita obseruent ad euitandam dictam appellationem, & sedan das opiniones Doctorum.

39 Executione facta ordine supradicto, bona executioni mandata publicè debent subhastari sub tribus præconijs in rebus mobilibus tertio quoque die: in rebus verò immobilibus decimo quoque die, & licèt hæc præconia ex consensu debitoris remittantur,& pro emissis habeantur, quòd vulgò dicitur, Haber por dados los pregones, ad huc tamen dies præconiorum à lege concessi transire debent, vt locus sit vltimæ executioni, cum pro forma à.d.l.19. concedantur, si verò præconia emittantur in termino breuiori, vel absque cõsensu partium non dentur, & omittantur, executio erit nulla cũ contra formam legis fiat, vt tradit Couar. lib. 2. Variarũ. c.11.n.3. ità quòd transactis decem diebus in rebus mobilibus: & in rebus immobilibus elapsis triginta diebus præconiorum, debitor citandus erit ad vltimam executionem, id est, Para ver hazer trance y remate en los bienes executados, &c. quæ praxis oritur ex.l.1.tit.20. libr.3. Fori. & ex.l.19.titul.21.libr.4. Recopilat. & tradit Couar. libr. 2. Variar. capit.11.num.3. & Didac. Perez in.l.4.tit.8.

40 lib.3. Ordi.col.in hi.1070. At verò si executio pro debitis fiscalibus fiat, tria præconia in tribus diebus celebrari debent in rebus mobilibus: & in rebus immobilibus in nouem diebus, vt disponit text. in

41 l.18.tit.7. lib.9. Recopil. & prædicti dies præconiorum currũt à die captionis pignorũ, secundùm glo. fi. in. l. debitoribus. ff. de re iudica. receptam à Bart. ibi & à Montaluo, in.l.1.titul.20. libr.3. Fori. ver

42 bo, Fasta nueue dias. & ita terminus duorum mensium, qui de iure cõmuni post captionem pignorum debitoribus dabatur ad soluendũ, per text. in. d.l. debitoribus. hodie restringitur ad decẽdies in rebus mobilibus, & ad triginta dies in rebus immobilibus.

43 ¶ Aduerte præterea, quòd citatio quæ debitori fit ad videdam vltimã executionem, id est, de trance y remate, in persona ipsius debitoris fieri debet, si inueniri possit: alioquin si latitet, aut cõtumaciter absit, ita quòd inueniri nequeat, tunc citatio ad domum sufficiet, iuxta text. in dict. l. 19.tit.21.lib.4. Recopil. Explicat Auend. in.d.declaratione ad.l.4.&.5.num.27. sic intelligens text. in.l.6.par.3.& in.l.fi.eod.

44 titul. Cæterùm si debitor à loco absens sit, vel absque hærede defunctus, ad hoc vt executio in bonis suis pro debito peti possit, dandus erit defensor bonis suis, cum quo acta iudicij celebrentur, vt suprà diximus.

45 Qua citatione præmissa, ad vltimam executionem debitor tenetur comparere intra tres dies obijciendo suas exceptiones ad impediendam prædictam executionem: & si non comparuerit, tunc iudex profert suam sententiam vltimæ executionis, iubetque solutionem creditori fieri, iuxta tex. in.dict.l.19.tit.21.lib.4. Recop. At verò si intra prædictos tres dies comparuerit, suas exceptiones obijciẽdo,

iudex

iudex præcipit copiam libelli oppositio-

46 nis creditori exhiberi, imponitq; debitori decẽ dies, vt prædictas exceptiones probet: quod omnino facere tenetur, iux

47 ta tex. in.d.l.19.tit.21.lib.4. Recop. Qui decẽ dies currũt à die, quo porrectus fuit libellos oppositionis, iuxta tex. in.l.3.tit. 21. lib.4. Recop. Et ita si Reus antea quã præconia subhastationis fiant, vel antea quam ad vltimã executionem citetur, cõparuerit se opponẽdo executioni, & suas exceptiones cõtra eam allegando, prædicti decem dies currunt à die prędictæ oppositionis, & non gaudebit terminis præconiorum & citationis ad vltimam executionẽ. Et cum prędictus terminus decẽ dierum probatorius sit debet esse communis vtriq; parti: in Lusitania verò solũ modo sex dies conceduntur debitori ad opponẽdas suas exceptiones cõtra executionem: quæ exceptiones legitimæ debẽt esse, iuxta text. in. l. 1. cum duabus sequentibus, tit.21.lib.4. Recop. quo circa opportune videndum erit, quænam exceptiones executionem impediant.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 *EXceptio solutionis, pacti de non petendo, vsurarũ, quòd metu aut vi contractus fuit celebratus: & exceptio falsitatis contra substantiã instrumenti, executionem impediunt.*

2 *Exceptio nullitatis instrumenti executionem impedit.*

3 *Exceptio nullitatis etiam prouenientis ex defectu solennitatis contractus impedit executionem, vt in pluribus hic positis exemplis.*

4 *Exceptiones quæ iuris sunt sufficit quòd allegentur, & si intra decem dies non probentur, veluti exceptio nullitatis prouenientis ex defectu solennitatis contractus.*

5 *Exceptio nõnumeratæ pecuniæ, impedit executionem opposita infra biennium.*

6 *Exceptio rei non traditæ contra executionem admittitur.*

7 *Exceptio reconuentionis executionem impedit, & quomodo intelligendus sit Auendanius, qui cõtrarium sustinet.*

8 *Exceptio compensationis impedit executionem.*

8 *Restitutionis in integrum petitio executionem impedit contra Auend.*

10 *Exceptio quod causa debiti in instrumento non continetur impedit executionem.*

11 *Exceptio elapsi decennij à die contractus purè celebrati, vel aliàs à die solutionis impedit eius executionem.*

12 *Debitũ peti potest via ordinaria etiam trãsacto decennio: licet per eius lapsum executiua præcludatur.*

13 *Lapsus decennij à die celebrati contractus, vel solutionis non tollit eius vim ad probandum debitum, sed vim executiuam amouet.*

14 *Actio personalis indistinctè. 20. annis durat contra Pala. Rub. Gome. Couar. & Mencbacam.*

15 *Lex.3.titul.13. libr. 3. Ordin. Vet. ex presse abrogatur per. l. 6. tit. 15. lib. 4. Recop.*

16 *Instrumentum quod de falso redarguitur si intra decem dies non comprobatur, impeditur eius executio.*

17 *Impedit executionem exceptio, quòd dies solutionis nondum cessit.*

18 *Iudex ex officio petentem ante diem*

solutionis repellere potest si id ex instrumento sibi constet.

19 *Contra debitorem suspectum de fuga, vel ob aliam iustam causam creditor ante diem agere valet.*

20 *Propter pendentiam compromissi impeditur sententiæ, aut instrumenti executio.*

21 *Executionem petitam virtute alicuius sententiæ arbitrariæ, quæ exceptiones impediant.*

22 *Quæ necessaria sint, vt arbitrariæ sententiæ executioni mandari valeant, remissiuè.*

23 *Exceptio quòd summa de qua executio petitur non comprehensa reperitur in instrumento executionem impedit: vt in tatita reconductione.*

24 *Contra executionem sententiæ criminalis omnes exceptiones legitimæ admittendæ, etiam si non sint ex contentis in dict. l. 1. & 2. titul. 21. libr. 4. Recopil.*

25 *Exceptio appositi iuramenti in contractu aliàs valido inter laicos celebrato, executionem impedit.*

26 *Excepto quæ oriri potest in ipsa executione secundum mentẽ iudicis proferentis mandatum, executionem impedit.*

27 *Si principale instrumentum non præsentetur, licet de eo & eius tenore testes deponant etiam parte citata nõ fiet executio.*

28 *Quælibet exceptio, quæ in aliqua prouincia contra instrumentum aut sententiam opponi solet, impediet executionem.*

29 *Stylus Castellæ quo ad ordinem executionis faciendæ inspiciendus: sed quo ad causæ decisionem inspiciendum ius regionis, ciuitatis, aut loci vbi cõtractus celebratus, aut sententia lata fuit.*

30 *Litispendentiam coram iudice ecclesiastico super relaxatione iuramenti in contractu appositi, eius executionem coram laico nõ impedire verius resoluitur.*

31 *Litispendentiam coram iudice ecclesiastico super validitate contractus vsurarij executionem eius coram laico petitam impedire cum Alexand. & Suarez verius resoluit autor.*

32 *Quælibet exceptio quæ de iure communi obijci potest, executionem impediet, si regiarum legum expressa renuntiatio facta sit à creditore.*

33 *Quidquid euidenter appareat, quòd instrumẽtum reddat ineffícax, contra ipsum opponi poterit, & eius executionem impediet.*

34 *Quæcunque aliæ exceptiones legitimæ, quæ intra decem dies probentur opponi possunt contra instrumentum, legibus regijs & Auend. non obstantibus quibus per autorem satis fit.*

35 *Exceptiones quæ contra executionem sententiæ admittendæ sunt, admtti non debent, si ante prolationem ipsius sentẽtiæ in negotio principali obiectæ sunt, & eis non obstantibus sequuta fuit condemnatio.*

36 *Porrecti libelli oppositionis copia creditoris danda: & vterq; debitor & creditor*

creditor articulos & instrumenta producere possunt.

37 *Exceptiones in executione oppositæ intra decem dies probandæ: nec sufficit intra illos decem dies tẽstes iuratos esse: sed intra eos examinati esse debent.*

38 *Si culpa iudicis, aut notarij testes in termino examinati non fuerunt, post eum examinari poterunt, si à parte tamen eis fuit facta protestatio super examine eorum intra terminum.*

39 *Debitor etiam elapso termino potest suas exceptiones probare per cofessionem partis aduersæ secundum Roderic. & Didac. Perez, sed contrarium cum Auend. defendit autor.*

40 *Si testes (quibus reus executioni datus intendit suas exceptiones probare) sint extra dioecesim, vel regnum, quid agendum præscribitur.*

41 *Si reus suas exceptiones probauerit intra decem dies, annullanda erit executio, & creditor in expensis condemnandus.*

42 *Reo executioni dato intra decem dies exceptionem non probante confirmanda erit executio, pro principali & expensis, & dandum quartum præconium, & bona licitanti adiudicanda, & inde creditori soluendum, etiam si reus appellauerit, dum cautionem. l. Toleti præstet creditor.*

43 *Si causa executionis ad superiorem per appellationem delata fuerit, & interim quòd auctio non fuit facta iuxta legis formam, aut morem regionis, reuocatur pronuntiatio, & bona absque vllis expensis debitori restituun-*

tur, dum ipse creditori soluat, quòd in strumento continetur: & creditor cautionem præstet, de iuditio sistendo: quam aliquando iudices remittunt.

44 *Praxis, quæ obseruatur apud suprema tribunalia circa causas executiuas ad eu devolutas, etiã seruanda per decuriones ciuitatis quando ad eos causa executionis non excedens decem millia marapetinorum deuoluretur.*

45 *Auditores Regij quãdo negotium executiuum ad eos per appellationem deuoluitur, qualiter procedant remissiue.*

46 *Index coram quo executiua petitur recusari potest ante quàm vltimæ executionis sententiam proferat.*

47 *Si bona rei non sufficiant ad solutionẽ debiti, & expensarum, tunc fideiussor eius de euictione soluere astringendus erit.*

48 *Debitor ex consuetudine huius regni bona mobilia subhastata intra triduũ, immobilia intra nouem dies retrahere valet: sed iudices supremi longiorem retrahendi terminum ex causa concedere solent absque fructuum restitutione.*

49 *Terminus quatuor annorum, quem credunt vulgares habere ad retrahẽdam rem subhastatam, nec de iure, nec de consuetudine procedit.*

50 *Creditoris satius est licitatorem non subrogare, vt fraudis præsumptio eutretur: & vt sibi bona sine circuitu applicentur.*

Caput Tertium, De exceptionibus impedientibus executionem.

EXecutionem impedit exceptio solutionis debiti, vel pacti de non petendo, vel exceptio vsurarum, id est, quòd contractus est vsurarius, vel exceptio quòd metu aut vi contractus fuit celebratus: vel exceptio falsitatis, dummodo falsitas sit contra substãtiam instrumenti, secus vero si contra accessoria instrumenti, nempè contra hypothecam, vel pœnam, iuxta text. in l. satis apertè. iuncta glo. verbo, Obijcitur. C. ad l. Corneliam. de falsis. & tradit Iaſ. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudicata. nu. 9. vel si exceptio falsitatis opponeretur cõtra instrumentum, cuius virtute lata fuit sententia; & ante sententiam de illa falsitate non fuisset actum: nam tunc talis exceptio non impediret executionem sententiæ in autoritatẽ rei iudicatæ transactæ iuxta text. in l. fin. in fine. C. de fide instrum. cap. accepimus. eodem tract. l. satis apertè. C. ad leg. Cornel. de falſ. nam exceptiones requirentes altiorem indaginem non impediunt executionem sententiæ, iuxta text. in l. fin. in fin. C. de ordin. cogni. notat Barto. in dict. l. 4. §. condemnatum. num. 3. vnde si in continenti offeratur probatio falsitatis, tunc executio sententiæ suspendetur, vt probat text. in l. fin. C. si ex falsis instrum. & tenet Panorm. in cap. suscitata, de in integrum restitu. & in cap. super eo. de offic. delegati. Deci. in cap. ex parte. col. 2. eodem tract. & Couar. in pract. qq. cap. 16. num. 2. & quod supradictæ exceptiones executionem impediant, probat text. in l. 1. & 2. titu. 21. libr. 4. Recopil. & eas explicat Auend. in declaratione. l. 4. & 5. à num. 29. ¶ Item exceptio nullitatis instrumenti admittitur, & executionẽ impedit: nam annullatio contractu principali, censetur clausulæ in eo contentæ annullatæ, & sic clausula guarentigia secundum gloss. in l. 3. verbo, Fabiana. ff. si quid in fraudem patroni. quam notat Palatius Rub. in Repet. rubricæ. §. 76. num. 6. & Iaſſ. in §. fuerat. numero 76. Institutis, de actionibus. & firmat ex presse Bartol. in l. Diuus Traianus. ff. de testamento militis. nume. 1. receptus ab Hippolyto in l. vnius. §. cogniturum. nu. 5. ff. de quæstionibus. & Rip. in l. 1. §. si quis ita. numer. 39. ff. de verborum obliga. & Auiles in. cc. prætо. cap. 10. gloss. verb. Execucion. nume. 61. instrumentum enim inualidum executioni mandari non potest vt probatur in dict. l. 4. §. condemnatum. & in. l. 2. ff. quemadmodum testam. aperiantur. & ita consuluit Romanus in consil. 42. & tradit Rebuffus in tract. de literis oblig. artic. 1. glo. 9. num. 4. Quinimo exceptio nullitatis prouenientis ex defectu solẽnitatis ipsius contractus executionem impedit, vt putà si in obligatione facta à filiofamiliàs, vel ab alio constituto sub potestate alterius: autoritas patris, vel curatoris non interuenit, vel cum solutio debiti destinatur in tempus quo debitor stiterit hæres alicuius, aut vxorem duxerit, iuxt. in l. 22. tit. 11. libr. 5. Recop. vel si in obligatione ab scolari facta, non interuenit autoritas patris, vel eius sub cuius custodia in vniuersitate esset, iuxta text. in l. 4. titu. 7. libro 1. Recopil. vel si obligatio debiti ex ludo procederet iuxta text. in l. 8. titu. 7. lib. 8. Recop. vel si in obligatione facta à muliere coniugata licentia mariti non interuenit iuxta text. in l. 2. titu. 3. libr. 5. Recopil. Quod confirmatur ex congestis ab Hyppolito in Rubric. C. de probationibus. num. 159. versic. & ideo dixit. & in l. vnica. C. de raptu virgi. num. 167. & probat Auend. in declaratione. d. l. 4. & 5. à nu. 39. & Auiles in. cc. prætorum. c. 10. in glo. verbo, Execucion. n. 68. Et aduerte, quod huiusmodi vltimæ exceptiones necesse, non est quod intra decem dies

dies probentur, sed sufficit illas allegare in tra illum terminum; dũmodo notorium sit, contrahentes esse filios familias, vel minores, seu scholares, aut mulieres coniugatas; quia prædictæ sunt exceptiones iuris, vt resoluit Rod. Suar. in dict. l. post rem iudicatam. in. 2. p. declarationis. l. Regni. in. §. sed pro euidentia. nu. 49. & 50. Quinimo iudex ex officio in supradictis casibus potest repellere actorem, absq; eo quòd debitor petat, quia aduersus agentem absq; actione iudex potest impertiri officium suum ad vtilitatem priuatam secundum glos. in. l. vbi pactum. verbo, Pœna. C. de transact. cõmuniter recepta ex Tiraquel. in l. si vnquam. verbo, Reuertatur. num. 28 1. C. de reuoc. donat. & Rebuffus Tract. de liter. oblig. art. 1. gl. 9. nu. 28. ¶ Item executionem impedit, exceptio quòd is qui eam petit, vel is contra quem petitur nõ est nominatus, nec contentus in instrumento, tunc enim repellitur. vt probatur in. l. ad probationem. C. de proba. l. Iuliam. & ibi Iaſ. ff. de verbo. obligat. q intellige iuxta ea quæ resolumus suprà in hac. 4. p. c. 1. à. n. 32. ¶ Item executionem impedit exceptio, quòd res in qua fuit facta executio est penes tertium singularẽ possessorẽ, vt resoluimus suprà in hac eadem. 4. p. c. 1. n. 50. & iusta ibi resoluta, intelligi debet. ¶ Item exceptio non numeratæ pecuniæ executionẽ impedit, vt resoluit Roder. in dict. §. sed pro euidentia. n. 12. vbi à. n. 1. istũ articulũ latè disputat. & idẽ tenet [*Anto. Gomez. 2. tomo Variarum. c. 6. n. 3.] Did. Perez in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordin. in gl. 1. col. michi. 1085. Quod tamẽ intelligi debet, si infrà biennũ opponatur, quo casu probatio cõtrarij incũbit creditori, secundum Auẽd. de exequẽd. mãd. 1. p. c. 16. n. 11. asserentẽ, ita accipiẽda esse notata à Rod. Suar. in prædict. arti. sed ipse Rode. & reliqui Doct. suprà citati in eisdẽ terminis expresse loquũtur. & eãdẽ opinionẽ plures alios referes tenet Petrus Dueñas. Regul. 260. nu. 7. Et de isto articulo est videndus Rebuff. in Tract. de chirographorũ, & schedarũ recognitione. arti. 2. à. n. 10. pag. 208. ¶ Item exceptio rei non traditæ executionẽ impedit, secũdũ Bald. in. l. ex prædijs. C. de euictionibus. Dec. in cõsi. 421. n. 2. & Palat. Rub. in. l. 64. Tauri. & Didac. Perez, vbi suprà. col. 1081. & Rebuff. vbi supra. n. 35. ¶ Item exceptio reconuentionis executionẽ impedit, si durante iudicio executorio, de ea iudici cõstare possit: nam omnis exceptio probabilis in continenti cõtra executionẽ admitti debet, secũdũ Palac. Rub. in. l. 64. Tau. in fin. alibus verbis. & in specie firmat Didac. Perez, vbi suprà. col. michi. 3081. Et iuxta hanc modificationẽ intelligi potest Auend. qui in Capitibus prætorum. 2. p. c. 30. n. 6. & in declaratione ad. l. 4. & 5. n. 51. tenet, exceptionẽ reconuentionis non impedire executionẽ: Cuius opinio procedere potest, quando durante iudicio executorio, de reconuentione non constare, vel altiorem indaginem requirerent. ¶ Item exceptio compensationis executionem impedit: quia cõpensatio solutio est, & loco solutionis habetur, vt in. l. amplius non peti. ff. rem ratam haberi. & in. l. si cum militi. §. cũ intra diem. ff. de compensationibus: & in specie tractat Roma. cons. 76. col. 3. & firmat Cifuentes in. l. 64. Taur. q. 10. Auiles in Capitibus prætorum. c. 10. verbo, Execucion. n. 7. Grego. Lup. in. l. 20. tit. 14. p. 5. Iaſ. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. nu. 18. ff. de pactis. Castellus. d. l. 64. Taur. verbo, La dicha excepcion. Rebuff. in tract. de liter. obl. art. 1. glo. 9. nu. 39. & Auend. in Tract. seu declaratione ad. l. 4. & 5. n. 30. versi. ité compẽsatio. & nouissimè Petrus de Salazar in Tract. de vsu & consuetudine. c. 1. n. 77. ¶ Item petitio restitutionis in integrum per minorem facta, contra instrumentum, vel sententiam, executionẽ impedit: quia executio sententiæ per petitionẽ in integrum restitutionis impeditur, vt probatur in rubrõ, & nigro. C. de in integrum restitutionẽ post. Janda. & est communis opinio secũdum Alex. & Iaſ. num. 26. in. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. & facit text. in. l. 2. ver

sic. Otrosi dezimos, &c. tit. 25. part. 3. & in specie firmat Cisuentes. in l. 64. Tauri. quæst. 28. & resoluit. Roderic. in d. §. sed pro euidentia num. 44. in fine. Couar. in pract. quæstionibus. cap. 25. num. 7. & Didac. Perez. vbi suprà. col. mihi. 1011. tametsi oppositum teneat. Auend. in Capitibus prætorum. 2. part. cap. 30. nu. 7. & in. d. declaratione ad. l. 4. & 5. num. 45. & Rebuff. in Tract. de literis ciuil. arti. vnico. glo. 6. nu. 13. ¶ Item exceptio, quòd causa debiti in instrumento non continetur, impedit executionem, vt resoluunt Auend. in Capitibus prætorum. 2. part. cap. 30. numer. 5. versi. 7. requiritur. & Did. Perez. in leg. 5. titul. 8. libr. 3. Ordinamenti. col. 1019 Nam ad hoc, vt quis obligatus censeatur per promissionem, vel pactum, requiritur quòd causa apponatur, iuxta text. in. l. 2. §. circa. ff. de doli exceptione. & in. l. generaliter. iuncta glossa. verbo, Causam. C. de non numerata pecunia. & glo. in. l. nunquam nuda. ff. de acquirendo rerum dominio. & tradit Pan. in. cap. si cautio de fide instrumentorum. Fel. numer. 15. & Fortun. Gratia. nume. 34. in. cap. 1. extra de pactis. & Rebuff. in Tract. de chirog. & sched. in summa. nu. 66. & vide Anton. Gallesiũ in Tract. ad formulas oblig. camera. 4. particula. q. 1. n. 12. & tenent plures alij, quos refert & sequitur Couarru. in. cap. quanuis pactum. 2. part. §. 4. num. 14. de pactis. in. 6. & Ioannes Matienzo in. l. 2. tract. 16. lib. 5. Recopila. glos. 1. nu. 8.

11 ¶ Item exceptio elapsi decennij à die celebrati instrumenti puri quo statim agi potuit, alioquin si instrumentum fuerit sub conditione, vel in diem, decennium currerem incipit à die impletæ conditionis, vel quando dies venit, & in iudicio agi potest, vt resoluit Doctor Castellus in. l. 63. Tauri. in glos. verbo, Diez años. & ibi Palat. Rub. nume. 16. executionem impedit, quia per transcursum decem annorum ius exequendi extinguitur, iuxta text. in. l. 63. Tauri. & ibi Anto. Gomez quæ lex habetur in. l. 6. titulo. 15. lib. 4. Recopil. & facit. quia virtus, quæ à. l. regni, conceditur instrumentis publicis & priuatis recognitis bene tollitur per alias leges Regias, si intra certum tempus non agatur, vt docet Bar. in. l. planè. ff. quod cum falso tutore. Imola in cap. fin. de præscriptionibus. Balb. in Tractatu de præscriptionibus. 2. par. 3. partis. fol. 47. & hanc opinionem tenet Auilesius in cc. prætorum. capitul. 10. in glo. verb.

12 Execucion. nume. 69. vbi hanc conclusionem multipliciter limitat. Quo circa trãsacto decennio debitum peti poterit via ordinaria ex actione personali, quæ durat per spatium aliorũ decem annorum,

13 & in tru mẽtum illud poterit produci ad probandum debitum: nam licet lapsus primi decennij impediat, executionem, non tamen impedit, quòd instrumẽtum illud producatur in modum probationis, ita in specie docet Bald. in. d. l. plane. cuius opinio recipitur à Roderic. in dict. l. postrem iudicatam. limitatione. 6. nume. 3. asserente, meliorem determinationem in toto mundo inueniri non posse, idem tenent Castellus Cisuentes, & Antoni. Gomez. in. l. 63. Tauri. Couar. in Regul. possessor. 2. part. §. 11. numer. 4. & idem consentit Didac. Perez. in. l. 4. titulo. 8.

14 libr. 3. Ordinam. in glo. 1. dubio vltimo. Et est ratio, quia actio personalis durat per spatium. 20. annorum, siue contineatur in instrumento guarentigio, siue sola de per se absque instrumento, vt expressè decidit in. l. 6. titul. 15. libr. 4. Recop. & ita iam cessat distinctio Palatij Rub. nu. 13. & Anton. Gomez. in. l. 63. Tauri. & Couarru. in Regula possessor. 2. part. §. 11. numero. 2. de regulis iuris. in. 6. & Menchacensis in libro. 1. de Successionum creatione §. 10. numero. 21. qui omnes asserebant, quòd quando actio personalis contineretur in instrumento guarentigio elapso vno decennio, quo ius exequendi præscribitur, intra alium decennium via ordinaria intentari posset. At verò quando actio personalis competeret de per se absque instrumento, tunc

tunc elapso primo decennio actio illa extingueretur, per tex. in. l. 3. titu. 13. lib. 3. Ordin. vbi disponitur, quòd actio personalis per lapsum decẽnij præscribitur: nam hodie illa lex. 3. ordinamenti expressè abrogata est per text. in dict. l. 6. titu. 15. lib. 4. Recop. qua decisum extat, actionem personalem spatio viginti annorum præscribi, & ita obseruandum esse, non obstante dispositione Regis Alphonsi conditoris. d. l. 3. quam interpretationem ad dict. l. 6. titu. 15. lib. 4. Recopilationis. ita summariè, & resolutiuè dum publicè Salmanticæ hunc tractatum dictarem anno. 1572. assignaui, & in voce pluribus fundamentis corroborauit: postmodum eandem singulari commento à Parladorio illustratam inueni in suo lib. rerum quotidianarum cap. 1. à. §. 12. cum alijs quinque sequentibus, quem omnino consule pro illius. l. intellectu: qui in. §. 12. nu. 41. contẽdit præscriptionem iuris exequendi per decennium inductam habere etiam locum in annuis redditibus debitis ex contractu census, vel ex alia causa, ita quòd si nulla annua pensio per totum decennium esset soluta quòd ius exequendi censeretur præscriptum nedum quo ad exigendos, via executiua, annuos reditus præteritos, verumetiam quo ad reditus futurorum annorum: nam amplius illud instrumentum exequi non posset, * ad idque mouetur ex resolutis à glo. Baldo, & ab alijs quos refert & sequitur Antonius Gomez in Tomo secundo Variarum. cap. 11. numero. 44. versic. quartus effectus. Ego verò oppositum verius esse credo, & semper practicari vidi, nam licèt redditus annuos præteritos via ordinaria petantur, sequentes futuros via executiua peti poterunt, longè enim diuersa est hæc species ab ea de qua loquuntur glossæ. Anto. Gomez, & reliqui: nam contractus annui reditus habet tractum successiuum, & quolibet anno debetur, ac ideò pendente dilatione cõuentionali cum ante diem solutionis exigi non possint, præscriptio non procedit,

ita in terminis tenet Doctor Castellus in dict. l. 63. Tauri. in gl. verbo, Diez años. benè verum esset, quòd ad hanc difficultatem effugiendam, & vt eius exequendi præscribi non posset, quòd tutius erit in similibus contractibus apponere clausulas & cautelas quas notant, Castellus & Cisuentes in dict. l. 63. Tauri. & Parladorius, vbi suprà, in. §. 13. quæ præscriptio iuris, exequendi per decennium inducta procedit etiam contra ecclesiam, aut clericum, vt cum Bald. in. l. de quibus. quæst. 6. ff. de. ll. & Francisco Balb. Tract. præscript. charta. 42. colum. 1. versi. quinto fallit, resoluit Gregorius Lopez

* in. l. 22. titu. 29. part. 3. in glos. 1. [* Et cum eis Auilesius, vbi suprà, quo in loco resoluit aduersus minorem. 25. annis hãc præscriptionem decennij non currere, & sequitur Parlador. in dict. §. 13. num. 46.]

16 poteristamẽ vti quadam cautela, vt debitũ via executiua posit elapso exigi decennio, nempè quòd creditor in iudicio petat, quòd cum iuramento debitor declaret, se illam quantitatem debere creditori, qui si confiteatur debitum, virtute huius confelsionis executio fieri poterit iuxta. l. 5. Tract. 21. libr. 4. Recopilat. & ita in specie tenet Auiles in cap. Prætor. cap. 10. num. 69. & Ioann. Gutierez in Repet. l. nemo potest. num. 488. ff. de legat. 1. [* Et si contrariam opinionem defendat Azeuedo in. l. 6. titu. 15. libro. 4. Recopilat. num. 42.] ¶ Item executionem impedit exceptio, quòd instrumentum non est publicum, nec authẽticum, sed falsum: nec intra decem dies producẽs illud comprobauit, iuxta tex. in. l. 115. tit. 18. par. 3. & tradit Suarez in dict. l. postrem. in declaratione. l. Regni. 2. par. versic. sed pro euidentia. num. 34. nisi ageretur de modico præiudicio, vt ibi notat Suarez.

¶ Item executionem impedit exceptio, quòd dies solutionis nondum cesit, vt

17 probatur in. l. 2. titul. 21. libr. 4. Recopilationis. ibi, Seyendo passados los plazos de las pagas. Quibus verbis constat,

executioni locum esse termino soluendi elapso: idem etiam probatur in. l. ii. C. de condictione ex lege. & in. l. si mandauero in princip. ff. mandati. & in. l. eum qui calendis. ff. de verborum obligationibus. Quinimò etiam si hæc exceptio à
18 Reo non opponeretur, iudex ex officio repellere posset creditorem ante diem agentem, si ex instrumento sibi constaret, diem nondum venisse, secundum Ange. in dict. l. 1. C. de condictione ex lege. & Barto. in. l. lecta. col. 4. ff. si certum pet. Et pro hac opinione facit, quia ipso iure non competit potestia exigendi ante diem, iuxta text. in. l. 1. C. vt actiones ab
19 hæred. & contra hæred. Quæ resolutio vera est, nisi debitor suspectus esset de fuga, vel alia iusta causa interueniret: Nam tunc ante diem creditor agere poterit, argum. text. in. l. quæsitum. iuncta gloss. verbo, Quia interest. ff. de pignor. & in. l. 17. titu. 13. part. 5. & in specie resoluit Roderic. in. d. l. post rem iudicatam. limit. 7.
20 num. 2. ¶ Item exceptio pendentiæ compromissi impedit executionem, quæ petita fuerit virtute alicuius sententiæ, vel contractus habentis executionem paratam, vt constat ex text. in. l. 4. titu. 21. libr. 4. Recopil. ibi, Y las sentencias dadas en juyzio ordinario en fauor de las partes, quedan frustradas, y no se executan. Et firmat Auenda. in Tract. ad. l. 4. &. 5. nu. 34 & pro hac opinione faciunt notata à Paulo Castr. in. l. 3. §. fin. ff. de iure iurand.
21 ¶ Item executionem petitam virtute alicuius compromissi, vel sententiæ arbitrariæ (quod fieri potest per text. in dict. l. 4. titu. 21. lib. 4. Recopil.) impediunt exceptiones, quæ colligi possunt ex contextura. d. l. 4. titu. 21. lib. 4. Cuius forma obseruari debet, alioquin sententia arbitraria exequi non poterit: nam si omittatur aliquid, quod ex forma actus requiritur, in contrarium factum erit nullius momenti, vt in. l. cum hi. §. prætor. ff. de transf
22 actionibus. Et quæ requirantur pro forma, ad hoc vt sententia arbitraria exequi possit, notat Auend. in. d. Tractat. ad. l. 4.
23 &. 5. à num. 35. ¶ Item executionem impedit exceptio, quod summa de qua executio petitur, non est comprehensa in instrumento, vt suprà, si contractus conductionis expirasset, & alius tacitus in eiusdem locum subrogaretur, & sic conductor tacitè pro eadem summa videtur recondaxisse, vt in. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. nam virtute primi contractus conductionis non potest procedi pro summa & pretio tacitæ reconductionis, quia secunda pensio non est inclusa in primo instrumento executiuo, secundum Bald. in. l. etiam. C. de fideicommissis, & sequitur Montaluus in. l.
* 20. titul. 8. part. 5. & Auenda. in dicto Tractatu ad. l. 4. &. 5. num. 46. & communiter omnes secundum Lal. in. l. certi conditio. nu. 21. ff. si certum petat. & Anto. Gom. in. l. 64. Tauri. no. 8. & Didac. Per. in. l. 4. titul. 8. libr. 3. Ordin. col. 1080. ver-
24 est tamen dubium. ¶ Item contra executionem alicuius sententiæ criminalis quælibet exceptio legitima opponi potest, & admitti debet licèt non sit ex contentis in. l. 1. &. 2. titu. 21. libr. 4. Recopil. nam prædictæ leges non loquuntur de executione sententiæ criminalis, quæ cum irretractabilis sit, ideò eam impedit quælibet exceptio legitima, vt notant Paul. & Doct. in. l. 4. §. condemnatum. ff.
25 de re iudicata. ¶ Item executionem impedit exceptio iuramenti appositi in contractu aliàs de se valido, inter laicos celebrato, iuxta text. in. l. 11. titu. 1. libr. 4. Recopil. & in specie firmat Didacus Perez in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordin. col. mihi. 1089. versic. vtrum autem impediatur, & de iusticia illius. l. diximus in. 2. Tomo huius operis præludio. 2. num. 52. in fine. cæterum in curia ecclesiastica & in casibus in quibus iuramentum potest apponi hæc exceptio non impediret executionem, imò ius exequendi perpetuaret, nec decennio præscriberetur, secundum Castellum in. l. 63. Tauri. ¶ Item executionem impedit exceptio. quæ oriri potest in ipsa executione, secũdum mẽtem iudicis

cis proferentis mandatum, vt putà si minister, vel Alguazelus excesit, vel quando præconia non fuerunt debitis temporibus facta, vel stylus tribunalis non fuit seruatus, nec forma à lege tradita circa executionem faciendam fuit adimpleta: nam tunc prædictæ exceptiones non opponuntur, contra contractum, aut sententiam, sed cõtra ipsummet factum executionis, ideoq; admitti debent, secũdum Bald. in. l. ab executione in fine. C. quorum appellationes non recipiantur.

¶ Item executionem impedit exceptio, quod illud instrumentum (quod præsentatur, non est principale instrumentum) quod inter partes celebratum fuit, quãuis de eius tenore testes deponant: quia talis depositio non habet executionem paratam, sicut principale instrumentum, vt notat Barto. in. l. 1. ff. de ijs, qui in testaméto delentur, & Roderic. in dict. l. post rem iudicatam. & Hippoly. in Rubric. C. de probationibus. num. 338. quod procedit & si testes de tenore instrumenti citata parte deponant, quod ipse partes potestatem exequẽdi iudicibus dederũt, cum solummodo ea exequi possint, quæ numerantur in. l. 1. 2. 4. &. 5. tit. 21. lib. 4. Recop. & de quibus suprà mentionem fecimus, tametsi oppositum teneat Roder. in dict. limit. 3. & cum eo trãseat Auiles, vbi
28 suprà. n. 59. ¶ Item executionem impedit quælibet exceptio, quæ obijci poterat in illa prouincia in qua celebratum fuit instrumentum. vel sententia lata de qua petitur executio in hisce Regnis Castellæ:
29 nam licèt quoad ordinem executionis faciendæ seruari debeat forma & stylus Castellæ, tamen quo ad decisionẽ causæ inspicitur ius illius prouinciæ, in qua instrumentum fuit confectum, aut sententia lata. pro qua opinione facit cõmunis doctrina omnium Doct. in. l. cunctos populos. C. de summa Trinit. & in specie ita concludit Roder. in dict. l. post rem, in declaratione. l. Regni. q. 5. & Hippolyt. in. l.
30 fin. ff. de iurisd. omn. iudic. fol. 32. ¶ Item executionem impedit litispendentia coram iudice ecclesiastico super relaxatione iuramenti in contractu de se inualido appositi, secundùm Federicum in cõsil. 126. & in alijs locis, vt refert Alexan. in. l. 4. §. condemnatum. n. 17. ff. de re iud. Oppositam tamen sententiã resoluit Matthæus de Afflict. in decis. Neapol. decis. 30. per doctrinam Ange. in. d. §. condemnatum. & Auend. in. d. declaratione. l. 4. &. 5. n. 31. versi. quartò fallit. in fin. Pro qua vltima opinione facit quòd sæpissimè in praxi iudices seculares rescindunt contractus iuratos de se nullos, nulla præmissa absolutione iuramenti, secũdùm Panor. in. c. cum contingat. col. 2. de iure iur. & refert Couar. libro. 1. Variar. cap. 4. nu. 7.
31 Hinc etiam fit, quòd litispendẽtia coram iudice ecclesiastico super contractu vsurario, & validitate eius non impedit executionem petitã coram iudice seculari, secundum Angel. in. d. §. condemnatum. cuius contrarium tenet Alex. vbi suprà, & eius opinionem dicit veriorem in nostro proposito Roderic. Suar. in dict. l. post rem iudic. in declaratione. l. Reg. in
* quæst. 5. num. 15. [*& vide Azeuedum in l. 1. titu. 21. lib. 4. Recopil. num. 185. & an cognitio vsurarij contractus expectet ad iudicem ecclesiasticum vel secularem, vide quæ resoluisti infrà in. 2. Tomo. 2. Præludio. num. 25. &. 26.

¶ Item executionem impedit exceptio litispenditiæ viæ ordinariæ intentatæ ab actore, vtputà si actor habens duas vias agendi ordinariam, scilicèt, & executiuã, prius viam ordinariã intentauerit, & dein de voluerit redire ad executiuam, & opposita fuerit exceptio litis cœptæ in via ordinaria: tunc enim talis exceptio executiuam impediet, quia intentando ordinariam censetur actor renuntiasse executiuæ, ita resoluit Maranta in disputatione 6. nu. 24. post Tract. de ord. iud. ex glos. fi. in. l. proinde. §. notandũ. ff. ad. l. Aquil. & ex notatis à Roman. in consil. 133. & idem Marant. de ordi. iud. in. 2. p. 6. partis iudicij, actu. 8. de instrumentorum productione. num. 14. ex doctrina Bald. in

l. 2.

l.2.col.5.versic.decimo quæro. C.de seruit.& aqua. [* & nouissimè hãc opinionem defendit Caualcanus in decisione.1. & Burgos de Paz in consil.39.n.7.& Molina de Hispanorum primog. in additionibus positis ad finem operis in adnot. ad c.13.lib.3.n.31.] nihilominus tamen oppositam sentẽtiam verioré esse resoluimus suprà in ista.4.p.c.2.n.2. cum Rebuffo, si actor à via ordinaria desisteret expensas reficiendo parti aduersæ: tũc enim ad viã executiuã redire poterit, quia ex eo solo q̃ ordinariam intẽtauit non fuit visus renuntiare executiuæ priuilegiatæ, argum. eorũ quæ notat Bald.in.l.3.ff. de testam. milit. via enim ordinaria, & executiua sunt diuersæ, & non cõtrariæ cum ad eũdem finẽ tendant, & donec satisfactum sit creditori eligere poterit viã per quam magis sibi cõsultũ sit, ac ideo per electionẽ vnius altera non tollitur, iuxta ea quæ tradunt Alex. Iaſſ. Ripa, & oẽs in.l.naturaliter.§.nihil cõmune. probatur in.l. cũ quæritur. ff. de except.rei iud. Decius in cõsil.460.volu.2.nu.6.cum sequent.quo in loco multa adducit ex quibus planè hæc nostra opinio probatur, faciunt etiã expressè quæ in terminis viæ executiuæ tradunt Alexan.in consi.130.nu.15.&.16. lib.4.consiliorum.& expressius Iaſ.idem resoluit in consil.9.in secunda responsione ad motiua.n.2.&.3.prima parte.cõsil. & in.consil.28.in eadẽ prima part.quem omninò vide, & in terminis tenet Carol. Molineus in cõsuetudinibus Parisiẽsibus. §.166.prout ipse seipsum refert in additionibus ad Alex.in dict.consil.130. super litera. E. & hæc opinio probatur ex eo quòd renuntiatio est strictiiuris & in ea non veniunt, nisi quæ exprimũtur, vt docet Calderinus in consil.5.in titu. de præbend.& Cardinalis. in consil. 120. in fin. & in dubio non præsumitur quis iuri suo renuntiare, vt in cap. super eo.de renunt. & not. Bald. in. l. 1. notab.1. C.de edicto Diui Adria.& Decius in dict. consil.460. nu. 6. & in nostra specie nullum verbum fit de renuntiatione expressa, præsertim quòd in materia prorogationis iurisdictionis requiritur expressus consensus ambarũ partium, nec sufficit tacitus vtputa si nõ opponatur exceptio: imò nec sufficeret expressus consensus vnius partis iuxta text. iuncta glos. verb. Expressus. in.c.statutum.§. in nullo quoq; de rescriptis in. 6. Ergo ex eo solo quòd creditor cõparuit, & intentauit viam ordinariam vilus non est expressè cõsentire illi viæ; & renuntiare viæ executiuæ, nam per talem actum solummodo inducitur tacitus consensus iuxta glos. dict. cap. statutum. §. in nullo. ex quibus constat pro hac nostra opinione facere doctrinam glos. in Clem. sæpè. de verb. significa. verbo, Partibus, quæ pro contraria parte solet adduci, nam gl. illa tenet necessarium esse expressum consensum ambarum partium, vt visum sit renuntiari viæ summariæ & ita etiam tradit Romanus in dict. consil. 133. ergo non sufficiet tacitus, & ad hæc fuit reducenda quæ in isto articulo adducit Anto. Gallesius. Tract. ad formul. oblig. camer. 3. particula. quæst. 2. nu. 4.

32 ¶Item executionem impedit quælibet exceptio, quæ de iure communi opponi poterat, quando renuntiatio beneficij dictarum legum Regni facta fuit à creditore tempore quo contraxit: nam propter talem renuntiationem ẽsti quælibet exceptio opponi poterit, cum quilibet possit fauori suo renuntiare, vt in.l.si quis in cõscribendo. C. de pactis: nam quod lege fieri potest, pacto etiam partium fieri poterit, vt in. l. fin. C. de fideiussoribus. & notat glossi.in Rubric. C.de decretis ab ordine faciendis. libr. 11. sed per legem in lucri potest, quòd vltra exceptiones in prædictis legibus contentas alia quælibet obijci possit, ergo & per pactũ

33 partium. Et facit etiam, q̃ si aliquid euidenter ex instrumento appareat, quod illud reddat inefficax, poterit contra instrumentum opponi, & executionẽ impediet, vt cum pluribus resoluit Roder. in.d.l. post rem iudicatã. in declaratione. ¶. Regni.in. §. sed pro euidentia, num.51.

¶Item

c. fin. [illegible] 12. nº 34. Sesbast. de [illegible]
Cle. c. c. 21. nº 19 cum seqq

34 ¶Item executionẽ impedit exceptio offerendi rationes, quãdo tutor vel curator instrumẽto publico promisit reddere rationes cum consignatione reliquorum, quod vulgo dicitur, Dar cuẽta con pago, prout quotidie in instrumẽto tutellæ vel curæ à tabellionibus apponitur, ita cõsulit Alexander in cõsil.192.lib.7.sequitur Baeça in Tract. de decima tutoris.c. 2.nu.168. [* Item executionem impediet exceptio, scilicet, q̃ à tabellione non fuit appositahora in qua facta fuit executio q̃ requiritur alioquin executio nulla iudicatur iuxta.l.21.tit.21.lib.4.Compilationis.] ¶Item executionem impediunt nedum exceptiones suprà relatæ verumetiã quæcũq; aliæ exceptiones legitimæ intra decem dies probatæ, quæ colligi poterunt ex Roder. vbi suprà, Castell. Cisneros, Anto. Gomez. l. 64. Tauri. Couarruu. d.c.11. Didac. Perez. vbi suprà, Cabal. vbi suprà, & Gallesio vbi suprà, particula. 4. q.1. Nam per prædictas leges.1.&.2.tit.21. lib.4.Recop. Non remouentur exceptiones legitimæ, sed solũmodo friuolæ, vt constat ex verbis. dict. legis. 1. ibi, Tal que de derecho se deua recebir, &c. & ex verbis.d.l.2.ibi, O legitima excepciõ. & ita planè apparet, in prædictis legibus legitimas exceptiones non reijci, sed tantum restringi terminum, intra quẽ probari debeant, secundum Roder. in. d. §. pro equidẽtia. nu.13.&.44. Didac. Perez in. l.41. tit.8.lib.3.Ordin. in glo. verb. Que de derecho se deua recebir, &c. & in.l.5.eod.titu.& lib. in gl. verb. No seyẽdo legitimas las excepciones. quidquid contradicat Auend. in Capitibus prætorum.1.p.c.16. nu.4.& in Tract.ad.l.4.&.5.nu.27. Cuius opinio cõfunditur ex verbis dictarum legum suprà expẽsis, quibus non satisfacit. cum aliæ plures exceptiones præter contentas in.d.l.1.&.2. cognitæ sint à legibus Castellanorum, & satis ex suprà resolutis cõstat. ¶Aduerto tamen q̃ suprà dictæ, & aliæ legitimæ exceptiones contra executionẽ admitti debẽt, nisi ante quàm proferretur sententia (cuius virtute executio petita fuit) fuerint allegatæ per reũ in processũ, & eis nõ obstãtibus sequuta fuit cõdemnatio: nã postmodũ, si in executione prædictæ sentẽtiæ oppositæ fuerint, admitti nõ debẽt: nã obstabit res iudicata, & repulsus agẽdo debet repelli excipiendo, secũdum Innocẽtium in. c. fi. de ordine cognitionũ. & Paul. Castr. in.l.1. C. de ordine cognitionũ. col. 4. & Alex. in. l. ex diuerso. §. fi. ff. soluto matrim. quos refert & sequitur Auẽda. in Tract. ad. l. 4. &. 5. nu. 49. [* Et resoluit Caualcanus in decisione. 45. nu. 64. &. 65. & Ioan. Gutierrez de Iuram. Confirm. 1. p. c. 2. n. 9. & Azeuedo in. l. 4. tit. 21. lib. 4. Recop. n. 152.] & de exceptionibus impediẽtibus executionẽ sat dictũ est pro instructione iuuentũ.

36 Porrecto libello oppositionis à debitore coram iudice, modo & forma vt habes in processu executiuo in fin. à sermone Hispano fulminato, iudex præcipit cõpia eius creditori exhiberi: cui creditor satisfaciet, & deinde debitor debet producere articulos super suis exceptionibus probãdis, & testes, & instrumẽta: idéq; faciet creditor, si sibi necesse fuerit aliquid

37 probare. Teneturq; debitor intra illos decẽ dies suas exceptiones probare, nec sufficient testes iuratos esse intra terminũ decem dierũ, sed requiritur intra dict̃ terminum examinatos esse: nam tẽmino illo elapso examinari nõ poterũt, vt cũ Baldo & Dominico resoluit Auend. in Capitibus prætorũ. n. p. c. 16. ante numerum primum. Palac. Rub. nu. 40. & Castellus, verbo, Passados in. l. 64. Tauri. Et ratio est, quia terminus iste absq; ministerio iudicis cõcessus est à iure: secus tamẽ est in termino probatorio à iudice concesso, iuxta ea quæ retulimus suprà in. p. huius tomi. nu. 8. & 9. tempore circa declarationem sẽtẽtiæ interlocutoriæ in versic. con plazo y termino. & in specie ita resoluit Didac. Perez, in. l. 5. tit. 8. lib. 3. Ordi. col. 1110. quamtamen opinionẽ verã esse oppinor alia ratione, nẽpè quia terminus ille decẽ dierũ pro forma à. d. l. 19. assignatur, & est tã breuis, q̃ nulla ex causa breuiari, & restringi

Universidad de Deusto
Biblioteca

stringi possit: quod est verum quãdo culpa debitoris intra decẽ dies testes non fue-
38 rũt producti,& examinati: secus verò esset, quando culpa iudicis vel notarij intra terminũ non fuerũt examinati: nã tũc elapso termino examinari poterũt secundũ Palac. Rub. Castellũ & reliquos Docto. vbi suprà. Requiritur tamẽ ad hoc vt præsumatur culpa iudicis, vel tabellionis id cõtigisse, q̃ fuerit eis à parte protestatum: alioqui absq; protestatione in termino facta non præsumitur culpa in iudice vel notario, secundum Bald. in l. properandũ. §. sinautem alterutra. C. de iudicijs. Areti. nu. 51. & Felin. nu. 23. in c. licèt causam. de probationibus. practicam Ferrariensem in Rubrica de forma opponẽdi contra testes. §. sunt quæ. n. 47. At verò si debitor
39 suas exceptiones probare velit per cõfessionẽ partis aduersæ elapso termino decẽ dierum bene poterit id facere, vt latè resoluit Rodric. in. d. l. post rem. §. sed pulchrũ dubium est. & Didac. Perez. in l. 5. tit. 8. lib. 3. Ordin. col. 1108. Oppositam tamen sententiam erudite optimis fundamentis defendit Auend. in Capitibus prætorum. 1. p. c. 16. n. 2. & ibi satisfacit fundamentis in contrarium adductis & in suis responsis in responso. 18. Cuius opinioni consentio, & vltra eum pro hac vera opinione expẽdo verba text. in d. l. 2. tit. 21. libro. 4. Recop. ibi, (Saluo si dentro de diez dias mostrare la tal paga o legitima excepció, por otra tal escriptura, o por aluala, que haga fe, o por confesion de parte, o por testigos, &c. quibus verbis satis conuincitur elapso termino decem dierum nedũ aliud genus probationis excluſum, verumetiam cõfessionem partis aduersæ, præsertim quod in actis iudiciarijs cõfessio attenditur tanquam probatio, vt tradidimus suprà, in. 1. Parte, huius primi To-
40 mi. 10. Tempore. n. 13. quam. l. regiam in prædictis verbis post primam huius operis editionem vidi expẽsam pro dicta nostra opinione ab Auendanio in suis responsis, responso. 18. n. 5. in fi. & hæc nostra opinio probatur ex doctrina Pauli Castrensis in. l. in cõtractibus. §. illo, videlicet. n. 4. C. de non ·mer. pecu. dum docet q̃ si datus fuer ·minus alicui ad probãdum, & intra m non probauerit, postea nõ erit audiendus ponens positiones aduersario, sicut non esset audiendus qui post terminum offerret testes, quia confessio illa est quędam species probationis, & huiusmodi positiones admittendas non esse post lapsum certi termini assignati ad producendas quascũq; prabationes, resoluit Iacobus Menochius libr. 1. de arbitrarijs. q. 35. n. 25. referẽs Angel. Geminianũ, Bald. Curtium seniorem, idem tenentes.
* [Huic tamẽ resolutioni repugnat text. in. l. 72. tit. 4. lib. 3. Compilationis, vbi disponitur q̃ si debitor petierit in quacũq; parte litis etiam post lapsum decem dierum, q̃ creditor præstet iuramentum calumniæ cõpellendus erit à iudice ad illud præstãdum. Quæ obiectio omissa fuit in hac secunda editione ex obliuione typographi, & substinendo nostram opinionem prædictæ legi. 72. non satisfacit dicere, dictam. l. sitam esse sub titulo speciali De los adelãtados. & per consequens nõ extẽdi ad alios iudices, Corruit enim hæc interprætatio ex his quæ annotasti infrà huius. 4. p. c. 4. nu. 2. Displicet etiam alia interprætatio, scilicet. l. illam. 72. correctã esse per prædictam. l. 2. tit. 21. lib. 4. Cõpilationis: Nam licet. d. l. 72. prior sit in situatione est tamẽ posterior in promulgatione. Quare defendendo nostram opinionem ad dictã. l. 72. erit dicendũ q̃ licet actor possit cõpelli ad præstandum iuramentum calũniæ ad instantiam rei executati, quãuis petitum sit post lapsum decem dierũ, non tamen erit supersedẽdum executiõi, licet exceptio rei per illud probetur, nec executio impedietur, cum iam reus probaret suas exceptiones per confessionẽ actoris extra debitum tempus factã, quia lex. 72. hoc nõ dicit, & tamen. d. l. 2. expresse prohibet exceptiones rei cõtra executionẽ obiectas probari non post lapsum decẽ dierũ, etiam per confessionẽ actoris, præsertim q̃ melius esset tale iura-

tale iramẽtum calũniæ tolli propter periuria vitãda, vt cũ iudicio cõsulit Marãta de ordi. iudi. 2. p. sexti partis. actu. 1. n. 11.]
¶ Sed si reus dixerit, testes (quibus suas exceptiones probare debet) extra diœcesim vel regnũ esse, tenetur statim exprimere locũ, in quo testes prædicti sunt, eos nominãdo, & iuramẽtum calumniæ præstãdo: & si adfuerint extra diœcesim, aquen de los puertos, conceditur ei, terminus vnius mensis: si verò adfuerint allẽde los puertos, intra regnũ tamen cõceditur terminus duorũ mensium. Sed si adfuerint extra regnũ, datur ei terminus sex mensium, præstareq; debet cautionẽ de soluendo tantundem debiti principalis, si intra dictum terminũ præfixum suas exceptiones non probauerit: nihilominus tñ interim, quia prædictæ exceptiones probatæ non fuerũt intra terminũ decem dierum iudex præcipit fieri vltimam executionem de trãce y remate, & quod creditori soluatur præstãdo cautionem: quod si debitor probauerit suas exceptiones intra terminũ præfixũ in sententia vltimæ executionis, solutũ debitori reddet cum duplo nomine interesse. Hæc praxis præscribitur in. l. 2. tit. 21. lib. 4. Reco. & notat Ioan. Gutierr. in Repet. l. nemo potest. n. 437. ff. de legat. 1. nec intelligas q̃ si debitũ contẽtum sit in instrumento publico q̃ debitor teneatur eius solutionẽ probare per aliud instrumẽtum publicum, vel per quinq; testes iuxta speciem text. in. l. testiũ. C. de test. & in. l. 32. tit. 16. p. 3. nam. d. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. disiunctiuè requirit q̃ solutio debiti probetur, vel per aliud instrumẽtum, vel per cõfessionem, vel per testes, qui duo sufficient,
41 vt in. c. in omni negotio de testibus. ¶ Cęterũm si debitor suas exceptiones intra decẽ dies probauerit, iudex proferet sententiam annullando executionẽ factã, cõdẽnando q; creditores in expensis, cuius sententiæ absolutoriæ formã habes infra, in processu executiuo sermone Hispano,
42 fulminato. ¶ Si verò debitor intra decẽ dies exceptiones nõ probauerit, iudex proferet sententiam vltimæ executionis, cõfirmãdo executionem factã, condẽnando q; debitorẽ ad solutionem debiti principalis, & expensarũ. Cuius sententiæ condẽnatorię formã habes infra, in. d. processu sermone Hispano fulminato. Et tunc datur
43 quartũ præconiũ, & bona sic vẽdita adiudicãtur licitãti, & ex eorũ prætio creditori soluitur: & si debitor à tali sentẽtia appellauerit, nõ obstãte appellatione iudex præcipiet solutionẽ creditori fieri, dũmodo creditor præstet cautionẽ secũdũ formã. l. Toleti, id est, q̃ si apud suprema tribunalia sentẽtia executionis reuocata fuerit, restituet debitori bona executioni mãdata cum duplo. quæ lex Toleti habetur in. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. nam appellatio interposita à sentẽtia vltimę executionis, id est, de trãce y remate, nõ habet effectũ suspensiuũ, sed deuolatiuũ tantum. Et ita si causa executionis delata fuerit ad suprema tribunalia per viã appellationis post solutionem creditori factã, & ibi inuentũ fuerit q̃ auctio publica non fuit facta secundum formã præscriptã in. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. vel secundum aliam formã more regionis receptã, quamuis iurę optimo & iustè executio facta fuit, tunc reuocatur ipsa iudicis pronũtiatio, & tota executio facta: mãdaturq; omnia bona iure executionis capta debitori restitui, absq; vllis expensis, dũmodo debitor prius soluat creditori quãtitatem nominatim expressam in instrumẽto præstita cautione fideiussoria ab ipso creditore de iudicio sistẽdo, & iudicato soluẽdo quo ad receptionem indebitæ pecuniæ, iuxta formã
44 d. l. Toleti. Aliquando tamen omitti solet illa clausula de fideiussoribus, quoties supremi iudices suspicãtur, nullam dẽfensionem aduersus instrumentum competere debitori, & ista praxis ortum habuit à. l. fi. §. fi. ff. de eo q̃ metus causa, quã ad hoc citat Alex. & Iaf. num. 12. in. l. à Diuo Pio. §. in vẽditione. ff. de re iudicata: & eã agnoscit Couar. lib. 2. Variar. c. 11. nu. 3. & trãscribit Didac. Perez, in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordi. gl. 1. col. mihi 1071. vbi in col. sequẽ-

tire-

ti resoluit eãdem praxim obseruãdam fo re, quoties ad cõsistoria ciuitatum causa executionis defertur per appellationẽ, in causis nõ excedentibus decẽ millia ma rapetinorũ, iuxta text. in l. 7. tit. 18. lib. 4. Re cop. Et qualiter in gradu appellationis au ditores Regij procedant quãdo ad eos de fertur processus executiuus, ponit Mon terrosus in sua pract. Tract. 5. ca. 5. fol. 85.
45 pag. 2. ¶ Solet etiã iudex, coram quo exe cutio petita fuit, antea q̃ proferat senten tiam vltimæ executionis, tanquã suspe ctus recusari: quæ recusatio de iure fieri potest, qa huiusmodi iudex est plus quã merus & nudus executor cũ habeat facul tatem pronũtiandi, & per cõsequens iuris
46 cognitionem, ideoq; recusari poterit, se cundum glo. in c. nouit de appellationi bus. verbo. Debuisset. & ibi notãt Imola, Panorm. & Præpositus, nu. 7. Archidia. & Præpositus in §. ab executore. 2. q. 6. quæ recusatio erit formãda eo modo quo di xim⁹ in 1. p. huius. 1. Tomi in. 10. Tepore.
47 Aduerte etiã, q̃ si bona executioni mãdata (in publica subhastatione distra cta) nõ sufficiant ad solutionẽ debiti, tũc datur præceptum iudicis cõtra fideiusso rem de euictione, id est, de saneamento, vt debitum cum expensis soluat, aliàs in carcerem detrudatur: quod præceptum aliàs dari nõ debet, quia fideiussor de eui ctione datus fuit in subsidium.
48 Aduerte insuper, q̃ debitor poterit ex cõsuetudine huius Regni bona mobilia distracta in publica subhastatione ad in stãtiam creditoris retrahere intra triduũ: bona verò immobilia intra nouẽ dies, se cundum Didac. del Castillo in l. 70. Tau ri. verbo, El rematte. Tamen supremi iudi ces solẽt longiorẽ dilationẽ debitoribus cõcedere ad extrahendam rem legitimè veditam in publica subhastatione absq; fructuũ restitutione, cum id potius ex gra tia, quàm ex iuris rigore faciant, secũdum Couar. in lib. 2. Variarũ. c. 11. n. 3. Vnde cõ stat, q̃ terminus quãtuor annorũ, quem vulgares solent dicere se habere ad retra hendam rẽ in publica subhastatione ven ditam nõ procedit, nec de iure, nec de cõ suetudine: quia talis retractus fieri non potest, nisi iudicibus supremis ex aliqua iusta causa visum fuerit, aliquã dilationẽ debitori cõcedendam fore, vt putà quan do res distracta fuit non iusto pretio, vel quãdo illa venditio pignorũ facta fuit ali cui licitatori, vt statim pignora traderet creditori, secũdum Couar. vbi suprà, & se quitur Dida. Perez. in d. l. 4. tit. 8. lib. 3. Or din. col. mihi. 1072. vbi in col. sequenti in quit, in hac specie melius cautum esse cre
50 editori, q̃ non subroget licitatorẽ, vt præ sumptio fraudis euitetur, & vt sibi bona distracta sine circuitu applicẽtur si vtatur cõsilio iurisc̃onsulti in l. à Diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iudicata. nẽpè q̃ petat addictionẽ bonorũ, & non supponat ter tium licitatorem, mihi autẽ videtur ma gis cautum fore creditori, si ipsemet emat pignora capta pro executione iuxta tex. in l. 2. C. si in causa iudicati pignus captũ sit & ita cõsuluit Paulus Castrens. in l. à Diuo Pio. §. si pignora. n. 1. ff. de re iudi. & sic fieri posse tenet glos. in d. §. si pigno ra, & ibi Bart. & cæteri Bald. in l. ordo. n. §. C. de execut. rei iudic. sic enim euita tur illud incõueniens resurgens ex simpli ci addictione pignoris pro re debita, fa cta à iudice, quòd si minus valet, residuũ petere non poterit victor iuxta glo. Bart. & reliquos in d. §. si pignora. si autem pi gnus sit maioris æstimationis, & simplici ter adiudicetur victori, in totũ adiudica tio viciabitur secundum Bart. in l. si non sortem. §. si centum. n. 6. ff. de cõdict. indeb. & ibi Fa. n. 1. & in l. si is ad quem. n. 17. ff. de acquir. hæred. idcirco cautius erit emere pignus publicè, quàm petere illud sibi dari in solutum. si tamen quis remedio adiudicationis maluerit vti eã petere de bebit, vel à iudice factam acceptabit sub protestatione Fallonis in l. non solum. §. morte. n. 48. ff. de operis noui nuntiat. nempè q̃ protestetur, q̃ si pignus minus valebit, residuũ possit petere, vel si sibi ab alio euincatur, q̃ nõ discedit à prima obli gatione. Ordo supradictus obseruatur quando

quando proceditur via executiua inter ipsum creditorem, & debitorem principalem, vel eius hæredem: aliter tamẽ pro ceditur, quando alius tertius cõparet pro suo interesse, ideò opportunè agendũ erit qualiter in tali casu procedi debeat.

Ex Capite Quarto.

SVMMARIA.

1 *TErtius oppositor, qui alicui executioni pro suo interesse opponitur, ad probationẽ sui iuris cum termino ordinario admittendus erit: & executioni interim supersedetur.*
2 *Tertius oppositor de iure cõmuni summatim de iure suo docere debet, sed de iure regio nõ adstringitur statim de iure suo docere, sed via ordinaria.*
3 *Quæ habẽt locũ in tertio oppositore, qui sententiæ executioni mãdatæ se opponit, habent etiam locum in eo, qui instrumenti executioni se opponit.*
4 *Vxor habens specialem hypothecam in aliqua re, & in reliquis generalem, non potest impedire executionem posterioris creditoris factam in alijs bonis ab illa speciali nisi eam ad solutionem dotis non sufficere prius constiterit.*
5 *Excussio in hypothecis de qua in Authen. hoc si debitor. habet etiã locum in hypotheca dotali.*
Tertius oppositor nõ impedit executionem à posteriore creditore petitam, quando debitor haberet bona sufficientia ad solutionem prioribus & posterioribus creditoribus faciendam, si petens id probet.
6 *Creditor prior in obligatione, & posterior in solutione præferendus est ei, qui posterior est in obligatione, licèt prior in solutione.*
7 *Creditor ex iusta causa ante diem agere valet.*

Caput Quartum, De Tertio oppositore.

SVpradictus modus procedẽdi in exequendis instrumentis publicis, & priuatis recognitis obseruatur inter ipsum creditorẽ petentẽ executionem, & inter debitorẽ
1 principalem vel eius hæredẽ: Cæterùm quando alius tertius oppositor comparet pro suo interesse, asserẽs bona executioni mandata sibi cõpetere, & in eis ius efficatius habere, seque præferendũ esse cæteris creditoribus in prædictis bonis executioni mandatis, vt putà si vxor pro sua dote, vel alij creditores magis priuilegiati cõpareant, statim, & incontinenti iudex admitti oppositionem, teneturq; causam ad probationem cum termino ordinario recipere, & via executiua efficitur ordinaria: copiaq; oppositionis primo creditori, & alijs datur, articuli porriguntur, testes & instrumenta producuntur, executioniq; interim supersedetur. Et licèt de
2 iure communi tertius oppositor summatim & intra breue tẽpus de iure suo docere deberet, & quod ex prædicta executione damnũ sibi fieret, iuxta text. in c. veniens secũdo, de testibus. & ibi Panor. & Felin. cõmuniter omnes ex Couar. in Practicis quæstionibus. c. 16. n. 1. hodie tamẽ de iure regio tertius oppositor cõpellendus non erit statim docere de iure suo, sed causa recipienda erit in continenti ad probationẽ cum termino ordinario, & de via executiua ordinaria efficitur, iuxta tex. in l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopila. quæ l. licet situetur sub titulo speciali de los adelantamientos, eius tamen dispositio extẽditur ad quoscũq; aliosiudices, cũ nulla

alia maior specialitas versatur in illis, quã in alijs: præsertim q̃ quando Rex rescripsit vni præsidi, omnibus cẽsetur rescripsisse, secundũ Bartol. in. l. relegatorum. ff. de interdict. & releg. §. interdicere. n. 3. & ita prædictam. l. regiã intelligit Ioannes Gutierrez in repetit. l. nemo potest. nu. 391. ff. delegat. 1. Et quãdo iste tertius oppositor admitti debeat, tradit elegãter & copiosè Doctor Castellus in. l. 64. Tauri in verbo, Appellaciõ. & resoluit Couar. in Practicis quæstionibus. c. 16. vbi nu. 4. firmat hunc tertium oppositorẽ impedire executionẽ ab alio petitam, & pignorum venditionẽ, vel possessionem, in quibus facta fuit executio, quãuis se opposuerit post sententiã vltimæ executionis latam, & hanc opinionẽ prius tenuit Gregorius Lupus in. l. 11. tit. 14. part. 5. in glossa. 1. qui satisfacit text. in. l. is à quo. ff. de rei vend. & in. l. penultima. ff. de petitione hæredi. & latius tradit Castellus in dict. l. 64. Tauri glossa verbo, Appellacion. versicul. Se allegue, & iuxta hanc oppinionẽ respõdidi dũ de isto articulo Madritij fuissem interrogatus à quodã peritissimo causidico eum in praxi habente, quidã enim iudex criminum curiæ nolebat admittere oppositionẽ cuiusdam coniugatæ factam pro sua dote exigenda cõtra executionẽ in bonis mariti factã virtute instrumẽti publici, ex eo quòd se opposuit illa coniugata post sententiã vltimæ executionis ante venditionem pignorum, & solutionẽ factam petenti executionem, causidicus vxoris allegabat iudici dictam. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopilat. iudex verò asserebat. l. illam intelligendam esse quando tertius se opponeret ante sentẽtiã vltimæ executionis, deinde asserebat legẽ prædictam procedere solum modo in executione facta virtute sententiæ, non verò quãdo virtute instrumenti, Respondidi causidico quòd satisfaceret primæ difficultati iudicis pernotat à Gregorio Lopez in dict. l. 11. & à Couar. in dict. c. 16. ex cuius doctrina posset etiam satisfacere secundæ difficultati: nã in dict. c. 16. in fin. inquit, 3 omnia contenta in illo capitulo procedere, quando tertius se opponit executioni instrumentorũ: nam executio instrumẽti æquiparatur executioni sententiæ, secundum Bartol. in. l. cum vnus. in fine. ff. de bonis autor. iudic. possid. & Bald. in l. fin. col. 2. eod. tit. quod esse notandum dicit Rebuffus in Tracta. de literis obligat. artic. 1. gl. 9. n. 42. Et quãdo vxor pro dote præferenda sit reliquis creditoribus traditur in. l. assiduis. & in. l. fin. C. qui potiores in pignore habeantur, quibus conuenit. l. 33. tit. 13. par. 5. & latissimè resoluit Coua. omnino videndus in libr. 1. Variarum resolutionum, cap. 7. Circa quem articulum aduerte, quòd si vxor habuerit specialem hypothecam in vna re mariti pro dote, & generalem in reliquis bonis mariti, non poterit impedire executionem posterioris creditoris factam in alijs bonis, sed tantum factam in illa re speciali ter sibi hypotecata nisi prius cõstiterit, rem illam speciali hypotheca obligatã ad solutionem dotis non sufficere iuxta 4 text. in. l. 2. C. de pignoribus quem text. etiã in hac specie hypothecæ dotalis procedere firmat Bald. ibi. & Romanus in consil. 187. Rippa. in. l. priuilegia. n. 19. ff. 5 de priuilegia. creditorum. & Aimon Cravet in consi. 77. nu. 15. Nam discussio requisita, in alijs hypothecis, de qua in Authentica hoc si debitor. C. de pignoribus. necessaria etiam est in hypotheca dotali, secundùm gl. in. l. vbi ad huc. verbo, Qui potiora. C. de iure dotium. quam testatur cõmuniter receptam. Iaff. in. l. si constante. num. 201. &. 208. ff. soluto matrimonio. & ita fuisse pronũtiatum in Granatensi prætorio semel & iterum concordi iudicum suffragio dicit Couarr. lib. 3. Variarum. cap. 18. num. 3. omnino addendus. d. l. 2. C. de pignoribus. ex quibus fit quòd si debitor contra quem petita fuit executio habeat bona sufficientia ad satisfaciendũ prioribus creditoribus, & etiam petenti executionem, & iste petens executionem hoc probet, quòd tunc exceptio tertij oppositores tanquam malitiosè oppo-

sè opposita non erit admittẽda, ita tum glo. & communiter in cap. suscitata de officio delegat. tradit Couar. in pract. quæstionib. cap. 16. nu. 2.

Aduerte etiã ad singularẽ speciẽ facti de isto tertio oppositore quotidie in praxi cõtingentẽ, vt putà vnus habebat obligationem cõtra aliquem cũ hypotheca bonorũ, quę fuit celebrata vltima die mẽsis Ianuarij, anni. 1581. & solutio eius destinata fuit in diem Paschatis Resurrectionis eiusdẽ anni. 1581. & celsit dies solutionis, debitorq; petijt executionẽ aduersus debitorẽ, & facta fuit in bonis eiusdẽ, & in isto debito cõsumebatur totũ patrimonũ debitoris: & alter tãquã tertius se opposuit executioni asserens se præferri debere in illis bonis, quia cõtra debitorẽ aliã obligationem habebat cũ hypotheca bonorũ celebratã prima die mẽsis Ianuarij, anni. 1581. cuius solutio destinata fuerat in diem Ascensionis Dei Optim. Maxim. eiusdẽ anni. 1581. ac ideo cum eius obligatio esset prior in tẽpore, & per cõsequens potior in iure, asserebat se præferendum esse in prædictis bonis. Ex aduerso tamen objiciebatur ei quod non erat audiendus: nam licèt eius obligatio esset, prior in tẽpore, tamen dies solutionis nõdum cesserat, quo circa audiri non debebat, iuxta text. in. l. 1. C. de cõditione ex lege. & in. l. qui mandauero. in princ. & in. l. eum qui calendis. ff. de verb. oblig. Vnde pro resolutione huius articuli dicendum est, q̃ in 6 proposita specie is, qui prior fuit in obligatione quãuis posterior in solutiõe præferendus est ei, qui posterior fuit in obligatione licèt prior in solutione, per text. notabilẽ in. l. 1. ff. qui potiores in pignore habeantur. ibi, Non vtiq; solutionũ seruanda sunt tẽpora, sed dies cõtractæ obligationis. cui text. addendus est Rippa in. l. priuilegia. ff. de priuilegijs creditorũ. Ad idem est melior text. in. l. qui balneũ. §. 1. ff. qui potiores. facit etiã text. in. l. potior. §. videamus. & in. l. iuntius. ff. q̃ potiores. Neq; huic veræ resolutioni obstat, q̃ dies solutionis nõdũ cesserat, & sic videbatur 7 ante diem nõ posse agi: nã respõdeo, q̃ data legitima causa, putà quia debitor erat suspectus de fuga, vel quia eius patrimonium cõsumebatur in debito posteriori, tunc enim ante diẽ agi potest, iuxta text. in. l. quęsitũ. ff. de pignoribꝰ, & in propria specie ita resoluit Roderic. asserẽs se semper ita obtinuisse in. d. l. post rem iudicatam. limitatione. 7. nu. 4. & Panus de pignor. 4. p. nu. 15. tametsi oppositum teneat Didac. del Castillo in. l. 64. Taur. in glo. fin. aduertẽdum tamẽ est q̃ licèt quãdo tertius se opponit pro suo interesse executioni factæ in bonis debitoris de via executiua efficiatur ordinaria quo ad ordinem procedẽdi iuxta dictam. l. 41. titul. 4. lib. 3. Recop. tamen quo ad decisionem causæ finis qui petit executionẽ fuerit præferendus, iudex iuuebit q̃ in executione petita procedatur pronũtiando sententiam vltimę executionis de trance y remate, & idem obseruãdum erit in quocunq; loco in quo inter creditores qui se opposuerũt fuerit positus ille, qui executionem petijt, nam respectu eius, & quo ad solutionẽ sui debiti semper iudex pronũtiare debebit, q̃ in executione procedatur & sibi soluatur, nec appellatio ab alijs creditoribus interposita impediet executionẽ vltimã, sed et erit satisfaciendum: nec obstat doctrina Panorm. in. c. super eo de offic. deleg. qua docet statutum remouens appellationem quo ad instrumentũ guarentigium non censeri remouere quo ad tertium oppositorem: nã d. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recop. loquitur tãtum quo ad ordinem procedendi, vt supra diximus. Aduerte etiam q̃ iste tertius oppositor poterit se opponere coram iudice requisito pro executione alicuius instrumẽti, vel sententiæ faciendã, ab alio iudice requirente, vel coram mero executore, & erit admittendus, nec debet remitti ad iudicem requirentem, vt coram eo se opponat, ita resoluit Couarr. in pract. qq. c. 16. num. 5. & iam ego sic semel & iterum in praxi obtinui.

Contingit aliquando, aliquem plures

creditores habere, nec bona sibi suppetere ad satisfaciendum omnibus, & pro debitis est in carcere detentus: tunc enim est proditum sibi quoddam remedium à lege, vt dimittatur à carceribus, nempè cessio bonorum, de qua opportunè erit videndum.

Ex Capite Quinto.

SVMMARIA.

1 *Ex duodecim tabularum lege petilia sublata est, & ea cautum, liberum hominem ob creditam pecuniam in vinculis non detineri.*
2 *Homines liberos non dandos in seruitium aut pignus creditoribus.*
3 *Debitor bona possidens nunquam ad carcerem ducitur, is tamen carens vinculis detinendus.*
4 *Debitor redituum regalium, & si bona possideat carcerem mãcipandus erit: nec cessione bonorum vti poterit.*
5 *Debitor nisi in carcere detentus bonis cedere non potest.*
6 *Cessio bonorum illius qui ad vnius creditoris instantiam carcere detentus est, cæteris omnibus creditoribus nocet, qui nec tunc citandi erunt.*
7 *Cessio bonorum absque aliquo ignominioso actu fieri debet.*
8 *Debitor vt bonis cedere valeat, debitũ prius confiteri, aut de eo condemnari debet.*
9 *Cedens bonis ea omnia creditoribus dimittere tenetur præter quotidianas vestes, & instrumenta necessaria suæ artis.*
10 *Cedens bonis cautionem iuratoriam præstet de soluendo ære alieno, quando ad pinguiorem deuenerit fortunã.*
11 *Effectus cessionis bonorum est, quòd deueniens ad pinguiorem fortunam soluat debitum alimentis necessarijs prius sibi seruatis.*
12 *Debitor qui cedit bonis nec naturali nec ciuili obligatione liberatur, sed exceptionem sibi parat.*
13 *L. 3. titul. 15 part. 5. qualiter intelligenda.*
14 *Cedens bonis licèt actibus ignominiosis in animæ iudicio soluere tenetur cum potuerit.*
15 *Beneficio cessionis bonorum renuntiari non potest, etiam si cum iuramento renuntiatio fiat.*
16 *Beneficio cessionis bonorum non gaudet cedentis fideiussor.*
17 *Debitor alicuius obligationis descendentis ex delicto non gaudet cessionis beneficio.*
18 *L. 9. tit. 16. lib. 5. Copi. quomodo intelligenda.*
19 *Commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem, non procedit in nobilibus.*
20 *Olim debitor tradebatur creditoribus, vt eis inseruiret, donec debitum solutum esset arbitrio iudicis.*
21 *Debitor in carcere detinetur donec cedens bonis catenæ renuntiet, & tunc creditori tradendus, vt ei inseruiat collo torque ferreo apposito.*
22 *Qui per sex mensiũ spacium in carcere remansit cessionem bonorum censetur ipso iure fecisse, vt creditori tradi valeat cum torque ferro.*
23 *Circa cessionem bonorum vnius cuiusq; loci consuetudo seruanda.*

Caput

Caput Quintum, De cessione bonorum, quæ vulgo dicitur, cesion de bienes.

1 LEge Petilia sublata fuit lex duodecim tabularum, qua fuit cautum, ne quis ob pecuniam creditã in vinculis detineretur, sed eius bona nó corpus essent obnoxia debito, & creditori, vt refert Titus Liuius Decadé. 1. lib. 8. & inde Imperatores decreuerũt ne debitores liberi darentur in seruitium aut in pignus creditoribus, vt in l. ob æs. & in Authética. Imò. C. de actionibus & oblig. & in Authent. vt nulli iudicum. §. quia verò. colla. 9. & in. l. 2. C. quæ res pignori obligari possunt. & in ca. 2. de pignoribus. tradit Baeza in Tractat de inope debitore. cap. 1. nu. 6. in quo
3 Tract plura de hac materia congerit, Sed circa solutionẽ debitorũ faciendã autoritate iudicis obseruatur, q̃ si debitor bona posiderit nuunquam ad carcerẽ ducatur iuxta tex. in. l. à Diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudicata. & in. c. peruenit de fideiussoribus. si tamen bonis caruerit, publicis vinculis detinẽdus erit, iuxta gl. in. l. 3. §. tutores. ff. de suspectis tutoribus. quã testatur cõmuniter receptam Alex. in. d. §. in vẽditione. & Aret. in. l. mar. tũ. §. elegãter. n. 7. ff. solu. matri. & Rippa. in l. in obligatione. ff. de pigno. nu. 20. & plures alij relati ac recepti à Baeza, vbi
4 suprà, in. d. c. 1. n. 26. tamen si debitũ fuerit ratione redditũ regaliũ quannis debitor bona habuerit pro solutione mittendus erit in carcerẽ, donec soluerit iuxta text. in. l. nemo carcerẽ. C. de exactoribus tributorũ, nec poterit vti beneficio cessionis, vt in. l. 5. tit. 19. lib. 9. Reco. Et si plures habuerit creditores, nec bona sibi suppetant ad eis satisfaciendũ, & in carcere fuerit detentus, tunc proditũ est quoddã sibi remediũ à. l. 1. C. qui bonis cedere possint. Cui cõuenit l. 4. tit. 15. p. 5. nẽpè cessio bonorũ: & quid sit cessio bonorũ. & quæ requirãtur ad eius validitatẽ, & quido, e
5 nem facere nó posse nisi eũ, qui carcere fuerit detentus ad instãtiam creditorum, vel saltim ad petitionem vnius ex pluribꝰ: quæ cessio omnibus præiudicabit, secũ
6 dum Doct. cõmuniter, præsertim Henricũ in. c. Oduardus de solutionibus. & in. l. 4. & ibi Doct. ff. de cessione bonorum. & in. l. 3. titul. 15. par. 5. Salicetus in. d. l. 1. n. 4. Guido Pap. consilio. 124. nu. 7. nec tunc alij creditores necessario citandi erunt, secũdum Petrum Iacob. in practica. rubrica de cessione bonorũ. & Couar. libr 2. Varia. c. 1. n. 5. quæ cessio absque aliquo
7 actu ignominioso fieri debet, iuxta tex. & ibi glo. & Docto. in. l. antepenultima. C. qui bonis cedere possunt. requiritur tamen, quòd
8 prius quam debitor bonis cedat, condemnetur, vel confiteatur debitum in iudicio, secundum cõmunem sensum & veriorem literam text. in. l. penultim. & fin. li. ff. de cessione bonorũ. & firmat gl. 1. in. d. l. 1. tex. in. l. 1. tit. 15. par. 5. & cõmuniter omnes ex Ioanne Gutierrez de Iuramento confir. 1. par. c. 17. nu. 3. Tene-
9 turq; debitor omnia sua bona creditoribus dimittere, vt vendantur, nil penitus sibi relinquens præter vestes quotidianas, iuxta tex. & ibi glo. in. l. penult. ff. de cessione bonorum. & in. l. 1. tit. 15. par. 5. & resolutũ Anto. Gom. in. l. 79. Tauri. n. 1. & Couar. vbi suprà, & Ioan. Gutierrez de Iuramento Confirmatorio. 1 p. c. 16. n. 11. dimittuntur etiam eidem instrumenta necessaria suæ artis ad victum quærendum, secundum Med. in lib. de Contractibus. q. 3. cau
sa. 3. &

ſa.3.&.q.5.& Nauar.in Manuali.c.17.nu. 86.q̃ dubium reputat Couarru. vbi ſuprà
10 apud forenſia tribunalia. Tenebitur etiã debitor præſtare cautionẽ iuratoriam de ſoluẽdo ære alieno, cũ ad pinguiorẽ fortunam deuenerit, ſecundũ. gl. Hoſt. Ioan. Andr. Henricum & alios in.d. c. Oduardus.& Iacobũ Menochiũ lib.2. de arbitrarijs. cẽturia.2. caſu.183.n.20. Et quãdo ad pinguiorem fortunam deuenerit, te-
11 nebitur debitũ ſoluere deductis ſibi alimẽtis neceſſarijs.& iſte eſt effectus huius ceſſionis, vt probatur in. l. 4.ff. de ceſsione bonorũ.&in.§.fi.Inſtitutis de actionibus. &in.l.3.tit.15.p.5.tradit.Couar.vbi ſupra.
12 n.6.& Anto.Gom. in. d. l. 79. Tauri. & Menoch.vbi ſupra.n.21.Itaq; debitor per prædictam ceſsionẽ non liberatur à naturali & ciuili obligatione, ſed tãtum acquirit exceptionem, ſecũdum Cinum, Bald. & alios in.d. l. 1. & cõmuniter omnes ex Iaſ. in.§.vltimo.col.1.Inſtitutis, de actionibus. tametſi gl.in.l. vbicumq;. ff. de fideiuſſoribus. teneat, debitorẽ per ceſsionẽ liberari à Ciuili obligatione. Vnde licèt
13 tex.in.l.3.tit.15.p.5.dicat, debitorem cedentem bonis conueniri poſtea non poſſe,& conuentum reſpondere non teneri: tamen illud debet intelligi procedere cũ effectu, benè tamen tenebitur cõparere ad allegãdam ſuam exceptionẽ, & ſi ad pinguiorẽ fortunã deuenerit, nõ liberabi
14 tur à Ciuili & naturali obligatione ope exceptionis, ideoq; in animæ iudicio tenebitur, etiã ſi actibus ignominioſis ceſſio facta fuerit, ſecundũ Sotũ lib.4.de Iuſt. & iur.q.7. arti. vlti. & Couar. vbi ſuprà. n.6. quãuis Menoch. vbi ſuprà.n.22. defendat tunc in totum debitorẽ liberari. Nec
15 beneficio ceſsionis à debitore renũtiari poterit, imò renunciatione facta, prædicto beneficio poterit vti, ſecundũ Bart.& Imol.in.l.alia.§.eleganter. ff. ſoluto matrim. Additionatorẽ, Alex. in conſi.37.n. 6.in verb. Bonorum. vbi hanc opinionẽ dicit cõem. Panor. Henric. & alios in d. c. Oduardus. Matthæũ Brunũ in tract.de ceſsione bonorũ in. q. 20. principali. nu. 1.5.9.12.&.15. & Couar. vbi ſuprà.n.7.& Ioannem Gutierrez. vbi ſuprà.c.18.nu.1. vbi.n.4.cum cõi reſoluit, beneficio ceſsionis cũ iuramento renũtiari poſſe adducẽs pro hac opinione text.in.l.5.titu.9.libr.9. Recop. vbi ponitur caſus in quo bonis cedi nõ poteſt,& q̃ cõtrahentes iurent, ſe renuntiatione ceſsionis non vti, cuius tñ contrariũ tradit Baeza. d. c. 1. n. 41.&
16 42.cum Couar. vbi ſuprà. n.7. fideiuſſor etiã non liberabitur per hanc ceſsionẽ factam à debitore principali, nec gaudebit eius beneficio, cum ſit perſonale, iuxta text.in.l.hæres à debitore.§.quod ſi ſiputator.in fi.ff. de fideiuſſoribus. & ibi tradunt Bart.& alij,& in.l.3.tit.15.par.5.& no
17 tat Anto.Gom.in.d.l.79.Taur.n.2. Hoc tamen beneficio ceſsionis non poterit vti debitor alicuius obligationis deſcẽdentis ex delicto, vt reſoluunt cõiter omnes ſecundum Iulium Clarum.lib.5.Sententiarum.§.fi.q.95.n.5.& Couar. vbi ſuprà, n.8.& Didac.Perez,in.l.3.tit.1.lib.3 Ordin.gl.1. verſi.quæro vtrum. [* & Matienzo in.l.9.tit.16.lib.5.recop.gl.2 n.3.]
18 ſatisfacẽtes text.in.l.9.tit.16.lib.5.Recop. vt dum illa lex diſponit, q̃ damnatus cauſa criminis ad pecuniæ ſolutionem pro dãno accuſatori illato poſsit bonis cedere, intelligi debeat in caſu quo loquitur: Secus verò eſſe, ſi pœna pecuniaria impoſita fuiſſet pro ipſo crimine ad eius vindictam: nã tunc in copore deberet luere, vt prouatur in.l.1.in fine.ff.d.pœnis,& in.l. fi.ff.de in ius vocando.& ibi gl.text.in.c. ad liberandum. de Iudæis. Tradit Decius in.l.ſi quis id quod.n.18.&.21.ff.de iuriſd. omn. iud. & in hac noſtra ſpecie docet Bald.in.§. ſunt præterea. n.3. Inſt. de act. quo in loco plura de ceſsione bonorũ cõgerit, idq; obtinet etiam ſi reus ſoluerit in tegram ſummã præter vnum denariũ, ad huc enim luere debet in corpore, vt cum pluribus reſoluit Tiraquelus in Tract.de retract.conuẽtional.§.4.gl.6.n.28.& iſta opinio tanquam vera & cõmunis tenenda eſt, quanuis Panor.in.c.referẽte.n.5.extra de delict.puerorũ. teneat ceſsionem in delictis

delictis admittendã fore, quãdo reus non habeat vnde ſoluere poſsit, per tex.in.l. cum & filijfamilias. C. qui bonis cedere poſſ. qui tamẽ tex. de delictis nullã mentionem facit, nec tex.in c.1.c.referente de delict.pueror. ſuffragatur Panormitano,
19 cum ibi nulla mentio ceſsioni fiat. Aduerte tamen quòd illa cõmutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem non procedit in nobilibus, ſecundũ Couar. lib.2. Variarũ.
* c.9.n.4.verſi.8. [*Intelligepræterea pœnã pecuniariam etiã pro delicto impoſitã à iudice ad vindictã ipſius delicti remitti, vel minui poſſe per iudicẽ, etiã ſi fiſco eſſet talis pœna applicata iuxta text.in.l.4. tit.22.p.3.& reſoluit Auend.in.cc.prætorũ.1.p.c.7.n.7.] ¶ At verò ex huius regni
20 legibus ſancitũ erat, debitorẽ tradendum eſſe creditorib⁹ ipſis, vt eis ſeruiret, donec debitũ ſolutũ foret arbitrio iudicis vt in l.12. &. 17. tit.20.lib.3. Fori. & in.l.2.tit. 8.lib.3.fori, quæ hodie habẽtur in. l.4. tit. 16.lib.5.Recopi. Deinde pragmaticis con
21 ſtitutionibus ſtatutũ fuit, q̃ debitor in carcerẽ miſsus detineretur quouſq; bonis cederet,& catenæ renuntiaret, & tũc creditori traderetur in eius ſeruitiũ, cuius æſtimatio loco ſolutionis habetur: & tũc debitor debet ferrẽ torquẽ ferreũ, vt in.l.78. pragmaticarũ. quæ habetur in. l. 5.&.6.
22 tit.16.lib.5.Recop. Quinimò ſi per ſpaciũ ſex mẽſiũ debitor in carcere maneat, ipſo iure ceſſetur facta ceſsio bonorum, ac tradẽdus eſt creditori cum torquẽ ferreo, vt
23 in.l.79.&.89.pragmaticarũ. quę habetur in.l.7.tit.16.lib.5.Recop. In hoc tamẽ cõſuetudo vniuſcuiuſq; loci obſeruãda erit, ſecundum Couar.lib.2.Variar.c.1.num 5. & an tũc vxor præferri debeat, & maritus eidẽ tradi, vide infrà in.c.8. huius.4.part. n.4. & qualiter tũc fulminandus ſit proceſſus.& petitio ceſsionis formãda, habes infrà poſt. proceſſum exequtiuũ. ſermone Hiſpano fulminatum c.8. ¶ Aliquãdo debitor incarceratus, vel abſens pro debitis nõ vult vti remedio ceſſionis bonorũ, ſed alio remedio, nẽpè vt dilatio ſibi detur à creditoribꝰ. Vnde opportunè videndũ erit de prædicta dilatione.

Ex Capite Sexto,

SVMMARIA.

1 *DEbitor bonis cedere nolens quinquenalem dilationem petere poteſt, & ſibi danda, concurrentibus de quibus hic.*

2 *Ad dandam debitori dilationem quinque annorum creditorũ omnium conuocatio in vnum locum fieri debet, vt inter ſe de negotio diſcutere valeant.*

3 *Si aliqui creditorum, à quibus dilatio ſolutionis petitur abfuerint, vocandi ſunt, & ſi non venerint, abſque eis danda dilatio.*

4 *Maior quinquennio dilatio dari poteſt.*

5 *Debitor, cui datur dilatio ad ſoluendũ, non tenetur præſtare cautionem de ſoluendo intra tempus dilationis, licèt aliud Caſtrenſ. velit.*

6 *Poſt terminum dilationis conceſſæ debitor ad bonorum ceſsionem non admittendus.*

Caput Sextum, De Dilatione quinquennij debitoribus præſtanda.

BEneficiũ aliud proditũ eſt debitoribus inopia laborãtibus in eorum fauorẽ, per text. in.l. fin.& ibi Doct. cõmuniter. C. qui bonis cedere poſſint, & in.l.5. titu.15. par.5. vt putà q̃ ſi debitor nolit cedere bonis, dilatio ſpatij quinquenalis detur ſibi abſoluẽdũ creditoribus. Quod beneficiũ obtinebit, quãdo omnes creditores ſimul cõſenſerint in dãda ſibi dilatione: vel quãdo maior pars eorũ ſecundũ debiti quãtitatẽ cõſenſerit, vel quãdo æquales fuerint in numero perſonarũ, & in quantitatẽ debiti: vel quãdo in quãtitate debiti fuerint

æquales, in personis inæquales, si maior numerus personarũ consenserit, vt probatur in dict. l. fin. versic. Et si quidẽ. & in. l. & si suum hæredẽ. §. fin. cum. l. sequẽti. ff. de pactis. & in. l. 5. tit. 15. par. 5. Et ad hoc vt cõpetat hoc beneficiũ vltra supradicta
2 requiritur, quòd coadunatio & conuocatio omniũ creditorũ prius fiat in vnum locum, vt de re ipsa discutere valeãt, vt probat tex. in dict. l. fi. ibi, vt omnibus in vnũ coadunatis. & notant ibi Bald. in princip. & Alex. consi. 205. volumine. 2. & proba
3 turin. d. l. 5. tit. 15. par. 5. ibi. Los jũtasse en vno. etsi aliqui eorũ absentes fuerint vocari debẽt: & si nõ venerint, absque eis fieri poterit, iuxta notata in. l. rescriptũ. ff. de pactis. & tradit Gregor. Lup. in. d. l. 5. in gl. 1. in fine. Et licet dicta. l. finalis loquatur de dilatione quinquẽnij debitori danda: tamẽ dicta lex Partitæ simpliciter lo-
4 quitur de dilatione, quasi velit maiorẽ dilationẽ à creditoribus dari posse, vt optimè aduertit Gregor. Lup. ibi, in gl. verbo, Vn plazo asseñalado. Nec tũc debitor tenetur præstare aliquã cautionem de soluendo intra tẽpus dilationis, secũdum Al
bericũ in dict. l. fin. quem sequitur Gregor. Lup. in dict. l. 5. in gl. fin. quanuis. cõ
9 trariũ velit Paul. Castren. in dict. l. fi. Et aduerte, quòd elapso termino dilationis præstitæ debitori ad soluendũ, postmodum debitor non poterit vti beneficio cessionis bonorũ, secundũ gl. fi. in dict. l. fi. recepta cõmuniter, sed erit incarcerandus, secũdũ Angelũ, & nouiores in. l. alia. §. elegãter. ff. soluto matrimonio. Et qualiter in isto casu processus fulminari debeat, habes infra post processum executiuũ, sermone Hispano fulminatum. Et an hodie non obstãtibus his conuentionibus, factis à debitoribus versuram facientibus fallendo suos creditores, contractus possint executioni mandari, & quid sit faciendum disponit. l. 6. titu. 19. lib. 5. Recopila. in noua impressione.

Ex Capite Septimo.

SVMMARIA.

1 *Forma petẽdi executionem per priuatam scripturam sermone Hispano concepta.*

2 *Quando mandatur fieri recognitio scripturæ priuatæ coram alguacelo non poterit eã exequi alguacelus, nisi producat eam coram iudice, & ab eo mãdatum executorium decernatur.*

3 *Si debitor recognoscit scripturam priuatam, licet neget, se aliquid inde debere, in eum fit executio.*

4 *Forma petendi executionem alicuius deplici instrumenti Hispanè concepta.*

5 *Forma mandati executorij Hispanè concepta.*

6 *Forma Hispana primi præconij, quòd in bonis executioni traditis datur.*

7 *Forma Hispana secundi præconij circa bona executioni data, & etiam tertij præconij.*

8 *Si bona executioni data sint immobilia, qualiter præconia danda.*

6 *Mandatum iudicis, vt debitor citetur para remate,*

10 *Forma libelli oppositionis rei executioni dati modo Hispano.*

11 *Forma sentẽtiæ absolutoriæ in via executiua.*

12 *Forma Hispana sententiæ vltimæ executionis de trance y remate.*

13 *Lata sententia de trance y remate, statim in publica audientia quartum præconium præstandum, & qua forma.*

14 *Licèt reus executioni datus appellet, debet soluere creditori, qui cautionẽ l. Toleti prius præstare debet.*

15 *Præstita cautione. l. Toleti, solutio creditori faciẽda, si bona sufficiant, aliàs mandatum in fideiussorem dirigendum vt soluat.*

16 *Forma Hispana sententiæ de remate, quando simul partes recipiuntur via ordinaria ad probationem, quia testes absunt.*

17 *Forma libelli oppositionis tertij oppositoris.*

18 *Libelli oppositionis tertij oppositoris*

danda est copia creditoribus, & reo executato, & partes recipiendæ ad probationem in via ardinaria.

19 *Interim quòd pendet via ordinaria inter tertios oppositores, executiua dormit, quæ postea reuiuiscit & reassumitur ab eo statu, in quo erat quando oppositores comparuerunt.*

20 *Praxis (quòd dormiat via executiua dum causa tertij oppositoris tractatur) etiam seruanda, quando debitor petit creditores suos conuocari, vt eis satisfiat secundum eorum prælationem.*

Caput Septimum.

PROCESSO EXECVTIVO EN Romance fulminado.

Peticion de execucion por conoscimiento.

1 EN Salàmanca, à tantos dias de tal mes y año, ante el señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el presente escriuano parecio sente fulano, è dixo, que fulano le deuia tãtos marauedis de plazo passado por vn conocimiento firmado de su nombre, de que hizo presentacion, con el juramento y solennidad necessaria: pidio a su merced mandasse dar su mandamiento contra el dicho fulano, para que le pagasse los dichos marauedis, o parecieesse a reconocer el dicho conocimiento: y reconocido mandasse hazer execucion en la persona y bienes del dicho fulano por los marauedis en la dicha execucion contenidos, è por las costas: è pidio justicia, è juro a Dios en forma de derecho que los dichos marauedis le eran deuidos, y no pagados, y que lo suso dicho no pedia de malicia. Testigos fulano y fulano. &c.

Y luego el dicho señor Alcalde mayor, visto el dicho conoscimiẽto mãdo dar su mãdamiento cõtra el dicho fulano, para q̃ pagasse los dichos marauedis al dicho fulano dẽtro de seys dias, o al plazo parecies-

se ante el a reconoscer vn conoscimiento contra el presentado. Testigos fulano y fulano. &c.

Y si no pagare dentro del dicho termino, ni pareciere a reconoscer el dicho conoscimiẽto, da se mandamiẽto de prisiõ contra el. Y otras vezes se da mãdamiento sin plazo, para q̃ pague luego, o venga a reconocer ante el juez, o haga el reconocimiento ante el alguazil y el escriuano: y entonces el alguazil no puede executar el dicho conoscimiento, hasta que lo trayga reconoscido ante el juez, para que lo vea y mande executar, per text. in l. 6. tit. 21. lib. 4. Recop. Pero si parece, y reconosce el dicho conoscimiento, aunq̃ alegue que no deue nada, el juez le manda hazer execucion en su persona y bienes, segun y de la manera que se haze por virtud de qualquier instrumẽto publico, la qual se haze en la forma siguiente.

Peticion de execucion por instrumento publico.

En Salamãca, a tantos dias de tal mes y año, ante el señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el presente escriuado y testigos infrascriptos, parecio presente fulano vezino desta dicha ciudad, è hizo presentacion de vna escriptura publica de obligacion, signada de fulano escriuano publico del numero desta ciudad, y por virtud della dixo, q̃ pedia è pidio execució en la persona è bienes de fulano por quãtia de tãtos mrs, q̃ por la dicha escriptura el dicho fulano le deuia de plazo passado, y por las costas, con protestacion q̃ hazia è hizo de tomar y recebir en quẽta lo q̃ pareciesse auerle pagado de la dicha deuda, y juro a Dios en forma de derecho, los dichos marauedis ser le deuidos y no pagados, è pidio justicia y costas. Testigos fulano y fulano, &c.

Y luego el dicho señor Alcalde mayor auiendo visto el dicho contrato y pedimiento de execucion, dixo: que mandaua è mando hazer la dicha execucion cõforme a derecho, y para ello mãdo dar sus mandamientos, y lo firmo de su nombre. Testigos los dichos.

Mandamiento executorio.

Alguazil mayor desta ciudad, y qualquier executor de justicia, yo os mando que hagays entrega y execucion en la persona y bienes de fulano, por quantia de tantos marauedis que es obligado a dar y pagar a fulano, y por las costas desta execucion: y la hazed en bienes muebles si los huuiere, y si no en rayzes, con fiador de saneamiento: y en defecto de no os los dar, prendedle el cuerpo, e citad le, y apercebid le desde luego para ver dar los pregones, y ver hazer el remate. Fecho en Salamanca, a tantos dias de tal mes y tal año, &c.

Aduierta se

Aduiertase acerca deste mãdamiẽto q̃ el executor vaco el a casa del reo, y dize le q̃ nõbre bienes muebles en q̃ haga la execucion, y si dize q̃ no los tiene, dize q̃ nõbre rayzes: y si no los quisiere nõbrar, ha lo de prender, y cõpelerle q̃ los nombre, como resuelue Paris de Puteo, de sindicatu, verbo, Executio. per gl. in. l. penul. ff. de cessione bono. notat Felinus. c. quoad cõsultationẽ de re iud. col. 7. Y si el reo le nõbrare bienes, podra le el executor dezir: A mi no me consta q̃ estos bienes son vuestros, venid conmigo a la carcel, o dad me fiador de saneamiento, como dize Maranta de ordine iudic. 6. p. actu. 3. principali de executione sententiæ. n. 23. Y ansi mismo si le nõbrare bienes rayzes le ha de pedir fiador de saneamiẽto, o prẽderlo si no lo diere como dize el mandamiento: y la razõ espor q̃ el executor no sabe si son suyos, o no, o si valdran al tiempo del remate el pricipal y costas: y por esta razon se practica esto de dar fiador, segun Couarruuias lib. 2, Variar. c. 1. num. 2. Auend. in Dictionario. verbo, Almoneda. & Baeza in Tract. de inope debit. c. 1. nu. 27. vbi duas rationes huius praxis dan di fi deiussorem de euictione assignat. Y de aqui nace otra pratica que se vsa, q̃ si el executado no tiene fiador de saneamiento que dar, con citacion de la parte da testigos que digan que los bienes que nombro son suyos y valen la quantia, le suelten, aunque no de fiador. Verdad es que aquellos testigos son como fiadores. iuxta text. in. l. cum ostendimus. §. fin. ff. de fi deiuss. tutor. & firmant Auendanius & Baeza, vbi suprà, num. 28.

Aqui entra como el Alguazil haze la execucion conforme al mandamiento del juez, y cita y apercibe para los pregones y remate al executado.

En Salamãca, a tantos dias de tal mes y tal año, ante mi el presente escriuano, y testigos de yuso escriptos, estãdo en audiẽcia publica fulano pregonero de pedimiẽto de fulano dio el primero pregõ en los bienes muebles executados de fulano, diziendo, Si ay alguno q̃ quiera cõprar tales y tales bienes muebles, q̃ son de fulano, q̃ le vẽden por execucion q̃ en ellos fue fecha por cierta quantia de marauedis, venga los a poner en precio, y rematar se le han en lo que justo fuere: Este es el primero pregon. Testigos fulano y fulano.

Y de ay a tres dias se da el segũdo pregon en la forma y orden del primero, y al fin dize el pregonero: Este es el segundo pregõ. Y de ay a otros tres dias se da el tercero pregõ de la manera y suerte del primero, y al fin del dize el pregonero: Este es el tercero pregon. Y luego parece vn tercero el qual dize, que el pone los dichos bienes en tãtos marauedis, y el juez le recibe la postura.

Y siendo bienes rayzes los executados, se dan los pregones de nueue en nueue dias, y dado el primero en la forma q̃ arriba diximos, al decimo dia se da el segũdo pregon, y al otro decimo dia el tercero pregon: y passados los diez dias de los pregones q̃ se dieró en los bienes muebles, y los treynta dias de los pregones q̃ dieron en los bienes rayzes, parece ante el juez y escriuano el actor, y dize:

En Salamanca

EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y año, ante el dicho señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el dicho escriuano, y testigos infra escriptos parecio el dicho fulano, è dixo: que el termino de los pregones era passado, q̃ pedia a su merced mandasse citar para trance y remate al dicho fulano.

9 Y luego el dicho señor juez mando citar al dicho fulano, para que viniesse a ver hazer el trance y remate al de los dichos bienes executados, que estauan puestos en tantos marauedis, y que diesse ponedor de mayor quantia, y pareciesse dentro de tres dias a lo ver fazer, y se oponer si quisiesse, con apercibimiento q̃ se mandaria hazer el dicho trance y remate. Testigos fulano y fulano.

Y dentro de los dichos tres dias de la dicha citacion, al vltimo dellos, por mas mas dilatar el negocio, el reo executado parece y presenta su escripto de oppossicion cõtra la dicha execucion. Y aduierte se, que desde el dia que presenta la dicha oppossicion, le corren los diez dias para prouar sus excepciones, como arriba tenemos dicho: y anssi si pareciesse antes de ser citado personalmente para remate, y se opusiesse, no gozaria de los tres dias que se le dieron en la citacion para remate: la qual dicha citacion para remate se ha de hazer en su persona, saluo si maliciosamente se escondiesse: porque entonces bastaria hazerse en su casa, como arriba queda dicho. Y la oppossicion se haze en la forma siguiente.

Escripto de oppossicion del executado contra la execucion.

10 FVlano vezino de Salamanca, en la causa executiua cõ fulano, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v. m. oponiendome como me opõgo a la execucion contra mi persona y bienes por v. m. mandada fazer a pedimiẽto del dicho aduerso: cuyo tenor auido aqui por inserto, y a el me refiriendo: Digo q̃ de justicia v. m. me deue absoluer è dar por libre a mi è a mis bienes de la dicha execucion, declarãdo no auer lugar de derecho, y cõdenando en costas a la parte aduersa: lo qual anssi pido, y v. m. deue hazer por lo siguiẽte. Lo primero por todo lo general q̃ se suele dezir y alegar, q̃ he aqui por expresso, y porq̃ la dicha execucion no fue pedida por parte ni cõtra parte, en tiẽpo ni en forma: y el cõtracto y escriptura por virtud de que se pidio no trae apatejada execucion. Lo otro, porque en hazerse la dicha execucio no se guardo el orden del derecho: porque auiendo se de hazer en bienes muebles, auiendo los como los auia, se hizo en bienes rayzes. Lo otro, porque en el dar de los pregones no se guardo el orden del derecho, y el stylo desta audiencia. Lo otro, porque no fuy citado personalmẽte para

para remate, como por leyes destos reynos se requiere. Lo otro, porq̃ el dicho aduerso esta pagado de los dichos marauedis porque pide la dicha execucion. Por las quales razones, y la que mas en mi fauor haga a v. m. pido segun de suso pedido tengo, y sobre ello pido ser me fecho entero cumplimiento de justicia, y las costas protesto, y el officio de v. m. imploro, y juro a Dios y a esta Cruz † que esta oppossicion no hago de malicia, &c.

Y en este dicho escripto, el reo allega las de mas excepciones, que viere que le competen, segun y de la manera que van alegadas las del dicho escripto: y luego el juez manda dar traslado del dicho escripto a la parte del actor, y encarga los diez dias de la ley al dicho reo para que prueue sus excepciones y defensiones, y el dicho reo dentro de los diez dias presenta su interrogatorio y testigos, y haze su probança: y lo mismo haze el actor si tiene que prouar. Y passados los diez dias, si el actor parece ante el juez, y dize que los diez dias son passados, que su merced mande hazer el trance y remate en los bienes executados, y dellos hazerle pago: y el juez visto el processo da su sentencia, y si el reo prouo sus excepciones da le por libre en la manera siguiente.

Sentẽcia en que se da por libre el executado.

¶ Visto este processo, &c.

11 FAllo, que deuo de declarar y declaro, no auer auido lugar de derecho la execucion pedida contra la persona y bienes de fulano, en cuya consequencia declaro y doy por ninguna è de ningun valor y effecto la dicha execucion, y absueluo y doy por libre della a la persona y bienes del dicho fulano: y condeno en costas al dicho fulano, cuya tassacion en mi reseruo. Anssi lo pronuncio è mando por esta mi sentencia.

Y si el dicho reo dẽtro de los diez dias no prouo sus excepciones, el juez da sentencia de remate contra el en la manera siguiente.

Sentencia de trance y remate.

¶ Visto este processo, &c.

12 FAllo, attẽtos los autos y meritos deste processo, que deuo de declarar y declaro auer auido lugar de derecho la execucion en el pedida por fulano contra fulano. Porende que deuo mandar y mando abiuar la voz del pregon, è yr por la dicha execucion adelante, y hazer trance y remate en los bienes executados, y pago dellos al dicho fulano, y le cõdeno en las costas deste processo, y en los derechos desta execuciõ: y los aplico a quien y como es costumbre en esta ciudad. Anssi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia.

Y luego

13 Y luego en continente en la audiencia publica se dael quarto pregon, diziẽdo el pregonero á altas y intelligibles vozes: tátos mas quedis dá por los bienes executados de fulano, Ay quiẽ los puje? quien de mas por ellos? sino yo hago trãce y remate dellos en fulano, como en mayor ponedor: y pues no ay quien de mas por ellos, buena, buena, buena pro le tẽga. Testigos fulano y fulano.

Aduierte se que destos bienes q̃ se venden por execucion al pregon, se deue alcabala, como lo prueua la. l. 9. tit. 11. lib. 5. Recopil. que habla en las cosas que se venden en publica almoneda: y la razon es, porque aquella es verdadera cópra y venta, quando la cosa se remata en el mayor ponedor, como lo resuelue Tiraquelo de retractu linag. §. 1 glo. 1. n. 8. & Greg. Lup. in. l. 55. tit. 5. p 5. verbo, Vender. Y en nuestros terminos lo tiene Parladorio libr. rerũ quotidianarum. c. 3. §. 2. n. 29. Y aunque la execucion por el superior se reuocasse y diesse por ninguna con lo de mas hecho, la alcabala se deue, y no se puede repetir al alcabalero: quia ius fuit sibi quæsitum, & absque eius facto non potest tolli iuxta text. in. l. id quod nostrũ. ff. de reg. iur. l. fin. ff. de pact. nam venditio pignorũ tenuit, etiam si creditor dolo malo vel mala fide vẽdiderit, nisi emptor malæ fidei particeps esset iuxta text. in. l. si cessante. C. de distractio. pig. & in. l. 1. C. si vẽdito pignore, tenebitur tamen tunc creditor hanc Gauelam & totale interesse debitori soluere, vt dicitur in dictis. ll. ac ideo præstat cautionem. l. Toleti. Empero si los bienes executados se adiudicaran al acreedor por su deuda porque no huuo ponedor, entóces no se deue alcabala porq̃ no es propria venta. iuxta. l. si prędium. C. de euict. gl. in. l. à Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iud. l. fi. tit. 27. p. 3. tradũt. Tiraq. & Parla vbi sup. Sed licet hoc de iure sit, tñ Salmanticæ contrariũ seruatur.

14 Y si el reo executado appela de la dicha sentẽcia de remate, el juez mãda que sin embargo de su appelacion se haga pago al dicho actor, dando primero y ante todas cosas la fiança de la ley de Toledo. Y luego el dicho actor da la dicha fiança, en que se obliga que si por el superior o otro juez competẽte fuere dada por ninguna la dicha execucion, y mandado boluer los dichos bienes executados al dicho reo executado, que luego sin dilació alguna no los boluiendo el dicho actor, el los daria y pagaria llanamente, &c.

15 Y dada la dicha fiança se le haze pago al actor de su deuda, y si los bienes executados no son bastantes para pagar la dicha deuda y costas, y derechos de la execució, el actor pide mãdamiento cótra el fiador de saneamiẽto, para q̃ pague la resta, y en defecto de no lo hazer, le prẽdan: y el juez mãda dar luego el dicho mãdamiento.

Succede, como arriba diximos en lo de Latin, que el reo executado en su escripto de oppesicion, despues de auer alegado sus excepciones, dize que los testigos con que las ha de probar estan fuera del Obispado o del Arçobispado aquende los puertos, o allẽde de los puertos, o fuera del Reyno, y entonces ha los de nombrar quien son, y dõde viuen, y jurar que no lo dize de malicia: y el juez attẽto que no prouo sus excepciones dentro de los diez dias, porque dixo el reo tener los testigos ausentes, da sentencia de trance y y remate cótra el dicho executado, y mãda hazer pago al actor, dando fianças, que si el reo prouare sus excepciones legitimas, que impidã la execucion dentro del termino que el juez le assẽñalare que ha de ser conforme a la. l. 2. tit. 21. lib. 4 Recopilitionis. que en tal caso probando las dichas excepciones el dicho actor, boluera al reo lo que assi pagare con el doblo por pena, en nombre de interesse. Y assi mismo el reo ha de dar fianças que sino prouare sus excepciones dẽtro del dicho termino, pagara en pena otro tanto como lo que pago, applicada cóforme a la dicha. l. 2. Y en este caso el juez da la dicha sentẽcia de remate en la forma siguiente, &c.

Sentencia

Sentencia de remate, en que el juez recibe la prueua en via ordinaria al reo, quando sus testigos estan ausentes.

¶ Visto este processo, &c.

16 Fallo auer auido lugar de derecho la execucion pedida por fulano cótra fulano, en cuya consequencia mando auibar la voz del pregon, y que se vaya por la execucion adelante, y se haga trance y remate en los bienes executados, y dellos pago a fulano executante, y condeno al dicho fulano executado en las costas y derechos desta execucion, aplicados conforme a la costumbre desta ciudad, con que primero y ante todas las cosas el dicho fulano executante de fianças conforme a la ley de Toledo que si esta mi sentencia fuere reuocada por el superior, o por otro que de la causa deua conoscer, boluera lo que reciere, y que si el dicho reo executado pronare sus excepciones dentro del termino q̃ por mi en esta sentencia le fuere señalado (attẽto q̃ dixo tener sus testigos fuera destos reynos) q̃ el dicho fulano executãte boluera cõ el doblo en pena por nõbre de interesse lo q̃ recibiere: y para el dicho effecto recibo a prueua a ambas las dichas partes, cõ termino y plazo de seys meses. Y mando q̃ sean citadas para ver presentar, conoscer, y jurar los testigos. Lo qual mando dãdo primero y ante todas cosas el dicho fulano executado fianças, q̃ si dentro del dicho termino de los seys meses no prouare sus excepciones pagara en pena otro tanto como pago de la deuda principal, aplicada conforme a la ley. Anssi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia diffinitiua juzgando.

Y dẽtro del dicho termino de los seys meses se presentã interrogatorios y testigos, y se examinã, y se haze publicacion dellos, y se ponẽ tachas, si las huuierẽ, y se haze cõclusion, y en effeto se substãcia el processo, segun y de la forma q̃ diximos en la via ordinaria. Y si dẽtro del termino de los seys meses, o de otro q̃ fuere assẽñalado el reo prouare sus excepciones, el juez da su sentẽcia, en q̃ absuelue de la execucion al dicho reo, y cõdena al actor y su fiador a q̃ boluerã y restituyrã lo recebido, con mas el doblo al dicho reo, cõ las costas. Y desta suerte se puede hazer vn pleyto executiuo y ordinario ante vn mismo juez, y vn mismo tribunal: y este ordẽ se guarda en el processo q̃ se haze entre el executante y el executado, &c.

Succede empero, q̃ hecha execucion contra vno, sale vn tercero oppositor, diziendo q̃ los bienes executados le pertenecen a el, por ser su deuda anterior, o por otra razõ, assi como es la muger del executado, que parece por su dote, o otra persona alguna, que pretenda derecho a los dichos bienes: y presenta su escripto de oppesicion en la manera siguiente.

Oppesicion de tercero.

17 Fulano, en nombre de fulano, con licencia expressa que para ello tiene de fulano su marido, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v. m. y me oppõgo a vna execucion por v. m. mandada fazer, a pedimiento de fulano, en la persona y bienes de fulano marido de la

dicha

dicha mi parte: cuyo tenor auido aqui por repetido, digo que la dicha execucion no ha lugar de derecho, y que en los dichos bienes executados, la dicha mi parte ha de ser preferida al dicho fulano, y a otro qualquier acereedor, por ser primera en tiempo, y mas priuilegiada en derecho: attento que la dicha mi parte es casada y velada como lo manda la sancta madre Iglesia con el dicho fulano su marido, y al tiẽpo que con el se caso y velo, traxo a su poder en dote y casamiento, y el con ella recibio mill ducados, como cõsta de la escriptuta de dote y pago de q̃ hago presentacion con el juramento necessario, &c. De los quales mill ducados no ay de que la dicha mi parte sea pagada, saluo de los bienes executados. Porque pido a v. m. pues que en ellos la dicha mi parte tiene tacita y expressa hypotheca, y es primera en tiempo, y mas priuilegiada en derecho, por razon de su dote, que. v. m. la mande preferir y prefiera y entre en los dichos bienes executados, amparando la en ellos, para que los tenga jure pignoris vel hypothecæ, hasta que sea pagada y enterada de su dote, declarando no auer auido lugar la dicha execucion: y caso nõ confessado que lo aya auido, que la dicha mi parte deue ser preferida en los dichos bienes a qualesquier acreedores, sobre que pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto, y el officio de v. m. imploro, y juro a esta Cruz † en anima de mi parte y la mia que esta opposicion no hago de malicia, &c.

Y conforme a este tenor se ha de ordenar la oppositiõ de otro qualquier tercero mutatis mutandis. Y presentada la dicha oppositiõ el juez manda dar copia della a los de mas acreedores, y al executado, y ha de recebir luego las partes a prueua con termino ordinario, sin mandar q̃ den primero y ante todas cosas informacion summaria de sus derechos, como arriba diximos, en lo del Latin. in.c. de tertio oppositore. Y ansi la via executiua se haze ordinaria, y se procede en ella como diximos en la via ordinaria, hasta q̃ el juez viene a dar su sentẽcia diffinitiua, en q̃ manda pagar a los acreedores por sus anterioridades: y hasta tãto la via executiua queda suspensa. Y dada la dicha sentencia por el juez, en que declara el lugar en que cada vno de los acreedores ha de ser pagado, y ha de entrar a cobrar: El q̃ tenia pedida la dicha execuciõ buelue a proseguirla desde aquel pũto en q̃ estaua al tiempo q̃ los terceros oppositores salierõ. Y esto mismo se practica en el processo y pleyto que se haze de acreedores, quãdo vn deudor los llama, y les quiere pagar por sus anterioridades: el qual en el entretanto no puede ser executado por ningun acreedor, por que la via executiua esta suspensa hasta tanto que se determina el pleyto de acreedores, y se sentencia en que lugar y quando ha de ser pagado cada vno dellos. Y esta practica esta recebida por los tribunales supremos de las chancillerias.

Ex Capite Octauo.

SVMMARIA.

1 *Modus petendi cessionem bonorũ forma & stylo Hispano.*
2 *Forma procedẽdi in cessione bonorum.*
3 *Modus pronuntiandi diffinitiuam sententiam cessionis bonorum.*
4 *Vxorem cedentis bonis præferendam aliis creditoribus verius apparet.*
5 *Si post sex dies primus creditor cedentis bonis ei non imposuerit torquem ferreum, ius suum perdit, & in sequentem creditorem transit.*

Caput Octauũ, Del processo de cesion de bienes.

DIximos arriba in cap. de cessione bonorum, que quando vn deudor esta preso por deudas a instancia de sus acreedores, o de alguno dellos, y no tiene con que los pagar, y dessea salir de la prision: que en tal caso el derecho introduze en su fauor vn remedio, que es hazer cession de bienes y traspassarlos en sus acredores. Y presenta para ello vna peticion en la forma siguiente.

Peticion de cesion de bienes.

1 FVlano preso en la carcel publica desta ciudad, como mas aya lugar de derecho, por persona de mi procurador parezco ante v. m. y digo, q̃ ha tantos dias q estoy preso a pedimiento de fulano por tãtos maraudis q̃ le deuo: y de fulano por tãtos q̃ le deuo: y tengo otros acreedores q̃ son los contenidos en este memorial, de q̃ hago presentacion, y en ninguna manera les puedo pagar, por no tener mas bienes de los contenidos en este memorial, de q̃ ansi mismo hago presentaciõ: y juro en forma de derecho q̃ es bueno y verdadero, y q̃ en el no ay fraude ni colusion. Y vsando del remedio q̃ la ley me da quiero hazer cesion de bienes, y para ello renũcio la cadena, y quiero salir de la prision en q̃ estoy. Porende a v. m. pido mande notificar este mi pedimiento a todos los dichos mis acreedores, para q̃ dentro de vn breue termino aleguen lo q̃ vieren q̃ mas les conuẽga: y desde luego les cedo, renuncio y traspasso todos los dichos mis bienes, que al presente tẽgo, y de aqui adelante tuuiere, hasta que sean pagados cõforme a las leyes que en este caso hablan: y en lo necessario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto en caso de contradicion. Y juro a Dios y a esta Cruz † que este pedimiento no hago de malicia, sino porque ansi cumple a mi derecho y justicia, &c.

2 Presentada esta peticiõ, el juez la mãda notificar a los acreedores, y para mayor abundamiẽto mãda q̃ se pregone publicamẽte por tres pregones, y se põgan edictos en las puertas de la audiẽcia, cõ apercebimiẽto q̃ en su ausencia procedera en la causa, y determinara lo q̃ hallare por justicia: Y el escriuano notifica lo susodicho, y haze dar el primero pregõ, y poner edictos diziẽdo como fulano preso en la carcel publica por deudas, q̃ sepan como haze cesion de bienes y renũcia la cadena, y pide ser entregado a sus accreedores, q̃ qualquiera q̃ a el derecho tuuiere, lo vẽga mostrando dentro de nueue dias, donde no q̃ passado el dicho termino el señor juez

ñor juez procedera y hara lo que por justicia hallare: y desde luego les señala los estrados de su audiencia, donde seran fechos, y notificados los autos hasta dar sentencia diffinitiua. Y passado el dicho termino de los nueue dias, el preso acusa la rebeldia a sus acreedores, y el juez la ha por acusada, y da segundo pregon cóforme al primero: y passado su termino se acusa la segunda rebeldia, y el juez la ha por acusada: y dase tercero pregon conforme al primero, y le acusa la tercera rebeldia. Y si en alguno destos terminos parecen los acreedores mostrando sus derechos, mãda se dar copia dellos a los demas acreedores: y si ay necesidad d̃ prueua, se recibe a ella con vn breue termino, y se haze publicacion y cóclusion, y se da sentẽcia diffinitiua: pero si los acreedores no parecieró, el preso parece ante el juez, y dize q̃ el ha hecho todas sus diligẽcias, y q̃ su petició se ha notificado a los acreedores, y dados los pregones, y puesto edictos: y les ha acusado las rebeldias, y que no han parecido a mostrar sus derechos, que pide al señor juez aya la causa por concluſa para diffinitiua. Y el juez dize que vistas las diligencias auia y huuo la causa por concluſa, y mando citar las partes para diffinitiua.

Sentencia diffinitiua de cesion de bienes.

¶ Visto este processo, &c.

3 FAllo attentos los autos y meritos del, q̃ fulano deue de gozar del beneficio de la cesió de bienes por el pedido, y que ha auido y ha lugar de derecho, en cuya consequẽcia digo, q̃ deuo de mandar y mãdo que el dicho fulano sea entregado a sus acreedores con vna argolla de hierro al pescueço de grueſſo de vn dedo, y la trayga cõtinuamente descubierta sobre el collar del jubõ sin cobertura alguna, de suerte q̃ se vea: Y si no la traxere en la manera q̃ dicho es, q̃ cada è quando q̃ fuere hallado sin ella, o la truxere cubierta sea preso y puesto en esta carcel publica, y se haga la execució en su persona y bienes, y no goze de la dicha cesió, y renũciacion de cadena. Y mando q̃ sea entregado en la forma siguiẽte: A fulano primero acreedor por deuda de tantos marauedis, y a fulano segũdo acreedor por deuda de tantos marauedis, y a fulano tercero acreedor por deuda de tantos marauedis, y a fulano quarto acreedor por deuda de tãtos marauedis: y ansi vaya de vno en otro por su anterioridad segun por mi van declarados: y le mando que los sirua y este con ellos hasta tanto que le sea descontado lo que ansi les deuia. Y declaro que por quanto fulana muger del dicho fulano se opuso a su dote, y prouo auer recebido cõ ella tãtos marauedis en dote, y auer se los consumido y gastado el dicho su marido, mando que a ella sea primero entregado como a primero acreedor en tiempo y mejor en derecho: y mando q̃ el tiempo que con ella estuuiere hasta q̃ sea entrada de su dote, no traga la dicha argolla por ser su marido. Ansi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia diffinitiuamente juzgando.

Y esto

Esto de la muger algunos jueces lo pratican y vsan, y otros no, por dezir q̃ no puede ser entregado a la muger, attento q̃ es el su cabeça, y ella no le puede tener en prision, y parece ser mas cõforme a derecho, y lo q̃ mas cõmunmente resuelue̅ los doctores, como dize Mõterroso in sua practic. in. 2. Tract. fol. 33. pag. 1. in margine. Pero la contraria opinió parece mas verdadera y mas comun, de q̃ la muger aya de ser preferida y entregarse le el marido, como en la sentencia se dize: y ansi lo resuelue Anto. Gomez Tom. 2. Variarũ. c. 11. n. 53. & Baeza in Tracta. de inope debitore. c. 3. & ita obseruari testatur Villalobos in suo lib. cõmu. oppi. in litera. d. n. 215. & Ioannes Gutierrez de Iuramẽto Confir. 1. p. c. 18. n. 7. inquit se ita semel obtinuisse, & Ioan. Matienzo in l. 6. Tract. 16. lib. 5. Recop. glo. 3 n. 3. resoluens tunc maritum tradendum fore vxori suæ sine torque ferreo cõtra Auilesiũ in cap. prætor. c. 18. glo. magna. n. 7. Imò si el deudor fuesse hijo familias, el padre auia de ser preferido como resuelue Antonio Gomez. 2. Tom. c. 15. nu. 11 & Ioann. Gutierrez, vbi suprà. d. c. 18. nu. 8. Y si el primero acreedor a quien fue entregado dẽtro de seys dias despues q̃ fuere requerido, no le hiziere echar la argolla de hierro en la forma q̃ diximos, pierde el derecho que el tiene, y passa al segundo acreedor, y se le entrega: y ansi cõsecutiuamẽte passa a los demas, como lo dispone la ley. 8. titu. 16. lib. 5. Recop.

Ex Capite Nono,

SVMMARIA.

1 *Dilatio solutionis duplici modo solet debitoribus concedi.*

2 *Forma petendi dilationem quinquennalem solutionis.*

3 *Post præsentationẽ petitionis quinquennalis solutionis, quid agendum sit.*

4 *Forma pronunciandi sententiam dilationis.*

5 *Forma sententiæ, per quam dilatio solutionis denegatur.*

Caput Nonum, Del processo de espera de acreedores.

DIximos arriba in cap. de dilatione quinquennij debitoribus præstanda, q̃ el derecho introduxo otro remedio en fauor de los deudores q̃ no quisiessen hazer cesion de bienes: y es q̃ se les da espera de cinco años, mas o menos como los acreedores se conuiesen, para q̃ los dichos deudores puedan pagar a sus acreedores: la qual espera se acostumbra a dar en vna de dos maneras. La primera es, q̃ 1 quando vn deudor esta preso por deudas, o ausente, o retraydo, y no tiene bienes sufficiẽtes para poder pagar todas sus deudas: En tal caso juntan se todos sus acreedores, y ponen el negocio y cõprometen lo en manos de algunas personas, para q̃ determinen como y de que suerte, y por que orden han de ser pagados los acreedores, y que quita y espera se ha de hazer al tal deudor, y por lo q̃ las tales personas determinaren, han de passar y passan los acreedores. ¶ La otra manera de espera se haze en esta forma: que quando todos los acreedores no vienen ni quieren dar espera al deudor, ni hazer le quita, antes lo tienẽ preso, y algunos dellos mouidos de compassion le quieren hazer alguna quita o espera, entonces si la mayor parte dellos en numero de personas, o siendo mayores en numero las deudas, o siendo mayor la cantidad q̃ a ellos se deue que a los demas acreedores que no quieré venir en la espera, o quando fueren yguales en numero de personas, y en quantidad de deudas, juntan se los q̃ aguardan, y siendo de vn acuerdo hazẽ vna escriptura de

Universidad de Deusto
Biblioteca

espera al deudor firmada de sus nóbres, o otorgâla ante el escriuano publico, en q̃ dizé: que atento q̃ fulano esta preso, o ausente por tantos marauedis q̃ les deue, y q̃ no tiene bienes sufficiétes con q̃ les pagar, mouidos de piedad y cõpasion le dã espera para q̃ dentro de tantos años les pague. Y esta espera comunmente suele ser de cinco años: y puedé la dar de mas tiempo si quisieren, conforme la ley de la partida, que arriba alegamos en el dicho cap. Y esta escriptura de espera presenta se ante el juez por el deudor con vna peticion en la forma siguiente.

2 FVlano preso en esta carcel por deudas (o ausente por ellas) digo q̃ yo deuo muchas deudas, y tengo muchos acreedores, que son los contenidos en este memorial de que hago presentacion, y fulano y fulano, que son la mayor parte de mis acreedores, o a quien se les deue la mayor parte de las dichas mis deudas, viendo que no tẽgo con que les pagar, mouidos a compasion con zelo piadoso, me esperan è aguardã por espacio de cinco años, para que dentro dellos les pague las dichas sus deudas, como consta por esta carta de espera firmada de sus nombres, o por esta escriptura publica otorgada ante fulano escriuano publico del numero desta ciudad, de que hago presentació, conjuramento y solennidad necessario, &c. Y los de mas mis acreedores no quieren venir en la dicha espera siendo a ello obligados. Porende a v. m. pido mande notificar esta dicha carta de espera a todos los dichos mis acreedores, anssi a los q̃ me la dan, como a los q̃ no quieren venir en ella, mandando les que dentro de vn breue termino presenten ante. v. m. los derechos, recaudos, è obligaciones que cõtra mi tienen: y constando a v. m. que la dicha espera me es concedida por quien conforme a derecho puede, a v. m. pido cõdene, compela y apremie a los de mas mis acreedores a que passen por la dicha espera, y a mi me mande soltar de la prision en que estoy, sobre que pido justicia, y el officio de v. m. imploro, y las costas protesto en caso de cõtradicion, y juro a Dios y a esta Cruz † que esta dicha espera no es fingida ni simulada, y que deuo la dicha quantia a los acreedores que la otorgaron.

3 El juez mãda notificar a todos los acreedores la dicha espera, y q̃ los que la hazen dentro de tãtos dias presenten ante el los derechos, recaudos, y obligaciones que contra el dicho preso, o ausente tienen, y que juren q̃ las dichas deudas les son deuidas y no pagadas, ni fingidas, ni simuladas, y q̃ de todo ello se de traslado a los de mas acreedores q̃ no hazen la dicha espera. Lo qual se notifica por el escriuano a los acreedores q̃ hazẽ la espera, y juran ante el q̃ las dichas deudas les son deuidas y no pagadas, y q̃ son ciertas y verdaderas, no fingidas, ni simuladas, y que la dicha espera la hazen mouidos de cõpassion, por hazer buena obra al deudor: y presentan los recaudos y obligaciones q̃ de las dichas deudas cõtra el dicho deudor tienen. Y de todo ello se da traslado a los de mas acreedores q̃ no hazen la dicha espera, los quales alegan cõtradiziendo la dicha espera, y los contratos y juramentos de los que la hazen, y recibe se la causa a prueua summariamẽte, y haze se publicacion, y cõclusion, y da se sentencia diffinitiua en la forma siguiente.

Sentencia porque se concede espera al deudor.

q̃ Visto este processo, &c.

4 FAllo atẽtos los autos y meritos del, q̃ la espera cõcedida a fulano, q̃ huuo è hã lugar de derecho segũ y como en ella se cõtiene, y q̃ fulano y fulano q̃ la cõtradeziã, no prouaró lo q̃ prouar les cõuenia, en cuya consequencia digo q̃ deuo de mandar y mãdo que los dichos y fulano y fulano q̃ la contradezian, esten y passen por ella, pues los q̃ la hizieron son mayores en numero de personas, o en cantidad de deudas, o yguales en deudas o personas: y les mando q̃ aguarden otro tãto tiempo al dicho fulano deudor, como le aguardan los de mas que le hazen la espera: è ansi mismo les condeno a que de sus deudas pro rata remitan y quiten al dicho fulano otro tanto como le quitan de sus deudas los acreedores q̃ le hazen la dicha espera y remission, y mando que el dicho fulano sea suelto de la prision en que esta. Ansi lo pronuncio y mando en esta mi sentencia, juzgando diffinitiuamente, sin costas.

¶ Acaesce a las vezes, que consta al juez ser la dicha espera fingida y simulada, o tal que conforme a derecho no deua gozar della el deudor: de manera que el juez da sentencia en que la deniega en la forma siguiente.

Sentencia por la qual se deniega espera al deudor.

q̃ Visto este processo, &c.

5 FAllo que el dicho fulano preso no prouo lo que prouar le conuenia, para gozar de la escriptura de espera, que ante mi presento, y que fulano y fulano sus acreedores prouaron sus excepciones, y contradiciones: en consequencia de lo qual digo que deuo declarar y declaro no auer auido lugar la dicha espera, y que fulano y fulano que la contradezian puedan viar y vsen de sus obligaciones y recaudos que tiene cõtra la persona y bienes del dicho fulano preso, y no hago condenacion de costas por causas que a ello me mueuen. Ansi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia.

Finis. 4. Partis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVINTA PARS

PRIMI TOMI, DE MODO ET FORMA procedendi in causis criminalibus apud tribunalia secularia.

SVMMA HVIVS QVINTAE PARTIS.

1 POtissima pars puniendorum maleficiorum est eorum inuestigatio.
2 In criminalibus per modum inquisitionis, denuntiationis, aut accusationis proceditur.

IN PRAESENTI tractatu erit agendum qualiter, & quo ordine procedi debeat in causis criminalibus in foro seculari agitandis: qui labor valde vtilis, & necessarius Reipublicæ erit cum potissima pars puniendorum maleficiorum, & benè regendi Rempub. aliorumque mores corrigendi in eo versetur, quòd opera detur, vt delicta inuestigentur, moresque deprauati, atque peccata ciuium pericrutentur, & coerceantur. Vnde iureconsultus in l. congruit. ff. de officio præfidis, inquit, ad Præsides & iudices spectare, delicta inquirere & punire, & in concilio Tridentino Sessio. 14. de reformatione cap. 4. dicitur: Quod omnes ecclesiarum prælati diligenter intendere debent ad corrigendum subditorum excessus. Pro cuius rei explicatione constituendum erit, quòd in causis criminalibus triplici modo proceditur, vel per modum inquisitionis, aut per modum denuntiationis, aut per modum accusationis, iuxta text. & ibi glossam penultimam, & Panormit. in capit. qualiter & quando el. 2. extra de accusationibus. & textum in extraua ganti ad reprimendum. & ibi Bart. & text. in capit. licèt Heli. de Symonia. & text. & ibi Grego. Lup. in procemio. 7. part. in gloss. verbo, En tres maneras: licet Iulius Clarus libr. 5. receptarum sententiarum. §. fin. quæstio. 3. numero. 1. cótendat duobus tantum modis in causis criminalibus solum modo procedi: & antiquitus aliter in criminũ punitione processisse describat Iacobus Rebardus libr. 2. Variarũ. c. 18. & de vnoquoque modo procedendi, qui hodie obseruatur videndum erit in sequentibus.

1 ... bor valde vtilis, & necessarius Reipublicæ erit cum potissima pars puniẽdorum maleficiorum, & benè regẽdi Rempub.

Ex Capite Primo.

SVMMARIA.

1 EX mero iudicis officio non ad instantiam partis per modum inquisitionis proceditur.
2 Inquisitio generalis aut specialis est: et generalis definitur.
3 Quid specialis inquisitio sit?
4 Inquisitio generalis quãdo permissa, tam de iure canonico, quam ciuili & regio.
5 Inquisitio facta de certo genere delictorum contra incertas personas respectu delicti specialis, & respectu personæ generalis dicitur: quam iudex in territorio facere tenetur,
6 Præcedente infamia de quocunque genere delicti, de iure regio iudex inquirere valet.
7 Nulla etiam præcedente infamia poterit iudex de delinquentibus inquirere facta inquisitione de certo, & notorio genere delicti contra Sotum.
8 Si aliqua inditia contra personam certã inde resultẽt, procedet specialis inquisitio, & punitio contra eam.
9 Iudex inquirendo generaliter, de notorijs & manifestis criminibus, & non occultis inquirere debet, & iurati testes hæc detegere debent.
10 Testes de occultis interrogati subterfugio verborum vti, & iudicem eludere possunt absque periurio, & intelligitur. cap. quacunq; arte. 22. q. 5.
11 Si testes occultos delinquẽtes detegãt ex eorum depositione non puniuntur.
12 Quando crimina occulta dicantur.
13 Si occulta crimina probata sint in generali inquisitione, bene poterit iudex specialem formare inquisitionem contra sic infamatum, & eum condemnare.
14 In generali inquisitione generaliter omnes testes etiam minus idonei admittuntur & quarè.
15 Specialis inquisitio regulariter prohibita & quando permissa.
16 Plures differentiæ inter generalem & specialem inquisitionem, & qui latè pertractant remissiuè ponuntur.

Caput Primum, De modo procedendi per viam inquisitionis.

1 PER MODVM inquisitionis iudex procedere dicitur, quãdo ex mero eius officio & non ad instantiam partis procedit, secundum Bartol. in l. 2. §. si publico. ff. ad. l. Iulian de adulterijs. Panormita. numer. 21. & Marian. Socin. in capit. qualiter & quando el. 2. de accusationibus. AEgidium Bosium in practica criminali tit. de inquisitione. numero. 2. Folerium in praxi criminali in. 1. part. 3. partis. Aretinum in dicto capit. qualiter & quando el. 2. Marant. de ordine iudiciorum. 6. parte, titulo de inquisitione. & Gregor. Lup. in l. 1. titul. 17. part. 3. in glossa. fin. & Didacum Perez in l. 24. titul. 11. libro. 4. Ordinamenti. Cuius inquisitionis plures sunt species, quas prosequitur Socinus vniuscuiusq; definitione constitues in dicto cap. qualiter & quando. & Gregor. Lup. in summa. titul. 17. parte. 3. verb. Pesquisa. Quoad nostrum tamen attinet institutum, inquisitio dividitur in generalem & in specialem: rursus generalis inquisitio plures habet species, vt tradit Socinus vbi suprà. num. 56. Quæ generalis inquisitio est, quando ex iudicis officio fit, ad inuestiganda & inuenienda delicta & delinquentes, nulla nominata persona, nec delicto, inquirendo super statu totius prouintiæ, ciuitatis, aut loci inquirentis, vt deinde ad specialem inquisitionem deueniatur. De qua generali inquisitione loquitur text. in. capit. sicut olim. de accusationibus. & in. l. congruit.

2 ... ditur in generalem & in specialem: rursus generalis inquisitio plures habet species, vt tradit Socinus vbi suprà. num. 56. Quæ generalis inquisitio est, quando ex iudicis officio fit, ad inuestiganda & inuenienda delicta & delinquentes, nulla nominata persona, nec delicto, inquirendo super statu totius prouintiæ, ciuitatis, aut loci inquirentis, vt deinde ad specialem inquisitionem deueniatur. De qua generali inquisitione loquitur text. in. capit. sicut olim. de accusationibus. & in. l. congruit.

ff. de officio præsidis: & in.c.1.de officio ordinarij.& in. c. Romana. de cēsibus.in 6. & Ioānes Maria Móticelli in praxt crimi.regula.1.num.24.

3 Specialis verò inquisitio est, quæ fit ad condemnandū & puniendum aliquem, quādo inquiritur contra certā personam præcedente aliqua infamia, præsumptione, vel inditio, secudum Bart. Marianum, & Bosium vbi supra, & de hac specali in quisitione loquitur.text.in capitu.postquàm.c.cum dilecti.c.nihil de electione. & capit.fin.de clandestina desponsatione. Vnde quando inuestigātur delicta, & delinquentes, inquisitio appellatur generalis: inuēto aliquo delicto, dicitur specialis respectu delicti, & generalis respectu delinquentium. Habitis verò inditijs contra certam personam, inquisitio specialis aduersus eam formatur secūdum Bosium vbi supra in.tit.de delinquente. numer.3. & Grego. Lup. in dict. summa. titul.17. par.3. verbō. Pesquisa. Aduerte tamen,
4 quòd inquisitio generalis de iure canonico in omni casu permissa est, vt probatur in capit.1.de officio ordinarij. & in capit. qualiter & quando el.2.de accusationibus.de iure verò ciuili prohibita est, nisi 7 vbi infamia, præsumptio, vel aliquod inditium præcedit, secundum Salicetum in.l.ea quidem, C.de accusationibus. Folerium in praxi criminali. 1.part.3.partis principalis. & in.3. part. numer. 9. & ita ex consuetudine in praxi obseruari firmat Bosius in praxi criminali.titu. de inquisitione. numero. 8. & hanc differentiam inter ius canonicum, & ciuile agnoscit etiam Ioannes Maria Monticelli in 8 praxi criminal. in Regula. 1. numero. 1. & .2. quo in loco latè prosequitur quæ requirantur ad hoc, vt inquisitio procedat, & ibidem in.8. Requisito congerit plures casus in quibus iudex ex officio inquirere potest. Sed nullam differentiam constituendam esse inter virumque iustestatur Aretin. nume. 67. & Socinus. n. 396. & .399. in dicto cap. qualiter & quando el.2. & Alciatus in cap.1.nume.12.de officio ordinarij, asserentes vtroque iure necessum esse, quòd infamia, præsumptio, vel indicium præcedat ad inquisitionem generalem faciendam. Cæterū de iure regio inquisitio generalis, quæ vulgo dicitur, Pesquisa cerrada, prohibita est, nec fieri potest, nisi de mandato principis. iuxta text. l.2. titul.17.part.3. & in.l. 3. & .4. titu.1. libro.8. Recopil. Quando verò inquisitio fit de certo genere delictorum, tamen contra incertas personas, dicitur specialis respectu delicti, & generalis respectu personarum: eamque iudex in suo territorio ex officio sibi iniuncto facere tenetur, etiam de iure regio in delictis congestis à.l.36.tit.6.lib.3.Recop. nullo mandato Principis præcedente, vt tenet Gregor. Lup. in.l.2. titul.17. part.3.in 6 gloss.1. quinimò de quocunque genere delicti præter delicta connumerata in dicta.l.36.de iure regio iudex inquirere poterit, dummodo infamia præcedat, iuxta text.in dict.l.2.titul.17.part.3.& ibi Gregor. Lup. in gloss. 2. & pari modo quando inquritur de certo genere delicti, si illud notorium fit poterit iudex generaliter inquirere de delinquentibus, etiam si infamia non præcedat contra aliquem, secundum Bartol. in dicto. §. si publico, numero. 17. quam oppinionem tenet Innocen. asserens totum mundum eam obseruare in capit. bonæ el.1. numero 5. de electione. & sequitur Nauarr. in cap. inter verba. 11. quæstione. 3. coroll. 16. numero. 50. quidquid contrarium teneat Sotus, in libr. de tegendo, vel detegendo secreto. membr.2. quæstio.6. Et-
8 si aliqua inditia contra certam personam ex illa generali inquisitione resultent, iudex procedere poterit ad specialem inquisitionem, & ad punitionem delinquentis, secundum Bart. in praxi communiter receptum, in dicto. §. si publico.num.9.

9 Aduerte insuper, quòd iudex procedendo in inquisitione generali interrogare

rogare debet testes solummodo de delictis notorijs, & manifestis, non tamen de occultis: nec testes iurati debent detegere occulta, sed tantum notoria, iuxta text.in cap. qualiter & quando, el. 1. in fine, de accusationibus, alioquin si de occultis interrogentur poterunt vti subter-
10 fugio, & amphibologia verborum, iudicemq; eludere, respondendo, se illud nescire, eo sensu intra se retento, vt alijs detegant, vt probat tex.in dict.cap.qualiter & quando, el.1.in fine.iuncto tex.in cap. erubescant. 32. distinctione. & firmant Adria.in. 4. de Sacramēto confessionis. §.ad argumenta.dub. 9. Sylvest. in summa.verbo, Accusatio.q.13.& Nauar.vbi suprà.coro.64.pag. 222. Neque obstat, quòd in proposita specie testis interrogatus mentiri videtur, vtendo subterfugio verborum cū iuramentum intelligi debeat ad mentem eius, cui iuratur, iuxta text.in cap.quacunque.arte. 22. quæst.5. quod mendacium nō permittitur, etiam pro redimēda vita, vt probat text.in cap. super eo, extra, de vsuris. ergo testes iurati, & de occultis interrogati non poterūt vti subterfugio verborum. Nam respondeo prædictam argumentationem procedere, quando quis iustè, & debitè iuris ordine seruato, interrogaretur, tūc enim subterfugio verborum vti non posset: cæterum si iniustè & tyrannicè interrogaretur, tunc sufficeret, responsionem veram esse ex verbis æquiuocis ad sensum interrogati, quamuis ad sensum interro-
11 gantis falsa esse. Quinimò si testes interrogati de occultis, ea detegerent, ex eorum depositione delinquentes non deberent puniri, iuxta text. in cap. inquisitionis. §. tertiæ dubitationis. extra de accusationibus. & ibi glo. verbo, Solummodo. & Nauarr. vbi supra, coroll. 61. n. 648.
12 Dicunturque crimina occulta, etiam si duobus vel tribus testibus probari possint, dummodo infamia de eis non esset, vt probatur in dict. cap. inquisitionis. §. tertiæ. & resoluit Nauar. vbi supra, coro. 49. Et licèt ex depositione testium facta super generali inquisitione delinquentes non possint de occultis puniri, tamen si occulta probata sint in generali
13 inquisitione aduersus aliquem, bene poterit iudex inquisitionem specialem formare cōtra illum sic infamatum, & eum condemnare, secundum Bart. in d. §. si publico.nu.9. & alios communiter ex Aretino in d.c.qualiter & quando, el.2.n.56. & ita in praxi obseruari firmat Nauarr.
14 vbi suprà. Rursus aduerte quod in generali inquisitione omnes testes etiam minus idonei recipiuntur, quia iudex in ea procedit solūmodo quo ad se instruendū, & inquirendum de facto, nō tamen ad inquirendum, vt suspectus puniatur: nam tunc fama deberet esse orta à beneuolis, & non à maleuolis, vt probat tex.in dict. c.qualiter & quādo, el.2. & ibi Socinus colum.3. versi. aduerte. & tradit Bosius vbi sup. in tit. de inquisition. nu. 4. & .41. Spe-
15 cialis verò inquisitio regulariter prohibita est, nisi in aliquibus casibus, secundum Salicet. in.l. ea quidem. C. de accusationibus. Nauarrum vbi suprà. coroll. 62. & Anto. Gom. in. 3. Tomo. Variarū. cap.1. num.49. & ratio est, quia regulariter non procedit absque legitimo accusatore, vt probat text. in.l. rescripto. §. si quis accusatorem. ff. de muneribus & honoribus. & ita est tenendum: quamuis Panor. in. d.c. qualiter & quando, el.2. n.13. communiter receptus ex Nauar. in dict. corol. 62. teneat de iure canonico specialem inquisitionem permissam esse. Et nouem casus in quibus inquisitio specialis procedit congerunt Nauarrus in dict. corollario. 62. Soto in libro de ratione tegendi vel detegendi secretum. membr.2. quæstio.6. quorum primus est, quando iudex ex generali inquisitione inuenit aliquem culpabilem: tunc enim contra eum poterit descendere ad specialem inquisitionem. Secundus est, quando in aliqua causa ciuili, vel criminali, quis coram iudice delinquat, vt pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta si testis falsum dicat, vel pars falsos testes producat, aut aduocatus fraudem perpetret: tunc enim ob grauem offensam iudicis illatam formari poterit specialis inquisitio contra delinquentem. Tertius est, quando præcessit denuntiatio publici fiscalis adhoc deputati contra aliquem. Quartus est, quando delictum est notorium, vt putà si aliquis hominem occidat, vel aliud delictum publicè committat coram populo, vel maiori parte populi, ita quod facti euidentiam contineat. Quintus est, quando delictum fuit in ecclesiæ commissum, vel cótra personas ecclesiasticas. Sextus est, quãdo delictũ fuit proditoriè cómissum. Septimus est, quãdo delictũ peruenit ad noticiam iudicis per accusationé à parte propositã, à qua postea desistit. Octauus est, quando præcessit aliqua infamia, præsumptio, vel indicium contra aliquem. Nonus est, quãdo delictum est enorme, & grauissimum, vt puta hæresis, læssæ maiestati, falsæ monetæ, & contra naturam. Et vltrà prædictos casus erit alius, scilicet, quando propter incidentem cognitionem iudex nouit aliquod delictum: de illo tunc inquirere poterit, secundum Barto. in dicto. §. si publico. numero. 8. & in Extrauagante, ad reprimendum. verbo, Per inquisitionem. Et plures differentias inter inquisitionem generalem, & specialem ponit Marianus Socinus in dict. capitul. qualiter & quando, el. 2. artic. 1. col. 3. Et hæc principia de inquisitione generali & speciali pro instructione iuuenũ sufficiat annotasse: nam de inquisitionibus longum tractatum scribit Socinus in dict. cap. qualiter & quando, el. 2. quem videre poteris. & Iulium Clarum. lib. 5. Receptarum. §. fi quæst. 5. & 6. & Bosium vbi suprà.

Ex. §. vnico.

SVMMARIA.

1 *STylus fulminandi processum per modum inquisitionis.*

2 *Eadem forma obseruatur in fulminando inquisitionis processum, quæ in accusationis: & vnde hic stylus oriatur, & differentiæ inter modum accusationis & inquisitionis remissiuè.*

§. De stylo fulminando processum per viam inquisitionis.

TYLVS, qui obseruatur in fulminãdo processum, quando per viam inquisitionis procedituris est, quòd iudex mandat tabellioni, vt caput processus scribat in eo, asserendo in eius notitiam peruenisse diuersa crimina commissa fuisse, committíque in illa ciuitate vel loco, & quod ad ea inuestigãda & inquirẽda vult inquisitionẽ facere, & de eis informationẽ sumere, debetq; statim incipere à reptione testiũ, interrogãdo eos sub iuramẽto de hõtorijs criminibus, & præcipiẽdo q; illa detegãt. Et si ex dicta inquisitione cõstiterit fuisse aliquod crimẽ commissum, & inditia cõtra certã personã resultauerint, iudex inquisitionem faciet aduersus illam personam: & si ex summaria informatione persona illa culpabilis apparuerit, personaliter erit capienda, & in carcerem detrudenda, assignando ei carcerem, & vincula injiciendo, secundum qualitatem delicti, & personæ: & deinde iudex faciet confiscationem bonorum delinquentis per inuentarium deponendo illa penes aliquem. Postmodum iudex suscipere debet confessionem delinquentis, & ex officio imponit delinquenti capitulum de delicto resultante ex processu, vt se compurget per suas exceptiones: dantur que ei nomina testium, vt aduersus eos objicere possit repulsas, si quas habuerit. Quod omne sub breui termino fieri debet, intra quem iudex etiam quærit aliquas probationes contra reum, & publicatio testium fit: & publicatis attestationibus allegatur & concluditur in causa, vel ad definitiuam sententiam, vel ad torturam, vt dicemus in modo procedendi per accusationem:
2 nam ferè eadem forma & stylus obseruatur in fulminando istum processum, qui obseruatur in fulminando processum accusationis, qui stylus oritur ex dicto cap. qualiter & quando, el. 2. versic. Debet. & notat ibi Socinus à nu. 721. & Speculator in tit. de inquisitione. §. nunc tractemus. num. 6. & 7. & Socinus vbi suprà à nume. 701. ponit stylum & praxim, quæ obseruatur in diuersis inquisitionibus. & plures differentias inter modum inquisitionis, & modum accusationis tradit idem Socinus vbi suprà, in articulo. 1. principali. numer. 67. & 68. & Bosius in praxi criminali. titu. de inquisitione. num. 21.

Ex Cap. Secundo,

SAMMARIA.

1 *MOdus procedendi per viam denuntiationis ordinarius est.*

2 *Variæ denuntiationes in iure reperiuntur, & ea de qua hic diffinitur.*

3 *Denuntiatio ex duplici causa fit, & ibi exempla.*

4 *Iudex, vel quælibet ciuitas merum imperium habens officiales publicos ad denuntianda crimina creare poterit.*

5 *Si non sit fiscalis publicus iudex in aliqua causa certa & delicto eum creare poterit,*

6 *Fiscalis creatur, qui accusare non prohibetur.*

7 *Fiscales quascunque personas, & quæcunque delicta denuntiant de iure canonico: & quid de iure regio quod hodie de iure canonico obseruãdũ est.*

8 *Fiscalis nõ probans crimina, quæ denuntiant in expensis condemnandus est.*

Caput Secundum, De modo procedendi per viam denuntiationis.

1 MODVS procedendi in causis criminalibus per viam denuntiationis ordinarius est, vt probat text. in cap. licet Heli. de Symonia. & in extrauaganti ad reprimẽdum. & in. l. ea quidem. vbi latè Salicet. C. de accusationibus, tex.
2 in. l. 27. titul. 1. p. 7. Et licet in iure variæ species denuntiationis reperiantur, vt constat ex Henrico, Panor. & Nauar. notabili. 5. in. capit. nouit. de iudicijs. & ex Præposito in summa. 2. q. 8. tamen quoad nostrum attinet institutum denuntiatio nihil aliud est, quam delatio alicuius criminis apud iudicem competentem ad pœnam vel correctionem inferendam delinquenti, secundum Præpositum vbi sup. & Bernard. Diaz in practica criminali. c. 6. & Bosium in praxi criminali, tit. de denũtiatione: & Simãcas de instit. catho. tit. 19. n. 1. Vel potest dici, q; denũtiatio est delatio criminis ad iudicẽ, sine legitima inscriptione ad pœnitentiã, vel restitutionẽ eius, quod illa exigit, vel ad remotionem officij, quo crimina cessent, vel ad hæc omnia

omnia, vel aliquot ex his. Quam definitionem omnium aptissimâ reputat Nauar. in. d.c. nouit. notabili. 5. n. 2. singula eius verba explicans. Quæ denũciatio dupliciter fit, aut ratione publici delicti (quo
3 casu quilibet de populo denuntiare poterit, sicut & accusare, si prohibitus non inueniatur) aut ratione alicuius muneris, & officij peculiaris, vt putà quando custos agrorum denuntiat de criminibus in agro comissis, vel quãdo AEdilis denũtiat de his, qui transgrediuntur ordinationes ciuitatis, vel quando fiscalis publicus
4 denuntiat de aliquo crimine: quos officiales publicos ad maleficia denuntiãda creare poterit iudex, vel quælibet ciuitas merum imperiũ habens, iuxta tex. in. l. 1. §. fi. ff. de officio præfecti vrbi. & text. in. l. ea quidem. C. de accusationibus. tradunt Bat. & alij in. l. Diuus Adrianus. ff. de cu-
5 stodia reorum. Similiter iudex fiscalem creare poterit in certa causa & delicto, quando non esset generalis fiscalis constitutus, vt probat text. & ibi notãt Bart. & Platea. in. l. 2. C. de delatoribus. libro 10. Et hinc oritur praxis, que el juez dize: que por que esta causa no quede indefensa para que mejor se siga, criaua y crio por fiscal a fulano, &c. Et quilibet creari poterit fiscalis, qui prohibitus non reperiatur accusare, secundum Bart. in dicta
6 l. Diuus Adrianus. nu. 7. & Salicetum in dicta l. ea quidem. nume. 11. Quo. fit mfumem creari non posse fiscalem, secũdum Bernar. Diaz in practica criminali. ca. 6. numer. 2. in hoc tamẽ distinguit Socinus in. d.c. qualiter & quando el. 2. nu. 244. referens & sequens Angelum. Qui fisca-
7 les denũtiare poterunt quascũq; personas & quæcunq; delicta, vt firmat Salic. vbi supra. n. 14. & Præpositus in summa. 2. q. 8. num. 170. & 174. & ita in foro ecclesiastico praxis obseruat, secũdum Bernard. Diaz in d.c. 6. n. 3. de iure tamen regio in foro seculari fiscalis nõ admittitur ad denuntiãdum, nisi de notorijs criminibus, vel nisi delatorẽ assignauerit, vt probat tex. in. l. 6. tit. 13. lib. 2. Reco. q etiam in foro eccle siastico obseruandum erit: ideoque in Concilio Compostelano, actione 3. decreto. 23. & in Toletano actione. 2. decreto. 12. statutum est, fiscalem admittendum non esse ad denunciandum, nisi præcedente infamia & informatione: qui fiscalis probare debet crimina, quæ denuntiat, secudum Bart. in dict. l. Diuus. & Salicetum in dict. l. ea quidem. nume. 23. alioquin in expensis condemnandus erit, si reus venerit absoluendus, secundum Salicet. vbi suprà. num. 28.

Ex. §. vnico.

SVMMARIA.

1 *DEnuntians coram iudice competente & tabellione per viam actus inscriptis suam denũtiationem redigit.*

2 *An libellus in denuntiatione offerẽdus.*

3 *Solemnitates in accusatione requisitæ, in denuntiatione necessariæ non sunt.*

4 *Qui calumniam in denuntiatione commisserit puniendus erit.*

5 *Libellus denuntiationis.*

6 *Denuntiationis modus per viam actus inscriptis.*

7 *Oblata denuntiatione, data & recepta summaria informatione, & denuntiato culpabili inuento, vel indicijs in eũ emergentibus, index denuntiatum personaliter capit, & confessionem ab eo recepit.*

8 *Denuntiationis copiam denuntiato datur, qui litem contestari tenetur, & partes ad probationem recipiuntur, & testium fit publicatio.*

9 *Publicatis attestationibus adhuc possunt testes examinari de nouo: & de-*

inde proceditur sicuti quando per viã acusationis.

§. viso igitur. num. 6. Sed plures doctoresrelati à Socino in. d. c. qualiter & quãdo el. 2. n. 731. firmant libellũ in denuntiationon esse necessarium: ac ideò in praxi obseruatur, denuntiationem aliquãdo per libellum deferri, aliquando verò per
3 viam actus. Et quomodocunq; proponatur, solẽnitates in accusatione requisitæ, necessariæ nõ eruntin denũtiatione: nec denuntians debebit se inscribere, secundum Salicet. in. l. ea quidẽ. nu. 17. C. de accusa. & Socinum in. c. super his. nu. 1. de accusa. Et si calumniam in denuntiatione commisserit puniendus erit pœnis, de quibus per Doct. in cap. 1. de calumniatoribus. & per Bernard. Diaz, in practica criminali. cap. 6. quæ denuntiatio per libellum vel per viam actus proponitur forma sequenti.

§. De stylo fulminandi processum per viam denuntiationis.

1 CVando aliquod peccatum publicum, vel aliud crimen venerit denuntiandũ per fiscalem, AEdilem, custodẽ, aut per alium de populo, denũtians comparet coram iudice competente, & coram tabellione, & per viam actus in scriptis redigit suam denuntiationem, & aliquando de ea libellum porrigit, qui in denuntiatione necessarius est, secundum Speculatorẽ in titu. de inquisitione.

Libellus denuntiationis.

5 FVlano fiscal desta audiencia, o fiel, o guarda, o como vno del pueblo, en la mejor forma q̃ aya lugar de derecho parezco ante v. m. denunciando como denuncio de fulano vezino deste lugar: y contado el caso, digo que es assi, que el sobredicho reo denunciado, cõ poco temor de Dios y menosprecio de su consciencia y en desacato de la justicia tiene consigo en su casa a fulana por manceba, durmiẽdo juntos en vna cama y comiendo y beuiẽdo a vna mesa, como si fueran marido y muger: y ha mucho tiempo que estã en este mal estado, y peccado publico, viuiendo deshonestamẽte, y dando mal exemplo de su vida, y escandalizando al pueblo: de lo qual se sigue gran desseruicio de Dios nuestro Señor. En lo qual ha perpetrado y cometido graue y enorme delicto digno de punicion y castigo, y incurrido en muchas y graues penas, establecidas por fuero y derecho, leyes y pragmaticas destos Reynos. Por ende a v. m. pido, que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste del sobredicho denũciado, haga entero cũplimiento de justicia, condenando le en las mas graues penas puestas contra los tales amancebados, por fuero, derecho, leyes è pragmaticas destos reynos, è executãdolas en su persona è bienes, para que a el sea castigo, è a otro exemplo: è en lo necessario el officio de v. m. imploro, pido justicia è costas: è juro en forma de derecho que esta denunciacion no hago de malicia, &c.

De-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Denunciacion por via de auto.

6 EN Salamanca, a tãtos dias de talmes y año, ante el Señor Licencia do fulano, teniente de Corregidor en la dicha ciudad, y en presencia y por ante mi el presente escriuano, y testigos d yuso escriptos parescio fulano fiscal desta audiẽcia, o alguazil desta ciudad, o fiel desta ciudad, o guarda del cãpo y caça, o como vno del pueblo, y dixo: que estando prohibido por leyes è pragmaticas destos Reynos, è por ordenãças desta ciudad, que no se hiziesse tal cosa, o se vẽdiesse tal mercaduria, fulano vezino desta ciudad, auia hecho, o mandado hazer tal cosa, è assi que denunciaua del, por auer cometido el dicho delicto, è por ello ha incurrido en graues penas. Porende que pedia è pidio a su merced del sobredicho hiziesse entero cumplimienno de justicia condenando lẽ en las penas mas graues, puestas contra los tales delinquentes, è executãdo las en su persona è bienes, y pidio justicia, y el officio de su merced imploro, y juro en forma de derecho que la dicha denunciacion no ha zia de malicia, &c. Testigos fulano y fulano.

7 Ettũc oblato libello denũtiationis, vel per viã actus facta prædicta denũtiatione, iudex inquit, quòd detur sibi informatio, & statim producitur vnus testis vel plures, & recepta summaria informatione, si iudex inuenirit denũtiatũ culpabilẽ, vel aliqua inditia aduersus eum emerserint, præcipit eum citari, aliquãdo verbaliter, aliquando verò personaliter capi. secundũ qualitaté negotij, & delinquentis: nam citatio denũtiati, vel inquisiti necessaria est, argumento text. in. d.c. qualiter & quãdo el. 2. & probatur in authentic. vt nulli iudicũ. §. si verò quis collat. 9. & tradit Socinus. d.c. qualiter, n. 725. & deinde confessionẽ ab eo sub iuramento recipit, & ita praxis obseruat, quãuis Speculator in tit. de inquisitione. §. viso igitur. n. 19. & 24. & Socinus dicto. ç. qualiter. & quãdo el. 2. dicant iudicẽ non posse hanc confessionẽ à denũciato sumere, nisi præcedentibus sufficientibus inditijs ad torturã. Post modum copia denũtiationis datur denuntiato, qui debet litem contestari, secundum Speculatorem in dict. §. viso igitur. num. 6. & Socinum dict cap. qualiter el. 2. num. 966. & deinde partes recipiũtur ad probationem, & fit publicatio testium, & publicatis attestationibus, iudex si voluerit poterit de nouo alios, testes examinare, secundum Doct. in cap. cum clamor. de testibus. & Bart. in d. 2. §. si publico. nu. 15. ff. de adulterijs. & postea concluditur ad diffinitiuam, vel ad tortuam, & denique pronunciatur, sicuti quando per viã accusationis, vt infra dicemus, & sententia diffinitiua profertur.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 *Quando procedatur per viam accusationis: & quid sit accusare.*
2 *Quid sit accusatio.*
3 *Accusatio est res licita, & aliquando de præcepto necessaria.*
4 *Tuta conscientia quis accusat omissis his de quibus hic.*
5 *Quo sensu accipiendi sint Matth. cap. 6. & Paul. ad Rom. cap. 12.*
6 *Accusatio in priuatis delictis non est necessaria de præcepto: in publicis autẽ sic, vt hic.*
7 *Accusatio nec per viam actionis, nec per officium iudicis, sed per quoddam ius de per se competens pro exigenda vindicta expeditur.*
8 *Accusatio cui competat in priuatis, & cui in delictis publicis.*
9 *Inteligitur text. in c. 1. de accus.*
10 *Quare aliqui prohibentur accusare.*
11 *Accusare prohibiti, suam vel suorum iniuriam, prosequentes admittuntur.*
12 *Consanguineus vsq; ad. 4. gradum suorum iniuriam persequi dicitur de iure regio.*
13 *Consanguineus vsq; ad. 6. gradũ admittitur pro cõsanguineo de iure cõmuni, iuxta receptiorem sententiam.*
14 *Maritus inter suos connumeratur: & in accusando, seu remittendo præfertur filijs & alijs coniũctis eius vxor.*
15 *Ille in accusatione præfertur: qui maiori dolore iudiciũ exacturus est: quod in muliere præsumitur.*
16 *Inter dispares gradu proximior ad accusandum admittitur.*
17 *Consanguineis pluribus concurrẽtibus in eodem gradu, omnes simul ad accusandum admittitur.*
18 *Consanguineorum aliquo accusante qui post litem cntestatam superuenerit non admittitur.*

19 *Accusatoribus pluribus extraneis ad accusandum concurrentibus, iudex magis idoneum eliget*
20 *Quod de accusandis criminibus dicitur etiam de illis remitendis dicendum est.*
21 *Clericus aliãs prohibitus laicum accusare suam vel suæ ecclesiæ iniuriam prosequendo eum accusare poterit, si pœna sanguinis non venit infligenda.*
22 *Clericus vbi pœna sanguinis infligenda venit laicum accusare potest cum protestatione quod ad eam non deueniatur.*
23 *Protestatione prædicta non obstante, iudex ad sanguinis pœnam procedit, nec ob id clericus irregularis efficitur.*
24 *Clericus propter prædictam protestationem irregularitatem effugit, si etiam certò sciat, iudicem mortem illaturum, & eam desideret.*
25 *Inquisitores tradentes curiæ seculari hæreticos irregularitatem non incurrunt, in fidei laborem.*
26 *Accusatio duplex oritur ex quocunq; crimine.*
27 *Accusatio etiã duplex ex quolibet crimine, & iniuria priuata oritur.*
28 *Accusatio criminalis quid: & quid ciuilis.*
29 *Offensus quocunq; agat modo ad damna & interesse agere poterit.*
30 *Offensus si labore & industria sua victum quærebat, poterit agere ad operas quibus caruit, & cariturus sit toto tempore vitæ suæ.*
31 *Offensus quomodo criminaliter, & ciuiliter*

Universidad de Deusto Biblioteca

uiliter eodem libello agere valeat.

32 *Intellectus ad.l.1.C.quando actio ciui. præiudi.criminali.*

33 *Crimina publica aut priuata.*

34 *Crimina publica quæ dicantur.*

35 *Publicorum criminũ accusatio cuilibet de populo competit.*

36 *Crimen in Dei, aut principis offensam commissum publicum est.*

37 *Accusatio falsi cuiuscunq; instrumenti etiam non testamenti, publici iudicij est.*

38 *Crimina priuata quæ dicantur.*

39 *Crimina priuata ea sunt quæ inter publica non connumerantur.*

40 *Accusatio priuati delicti illi, cuius interest, competit.*

41 *Consequentia hæc non procedit semper, quilibet potest de tali crimine accusare, ergo crimen publicum est.*

42 *Accusare potest quilibet de populo pro illa pœna quæ fisco aplicanda venit ex crimine priuato.*

Accusatio suspecti tutoris cuilibet de populo competit.

43 *Accusatio de suspecto tutore publici iudicij non est.*

44 *Crimẽ publicum tripliciter dicitur, & quando latissimè.*

45 *Crimen quando latè publicum dicatur.*

46 *Crimen quando strictè publicum sit.*

47 *Damnatus de crimine publico strictè sumpto efficitur infamis.*

48 *Crimina quæ puniuntur ex aliqua Rubri. incipiẽti ad.l.& c. dicũtur descendere ex lege publicorum iudiciorum.*

49 *Crimen publicũ esse vel priuatũ magni effectus est, & cuius effectus sit.*

50 *Crimina omnia de iure canonico publica sunt.*

51 *Per inquisitionem iudicis saltim ad imponendam pœnam extraordinariam iam hodie pro quolibet crimine priuato procedi potest.*

52 *Delictorũ materia iam statutis & consuetudinibus immutata est: vt vix publica à priuatis discernantur.*

53 *Delicta leuia, grauia, graviora, & grauissima esse.*

54 *Delicta leuia quæ dicantur.*

55 *Delicta ex paruitate causæ, & qualitate pœnæ leuiæ iudicantur.*

56 *Delicta grauia quæ dicantur.*

57 *Delicta graviora quæ.*

58 *Delicta grauissima quæ.*

59 *Delicta undecunque clarnerint punienda.*

60 *Pœna delictorum quare requiritur.*

61 *Praxis præconizãtiũ, para q̃ a el sea castigo y a otros exẽplo. & c. vnde orta.*

62 *Delictorum publicatio, pœnæq; eorum executio publicè & nõ noctu faciẽda.*

63 *Causa iusta facit licitũ recedere à iure communi.*

64 *Iudex qui absque iusta causa secretò executionem iustitiæ facit in syndicatu tenetur.*

65 *Delicta qualiter cognoscantur esse leuia, graviora, & c. quòd arbitrio iudicis relinquitur.*

66 *Delicta qualia sunt, ex qualitate pœnæ iudicanda.*

67 *Philippum. II. interrogasse à suo Senatu quæ delicta attrocia essent refert Iulius Clarus: & quid responsum.*

68 *Delicta quæ grauia, & quæ grauissima aut attrociora secundum Iulium Clarum.*

69 *Delicta quædam ordinaria, quædam extraordinaria, & quæ illa sint.*

70 *Delicta quædam nominata, & quædã innominata, et quæ illa sint.*

71 *Delicta quare innominata appellẽtur.*

72 *Delicta quædam capitalia, quædam non capitalia.*

73 *Homo triplex caput habet.*

74 *Crimen capitale quando dicatur.*

75 *Crimen propter quod quis ciuitatem amittit, capitale dicitur.*

76 *Crimen capitale dicitur tribus modis.*

77 *Delicta quædam ecclesiastica, quædam secularia, quædam mista.*

78 *Delicta merè ecclesiastica quæ sint.*

79 *De crimine hæresis ecclesiasticus iudex solus cognoscit.*

80 *De symonia solus ecclesiasticus iudex cognoscit.*

81 *Delicta merè secularia quæ dicantur.*

82 *Crimina mista quæ dicantur.*

83 *Accusatio cuiuslibet delicti viginti annis præscribitur.*

84 *Accusatio adulterij quinquennio præscribitur.*

Caput Tertium, De modo procedendi per viam accusationis.

1 PER viam accusationis proceditur in causis criminalibus, quãdo iudex ad instantiam alicuius accusatoris procedit: est enim accusare aliqué reum criminis in libello deferre, vt in.l. libellorum.3.ff.de accusat.& inde accusatio est delatio criminis ad vindictam
2 publicã in iudicio, legitima interueniente subscriptione. & hanc definitionem dicit receptiorem Felin.in Rubrica. extra de accusationibus. Ex qua definitione infertur, quòd accusatio est res licita, & aliquãdo necessaria de præcepto: nam si delatio criminis ad publicam vindictam, quæ in cognitione criminum versatur, licita est, ergo & accusatio, quia si singulis prodesse bonum est, à fortiori bonum erit prodesse vniuersis. Vnde
3 tuta conscientia poterit quis aliquem accusare prosequendo suam, vel suorum iniuriam, dum tamen id faciat motus zelo iustitiæ, omisso odio, rancore, & ira, & animo vleiscendi remoto, iuxta text.& ibi gloss.in cap.si is, qui prælatus 23.quæstio.4.& gloss.cap.si quis contristatus.90, distinctio. text. & ibi gloss.in cap.2.de homic. in. 6. vbi dicitur quòd offensus tenetur remittere rancorem, non verò satisfactionem, & damnum iniuriæ,& notat Panor.in cap.1. de iniurijs.Innocent. Ant. Aret. & alij in capit. accusasti de accusat. & in hunc sensum
5 est accipiendum illud Matth. capit. 6.& Pauli ad Romanos cap. 12. non vos defendentes, id est, non vos vindicantes fratres chrarissimi: sed date locum ire. In
6 priuatis verò delictis accusatio non est necessaria de præcepto, & in eis intelligi potest.text.in.l.vnica.C. vt nemo inuitus agere vel accusare compellatur. Cæterùm in publicis criminibus tendentibus in pernitiem Reipub. cuius proximum obiectum est bonum commune, quando probari possunt, nec per aliam viam, quàm per accusationem bono cõmuni consuli potest, tunc accusatio necessaria erit de præcepto, secundum D. Thom. 2.2. quæstione. 68. articulo. 1. quem explicat Caietan.ibi.& Soto.libr. 5.de iustitia & iure. quæstio. 5. articul.1.
7 Secundò infertur ex dicta definitione accusationem non expediri, nec per viam actionis, nec per officium iudicis, cum ad vindictam publicam intendatur: sed iudicia publica nec per actionem ordinantur, nec quicquam simile ha-

bent cum cæteris iudicijs, vt probatur in princip. Instit. de pub. iud. ergo nec per viam actionis, nec per officium iudicis accusatio expeditur. Vnde dicendum erit, quòd accusatio est quoddam ius de per se, competens parti pro exigenda vindicta, secundum Bald. in l. imperium. lectura. 1. num. 2. & ibi Ias. num. 17. ff. de iurisdict. omnium iudic. & hanc sententiam defendit Anto. Gom. in 3. tomo Variarum, cap. 1. num. 30. contra Barto. Alexand. & Aret. asserentes, accusationem esse officium iudicis nobile residens in parte.

8 Accusatio verò in priuatis delictis competit ei, cuius interest: in delictis autem publicis competit cuilibet de populo & forensi, dummodo aliqua lege prohibitus non sit, vt probat text. in l. qui accusare. & ibi Docto. ff. de accusat. & in cap. prohibentur. 2. quæst. 1. & in l. 2. titu. 1. part. 7. & in l. 1. titu. 20. libr. 4. fori. & probatur in principio Instit. de public. iudic. & in l. 14. tit. 8. part. 7. tradunt Speculator in titu. de accusatore. §. item refellitur. Gandinus in Tract. maleficiorum. 2. quæst. princip. & Anto. Gom. dicto cap. 1. num. 28. & 31. Et hinc inquit text. in cap. 1. de accusat. quòd accusa-
9 tor debet esse legitimus, id est, qui aliqua lege non sit prohibitus accusare, legitimus enim dicitur, qui secundum leges est, vt in. l. actus legitimi. 78. ff. de regul. iuris. & ratio est, quia sicut non est
10 salutare Reipub. omnia crimina accusando prosequi, vt in cap. si omnia. 6. q. 1. ita non erit salutare ab omnibus accusationem proponi, alioquin contingeret aliquando priuato odio & calumnia innocentes iniqua accusatione fatigari: & aliquando nocentes pœnam euadere præuaricatione, vel tergiuersatione accusatoris, iuxta text. in cap. si quem pœnituerit. 2. quæst. 3. Cõtingeret etiam criminis reum accusare criminosum, contra illud Lucæ cap. 6. qui trabem gestat in oculo, festucam de oculo fratris eruere non potest, vt in. c. qui crimen. 6. quæst. 1. obidque in supradictis iuribus variæ personæ arcentur ab accusando.

11 Personæ tamen prohibitæ legibus accusare, bene admittuntur ad accusandum prosequẽdo suam vel suorum iniuriam, iuxta text. in l. hi tamen omnes. ff. de accusat. & in l. nõ prohibẽtur. & in l. non ignorat. & l. si crimen. & l. de crimine. C. qui accusare non põssunt. & in l. 2. titul. 1. part. 7. Et suorum iniuriam prosequi dicitur de iure regio consanguineus
12 vsque ad quartum gradum, vt probatur in l. 2. & in l. 26. titulo. 1. part. 7. De iure verò communi sunt variæ opiniones in isto articulo: nam glo. 1. in. l. si fœmina. C. ad Senatusconsult. Turpil. recepta ibi à Barto. Ang. Fulgos. & Salicето, tenet quod consanguineus vsque ad
13 septimum gradum admittitur ad accusandum pro consanguineo: tamen vera & magis recepta opinio de iure communi est, quòd consanguineus admittatur pro consanguineo vsque ad sextum gradum, vt probatur in l. 4. ff. de testament. iuncta. l. Iurisconsultus. §. quinto gradu. &. §. sexto gradu. ff. de gradibus. vbi dicitur quòd nemo cogitur testificari contra consanguineum vsque ad sextum gradum, sed suorum iniuriam dicitur prosequi qui inuitus non cogitur dicere testimoniũ in causa criminali, iuxta text. in l. 2. ff. de accusat. ergo de iure cõmuni suorum iniuriam dicitur prosequi consanguineus vsq; ad sextum gradum. Et hanc opinionem cum pluribus defendit Boerius in decisionibus. 1. p. decisione. 220. Aymon Craueta consi. 230. 1. part. consil. & Folerius in pract. crimi-
14 nali. 2. part. 2. partis. pag. 150. & Ant. Gomez. 3. tomo Variarum. cap. 10. num. 34. Plaça vero in epitome delict. cap. 39. numero. 13. resoluit, de iure communi frequentiorem opinionem esse, vsque ad decimum gradum consanguineis competere ius accusandi, & remittendi necem defuncti. Quibus adde maritum connumerari inter suos, de cuius morte vxor poterit accusare, quinimo in accusando

cusando & remittendo delictum præferenda erit filijs & reliquis consanguineis mariti: nam cum sit vna caro reputatur magis coniuncta persona, vt probatur in cap. gaudemus. §. quia verò de diuortijs. & in l. 14. tit. 8. par. 7. & tradit Anto. Gom. in dict. 3. tomo. cap. 1. num. 32. & in cap. 3. num. 66. & Dominus Antonius à Padilla. l. transigere. num. 57. C. de transactio. & Plaça in epitome delict. cap. 40. num. 2. & Iulius Clarus lib. 5. senten. §. fi. q. 14. nu. 8. Præsertim quia in accusatione
15 præferturille, quem scimus maiori dolore iudicium exacturum, argumento tex. in. l. 2. ff. ad. l. Iuliam de adul. quod in muliere præsumitur à communiter accidentibus, licet Albericus in. l. pen. §. fi. nu. 7. ff. naut. caup. firmet contrariũ esse præsumendum.

16 Sed si plures consanguinei disparesin gradu concurrerint ad accusandum aliquem prosequendo iniuriam sui consanguinei, tunc proximior consanguineus admittendus & præferendus erit, argumento text. in. l. si plures. ff. de accusationibus. & probat expresse text. in. l. 2. §. si simul. ff. ad. l. Iuliam. de adulterijs. & ibi notat Bart. & alij: si verò consangui-
17 nei sunt in eodem gradu, & simul concurrerint omnes, simul erunt admittendi, iuxta text. in. l. 3. §. si ad plures. ff. de sepulchro violato. vbi firmant glossi. Bart. & Ang. & communiter omnes. Si tamẽ vnus ex eis prius accusauit, & post litem contestatam alius superuenerit, etiam
18 in eodem gradu, admitti non debet, secundum Salicetum. in. l. qui de crimine. C. de accusat. oppositione. 5. &. 7. At verò si plures extranei concurrant ad accusandum delictum publicum, non erunt omnes admittendi, sed iudex eliget magis idoneum, iuxta text. in dict. l. si plures. & in. l. si verò. §. hæc autem. ff. de his
19 quid ceciderũt. vel effud. Et idem ius obseruandum erit circa remissionem delicti faciendam: nam proximior erit præferendus, & si omnes in eodem gradu fuerint, ab omnibus remissio erit facienda, secundum Anto. Gom. 3. Tom. ca. 1. nu. 35. in fi. Ex supradictis etiam infertur quòd licèt clericus prohibitus sit accusa-
20 re laicum coram iudice seculari de delicto publico, vt probatur in cap. sacerdotem. 2. quæst. 7. tamen si prosequatur propriam iniuriam, vel ecclesiæ suæ, benè poterit laicum coram iudice seculari accusare, si ex tali delicto pœna sanguinis
21 imponẽda nõ venerit, vt probatur in. c. cum sit generale. de foro comp. si verò pœna sanguinis ex tali delicto infligenda venerit, benè poterit clericus laicum accusare coram seculari cum protestatione, quod iudex ob suam accusationem ad pœnam mortis mutilationis mẽbri, vel sanguinis nõ procedat: & prædicta protestatione non obstante, iudex infligere poterit pœnã mortis, mutilationis
22 membri, vel sanguinis. Nec ob id clericus irregularis efficietur, vt probatur in. c. 2. de homicid. in. 6. & notat. Panor. in. c. cum P. Mãconela, nu. 8. de accusat. quam irregularitatem clericus ex prædicta protestatione effugit, etiam si animo desideret, vel certo sciat, iudicem illaturum esse mortẽ accusato etiam iniustè, secun
23 dum glo. verbo, Iustitia. in dict. ca. 2. & communiter omnes ex Couar. in Clement. furiosus. 2. p. §. 5. nu. 1. cum duobus sequentibus: quia text. in dict. cap. 2. tantũ agit de protestatione expressa, de animo verò nihil dicit: & hinc dicitur,
24 quòd ob prædictam protestationem in quisitores hæreticæ prauitatis tradentes curiæ seculari hæreticos, effugiunt irregularitatem, quia rogant iudices seculares, vt non afficiant damnatos morte, vel mutilatione, iuxta text. cap. nouimus de verborum significatione. & in l. 60. tit. 6. part. 1. & affirmat Couarruias vbi suprà. num. 6. Verùm enimuerò existimo, inquisitores non euadere irregularitatem ob dictam protestationem: nam si hoc esset verum sequeretur, quòd non effugerent irregularitatem, quãdo pro hæreticis damnatis non rogarent, vt putà quando tradunt hæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

reticos relapsos, pro quibus non rogant vt probatur in cap. ad abolendam. capit. excommunicamus. §. damnati. extra de hæreticis. & in cap. super eo. de hæret. in sexto. & tradit Simancas in lib. de Institut. catholic. cap. de iudicibus secularibus: sed tunc non incurrunt irregularitatem, ergo non illam euadunt ob dictam protestationem. Quamobrem verius erit dicere, inquisitores tradentes curiæ seculari hæreticos irregularitatem non incurrere, quia hoc specialiter fuit inductum in fidei fauorem, secundum Archid. in summa. 23. quæst. 8. in fine. & summam Astesanam. 2. part. lib. 6. tit. 14. artic. 3. in fine.

26 Aduerte, quòd ex quocunq; crimine duplex accusatio oritur, vna criminalis ad vindictam Reipub. & altera ciuilis in factum ad interesse, vel damnũ parti applicandum, vt probat text. in. l. qui nomine. ff. ad. l. Cornel. de falsi. & ibi Bartol. & omnes, & notat gloss. in. l. defuncto. ff. de public. iudic. & ibi Barto. & resoluit Anto. Gom. 3. tomo. capit. 3. nu.
27 37. Et pari modo ex quolibet crimine & iniuria priuata oritur duplex accusatio, criminalis, & ciuilis, vt probatur in l. prætor edixit. §. posse. ff. de iniurijs, & in. §. in summa. Inst. de iniurijs & in. l. 21.
28 titul. 9. part. 7. Criminalis accusatio dicitur, quãdo passus iniuriam accusat delinquentem ad pœnam criminalem: ciuilis verò est, quando agit ad pœnã pecuniariam sibi applicandam, in qua æstimat offensam & iniuriam illatam sibi.
29 Et hinc constat, offensum agere posse criminaliter vel ciuiliter, & quocunq; modo intentet agere poterit ad damna, expensas, & interesse pro iniuria eidem illata, & ad omnes sumptus, quos in cura fecit, & ad omne lucrum, quod lucrari poterat, si talis iniuria non fuisset sibi illata, vt probatur in dicta. l. qui nomine. & in. l. item apud Labeonem. §. si quis seruo. ff. de iniurijs. & in. l. qui seruum. ff. de actio. & obligatio. & ibi gloss. firmat etiam gloss. & Docto. com
30 muniter in cap. 1. de iniurijs. Vnde si offensus erat officialis et persona quæ suo labore & industria acquirebat victum, & reliqua necessaria poterit agere ad operas, quibus caruit dum esset infirmus, & ad eas quibus cariturus esset toto tempore vitæ suæ, si remansit claudus vel debilitatus, ita quod laborare non posset, vt probat text. in. l. fina. ff. de his, qui deiec. vel effud. & in. l. ex hac lege. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. & in. §. ob hominem. Institut. de
31 obligatio. quæ ex quasi delict. nasc. Quo fit, offensum posse simul in eodem libello agere criminaliter & ciuiliter, si ciuilem intentet incidenter, implorando officium iudicis pro interesse & damnis, argumento text. in. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furtis. quem text. notat ibi Bartol. & omnes. & ad hanc conclusionem not. Angel. in dicta. l. apud Labeonem. §. si quis seruo. ff. de iniurijs. & Bald. in. l. Dominum. C. de injurijs. & Maranta de ordine iudiciorum. 4. part. distinctione. 1. numero 20. & ita in praxi quotidie obseruatur. Nec obstat text. in. l. 1. C. quando actio ciuilis præiudicet criminali, vbi dicitur quod vtraque actio ciuilis & criminalis, non potest simul intentari, quia vna est præiudicialis ad aliam. per quem text. ita firmant Bartol. in. l. 2. §. hoc edicto. ff. de vi bonorum rapt. & AEgidius Bosius in practica criminali. titulo de accusatione. numero. 11.
32 Nam respondeo quòd dicta. l. 1. loquitur & intelligitur, quando vtraque accusatio principaliter simul in eodem libello intentaretur, quod fieri non potest. iuxta text. in. l. interdum. ff. de publicis iudic. qui semper ad hoc allegatur, secundum Iulium Clarum, libro. 5. receptarum. §. fina. quæstione. 2. numero. 1. tamen incidenter implorando officium iudicis, ciuilis potest intentari in libello accusationis criminalis, vt suprà diximus, & resoluit cum communi Iulius Clarus in dicto libr. 5. §. fina. quæst. 2.

quæstione. 2. numero. 2. quem ad istum articulum omnino vide. Ex quibus constat, libellum accusationis tripliciter concipi posse, vel criminaliter tantum, vel ciuiliter, vel criminaliter & ciuiliter simul.

33 Aduerte insuper, quòd crimina quædam sunt publica, quædam verò priuata, vt constat ex titul. ff. de publicis iudicijs iuncto titulo. ff. de priuatis delictis. Publica enim sunt, quæ ex lege publicorum iudiciorum descendunt, vt putà
34 crimen læsæ maiestatis, adulterij, homicidij, parricidij, peculatus, falsi testamenti, vis publicæ vel priuatæ, ambitus repetundarum, annonæ, quorum meminit. l. 1. & ibi gl. ff. de publicis iudicijs. & dicuntur publica, quia cuilibet de po-
35 pulo eorum accusatio competit, vt in principio Inst. de public. iud. & firmant DD. communiter ex Socino in cap. veniens. num. 40. de accusat. Anto. Gom. 3. tomo Variarum cap. 1. post numerum primum. & Iulio Claro lib. 5. receptarum sententiarum. §. 1. nume. 1. qui numero 2. cum duobus sequentibus resoluit cũ
36 communi doctorum, crimen commissum in offensam Dei & in offensam principis publicum esse, eiusque accusationem permissam esse cuilibet de populo
37 & similiter accusationem falsi alterius instrumenti, quàm testamenti, etiam esse publici iudicij, cuilibetque de populo competere, ex gloss. & Bartol. numero. 2. in dicta. l. 1. de publicis iudicijs. & Angel. in. §. item lex Cornelia ante numerum primum Instit. de publicis iudicijs. & Rub. consilio. 12. numero. 7. Et hanc resolutionem deductam ex principio Instit. de publicis iudicijs, defendit Ioannes Robertus libr. sententiarum. c. 10. ab impugnatione Duareni lib. 1. disputat. cap. 36. Octomani de verbis iuris, verb. Iudicia. & Brisonij, verbo, Publica. de verbo. signific. & aliorum. Cui resolutioni obstare videbãtur ea, quæ infra in isto cap. adijcimus à numero. 41. sed eis erit satisfaciendũ per ea quæ in eodem cap. dicimus. num. 44. Priuata
38 verò delicta dicuntur sicuti crimen furti, iniuriarum, arborum furtim cessarum, abigeatus, bonorum raptorum, & alia huiusmodi, de quibus in libro. 47. digestorũ à titulo de priuatis delictis, vsque ad titulum de publicis iudicijs. Et denique priuata dici possunt illa omnia, quæ
39 non connumerantur inter publica delicta, & ideò priuata dicuntur, quia eorum accusatio regulariter non competit nisi
40 illi, cuius interest, pro sua iniuria, non pro aliena, vt in. l. 3. ff. de priuatis delictis. & in. l. 3. §. si is. ff. de sepulchro violato. & notant gloss. & Docto. in. l. fin. ff. de priuatis delictis. & resoluunt Docto. communiter ex Socino, vbi suprà, numero. 41. & Anto. Gom. in dicto capitulo. 1. num. 9. & Iulio Claro, vbi suprà, nu-
41 mero. 5. Circa quam tamen resolutionem oportet considerare, quòd non semper est necessaria consequentia, q; quilibet potest accusare de tali crimine, ergo crimen publicum est: nam de crimine priuato, propter quod venit impo nenda pœna pecuniaria applicanda fi-
42 sco, quilibet de populo accusare potest pro illa pœna, & tamen crimen publicum non dicitur, vt notat gloss. singularis in Rubrica. ff. de popularibus actionibus. & idem ibi tenet Barto. ad hoc allegans text. in. l. qui sepulchra. C. de sepulchro violato. & in. l. 1. ibi, Vel ab accusatione recessum. ff. de iure fisci. iuncta l. 3. §. fi. ff. de priuatis delictis. & facit tex. in dicta. l. 1. ff. de iure fisci. ibi dum dicit, rem litigiosam venundari, iuncta. l. fin. C. de litigiosis. & ibi idem sentit gloss. & tenent Bartol. & Bald. Præterea accusatio suspecti tutoris cuilibet de populo competit, etiam si agatur ad purgationem, vel remotionem, vt in. l. 1. §. consequens. & §. fin. ff. de suspectis tutoribus. & in. §. consequens. Instit. eodem titul. quæ iura indistinctè loquuntur, & sic indistinctè intelligi debent, vt in. l. de precio. ff. de public. in rem acto. & in cap. si Romanorum. 19. distinctione. & ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

men iudicium accusationis de suspecto tutore publicum non est, vt tenet Barto. in dict.l.1. ff.de publicis iudic. cuius opinionem sequitur Socinus vbi suprà nume. 43. dicens eam meliorem esse, quãuis glo.& Ange. in dict.l.1. oppositam teneant. Quamobrem Barto. in dict.l.1.
44 num.7. inquit, quod crimen publicum tribus modis dici potest, primo modo latissimè, vt eo ipso quòd publica vtilitas intenditur. ne delicta remaneant impunita, vt in.l.ita vulneratus.ff.ad.l.Aquiliam. nempè, vt corporaliter quis puniatur, vel pœna fisco applicetur, licèt aliàs accusatio de tali crimine cuilibet non competat, vt si tale crimen priuatũ sit,& hoc modo sumitur in.l. quod senatus. & in.l. prætor. §. si dicantur. ff. de iniurijs. & in.l. locatio. §. quod illicitè. ff. de publicanis. vbi crimen iniuriarum, quod priuatum est, dicitur publicum, intelligi debet in latissima significatione: nec obstat huic resolutioni text. in.l.2.§.deinde Cornelius. ff.de orig. iur. vbi inter alia crimina publica connumeratur crimen iniuriarum: nam respondeo quod illud quod ibi dicitur de iniurijs, deest in pandectis Florentinis secundum notulam positam super illo text. Et isto modo potest etiam intelligi glo.fin.in cap.1.de collusione detegenda, quatenus tenet de iure canonico omnia crimina publica dici. Secundo modo
45 crimen publicum dicitur latè eo ipso quòd accusatio cuilibet competit ciuiliter tamen, vt in.l.eum qui.§.in popularibus.ff.de iure iurand.l.1.&.2. ff.de popularibus actio.& in.l.fi.ff.de termino moto. & hoc etiam modo sumitur in dict.l. 1. §.consequens.ff.de suspectis tutoribus. cum similibus.& in dict.l.quod Senatus.
46 in principio. Tertio modò crimen publicum strictè sumitur: & hoc modo sumitur in.l.1.& toto titulo. ff. de publicis iudic. ad effectum vt damnatus de eo
47 statim infamis efficiatur, vt in. l. penultima.§.ad crimen.& in.l.infamem. ff. de publicis iudic. & tunc illud solum dicitur crimen publicum quòd expresè de iure cautum est, quòd publicum sit. Et hinc Angel. in dict.l.1.inquit, quòd om-
48 nia crimina, quæ puniuntur per ea, quæ habentur in aliqua rubrica incipienti, Ad legem,&c. vt putà ad.l.Iuliam maiestatis.ad. l.Iuliam. de adulterijs. & ad.l. Iuliam. de sicarijs, & sic de alijs, talia dicuntur descendere. ex.l. publicorum iudiciorum: quod apparere dicit ex dicta l.1.ff.de public. iudic, rectè intellecta, & in illis inquit, quòd non est necesse quòd sint publica. Et est magni effe-
49 ctus, an crimen sit publicum vel priuatum: nam damnatus de crimine publico regulariter infamis efficitur, non ita condemnatus de priuato, vt in dicta.l.infamem. rursus in crimine priuato solummodo admittitur ad accusandum ille, cuius interest, In publico verò quilibet de populo, vt suprà diximus. Quæ
50 omnia procedunt de iure ciuili, cæterùm de iure canonico omnia crimina publica dicuntur, secundum gloss. in cap. infames. verbo, Fures.6. quæstio.1. & ita canonistas tenere firmat Bald. in Rubrica. C. qui accusare non possunt. numero.10. in fine. & Anania in capit. statuimus. post numerum. 19. de maledicis, Et hinc practica Milei. folio. 147. numero. 32. inquit, quòd hodie titulus de priuatis delictis non est in vsu. Ex quo
51 iofert Iulius Clarus, vbi suprà, numero 6. pro quolibet crimine priuato posse procedit etiam ex iudicis officio, &
52 sic per inquisitionem, saltem ad imponendam pœnam extraordinariam: & tandem ibi resoluit, quod materia delictorum in tantum est hodie immutata à statutis & consuetudinibus locorum, q̃ vix distingui possint publica crimina à priuatis, & quod tutius esset adhærere statuto vel cõsuetudini illius loci, in quo fuit crimen commissum, & secundum il
53 la declarare quæ sint publica & priuata delicta.

Aduerte rursus, quòd delictorum quædam sunt leuia, quædam grauia quædam

quædam grauiora, & quædam grauissima, vt docet Barto.in.l.leuia. ff. de accusationibus. & Bald.in consil. 412. libr.4.
54 Leuia enim dicuntur in quibus non interest dolus, aut damnum iniuria datum, secundum Bartol. in dict. l. leuia.
55 quia ex parilitate causæ,& qualitate pœnæ, leuia iudicantur, secundum Bald. in dicto consil. 412. numer.1. Carrerium in repetitione. l.obseruare. C. quorũ appellationes non recipiantur. numer. 104. & Paridem de Puteo in tractatu syndicatus. fol. 73. verbo, Iudex. num. 28. & facit text. in capit. Felicis. §. cæterum. ibi, quia dignum est propter enormitatem culparum. de pœnis. libro. 6. & text. in
56 l.28. titu.9. part.7. Grauia dicuntur crimina priuata, quæ dolum requirunt, & magnum afferunt nocumentum, vt in l.respiciendum.§.furta. ff.de pœnis. & in l.auxilium.§.in delictis.ff.de minoribus. tradit Bald. in dicto consilio.412. & Florianus in.l.liber homo.numer.7. ff. ad.l.
57 Aquiliam. Grauiora nuncupantur, quæ ex animo prouenit, siue publica siue priuata sint, vt in dicta.l auxilium.§.in delictis.& ibi glos. verbo, Attrocioribus.& in.l.1.§ si quis. & ibi glos. verbo, Attrociora. ff.de suspectis tutoribus.& in.l.20. titu.9. part. 7. & tradit Ang.in. §. attrox.
58 num.1. Instit.de iniurijs. Grauissima verò sunt crimina publica, pro quibus imponitur pœna mortis, secundum Florianum, vbi suprà, quia impunita remanere non debent, vt in.l.ita vulneratus.§.si quis absurdè.ff.ad.l.Aquiliam. & in.l.longius.§.2.ff.de iudicijs. & in.l. per omnes. C.de defensoribus ciuitatum. Et ita vid.
59 cumque claruerint, puniri debent, vt in cap.in Ecclesia.23.quæst.3. & hinc Cicero, lib.1. officiorum, inquit, nescio an satis sit eum pœnitere iniuria, vt cæteri sint ad iniuriam tardiores, & vt ipse nec possit hac tale crimen committat, & Vlpianus in l. si qui is sit fugitiuus. & ibi glos. ff. de
60 ædilitio edicto. ob idque pœna requiritur, vt sit in delinquentis supplicium, & in aliorum terrorem, & exemplum, vt metu pœnæ à similibus delictis arceantur.
61 Et hinc fuit orta praxis, quæ in istis regnis obseruatur à præconizantibus, nempè. Para que a el lea castigo, y a otros exem-
62 plo, &c. Ideoque dies non nocetur, & per publicas vias executio & publicatio delicti fieri debet, causa iusta non existente, quæ impedire possit executionem iustitiæ. Nam ob præfectam causam licitum
63 est a iure communi recedere, secundum Cagnellum in repetitione prooemij. ff. nu.98. & in repetitione.l.2.num.7. ff. de origine iuris. & in.l. quæ propter necessitatem.num.297. ff. de regulis iuris. & Tiraquellum libr. 1. de vtroque retractu. §.
64 26.num.18. & cessante in ita causa executio iustitiæ publicè fieri debet, alioquin iudex in syndicatu tenebitur, vt in. l. aut facta. §. nonnunquam. ff. de pœnis. & in l. 5. titu. 27. part. 3. & in. l. 11. titu. 31. part. 7. & ibi. Gregor. Lup. verbo, El pregonero. & Didac. Perez. in. l. 5. titu. 1. lib. 1. Ordinam. in gloss. 1. versic. Inficitur etiam.
65 Sed in isto articulo qualiter cognosci debeant delicta, an sint leuia, grauia, grauiora, & grauissima, certa regula tradi non post: & ita nonnulli Docto. dicunt, hoc relinquendum esse arbitrio iudicis: & hanc opinionem refert Bernardus Diaz in sua practica criminali canonica. cap. 11. & testatur communem Alciatus in cap. cum nõ ab homine. post numerum. 28. de iudicijs. quem refert Villalobos in sua collecta communium opinionum in li-
66 tera. D. num.56. Alij verò dicunt, quòd ex qualitate pœnæ, quæ pro delicto imponitur cognoscitur quantitas delicti, ita tanto grauius delictum iudicari debet, quanto grauior pœna pro eo imposita reperitur. & hanc opinionem tenet Barto. in dict.l.leuia. in principio. & dicit communem Socinus in consil. 157. nu.5. libr. 2. de quo est videndum consilium Barbatiæ. 48. lib. 2. & Decij consil. 65. In quo articulo refert Iulius Clarus. lib.5. receptarum sententiarum. §.1. nu.9. ferè fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

67 simum & inuictissimũ Regem nostrum Philippum. II. à supremo senatu interrogasse, quæ essent delicta attrocia: cui senatus respondit, sibi videri attrocia delicta esse sequentia, rebellionis, læsæ maiestatis, homicidij ex proposito cõmissi, falsæ monetæ, tertij homicidij, scilicet, commissi ab eo, qui alia duo cõmisserat, etiam si pro eis condemnatus non fuisset, vulneris illati proditoriè cum sclopo rotato, etiam si mors sequuta non fuerit, tertiæ tonsationis, seu diminutionis monetarum, raptus virginis honestis parentibus ortæ, etiam si copula sequuta nõ fuerit; vsus venereus cum sacra Virgine in habitu intra monasterium degente, Sodomia, famosorũ latronum in vijs grassatio, & falsificatio sigilli Principis aut Senatus. Quod responsum Senatus placuisse Regi nostro, testatur Iulius Clarus: quã
68 uis ipse opinatur aliter dicẽdum esse, nẽpè quod omnia delicta pro quibus à lege vel statuto imponitur simpliciter pœna mortis naturalis, vel ciuilis, nẽpè tirremũ perpetuo, & talis pœna in vsu est, vt à iudicibus imponatur & exequatur, talia enim delicta dicuntur grauia & attrocia: attrociora autem siue atrocissima existimat, esse pro quibus à lege vel statuto imponitur pœna grauior q̃ simplicis mortis, in ipso genere mortis, vt putà quia lex vel statutum vult pro talibus delictis reos in sui culeo, vel igne comburi, vel in frustra scindi, vel rotæ inseri, vel ad caudam equi trahi, vel huiusmodi, vt in crimine hæresis, parricidij, assassini, latrocinij ad viam publicam, sodomiæ, incendarij, falsæ monetæ, vel quãdo lex addit alias qualitates vltra pœnam mortis, vt quando extendit pœnam etiam in filios, vt in crimine læssæ maiestatis, vel concedit aliqua specialia aduersus delinquentes, vt in crimine raptus virginum, & honestarum mulierum. quæ opinio Iulij Clari in effectu reincidit in opinionem Bartol. superiùs relatam in dicta. l. Ieuia. quam diximus communem esse ex Socino in dicto consilio. 157. cum Barbatia, & Decio, vbi suprà.

69 Aduerte præterea, delictorum quædam esse ordinária, quibus lex statuit certam pœnam, vt in crimine adulterij, & alijs, de quibus in. l. 1. ff. de publicat. iudi. quædam verò extraordinaria, quibus certa pœna à lege non est statuta, sed arbitrio iudicis puniuntur, vt crimen iniuriarum, stellionatus, & similia, vt in. l. hodie. ff. de pœnis. tradit Bart. in. l. 1. §. 1. ff. de fractoribus, & expilatoribus. Iason in. l. non dubium. num. 6. C. de legibus. & Panorm. in cap. ex literis. col. 4. de constitutionibus.

70 Aduerte etiam, quòd delictorum quædam sunt nominata, quædam innominata: nominata sunt, quæ à lege habent peculiare nomen iuris, vt furtum, adulterium, & similia: innominata verò dicuntur, quibus lex non imposuit specificum nomen iuris, sed tantum facti, vt est verberare, percutere, ingredi domum alienam, & similia: quæ quandoque sine maleficio fieri possunt,
71 quandoque cum maleficio, ob idque innominata dicuntur, secundum Barto. in. l. nunquam plura. numero. 4. ff. de priuatis delictis. communiter receptum ex Blanco in practica criminali. folio. 52. num. 111.

72 Aduerte deinde, quòd delictorum quædam sunt capitalia, quædam non capitalia: & ad cognoscendum, quæ sint capitalia & quæ non capitalia oportet attendere doctrinam Bal. in. l. reos. nu. 2. C. de accusat. asserentis, hominem habe
73 re triplex caput, primum naturale, secundum ciuile, nempè quando quis amittit libertatem, & tertium caput, est quando amittit ciuitatem: & quando committitur crimen propter quod caput natura-
74 le veniret abscindendum, tale crimen capitale dicitur. Similiter quando quis committeret crimen, propter quod amitteret libertatem, & seruus pœnæ efficeretur quia damnatus esset in metallum, tunc

tunc etiam tale crimen capitale dicitur, quia seruus reputatur mortuus, vt in. l. intercidit. ff. de conditionibus & demonstrationibus. & in. l. quod attinet. & in. l. seruitutem. ff. de regulis iuris, item quan
75 do quis committeret crimen, propter quod amitteret tertium caput, scilicet ciuitatem tale crimen etiam capitale dicitur. ita eleganter docet Anania in capit qualiter. §. ad corrigendos. nu. 15. de accusationibus. & quod crimen capitale prædictis tribus modis dicatur, probat text.
76 in. l. 2. ff. de pœnis. & in. l. 2. ff. de public. iudic. & in. §. cum autem. Instit. quibus modis ius patriæ potestatis solvitur. & tradit Iass. in. l. Titia. n. 13. ff. de verb.

77 Aduerte denique, quòd delictorũ quædam sũt merè ecclesiastica, quædam me-
78 rè secularia, & quædam mista: merè ecclesiastica sunt, quorum cognitio ad solos iudices ecclesiasticos spectat, nec iudex laicus de eis potest se intromittere, etiam si commissa sint à laicis, vt est cri-
79 men hæresis, de quo solus ecclesiasticus cognoscere potest, vt cum communi resoluit Alciat. in ca. 1. nu. 73. de officio ordin. & Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §.
80 hæresis. nu. 4. Similiter crimen symoniæ, de quo solus ecclesiasticus cognoscit, vt tenet gl. fi. in. c cum sit generale. de foro comp. & cõmuniter doct. ex Anania in ca. 1. nu. 9. de symonia. & Iulio Claro in dicto lib. 5. §. symonia. nu. 7. & similiter
81 reliqua crimina à personis ecclesiasticis commissa. merè secularia dicuntur, de quibus si à laicis committantur, soli seculares iudices cognoscunt, vt est homici-
82 dium, furtum, & similia. Crimina mista sunt, de quibus si à laicis committantur, vterque iudex ecclesiasticus & secularis cognoscit, prout crimen adulterij, concubinatus, sodomiæ, vsurarum, sacrilegij, vt resoluit Iulius Clarus vbi supra. §. fi. quæstio. 37. & docto. in ca. cum sit generale. de foro compet. & nos latè. in. 2. tomo. in. 2. præludio infrà.

83 Aduerte vltimò, quòd accusatio cuiuslibet relicti regulariter præscribitur spatio viginti annorum, nisi contrarium aliqua lege dispositum reperiatur, iuxta tex. in. l. querela. C. ad. l. Corneliam de falsis. & in. l. 5. tit. 7. p. 7. & tradũt doct. cõmuniter ex Iulio Claro, libr. 5. receptarum. §. fina. quæst. 51. num. 1. qui omnino
84 in isto articulo erit videndus in aliquibus tamen casibus accusatio criminalis minori cursu temporis præscribitur, vt putà accusatio adulterij, quæ quinquẽnio præscribitur, iuxta text. in. l. quinquennium. ff. ad. l. Iuliam, de adulterijs. & in l. 4. titul. 17. part. 7. & ibi Gregor. Lup. in gloss. magna. alios plures etiam casus congerit gloss. in dict. l. querela. & glo. in. l. fin. ff. ad. l. Pompeiam. de parricidijs & est videndus Decius in capit. licet causam. num. 23. de probationibus.

Ex §. Primo,

SVMMARIA.

1 *IVdex vtcunque super delicto procedat, prius sibi constare debet, delictum commissum esse.*

2 *Praxis & stylus procedendi ex mero iudicis officio, quando dicitur aliquod delictum commissum esse.*

3 *Delictum commissum esse vt verificetur sufficiunt fama vel testes minus idonei.*

4 *Delictum si constet commissum, proceditur ad inquisitionem delinquentis summariè: confessione prius ab offenso sumpta.*

5 *Ordo quem iudex & tabellio obseruabunt in examinatione testium super aliquo delicto.*

6 *Verba tisificantis non immutanda,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 *Testis interrogari debet, ita vt facilè intelligi possit quis fuerit aggressor.*

8 *Testis interrogetur coram quibus delictum commissum fuerit, & alia de quibus infrà.*

9 *Iudex non debet testem extra casum interrogare.*

10 *Accusati innocentes periclitari solent testibus in summaria malè examinatis.*

§. Primus, De stylo fulminandi processum per viam accusationis.

1 VOTIES iudex in aliquo delicto procedere voluerit, siue per viam inquisitionis, siue denuntiationis, siue accusationis, in primis & ante omnia curare debet, vt de delicto constet: nunquam enim iudex ad aliquē actum procedere debet, nisi prius illi constet de dictum fuisse commissum per famam, aut alias coniecturas, vt probatur in l. 1. §. item illud. ff. ad. Sillanianum. & in l. necessarios. §. 1. ff. eod. tit. & in l. inde Neratius. §. fin ff. ad l. Aquiliam. & in l. 1 §. si quis vltrò. ff. de quæstionibus. & in l. 1. C. vbi causæ fiscales. docet Barto. in dict. §. item illud. Hippolytus in practica criminali in princip. Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ. rubrica. 1. verbo, Archidiaconus. §. 3. nu. 4. Bosius in practica criminali tit. de delicto. nu. 1. &. 2. & in tit. de tortura accusatoris. nu. 5. & Iulius Clarus libr. 5. receptarum. §. 5. quæsti. 4. præscribens praxim obseruandam, qualiter constare debeat de delicto facti transeuntis, & de delicto facti permanentis.

2 Apud nos tamen praxis quæ magis frequentatur est, quòd quando iudex à principio procedit ex mero eius officio, putà quando in eius notitiā peruenit aliquod fuisse delictum commissum, nempè homicidij, furtum, vel simile, statim mandat tabellioni, quòd in capite processus scribat per viam actus, in eius notitiam peruenisse tale delictum fuisse commissum, in tali loco ciuitatis, & quòd ad eruēdam veritatem, & iustitiam administrandam vult inquirere, & informationem sumere de prædicto delicto, & tunc personaliter cum tabellione adire debebit ad videndum, & verificandum hominem fuisse mortuum, vel furtum commissum: & si offensus solummodo vulneratus fuerit, ad videnda vulnera, in qua parte corporis sint, quæ omnia in actis redigi facere debebit. Et si iudex impeditus fuerit multitudine negotiorum, vel alia causa, mittere debebit officialem, cum tabellione, ad supradicta verificanda. & hanc praxim obseruari testatur Anto. Gom. 2. tomo Variarum. cap. 9. numero. 1. ad

3 quam verificationem faciendam sufficiunt fama, vel aliæ coniecturæ, & testes minus idonei, secundum Bosium in practica criminali. titulo. de delicto numero. 1. & Folerium in practica criminali. 2. part. titul. capiet informationem. numero. 3. Et postquam de delicto commisso constet, iudex diligentes debebit procedere ad inquisitionem delinquentis,

4 per summariam informationem, & testium depositionem, recipiendo prius confessionem ipsius offensi vulnerati, ad se instruendum, in qua informatione capienda iudex & tabellio sequentem ordinem obseruabunt, nempè, quòd generaliter & simpliciter interrogent testem,

5 qualiter rixa illa, vel illud delictum fuerit commissum, & quid de eo sciat, & quicquid testis deposuerit, in actis redigi debebit, eisdem verbis grossis, vel alegātibus turpibus, vel honestis, quibus testis ipse vsus fuerit in suo responso, &

6 depositione, absque eo quod verba illa immutentur, vel emendentur à iudice, vel tabellione. Deinde testis interrogandus erit, quomodo illa rixa fuerit

7 cepta, & inchoata, vt ita facilè intelligi posit, quis fuerit aggressor, & an reus accusatus prouocatus fuerit, &c, vel verbis, vt sic necesse habuerit se defendere. Postmodum iudex & tabellio interrogent testem, coram quo, & quibus personis delictum fuerit commissum, &

8 an qui ibi adfuere præstiterint opem reo vel cui eorum: & vbi erat testis, quando delictum fuit commissum, & qua hora contigit: & an delinquens venerit à tergo, vel facie ad faciem, armatus, vel sine armis, ex deliberato animo, vel casu: & an offensus obuiam iuerit reo, ita quòd opus fuerit sibi vim vi repellere: & an reus ipse percusserit offensum, vel alios ex inter essentibus casu illum percusserit, pro pace, & concordia constituenda inter rixantes. neque in ijs interrogationibus iudex, vel tabellio termi-

9 nos querelæ excedere, neque extra casum interrogare testem debebunt. Quæ omnia supradicta oportet interrogare ad eruendam & inuestigādam veritatē: sæpissimè enim contingit accusatos in-

10 nocentes periclitari, & maxima nocumenta pati, ex eo quòd testes in summaria informatione malè examinati fuerunt, non inquirendo quis fuerit agressor, & à quo concertatio inchoata fuerit, & an offensor ad sui defensionem fecerit: nam postmodum prædicti testes in iudicio summario examinati, quāuis de innocentia accusati sciant, & in iudicio plenario interrogentur, tempore ratificationis non audent veritatem detegere, sed solum modò se ratificant in sua summaria depositione. Quare summam diligentiam in hac summaria informatione recipienda iudicem adhibere debere, cùm ferè semper sit totius causæ fundamentum, multum commendat Bernardus Diaz in pract. crimi. cano. c. 112. Et in hac summaria informatione ipsemet iudex testes examinare debet,

nec eorum examinationem committere potest: vt probatur in l. 28. titul. 7. lib. 3. Recopil. & resoluit Couarruu. libro. 2. Variarum. c. 13. nu. 10. & Iulius Clarus libro. 5. sententiarum. §. fin. quæstione 26. & Rojas in sing. 205. asserens consuetudinem in contrarium inductam non valere vt resoluit Felin. capit. cum causam. 1. nume. 21. de testibus. quia probatio iudici & non notario fit. l. quingenta. ff. de probatio. l. si quando. C. de testib. nullus enim magis scire potest quam iudex quanta fides sit adhibenda testibus vt inquit. l. 3. §. 1. ff. de testib. Iudex enim considerare debet an testes ad interrogata respōdeant, vel ex tēpore, vel præmeditato sermone, vel qui verisimillora deponūt, vel qua fronte, quo vultu, quo rubore, vel qua trepidatione: cautus iudex omnia rimari & inspicere debet, & alia signa vultus testium, an sint tristes, ridentes, lachrymantes aut pallentes: quia difficile est crimen nō prodere vultu. Et quæ in hac informatione summaria iudex attendere debet vide apud Iul. Clar. lib. 5. receptarū. §. fi. à. q. 20. vsque ad. q. 27. & postquam iudex summariam informationem cœperit, si ex ea aliquis culpabilis resultauerit, ad capturam eius procedet.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *DElinquente vt cunque culpabili reperto, eum iudex in carcerem detrudit, etiam si per vnum testem minus idoneum de culpa constet.*

2 *Absque informatione vel indicio ad capturam non perueniendum.*

3 *Iudex absque inditio vel informatione aliquem capiēs in sindicatu tenetur si captus repertus fuerit innocens.*

Incar

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Incarceratus absq; culpa, absque impensa relaxandus.*

5 *Incarceratum absque inditio priuatus impunè poterit à carcere eximere, & ipse incarceratus fugiens pro confesse non habebitur.*

6 *Quando pœna criminis est corporis afflictiua is, contra quem præsumptio, vel indicium ex summariæ informatione resultauit, verbaliter citandus nō est antequam capiatur.*

7 *Delinquens capiendus non est absq; mãdato iudicis.*

8 *Delinquens capi poterit absque iudicis mandato in fraganti delicto.*

9 *Captus à carcere fugiens fractis carceribus pœna capitis punitur, & pro cõfesso habetur.*

10 *Delinquentibus carcer assignatur arbitrio iudicis.*

11 *Carcer ad custodiam non ad pœnam cõstitutus est.*

12 *Mulier dilinquens in diuerso & separato carcere à carcere virorum includenda est.*

13 *Mulier nobilis & honesta delinquẽs in aliquo monasterio, aut honesta domo deponenda, inhonesta verò seu ignobilis in publico carcere ab alio virorũ separato.*

14 *Custos carceris carceratam mulierem carnaliter cognoscens acriter puniendus, & de consuetudine Franciæ pœna mortis: etiam si publica meretrix fuerit.*

Custos carceris metetricem publicã carnaliter cognoscens sponte sua mitius puniendus, quam si per vim.

Pœna custodis carceris coeuntis cum incarcerata arbitrio iudicis imponenda.

17 *Custos carceris caret, ne necessaria captis desint: & ne molestia, aut iniuria irrogetur eis.*

18 *Index capto delinquente, vel absente, eius bona confiscet & penes tertium, custodienda deponat: maximè si cõfiscationis bonorum pœna pro delicto imponenda venit.*

19 *Pœna confiscationis bonorum iure regio solum in casibus ab eo expressis imponenda.*

20 *Clerici an confiscationis bonorum pœnam patiantur remissiuè.*

§. 2. De captura delinquentis.

1 Recepta summaria informatione, si ex ea aliquis culpabilis apparuerit, vel contra eum resultauerit aliquod inditium vel præsumptio, iudex debebit illũ personaliter capere, & in carcerem detrudere: ad quã capturam sufficiens erit qualis qualis probatio, vel præsumptio, etiam per vnũ testem minus idoneũ, secũdũ cõmuniter DD. in cap. si clericos. de sententia excõmunicationis. in. 6. & Anto. Go. 3. tomo. Variarum. cap. 9. n. 1. in fi. & Iulium Clar. in. d. §. fi. q. 20. n. 2. & q. 28. n.

2 2. absque aliqua tamen informatione vel inditio ad capturam non peruenitur, vt probat tex. in. l. 2. C. de exhibendis reis. & tradit Ang. in tract. de maleficijs. ver

3 bo, Fama publica. colũ. 2. & Iul. Clar. in d. q. 28. nu. 2. alioquin si absq; informatione vel inditio iudex aliquem persona liter ceperit in sindicatu tenebitur, si captus postmodum repertus fuerit innocens, secundum Bald. in. l. 2. n. 3. C. de his qui latrones occultauerunt, & Hippolytum in practica criminali. §. costante. nu. 3. relaxandusq; absq; impensa erit, secundum Bal. & Ias. in. l. si pacto quo pœnam.

nã. C. de pactis. per text. in. l. fi. §. nullo tẽpore. ff. de libero homine exhibendo. &

5 Ange. vbi sup. versi. sexto quærit. Quinimo tũc quilibet priuatus impunè poterit illum à carceribus eximere, vt probatur in. l. 1. §. Ofilius. cum duabus sequentib. ff. ne quis eum, qui. & cõmuniter docto. ex Ias. in. l. 3. §. quod prætor. col. 3. ff. ne quis eum, qui. & Iul. Claro in. d. q. 28. n. 4. nec tunc captus fugiens à carcere pro confesso habebitur, vt docet Bar. in. l. vix eius. C. de probationibus. & Feli. in cap. 1. col. 14. de constitutionibus. sic limitantes tex. in. l. ad cõmentariensem. C. de custodia reorum. & est cõmunis opinio secundum Rolandum à Valle consilio. 7. num. 47. lib. 1. & Couar. lib. 1. Variarum. cap. 2. num. 11. & Dueñas in regula. 393. limitatione. 4. & Iul. Clar. in dict. §. fin. quæst. 21. num. 26. & 27. & aduerte quòd quando contra aliquem præsumptio vel indicium ex sumaria informatione resultat, quòd non debet præcedere verbalis citatio propter timorem fugæ, sed statim realiter erit capiendus, alioqui nec captura sequeretur, nec delicta punirentur, vt probat text. in. l. nullus. C. de exhibendis reis. & probatur ex. l. 1. & toto titul. ff. &. C. ad custodia reorum. & in. l. 1. titu. 29. part. 7. quam ita intelligit Gregor. ibi in gl. 1. & tradit Roderic. Suar. in allegatione de fideiussore in causa criminali. num. 5. super. l. 4. titul. 3. lib. 2. fori. versi. practica iuridica. & Ant. Gom. in dict. cap. 9. nu. 1. Quod tamen intelligit verum Greg. Lup. in. l. 18. tit. 8. part. 1. in glo. 2. quando pœna criminis esset corporis afflictiua, alioquin verbaliter citari delinquens poterit, vt ex illa. l. colligitur, & ex text. in Authentico. vt nulli iudicum. §. si quis verò comprehẽsorum. & idem resoluit Bernardus Diaz in practica criminali. cap. 113. per text. in cap. 1. de iud. lib. 6. Aduerte insuper, quòd prædicta captura absque mandato iudicis fieri non potest, etiam si officialis publicus illam facere voluerit, iuxta text. in. l. fi. C. de exhibendis reis. & ibi notat glo. recepta communiter à Barto. & ab alijs, & probatur in. l. 2. titu. 29. part. 7. Quod intelligi debet nisi delinquens repertus fuerit in fraganti delicto: nam tunc absque mandato iudicis capi poterit, argumento text. in Authentico. de defensoribus ciuitatum. §. audiens. collatione. 3. & firmat Paris de Puteo in Tractatu sindicatus. fol. 188. num. 15. & Iulius Clarus in dict. quæst. 28. num. 7. & idem dicendum erit in alijs casibus exceptis per text. in. l. 12. titu. 17. part. 7. & in l. 2. tit. 29. part. 7. Atque ideo postquam ex summaria informatione constiterit

6 aliquem culpabilem esse, iudex concedit mandatum alguazelo ad capiendum delinquẽtem, vel ipse iudex illum capit, & in carcerem detrudit: qui carceratus

7 à carcere fugere non debet, alioquin fugiens fractis carceribus pœna capitis punitur, vt probat text. in. l. 1. in principio. ff. de effractoribus. & in. l. milites agrũ.

8 §. eum tamen. ff. de remilitari. & tenet. Bart. in Tractatu de carceribus, col. 3. & hanc conclusionem pro regula ponit cũ tribus ampliationibus, & nouem limitationibus, Petrus Dueñas in regula. 393. & Iul. Clar. in dict. §. fi. q. 68. n. 6. &. q. 21.

9 nu. 25. & talis fugies pro confesso habetur, vt resoluit Dueñas in regula. 389. limitatione. 2. & Iul. Clar. in dict. quæst.

10 21. num. 25. Qui carcer. delinquentibus assignandus erit arbitrio iudicis, secundum qualitatẽ delicti & personæ ipsius delinquentis, vt probat text. in. l. 1. C. de custodia reorum. & in. l. fi. C. de accusa-

11 tionibus, quia carcer non ad pœnam, sed ad custodiã constitutus est, vt probatur in. l. aut damnũ. §. solent. ff. de pœnis. & in. l. 4. &. 6. tit. 29. p. 7. &. in. l. 16. tit. 1. p. 7. & tradit Roder. Suar. in. dicta allegatione de fideiussoribus in causa criminali. n. 8. & Ant. Gom. in. 3. tomo Variarum cap. 9. n. 6. Et hinc est, quòd si delin-

12 quens fuerit mulier, includi debebit in carceribus separatis à carceribus virorum, iuxta tex. in. l. quoniã. & in Authẽtica. hodie. C. de custodia reorũ. quibus

conue-

cõuenit lex.5.tit.29.p.7.&. l.2.tit.24.lib. 4.Recop.quæ iura intelliguntur,q̃ mulier pro delicto custodiẽda erit in carcéribus separatis à carceribus hominũ,non tamen in carceribus publicis, sed potius erit mittẽda in aliquo monasterio,vel tra-
13 denda honestis mulieribus,vt eam custodiant,sub idonea fideiusione, vt prædicta iura probãt:quæ procedũt,quando talis mulier nobilis esset vel honestæ cõditionis:cæterũ si inhonesta esset; in carcere publico, seperato tamẽ à carcere hominum detrudẽda erit, vt probatur in.l. 62.Tauri.quæ habetur in.l.10.tit.3.lib.5. Recop.& notat Gre.Lup.in.l.5. tit.29.p. 7.verbo,Cõ los varones.& Menoch.lib. 1.de arbitr.q.88.à. nu.13. Et cauere debet custos carceris,ne carnaliter mulierẽ car-
14 ceratã cognoscat: nam si eam cognouerit,acriter erit puniendus:imò de consuetudine regni Frãciæ pœna mortis punire tur,vt firmat Faber in. §.itẽ lex Iulia. Instit.de adulterijs.quod procedit etiãsi talis mulier inhonesta & publica meretrix esset,vt expræssè tenet Hippolytus in.l.1.ff.ad.l.Corneliã, de sicarijs. dũmodo inuita & per vim cognosceretur: secus verò si spõte,nam tunc mitius puniri
15 deberet,secũdũ Cifuentes in.l.62. Tuari. Sed cũ isto casu certa pœna nõ sit expressa in iure,dicẽdum erit,custodem carceris puniẽdum esse arbitrio iudicis,secundũ qualitatẽ personarũ,ita tenet Anto-
16 Gom.in.l.80. Taur.nu.25. & notat Iul. Clar.lib.5.receptarũ. §.fornicatio.n.24.
* [*& Menoch.lib.2.de arbitrarij cẽtur.2.
17 casu.292.nu.3.] Curare etiã debet custos carceris,' ne alimẽta. & reliqua necessaria deficiãt incarceratis,nec p̃mittere debet,q̃ aliqua molestia,vel iniuria eis irrogetur,vt p̃batur in.l.3.&.6.tit.24.libr.4.
18 Recop.Delinquẽte verò capto,& in carcere detruso,vel absente,bona eius à iudice corã tabellione erũt cõfiscãda, & deponẽda penes aliquẽ tertium, ne pereãt, vel occultẽtur,iuxta text.in.l.fi.ff.de requirẽdis reis. vbi Bart. & alij. & idẽ probat tex.in.l.1.& ibi Salicet. n.5. C. de requirendis reis.& tex. in.l.si quis intrã.C. de bonis præscrip.vbi notãt Bal.Salic.&
19 alij.& plura de confiscatione bonorum tradit Anto.Gom.3.tom.Variarũ.c.14. & Iul. Clar.lib.5. receptarũ.§.fi.q.78.& 79. quòd maximè procedit quando pro delicto veniret imponẽda pœna cõfiscationis bonorũ,quæ de iure regio locum nõ habet,nisi in casibus à iure expressis, vt probat.l.5.titu.31.p.7. Et an tali pœna-
20 clerici puniri valeant latè examinat omnino videndus Bernardus Diaz in practica criminali. c.124. Sed quia aliquando delinquens personaliter capi nõ potest, & ad ecclesiam confugit, ideò videndũ erit de delinquentibus ad ecclesiam confugientibus.

Ex.§. Tertio.

SVMMARIA.

1 *IMmunitas locis sacris in eorum honorem concessa.*

2 *Immunitate ecclesiæ si notoriè constiterit aliquem non gaudere,ab ea extrahi poterit per laicũ iudicẽ absq; episcopi aut rectoris licentia.*

3 *Immunitate an quis gaudeat si dubium sit,non extrahendus est,antequã cognitum sit de dubio ab vtroq; iudice ecclesiastico, et seculari: et interim de consuetudine ab vtroq; vincula delinquenti injicienda.*

4 *Confugiẽs ad ecclesiã non debet de iure catenis ligari.*

5 *Delinquentibus ad ecclesiã cõfugiẽtibus in aliquibus locis custodes circũponuntur, & obsideatur ecclesia dũ causa immunitatis decernitur.*

6 *Ecclesia de iure non debet obsideri, si cõstet delinquentes immunitate gaudere debere:sed si dubitetur custodes*

poni poterunt.

7 *Victus & requies non deneganda illi, qui est in ecclesia obsessus, donec causa immunitatis terminetur.*

8 *Vterq; iudex secularis et ecclesiasticus simul cognoscunt super dubio immunitatis,& hic probatur.*

9 *Iudex causæ præparantis etiam causæ præparatæ debet esse iudex.*

10 *Iudicibus ambobus decernentibus immunitate delinquentem non gaudere extrahendus est.*

11 *Iudex ecclesiasticus caueat ne seculari, delinquentem tradat,sed tantum toleret,quod extrahatur.*

12 *Iudicibus discordibus in dubio immunitatis terminando tertius eligendus.*

13 *Iudicibus nolentibus tertium eligere superior adeundus, qui eos compellat,vel ipse tertium præstet.*

14 *Iudicibus vno ordinario,et altero delegato principis existẽtibus ad principẽ recurrẽdum erit, qui tertiũ præstet.*

Delegatus principis dignior & potentior est ordinario.

Magis dignũ trahit ad se minus dignũ.

Iudices discordes,si ambo ordinarij existant,ad principem,vel eius cõsilium recurrendum.

Iudex regius ordinarius potentior est ordinario ecclesiastico.

Iudicũ,si alius ordinarius ecclesiasticus sit,& alius ordinarius alicuius particularis domini temporalis ad superiorem ecclesiasticum est recurrẽdum.

Iudex ordinarius ecclesiasticus maior est ordinario alicuius dñi temporalis.

Iudex ordinarius secularis si dumtaxat fuerit in aliquo loco, vel si nullus in-

dex fuerit quid agendum cum delinquente confugiente ad ecclesiam.

Si iudices de facto tulerunt cõtrarias sentẽtias super immunitate, quid agẽdũ.

Si duæ sententiæ contrariæ proferantur nec apparet quis sit actor vel reus, sententia vtraq; à confirmatione superioris pendet.

15 *Immunitatis dubio pẽdẽte,si iudex delinquẽtẽ extraxerit ab ecclesia,eum iudex ecclesiasticus cẽsuris repetet.*

Immunitatis dubio pendẽte, extractio delinquentis ex subsequenti cognitione non iustificatur.

16 *Ecclesia spoliata ante oĩa restituenda.*

Clerici non possunt armis defendere delinquentẽ,ne de facto extrahatur.

Iudex de facto aliquem extrahens ab ecclesia puniẽdus, & qua pœna,tam de iure ciuili quam canonico.

Pœnas iure impositas extrahentibus de facto delinquẽtes ab ecclesiis Concilio Trid.innouat.

Pœnã triginta librarũ qua iudices nõ seruantes immunitates coercebantur ecclesia per desuetudinem perdidit.

17 *Immunitas duplex confugientibus ad ecclesias concessa,& quæ sit.*

Delinquentes qui voluntariè exeunt ab ecclesia, vel à prælatis eius tradũtur amplius pœnam corporalem non patientur,sed pecuniariam.

Immunitate ecclesiæ qui gaudere debet, si voluntariè extrahitur, non morte puniendus,nec pœna corporali,& de hoc cautionem præstabit iudex.

Immunitate qui gaudere debet si sponte sua extrahatur: pœna mortis & alia corporis afflictiua puniri valet.

Text.

18 Tex.in.c.inter alia de imm.eccl.expẽditur.& difficultas quæ contra eum opponi potest soluitur.

19 Pœna constituẽda iuxta proportionem delicti.

20 Immunitas conueniẽter à iure concessa ratione de qua hîc.

21 Immunitas secũda licet de iure procedat iã ab vsu recessit in Hispania.

22 Immunitas prima hodie solùm manet.

23 Immunitas qua ratione tẽplis, & locis sacris concessa.

24 Immunitate gaudẽt ecclesiæ, in quibus cõtinuè seruatur Eucharistiæ sacramentum, & etiam ecclesiæ nondum consecratæ, & in quibus nondum diuina officia sint celebrata, dũ autoritate, superioris fuerint fundatæ.

Tex.in.c.Ecclesiæ.de immu.Eccles.exponitur.

25 Consuetudines plurimum attendendæ in materia immunitatis ecclesiarũ.

26 Audatiam eorum qui immunitate freti crimina cõmittunt reprimenda.

27 Immunitate gaudẽt hospitalia autoritate episcopi constructa.

28 Hospitale episcopi autoritate constructũ, religiosum efficitur: & ad vsus humanos redire non potest.

29 Immunitate gaudẽt hæremitæ, & oratoria autoritate episcopi constructa.

30 Immunitate non gaudent, priuata oratoria, licet ibi diuina officia celebrentur.

31 Immunitate gaudent monasteria.

32 Immunitate gaudent omnia cõtenta intra sepia monasterij, et quæ vna clausura claudũtur, quæ appellatione monasterij veniunt.

33 Immunitate etiam gaudet cœmeteriũ ecclesiæ.

34 Immunitas concessa ecclesiis extenditur ad circuitũ quadraginta passuum in ecclesia matrice: et triginta passuũ in reliquis ecclesiis inferioribus.

35 Immunitate etiã gaudet palatium, seu domus episcopi intra quadraginta passus ab ecclesia matrice existens, secundum forensem vsum.

36 Immunitate etiam gaudet confugiens ad sacerdotem Eucharistiam manibus portantem.

37 Immunitate non gaudet qui dum est in carcere cõfugit ad Eucharistiam, quæ ad ipsum ducitur, vel quãdo corpus Christi suscipit.

38 Immunitate gaudet ecclesia sine autoritate superioris destructa, si aliqua sit spes eius reparationis: secus si cum eius autoritate absque reparationis spe.

39 Immunitate gaudet ecclesia etiam interdicto suppositæ.

40 Immunitate gaudet ille, quem iudex ad oculum et cursu prosequebatur, et ecclesiam ingressus fuit, nec inde euelli potest.

41 Immunitate gaudet qui captus à familia iudicis ab eius manibus se exemerit, & ad ecclesiam confugerit.

42 Immunitate etiam gaudet qui carcere fracto ad ecclesiam confugit.

43 Immunitate gaudet qui detentus in carcere præstito iureiurando de redeundo exijt de licentia custodis, et confugit postea ad ecclesiam.

44 Immunitate gaudet qui paratus est ad mortẽ, vel aliã pœnã corporalẽ euasse

rit à carcere, vel à manibus satellitũ, & locum sacrum ingressus est.

45 Immunitate gaudet delinquẽs ductus ad supplicium per ecclesiam, vel locum sacrum à quo inuitus extrahendus non est.

46 Immunitate gaudet, qui dum confugit ad locum sacrum clausum, manu portas, ansam, vel vectes apprehendit.

47 Immunitate gaudet qui intra ecclesiã existẽs per extẽsam vestẽ extractus est ab ea, quia ad eam restituẽdus est.

48 Immunitate similiter gaudet, qui ductus ad supplicium habet obuiam cardinalem cuius pileus purpureus super imponitur capiti delinquentis.

49 Sententia particularis Iulij Clari.

50 Immunitate gaudet confugiens ad personam principis, vel regis.

51 Immunitate gaudet, qui ad statuã principis confugit, nisi malicioſe confugiat, vel aliud velit consuetudo.

52 Immunitate gaudet delinquens ad domum regiam confugiens à qua nisi de expresso regis mandato, vel quia commissit proditionẽ extrahendus nõ est.

53 Immunitas non conceditur nobilium seu dominorũ palatijs: nisi de consuetudine, vel statuto eis sit concessa.

54 Immunitas palatijs infançorum, in regno Nauarræ concessa est.

55 Delinquens ad ecclesiam confugiens non debet regulariter inde extrahi quantuncunq; delictum attrox sit.

56 Regula præcedens duas exceptiones patitur.

57 Casus exceptus regulam in cõtrarium firmat.

58 Tex. in authentico de mand. princ. §. sed neque. versic. neque. opponitur contra prædicta.

59 Tex.in.d authentico de mand. principum, & similes sunt correcti de iure canonico.

60 Ius canonicum & eius dispositionem circa immunitates cõsuetudine probari testatur Faber.

61 Tex.in cap.inter alia exponitur circa quædam verba.

62 Discrimen nullum versari inter ius canonicum & ius Codicis circa immunitates ecclesiarum.

63 Ius canonicum quare correctionem iuris ciuili circa immunitatem inducere potuit.

64 Immunitate nõ gaudet publicus latro.

65 Latro publicus quis dicatur.

66 Immunitate etiam non gaudet nocturnus depopulator agrorum.

67 Depopulator nocturnus agrorũ quis.

68 Immunitate non gaudent publicus latro, & nocturnus depopulator agrorum si delinquant insidioſe.

69 Immunitate quare nõ gaudeãt publicꝰ latro, & nocturnus agrorũ depopulator, magis quam alij malefactores.

70 Immunitate etiam simplex non gaudet fur attenta consuetudine.

71 Simplex fur de iure immunitate gaudet.

72 Simplex fur si tria vel plura furta commisserit, immunitate etiam de iure non gaudet.

73 Immunitate etiam non gaudet delinquens intra ecclesiam.

74 Qui ecclesiam delinquendo offendit, eius beneficio gaudere non debet.

75 Qui ea spe delinquit, vt ab ecclesia defendatur,

fendatur, ei grauẽ iniuriam irrogat.
76 Indistinctè seruatur quòd intra ecclesiam delinquens ab ea extrahatur.
77 Necessum est secundum communem quòd quis intra ecclesiam delinquat spe, et fiducia quòd ab ea defendatur, vt immunitate gaudere non valeat.
78 Quando videatur delinquens intra ecclesiam, fiducia quòd ab ea defendatur deliquisse.
79 Delinquẽs intra vnam ecclesiã, et confugiens ad aliã ab ea extrahi poterit.
80 Consuetudo est apud aliquos, quòd delinquens intra aliquã ecclesiam si ad aliam cõfugerit ab ea nõ extrahatur, licèt apud nos contrarium seruetur.
81 Immunitate non gaudet delinquẽs grauiter intra ecclesiam, secus si leuiter delinquat.
82 Committens delictũ graue intra ecclesiam non solum quoad illud priuatur immunitate, verumetiam quoad alia delicta prius, vel posterius commissa extra ecclesiam, secundum communem opinionem.
83 Quãdo delictum intra ecclesiam commissum non fuit punitum, priuatur delinquens immunitate etiam quoad omnia commissa extra ecclesiam.
84 Veriùs est indistinctè cum Couar. delinquentem intra ecclesiam gaudere immunitate, quoad alia delicta extra eam commissa.
85 Immunitate non gaudet, committens adulterium intra ecclesiam.
86 Immunitate etiam non gaudent raptores virginum intra ecclesias.
87 Immunitate non gaudet surripiens monialem.
88 Committens furtum intra ecclesiam eius immunitate non gaudet.
89 Hodie committens furtum extra ecclesiam non gaudet immunitate.
90 Immunitate nõ etiam gaudet, qui committens furtum extra ecclesiam cum re furtiua ad ecclesiam confugit.
91 Mutatione iurisdictionis nouum furtum committitur.
92 Veriùs videtur, quòd qui cum re furtiua confugit ad ecclesiam ab ea non extrahatur de iure.
93 Ecclesia non habet territorium, & qui ad eam confugit cum re furtiua extrahitur de consuetudine.
94 Delinquens propè ecclesiam vel cœmeterium deliberatè nõ gaudet eius immunitate.
95 Qui spe absolutionis consequendæ virtute indulgentiarum peccat, ex earũ vi nõ potest absolui, si virtute & confidentia earum mouetur ad peccandum, in quo aliàs non peccaret.
96 Apud Lusitanos vtcumque quis propè ecclesiam delinquat ab ea extrabitur.
97 Qui existens intra ecclesiam percutit existentem extra, non gaudet immunitate.
98 Existens intra ecclesiam si mandauit delictum cõmitti extra eam, & agatur de delicto commisso in mandando non gaudet immunitate.
99 Existens extra ecclesiã percutiens existentẽ intra eã aliquo iaculo vel alio modo, non gaudet immunitate.
100 Existens extra ecclesiam qui mandauit percutere existentem in ecclesia, si de mãdato agatur immunitate non gaudet.

Qui

101 Qui per vim extrahit in ecclesia existentem, & eum percutit non gaudet immunitate.
102 Qui mandauit alicui extrahere existẽtem in ecclesia, & postea percutere, nõ gaudet immunitate, quantũ ad delictum commissum in mandato.
103 Sacrilegus non gaudet immunitate.
104 Sacrilegus quis dicatur.
105 Sacrilegiũ cõmittẽs in ecclesia nõ gaudet immunitate, secus si extra eam.
106 Infidelis confugiens ad ecclesiam propter delictum commissum non gaudet immunitate.
107 Duæ cõmunes opiniones cõponuntur.
108 Hæreticus non gaudet immunitate.
109 Apostata, hoc est, renegado, immunitate non gaudet.
110 Blasphemus Dei & Virginis Mariæ non gaudet immunitate.
111 Maleficus percutiens imagines, & mala sacrificia faciens nõ guadet immunitate,
112 Excommunicatus, inter dictus, & suspensus gaudent immunitate secundum communem sententiam.
113 Occidens aliquem proditoriè & insidiosè non gaudet immunitate.
114 Verus sensus. c. 1. de homi.
115 Homicida proditorius & aleuosus quis dicatur.
116 Text. in. c. 1. de homi. optimus ad hoc quod proditor est, qui per insidiosam industriam alium occiderit.
117 Qui offendit inimicum suum à tergo, & aleuosè non est proditorius homicida, secundum Bart. & alios.
118 Qui inimicum suum à tergo et aleuosè per industriam insidiosam occidit proditorem esse, defendit Couarr. contra Bartol. cuius opinio. l. Regia improbatur.
119 Prædicta Bart. et Couarr. et legis Regiæ opiniones qualiter componat Ant. Gom.
120 De iure regio etiam inimicus inimicum suum securè offendens proditor et aleuosus est.
121 Occidens veneno non gaudet ecclesiæ immunitate.
122 Homicidium veneno commissum dicitur mors secura.
123 Occidens patrem, vel pater occidens filiam non gaudet immunitate.
124 Ducens aliquẽ insidiosè ad locum vbi occidatur non gaudet immunitate.
125 Socius consortium in itinere occidens, non gaudet ecclesiæ immunitate.
126 Vulnerans aliquem proditoriè animo occidendi, etiam morte non sequuta non gaudet immunitate
127 Vulnerans proditoriè absque animo occidendi gaudet immunitate.
128 Animus occidendi, vel non occidendi ex instrumento percussionis deprehenditur.
129 Apud Lusitanos vulnerans proditoriè, siuè animo occidendi, siue non immunitate non gaudet.
130 Qui ex deliberatione animi ex interuallo, post repentinum iræ motũ absq; proditione aliquem occiderit non gaudet immunitate, secundum vnam communem opinionem.
131 Homicidam ex proposito et deliberatione absque proditione gaudere immunitate Panormitanus tenuit, quãquam plurimi hîc relati sequantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra supradictam communem, hãc etiã communẽ, et veriorem credẽtes.

132 Homicida simplex qui casu, culpa, vel dolo nulla animi deliberatione præcedente aliquem occiderit, immunitate gaudet.

133 Assassinus immunitate non gaudet.

134 Assassinus dicitur qui precio quocũq; aliquem occidit, vel percutit.

135 Tex. in. c. 1. de homi. in. 6. intelligitur in his qui hominem Christianum, etiã si mandatarij Christiani sint, mandant occidi per homines ad id pecunia conductos.

136 Crimen assassinatus dicitur tam quoad mandantem cõductorem vè, quam quoad mandatarium, & locatorem,

137 Crimen assassinatus grauissimum est, vt patet ex eo, quod maior pœna imponitur fœminæ, quæ ob pecuniam sumpto potu infantis nondum animati abortum fecit, quam ei quæ absque pecunia et mandato eum fecit.

138 Assassini secundum Couarr. & alios dicũtur, qui aliquem Christianũ occidunt opera quorũdam, qui proprio nomine ita appellantur, & in his intelligendus tex. d. c. 1. de homi. in. 6.

139 Assassini sunt quidam infideles qui subsunt principi infideli, qui ab eo ita edocti sunt, vt facilimè occidant quos ille iusserit occidi, &c. & si de his intelligatur text. in dict. c. 1. non gaudebunt immunitate.

140 Qui secundum communem dicuntur assassini, si proditoriè simul fecerint, non gaudebunt immunitate nec mandans, fautor et receptor.

241 Clerici et religiosi de consuetudine non gaudent immunitatẽ.

242 Raptor virginum secundum veriorem opinionem immunitate gaudet.

143 Concrematur ecclesiæ non gaudet immunitate.

144 Spoliator ecclesiæ per vim, non gaudet immunitate.

145 Destructor, vel frangens portas ecclesiæ non gaudet immunitate.

146 Transfuga nõ gaudet immunitate, secundum Bart. et Mantu. licèt cõtrarium Boeri. et Nauar. sustineant.

147 Excul per iudicis sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, non gaudet immunitate, sed contrarium verius.

148 Qui se iniustè in ecclesia defendit non gaudet immunitate.

149 Qui arma prohibita intra ecclesiam habuerit, quo ad ea non gaudebit immunitate, quibus à iudice laico priuari poterit.

150 Validum argumentum de tempore ad locum.

151 Expresso iure regio extat decissum, quòd debitor pecuniarius non gaudeat immunitate.

152 Debitor pecuniarius de iure communi gaudet immunitate.

153 Etiam stante statuto, quod debito possit capi, et tradi creditoribus gaudebit immunitate vt ab ecclesia non extrahatur.

154 Non datur verum ius seruitutis creditori in debitorem.

155 Debitor obnoxius publicis tributis non gaudet immunitate, sed contrarium verius resoluitur de iure communi.

Mer-

156 Mercator, & campsor vsuram facientes et creditores suos fallentes immunitate non gaudent ecclesiæ, ad quam confugiunt.

157 Nauar. credit campsores fallitos gaudere immunitate, licet proculdubio eorũ bona in ecclesijs abscondita extrahenda sint, vt inde creditoribus fiat satis.

158 Obligatus ad ratiocinia non gaudet immunitate secundum Remigium, sed gaudet secundum Nauarr. autor tamen vt in præcedenti casu resoluit.

159 Seruus immunitate non gaudet, cum distinctione de qua hic.

160 Seruus cõfugiens ad ecclesiam, vt ingrediatur religionem, intra triẽnium repetitus à dño ei restituẽdus est, cautione præstita de eo non offendendo.

161 Seruus confugiens ad ecclesiam, propter magnam seuitiam dñi gaudet immunitate, ad hoc vt dominus compellatur eum vẽdere: si verò propter leuem erit extrahendus ab ecclesia, & domino restituendus præstita cautione à domino, quod eum non puniet.

162 Seruus confugiens ad ecclesiam propter delictum puniendum à iudice gaudet immunitate, sicut quilibet liber homo.

163 Effractor carceris nõ gaudet immunitate, sed contrarium praxis obseruat.

164 Relaxatus à carcere præstito iuramento de redeundo non gaudet immunitate, secundum aliquos, sed verius est quod gaudeat.

165 Qui existens in loco sacro voluntariè exijt ab eo, captus nõ erit restituẽdus.

166 Qui verbis dolosis inductus à iudice exijt ab ecclesia, non est ei restituendus secundum plures, sed contrarium verius esse hic apparet.

167 Qui existẽs in ecclesia ab ea exijt propter terrorem incussum à iudice, vel eius familia: si capiatur restituendus est: & ita verius resoluitur.

168 Qui de mandato Papæ extrahitur ab ecclesia per iudicem ecclesiasticum non gaudet immunitate.

169 Laicus clericum occidens, & ad ecclesiam confugiens non gaudet immunitate.

170 Verius resoluitur laicum occidẽtem clericum gaudere immunitate.

171 Immunitas locis sacris cõcessa est, & non personis.

172 Euellens limites non gaudet immunitate.

173 Exeuntem ab ecclesia propter metũ famis immunitate gaudere verius est.

174 In casibus, in quibus confugiens ad locum sacrum immunitate gaudet, nec ecclesia obsideri, nec alimenta denegari debent.

175 Immunitatem ecclesiæ violat, qui alimenta denegat confugientibus ad ecclesiam, nec consuetudine excusatur.

176 Ecclesia de bonis proprijs alimenta ministrat confugientibus ad eam, nec bona habentibus, nec victum manibus proprijs quærere valentibus.

177 Confugientibus ad ecclesiam non debent vincula ibi injci.

178 Vincula ab vtroq; iudice ecclesiastico & seculari sunt injcienda confugientibus ad ecclesiam, interim quod terminatur quæstio, an confugientes gaudere debeãt immunitate ecclesiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

176 *Iudex à sindicatu recedens, & ad ecclesiam confugiens, propter delicta de quibus accusatur, vel propter æs alienum immunitate gaudet, iuxta veriorem opinionem autoris contra Puteum & Auilesium.*

180 *Si constitutio loquens in materia iuris cõmunis, aliquos casus excipit non firmat per hoc regulam, in contrarium in non exceptis, imo in eis suppletur per ius commune.*

181 *Cognito aliquem non gaudere immunitate ecclesiæ, ab ea extrahi poterit impugnè per secularem iudicem.*

182 *Iudex secularis poterit appellare à cẽsuris illatis per ecclesiasticũ, cõtra eũ iuste extrahentem aliquẽ ab ecclesia.*

183 *Iudex secularis quando appellat à cẽsuris cõtra se illatis, iustè extrahentẽ aliquem ab ecclesia, protestetur auxilium regium, quod dimpatiẽtibus impartitur, si sibi denegata fuerit appellatio modo & forma de qua hic.*

184 *Causa incarcerati est pia.*

185 *Delinquente capto, eius confessio statim recipienda, & ante quam recipiatur monendus est custos carceris, ne aliquẽm cum aliquo alloqui patiatur.*

§. 3. De delinquentibus ad ecclesiam confugientibus.

SAEPE contigit, ꝙ priùs quàm delinquens personaliter capiatur, ad ecclesiam confugit: quandoq; postquam à familia captus est, se ab ea eximit: quandoque verò postquam in carceribus detentus est, effractis carceribus ad ecclesiam confugit, pro immunitate eius consequenda, & iudex secularis tunc vult eum extrahere, & ex diuerso ecclesiasticus iudex delinquentem defendit, censuriſque ecclesiasticis aduersus secularem procedit, vt immunitas incolumis seruetur ecclesiæ. Et quia 1 generaliter immunitas concessa est templis ob reuerentiam, & honorem, locis sacris diuino cultui dicatis debitum, vt ad ea confugientes inuiti non extrahantur, nisi in quibusdam casibus exceptis: ideò opportunè præscribendus erit ordo à iudicibus obseruandus in extrahendis delinquentibus ab ecclesia, nempè quòd quando notoriè constiterit delinquentem ad ecclesiam confugientem gaudere non debere immunitate eccle- 2 siæ iudex secularis tunc poterit illum extrahere, nulla licentia episcopi, vel rectoris ecclesiæ petita: nam cum ecclesia non tueatur illum, nulla iniuria ei irrigatur, ita firmant Capella Tolosana. 422. Boer. in decisio. 110. Remigius de Goñi in Tractatu de immunitate ecclesiarum. quæstione. 1. & ita in praxi receptum esse testatur Couarruuias libro 2. Variarum. capitulo. 20. numero. 18. & Auend. de exequendis mandatis Regum. 1. part. capit. 22. numero. 9. & Iulius Clarus. lib. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 30. numero. 20. tametsi contrarium teneant plures DD. relati à Couarr. vbi suprà. & Anto. Gom. 3. tomo Variarum, cap. 10. numero. 2. in fine. Quando verò dubitaretur, an delinquens ad ecclesiam confugiens deberet gaudere eius immunitate, tunc priusquàm se- 3 cularis iudex velit eum extrahere, cognoscendum erit ab vtroque iudice ecclesiastico & seculari, an delinquens gaudere debeat immunitate ecclesiæ: & interim quòd articulus iste deciditur erunt vincula iniicienda delinquenti intra ecclesiam ab vtroque iudice. quod ita de consuetudine in aliquibus locis receptum esse testantur Ioannes Igneus in re-

petitione

petitione. l. 1. in principio. colum. 3. ff. ad Sylanianũ. Remigius in. d. Tract. quæst. 5. Couarr. in dicto cap. 20. num. 17. versi. Tricesimo primò. & communiter omnes ex Iulio Claro libr. 5. receptarum. §. fin. quæst. 30. num. 21. Alioquin de iure 4 confugiens ad ecclesiam, non debet ibi neruis, compedibus, aut catenis ligari: nam esset contra ecclesiæ libertatem, vt probatur in. l. præsenti. C. de ijs, qui ad ecclesias confugiunt. & in cap. diffiniuit. 17. quæstione. 4. & in l. 2. titulo. 11. part. 1. In aliquibus tamen locis non injiguntur vincula delinquentibus intra eccle- 5 siam stantibus, sed ecclesia positis custodibus, obsidetur, donec à iudicibus terminetur, an delinquens gaudere debeat immunitate ecclesiæ, & hoc magis frequentatur. Quod etiam de consuetudine procedit: nam de iure ecclesia obsideri non debet, vt probatur in dict. l. præsenti. & in dicto capit. diffiniuit. & in dicta. l. 2. titulo. 11. part. 1. quæ iura intelligi poterunt, quando constaret, delinquentem debere gaudere immunitate ecclesiæ: tamen quando dubitaretur, interim custodes poni poterunt, ne delinquens inde exeat, donec causa decidatur, dummodo victus aut requies ei non denegetur, secundum Greg. Lup. in dicta. l. 2. 7 verbo, Cercarlo. Enquòd vterque iudex simul cognoscere debeat, & terminare 8 prædictum articulum, firmãt Igneus, Remigius Couarruu. Iulius Clarus: & reliqui DD. vbi supra, & Rebuf. in tractatu immunitatis ecclesiasticæ artic. 1. glos. 1. n. 34. & probatur ex eo quòd si ab vtroq; iudice iniiciendæ sint vincula, & custodes ponendi, interim quòd causa decidatur 9 sequitur inde, quòd cum sint iudices causæ præparantis, debeant etiam esse iudices causæ præparatæ, secundum gloss. in cap. parochianos. de sententia excommunicationis, & ibi Felin. & eundem Fel. in cap. cùm sit generale. columna. 5. de foro comp. Perusinum in cap. fin. columna. 3. de foro comp. in. 6. & Decium in Rubrica, extra de iudicijs. numero. 2.

10 Et si iudices vnanimiter determinent, delinquentem non gaudere immunitate ecclesiæ, tunc extrahendus erit: cauebit 11 tamen iudex ecclesiasticus ne delinquentem tradat iudici seculari, sed dissimulet, vel tolleret quòd eum secularis extrahat. Si verò iudices fuerint discordes 12 in determinatione huius articuli, tertius ab eis eligendus erit, argumento tex. in. l. offerendis. C. de appellationibus, & ibi notat Bartol. & Felin. post Panor. & alios in cap. fin. de re iudicata. columna. 2. versic. prima declaratio. & Iaſſ. in l. si duo iudices. & in. l. inter pares. ff. de 13 re iudicata. Si tamen prædicti iudices noluerint tertium eligere, compellendi erunt per superiorem ad illum eligendum, vel superior illum dabit, argumento eorum, quæ notantur à gloss. & DD. in cap. suspitionis. de officio delegati. & in cap. cum speciali. §. 1. de appellationibus. text. in. l. item si vnus. §. principaliter. ff. de arbitris. Et tunc adeundus erit 14 superior illius iudicis, qui dignior fuerit vt putà si vnus est ordinarius, & alter delegatus principis, erit recurrendum ad principem, quia delegatus principis potentior & dignior est ordinario, vt in capit. sanè. de officio delegati: & in capitu. pastoralis. §. 1. de officio ordinarij. & ita docet Barto. in dicta. l. si duo. Nam magis dignum trahit ad se minus dignum, vt cap. 1. de consecratione ecclesiæ. lib. 6. & notat gloss. & ibi Panormit. in cap. quod in dubijs. de consecratione ecclesiæ & facit text. in cap. per hoc. de hæreticis. lib. 6. Felin. notat in cap. fin. de re iudicata. columna. 2. versiculo. quarta declaratio. & Iaſſ. in dicta. l. si duo. columna fin. versiculo. extra glossam. Sed si prædicti iudices fuerint ambo ordinarij, putà iudex regius & ordinarius ecclesiasticus, tunc recurrendum erit ad regem, vel eius concilium: nam iudex regius ordinarius potentior est ordinario ecclesiastico, ex rationibus allegatis per Barto. in dicta. l. si duo. Tamen si vnus esset ordinarius ecclesiasticus,

& alter ordinarius alicuius dominitemporalis, qui ponit iudicem ordinarium in sua villa, vel loco tunc in hac discordia recurrendum erit ad superiorem iudicis ecclesiastici, quia ecclesiasticus est dignior, & maior tali domino habenti iurisdictionem ordinariam, vt in cap. solitè. de maioritate & obedientia. Et si in illo loco non fuerit iudex ordinarius ecclesiasticus, sed secularis tantum, tunc delinquens custodiendus erit à rectore, vel vicario illius ecclesiæ: qui rector vel vicarius statim consulere debebit suum superiorem. Etsi in illo loco nec ecclesiasticus nec secularis ordinarius fuerir, vt in locis ruralibus, vbi tantùm sunt iurati, tunc ab illis iuratis, & à rectore ecclesiæ delinquens erit custodiendus, & statim vterque debebit consulere suum superiorem. At verò si ambo iudices fuerint discordes in sententia lata, quia de facto tulerunt sententias contrarias, tunc videtur seruanda regula text. in capit. fin. de re iudicata. cum suis fallentijs, scilicet, quòd valeat sententia in fauorem rei lata. Sed quia in hoc casu ex vna parte versatur fauor Reipublicæ & ex altera fauor ecclesiæ, & non apparet quis sit actor vel reus, tunc vtraque sententia pendet à confirmatione superioris, secundum Bartol. in dicta. l. si duo. & Felinum in capit. fin. de re iudicata versicul. secunda declaratio. Et si
15 interim iudex secularis de facto vel absque aliqua discussione, an delinquens gaudere debeat immunitate, illum extraxerit: tunc ecclesiasticus iudex illum repetet, & suis censuris aduersus secularem procedet, secundum Panormit. in capit. inter alia. numero. 26. de immunitate ecclesiarum post Bartol. in dicta. l. præsentu. per text. in capit. miror. 17. quæstione. 4. Clauasium in summa. verbo. Immunitas. versiculo, quæro. columna 4. & Sylvest. in summa. verbo. Immunitas. 3. quæstione. 7. Nec talis extractio iustificari poterit ex subsequenti cogni-
16 tione: nam ecclesia spoliata ante omni

erit restituenda, iuxta text. in capit. conquerente. & in capit. item cum quis. de restitutione spoliatorum. & resolut Remigius vbi suprà in quæstione fin. Nec tunc clerici poterunt armis defendere delinquentem ad ecclesiam confugientem, ne de facto extrahatur: sed tantum censuris ecclesiasticis erit defendendus per text. in capit. 1. de officio delegati. & in cap. fin. de rebus ecclesiæ non alienandis. & in cap. dilectus. de pœnis. & in capit. ex parte. 1. de verborum significatione. tradit Collectarius in dicto capitulo inter alia. Et Remigius vbi suprà quæst. 12. Et tunc iudex secularis tanquam violator immunitatis ecclesiæ, puniendus erit, si delinquentem absque prædicta discussione, vel ea pendente, delinquentem inuitum ab ecclesia extraxerit: de iure enim ciuili erit puniendus tanquam committens crimen læsæ maiestatis, vt in dicta. l. præsenti. de iure verò canonico puniendus erit excommunicatione, & pœna pecuniaria triginta librarum argenti purissimi, & imponenda erit sibi pœnitentia publica, neque absoluendus erit, donec extractum delinquentem ecclesiæ restituat, iuxta text. in capit. miror. & in cap. si quis contumax. & in cap. quisquis. 17. quæst. 4. & tradit Panormit. in cap. penultim. columna fin. de immunitate ecclesiarum. sequitur Mainerius in. l. nemo de domo. ff. de regulis iur. Ioann. Idneus in repetitione dict. l. 1. fol. 14. ff. ad Silanianum. & Remigius vbi suprà quæstione. 9. & probat. l. 4. titulo. 11. par. 1 & ibi notat & sequitur Grego. Lupus. in glos. fi: quas pœnas in prædictis canonibus statutas, innouat Concilium Tridentinũ, Sessione. 25. de reformatione cap. 20. Verùm tamen est, quòd prædicta pœna pecuniaria triginta librarum hodie ab ecclesia non exigitur, quia per desuetudinem ecclesia perdidit ius eam exigendi, vt firmat glos. in cap. cum inol tæ. verbo. Connubio. 15. quæstione vltima. recepta ab Angel. de Castro inter consilia Pauli de Cast. consilio. 43. 9. cir-

ca finem. libr. 2. & Iulio Claro in. d. quæstione, 30. numero. 1. Vnde vt iudices seculares & ecclesiastici facilius intelligant, quando immunitas ecclesiæ sit seruanda ed eam confugientibus, & quando licitum sit reos extrahere ab ecclesia, quandoque violatores ecclesiasticæ immunitatis dicantur: opere prætium duximus in præsenti resoluere, quæ immunitas concessa sit delinquentibus ad ecclesiam confugientibus, & quæ locà prædicta immunitate gaudeant, & in quibus casibus ab eisdem extrahi inuiti possint delinquentes.

17 Quoad primum dicendum erit, quod duplex immunitas concessa est delinquentibus ad ecclesiam confugientibus, vna vt non possit delinquens inde extrahi: altera vero quòd licet inde non fuerint violenter extracti, sed voluntariè exierint, vel sponte à prælatis ecclesiæ fuerint traditi iudicibus secularibus, non tamen ex illo delicto amplius erunt condemnandi ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem, seu corporis afflictiuam, sed tantum erunt pecuniariter puniendi, & cogendi ad pœnitentiam, & ad aliam satisfactionem faciendam. Quæ duplex immunitas delinquentibus conceditur per text. in cap. inter alia. de immunitate ecclesiarum, in illis verbis, ibi Non est violenter ab ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam, &c. ex quo text. ita notant communiter omnes secundum Panormit. ibi numero. 8. citantem ad hoc glossam, ibi, verbo, Puniendus, & gloss. in capit. reum. 17. quæstio. 4. & eandem conclusionem tenent communiter omnes ex Angel. in summa, verbo. Immunitas. numer. 16. Sylvest. in summa. verbo, Immunitas. 3. versiculo. 4. Et ratio est, quia ex eo quod delinquentes ad ecclesiam confugerunt, statim consequuti fuerunt eius immunitatem, vt probatur in cap. id constituimus. 17. quæstio. 4. Quam tamen conclusionem intelligendam veram esse existimo in deliquente ad ecclesiam confugiente, qui gaudere debebat eius immunitate: tunc enim si voluntariè extrahatur, casu quo inuitus non erat extrahendus, puniendus non erit ad mortem vel ad pœnam corporalem, sed iudex secularis præstabit iuramentum & cautionem de vita, & membris eius seruandis, vt inquit text. in dicto capit. inter alia. Cæterum si delinquens confugiens ad ecclesiam non deberet gaudere eius immunitate, imò posset licitè ab ea extrahi, si extrahatur vel sponte tradatur, bene puniri poterit pœna mortis, & alia corporis afflictiua: ita prædictam conclusionem intelligit Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ. titulo. des iustices. §. 5. versicu. decimo sextò. casu. 54. & sequitur Remigius vbi suprà quæstione. 3. in fin. pro qua in
18 terpretatione expendo text. in dicto capit. inter elia. quatenus text. ille inquit, quòd in illis duobus casibus exceptis, delinquens potest extrahi ab ecclesia impunitate non præstita à iudice seculari, ergo idem iuris erit in reliquis casibus, in quibus delinquens non gaudet immunitate ecclesiæ, sed aduersus hanc secundam immunitatem concessam delinquentibus ad ecclesiam confugientibus obstat, quòd attento omni iure diuino, naturali, & humano pœna commensurari debet delicto, vt constat Deuteronom. capit. 25. ibi, Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Et lege etiam Mosaica cautum erat, oculum pro oculo, dentem prodente in pœnam cruendum esse, vt constat Exodi cap. 21. & lege duodecim tabularum, titul. de iniurijs dicebatur, si membrum ruperit meum epato talio esto. Lege etiam diuina constat etiam hoc statutum esse, vt Genes. capit. 9. Leuit. cap. 24. Numerorum. capit. 25. Matthæi. cap. 26. omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt. Et habetur in capit. duo ista 23. quæstione. 4. Lege etiam humana idem cautum est. vt in. l. 3. C. de episcopali audientia. in. l. vnica. C. de raptu virginum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.3.§.legis ff. ad.l. Corneliam de sicarijs.& in.l.15. titul. 8. part. 7. Ergo videtur quòd prædicta immunitas delinquentibus ad ecclesiam confugientibus concessa (vt si exinde violenter extrahantur, vel voluntariè exeant, seu sponte à prælatis tradantur, non debeant ad mortem vel ad aliam pœnam corporis afflictiuam condemnari,) contraria sit omni iuri. Quamobrem pro solutione huius difficultatis dicendum erit cum Aristotele, lib. 5. Ethicorum cap. 5. quòd licet exactè proportione obseruata scelera delinquentium punienda sint, iuxta mensuram & qualitatem criminis, non tamen id semper obseruare conuenit
19 Reipublicæ. Sed potius pœna erit constituenda iuxta proportionem delicti attenta qualitate iniuriam inferentis, & eius cui fuerit illata, vt putà si magistratum quis gerens iniquè percusserit alterum, non erit repercutiendus: & si quis percusserit gerentem magistratum, non tantùm percutiendus erit, sed etiam maiori pœna afficiendus. hæc Aristot. Cui consentit D. Thom. 2. 2. quæstione. 61. articulo. 4. & quæstione. 64. articulo. 4. & latè prosequitur Couarruuias lib. 2. Variarum cap. 9. numero. 2. Ac proin-
20 de conuenienter à iure fuit concessa prædicta immunitas propter honorem Templis sacris exhibendum, vt ad ea confugientes, si voluntariè exierint, vel violenter extrahantur, aut sponte à prælatis tradantur, damnandi non sint ad mortem, nec ad aliam pœnam corporalem, vt probatur in dicto capitulo. inter alia.

Hæc tamen secunda immunitas, prout
21 supra intelleximus, licet de iure procedat, in vsu & praxi hodie non recipitur, nec in Hispania obseruatur, imò si confugiens ad ecclesiam voluntariè exierit, vel sponte à prælatis traditus fuerit, aut per vim licitè extractus fuerit, damnari poterit ad mortem, vel ad aliam corporalem pœnam, prout testantur Boerius decisione. 109. numero. 8. Remigius vbi suprà. quæstione. 3. in fine. & Iulius Clarus in dicto. §. fin. quæstione. 30. numero primo. in fin. Vnde
22 hodiè solùm remanet prima immunitas, nempè quòd delinquens ad ecclesiam confugiens inuitus non sit inde abducendus, quantumcunque graue crimen perpetrauerit, vt probat textus in dicto capitul. inter alia. & in cap. reum. & in cap. miror. & in capit. constituit. & in cap. definiuit. 17. quæstione. 4. & in l. 2. titulo. 11. part. 1. & in. l. 2. & 3. titulo. 2. libro. 1. Recopil. & notant omnes frequentissimè ex Couarruuia lib. 2. Variarum cap. 20. numero. 6. versiculo septimò. & pro regula ponit Remigius in Tractatu de immunitate ecclesiarum. & Didacus Perez in. l. 6. titulo. 2. glossa 2. lib. 1. Ordinamenti Anto. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 10. numero. 1. & est communis omnium doctrina secundum Iulium Clarum. libro. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 30. numero. 1. Et ratio
23 quare hæc immunitas fuit concessa fuit quia templum est, propter honorem, & reuerentiam, quæ locis sacris diuino cultui dicatis debetur, & propter charitatem & pietatem proximi, vt refugium & tutamen loca sacra præstarent miseris, qui fragilitate humana, aut casu in aliquod crimen incurrissent, secundum Ioannem Bichis in Tractatu de immunitate ecclesiarum. columna fina. versic. trigesimò secundo quæro. Remigium, Couarru. & Iulium Clarum in locis suprà proximè citatis. A qua tamen regula plures casus excipiuntur, in quibus reus delinquens gaudere non debet immunitate ecclesiæ, de quibus dicemus infrà in tertio membro. Nunc autem de secundo membro agendum erit.

Quoad secundum nempè quæ loca
24 sacra prædicta immunitate gaudere debeant, vt ad ea confugientes non sint inde abducendi, dicendum erit, quòd necdum ecclesia, in quibus seruatur contidum nuè sanctissimum eucharistiæ sacramen
tum, & diuina ministeria celebrantur, gaudere debent prædicta immunitate (vt

(vt in prædicto cap. inter alia. cum similibus probatur) verùm etiam ecclesiæ nondum consecratæ, & in quibus diuina officia non essent celebrata, gaudere debent prædicta immunitate, dum tamen autoritate superioris prædictæ ecclesiæ fuerint fundatæ, vt probat text. sic intellectus in capi. ecclesiæ. de immunitate ecclesiarum, secundum Hostiensem, Ioan. Andr. Panorm. Card. & omnes ibi. & consentiunt Remigius vbi suprà, ampliatione. 1. Couarruuias. libr. 2. Variarum. cap. 20. numero. 4. & Iulius Clarus in dicta quæstione. 30. nume. 4. etsi gloss. in dict. capit. ecclesiæ. requirat diuinorum officiorum celebrationem per textum illum ibi, in qua diuina ministeria celebrantur. & Rebuffus in Tractatu de immunitate ecclesiarum in glo. 1. numero. 10. quæ verba sustinendo prædictam communem intelligentiam, sunt exponenda, id est, celebrari possunt, secundum Panormit. ibi numero. 9. qui tandem concludit, hac in re standum esse consuetudini. Cuius opinioni se subscribit Mainerius in. l. nemo de domo. ff. de regulis iuris. numero. 21. & Remigius & Couarruuias, vbi
25 suprà. Nam in hac materia immunitatis concessæ sacris templis plurimum sunt obseruandæ consuetudines: opor-
26 tet enim reprimere audaciam eorum, qui hac immunitate freti crimina passim committunt, alioquin de facili crimina committerentur, & esset contra mentem eorum, qui prædictam immunitatem sacris locis præstiterunt, non vt essent refugium & spelunca latronum, sed vt præstarent tamen miseris, qui fragilitate humana, aut casu, in aliquod crimen incurrissent, secundum Couarruuiam in dicto capit. 20. num. 4. & Iulium Clarum in dicta quæstio. 30. numero. 1. uersiculo, scias autem. Pari
27 modo eadem immunitate gaudet hospitale autoritate episcopi constructum, secundum Archid. in capit. definiuit. 17. quæstione. 4. Felin. in cap. de quarta de præscriptionibus. Barbatiam in capit. 1. de probationibus. columna. 23. Iassonem in. l. plerique. columna. 3. ff. de iis vocando Rodericum Suarez. in. l. 2. titu. de los gouiernos. quæstione. 5. & Remigium, vbi suprà, ampliatione. 17. Nã
28 ex eo quòd hospitale fuit autoritate episcopi constructum, religiosum fuit effectum, nec ad vsus humanos reddire potest, vt probatur in cap. ad hæc de religiosis domibus. prædictaque immunitate gaudere debet, vt probat text. in dicto cap. ecclesiæ. de immunitate ecclesiarum. & facit text. in. l. omnia priuilegia. C. de episcopis & clericis. Similiter
29 eremitæ, & oratoria constructa autoritate episcopi gaudent prædicta immunitate, secundùm Hostiens. & Panorm. in dicto cap. ecclesiæ. columna. 2. & Remigium, vbi suprà, ampliatione. 1. num. 2. & ampliatione. 2. &. 3. Qua in re standum erit consuetudini, secundum Panormit. in dicto cap. ecclesiæ numer. 7. idque verissimum esse censet Couarru. in dicto cap. 20. numero. 4. in fine. Non tamen idem dicendum erit de orato-
30 rijs priuatis, licet ibi diuina officia celebrentur: nam cum non sint autoritate episcopi ædificata, ad voluntatem domini domus hodie erit oratorium & eras camera, secundum Panorm. in capit. fin. numero. 4. de censibus. & communiter omnes secundum Iulium Clarum in dicta quæstione. 30. numero. 6. verficulo, sed quid dicendum. Simili-
31 ter monasterium eadem immunitate gaudet: nam cum construi non possit sine autoritate episcopi, vt probat text. in Authentico, de monachis. in principio. collatione. 1. & in capit. quidem. 18. quæstione. 2. consequitur locum religiosum esse, diuinoque cultui dicatum, ac per cõsequens gaudere debere prædicta immunitate, vt probatur in dicto capit. ecclesiæ. in sui ratione. Quinimo
32 omnia contenta intra septa & ambitus monasterij, & quæ vna clausura clauduntur, vt putà dormitorium, refectorium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rium, clauſtrum, horti, atria, & areæ præ-
dicta immunitate gaudent: nã hæc om-
nia appellatione monaſterij veniunt, ſe-
cundum gloſſ. in capit. 1. verbo, Exem-
pto. de priuilegijs. libro. 6. & ita expreſ-
ſe reſoluit Remigius vbi ſuprà, amplia-
33 tione. 3. numero. 11. Similiter cœme-
terium eccleſiæ prædicta immunitate
gaudet, iuxta text. in cap. fin. de immu-
nitate eccleſiarum. & in cap. cum eccle-
ſia. eodem titul. vbi glo. verbo, Cœme-
terijs. inquit, cœmeterium gaudere eo-
dem priuilegio, quo eccleſia & idem
probat text. in cap. quiſquis. 17. quæſt. 4.
& facit text. in cap. ciuitas. & in capit. is
cui de ſententia excommunicationis.
lib. 6. & ita cum pluribus Doctoribus ab
eo relatis reſoluit Remigius vbi ſuprà,
ampliatione. 4. numer. 9. verſiculo, His
non obſtantibus. Similiter prædicta im-
34 munitas necdum cõceſſa eſt ipſis eccle-
ſijs, verùmetiam quadraginta paſsibus
circum eccleſiam matricem, vt proba-
tur in cap. ſicut antiquitus. 17. quæſtione
4. & triginta paſsibus circa reliquas ec-
cleſias inferiores, vt probatur in capit.
definiuit. & in cap. quiſquis. 17. quæſtio-
ne. 4. & firmat Panorm. Henricus, &
omnes in capit. eccleſiæ. de immunitate
eccleſiarum. quod tamen vſu receptum
non eſt, ſecundum Ioannem Igneum in
l. 1. numero. 58. ff. ad Sillanianum. cuius
opinioni conſentiunt Couarruuias in
dicto capit. 20. numero. 5. & Iulius Cla-
rus in dicta quæſtione. 30. numero. 2. Si-
35 militer prædicta immunitas conceſſa
eſt Palatio epiſcopi, vt probat text. in ca-
pitul. id conſtituimus. 17. quæſtione. 4.
& firmant communiter omnes ſecun-
dum Barbatiam in conſilio. 33. nume-
ro. 7. libro. 4. quod procedit etiamſi pa-
latium epiſcopi ſit extra quadraginta
paſſus eccleſiæ matricis, ſecundùm gloſ-
ſam primam in dict. capit. id conſtitui-
mus. quam teſtatur communiter rece-
ptam Couarru. in dict. capit. 20. nume-
ro. 5. in fine. Nihilominus tamen oppo-
ſita ſententia, imò quòd palatium epi-
ſcopi debeat eſſe intra quadraginta paſ-
ſus eccleſiæ matricis, ad hoc vt gaudeat
immunitate, recepta eſt in praxi forenſi, ſecundum omnes teſte Couarruuia in
loco ſuprà proximo citato, & Iulio Cla-
ro in dicta quæſtione. 30. numero. 3. Si-
36 militer confugiens ad ſacerdotem ma-
nibus portantem ſacratiſſimam euchariſtiam,
prædicta immunitate gaudet: nam fili-
la cõceſſa eſt templis propter honorem
& reuerẽtiam debitam loco diuino cul-
tui dicatis, à fortiori conceſſa erit ſacra-
tiſſimo Dei corpori, argumento text. in
Authentica, multo magis. C. de ſacro-
ſanctis eccleſijs. & ita expreſsè firmat
Archid. in capit. quæſitum. 3. quæſtio-
ne. 2. & communiter omnes ſecundum
Anto. Gom. 3. tomo Variarum. capitulo
10. numero. 1. Plaçam libro. 1. delicto-
rum. capit. 34. numero. 16. Menchacam
libro. 3. de teſtamentis. §. 22. numero. 55.
Remigium vbi ſuprà ampliatione. 18.
nume. 3. & plures alios, quos refert Co-
uarr. in dicto capit. 20. numero. 6. licet ip-
ſe de hac opinione dubitet: & ſequitur
Doctor Azebedo vir tam doctus quam
diligens in l. 2. Tractat. 1. libro. 1. Recopi.
Quæ tamen opinio non procedit quan-
37 do captus in carceribus ad euchariſtiam,
quæ ad eum ducitur, confugerit, vel
quando corpus Chriſti ſuſceperit, vt om
nes ſupradicti D D. fatentur, approban-
tes gloſſ. in capit. quæſitum. 13. quæſtio-
ne. 2. Similiter eccleſia totaliter abſque
38 autoritate ſuperioris deſtructa, quando
eſſet ſpes reedificationis eadem immu-
nitate gaudet: quia tunc omnia priuile-
gia retinet, ſecundum gloſſ. in cap. priui-
legium, de regulis iuris. in ſexto. & in ca-
pit. & hoc diximus. verbo, Deſtructa. 16.
quæſtione. 7. & gloſſ. in capit. ſtatutum.
de electione. lib. 6. quod tamen non pro
cedit, quando deſtructa eſſet autoritate
ſuperioris, vel per rerum naturam ſine
ſpe reparationis: nam tunc non retinet
priuilegium immunitatis, nec reliqua
priuilegia, ſecundum communiter om-
nes ex Remigio vbi ſuprà. ampliatione
20. &

20. & ſubſcribit Iulius Clarus in dicta
quæſtione. 30. numero. 6. Similiter ec-
39 cleſia interdicta gaudet prædicta immu
nitate: nam honor, qui eccleſijs debe-
tur, eiſdem præſtatur propter honorem
Dei, ergo non debet eis auferri propter
hominum culpam, ſecundum Gofre-
dum & communiter omnes, teſte Angelo in ſumma. verbo, Immunitas. quæ
ſtione. 27. & Iul. Clar. in dicta quæſtio-
ne. 30. numero. 5. Similiter confugiens
ad eccleſiam, quando iudex ſecularis,
40 vel eius familia ad oculum & curſu proſequebatur, ingreſſuſque eccleſiam fuit,
prædicta immunitate gaudet, nec inde
euelli poteſt: nam eadem ratio militat
in hac ſpecie, vt firmãt Bald. Roma-
nus. Alexand. & Iaſſ. in l. plerique. ff. de
in ius vocando. Caſſaneus in conſuetu-
dinibus Burgundiæ. Rubrica. 1. §. 5. verſi-
culo, Archidiaconus. numero. 116. Ro-
dericus Suarez in. l. 2. titulo, De los go-
uiernos. quæſtione. 5. numero. 3. & Pa-
latius Rub. in in repetitione Rubricæ.
de donationibus inter virum & vxo-
rem §. 28. & Ioãnes Igneus in. l. 1. in prin-
cipio. column. 2. &. 3. ff. ad Sillanianum.
& nouiſsimè Salazar Tractatu de vſu &
conſuetud. cap. 6. numero. 19. quamuis
contrarium teneant Cinus in Authenti-
ca. ſi quis ei. C. de adulterijs. Alexand. in
conſilio. 24. numero. 26. libro. 2. & Hip-
polytus in. l. vnica. numero. 111. C. de ra-
ptu virginum. Quo fit, idem dicendum
eſſe, ſi captus à iudicis familia ab ea ſe
41 exemerit, & liber ad eccleſiam confu-
gerit, nam tunc non erit inde extrahen-
dus, ſecundum Ioan. Igneum in dicta. l.
1. columna. 3. & Boerium in deciſione
110. columna penultima. & Salazar vbi
ſupra. quinimò ſi captus in carceribus
42 carceres confregerit, & ad eccleſiam cõ
fugerit, non poterit inde euelli, imò im-
munitate gaudebit, ſecundum Boerium
in dicta deciſione. 110. columna penul-
tima. & Caſſaneum vbi ſuprà. & Iulium
Clarum in quæſtioue. 30. numero. 19.
Quorum opinio comprobatur ex eo,
43 quòd ſi in carceribus detentus, præſtito
iuramento de redeundo exierit de licen
tia cuſtodis, & deinde ad eccleſiam con-
fugerit, non poterit inuitus abduci, ſecun
dum Albericum in. l. fideli. C. de his, qui
ad eccleſiam confugiunt. Henricum in
capit. eccleſiæ. de immunitate eccleſia-
rum. Præpoſitum in capit. ius gentium.
numero. 10. diſtinctione. 1. & Aufrerium
in additionibus Capellæ Toloſanæ, de-
ciſione. 422. à fortiori idem dicendum
erit, quando quis effractis carceribus ad
44 eccleſiam confugerit. Idemque dicen-
dum erit, quando delinquens iam para-
tus ad mortem, vel ad aliam pœnam cor
porisafflictiuam à carceribus ſe exeme
rit, vel è manibus ſatellitum aufugerit
ad eccleſiam, vel ad ſacerdotem portan
tem ſacratiſsimam euchariſtiam, etiam
ſi ad ſupplicium duceretur. Quinimò
45 idem erit, quando ſi ad ſupplicium du-
ceretur, per eccleſiam vel cœmeterium
tranſiret: nam non poterit inde violen-
ter extrahi, vt cum communi reſoluit
Remigius vbi ſuprà fallentia. 30. & plu-
res alij, quos refert & ſequitur Iul. Cla-
rus in dicto libro. 5. receptarum. §. fina.
quæſtione. 30. numero. 22. & quæſtio-
ne. 98. numero. 1. &. 2. & Salazar vbi ſu-
46 prà. Similiter ſi delinquens ad eccleſiam
cõfugiens inueniat eã elauſam, & manu
portas, earumue anſam, aut v eſtes ap-
prehendat, immunitate eius gaudebit,
neque poterit inde extrahi ſecundum
Ioannem Igneum in dict. l. 1. nume. 57.
& Couarruuias in dicto cap. 20. num.
18. & iam in praxi vidi ita obſeruari in
cauſa cuiuſdam conſanguinei mei. Idem
47 què dicendum erit, quando delinquens
intra eccleſiam exiſtens per veſtem eius
extenſam extra eccleſiam à familia ap-
prehenſus fuerit, & ab eccleſia extra-
ctus, reſtituendus eidem eccleſiæ erit, ſe-
cundum Igneum & Couarru. in locis ſu
prà proximè citatis. Similiter prædicta
immunitate gaudebit ille, qui dum ad
48 mortem & ſupplicium ducitur, obuiam
ſibi habet Cardinalem, qui pileũ ſuum,

ſiue

Universidad de Deusto
Biblioteca

siue galerum purpureum in capite condemnati poni faciat, secundum Bald. in l. addictos. C. de appellationibus. & Gomez Arias in. l. 2. Tauri. numero. 85. & tota ferè vtriusque iuris schola in hoc consentit, secundum Plaçam. libr. 1. delictorum. cap. 34. numero. 1. & hanc testatur communem opinionem Gom. in. §. pœnales. nume. 50. Institu. de actionibus. & ita in practica obseruari testantur Paul. de Castr. & alij relati à Tiraquelo in Tractatu de pœnis temperandis, causa. 55. & ita de consuetudine esse firmat Remigius vbi suprà. ampliatione. 19. & Dueñas in regula. 81. Iulius Clarus tamen in dicto. §. fina. quæstione. 98. numero. 5. inquit, se nunquam vidisse hoc in practica contingere, tamen si casu 49 suseueniret, esset in sententia vt posset pœna mortis mitigari, & reus ad turres 50 mes remitti. Similiter confugiens ad personam principis, seu regis immunitatem & securitatem habebit secundum Cassaneum in consuetudinibus Burgundiæ. fol. 57. colum. 3. versiculo. 8. & Castaldum Perusinum in Tractatu de Imperatore. quæstione. 96. fol. 166. 51 & Remigium. ampliatione. 24. vbi suprà: idemque dicendum erit de confugiente ad statuam Principis, per text. in l. 1. ff. de officio præfecti vrbis. in principio. & facit text. in. l. 2. §. ideoque. ibi, ad statuam confugerunt. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. & text. in. §. nam Antonius. & in. §. fin. Institutis. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. vbi æquiparantur ædes sacra & statua principis, & probat text. in. l. vnica. C. de his, qui ad statuas confugiunt. vbi idem notant Salicetus, Hostiensis, & Cardin. in capitulo penultimo. de immunitate ecclesiarum. & Castaldus Perusinus vbi suprà. & communiter omnes ex Remigio vbi suprà. ampliatione. 23. quod tamen procedit nisi malicioſè quis ad statuam principis confugeret, secundum Paulum Salicetum, & Remigium, vbi suprà, vel nisi consuetudo in contrarium esset, quæ multum hac in re attendi debet, secundum Guillelmum de Monte Lauduno in Clement. 1. de pœnitentijs & remis- 52 sionibus. quem sequitur ibi Imola & Remigius in dicta ampliatione. 25. Idemque obseruandum erit, quando delinquens ad palatium regis confugerit: nam non erit inde extrahendus, nisi de speciali mandato regis, vel nisi commisserit proditionem, vel aleue, secundum Montaluum in. l. 7. titu. 5. libro. 1. fori. in gloss. penultim. & Remigium vbi suprà, ampliatione. 25. numero. 1. Non tamen 53 eadem immunitas concessa est palatijs nobilium, seu dominorum, secundum Bald. & Alexand. in. l. plerique. ff. de in ius vocando. nisi de consuetudine, vel statuto municipali prædicta immunitas cõcessa esset palatijs dominorum, secundum Bartholomæum Socinum in dicta l. plerique. Et in regno Nauarræ hanc immunitatem concessam esse palatijs 54 de los infançones, per quandam legem illius regni testatur Remigius, vbi suprà, ampliatione. 21.

Quoad tertium constituenda est re- 55 gula generalis, quod omnis delinquens ad ecclesiam confugiens non debet inde violenter extrahi, quantumcunque graue & attrox crimen perpetrauerit: quæ regula probatur in capit. inter alia. de immunitate ecclesiarum. & in capit. penult. & cap. fin. eodem titu. capit. sicut antiquitus. cap. reum. capit. miror. cum alijs. 17. quæst. 4. in. l. 2. titu. 11. p. 1. l. 2. & 3. titul. 2. libro. 1. Recopila. & eam notant Panormit. in dict. ca. inter alia. notabili. 3. Remigius, vbi suprà, Anto. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 10. nu. 1. & communiter omnes ex Couarru. libr. 2. Variarum. cap. 20. nu. 6. versi. septimò. Didac. Perez in. l. 6. tit. 2. lib. 1. Ordinamen. in glos. 2. & Iulio Claro. lib. 5. receptarum. §. fi. quæst. 30. num. 1. A qua tamen regula duo tan- 56 tum casus excipiuntur, in quibus ad ecclesiam confugiens extrahi poterit, nempè publicus latro, & nocturnus depopulator agrorum, per text. in. d. c. inter alia. & ita

& ita in reliquis cãsibus regula remanet firma: quia casus exceptus firmat regulam in contrarium, iuxta text. in. l. hæ 57 reditarium. §. sed neque. ff. de fundo instructo. & in cap. 1. de confessis. Neque obstat text. in Authentico de mandatis principum. §. sed neque. versic. neque, collatione. 3. vbi dicitur, quòd adulteri, 58 raptores virginum, homicidæ, & reliqui delinquentes ad ecclesiam confugientes possint inde extrahi: nam ibi fit mentio generaliter de delinquentibus. Cum quo text. concordat text. in. l. vltima. titu. 11. part. 1. ergo videtur quòd omnis delinquens regulariter sit extrahendus. Nam, omissis pluribus interpretationibus, relatis à Panorm. in dict. cap. inter alia. num. 14. verius dicendum est, quòd 59 text. in dicto Authentico, de mandatis principum & iura similia sunt correcta de iure canonico per text. in dict. cap. inter alia: quam interpretationem satis veram esse dicit Panorm. in dict. cap. inter alia. num. 18. & communem testantur Remigius, vbi suprà, fallencia. 28. Couarru. in dict. cap. 20. num. 7. in fine. Gregor. Lup. in dict. l. vlti. titu. 11. part. 1. & Iulius Clarus vbi suprà. versic. quæro nun- 60 quid. Et prædictam dispositionem iuris canonici cõsuetudine esse approbatam testatur Ioan. Faber in. §. sed hoc tempore. Instit. de ijs, qui sunt sui vel alieni iuris. dicit communem Alexan. consi. 145. num. 4. libr. 7. practica Iodoci. cap. 106. num. 12. Et ita seruari à iudicibus Deum timẽtibus ait Bosius titu. de captura post numerum. 21. Neque huic versiculo, & communi interpretationi refragantur 61 verba text. in dict. cap. inter alia. in principio. ibi, Iuxta sacrorum canonum statuta, & traditiones legum. quibus verbis ostenditur summum Pontificem non improbare ius ciuile, imò illud approbare: nam respondeo, quòd summus Pontifex in illo text. respexit ad traditiones legum Codicis, inter quas & ius canoni- 62 cum nullum discrimen est, vt constat ex text. in. l. fideli. & in. l. præsenti. & in toto titu. C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt. vbi idem quod iure canonico statutum erat in cap. sicut antiquitus. cap. minor. cap. definiuit. ca. reum cum alijs. 17. quæstione. 4. statuitur etiam in prædictis legibus. & prædictam correctionem 63 iuris ciuilis ius canonicum inducere potuit: nam cum ista materia immunitatis concernat honorem & reuerentiam exhibendam sacris templis, quorum cura spectat ad Põtifices & Prælatos ecclesiæ, ideo standum erit dispositioni iuris canonici, neq; curandum erit de iure ciuili, etiam in foro seculari, secundum Panorm. in dict. cap. inter alia. nu. 15. & 24. & communiter omnes ex Couarruuias lib. 2. Variarum. cap. 20. nu. 3. Ex quibus constat, standum esse prædictæ regulæ generali, nempè q̃ omnis delinquens ad ecclesiam confugiens, non debeat inde violenter extrahi à qua tamẽ regula excipiuntur casus sequentes.

64 Primo excipitur publicus latro, qui si ad ecclesiam confugerit extrahi poterit, per text. in dict. cap. inter alia. & in dicto cap. sicut antiquitus. 17. quæstio. 4. 65 & in. l. 4. titul. 11. part. 1. in ordinatione Lusitanorum lib. 2. tit. 4. §. 1. & publicus latro dicitur, qui publicè furatur, vt putà pirata, & stans in stratis, & vijs publicis, vel habens arcem, aut castrum, vt vi & armis prædetur transeuntes, secundum Panormitanum in dicto cap. inter alia. notabili vltimo. & facit text. in. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & ibi gloss. & ita interpretatur dict. l. 4. titu. 11. par. 1. & Couarru. libr. 2. Variarum. ca. 9. num. 7.

66 Secundo excipitur nocturnus depopulator agrorum, per text. in dict. cap. inter alia. & in. d. l. 4. titu. 11. par. 1. & no- 67 cturnus depopulator agrorum dicitur, qui segetes in nocte destruit, vel comburit, & in loco occulto latet, propter homicidia & rapinas, quas facit, secundum Innocen. in dict. cap. inter alia. Hostiensem in summa. titul. de immunitate ecclesiarum. versiculo, in quantum.

& Maine-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Mainerium in. l. nemo. ff. de regulis iuris. numero. 17. & ita explicat. text. in l. 8. titu. 5. lib. 1. fori. & l. 4. titulo. 11. part. 1. & text. in ordinatione Lusitanorum libro. 2. titu. 4. §. 3. Intellige tamen quòd
68 ad hoc vt publicus latro & nocturnus depopulator agrorum reddantur indigni beneficio immunitatis, necesse est quòd prædicta delicta insidiosè perpetrent, vt manifestè probatur in dicto capit. inter alia. & communiter ita intelligitur à tota caterua canonistarum, secundum Igneum in. l. 1. §. subuenitur. numero. 107. ff. ad Sillanianum. & testatur cómunem interpretationem esse Remi-
69 gius, vbi suprà, fallentia. 2. numero. 4. Et ratio, ob quam magis isti duo casus à iure excipiuntur quam alij malefactores, potissima est, quia isti duo sunt deteriores, & plurimum interest illos puniri, quàm alios, cùm pluribus plura exitia cogitent, quam alij argumento, text. in cap. est iniusta. 23. quæst. 4. quam rationem assignauit glo. fi. in cap. de immunitate Ecclesiarum.

70 Tertiò excipitur simplex fur, qui attenta consuetudine consensu clericorum & laicorum inducta nó gaudet immunitate, & ita passim ab ecclesijs abducitur, vt resoluit Couarruuias libro. 2. Variarum. cap. 20. num. 13. versiculo decimononò, & sequitur Iulius Clarus vbi suprà, versic. quæro an fures. quæ consuetudo, cùm sit legitima & præscripta obtinet contra prædictam regulam text. in dict. cap. inter alia, ex text. in capit. fina. de consuetudine. Et in hac materia immunitatis consuetudines sunt obseruãdæ, vt suprà resoluimus in. 2. mem-
71 bro in principio. De iure verò, simplex fur immunitate ecclesiæ gaudet, neque inde extrahi potest secundum communiter omnes ex Anto. Gom. 3. Tomo. Variarum, cap. 10. numero. 2. Couarr. & Iulio Claro in locis suprà proximè citatis quod verum est, nisi talis fur tria vel plura furta committeret, quia per talem
72 consuetudinem efficeretur famosus, iuxt. in text. in. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & in Authentica. sed nouo iure. iuncta glos. ibi recepta communiter. C. de seruis fugitiuis. & ita in hoc casu. nedum de consuetudine verũ etiam de iure fur extrahi poterit secũdum Anto. Gom. vbi suprà.

73 Quintò excipitur committens homicidium, mutilationem membrorum, vel aliud quodcunque crimen intra ipsam ecclesiam: nam talis extrahi poterit, per text. in capitul. final. de immunitate ecclesiarum. & in. l. 4. titulo. 11. partit. 1. & in ordinatione Lusitanorum. libro. 2. titulo. 4. §. 2. & expressè firmat Panormit. in dicto capitulo fina. numero 9. & Couarruuias in dicto capitulo. 20. numero. 15. Nauarrus in Manuali capitulo. 25. numero. 20. & Remigius vbi suprà, fallentia. 3. & Iulius Clarus in dicta quæstione. 30. versiculo, item quæro, quamuis Cardinalis in dicto capitulo fina. contrarium teneat, asserens solummodo committens homicidium vel mutilationem membrorum intra ecclesiam non gaudere eius immunitate, cómittens verò alia delicta gaudere. Contra cuius opinionem facit, quòd rationes illius textus in capitulo fin. generales sunt ab omnia delicta saltim enor-
74 mia: Prima enim ratio est, quia indignũ esset, quòd qui ecclesiam delinquendo offendit, eius beneficio iuuaretur, argumento text. in capitulo de viro. 12. quæstione. 2. in cap. an sit. de appellationibus. & in cap. quia frustra de vsuris. Secun-
75 da ratio illius textus est, quia qui intra ecclesiam delinquit videtur ea spe & fiducia deliquisse, vt ab ipsa ecclesia defenderetur: alioquin crimen non commissurus, ideoque grauem iniuriam ecclesiæ facit. Quo fit, committentem quodcumque graue crimen intra ecclesiam, etiam sine spe & fiducia cõsequendi eius immunitatem, iustè ab ea extrahi posse: nam licet in isto casu cesset secunda ratio illius textus prima tamen remanet firma, secundum Panormitanum in dicto

cto capitulo fina. nume. 8. sic illum text. intelligendo. cuius opinio in praxi obseruatur secundum Stepha. Aufrerium in capella Tolosana. 422. Nauarrum in Manuali capit. 25. num. 20. Couarru. in dict. capit. 20. num. 15. versiculo, vicesimo secundo. & Iulium Clarum vbi suprà. versiculo, item quæro. asserẽtem, semper se vidisse indistincte seruari, quod qui in ecclesia delinquit, inde extraha-
76 tur. Tametsi communis opinio Docto. sit in contrarium, imo necessarium esse quod quis committat delictum in ecclesia sub spe & fiducia consequendæ immunitatis ad hoc vt ea non gaudeat, alioquin deficiente illa spe, quod bene gau-
77 deat secundum Hostiensem communiter receptum ex Panorm. in dict. capit. fin. num. 8. Remigio in Tractatu de immunitate ecclesiarum. fallentia. 3. amplia tione. 1. num. 4. Nauarro & Iulio Claro vbi suprà. Quæ communis distinctio iure & ordinatione Lusitanorum comprobatur in dict. titu. 4. §. 2. & apud Lusitanos obseruatur, secundum Nauarrum in dict. cap. 25. num. 20. Vnde necesse erit, quod spe consequendæ immunitatis ecclesiæ quis committat delictum intra eam, ad hoc vt non gaudeat: quod collige-
78 tur, quando ex proposito & ex veteri odio quis committeret crimen intra ecclesiam, cæterum si casu fortuito, & ex verbis contumeliosis, ibidem inter rixantes ortis homicidium commissum fuerit, tunc committens bene gaudebit immunitate, secundum Hostiensem, Ioannem Andream, Cardin. & Ancharra. in dict. capit. fin. & Remigium, vbi suprà, nihilominus tamen prior opinio in pra-
79 xi recepta est. Intellige insuper, quod si committens delictum graue in vna ecclesia ad aliam confugerit, abista secunda ecclesia extrahi poterit: nam cum vna sit per totum orbem vniuersalis ecclesia, qui facit iniuriam vni parriculari, omnes offendisse videtur. ita post alios resoluit Henricus in capit. ecclesiæ. de immunitate ecclesiarum. columna. 3. & est communis interpretatio secundum Remigium. vbi suprà fallentia. 11. num. 2. & Couarruuias libr. 2. Variarum. cap. 20. num. 15. versiculo, vicesimo tertiò. quan-
80 uis Siluest. in summa. verbo, Immunitas. 3. q æstione. 2. dicat, apud aliquos de consuetudine contrarium seruari: tamen apud nos communis opinio in praxi seruatur secundum Iulium Clarum, vbi suprà, versic. sed quid. Rursus intelligе, quod adhoc vt committens crimen
81 intra ecclesiam non debeat gaudere eius immunitate, necesse erit, quod crimen sit graue, alioquin propter crimen leue intra ecclesiam commissum non erit inde delinquens euellendus, secundum Panormitanum post alios, in dict. cap. fin. & Henricum in dict. cap. ecclesiæ. columna. 3. Siluest. in summa. verbo, Immunitas. 3. §. 2. & hanc testatur communem opinionem Ange. Castrensis in consilio. 459. columna. 1. libr. 2. consiliorum
82 Pauli Castrensis. Præterea intellige, quod committens delictum graue intra ecclesiam nedum priuatur eius immunitate quo ad illud delictum, verum etiam quo ad omnia delicta priùs aut posterius commissa extra ecclesiam, ita quod si ob illa ad ecclesiam confugerit, poterit inde extrahi, per text. in capit. ad episcopos. 17. quæstio. 4. quia puniri debet in eo, in quo deliquit: frustra enim legis auxilium implorat, qui in legem committit, & ita in specie fuit decisum in Capella Tolosana. 422. & sequitur Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ. Rubrica. 1. §. 5. versic. Archidiaconus. nu. 112. & Iul. Clarus in dict. quæst. 30. versic. sed quid. Quod intelligit verum esse Boe-
83 ri. decisione. 110. num. 10. quando delictum in ecclesia commissum non esset punitum: & eo non relato idem firmat Remigius vbi supra fallentia. 11. num. 2. Sed Couarr. lib. 2. Varia. cap. 20. nu. 15. versiculo, vicesimo quarto. inquit, quod indistincte veriùs est, quod cõmittens de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

liſtum intra eccleſiam, quoad alia delicta extra eccleſiam commiſſa gaudet
84 immunitate eccleſiæ ex ſupra dicta regula generali, & quod ita reſpondet Boerius in.d. deciſio. 110. num. 10. in fine. qui tamen loquitur quando delictum intra eccleſiam commiſſum, eſſet iã punitum.
85 Quintò excipitur adulterium cõmittens intra eccleſiam, ſecundum Ancharranum, & Anto. in. c. fina. de immunitat. eccleſ. per text. ibi prout in. 4. caſu intellexiſti. & firmat Remig. fallentia. 3. n. 8.
86 Sexto excipiuntur raptores virginũ intra eccleſiam ſecundum Anton. Ancharranum, & Remigium in dicta fallentia. 3.
87 Septimò excipitur ſurripiens monialem à monaſterio, ſecundum Caſſan. in conſuetudinibus Burgundiæ. folio. 56. num. 24.
88 Octauò excipitur committens furtum intra eccleſiam, ſecundum Hoſtienſem in dict. cap. fin. per text. ibi. & text. in capit. frater. 17. quæſtione. 4. reſoluit Remigius vbi ſupra, fallentia. 3. ampliatione. 3. & communiter omnes, ſecundum Angelum Caſtrenſem conſil. 958. numero. 1. lib. 2. conſil. Paul. de Caſtro & Naua. c. poſtulaſti. de foro comp. quid quid contrarium teneat Gofredus in. l. ſi quis hoc genus. C. de epiſcopis & clericis. & Bald. in. l. ſi quis ad declinandũ. C. de epiſcopis & clericis. & Cardinalis in dict. c. fin. imo hodie de conſuetudine
89 etiamſi extra eccleſiam furtum cõmittat, non gaudet, vt reſoluit in. 3. caſu.
90 Nonò excipitur committens furtum extra eccleſiam, ſi cum re furtiua ad eccleſiam confugerit: nam tunc de iure poterit extrahi, quia ex illa contrectatione, quæ in eccleſia fit, nouum furtum committitur, & cẽſetur commiſſum intra eccleſiã: mutatione enim iuriſdictionis nouum furtum committitur. ſecun-
91 dum Bartolum. l. ſi dominum. ff. de furtis. & ibi Alexand. & in terminis firmat Angel. Caſtren. conſ. 459. libro. 2. conſilio. Pauli Caſtren. Anania cap. fi. colũna penultima in fine de furtis. Barb. capi. poſtulaſti. colum. 47. de foro compet. &
92 communiter omnes ex Boerio deciſione. 13. numer. 47. Contrarium tamen
93 verius eſt imo quod in tali ſpecie non ſit extrahendus, ſecundum Fulgo. conſil. 149. & Barb. dicto cap. poſtulaſti. columna. 48. & ibi Socinum colum. 5. quæſt. 8. & Couar. dict. cap. 20. num. 15. verſic. viceſimo octauo. & ratio poteſt eſſe, quia in tali caſu non contingit mutatio territorij; ſum eccleſia territorium non habeat ſecundum Panor. capit. cum ſit. n. 27. de foro comp. de cõſuetudine extrahitur, vt ſupra diximus.
94 Decimò excipitur delinquens propè eccleſiam, vel cœmeterium deliberate, quia ex vicinitate loci præſumitur, quod fecit ſub ſpe conſequendæ immunitatis, ſecundum Anchar. dicto capit. fi. Alciat. de præſump. regula. 3. preſump. 33. num. 3. & Couar. dict. cap. 20. num. 16. verſic. viceſimo ſexto. Et facit in comprobationem doctrina Ioan. Lupi. de Pala. Rub. in repetitione cap. per veſtras. §. 10. nu. 2. verſic. intellige, de donat. inter virum & vxorem. dum docet, quod peccans ſpo
95 conſequendæ abſolutionis virtute indulgentiarum Apoſtolicarum, non poteſt abſoluit ex vi ipſarum; argumento. text. in. l. 1. §. hæc autem actio. ff. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus. fuerit, capit. quando. 1. de cõſecrat. diſt. 1. ſequitur Couarr. dit. capit. 20. num. 15. verſic. viceſimo ſexto. Quod intellige verum, quando ex confidentia talis facultatis, quis moueretur ad committendum id, ad quod non moueretur ſine ea, ſecundum Antonio. Cordub. tractatu de indulgentijs. quæſt. 34. propoſitione. 3. Nauar. vero. in. d. cap. 25. numero. 22. inquit, quod apud Luſitanos non refert, quod prope eccleſiam
96 delinquat quis cum illa ſpe: ſed quod caſu vel deliberatione, vt in ordinatione Luſitanorum. lib. 2. tit. 4. §. 2. nec etiam inquit, quod ad ius cõmune idem refere,

re, cum nullus text. ita diſtingat.
97 Vndecimò excipitur qui exiſtens in eccleſia percutit exiſtentem extra eccleſiam, quia delictum fuit principiatum in eccleſia, licet alibi conſummatum, ſecundum Panorm. dict. c. fi. n. 11. & facit tex. c. 1. de præſump. & quæ notat Ioan. Andr. in regula in obſcuris de regul. iur. in. 6. & ſequitur Silueſt. in ſumma, verb. Immunitas. 3. quæſt. 6. & Nauar. in Manuali. c. 25. num. 21.
98 Duodecimò excipitur, qui exiſtens in eccleſia mandauit delictum committi extra eccleſiam, ſi agatur contra ipſum de delicto commiſſo in mandando: ſecus verò ſi agatur de ipſo delicto ſequuto extra eccleſiam, ſecundum Remig. vbi ſupra fallentia. 5. & Nauar. in cap. 25. num. 21.
99 Decimotertiò excipitur, qui exiſtens extra eccleſiam percuſſerit ſagitta, iaculo, lapide, vel alio modo exiſtentem in eccleſia, ſecundum Panormi. & alios communiter in dict. cap. fina. Couarru. dict. cap. 20. num. 5. verſiculo viceſimo ſeptimo. & Nauar. in Manuali. c. 25. nu. 21. & Remigium fallentia. 6.
100 Decimoquartò excipitur, qui exiſtens extra eccleſiam mandauit percutere exiſtentem in eccleſia, ſi de illo mãdato agatur, vt intellexiſti in. 12. caſu. & firmat Marian. Socin. capit. poſtulaſti. col. 5. de foro compet. & Felin. cap. 1. de præſump. Remig. fallentia. 7.
101 Decimoquintò excipitur, qui per vim extrahit aliquem exiſtentem in eccleſia, & poſtea percuſſit, quia ex illa extractione eccleſia violatur, ſecundum Hoſtienſ. & Panorm. num. 10. dict. cap. fin. de immunitate eccleſ. Remigium fallentia. 9. & 10. & Nauarr. in Manuali. cap. 25. num. 21.
102 Decimoſextò excipitur, qui mandauit alicui, vt extraheret exiſtentem in eccleſia, & percuteret, quantum ad delictum commiſſum in mandando non verò quantum ad delictum commiſſum in percuſſione ſequuta, ſecundum Remig. fallentia. 10. nu. 4. & Nauar. in Manuali. cap. 25. num. 21. Et idem dicendum eſſe de ipſo mandatario firmant diĉi Docto.
103 Decimoſeptimò excipitur ſacrilegus, ſecundum Collectarium in cap. fin. de immu. eccleſ. per text. & ibi glo. 2. c. frater. 17. quæſt. 4. firmat Boerius deciſione. 110. nu. 3. & Remigius, vbi ſupra,
104 fallentia. 34. Et ſacrilegus dicitur tollẽs ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vt capit. quiſquis. cap. ſiquis contumax. 17. quæſt. 4. & notat Iulius Clarus, lib. 5. receptarum. §. ſacrilegium. Intelli
105 getamen, hunc caſum verum eſſe, quando intra eccleſiã ſacrilegium commiſſum fuiſſet, ſecus ſi extra eccleſiam, ſecundum Nauar. dict. cap. 15. nu. 19.
106 Decimooctauò excipitur infidelis confugiens ad eccleſiam propter delictum ab ipſo commiſſum, per text. & ibi gloſſa. l. 1. C. de his, qui ad eccleſiam confugerunt. gloſſa in Authentico. de mandatis principum. verbo, Colligetur. §. publicorum. collatione. 3. Boerius deciſi. 110. Panormit. dict. capi. inter alia. num. 6. & hanc teſtatur communem opinionem Hippolytus. l. ex Senatuſconſulto. num. 10. ff. de ſiccarijs. Contrariam tamen opinionem tenet gloſſ. dict. cap. inter alia. verbo, Extrahendus. Hoſtienſis, Ioannes Andreas, & Cardin. ibi. Silueſt. verbo, Immunitas. 3. quæſtione. 3. & frequentiori calculo autorum receptam videri firmat Couarruias libro 2. Variarum, capitulo. 20. num. 11. ipſe tamen priorem probat, & à priori communi opinione tãquam veriori, & communiori non eſſe recedendum teſtatur Iulius Clarus. libro. 5. receptarum. §. fin. quæſtio. 30. verſic. Præterea. Poterunt tamen componi prædictæ opiniones, vt prior procedat; quando infidelis & Iudæi confugiunt non propter zelum fidei, ſed propter euaſionem delictorum, tunc non gaudet: poſterior opinio pro-

cedat quando confugiunt ad ecclesiam
107 & petunt baptismum, & volunt effici Christiani, tunc gaudebunt. quæ concordia colligitur ex gl. d. c. inter alia. Pan. & Boerio vbi supra. & eam probat Remig. fallentia. 18. n. 4. & Nauarr. in Manua. cap. 25. n. 20.

108 Decimonono excipitur hæreticus, quia ecclesiam offendit, secundum Villadiegum in Tractatu de hæreticis. q. 11. nu. 15. Hippolytum. l. ex Senatusconsulto. ad finem. ff. de siccarijs. Gigãtem, Tractatu de crimine læsæ maiestatis. rubrica. de varijs quæstionibus, quæst. 3. nu. 19. Simancas de institu. cathol. titu. 46. nu. 65. & Couarru. d. capitu. 20. numero. 11.

109 Vigesimò excipitur apostata, id est renegado, secundum Boerium decisio. 110. n. 6. & glos. in pragmatica sanctione. titu. de interdictis indifferenter non ponendis. refert quãdam extrauagantẽ Martini, circa Apostatas confugientes ad ecclesiam & sequitur Remigius fallentia. 18. nu. 3.

110 Vigesimo primò excipitur blasphemus Dei & Virginis Mariæ: nam si committens contra ecclesiam, & sponsam Dei, gaudere non debet immunitate, vt. c. fi. de imm. eccl. à fortiori, qui offendit sponsum ecclesiæ, & eius caput. ca. vergentes. de hæreticis. Si enim propter honorẽ Dei templis sacris concessa est hæc immunitas, multo fortius ipsi Deo deferendũ erit, argumento text. in Authẽtica. multo magis. C. de sacro sanct. eccles. & ita firmat Boerius decisione. 110. Remigius fallentia. 24. nu. 2. Couarru. lib. 2. Variarum. cap. 20. num. 11. in fin. quidquid teneat Nauarr. in. d. cap. 25. nu. 20.

111 Vigesimo secundò excipitur maleficus, & percutiens imagines, vel mala sacrificia faciens, secundum Hippolytum in. l. ex Senatusconsulto. ff. de siccarijs.

Vigesimo tertio excipitur excommunicatus, interdictus, vel suspensus: nam si delictum committat, & ad ecclesiam confugiat, poterit extrahi, secundum summã confessorum. titul. de immunitate ecclesiarum quæstione. 5. &
112 Felinum. cap. 2. columna. 2. de excep. Contrarium tamen verius est, imò quòd gaudet hac immunitate, quia delictum excommunicati non attenditur: sed potius amor Dei, cui competit ille honor, & ita tenent Guillelmus, Imola, Bonifacius, & omnes in Clementina. 1. de pœnitentijs & remis. & hanc opinionem dicit communem Boeri. decisione. 110. num. 7. Nauarrus in Manual. cap. 25. nu. 19. & Couarruuias libr. 2. Variarum. ca. 20. num. 11. & Remigius vbi supra. fallentia. 19. à qua in praxi non est recedendum, licet in puncto iuris non sit sine difficultate, secũdum Iul. Clar. vbi supra, versic. quæro etiam.

113 Vigesimo quartò excipitur qui proditore, & insidiosè aliquem occidit. per text. cap. 1. de homicidio. quem tex. in hunc sensum accipiunt ibi, glossa
114 Anania, & Felin. Aret. capit. cum non ab homine. colum. 10. de iud. Et iste est verus sensus illius capit. 1. & communiter receptus à cõsuetudine totius orbis Christiani, ex Couarruuias libr. 2. Variarum. cap. 20. numer. 7. & comprobatur. l. vltitima. tit. 11. par. 1. & ordinatione Lusitanorum libro. 2. tit. 4. §. 1. tenent Nauar. in Manuali. cap. 25. nu. 21. Anto. Gomez. 3. tomo Variarum cap. 10. n. 2. versiculo, quinto limita. & Iulius Clarus vbi supra, versiculo, sciastamen. & si contrarium teneant Panor. dicto capitulo. 1. & Henricus cap. fin. col. 2. infra isto titulo, intelligentes tex. dict. cap. 1. non in laico proditorie occidente, cõ fugiente ad ecclesiam, sed in clerico proditorie aliquem occidente, vt is causa cognita à iudice ecclesiastico degradatus tradatur iudici seculari, vt eum occidat. Quem intellectum refutat Couarruuias vbi supra. & Anto. Gomez vbi

vbi supra, inquit, in puncto iuris veriorem esse opinionem Panormi. licèt à communi non esse recedendum in iudi
115 cando & consulendo. Et aduerte, quod homicida proditorius & aleuosus dicitur, qui veneno alterum occiderit, secundum Bald. l. nemo. C. de summa Trinit. columna. 3. Ananiam. & Felin. dict. cap. 1. de homicid. Item dicitur qui occiderit eum, qui eius inimicus non esset, nullaque causa rixæ, vel discordiæ inter eos esset, vt in cap. si cupis. 16. quæstio. 1. notat glos. cap. clericus. 46. distinctione. Bar. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. Felin. in capit. 1. de homicid. vbi
116 est text. optimus dum eum proditorem appellat, qui per industriam alium occiderit, id est per insidiosam industriam. ita illa verba exponuntur ex glos. Bar. & Iass. l. 1. in principio. ff. de pactis. verbo, Placitum & consensum. vnde Bart. dicto. §. delinquũt. infert eum, qui in-
117 terfecit, vel offendit suum inimicum, à tergo, & aleuose modis prædictis, non esse proditorium homicidam, quia inimicus debuerat caute præuidere, & præcauere ab inimico: idem firmat Bald. in capitu. 1. quibus modis feudum amittatur, Ancharranus capit. 1. de homicid. & Gerald. in singulari. 14. Aduersus quos tenet Couarruuias in dicto capit. 20. numero. 7. per text. in dict. capit. 1. de homi
118 cid. vbi solùm sufficit, quod homidium sit cõmissum per industriã insidiosam. & opinio Barto. expresse improbatur ex. l. 1. titul. 25. libro. 8. Recopil. & l. 10. titulo. 26. libro. 8. Recopil. vbi proditor vel aleuosus dicitur, qui secure alium interficit, id est non in prælio, bello, aut rixa, sed à tergo, & non facie ad faciem, ita vt obscure occidat vel offendat, taliter quod offensus non possit se defendere. & Ant. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 3. numero. 5. in effectu idem tenet,
119 sic componens, quod aut erant inuicem amici, & tunc offensor qualitercunque occidat, siue facie ad faciem, siue à tergo dicitur proditor, quia offensus non poterat sibi præcaueri, ac ideo mors secura dicitur: & talis præsumitur semper, nisi probetur quod in prælio, bello, vel rixa fuit, iuxta tex. in. d. l. 1. titulo. 25. lib. 8. Recopil. aut erant inimici, & tunc offensor qualitercunq; non committit proditionem secũdum Bart. & sequaces vbi supr. illos tamen optimè refutat Couarruuias dicto capitul. 20. nu. 7. De iure tamen regio per dictas leges etiam ini
120 micus offendens secure, id est non in prælio, vel rixa, sed à tergo vel taliter, quod offensus non possit se defendere, & præcauere, proditor appellatur.

121 Vigesimo quintò excipitur, qui veneno aliquem occiderit, quia huiusmodi homicidium reputatur proditorium, secundum Bald. capitu. 1. quibus modis feudum amittat. & Ananiam, & Felin. ca
122 pit. 1. de homicid. & quia est mors secura ac ideo proditorie facta censetur, vt. l. 10. titu. 26. lib. 8. Recopil.

123 Vigesimo sexto excipitur occidens patrem, vel è contra pater occidens filium, quia huiusmodi homicidium secure commissum censetur, & quia occisus non potuit sibi præcaueri, secundum Paris. consil. 96. vol. 1.

124 Vigesimo septimo excipitur qui aliquem ducit insidiosè ad locum vbi occidatur secundum Igneum. l. 1. §. si dominus. column. 9. in fine. ff. ad Sillania num. argumento text. in. l. item. si obstetrix iũcta glos. verb. In factum. & l. qua actio. §. sed si quis de ponte. ff. ad. l. aquiliam glos. in. §. penult. Instit. de lege aquil. & in. l. in pecoribus. C. ad. l. aquil. tradit Remigius Tractatu de immun. eccles. fallentia. 14.

125 Vigesimo octauo excipitur socius qui in itinere occidit consocium, quia occisus non debebat sibi præcauere, & securè censetur factum homicidium, secundum Bart. dicta. l. respiciendum. §. 1. ff. de pœnis. & Remigiũ dicta fallẽtia. 14.

126 Vigesimo nono excipitur, qui proditorie

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditorie aliquem vulnerauerit animo occidendi, licet mors sequuta non fuerit, secundum Ioannem Igneum pro vtraque parte disputantem. in.l.1.§.si dominus. verbo.7.ff.ad Sillanianum. Remigium vbi suprà fallenti. 13. numero. 4. Couarruuias libro.2. capit.20. numer.7. & Nauar. in Manuali cap. 25. numer.21.

127 Cæterùm si absque animo occidendi proditorie percusserit, confugiens ad ecclesiam gaudebit, secundum Doct. vbi suprà. & animus occidendi vel non occidendi deprehenditur ex instrumento

128 percussionis iuxta text. in. l. 1. §. diuus. ff. ad.l. Corneliam. de siccarijs. & text. cap. significasti. 2. de homicid. notant Igneus & Remigius vbi suprà. Apud Lu-

129 sitanos indistinctè vulnerans aliquem proditorie, siue animo occidendi, siue animo non occidendi, immunitate non gaudet, vt ordinatione Lusitan. lib. 2. titul. 4. §. 3. constat.

130 Trigesimò excipitur, qui ex deliberatione animi ex interuallo post repentinum iræ motum absque vlla proditione alium occiderit: nam is immunitate non gaudebit, quia per insidias censetur tunc homicidium commissum, & sub spe consequendæ immunitatis, secundum Ancharranum capi. 1. de homicid. Alexand. consilio. 145. libro. 7. numero. 5. Speculat. Tractatu de concil. 2. part. titulo. 45. Guidonem Papam decisione. 121. Boerium decisio. 109. Cassan. in consuetud. Burgundiæ, rubrica 1. §. 5. versiculo, Archidiaconus. numero. 113. & Alciat. de præsump. regul. 3. præsumptione. 33. numero. 4. & ita tenent fere omnes. propter quorum autoritatem ita sæpissime fit, secundum Couarru. libro. 2. Variarum. capit. 20. numero. 7. versi. in his. qui secundum hanc communem opinionem tanquam magis communem, & à consuetudine approbatam se vidisse pluries iudicari, & ab ea in practica non esse recedendum testatur Iulius Clarus libr. 5. receptarum. §. fin. quæstio. 30. versiculo. punctus est. & comprobatur. l. vltima. titulo. 11. part. 1. & ordinatione Lusitanorum, libro. 2. titulo. 4. §. 3. Oppositam tamen sententiam, imò quòd homicida ex pro

131 posito & deliberatione absque proditione tamen debet gaudere immunitate, firmat Panor. d. c. inter. numero. 18. & in dicto capitul. 1. de homici. per text. in capit. fin. de immun. per. locum ab speciali, & per text. in dict. cap. inter alia. vbi generaliter dicitur quod committens quantumcunque atrox crimen, si ad ecclesiam confugerit, non debebit inde extrahi, & facit etiam quia homicidium manifestè distinguitur ab homicidio proditorie commisso, & sic non comprehenditur in capitul. 1. de homicid. Et hanc opinionem testatur communem Alex. consilio. 145. numero. 46. &. 11. libro. 7. vt refert practica Conradi. folio 268. numero. 6. in fine. & hanc opinionem iure veriorem esse existimat Couarruuias in loco supra proxime citato, & in practica seruari firmat Blancus in practica criminali. folio. 4. numero. 26. & Marian. Socinus. capitul. 1. de homicid. & in tractatu de citatione articulo. 17. quæst. 6. columna. 1. & Bosius in practica criminali tit. de captura post numerum. 21. & ita paucis ab hinc diebus iudicatum fuit in supremo Senatu inuictissimi Regis nostri Philippi Secundi, in fauorem cuiusdam nobilis occidentis ex proposito in quodam duelo alium, qui confugit ad ecclesiã & inde fuit extractus, & senatus præcepit illũ ecclesiæ restitui. Ex quibus constat, simplicem ho-

132 micidam, id est, qui casu, culpa, vel etiam dolo, nulla tamen deliberatione animi precedente aliquem occiderit, immunitate gaudere. quam opinionem testatur communem Couar. vbi supra. & Iulius Clarus vbi supra. versiculo, scias tamen. & colligitur sumpto argumẽto ex casibus exceptis in. d. c. inter alia. & in cap. fin. de immu. eccle. &. c. 1. de homicid.

Nec

Nec obstat text. in Authentico, de mandatis principum. §. sed neque, versiculo, neque. collatione. 3. & in. l. fin. titu. 11. part. 1. vbi contrarium apertè probatur. quia illa iura sunt ablata iure pontificio, vt resolutum fuit supra.

131 Trigesimo primò excipitur assassinus. quia frequentius insidiose delictum committit, secundum Marcum Mantuam. lib. 5. obseruationũ legalium. obseruatione. 41. tit. de assassinis. sequitur Remigius. fallentia. 15. num. 7. argum. text. cap. 1. de homicid. in. 6. vbi assassinus est inimicus diffidatus Reipublicæ, & potest vbicunque occidi, argumento text. in. l. 3. § 1. de siccarijs. l. 3. titu. 27. p. 7.

* [*Plura de assassino resoluunt AEgidius Bosius in practic. criminali, titu. de mandato ad homicidium. à num. 13. Iulius Clarus libr. 5. recept. §. Assassinus. à num. 1. & Plaza lib. 1. de delictis. cap. 19.] Et pro explicatione huius articuli videndum erit, quis dicatur assassinus & dicendum erit, quod secundum vulgarem & communem modum dicendi dicitur ille, qui pecunia alioue pretio conductus

134 aliquem occidit vel percutit nil ab eo præcauentem, ita Domi. Ancharranus, Francus, Archidia. & Probus in cap. 1. de homicid. in. 6. intelligẽtes illum text.

135 in his qui aliquem hominem Christianum mandant occidi per homines ad id pecunia conductos, etiam si mandatarij Christiani sint. Idem tenet Bart. l. non solum. § si mandato. ff. de iniurijs. nu. 14. Barto. l. Cicero. ff. de pœnis. Paul. Castr. l. 1. §. vltim. ff. de eo per quem factum erit. & communiter omnes ex Aretino consil. 165. colum. 11. & Anto. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 3. num. 11. secundum quos hoc crimen assassinatus dicitur,

136 tam quo ad mandantem conductorem, quam quo ad mandatarium, & locatorem. Quod crimen grauissimum est,

137 vt constat ex eo, qui potum causa abortionis dedit, & secuta fuit mors infantis iam animati: nam is pœna mortis erit puniendus, vt. l. diuus. ff. de varijs & extraord. crimi. l. penultima. C. de siccarijs. l. 8. titu. 8. part. 7. Si vero abortus fuerit factus infantis nondum animati, pœna extraordinaria exilij erit puniendus, v. l. si mulierem. & ibi Hippolytus. ff. de siccarijs. Igneus. l. 1. §. occisorum. col. 3. ff. ad Sillanianum. Et si nec mors, nec abortus fuerit ex potatione sequutus, vilis persona damnanda erit in metallũ, & honesta persona in insulam relegan-

da, text. l. siquis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. Tamen fœmina quæ ob pecuniam receptam fœtũ nondum animatum sumpto potu fecit abortire, mortis pœna est punienda, iuxta text. dict. l. Cicero. ff. de pœnis. quem ad hoc notant Anania, & Felinus cap. si aliquis, de homicid. Decius consi. 535. Et quod assassinus dicatur is qui pecunia conductus aliquem occidit, & quod in eo sit accipiendus textus dict. cap. 1. de homicid. in. 6. communis opinio est absque dubio, & pauci refragantur, secundum Couarru. lib. 2. cap. 20. num. 10. Cui tamen nó placet hæc communis opinio, & asserit decisionem text. dict. cap. 1.

138 non esse intelligendam in eo, qui mandat aliquem occidi pecunia ad id præstita, nec in eo, qui operas suas pecunia ad id locauerit, sed tantum in eo, qui aliquem Christianum occidit opera & industria quorundam hominum infidelium, qui proprio nomine assassini dicuntur, secundum Archid. & Ioannem Andream in cap. 1. de homicid. in. 6. Aretin. consil. 165. colum. 11. Siluest. verbo, Assassinus. & Caieta. in summa. verbo, Assassinus. & verbo, Excommunicatio. casu. 16. vbi prædicti doct. dicunt quod assassini sunt quidam infideles, qui subsunt principi infideli. qui ita ab eo edocti sunt, vt quos ille occidi iusserit, facil-

139 lime occidant, & arbitrentur mortem ex hoc non esse timendam, nec pœna aliqua esse afficiendos, imò existiment se obsequium præstare Deo. Et sic intel-

ligendo text. dict. cap. 1. de homicid. in 6. dicendum erit, quòd committens tale crimen non gaudebit immunitate eccle siæ, sed per laicum iudicem poterit ex-
140 trahi, & puniri vt constat ex text. dict. cap. 1. Cæterum si intelligamus prout cõ munis opinio intelligit, in eo qui pecunia accepta Christianum occidit de mãdato alterius non gaudebit, si simul proditorie fecerit: nec etiam mandans, fautor, & receptator, vt ex dict. cap. 1. constat, & firmat Remigius fallentia. 16. nu. 8. & 9. & Couarr. in d. c. 20. nu. 10. in fi.

141 Trigesimosecundò excipiuntur personæ ecclesiasticæ, puta clerici & religiosi: nam si delinquant, & ad ecclesiam confugiant, extrahi poterunt à suo iudice ecclesiastico, vt puniantur secũdum Panorm. dict. cap. inter alia. num. 13. sex fundamenta pro hac opinione adducentem. cuius opinionem moribus & consuetudine obtineri testatur Bernardus Diaz in practica criminali. c. 115. & ita seruari & practicari indistinctè firmat Remigius vbi suprà, fallentia. 21. & Nauarr. in. d. c. 25. Manuali. nu. 22. & Iulius Clarus. lib. 5. receptarum. §. fi. quæst. 30. versic. vlterius. Tametsi oppositam sententiam, post Innocent. Cardin. & alios teneat Romanus consil. 227. & consi. 234. cuius opinionem de iure veriorem, & communiorem esse dixit Bernardus Diaz, vbi suprà, tamen de consuetudine obseruatur opinio Panorm.

Trigesimotertiò excipitur raptor virginum: nam si ad ecclesiam confugerit, poterit inde extrahi, iuxta text. in. l. vnica. de raptu virginum. & in Authentico, de mandatis principum. §. sed neque, versiculo, neque, columna. 3. & in l. fina. titul. 11. part. 1. & firmat Hippolytus dicta. l. vnica. numero. 100. & sequitur Couarruuias libro. 2. Variarum capitul. 20. numero. 8. propter criminis atrocitatem. Nihilominus tamen oppo-
142 sita sententia verior & tenenda est, quã probat textus in capit. lex illa. in fine. & in cap. de raptoribus. 36. quæstione. 1. & comprobatur ordinatione Lusitanorum libr. 2. titul. 4. §. 7. Et hanc opinionem testatur communem Cassaneus in consuetudini. Burgundiæ. fol. 57. Abb. d. c. inter alia. & Iul. Clar. lib. 5. receptarum. §. fin. quęstione. 30. numero. 10. Neque obstant iura superius adducta: nam iure canonico in hac materia standum erit, vt supra resoluimus.

143 Trigesimoquarto excipitur concremator ecclesiæ, secundum Henricum in cap. fin. de immunit. eccles. Ioannem Fab. l. 1. C. de his, qui ad ecclesiam confug. argumento cap. conquesti. de sententia excommunicationis. & cap. canonica. 11. quæstione. 3. Remigium fallentia. 33. & Igneum. l. 1. §. si dominus. columna. 3. ff. ad Sillanianum & Nauarr. in Manua. cap. 25. num. 22.

144 Trigesimoquintò excipitur spoliator ecclesiæ per vim, secũdum Marcum Mantuam consilio. 91. Remig. & Nauar. vbi supra.

145 Trigesimosextò excipitur destructor vel frangens portas ecclesiæ pertex. in capit. conquesti. & ibi Panor. & Doct. de sententia excommunicationis. & Nauar. dicto cap. 25. nume. 22. in fine.

146 Trigesimoseptimo excipitur transfuga, id est qui ab eo, sub cuius imperio erat, desistit, & in hostes: se transfert: nam iste talis rebellis & proditor patriæ est, vt. l. qui omisione. §. qui deserant. ff. de capit. dimi. & Bartol. in. q. incipiente, Lucanæ ciuitatis. numero. 18. & in specie firmat Marcus Mantua, consi. 91. Contrarium tamen tenet Boerius decisione 109. & Nauarr. in capit. 25. numer. 19. in fine. reprobans supra relatos pro contraria opinione.

147 Trigesimooctauo excipitur exul per iudicis sententiam, cui consensit, & in autoritatem rei iudicatæ trãsiuit, secundum Odofredum decisione. 422. contrarium tamen verius est, secundum Nauar. d. c. 25. n. 19. in fine.

148 Tri-

148 Trigesimononò excipitur ille, qui se in ecclesia iniuste defendit, secundum Remig. fallentia. 22. & Nauar. dict. cap. 25. num. 22.

149 Quadragesimo excipitur, qui arma prohibita intra ecclesiam habet: nam quo ad arma non gaudebit immunitate, & sic armis priuandus erit à iudice laico, quia deferendo arma prohibita intra ecclesiam committit delictum in ea, ac ideo priuari eisdem poterit. quia vsus armorum vetitus est tam laicis quã clericis, tam intra ecclesias, quam foris, vt. l. 1. C. vt armorum vsus. libro. 10. cap. clerici arma. de vita, & honesta. cleric. & firmat Couarr. lib. 2. Variarum capi. 20. n. 18. in fine.

Quadragesimoprimò excipitur debitor ære alieno grauatus, fugiens ad ecclesiam propter debitum: nam poterit inde extrahi, quia debitor fugitiuus potest capi die feriato, secundum glossam celebrem in. l. vltima. C. de ferijs. quam sequitur Bald. capit. fin. de ferijs. Baptista de sancto Seuer. Tractatu de debitore suspecto, & fugitiuo. quæstio. 8. Bar. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. si quid in fraudem creditoris. Angel. & Iasso. numero. 77. in principio Instit. de act. Sed validum est argumentum de tempore
150 ad locum. l. vinum. ff. si certum petatur. l. vltim. ff. de triticar. l. ratio. §. si per venditorem. ff. de actio. emptio. ergo & in loco sacro capi poterit. ita in specie firmat Iasso. dict. l. vinum. col. 4. & in. l. plerique. limitatione. 10. ff. de in ius vocando. Præsertim si statuto alicuius loci cautum sit, quod debitor capiatur pro debito, & in seruitute creditoris detur: quia immunitas non censetur concessa in præiudicium creditoris, qui est quasi dominus, argumento eius, quod de seruo dicitur in. d. c. inter alia. & ita firmat Oldraldus consil. 54. Aufrer. in capella Tolosana. 422. Panormit. in dict. capit. inter alia. numero. 22. in fine. Boerius decisione. 215. numer. 7. & ita apud nos constitutum est. l. 5. 6. & 7. titu. 16. libro. 5. Recopil. Vnde cum seruus fugiens ad ecclesiam possint inde extrahi, vt domino seruiat, vt probat text. dicto ca. inter alia. & tex. in. l. si seruus. C. de his, qui ad ecclesiam confugi. ita debitor
151 pecuniarius poterit extrahi. & ita expresse decisum est in. l. fina. titulo. 2. libro. 1. Recopi. & ita fuisse prouisum in supremo senatu huius regni anno. 1530. firmat Couarru. dicto capitulo. 20. nu-
152 mero. 14. in fine. Nihilominus contrarium verius est de iure communi, imo quod debitor pecuniarius fugiens ad ecclesiam debeat eius immunitate gaudere: nam cum homo liber de iure communi non possit capi pro debito, nec creditoribus tradi, vt in. l. ob æs. Authentica, imo. C. de actionibus & obligatinibus. in cap. lator. de pigno. text. in Authentico, vt nulli iudicum. §. quia verò collatione. 9. & in. l. 2. C. quæ res pignori obligari poss. & tradit Couarruuias libro. 2. Variarum. capitulo. 1. numero. 1. non debebit ab ecclesia extrahi: nam si esset extra, non caperetur, si vellet bonis cædere, vt. l. 1. C. qui bonis. cædere poss. sint. Et hæc opinio probatur ex regula generali dict. capitul. inter alia. & in. l. præsenti. C. qui ad ecclesiam confug. & in. l. 2. titulo. 11. part. 1. & ita tenent communiter omnes secundum Remigium fallentia. 27. & Couarru. in dicto capitulo. 20. numero. 14. Quamuis Docto. communiter hoc limitent, quando statuto municipali cautum esset, vt debitor posset capi, & tradi creditoribus, vt illis seruiat, secundum Oldraldum & sequaces vbi sup. tamen contrarium verius est,
153 imò quod etiam stante illo statuto non posset extrahi ab ecclesia, secundum Rodericum Suarem. l. 2. titu. de los gouiernos. libr. 2. for. quæst. 5. Remig. dicta fallentia. 27. Nauar. in Manuali. cap. 25. numer. 19. & Couarruuias vbi sup. asserentes sic in praxi obseruari: alioquin sequeretur q̃ statutum municipale posset tolle

re immunitaté ecclesijs concessam iure Pontificio, contra ca. quæ in ecclesiarũ cap. ecclesiæ Sanctæ Mariæ. de constit. ac ideo text. in dicta. l. fina. titul. 2. lib. 1. Recopil. non potuit disponere contra ius canonicũ cuius. l. meminit Auendanius longo commento eam ornans in tract. ad. l. 4. &. 5. tit. de las excepciones lib. 3. ordin. à. num. 53. Nec obstant. ll. huius regni de tradendis debitoribus in seruitutem creditoribus, ac ideo posse extrahi, sicuti serui, vt in dicto cap. inter alia. &. l. si seruus. C. qui ad ecclesiam cõfug. nam respondeo quod text. dict. cap. inter alia. & dicta. l. si seruus loquuntur in
154 vero seruo, & in iure veræ seruitutis: quòd ius non datur creditori in debitorem, vt manifeste constat ex dictis. ll. huius regni, secundum Suar. & Couarru. vbi supr. Non etiam obstat quod debitor fugitiuus possit capi die feriato, ergo & in loco sacro: nam dispar ratio est, quia die feriato homicidæ & alij delinquentes capiuntur, & tamen ad ecclesia hi non possunt extrahi, quia locis sacris hæc immunitas concessa est, & ita hac ratione ab opinione Iassonis discedunt Decius numero. 8. Purpuratus. numero. 10. & Alciatus dicta. l. vinum. ff. si certum petatur.

155 Quadragesimo secundò excipitur debitor, obnoxius publicis tributis, is enim ob debitum principis, si ad ecclesiam confugerit extrahendus erit, iuxta text. in Authentico, de mandatis principum. §. publicorum. collatione. 3. & in. l. fina. titulo. 11. part. 1. Salicetus in. d. l. præsenti. opposita temen sententia verior est, secundum Cinum dicta. l. præsenti. Panorm. in. d. c. inter. Aufrerium in Capella Tolosana. 422. & communiter obseruatur secundum Socinum, tractatu de citatione. articulo. 17. quæstione. 5. folio. 22. columna. 2. Gregor. Lup. in. l. 2. titulo. 11. part. 1. verbo, por deuda: Remigium fallentia. 27. numero. 3. & Couarru. dicto capitulo. 20. numero. 14. Nec obstant iura in contrarium adducta, quia tanquam contraria iuri Pontificio accipienda non sunt.

156 Quadragesimo tertiò excipiũtur mercator, & campsor versuram facientes, postquam operam vsuris dantes ex pecunijs & rebus alienis lautè & opiperè vixerunt, & postea ad ecclesias confugiunt creditores suos fallendo: nam inde sunt extrahendi, secundum Boerium decisione. 215. numero. 7. sequitur Remigius vbi supra fallentia. 38. & probat Dueñas in regula. 389. numero. 18. Et facit quia huiusmodi mercatores. & campsores falliti, appellantur latrones publici à. l. 1. &. 2. titul. 19. libro. 5. Recopil. obidque hos se vidisse violenter ab ecclesijs euelli ad criminalem punitionem firmat Couarru. dicto. capitulo. 20. numero. 14. quod an iuste fiat relinquit alio
157 rum iudicio. Nauar. tamen in Manua. capitulo. 25. numero. 19. firmat hos debere gaudere immunitate ecclesiæ, sed quãis personæ eorum immunitate gaudeant, res absconditæ & depositæ in ecclesijs proculdubio sunt extrahendæ, vt ex eis satisfiat creditoribus, vt in. l. præsenti. §. sanè. C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt & in. l. 2. tit. 19. libr. 5. nouæ Recopil. Et quid hodie faciendum sit disponit. l. 6. titu. 19. lib. 5. Recopil. in noua impressione.

158 Quadragesimo quartò excipitur obligatus ad ratiocinia: nam si aufugerit cum bonis ad ecclesiam, poterit inde extrahi, secundum Remigium vbi suprà fallentia. 37. Nauar. tamen contrarium tenet in dict. capit. 25. nume. 19. Sed tu die vt in casu præcedenti.

159 Quadragesimo quintò excipitur seruus, confugiens ad ecclesiam: nam tunc præstito iuramento à domino de immunitate ipsius, erit extrahendus domino, vt eidem seruiat, vt probat text. dict. cap. inter alia. in fine. & tex. in. cap. definiuit. & capit. metuentes. 17. quæstione 4. l. presenti. §. sanè. C. de his, qui ad ecclesiam confugiũnt. l. 3. titulo. 11. part. 1.

160 Quta in re erit distinguendum, quod aut seruus confugit ad ecclesiam causa religionis, quia vult eam ingredi, & tũc si repetatur à domino infra triennium, debet ei restitui præstita cautione à domino quod eum non offendet, iuxta text. in Authético de monachis. §. si verò collatione. 1. & in Authentico de sanctissimis episcopis. §. siquis autem. collatione. 9. Aut confugit ad ecclesiam causa consequendæ immunitatis, & tunc
161 aut propter magnam sæuitiam domini, & non est ei restituendus, sed dominus compellitur illum vendere, vt in. §. fin. Institut. de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. 3. tit. 5. part. 5. aut fugit ad ecclesiam propter modicam sæuitiam domini, vel propter modicum delictum, quod in dominum commisit, vt puta quia surripuit aliquam rem leuem, & tunc erit extrahendus, & tradendus domino præstita cautione iuratoria à domino quod eum non puniet, per text. dict. cap. inter. & similes supra relatos. Aut fugit propter aliud magnum delictum, & si timet puniri à domino, & non ab alio erit dicendum vt in text. dict. cap. inter. si tamen timeat ab alio puniri, vt à iudice,
162 tunc gaudebit immunitate ecclesiæ, sicuti homo liber, per regulam generalem text. dict. cap. inter. ita resoluit Panormitanus in dicto cap. inter alia. Cinus in dicta. l. præsenti. Marianus Socinus Tractatu de citatione. artic. 18. fol. 22. col. 3. versic. secundo casu. Gregor. Lup. in. l. 3. titu. 11. part. 1. in glo. 2. & Remigius vbi supr. fallentia. 17. & Nauarr. in Manua. cap. 25. num. 19.

163 Quadragesimo sextò excipitur effractor carceris, confugiens ad ecclesiam qui erit extrahendus, secundum Archidiaconum cap. sicut antiquitus. 17. quæstione. 4. & Cassaneum in consuetudinibus Burgundiæ, titulo: Des justices. fol. 54. colum. 4. Contraria tamen opinio in praxi seruatur, imo quòd gaudere debeat, secundum Boerium decisione. 110. colum. penult. Remig. fallentia. 29. & Couarru. in dict. cap. 10. num. 13. versic. decimo octauò.

164 Quadragesimo septimò excipitur qui relaxatus à carceribus præstito iuramento de redeundo, si ad ecclesiam confugerit, poterit extrahi secundum Aufrerium in Capella Tolosana. 422. Nihilominus contrarium verius est, secundum Nauar. in Manuali. c. 25. nu. 21. & Couar. dict. cap. 20. in u. 13.

165 Quadragesimo octauò excipitur, qui existens in ecclesia voluntariè & sponte exijt ab ea, & captus est à iudice: nam non erit restituendus, quia tunc nulla violentia ecclesiæ fit, argumento capit. scienti. de regul. iuris, in sexto, & facit text. in cap. frater. versiculo, reluctantẽ. 17. quæst. 4. & firmant Hostiens. Ioann. Andr. Anto. Cardin. Panor. & Henric. in cap. fi. de immu. eccles. & communiter omnes ex Nauarr. in Manua. c. 25. nu. 21. in fin. & Remig. fallentia. 12.

166 Quadragesimo nono excipitur qui verbis dolosis inductus à iudice præstita securitate exijt ab ecclesia: nam iste talis non erit restituendus: nec iudex tenebitur seruare illi fidem præstitam de non puniendo illum, secundum Archid. in cap. definiuit. 17. quæst. 4. Felin. cap. afferte. nu. 3. de præsumptionibus. Iaff. l. si mora. colu. 3. ff. soluto matrimonio. & plures alios, quos refert Couarru. libr. 1. Variarum. capit. 2. num. 14. & Nauar. in Manuali. cap. 25. num. 22. Contraria tamen opinio magis placet & verior est secundum plures, quos refert & sequitur Remig. fallentia. 26. & Anto. Gom. 3. Tomo Variarum. cap. 12. nu. 7. & Couar. dict. cap. 2. nu. 16. & Plaça de delict. lib. 1. c. 37. & Iulius Clarus lib. 5. recept. §. fi. q. 55. circa princ.

167 Quinquagesimò excipitur, qui existens in ecclesia propter terrorem sibi incussum à iudice, vel ab eius familia exijt: nam si capiatur, non erit restituendus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuendus, secundum Ioann. Igneum. in l. 1. nu. 4. fol. 8. col. 3. ff. ad Sillanianum. Contraria tamen opinio verior est, imo quod tunc sit restituendus. & probatur in cap. definiut. 17. quæst. 4. ibi, inde vi extrahere, aut quodcunq; nociuilitatis, vel damni, vel spolij residentibus in loco sacro inferre, & ita firmat Remigius vbi suprà, in quæst. 15.

168 Quinquagesimoprimò excipitur, qui de mandato Papæ extrahitur ab ecclesia per iudicem ecclesiasticum, per text. secundum vnũ intellectum in cap. vxor. 17. q. 4. & facit quia papa est supra ius positiuum. cap. proposuit. de concessione prębend. & firmat Ioann. Bichius Tractat. de immunit. eccles. col. 6. versi. fallit. 1. & Nauarr. in Manuali. c. 25. n. 21. in fine.

169 Quinquagesimosecundò excipitur laius occidens clericum, secundum Ioannem de Bichis Tractatu de immunitate ecclesiarum. columna. 14. versiculo, septimo. citans pro sua opinione Archidiac. capit. frater. 17. quæstione. 4. per tex. in capit. fina. de immunitate eccles. Nam si delinquens in ecclesia non gaudet, à fortiori nec delinquens in persona ecclesiastica. citat etiam text. in capitulo nullus. 17. quæstione. 4. vbi probatur secundum vnum intellectum quod clericus percutiens clericum, & ad ecclesiam confugiens debet per episcopũ abduci & puniri. allegat gloss. & Inno-

170 cen. in cap. fin. de immunit. Sed contraria opinio tenenda est, vt resoluit Boerius decisione. 109. num. 3. & Remigius vbi supra. fallentia. 3 2. Nauarr. in Ma-

171 nuali. capitulo. 25. num. 19. Nec obstat text. in cap. fin. nam respondeo, quod hæc immunitas ipsis templis sacris concessa est, non verò personis ecclesiasticis. Non etiam obstat text. dict. capit. nullus. nam respondeo, quod text. ille loquitur de clerico percutiẽte clericum, qui non gaudet immunitate ecclesiæ, vt resoluisti supra, in casu. 32. nec huius contrarium tenẽt Archid. glo. & Innoc. supra relati à Ioanne Bichis.

172 Quinquagesimo tertiò excipitur euellens limites, iuxta text. in l. 8. titu. 5. lib. 1. Fori. quæ habetur in l. 3. tit. 2. lib. 1. Recop. & tradit Didac. Perez. in l. 6. tit. 2. lib. 1. Ordin. glo. 2.

173 Quinquagesimoquartò excipitur, qui propter metũ famis ab ecclesia exijt attenta cõsuetudine, qua inductũ esset, quod cõfugientibus ad eam alimẽta denegentur: tunc enim si capiatur, nõ erit

174 restituendus ecclesiæ. Nihilominus tamen contrarium verius est, quia in casibus in quibus confugiens ad ecclesiam immunitate gaudere debet, iure Pontificio non potest ecclesia obsideri, nec alimenta, victus aut vestitus confugientibus denegari: nam hoc esset immunita-

175 tem violare, iuxta text. in l. prælenti. C. de his qui ad ecclesiam confug. cap. definiut. 17. q. 4. l. 2. titu. 11. p. 1. tradunt Hostiens. Anto. Card. & Panor. in dict. cap. inter alia. nu. 13. Guido Pap. q. 121. nec cõsuetudo in contrarium valer, secundum Ioan. Igne. l. 1. in prin. col. 3. ff. ad Sillania. Remig. Tracta. de immunit. eccles. q. 3. & Couar. lib. 2. Variarũ. c. 20. n. 17. versi.

176 tricesimoprimo: & tunc ecclesia de bonis suis prouidebit de alimẽtis ipsis confugientibus, secũdum glo. dict. cap. diffiniut per text. in dict. l. præsenti. sequuntur Guillel. de Monte Laud. in Clem. 1. de pœniten. & remiss. quæst. 2. & ibi Anacharra. quæst. 2. Cardina. quæst. 4. & Bonifacius conclusione. 7. Verum illa glo. procedit, quando delinquens non habet bona, nec proprijs manibus potest laborare, & victum quærere, secundum Archidiaconum ibi receptum à Panormit. dict. cap. inter alia. num. 28. Felin. capit. ex rescripto. de iure iurand. Siluestro. in summa verbo, Immunitas. 3. quæst. 5. Igneo alios referente in. l. 1. versic. 13. colum. 4. ff. ad Sillania. & Mai-

177 nerio. l. nemo de domo. ff. de regul. iur. num. 30. Quinimò confugiens ad ecclesiam non debet ibi neruis, compedibus. aut catenis ligari: nam esset contra libertatem & immunitatem ecclesiæ vt in capi. diffiniuit. 17. quæstione. 4. dicta. l. præsenti. & in. l. 2. titulo. 11. part. 1. & si de consuetudine in aliquibus locis

178 contrarium receptum sit. Quod tamen erit obseruandum, quando dubitaretur, an deberet gaudere immunitate ecclesiæ, interim quod cognoscitur, vincula ab vtroque iudice ecclesiastico & seculari injciuntur, secundum Ioannem Igneum, Remig. & Couar. vbi supra. & communiter omnes ex Iul. Claro lib. 5. receptarum. §. fin. quæst. 30. n. 21.

179 Quinquagesimoquintò excipitur iudex qui tempore sindicatus recessit à sindicatu, & ad ecclesiam confugijt, tum propter delicta, de quibus accusabatur, tum etiam ex eo quod ære alieno grauatus erat: iis enim immunitate ecclesiæ non gaudet, sed ab ea extrahi potest, iuxta text. in. l. vnica. in versiculo, non domi. & in versiculo, vbicunque repertus fuerit. C. vt omn. iudi. probatur etiam quia iudex fugiens à sindicatu æquiparatur seruo, secundum gloss. in dicta. l. vnica. verbo, Inferre. sed seruus confugiẽs ad ecclesiam immunitate non gaudet, vt probatur in dict. capitulo inter alia. in fine. & in capitu. diffiniuit. & in capitu. metuentes. 17. quæstione. 4. & in. l. præsenti. §. sanè. C. de his qui ad eccles. confug. & in. l. 3. titulo. 11. part. 1. & nos supra resoluimus in. 45. casu. numero. 159. ergo iudex à sindicatu fugiens non gaudebit immunitate ecclesiæ. Facit etiam quia talis iudex confugit ad ecclesiam tanquam debitor, nolens respondere, & satisfacere suis creditoribus: sed debitor æris alieni immunitate non gaudet, ergo iudex à syndicatu ad ecclesiam confugiens eius immunitate non gaudet. Maior nota est, & minor probatur quia validum est argumentum de tempore ad locum vt probatur in. l. vinum. ff. si certum peta-

tur. l. vlt. ff. de tritic ar. At verò debitor fugitiuus die feriata potest, cap. secundum gloss. in vlti. C. de ferijs. ergo & in loco sacro poterit capi, vt firmat Iass. d. l. vinum. colu. 4. & in. l. plerique. limitatione. 10. ff. de in ius vocan. nam immunitas non censetur concessa in preiudicium creditoris qui est quasi dominus argumen. text. d. cap. inter alia. vbi de ser-

81 uo agitur. Quo fit quod cum seruus possit extrahi ab ecclesia, vt domino seruiat iuxta text. d. l. si seruus. C. de his qui ad ecclesiam confugi. & in. d. cap. inter alia. ita debitor pecuniarius poterit extrahi, & quod debitor æris alieni non gaudeat immunitate, de iure regio. decisum extat in. l. fin. titul. 12. libr. 1. Recopil. igitur iudex à syndicatu recedens & ad ecclesiam confugiens non gaudet immunitate. Et in specie hanc opinionem tenet Paris de Puteo in Tractatu syndicatus. §. viso de modo procedendi. numero. 6. & Auiles. in capitul. Prætorum capitul. 1. in glossa. verbo, Dadiuas. numer. 25. Ego vero existimo contrariam opinionem veriorem esse per regulam tex. in dicto capit. inter alia. à qua non test recedẽdum, nisi in casibus à iure expressis. Præterea, quia talis iudex tãquam debitor cõfugit. sed debitor de iure communi immunitate gaudet, vt resoluimus supra in isto. §. 3. 41. casu. Nec huic vere opinioni obstat text. in. d. l. vnica. versiculo, non domi. & in versicu. vbicunque repertus. nam verus sensus illius textus est, quod iudex tempore syndicatus habitare non debet in ecclesijs, & alijs locis sacris, cum in eis cessare debeat omnis strepitus iudiciorum, causa per laicos ibidem agitari nõ debeat, iuxta textum in capit. decet. de immunitate eccles. l. 6. & ita in. l. dict. vnica, in effectu probibetur, ne causa syndicatus intra ecclesiã agitetur. Non etiam obstant alia fundamenta propriori opinione adducta, nam eis satisfieri potest, ex supra resolutis in. d. 41. casu. num. 154.

Quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quibus casibus supra exceptis non obtat regula generalis text. in dicto. c. Inter alia. à qua solum modo excipiuntur ibi duo casus. vnde videbatur in reliquis prædictam regulam firmam manere, iuxta text. in. l. hæreditarium. §. sed neque. ff. de fundo instructo. & in cap. dominus. 32. quæst. 7. & in. cap. 1. de
182 confessis. Nam respondetur, quod quando aliqua constitutio loquitur in materia iuris communis, & aliquos casus excipit, non per hoc firmat regulam in nonnumeratis, imò suppletur à iure communi in casibus in ea non exceptis secundum Panor. in dicto capit. Inter alia. numer. 15. per tex. in capitu. ad audientiam. de cleri. non residen. vbi numer. 2. idem firmat. tenent gloss. & Bar. in. l. seruit. ff. de vsucapionibus. & facit text. iuncta glossa in cap. quoniam frequenter. in principio. vt lite non constata. & ibi late Pelinus num. 3. & Couarr. libro. 2. Variarum. c. 5. num. 6.

Ex quibus omnibus iudices facillimè intelligere poterunt, quando reus ad ecclesiam confugiens immunitate eius gaudere debeat, & quando inde extrahi possit: vnde quoties casus occurrerit, in quo confugiens gauderenon de-
182 beat, iudex secularis impunè (cognito prius quod reus gaudere non debet) poterit illum extrahere. Et si iudex Ecclesiasticus suis censuris impedire velit, ab eo appellare poterit ad iudicem Ecclesiasticum superiorem, Protestando el auxilio Real de la fuerça, y ha de embiar
183 luego a la Chancilleria por la Prouision ordinaria, para que por via de fuerça se lleue el processo original, y ha se de embiar poder a vn procurador de la Chancilleria con vna relacion del caso: la qual Prouision se da luego, para que se lleue el dicho processo, y para que el juez Eccleſiſtico abſuelua los descomulgados, y alce el entredicho, si estuuiere puesto, por espacio de sesenta dias. Y si en la Chancilleria se remitiere el negocio al juez seglar, delarando auer auido lugar su appellacion del Ecclesiastico, el dicho juez seglar procede contra el delinquente.

1 Et redeundo vnde digressi sumus, nempè quando reus fuit deprehensus, & in carcere detrusus vel ab ecclesia iustè extractus, tunc iudex aduertere debet quod causa incarcerati pia est, secundum Barto. & Cinum, quos refert & sequitur Tiraquellus in Tractatu de priuilegijs piæ causæ. in præfatione. ac proinde celeriter erit expedienda, iuxta text. in. l. finali. C. de custodia reorum. Et quàm primum iudex visitabit delinquentem incarceratum, & eius confessionem recipiet, monebitque prius custodem carceris, ne ante confessionem receptam permittat aliquem cum delinquente loqui, ne eum instruat ad negandum secundum Gregor. Lupum in. l. 6. tit. 29. part. 7. in glos. finali.

Ex §. Quarto.

SVMMARIA.

1 *DElinquente incarcerato iudex statim coram tabellione confessionem eius assumere debet, & in scriptis eam redigi facere.*

2 *Tabellio solus confessionem delinquentis incarcerati assumere non potest.*

3 *Capto delinquente statim ante confessionem quærere debet iudex ab eo, cuius status, conditionis sue sit, & ætatem quam habeat.*

4 *Si delinquens maior vigintiquinque annis sit, recipiendum ab eo iuramentum de veritate dicenda, & interrogationes, secundum circunstantias negotij faciendæ.*

5 *Si*

5 *Si delinquens minorem vigintiquinque annis se dixerit, & talis appareat, datus sibi curator est.*

6 *Confessio minoris absque curatore etiam sponte facta nullius momenti est.*

7 *Iudex antequam à delinquente minore confessionem recipiat, præstat ad litẽ curatorẽ aliquem ex procuratoribus audientiæ: qui acceptat, & iurat, & fideiussorem præstat, coram tabellione ipsius causæ.*

8 *Iudex recipit à delinquente minore iuramentum de veritate dicenda coram suo curatore: quod iuramentum præstare tenetur, & ad interrogata respondere.*

9 *Tam maior, quam minor, à quibus iuramentum de veritate dicenda iustè petitur, eam proferre tenetur.*

10 *Resoluuntur plurima, quæ obstare videntur, cõtra magis communẽ opinionem: quæ habet, eum à quo receptum est iuramentum de veritate dicendâ debere eam dicere.*

11 *Qui iniustè interrogatur à iudice de delicto à se commisso, ei verum dicere non tenetur: cæterum si iustè, tenetur se prodere, & veritatem fateri.*

12 *Iustè interrogatur quis à iudice de delicto, quando de eo semiplena probatio adest: & de ea inuoteſcit interrogato.*

13 *Delinquens sciens iustè à se inquiri veritatem, eam fateri tenetur: & quæ contra eum sunt indicia sibi manifestanda sunt.*

14 *Tabellio debet legere delinquẽti à quo recipitur confessio vnã, duas vel testificationes receptas in summaria informatione, testiũ nominibus tacitis: vt ex eis delinquens intelligat qualiter delictum probetur.*

15 *Delinquens iniustè interrogatus, vel quia semiplene de delicto non cõstat, vel à iudice incompetenti interrogatus, aut à legitimè recusato, aut ab eo à quo legitimè appellatum extat, poterit declinare versutiam iudicis alia adhibita fraude.*

16 *Delinquens iniustè interrogatus à iudice non potest simpliciter veritatem negare: licet subterfugio verborũ iudicem fallere possit.*

17 *Mendacium prolatũ ab iniustè interrogato à iudice super delicto, si sine iuramento veniale peccatum, si cum iuramento mortale est.*

18 *Delinquens qui confitetur delictum, in carcerem reducendus, confessione in scriptis redacta, donec sententia feratur.*

19 *Confessus in ciuilibus pro condemnato habetur: in criminalibus autẽ sententia iudicis declaratoria adesse debet.*

20 *Delinquens ex sola sua confessione cõdemnandus non est.*

21 *Clericus ex sola sua confessione absque alia probatione condemnandus, secundum Bernardum Diaz.*

22 *Minori confitenti delictum cum iuramento curatore præsente, an competat in integrum restitutio aduersus confessionem.*

23 *Delinquenti confitenti delictum assignandus terminus trium dierum vel alius maior vel minor ad allegandas suas exceptiones, & eo elapso fertur sententia, & executioni mandatur.*

24 *Si*

24 *Si delinquens neget, intimari debet parti offensæ, quod accusationem proponat.*

§. Quartus. De confessione delinquentis.

1 POstquam delinquens fuerit in carcerem detrusus, statim iudex recipere debet eius cõfessionem coram tabellione, facereque quod in scriptis à tabellione confessio redigatur, iuxta text. in. l. 1. in principio. ff. de custodia reorum. & in. l. 4. &. 6. titulo. 29. part. 7.

2 Nec solus tabellio confessionem delinquentis assumere poterit, secundum glossam receptam in. l. iubemus. verbo, aliud iudicium. C. de liberali causa: quam notat Ripa in practica crimin. §. postquã. num. 17. Florianus in. l. proinde. numer. 112. ff. ad. l. Aquiliam. & Matthæus de Afflictis in decisione. 182. numer. 6. Quamobrem iudex illico accedere debebit ad carcerem cum tabellione, & mandabit quod coram se delinquens compareat, interrogabitque eum cuius status, conditionis, & ætatis sit: qui si responderit

3 se maiorem esse vigintiquinque annis, iuramentum de veritate dicenda ab eo recipiet, & interrogationes faciet secundum circunstantias negotij: si vero delinquens responderit, se minorem esse

4 vigintiquinque annis, & ita ex eius aspectu apparuerit, iuxta text. in. l. minor

5 vigintiquinque annis ex aspectu. ff. de minor. tunc iudex ante omnia curatorem ei dabit, quia minor vigintiquinque annis non habet personam legitimam standi in iudicio, vt probat textus in. l. Clarum. C. de authoritate præst. alioquin confessio minoris absque curatore facta, esset nulla, etiamsi sponte

6 minor eam fecerit, vt probatur in. l. cum & minores. C. si aduersus rem iudicatam. & notat Bartolus in. l. finali. §. in pupillo. columna. 2. ff. de verborum obligationibus. & Hippolytus in practica criminali. §. nunc videndum. numero 31. & probat text. in. l. 11. titulo. 2. part. 3. & ita resoluit Antonius Gomez in. 3. tomo Variarum capitulo. 1. numero. 64. Et hanc testantur communem opinionem, & in regnis Hispaniarum vsu receptam, & in praxi obseruatam plures Docto. relati ac recepti à Iulio Claro, libro. 5. sententiarum. 6. finali. quæstione. 51. numero. 2. & quæst. 55. num. 12. Y

7 ansi luego el juez le ha de prouear de curador ad litem, y de ordinario le da por su curador vn procurador de la audiencia, el qual luego accepta la curaduria, y haze juramento en forma, de que como bueno y fiel curador defendera la causa de su menor, segun de derecho es obligado, y da alli fiador de que lo cumplira: y el curador y su fiador se obligan en forma ante el escriuano de la causa. Y hecho esto, el juez le discierne la curaduria; & tunc iudex co-

8 ram curatore recipit iuramentum à minore de veritate dicenda, quod iuramentum minor præstare tenetur, & ad interrogata respondere, iuxta text. in dicta. l. clarum. & firmat expresse glos. in. l. 2. §. quod obseruari. C. de iuramento calumniæ. verbo, scire possum. & ibi notant Bartol. Cynus, & Paulus. numero. 7. idem firmat glossa magna in l. 2. C. de edendo. & glossa in capit. 1. de iuramento calumniæ. quarum gloss. opinionem testatur communiter recep tam Hippolytus in. l. penultima. ff. de quæstionibus. numero. 72. & Rodericus Suarez in. l. 4. titulo de las juras. versiculo, vnum nota. libro. 2. fori columna. 7. Pro qua opinione Anton. Gomez eam sequens in. 3. tomo Variarum capitulo. 1. numero. 65. expendit text. in. l.

in. l. 4. titulo finali part. 6. Et ita obseruatur, licet contrarium teneat plures relati per Lasso. in. l. ambiguitatis. C. de in dicta

9 viduitate tollenda. Et tam iste minor q̃ maior interrogatus à iudice tenetur veritatem confiteri: nam cuicũque reo iuramentũ de veritate dicenda deferendum est, secundum Bartolũ in. l. inter omnes. §. rectè in fine. ff. de furtis. cuius opinionem magis cõmunem esse firmat Iulius Clarus lib. 5. sententiarum. §. fi. quæst. 45.

10 nu. 9. Nec obstat textus in c. quis aliquando. versiculo, item illud. de pœnitentia. distinctio. 1. vbi dicitur, quod nemo tenetur suũ delictũ patefacere: & illud Esayas. cap. 3. ibi, reprehenduntur qui peccata sua tanquã sodoma prædicant, nec abscondunt: & facit text. in. c. nullo. 12. quæst. 1. & in cap. nõ sunt audiendi. 11. quæst. 3. vbi dicitur, quod vita & conscientia nobis sunt necessaria, & proximo fama bona: facit illud Matthæi. c. 11. vbi dicitur, quod iugũ Domini suaue est, & præcepta eius leuia, sed grauissima esset lex, quæ obligaret aliquẽ ad se prodendũ, quinimò & esset contra ius naturale, cũ perinde esset ac si eũ obligaret ad se occidẽdum, ergo videtur quod delinquens nõ tenerur veritatẽ delicti fateri. Nam respondeo, quod in contrariũ adducta procedunt, quãdo aliquis

11 iniustè interrogaretur à iudice: nos autẽ loquimur, quando debitè & iustè interrogatur: nã tunc tenetur veritatem fateri, & se prodere, secundum Diuum Thomã secunda secundæ quæstione. 69. articul. 1. & ibi Caietanũ, Paludanũ in. 4. distinctione. 19. quæstione. 4. col. 3. & Nauarrum in capit. inter verba. 11. quæstione. 3. conclusione. 6. & in Manual. capit. 18. num.

12 57. & capit. 25. nume. 35. Iustè autem dicitur quis a iudice interrogari, quando in actis processus delictum aduersus eum sufficienter probatum est per vnum testem occulatum, & omni exceptione maiorem, vel famam publicam, aut vnum inditium, vel plura illi æquipolentia plenè probata, & hoc ei notificatum est à iudice ex D. Thom. vbi supra articulo. 2. & ibi Caietan. consentit Soto in Tractatu de ratione tegendi & detegẽdi secretũ. membro. 2. quæst. 7. pag. 62. col. 1. & Nauarrus in cap. inter verba. 11. quæstion. 3. nu. 730. & in manual. cap. 18. num. 57. &

13 in cap. 25. numer. 36. Ac ideò delinquens non tenetur veritatem fateri, nisi quando scit ritè & rectè posse à iudice interrogari: quo circa manifestari debent delinquenti indicia, quæ sunt contra eum & copiam eorum ei tradi secũdum Sotum & Nauarrum vbi suprà, & Greg. Lup. in

14 l. 4. titul. 29. partit. 7. in glossa magna. Y assi el juez deue mandar al escriuano de la causa, que lea vno o dos testigos de la summaria informacion, de los que dizen contra el que esta declarando su confessiõ, sin dezir los nombres dellos: y entonces el juez ha de dezir al confessante, que vea lo que aquellos testigos dizen contra el: por tanto que diga la verdad de lo que sabe en aquel negocio: non tamen erit necessum copiam inditiorũ ipsi reo, eius ve aduocato decernendam fore, vt opinabatur doctor Segura Daualos vir alioquin doctus in suo directorio iudicium ecclesiasticorum. 2. p. c. 14. n. 34. per tex. in c. quoniam contra falsam. de probat. quem voluit allegare, dùm citauit tex. in capit. quoniam frequenter: Nam cum à tabellione causæ ex mandato iudicis legãtur & referantur depositiones testium testificantium contra reum confitentem, iam non solum verbo iudicis

15 statur, imo obseruatur forma à Pontifice præscripta in. d. c. quoniam contra falsam. Cæterum si iniuste & indebite præ dictis deficientibus delinquens interrogetur vel si iudex incompetens sit, aut legitimè recusatus, seu legitime ab eo sit appellatum, tunc delinquens non tenetur veritatem fateri, sed poterit declinare versutiam iudicis alia fraude adhibita, ex traditis per glossam in simili in capit. cupientes. verb. Malignantium. de electione. lib. 6. & poterit vti subterfugio: & ob-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scuritate, & amphibologia verborum, nẽpe negando interrogationem, prout in ea continetur, aut negando interroga tionem prout sibi proponitur, eo sensu in tra se retento, quòd sibi proponitur ac si ad delictum confitẽdum teneretur, cùm tamen nõ teneatur, vt colligitur ex text. in c. qualiter & quãdo el. 1. de accusationibus. ibi, exceptis occultis. iun-cto text. in cap. erubescant. 32. distinctio. & tradit Adrianus in. 4. de sacramento confessionis. §. ad argumenta. dubio. 9. asserens, hanc esse communem opinionem, cui consentit Nauarrus in dicto Corollario.

16 64. à nu. 765. Non tamen delinquẽs pote rit simpliciter negare veritatem absque subterfugio verborum: nam tunc mendacium committeret, quod non permittitur, vt probatur in cap. nequis arbitretur. 22. quæstio. 2. & in capit. super eo. de vsuris. & resoluit Nauarrus in dict. Corol

17 lario. 64. nu. 765. Quod mendacium prolatũ ab iniustè interrogato sine iuramento peccatũ veniale est, si vero prolatum fuerit cum iuramento peccatum mortale erit, vt resoluunt Soto in Tractatu de ratione tegendi & detegẽdi secretum. membro. 3. quæstione. 3. conclusione. 6. Nauarrus in cap. fina. de pœnitẽtia. distinctione. 5. nu. 13. & Couarruuias in libro. 1. Variarum resolutionum. cap. 1. numer. 2.

18 Si verò delinquens delictum confiteatur, statim eius confessio in scriptis redigenda erit, & ipse in carcerem reducendus donec sentẽcia feratur, iuxta text. in. l. si confessus. ff. de custodia reorum.

19 & in. l. 4. tit. 29. part. 7. nam licet in causis ciuilibus confessus habeatur pro condemnato, tamen in criminalibus requiritur sententia declaratoria iudicis, secũdum glossam receptam in l. vnica. C. de cõfessis. & glossam. in dicta. l. si cõfessus. ff. de custodia reorum. & ibi notant Bartolus,

20 & omnes. Quinimò ex sola confessione delinquentis condemnatio fieri non debet, sed requiritur quod de delicto commisso cõstet, secũdum Bald. n. 7. Barbac. nu. 57. in. c. at si clerici. de iudic. Paulum Castr. in auth. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. & communiter DD. ex Simancas de institutionibus catholicis. tit. 13. nu. 2. & Iulio Claro in libr. 5. sententiarum. §. fina. q. 55. numer. 10. per text. in. l. 1. §. item illud. ff. ad Syla. ne contingat innocentes falsa confitentes damnari, contra tex. in. l. 1. §. siquis vltro. ff. de quæst. & in. l. absentem. ff. de pœnis. quia in manu cuiusdam non est, vitam profundere, vt in. c. si non licet. 23. q. 5. nec famam, seu honorem prodixere, vt in. ca. nolo. 12. q. 1. quod in clericis obseruandum etiam est, qui ex sola confessione, sine eo quòd constet de delicto perpetrato condemnandi non sunt: nam ratio quæ in laicis militat, magis perstringit in clericis, quorum fama integra necessaria est reipublicæ, cum in altiorem locum sint sublati, vt reliqui in eos, tanquam in speculum occulos conijciant, & ex eis summant quod imitentur, iuxta. tex. capit. qualiter & quando. 2. de accus. c. cleros. 21. dist. in Concil. Trid. Sess. 14. de reformat. c. 1. & hanc opinionẽ tenent Bald. & Barbac. vbi supra, dum ad tex. in. d. cap. at si clerici. ágentem de clericis, supplent, modo confiterentur de crimine commisso, & ita existimo tenendum esse, Quanuis Bernard. Diaz, in practica criminali ca. 119. resoluat, clericum

21 cõdemnari posse ex sola eius confessione absque eo q̃ de delicto commisso constet: quo in loco alias plures specialitates resultantes ex confessione clerici congerit. Et plura alia vtilia circa confessionem delinquẽtis refert Iul. Cla. in. d. quæst. 55. Aduertẽdum tamen erit, quòd si delinquẽs sit minor vigintiquinque annis, & delictum confiteatur, statim quod sibi datus fuerit curator, caute iudex agere debet, quod non eo momento temporis, quo datus fuit curator, autoritatem præstet curator confessioni factæ per minorem: quia tunc non valeret talis actus tanquam factus absque causæ cognitione propter modicitatem & breuitatem tẽporis, ex qua apparet cognitionem causæ non præcessisse, nec interuenisse, quæ ad validitatem actus deberet interuenire: ita in proprijs terminis firmat Hipolytus de Marsilijs in practica criminali. §. nunc videndum. num. 32. & 33. ex doctrina Ancharrani in consil. 72. & in consil. 35. columna. 1. & in consil. 115. col. 2. & sequitur Iasso. in. l. iudices. C. de iudic. & pro hac resolutione plura alia refert Hipoly

22 tus in loco proximè citato. Aduertendum etiam erit circa supra dicta, quod si delinquens fuerit minor, & autoritate curatoris cõfessus fuerit delictum, eidem competere poterit restitutio in integrum aduersus confessionem etiam cum iuramento factam, secundum Angelum. & DD. in. l. certum. §. in pupillo. ff. de confessis. Alexand. in consilio. 115. nu. 6. libr. 3. & plures, quos refert Menochius. libr. de arbit. casu. 268. num. 4. & in consilio 100. num. 283. Oppositam tamen sententiam, imò tunc restitutionem minori non competere, tenet Ant. Gom. in. 3. tomo Variarum. ca. 1. nu. 66. & eius opinionem indistinctè sequitur Iulius Clarus. lib. 5. sententiarum. §. fi. quæst. 60. n. 4. & eam veram esse intelligit Menochius in dicto consil. 100. nu. 306. quando illa confessio minoris alijs indicijs & coniecturis comprobaretur ex doctrina Iasso. in l. nam & postea. §. si minor. nu. 7. ff. de iure iurando. & Ruini in consilio. 135. nu. 8. lib. 1. Et prædictam opinionẽ ad vtramque partem disputat D. Franciscus à Sarmiento. lib. 3. select. ca. 13. & quodam fœdere distinctionis eam dissoluit. Deinde

23 iudex delinquẽti confesso asignat terminum trium dierum, aut alium, maiorem vel minorem ad allegandas suas exceptio

24 nes, & defensiones, & termino elapso peruenitur ad sententian, & eius executionem, vt resoluit Hipolytus in practica criminali. §. postquam: sed si delinquens delictum neget peruenien dum est ad accusationem, & intimari debet parti offensæ, vt accusationem proponat.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *IV dice, ex officio procedente contra delinquentem, recepta summaria informatione requirẽdi sunt offensus, vel qui suorum iniuriam persequi possunt, an querelare velint, & si voluerint interponant querelam per viam actus coram tabellione, & post recipitur confessio.*

2 *Iudice procedente cõtra delinquentem ad instantiam partis, querela proponitur per viam actus, vel ab aduocato subscripta, & sibi data summaria informatione, per semiplenã probationẽ decernitur mandatum captionis.*

3 *Querela per viam actus.*

4 *Querela ad requisitionem iudicis proposita iudex recipit confessionem delinquentis, & facit notificari parti: vt intra certum tempus accusationem proponat in forma.*

5 *Iudice ex officio nõ requirente partẽ delinquẽs petit, quòd præcipiat parti offensæ, vt accusationẽ proponat intra terminum etiam intentando remediũ l. diffamari.*

6 *Iudex præfigit terminum prætendenti aliquod ius contra delinquentem, post quem non audiatur.*

7 *Non proposita accusatione à parte intra terminum incusatur eius contumacia, & iudex præcipit quod amplius non audiatur, & quod fiscalis causam assumat.*

8 *Vnica monitio sufficit vt transacto termino amplius pars offensa contra delinquentem non audiatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. 5. De intimatione parti offensæ facienda, vt accusationem proponat.

1 AVertẽdum est, quod quando iudex à principio procedit ex officio, recepta summaria informatione de delicto, & eius delinquente, antequam ad vlteriora procedat requirit offensum vel eos, qui possunt prosequi suorum iniuriam, an velint querelare, [* quam praxim probat glo. in. c. præsbyter si à plebe, 2. q. 4. & eam dicunt singularem & cõmuniter receptam plures quos refert & sequitur Auiles in cc. prætorum. ca. 1. glo. verb. Fiel. nu. 34. AEgidius Bosius in pract. crim. titu. de inquisitione. nu. 68. & Iulius Clarus omnino videndus. lib. 5. receptarum § fin. q. 3. à nu. 4.] & si respondeant q̃ sic, tũc per viam actus coram tabellione interponunt querelam, & deinde iudex recipit confessionem de delinquentis, vt supra resoluimus. Non tamen poterit iudex cogere offensum ad accusandum delinquentem, secundũ glo. in. l. si quis homicidij. verbo, coges. C. de accusa. quam testatur communiter receptam Couar. lib. 1. Variarũ ca. 11. circa fin. neq; etiã poterit compellere heredem offensi ad accusandũ, & ita in praxi obseruatur secundum Iulũ Clarum lib. 5. sentẽ. §. fin. quæst. 15. nu. 5. bene tamen offensus compellitur sub iuramento declarare, & 2 narrare seriem facti. Quando verò iudex à principio procedit ad instantiam partis offensæ, tunc pars offensa proponit querelam coram tabellione per viam actus, vel subscriptam ab aduocato, vt in. l. si quis se iniuriam. C. de accusationibus. & iudex inquit, quod sibi detur informatio, & data semiplena probatione, datur mandatum de capiendo personam delinquentis, & querela vtroque casu proponitur modo sequenti.

QVERELLA.

3 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año ante el Señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el presente escriuano, y testigos, parecio presente Ticio vezino desta ciudad, y dixo que en la mejor via y forma que de derecho podia, se querellaua, y querello criminalmente de Seyo, y de los de mas que parecieſſen culpados en la prosecucion desta causa, y contando la causa de su querella dixo, que auidas por premissas las solennidades del derecho, en vn dia deste presente mes, que se contaron veynte y siete dias del, el susodicho reo acusado, con poco temor de Dios, y menosprecio de su cõsciẽcia, y en desacato de la justicia Real, vino a el, y sin le dezir cosa ni hazer por do mal ni daño le huuiesse de venir, le dio vna muy grã cuchillada en la cabeça, de que le corto cuero y carne, y le salio mucha sangre: en lo qual ansi auer fecho, auia cometido y cometio graue y atroz delicto digno de punicion y castigo. Porende que pedia y pidio a su merced, que auida summaria informacion de lo contenido en su querella, mandasse prender al dicho reo accusado y a los de mas que parecieſſen culpados, y tenerlos presos y a buen recaudo en la

carcel publica desta ciudad, dõde protestaua y protesto acusarle mas en forma para q̃ fuesse castigado por todo rigor de derecho, y para ello el oficio de su merced imploro, pidio justicia y costas y juro en forma, &c.

Porrecta & interposita hac querela, quando à principio ad instantiam partis proceditur, dataque summaria informatione, & delinquẽte capto, vel interposita prædicta querela à parte, quãdo ad requisitionem iudicis fuit proposita, tũc iudex recipit confessionem delinquentis, vt suprà resoluimus: & deinde præcipit notificari parti offensæ, vt intra certum tempus accusationẽ in forma aduersus delinquẽtem proponat. Et ista praxis obseruatur in nostro Regno, vt firmat Anto. Gom. in. 3. tomo. capitulo. 1. nu. 17. cum sequẽtibus. & eam vnico tantũ verbo porposuit Bald. in. l. quanuis. l. 2. C. ad. l. Iuliam. de adulterijs. & idem disponit text. in. l. 17. tit. 1. par. 7. & in. l. fina. tit. 16. lib. 4. fori. & ordinatione Lusitanorum lib. 5. tit. 1. in principio. Et si iudex ex officio nõ requirat partem offensam, tũc delinquens detentus in carcere petit à iudice, quòd præcipiat parti offensæ vt accusationem proponat, intra certum terminum, intentando si opus fuerit remediũ. l. diffamari. C. de ingenuis, & manumissis. vt resoluit Anton. Gomez. vbi supra, nu. 17. & Couarruuias lib. 1. Variarum. c. 18. & tunc iudex præfigit terminũ pretẽdenti aliquod ius, vt intra illũ proponat accusationem, alioquin postea nõ audiatur. Qua accusatione intra terminum non proposita, delinquens incusat contumatiã parti offensæ, & iudex præcipit eã ampliusnon esse audiendam, iubetq̃ fiscali, acusam assumere, accusationemq; proponere. Et ad hoc quod post lapsum terminum præfixum à iudice, offensus non audiatur, sufficit vnica tantum monitio, & termini assignatio, iuxta tex. in. l. Titia. ff. de accusationibus. iũcta doctrina Bart. ibi. & text. in. l. si ea. C. qui accusare non possunt. vbi DD. cõmuniter. &. firmat. Bartolus in extrauagãti ad reprimendum. verbo, super directo crimine, in fine. & concludit Antonius Gom. in dicto. c. 1. nu. 24. vbi satisfacit fundamentis in contrarium adductis; resoluens quando lapso termino offensus poterit admitti. Et tunc fiscalis vel offensus si in termino comparuerit mutatis mutandis proponit suam accusationem in forma.

Ex §. Sexto.

SVNMARIA.

1 *ACcusatio solennis inscriptis proponenda est.*

2 *Accusatio accusatoris & accusati personas contineat, & nomẽ imperatoris aut regis, diẽ & mẽsem, & locũ cõmissi delicti, & ipsummet delictum.*

3 *Libellus seu forma accusationis solennis Hispano sermone concepta.*

4 *Forma intentandi incidenter actionem ciuilem, damna, & interesse sermone Hispano concepta.*

5 *Libellus seu forma intentandi accusationem ciuiliter Hispano sermone.*

6 *Quare ponatur in libello accusationis, Titio vezino de tal lugar, &c.*

7 *Accusatio nomen accusatoris continere debet.*

8 *Absque accusatore nemo damnandus.*

9 *Accusator ipse, & non per procuratorem proponere debet accusationem criminalem,*

10 *Persona illustris per procuratorem ac*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cusare, & se defendere potest in crimine iniuriarum, secus in aliis grauissimis delictis.

11 Procurator admittitur ad accusandum delictum, ex quo solummodo veniat imponenda pœna relegationis, infamiæ, vel pecuniæ.

12 Procurator non admittitur ad accusandum si veniat imponenda pœna relegationis perpetuæ iure regio.

13 Praxi introductum quod mulier, vel alia honesta & nobilis persona, infirmus, vel in carcere detentus petat à iudice facultatem accusandi per procuratorem vel se defendendi.

14 Processus gestus cum procuratore super accusatione criminali est nullus etiam parte non opponente.

14 Clausula, Como mejor aya lugar de derecho, acusa criminalmẽte, &c. quomodo intelligenda.

15 Clausula, Presidiendo en la yglesia de Dios, &c. de iure est necessaria, licet de consuetudine non.

16 In delictis atrocibus superior clausula solet apponi per aduocatos: cæterum in paruis solum dicitur, Auidas aqui por premissas las solennidades del derecho. &c.

17 Nomen iudicis coram quo accusatio proponitur, an in ea apponi debeat.

18 Clausula, En vn dia de tal mes deste presente año, &c. & ibi. En la plaça. apponitur, ad denotandum quod accusatio debet cõtinere annum, mensem & locum commissi delicti.

19 Libellus mensem, & annum & locum commissi delicti non continens nõ est admitendus.

20 Si non probetur tali mense, & anno, & loco expressis in libello cõmissum delictum, reus absoluendus venit.

21 Dies & hora commissi delicti non est de substantia accusationis, nec apponi debet.

22 Si pars petat diem & horam apponi in accusatione, vt possit se defendere coarctãto negatiuã exprimenda est.

23 Clausula, Saluo y seguro, apponitur vt denotet accusatũ fuisse aggressorẽ.

24 Aggressor grauius punitur, quam qui in rixa deliquit.

25 Clausula, Post puesto el temor de Dios apponitur ad magis prouocandum iudicem.

26 Clausula, Acompañado de muchas personas, y armado de todas armas, nõ est necessaria: sed apponitur ad aggrauãdum delictum, & vt delinquentem prius delictum excogitasse constet.

27 Armatus præsumitur prius rixam parasse.

28 Clausula, Con animo diabolico sobre pensado, quare ponatur in accusatione.

29 Delictum ex proposito commissum magis puniendum, quàm id quod repente, & calore iracundiæ perpetratur.

30 Mens, & animus distingunt malefitia.

31 Clausula, A traycion, y aleuosamente, &c. quid importet.

32 Proditoriè occidit vel offendit, qui retro, non facie ad faciẽ in prælio, vel rixa offendit aliquem, etiam suum inimicum.

33 Quis dicatur proditor de iure cõmuni.

34 Proditoriè occidens qua pœna puniendus.

35 Clausula, Y me tiro muchos golpes y cuchilladas, y me dio vna cuchillada &c. quare ponitur.

36 Non solum de delicto & delinquente, verumetiam de vulnere constare debet.

37 Clausula, Lo qual hizo con animo de me injuriar, y la prouocõ en mi animo. quare posita.

38 Animus iniuriandi requiritur in delictis, quia mens & animus ea distinguunt.

39 Offensus debet iniuriam sibi illatam ad animam reuocare, vt accusare valeat.

40 Clausula, La qual injuria y delicto es graue y atroz, quare posita.

41 Atrocem iniuriam esse, ex quibus contingit.

42 Clausula, Y por ello incurrio en graues, &c. quare posita.

43 Delictum pluribus pœnis & diuersis solet inueniri punitum.

44 Si pluribus pœnis delictum reperiatur punitum, & non constet: quæ illarum aliam corrigat, omnes infligendæ, secundum communem & secundum quod praxis recepit, illa duntaxat quæ à posteriori lege imposita reperitur.

45 Pluribus pœnis diuersis cumulatiuè impositis à pluribus legibus pro vno delicto, si ab eis exprimatur, omnes infligendas esse, & habere locũ: omnes imponendæ sunt.

46 Constito quod vna pœna tollat aliam, illa infligenda.

47 Si vnica pœna reperiatur delictũ vna vel pluribus legibus punitum, illa est infligenda.

48 Si nulla pœna delictum reperiatur punitum, arbitrio iudicis extraordinariè erit puniendum.

49 Clausula, Porende a V. m. pido, &c. quare posita in libello.

50 In criminalibus conclusio libelli de iure non est necessaria: licet ea vtantur de consuetudine practici aduocati.

51 Clausulæ, Y en lo necesario el officio de V. m. &c. & ibi, y juro a Dios, &c. quare ponantur.

52 Licet de iure accusator teneatur se subscribere ad pœnam talionis, tamen de consuetudine talis subscriptio necessaria non est.

53 Accusator tenetur de iure canonico se subscribere ad pœnam talionis, secundum Iulium Clarum.

54 Iudex ex arbitrio suo calumniosum accusatorem punire poterit.

55 Accusator calumniosus qualiter de iure canonico puniatur remissiuè.

56 Clausula, E incidẽter de su officio, &c. quare posita in libello.

57 Æstimatio iniuriæ in libello alternatiuè ponenda ad lucrum, aut ad damnum.

58 Iudex taxare debet summam petitam à parte pro iniuria sibi illata, attenta qualitate iniuriæ, & personæ.

59 Clausula, Saluo en todo la tassacion, &c. quare posita.

60 Oblata accusatione statim intimatur accusato, vt ad primam audientiam respondeat.

61 Libellus responsorius rei ad accusatio-

nem contra se positam Hispanè conceptus.

62 Clausula, Por persona de mi procurador, con licencia, &c. apposita in libello responsorio rei, quare posita.

63 Clausula, En que en effecto dize. quare posita, & quomodo explicanda.

64 Clausula, ni se puede ni deue de mi presumir, por ser muy buen Christiano, &c. quare posita.

65 Semel bonus semper præsumitur bonus.

66 Nobilis non præsumitur malum committere.

67 Quod bonus præsumatur semper bonus, & nobilis quod malum non committet sunt præsumptiones iuris tantùm: quæ per probationem contrariã cessant.

68 Clausula, Lo otro porque al tiẽpo que el dicho aduerso, &c. quid importet.

69 Si locus in quo accusatus dicit, se fuisse parum distet à loco commissi delicti, dicere debet in libello, quòd continuè per totum id tempus quo dicit accusator commissum delictum, adfuit in illo loco nec inde recessit.

70 Si locus commissi delicti multum distet à loco, in quo accusatus dicit eo tẽpore fuisse: non est opus dicere se nunquam recessisse ab eo loco.

71 Clausula, Hazer lo ya para mi propria defensa, &c. quare apposita.

72 Delictum commissum ad defensionem necessariam, non est punibile, quia omni iure permissa.

73 Qui ad sui necessariam defensionẽ clericum occidit: nec in excomunicationem nec irregularitatem incidit.

74 Defensio necessaria etiam pro rebus proprijs consanguineis & vicinis permissa.

75 Defensio permissa cum moderamine inculpatæ tutelæ, & quando tale moderamen adesse dicatur.

76 Qui aduersarium videt ad se venientem gladio nudo, dicitur in vitæ discrimen ostitutus, nec tenetur expectare quousque ab eo prius percutiatur.

77 Inuasus modum defensionis excedens, non est ordinariè puniendus, sed mitius.

78 Ignoscendum ei, qui prouocatus voluit vlcisci.

79 Homo dolore intenso promotus, non est in plenitudine intellectus.

80 Reus qui delictum negauit, si postea habita copia processus, videatur esse cõfitentem, poterit allegare, & probare ad sui defensionem fecisse.

81 Accusatus non debet dicere simpliciter, se commisisse crimẽ ad sui defensionẽ, sed præmissa negatiua, vt in libello, Por que caso no cõfessado, &c.

82 Accusator potest pro parte acceptare accusati confessionem, & pro parte repudiare.

83 Accusatus ex sola confessione sua de cõmisso delicto nõ punitur ordinariè.

84 Ad probandam defensionem necessariam admittuntur coniecturæ, & probationes præsumptiuæ, & testes familiares & consanguinei.

85 Iniuria priuata per pactum remitti potest.

86 Iniuria priuata remissa, an iudex ex officio procedere possit aduersus delinquentem.

87 In

87 In omnibus criminibus pœnam sanguinis ingerẽtibus excepto crimine adulterij transactio licita est.

88 Offensus simpliciter iniuriam remittens, non censetur remisisse damna, expensas, & interesse.

89 Clausula, Alomenos dar en fiado, quare posita.

90 Reus potest à carcere relaxari, sub fideiussoribus quotiens ex delicto pœna corporalis non venit imponenda: & fallit in casibus hic positis. Si verò corporalis, imponenda veniat, non est relaxandus.

91 Etiam vbi veniret imponenda corporalis pœna, si constat de innocentia rei, etiam absque fideiussoribus absoluendus erit.

92 Innocentia rei constabit testium facta publicatione.

93 Iudex qui in casibus, in quibus reus sub fideiussoribus relaxari potest, & debet, eum non relaxauerit, irrogat ei iniuriam, & in sindicatu tenebitur.

§. 6. Qualiter accusatio concipienda sit.

1 Accusatio solennis contra delinquentem in scriptis proponenda est, continens personam accusatoris & accusati, & nomen imperatoris, & regis, & diem & mensem, & locum cõmissi delicti, & ipsum delictum de quo accusatio fit, iuxta text. in cap. 1. iuncto text. in cap. quisquis. & in cap. fin. versic. libellorum. 2. q. 8. quæ iura ad hoc notant Archidia. & omnes ibi. & probatur in l. libellorum. ff. de accusationibus. vbi glo. & Docto. in l. fin. C. eodem titu. & ibi glo. quibus eonuenit lex. 14. titu. 1. part. 7. & l. 5. titu. 20. libro. 4. fori. Et vt aptius singulæ clausulæ accusationis explicentur, operæprecium duxi, in forma concipere accusationem, tam criminalem, quam ciuilẽ, & vtramq; simul.

Libellus accusationis criminaliter intentatæ.

2 Tercio vezino desta ciudad de Salamanca, como mejor aya lugar de derecho, accuso criminalmẽte a Seyo vezinó otrosi desta ciudad, preso en la carcel publica della, y contando el caso digo, que presidiendo en la yglesia de Dios nuestro muy Sãcto Padre Gregorio Decimo tertio, y reynãdo en estos Reynos la Catholica Magestad del Rey Don Phelippe nuestro Señor, y siẽdo su Gorregidor en esta ciudad el Señor Don Henrique, y v. m. su Teniente, en vn dia del mes de Abril proximo passado deste presente año de mil y quinientos y setẽta y tres, estando yo en la plaça mayor desta ciudad saluo y seguro, sin hazer ni dezir cosa alguna por donde mal ni daño me huuiesse de venir, el susodicho reo acusado posspuesto el temor de Dios, y menosprecio de su cõscien cia, y en desacato de la jurisdictiõ Real, acompañado de muchas perso

nas para ello conuocadas, sobre caso pensado, a traycion y aleuosamente con animo diabolico de me matar, se vino para mi armado de todas armas offensiuas y defensiuas con la espada desembaynada, tirãdo muchos golpes y cuchilladas, y me dio vna herida en la cabeça, è otra en vna mano: de las quales me corto cuero è carne, è me salio mucha sansangre, è me sacaron muchos huessos, è dellas estoy en la cama a punto de muerte: è a buen librar quedare manco, y el dicho reo me acabara de matar si pudiera, sino por Dios principalmente que me quiso guardar, è por las buenas gentes que se metieron de por medio: lo qual hizo cõ animo de me injuriar, como me injurio, è yo prouoque la dicha injuria en mi animo para me querellar delante de v. m. la qual injuria è delicto es graue, è atroz, è por ello incurrio en graues è diuersas penas establecidas por fuero è derecho, leyes è pragmaticas destos Reynos. Porende a v. m. pido que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste al vencimiento desta causa, pronuncie y declare al dicho reo acusado por hechor y perpetrador del dicho delicto, è ansi declarado le cõdene en las mayores y mas graues penas establecidas por fuero, derecho, leyes y pragmaticas destos reynos contra los semejantes delinquentes: las quales execute en su persona è bienes, para que a el sea castigo è a otros exemplo: y en lo necessario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto, y juro a Dios y a esta Cruz † que esta acusacion no pongo de malicia.

Et si in isto libello accusatorio criminaliter intentato offensus simul voluerit intentare actionem ciuilẽ ad dãna interesse, & ad alias expensas in fine eius successiuè post illa verba. Y a otros exemplo, debet apponere clausulã sequentem.

4 E incidenter de officio de v. m. (el qual para ello imploro) pido condene al dicho reo acusado en mil ducados, que estimo el daño de la manquedad, siendo como soy buen official de canteria, de edad de veynte y seys años, y q̃ ganaua cada dia seys reales, y mas le cõdene en treynta mil marauedis, q̃ he gastado en medicos y çurujanos y botica è manjares delicados de enfermo, los quales mil ducados è gastos quisiera mas auer dexado de ganar en caso q̃ pudiera, o perderlos de mi hazienda, en caso q̃ los tuuiera, antes q̃ auer recebido la dicha mãquedad, y hecho los dichos gastos por causa de las dichas cuchilladas, y ansi lo juro a Dios y a esta Cruz † saluo en todo la judicial tassacion de v. m. y para ello. &c.

Libellus

Libellus accusationis ciuiliter intentatæ.

5 CAyo en nombre y como procurador de Ticio, como mejor aya lugar de derecho, acuso a Seyo vezino desta ciudad de Salamanca, y preso en la carcel publica della, y auidas por premissas las solennidades de derecho, &c. Digo que en vn dia del mes de Abril proximo passado deste presente año de mil y quinientos y setenta y tres, estando el dicho mi parte en la plaça publica desta ciudad saluo y seguro, sin hazer ni dezir cosa por do mal ni daño le huuiesse de venir, el dicho reo accusado con poco temor de Dios y menosprecio de su consciencia, en desacato de la justicia real, se fue para el dicho mi parte sobre caso pensado, con la espada desembaynada, y le dio muchos golpes y cuchilladas, y le hirio en la cara, y en vna mano, y le acabara de matar, sino fuera por Dios y las buenas gentes. De las quales heridas le corto cuero y carne, y le saco mucha sangre, y queda mãco de la mano, lo qual todo hizo por hazer daño è injuria al dicho mi parte, la qual injuria y daño fue y es graue y atroz, por ser en la plaça publica, y attenta la calidad de la persona de mi parte, por ser como es hõbre honrado y de buenos pariẽtes, y muy buen official de canteria, y el dicho aduerso ser hombre de baxa suerte. Y juro a Dios y a esta Cruz † en anima de mi parte y la mia, que el dicho mi parte no quisiera auer recebido la dicha injuria, y daño de manquedad por mil y quiniẽtos ducados, por ser hombre honrado, y muy buen official de canteria, de edad de veynte y seys años, y ganaua cada dia seys reales, y quisiera antes auer perdido de su hazienda los dichos mil è quinientos ducados, o dexado de ganarlos en caso que pudiera, que no recebir la dicha injuria y daño de manquedad. Y ansi mismo ha gastado en la cura de las dichas heridas treynta mil marauedis, y mas. Porende a. v. m. pido que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste al vencimiento desta causa, declare al dicho aduerso por hechor y perpetrador del dicho delicto, y ansi declarado, le condene en los dichos mil y quinientos ducados, y mas en los treynta mil marauedis de gastos de cura, saluo en todo la judicial tassacion de v. m. Y en lo necessario el officio de v. m. imploro, y pido justicia y costas, y juro a Dios y a esta † en anima de mi parte y la mia, que esta acusacion no la pongo de malicia.

Expositio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Expositio cuiuslibet clausulæ
omnium libellorum.

6 IN libello criminaliter concepto diximus, Ticio vezino de Salamanca,&c. ad denotandum, quòd in accusatione nomen accusatoris contineri debet, vt in dict. l. libellorum. in principio. ff. de accusationibus. & in cap. fin. versiculo libellorum. ista. 2. quæstione. 8. &
7 8 in. l. 14. titu. 1. part. 7. quia absque accusatore nemo damnatur, vt in. l. rescripto. §. siquis accusatorem. ff. de muneribus & honoribus. & notat Bosius in practica criminali. titu. de accusatione. num. 1. ad denotandum, quod in propria persona & non per procuratorem accusator
9 interponere debet accusationem criminalem, iuxta text. in. l. penultima. §. ad crimen. ff. de publicis iudicijs. & in. l. nunc conuenit. C. de accusat. l. de fide. C. ad. l. Cornel. de falsi. & in cap. veniens. & ibi latè Marianus Socinus de accusationibus, & est text. in cap. in criminalibus 5. quæst. 3. & in cap. qui accusare. 3. quæstione. 9. & in. l. 12. titu. 5. part. 3. & in. l. 6. titu. 1. part. 7. & vtrobique Docto. & Didac. Perez in. l. 1. titu. 11. libr. 2. Ordinam. col. 505. & Anto. Gomez. in. 3. tomo. cap. 1. num. 12. & hanc regulam, scilicet, procuratorem in criminibus publici iudicij pro accusatore non deberi admitti constituit Iacobus Menochius lib. 1. de arbitrarijs quæst. 79. num. 2. congerens quatuor casus in quibus pro accusatore procurator non admittitur. Primum, in accusationibus publicorum iudiciorum per dict. l. penult. §. ad crimen. cum similibus. triplicem rationem referens, & publica crimina dicuntur ea quæ supra in hanc. 5. part. huius. 1. tomi. cap. 3. in princ. à num. 34. connumerauimus. Secundum, in iudicijs quasi publicis, vt in accusatione suspecti tutoris, vt in. l. 1. §. consequens. ff. de suspect. tutor. tradit Barto. in dict. §. ad crimen. num. 3. & Socinus in dict. cap. veniens col. 12. quod intelligunt quando agitur contra tutore suspectum vt puniatur, secus si solùm agatur vt ab administratione amoueatur. Tertiũ casum in delictis priuatis de quibus egimus supra in ista. 5. p. 1. tom. ca. 3. in principio à nu. 38. Quartum, quando seruus proclamat in libertatem contra dominum vt in. l. 1. C. de assertor. tollend. & ibi Salic. aliam regulam, scilicet, procuratorem pro reo non posse interuenire in causis criminalibus in quibus pœna corporalis venerit infligenda, constituit idem Menochius eodem libr. 2. de arbitr. quæst. 80. à num. 1. quo in loco rationem huius regulæ adducit, & decem & nouem casus connumerat, in quibus non admittitur procurator pro reo, & decem declarationes congerit, in quibus procurator admittitur. Hanc tamen resolutionem intellige veram nisi esset
10 persona illustris, quæ per procuratorem potest accusare, & se defendere, vt in. l. fina. C. de iniurijs. & in. §. in summa. Institutis de iniurijs. & in. c. absens. 3. quæst. 9. quæ limitatio est vera in crimine iniuriatum, secus tamen est in alijs delictis grauissimis, vt in. l. tunc conuenit. C. de accusationibus. & ibi Bald. & Salicetus. Secundo prædictam resolutionem
11 intellige veram nisi ex tali dicto solum modo veniat imponenda pœna relegationis, infamiæ, vel pecuniæ: quia tunc procurator admittitur, vt in. l. 1. versiculo, sint autem. ff. an per alium causæ appellationis, reddi possint. & notat gl. in dicto cap. veniens. verbo, criminali. & ibi late Socinus. numero. 100. atque ideò libellum criminaliter conceptum nomine proprio formauimus. At verò
12 attento iure Regio si pœna relegationis prepetuæ esset imponenda, tunc non admittitur procurator, vt in. l. 12. titulo. 5. in parti. 3.

part. 3. Vnde cum in criminalibus procurator non admittatur regulariter, secundum glossam dict. ca. veniens. verbo, criminali. & ibi Socinus à numero. 273. vbi ponit hanc regulam cum. 39. fallentijs. & Iulius Clarus libr. 5. sententiarum. §. fin. quæstione. 32. à numero. 1. & Villalobos in suis communibus oppinio-
13 nibus. verbo, Absens, numero. 10. praxis iam obseruat, quòd quando accusator est mulier, vel alia honesta & nobilis persona, vel est infirmus, vel detentus in carcere, vel est vnus ex casibus exceptis petit licentiam à iudice ad accusandum, vel defendendum per procuratorem aliàs processus cum procuratore gestus esset nullus, etiam si à parte non opponatur exceptio nullitatis, secundum
14 Bartolum in dict. §. ad crimen. cuius opinionem testantur veriorem, & communem esse Marianus Socinus. numer. 256. Aret. num. 87. & 89. in dict. cap. veniens. Antonius Gomez. 3. tomo Variarum. cap. 1. num. 16. Iulius Clarus libr. 5. sententiarum. §. fin. quæst. 32. num. 24. licet gloss. in. l. quamuis. C. de adulterijs. communiter recepta ex Felino in cap. memimus. nu. 15. de accusationibus. teneat, ad annullandum huiusmodi processum requiri, quòd exceptio nullitatis à parte opponatur. & idem defendant plures alij relati ab Anto. Gomez. & Iulio Claro, vbi suprà, in quo articulo Marianus, Iulius Clarus, & alij locis supra citatis diuersimo dè loquuntur.

In eodem libello ibi, Como mejor aya lugar de derecho acuso criminalmente a Seyo: y contando el caso, digo, &c. Hanc clausulam explica per ea quæ resoluisti in prima parte huius primi tomi, in quarto tempore, in explicatione libelli petitionis principalis.

15 In eodem libello ibi, Presidiendo en la iglesia de Dios, &c. ista clausula, in qua nomen Pontificis & Regis apponitur, licet de iure sit necessaria iuxta glo. in dicta. l. libellorum, verbo, consuli-
16 men de consuetudine necessaria non est, vt docet Bart. in dict. l. libellorum. pro quo facit text. in. l. 14. titulo. 1. part. 7. vbi præscribitur solennitas necessaria accusationis. & tamen de prædicta clausula nihil dicitur. Cæterùm in delictis atrocibus aduocati semper eam apponunt, secundum Gregorium Lup. in dicta. l. 14. in glo. 3. in alijs verò iniurijs & delictis paruis solummodo dicitur, Auidas aqui por præmissas las solenidades del derecho. vt supra diximus in libello ci-
17 uiliter intentato. Nomen tamen iudicis, coram quo accusatio proponitur, licet in libello de iure apponi debeat, iuxta tetx. in dict. l. libellorum. & in capit. fin. versiculo libellorum. 2. quæstione. 8. & in dict. l. 14. tamen hodie praxis & consuetudo obseruat id, quod resoluisti suprà in prima parte huius primi tomi, in quarto tempore, in versiculo, quinto requiritur.

18 In eodem libello apponitur illa clausula, En vn dia del mes deste presente año. & ibi, En la plaça, &c. ad denotandum, quod accusatio continere debet annum, mensem, & locum commissi delicti, vt probat text. in dict. l. libellorum. & in dict. cap. fin. §. libellorum. & in
19 dict. l. 14. alioquin non esset admittendus, secundum Romanum in consilio 191. & Alexand. in. l. 1. num. 31. ff. de edendo. & Iulium Clarum lib. 5. receptarum.
20 §. fi. quæst. 12. num. 9. Vnde si accusator in libello dicat, delictum fuisse tali mense, anno, & loco, & postea non probet tempore illo, & loco, sed alijs fuisse commissum reus absoluendus erit, vt cum Baldo, & Saliceto resolut Anto. Gom. in 3. tomo Variarum. cap. 11. nume. 2. & Bosius in pract. crim. titu. de inquisitione. num. 93. Iulius Clar. tamen vbi supra nu. 14. dicit, nunquam sibi hanc opinionem
21 placuisse. Dies autem & hora commissi delicti non est de substantia, nec apponi debet vt probatur in dict. l. libellorum. & in dict. cap. fi. versic. libellorum. & in dict.

l. 14. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

l. 14. & in l. 4. titu. 2. libr. 4. Recopil. ac ideo in libello diximus: En vn dia del mes de Abril. non specificando, quò die
22 fuerit commissum. Tamen si à parte aduersa petatur quòd dies & hora commissi delicti exprimatur, vt reus possit se defendere coarctando negatiuã, ducendo se alibi esse, tunc debet ab accusatore exprimi, aliàs defensio tolleretur accusato, secundum Barto. in l. 15, qui reus. ff. de publicis iudicijs. & resoluit Bosius vbi supra, numer. 92. & Gregor. Lup. in dict. l. 14. in verbo, El mes. & ita praxis
23 observat, quanuis Anto. Gomez. in dicto cap. 11. ab hac communi opinione recedat. & Iul. Clar. libr. 5. recept. §. fin. quæst. 12. num. 13. nec supra dictis obstat lex 10. titu. 17. libr. 4. Recop. vbi dicitur, quòd procedatur attenta sola veritate, vt aduertit Auend. in Responso. 1. nu. 23.
23 In eodem libello, ibi, Saluo y seguro, &c. Hæc clausula apponitur ad de-
24 notandum accusatum fuisse aggressorem, quia aggressor grauius puniri debet, quam illi, qui in ipsa rixa deliquit, iuxta text. in l. quoniam. C. ad. l. Iuliam. de vi publica. & in l. 1 §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.
25 In eo libello ibi, Postpuesto el temor de Dios: Ista clausula necessaria non est, sed apponitur ad magis prouocãdum iudicem.
26 In eodem libello ibi, Acompañado de muchas personas, y armado de todas armas. clausula ista necessaria non est, sed apponitur ad aggrauandum delictum, & vt constet delinquentem paratum accessisse, & prius delictum excogitasse: nam armatus præsumitur se prius
27 ad rixam parasse, iuxta gloss. in l. licet, verbo, Pergétes. C. de Pactis. & ibi notat Bald. & quæ veniant appellatione armorum constat ex. l. armorum, & ibi Alciat. ff. de verb. signifi. & ex l. 4. & 5. titu. 6. libro. 9. Recopilat. & tradit Anto. Gom. in l. 45. Tauri. & nos resoluimus infra in octaua parte huius primi tomi. cap. 1. num. 9.
28 In eodem libello ibi, Con animo diabolico sobre caso pensado. Ista clausula apponitur ad magis incitandum animum iudicis, quia grauius puniri debet
29 delictum, ex proposito & deliberatione commissum, quàm id quod repentè & subita rixa calore iracundiæ atque impetu perpetratum fuit, vt cum pluribus Docto. resoluit Couarruuias libro. 2. Variarum. cap. 20. num. 7. versic. in his, & facit text. in l. 1 §. 1. ff. ad leg. Corneliam. de sicarijs. & in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. Nam mens &
30 animus distinguunt maleficia, iux. text. in l. qui iniuriæ. versic. nam maleficia. ff. de furtis.
31 In eodem libello ibi, A traycion y aleuosamente, &c. Quæ sit proditio attento iure regio explicat. l. 1. titu. 2. part. 7. in fine. & ibi Gregor. Lup. Et proditorie occidere vel offendere dicitur qui retro, & non facie ad faciem in prælio vel rixa occidit, vel offendit aliquem
32 etiam si offensus esset suus inimicus, iuxta text. in l. 1. in fin. titu. 25. libro. 8. Recopil. & in l. 10. titu. 26. libro. 8. Recopilat. quod attento iure Regio obseruari debet, vt resoluit Anton. Gomez. 3. tomo. Variarum. cap 3. num. 5. & Couarr. lib. 2. Variarum. cap. 20. num. 7. quamuis de iure communi proditor dicatur ille, qui
33 cum esset amicus alicuius nulla interueniente causa rixæ, secutè eum occidit vel offendit, iuxta text. in l. propter insidias. C. qui accusare non possunt. & ita colligitur ex gloss. 2. in cap. clericus qui. 46. distinctione. & notat Barto. in l. respicien-
34 dum. §. deliquunt. ff. de pœnis. Et qui aliquem proditorie occiderit, ducendus erit ad caudam animalis per vias publicas, & furcã suspendendus, & dimidietas bonorum eius erit fisco applicanda, iuxta text. in l. 10. tit. 23. lib. 8. Reco. & in l. 10. tit. 26. lib. 8. Recop.
35 In eodem libello ibi, Y me tiro muchos

chos golpes y cuchilladas, y me dio vna cuchillada, &c. Ista clausula apponitur ad denotandum, quod nedum de delicto & delinquente constare debet, verum etiam de vulnere illato, iuxt. text. in l. fin. ff. ad l. Corneliam. de sicarijs. & notat AEgidius Bosius in praxi criminali in titu. de delicto. num. 24. & de ista clausula agit Socinus cap. qualiter & quando. el segundo. num. 864.
37 In eodem libello ibi, Lo qual hizo cõ animo de me injuriar, y la prouoque en mi animo. Ista clausula apponitur ad
38 denotandum, quod animus iniuriandi in delictis requiritur, iuxta text. in l. si non conuitij. C. de iniurijs. cum mens & animus distinguant maleficia, iuxta text. in l. qui iniuria. versic. nam maleficia. ff. de
39 furtis. & requiritur quod offensus illam iniuriam ad animum suum reuocauerit, vt probat text. in §. fin. institutis de injurijs. & notat Anto. Gom. 3. tomo. c. 6. numero. 15. in fine.
40 In eodem libello ibi, La qual injuria y delicto es graue y atroz. Ista clausula apponitur ad aggrauandum delictum,
41 quæ aggrauatio & atrocitas contingit vel ratione ipsius facti, vel ratione personæ, vel ratione temporis, aut loci, vt probatur in l. prætor edixit. ff. de iniurijs. & in §. atrox. Institut. de iniurijs. & in l. Pedius. ff. de incendio, ruina. & in l. 20. titu. 9. part. 7.
42 In eodem libello ibi, Y por ello incurrio en graues y diuersas penas, &c.
43 Ad denotandum, quòd delictum reperitur aliquando pluribus pœnis punitum vt probatur in. l. quoties. ff. de actio. &
44 obliga. & tunc si non constet expresse, quæ illarum corrigat aliam, omnes infligendæ erunt secundum Docto. communiter: praxis tamen obseruat, quod solum modo sit imponenda pœna, quæ à lege noua & posteriori reperiretur imposita, ita cum Cino, Saliceto, & Alberico, resoluit Anton. Gomez. 3. tomo. c. 1. nu. 38. Si verò diuersæ pœnæ cummulatiuè pro vno delicto impositæ reperiuntur à plu-
45 ribus legibus, & expressè caueatur quod vtraque pœna locum habeat, tunc vtraque infligenda erit, iuxta text. in l. qui sepulchra. C. de sepulchro violato. & in. l.
46 in eum. C. de furtis. Sed si constet, quòd vna pœna aliam tollat, tunc illa infligenda erit, iuxta text. in l. 1. ff. ad l. Aquiliam.
47 Si verò vnica tantum pœna reperiatur imposita pro vno delicto, illa sola erit infligenda, siue per vnam legem siue per plures inueniatur imposita, iuxta text. in l. senatus. ff. de accusat. qui text. sic intelligi potest ex gloss. & communiter
48 alijs ibi. Cæterum si delictum nulla pœna expressa in. l. reperiatur punitum: tunc pœna extraordinaria arbitrio iudicis infligenda erit iuxta text. in. l. hodie. ff. de pœnis. & in. l. 1. §. expilatores. ff. de effractoribus. & in. l. 2. ff. de crimine stellionatus. & vtrobique notant Docto. & in. l. 21. titu. 9. part. 7.
49 In eodem libello ibi, Porende a. v. m. pido, &c. Per hanc clausulam inducitur libelli conclusio, quæ licet in crimina-
50 libus de iure non sit necessaria, tamen de consuetudine ea vtuntur aduocati in praxi, vt cum communi resoluit Anton. Gomezius in. 3. tomo capit. 11. num. 3. & Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 12. num. 21.
51 In eodem libello ibi, Y en lo necessario el officio de. v. m. &c. & ibi, Y juro a Dios, &c. Istæ clausulę erunt explicandæ per ea, quæ resoluisti in prima parte huius primi tomi, in quarto Tempore circa explicationem clausularum libelli actoris.
52 Aduerte tamen, quòd licet olim de iure accusator tenebatur se subscribere ad pœnam talionis, iusta tex. in dicta. l. libellorum. & in. l. qui crimen. C. qui accusare non possunt. hodie tamen de generali consuetudine talis inscriptio necessaria non est, vt cum Bartolo & alijs resoluit Antonius Gomezius. 3. tomo Variarum. cap. 11. num. 3. in fine. & Iu-

lius

Universidad de Deusto
Biblioteca

lius Clarus in libro. 5. receptarum. §. fin. quæst. 12. num. 15. cum sequentibus. qui num. 18. testatur de iure canonico prædictam inscriptionem necessariam esse iu-
53 dex verò suo arbitrio punire poterit ca-
54 lumniosum accusatorem, vt resoluit Couarruuias libro. 2. Variarum capitulo. 9. num. 1. & vltra eum Panorm. in cap. accepimus. numer. 7. de fide instrumentorum. & qualiter de iure canonico calumniosus accusator puniri debeat, tradit
55 Bernardus Diaz in sua practica criminali canonica. capit. 59.

56 In eodem libello ibi, E incidenter de su officio, &c. Ista clausula procedit ex ijs, quæ supra resoluimus in cap. de modo procedendi per viam accusationis. in versiculo, aduerte quòd ex quocunq; crimine.

57 Aduerte insuper, quod æstimatio iniuriæ in libello accusationis ab offenso facienda erit alternatiue, referendo se ad damnum, aut ad lucrum, prout in vtroq; libello diximus, ibi, Quisiera mas dexar de ganar o perder. & ista est communis praxis secundum Antonium Gomezium. 3. tomo Variarum. cap. 6. nu. 7.

58 Et tunc iudex taxare debet & moderare summam à parte petitam attenta qualitate iniuriæ, & personæ, iuxta text. in. l. constitutionibus. ff. de iniurijs. & in. §. pœna. Institut. de iniurijs. & in. l. 21. tit. 9.
59 part. 3. ac ideo in prædictis libellis diximus, Saluo en todo la judicial tassacion de. v. m. &c.

60 Oblata prædicta accusatione coram iudice statim iudex præcipit eam reo accusato intimari, & quod ad primam audientiam eidem respondeat, vt diximus in prima Parte huius primi Tomi, in Quarto Tempore, in fine. & tunc reus accusatus respondet forma sequenti.

Libellus responsorius rei.

61 SEyo vezino desta ciudad de Salamanca, y preso en la carcel publica della por persona de mi procurador, con licencia que para ello tengo, respondiendo a vna acusacion contra mi presentada por Ticio vezino desta dicha ciudad, en que en effecto dize yo auerle herido de ciertas heridas que tiene, a cuya causa queda manco, y ha hecho grandes gastos, segun y que mas largamente en la dicha su acusacion se contiene, cuya forma auida aqui por repetida, y a ella me refiriendo, digo que de justicia v. m. me deue dar por libre de la dicha acusacion, è de lo enella cõtenido, condenando en costas al dicho aduerso por lo siguiente. Lo primero por todo lo general, que se suele dezir è alegar que he aqui por expresso, porque la dicha acusacion no es puesta por parte ni cõtra parte, en tiempo ni en forma, carece de relacion verdadera, y de las solennidades de derecho, y ansi la niego en todo y por todo segun y como enella se contiene, affirmando me en la confesion por mi hecha. Lo otro porq̃ niego auer yo herido al dicho Ticio ni tal cõ verdad se prouara, ni se puede ni deue de mi presumir, por ser como soy buen Christiano, temeroso de nro Señor, hõbre honrado

rado, y hijo dalgo, y quieto y pacifico y de buena fama, y por tal soy auido y tenido, y cõmunmẽte reputado. Principalmẽte q̃ yo y el dicho Ticio eramos muy intimos amigos, y entre nosotros no precedio enojo por do se ouiesse de seguir la dicha question. Lo otro porque al tiẽpo q̃ el dicho aduerso dize auerle herido enla plaça mayor desta ciudad, estaua yo en la Vega, y conforme a la distancia del lugar en vn mismo tiempo, esta claro estar yo sin culpa, y ser impossible auerle yo herido. Lo otro porque caso no confessado que yo huuiera cometido el dicho delicto, y que contra mi se prouara, hazer lo hia para mi propria y necessaria defensa, con la moderacion requerida del derecho porque el dicho Ticio o seria el aggressor, y el me acometeria primero para me matar, de tal suerte que para defender mi vida seria necessario el yo herirle. Lo otro porque el dicho Ticio me perdono, y remitio el derecho que contra mi podia tener por razon de la dicha question. Lo otro porque en loque toca a la estimacion de la injuria, daños de manquedad, y cura quel dicho aduerso pide, no ha lugar: porque en caso negado, que yo huuiera cometido el dicho delicto, la dicha estimacion no se deue hazer en tanta cantidad, attento la calidad de su persona, y lo que podia ganar el dicho aduerso a su officio, que serian treynta ducados cada ano poco mas o menos. Por las quales razones y la que mas en mi fauor haga, a v. m. pido segun de suso pedido tengo, y en lo necessario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto.

¶ Otrosi a v. m. pido, y necessario siendo con el deuido acatamiento requiero las vezes que soy obligado, que pues del processo no resulta culpa alguna contra mi, me mande soltar libremente de la prision en que estoy, o alomenos me mande dar en fiado, y para ello, &c.

Expositio clausularum huius libelli responsorij.

62 Diximus, Por persona de mi procurador, con licencia que para ello tengo, &c. Ista clausula procedit ex his, quæ supra resoluimus circa expositionem primæ clausulæ, libelli accusatoris.

63 Diximus, En que en effecto dize, &c. Ista clausula vsque ibi, lo otro, erit, explicanda iuxta ea, quæ resoluimus in prima parte huius primi tomi, in septimo Tempore, circa explicationem libelli responsorij rei.

64 Diximus, ni se puede, ni deue de mi presumir, por ser muy buen Christiano, &c. Ista clausula apponitur ad effe-

ctum, quod si contra accusatum sint aliqua indicia leuia, & præsumptiones minus idoneæ ad torturam, per eam
65 purgentur: quia semel bonus semper præsumitur bonus, iuxta text. in cap. miramur. 61. distinctione. & in cap. mandata. & in capit. fina. de præsumptio-
66 nibus. Et similiter nobilis honoratus non præsumitur aliquid mali facere, argumento text. in. l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re militari. & in. l. 2. titulo. 9.
67 part. 2. & faciunt quæ Doctores notant in capit. de multa. de præbendis. & in. l. nobiliores. C. de commertijs, & mercatoribus. quæ tamen præsumptiones sunt iuris solùm modo, secundum glossam in regula semel malus. de regulis iuris. lib. 6. & ita per probationem in contrarium adductam cessant, ac ideo accusatus tenetur eas allegare, articulare, & probare, vt in pristinum statum reponatur, vt probatur in cap. illud. de præsumptionibus. & in capit. inquisitionis. & in capit. qualiter & quando. el segundo, de accusationibus & praxis huius clausulæ ortum habuit ex Angelo de maleficijs. versic. fama publica. Et de ista clausula vide omninò Iul. Clarum lib. 5. sententiarum. §. fin. quæst. 60. num. 23. & in quæstione. 21. num. 1.

68. Diximus, Lo otro porque al tiempo que el dicho aduerso. &c. Ista clausula apponitur ad probandam exceptionem negatiuam loco & tempore coarctatam, iuxta text. in capit. 3. loco de probationibus. & notat gloss. capit. bona. verbo, facti naturam. de electione. & probatur in. l. 1. & 2. titulo. 14. part. 3. & resoluit Lanfrancus de Oria. in capit. quoniam contra falsam. de probationibus. Et si locus vbi reus accusatus dicit, se fuisse tempore commissi delicti, is parum abesset à loco commissi delicti, ita quod tempo-
69 re illo potuisset ire, & redire, tunc accusatus dicere debet, quod continue per totum id tempus quo accusator dixit, commissum fuisse delictum in illo loco accusatus fuit, nec vnquam ab eo recessit, secundum Ioannem Andream & alios in capi. ex tenore de testibus. Bald. in. l. optimam. C. de contrahenda & committenda stipulatione. & glossam. in. §. item verborum. verbo, quo. Institutis.
70 de inutilibus stipulationibus. Sed si locus commissi delicti multum distaret à loco vbi accusatus tempore illo fuerat, ita quod nullo modo tempore illo accusatus posset ibi adesse, tunc necesse non est, quod reus dicat se continue toto tempore illo fuisse in alio loco, secundum Albericum & Bald. in dict. l. optimam. & AEgidium Bosium in praxi criminali. tit. de defensionibus reorum. num. 24.

71 Diximus, Lo otro porque caso no confessado, que yo huuiera cometido el dicho delicto, hazerlo hia para mi propria defensa, &c. Ista clausula apponitur ad denotandum, quod quando deli-
72 ctum commissum fuit ad necessariam defensionem delinquentis, quòd non est punibile, quia defensio iure diuino, naturali, & humano quælibet permissa est, iuxta text. in. l. vt vim. ff. de iustitia & iure. & in. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. in. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad. l. Aquiliam. in. l. 1. C. vnde vi. & in. §. quod vero. Institutis. de iure naturali, gentium & ciuil. & in capit. significasti, el segũdo. versic. si verò. de homicidio. & in Clementina. 1. de homicidio. & vtrobique hanc conclusionem notant Docto. & probat etiam text. in. l. 2. titulo. 8. part. 7. & in. l. 3. & 4. titulo. 23. libro. 8. Recopil. & in ordinatione Lusitanorum libro. 5. titulo. 10. in principio. & pro regula eam ponit Petrus Dueñas in regula. 192. & latè explicat Iulius Clarus libro. 5. receptarum sententiarum. §. homicidium. à
73 numero. 24. quæ in tantum procedit, quod offendens vel occidens clericum ad sui defensionem non incurrit excommunicationem, neque irregularis efficitur, iuxta text. capit. si verò el. 1. versiculo,

culo, si verò. de sententia excommunicationis. & in Clementina. 1. de ho-
74 micidio. & necdum defensio licita est pro se, verum etiam pro rebus suis, & pro consanguineis, & vicinis, iuxta text. in. l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. & in. l. secunda & tertia. ff. de liberali causa. & in. l. si quis in seruitute. ff. de furtis. & in capit. dilecto. de sententia excommunicationis. libro sexto, & in capit. non inferenda. & in capit. fortitudo. 23. quæstione. 3. & in capit. error. 83. distinctione. & vltra DD. ibi notat Petrus Dueñas in Regula. 191. Nauarrus in dicto capitulo non inferenda. in fine Manualis Hispani. & in Manuali Latino capitulo. 24. à numero. 15. &
75 Iulius Clarus, vbi suprà. Quæ defensio permissa est cum moderamine inculpatæ tutelæ, iuxta text. in. l. 1. C. vnde vi. hoc est quando inuasus esset, ita in periculo vitæ constitutus, quod si non se defenderet, mortem vel iniuriam euadere non posset, iuxta text. in dicta Clementina. 1. de homicidio. & in. l. is, qui aggressorem. versic. in discrimine vitæ constitutus. C. de siccarijs. &
76 notat glossa magistra in. l. 1. C. vnde vi. Et dicitur quis in discrimine vitæ constitutus eo ipso quod videret aduersarium ad se venientem armatum cum gladio euaginato, nec tenetur expectare quod prius ab eo percutiatur, vel offendatur, iuxta glossam in dicta. l. 1. & notat Petrus Dueñas cum pluribus in dicta regula. 192. limitatione. 1. & Iulius Clarus in dicto. §. homicidium. numero. 33.

77 Aduerte tamen, quod si inuasus modum defensionis excedat, puniri non debet pœna ordinaria, sed mitius propter excessum, quia non videtur fuisse in tanta culpa qui iustum dolorem temperare non potuit, argumen-
78 to text. in. l. si adulterium. §. imperatores. ff. de adulterijs. Et facit, quia ignoscendum est ei, qui prouocatus voluit vlcisci, iuxta text. in. l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de Bonis libertorum. Facit etiam quia imputandum est aggressori, qui causam delicti præbuit, vt in. l. quoniam multa. C. ad. l. Iuliam. de vi. Facit etiam quia
79 homo intenso dolore promotus, non est in plenitudine intellectus, secundum Bald. columna final. Iasson columna. 2. Decium columna. 4. Fortunium Gartiam. columna. 3. numero. 8. in dicta. l. vt vim. & Panormita. in capitulo. 1. de iniurijs. & in capit. dilecti de exceptionibus. & Felinum in capitulo significasti. el segundo, de homicidio. & ante eos tenet glossa in capitulo. 1. verbo, Ptopulsandam. in fine. 23. quæstione. 1. & resoluit Antonius Gomez in. 3. tomo Variarum. capit. 3. numero. 24. & Couarruuias in Clementina vnica. 3. parte. §. vnico. numero. 3.
80 de homicidio. Quibus adde, quod si reus in sua confessione negauerit, se delictum illud commisisse, & deinde habita copia processus viderit se de illo delicto conuictum esse, adhuc poterit probare se illud fecisse ad sui defensionem, & erit audiendus secundum Bartolum in. l. nemo ex his. ff. de regulis iuris. cuius opinio communis est, teste Decio in capitul. Pastoralis. numero. 15. in fine. de exceptionibus. Boerio in decisione. 164. numero. 12. & Bosio in praxi criminali in titulo de defensione reorum numero. 4. Et est ratio, quia reus pluribus & diuersis exceptionibus uti potest, vt in regula nemo pluribus. de regulis iuris libro. 6.

81 Et aduerte quod acusatus non debet simpliciter dicere se commisisse delictum ad sui defensionem, sed debet dicere præmittendo negationem eius, vt in libello diximus, ibi, Lo otro porque caso no confessado que yo huuiera cometido el dicho delicto, &c. ita consulit Decius in

cap. cum venerabilis. nu. 20. in fin. de except. est communis opinio ex AEgidio Bosio in practica crimin. titul. de confess. numero. 36. & Iulio Claro lib. 5. sentent. §. finali. quæst. 55. numero. 17. & refert Menoch. libr. secundo de arbitrar. caus. 279. numero. 7. Alioquin si simpliciter diceret, se ad sui defensionē
82 feciſſe, accusator posset acceptare suam confessionem pro illa parte, qua cōfessus fuit delictum, & eam repudiare pro ea parte, qua dixit se ad sui defensionem feciſſe, secundum Bartolum receptum communiter in. l. Aurelius. §. idem. ff. de liberatione legata. & ita cum pluribus resoluit Anto. Gomezius tom. 3. Variarum. capitulo. 3. numero. 26. & Alciat. in Tractatu de præsumptionibus. regula. 3. præsumptione. 39. nume. 7. Bosius in ptaxi criminali. titul. de cōfessione. numer. 19. & Iulius Clarus in dict. q. 55. num. 15. Didac. Perez in. l. 1. tit. 4. lib. 3. ordin. col. 929. & Menoch. lib. 2. de ar-
83 bitr. caus. 93. nu. 37. Non tamen ex hac sola confessione reus erit puniendus pœna ordinaria, sed alia extraordinaria secundum Panor. c. auditis. nu. 32. de præscript. Decium in cap. cum venerabilis. nu. 20. de except. & Antonium Gomezium in dicto capitulo. 3. numer. 26. & Tiraquel. in Tractat. de pœnis temperandis causa. 27. n. 7. Gramma, decisi. 5. numero. 14. Didacum Perez in. l. 1. tit. 4. lib. 3. ordin. col. 932. Menochium lib. 2. de arbit. casu. 279. nu. 6. Iulium Clarum vbi supra. num. 16. & decisionem Pedamontaneam. 60 nu. 9. Alexan. Stiat. in pract. iud. cap. 20. numer. 42. Quidquid contrarium resoluat Socinus in. l. non vtique ff. de except. & aliter contra Panormit. & Socinum resoluat Dominus Franciscus à Sarmiento libr. 1. Selectarum. cap. 1. num. 11. & 12. ac proinde ad vitandas has contrarietates optima erit suprà dicta cautela, vt præmissa conditione, protestatione, vel negatione, ex qua mendacium non inferatur, reus dicat ad sui defensionem commisisse, tunc enim ex tali confessione cuitabit torturam, & mortem, vt notat Panormitanus in dicto capitulo, auditis. columna penultima. Alexander de Imola. in. l. non solum. §. sciendum. columna prima. ff. de operis noui nuntiatione. Hippolytus in singul. 185. Iaſſ. in dicta. l. vt vim, columna prima & secunda. & Rebufus in repetitione. l. Diuus. ff. ad Senatusconsult. Syllaniān. super gloss. 1. numer. 53.

84 Aduerte etiam, quòd ad probandam hanc defensionem admittuntur coniecturæ, & aliæ probationes præsumptæ, & testes familiares & consanguinei, vt cum communi doctorum resoluit Anton. Gomezius in dicto capitulo. 3. numero. 27.

Diximus, Lo otro porque el dicho Ticio me perdono y remitio, &c. Ista clausula appolita fuit ad excusandum
85 se reum à pœna delicti, quia iniuria priuata per pactum remittitur, iuxta text. in. l. si tibi decem. §. primo. ff. de pactis. & in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. eodem. & in. l. non solum. §. 1. ff. de in-
86 iurijs, & an tunc iudex ex officio procedere possit aduersus delinquentem, resoluit Anton. Gomez in tertio tomo capitul. primo. numero decimo, & capitul. tertio. numero. 55. & Dominus Antonius Menesius in. l. transigere à numero. 41. C. de transactionibus.

87 Quinimo in omnibus criminibus capitalibus pœnam sanguinis ingerentibus, excepto crimine adulterij transactio licita est, iuxta text. in. l. transigere. C. de transactionibus. & in. l. 21. titulo primo. part. 7. Et an tunc facta transactione iudex ex officio pceredere possit, resoluunt Anto. Gom. & Dominus
88 Menes. vbi suprà. Et est aduertendum, quòd si offensus remittat simpliciter iniuriā sibi illatam, non ex eo censetur remisisse damna, expensas & interesse, secundum Baldum in dicta. l. si tibi decem

cem. §. 1. & ibi Alexan. numero. 2. & Panormit. & omnes communiter in capitulo. 1. de iniurijs. & Iaſ. in. l. 1. numero 16. ff. de pactis.

89 Diximus in fine libelli, Alomenos dar en fiado, &c. Pro cuius explicatione resolue, quòd quotiescunque ex delicto venit imponenda pœna pecuniaria, & non corporalis, reus poterit relaxari à carceribus sub fideiussoribus, vt
90 in. l. 1. §. Diuus. ff. de custodia reorum. & ibi communiter DD. & in. l. eos. la 1. §. super his. C. de appellationibus. & in. l. 10. titul. 29. part. 7. Fallit tamen hoc in casu legis. 2. titul. 10. libro. 8. Recopil. & in casu. l. 1. & 2. titul. 7. libro. 8. Recopil. & in casu. l. 5. titul. 4. libro. 8. Recopil. At verò si pœna corporalis imponenda sit, tunc sub fideiussoribus relaxari non potest, vt in. l. 3. ff. de custodia reorum, & resoluit Suar. in allegatione de fideiussore in causa criminali. numero. 13. Hippolytus in practica criminali. §. attingam. numero, 1. cum sequentibus. Bosius in practica criminali. titulo de incarcerato fideiussoribus relaxando. numero. 1. Antonius Gom. in. 3. tomo. capitulo. 9. numero. 8. & probatur in. l. 16. titul. 1. part. 7. & ibi Gregorius Lupus. verbo, Sobre fiador. Et quotiescunque constiterit de innocentia rei, po-
91 terit sub fideiussoribus relaxari, quinimo & absque eis, iuxta text. in dicta. l. 1. ff.
92 de custodia reorum. & constare hoc poterit facta publicatione testium, vt in. l. 2. in fine. C. de exibendis reis. & notat Bald. in. l. sed si is. C. de in ius vocando. Alexand. in additionibus ad Barto. in. l. 1. ff. de custodia reorum. colum. 2. Rodericus Suarez in allegatione de fideiussore in causa criminali. numero. 26. & Hippolyt. in dicto. §. attingam. numero. 16. & Anto. Gom. in dicto capit. 9. nume. 7. ac ideo in dicto libello prædi-
93 cta clausula fuit apposita. Et aduerte, quòd si in casibus, in quibus reus potest sub fideiussoribus relaxari, iudex nolit eum relaxare, irrogat ei iniuriam, & in syndicatu tenebitur actione iniuriarum, iuxta text. in. l. si verò pro condemnato. §. 1. ff. qui satisdare cogantur. Et ita firmat Ange. in tractatu de maleficijs. verbo, prò quibus Antonius fideiusit. & in versic. & nota quod si aliquis, & Hippolytus in dict. §. attingam. num. 17.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 *Libelli responsory rei danda est accusatori copia vt intra certum tempus respondeat: & vtraq; parte replicante concludendū ad probationē.*

2 *In causis criminalibus breuiores termini arbitrio iudicis præstandi sunt quā in ciuilibus.*

3 *In criminalibus causis etiam feriatis diebus procedendum.*

§. 7. De replica accusatoris & duplica rei.

POstquam prædictus libellus responsorius rei fuerit porrectus, iudex præcipit eius copiam exhiberi accusatori, & quod intra certum tē pus respondeat, & tunc vtraque pars allegat cum replica & duplica, & concluditur ad probationem. Circa quæ obseruanda omnia resoluta suprà in prima parte huius primi tomi, in septimo Tempore, circa explicationem libellorum replicationis & duplicationis. Et aduer-
2 te, quod licet in criminalibus procedatur ad instar causarum ciuilium, vt in. l. absentem. ff. de pœnis. tamen termini breuiores in criminalibus arbitrio iudicis debēt assignari, & in eis potest proce-
3 di die-

di diebus feriatis, cùm causa incarceratorum sit pia, vt supra diximus, & firmat Romanus singulari. 694.

Ex. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 *IVdex recipit partes ad probationem pro lata sentẽtia interlocutoria, postquam ab eis conclusum est: & intra terminum ab eo assignatum interrogatoria adducenda sunt.*

2 *Interrogatoria in criminalibus solummodo ex parte accusatoris, aut fisci propositionibus ponuntur reo, quibus respondebit, ex eius tamen parte nullæ positiones recipiendæ de consuetudine.*

§. 8. De sententia interlocutoria ad probandum, & de termino probatorio.

1 QVoquam conclusum est per partes, iudex profert sententiam interlocutoriam, qua recipit partes ad probationem, eodem modo quo diximus suprà in prima parte huius primi tomi, in octauo Tempore, & infrà terminum assignatum à iudice in hac sententia, partes producunt sua interrogatoria eodem pacto, quo diximus in dicto octauo tempore. Et licet in causis ciuilibus vnaquæq; pars ponat suum interrogatorium pro positionibus alteri, vt resoluimus in dicto octauo Tempore. Tamen in causis criminalibus solummodo respectu accusatoris, vel fisci positiones ponuntur reo, quibus respondere cogitur: ex parte verò rei accusati positiones non ponuntur accusatori vel fisco, & ita de consuetudine obseruari firmat Iulius Clarus libr. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 45. numero. 4. Deinde in prædicto termino probatorio vtraque pars producit suos testes, qui debent iurare & examinari in termino dicto, vt diximus in dict. octauo Tempore. 2 Testes tamen in his causis criminalibus ipsi iudici sunt producendi, & iuramentum præstare, & ab eo debent examinari, nec ipse poterit tabellioni, vel alteri hoc committere, vt resoluimus suprà in ista. 5. parte. c. 3. §. 1. post num. 10. Et probat etiam. l. 26. tit. 16. part. 3. & vltrà ea quæ ibi allegauimus in isto articulo est videndus Alexand. de Imol. in. l. si quis autem. C. de testa. num. 2. cum sequentibus. & Alexan. Scaticus in pract. iudiciaria. cap. 16. à nu. 4. vbi plura congerit.

Ex. §. Nono.

SVMMARIA.

1 *TEstes examinati in summario iuditio reproducendi sunt in plenario vt fidem faciant.*

2 *Quia testes in summaria recepti sunt parte non citata: & ante litem contesta. non probant in iudicio plenario absque noua reproductione.*

3 *Etiam si delinquentis consensus interueniat, non probant testes recepti in summaria nisi verè ratificentur, & repetantur in summario iudicio.*

4 *Reus in criminalibus non potest renũtiare suis probationibus, & defensionibus, quia tendit in præiudicium personæ.*

5 *Quæ sunt de substantialibus iudicij cõsensu partium tolli nequeunt.*

6 *Quando*

6 *Quando ex delicto pœna pecuniaria, vel alia quæ non irroget infamiã imnẽda venit, reus suis defensionibus renuntiare potest, & habere testes pro reproductis, & ratificatis, secus si alia pœna.*

7 *Reus in quacunque litis parte vsque ad realem executionem sententiæ innocentiam suam probare nõ prohibetur.*

§. 9. De repetitione, & ratificatione testium.

ACcusator diligenter aduertere debet, quod in termino probatorio faciat reproducere testes, in summaria informatione examinatos: & quòd ratificentur in plenario iudicio, alioquin fidem non faciunt in iudicio plenario, secundum Angelum in Tractatu de maleficijs. verbo, Fama publica. Bartol. in. l. fin. ff. de quæstionibus. Panormitanum post Innocentium in capit. bonæ. el. 1. Hippolytum in practica criminali. §. nunc videndum, numero. 29. Folerium in practica criminali. prima parte secundæ partis in Rubrica demum repetantur testes, numero. 1. 2 Et est ratio, quia testes in summaria informatione fuerunt recepti parte aduersa non citata, ac ideo fidem non faciunt, iuxta text. in cap. 2. de testibus, & quia recepti fuerunt ante litem contestatam, iuxta tex. in cap. 1. & in cap. quoniam frequenter in principio. vt lite non contestata, nec sufficit, si consensu. & approbatione delinquentis, testes in summaria informatione recepti habeantur pro productis in plenario iudicio: sed requiritur, quod re vera repetantur, & ratificentur in plenario iudicio. Et ratio 4 est, quia reus non potest in causis criminalibus renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio sibi assignato, iuxta glos. singularem in. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. verbo, cum liceat. Nam huiusmodi renuntiatio non valet, cum tendat in præiudicium personæ, vel status, argumento text. in. l. liber homo. ff. ad. l. Aquiliam. & in. l. Cornelia. §. fin. ff. de siccarijs. Et hanc opinionem in proprijs terminis tenet Auend. in responso. 11. numero. 5. & Ioann. Redin. in lib. de maiestate principis in parte, sed per legitimos calumniantium limites. numero. 114. & Dueñas in Regula. 23. limitatione. 1. Ex alia ratione, scilicet, quia cum prædicti testes in summario iudicio, recepti fuerint ante litem non contestatam, & sic in casu non permisso attestationes eorum inualidæ consensu partium validari non potuerunt secundum Baldum in. l. 1. ff. de ferijs. & in Authentic. si quis in aliquo. C. de eedo. Nam litis contestatio. & similes actus 5 sunt de substantialibus iudicij, ac ideo cõsensu partium tolli non possunt, secundum glos. in capit. de causis. de officio delegati. Et eandem opinionem sequitur eam dicens communiter receptam Antonius Gomez in. 3. tomo. Variarum. capitulo. 13. numero. 33. & Rojas in singulari. 203. in medio: quæ opinio vera est, quando ex tali delicto veniret impo 6 nenda pœna corporalis, aut infamiæ. Cæterum si esset imponenda pœna pecuniaria, vel alia, non irrogans infamiam, reus bene poterit renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio, habereque testes pro reproductis & ratificatis, secundum Ioannem de Imola in l. custodias. ff. de publicis iudicijs. quem sequuntur Ioan. Redin. & Anto. Gom. vbi supra. Qui testes recepti & examinati in summario iudicio, ne postea in isto plenario varient, & vacillent, possunt se ad primam depositionem referre, & iudici petere primam attestationẽ sibi exhiberi. ita docet Bar. in. l. eos qui, numer. 6. ff. de falsis. Bal. in. l. iusiurandi. C. de test. numero. 3. Hippolytus

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l. ex libro homine. à numero. 13. ff. de quæstionibus. Alexand. in consil. 56. columna. 2. n. 2. volumine. 2. & quotidie, ita in praxi obseruatur. Baldus tamen in. l. fin. num. 7. C. de testibus. tenet quod testis iterato deponens debet in repetitione ad extensum, & clare deponere, nec sufficit se ad primam depositionem referre, cuius opinionem pluribus confirmat decisio Pedamontanea. 128. à n. 7. & tandem cõcludit, quod si prior examinatio facta fuit diligenter in iudicio plenario, tunc valebit secunda depositio relatiua ad primam testificationem, & in isto casu intelligit doctrinam Bartoli & Sequacium, si vero prior examinatio facta fuerit in iudicio summario, in quo tanta diligentia adhiberi non solet, tunc secunda examinatio ad extensum fieri debebit, nec sufficiet si testis se referat ad primum testimonium, & in hoc casu intelligit doctrinam Baldi, quæ compositio rationi, & æquitati congrua mihi videtur, & iudicibus consulo quod ita obseruare faciant, quamuis opinionem Bartoli semper vidi obseruari, in praxi. Bene verum est, quod in crimine hæresis testes tenentur iterum in plenario iudicio testificari non exhibito nec ostenso primo testimonio secundum Simancam de institutionibns catho. titulo. 64. numero. 24. vbi citat ad idem Boerium in decisione 108. Sed certe hæc praxis quam dura videtur, ex eo quod si longum interuallũ fluxerit postquam primum testimoniũ dedit, iam illius immemor esset testis: cũ memoria hominis fragilis sit. cap. porrecta. de confir. vtil. vel inutil. cap. præterea. 23. distinctione. tamen cum causa hæresis, super qua testimonium præstitum fuit, sit res, tam memorabilis, & ardua, non facile obliuioni tradi potest: ac proinde vt rectiùs intelligi possit, an vera vel falsa fuerint testificata prædicta praxis obtinuit. Erit tamen tunc tutum consilium, quod testes protestẽtur, quod si apparuerit se aliter in prima attestatione dixisse, quam in ista, quod ex tunc istud testimonium reducant ad illud, cũ tunc temporis magis memores huius rei essent, & hoc consilium tradit Bart. in dicta. l. eos. & Menochius in libr. 2. de arbitrar. censur. 2. casu. 109. numero. 13.

7 Aduerte tamen quod reus poterit probare suam innocentiam, & defensionem in qualibet parte litis vsque ad realem executionem sententiæ, vt eleganter resoluit Antonius Gomez omnino videndus. in. 3. tomo. Variarum. cap. 13. numer. 33.

Ex. §. Decimo.

SVMMARIA.

1 *Lapso termino probatorio est facienda publicatio testium.*

2 *Publicatis attestationibus probationes partium excluduntur, & amplius nõ admittuntur.*

3 *In causis criminalibus iudex ex suo officio poterit recipere probationes quascunque etiam publicatis attestationibus, et causa concluſa.*

4 *Ad instantiam accusatoris non poterit iudex post conclusionem in causa probationes alias admittere.*

5 *Admittuntur probationes etiam post lapsum termini probatorij, et post cõclusum in causa ad defensionem et rei innocentiam: etiam postquam renuntiatum fuerit termino probatorio ex parte rei.*

6 *Etiam post sententiam diffinitiuam admittitur reus ad probandam suam innocentiam, quando de ea per euidentiam facti constare poterit.*

7 *Licet iudex non possit de iure reuocare sententiam suam, tamen quando eidẽ constet de innocentia rei, debet in eius executione supersedere, et principi rescribere: quod secus est de iure regio, iuxta quod sententia reuocari poterit in consulto principe.*

§. 10. De publicatione testium.

1 LApso termino probatorio publicatio testium faciẽda erit eodem modo, quo diximus in prima parte huius primi tomi, in fine octaui temporis.

2 Et licet ibi resoluimus, per prædictam publicationem probationes vtriusque partis excludi. & non posse amplius admitti, de qua regula vltra ibi posita est videndus Socinus in regula. 498. & Ioann. Matiençø in dialogo relatorum. 3. part. cap. 46. tamen in causis criminalibus iudex ex officio ad offensam & punitionem rei, etiam post publicationem testium, & conclusionem in causa ad definitiuam sententiam, potest testes & omnes alias probationes recipere, secundum Barto. in. l. 1. §. si quis vltro. columna. 1. ff. de quæstionibus. & eundem Barto. in. l. vnius. §. 1. ff. eodem titul. Salicetum in Authentica: at qui semel. C. de probationibus. Hippolytum in practica criminali. §. sequens numer. 7. & Anto. Gom. in. 3. tomo. Variarum. cap. 13. num. 34. & hanc testatur communem opinionem Iul. Cla. lib. 5.

4 sententiarum. §. fin. quæst. 61. nume. 2. At vero ad instantiam accusatoris hoc minime fieri posset, secundum. DD. vbi supra. Similiter ad defensionem & innocẽtiam rei accusati probandam, testes & probationes admittuntur post lapsum termini probatorij & post publicationẽ testium & conclusionem in causa, iuxta text. in. l. vnius. §. cogniturum. verficulo, quamuis. & ibi glos. ordinari Bart. & alij communiter. Feli. in. capit. cum clamor colum. 3. de testibus. & etiam postquam renuntiatum fuerit à partibus termino probatorio ex parte rei probationes admitti poterunt, secundum glos. singularem in. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis in glossa fina. recepta communiter ex Bald. Paul. & Iaſſ. ibi. & Antoni. Gomez vbi supra. & Rojas in singulari. 40. quinimo ex parte rei testes & probationes admittuntur ad probandam suam innocentiam & defensionem, etiã

6 post sententiam diffinitiuam aduersus eum latam, quando per euidentiam facti de eius innocentia constare posset, prouando negatiuam, & ostendendo delictum non fuisse commissum, vt putà probando hominem viuere, quem se interfeciſſe dicebatur, vel quid simile, iuxta text. sic intelligendũ in. l. 1. §. siquis vltro. ff. de quæstionibus. vbi hanc opinionem tenet Bart. & communiter DD. & Salicet. in. l. 2. C. de requirendis reis. numero. 2. & ita illum textum intelligit Antoni. Gom. in dict. capit. 13. numero 33. prope finem vbi satisfacit textui in l. 4. ff. de confessis. qui prædicto intellectui refragari videbatur. Et ibidem resoluit, quod licet de iure communi per textum. in dicto. §. si quis vltro. quando manifestè constat de innocentia rei post sententiam diffinitiuam iudex non possit reuocare prædictam suam sententiam, sed in executione eius debet supersedere, & principi rescribere; tamen attento iure regio per text. in. l. 4. titul. 3. part. 7. iudex bene poterit in tali casu suam sententiam reuocare in consulto principe, & idem firmat Greg. Lup. in dict. l. 4. in verbo, Deue lo quitar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex. §. Vndecimo,

SVMARIA.

1 TEstium publicatione facta, libellus disputationis seu de bien probado porrigendus est.
2 Libellus de bien prouado quomodo concipiendus.
3 Si accusator inspiciat suam intẽtionem plene probatam, concludat in libello, reum diffinitiuè condemnandum: si vero semiplene, ad torturam.

§.11. De disputatione & allegatione vtriusque partis.

1
ACta prædicta publicatione testium, vtraque pars diligenter inspicere debet processum, & tunc libellus disputationis, qui vulgo dicitur, Escripto de bien prouado, porrigendus erit, & in eo repulsæ erunt obijciendæ aduersus personas, & dicta testium. Circa quæ omnia erunt obseruanda, quæ resoluimus in prima parte huius primi tomi, in nono tempore: qui libellus concipiendus erit forma de qua ibi diximus, mutatis mutandis. Et est aduertendum, quod accusator inspicere debet, an sua intentio sit plene probata: quo casu in tali libello concludere debet, quod reus definitiuè condemnetur ad pœnam delicti. At vero si accusator inspexerit suam intentionem, nõ esse plene probatam, tunc in illo libello concludere, debet quod reus ad torturam condemnetur.

Ex. §. Duodecimo.

SVMARIA.

1 PVblicatis attestationibus, si semiplene constet de delicto peti debet reus condemnari ad torturam, quæ ante publicationem testium adhiberi non debet.
2 Ante publicationem testium non potest constare de meritis causæ.
3 Forma concludendi quod reus condemnetur ad torturam Hispano sermone concepta.
4 Quare apponatur clausula, Y caso no confessado que no aya para ello bastãte prouança.
5 Torturæ locus non est, delicto legitime probato.
6 Semiplene delicto probato, vel aliquo indicio habito torturæ locus est.
7 Tortura inuenta in subsidium probationum.
8 Si legitime probato crimine reus torqueatur, iudex tenetur in syndicatu ad damna, & interesse.
9 Rejcitur opinio Bald. asserentis reum torqueri posse etiã legitime cõuictum ad effectum vt confiteatur delictum, & appellationi locus non sit, quia cõuict⁹ & cõfessus nõ auditur appellãs.
10 Reum, qui legitime conuictus torturæ adhuc traditur, & neget, puniendũ & legitimas probationes non elidi verius resoluitur. Et vnde orta praxis quod in sententia torturæ potest etiam iudex, legitimas probationes contra reũ in suo robore remanere velle.
11 Clausula. V. m. mande poner y ponga. quare apposita.

12 Reum

12 Reum absque petitione partis torqueri posse verius resoluitur.
13 Clausula, Reyterando se la tantas vezes, &c. quare apposita.
14 Si reus non fuerit sufficienter tortus, iterum torquendus.
15 Etiam reus sufficienter tortus torquendus est: si primæ torturæ indicia vrgẽtissima sint, secundum veriorem contra magis communem opinionem.
16 Tortura repetẽda ꝓpter noua indicia.
17 Tortura iteratur si in ratificatione suæ confessionis reus neget.
18 Torturæ etiam tertio subdi poterit, qui in prima ratificatione negans, et secundo tortus etiam negauerit.
19 Tortura quarta non est adhibẽda, etiã si reus in tertia confessus in ratificatione negauerit.
20 Vltra tertiam torturam non est procedendum, nec vltra secũdam secundũ Simancam.
21 Tortura bis iterari potest post primam de iure regio in criminibus proditionis, falsæ montæ, furti, et rapinæ: in alijs semel tantùm.
22 Si reus in tortura negauerit, vel nõ perseuerauerit in confessone diffinitiuè absoluendus est, vel ratione indiciorũ extraordinariè puniendus.
23 Clausula, Hasta que lo confiesse, y enel se ratifique, quare posita.
24 Confessio facta in tortura non sufficit nisi post eam ratificetur et duret.
25 Torturam legitima indicia præcedere, et perseuerantia confessionis subsequi debet.
26 Perseuerãtia post torturam opus esse, quanuis ante eam extra iudiciũ reus crimen confessus sit verius est.
27 Ratificatio cõfessionis in tortura facta post viginti quatuor horas fieri debet.
28 Inquisitores ratificationẽ vsq; in tertiũ diem differunt, & benignius apparet
29 Si dolor tormentorum duret ratificatio eorum metu facta præsumeretur.
30 Porrecti libelli petitionis torturæ copia reo exhibẽda est, vt intra certum tempus eidem respondeat.
31 Libellus allegationis ex parte rei sermone Hispano conceptus.
32 Clausula, Attenta la calidad de la causa, quare apposita.
33 Reum non torquendum nisi in graui, & atroci causa.
34 Causæ graues & atroces quæ dicantur remissiuè.
35 Clausula, Ay indicio bastãte para ello, &c. quare apposita.
36 Reum non torquendum absque sufficientibus indicijs.
37 Indicia legitima, & sufficientia quæ dicantur, remissiuè.
38 Clausula, Ni que sufficientemente este prouado, quare posita.
39 Indicia probanda legitimè per vnum testem deponentem per actum visus de ipso facto, & delicto.
40 Testis probans indicia omni exceptione maior debet esse,
41 Testis deponens de indicio remoto non sufficit vnus, sed duobus opus est qui omni exceptione maiores sint.
42 Clausula, Por ser como soy hijo dalgo, &c. quare apponatur.
43 Quilibet torqueri potest qui non reperitur prohibitus.
44 Nobilis torqueri non potest.

45 Impubes

45 *Impubres torqueri non potest.*
46 *Senex decrepitus non potest torqueri.*
47 *Miles & doctor torqueri nequeunt, nec decurio.*
48 *Mulier prægnans, & aliæ plures personæ tor queri non possunt.*
49 *Clericum contra quem infamia, & indicia insurgunt torquendum esse, cõmunis opinio obseruat: quam in praxi non seruari Iul. Clar. asserit. Et sufficere sola indicia tenet cum alijs quos refert autor.*
50 *Qui in crimine læsæ maiestatis torqueri possunt, & in crimine hæresis torqueri poterunt: ideo minores viginti quinque annis propter suspicionẽ hæresis torquentur, et minores quatuor decim annis terreri possunt.*
51 *Personæ priuilegiatæ ne torqueantur terreri possunt.*
52 *Clausula, Para la determinacion, &c. quæ apponitur in fine libelli, quare apponatur.*
53 *Iudex recusatus in criminalibus in foro seculari de iure regio associatur duobus decurionibus habentibus assessorem, qui per consistorium nominantur qui omnes simul procedunt in causa vsque ad sententiam inclusiuè.*
54 *Si iudex recusatus in causa criminali dissentit ab assessore decurionum, qui sibi assotiantur, requirũt eum ipsi vt se componat, aliàs proferãt sententiã cum suo assessore: et aditur superior.*
55 *Votum decurionũ qui in criminalibus recusato iudici iungantur, non prænalet eius voto, quia votum eius solius reputatur pro vno, et votum eorum pro vno alio duntaxat.*
56 *Si votum alicuius ex decurionibus, qui recusato iudici in criminalibus sociantur, concordat cum voto iudicis, eius sententia prænalebit.*
57 *Si in loco recusati iudicis in criminalibus, non sint decuriones, tunc iudex assumit quatuor viros prouidos, inter quos sorte dirimitur, qui duo eorũ in causa procedant cum iudice recusato.*
58 *Porrectis libellis allegationi. ab vtraq; parte: si repulsas contra testes legitimas esse iudex repererit, partes ad probationem recipiet.*
59 *Iudex plura obseruare debet, priusquã ad torturã deueniat: et quæ remissiuè.*
60 *Iudex ad torturã deuenire volẽs Deũ ante oculos habeat: & neminem torqueat priusquã id iura fieri permittãt*
61 *Qui torserit extra casum à iure expressum propter imperitiam, tenetur læso reo vtroque in foro pro modo damni & culpæ satisfacere.*
62 *Iudex qui dolo malo hominem torserit, arbitrio iudicis seuerius puniendus.*
63 *Iudex qui dolo malo hominem torserit qui moriatur, vel membrum amittat: Simile pœnã de iure regio patietur vel maiorẽ, attẽta qualitate eius, et torti.*
64 *Si tortus dolo malo, nec vitam, nec mẽbrum amittat, arbitraria pœna iudex puniendus erit.*
65 *Iudex quibusdam attentis adhibere debet torturam, ita vt tortus illæsus à morte et membri alicuius amissione remaneat.*
66 *Iudices cauere debent ab exquisitis tormentorum speciebus: illæ nanq; et non vsitatæ imponendæ sunt propter crimen læsæ maiest. homicidij, parricidij, &*

dij, & similia atrocia crimina.
67 *Propter atrociora crimina acerrima indagatio facienda.*
68 *Quæ tormenta in his Hispaniarum regnis magis in vsu sint, commemerãtur.*
69 *Forma pronuntiandi sententiam torturæ aquæ & funium, concepta Hispano sermone.*
70 *Forma sentẽtiæ torturæ de garrucha.*
71 *Forma sententiæ torturæ de ladrillo y sueño Hispano modo.*
72 *Practica torquendi Italo modo, torturæ del sueño y tablillas.*
73 *Pratica torturæ de tablillas.*
74 *Iudices aliquando suis in sententijs non explicant genus tormenti, nec eius qualitatem, sed simpliciter reum condemnant modum sibi reseruando.*
75 *Modus proferendi sententiã torturæ genere eius nõ expresso, nec quantitate.*
76 *Pesquisitores communiter vtũtur forma sententiæ torturæ quæ non explicet modum, nec eius quantitatem.*
77 *Ordinarij iudices primo & secundo genere tormentorum quæ suprà retulimus magis frequenter vtuntur.*
78 *Sententia torturæ lata, statim reo maiori intimanda, minori verò cum eius curatore intimanda est.*
79 *Reus qui in sententia torturæ senserit se grauatum appellare poterit ab ea.*
80 *Appellationi interpositæ à sententia torturæ deferendum: nisi fuerit manifestè friuola.*
81 *Sententiam torturæ non exequetur iudex, priusquam à iudice superiore cõfirmata fuerit, vel ab ea interposita appellatio friuola declaretur.*
82 *Si reus sententiæ torturæ acquieuerit, vel ea fuerit per superiorem cõfirmata, vel tanquam friuola reiecta, iudex debet præcipere ducere reum ad locũ destinatũ corã se, tabellioẽ et tortore.*
83 *Iudex caueat ne tempore torturæ, procurator, aduocatus, vel alij adsint.*
84 *In alijs regnis delinquẽtes publicè torquentur in hisce Hispaniarũ non sed secreto.*
85 *Tortura inchoanda ab eo qui ex delinquentibus minor sit ætate vel à creato in delitijs.*
86 *Ab eo, qui paruæ ætatis est, & qui in delitijs vixit citius veritatem eruendam per torturam.*
87 *A filio prius incipere debet tortura, quam ab eius patre.*
88 *Tortura prius à fœmina quam à masculo incipienda.*
89 *Tortura inter pares à magis suspecto ineunda.*
90 *Torquendus ex pluribus ab eis separãdus, cuius dicta in scriptis redigenda sunt eisdem verbis quibus protulit.*
91 *Iudex benignè admoneat torquendum vt veritatem confiteatur absque tormentis sibi paratis: alioquin protestetur iudex vt hic, & omnia in scriptis redigi faciat.*
92 *Torquẽdus generaliter, & non specialiter & designatiuè est interrogãdus.*
93 *Forma executionis sententiæ torturæ sermone Hispano concepta.*
94 *Forma ratificationis torturæ.*
95 *Conuicto aut confesso reo proferre debet iudex cõdemnatoriã sententiã ex primẽdo pœnam, quam reus passurus est, vt praxis obseruat.*
96 *De iure sufficit quod iudex pronũtiet*

delictum

delictum commissum: quamuis eius pœnam taceat, tunc enim ea imposita censetur, quæ iure decreta est.

97 *Iudex pœnam ordinariam à iure impositam ex causa temperare valet.*

98 *Iudex in prolatione sententiæ quid præ oculis habere debet.*

99 *Iudex pronior ad lenitatem, quam ad seueritatem esse debet.*

100 *Iudex in dubijs absoluat potius quam reum condemnet.*

101 *Iudex maiorem honorem consequitur ex absoluendo, quam condemnando.*

102 *Iudex in condemnando minorem pœnam eligat.*

103 *Versus quidã qui clemẽtiam suadent.*

104 *Iudici satius est in misericordia peccare, quam in seueritate.*

105 *Iudex dolose condemnans qua pœna puniendus.*

106 *De iure regio iudex dolose condemnans puniendus eadem pœna, qua delinquentem puniuit.*

107 *Iudex qui ignorantia iratus condemnauerit reum & modum excesserit pœna arbitraria puniendus.*

108 *Forma sententiæ diffinitiuæ condemnatoriæ in criminalibus.*

109 *Iudex imponere potest pœnam exilij, quam si delinquens nõ obseruauerit tẽpus quod supererit duplicandum erit.*

110 *Iudex qui pœnam exilij ad decennium imposuit, si reus eam non obseruauerit, exilium perpetuabit.*

111 *Si reo imposita fuerit perpetua pœna exilij, quam non seruauerit mortis pœna puniendus erit.*

112 *Iudex qui reum condemnauit in pœna exilij ad tempus, censetur eum ad decẽnium condemnasse: si vero eum cõdemnauit nulla temporis mentione facta, vt condemno in pœna exilij, censetur reus exul factus perpetuo.*

113 *Exilium debet esse continuum, & nõ interpolatum.*

114 *Materia exilij vbi videnda.*

115 *Clausula posita in sentẽtia condemnatoria, videlicet, pague dentro de nueue dias, quare posita.*

116 *Condẽnatus in pecunia in ciuilibus habet quatuor mẽses vt soluat: in criminalibus autem terminus arbitrio iudicis relinquitur.*

117 *Terminus quo quis debet in criminalibus pecuniariam pœnam soluere de consuetudine decem dierum est.*

118 *Reus condemnatus ad pecuniam, si inopia laboret, & eam non valeat soluere incorpore eam luat.*

119 *Reus qui pecuniam in qua condemnatus est soluere non valet. nec cessionem bonorum facere poterit, siue pœna fuerit imposita pro vindicta delicti, siue pro satisfactione dãni illati.*

120 *Hodie de iure regio damnatus ad pecuniam pro vera damni æstimatione, qua soluere non potest, poterit vti beneficio cessionis bonorum, secus si illa pecunia soluenda sit pro vindicta publica delicti: quia tunc corpore luet condemnatus.*

121 *Commutatio pœna pecuniariæ in corporalem fieri non debet, si pars cui illa venit applicanda in parte vel in totum non consentiat.*

122 *Pecuniaria pœna non commutatur in corporalem priuato accusatore, cui venit applicanda non consentiente: secus si fisco applicetur: quo renitente commutatio fit.*

123 *Commutatio pœnæ pecuniariæ fit etiã si reus in vno dumtaxat nummo contumaciter deficiat à solutione.*

124 *Cõmutatio pecuniariæ pœnæ in corporalem non faciẽda, qñ reus esset soluẽdo, et malet corporalem subire pœnã.*

125 *Forma sentẽtiæ diffinitiue vbi imponitur pœna mortis, concepta semone Hispano.*

126 *Sententiæ condemnatoriæ statim reis intimandæ per tabellionem, & etiam executioni mandandæ.*

127 *Sententiæ condemnatoriæ delinquentium ita demum mandandæ executioni si in rem iudicatam trasiuerint, idque de iure, de consuetudine tñ statim executio earum facienda quacunque appellatione non abstante.*

128 *Consuetudine propter quam in criminalibus sententiæ statim non obstante appellatione exequentur intelligit Iul. Clar. in casibus, in quibus non licet appellare: secus vbi appellationi deferre debet iudex.*

129 *Sententiæ condemnatoriæ exequendæ præterquam in casibus, in quibus executio earum impediri suspendiue potest: qui duodecim sunt.*

130 *Executio sententiæ condemnatoriæ facienda in casibus, in quibus appellationi locus non est: qui plures sunt vt hic remissiuè.*

131 *Admonitio autoris, vt iudices procliues & faciles sint ad reorum appellationes admittendas.*

132 *Reus criminis iuste appellãs, interim non soluendus, sed remittendus ad superiorẽ cum custodibus suis expẽsis.*

133 *Executio sententiæ corporalis publice de die, & non de nocte faciẽda, & in loco ad id deputato.*

134 *Propter criminum grauitatem solet executio condemnatoriæ sentẽtiæ eorum fieri in locis, vbi cõmissa fuerint.*

§. 12. De tortura reorum.

1 SI accusator post publicationẽ testium factã inspexerit suã intẽtionem & accusationẽ nõ esse plene probatam, tunc in cõclusione libelli allegationis, vel segregatim petere debebit, reũ condẽnandum esse ad tortu-

2 ram, quæ post publicationẽ testiũ adhiberi debet: nã antea liquere, & cõstare non potest de meritis causæ, secundum Bartolũ in l. vnius. §. reus. ff. de quæstionibus. n. 1. Bald. in l. milites. C. de quæstionibus. Salicetũ. in l. fi. C. eodem tit. & Anto. Gomez in 3. tomo Variarum. c. 13. n. 19. Quæ petitio torturæ faciẽda erit forma sequẽti. Postquã enim accusator in suo libelio allegationis dixerit suã intentionẽ bene probatam, & intentionem rei male probatam esse, obieceritque repulsas contra personas & dicta testium rei in prædicto libello debet concludere hac forma.

3 ¶ Porende a v. m. pido condẽmne al dicho aduerso diffinitiuamente a la pena ordinaria del dicho delicto, y a lo de mas que pedido tengo: y caso no confessado [a] que no aya para ello bastante probança v. m. mande ponor, y ponga [b] al dicho aduerso a rigurosa question de tormento, reyterando se la tantas vezes [c] hasta que confiesse el dicho delicto y se ratifique [d] en su confesion, y le hagan las preguntas conforme

conforme al interrogatorio por mi presentado, y las demas que v.m. viere ser necessarias. Y para ello el officio de v.m. imploro, y pido justicia, Y si assi v.m. lo hiziere, hara justicia y lo q̃ deue: en otra manera lo contrario haziendo, contra v.m. y sus bienes y fiadores protesto, lo que en tal caso protestar me conuiene, y pido lo por testimonio.

Expositio huius petitionis torturæ.

a DIximus, Y caso no confessado que no aya para ello bastante prouãça,
4 &c. Ista clausula fuit apposita ad deno-
5 tandũ, quod tortura adhiberi non potest, quando delictum legitimis probationi-
6 bus plene probatum est: sed solum modò quãdo semiplene est probatũ, vel quã do aliquod indicium probatum est: quo casu proprie tortura locum habet, iuxta tex. in l. 1. & totum tit. ff. & C. de quæ-
7 stionibus. quia tortura inuenta fuit in subsidium & defectum probationũ pro
8 veritate eruenda. Alioquin si stantibus legitimis probationibus reus torquere tur, iudex tenetur ei in syndicatu ad damna & interesse, vt probat text. in l. 1. in fine. & in l. edictum. versiculo. 1. & in. 1. Diuus pius. ff. de quæstionibus. & in l. quoties. & in. l. finali. C. de quæstioni
9 bus. & in. l. 1. titulo. 30. part. 7. Quanuis Bald. in. l. obseruare. numero. 9. C. quorum appellationes non recipiantur. teneat legitime conuictum torqueri posse ad hoc, vt delictum confiteatur & non sit locus appellationi. iuxta regu. iuris quæ habet, quod conuictus simul & confessus non auditur appellans, vt probatur in. l. 2. C. quorum appellationes non recipiãtur. & opinioné Bald. ipse Bald. teneat in. l. 1. nu. 9. C. de iuramento calumniæ. & Thomas Grãmaticus nota. 1. colũna. 1. Quam tamen opinionem falsam esse testantur Angel. & Ioã. Ign. in. l. & si certus. ff. ad Sillanianũ. & Aug. in additionibus ad Ang. in Tractatu. de maleficijs. in verbo, Fama publica. quorũ opinionẽ contra Baldũ fatetur communem esse eam sequutus Couarr. in practicis quæstio. ca. 23. nu. 5. quia non est locus tormento vbi de crimine legitimis probationibus constat, vt cõmunis opinio firmat secundum Couarruuiam vbi supra qui resoluit
10 duobus casibus, conuictum torqueri posse. sequitur etiam Iulius Clarus in praxi criminali. §. fi. quæstione. 64. nu. 4. Quinimo si stantibus legitimis probationibus reus torqueretur, & in tortura delictũ negaret, ex tali negatione eneruarẽtur & eliderentur legitimæ probationes aduersus eum receptæ, secundum Hippolytum in dicta. l. edictum. n. 2. & in sua practica criminali. §. nunc videndum. nu. 26. Quã opinionem testatur communem Thomas de Ferrara in cautela. 5. columna. 3. Iulius Clarus vbi supra nu. 7. & num. 43. Ob idque orta fuit praxis, quod iudex in sententia torturæ protestatur, quòd legitimæ probationes contẽtæ in processu aduersus reũ in sua firmitate remaneant. Sed licet prædicta opinio cõmunis sit, cõ traria tamen verior est, imò quod & si stantibus legitimis probationibus reus torqueatur, negetq̃ue delictũ, nec iudex protestetur quod legitimæ probationes in suo robore remaneant, adhuc tamẽ legitimæ probationes non eliduntur, nec eneruãtur, vt contra prædictam communem opinionẽ resoluunt Anto. Gom. in 3 tomo. capitulo. 13. n. 20. Couarruuias in practicis quæstionibus. capitulo. 23. nu. 5. Auẽda. in suo dictionario. verbo, Tormẽto. versiculo. vndecimo. & Villalobos in Antinomia iuris, litera T. num. 12.

11 Dixi-

11 Diximus, V.m. mande poner y ponga, &c. Ista clausula fuit apposita ad denotandum, quòd reus torqueri non potest, nisi ad petitionem partis, iuxt. tex. iũcta gl. in. l. quanuis. la. 1. verb. quæstionibus. C. ad. l. Iuliam de adulterijs. & in. l. quicũque. iuncta gl. verb. oportet. C. de seruis fugitiuis. & in. l. fin. ff. de calũniatoribus. & ita expressè cũ Baldo resoluit Paris de Puteo in tractatu syndicatus. in parte, officiali. n. 6. & Hippoly. in. l. 1. ff. de quæstionibus. col. 3. vers. requiritur & quinto. & in sua practica criminali. §. nũc videndum. nu. 27. & Cifuentes in. l. 79. Tauri. col. fin. Simãcas de catholicis institutionibus. tit.
12 65. nu. 18. & 19. In hoc tamen contrarium verius est, imò q̃ absque petitione partis iudex ex officio possit reũ subijcere torturæ, & ad hoc præcisse tenetur, vt resoluit Antonius Gom. in. d. c. 13. n. 22. quãuis Cifuẽtes vbi supr. col. fi. contrariũ teneat.
c Diximus, Reiterando se la tantas ve-
13 zes, &c. Ista clausula fuit apposita ad de-
14 notandum, q̃ si reus non fuerit sufficienter tortus in prima tortura, & delictum in ea negauerit, iterum torqueri poterit, vt probat. text. in. l. repeti. ff. de quæstionibus. & ita cum Baldo & alijs resoluit Hippolytus in practica criminali. §. quoniam. nu. 2. & Gregorius Lupus. in. l. 4. titul. 30.
15 part. 7. verbo, Otra vez. Imò etiam si reus sufficienter tortus fuisset, posset iterum torqueri, si in dicta, ex quibus fuit primã vice tortus, essent vrgentissima & grauissima, secundum Bartol. in. l. vnius. versiculo primo. ff. de quæstionibus. Salicet. in l. 2. C. de custodia reorum. & Greg. Lup. in dict. l. 4. verbo, E si por auentura negasse. Et ista est verior opinio secũdum Antonium Gomezium in dict. c. 13. n. 26. quanuis contrariam opinionem magis communem esse dicat. Similiter si post primam torturam noua indicia superuene-
16 rint, reus poterit iterum torqueri, iuxta text. in dict. l. vnius. versiculo primo. Barto. Salicetum, Anton. Gom. & Gregor. Lup. vbi supra, & resoluit Menochius li-
17 bro. 2. de arbit. Cẽturia. 3. casu. 272. Parimodo si reus in tortura confessus fuerit delictum, & postmodum ductus ad ratificandum neget delictum, dicens se confessum fuisse propter dolorem torturæ, poterit iterum torqueri, secundum Bartolum in dict. l. vnius. versiculo, primo, & Bald. in. l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. columna. 2. in fin. Hippolytum in. l. repeti. num. 11. ff. de quæstionibus. & pro
18 batur in dicta. l. 4. titul. 30. part. 7. Quinimo dicendum est, quod quando reus in prima tortura delictum confiteretur, & postea in ratificatione negaret, & idem
19 faceret in secunda tortura, poterit tertio torqueri: tamen si in tertia tortura delictum confiteretur, & in ratificatione ne-
20 garet, non poterit quarto tortura repeti; nam vltra tertiã vicem pro vno delicto non potest quis torqueri, secundum Angelum in. l. fin. C. de quæstionibus. & Alexand. in additionibus ad Barto. in. l. 1. §. Diuus Seuerus. versic. quæro, vtrũ semel. ff. de quæstionibus. Hippolytũ in pract. crimin. §. quoniam. num. 4. vers. sed successiuè. Cifuentes in. l. 79. Tauri. versic. item quibus vicibus. & Bosium in pract. crimin. tit. de tortura. num. 43. vbi asserit, quod sic in practica seruatur, nec vltra tri nam vicẽ reus torquetur, nisi à carnificibus. Simancas verò de catholicis institutionibus titu. 65. num. 76. testatur, reum bis tantum pro vno delicto torquendum esse: nec sibi placere opinionem asserentium ter torqueri posse, quia nec lege aliqua nec probabili ratione opinio eorum fulcitur: quinimo in num. 81. firmat quod reus bis tortus & bis confessus, & bis reuocans confessionem, nõ erit tertio torquẽdus, & si multi Doct. oppositum teneant, quorum opinionem dicit recipiendam esse cum reus bis fuerit leuissimè tortus & in posteriori illa cõfessione, aliqua noua signa confessioni addiderit. Sed vltra
21 prædictos Doct. aduerte q̃ de iure regio in criminibus proditionis, falsæ monetę, furti, & rapinæ vltra primã torturã reus poterit bis torqueri: tamen in alijs delictis tortura semel debet repeti, iuxta tex.

in.l.4.titulo.30.part.7.& in his casibus
22 quando reus negauit delictum in tortura, vel non perseuerauit in confessione tempore ratificationis absoluendus est definitiuè, vel saltim ratione indiciorum, vel præsumptionũ condemnãdus est aliqua pœna arbitraria, secũdum Bartolum in.l. finali. num.1.ff. de quæstionibus.& consentit Cifuentes in dicta. l.79. Tauri. versiculo, sed si non perseuerauerit.& Antonius Gomezius in dict. ca.18. num.28.

d Diximus, Hasta que lo confiesse, y en
23 el se ratifique, &c. Ista clausula apposita fuit ad denotandum, quod nõ sufficit confessio facta in tortura, nisi sequatur perseuerantia & ratificatio eius post torturam,
24 vt probat text.in.l.1.§. Diuus Seuerus.& ibi gloss.Bart. Hippolyt.& alij.ff.de quæstionibus.text. in.l. 2. C. de custodia reorum. & ibi glo.& omnes, & in capit.1.15. quæstione.6.& in.l.7.tit.29.part.7.resolvit Cifuentes in.l.79. Tauri.versiculo,sed si non perseueraverit,& Bosius in practice criminali.titulo de confessis per torturam. numer. 1. & Simancas de catholicis institutionibus.titul.65.numero.67. Qui
25 nimo requiritur, quòd initia legitima præcedant torturam,& perseuerãtia confessionis subsequatur eandem, vt latè resolvit Iaff.in.l. qui in aliena.§. Celsus columna.5.ff. de adquirenda hæreditate. & Decius in capit. At si clerici. in principio. numer.3. versiculo, octauo limitatur. de iudicijs. Quorum resolutio vera est, ni-
26 si reus extra iudicium prius fuisset confessus delictum, & posteà in tortura iterum illud confiteretur: nam tunc non esset necessaria perseuerantia, & ratificatio post torturam, secundum glossam finalem in.l.capit.quinto.ff. ad.l. Iuliam. de adulterijs. quam sequitur Iaff. in.l. magistratibus. nume. 4. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & Cifuentes cum pluribus ab eo relatis. in dicta. l. 79. Tauri. versiculo, sed si non perseueraverit. Prædicta tamen opinio optimis fundamentis refutatur ab Antonio Gomezio in 3.tomo Variarum. capitu. 13. numero.8. propè finem. & à Blanco. in.l. vltima. ff. de quæstionibus.numero. 208. Displicet etiam Ægidio Bosio in practica criminali titul.de confessis per torturam numer. 5. asserenti in practica non observari. & prædictam opinionem glos. nec iure, nec ratione fundari, imò crudelem, inhumanam, & iniquam omnino esse testatur Simancas in.d.titul.65.numer.70. Quæ ratificatio confessionis fieri debet post spaciũ
27 vnius diei naturalis vigintiquatuor horarum, & ita communiter in praxi observatur ex Anto.Gom.in.d.capit.13. num. 24. per text.in.l.4.tit.30.par.7.& Simancas in.d.titulo.65. numero.71. vbi asserit,
28 quòd inquisitores in tertium diem solent differre prædictam ratificationẽ, & quòd id benignius est, quia dolor tormẽtorum & vehemens animi perturbatio non du-
29 ratim̃ quando dolor tormentorum duraret, præsumeretur ratificatio facta fuisse metu tormentorum., vt cum Cino & Bald. resolvit Cifuẽtes in dict. l. 79. Tauri. versicul. decimo sexto requiritur. & Simancas in.d.tit.65.num.71. Et quibus verbis iudex alloqui debeat reum tortum ad prædictam ratificationem faciẽdam paulò inferius dicemus.

30 Porrectò ex parte accusatoris prædicto libello, allegationis & petitionis torturæ, iudex mandat eius copiam reo exhiberi, & quod intra certum terminũ eidem respondeat, qui suum libellum allegationis producit forma sequenti.

Libellus allegationis ex parte rei.

31 S Eyo preso en la carcel publica desta ciudad, en la causa criminal cõ Ticio por persona de mi procurador digo, q̃ visto por v. m. el presente pro-

te processo, hallara mis excepciones y defensiones biẽ, y cũplidamente prouadas con mucho numero de testigos mayores de toda excepcion, y en particular prueuo como soy buen Christiano, honrado, quieto y pacifico, y de buena fama, y tal q̃ no se pueda presumir de mi semejãte delicto, de q̃ soy acusado: prueuo ansi mismo q̃ al tiempo que hirieron al dicho Ticio en la plaça publica desta ciudad, estaua yo en la Vega, y q̃ conforme a la distãcia del lugar, fue imposible en vn mismo tiempo poderle yo herir. Y tambien prueuo q̃ el dicho Ticio fue el agressor, y que si yo le heri, fue para mi defensa; por q̃ se prueua, q̃ el dicho aduerso se fue para mi cõ la espada desembaynada. Otrosi prueuo q̃ el dicho Ticio hizo pacto y transactiõ comigo, y me remitio todo el derecho q̃ podia tener cõtra mi, por razõ de la dicha questiõ. Y finalmẽte prueuo q̃ conforme a la calidad de la persona del dicho aduerso, y a lo q̃ a su officio ganaua, y a la manera con q̃ se trataua, q̃ tan solamente merece dozientos ducados por la manquedad y gastos: y ansi por mi prouãça se excluye la intencion del dicho aduerso, el qual no prueua cosa alguna q̃ me pueda dañar, y perjudicar: por q̃ los testigos por el presentados, son varios y singulares, deponen de oydas y vanas creencias, no concluyen ni dan razon de sus dichos, són parientes, criados, y amigos del dicho aduerso, y tales q̃ se presume q̃ en esta causa diran cõ afficiõ lo contrario de la verdad, y ansi los tacho y contradigo. Y en especial no me daña el dicho de fulano testigo por la parte contraria presentado, por quanto es mi enemigo capital, por tal causa, y por tal lo tacho y contradigo. Nime daña el dicho de fulano, por ser hombre infame, frequentador de tabernas, y acostrumbrado a jurar temerariamẽte, y por tal le tacho y cõtradigo. Conforme a lo qual consta q̃ deuo ser dado por libre de la dicha acusaciõ y demanda. Y en lo q̃ toca al tormento pedido por el dicho aduerso, digo q̃ no ha lugar de derecho, atento q̃ la calidad de la causa [a] no lo requiere, y por q̃ no ay bastante indicio para ello [b] q̃ sufficientemẽte este prouado [c]: y caso no confessado q̃ lo huuiera, no puedo ser puesto a question de tormento, por ser como soy hijo dalgo [d] de solar conoscido, de vengar los quinientos sueldos, segun fuero de Espaõa, y siẽdo tal, cõforme a derecho no puedo ser puesto a tormẽto. Porende a v. m. pido lo pronũcie ansi, y me mãde dar por libre de todo lo por el dicho aduerso pedido, y en lo necessario el officio de v. m. imploro, pido justicia y costas, y juro a Dios y a esta Cruz [†] que las tachas de los dichos testigos, no las põgo de malicia ni por injuriarlos, y pido ser recebido a prueua dellas.

¶ Otrosi para la determinacion desta causa [e], y los de mas autos della

tengo por sospechoso a v.m. y a los demas justicias seglares desta ciudad, y a fulano y fulano letrados, y por tales sospechosos los recuso. Y pido y requiero a v. m. y a los demas recusados, las vezes que puedo è deuo, que no sentẽcien esta causa, ni v.m. proue a otro auto alguno sin acompañado, y locontrario haziendo protesto la nullidad dello, y lo que protestar me conuiene, y pido lo por testimonio, y juro en forma que esta recusacion no hago de malicia.

Expositio supra dicti libelli.

a 32 DIximus in isto libello, Attenta la calidad de la causa. Ista clausula apposita fuit ad notandum, quòd non in qualibet causa criminali reus debet 33 torqueri: sed tantum in atroci & graui, iuxta text. in. l. editum. ff. de quæstionibus. & ibi notant Bartolus & communiter alij. ex AEgidio Bosio in pract. criminali. titulo de indicijs. & considerationibus ante torturam. numero. 92. Simancas de catholicis institutionibus. titulo. 65. numero. 62. Et quæ dicantur causæ graues 34 & atroces explicat Bart. in. l. non solum. §. si mandato. ff. de iniurijs. & Platea. in l. si grauius. C. de dignitatibus libro. 12. Felinus in cap. cum illorum. columna. 4. versic. in eadem glos. de sententia excommunicationis. Bosius in dict. titu. de indicijs. num. 93.

b 35 Diximus, Ay indicio bastante para ello, &c. Ista clausula apposita fuit ad denotandum quòd reus non debet tor- 36 queri, nisi præcedentibus legitimis indicijs, vt in. l. 1. in principio. & in. l. fin. ff. de quæstionibus. & vtrobiqúe Bart. & communiter Doct. Hippolytus in. l. quæstionis. col. vltima. ff. de quæstionibus. & in practica criminali. §. diligenter. Simancas de catholicis institutionibus. titulo. 65. à numero. 13. Menochius libro. 1. de arbitr. quæstione. 84. numero. 1. Et 37 quæ dicantur legitima inditia & sufficientia explicat Bosius in pract. criminali. titu. de inditijs, & considerationibus ante torturam. & Gomezius. in. 3. tomo. c. 13. nu. 7. & Menoch. libr. 2. de arbitr. Centuria. 3. casu. 270. à numer. 2. & quod hoc relinquatur arbitrio iudicis firmat Rojas in secunda parte. de hæret. numero. 291.

c 38 Diximus, Ni que sufficientemente este prouado, &c. ista clausula apposita fuit ad denotandum, quod inditia legi- 39 tima debent probari: quæ probantur per vnum testem deponẽtem de ipso facto, & delicto per actum visus, secundum gl. in. l. 3. C. ad. l. Iuliam maiestatis. verb. conuictus. receptam communiter à doctoribus ibi, & ab Ant. Gom. in dicto capitulo 13. numero. 7. &. 18. & à Bosio in dicto titulo de intijs numero. 8. Quod intellige 40 verum dummodò ille vnicus testis sit omni exceptione maior, vt in. l. 1. versiculo, idem Cornelio. ff. de quæstionibus. & ibi notat Bart. & alij cõmuniter. idem Bart. & alij in. l. maritus. ff. de quæstionibus. & probatur in. l. 3. titulo. 30. part. 7. 41 & in. l. 10. titu. 11. part. 3. Sed si testis deponat de circunstantijs facti, & sic de inditio remotò, ex quo præsumitur delictum tunc per duos testes contestes inditium probari debet, secundum glossam singularem in. l. fi. verbo, vel inditijs. C. familiæ herciscundæ, receptam à Bartol. Baldo, & Saliceto, ibi & notat Hippolytus in. l. fi. num. 6. ff. de quæstionibus. & Iass. in. l. admonendi. ff. de iure iurando in secunda lectura. nume. 153. & Bosius in titulo de inditijs. nume. 5. Qui duo testes deponentes de inditio remoto debent

esse omni exceptione maiores, vt eruditè resoluit Anto. Gom. in. d. n. 18. cõtra alios Doct. alias confessio facta in tormentis, non præcedentibus legitimis indicijs & probatis, non præiudicat confitenti, nec ex ea condemnari debet, vt probatur in. l. penult. ff. de quæstio. secundum lecturam, quam Barto. & omnes communiter sequũtur, & omnes moderni in ca. at si clerici. in proprio, extra de iudic. quos & alios sequitur Decius ibi. numero. 3. versiculo. octauo limitatur. etiam si confessus perseueret in illa confessione, secundum magis communem opinionem, à qua non esse recedendum putat Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 55. numer. 14. & in quæstione. 64. numer. 9. testatur quod ab hac opinione nemo discrepat, quæ obtinet etiam si post illam confessionem factam in tormentis, non præcedentibus indicijs legitima indicia superueniant, ad huc enim ilegitima confessio non conualidatur, vt Decius & Iulius clarus vbi supra resoluunt.

d 42 Diximus, Porfer como soy hijo de algo, &c. Ista clausula apponitur ad denotandum, quòd licet regulariter quili- 43 bet possit torqueri, qui non reperiatur prohibitus, vt in. l. 1. iuncta communi opinione doctorum. ff. de quæstionibus. tamen multi excipiuntur, qui non 44 possunt torqueri, vt puta nobilis, ex Rupa in. l. Centurio. numer. 14. ff. de vulgari. & probatur de iure regio. in. l. 2. titul. 30. part. 7. l. 24. titul. 21. part. 2. & in. l. 4. & 5. titul. de los hijos dalgo. nouæ Recopil. & in. l. 13. titul. 7. libr. 2. Recopil. & resoluit Otalora de nobilitate in. 5. part. cap. 45 fin. numer. 4. Item impubes non potest torqueri, vt in. l. 1. §. occisorum. verfic. impuberi. ff. ad Senatus consultum Syllanianum. & in. l. de minore. ff. de quæstionibus. Similiter senes constitutus in 46 ætate decrepita non potest torqueri, vt in. l. si quis in graui. ff. ad Syllanianum. 47 Pari modo miles, & doctor, non possunt torqueri, vt in. l. milites. C. de quæstionibus. nec etiam de curio, vt in. l. Diuo Marco. & in. l. decuriones. ff. de quæstionibus. & tradit Bernardus Diaz in practica criminali. capitul. 117. Petrus Dueñas in Regula. 190. limitatione. 3. & Iulius Clarus libro. 5. sententiarum. §. finali. quæstione. 64. numero. 24. Nec etiam mulier 48 pregnans, vt in. l. pregnantis. ff. de pœnis. nec aliæ pluresperſonæ exceptæ à lege. 2. titulo. 30. partit. 7. & à Cifuente in. l. 79. Tauri. & à Bosio in dicto titulo de indicijs. numero. 102. cum sequentibus, vbi resoluit clericum posse torqueri, iuxta 49 tex. in cap. 1. depositio. & hãc tenentur communem opinionem Panormita. in capit. cum in contemplatione extra de regulis iuris in libro decretalium, resoluentes clericum torqueri non posse, nisi infamatus sit de crimine, & inditia simul contra eum sint, & eorum opinionem dicunt communem Simancas de institutionibus catthol. tit. 65. nu. 47. & Didacus Perez in. l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. col. 106. verbo, non debet. tamen prædictam communem opinionem in pract. non obseruari credit Iulius Clarus vbi supr. asserens sola inditia sufficere vt clericus torqueri possit: cuius opinionem ante eum tenuit Alcia. in. c. 1. de offi. ord. num. 43. quem refert & sequitur Simancas. in. d. tit. 65. num. 48. cuius opinionem verioré & probabiliorẽ esse dicens, & adijciens clericos & monachos præsertim sacerdotes rarius & mitius esse torquendos propter dignitatem sacerdotij, & periculum excommunicationis. si modus quæstionis excederetur, ad hanc opinionẽ citãs præpositũ in cap. illiqui. 5. q. 5. Siluestrum in summa verb. inquisito. 2. §. 9. & Bern. Diaz in. d. capit. 117. qui omnes resoluunt quod quando clericus torturæ subijciendus fuerit non à ministro seu torture laico torqueri debebit, ni si clericiminẽ inuenire non possent, qui id facere sciant aut velint, nam tunc à ministris 50 laicis clericus torqueri poterit. Tamen in crimine hæresis omnes illi torquẽdi sunt, quia crimine læsæ maiestatis humanæ torqueri possunt: quia longe grauius est diuinam, quã temporalem lædere maiestatem,

ſtatem, ac proinde nobiles, milites, decuriones, doctores, & omnes, qui quantalibet prærogatiua præfulgent, in crimine hæreſis, & in crimine læſæ maieſtatis humanæ torqueri poſſunt, iuxta text. in. l. 3. &. 4. C. ad. l. Iuliam maieſtatis. & in. l. decuriones. C. de quæſtionibus. & in. l. de minore. ff. de quæſtionibus. & in. l. proditores. ff. de re militari. & in Authen. Gaçaros. C. de hæreticis. & in c. vergentis. de hæreticis. Hippolytus in l. edictum. ff. de quæſtionibus. Couar. lib. 2. Variarum. c. 9. Grillan. in Tractatu de quæſtionibus & tortura. quæſtio. 6. Gregorius Lupus in dicta. l. 2. titulo. 30. part. 7. verb. cauallero. Boſius in practica criminali. titu. de indicijs. numer. 121. & in titulo de tortura reorum. numer. 20. Anton. Gom. in. d. capitu. 13. numer. 4. Quo fit, quod minores vigintiquinque annis propter ſuſpitionem hæreſis, & læſæ maieſtatis torqueri poſſunt, minores etiam quatuordecim annis terreri poterunt, & habena vel ferula cædi, vt. l. 1. §. impuberi. & in. l. excipiuntur. ff. ad Syllanianum. & in. l. de minore. & ibi Hippoly. ff. de quæſtionibus. gl. in. l. 3. §. idē Diuus. ff. de teſtibus. Grillādus in Tractatu de quæſtionibus. Fit etiam, quod clerici, monachi ſanctimoniales, & cæteri omnes religioſi torqueri poterunt, propter crimen hæreſis, iuxta text. in. cap. 1. de depoſito. & in cap. ad abolendam. §. vltimo. de hæreticis. & reſoluit Simancas in. d. tit.
51 65. numer. 44. cum duobus ſequentibus. Et an prædictæ perſonæ priuilegiatæ poſſint terreri, iam quod non poſſint torqueri, reſoluit Boſius in. d. num. 121. & in d. titu. de tortura reorum. num. 20. & Antonius Gomezius in dicto capitu. 13. numero. 4.

e Diximus in fine libelli, Otro ſi para la
52 determinacion, &c. Per hanc clauſulam iudex ſuſpectus recuſatur: de qua recuſatione erunt videnda, quæ reſoluiſti in prima parte huius primi Tomi in Tempore decimo. Et vltra ibi poſita, aduerte quod licet in cauſis ciuilibus ipſemet iudex recuſatus poſsit aſſumere ſecum ſocium probum, & candidum, vt ibi diximus tamen
53 in cauſis criminalibus de iure regio in foro ſeculari iudex recuſatur non aſſumit ſecum ſocium, ſed nominantur per conſiſtorium loci duo decuriones, cum quibus iudex recuſatus aſſociandus eſt, & prædicti decuriones debent ſecum habere aſſeſſorem literatum, & omes ſimul
54 debent procedere in cauſa criminali vſque ad ſentētiam incluſiue: & ſi iudex recuſatus non ſe componat cum aſſeſſore decurionum, decuriones debent requirere iudicem, vt ſe concordet: qui ſi noluerit, tunc debent cum ſuo aſſeſſore proferre ſententiam, & adeundus erit ſuperior.
55 Nec votum duorum decurionum præualebit voto vnius iudicis recuſati: nam votum duorum reputatur pro vno, & votum
56 tum iudicis pro alio: ſi vero cum voto iudicis recuſati concordaret votum vnius decurionis, tunc præualebit ſententia iudicis cum iam ſit maior pars, ita colliges ex. l. 1. titul. 16. libr. 4. Recopilati. & explicat Auen. in capitibus prætorū in. 2. part. capitul. 23. nume. 12. & Didac. Perez in. l. 1. titul. 5. libr. 3. Ordin col. 966. Quæ forma & praxis verſatur loco, vbi ſunt
57 decuriones, id eſt, donde ay regimiento. At vero in loco vbi non eſt cōſiſtorium, tunc iudex recuſatus etiam in cauſa criminali aſſumit ſecum quator viros prouidos, qui inter ſe ſortiri debent, qui duo eorum procedere debeant cum iudice recuſato, vt expreſſè probat text. in. l. 1. titu. 16. lib. 4. Recopilationis.

Porrectis prædictis libellis aliegatio nis ab vtraque parte, iudex animaduer
58 tere debet, an repulſæ oppoſitæ contra perſonas, & dicta teſtium legitimæ ſint necne: & ſi inuenerit legitimas eſſe, recipiet partes ad probationem ſuper eiſdem, eodem pacto, quo diximus in primam parte huius primi tomi, in nono Tempore. Inſpicere etiam diligenter debebit iudex, an ad torturam peruenire poſſit, & debeat. Circa quem articulum, obſit,
59 ſeruare debebit plura, quæ requiruntur ad hoc,

adhoc, vt ad torturam peruenire poſſit, quæ congerit Hipolytus in. l. 1. in princip. ff. de quæſtionibus. Cifuentes in. d. l. 79. Tauri. col. 6. & Simancas in titul. 65. à num. 13. Animaduertere enim iudices ſemper debent, vt ante oculos Deum
60 habentes, neminem prius torqueant, quam id fieri iura permittant, nec leuiter moueri debent ad homines torquen
61 dos, alioquin ſi per imperitiam non ſeruatis ad vnguem omnibus requiſitis, extra caſum à iure expreſſum torſerint hominem, tenentur pro modo dāni, & culpæ reo ſatisfacere, nedum in foro exteriori, verùm etiam in foro conſcien-
62 tiæ: ſi verò dolo malo torſerint hominem propter inimicitias, aut donum, vel pretium, iuris ordine prætermiſſo, arbitrio iudicis ſeuerius puniri debet, iuxta tex. in. l. vltima. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus. & in. l. vltima. C. de pœn. iudi. qui malè iudicauerunt. & in. §. 1. inſt. de oblig. quæ ex quaſi de licto. Felin in. c. a. tua nos. de homicidio. & Simancas in dict. titul. 65. nu. 21. & de
63 iure regio iudex, qui dolo malo propter inimicitiam, donum, aut pretium torſerit aliquem, & ex tortura moriatur, vel membrum amittat, iudex ſimilem pœnā patietur, vel maiorem, attenta qualitate perſonæ iudicis & torti, vt probatur in. l.
64 4. titu. 30. part. 7. Si verò ex tortura nec vitam nec membrum tortus amiſerit tunc pœna arbitraria erit puniendus iudex, vt reſoluit Gregor. Lup. in. d. l. 4. in glo. fin. Sed ſi iudices licitè torſerint aliquem, excedendo tamen modū torturæ, erunt puniendi pœna, de qua per Grego. Lup. in. d. gl. fi. & Anto. Gom. in. 3. tomo Variarum. c. 13. n. 6. Nam iudex adhibere debet torturam, attenta qualitate per-
65 ſonæ delinquentis, ipſius delicti, indiciorum, & tēporis, ita quod veriſimiliter reus tortus remaneat ſaluus, illæſus, & non amittat viam, vel aliquod mēbrum iuxta text. in. l. quæſtionis modum. & in. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſtionibus.
66 & in. l. 5. tit. 30. p. 7. Et ſi iudex ex actis proceſſus inuenerit ad torturā peruenire poſſe, tunc cauere debet ne nouas, & inuſitatas ſpecies, & exquiſitas tormētorum imponat, ſed illa, quę magis in vſu verſantur: nam licet varia ſint genera tormētorum quæ congerit Hippolytus in. l. 1. nu. 27. ff. de quæſtionibus. & aliqua connumerat lex. l. tit. 30. p. 7. iudices tamen vti debent magis cōmuniter vſitatis, non verò nouis & exquiſitis: quia illa tantum ſunt imponēda propter crimen læſæ maieſtatis, homicidium, parricidium, & alia attrocia
67 crimina, in quibus accerrime fieri debet indagatio, iuxta tex. in. l. 3. C. de epiſcopali audientia. & in. l. 2. C. quorum appellationes non recipiātur. & tradit Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus. fol. 114. col. 3. quem ſequitur Greg. Lup. in. l. 1. tit. 30. part. 7. glo. penult.

68 Y en eſtos reynos los generos de tormentos que mas ſe vſan, ſon: el primero, de agua y cordeles: el ſegundo, de garrucha: el tercero, es del fuego: y el otro de ladrillo: y el otro de tablillas, en los quales el juez pronuncia ſu ſentencia en la manera ſiguiente.

Sentencia de tormento de agua y cordeles.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

69 FAllo attentos los indicios que del reſultan contra el dicho Seyo, que le deuo condenar y cōdeno a queſtion de tormento, de agua, toca, cordel, y garrote: el qual le ſea dado en eſta forma, que ſea pueſto y atado de pies y manos en el potro del tormento, y le ſean dados

en cada pierna dos garrotes, vno en el muslo, y otro en la caña de la pierna, de la rodilla abaxo, y otros dos garrotes en cada braço, el vno en el morzillo del braço, y el otro del codo abaxo, por manera que sean ocho garrotes: y le sean echados siete quartillos de agua por la boca sobre vna toca delgada: la qual este metida parte della en la boca, de suerte que la agua pueda entrar en la boca. Y reseruo en mi otra qualquier manera de tormento que mas necessaria sea de le dar en su tiempo y lugar, quedando en su fuerça y vigor las prouaças è indicios deste processo. Anssi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia.

Sentencia de tormento de garrucha.

¶ Visto este processo, &c.

70 FAllo atentos los indicios que del resultan contra el dicho Seyo, que le deuo de condenar y condeno a question de tormento, y atento que el delicto es graue y atroz, y el dicho Seyo es hombre fuerte y robusto mando le sea dado y executado en esta manera: que de la techumbre mas alta de la carcel donde esta preso, sea puesta y colgada vna gruessa soga de cañamo o esparto doblada por medio, q este assida a vna polea y viga de la dicha techumbre, de manera que pueda correr, y el dicho fulano sea atado por las muñecas de los braços que bueluan a las espaldas: y anssi atado desta forma, sean atados los pies ambos juntos, è de las gargantas dellos sean puestas y colgadas cien libras de hierro o piedra poco mas o menos: è anssi puesto è atado tiren fuertemente por la dicha soga, de manera que leuanten el suso dicho de la tierra vn estado de hombre poco mas o menos, y leuantado, estando anssi colgado con el peso del dicho hierro, le pregunten, si es verdad de lo que es acusado, y sea tornado a baxar negando, de manera que no asienten las pesas en el suelo. Y anssi este colgado todo tirara dos los braços por las espaldas atados los pies como esta dicho, y le sea dadas doze estropadas mas o menos, de la manera susodicha. Y reseruo en mi otra qualquier forma de tormento para se lo dar en su tiempo y lugar, quedando en su fuerça las prouanças deste pleyto. Y anssi lo pronuncio y mando en estos escriptos è por ellos.

Sentencia

Sentencia de tormento de ladrillo y sueño, al estilo Español.

71 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año, estando en la carcel publica della, el dicho señor juez ante mi el dicho escriuano y testigos, dixo q̃ por quanto el auia reseruado en si en la sentencia de tormento de garrucha, que auia dado al dicho fulano, de lo reyterar y darle otros mas en su tiempo y lugar, que vsando de lo susodicho de mas y allende que auian parecido nueuos indicios, que eran indubitados, que atento que el dicho fulano no auia dicho ni confessado nada, que mandaua y mando que le fuesse dado otro seguro tormento. El qual mandaua y mando que le fuesse dado en esta forma, que en la carcel donde esta preso, de vna viga della sea atada vna soga, y con la qual sean atados ambos braços, enhiesto el cuerpo arriba, los braços puestos a las espaldas y atado a la dicha viga, y tenga los pies juntos y descalços encima de vn ladrillo frio, y este desta manera veynte y quatro horas, y le esten guardando, de manera que no le dexen dormir. Y anssi dixo el dicho señor juez q̃ mandaua y mando, q̃ passadas las dichas veynte y quatro horas, se le diesse fuego con el dicho ladrillo algo encendido al dicho fulano por las plantas de los pies. Y dixo que reseruaua y reseruo la forma de dar el dicho torméto, y otra qualquier forma que mas necessaria sea, quedando en su fuerça y vigor las prouanças deste pleyto. Y anssi lo pronunciaua y pronuncio.

Practica de los tormentos del sueño Italiano y de las tablillas.

72 EL torméto del sueño, q̃ se acostumbra a la vlança de Italia, es muy mejor, y por muy mejor estylo, q̃ el Español y es anssi, q̃ tiene hecha la justicia cierto ingenio a manera de vn relox de arena, de estatura de vn hóbre poco mas, q̃ tiene nueue o diez vergeas, todo redondo, y por todo el sembrados muchos clauos, las puntas para dentro, del largo de vn geme, y las putas muy agudas, y al q̃ han de atormentar le desnudan en carnes, saluo vnos paños menores, y le meten dentro del dicho torméto, el qual es tã angosto q̃ no cabe mas de solo el atormentado, y viene tan justo con las puntas de los clauos, que tocan con las carnes algũ tato, y tiene atadas las manos atras, y son tantos los clauos que el artificio tiene, q̃ puede auer de vno a otro quatro o cinco dedos, y desta manera le tiénen alli metido el tiepo q̃ al juez le parece, y como esta en pie, que no se puede sentar ni arrimar de vna parte a otra, sin metersele los clauos por el cuerpo, el juez le esta preguntãdo de rato en rato, si quiere dezir verdad, y en ninguna manera no puede dormir, si no antes da voces, y gritos porque es torméto brauo, y muy cruel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tormento de tablillas.

73 YEn quanto al tormento de tablillas, es desta manera, que los jueces los dan raras vezes: y es la manera del tormento como de agua y cordeles. Por que pone el juez al que ha de atormentar en el potro de tormento, y auiendo le dado los garrotes, que por su sentencia mando, sino confiessa el delicto, toma quatro tablillas pequeñas quadradas, del tamaño de vn palmo cada vna poco mas o menos, y en ellas cinco agujeros que passen de vna parte a otra, tan angostos, que no cabe mas de vn dedo en cada vno: por los quales agujeros meten los dedos de las manos y de los pies al dicho atormentado, y para darle graue dolor, meten vna cuña entre cada dedo, y agujeros de pies y manos, y van apretando poco apoco con vn martillo cada vno por si, y es tan graue y brauo tormento que se le ponen al atormentado los dedos tan delgados, que quedan dessemejados, q̃ no parecen dedos: y es tan penetratiuo el dolor deste tormento, que raras vezes los jueces acaban de apretar las cuñas, porque algunos desmayan, y otros confiessan luego el delicto.

Supra dicta genera tormentorum refert & congerit Monterrosus in sua practica, in quarto tractatu. folio. 50. pagina. 2. & in tractatu octauo. folio. 231. pagina. 1. cum sex sequentibus. Et est ad
74 uertendum, quod iudices in sententia torturæ multoties non explicant genus tormenti, nec quantitate eius, nec qualiter & quomodo reus torquerem debeat, sed simpliciter condenant reum ad quæstionem torturæ, sibi reseruando genus, & quantitatem tormenti, & qualiter præstare debeat, & tunc sententia profertur modo sequenti.

Sentencia de tormento sin declarar el genero del.

¶ Visto este processo, &c.

75 FAllo que deuo condemnar y condeno a question de tormento, el qual se le de en la forma y manera que a mi bié visto me sea, y refier uo en mi el genero del tormento, y la cantidad del, y la forma en que se le ha de dar. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, &c.

76 Desta forma de sentencia de tormento vsan mas los juezes pesquisidores, que los ordinarios. & iudices ordinarij ma-
77 gis vtuntur primo, & secundo genere tormentorum, quam alijs supra relatis.
78 Et lata prædicta sententia torturæ intimanda erit reo, & eius curatori, si reus
79 minor fuerit: qui si senserit se grauatum ab ea appellare poterit, cum contineat talis sententia grauamen irreparabile per diffinitiuam, vt resoluisti supra. Et pro-
80 batur in. l. 13. titul. 23. parti. 3. & appellationi deferendum erit, dummodo, non sit manifestè friuola, nec prius sententia
81 torturæ exequenda erit, quam à iudice superiore fuerit confirmata, vel appellatio

latio tanquam friuola reiecta, iuxta text. in. l. ante sententiam. ff. de appellationibus recipiendis. & in. l. per hanc. C. de tẽporibus appellationum. & in cap. cum appellationibus friuolis. de appellationibus. libr. 6. & ita firmat Simancas in di-
82 cto titu. 65. num. 20. Sed si reus sententiæ torturæ consenserit, vel appellatio tanquam friuola à iudice fuerit reiecta, vel sententia torturæ à superiore iudice fuerit cõfirmata, iudex præcipere debet, reum ad locum destinatum torturæ duci
83 coram se, & tabellione, & tortore, nec permittere debet iudex procuratorem, vel aduocatum rei, aut alias personas
84 præsentes esse: nam licet apud alias nationes publicè delinquentes torqueantur: tamen in hisce regnis in loco secreto torqueri debent, nec quispiam præsens debet esse, nisi iudex tabellio, & tortor, vt probatur in. l. 3. titu. 30. part. 7. & ibi notat Gregorius Lupus. verbo, Non otro. & Simancas in dict. titu. 65. num. 55. Ad-
85 uertere que debet iudex, quod si pro eodem crimine plures sint torquendi, incipiat, ab illo qui semel tale delictum cõmisisset, secundum Salic. in. l. fin. C. de quæstionibus. Hippolytum in. l. 1. nu. 75. ff. de quæstion. & in practica criminali. §. diligenter. num. 101. & in. l. 1. §. Diuus. num. 40. C. ad. l. Cornel. de siccarijs. & hoc dicit dictum singulare & literis aureis scribendum Rebuffus in repet. l. Diuus. num. 47. ff. ad senatus consult. Syllania. & si inter illos plures torquẽdos non sit aliquis, qui semel commisisset simile crimen, vel si fuerit, post eum incipiendum erit à minori ætate, vel à creato in
86 delitijs, quia citius veritas ab eo eruetur, iuxta text. in. l. 1. §. 1. & in. l. vnius. ff. de quæstionibus. & in. l. 5. titu. 30. part. 7.
87 Similiter si pater & filius sint torquendi incipiendum erit à filio: quia pater torquetur in filium, iuxta text. in. l. isti quidem. ff. quòd metus causa. & in. §. fina.
88 Instit. de noxalibus. Pari modo fœmina prius erit torquenda secundum Gandinum in Tractatu de quæstionibus. columna. 2. Cuius opinionem probat Couarru. contra Hippolytum in libr. 4. Decretalium, secunda parte. cap. 3. §. 4. num. 10. & 11. & Gregorius Lupus in. l. 5. titulo. 30. partit. 7. in glossa. 2. Alioquin autem incipiendum erit à magis suspecto, secun-
89 dum Bartolum & Hippolytum in. l. 1. ff. de quæstionibus. & Gregor. Lup. in dicta. l. 5. titulo. 30. part. 7. in glossa. 2. & est
99 aduertendum, quod quando plures sunt torquendi, quilibet separatim torqueri debet, ne alterius dicta perpendere possit. Et dicta vniuscuiusque torti in scriptis sunt redigenda à tabellione eisdem verbis & forma, quibus tortus dixit, non ea in aliquo immutando iuxta text. in. l. 30. titulo. 30. part. 7. vbi ita expressè disponi-
91 tur. Et postquam reus ductus fuerit ad locum torturæ, iudex benignè admonere eum debet, vt veritatem simpliciter confiteatur, nec velit pertinaciter negando tam duram tormenta pati, quam parata esse videt, vt probatur text. in. l. 3. titulo 30. part. 7. Alioquin iudex protestari debet, quod si in tortura reus amiserit vitam, vel sustinuerit fracturam brachij, cruris, vel aliquam læsionem corporis, quod ipsi iudici non imputetur, sed ipsi reo, qui prius quam torqueatur non vult planissime veritatem dicere. Quod omne iudex facere debet in scriptis à tabellione redigi, ita resoluit Antonius Gomezius in tertio tomo Variarum capitulo. 13. numero. 6. & Simancas in dicto titulo. 65. numero. 56. Et si reus absque tortura noluerit veritatem fateri, tunc quæstio erit eidem infligenda: & iudex cautè debet eum interrogare generali-
92 ter, an sciat, quis illud delictum fecerit: non autem specialiter, & designatiuè dicendo, commisistitu hoc delictum, vel scis quod illud commisit Titius: quia facile aperiretur via mendacijs, & reus id confiteretur, quod quæsitor velit audire, iuxta text. in. l. 1. §. qui quæstionem & ibi Bartolus. & Hippolytus. ff. de quæstionibus. Angel. in Tractatu de maleficijs. in parte, fama publica, circa finem.

finé. versiculo. &. 3. Gregor. Lup. in. l. 3. titulo. 30. partita. 7. verbo, En esta manera. per text. ibi, Et omnia quæ reus dixerit, à tabellione in scriptis erunt redigenda. Et vt iudices tyrones magis instruantur, executio sententiæ torturæ sermone Hispano concipitur forma sequenti.

Execucion de la sentencia de tormento.

93 EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y tal año, el señor Licenciado fulano, Teniente de Corregidor desta dicha ciudad, estando dentro de la carcel publica della, hizo parecer ante si a Seyo acusado preso en ella, y le dixo que el queria executar en el la sentencia de tormento contra el dada, que sin que le diesse tormento le rogaua dixesse la verdad, como auia passado la muerte o heridas que se dieron a fulano, que lo declarasse todo, que el le prometia que se auria bien con el, y no le haria sinjusticia. Y el dicho Seyo dixo, que no sabia nada, que lo que sabia, ya lo tenia dicho y declarado en su confesion. Y luego el dicho señor juez le mando meter donde estaua el potro del tormento, y le dixo: Veys aqui el potro hermano, dezid verdad, si no assenta escriuano, que le requiero vna, dos, y tres y mas vezes, que diga la verdad, donde no, que protesto que si alguna pierna o braço se le quebrantare, o algun ojo se le saltare, o lesion de algun miembro le viniere, o muriere en el tormento, sea a su culpa y cargo, y no a la mia. A los quales dichos requerimientos, el dicho Seyo siempre respondio y dixo, que no sabia nada. Y visto por el dicho señor Teniente que no queria dezir ni confessar nada, le mando desnudar en carnes, excepto vnos paños menores con que quedassen tapadas sus verguenças: y ansi desnudo le mando poner y atar en el dicho potro, y le mando echar los garrotes en su sentencia contenidos: y mando al verdugo los apretasse, y ansi apretados pregunto al dicho Seyo, si sabia quien huuiesse cometido aquel delicto, que lo dixesse y declarasse, que le haria quitar del potro, y el dicho Seyo dixo, &c.

Y si confiessa, o niega el delicto en todo o en parte, el escriuano lo ha de assentar aqui, y la forma y manera que el juez tuuo en darle el dicho tormento, y los quartillos de agua que le echaron y quantos garrotes le dieron, y como le pusieron la toca en la boca conforme a la sentencia del tormento. Y si confesso el delicto, y ay otros delinquentes que en sus confesiones lo negaron, entonces el juez ha de hazer carearlos con el atormentado que confesso, y el escriuano

escriuano lo ha de assentar en el processo despues que se dio el torméto al que confesso, y despues de auer firmado el juez la dicha confesion, y el escriuano dado fe de la execucion del dicho tormento y de lo que en el passo, diziendo assi.

Y luego in continente el dicho señor teniente hizo parecer ante si a fulano preso en la dicha carcel, compañero del dicho Seyo atormentado, y le dixo: Ya sabeys como estays condenado a tormento, y que no puedo dexar de daros lo, por tanto dezid la verdad,

El qual o niega o confiessa: y lo que dixere ha de assentar el escriuano. Y si negare, el juez le ha de dezir como su compañero cófesso el delicto, por tanto q̃ el diga la verdad, donde no que le dara tormento, y si no quisiere confessar, entóces el juez ha de dezir, q̃ atento que no quiere confessar el delicto, para mayor aueriguacion de la verdad hazia y hizo parecer ante si al dicho fulano atormentado: y ha de mandar al escriuano, que en presencia del dicho su compañero le lea la confesion que hizo en el tormento: y leyda, si el dicho compañero dixere q̃ no es verdad lo q̃ el atormentado confesso, si el dicho atormétado dixere q̃ es verdad, y para q̃ lo niega, entonces el juez viẽdo que no quiere confessar la verdad, haze lo desnudar, y poner en el potro, y haze le dar torméto, segun y de la manera que al otro se dio. Y lo que confessare, y todo lo que passare en el dicho tormento, el escriuano lo ha de assentar en el processo: y el juez lo ha de firmar de su nombre, y el escriuano ha de dar fe de todo ello, segun y de la forma q̃ se dio el dicho tormento, y lo que en ello passo, para que el juez no pueda exceder el modo de dar el tormento, ni del tenor de la sentencia que del tormento dio. Y si los atormentados confessaren el delicto en el tormento, o qual quiera dellos, es necessario como arriba diximos se ratifiquẽ en su confession: la qual ratificacion se ha de hazer por lo menos passadas veynte y quatro horas. Y si el atormentado es menor de veynte y cinco años, ha se de hallar presente su curador a ver hazer la dicha ratificacion, la qual se haze en la forma siguiente.

Ratificacion del tormento.

94 Y Despues de lo suso dicho en la dicha ciudad de Salamáca a tantos dias de tal mes y de tal año, el dicho Señor teniẽte, estãdo en la carcel publica, hizo parescer ante si al dicho Seyo preso en ella, y hizo llamar a fulano su curador, y estando presentes, mãdo a mi el dicho escriuano leyesse la dicha confesion de verbo ad verbum, y auiẽdo se la leydo, y el dicho Seyo è su curador entendido la, el dicho señor Teniente le dixo: es verdad esto que dixistes en el tormento, passo assi.

Si el dicho Seyo atormentado respondiere que si, y que assi passo como se le ha leydo, el dicho Señor Teniente le ha de dezir. Affirmays os, y ratificays os en ello, y bolueys lo ha dezir de nueuo: el dicho Seyo ha de dezir, si Señor, que me

affirmo

affirmo y ratifico en ello, y necessario siendo lo bueluo á dezir de nueuo: y el juez lo ha de firmar de su nombre, y el dicho atormentado si supiere escreuir lo ha de firmar, y su curador si fuere menor, y el escriuano ha de dar fe dello, y poner testigos, porque á la ratificacion se han de hallar.

Y aduierte se, que quando se hiziere la ratificacion, no se ha de hazer donde se dio el tormento, porque con miedo del tormento el atormentado no confiesse lo que no hizo. Y si en la ratificacion negare el delicto, y no perseuerare en su confession, podra se le reiterar el tormento, segun y de la forma que arriba declaramos. Y esto basta auer dicho en la materia de tormentos para instruction de los nueuos juezes.

95 Sed si delinquens in tortura confessus fuerit delictum, & post modum confessionem ratam habuerit, aut delictum aduersus eum plenè fuerit probatum: tunc iudex proferre debebit sententiam condemnatoriam, exprimendo in ea sua sententia pœnam, quam reus pati debet, siue pro illo delicto certa pœna imposita sit à iure, siue nulla certa pœna expressa reperiatur, sed solummodo sit arbitraria: & ita in hisce regnis praxis 96 obseruat. Et hoc tutius est, licet de iure sufficiat iudicem pronuntiare delinquentem commisisse delictum, quanuis in sententia pœnam non exprimat imponendam, quia tunc censetur imposita pœna, quæ per legem reperitur determinata, vt probat text. in l. 1. §. nam siquidem. ff. ad Turpilianum. quem text. ad hoc notant glo. & alij docto. communiter ibi. & Panormit. in cap. nisi specialis. de officio delegati. & Ancharranus in 97 capitulo. 1. de homicidio, libro. 6. Quam pœnam ordinariam à. l. impositam iudex temperare poterit ex aliquibus causis congestis à Paris de Puteo in tractatu syndicatus. cap. quæ sint causæ. folio 201. & Carrerio in practica criminali. §. circa itaque secundum. folio. 243. & Auenda. in capitibus Prætorum prima part. cap. 7. num. 7. & in secunda parte cap. 16. à num. 11. [* Et à Tiraquelo in Tract. de pœnis temperandis. à num. 16.]

98 Debetque iudex in prolatione talis sententiæ Deum præoculis habere, & obseruare omnia contenta in cap. 1. de sententia & re iudicata. lib. 6. & quæ notat Hippolyt. in practica criminali. §. occurrunt.

99 Debetque esse magis pronus ad lenitatem quam ad seueritatem, iuxta text. in l. omnium. ff. de officio. & obligationibus. & in cap. nos verò. 50. distinctione. & in l. respicere. ff. de pœnis. & capit. fina. de transact. Debet enim iudex

100 magis peccare in pietate, & clementia quàm in crudelitate, & atrocitate: & in dubijs potiùs debet absoluere quàm con-

101 demnare semper. Nam maiorem honorem consequitur iudex in absoluendo, quam in condemnando, secùndum Bald. Castrensem in consilio. 197. in finalibus verbis. & Ancharranum in consilio. 25. & Philippum Decium in consilio. 189. columna fina. & Bald. in consilio. 403. volumine. 3. asserentem, quod iustius peccatur in absoluendo, quam in condemnado, iuxta text. in l. item mella. §. si plures. ff. ad. l. Aquiliam. Debetque iudex

102 in condemnando minorem pœnam eligere, iuxta text. in l. penultima. & fin. ff. de pœnis, & firmat Cardin. in capit. rursus. quicquid. vel vouentes. & Ioann. de Niuizanis in Syluanuptiali in vltima charta. col. 1. Debetq; esse memor illius Carminis.

103 *Si quoties peccant homines sua fulmina mittat*
Iupiter, exiguo tempore nullus erit.

104 Melius est enim peccare in misericordia quam in seueritate, vt probat text. in cap. alligant. 36. quæstione. 7. vbi inquit text. Si Deus est benignus in misericordia eius, minister non debet esse tenax. Et facit text. in cap. licet. 45. distinctione ibi, Plus erga corrigendos agat beneuolentia quam seueritas, plus cohortatio, quam comminatio, plus charitas quam potestas. & facit text. in capit. vera iustitia. 45. distinctione. vbi dicitur quod vera iustitia est misereri delinquentibus. & facit text. in cap. Plerumque. §. illi enim. 2. quæstio. 7. vbi dicitur, quòd qui de sua iustitia præsumunt, & misericordiam peccantibus negandam putant, à Domino percussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus, cui per Salomonem dicitur: Noli esse nimis iustus. [* & not. Simancas de

105 institut. catholic. titu. 46. num. 85.] Alioquin si iudex dolosè condemnauerit reũ ad pœnam mortis, eadem pœna puniendus erit, & si ad aliam pœnam corporalem condemnauerit, tenebitur pœna deportationis, vt probatur in. l. penultima, versic. fi. ff. ad. l. Iuliam repetundarum. & ibi notant Bart. & alij Doct. communiter, & Paris de Puteo in tractatu syndicatus. fol. 84. versiculo, quidam iudex. De iure

106 verò regio talis iudex erit puniendus pœna qua fuit punitus reus, vt probat text. in. l. 25. titulo. 22. part. 3. Cæterum si iu-

107 dex non dolo, sed ignorantia reum condemnauerit, vel calore iracundiæ modum excesserit, puniendus erit pœna arbitraria, iuxta modum culpæ argumento text. in. l. si adulterium. §. imperatores. ff. de adulterijs. & in. l. ita apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniurijs. & resoluit Antonius Gomezius in. 3. tomo Variarum. capit. 13. numero. 6. & visis & diligenter omnibus perpensis per iudicem, ex quibus reus veniat condemnandus, iudex proferre debebit sententiam forma sequenti.

Sentencia diffinitiua condenatoria.

108 VIsto este processo, que ante mi pẽde, entre partes de la vna actor acusante Ticio vezino desta ciudad de Salamanca, y su procurador en su nombre, y de la otra reo acusado Seyo vezino desta dicha ciudad, y su procurador en su nombre: y vistos los autos y meritos del, y lo que mas de derecho verse deuia, á que me refiero, &c.

¶ Fallo, que por la culpa que del resulta contra el dicho Seyo, que le deuo condenar y condeno en quatrocientos ducados, los trezientos dellos para el dicho Ticio, por la manquedad, y gastos que se le siguieron de la dicha herida, y los otros cien ducados, la mitad dellos para la camara de su Magestad, y la otra mitad para gastos de justicia. Y mas le condeno en dos años de destierro [a] desta ciudad y su jurisdicion, el vno dellos preciso, y el otro voluntario: y que no los quebrante, el preciso so pena de que sea obligado á cumplirlo doblado en las galeras de su Magestad, siruiendo al remo de por fuerça, sin sueldo alguno: y el voluntario no lo quebrante hasta tanto que por mi o por otro juez competente le sea alçado, so pena que sea obligado á cumplirlo doblado preciso. La qual cõdenacion de dineros mando q̃ pague dentro de nueue dias [b] desde el dia de la notificacion desta mi

sentencia:

sentencia: y dentro de tres dias desde el dia que fuere suelto de la prision en que esta, mando que salga a cumplir el dicho destierro: y mas le condeno en las costas deste processo, cuya tassacion en mi reseruo. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, diffinitiuamente juzgando.

Expositio prædictæ sententiæ.

a 109 DIximus, Y mas le cõdeno en dos años de destierro, &c. ad denotandum, quod iudex potest imponere delinquentibus pœnam exilij ad certum tempus, & si delinquens eam non obseruauerit, tempus quod supererit, duplicandum erit sibi, vt probat text. in. l. aut damnum. §. quisquis. ff. de pœnis. & ibi notant Barto. & alij. Si verò iudex pœ-
110 nam exilij imposuerit ad decennium, & reus eam non obseruauerit exilium perpetuabitur, & si imperpetuum fuerit exulatus à iudice, & reus pœnam perpetuam exilij non obseruauerit, puniendus erit pœna mortis vt probatur in. l. relegatorum. ff. de interdictis, & relegatis. & in. l. relegati. ff. de pœnis. & in. l. 10. tit. 31. p. 7.
111 Si verò iudex imponat delinquenti pœnam exilij ad tempus nullo determinato tempore, vt puta dicendo: Condemno Titium in pœna exilij ad tempus, tunc enim censebitur exulatus per decennium, vt in. l. fine præfinito. & ibi notat Barto. ff. de pœnis. tenet etiam Bald. in cap. ex literis. de constitutionibus. & ibi Felin. nu-
112 mero. 9. Sed si iudex imponat pœnam exilij, nulla facta mentione temporis, vt puta dicendo: Condemno Titium in pœnam exilij: tunc censebitur reus exulatus in perpetuum, argumento text. in. l. seruus. C. de pœnis. vbi ad hoc notant illum textum Barto. Bald. & Angel. Salicet. &
113 alij. Quod tempus exilij debet esse continuum, & non interpolatum, argumento tex. in. l. cap. 5. ff. de adulterijs. & firmat glo. in Rubr. ff. de diuersis & temporali-
114 bus præscriptionibus. Reliqua de materia exilij erunt videnda apud Celsum in suo Repertorio, verb. Desterrados. & Antonium Gomezium in. 3. tomo Variarũ. cap. 8. & AEgidium Bosium in practica criminali. titul. de executione sententiæ à num. 22.

b Diximus, Pague dentro de nueue
115 dias, &c. Addenotandum, quod licet in
116 causis ciuilibus condemnatus in pecunia habeat terminum quatuor mensium ad soluendum. iuxta text. in. l. 2. C. de vsurisrei iudicatæ. & in capit. quod ad consultationem. de re iudicata. & in capit. quærenti. de officio delegati. Tamen
117 in criminalibus condemnatus ad soluendam pœnam pecuniariam non habebat prædictum terminum quatuor mẽsium, sed arbitrio iudicis erat condemnandus ad soluendum statim vel intra modicum tempus, quod de consuetudine redactum fuit ad spacium decem dierum, iuxta gloss. fin. in. l. si debitori. ff. de iudicijs. & hanc testatur communem opinionem Iass. in. l. debitoribus. numero. 16. ff. de re iudicata. & Bosius in practica criminali in titulo de sententijs. numero. 111. & Iulius Clarus libro quinto receptarũ. §. fina. quæstione. 95. numero. 1. & de iure regio ita fuit determinatum in. l. 5. titulo. 27. part. 3. & in. l. 7. titulo. 3. part. 3. & ibi notat Gregorius Lupus in glossa 2. & probatur in. l. 6. titulo. 17. libr. quarto Recopil. & notat Didacus Perez in. l.
13. titulo. 16. libro tertio Ordinamenti. & facit text. in. l. 1. titulo. 20. libro tertio fori. & ibi notat Montaluus. Et est ad-
118 uertendum quod si reus condemnatus inopia laboraret, ita quod prædictam pœnam pecuniariam soluere non possit, quòd tunc in corpore luere deberet, iuxta regulam vulgarem iuris, quòd qui non habet in bonis, luat in corpore, quæ probatur in. l. 1. in fine. ff. de pœnis. & in l. si quis id quod. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. & in. l. vltim. ff. de in ius vocando. facit text. in. l. vltima in fine. C. de sepulchro violato. & in. l. illicitas. §. vltimo. ff. de officio præsidis. quæ iura ad prædictam regulam notant vltra Doct. ibi Angel. & Iass. numer. 43. in. §. pœnalis. Instit. de actionibus. & communiter omnes secundum Beroium in capit. cognoscentes. nu. 42. de constitutionibus. Couarruuias libro secundo Variarum. capitulo. 1. numero. 8. & Iul. Clarus libro
119 quinto receptarum. §. fin. quæstione. 95. numero. 2. Nec tunc reus condemnatus poterit vti beneficio cessionis bonorum, nedum quando prædicta pœna pecuniaria eidem imposita esset pro vera & propria delicti pœna, & loco vindictæ, verũ etiam quando imposita esset pro emenda & satisfactione damni illati ipsi offenso, iuxta tex. in capitul. finem litibus. de dolo & contumacia. vbi Panormit. columna. 2. eum ad hoc commendat, & dicit singularem Francus in capit. reprehensibilis. de appellationibus. columna. 3. Et quòd non sit locus cessioni bonorum firmant plures Doct. relati à Couarruuias vbi suprà. hanc opinionem communem
120 dicentes. Tamẽ hodie attenta lege regia damnatus ad pecuniæ solutionem pro damno accusatori illato, & pro vera damni æstimatione bene poterit vti beneficio cessionis bonorum, nec talis pœna pecuniaria est commutanda in corporalem per text. in. l. 9. titul. 16. libro quinto Recopila. per quem ita resoluit Couarruias vbi supra. & Didacus Perez in. l. 3. titulo. 1. libro tertio Ordinamenti in gl. 1. versiculo, quæro vtrum. Cæterum quando pœna pecuniaria imposita esset reo pro ipsomet delicto ad publicam vindictam, tunc non esset locus cessioni bonorum, sed esset commutanda in pœnam corporalem, etiam si talis pœna applicaretur ipsi parti lædæ, vel fisco, nec in hac specie haberet locum tex. in dicta. l. 9. titulo. 16. libro quinto Recopil. secundum Couarruiam & Didacum Per. vbi suprà. Quæ tamen commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem fieri non de-
121 bet, quando pars, cui in totum vel in partem pœnà pecuniaria venit applicanda, consentire noluerit, quod condemnatus in corpore luat. Nam tunc omittenda est commutatio, secundum Panormitanum in capit. Oduardus. columna. 2. de solutionibus. & communiter omnes ex Boerio in decisione. 349. post numerum octauum. versiculo secundo sitis. Quod verum est, quando pœna pecuniaria ap-
122 plicatur priuato accusatori. Cæterum si ea fisco adiudicaretur, commutanda esset in corporalem, etiam fisco nolente, secũdum Panormitanum in dicto capitul. Oduardus. receptum à Couarru. vbi
123 supra. Et prędicta commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem fieri debet etiam si reus in soluenda prædicta pœna in vno tantum nummo contumaciter deficiat, secundum Bal. in. l. fin. C. de sepulchro violato. in fine. & communiter omnes secundum Viuium libro communium opinionum. in verbo, Cedere volens. & Iulium Clarum vbi supra. numero. 6.
124 Non tamen prædicta commutatio erit facienda, quando reus esset soluendo & mallet subire pœnam corporalem: nam tunc cogendus esset soluere prædictam pœnam pecuniariam, secundum communiter Doct. ex Decio in. l. si quis id quod. nomero. 22. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Cæterum si delictum esset eius qualitatis, vt pro eo pœna mortis veniret infligenda, tunc iudex proferre debebit sententiam forma sequenti.

Sentencia diffinitiua in causa mortis.

125 VIsto este processo que ante mi pende, entre partes de la vna actor acusante y su procurador en su nombre, y de la otra reo acusado Seyo menor, y su curador ad litem en su nombre.

Fallo attentos los autos y meritos del, que por la culpa que del resulta contra el dicho Seyo, que le deuo condenar y condeno en pena de muerte, y la justicia que se le manda hazer es, que sea sacado de la carcel donde esta preso, cauallero en vna bestia de albarda, con vna soga de esparto al pescueço, atados pies y manos, e con voz de pregonero que manifieste su delicto, e sea assi leuado por las calles publicas acostumbradas a la picota desta ciudad, y de alli sea colgado por el pescueço, y ahorcado hasta que muera naturalmente, e de alli no lo quite persona alguna sin mi licencia, so la misma pena. Y mas le condeno en la mitad de sus bienes, applicados la mitad para la Camara de su Magestad, y la otra mitad para la parte que rellante. Assi mismo le condeno en las costas deste processo cuya tassacion en mi reseruo, Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, diffinitiuamente juzgando.

126 Prædictæ sententiæ condenatoriæ in timari debent reo per tabillionem, & in continenti debent executioni mandari, iuxta tex. in l. siquis forte. ff. de pœnis. & in l. cum reis. C. de pœnis. & in cap. sicut. 2. q. 1. & in l. 5. tit. 27. part. 3. & in l. 1. titu. 15. lib. 2. fori. Quod tamé primo intellige ve
127 rum esse, postquam prædicta sententia transacta fuit in autoritatem rei iudicatæ, vt puta, quando transactũ esset tempus, intra quod à tali sententia potuit appellari, iuxta tex. in l. ad dictos. C. de appellationibus. & ita firmat Bar. in l. q vltimo supplicio. in fine. ff. de pœnis. & notatur ex glo. in l. 1. ff. nil nouari appellatione pendente. & in cap. non solum. de appellationibus. lib. 6. & hanc opinionem testatur comunem Fel. in ca. quærenti. de offi. de leg. Pan. & alij in ca. 2. de re iudicata. Paris de Puteo in tractatu syndicatus, fol. 162. post numerum vndecimũ. Ang. & Imola in l. non tantum. ff. de appellat. Montaluus in l. 1. tit. 15. lib. 2. for. in verbo, Iusticia. & Greg. Lup. in d. l. 5. titu. 27. par. 3. in verbo, Deue se luego. et Bosius in pract. crim. in tit. de executione sententię. n. 1. Couar. in practicis quæstionibus. cap. 23. nu. 4. versicul. sexto est omnino. & Iul. Clar. lib. 5. receptarum. §. fi. q. 96. num. 1. Quæ tamen opinio de iure procedit, de consuetudine tamen sententiæ capitales vel corporis afflictiuæ statim sunt exequendæ, non expectato lapsu temporis concessi ad appellandum, secundum Bart. in. d. l. qui vltimo. & plures alios, quos refert Iul. Clar. in d. q. 96. num. 1. & Coua. in d. cap. 23. nu. 5. versicul. huius tamen forensis. asserentem vsum forensem apud Hispanos,

spanos & ferem in toto orbe Christiano hactenus obtinuisse, in causis criminalibus pœnam corporalem statim exequendam esse, non obstante quacunque interpositione appellationis, iuxta. l. 10. styli, quem tamen vsum & consuetudinem ipse dicit non posse se illum probare; & opinatur quod nullo iure probari possit, & admonet iudices, vt priusquam exequantur sententias criminales cautissime singula expendant, & Iul. Clar. vbi sup num. 2. intelligit prædictam con
128 suetudinem obseruandam esse in casibus, in quibus appellari non posset, vel iudex non teneretur appellationi deferre. Cæterum in casibus, in quibus iudex teneretur appellationi deferre obseruandam non esse existimat, sed potius executionem differendam esse, donec lapsum sit tempus concessum ad appellandum. Secundo intellige, executionem
129 sententiæ condemnatoriæ statim fieri debere, præter quam in casibus in quibus executio impediri vel saltim suspendi possit, quorum duodecim connumerat Ant. Gom. in. 3. tomo Variarum. capitu. 13. nu. m. 36. cum sequentibus. & Iul. Clar. vbi sup. q. 97. & 98. [*Et quinquaginta casus congerit Rebuffus in repetitione. l. prægnantis. ff. de pœnis.] Tertio intellige sententiam condemnatoriam statim exequendam esse in casibus, in quibus non est locus appellationi: nam licet
130 regulariter condemnatus appellare possit iuxta tex. in l. 1. & totum tit. ff. & C. de appellationibus. & in l. 1. & totum titulum. 23. partit. 3. sunt tamen plures casus, in quibus appellatio non admittitur: quos casus congerit Speculator in titul. de appellationibus. §. in quibus. Hippolytus in. l. vnica. C. de raptu virginum. nu. 138. Nicellus in concordia glossarum concordia. 6. Maranta de ordine iudiciorum. 6. part. in. capi. de appellatione. à num. 269. Bernar. Diaz in regula. 38. Anto. Gomez. in. 3. tomo Variarum. cap. 13. num. 31. & aliquot connumerat Couar. practicis quæstion. cap. 23. num. 5. Adnio
131 neo tamen iudices, quòd semper faciles sint in admittenda appellatione, & quod statim eam executioni non mandent: potest enim contingere rem falsis probationibus conuictum esse, vel crudeli tortura coactum de se fateri falsum, & apud iudicem appellationis rei veritatem detegi, & patefieri, & ita iudici ibus consulunt Marian. Socinus in capit. qualiter & quando, el. 2. num. 113. extra de accusa-
132 tionibus. & Couarr. vbi d. cap. 23. nu. numer. 5. in fine. Intelligit tamen quod condemnatus de crimine in carcere detentus. & iuste appellans in casu permisso interim detineri debet, nec erit relaxandus, sed remittendus ad iudicem appellationis. cum ostendibus suis expensis, secundum Bal. in l. sicleri cur. num. 9. C. de episcopali audi. & in l. generaliter. §. his de præsentibus. n. 4. C. de rebus creditis. resoluit Petrus Duenas. in regula. 42. fallentia. 11. & probatur in l. fin. tit. 18. lib. 4.
133 recop. Et est aduertendum, quod executio talis sententiæ debet fieri publice, & de die, & non de nocte, vt supplicium sit delinquẽti, & exemplum alijs, iuxta tex. in l. 5. tit. 27. part. 3. & in l. fi. tit. 31. p. 7. debetque fieri in loco consueto, & ad id deputato, secundum Doct. dicentes ibi in l. puer. ff.
134 de iustitia & iure. Aliquando tamen propter grauitatem criminis, & eius exaggerationem, & aliorum terrorem iudex facere poterit executionem in proprio loco, ibi delictum fuerit commissum, & ibi furcas erigere, & delinquẽtem suspendere. iuxta tex. in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & ibi notant Doct. & Ang. in tractatu de maleficijs, in parte, vsque ad locum iustitiæ consuetum.

Supradictus modus procedendi in causis criminalibus obseruandus erit, quando delinquentes fuerint præsentes: sed quia aliquando contingit quod postquam delictum fuit perpetratum reus se absentat, & capi non potest, ideo videndum erit, qua-

liter procedendum sit contra absentem.

Ex capite Quarto.

SVMMARIA.

1 ACcusatio nec in absentē proponi, nec contra eum procedi potest.

2 Accusatio de iure ciuili contra absentē non procedit, quādo ei esset imponenda maior pœna, quam relegationis: secus si minor, quia etiam non cōtestata lite proceditur.

3 Iure canonico attento proceditur in absentē in criminibus, quibus inferior pœna relegatione imponitur: si lis prius cōtestata fuerit: secus si ea contestata non sit.

4 Iure etiam canonico potest procedi contra absentem lite non cōtestata in criminibus minoribus, quando per viam inquisitionis proceditur.

5 Iure regio attēto indistincte proceditur in absentē in quibuscūq; criminibus seruata forma quam remissiue tradit autor

6 Ley. 3. tit. 10. lib. 4. Recop. ponit nouā formam procedendi contra absentē, & hic expenditur.

7 Ley. 4. tit. 3 li. 2. for. & pragma. de Alcala anni. 1503. & l. 206. pragmaticarum regum catholicorum innouatur per aliam. l. nouæ Cop.

8 Intimatio & citatio in criminalibus facienda necessario ad domū delinquentis, nec sufficiunt publica præconia.

9 Pœnam del desprez apposuit. l. 4. tit. 3. lib. 2. fori.

10 Pœna quinque marapetinorum quam ponit. l. 4. tit. 3. lib. 2. fori. reducitur hodie ad sexaginta marapetinos eorum quæ sunt in usu communi.

11 Solidi quingenti soluendi propter homicidiū ex. l. 4. tit. 17. lib. 4. fori. qui solidi reducti in communes huius tēporis marapetinos conficiunt sexcentos eorum.

12 Licet plures committant homicidium una duntaxat pœna pro eo soluenda est ex. l. 4. tit. 17. lib. 4. fori. si omnes præsentes sint vt cōdemnentur: secus si absint, & non compareant, quia quilibet eorum in solidum pœnam soluet homicidij.

13 L. 3. tit. 10. li. 4. cop. quatenus ait quod qui venerit tertio & vltimo termino, soluat priusquam audiatur, pœnam del desprez, & homicidij, & expensas, intelligenda est, nisi comparens probet iuste impeditum antea non venisse.

14 Absens vt contumax dicatur, sibi incūsanda est contumacia coram iudice.

15 Accusato absente admittitur procurator in eius defensionem secundum cōmunem quorundam.

16 Vt delinquentis absentis pateat innocentia non admittitur quis, vt procurator, sed vt defensor, secūdum Bart. cuius opinio practicatur.

17 Si ex probatis in processu constet de innocentia rei absentis accusati, absoluendus est.

18 L. 7. tit. 8. par. 3. reuocatur per. l. 3. tit. 10. lib. 4. cop.

19. Mon-

19 Monterrosi locus quidam qualiter intelligendus.

20 Practica & modus procedendi contra absentem accusatum.

21 Si delinquēs culpabilis reperiatur, & ob id iudex mandatum capiendi eum præstiterit, & non reperiatur: si iudex ex officio procedat mādat alguazelo, quod coram tabellione testificetur, qualiter reum non inuenit, & statim eum inquirit per præconia.

22 Si iudex contra delinquentem ad partis petitionem procedit, qui non reperitur comparet pars coram iudice a quo petit accusatum vocari per præconia.

23 Forma & modus quo accusator petere debet accusatum absentem præconibus vocari.

24 Accusatore petente reum præconibus vocari iudex efficit alguazelū coram tabellione testificari qualiter reum non inueniat, & statim præcipit reū vocari vt intra nouem dies compareat, & quod ædictum solito in loco apponatur.

25 Modus præconizandi reos absentes vt compareant.

26 Copia primi præconij, quo delinquens absens vocatur affligendus in loco vbi ædicta publica affigi solent.

27 Accusator seu fiscus transactis nouem diebus datis reo absenti ad comparendum contumaciam eius coram iudice accusare debet.

28 Forma incusandi primam rei accusati contumaciam.

29 Contumacia prima incusata custos carceris adducitur coram iudice & notario vt declaret an delinquens comparuerit in dicto carcere & si nondum comparuerit condemnatur ad pœnam del desprez: & secrestantur eius bona, & iterum secundo præconio vocatur.

30 Forma sententiæ del desprez.

31 Pronuntiata sententia del desprez, secrestantur delinquentis bona per alguazelum facto inuentario coram tabellione, & apponuntur apud aliquē virum bonum, vt custodiat qui obligatur corā tabellione & iterum præconio secundo vocatur in primo supra visum est.

32 Contumacia absentis delinquentis iterum secūdo accusatur si intra nouem dies non compareat.

33 Forma accusandi secundam contumaciam rei delinquentis absentis.

34 Contumacia secunda incusata custos carceris deponit coram iudice & tabellione, delinquentem absentem non comparuisse in carcere, & statim pœna homicidij pronuntiatur cōtra eum, & quod iterum tertio præconio vocetur.

35 Forma sententiæ del homicillo.

36 Si tempore comparitionis rei constet processum retroactum nullum fuisse, pœnæ del desprez & homicidij non debentur.

37 Sententia homicidij prolata tertium præconium dandum est: & eius ædictum fixandum, & nouem diebus trā factis, tertio incusatur contumacia, et datur copia summariæ informatio-

nis, vt possit accusatio sollenniter proponi, & comparet tertio custos carceris, vt supra, qui si asserit reum non comparuisse, sententiam iudex vt infra pronuntiat.

38 *Forma sententiæ qua præcipit iudex accusationem in delinquentem proponi.*

39 *Concessa copia summariæ informationis, ponitur accusatio, cui reus absens intra tres dies respondere debet: & ita notum fit in publica audientia: quibus elapsis cõtumacia incusatur, & concluditur ad probationem: quod querelanti & in audientia intimatur: & accusator exhibet interrogationes, per quas testes examinantur, & ratificantur, qui in summaria deposuerunt, & ita proceditur vsque ad sententiam.*

40 *Forma sententiæ quæ profertur in reũ absentem.*

41 *Pronuntiata sententia contra reum absentem nota fit in audiẽtia publica.*

42 *Forma procedendi contra delinquentem absentem seruanda per iudices ordinarios duntaxat, vt sup. tradita est.*

43 *Iudices curiæ chancilleriæ & commissionis quomodo procedant contra delinquentem absentem traditur.*

Caput. 4. De modo procedendi contra reum absentem.

1 COntra delinquẽtem absentem nec accusatio proponi, nec contra eum procedi potest iuxta textum in l. absentem. ff. de pœnis. & in l. absentem. C. de accusationibus. & in cap. 1. & in. c. præscripta. 2. quæst. 8. & vtrobiq; notant Doctores cõmuniter secundũ AEgidium Bosium in practica criminali, titu. de fauoribus defensionis. numero. 8. & Antonium Gomez in l. 76. Tauri. & Simancas de institution. catholic. titulo. 2. numer. 1. & Iulium Clarum libro quinto receptarum. §. fin. quæstione. 44. numero. 2. Quæ opinio de iure ciuili procedit, quando ex tali delicto veniret imponenda maior pœna, quam pœna relegationis: secus tamen si alia pœna inferior relegatione imponenda esset: nam tunc aduersus absentem procedi posset, etiam lite non contestata secundum glossam receptam in dicta. l. absentem. verbo, Ad relegationem. ff. de pœnis. si delinquens fugeret & latitaret neque denunciationibus, neque ædictis iudicum obtemperaret iuxta tex. in dicta. l. absentem. de pœnis. & ista est verior & communior opinio ex Bosio in practica criminali, in titu. de requirendis reis nu. 1. & Iulio Claro in dict. quæst. 44. n. 2. tamen Simancas vbi supra. nu. 4. & 5. inquit, hanc opinionem Vlpiani explosam esse ab omnibus tribunalibus. & numero. 6. resoluit qualiter contra hæreticum absentem procedatur. At vero de iure canonico lite contestata in criminibus, in quibus venit imponenda pœna inferior relegatione, bene poterit contra absentem procedi: tamen lite non contestata, etiam in criminibus inferioribus non poterit contra absentem procedi, vt firmat glossa in summa. 3. quæstione. 9. & gloss. in capitul. veritatis. verbo, Probatum. de dolo & contumacia. vbi Panormitanus numero. 20. hanc testatur communem opi-

opinionem. Quæ opinio vera est, nisi per viam inquisitionis procedatur: nam
4 tunc etiam de iure canonico lite non contestata aduersus absentem procedi-
tur in criminibus minoribus, per tex. sic intellectum in dict. capit. veritatis à
5 gloss. ibi, verbo, probatum in versi. vel melius dic. receptam communiter ex Panorm. ibi. num. 23. & firmat Socinus in cap. qualiter & quando. el. 2. num. 93 4. de accusationibus. Sed licet prædicta resolutio vera sit de iure communi, & in foro ecclesiastico obseruanda: tamen de iure huius regni indistincte contra absentem procedi potest in quibuscunque criminibus, vocando eum per præconia, & tria edicta, seruando omnino formam & praxim præscriptã à l. 3. titu. 10. libr. 4. Recopila. cuius praxis meminit Anto. Gomezius in dict. l. 76. Tauri. & Auenda. in Responso. 15. & Didacus Perez in. l. 1. titu. 2. libr. 3. Ordinamenti. in gloss. 1. in versiculo, quæro decimotertio. Et prædictam praxim latè prosequitur fulminando processum in forma Monterrosus in quarto Tractatu, in titulo del processo en rebeldia. fol. 53. pagin. 2. cum sequentibus. Ad cuius explicationem referam decisionem prædictæ. l. sermone Hispano, aliqua circa ea annotando, & praxim eius in forma describendo modo sequenti.

6 La ley tercera en el titulo decimo, libro quarto de la nueua recopilacion, pone la nueua forma que se ha de tener en proceder contra los absentes: la qual dispone que si el contra quien se huuiere de proceder criminalmente, no pudiere ser preso ni auido, y el delicto fuere de calidad que se deuan secrestar los bienes del delinquente, que luego se les secresten sin esperar que sea llamado a pregones, en lo qual esta ley innoua y declara la ley quarta, titulo tercero, libro segundo fori. Y la pragmatica de Alcala del año de. 1503. y la ley. 206.
7 delas pragmaticas y leyes de los Reyes Catholicos Don Fernando y Dõna Isabel. Y el juez que del delicto conoscie re ha de mandar emplazar por tres plazos de nueue en nueue dias, agora este el delinquente dentro de su jurisdicion, agora fuera della. En lo qual ansi mismo esta dicha ley de la nueua Recopilacion corrige la dicha ley del fuero, y las dichas pragmaticas, porque la ley del fuero dezia: que si el delinquente estuuiesse fuera de la jurisdicion del juez, que los plazos fuessen de treynta en treynta dias: y la pragmatica de Alcala dezia q̃ fuessen de veynte en veynte dias. Y dize la dicha ley de la Recopilacion, que el juez a cada plazo de los susodichos lo haga pregonar publicamente, y lo haga notificar en casa del delinquente si ay la tuuiere. Porque en las causas criminales no basta la citació
8 que se haze por pregones, pero es necessario que en casa del delinquente se haga la tal citacion y emplazamiento, conforme a la doctrina de Bartolo in. l. dies captioni. §. prætor ait. ff. de damno infecto. y lo q̃ resuelue Montaluo in dicta. l. quarta, titulo tercero, libro segundo del fuero. Y dize la dicha ley de la Recopilacion, que de mas de lo susodicho, el juez ha de mandar fixar vn edicto, y carta de emplazamiento en cada vno de los dichos tres plazos en las puertas del Consistorio, o de otro lugar publico de la ciudad, villa, o lugar: en el qual edicto se cõtenga el delicto de que es acusado, y el termino y pregones que estuuieren dados, y rebeldias que a la sazon le fueren acusadas, y la acusacion que le fuere puesta para que venga a saluarse del delicto que le es oppuesto. Et ita est obseruandum quidquid Aules in capitibus prætor. c. 15. gloss. verb. Homicillos. nu. 3. cum Baldo asserat in isto edicto non esse exprimendum crimen, de quo absens impetitur. Y que si siendole acusada la rebeldia, al pri-

mer plazo no pareciere, que sea condemnado en la pena del desprez: la qual pena del desprez puso la dicha ley quarta titulo tercero, libro segũdo fori. que dizen que son cinco marauedis al Rey, y cinco a los alcaldes, que reduzidos a los marauedis que agora vsamos, son sesenta marauedis. Y mas dize la sobredicha ley de la Recopilacion, que si el dicho absente pareciere ante el juez al segundo plazo, que pague el dicho desprez y las costas, y luego le oya sus descargos, y defensiones: y que si no pareciere al segundo plazo, siendo le acusada la segunda rebeldia, si el edicto fuere sobre muerte, o tal que merezca pena de muerte, que el juez le cōdene en la pena del homicillo, que es de la que habla la ley. 4. titulo. 17. de los homicillos, libro quarto del fuero, que dize que se paguen quinientos sueldos por el homicillo, que reduzidos a los marauedis que agora vsamos, son seyscientos marauedis, como se collige de lo que resuelue Couarruuias in Tractatu, de veterum collatione numismatum, capitulo. 5. numero. 7. & Otalora in Tractatu de nobilitate, secunda parte, capitulo. 4. à numer. 11. Y aduierte se, que aunque la ley. 4. titulo de los homicillos, libro. 4. fori, dize que no se pague mas de vn homicillo aunq̃ sean muchos los delinquentes; pero aquello entiendese quando todos los delinquentes estauan presentes y fueron condenados, pero siendo rebeldes cada vno dellos ha de pagar su homicillo, iuxta. l. 70. styli, & ita tenet Montaluus in dicta. l. 4. in glos. 3. quem refert & sequitur asserens sic practicari Auiles in cap. prætor. cap. 15. in glo. verbo, Homicillos. num. 34. Y mas dize la dicha ley de la Recopilacion, que si el dicho delinquente viniere al tercero plazo, que pāgue la pena del desprez, y la del homicillo, y las costas: y luego sea oydo sobre sus descargos, y defensiones. Y aunque la dicha ley quarta, titulo de los emplazamientos. libro. 2. fori. dize, que el emplazado pareciendo a alguno de los plazos prouare impedimiento bastante, por el qual no pudo venir, que cobre y le sean bueltas las dichas penas y costas. Y parece que ansi se deue de entender la dicha ley de la nueua Recopilacion, por ser conforme a derecho, iuxta notata per Montaluum ibi, in glos. verbo, Embargo derecho. cum duabus sequentibus: Pero si al dicho tercero plazo no pareciere el delinquente, dize la dicha ley de la Recopilacion, que siendo le acusada la tercera rebeldia que le sea puesta la acusacion en forma, como si fuesse presente, mādando le que responda a ella dentro de tres dias. Y aduierte se que la dicha ley quiere que en qualquiera de los tres plazos se acuse la rebeldia al delinquente, porque para que vno se diga contumaz y rebelde, requiere se que le sea acusada su contumacia y rebeldia, secundum Bartolum in. l. inter accusatorem. & in. l. is qui reus. ff. de publicis iudicijs. & resoluit Asinius in sua praxi. §. 17. capitulo. 3. versiculo, vndecimo lis non contestatur. & Montaluus in dict. l. 4. titu. de los emplazamientos. in glos. verbo, Y si no viniere. & Antonius Grauacius in Annotationibus ad Octauianum Vestrium libr. 4. cap. 4. num. 17. Quod verum esse intelligit Auiles, vbi supra; nu. 6. quando ad instantiam partis proceditur, secus quando ex iudicis officio: nam tunc incusatio contumaciæ non requiritur, vt resoluimus in. 1. par. 2. Tom. huius operis. c. 3. nu. 6. Y dize la dicha ley de la Recopilacion, que si dentro de los tres dias el delinquente no pareciere á respōder a la dicha acusacion, que sienle acusada la rebeldia, que el juez aya el pleyto por concluso, y lo reciba a prueua, asseñalando termino para ello, con tanto que no exceda el termino probatorio q̃ en las causas ciuiles por leyes de

de la dicha Recopilacion se manda dar, del qual diximos in prima parte primi tomi in octauo Tempore, y que dentro del dicho termino se reciban y examinen los testigos que huuiere y se pudieren auer, contra el tal delinquente, y que el juez de su officio en esse termino se informe de la innocencia del tal acusado por todas las partes que pudiere. Acerca de lo qual se aduierte, que en ausencia del acusado se puede admittir procurador para su defensa, segun la commun opinion de los Doctores, que dize Ioan. de Imola in. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudic. columna. 8. al qual sigue Angelo alli, columna. 2. Empero Barto. in extrauagantiad reprimendum in glo. verbo, Legitime. & in dicto. §. ad crimen. dize, que en tal caso para prouar la innocencia del delinquēte absente no se ha de admittir alguno como procurador, si no como defensor: y assi se practica la opinion de Barto. segun dize Gregorio Lopez in. l. 12. titulo quinto, part. tertia in glossa. verbo, No podria demandar. Nam procurator pro reo absente & cōtumace nunquam admittitur, secūdum Bartolum in dict. §. ad crimen. &. in. l. seruum. §. publice. & ibi Bald. ff. de procurat. Panormitan. in capit. veniens. de accusat. etiam si delictū mitiorem pœnam relegatione mereatur, secundum Bartolum in. l. qui bona. §. si alieno. numer. 16. ff. de damno infecto. receptus à Iaff. & ab alijs. in. l. fina. C. de procurato. defensor, tamen ad allegandas causas innocentiæ ipsius rei absentis benè admittitur: nam quilibet de populo ad rei absentis defensionem admittendus est, non vt procurator, sed vt defensor. Cuius officium erit, ostendere coram iudice innocentiam rei absentis, producendo testes, & alias probationes. Quæ resolutio probatur in dicta. l. seruum. §. publice. & ibi Bartol. & in dict. §. ad crimen. & veram communē testatur Iaff. in. l. is, qui. numer. 7. C. qui testa. facere poss. sequitur Cæpola. in consilio. 40. & vsu receptam & communem dicit Alexand. in consilio. 4. volumine. 6. & Maranta de ordine iudic. 4. par. distinctio. 1. numero. 42. & Gregorius Lupus vbi supra, & Menoch. lib. 1. de arbitr. quæst. 80. num. 58. quicquid aliter teneat Auenda. in responso. 15. Et quas causas defensionis allegare posit iste defensor, tradit Bartol. in. l. absentem. numero quarto. ff. de pœnis. & Antoni. del Canario in Tractatu de excusatore. quæstione 9. Et articulum istum latius disputat Marian. Socinus. in dicto capitulo veniens, à numero. 100. Hæc tamen opinio non procedit de iurē regio in iudicibus fraternitatis, qui vulgo De la hermandad dicuntur per tex. in. l. 9. titulo 13. libro. 8. Recopil. nam coram eis nec procurator, nec defensor admittitur, præterquam si aliquis pro suo interesse compareat, vt pater pro filio, dominus pro seruo, vt notat Bartol. dicto. §. ad crimen. numero. 8. & in alio casu Iassonis in. l. vbi pactum. C. de transact. numero. 13. Præterea à excusator ad proponendas causas absentiæ ipsius rei bene admittitur iuxta ex dicto. §. ad crimen & in. l. interdum. ff. de publicis iudicijs. & notat Bar. in dicta extrauaganti, ad reprimendum. verbo, Neglexerit. & Meno. lib. 51. de arbit. q. 80. n. 48. & in. l. 12. tit. 5. par. 3. & de hoc excusatore cū mandato est accipienda. l. 25. titul. 1. libro. 3. Recop. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que passados los terminos probatorios, se presentē en el processo las tales prouanças, y se haga publicacion con termino de tres dias, para alegar de bien probado, y poner tachas de testigos, y que el pleyto sea concluso para diffinitiua. Y si por el processo pareciere que ay probança bastāte para condemnar al absente, o que de mas de la fuga ay informacion bastante para cōdemnar a tormento al acusado, si estuuiera pre-

presente el juez deue le de pronunciar por hechor, y perpretador del dicho delicto, y condenar le en la pena que por
17 el merece, y en las costas. Acerca de lo qual se aduierte, q̃ si el juez por el processo hallasse que el tal absente acusado no tenia clupa, y estaua innocente del delicto, que lo deue absoluer, y dar por libre, vt post Ioan. Andr. notat Ant. de Butrio in capit. veniens de accusationibus. & Decius in. l. nemo qui. ff. de regulis iuris. numero. 3. & Anto. Gom. in. l. 76. Tauri. numero. 14. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que si el tal delinquente acusado se viniesse a presentar, o fuesse preso antes de auerse dado la sentencia diffinitiua, que purgando las costas, y pagãdo el desprez, y homecillo, que sea oydo de nueuo sobre sus descargos, y defensiones, quedando en su fuerça y vigor las prouanças hechas como si se hizieran en juyzio plenario. Y aunq̃ si despues de dada la sentẽcia diffinitiua se presentare a la carcel, o fuere preso dentro de vn año primero siguiẽte desde el dia q̃ fue dada la sentẽcia, pagãdo primero las costas, del desprez y homicillo, y quedãdo en su fuerça las dichas prouanças, como esta dicho sea el tal delinquẽte, oydo, assi acerca de las penas corporales, como de las pecuniarias: y si passado el dicho año no se auiendo presentado, ni sido preso dentro del dicho año, que la dicha sentencia se executo en las penas de dineros, o de bienes, assi en las que se applicaren para la camara y fisco de su Magestad, como en las que se applicaren a la parte acusante. Pero que en quanto toca a las penas corporales tan solamente sea oydo, aunque se presente, o sea preso passado el dicho año: y que dentro del dicho año las penas de dinero o de bienes no puedan ser executadas: y que aunque el delinquẽte muera dentro del año sin se presentar ni ser preso, que sus herederos sean oydos sobre las penas de dineros o de bienes. Y en quanto a esto la dicha ley de la Recopilacion reuoca
18 la ley. 7. titulo. 8. de los assentamientos. part. 3. la qual disponia, que passado el dicho año el delinquente rebelde perdiesse todos sus bienes, y manda que solamẽte se guarde lo en ella contenido, Y dize que si hecho el secresto y embargo de los bienes del absente no parecie re dentro de treynta dias, y los dichos bienes fueren de suerte, que no se puedan conseruar ni guardar sin se deteriorar, que el juez los haga vender, y venda en publica almoneda pregonando los de tres en tres dias, y haziendo los rematar al vltimo pregon en el mayor ponedor: y que el dinero que por ellos se diere, se ponga en el dicho secresto y embargo. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que la forma que ha dado de proceder contra los absentes, en lo que toca a los terminos de los emplazamiẽtos y pregones, se ha de entender con los juezes ordinarios, pero no con los alcaldes de Cortes, Chancillerias, ni con los juezes de commission, porque estos tales han de proceder por los terminos que otras leyes de la nueua Recopilacion declaran, que es ley. 7. titul. 6. libro. 2. Recopil. y la ley. 2. titul. 3. libro. 4. Recopil. donde se pone la forma y orden que han de tener los alcaldes de Corte, y Chancillerias, y juezes de commission en proceder contra los delinquentes absentes. De lo qual vltimo se puede colegir lo que Monterroso in sua practica in quarto Tractatu intitulo del processo en rebeldia. fol. 54. pagina. 2. in medio, dize, que los alcaldes del crimen de la Chancilleria de Valladolid acostumbran hazer, que si el delinquente se presenta ante ellos passado el año despues de dada la sentencia, le oyen de nueuo, no solamente sobre las penas corporales, pero aun sobre las pecuniarias, teniendo consideracion a que se presento, y a la culpa que contra el resulta

sulta del processo, y a que la sentencia no este executada, y a que ellos le pueden condenar por su sentencia en lo que fuere justicia.

Esta es la forma que la dicha ley de la Recopilacion pone acerca del proceder contra los absentes, y se reduze a practica y orden en la manera siguiente.

Practica y orden que se tiene en el proceder contra el absente.

20 DEspues que la parte querellante dio informacion summaria contra el reo, o el juez de officio procedio, y de la informacion summaria resulto
21 culpa o indicio contra el dicho reo, y el juez dio su mandamiento para que fuesse preso, el qual se ausento o acogio a alguna yglesia, porque no lo prendiessen: y auiendo lo ydo a buscar el alguazil para lo prender, y no lo auiendo hallado, por se auer ausentado, o retraydo a alguna yglesia, si el juez procede de su officio, haze que el dicho alguazil ante el escriuano de la causa de se de como el fue a buscar al dicho reo para le prender assi a su casa, como a otras partes: y auia hecho todas las diligencias posibles, y que no le auia podido hallar. Y dada la dicha fe, el juez manda llamar a pregones al dicho reo
22 en la forma que abaxo diremos: pero si procede a instancia de parte querellante, le misma parte parece ante el juez, y pide que mande llamar a pregones al dicho reo: lo qual pide, o por auto ante el escriuano, o por pedimiento en la forma siguiente.

Pedimiento del querellante para que el juez mande llamar a pregones al reo.

23 TIcio en la causa criminal con Seyo, digo que el dicho reo acusado es ydo y ausentado desta ciudad, y no parece, porque no le prendan, y su delicto no sea castigado, y el alguazil mayor de v. m. le ha ydo a buscar muchas è diuersas vezes a su casa, y a otras partes, y ha hecho todas las diligencias posibles para le prender, y no lo ha podido hallar, a v. m. pido le mande llamar a pregones, y por edictos por los terminos del derecho, sobre que pido justicia y costas, y el officio de v. m. imploro.

24 Presentada esta peticion, el juez manda parecer ante si a su alguazil mayor, y ante el escriuano le manda que de fe, diga y declare si ha ydo a buscar al dicho reo para le prender a su casa y a otras partes, y que otras diligencias ha hecho, el qual alguazil responde q̃ es verdad q̃ le ha ydo a buscar a su casa y a otras partes, y ha hecho las diligencias posibles para le prender, y no lo ha podido hallar.

Y luego

Y luego visto por el juez la fe y declaracion del alguazil, dixo que mandaua y mando, que el dicho reo sea llamado a pregones por pregonero publico, para que dentro de nueue dias parezca ante su merced a se saluar de la querella que contra el esta dada, y que dello sea fixada carta de edicto en las puertas del Consistorio desta ciudad, o donde se suelen poner semejantes edictos: el qual pregon es en la forma siguiente.

Primero pregon.

25 SEpan todos los vezinos è moradores desta ciudad, y de otras partes, como el señor fulano teniente de Corregidor, cita, llama, y emplaza a Seyo vezino desta ciudad, y le manda que parezca ante su merced dentro de nueue dias, a se compurgar y saluar de la querella que cõtra el tiene dada Ticio vezino desta dicha ciudad, sobre las heridas que dize que le dio, con apercebimiento que le haze, que si pareciere dentro del dicho termino, le oyra y guardara su justicia, donde no passado el dicho termino, auida su ausencia y rebeldia por presencia, procedera cõtra el como hallare por derecho, y le asseñala los estrados de su audiencia donde le seran notificados todos los autos, que citacion y notificacion requieran, hasta la sentencia diffinitiua inclusiue, y tassacion de costas si las huuiere. Este es el primer pregon y llamamiento, y manda se pregonar publicamente, porque venga a noticia de todos. Fecha en Salamãca, a tantos dias de tal mes y año.

26 Vn traslado deste pregon firmado del juez y escriuano, se ha de fixar en las puertas de las casas del Consistorio, o donde se acostumbran a poner semejantes edictos, diziendo el dia que se fixa: y passados los nueue dias en el pregõ y edicto contenidos, el fiscal o la parte querellante (si el reo no huuiere parescido) han de parescer ante el juez, y acusarle la rebeldia en la forma siguiente.

Primera rebeldia.

28 TIcio en la causa criminal con Seyo ausente, digo que el dicho aduerso ha sido llamado y citado por primer pregon y edicto de vuestra merced, y el termino de los nueue dias

dias del dicho pregõ y edicto es passado, y el dicho reo no ha parecido, ni se ha presentado, acusole la primera rebeldia, y a vuestra merced pido le mãde condemnar y condene en la pena del desperez, por ser rebelde y cõtumaz, y le mãde secrestar todos sus bienes, y q̃ sea llamado por segũdo pregon y edicto, sobre lo qual pido cumplimiento de justicia, &c.

29 Presentada esta peticion, el juez manda llamar ante si y ante el escriuano al carcelero de la carcel publica, y le manda que diga y declare si el dicho Seyo delinquente se ha presentado en la dicha carcel, y esta preso, y si el carcelero responde que no, el juez pronuncia sentencia, en que condena al ausente en la pena del desprez, y le manda secrestar los bienes, y que sea llamado por segundo pregon y edicto en la forma siguiente.

Sentencia de la pena del desprez.

30 EN Salamanca a tantos dias del mes y tal año, el dicho Señor Teniente, auiendo visto que el termino del primer pregon y edicto era passado, y que el dicho Seyo no auia parecido ni presentado se en la carcel, y que auia sido acusada la rebeldia, que le condenaua y condeno en la pena del desprez, y que mandaua y mando dar su mandamiento de secresto y embargo, para que sean secrestados todos los bienes muebles y rayzes que el dicho Seyo tiene en esta ciudad y su jurisdicion, y que sean puestos y depositados en personas legas, llanas, y abonadas: y mãdo que fuesse llamado por el segundo pregon, con termino de otros nueue dias, y que fuesse fixada segunda carta de edicto en el lugar acostumbrado, y firmolo de su nombre. Testigos fulano y fulano.

31 Pronunciada esta dicha sentencia y auto, da se mandamiento para que el alguazil vaya a secrestar los bienes del delinquente por inuentario, y los deposite en persona lega, llana, y abonada. Y en cumplimiento del mandamiento va el alguazil con el escriuano a casa del delinquente, y busca donde tiene mas bienes, y haze inuentario dellos, y deposita los en persona llana, y abonada, y haze que el depositario se obligue en forma ante el escriuano, de que tendra en guarda y fiel deposito los dichos bienes, y no acudira con ellos a persona alguna sin licencia del dicho juez, o de otro competente que de la causa conozca. Y luego da se el segundo pregon, y fixa se segunda carta de edicto, segun y de la manera que se dio el primero, excepto que al fin del se dize: Este es el segundo pregon y segunda carta de edicto. 32 Y passados los nueue dias deste segundo pregon y segunda carta de edicto, el fiscal o parte querellante parecen

ante

ante el juez, y acusan la segunda rebeldia por peticion, como arriba diximos de la primera rebeldia, o por auto en la forma siguiente.

Segunda rebeldia.

33 Y despues de lo susodicho en la dicha ciudad de Salamanca, a tantos dias de tal mes, y de tal año, ante el dicho señor Teniente, y en presencia y por ante mi el presente escriuano, y testigos infra escriptos, parecio presente el dicho Ticio, y dixo que el dicho Seyo reo acusado auia sido citado y llamado por su merced por segundo pregon, y segunda carta de edicto con termino de nueue dias, y que el dicho termino era passado, y el dicho Seyo no auia parecido ni presentado se en la carcel, que el le acusaua y acuso la segunda rebeldia, por no auer parecido ante su merced, y le pedia y pidio condenasse al dicho Seyo en la pena del homecillo, pues el delicto lo requiere, y que le mandasse citar y llamar por tercero pregon y tercera carta de edicto, y pidio justicia. Testigos, fulano y fulano.

34 Y luego el juez manda llamar ante si al carcelero de la carcel, y pregunta le si el dicho Seyo se ha presentado, y esta preso: y si responde que no, el juez pronuncia sentencia en q̃ condena al dicho Seyo en la pena del homicillo, y manda le llamar por tercero pregon, y tercera carta de edicto en la forma siguiente.

Sentencia de la pena del homicillo.

35 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y tal año, el dicho señor Teniente, auiendo visto que el dicho Seyo auia sido llamado por segundo pregon y segunda carta de edicto, y que el termino era passado y que la segunda rebeldia le auia sido acusada, y que auia sido condenado en la pena del desprez, dixo que le deuia de condenar y condeno en la pena del homicillo, y que la aplicaua y aplico a quien de derecho deuia ser aplicada, y le mandaua y mando llamar por tercero pregon, è fixar contra el tercera carta de edicto, y lo firmo de su nombre. Testigos fulano, y fulano.

36 Aduierte se, q̃ si al tiempo que el reo se presentasse, constasse el processo auer sido nullo, que estas penas de los desprezes, y homicillo no se deuerian, vt resoluit Auendan. in Tractatu de primo & secundo decreto. 3. part. num. 13. &. 14. Pronunciada esta sentencia, da se el tercero pregon, y fixa se tercera carta de edicto, segun y de la manera que diximos del primero y segũdo, excepto que al fin se dize: Este es el tercero pregon. Y passado el termino de los nueue dias contenido en este tercero pregon y edicto, el fiscal o la parte querellante han de parecer ante el juez, y acusarle la tercera rebeldia al reo, y pedir q̃ se le de traslado de la

37

summaria informacion, para poner acusacion en forma, y pedir su justicia: lo qual hazen por peticion, o por auto, como diximos de la primera y tercera rebeldia. Y el juez ansi mismo manda luego parecer ante si al carcelero, y le pregunta si el dicho reo ha parecido, y si se ha presentado en la carcel, y si esta preso, y si respõde que no, el juez pronuncia vna sentencia y auto en la forma siguiente.

Sentencia y auto en que se manda poner la acusacion.

38 EN Salamanca a tantos dias del mes y tal año, el dicho Señor Teniente, auiendo visto que el dicho Seyo auia sido llamado por tercero pregõ, y tercera carta de edicto, y q̃ el termino era passado, è q̃ le auia sido acusada la tercera rebeldia, y que auia sido condenado en las penas del desprez y homezillo, dixo que mandaua è mando dar traslado de la summaria informacion al dicho Ticio querellante, y que ponga acusacion en forma al dicho Seyo ausente, como si fuesse presente, y firmolo de su nombre. Testigos fulano y fulano.

39 Dado el traslado de la summaria informacion al dicho Ticio, pone la acusacion en forma, segun y como arriba diximos in. §. qualiter accusatio concipienda sit. Y presentada la dicha acusacion el juez manda que el dicho reo absente responda a ella dentro de tres dias, y que se notifique en los estrados de su audiẽcia: y notificado a los dichos estrados, el acusante passados los tres dias ha de parecer ante el juez, y acusarle la rebeldia, que el reo no responde a su acusacion, y que el cõcluye y pide a su merced aya la causa por concluſa, y el juez da el pleyto por concluso, y da sentencia en que recibe a prueua con el termino que diximos en la primera parte deste primero Tomo, en el octauo Tempore. Y notifica se esta sentencia al querellante, y al ausente en en los estrados: y el querellante presenta su interrogatorio de preguntas, y el juez manda q̃ se reciba, y q̃ sean examinados los testigos por el, y jurã los testigos dentro del termino probatorio, y ratifican se los de la summaria informaciõ, segun arriba diximos. Y passado el termino probatorio, la parte querellante pide se haga publicacion de testigos, y el juez manda que se de traslado a la parte contraria, y que responda a la primera audiencia: y notifica le esto a los estrados, y el querellante le acusa la rebeldia, y el juez manda hazer publicacion de testigos con termino de tres dias, para alegar de bien probado, y poner tachas: y notifica se al querellante, y al ausente en los estrados.

Y passa-

Y passados los tres dias de la publicacion, el querellante presenta escripto de bien prouado si quisiere, y concluye para diffinitiua y el juez ha la causa por concluſa, y da sentencia diffinitiua en la manera siguiente.

Sentencia en absencia del reo.

40 ¶ En el pleyto que es entre partes de la vna Ticio acusador, y de la otra Seyo acusado, en su ausencia y rebeldia, &c.

FAllo attẽtos los autos y meritos deste processo, y la culpa que del resulta contra el dicho Seyo, y attẽta su fuga, contumacia y rebeldia, que le deuo condenar y condeno, á que en qualquier parte destos Reynos y señorios de su Magestad, donde pudiere ser auido, sea preso è traydo a la carcel publica desta ciudad, y de alli sea sacado cauallero en vna bestia de albarda, atado pies y manos, con vna soga de esparto a la garganta, è con boz de pregonero que manifieste su delicto por las calles publicas acostumbradas, è sea leuado hasta el rollo desta ciudad de dõde sea ahorcado del pescueço hasta q̃ muera naturalmente. Condeno le ansi mismo en la mitad de sus bienes, aplicados a quien y como las leyes è pragmaticas destos reynos los aplican. Y ansi mismo le condeno en las armas, y en la pena de la sangre y costas deste processo, cuya tassacion en mi reseruo. Ansi lo pronuncio è mando por esta mi sentencia, diffinitiuamente juzgando.

41 Y dada y pronunciada la dicha sentencia, notifica se a los estrados de la audiencia, y de ay adelante procede se segun y en la forma que dispone la dicha ley. 3. titu. 10. libro quarto Recopila. Y porque acaesce que de lo que determina despues el juez ante quien se presento, o fue preso el ausente y rebelde, se suele apellar, aura se de ver el orden que en esto se tiene en la parte. 6. deste primer tomo donde tratamos de las apelaciones.

42 La forma y orden que arriba auemos puesto en proceder contra los delinquentes absentes, se ha de guardar tan solamente por los juezes ordinarios: pero
43 el orden que se ha de tener por los Alcaldes de Corte y Chancillerias y juezes de commission en dar los pregones y poner edictos es differente del de arriba, porque solamente dan tres pregones de tres en tres dias, para que dentro de nueue dias el absente se presente ante ellos, y fixa se carta de edicto, y no se ha de acusar rebeldia alguna hasta el postrero de los nueue dias: y si en el vltimo plazo no pareciere, a esotro dia se pone la accusacion, y se notifica a los estrados, y se recibe a prueua con termino de nueue dias, y de ay adelante se procede por la forma y orden que los juezes ordinarios tienen, y arriba diximos de proceder contra los absentes: y de la misma suerte dan sentencia diffinitiua, excepto,

cepto, que en ella añaden mas que condemnan al delinquente en la pena del homicilio, y desprezes: la qual forma de proceder pone la ley. 7. titul. 6. lib. 2. Recopil.

Ex Capite quinto.

SVMMARIA.

1 *REus in delictis, ex quibus sibi nõ uenit imponenda corporalis pœna, aut quæ irroget infamiam, potest suis defensionibus, & termino probatorio renuntiare.*

2 *Modus procedẽdi in criminalibus per renuntiationem terminorum.*

Caput. 5. De modo procedendi in causis criminalibus per renuntiationem terminorum.

DIximus sup. in hac. 5. pa. in. §. de repetitione, & ratificatione testium, quod licet reus in causis criminalibus non possit renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio, iuxta glos. singul. in l. pactum inter hæredem: verbo, cum liceat. ff. de pactis, quia talis renuntiatio est in præiudicium suæ personæ vel status, argumento tex. in. l. liber homo. ff.
1 ad. l. Aquilam. & in lege Cornelia. §. fin. ff. de siccarijs. Tamen in delicto, ex quo pœna corporalis vel imfamiæ non veniret imponenda, reus bene potest renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio, secundum Ioannem de Imola in. l. custodias. ff. de publicis iudicijs. quem sequuntur Antonius Gomezius in tertio tomo Variarum capitul. 13. nume. 33. & Ioan. Redin. in libro. de maiestate principis. in parte, sed per legitimos calumniantium limites. numer. 114, Et ita in praxi multoties obseruatur, præsertim in tribunali scholastici Salmantini, vbi quotidie vidi practicari, & modus, & forma taliter procedendi est sequens.

2 Presentada ante el juez la querella de la parte, o la denunciacion del fiscal, y recebida la informacion summaria del delicto, y dado mandamiento de prisiõ, y siendo preso el delinquente, y siendo le tomada la confesion, en lo qual todo se guarda el orden que arriba diximos in capitul. de modo procedendi per viam accusationis: luego el juez hecho esto manda dar traslado del processo, y summaria informacion al querellante: o el fiscal, o el mismo juez de officio haze cargo al delinquente de la culpa, que contra el del processo resulta, para que se descargue dentro de tres dias, y entonces el querellante o el fiscal dizen, que le ponen por acusacion la querella que contra el tienen dada en la summaria, y la culpa que contra el del processo resulta, y el juez manda q̃ el delinquente responda a la primera audiencia, o que se descargue (si procede de officio) dentro de tres dias: y entonces el delinquente responde, que el da por descargo, y respuesta de la acusacion su confesion, y que concluye: el juez dize que ha la causa por concluſa y que la recibe a prueua con termino y plazo de nueue dias, y manda citar a las partes, para ver presentar, jurar y conoscer los testigos, &c. Y entonces el querellante, o fiscal, dizen que reproduzen los testigos de la summaria, para que se ratifiquen en la plenaria, y el reo respõde que el renuncia el termino probatorio, y que ha por reproduzidos y ratificados los testigos de la summaria, y que no queria gozar del termino probatorio, y pedia publicacion de testigos: el

Universidad de Deusto
Biblioteca

querellante o el fiscal dizen que cõsienten en la publicacion, y luego el juez dize que mãda hazer publicacion, con termini de seys dias: y lugo el reo dize que renuncia el termino dela publicacion, y no quiere gozar del, y concluye para diffinitiua, y luego el querellãte, o el fiscal dizen ansi mismo q̃ cõcluye el juez dize que lo ha por concluso, y da luego su sentencia difficinitiua, segunle pareciere conforme al derecho.

Ex Capite Sexto.

SVMMARIA.

IVdices curiæ, & chancilleriarum qualiter procedant in causis criminalibus remissiué.

Caput. 6. De modo procedendi in causis criminalibus por los alcaldes de corte y chancillerias, remissiue.

1 SVpradictus modus procedendi in causis criminalibus contra delinquentes, tam presentes quam absentes obseruandus erit solummodo â iudicibus ordinarijs locorum: forma tamen, & ordo procedendi in causis criminalibus in prima instantia (por los alcaldes de corte) contra delinquentem præsentem ponitur â l. 6 titu. 6. lib. 2. Recopil. Et forma procedendi ab eisdẽ iudicibus in prima instantia contra delinquentes absentes ponitur in. l. 7. titu. 6. lib. 2. Recopil. Forma vero procedendi in prædictis causis criminalibus in prima instantia por los alcaldes del crimẽ de las Chancillerias. ponitur etiam in prædictis. l. 6. &. 7. tit. 6. lib. 2. Recopil. tam contra delinquẽtes præsentes, quã contra absentes. Y que forma y orden han de tener en proceder contra los delinquentes, que ante ellos se presentan por delictos cometidos en otra parte fuera donde los dichos alcaldes residen pone la ley. 8. y. 9. tit. 7. li. 2. Recopi. Y el orden que han de tener en proceder contra los delinquentes, que ante ellos se presentan personalmente de mandado de la justicia ordinaria, por alborotadores o desacatados, o en otra manera ante ellos se presentan, y han de mandar antes que inhibã a los juezes inferiores, pone la ley. 11. titulo. 7. libro. 2. Recopilationis.

(··)

Finis Quintæ partis primi tomi.

SEXTA PARS.

PRIMI TOMI, DE MODO ET FORMA PROcedendi in causis ciuilibus in secunda instantia apud secularia tribunalia.

EX PROOEMIO SVMMARIA.

1 *APpellationis remedium oppressis, & grauatis commune refugium est.*

2 *Appellatio sicut solmortalibus, ita & mundo grande, & generale bonum est.*

3 *Appellatio est tanquam theriaca contra venenum primi iudicis, & sicut portus securus nauigantibus atque arx tutissima militibus persecutionem patiẽtibus.*

4 *Appellationis dessinitiones variæ reijciũtur & aptior traditur.*

5 *Appellationis congrua dessinitio ab autore præscribitur.*

6 *Appellatio quo iure sit inuenta demonstratur.*

7 *Appellatio quoad substantiam de iure naturali (cum sit defensio) quoad solemnitatem vero, & formalitatẽ de iure ciuili est inducta.*

8 *Appellatio est duplex iudicialis, scilicet, & extraiudicialis.*

9 *Appellatio extraiudicialis est, quæ interponitur ab extraiudicialibus actibus.*

10 *Extraiudicialis appellationis duplex est species, altera quæ interponitur â iudice extraiudicialiter procedente, altera quæ â parte priuata, quæ proprie dicitur prouocatio.*

11 *Appellatio duos habet effectus suspensiuum, & deuolutiuum.*

12 *Appellationis suspensiui effectus ideò quia per appellationem iurisdictio inferioris iudicis suspenditur.*

13 *Appellationis effectus deuolutiuus idea dicitur, quia per appellationem cognitio causæ ad superiorem deuolutur.*

14 *Appellationis interponendæ biduum, vel tridnum olim à iure restrictum, postea fuit prorrogatum ad decennium â die notificationis sententiæ dinumerandum, quod hodie in foro ecclesiastico, & in Lusitania obseruatur.*

15 *Appellatio de iure regio nouissimo intra quinque dies dinumerandos â die intimationis sententiæ interponi debet, siue iudicialis, aut extraiudicialis fuerit appellatio.*

16 *Lex noua correctoria loquens in vno ex casibus equipartis de iure antiquo, ex-*

extenditur ad alium casum equiparatum.

17 Appellatio in omnibus causis interponi potest.

18 Appellare omnibus personis licet regulariter, & ideo appellationibus omnibus iudex deferre debet, nisi prohibeatur.

19 Appellari potest ab omnibus iudicibus, tam ordinarijs quam delegatis.

20 Appellatio non interponitur à sententia interlocutoria.

21 Appellari potest à sententia interlocutoria continenti grauamẽ irreparabile per diffinitiuam.

22 Grauamen irreparabile per sententiã diffinitiuam multis modis infertur.

23 Appellari potest ab interlocutoria habẽti vim diffinitiuæ.

24 Bartoli generalis sententia de admittẽdis appellationibus à sententijs interlocutorijs tam negatiuis quam affirmatiuis impugnatur.

25 Appellatio ab interlocutoria de iure Canonico admittitur: quod hodie per Concil. Trident. sublatum est, nisi interlocutoria habeat vim deffinitiuæ, vel grauamen irreparabile per diffinitiuam sententiam.

26 Intellectus, & declaratio Cõcil. Trid, Sess. 24. c. 20. de reformatione. circa appellationes ab interlocutorijs sententijs nõ interponendas.

27 Lex declaratoria extenditur ad casum similem.

28 Quando maior fauor vertitur in legis extensione quam restrictione, extensio eius fieri debet ex identitate rationis.

29 Appellatio pluribus põt interponi modis, verbaliter, scilicet, & in scriptis.

30 Appellari verbaliter dicitur, quando viua voce grauatus appellat, & facit appellationem redigi in actis processus per notarium.

31 Appellari in scriptis dicitur, qñ grauatus ex interuallo appellat, & porrigitur libellus appellatorius scriptus.

32 Appellari potest á sentẽtia diffinitiua, vel interlocutoria, vim diffinitiuæ, aut grauamen irreparabile per diffinitiuam habente, viua voce incõtinenti, sed ex interuallo appellãdum est in scriptis, nec sufficit viua voce, nisi in causis breuioribus.

33 Appellandum est in scriptis á sentẽtia interlocutoria in casibus, in quibus ab ea potest appellari, siue in continenti, siue ex interuallo interponatur appellatio nisi vim deffinitiuæ interlocutoria habuerit, quia tunc in continenti viua voce appellari poterit.

34 Quemadmodum in appellatione á diffinitiua causa grauaminis nõ oportet exprimi, ita & in appellatione ab interlocutoria vim diffinitiuæ habente.

35 Appellatione prohibita à iure, vel á Principe in aliquo casu, exprimi debet causa siue appellatio interponatur á diffinitiua, siue ab interlocutoria, vim diffinitiuæ habente, si autem appellatio interponatur ab interlocutoria continenti grauamen irreparabile per diffinitiuam specialiter & nominatim causa grauaminis debet exprimi.

36 Appellatio continere debet appellantis & appellati nomen, continentiamque sententiæ, á qua appellatur cum relatione iudicis à quo, & ad quem.

37 In appellatione sufficit officij iudicis à quo nomen exprimere, licet proprium non apponatur, sicut sufficit quòd iudicis ad quem nomen proprium non exprimatur, sed solum dicatur appello ad iudicẽ competentem.

38 Ratio vera, quare sufficit dicere in appellatione appello ad iudicem competentem.

39 Appellatio alternatiua non valet cum à iudice recipitur, & assignat terminum ad eius prosecutionem, secus vero si nõ fuerit recepta, nec terminus prosecutionis præfixus, & vtriusque conclusionis ratio traditur.

40 Apostoli peti debent in appellatione, vt valeat: petique debent instanter, instãtius, & instantissimé, & sæpè sæpius, & sæpissimè.

41 Apostoli, qui in appellatione petũtur sunt quædam missio, quæ fit per tabellionem in testimonio de iudice à quo ad iudicem ad quem, vt ipse instruatur ex actis processus.

42 Apostoli appellationis alij sunt reuerentiales, alij testimoniales, & alij refutatorij.

43 Appellatio interponi debet de minori ad maiorem iudicem.

44 Libellus appellationis Hispano sermone conceptus.

45 Appellans non debet committi iudici á quo alias punitur.

46 Appellationis clausula illa, es ninguna y de alguna inmusta, vnde procedat dicitur.

47 Appellationis clausulæ: por las quales causas, y por las que ante el superior protesto dezir y alegar. quid operetur ostẽditur.

48 Appellatio á diffinitiua sententia non solum ex actis, & causis deductis in prima instantia, sed etiam ex nouis causis & probationibus in secunda deductis potest iustificari.

49 Appellatio ab interlocutoria ex causis in prima instantia deductis non etiam in secunda iustificari debet.

50 Appellationis clausula illa, Saluo el derecho dela nullidad. quare in libello apponatur, traditur.

51 Sententia nulla per appellationem ab appellante non censetur confirmata.

52 Appellationes de iure regio âquibus, & ad quos iudices interponi debeant.

53 Libellus appellationis porrigi debet coram iudice á quo, nisi copia eius non possit haberi, quia tunc perrigi poterit coram honestis personis, vel coram superiori.

54 Appellationis testimonium (hoc est apostoli) quod á tabellione ab appellante petitur, debet continere relationẽ petitionis actoris, & eius quantitatis, & relationem sententiæ, & eius quantitatis cũ expressione causæ, an sit ciuilis vel criminalis.

55 Tabellio testimonium appellationis concedere nolens potest requiri ab appellante coram alio tabellione tertio quoque die, vt sibi testimonium appellationis præstet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prooemium.

1 Votiesâiudice latafuerit ſententia, & aliqua pars ex litigãtibus ſenſerit ſe oppreſſã, ſeu iniuſtè grauatã, aut læſam, ab eadẽ ſententia appellare poterit, iuxta tex. in l. à ſententia. ff. de appellationibus. & in cap. omnis oppreſſus. & in ca. ideo. 2. quæſ. 6. remedium enim appellationis eſt valde frequẽs, & neceſſariũ, vt inquit Iureconſultus in. l. 1. in principio ff. de appellationibus. & Bernardus in lib. de cõſideratione ad Eugeniũ reſtatur, appellationẽ eſſe grãde & 2 generale bonum mundo, idque tam neceſſarium hominibus quam ſol mortalibus: nam ſol iuſtitiæ eſt prodens, & redarguens opera tenebrarum. Quo circa Bald. in. l. 1, in fine. C. ſi de momentanea poſſeſſione fuerit appellatum, aſſerit appellationem eſſe theriacam cõtra 3 venenum primi iudicis, & in proœmio titu. 23. part. 3. appellatio dicitur portus ſecurus nauigantibus, arx & refugium tutiſſimum militibus perſecutionem patientibus. Quo fit materiam appellationis plenius quam aliam tractandam eſſe ſecundum gloſſam in. l. 1. in principio. in. 1. ſcholio. ff. de appellationibus. nos vero in iſto tractatu ſolum modo attingemus magis quotidiana, & in praxi neceſſaria circa modum & formã procedendi in iſta ſecunda inſtantia nõnulla prius præmittendo profaciliori expeditione.

4 Et primo de definitione appellationis. Et omiſſa definitione gloſſę. 1. in capit. 1. 2, quæſt. 6. reiectaque alia deffinitione gloſſ. in. capit. 2. verbo. Officiali. de conſuetudine. libro. 6. etſi deffinitio Barto. in. l. 1. in princip. num. 3. ff. de appellationibus. & alia Panorm. in Rubr. extra de appel. & ibi Mantua. nu. 10. & 11. ſuſtineri poſsit: tamen exiſtimo aptius deſcribi poſſe, ſcilicet, quod appellatio eſt prouocatio à minori iudice ad maiorem, ratione grauaminis illati, vel inferendi, qua iniquitas ſententiæ, ſeu imperitia, vel malitia iudicis corrigitur interim eius poteſtatem ſuſpendens.

6 Secundo videndum erit. quo iure ſit inuenta appellatio, & dicendum erit appellationẽ qnoad eius ſubſtantiã de iure naturali inductam eſſe, quia eſt defenſio, iuxta tex. in cap. cum ſpeciali. §. porrò. ibi, ad præſidium innocentiæ, extra de appellationibus. quem textum ad hoc notant Doctores, preſertim Panormitan. in Rubrica. nume. 6. & ibi Mantua. nume. 13. extra de appellationibus. quoad ſolemnitatem vero & formalitatem eius de iure ciuili inductã eſſe probat text. ſic intelligendus in. l. 2. verſic. exactis inde regibus. ibi, lege lata. ff. de origine iuris. & tex. in. l. 1. ibi, legum ad minicula. C. de ſententijs præfectorum prætoriorũ, & ita tenẽt Panor. n. 6. Beroius. num. 49. Mantua. nu. 13. in dicta Rubrica. & Damhoũderius in praxi. capit. 229. num. 3. Et an huiuſmodi appellatio à lege vel principe tolli poſsit, reſoluit Mantua. numer. 13. & cõmuniter omnes in Rubrica extra de appellationibus. Rebuffus in ſecundo tomo, titulo de reſcriptis. in præfatione. numero. 161. Couarrubias in practicis quæſtionibus. capit. 23. numero. 6. & Pinelus in repetitione. l. 2. C. de reſcindenda venditione prima. part. Rubricæ. capit. 2. numero. 21.

8 Tertio videndum erit, quotuplex ſit appellatio: & dicendũ erit, appellationẽ duplicẽ eſſe iudicialẽ & extraiudicialẽ, vt colligitur ex c. i. de appellationibus, lib. 6. iudicialis enim eſt, quæ interponitur in iudicio poſtquã iudiciũ cœptum eſt per citationẽ, ſecundũ glo. verbo, Iudicio, in dict. cap. 1. receptam communiter ex Ioan. Andr. & alijs ibi. Extraiudicialis vero eſt, quæ interponitur ab actibus extraiudicialibus, vt puta ab electionibus, poſtulationibus, præſentationibus, & ab alijs ſimilibus, vt in. ca. cõcertationi de appellationib. in. 6. & in. l. 1. §. iolent. ff. de appellationib. recipiendis. Rurſus appellatio extraiudicialis duplex eſt, vna, quæ interponitur â iudice extraiudicialiter procedẽte, altera quæ interponitur à parte priuata inferenti aliquod grauamen alteri parti, quas duas ſpecies ponit gl. in d. c. 1. verb. extra. & gloſ. 1. in dict. cap. concertationi. & notant Panormi. numero. 20. Decius numero. 28, in. c. cum ſit Romana. extra de appellationibus. & Peruſinus in cap. benæ. numero. 17. eodem titulo. Quæ appellatio extraiudicialis non eſt proprie appellatio, ſed 14 prouocatio ad cauſam inchoandam, iuxta tex. in dict. cap. cum ſit Romana. in principio de appellationibus. quẽ adhoc notat ibi Peruſinus. numero. 4. Frequenter tamen appellatio & prouocatio confunduntur, & vna pro alia accipitur, vt probatur in. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pactis. & in. l. ſi quis prouocatione. C. de appellationibus. & de iſta appellatione extraiudiciali agitur in ordinatione Luſitanorum. lib. 3. §. 32. tit. 62.

Quarto videndum erit, quos effectus appellatio habeat, & dicendum erit ap 11 pellationẽ duos effectus habere ſuſpẽſiuum, & deuolutiuum, vt notat gloſſ. in cap. ad reprimendum. verb. conquęſtus. de officio ordinarij. & res ſoluũt Panormit. numero. 4. Decius numero 7. in rubrica. extra de appellationibus Damhouderius in praxi cap. 242. nu. 1. & Dueñas in regula. 42. Effectus enim ſuſpenſiuus dicitur, quia per ap- 15 12 pellationem iuriſdictio inferioris ſuſpenditur, vt probat tex. in. c. ſi à iudice. de appellationib. lib. 6. Quod intellige verum eſſe reſpectu futuri eẽctus tamen reſpectu præſentis ſtatus appellatio iuriſdictionẽ inferioris extinguit, iuxta tex. ſic intelligendum in l. 1. §. ſi. ff. ad Turpilianum. ſecundũ Decium cum communi in dict. rubr. numero. 7. & ibi Beroium nume. 40, conſentit Iaſ. in. l. ſi cauſa cognita. num. 7. C. de tranſactionibus. Effectus vero 13 deuolutiuus dicitur, quia per appellationem cognitio cauſæ deuoluitur ad ſuperiorem, etiam in his cauſis, a quibus appellari non poteſt, vt probat text. in cap. per tuas. & ibi Panor. numer. 2. de ſententia excommunicationis. Peruſinus in cap. Paſtoralis. nu. 5. de appellationibus. & Couarr. in pract. quæſtionibus. cap. 23. n. 7.

Quinto erit videndum intra quod tempus appellatio interponi debeat, 14 & dicendum erit, olim appellationem interponendam eſſe intra viduum, vel triduũ, vt probat text. in. l. 1. §. biduũ. ff. quando appellandum ſit, & in ca. biduum. 2. quæſt. 6. & in. l. 1. tit. 15. libr. 2. fori. poſt modum vero id tempus prorogatum fuit vſque ad decimum diẽ, & ita intra decem dies connumerandos à die notificationis ſententiæ appellatio interponenda erat, iuxta tex. in authen. de appellationibus, & intra quæ tempora in princ. collatio. 2. & in authen. hodie. C. de appellationibus. & in. l. 22. titu. 23. parti. 3. Quod etiam hodie obſeruatur in foro eccleſiaſtico vt in cap. anteriorum. 2. quæſtione. 6. & in cap. ſignificauerunt. de teſtibus. & in. c. quoad cõſultationem. de re iudicata. & idem hodie obſeruatur in Luſitania libro tertio ordinationum. titu. 54. in principio. de quo articulo eſt videndus Robertus Lancelotus tractatu de attentatis. 2. p. cap. 12. limitatio. 30 nnmero. 57. At vero in foro ſeculari de iure regio nouiſsimo appellationem interponendam eſſe intra quiuque dies determinat tex. in. l. 1. titu. 18 libr. 4. recopil. qui quinque dies a die intimationis ſententiæ currunt, ex his quæ notat gloſſ. per tex. ibi in cap. con

Universidad de Deusto
Biblioteca

certationi, verbo, sciuerit. de appellationibus. libr. 6. & ibi Dominicus numero. 15. Ioan. Baptist. Ferretus. consilio. 217. numero. 4, volumine. 1. & Ant. Brundus in tractat. de tempore vtil. capit. 3. numero. 4. & gloss. in dicto capitulo antetiorum, in verbo. à recitatione. & expresse resoluit Didacus Perez in. l. 1. titul. 16. libro tertio. ordinamenti. colum. mihi. 1281. Quod hodie procedit, ne dum in appellatione iudiciali, de qua loquitur dict. l. 1. tit. 18, libro quarto recopilation. verum etiam in extraiudiciali: nam vtraque in foro seculari intra quinque dies interponi
16 debet, lex enim noua correctoria loquens in vno ex casibus æquiparatis de iure antiquo, extendi debet ad aliũ casum æquiparatum secundum gloss. finalem, in. l. si quis seruo. C. de furtis. & glo. in. l, quod vero contra. ff. de legibus. quas glo. ad hoc notat Iaff. in. l. Marcellus, nu. 27. ff. ad Trebellianum. & in. §. ex maleficijs. numero. 39. institutis de actionibus. & Barbatia in cap. At si clerici. in principio. num. 97, extra de iudicijs. Sed ius antiquum æquiparat appellationem iudicialem & extraiudicialem, quoad tempus interponendi eas, vt in dicto capitul. concertationi. ergo prædicta lex. 1. recopila loquens in appellatione iudiciali extendi debet ad extraiudicialem.

Sexto erit videndum in quibus cau
17 sis appellatio interponi possit, & erit dicendum, quod appellatio in omnibus causis interponi potest, vt firmat glo. in. l. qui restituere. ff. de reiuendicatione. & hanc regulam constituit Maranda de ordine iudiciorum, sexta part. tit. de appellatione. numer. 267. pagi-
18 na 518. & pari modo omnibus personis regulariter licet appellare, vt in. l. à sententia. ff. de appellationib. insuper regulariter omnibus appellationibus deferendum est per iudicem, secũdum Alexan. in. l. 1. ff. si quis cautionibus, & resoluit Maranta vbi supra numero. 388. pagin. 642. & probatur ista regula in. l. 13. tit. 18. libr. quarto recopilation. & denique regulariter ab
19 omnibus iudicibus, tã ordinarijs quã delegatis appellari potest, vt in. c. omnis. & in cap. ad Romanam. 2. quæstione. 6. & Maranta vbi supra numer. 235 pagi. 610. Petrus Dueñas in regul. 457. Et prædictis regulis adde plures limitationes, in quibus appellatio non procedit congestas per Doctores vbi supra & per Bernard. Diaz in regula. 35, & per Damhouderium in cap. 230. cũ sequentibus in praxi, & per Dueñas in regula. 41. cum sequentibus. & aliquas per Couarruuias in practicis quæstionibus cap. 23. nu. 5. &. 6. & per Didac. Perez in. l. 1. tit. 16. libro. 3. ordinamenti. colum. 1280. & aliquas ponit lex, 13 &. 16. titulo. 23. par. 3. &. l. 3. 4. 6. &. 9. titulo. 18. libro. 4. recopilationis. Et inter alias limitationes cõnumeratur præcipue illa, quod à sententia interlocutoria non sit appellandum, vt in. l.
20 1. in princip. ff. de appellationib. & in lante sentẽtiæ. C. quorum appellationes non recipiantur. & in. l. 13. titul. 23. par. 3. & in. l. 3. titul. 18. libro quarto recopilationis, & in. l. 10. titu. 7. libro secundo recopilationis, vbi in causis criminalibus prohibetur appellatio à sententijs interlocutorijs, &. l. 5. titu. 5. lib. septimo recopilationis & notat Barto. in. l. 2. ff. de appellationibus recipiendis, vbi intelligit hoc esse verum nisi interlocutoriã conineret grauamẽ irreparabile per diffinitiuã: nã tũc
21 bene appelatur ab ea, vt puta in sentẽtia torturæ, iuxta tex. in. l. 2. ff. de appellationibus recipiendis, & in sententia capturæ, secumdum Perusinum, numero. 2. & Præpositum num. 9. in capi. super
22 co. el. 2. de appellationibus. Et grauamen irreparabile dicitur prædictis modis, & etiam quando gratuaus ex interlocutoria, & si obtinuerit in diffinitiua

tiua, non desinet esse læsus, secundum Bald. in. l. 2. numero. 5. C. de episcopali audientia, & consentit Cosmas in pragmatica sanctione. titul. de causis.
23 versi. ne quidem. colu. 3. Similiter inquit Bartol. vbi supra, qnod quando interlocutoria habet vim diffinitiuæ ab ea potest appellari: & exemplificat hoc in sententijs interlocutorijs negatiuis, vt puta si iudex pronuntiet nõ esse procedendum ex eo, quod accusator nõ egit intra tẽpus ei præfixum, vt in. l, Titia. ff. de accusationibus. vel si pronuntiet se non esse iudicem, vt in ea. significantibus, de officio delegati. quem ad hoc notat Bald. in. l. 2. numero. 12, C. de episcopali audiẽtia. vel si pronuntiet non esse procedendum propter exceptiones obiectas, ita docet Bart. vbi supra numero. 13. & numero 16. & ibidem testatur numero. 16. & numero. 17. appellationem interponi posse etiam à sententijs interlocutorijs affirmatiuis, vt puta si iudex pronũtiet procedendum esse in causa, reiecta exceptione dilatoria, qualis est exceptio inepti libelli, aut illa quæ respicit inhabilitatem agentis, vel si perẽptoria opponatur, quæ impediat litis ingressum qualis est exceptio rei iudicatæ, transactionis, aut iurisiurandi: nã in his speciebus inducitur vexatio irreparabilis aduersus opponẽtem exceptiones & Bartolo in hoc consentit Bald. vbi supra nu. 5. &. 6. & Angel. in. l. 2. n. 6. ff. de appellationibus recipiendis. & cum hac opinione Bartoli & sequacium transit Alexander Straticus in practica iudiciaria. cap. 4. numero. 6.
24 Sed ista vltima opinio Bartoli & sequacium non est admittenda alias passim deferẽdum esset appellationi interpositæ ab interlocutoria super omni exceptione dilatoria, quia facile posset cõsiderari vexatio facti. Præterea Bart non suffragatur text. in. l. 4, ff. de appellationib. recipiendis. quia non debet sumi argumentum à contrario sensu ad correctionem regulæ prohibentis appellationem, ab interlocutoria iuxta text. in. c. à nobis. el. 2. de sententia excõmunicationis, & huiusmodi impugnatio Bart. deprehenditur. ex. l. 3. tit. 16. libro quarto recopilationis, vbi disponitur, appellationem ab interlocutorijs affirmatiuis super exceptionibus dilatorijs solummodo admittendam esse in tribus casibus, ergo manifeste cõstat in aliis denegatam esse, argumen. text. in. l. cum prætor. ff. de iudi. & supradictæ limitationes Bartoli cõprobãtur iure regio in. d. l. 10. titu. 7
25 libro. 2. recopi. De iure autem canonico appellatio ab interlocutoria indistincte admittebatur, vt in. c. super eo. el. 2. de appellationibus, cum mille complicibus. Hodie vero per conciliũ Tridentinũ Sessione vigesima quarta de reformatione cap. 20. in principi. etiam in foro canonico appellatio ab interlocutoria sublata est, nisi interlocutoria habeat vim diffinitiuæ, vel contineat grauamen irreparabile per diffinitiuam, & idem dispositum est in causis criminalibus ab eodem Cõcilio sessione. 13. de reformatione, c. 1. in fi.

Quæ decreta concilij procedunt in
26 interlocutorijs latis tã à iudice ordinario quã à delegato, tã in prima instancia quam in secunda: quia nõ sunt correctoria iuris communis sed potius declaratoria, cum ius canonicum antiquum declarent: nempe quod in quãtum simpliciter dispositum erat. ab interlocutorijs esse appellandum intelligatur verum, quando interlocutoriæ haberent vim diffinitiuæ, vel inducerent grauamen irreparabile, & lex declara-
27 toria extendi debet ad casum similem secundum Barto. receptum in. l. si constante, numero. 43. ff. solut. matrimonio. Rursus & si fateamur, prædicta decreta correctoria esse, adhuc tamen extendenda sunt ad similem casum ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

identitate rationis asignatę in eis, secundum. DD. in auth. quas actiones. C. de sacrosanctis ecclesijs. sed in dicto decreto vigesimo disponitur, ꝙ causa in prima instantia terminetur biẽnio, & quod ab interlocutorijs non appelletur, ergo mens & ratio concilij est, ne bienniũ illud consummatur in interponendis appellationibus ab interlocutorijs: sed in secunda instãtia vertitur eadem ratio, imo maior cum vno anno terminari debeat, vt in. c. cũ sit Romana. de appellationibus. ergo etiam appellatio censetur prohibita ab interlocutorijs latis in secunda instantia: nã quando eadẽ ratio vertitur in secunda instancia disposítum in prima instantia extenditur ad secundam instantiam ex resolutis per Aretinũ, in cap. fraternitatis. num. 7. de testib.

28 Præterea quando mayor fauor vertitur in extẽsione legis, quã in restrictione, eius extensio fieri debet ex identitate rationis. secundum Alexan. in dicta. l. si constante. numer. 5. sed in hac specie maior fauor versatur in extensione, nempe fauor reipublicæ cũ eius interit, quod finis litibus imponatur quam in restrictione, in qua tantum fauor priuati appellantis vertitur. ergo. &c. deprehenditur etiam intellectus ille ex regul. 35. cancellariæ à Summo Põtifice Gregorio decimo tertio post concilium Tridentinum promulgata. & ad eiusdem Concilij explicationẽ emanata. vbi indistincte disponitur, quod in causis in Romana curia pendentibus, & quæ in posterũ contigerit agitari non licet ante diffinitiuam appellare. Ex quibus plane constat, sublatam esse appellationem ab interlocutoria lata etiam in secunda instantia cum arteato Concilio Tridentino in dicto cap. 20. in princip. in Curia Romana causæ ecclesiastice non debeant agitari, nisi per appellationem a diffinitiua. ergo censetur sublata appellatio ab interlocutoria lata ne dum in prima instantia, verum etiam in secunda. Et de hac appellatione ab interlocutoria habetur apud Lusitanos in ordi. lib. 3. tit. 53. per totum.

Septimo erit videndum qualiter appellatio interponi debeat, & erit dicẽ-

29 dum, quod appellatio aliquando interponitur viua voce verbaliter, vt puta quando in continenti post prolatio-

30 nẽ sentẽtiæ grauatus viua voce appellat, & facit eã redigi in actis processus

31 per notariũ: aliquãdo vero in scriptis interponitur: quãdo post latam sentẽtiam grauatus ex interuallo appellat, iuxta text. in. l. litigatoribus. C. de appellationib. & cap. ei qui. 2. quæstione. 6. & resoluit Maranta de ordine iudiciorum, 6. part. titulo de appellatione. numer. 124. & Damhouderius in praxi. cap. 236. Et in scriptis dicitur appellari, quando porrigitur libellus appellatorius scriptus, alias quãdo viua voce appellans dictaret, & tabellio scriberet nõ diceretur appellatio in scriptis, sed potius viua voce facta, secundum Maran. in dict. tit. de appellatio.

32 num. 127. Et est aduertendum, quod à sententia diffinitiua vel ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ viua voce incontinenti appellari potest, secũdum Perusinũ in. c. vt debitus honor. columna. 8. versiculo septimo quæritur. extra de appellationib. & Maran. in dicto titulo de appellatione. numero. 124. & numero. 180. tamen ex interuallo a quacunque sententia appellãdum est in scriptis, nec sufficit viua voce, vt in dict. l. litigatoribus. & in. l. 1. § fin. ff. de appellationibus. Quod est verũ, nisi in causis breuioribus, a quibus etiam ex interuallo viua voce poterit appellari, secundum Baldum in. l. maioribus. C. de appellationibus. Et quę dicantur causæ breuiores, habetur in authentica nisi breuiores. cuncta glos. in ibi. C. de sententijs ex breui loco re-

citandis. & in isto nostro regno quæ causæ dicantur breuiores obseruat Didacus Perez in Rubrica. titulo. 1. libro

33 tertio ordinamenti. column. 750. cum sequentibus. At verò à sententia interlocutoria in casibus, in quibus potest appellari, semper appellandũ est in scriptis, siue in continenti, siue ex interuallo, vt in capitulo. 1. de appellationibus. in. 6. & docet Speculator tit. de appellationibus. §. qualiter. & Barto. in. l. eius. ff. de appellationibus recipiendis. Perusinus in dicto capitulo, vt debitus. colũna. 7. versicul. secundo queritur. & notat Castrensis in consilio. 270. volumine. 2. in principio. & Romanus consilio. 4. tamen ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ in cõtinenti poterit appellari viua voce, vt supra proxime resoluisti. Rursus in appellatione à diffini-

34 tiua causa grauaminis non debet exprimi, vt in. l. scio. & ibi glossa. fin. ff. de appellationibus. gloss. & communiter Doctores in capi. cum in ecclesia. extra de appellationibus. Similiter in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ expressio causæ non requiritur, arguẽdo ab æquiparatis, & ita in terminis firmat Perusinus in capit. 1. numero. 6. de appellationibus. in. 6. & testatur communem opinionem Decius in capit. peruenit, el. 2. extra de appellationi-

35 bus. Quę resolutio est vera, nisi quando appellatio in aliquo casu prohibita est à iure, vel à Principe: tunc enim causa debet exprimi tã in appellatione â diffinitiua, quam in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, secundum glossam in capit. Romana. §. si autem. verbo. Mandetur. de appellationibus in. 6. communiter receptam ex Decio in capit. ad nostram. numero. 13. extra de appellationibus. Cæterũm in appellatione à sententia interlocutoria continente grauamen irreparabile, specialiter, & nominatim causa grauaminis debet exprimi, per text. in capitul. 1.

de appellationibus in. 6. iuncta Clemẽtina. appellanti. eodem titulo. & ita resoluit Baldus in. l. minoribus. numero. 5. C. de his, quibus vt indignis. In quo casu solum modo hodie habet locum textus in dicto capitul. 1. in foro Ecclesiastico, tamen in foro sæculari etiam habet locum in illis trib⁹ casibus, in quibus ab interlocutoria potest appellari, vt habetur in. l. 3. titulo. 18. libro. 4. Recopilationis. Præterea appellatio conti

36 nere debet nomen appellantis, & appellati, continentiamque sententiæ, â qua appellatur cum relatione iudicis à quo, & iudicis ad quem, vt in. l. 1. §. finali. &

37 ibi Bartol. ff. de appellationibus, sufficit tamen in appellatione apponere nomẽ officij iudicis à quo, licet nomen proprium non apponatur, vt docet Barto. in dicta. l. 1. §. final, numero. 6. Similiter sufficit quod appellatio generaliter fiat non expresso nomine proprio iudicis ad quem, vt puta si solum modo dicatur, appello ad iudicem competentem, iuxta text. in. l. qui Romæ. §. Seia. ff. de verborum obligationibus. Quæ resolutio procedit tã de iure ciuili, quã de iure Canonico, vt contra Panormit. resoluit Decius in capitul. inter cætera. numero. 4. de appellationibus, & Perusinus in capitul. dilecti. el. 2. quæstione. 17. extra de appellationibus. & subscribit Alexand. in dicto. §. Seia. numero. 3. & ita praxis obseruat. Quæ opinio procedit non ea ratione videlicet, quia secundum iuris ordinem censetur appellatio interposita ad proximum superiorem, vt communis opinatur (sic enim censeretur appellatus Papa, qui est maximus omnium ordinarius, vt optime pungit Socinus. nume. 3. & Iaff. num. 17 in dicto. §. Seia.) sed ex alia ratione prædicta opinio procedit, nẽpè quia in petendis Apostolis exprimitur iudex ad

38 quem, vt in capit. post appellationem. versiculo. forma. 2. quæst. 6. vel quia saltim prosecutio appellantis sequuta citatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratione declarat iudicem, vt colligitur ex Rota noua.209.aliàs.303.ſub titulo.
39 de appellationibus. Appellatio vero alternatiua, vt puta, ſi dicatur appello ad Archiepiſcopum, vel ad Papam, nõ valet, ſecundum gloſſam in capit. ſi is, qui verbo. Durante. de officio delegati. in lib. 6. receptam à Decio in cap. 2. num. 6. & ibi Felino. numero. 2. extra de appellationibus. & Peruſino in cap. dilecti. el ſegundo. eodem titul. quæſtione. 19. & Aretino in dicto. §. Scia. numero. 19. Quæ opinio vera eſt, quando appellatio fuit à iudice recepta, & iudex aſsignauit terminũ ad eius proſecutionem: quia cum talis aſsignatio termini habeat vim peremptorij, in tantum quod contra abſentem poterit procedi ac ſi peremtoriè fuiſſet citatus, vt in capit. ſæpè. de appellationibus. Intereſt appellãtis ſcire coram quo iudice debeat comparere: ſed ſi appellatio non fuit recepta à iudice, nec terminus proſequutionis fuit præfixus, tunc bene valet, cũ exigatur citatio ex qua appellatus certior efficiatur, coram quo iudice comparere debeat, ita colligitur ex text. ſupra citato. & firmat Dominicus in capit. ſi is qui. numero. 3. receptus à Præpoſito in capit. ſi quis. 2. quæſtione. 6. numero. 1. Requiritur etiam, quod in
40 appellatione Apoſtoli petantur, alioquin appellatio non valebit, vt cũ Innocentio reſoluit Marantæ in dicto titulo. de appellatione. numero. 119. debentque peti inſtanter, inſtantius, & inſtantiſsimè, & ſæpè, ſæpius, & ſæpiſsimè, vt in capit. ab eo. & in capit. vt ſuper. de appellationibus. in libro. 6. Sufficit tamen, quod vnico actu ſæpius petantur in vno, & eodem libello, vt in Clementina. quanuis. de appellationi-
41 bus. Dicuntur enim Apoſtoli quædam miſsio, quæ fit per tabellionem in teſtimonio de iudice à quo ad iudicem ad quem, vt ipſe inſtruatur ex actis proceſſus, vt in dicta Clementina quanuis. & ibi gloſſ. verbo, Apoſtoli. appellanturque ab Apò, id eſt, De, & Stolon, id eſt,
42 miſsio, quam facit vnus vnus iudex ad alium: & huiuſmodi Apoſtoli, id eſt, literæ demiſſoriæ ſunt, aut reuerentiales, aut teſtimoniales, aut refutatoriç, quod colligitur ex reſponſo præſtito à iudice â quo quando appellatio interponitur. Nam ſi reſpondeat, ſe non intuliſſe grauamen appellanti, tamen propter reuerentiam ſuperioris defert appellationi, tunc iſtæ literæ demiſſoriæ dicuntur reuerentiales, quando vero iudex à quo nec defert appellationi, nec eam denegat, ſed dicit quod audit, tunc dicuntur literæ teſtimoniales, ſed ſi expræſsè appellationem deneget, dicuntur refutatoriæ. Ita colliges ex Specula
43 tore in Quarta Parte. titulo. de Apoſtolis. Denique appellatio fieri debet de minori ad maiorem iudicem, vt in. l. 1. §. ſi quis. ff. de appellatio. & in capit. non putamus. de conſuetudine. in lib. 6. reſoluunt Panormitan. & Felin. in Rubrica de appellationibus. debetque gradatim ad iudicem maiorem immediatum, & non omiſſo medio interponi, vt in. l. Imperatores. ff. de appell. l. præcipimus. C. eodem titul. in cap. dilecti. 3. de appellat. cap. Metropolitanũ. 2. quæſtione. 7. tamẽ de iure regio ad ipſum regem omiſſo modio appellari poteſt iuxta text. in. l. 18. titulo. 23. parti. 3. Quo fit quod licet Domini oppidorũ ex legitimo titulo habeant ius primarum appellationum, tamen eorum ſubditi liberè poterunt omiſſo medio ad regem, vel eius curiam, aut cancellariam appellare iuxta text. in. l. 1. titulo. 1. libr. 4. Recopilationis. & reſoluit Couarruuias in practic. quæſtioni. capit. 4. numer. 9. & libellus appellationis concipitur forma ſequenti.

(.2.)

LIBEL-

Libellus appellationis.

44 HIeronymo Hernandez en la cauſa con Hernan Rodriguez, digo que la ſentencia que vueſtra merced dio y pronuncio contra mi, y en fauor del dicho aduerſo, en que en effecto me condemno, a que dieſſe y pagaſſe al dicho aduerſo cien ducados, ſegun en la dicha ſenrencia ſe contiene, cu yo tenor auido por repetido, y a el me refiriendo, hablando con el acatamiento deuido, a es ninguna, b (y do alguna) in juſta, y muy agrauiada, digna de ſer reuocada por lo ſiguiente. Lo primero, por todas las razones de nulidad, y agrauio que del proceſſo reſultan, y ſe pueden collegir que he aqui por inſertas. Lo otro, porque no fue dada a pedimiento de parte, ni contra parte, en tiempo ni en forma. Lo otro, porque yo no fuy citado c para la verdad, ni el proceſſo eſtaua en tal eſtado, ni en darla ſe guardo el orden del derecho. Lo otro, porque yo proue bien bien y cumplidamente mi intencion, y mis excepciones, y defenſiones, y deuiendolas vueſtra merced dar por tales bien prouadas, y abſoluerme dela demãda, las dio por no prouadas, y me condemno. Por las quales cauſas, d y qualquier dellas, y por las que ante el ſuperior proteſto dezir y alegar, ſintiendome agrauiado, ſaluo iure nullitatis, e y otro deuido remedio, apelo de vueſtra merced, y dela dicha ſentencia, en quanto contra mi haze, y no en mas, ni allende para ante los ſeñores f Preſidentes y Oydores, que reſidẽ en la Real Chãcilleria de Valladolid, ſo cuya protection y amparo pongo mi perſona y bienes, y eſta cauſa, y pido los apoſtolos deſta mi apelacion, ſæpe, ſæpius, inſtanter, inſtantius, & inſtantiſsimè, con todas las inſtancias y affincamientos que de derecho ſe requieren. Y ſi eſta apelacion tacita, o expreſſamente denegada, me fuere añadiendo agrauio a agrauio, y fuerça a fuerça, y apelacion a apelacion, iterum, apelo dela dicha denegacion, ſegun y para ante quien apelado tengo, y pidolo por teſtimonio, y a los preſentes ruego dello me ſean teſtigos, para en guarda de mi derecho y juſticia.

Expoſitio libelli appellationis.

a
45 DIximus, con el deuido acatamiento, &c. ad denotandum, quòd appellans non debet conuitiari iudici à quo, alias puniri debet, vt in. l. illud. la. 1. ff. de appellationibus. & in. l. 12. titulo. 18. libro quarto, Recopilationis. nec ex diuerſo iudex à quo conuitiari debet appellãti, vt in. l. iudici. ff. de iniurijs. & in. l. & in maioribus. C. de appellationibus. & in. d. l. 12.

b Diximus. Es ninguna, y do alguna in
46 juſta. &c. Quæ clauſula procedit ex gl. fina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fina.in.l.1.C. quãdo prouocare non est necesse,& tradit ibi Bald.num,13.Bart. in.l.si expressim.num.4.ff. de appellat. Decius in cap.Pastoralis nume.2.de exceptio.& in c.dilecto.num.6.de appellat.Bantius.tract.de nullitat.text.quot & quibus modis num.11.

c Diximus, Y no fuy citado, &c. Quæ clausula procedit ex his quæ resoluisti in prima parte hui' primi tomi in decimo tempore,paulò post principium.

d Diximus, Por las quales causas,y las
47 que ante el superior, &c. ad denotandum, quod appellatio à diffinitiua sententia, nedum iustificari potest ex actis
48 & causis deductis in prima instantia,verum etiam ex nouis causis & nouis probationibus deductis in secunda instantia, vt in.l.per hanc.& ibi Doctores.C. de temporibus appellationum. &in. l. eos.S.si quid autem.C. de appellationibus,& habetur in capitu.fraternitati extra de testibus. & pro regula constituit Dueñas in Regula.48.At vero ap-
49 pellatio ab interlocutoria nõ potest iustificari ex nouis causis,sed exprimis deductis in prima instantia iustificari debet,vt in Clementina.appellanti de appellationibus.& docet Barto.in.l.eius. qui.numero.8.ff.de appellationibus recipiendis.& pro regula cum. 7. fallentijs tradit Dueñas in regul.47.& iuxta text.capit.Romana.§.cum autem.cum duobus sequentibus.de appellationib'. in.6.quod comprobatur in Concilio Tridẽtino,Sessione.22.de reformatio. cap.3.

e Diximus,Saluo iure nullitatis, &c.
50 ad denotandum, quod appellans non vult confirmare sententiam nullã per appellationem. Quæ clausula attento communi stylo & praxi, & pro cautela apponitur in appellatione,ita docet Butrius in capitulo.i.nu.6. de sententia & re iudicata,tamen attento iure hęc clau
51 sula non est necessaria. nam regulariter de iure sententia nulla per appellationem non efficitur aliqua,vt firmat glo. fina.in capit.1.de sententia & re iudicata.& glo.in c.fin.verbo. Necesse.de sententia & re iudicata.in.6.& glos.fin.in Clementina si appellationem.de appellationibus. pro quibus glosis est text. in.l.si expressim.ff. de appellationibus, & ita resoluit Perusinus in ca. dilecto, quæstione.8.& ibi Felinus.num.17.extra de appellationibus.

f Diximus.Para ante los señores Presi
52 dente y Oydores, &c. Per hanc clausulam exprimitur nomen iudicis ad quẽ, & sufficeret dicere. Para ante quien, y con derecho deuo,vt supra resoluisti in isto capitulo.numero.38. in medio. Y aduierte se que las appellationes de las sentencias diffinitiuas, y de las interlocutorias,en los casos que han lugar, dadas por los juezes ordinarios, en las causas ciuiles han de yr,y van a las Chãcillerias,vt in.l.12 titulo.5 libro secundo,Recopilationis,excepto algũas causas, cuya appellation va para Consejo Real,quas congerit lex.20. tit.4.lib.2. Recopila. Assi mismo las appellaciones de las sentencias en causas ciuiles dadas por los ordinarios en los adelantamientos de Castilla,Leon, y Campos, de seys mil marauedis , y de ay abaxo han de yr y van alos Alcaldes mayores de los dichos Adelantamiẽtos, vt in.l. 76.titulo.4.libro.3.Recopila. Item las appellationes de las causas ciuiles de diez mil marauedis para baxo,van alos ayuntamientos,y regimientos delos lugares,adonde se dan,vt in.l.7. titul.18. lib.4. Recopil. excepto las appellationes de las causas ciuiles de seys mil marauedis para baxo, que se comiençã en los Adelantamientos ante los Alcaldes mayores,las quales no van a los ayuntamientos, sino a las Chancillerias ,vt in.l.49.tit.4.lib.3. Recopilationis. Similiter las appellationes de las sentencias que se dan dentro de ocho leguas do reside la Chancilleria, aunque sean de

de menor quantia de diez mil marauedis,van ala Chancilleria,vt in.l.7. titu. 18.libr.4.Recopil.Las appellationes de las causas criminales no van a los oydores de las Chanchillerias,sino a los alcaldes del crimen,que residen en ellas , vt in.l.1.per totum.titu.7. lib.2. Recopil. Los quales no admitten appellaciõ de interlocutoria , saluo si tiene fuerça de diffinitiua,o grauamen irreparabile, vt in.l.10.titul.7.lib.2. Recopilla. & sunt videndæ leges remissiue positę in noua Recopil.post.l.fin.tit.18.lib. 4.Recop. ex quibus constat appellationes causarum apud quos iudices sin interponendæ. Huiusmodi libellus appellationis
53 forma supra dicta conceptus, porrigi debet corã iudice à quo,vt probat tex. in clement. 1. ibi coram ipsis de appellatio. decisio Rotæ. 50. de appellat. in nouis.Innocen. relatus à Baldo in cap.
54 cum olim colum.1.de dolo & contum. & hanc testatur communem opinionem Nauarrus in relect. cap.cum contingat de rescriptis.causa sexta nullitatis. numero.10.& resoluit Perusinus in capit.fin.colum. 4.de appellationibus. † Et post hanc meã resolutionem, idem resoluit Ioannes Gutierrez in libro. 1. Practicarum.qq.quæst.102. nu.1. &.2. alioquin appellatio solummodo intra
55 posita coram notorio, & non coram iudice non ortit admittenda quia non valet vt resoluit Addictio Capellæ Tolosanę in decisione.429.& pluries ita iudicaui,& fuit decissum in audientia Regali Galeciæ , & tunc pronunciandum erit appellationem non fuisse deuolutam nec admitendã esse secundũ Robusum titu.de appellationibus arti. 5. gl. vna.n.10.† & si copia iudicis non possit haberi,quia est absens,vel propter metum eius tunc libellus porrigi debet cõram honestis personis, dummodo postmodum intra decendium intimetur iudici,secundum Speculatorem.tit.de appellat.§.qualiter,versicu.hoc etiam,sequitur Decius in ca. suggestum. de appel.& Nauar.vbi supra sufficitque huiusmodi intimationẽ iudici fieri à quocunque etiam non habente mandatum, vt resoluit Nauar.vbi sup.n.12.citãs ad hoc gl.in clemen.causam.de elect.verb. plena.in fin,& text.in. ca.si duobus.de appel.& plures alios doctores aut superior potest adiri.& coram eo offerri,secundũ Bald. in.l. apertissimi.col.1. C. de iudicijs.& est glo.in Clemen.i.verb. Maiori.de appel.& tradit Deci° in.c.fi. n.4.de appel.& Maranta de ordine iudiciorum.6.par.tit.de appel.nu.121.Quæ appellatio interponi debet in foro seculari intraquinque dies, & in foro eccle siastico intra decem comnumerandos à die notificationis sententiæ, vt supra resoluisti in isto proœmio.nume.14.& 15.Et prædicto libello appellationis oblato, pars appellans petit à tabellione testimonium suæ appellationis, quod vulgo dicitur (los apostolos)literæ dimissoriæ:& hoc testimonium continere debet relationem petitionis actoris, & eius quantitatis, & relationem sententiæ,eius quantitatis,cum expresione causæ,an sit ciuilis vel criminalis,vt disponitur in.l.10.titul.18.libro.4.Recopil. Et si tabellio causæ noluerit testimonium concedere requiri debet ab appellante coram alio tabellione,tertio quoque die,vt sibi testimonium appellationis præstet : quod pro testimonio petere debet , cum quo testimonio se præsentabit coram superioribus , mittendo mãdatum alicui procuratori chãcellariæ , simul cum prædicto testimonio appellationis, vel cum alio testimonio alterius tabellionis , quod tabellio causæ noluit sibi testimonium appellationis concedere, & tunc procurator nomine appellãtis se præsentat coram superioribus forma sequenti.

(.·.)

Ex Ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex Capite primo

SVMMARIA.

1 APpellans debet se præsentare cum testimonio appellationis coram superiori, intra terminum præfixum per iudicem à quo.
2 Iudex à quo potest assignari appellanti terminum ad se præsentandum, & ad prosequendam appellationem coram superiori, siue iudex à quo admittat appellationem siue eam deneget.
3 Intellectus ad textum in cap. ex eo. de regulis iuris lib. 6.
4 Iudice à quo non præfigente terminum appellanti ad se præsentandum coram superiori, tenebitur appellans se præsentare intra terminum à iure statutum.
5 Tepus à iure, uel iudice appellanti cõcessum ad se præsentandum corã superiori currit attento iuris rigore à notificatione sententiæ, sed attento communi stylo currit à die appellationis.
6 Testimonium appellationis de iure canonico peti debet intra triginta dies, computandos à die sententiæ.
7 Appellatio remanet deserta si appellãs nõ se præsentauerit corã superiori intra terminũ á iure uel iudice præfixũ, remanetque sententia iudicis à quo firma.
8 Libellus, & forma presentandi testimonium appellationis coram superiori sermone Hispano conceptus.
9 Appellãti præsentato corã auditoribus regis cum testimonio appellationis datur prouisio regalis, quæ uulgò mejora dicitur.
10 Prouisio regalis appellanti data (quæ uulgò Mejora dicitur) quid contineat & quid impetrans facere debeat.
11 Appellans debet notificare prouisionem sibi datam (quæ Mejora uulgò appellatur) parti aduersæ ut intra terminũ in ea præfixum eat ad prosequendum appellationem.
12 Appellans exemplum processus á tabellione sibi traditum simul cum prouisione regali (Mejora uulgò nuncupata) & eius notificationibus debet præsentare coram secretario causæ in regali cancellaria intra terminum in ipsa regali prouisione contentum.
13 Libellus grauaminum in causa appellationis coram regis auditoribus præsentatus Hispano sermone conceptus.
14 Libellus appellati contra libellum grauaminum ab appellante præsentatum sermone Hispano compositus.
15 Forma relationis in causa appellationis quam relator facit, ut partes ad probationem admittantur.
16 Testes non possunt produci in secunda instantia super eisdem articulis uel directo contrarijs, super quibus in prima instantia fuerunt adducti.
17 Aduocatus faciens articulos super eisdẽ articulis uel directo contrarijs primæ instantiæ, puniri debet pœna mille marapetinorum de iure regio.
18 Probatio admittitur in secunda instantia super eisdem articulis uel directo contrarijs in tribus casibus, attento cõmuni stylo.
19 Testes producti, & non examinati in prima instantia possunt examinari in secunda

secunda super eisdem articulis, uel directo contrarijs super quibus fuerunt producti in prima instantia.
20 Terminus ad probandam à iure datus potest à iudicibus coarctari & prorogari secundum negotij qualitatem & locorum distantiam.
21 Relationis forma cum aguntur instrumenta de falso.
22 Testium examinatio extra cancellariã receptori non committitur, nisi testiũ sit magnum periculum in perueniendo ad cancellariam propter summam eorum senectutem uel alium morbum aut legitimum impedimentum.
23 Forma relationis cum instrumẽta dicuntur non esse authentica, nec à tabellione assignata.
24 Forma relationis cum petitur terminus ultra terminus.
25 Stilus qui seruatur in regijs chancellarijs post quam partes recipiuntur ad probationem in causa appellationis.

Cap. 1. De modo procedendi per viam appellationis in chancellarijs regijs.

BLATO libello appellationis coram iudice à quo, vt diximus supra in proœmio. nnmero. 53. receptoque testimonio appellationis à tabellione, pars appellans debet se præsentare cum prædicto testimonio coram superioribus intra terminum præfixum per iudicem à quo, nam iudex à quo assignare potest appellanti terminum ad se præsentandum, & ad prosequendam appellationem coram superioribus, tam in foro ecclesiastico, quam in seculari, vt probatur in capit. 1. de appellationibus. libro. sexto. & in. l. 2. titulo 18. libro quarto Recopilationis. Quod verum est, siue iudex à quo admittat appellationem, siue eam deneget, vt probat text. in dicto capit. primo. sic eum inducendo: nam post quam in versiculo præcedẽti dixerat de appellatione admittenda, vel reijcienda, statim in versiculo sequenti subijcit de assignatione termini facienda per iudicem a quo, & ita plane probat, iudicem a quo posse præfixere prædictum terminum appellanti, siue admiserit, siue appellationem reiecerit. Et per illum textum. ita firmat Ioannes Andreas, Dominicus, & Perus. in capitu. cum appellationibus. de appellationibus. libro sexto, Perusinus & Moderni in capit. personas. extra de appellationibus. & testatur hanc communem opinionem esse Felinus in capitulo cum Bertoldus. numero. 16. de re iudicata. & probatur in capitulo personas. & in capitulo cum sit Romana. & in capitulo. sæpe. extra de appellationibus. & in. l. secunda. titulo. 18. libro quarto recopilationis. quatenus in prædictis iuribus generaliter disponitur iudicem a quo posse præfixere terminum appellanti ad se præsentandum, & ad prosequendam appellationem. ergo siue iudex a quo admittat appellationem, siue eam reijciat, poterit prædictum termiuum præfigere, & ita est tenendum, quidquid oppositum teneat Innocentius Panormitanus, & alij relati atque recepti a Decio in dicto capitulo cum sit Romana. numero. sexto. quibus non suffragatur tex. in capitulo. ex eo: de regulis iuris, libro sexto, per quem

prædict. Doct. firmant, iudicem à quo denegantem appellationem non posse prædictum terminum præfixere, ex eo quod illam impugnauit, nam text. ille procedit, quando quis impugnat aliquid in vtilitatem propriam, tunc enim ex eo quod impugnauit, non poterit commodum consequi, tamen appellatio non reijcitur à iudice in sui fauorem, sed in vtilitatem appellantis & in commodum reipub. vt citius lis finiatur. Sed si iudex à quo non præfixerit terminum appellanti ad præ-
4 sentandum, tunc tenebitur appellans se præsentare coram superioribus intra terminum à iure statutum nempe in foro seculari intra quindecim dies, si es a quende los puertos, y si es allende intra quadraginta dies: y si la causa pende en algun lugar, adonde esta la audiencia, o donde aya otro alcalde mayor que pueda cognoscer en grado de appellacion: huiusmodi præsentatio debet fieri intra tres dies, vt dispositum est in l. 2. & in l. 15. titu. 18. libro quarto recop. per quæ iura intelligitur text. in l. 23. tit. 23. p. 3. Et istud tempus præsentationis, attento iuris
5 rigore, currit a notificatione sententiæ tamen attento communi stylo currit a die appellationis, sed tutius est, q̃ pars appellans se præsentet intra prædictũ terminũ, cõnumerandũ à notifi-
6 catione sententiæ. De iure autẽ canonico testimonium appellationis, id est apostoli, debet peti intra triginta dies vt in. c. ab eo. de appellatio. in. 6. quod tempus currit a die sententiæ, secundum glossam in Clementina sicut, ver bo, adie, de appellationibus. Et ista est magis communis opinio, teste Marãta de ordine iudiciorum in sexta parte titulo de appellatione, numer. 209. Et intra annum vel biennium ex causa tenetur se præsentare & prosequi appellationem, vt in capit. cum sit Romana. de appellat. & in Clementina. sicut, eodem titulo. Alioquin si appellans fuerit negligens in se præsentando intra
7 terminum iudicis, vel iuris, appellatio censebitur deserta, & a iudice talis pronũtiari debebit remanebitque firma sententia iudicis a quo, vt expresse deciditur in l. 22. tit. 23. par. 3. & in l. 2 titulo. 18. libro quarto recopil. & probatur ex textu. & ibi gloss. in l. ij præsens. C. quo modo & quando iudex. & in Clementina sicut. de appellationibus. & in Rota in antiquis. decisio. 690. & resoluit Didac. Perez, in l. 2. titulo. 16. lib. 3. ordinamen. in gloss. 2. & 3. Et ad hoc vt appellatio a iudice pronuntietur deserta debent adhiberi diligentiæ, de quibus diximus in. 1. p. huius primi tomi in. 12. tempore. Et tũc appellans si personaliter se præsentauerit coram superioribus, tenetur constituere procuratorẽ numeri illius cãcellariæ, cum quo causa agitetur, & itaci per tabellionẽ intimatur: alioquin dicitur quod acta processus fient cum auditorio. Sed si per procuratorem se præsentauerit, necesse non erit quod a tabellione intimetur, vt procuratorem constituat, alias quod cum auditorio acta processus fient. Et præsentatio fit in forma sequenti.

Muy poderoso Señor.

8 ALonso Sanchez en nombre de Hieronymo Hernandez me presento ante V. A. en grado de appellacion de la sentencia que contra mi parte dio y pronucio el teniente de Salamanca, en fauor de Hernan Rodriguez, en queen effecto condemno a mi parte, a que le diesse e pagasse

gasse cien ducados, de la qual sintiendose agraviado, appelo para ante V. A. como consta deste testimonio de que hago presentacion con el juramento e solemnidad necessaria, &c. A V. A. pido e suplico mande dar su prouision real, inhibitoria, y compulsoria, en la forma acostumbrada, y para ello, &c.

9 Visto prędicto libello prȩsentationis cum testimonio appellationis, & mandato procuratoris per superiores, tũc auditores rogij prȩcipiũt, quod prouisio regalis detur appellanti, quę vulgo
10 Mejora dicitur, & est citatoria, quia percã pars appellata citatur ad prosequendam appellationẽ iuxta tex. in. l. 5. ci. 18. l. 4. recop. & explicat Didac. Per. in. l. 8. tit. 16. lib. 3. ordinamẽ. Item est cõpulsoria, quia per eam tabellio causæ compellitur ad transmittendũ processum exhibito sibi salario, nisi appellans sit pauper. nam tunc recepta summaria informatione paupertatis, obligatq; coram superioribus simul cũ testimonio appellationis præcipitur tabellioni in prędicta prouisione regali, quod gratis processum transmittat prędicta cautione ab appellante, quod si in causa obtinuerit, expensas soluet tabellioni, vt probat tex. in. l. 2. titu. 18. lib. 4. recop. & tradit Didac. Per. in. l. 2 ti. 16. lib. 3. ordinamen. in gl. fin. Quæ prouisio regalis intimatur tabellioni, para que la cũp a y de el processo dẽtro del termino en ella contenido, y si no le diere hale de requerir el appellante por otro, o otros dos requerimientos, que le de el proceso, y siempre offreciendo le dinero de sus derechos, saluo si fuere pobre: y si el escriuano toda via no le quisiere dar el proceso, el appellante con los dichos requerimientos buelue al superior y pide sobre carta contra el escriuano, y dasele con costas: y notificada la dicha prouision, o sobre carta al escriuano, y dada el proceso, luego el appellante ha de ha-
11 zer notificar la dicha prouision a su contrario. y citarle, para que dentro del dicho termino en ella contenido vaya en prosecucion de la causa. Y aduiertase que primero que la dicha prouision se notifique a la parte contraria, se ha de notificar al escriuano de la causa, porque podria succeder, que si se notificasse primero a la parte, pareceria al termino ante el juez superior, y despues el escriuano no daria el processo, y como el appellante no pareciesse cõ el processo, quedaria circũducto el termino y cõdẽna le han en costas, vt resoluit Monter. in tract. 5. de las chãcellerias fo. 79. col. 2. no solo en las processales pero en personales. vt l. 5. tit. 3. li. 4. recop. In qua prouisione regia iudices superiores nõ cõcedũt appelanti inhibitionẽ cõtra iudicẽ inferiorẽ, quia superioribus prohibitum est inferioribus inhibere, donec acta processus primæ instantiæ ad superiores delata sint & ex eis videant an inferioribus inhibere debeant ita probatur in. l. 55. tit. 5. libro. 2. recopil. vbi in omnibus causis hoc superioribus prohibetur. probatur etiam in. l. 54. eiusdẽ t. t. & lib. vbi prohibetur superioribus inhibere inferioribus, quando ab eorũ sentẽtijs appellatũ fuerit, in causis cõcernentibus rectam gubernationẽ reip. taxationem alimentorum, vel obseruantiam constitutionum ciuitatis, anteaquam ab inferioribus recipiant rationem, & informationem eorum quæ decreuerant, & ordinauerant. Probatur insuper in. l. 5. t. 5. li. 7. recop. vbi idem prohibetur quando appellatũ fuerit in causis cõcernẽtibus proprios reditus publicos ciuitatis, villæ, aut opinidi. Probatur etiã in. l. 9. 10. & 11. ti. 5. li. 2. recop. vũi iudicibus superioribus crimi-

num existentibus in audientiis regijs prohibetur in hibitionē dari, nisi prius acta processus ad eos fuerint deducta eiae ideo quādo appellans comparet coram superioribus cum testimonio suæ appellationis solummodo datur à superioribus mandatum regium citationis contra appellatum, & compulsionis contra rebellionem. quod mandatum eisdem intimatur. vt supra diximus.

12 Y despues que al appellante le sea entregado el traslado del processo, ha lo de presentar con la dicha prouision y sus notificaciones ante el secretario de la causa en la dicha real Chancilleria dētro del termino en la dicha real prouision contenido, y presentado el dicho processo y la dicha prouision real, el secretario hade poner en el processo la presentacion, para que conste del dia que se presento, por causa de la desercion, y en la prouision real ha de poner las rebeldias, y todo lo ha de coser en el processo con el poder y testimonio de la appellacion cō que antes se auia presentado, y ha de embiar a tassar el processo. Y si el procurador lo quisiere llevar a su letrado o a la parte lo quisiere ver, el secretario se lo podra dar pagandole a quatro marauedis cada oja de las en que fue tassado, pero si el procurador no lo quisiere llevar al letrado, ni la parte ver lo no le puede compeler a que le pague la tassa, sino fuere la presentacion, que es doze marauedis de cada signo, presentando se en nombre de vna persona, y veynte y quatro marauedis si es en nombre de dos o mas concejos, y entonces la parte si quiere alegar agrauios, presentavn escrito en la forma siguiente.

Scrito de agrauios.

Muy poderoso Señor.

13 ALonso Sanchez en nombre de Hieronymo Hernandez en la causa con Hernan Rodriguez, en grado de appellacion parezco ante V. A. y alegādo agrauios por mi parte, digo que la sententio en este processo dada por el Teniente de Salamanca en fauor del dicho aduerso, y contra mi parte, es ninguna, y do alguna injusta, y agrauiada, y digna de ser reuocada, y el dicho mi parte justamente y en tiempo appello de lla, en consequencia de lo qual V. A. deue mandar dar la dicha sentencia por ninguna, y en caso que alguna fuesse, la deue reuocar, pronūciado por bien appellado, y mal sentenciado dando por libre al dicho mi parte de lo contra el pedido, y poniendo perpetuo silencio a la parte contraria, lo qual se deue hazer por lo siguiente. Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio, que del processo resultan y se pueden collegir, que he aqui por expressadas. Lo otro porque mi parte no fue citado para ver dar sentencia, ni el processo estaua en estado dello. Lo otro porque prouo bastantemente sus excepciones y

nes y defensiones, y en particular prouo tal cosa y conforme a derecho deue ser dado por libre. Lo otro porque de nueuo alego tal cosa, y lo protesto prouar, Por las quales razones, y la que mas en fauor de mi parte haga a V. A. pido segun de suso pedido tengo, y en lo necessario a vuestro real officio imploro, pido cumplimiento de justicia, y costas, y ser recebido a prueua.

Et si iudex inferior non obstante appellatione & pendencia eius coram superioribus in causa processerit, tunc in isto libello grauaminum appellans petit inhibitionem, vel quando acta processus producit coram superioribus, & cum iam sint ad eos deducta, datur ei prædicta inhibitio, quam appellans intimat inferiori cum aliquo tabellione, requiriturque inferior quod inhibeatur à cognitione causæ, & oblato isto libello iudices superiores præcipiunt copiam eius exhiberi parti aduersæ, & ei respondet forma sequenti.

Respusta al escrito de agrauios.

Muy Podero Senor.

14 PEro Diaz en nombre de Hernan Rodriguez en la causa con Hieronymo Harnandez respondiendo a vn escrito de agrauios por el asserto procurador de la parte contraria presentado, cuya forma auida aqui por repetida, digo que sin embargo de las razones a manera de agrauios por la parte contraria alegadas: V. A. deue confirmar la sentencia dada y pronunciada por el teniente de Salamanca contra el dicho aduerso, e en fauor de mi parte condemnandole en las costas, e declarando mal appellado, e bien sentenciado, lo qual se deue hazer por lo siguiente. Lo primero por todas las razones que de la dicha sentencia e processo se pueden collegir, y porque fue dada conforme a derecho attento lo alegado, e prouado, e la parte aduersa fue citada para ver la dar. Lo otro porque el dicho aduerso no prouo cosa alguna q̄ prouada le aprouechasse. Lo otro porq̄ niego lo que de nueuo dize e alega, e lo demas q̄ alega lo tiene ya dicho, e articulado en la primera instancia, e conforme a derecho, leyes, e pragmaticas destos Reynos no ha lugar de lo alegar en esta segunda, antes por ello deue ser castigado, por las quales razones, y las que mas en fauor de mi parte hagan, a V. A. pido segun de suso pedido tengo, e en lo necessario vuestro Real officio imploro, pido justicia e costas, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sextæ partis Primi Tomi

Oblato prædicto libello responsorio, copia eius exhibetur appellanti, & vtraque pars allegat cum republica, & duplica, sicut in prima instantia, ob seruando ea quę resoluimus in prima parte primi tomi in septimo Tempore circa expositionem libelli responsorij rei, & libelli duplicationis. & replicationis: & vtraque pars in hac secunda instantia debet statim producere instrumenta quæ habet ad probandam suam intentionem, iuxta text. in l. 2. & 3. tit. 9. libro 4. recopilationis. & nos diximus in dicta prima parte primi tomi in septimo Tempore. & per partes concluditur ad probationem, vt in prima instantia secundum ea quæ resoluimus in dicto septimo tempore, circa quod tamen aduertendum erit, quod in hac secũda instantia conclusio fit ad sententiam probationis, vel ad diffinitiuam vnica tantum contumacia incusata, nec requiritur quod tres contumaciæ incusentur, vt regulariter fit in prima instantia, vt probat text. in l. 51. titulo. 4. libro. 2. recopilationis. Y siendo concluso para prueua, el relator lleua el processo ala audiencia para ver si se ha de recebir a prueua, y haze relacion en la forma siguiente.

Relator.

15 ANte la justicia de Salamanca se trato pleyto entre Hieronymo Hernandez e Hernan Rodriguez, sobre que el dicho Hernan Rodriguez pide cien ducados al dicho Hieronymo Hernandez, e el Licenciado fulano, teniente de corregidor de la dicha ciudad, dio sentencia diffinitiua en que condenno al dicho Hieronymo *Hernandez*, a que pagasse los dichos cien ducados al dicho Hernan Rodriguez, de la qual appelo el dicho Hieronymo Hernandez para ante V, S. y ha alegado agrauios contra la dicha sentencia, y offrecesse a prouar, y alega de nueuo, y ay testigos publicados en la dicha ciudad de Salamanca.

Expositio prædictæ relationis.

a 16 DIxit relator, Y alega de nueuo, &c. ad denotandum quod in secunda instantia partes litigantes non sunt recipiendæ ad probationem super eisdem articulis, vel directo contrarijs, super quibus in prima instantia fuerunt adducti & recepti testes, nisi solum modo velint probationem facere per instrumenta, vel per confessiones partium, alioquin probatio super eisdem articulis primæ instantiæ, vel directo contrarijs facta esset nulla, iuxta text. in Clementina. 2. de testibus. & notat Bartolus in. l. per hanc. C. de temporibus appellationum, numero. 4. Bartol. & *Doctores*, in Authentica qui semel. C. de probationibus. Panormita. & Felinus. in capit. fraternitatis de testibus. & expresse disponitur in. l. 4. titulo. 9. libr. quarto recopilationis, & resoluit Couarruuias. in practicis quæstionibus. cap. 18. nomer. 6. & Didacus Perez in l. 4. titu. 19. libro tertio ordinamenti. in glo.

in gloss. 1, & Ioan. Matienço in Dialogo relatorum. 3. part. capit. 46. num. 2. quem omnino vide & prædictam regulam ponunt per text. ibi Ioan. Andre. Panorm. Aret. Socin. Felin. & omnes in cap. fraternitatis, de test. & Mattheus de Afflictis in decisio. Neapo. decisio. 216. & decisio. Pedamont. 14. à nu. 2. Nam licet regula generalis sit, quod in secunda instantia non allegata allegabo, & non probata proba bo iuxta tex. in dict. l. per hanc. cuius regulam explicat Rebuff. in tit. de rescriptis. artic. 3. glo. 4. n. 2. cum sequentibus. illud tamen verum est super nouis articulis dependentibus à veteribus faciẽtibus ad causam & resplicientibus primam actionem secundum prædictos Doctores. vbi supra, per text. in dicta. l. per hanc. ibi quæ non ad nouum. & in cap. cum Ioannes. ibi, quod si nouum capitulum. fid. inst. ex quo text. colligit. quis dicatur nouus articulus dependens à veteri, & explicant, Pan. numero. 7. Felinus numero. 11. in dicto capit. fraternitatis. & Speculator in titulo. de teste. §. satis vtiliter. numero. 7. vbi omnes resoluunt super nouis articulis omnino diuersis & separatis nõ posse testes produci & qui sint isti articuli noui omnino diuersi, tradũt *DD.* vbi supra & ideo relator dixit. Y alega de nueuo. Vnde si aduocatus partis articulos facit super eisdẽ articulis primę instantię, vel b 7 directo cõtrarijs, pro vnaquaque vice puniri debet pœna mille marapetinorũ applicãda auditorio audiẽtiæ, iuxta text. in. d. l. 4. titulo. 9. libr. 4. recopilationis. & qui sint articu. directo contrarij tradit glo. in Clemen. 2. de test. De qua tamen re erit videnda singularis cautela tradita per Bal. in. l. amplio rem. C. de appellationibus. numero. 5 recepta per Lanfrancum in cap. quo- c niam contra falsam. verbo, testium. nu. 75. extra de probationibus. Est tamen aduertendum, quod licet suprà dicta vera sint attento iuris rigore, tamẽ de cõmuni stylo in tribus casibus admittitur probatio in secũda instantia super eisdẽ articulis, vel directo cõ 18 trarijs: primus est, quãdo in prima instantia super eisdem articulis vel directo cõtrarijs testes nõ fuerunt examinati, licet fuerint producti secundum Innocẽ. Card. & Felin. num. 34. in cap. cum Ioannes. de fide instrumentorũ. per text. ibi. Quod satis iuri consonũ est, secundum Couarruuiam in dicto capitulo. 18. numero. 6. Secundus casus est quando vtraque pars in secunda instantia offert se probationi: tunc super eisdẽ articulis primæ instãtię, vel super directo contrarijs ijs allegationibus, quas eius aduersarius in iudicio deduxerat, bene probatio admittitur, quia tũc fit vtraque pars volente, iuxta glos. in Clementina. 2. verbo, producere. de testibus. & tradit Didac. Perez vbi supra. Tertius casus est, quando alicui ex partibus competit restitutio de iure, & offert se probationi petendo restitutionem ad probandum super eisdẽ articulis, vel directo cõtrarijs: & ad suprадictam resolutionẽ sunt omnino videndi Ioan. Matienço vbi supra in dict. capitu. 46 cum sequentibus. & Felinus in dicto cap. fraternitatis. nam plures alias limitationes adducunt.

Dixit relator, Y ay testigos publicados. ad denotandũ, quod in prima instãtia partes fuerũt receptę ad probationem, & quod publicatio testiũ fuit facta ad hoc, vt præses imponat pœnam parti offerenti se probationi, si nihil probauerit, qnæ pœna semper imponenda erit qnando facta fuerit publicatio testium, nisi vtraque pars probationi se obtulerit.

Dixit relator, En la ciudad de Salamãca, &c. ad hoc vt præses iuxta distãtiam loci assignet terminũ ad proban

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum: nam licet de iure certus terminus assignatus sit ad probandum, tamen iudices illum poterunt coarctare, & prorogare secundū qualitatem negotij, & distantiam locorum vt resoluimus supra in prima parte primi tomi in octauo tempore, & facta relatione de supradictis per relatorem, responde el presidente.

Respuesta del Presidente a la relacion.

Recibese a prueua, pena tantos ducados, y juren, &c.

Sed si relator in sua relatione nō dixerit. Y alega de nueuo, &c. vel, pide restitucio para ser admitido a prueua sobre los mismos articulos o derechamēte cōtrarios, vel nō dixerit. Y pidē ambas las partes ser recebidas a prueua, o pide ser recebido a prueua por no auerse examinado los testigos en la primera instātia, sobre los articulos q̄ presento, tūc Præses respōdet, A la sala en diffinitiua. Et si vltra prædictos casus inter partes fuerit cōtrauersum super aliquo articulo iuris, an negotiū debeat recipi ad probationē, tunc Præses facta prædicta relatione à relatore dicit, A la sala la prouision. Y aduiertese q̄ la sala original se llama aquella dōde el secretario del tal pleyto reside, porq̄ el secretario es el q̄ haze la sala cōforme a vn auto de acuerdo, fecho a 18. dō Octubre dō 1531. años.

Cōtingit etiā, q̄ vnaquęq; pars ex litigātibus opponit de falsitate contra instrumēta partis aduersæ, & tūc siue se offerat probationi prædictę falsitatis, siue se nō offerat, el relator ha de lleuar el processo a la audiēcia, y ha de hazer relacio en la manera siguiente.

Relator.

ANte vuestra Señoria pende pleyto ante fulano e fulano sobre tal cō sa: en la qual por parte del dicho fulano se presentaron tales escripturas, e el dicho fulano parte contraria las redarguye de falsas ciuilmente, e dize ser falsamente fabricadas, &c.

Et tunc Præses respondet, A prueua sobre la falsedad, con termino de tantos dias e pena de tantos ducados, e para la prueua de la falsedad vengan los testigos personalmente e juren, &c.

Y mandase q̄ vengā personalmēte los
22 testigos q̄ han de dezir sobre la falsedad, de las escripturas por ser el negocio de grā perjuyzio ansi para el escriuano ante quiē passarō como para la parte q̄ las presento, excepto si los testigos, por su mucha vejez no pudiessen venir sin peligro de sus personas, porq̄ entōces se comete la probanza a vn receptor dela audiēcia. Pero quā do la parte no dize q̄ las escripturas son falsas, sino solamente q̄ no son authēticas ni signadas de escriuanos publicos, entonces el relator dize assi.

Rela-

Relator.

23 ANte vuestra Señoria pende pleyto entre fulano e fulano, sobre tal cosa, e el dicho fulano presento tales e tales escripturas, para en prueua de su intēcion, e el dicho fulano parte contraria dize, que no son authenticas, ni signadas de escriuanos publicos. Estan para recebirse a prueua sobre la verificacion dellas. Y en tal caso el Presidente responde: A prueua sobre la verificacion, con tantos dias, e juren.

Y aqui no manda que los testigos vengan personalmente por ser negocio de poco perjuyzio, y porq̄ el que ha de verificarlas y cōprobarlas es la parte que las presento, vt probatur in l. 115. titul. 18. par. 3. & ibi notat Greg. Lup. y por esta razon tampoco el Presidente pone pena al que no prouare: Y si quando alguna de las partes alega agrauios, y se offrece a la prueua, pide termino vltra marino, entonces el relator dize assi.

Relator.

ANte la justicia de Salamanca se trato pleyto entre fulano e fulano, sobre tal cosa, e la dicha justicia dio sentencia diffinitiua contra el dicho fulano, de la qual appello para ante vuestra Señoria, e se presento en tiempo, ha alegado agrauios, offrece se a prouar, e pide termino vltra marino. *Y entonces el Presidente respoude.* A prueua con tantos dias en lo del termino ordinario, e pena tantos ducados, e en quanto al termino vltra marino, A la sala.

24 Y en lo del termino vltra marino, el Presidēte remite la determinacio a la sala original, por ser cosa odiosa, y auerse de mirar de espacio por los juezes de la dicha sala, q̄ estan mas inttructos de la causa, y porq̄ para conceder se el vltra marino se han de hazer las diligencias q̄ resoluimus in prima parte primi tomi in octauo Tempore: las quales no puede verificar la audiēcia por los muchos negocios q̄ alli se offrecē de proueer, y por esta razō se remitte a la sala original, para q̄ alli con mas deliberacion los juezes lo deter-
25 minen. Y recebidas las partes a prueua, en alguna de las maneras arriba dichas dentro de los terminos probatorios han de presentar sus interrogatorios, y ponerlos por positiones la vna parte a la otra si quisiere, y danse cartas receptorias cō el termino assēalado, y passados los terminos probatorios se ha de pedir publicacio de testigos, y se haze cō el termino segū y de la manera que diximos in prima parte primi tomi in octauo, & nono Tempore. Y alegan las partes si quieren de bien prouado, y ponē tachas a los testigos, y recibense a prueua dellas, de la suerte que diximos in dicto. 9. Tempore: nisi repulsæ contra dicta, & personas testium oppositæ, & nō probatæ fuissent in prima instantia, porq̄ entonces no se ha de recebir a prueua de tachas, iuxta tex. in l. 1. tit. 8. lib. 4. Recopilatio. Y si passados los ter-

minos probatorios, y hecha la publicaciõ de testigos alguna de las partes le cõpete el beneficio de la restituciõ por ser menor de veynte y cinco años Iglesia, o cabildo o otra persona priuilegiada, por auerse le pasado los terminos probatorios sin auer hecho prouança, o tanta como le conuenia, podra pedir la dicha restituciõ cõtra el lapso del dicho termino probatorio, cõ juramẽto q̃ noda pide de malicia, y ha la de pedir dẽtro de quinze dias despues de hecha la dicha publicaciõ de testigos, como dixi mos in dict. 8. Tempore: * quæ restitutio poterit peti & erit concedenda quamuis in prima instantia alia restitutio fuisset concessa vt colligitur ex l. 5. tit. 9. libr. 4. recop. & ibi tenet Azeuedo. nu. 4. & ita iam semel vidi iudicatum in audiẽcia Galeciæ. * Y entonces el relator lleua el processo a la audiencia, y haze relacion, como arriba auemos dicho, diziẽdo q̃ fulano pide restituciõ cõtra el lapso: y el presidente respõde q̃ se o torga. y se le niega otra, y se recibe aprueua cõ la mitad del termino y se de positẽ tãtos ducados de pena, y q̃ jurẽ las partes, y passado el termino probatorio de la restituciõ, pide se publicaciõy dãse las petitiões q̃ diximos en la via ordinaria, y cõcluye se para difinitiua y el oydor respõde cõcluso.

Acaesce q̃ alguna de las partes tiene por sospechoso alguno de los oydores, o al presidente y cõforme a derecho puede lo recusar como resoluimos in dict. prima parte primi tomi in decimo Tempore. Pero acerca de la recusacion de los señores del cõsejo, presidẽte y oydores de las audiencias y alcaldes de corte y de las audiencias es necessario que la parte recusante expresse y declare especialmente las causas por q̃ lo recusa: porque sin causa los tales juezes no puedẽ ser recusados iuxta tex. in l. 1. &. 2. ti. 10. li. 2. recopilationis. & tradit Couar. in practicis quæstionibus. c. 26. n. 3. * & iustas causas ob quas iudex vt suspectus recusari possit congerit Maranta de ordine iudi. 6. p. actu. 2. a num. 27. post Perusinum. c. postremo. de appell. n. 7. & Bertachin. ob iudex suspectus & Aufrerius tit. de recusat. tradit Menochius lib. 2. de arbit. centur. 2. casa. 152 & Rebuffus in. 3. tomo. comment. 3. tomo. tit. de recusa. artic. 9. gl. vni. a. n. 9. Y la practica que se tiene en recusar alguno de los dichos oydores y presidẽtes es la cõtenida en el. §. siguiẽte.

Ex. §. vnico.

SVMMARIA,

1 *Auditor uel præses regius chancellariæ non potest recusari absque causæ expressione.*

2 *Supplicatio non habet locum in pœna in qua condemnatur qui causas recusationis præsidis uel auditorum non regis probauit.*

3 *Supplicatio admittitur quando causæ recusationis præsidis uel regis auditorum ab alijs iudicantur iniustæ, uel non sufficientes.*

4 *Recusans præsidẽ uel auditores regios tenetur deponere certam pœcuniæ quãtitatem, in qua condemnatur si causas suæ recusationis non probauerit,*

5 *Auditor regius recusatus tenetur respõdere positionibus a recusante sibi propositis dummodo non sint criminosæ.*

6 *Sententiæ dissinitiuæ reuocatoriæ forma in causa appellationis.*

7 *Sententiæ confirmatoriæ in causa appellationis forma.*

Executio sentẽtiæ cõfirmatoriæ remitti debet ad iudicem à quo.

9 *Appellans uenit condemnandus in expensis si nõ obtinet sententiã in suis fauores.*

10 *Appellatione interposita ab interlocutoria in casibus, in quibus de iure potest appellari si exactus processus superior uiderit bene appellatum ante omnia debet pronuntiare esse iudicem retinendo cognitionem negotij principalis.*

§. De praxi recusandi presidentes & auditores regios.

2 Estylo que se tiene en recusar a los presidentes y oydores, es que la parte recusante, ha de hazer peticion de la recusacion, y en ella expressar las causas de sospecha, y ha de yr firmada de la misma parte, o de su procurador, que para ello tenga especial poder, y ha la de jurar. Nam absque causa probabili tales iudices recusari non possunt, iuxta tex. in dict. l. 1. &. 2. titulo. 10. libro secundo recopilationis. Antes la tal recusacion ha de yr firmada del abogado: como nueuamente lo dispone la pragmatica de su Magestad dada en Madrid. a. 10. de Octubre de. 1574. años: quæ hodie habetur in. l. 19. titul. 10. libro secundo recopilationis. in noua impressione. Y antes que la presente la ha de entregar al señor presidente, y no la ha de dar al secretario, ni el la ha de recebir, ni se ha de leer en audiencia publica, sino despues la ha de presentar en el acuerdo, y alli se ha de ver y proueer, vt determinat. l. 9. titu. 10. lib. secundo recopilationis. Y luego los oydores que quedaron por recusar, veen y examinan el escripto de la recusacion, y pareciendoles que las causas en el contenidas no son justas ni probables, ni tales que prouadas seria justa la dicha recusacion, pronũcian auto en que las dan y declaran por tales, y condemnan a la parte recusante en seys mil marauedis por cada juez recusado, la mitad para la camara de su Magestad, y la otra mitad para el presidente, o oydor recusado, q̃ procedit ex l. 3. tit. 10. lib. 2. recopil. en la qual se ponian tan solamente tres mil marauedis de pena, y despues por su Magestad del Rey don Phellippe nuestro señor se acrescento a seys mil marauedis. per. l. 17. tit. 10. libr. 2. recopilatio. Y en quanto a la condenaciõ desta dicha pena, no ha lugar suppliacaciõ ni se puede supplicar, vt determinat. d. l. 3. ti. 10. li. secũdo recop. Pero quanto a no dar por justas y bastantes las dichas causas de recusaciõ bien se podra supplicar del dicho auto, porque dict. l. 3. hoc non prohibet, mayormente si en la supplicacion se alegan otras nueuas causas de sospecha, y en tal caso el escripto de supplicaciõ se vee luego en el acuerdo por los señores presidente y oydores no recusados y si toda via les pareciere q̃ las dichas causas no son bastãtes pronũciã auto, en q̃ cõfirmã el primero. Empero si en el dicho acuerdo declaran las dichas causas de sospecha por bastãtes, pronũciã auto en q̃ las declarã por tales. y q̃ deue ser admittidas, y mãdã al recusante cũplir cõ la ordenanza dẽtro del tercero dia, y es q̃ ha de depositar en el depositario general ciẽto y veynte mil marauedis fiẽdo el recusado el presidẽte, y si el recusado es oydor, ha de depositar sesenta mil marauedis, y si es alcalde de corte o de audiẽcias, ha de depositar treynta mil marauedis. en la qual pena ha de ser cõdẽnado el recusante en caso q̃ no prueue las dichas causas, q̃ procedit ex l. 2. &. 4. tit. 10. lib. 2. recop. Y aũq̃ en las dichas leyes se ponia dicha pena al recusan-

cusante, q̃ no prouase las causas de sospecha treynta mil marauedis. siendo el recusado oydor, y quinze mil marauedis siendo el recusado alcalde, y sesenta mil marauedis siendo el recusado el presidente: pero despues por su Magestad del Rey Don Phelippe nuestro señor las dichas penas se acrecentarõ, a que el q̃ recusasse a Presidente, y no prouasse las causas de sospecha fuesse cõdẽnado en ciento y veynte mil marauedis y esto fue por vna cedula real dada en Madrid a. 29. de Março de. 1563. años: y el q̃ recusasse oydor de cõsejo, o de audiẽcia, y no prouasse las causas fuesse condẽnado en pena de sesenta mil marauedis, y si recusasse al calde en pena de treynta mil marauedis, per. l. 17. tit. 10. lib. 2. recop. reparti da la dicha pena segũ y de la manera q̃ determinã las dichas leyes. 4. & 17. titul. 10. lib. 2. recop. Y por tanto los oydores no recusados auiendo dado las causas por bastantes, mandan que el recusante cumpla con la ordenança que es q̃ deposite los marauedis de las dichas penas, los quales es obligado a depositar cõforme a las dichas leyes, excepto si el tal recusante fuere pobre porque en tal caso cumplira con obligarse, que quãdo tuuiere bienes pagara la tal pena, si fuere condẽnado en ella como expressamente lo dispone la. l. 5. tit. 10. lib. 2. recop. la qual declara la ley. 4. del mismo titu. y lib. que dispone, que quando el recusante fuesse pobre, cũpliesse con dar fianças de la dicha pena, porque ya el dia de oy cũplira cõ solamẽte obligarse el mismo por la. d. l. 5. Y assi mismo si el recusante fuere el fiscal no se ha de mandar q̃ deposite los marauedis de la dicha pena, sino q̃ el receptor de penas de camara, se cõstituya por depositario de la mitad de la dicha pena, porquãto la otra mitad pertenece a la camara y fisco de su M. en caso que el dicho fiscal fuesse condẽnado en la dicha pena. Y como dicho tengo los marauedis de la dicha pena se han de depositar en el depositario general, o en la persona q̃ los señores del consejo, o presidente y oydores nõbraren iuxta tex. in. d. l. 4. tit. 10. lib. 2. recop. contẽto que no mãden hazer el dicho deposito en el escriuano de la causa, porq̃ en el no se puede hazer, vt probat. l. 13. tit. 10. lib. 2. recop. Y auiendo el recusante depositado la dicha pena, o obligado se a ella siendo pobre, auiendose el receptor de penas de camara constituydo por depositario de la mitad della, siendo el recusante el fiscal, ha luego el recusante de presentar vn escripto en el acuerdo siguiente, juntamẽte con vna cedula del depositario en que diga el ha cumplido con lo que su alteza le ha mandado q̃ le pide le mãde recebir a prueua por las pregũtas que por el fuerẽ presentadas y que se mande al oydor recusado q̃ primero y antes de todas cosas jure las posiciones q̃ le pusiere. Y luego los oydores no recusados pronũcian auto en q̃ mandan al recusante q̃ para el primero acuerdo presente las pregũtas y posiciones, y assi el recusãte las ha de presentar en el dicho primero acuerdo. Y si vistos por los señores oydores parece que ay alguna de facatada, o impertinẽte, mãdan lo testar por auto, y dizen qne el dicho fulano oydor recusado responda a las demas posiciones clara y abiertamente. El qual es obligado a responder a las dichas posiciones el mismo dia todo lo que a cerca dellas supiere sin encubrir cosa alguna no siendo criminosas, como lo dispone la. l. 4. junta la. l. 7. tit. 10. lib. 2. recopil. Y assi el escriuano de la causa va a casa del dicho señor oydor recusado, y recibe del el juramento de calumnia, y la declaracion para que por ella se determine si se ha de dar por recusado el tal oydor o no, o si se recibira a prueua sobre ello. Y si visto por los dichos señores del acuerdo q̃ el oydor recusado confesso las posiciones, pronuncian auto en q̃ declaran q̃el tal oydor se abstenga de la vista y determinaciõ del pleyto en q̃ fue recusado, del qual auto no se acostũbra supplicar, ni es justo q̃ el tal juez supplique por darle por recusado. Pero si el juez nego las positionns, los dichos señores oydores no recusados en el dicho acuerdo en q̃ veen su declaraciõ, dã auto en q̃ reciben a prueua al recusante con el termino q̃ les parece conuiene, con que no exceda de los puertos aquẽde de quarẽta dias, y de los puertos allẽde de sesenta dias, y que sobre cada pregunta no se puedan presentar mas de seys testigos, y q̃ para prouar las causas de sospecha se aya de dar el termino en la manera dicha, dispone lo assi la. l. 6. tit. 10. lib. 2. recopilationis. Y mãdan assi mismo en aquel dicho acuerdo, q̃ vaya receptor a hazer las dichas prouanças, y siendo fechas se presentẽ en acuerdo y sin pedir dellas publicacion, ni cõcluyr el negocio se veen en el acuerdo por los señores oydores y presidẽte no recusados, y si les parece q̃ el tal recusado deue de ser dado por recusado pronũcian auto en q̃ dizen q̃ el señor fulano se abstẽga de la vista y determinaciõ del tal negocio y q̃ no tenga voto en el. Del qual auto no se acostũbra a supplicar como arriba auemos dicho, ni la otra parte contraria puede supplicar, porque de ninguna cosa se le da traslado, antes el recusante en el acuerdo siguiẽte presenta petitiõ, en q̃ pide q̃ mandẽ al depositario le buelua lo q̃ en el deposito, y luego assi se prouee. Pero si de las dichas prouãças no resultan prouadas las causas de sospecha pronũcian los dichos señores oyderes auto, en que las declarã por no prouadas, y dã por no recusado al tal oydor, y cõdemnã al recusante en la dicha pena: del qual auto el recusante puede supplicar, vt probat. l. 7. tit. 10. libr. 2. recopil. Pero luego se vee de los mismos autos en reuista, y siendo confirmado el primer auto se executa la dicha pena: oy por la dicha pragmatica de Madrid. año 1574. se dize q̃ podra el supplicãte allegar causas nueuamẽte nascidas despues de la recusaciõ, y aun las antes nascidas, jurãdo q̃ de nueuo vinierõ a su noticia, y probandolas por sola la cõfessiõ del recusado, las antes nascidas. Y si entre los señores del cõsejo, o oydores de las audiencias no recusados huuiere discordia sobre el votar, porq̃ vnos dizẽ las causas de sospecha ser justas, otros dizẽ ser injustas, de tal suerte q̃ aya tres votos cõformes que hagã sentẽcia diffinitiua, en tal caso ha se de hazer lo que dispone la dicha l. 4. tit. 10. lib. 2. recop. Aduierte se que la practica arriba referida acerca de las recusaciones de los presidentes y oydores y alcaldes de corte y audiencias se guarda y ha de guardar quãdo la recusaciõ le pone antes de ser el pleyto cõcluso para sentẽcia diffinitiua y quando la causa de sospecha fue nueuamẽte nascida despues de ser el dicho pleyto cõcluso para diffinitiua, vt expresse probat. d. l. 4. ti. 10. lib. 2. recop. quẽ cõuenit cũ opinione Imol. in c. iudex de officio delega. Felin. n. 17. & Decij. n. 9. in. c. pastoralis. de exceptionibus. & Franci in. c. cũ speciali. n. 2. de appellationibus. & Coua. in practicis quæstionibus. cap. 26. nu. 3. Pero si la causa de sospecha fue nascida antes de la cõclusion del pleyto aunque el recusante jure q̃ agora de nueuo viene a su notitia. Y la recusacion propusitre despues de la conclusion del pleyto, en tal caso no ha de ser admit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitido a prueua de la tal causa, saluo si la quisiere prouar por sola cõfessiõ del juez recusado, como lo prueua la dicha l.4. y la pragma. de su Magestad en Madrid a.10. de Octubre de.1574. años. La qual se ha de ver por dar declaracio a las leyes de la recopilacion en esto de las recusaciones de los presidentes, y oydores, quæ hodie habentur in.l.19. tit.10. lib.2. recopilationis: in noua impressione. Y entonces vistas por el acuerdo las causas de recusacio si fuere dadas por sufficientes, mãdan al recusante depositar los marauedis de la pena como arriba dixi mos ya assi lo dispone la dicha l.4. y hecho el deposito, en otro acuerdo el recusante da peticiõ cõ cedula del depositario, diziẽdo, que el ha cũplido con lo que le fue mandado, como cõsta por aquella cedula, que pide mande al recusado que jure y declare las posiciones q̃ por el le fueron puestas, las quales esta obligado a poner en el mismo effecto de recusacio, que pretende, quãdo huuiere de prouar las causas por sola la confessiõ del recusado, y assi lo dispone la dicha l.4. Y que por sola la cõfessiõ del recusado se ayan de prouar las causas de sospecha, despues de la cõclusion del pleyto, demas de que assi lo dispone la dicha l.4. lo tienen tambien Ioan. Andr. & Ioan. de Imola in.c.2. de ordine cognitionum.n.19. & Couar. vbi supra.

Aduiertese tãbien, que los tales presidente, oydores, y alcaldes no puede ser recusados despues que ayan firmado la sentencia para la pronunciar, como lo dispone la.l.6. tit.10. libro secũdo recopil. tionis, & resolut Couarruuias vbi supra in.ver siculo, cæterum. Lo contrario de lo qual se guarda en las recusaciones de los juezes inferiores, los quales pueden ser recusados despues de tener escripta y firmada la sententia antes de la pronũciar como lo resoluimos in dicta prima parte primi tomi in decimo tempore.

Item se aduierte que la recusacion de los señores de consejo en los pleytos en que no ay cõclusiõ como en residencias, y en segunda suplicaciõ y en los de la tenuta, y en todos los que se ven en consejo y en audiencias, se ha de proponer dentro de treynta dias despues q̃ es tales pleytos se començaren a ver en consejo, y audiencias, y el tal pleyto fuere dado por cõclusion en tales pleytos, para la forma y orden de proponer la recusaciõ de los tales juezes assi lo dispone expressamẽte l. fin. tit. 10. lib. 2. recop. ad quã erit reducenda illa q̃ notat Couar. vbi supr. Hodie veo ay pragmati. de su Magestad publicada en Madrid a.10. de Octubre de.1594. dõde se dize in.fin.ta.q̃ assi en los pleytos en q̃ ay cõclusiõ como en los de residencias y en esto de las recusaciones, se guarde solamẽte respecto a la vista la pso y transcurso de los treynta dias despues que se començare a ver el pleyto, y no a la conclusion.

Aduiertese tambien, que aunque el recusante sea menor de veynte y cinco años, ò yglesia, o otra persona priuilegiada, a quien cõpete el beneficio de restitucion, si la causa de sospecha le fue nascida antes de la conclusion del pleyto, q̃ el tal recusante no sea admitido a prouar por testigos la tal recusa de sospecha, proponiẽdo la despues de cõcluso el pleyto para diffinitiua, aunque pida la dicha restitucion in integrum, sino tan solamente sera admitido para prouarla por sola la cõfessiõ de recusado, como expressamente lo dispode la.l.16. tit.10. lib. secundo recop. Por la qual se cõprueua la opinion, que por muchas razones refiere Couar. vbi supra numer.4. y se prueua la otra opinion mas com-

mun, que alli refiere. Aduiertese finalmẽte, q̃ quãdo algun oydor fuere nõbrado para ver algũ pleyto cõ los alcaldes, en defecto de no auer numero cũplido de alcaldes, o en discordia de los alcaldes, o si visto el tal pleyto por los dichos alcaldes, y oydor nombrado, se remitiere el negocio para que se vea en sala de oydores, si en alguno de los dichos casos el tal oydor nõbrado, o alguno de los demas oydores fuere recusado por alguna de las partes, q̃ de tal recusaciõ han de conoscer solamẽte el Presidẽte y oydores y en ninguna manera los alcaldes puedẽ conoscer della, ni hallarse presentes a la vista y determinaciõ, como expressamẽte lo dispone la.l. 8. tit.10. li.2 recop. por la qual se reprueua lo q̃ en cõtrario desto resoluio Mõterroso in sua pract. in tract.5. fo.99. p.2. in princip. Y si como auemos dicho, alguna de las partes recuso algũ oydor despues de estar cõcluso el pleyto principal para diffinitiua: y visto el articulo de recusaciõ de la suerte que acabamos de dezir, o sino huuo recusaciõ alguna, entõces estando ya cõcluso el pleyto, el relator le lleua ala sala original para q̃ se vea en diffinitiua y los oydores pronuncian sentencia diffinitiua, segũ y como les parece en la forma siguiẽte.

Sentencia diffinitiua reuocatoria.

6 EN el pleyto y causa entre Geronymo Hernaudez, y su procurador de vna parte, y Hernan Rodriguez y su procurador de la otra: &c.

FAllamos que el teniente de Salamanca en la sentencia diffinitiua que pronuncio contra el dicho Geronymo Hernandez, y en fauor del dicho Hernan Rodriguez, hizo agrauio e pronuncio mal, e que el dicho Geronymo Hernandez appelo bien, porende dezimos que deuemos reuocar e reuocamos la dicha sentencia e absoluemos al dicho Geronimo Hernandez de la demanda contra el puesta. Assi lo mãdamos e pronunciamos en esta nuestra sentencia juzgando sin costas.

Sentencia confirmatoria.

7 EN el pleyto que es entre partes de la vna Hieronymo Hernandez appellante, e de la otra Hernan Rodriguez appellado e sus procuradores en sus nombres, &c.

FAllamos que el teniente de Salamanca en la sentencia diffinitiua que dio y pronuncio en fauor de hernan Rodriguez y contra Geronymo hernandez que hizo justicia, y lo que de derecho deuia hazer, y que el dicho Geronymo hernandez appello mal. Porende que deuemos confirmar y confirmamos la dicha sententia cuya execucion deuemos remitir y remitimos al dicho teniente para que la execute y lle-

ue a

ue a deuido effecto, y condenamos en las costas desta instantia al dicho Hieronymo Hernandez, cuya tassacion en nos reseruamos. Ansi lo mandamos y pronunciamos juzgando.

8 In hac sententia confirmatoria eius executio remittitur ad iudicē inferiorē quod procedit ex text. in. l. 6. &. 7. tit. 17. lib. 4. recopilationis. Præterea
9 appellans condemnatur in expensis, quæ condemnatio non fit in sentētia reuocatoria, quia vtraque pars censetur habere iustam causam litigandi, quod procedit ex doctrina Pauli Castrē. in. l. fin. numero. 3. ff. de re iudicata. & ex. l. 7. tit. 17. libro. 4. recop. & supradictas formas sententiarum, quibus iudex appellationis confirmat, vel reuocat sententiam inferioris. ponit text. in. l. 110. tit. 18. par. 3. & explicat ibi Gregorius Lupus. Et est aduertendum, quod ista secunda instantia appellationis intra annuum debet terminari, de qno dic vt resoluisti in annotationibus ad totum opus annota. 2. nu. 13.

10 Aduerte etiam, quod quando appellatio est interposita à sententia interlocutoria in casibus, in quibus de iure potest appellari, quod si ex actis processus superiores viderint bene appellatum esse ante omnia debent pronunciare se iudices, retinendo cognitionem negotij principalis, vt probat text. in capitulo. 1. de appellationibus in. 6. & in. l. si quis prouocatione. C. de appellationi. & tradit Cynus in. l. per hanc. C. de temporibus appella. quæst. 7. Bart. in. l. eius qui. ff. de appel la. recip. quæstione. 6. & firmat gloss. penultima. in capit. vt debitus honor. & ibi DD. extra de appellationibus. Et de iure regio probatur in, l. 6. titu. 15. libro. 2. fori. ll. & ibi notat Montalunsin gloss. 6. & est. l. 7. tit. 17. libro. 4 recopilarionis, & tunc neutra pars condemnari debet in expensis iuxta doctrinam Pauli Castren. in. l. fin. numero. 9. ff. de re iudica. & ita resoluit Montaluus vbi supra in gloss. fina. & probat text. in dict. l. 7 tit. 17. libro. 4. recopilationis. & ita praxis obseruat tam in foro ecclesiastico quam seculari: si vero viderint male appellatum esse, debent remittere cognitionem causæ ad inferiorem condemnando in expensis appellantem. Vt probatur in. l. intra vtile. ff. de minor. & in dicta l. 6. titulo. 15, libro. 2. fori. & ibi Montaluus in gloss. 4. & probat text. in dict. l. 7. tit. 17. lib. 4. recopila. tamen Montaluus in dict. gloss. 4 intelligit hoc verum esse, si appellatus voluerit, scilicet, quod cognitio causæ ad inferiorem remitatur, alias secus esse per tex. in cap. 1, de appell: in. 6. ibi si voluerit appellatus & petierit, ex quibus verbis apparet appellatum posse operari quod per appellationem ab interlocutoria, cognitio totius causæ principalis deuoluatur ad iudicem appellationis, inuito appellante, si hoc voluerit appellatus, simul & petierit, quod tamen appellans facere non posset, in uito appellato, & ratio discriminis assignatur a Ioann. Andr. in cap. 1. recepto communiter.

Fx capite secundo.

SVMMARIA.

1 *Casus sunt plures, in quibus non est locus supplicationi primæ.*

2 *Suplicatio sententiæ diffinitiuæ debet interponi intra decē dies cōputando à die late sententiæ si partes sint præsentes.*

3 *Supplicatio interposita ab interlocutoris in casibus permissis debet interponi intra tres dies, & grauaminis causæ debēt exprimi in supplicatione, quæ debet porrigi coram tabellione causæ nisi sit absens uel aliter impeditus.*

4 *Supplicationis forma sermone Hispano concepta.*

5 *Libelli forma cōtra supplicationem sermone Hispano concepta.*

6 *In prima supplicatione quando partes ad probādum admittuntur trāditur.*

7 *In gradu primæ supplicationis procedi tur forma & modo quo in gradu appellationis.*

8 *Sententiæ diffinitiuæ forma in causa supplicationis.*

9 *Prouocare siue appellare non licet tertio.*

10 *Supplicare semel de iure licet ad eosdem iudices.*

11 *Supplicare licet bis in duobus casibus ad eosdem iudices, & quis stylus in eisdem seruetur.*

12 *In causis arduis secundo supplicari potest cum pœna mille quingentarum duplarum quādo causa de nouo fuit cœpta in consilio uel in chācellarijs, & ibi latæ fuerunt duæ sententiæ diffinitiuæ.*

SVpradicta sententia reuocatoria vēl confirmatoria intimatur vtri que parti. & pars que sentit se grauata ad eosdem iudices ab ea supplicat, non tamen in omnibus causis: nā plures sunt in quibus nō est locus supplicationi, quarum text. in. l. 2, cum sequentibus meminit, titul. 19. lib. 4. Recopil. & congerit etiam Monterrosus in sua practica, in. 5. Tractatu, de chācillerias tit. del segundo processo, por appellacion. ca. 2. fo. 83. col. 2. in causis autē, in quibus supplicatio admititur si à sententia diffinitiua interponatur debet interponi intra decem dies connumerādos à die latæ sententiæ, quando partes erant præsentes tēpore prolationis sententiæ, quando verò erant absentes cōnumerari debent à die notificationis sententiæ. Cæterū si supplicatio fiat ab interlocutoria in casibus à iure permissis, interponi debet intra tres dies, & causæ grauaminis debent ex primi in eadem supplicatione siue à diffinitiua, siue ab interlocutoria inter ponatur, debetq; porrigi in scriptis corā tabellione causæ, & non corā alio, nisi sit absens vel aliter impeditus: aliter enim supplicatio censetur deserta. Hæc omnia colliges ex. l. 1. & 2. titu. 19. li. 4. Recopil. & quo ordine fulminandus sit processus determinatur in titu. 9. lib. 4. Recop. & tunc supplicatio fit forma sequenti.

Caput. 2. De prima supplicatione.

Forma supplicationis.

Muy Poderoso Señor.

4 PEro diez en nōbre de Hernan Rodrigez, digo que la sentencia dada en vista por V. A. ablando cō el acatamiēto deuido, es ninguna, y do alguna injusta, y muy agrauiada por todas las razones de nullidad, y agrauio que del processo resultā, y se pueden collegir, y porq̄ no fue dada a pedimiēto de parte, ni eōtra parte, en tiēpo ni en forma. Lo otro porq̄ deuiēdo se confirmar la sentēcia dada por el Teniēte de Salamāca fue reuocada. Lo otro por tal y tal causa, q̄ alego de nueuo. Porēde sintiēdome

Universidad de Deusto
Biblioteca

agrauiado, ſupplico de la dicha ſentẽcia para ante V.A. y pido y ſupplico la mande reuocar cõfirmãdo la ſentencia dada por el dicho Teniẽte y para ello, &c.

Reſpueſta ala ſupplicãcion.

Muy poderoſo Señor.

5 ALonſo Sãchez en nõbre de Hieronymo Hernãdez digo que la ſupplicaciõ preſentada por parte de Hernã Rodrigez de la ſentẽtia q̃ V.A. dio en fauor de mi parte, no ha lugar de derecho, ni dello ſe ſuppli co por parte ni cõtra parte, y la dicha ſentẽcia era paſſada en cosa juzgada, y en caſo q̃ lo ſuſo dicho ceſſara, q̃ no ceſſa, digo q̃ la dicha ſentẽcia es valida, juſta, y legitimamẽte dada y por tal deue ſer cõfirmada, y anſi lo ſuppllico a V.A. o q̃ de los miſmos autos mãde dar otra tal q̃ como quier q̃ ſea mãde librar ſu carta executoria, lo qual ſe deue hazer por lo ſiguiẽte. Lo primero porque la dicha ſentencia es tal, qual dicha tẽgo, y ſe dio a pedimiento de parte y contra parte, en tiempo y en forma, y no tiene nullidad ni coſa dello encõtrario alegado. Lo otro no obſta lo nueuamẽte alegado, porque a ello ſe ſatisfaze en la manera ſiguiente, &c. Porende a V.A. pido y ſupplico que ſin embargo de lo en contrario dicho y alegado lo qual no conſiſte en hecho, ni ha lugar de derecho haga ſegun de ſuſo pedido tengo, y para ello, &c. innouatione ceſſante concluyo.

6 Oblata hac reſponſione ſine replica & duplica, concluditur ad probationẽ, & iudices recipiunt partes ad probandũ ſi pars ſupplicãs ſe obtulit probationi, & aliquid de nouo allegauit, alioquin partes nõ recipiuntur ad probationẽ, niſi in illis tribus caſibus ſuprà notatis poſt libellũ reſponſorij appellati, & tũc in iſta inſtantia ſupplicationis proceditur eodem modo & forma qua diximus ſupra in hac ſecunda inſtantia appellationis, & fit publicatio teſtium & coucluditur ad diffinitiuam quæ profertur modo ſequenti.

Sentencia diffinitiua en reuiſta.

8 ENel pleyto entre partes de la vna Hernan Rodrigez ſuplicante, y de la otra Hieronymo Hernandez y ſus procuradores, &c.

FAllamos q̃ la ſentẽcia en eſte pleyto dada por alguno de nos los oydores deſta real audiẽcia, de q̃ por el dicho Hernã Rodrigez fue ſuppli cado, es buena, y juridicamẽte dada y pronũciada, y anſi la deuemos confirmar, y cõfirmamos en grado de reuiſta, y condẽnamos en coſtas al dicho Hernan Rodrigez, anſi lo mandamos y pronunciamos juzgando.

9 Prædicta ſentẽtia intimatur vtriq; parti, nec ab ea ſecũdo ſupplicari potest ad eoſdẽ iudices, quia nõ licet tertio prouocare vt in tit. C. ne liceat tertiò prouocare. & probat tex. in c. ſua de appel. & l. 25. ti. 23. p. 3. & l. 5. ti. 17. & l. 2. tit. 19. li. 4. Recop. & tradit Hippolyt. in l. extra territoriũ. n. 49. ff. de iuriſdictione omniũ iud. & in l. vnica. nu. 160. C. de raptu virginũ. & Paul. Pariſ. cõſil. 109. n. 15. volũ. 4. & Decius in. c. ſua nobis. n. 13. extra de appel. & Gregor. Lup. in l. 4. & 6. tit. 24. p. 3. & Maranta de ord. iud. 6. pa. act. 2. n. 269. & Didac. Perez in l. 8. tit. 4. li. 2. Ordina. 10 Dueñas in Reg. 50. Semel enim ſupplicare licet, tã de iure cõmuni quã regio iuxta text. in l. ſiquis aduerſus. & ibi Bal. C. de precibus imperati offerẽdis. & in l. 4. titu. 24. par. 3. niſi duę ſententiæ confirmatoriæ ab inferioribus eſſent latæ & poſtea cõfirmatæ. vt dict. l. 5. in duobus tamen caſibus licet ſecũdo ſupplicare ad eoſdem iudices, quos congerit Mõterroſus in ſua pract. in. 5. tract. 1. fol. 84. c. 3. in fine, 1. pa. El primero es quãdo en la ſentẽtia de reuiſta huuo nueua condẽnacion, o declaracio ſobre nueuo pedimiento, o huuo caſo omittido ſobre el qual no ſe hauia ſentẽtiado. El ſegũdo es ſi deſpues de dada la ſentẽcia de viſta ſe oppuſo alguno por ſu intereſſe o fue nueuamẽte llamado al pleyto, porque en tal caſo eſte tercero oppoſitor o el llamado podra muy bien ſupplicar de la ſentẽcia de reuiſta, y lo miſmo podra hazer ſu parte cõtraria, pues reſpecto de los que ſalen la tal ſententia es en viſta. Y lo miſmo ſe pratica en algunos pleytos de acreedores, quãdo ſalẽ al pleyto deſpues de dada la ſentencia de viſta, porque quãto a ellos la ſentẽcia de reuiſta es en viſta. Pero la practica q̃ en eſtos caſos ſe tiene, es differente: porq̃ en el primer caſo, que es quando huuo nueua condemnaciõ o declaracion ſobre nueuo pedimiẽto, o caſo omitido ſobre q̃ no ſe huuieſſe ſentenciado en reuiſta, ſi la otra parte pide executoria ſuele proueer el ſemanero que ſe le de

en aquello que eſta ſentenciado en reuiſta, y que ſobre lo de mas ſe proſiga el pleyto, y aſsi de lo ſentenciado ſe libra carta executoria. En el ſegundo caſo que es quando ay oppoſitor alguno o llamado no ſe ſuele dar carta executoria, haſta que ſe ſentencie en reuiſta cõ todos, pero en los pleytos de acreedores, ſi alguno ſale deſpues de dada la ſentencia de viſta, ſentenciando ſe el tal pleyto en reuiſta cõ los primeros y en viſta con eſte q̃ ſalio, ſi ſe pide carta executoria ſe manda lleuar el pleyto ala ſala, y alli ſe ſuele dar auto en q̃ ſe manda librar la carta executoria cõ los que la ſentencia fue dada en grado de reuiſta, dando fianças que ſi pareciere, que el acreedor que nueuamẽte ſalio o otra perſona tuuiere mejor derecho, que el que pide la carta executoria reſtituyra todo lo q̃ por virtud della cobrare. In reliquis verò cauſis 21 non erit locus ſecundæ ſupplicationi niſi quando cauſa per nouã litem fuerit cœpta in conſilio ſupremo regio vel in chancillarijs fuerint duæ ſentẽtiæ diffinitiuæ, nempe de viſta y reuiſta latæ, & cauſa fuerit ardua, & magnæ quãtitatis: Nam tunc poterit ſecũdo ſupplicari adipſamet perſonã regiam, cũ pœna mille quingentarũ ſupplicarum. De qua tamen ſecunda ſupplicatione paulò inferius latius erit agendum, quia quotidie in praxi ſe offert. Supradictus tamen modus procedendi in iſta inſtantia appellationis & ſupplicationis obſeruatur in chãcellarijs & audientijs regalibus, & in ſupremo conſilo regio: ſed quia aliquando appellatio nõ poteſt interponi ad chãcellarias ſed interponi debet ad cõſiſtoriũ, vt diximus ſupra in expoſitione libelli appellationis, in verſiculo, diximus para ante los Señores Preſidentes, &c. Ideo opportune dicendũ erit de praxi interponendi apellationẽ ad decuriones ciuitatum, & locorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quintæ partis Primi Tomi

Ex Capite tertio.

SVMMARIA.

1 *STylus qui seruatur in interponenda appellatione ad decuriones.*
2 *Appellatio non admittitur iure regio in causis non excedentibus summam quatuor centorum marapetinorum, & in eis proceditur summariè, simpliciter, & deplano absque aliquo libello sola facti ueritate attenta.*
3 *Appellatio in causis non excedentibus summam decem millium marapetinorum interponi debet ad consistorium loci præter aliquos casus exceptos.*
4 *Appellatio quando interponitur ad consistorium debet intra quinque dies computandos á die notificationis sententiæ interponi.*
5 *Appellans ad consistorium debet se præsentare coram eo intra quinque dies concessos ad appellandum.*
6 *Forma præsentationis in consistorio in causa appellationis.*
7 *Decuriones denominantur in consistorio ad decidendam causam appellationis coram eo interpositam.*
8 *Consistorium nolens decuriones deputare ad decidendam causam appellationis punitur unusquisque ex decurionibus pœna decem millium marapetinorum, & priuatione sui officij.*
9 *Appellans ad consistorium tenetur causam concludere intra triginta dies numerandos à die interpositæ appellationis.*
10 *Decuriones tenentur sententiam proferre intra decem dies postquam conclusum fuerit in causa appellationis, aliás puniuntur in expensis, & in pœna decem millium marapetinorum applicanda parti requirenti, & in super in summa causæ à qua fuit appellatum.*
11 *Sententia lata à decurionibus post quadragintaquinque dies instãtiæ appellationis ad consistorium interpositæ est nulla.*
12 *Decuriones debent secũ assumere assessorem ad proferendam sententiam, & assessor à decurionibus assumptus debet communicare sententiam proferendam cum iudice à quo.*
13 *Appellatio non admittitur á sententia lata à decurionibus in causa appellationis.*
14 *Assessor non tenetur communicare sententiam á iudice á quo quando uenit confirmanda á decurionibus.*
15 *Sententiæ reuocatoriæ in causa appellationis ad consistorium interpositæ forma.*
16 *Decuriones non possunt cognoscere de maiori summa decem millium marapetinorum nisi ex consensu tacito uel expresso.*
17 *Sententia decurionum lata super maiori summa decem millium marapetinorum non ualet usque ad illam summam.*
18 *Regula iuris quod utile per inutile non uitiatur procedit in diuiduis non etiam in indiuiduis.*

Cap.

Cap. 3. De praxi interponendi appellationem ad decuriones.

1 ATtento iure nostro regio, nulla appellatio admittitur in causis nõ excedẽtibus summã quatuorcentorũ marapetinorũ: sed in eis summariè simpliciter, & deplano absq; aliquo libello sola veritate attenta procedi debet, nisi in causis, & pœnis alicuius ordinationis loci agẽtis de administratione eiusdẽ loci, quia in illis ordinariè proceditur, & appellatio admittitur, vt expresse cauetur in l. 19. tit. 9. li. 3. Recopil. Quod tamen intelligẽ verũ, nisi cõdemnatio ex prædictis ordinationibus sit summam milliũ marapetinorum. & infra: nã tunc licet appellatio admittatur vt in d. l. 19: tamen appellatione nõ obstante cõdemnatio exequi debet, & postmodũ appellatio prosequi, vt expresse cauetur in l. 9. tit. 4 18. lib. 4. Recopil. At vero in causis excedentibus dictã summam quatuprecentorũ marapetinorũ, & vsq; ad summam decem milliũ marapetinorũ appellatio admittitur, & debet interponi ad cõsistoriũ loci, vt expresse cauetur in. l. 7. titu. 18. lib. 4. Recopil. Quod est verum si ibi vigeat consuetudo appellandi ad cõsistoriũ vt. d. l. 7 exprelè dicit noluit enim. l. illa præiudicare iudicibus appellationũ deputatis in aliquibus locis dominorum particulariũ vel regis ad cognoscendũ de appellationibus nam tũc ad eosdem iudices appellationũ, & non ad cõsistorium erit appellandũ nisi consuetudo sit in cõtrariũ vt inquit prædicta. l. 7. ita resoluit Azeuedo in li. 4. c. 6. n. 61. in tractatu, decurio. Pisana. exceptis aliquibus causis, nempe quãdo sententia profertur in locis distantibus ab audientia regia octo paraſanguis: nam tunc ad eandẽ audientiam appellandũ est, vt in. d. l. 7. Smiliter quando la sentencia se da por los alcaldes ordinarios en los adelãtamientos de Castilla, Leõ, y Campos, de seys mil marauedis, y de ay abaxo no se appella para el Reigmiẽto, sino para los alcaldes mayores delos adelantamientos, vt in. l. 76. tit. 4. li. tercio Recopil. Anſi misſmo la appellacion de las sentencias en las causas que se comiençan ante los alcaldes mayores de los dichos adelantamientos de seys mil marauedis, y de ay abaxo, va a las Chancillerias. y no a los Consistorios, vt in. l. 49. tit. 4. li. 3. Recopil. Præterea appellatio à sententia diffinitiua in causis criminalibus, cuius condemnatio est pecuniaria & parti applicanda, etiã si sit summa sex milliũ marapetinorũ & infra interponi debet ad iudices criminis existẽtes incancellaria regia, & nõ ad cõsistoriũ, vt expresse cauetur in. l. 8. tit. 18. li. 4. Recopil. quanuis Bernar. de Biſgel sub tit. de appel. cõtrarium obſerbet, cuius obſeruantiã inuenies in fine volumis decisionũ Rotæ fo. 85. colum. 4. Et aduerte quod in causis in quibus ad cõsistorium appellandũ est, interponi debet appellatio intraquinq; dies connumerandos à die notificationis sentẽtiæ, vt expresse disponitur in dict. l. 7. & debet cõcipi & porrigi eodẽ pacto quo supra annotauimus in ista istãtia in. c. de forma appellationis. mutatis mutandis nam quatenus ibi dicitur. Appello para ante los Señores Presidentes y Oydores, &c. in hac appellatione dicitur, Appello para el Illustre Cõsistorio. Deinde appellans debet se presentare in consistorio intra illos quinq; dies concessos ad appellandũ, vt expresse probat text. in dict l. 7. ibi. Luego que por el appellante fuere requerido dentro de los dichos cinco dias, &c. & postmodũ appellans porrigit libellũ præsentationis ad cõsistorium coram tabellione eiusdem consistorij cum titulo congruenti dignitati consistorij, secundum stylum regionis forma sequenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Formà præsentationis in Consistorio.

FVlano en nombre de fulano, me presento en grado de appellacion ante vuestras mercedes de vna sentencia que el señor Teniente desta ciudad dio contra mi parte, y en fauor de fulano, en la qual se me hizo agrauio porende supplico a vuestras mercedes máden nóbrar dos Caualleros deste su consistorio, para que me desagrauien, y hagan justicia, y para ello, &c.

Oblata hac petitione in consistorio legitur à tabellione eiusdem cõsistorij, & tunc nominantur ibi duo decuriones, qui iurant quod bene, & fideliter causam decident, daturq; à tabellione cõsistorij testimoniũ de hoc cum decurionibus deputatis parti appellanti, & istud testimonium ponitur in processu causæ, & si cõsistoriũ noluerit decurio 7 nes deputare, vnusquisq; ex decurionibus puniri debet pœna decem millium marapetinorũ, priuariq; debent suis officijs, vt expresse cauetur in l. 7. tit. 18. li. 4. Recopil. & ista secũda instantia agitari debet corã tabellione causæ, corã quo agitata fuit in prima instantia qui tabellio statim tenetur deferre processum originaliter decurionibus, iuxta tex. in l. 9. tit. 25. li. 4. Recopil. & dict. l. 7. tit. 18. eodẽ li. 4. Recopil. & tũc appellans porrigit libellũ grauaminum, & interrogatorium: procediturq; in hac instantia sicuti diximus in secunda instãtia agitata coram auditoribus: & appellans tenetur concludere causam ad diffinitiuam intra triginta dies connumerandos à die interpositæ appellationis. Itaq; si in prima die quinq; dierũ concessorum ad interponẽdam appellationem appellauit, tunc triginta dies incipiunt currere ab illa die appellationis, si verò in vltima die quinq; dierũ appellauit, tunc triginta dies incipiunt currere ab illa vltima die, ita firmat Paul. Castr. in l. siquis hæres. l. 2. ff. de acquirenda hæreditate. nu. 7. & Auiles cũ pluribus ab eo relatis in forma secretæ syndicationis, in art. 49. in gl. verb. Códenar. nu. 15. & Peralta in. l. statu liberi. §. Stichum. nu. 4. ff. deleg. 2. & Azeuedo post hanc ęditionem titu. de curia Pisans lib. 4. c. 6. n. 93. & sic appellans habet quinq; dies ad appellandũ, & triginta ad probandũ, & ad prosequendã appellationẽ, vt expresse cauetur in. d. l. 7. Deinde decuriones deputati tenentur intra alios decẽ dies sententiã proferre alioquin si intra dictũ terminũ nõ protulerint, puniri debent in expensis, & in pœna decẽ mille marapetinorũ, applicãda parti requirẽti, & in super debẽt soluere summã causæ à qua fuit appellatũ, quã pœnam corrector seu iudex loci illico debet executioni mãdare, alias si ita nõ fuerit executus, eandẽ pœnã cum quadruplo soluere debet fisco, & in sindicatu poterit ei poni pro capitulo, vt expresse disponitur in. d. l. 7. quã tamẽ pœnã decuriones deputati incurrũt, si prius à parte fuerint requisiti, vt sententiã proferant intra terminũ iuris, ita firmat Panor. in. c. venerabilis. n. 19. de iudic. & Auiles vbi sup. nu. 16. Didac. Perez in l. 6. tit. 16. li. 3. ordi. col. 1293. Vnde cõstat hãc instantiã cõsistorij terminandã esse intra quadraginta quinque dies, hodie autẽ praxis obseruat, quod licèt tres vel quatuor dies solũmodo supersint decurionibus ad prolationem sententiæ, sufficiũt tamẽ & poterũt pronũtiare intra illos tres vel quatuor dies nisi stylus aliter se habeat. Cæterũ sententia lata à decurionibus deputatis post illos quadraginta quinq; dies, est nullius momenti vt firmat Alex. cõs. 82. n. 1. vol. 3. & cõsil. 24. col. 1. lib. 6. Abb. cons. 16. vol. 2. Quod procedit etiam si ex consensu partium sententiam proferãt, vt resoluit Auiles vbi sup. n. 5. Et aduerte q̃ in hac instãtia cõsistorij decuriones deputati debent simul procedere, & cognoscere cum iudice à quo fuit appellatum, & assumunt secum assessorẽ litera 12 tum, qui assessor tẽpore prolationis sententiæ secreto debet cõmunicare sententiam cum iudice ordinario, à quo fuit appellatum, quando prima sententia venerit reuocanda, vel in aliquo emẽdanda, & si nõ se concordẽt in pronunciãdo, tũc decuriones anibo simul cũ suo assessore proferunt sententiam reuocando vel emendando primam iudicis ordinarij, & in fine eius omnes se subscribunt, & ista sententia lata à decurionibus exequi debet per iudicem ordinarium sub pœna viginti mille teruntiorũ, nec ab ea admittitur appellatio iuxta tex. in. d. l. 7. & resoluit Auiles vbi supra. nu. 4. & 18. quando verò sententia iudicis ordinarij venit confirmanda, assessor non communicat cum iudice ordinario, sed de per se profert sententiam cum vno vel ambobus decurionibus, & postea ordinarius ei se subscribit, & sententia reuocatoria concipitur forma sequenti.

Sententia reuocatoria.

Visto este processo, &c.

15 Fallamos atento lo nueuamente alegado, y prouado q̃ la sentencia en este processo dada y pronũciada por el Señor Teniente desta ciudad en fauor de fulano, y contra fulano que là deuemos reuocar y reuocamos, en consequencia de lo qual dezimos que deuemos absoluer y absoluemos al dicho fulano appellante de lo contra el pedido, y demandado. Assi lo pronũciamos y mandamos por esta nuestra sententia sin costas juzgando.

Circa prædictam. l. 7. tit. 18. lib. 4. Recopil. erit videndum, an decuriones possint cognoscere de maiori summa decẽ mille marapetinorum. In quo articulo dicẽdum est, decuriones nõ posse, in. l. 16 fina. ff. de iurisdictione omnium iudic. nisi ex consensu tacito vel expresso, vt in l. de qua re. §. iudex. ff. de iudic. & ibi Paul. Castrens. in fin. † Huius cõtrarium resoluit Ioãnes Gutierrez in tit. de iuramen. confirmatorio. 3. p. c. 5. nu. 20. & Azeuedus in titu. de curia. Pisana lib. 4. c. 6. à nu. 30. † Similiter sententia decurionum lata super maiori summa de- 17 cem mille marapetinorum non valet vsque ad illam summam, secundum gl. fina. in. l. fina. C. de re iudic. Nec obstat tex. quod vtile per inutile nõ debet vitiari, vt. l. sancimus. C. de donationibus nam ibi procedit in rebus diuiduis, nõ autem in indiuiduis secundũ Bart. receptum cõmuniter in. l. fina. ff. de iurisdictione omnium iudicum. vt est iudiciũ vt in. l. in hoc iudicio. ff. familiæ herciscundæ. Quod est verum nisi sententia 18 contineat diuersa capitula: nam tunc in capitulis nõ excedentibus summam, de qua iudex cognoscere potest, sententia valet & tenet, argumento text. in. l. etiam. §. 1. ff. de minoribus, & docet Bartol. in. d. l. fin. receptus communiter ex Iaſſ. ibi nu. 27.

Finis Sextæ partis huius primi tomi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEPTIMA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE FORMA ET MODO PROCEDENDI INSE-

cunda supplicatione cum pœna mille quingentarum duplarum.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 SVmma & diuisio tractatus secundæ supplicationis.
2 Supplicationis secundæ definitio.
3 Supplicationem secundam quæ personæ interponere possint.
4 Supplicatio secunda non est admittenda a procuratore nō habente speciale mādatum ad eam interponendam.
5 Procurator habent mandatum non potest aliquid facere ex quo dominus eius ad pœnam obligetur.
6 Procurator habens mandatum ad lites & causas, & ut possit appellare á quacunque sententia non poterit appellare ab executione, nisi habeat speciale mandatum ab ea appellandi.
7 Quanuis procurator, ad omnia quæ speciale mādatum requirunt, constitutus sit secundam supplicationem interponere non poterit, etiam si in mandato expressum sit, quod de calumnia, & ueritate dicenda iuret.
8 Si procuratori in mandato detur facultas aliquid agendi ex quo maior pœna mille quingentarum duplarū incurri possit, tunc admittetur etiam ad interponendam secundam supplicationem.
9 Procurator non admittitur ad interponendam secundam supplicationē etiā si in mandato expressum sit, quod eam interponere possit, & dominum pœna subdere: nisi persona aduersa, & causa in mandato specificentur.
10 Procurator ab executione appellare non potest absque speciali mādato ab ea appellandi.
11 Procurator constitutus etiam cum libera, generali administratione bonorū secundo supplicare non poterit.
12 Si legitimus procurator ad interponendam secundam supplicationem intra uiginti dies non doceat de mādato, ad huc eius mandatum sufficiet, & supplicatio admittenda est, si postea doceat.
13 Procuratori, qui in præfixo sibi termino aduersus electum crimina obiecit, non nocet quod intra illū terminū de mandato propter obliuionē non docuerit, dum tamen illud postea producat.
14 Procurator certioratus de mandato licet illud non receperit, pro mandante agere poterit.
15 Certificatio mandati & non eius receptio, seu præsentatio opus est, ut quis officium procuratorium exercere ualeat.
16 Quando quis litigat tanquam procurator, & non produxit mādatum quod re uera habebat ualet iudicium, si producat parte aduersa petente.
17 In dubio an appellatio sit desertā nec ne: desertam non esse pronuntiandum est.
18 Ponderatur. l. 1. titulo. 20. libro. 4. Recopil.
19 Coniuncta persona absque mandato speciali nō admittenda ad interponendā secundam supplicationem.
20 Coniunctus non admittitur ad ea, quæ speciale mandatum exigunt sine illo.
21 Si coniunctus ratam habeat intra uiginti dies supplicationem á coniuncto interpositam, & cætera quæ circa eam fecit, secunda supplicatio locum habebit.
22 Supplicationi secundæ locus est in causis cœptis in consilio regio, & chancellarijs.
23 Per nouam litem, & petitionem, & non alio modo, debent causæ incipere in regijs consilijs & chancellarijs, in quibus locum habeat secunda supplicatio.
24 In casibus curiæ dicitur cœpta petitio in consilio, seu chancellarijs.
25 Verba. l. regiæ ciuili modo intelligenda.
26 Si causa de facto incipiat in consilio regio seu chancellarijs, habebit etiam in ea locum secunda supplicatio secundū Auendan.
27 A sententia confirmatoria lata per consilium supremum, per quam confirmata est quæ lata fuit á iudicibus curiæ, Alcaldes de corte, non posse secundo supplicari praxis obseruat, licet Greg. Lup. aliud de iure uideatur.
28 Caute aduocati consulunt clientulis: ut reos coram iudicibus curiæ conueniant, ut secundam supplicationem euitent.
29 Reo cōuento coram inferiori iudice, & litem prætimore. l. contestante, & prosequente declinatoriam usque quo causa ad supremos consiliarios remittatur, poterit apud eos locum esse secūdæ supplicationi non obstante lite contestata coram inferiori.
30 Per litis contestationem coram iudice cō petenti factam non dicitur lis ibi cœpta.
31 Præscriptio non interrumpitur per litis contestationem coram iudice incompetenti.
32 Litis contestatio inualida non excludit terminum dilatoriarum, nec iurisdictionem perpetuat.
33 Supplicationi locū non esse contra Auēd. uerius uidetur, in causa cuius petitio cœpta fuit coram inferiori iudice, & deinde per appellationem, aut remissionē ad curiam causa fuit deuoluta, & ibi retentus processus, & prima, & secunda fertur sententia.
34 Secunda supplicatio non est admittenda, quam interponit is qui habet priuilegium, ut in curia conueniri debeat, & conuentus coram inferiore iudice litem contestatus est: cuius iurisdictionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem ad eius petitionem superiores postea sibi aduocarunt, nisi coram inferiori conuentus protestationē obtulit.

35 In causa cœpta coram supremis ordinū consiliarijs non esse locum supplicationi uerius uidetur, & ita practicatur.

36 Consilium ordinum non est regium.

37 Hispaniarum rex perpetuus est militarium trium ordinum administrator.

38 In causis cœptis in audientijs Galleciæ, & Canariæ non est locus secundæ supplicationi, & quid in audientia Hispalensi obseruetur, traditur.

39 In causis nobilitatis agitatis coram iudicibus nobilitatum, non admittitur secunda supplicatio.

40 Nobilitas genere, uel tempore acquirenda, non æstimatione numeraria.

41 Secunda supplicatio admittenda etiam in causis cœtis in consilio de contaduria.

42 Consilium de Contaduria consilium supremum dicitur.

43 Consilium de Contaduria super uectigalibus, gabellis, & redditibus regijs iudicat.

44 Expenditur.l.5.tit.12.lib.2.Recopillationis.

45 Exclusio generalis remediorum intelligitur de his quæ iure ordinario competunt, & non extraordinario, & speciali.

46 Lex exclusiua remediorum loquens per uerbum unibersale. Nullum non censetur excludere remediū speciale alia lege inductum.

47 Dispositum in.l.5.tit.12.lib.2.Recopil. quid operetur.

48 In causis cœptis coram iudice uulgo dicto, De Vizcaya, admittitur secunda supplicatio.

49 In causis inchoatis in audientijs Indiarum admittitur secunda supplicatio.

50 Audientiæ Indiarum suas proprias habent ordinationes, & quando in eis aliquid non reperitur decisum recurritur ad modum procedendi qui Pinciæ, & Granatæ obseruatur.

51 In audientijs Indiarum interposita secunda supplicatione non super sedetur executioni prout in Hispania.

52 In audiētijs Indiarum in causis possessoris nunquam admittitur secunda supplicatio.

53 In chancellarijs Indiarum ut sit locus secundæ supplicationi in causa proprietatis, proprietas decem mille pesos de oro tangere uel excedere debet.

54 Qui apud Indos secundam interposuit supplicationem debet coram rege comparere intra metam unius anni á tempore notificationis sententiæ.

55 In partibus Indorum, qui secundo supplicat nec pœnæ alicuius subdit, nec fideiussorem præstat.

56 Exceptis quinque differentijs congestis sup. á nu. 51. inter audientias Indiarū, & Hispaniæ circa interpositionē secunda supplicationis, in omnibus alijs similis ordo obseruandus erit inter eas dem.

57 In causis cœptis in consilio supremo Indorum locum esse secundæ supplicationi (seruata omni modo forma quæ in supremo regali obseruatur) iuri consonum uidetur, & praxis obseruat.

58 Consilium supremum Indorum consiliū regium est, & ab eo nullus recursus ad aliud relictus est.

59 Lis quando cœpta dicatur expenditur.

60 Quæsit uerior resolutio, circa quando lis cœpta dicatur.

61 Vt secundæ supplicationi locus sit lis dicitur cœpta per litis contestationem.

62 Litem non dici cœptam in consilio supremo seu cancellarijs ab actibus, & petitione, quæ ibi fiunt, sed á litis contestatione, contra Auendanium defenditur.

63 Causa debet esse ardua, ut in ea locus sit secundæ supplicationi.

64 Causa ardua dicitur: quæ in proprietate tria millia duplarum in possessione sex milia excedit, nulla facta summarum coaceruatione.

65 Resoluitur quando, An si unus actor agat contra plures reos diuersarum summarum, quā de per se nō attingūt trium millium duplarum ualorem: & eorum aliquis supplicauit secundo suo nomine, & consortium, prosit etiam cæteris correis, & sit bene supplicatū.

66 Causa non solum ardua, sed continens rem æstimabilem tribus millibus duplarum auri de cabeça del et esse, ut in ea locus sit secundæ supplicationi.

67 Plures causæ arduæ reputantur, in quibus non est locus secundæ supplicationi ut causæ criminales,

68 In causis nobilitatum non est locus secūdæ supplicationi.

69 In causa super priuilegio exemptionis tribulatorū æstimabili, & aeduo secūda supplicatio est admittenda.

70 In causa super diuersis iuribus iurisdictionis quæ simul iuncta excedunt debitam summam, potest, & debet admitti secunda supplicatio.

71 Causa super iurisdictione absque aliqua taxatione semper ardua censetur, ut in ea admittenda sit secunda supplicatio.

72 Specie posita, & genus necessario ponitur.

73 Cognitio generis debet præcedere cognitionem specierum.

74 Posito genere, & eius species appositæ censentur, saltim affirmatiuè.

75 Valor causæ in qua potest interponi secunda supplicatio attendendus tempore petitionis, quo tempore causa tam ardua esse debet: nec sufficit quod tempore sententiæ creuerit.

76 Valor unius duplæ de cabeça, est eiusdē ualoris cum Castellano, qui sexdecim argenteis constat.

77 Valor trium millium duplarum auri de cabeça reducitur ad quadraginta octo millia argenteorum, & ad quatuor millia trecēta sexaginta quatuor ducatorum, quatuor argentis exceptis.

78 Sex mille duplæ de cabeça conficiunt noraginta sex millia regalium, & octo millia septingenta uigintiocto ducatorum, exceptis argenteis octo.

79 Mille quingentæ duplæ de cabeça conficiunt numerum uiginti quatuor milliū argenteorum, quibus Castellæ hoc tempore utimur, & ducatorum duorum millium centum octuaginta sex, duobus

Universidad de Deusto
Biblioteca

duobus argenteis exceptis.

80 *Vt secunda supplicatio inter poni ualeat opus est duas diffinitiuas sententias latas esse, nec sufficit si interlocutoriæ sint uim diffinitiuarum habentes.*

81 *Sententia interlocutoria quæ dicatur.*

82 *Sententia interlocutoria habens uim diffinitiuæ quæ sit.*

83 *Verius est sententiam super possessorio diffinitiuam esse.*

84 *Intellectus ad text. in cap. 2. & capit. cum ueniss. ille, de ord. cog. hic, de institut,*

85 *Intellectus ad l. 8. & 9. titul. 20. lib. 4. Recopil.*

86 *In causis criminalibus non admittitur secunda supplicatio.*

87 *Quando principaliter aliqua causa criminaliter intentatur, coram consilio supremo, & incidenter petitur ratione huius interesse aliqua magna summa trium millium duplarum ratione huius interesse admittendam secundã supplicationem contra Auendan. defenditur.*

88 *Appellatione, uel in integrum restitutione aliquo statuto sublatis, in criminalibus, censentur sublatæ respectu principalis causæ, & non respectu emergentis.*

89 *Expenditur text. in l. 3. tit. 20. li. 4. Copi. in fine.*

90 *Qui principalis causæ non potest esse iudex, non poterit & accessorij, quando par ratio impotentiæ militat in principali, quæ militat in accessorio.*

91 *Super liquidatione fructuũ primæ, & principalis sententiæ, cadit secunda supplicatio: si causa liquidationis summam trium millium duplarum excedat.*

92 *Supplicatio secunda intra uiginti dies á die notificationis sententiæ de reuista est interponenda, & contra eorum lapsum non datur restitutio contra Didacum Perez.*

93 *Supplicans secundo tenetur intra uiginti dies publico instrumento se obligare, & cautionem sufficientem præstare coram auditoribus regijs á quibus interposita fuit supplicatio, alias non auditur.*

94 *Procurator etiam fisci secundo supplicans obligationem, & fideiussionem conficere tenetur, eo discrimine inter priuatum, & fiscum constituto: quod procurator fisci duntaxat ad mille duplas soluendas se, & fideiussores obligat.*

95 *Supplicans secundo si pauper reperiatur non compellitur cautionem aliam quã iuratoriam præstare.*

96 *Qui secundo supplicans & intra uiginti dies se obligans, & cautionem præstans, non exhibuit intra eos instrumẽtum obligationis: & si deiussionis non admittendus erit, si post eos exhibeat.*

97 *Qualitas uerbo adiuncta regulanda secundum tempus uerbi.*

98 *Forma á lege data ad aliquem actum seruanda, alias actus erit nullus.*

99 *Habens mandatum ut rem de alo lengo reti ahere ualeat, & intra annum petens rem retrahi, & non docens de mandato, nisi post annum, non erit admittendus elapso anno intra quem non docuit de mandato,*

100 *Doctrina Speculatoris titulo de procurator. §. 1. num. 18. uersic. sed si receptum, qualiter intelligenda.*

101 *Si supplicans secundo dedit fideiussores intra uiginti dies, quos auditores, quia non idoneos reppellerunt, & alios post uiginti dies dari præceperunt, non admittitur ad secundam supplicationẽ, nec per auditores id fieri potest.*

102 *Doctrina Baldi in l. 1. in princip. de fide inst. quo modo accipienda.*

103 *Supplicationem secundam illius qui supplicauit, & se obligauit, & satisdationem dedit, nõ prodesse aduersæ parti non supplicanti si sententia in melius reformetur, praxis recepit: licet de iure contrarium defendatur.*

104 *Supplicans (parte quæ non supplicauit etiam reluctante) á supplicatione secunda recedere ualet.*

105 *Appellatio ab uno interposita, non appellanti etiam prodest, si simpliciter interponatur.*

106 *Appellatione uictoris deserta, potest uictor uicti appellationi adhærere, & inde suæ desertioni remedium quærere.*

107 *Actor bis appellans, si reus postea appellet, admittitur ex persona rei etiã tertio appellans quamuis tertio appellare regulariter prohibitum sit.*

108 *Appellatio & supplicatio parificãtur, ubi contrarium dispositum non reperitur.*

109 *Ratio l. 1. titulo. 20. libro. 4. Copila. requirentis obligationem, & fideiussionem in secunda supplicatione, quæ fuit.*

110 *Aduersus lapsum uiginti dierum intra quos quis se obligare, & fideiussionem præstare tenetur, non datur restitutio, quod contra Didacum Perez defenditur.*

111 *Secunda supplicatio, obligatio, & cautio coram auditoribus á quorum sententia supplicatur interponendæ sunt.*

112 *Latæ duæ sententiæ conformes super alicuius reiproprietate executioni mãdandæ sunt, cum fideiussione, quod si retractentur, res cum fructibus reddetur, non tamen secunda supplicatio denegandã.*

113 *Intellectus. l. 1. in fine. titulo. 20. lib. 4. Recop.*

114 *Si super alicuius rei possessione, duæ conformes proferantur sententiæ, per auditores non admittitur amplius secunda supplicatio, sed mandantur executioni cum fideiussione, quod si in proprietate obtinuerit aduersarius, sibi reddatur reipossessio.*

115 *Ponitur ratio discriminis inter proprietatis causas & causas possessionis quo ad interpositionem secundæ supplicationis.*

116 *Latis duabus etiam non conformibus sentẽtijs super possessione alicuius maioratus, non admittitur secunda supplicatio.*

117 *Si duabus conformibus sententijs latis super proprietate quis uoluerit supplicare secundo admittitur cum cautione, sed nõ supersedetur executioni: & est intelligendum de sententijs omni modo*

Universidad de Deusto Biblioteca

modo conformibus, alias in ea parte quæ fuerint disformes executioni erit supersedendum.

118 Quando duæ sententiæ conformes dicantur.

119 Princeps qui ordinario iudici præcipit aliquid ab eo fieri, & obseruari pro forma eum facit delegatum quanuis illud facere posset ex sua iurisdictione ordinaria.

120 Sententia secunda, quæ aliquid addit aut à prima detrahit, non dicitur conformis si in prima nec tacite nec expresse de additione aut de tractione aliquid actum fuerit.

121 Secunda supplicatio ad regem dirigenda est, & interponenda.

122 Suplicans secundo tenetur coram rege, uel regni gubernatore intra quadraginta dies comparere cum testimonio suæ supplicationis, alioquin supplicatio deserta efficitur.

123 Aduersus lapsum quadraginta dierũ (intra quos secundo suplicans coram principe tenetur se representare) datur ex iusta causa restitutio.

124 Causam secundæ supplicationis rex quinque ex suis supremis anditoribus committit: ex quibus, & si aliquis decedat, ceteri ad determinationem procedunt.

125 In secunda supplicatione ex eisdẽ actis processus procedendum, nec aliquid ultra admittendum.

126 In causa secundæ supplicacionis statim procedendum, & ea omnibus anteponenda.

127 Licet in causa secundæ supplicationis nouæ allegationes excludantur, non sunt excludendæ, quæ de nouo emerserunt, dum id pars iure iurãdo asserat.

128 Sententia de reuista confirmata in secunda supplicatione supplicans pœna, cui se obligauit, etiam condemnandus erit, & applicabitur fisco, parti, & ipsis auditoribus qui sententiam protulerunt de reuista.

129 Iudices deputati ad causam secundæ supplicationis supplicantem qui nõ obtinuit minime à pœna mille quingentarum duplurum absoluere possunt: pro qua & pro principali executoriæ literæ in cancellaria expediendæ sunt.

130 Si secunda sententia de reuista confirmata non fuerit per iudices secundæ supplicationis, tunc executoriæ coram eis decernendæ sunt, & non in chancellaria.

131 Licet in totum sententia de reuista fuerit confirmata per iudices secundæ supplicationis, pœna soluenda est: licet in fructibus aut expensis modificata aut correcta sit.

132 Moderamen respectu fructuum aut expensarum in secunda supplicatione tanti habitum, quod propter ipsum solum liceret secundo supplicare, liberat supplicantem á pœna mille quingentarum duplarum.

133 Secundo supplicans nulla incursa pœna potest á supplicatione recedere ante lapsum trium mensium, post uero non nisi pœnam exoluat.

134 Super dubio, an secũda supplicatio admittenda sit nec ne, iudices ad eam deputati inquirent, & iudicabunt.

135 Quan

135 Quando dubitatur an admitenda sit appellatio cognitio ad superiorem spectat, ad quem appellatum extitit.

136 L. 5. titulo. 20. libr. 4. Recopillationis enucleatur.

137 In dubio an admittenda sit supplicatio nec ne, ei locum esse decernendum est.

138 Princeps ex plenitudine suæ potestatis requisita ad secundam supplicationem pro forma, in aliam formam mutare poterit.

139 L. 4. titu. 24. par. 3. ubi expendatur.

140 Forma interponendæ secundæ supplicationis, & Hispane eam concipiendi.

141 Supplicationis secundæ danda copia alteri parti.

142 Pars quæ non supplicauit contra eam quæ secundo supplicauit ab ea præstitam cautionem sufficientem non esse, solet obijcere corã auditoribus à quibus supplicatio interponitur.

143 Super articulo, an sufficienter cautum sit ab ea parte, quæ secundo supplicauit: admittitur supplicatio.

144 Remissio decima posita in fin. titulo. 19. libro. 4. Recopilationis intelligitur.

145 Pars quæ secundo supplicauit si ab aduersa opponatur fideiussores minus idoneos curet intra uiginti dies idoneos dare, uel quod sententia terminetur, eos quos præstitit, idoneos esse, aliás post uiginti dies nec etiam auditoribus præcipientibus, eos præstare poterit.

146 Finito articulo super fideiussione danda ab eo, qui secundo supplicauit, is ab ipso secretario petit testimonium suæ supplicationis, & obligateonis, & fideiussionis, quod sibi statim concedit.

147 Forma qua secundo supplicans debet coram regia maiestate comparare, & quid ab ea petere.

148 Comparenti in gradu secundæ supplicationis coram rege quid respondi soleat & qualiter ultra procedendum.

149 Ab eo quod decernunt regij auditores (quibus causa secundæ supplicationis commissa est) circa articulum, an locus sit supplicationi uel non, non admittitur supplicatio.

150 Quæ circa materiam secunde supplicationis, autor scripsit cum practicis, & aduocatis peritis consuluit.

CAPVT Vnicum.

POST appellationis & primæ supplicationis tractatum, non incongruum erit secũdæ supplicationis cum pœna mille quingẽtarum duplarũ tractatũ describere, prout polliciti fuimus supra in sexta parte huius primi tom. in. §. sentẽtia diffinitiua en reuista, in fine: qui tractatus per quam vtilis, necessarius, praxiq; accómodatissimus erit: in quo disserendum erit de his, quæ frequentius vsu forensi accidũt. Pro cuius perfecta cognitione imprimis dicendũ erit, quid sit secunda supplicatio: secundò quæ personæ illam

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam interponere posſint: tertio quæ requirantur, vt ſecundæ ſupplicationi locus ſit: quarto coram quibus, & 4
ad quem proponi debeat, vltimo quo ordine, & forma in ea procedendum ſit, & de alijs in materia neceſſarijs.

Ad primum dicendum eſt, me hactenus non reperiſſe definitionem ſecundæ ſupplicationis ab aliquo deſcriptam. licet in genere quid ſit ſupplicatio deſcribatur in.l.1.tit.24.par.3.quo in loco Grego.Lup.ex dict.l. colligit, quod ſupplicatio eſt petitio principi porrecta, vt rigor iuſtitiæ reparetur. Aliam definitionem ibi ponit Montaluus,& aliter Didacus Perez definit in.l.25.titul.3. libro ſecundo Ordinamenti in gloſ.2. ex quibus tamen non cognoſcitur, quid ſit hæc ſecũda ſup-
2 plicatio,de qua agimus. Vnde exiſtimo ſic poſſe aptius definiri, ſcilicet, quod eſt petitio principi porrecta,per 6
quam datur regreſſus ex eiſdem actis proceſſus contra iudicatum in prima ſupplicatione, quod per appellationem, nullitatem, ſeu aliud remedium ordinariũ retractari nequit: & de hac ſecunda ſupplicatione agit integer titulus.20. libri quarti Recopilationis. & aliqua de ea tradit Auẽdan.in Tractatu de ſecunda ſupplicatione & Didacus Perez in dicta.l.25. titulo.3. libro ſecundo Ordinamenti in gloſſ. ſecunda.

3 Ad ſecundum dicendum eſt, quod ſupradictam ſecundã ſupplicationem interponere poſſunt ipſę partes grauamen ſentientes,vt probat.l. 1.titu.20. libro quarto Recopilationis.ibi. Queremos que la parte que ſe ſintiere agraviada,&c. quam etiã poterit interponere procurator,vt ex dict.l.1.colligitur,ibi, O en cuyo nõbre fuere ſuplicado,&c. dummodo talis procurator habeat ſpeciale mandatum ad eam interponendam, ita ſentit Auendan. in dicto Tractatu. de ſecunda ſupplicatio.num.14.Mõte.in ſua practic. Tractatu.5.ca.8.in principio,ibi. Y poder eſpecial.Qui intellect' ex eo ſuadetur quod procurator habens generale mãdatũ non poteſt aliquid facere,ex quo dominus eius ad pœnã obligetur, iuxta text. in Clementina non poteſt. de procurat.firmat Bartol. in.l.ſi procurator.num.7.& ibi Iaſſ. numer.5.ff.de condictione indebiti.Bartol. per tex. ibi in.l.3.§.ſi procurator.&ibi Alexã. ff.quod quiſq; iuris.Felin.in ca.1.nu. 8.poſt Panormit.vt lite non conteſtata.& cap. quoad conſultationem. de re iudicata.& Auenda.in dicto Tractatu nu.14. col.1. in fine,& hinc docuit Angel.in.l.ab executore.columna.4. ff.de appellatio. quem ſequitur Felin. in dicto capit.1.& in dicto capit,quoad conſultationem,nume.21.Iaſi.in.l. inuitus.numero.5.C.de procurato.& in dicta.l.ſi procurator.num.10 quod licet procurator habeat mandatum ad lites & cauſas, & vt poſsit appellare à quacunque ſententia interlocutoria,ſeu diffinitiua, non tamen poterit appellare ab executione, niſi habeat ſpeciale mandatum ab ea appellandi, ex eo nempe quod ſi appellet ab executione,& ſuccumbat,incidet in pœnam quinquaginta librarum argenti, iuxta tex.in.l.ab executione. C.de appel.ad quam pœnam obligare non poteſt dominum ex ſupradictis. quibus relinquitur, quod ſi procurator ſine ſpeciali mandato hanc ſecundã ſupplicationem interponat, admittenda nõ erit,ne per eam dominus obligetur,& poſsit incidere in pœnam mille quingentarum duplarum, quæ imponitur ſupplicantibus, & non obtinentibus in dicta.l.1.titu.20.libr.4.Recopil.Et ita praxi receptum eſt, procuratorem non admitti ad interponendam hanc ſupplicationem, niſi ſpeciale mandatum adhoc habeat.

7 Quod

7 Quod etiam exenditur ſi in mandato à domino dictum ſit.Et te conſtituo procuratorẽ ad iurandum de calũnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia ea quæ ſpeciale mandatum exigant:nam virtute talis clauſulæ nõ poteſt procurator facere grauiora expreſsis in ipſo mandato, iuxta text. in Clementina nõ poteſt. de procurato. &nos ſupra diximus in quarta anuotatione totius operis.numero.16. Vnde cum grauius ſit interponere hanc ſup-
8 plicationem & dominum prædictæ duplarum pœnæ ſubdere, quam præſtare iuramentum de calumnia, non eſt extendendum mandatum ad illud quod grauius eſt.iuxta tex.in dict.Clementina uon poteſt.Hinc verum erit, quod ſi in mandato daretur facultas procuratori aliquid agendi, ex quo 10
dominus poſſet incidere in maiorem pœnam ſeu æqualem pœnæ dictarum mille quingentarum duplarum, tunc procurator vigore talis clauſulæ admitteretnr ad interponendam hanc ſecundam ſupplictionem.

9 Rurſus extenditur, procuratorem admittendum non eſſe ad interponendam hanc ſecundam ſupplicationem etiam ſi in mandato ſpecialiter expreſſem ſit,quod poſsit interponere ſupplicationem à qnacunque ſententia etiam cum pœna& fideiuſsione mille quingentarum duplarum;& earũ pœnę & obligationi dominum ſubdere, niſi ſpecialiter cauſa ipſa & perſona 11
aduerſa in mandato ſpecificetur, & exprimatur: quia quando requiritur ſpeciale mandatum principaliter in fauorem aduerſarij, qui dubitat ne forte poſtea dominus reuerſus dicat, ſe non intellexiſſe dare ad illud ſpeciale mandatum,neceſſum eſt, quod exprimatur ſingulariter,& fiat in indiuiduo mentio cauſæ & perſonæ,vt colligitur ex dicta Clementina non poteſt.ibi niſi, &c. ideo exigitur expreſſum mandatum, ne dominus poſtea dicat ſe nõ ſenſiſſe de iſta cauſa,& euitet pœnas poſitas in cap. 1.§.1.de electione in.6.& aduerſarius damnificetur.Ita concludit Bart. in.l.filiusfamilias.numero.10.ff.de donationibus. & in.l.ſi quis mihi bona.§.ſed vtrum. numero.1.ff.de acquirenda hæreditate. & ibi Alexander & Iaſ. numero. ſecũdo.Bart.& Paulus,in.l.vnica.C.etiam per procurator.cauſam in integ.reſtitut.Barto.in.l.illud.§. ſi talis.ff. de minor.& in.l.qui bona.§.qui aliena.ff.de damuo infecto,& ſequitur dicens cõmunem Romanus in conſilio.241.numero:11,Caſſaneus in conſuetud.Burguddiæ.rubrica.10.§.1.numero.5.fol. 333.colu.2. Et fulcitur hæc opinio ex doctrin Angeli,in.l.ab executore. ff. de appellat. vbi docet, quod ad hoc quod procurator nomine domini ab executione appellare poſsit, opus eſt ſibi ſpeciali mandato: nec ſufficiet ſi in eo dicatur,quod ab omni ſententia diffinitiua aut interlocutoria appellare poſsit:ſed expreſsim in ſpecie danda eſt procuratori facultas appellandi ab executione. Quam doctrinam ſequuntur Decius in cap.nouit.de appellationibus.numero.6. Felin. in dicto capitulo quoad conſultaiionem. numero.21.& Iaſ.in.d.l.inuitus.Idem ergo dicendum erit in hoc caſu, cum ſit eadem ratio,& idem periculumverſetur vt ſupradictum eſt.

Inſuper extenditur,etiam ſi procurator cõſtitut' ſit cũ generali &libera adminiſtratione bonorũ.adhuc enim hanc ſecundam ſupplicationem interponere nõ poterit, quia non cenſetur talis adminiſtratio cõceſſaut dominiũ ad penam obligare poſsit, nec id in tali generali mandato includitur,iuxta tex.in.l.ſi pater.ff.quæ in fraudẽ creditorũ.in.l.creditor.§.Lucius.ff.mandati.l.ſi procurator poſt mediũ.ff.dɔ cõdictione indebiti. & ibitenet Bartol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

numero.6.&.7. sequitur Iaſſ.in.l.ius iuran.§.final.numero.4.verſiculo.2. limita.ff.de iure iurando.& Socinus.in regul.320. Ad quam pœnam prout diximus, procurator cum libera adminiſtratione obligaret dominum ſi hanc ſecundam ſupplicationem interponeret, ergo eam interponere non poterit quantuncunque generale & liberũ mandatum, & adminiſtratio ſibi conceſſa ſit. & ita practicatur.

Aduertendum tamẽ eſt, quod ſi procurator habens huiuſmodi ſpeciale mandatum ſufficiens ad interponendam ſecundam ſupplicationem compareat & eam interponat & obligationem domini & ſatisdationem ad pœnam exhibeat coram iudicibus intra
12 terminum viginti dierum conceſſum à.d.l.1.tit. 20. libro quarto recopilationis non tamen intra illud tempus mandatum domini producat, ſed poſtea elapſis viginti diebus de eo doceat, adhuc mandatum ſufficiens erit, & eius ſupplicatio admittetur. non enim neceſſum eſt intra illum terminũ mandatũ exhibere. quę opinio probatur argumẽ. text. in.c.1. de electio. libro ſexto vbi dicitur, quod ſi quis tã
31 quam procurator alicuius in termino ſibi prefixo crimina aduerſus electum obiecerit, & intra illum terminum de mandato quod iam habebat, non docuerit (quia forte non venerat ſibi in mentem) non nocebit ei, dum tamen mandatum poſtea producat. ita docet Speculator in titul. de procuratore. §. 1. num. 18. verſiculo, ſed ſi receptum erat, quem referunt & ſequuntur Alexand. in conſil. 78. num. 8, &. 11. &. 12. volumine. 5. & Ripa. in cap. cum M. Ferrariẽſis. n. 137, de conſtit.

14 Secũdo prædicta opinio ſuadetur, quia ſi procurator certior factus ſit à domino de mandato, licet ipſum non recipiat, poterit officium procuratorium exercere ex doctrina Bartoli in conſilio. 73. num. 2. ſequitur Cardi. in dict. Clementina, non poteſt. quæſtione. 18. & ita certificatio mandati, &
15 non receptio requiritur ſeu præſentatio. Item & tertio prædicta opinio probatur ex eo, quod quando quis litigauit tanquam procurator alicuius & nõ
16 produxit mandatum, ſi re vera illud habebat, valet iudicium & tenet, dummodo producat, ſi à parte aduerſa petatur. ita de iure communi eſſe notatur in cap. licet. de procuratoribus. & in.l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procuratoribus. glo. in. c. 1. verb. ab ſentia, de electione. in. 6. Alexand. in
17 dict. conſilio. 78. nu. 12. Quarto facit pro dicta opinione, quod quando dubitatur an appellatio ſit deſerta, nec-ne & pro vtraque parte rationes vrgent, iudex in dubio pronuntiare debet deſertam non eſſe ex Paul. Caſtrẽſis in.l.1. num. 4. ff. ſi quis caut. quem ſequuntur Alexan. ibi nume. 21. &. 22. & laſ. numero. 17. Pari etiam modo in hoc dubio, an eſſet neceſſarium præſentare mandatum intra viginti dies, iudicandum eſſet non eſſe neceſſum, cũm inde pendeat, deſerta ſit ſuppli-
18 catio nene. Vltimo prædicta opinio præmaxime fulcitur ex eo, quod dict. l.1, titulo. 20. lib. quarto recopilationis. non requirit pro forma, quod intra illos viginti dies vel aliquod aliud tẽpus de mãdato domini procurator doceat: dumtaxat requirit quod procurator tempore, quo egerit actũ tam ſecundæ ſupplicationis, quam alium quẽcunque habeat ſufficiens mandatũ, & quod de eo ſit certificatus: nec etiam hoc.l. expreſsit, ſed in terminis iuris cõmunis reliquit, & ſi aliud pro forma voluiſſet ſeruari, vtique expreſſiſſet, ſicut & cætera expreſsit. Quæ opinio verior & æquior apparet, & ſeruanda non obſtantibus fnndamentis in contrarium adductis per Tiraq. de retractu linagier. §. 1. glo. 10. n. 93.

Quo

Quo fit, quod cũ tam ſpeciale & ſufficiens mandatum exigatur ad interponendam hanc ſecundam ſupplica-
19 tionem, conſequitur quod coniuncta perſona abſque ſpeciali mandato etiã præſtita cautione de rato, admittenda non erit ad interponendam hanc ſupplicationem: nam in his, quæ ſpeciale
20 mandatum requirunt, coniunctus non admittitur ſine illo.l. patri. iuncta. l. illud. §. ſi talis. ff. de minor. tradunt moderni in.l. exigendi. C. de procurator. & in.c. nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcriptis. Socinus. in conſi. 120. col. 3. verſic. poſtremo. lib. 1. & in conſ, 231, lib. 2
21 & Bernar. Diaz in reg. 130. Quod ego limitarem. niſi coniunctus interponat hanc ſupplicationem & alter coniunctus, pro quo fuit interpoſita, intra viginti dies a tempore latæ ſententiæ ratam eam habeat, & obligationem ad pœnam & ſatisdationem legitimo tẽpore & modo factam & exhibita. n approbet: quia tunc ſecunda ſupplicatio per coniunctum interpoſita locum habebit: ex congeſtis per Tiraq. in. d. §. 1. glo. 10. n. 61. 62. 96. &. 97.

22 Ad tertium dicendum eſt, plura requiri ad hoc vt ſecunda ſupplicatio interponi valeat: primo enim requiritur quod cauſa illa ſuper qua interponitur ſit cœpta in conſilio regio vel in regijs cãcellariſs ſeu audientijs, vt in. d. l. 1. tit. 20. lib. 4. recopi. in princi. l. 7. eodem. l. 4. titu. 24. partit. 3. Quod intel-
23 lige ſi cauſa fuerit ibi cœpta per nouã litem & petitionem, & non aliter, nec alio modo, hoc eſt, quod petitio illa non ſe referat ad aliud prius actitatũ ſuper illo negocio, petẽdo reſtitutionem, vel reclamando, vel de nullitate agendo, vel alio quouis ſimili modo proſequendo priora acta, quæ nõ habent originem de nouo in dictis curijs vt in. d. l. 7. ibi, por nueua demanda, &c. hoc enim his verbis ſignificari aſſerit Auen. de ſecũda ſupplicatio. nume
24 ro. 10. Dici autem præſenti caſu cœpta debet dicta petitio, in caſibus, in quibus omiſsis alijs inferioribus tribunalibus, petitio potuit poni in curia: quia caſus erat curiæ, de quibus loquitur tex. in. l. 8. tit. 3. lib. 4. nouæ recop: l. 5. tit. 3. par. 3. Couar. in pract. quæſt. c. 6. &. 7. Si ergo lis aliqua ciuilis in caſibus curiæ ibi notatis mota fuerit in curia regis, tunc poſt duas ſententias habebit locũ ſecũda ſupplicatio, nam illa verba legum huius regni quæ di-
25 cunt. Que ſe començaren. debent intelligi ciuili modo, id eſt in caſibus, in quibus cauſa poteſt incipere in curia, alijs omiſsis tribunalibus, & ita aduertit & reſoluit Auen. vbi ſup. n. 9. Vnde ſi caſus qui non poſſunt tractari in prima inſtantia apud curiam forte de facto tractentur, & retineatur cauſa & iudices primam & ſecundam proferant ſententias, in tali caſu non habebit locũ ſecũda ſupplicatio: quia ille caſus non erat talis de ſui natura, qui poſsit apud curiã incipi. ſed in propoſito ca-
26 ſu contrariũ reſoluit Auen. d. num. 9. quia eo ipſo quod ſine vlla declinatione partes litigant in curia, & iudices regij de cauſa cognoſcunt, valent ſententiæ in prima & ſecunda inſtantia, & hoc ſufficit vt locum habeat ſecunda ſupplicatio, vt ibi per eum.

27 Ex quibus primo infertur, quod à ſententia cõfirmatoria, lata per domi nos de conſilio, in qua confirmarunt ſentẽtiam alicuius ex iudicibus curiæ uulgo. alcaldes de corte, nõ poteſt intetponi hæc ſecunda ſupplicatio: quia cauſa nõ fuit cœpta corã illis, ſed potius venit de gradu in gradum: quo caſu (vt prænotamus) nõ admittitur ſupplicatio. & ita practicatũ teſtatur Gregor. Lupus in. l. 4. tit. 25. part. 3. verſic. o del adelantado. licet iuri & æquitati magis conſentaneum contrarium exiſtimet. ſed primum ſequitur Auendanius, vbi ſupra. numero. 11. co-

Iumna. 3. Didacus Perez in l. 8. titu. 4. libro secundo ordinamenti. verb. no sea hecha execucion. versicu. dubitat etiam, pagin. 394, *Hinc inoleuit quod cauti aduocati, vt ab instantia secundę supplicationis fugiant, suis clientibus consilium hoc salutare præstet, vt curent reum coram his iudicibus curiæ conuenire.*

29 Secũdo ex prędictis infertur, quod si reus conuentus coram inferiori iudice declinet iurisdictionem: & tamen contestetur litẽ præ timore penæ cõtentæ in l. 1. tit. 4. libr. quarto recopilationis. & prosequatur declinatoriam vsquequo iudex se incõpetentem pronuntiet, & causam ad regios consiliarios remittat, quod tũc poterit interuenire secunda supplicatio ad personã regiam, nõ obstãte lite contestata coram inferiori iudice per quã lis videtur corã eo cæpta, & inchoata, & ab initium sumit, vt in. c. ex parte. el. 2. de verborum significatio. Et litis contestatio dicitur exordium litis, vt in Authentico de litigio. §. si vero apud iudi-
30 cem &, c. 1. de iur. calum. nam cum lis fuerit contestata coram iudice incompetenti, & causa deuoluta ad regium consiliũ seu cancellariã, nullũ habuit effectum, nec per talem litis contestationem dicitur cæptum iudicium, iuxta tex. in Clem. 2. vt lite non contest. facit glo. c. vt debitus honor. de appellatio. & in. l. si pater. C. ne de statu defunct. vbi dicitur quod si lis non fue-
31 rit contestata coram iudice competẽti, nõ interrumpitur præscriptio. Conducit q̃ docet Guillier. Lug. in. l. eum qui in princip. ff. de constituta pecun. vbi ait, quod quamuis litis contesta-
32 tio sit terminus exclusiuus dilatoriarũ, vt in. ca. pastoralis. de exceptio. illud tamen est verũ, si contestatio valida sit, & eodẽ modo citatio nulla non perpetuat iurisdictionẽ gl. in. c. pastoralis. ver. qui potest. de offi. deleg. in. 6

33 Tertio ex superioribus videbatur dicendũ, q̃ non possit interponi secũda supplicatio, si cæpta sit petitio corã iudice inferiori, & dum coram eo prosequitur causa, iudex per interlocutoriam intulit grauamen, & causam per appellationem deuoluit ad curiam, & ibi retinetur processus, vel saltim per remissionem retinetur & proferretur prima & secunda sentẽtia, quia nec in cõsilio aut cancellaria fuit petitio prima proposita, quæ qualitas cum deficiat, dispositũ in dict. l. nouæ recopilę. etiam deficeret: quia cui nõ cõuenit eius dispositio, vt in. l. 4. §. toties. ff. de dam. inf. &c. Contrarium tamen licet dubius, imo quod interponi possit secunda supplicatio, expendit Auend. vbi supra num. 11. folio. 96. sed licet æquior videatur eius opinio, prima tamen magis consona ex dispositioni. l. 7. titulo. 20. libro. 4. recopilationis. qua cauetur secundam supplicationem locum habere in causis & litibus, scilicet, que se encomiençan en el consejo o en las audiencias por nueua demanda y no por via de restitucion ni reclamacion, ni nullidad, ni en otra manera alguna. Quibus verbis præcluditur aditus ad secundam supplicationem in omnibus causis, quæ principaliter & nouiter non fuerint iuchoatæ in cancellarijs, quam opinionem tenuit Auend. vbi supra nu. 11.

34 Quarto infertur. non esse admittendam secundam supplicationem ab eo interpositam, qui (cum esset minor, vidua, pauper, aut ex his, qui habent priuilegium vt cõueniantur in curijs, in prima instantia, iuxta tex. in. l. 5. tit. 3. part. 3. & in. l. 8, 9, &. 11. tit. tertio. libro quarto recopilationis. & Couarru. in pract. quæstiouib. c. 6. 7.) fuit conuentus coram iudice inferiori, & timore penę præscriptæ in. l. tit. 4. libro. 4. recopila. litem fuit contestatus, & postea com-

cõparuit in cancellaria seu curia, vbi auditores regij auocauerunt sibi cognitionẽ causę ad petitionem cõparentis, ea nempe ratione, quia causa prius fuit cœpta coram alio proprio iudice ipsius comparentis, licet inferiori, qui incompetens non erat: quamuis reus cõparens eligere posset inferiorẽ aut superiorem iudicem, quem maluisset iuxta text. in Auth. habita. C. ne filius pro patre. Quod tamen intelligo verum esse, si reus ille simpliciter fuit litem contestatus coram inferiori absque aliqua protestatione, scilicet q̃ in illũ iudicem inferiorem cõsentire nõ intendebat, tunc enim non erit admittenda secunda supplicatio, eum in effectu fuerit iam lis cœpta coram illo iudice inferiori: cęterũ si quando litem cõtestatus fuit coram inferiori, protestationem fecit, quod timore pœnæ d. li. tit. 4. li. 4. recopilationis contestabatur litem, & non animo & volũtate tribuendi aliquam iurisdictionem iudici inferiori, aut in eũ consentiendi, & deinde superiorem adiuit à quo causa fuit auocata, tunc existimo secũdam supplicationem admittendam esse: quia licet lis fuerit cœptã per litis contestationem coram iudice inferiori, fuit tamen coram iudice incompetenti, & ita ex ea tanquam ex nihilo nullus oritur effectus prout diximus supra in proxima. 2. illatione. Et huic opinioni conducunt plura quæ congerit Auend. vbi supra nu. 10.

35 Quinto infertur, quod si lis fuerit cœpta coram supremis consiliarijs ordinum in eorum consilio, ab eorũ sententijs licebit secundo supplicare cũ pœna & fideiussione mille quingentarum duplarum: nam inquit tex. in. d. l. 1. tit. 20. libro. 4. recopilatio. hanc supplicationem habere locum, quando causa fuerit cœpta in consilio aut cancellarijs. sed consilium ordinum est consilium. ergo in causa ibi cœpta secuda supplicatio locũ habebit. Cuius tamẽ contrariũ verius est, & practicatur: quia in eo nũquã hæc secũda supplicatio interponi solet, nec potest. nã illud consiliũ nõ est regiũ sed est con-
36 siliũ deseruiens tribus ordinibus militaribus, quorum rex Hispaniarum est
37 perpetuus administrator, vt patet ex tit. prouisionum. quæ in prædicto consilio decernuntur, & expediuntur. Et ita mandatum & decretum huius consilij eam vim & facultatẽ habent, quã magistri ordinum habebant, qui regibus subditi erant: at vero prædict. l. 1. &. 3. titulo. 20. lib. 4. recopilationis. & reliquæ de hac materia secũdæ supplicationis agentes, loquuntur quando sententia lata fuerit in regio consilio seu cancellarijs, y assi dicen: Ante los nueſtros oydores, y por los de nueſtro conſejo, &c. Secus igitur erit dicendum quando supplicatio interponeretur à sententijs latis in aliis consilijs, & audientijs.

38 Sexto infertur in audientijs Galleciæ & Canariæ non esse locus huic secundę supplicationi; cum prædicta pœna & fideiussione, 1500. duplarũ licet ibi lites & causæ de nouo inceperint, quia nõ sunt cancellariæ nec suprema regia cõsilia, prout requirit. d. l. 1. titu. 20. libro. quarto recopilationis ab eis enim appellatio interponitur ad regias cancellarias Vallisoletanam & Hispalensem in quibusdã casibus congestis à. l. 1. 9. &. 15. titul. 1. lib. 3. recopilationis. & l. 4. titu. 3. lib. tertio. recopilationis. Idque maxime constat, quia in causis ciuilibus excedentibus in audientia Galleciæ centũ millia marapetinorũ, & in audientia Canariensi trecentum millia marapetinorum appellatio interponi potest ad Vallisoletanã & Hispalensem audiẽtiam, vt in d. li dicitur ergo si appellatio admittitur in causis tã paruæ summæ & quantitatis, frustra interponẽda erit secun-

di supplicatio, quæ solũ interponi potest in causis arduis & magnæ quãtitatis, in quibus nullum aliud supereſt remedium ordinarium, vt infra apparebit. Pari modo in audientia Hispalen si nõ est locus secũdæ supplicationi, licet auditores in prima instãtia cognoscant de casibus curię vicinorũ, de los lugares del señorio y abbadengo, iuxta tex. in l. 43. cap. 10. titu. 2. libr. 3. recopilationis, quia ex priuilegio particulari eis ẽt ipso illi ciuitati audio hanc secundam supplicationem sublatam esse, in supradictis casibus.

Septimo infertur, quod in causis no
39 bilitatis quas vulgo, de hidalguias dicimus, admittenda non erit hęc secunda supplicatio quia huiusmodi causę non incipiuntur in regio consilio, aut in cancellarijs, sed apud iudices nobilitatũ, qui vulgo alcaldes de hijos dalgo dicuntur, vt cõstat ex toto titul. 9. libro. secundo recopilationis, & ex titulo secundo libro nono recopilatio-
40 nis. numero. 4. Nec id mirum est, quia nobilitas acquiri non debet ęstimatione nummari, sed vel genere vel tempore, l. 2. & 12. tit. 21. partita. 2. & facit l. illud. C. de excusati. mun. libro. 10. vnde indecens esset eam pretio nummarto ęstimare, vt inde appareat, an locus sit huic secundę supplicationi necne, quod necessarium est vt interponi possit iuxta tex. in l. 9. titulo. 20. libro quarto recopilationis. Quare merito praxis recepit, in huiusmodi causis nobilitatis secundam supplicationem non habere locum, & ita resoluit Auendanius vbi supra. numero. 17.

41 Octauo infertur hanc secundam supplicationem habere locũ etiã in causis & litibus quę inceptę fuerint in consilio de contaduria, super quibus prima & secũda sententia lata fuerit: quia consilium illud est regium, & supremum, & ita consilium regium appella
ab

tur & eius auditoribus eadem autoritas tribuitur, quę concessa est auditoribus reliquarum audientiarũ, vt constat ex. l. 3. tit. 1. lib. nono recopilationis. Quare in eo idem obseruandum erit, quod obseruatur in regio supremo cõsilio circa huius secũdæ supplicationis interpositionem: quia in eo idẽ modus & ordo procedendi obseruatur, qui in alijs audiẽtijs huius regni, vt in l. 13. tit. 1. lib. 9. recopilationis.

43 Nec obstat, quod cum cõsilium istud cognoscat & iudicet super vectigalibus, gabellis & alijs redditibus regijs vt constat ex tit. 2. libro. nono recopilationis. à numer. 3. si in eo duæ proferantur sententiæ conformes, amplius ab eis non erit appellandũ, nec supplicandum, nec reclamandum aduersus eas iuxta tex. in l. 5. tit. 12. libro. 2. recopilationis. Idque generaliter promulgatũ est in illa. l. vbicunque super redditibus regijs duæ sentẽtiæ cõformes prolatæ fuerint, ergo saltim in hoc casu hi regij auditores de Contaduria, suas sentẽtias conformes executionij mandare debẽt, quocunque remedio excluso, etiã supplicationis secundæ cũ pœna & fideiusione mille quingẽ
44 tarũ duplarũ. Nam respondeo quod dict. l. 5. tit. 12. lib. 2. recopilationis. noluit excludere hoc extra ordinarium remedium secundæ supplicationis, quia generalis exclusio remediorum intelligitur de his, quæ iure communi & ordinario competunt, secus de his, quæ iure speciali extraordinario cõcessa sunt, secundũ Iaſ. in l. postquã litem, numer. 15. C. de pact. sed hoc remedium secũdæ supplicationis extraordinarium est, & iure speciali competit, vt ex modo extraordinario procedendi in eo constat, & ex titul. 20. libro quarto recopilationis, ergo dict. l. 5. noluit prædictum remedium extraordinarium excludere, sed alia remedia ordinaria appellationis, reclamatio

nis,

nis, & similia. secundo prædicta interpretatio corroboratur ex eo, quod licet lex exclusiua remediorũ loquatur per verbum vniuersale. Nullum. non tamen censetur excludere remedium speciale per aliam legem inductum, secundum glossam finalem in dicta. l. postquam litem. & ibi Iasso. numero. 14. & ita dicta. l. 5. non dicetur excludere istud remedium secundæ supplicationis alia lege inductum, nempe per. l. 1. tit. 20. libro. quarto. recopilationis. Vlterius probatur ex eo, quod clarum est hoc remedium secũdæ supplicationis introductũ esse, vt causis grauibus & magnæ quantitatis subueniatur, quamuis nec appellationis nec supplicationis aliud remediũ superfit prout est quando in cancellarijs lata est. 1. & 2. sententia de vista & reuista, à qua sententia de reuista nõ licet amplius appellare seu supplicare. l. 2. & 3 titulo. 19. libro. quarto. recopilationis & tñ nihilominus tamen conceditur secũda supplicatio cũ pœna & fideiusione mille quingentarum duplarum per l. 1. titulo. 2. libro quarto recopilationis. ergo etiam per interpositionẽ prædictæ secũdæ supplicationis debet succurrsum esse causis grauibus & magnę quantitatis, agitatis super regijs redditibus, licet in eis denegetur remediũ supplicationis latis duabus sentẽtijs conformibus. Vnde existimo & dispo
47 sitio dictę. l. 5. titulo. 12. libro. 2. recopilatio. id operabitur quod latis duabus sententijs conformibus in dicto consilio de Contaduria, amplius non admitatur hæc secunda supplicatio, quæ impedire valeat earum executionem, sed quod executioni mandẽtur data sufficienti fideiusione ab eo in cuius fauorem latæ fuerint: quod si revocẽtur per iudices secundæ supplicationis, reddet rẽ cũ fructibus, iuxta terminos. l. fin. tit. 20. libro quarto. recopilationis. & hoc respectu dictæ. l. 5.

nullum continet speciale, illud tamẽ continet in eo quod corã quibuscunque iudicibus latæ sint duæ sententiæ conformes in causis super redditibus regijs, non expectatur tertia sententia etiam si lata sit prima sententia coram inferiori iudice, & ab ea appelletur ad notarios prouinciarum, seu consilium de Contaduria, & ibi confirmetur, nõ admittetur amplius appellatio seu prima supplicatio quæ in alijs causis admitti solet vt in titulo. 19. libr. 4. recopilationis & multo minus ista secunda supplicatio cum pœna & fideiusione mille quingẽtarum duplarum, quia causa fuit cœpta coram iudice inferiori.

48 Nono infertur, quod in causis, de quibus cognoscit iudex ille, qui vulgo dicitur, Iuez de Vizcaya, secunda supplicatio locum habet si causæ coram eo cœptę fuerint, quia illud tribunal superius est, & in cancellaria continetur, nec ab eo ad aliud recursus appellationis est, & ita decisum extat in, l. 68. titulo, 5. libro secundo recopilatio.

49 Decimo infertur, quod in causis cœptis in cancellariis & audientiis noui regni Indorũ locus erit huic secundæ supplicationi, quia sunt suprema tribunalia & lites & causæ expediũtur, prout in nostris cancellariis Hispaniarũ, vt in l. 15. in ordinationibus factis
50 ad Indorũ gubernationẽ quas ordinationes obseruant prædictæ audiẽtiæ, & vbi in eis aliquid non reperitur decisum recurrendũ erit ad modum & ordinẽ procedendi in cancellariis Vallisoleti, & Granatæ, iuxta. l. 18. in dicta ordinatione. Quare latis duabus sententiis in dictis audientiis, admittẽda erit hæc secunda supplicatio, & ita ordinatum fuit in. l. 13. & 17. in dictis ordinatio. Et interposita prędicta secun
51 da supplicatio nõ erit superledẽdum executioni sentẽtię de reuista, sed exe

cutioni mandabitur prestita cautione sufficienti ab eo in cuius fauorē lata fuit. Quod si reuocetur, reddet rē cū fructibus alteri parti, iuxta tex. in. d. l. 13. & in hoc differat secunda supplicatio interposita in illis partibus Indorū ab ea, quæ in hoc Castellæ Regno interponitur, quia in his partibus interim quod pendet lis, interposita secūda supplicatione, non traditur sententia executioni, ni si ambæ conformes sint, vt in. l. 1. & fin. tit. 20. libro. 4. recopillationis. Sunt & aliæ differentiæ n.m in illis partibus siue sententia prima & secunda de vista & reuista sint conformes, siue non in causis possessorijs nunquam admittitur secunda supplicatio, vt in dict. l. 13. in his vero Hispaniarum cancellarijs non denegatur dummodo proprietas excedat, vel accedat ad summam sex millium duplarū, vt in. l. 9. tit. 20. lib. 4. recopilla. Ter
53 tia differentia est, quod in illis partib⁹ in causis super proprietate alicuius rei excedēte, vel tangente decem mille pesos de oro, secunda supplicatio interponi potest, vt in. d. l. 23. at vero in illis regnis Hispaniarum sufficit, q proprietas rei æstimetur trium mille duplarum, vt in. d. l. 9. tit. 20. libr. 4. re
54 copillationis. Quarta differenaia est, quod qui in illis partibus hanc secundam supplicationem interponunt, cōparere debent apud regem intra spacium vnius anni connumerandi a die notificationis sententiæ, factæ parti vel suo procuratori, vt in. d. l. 13. in Hispania vero intra quadraginta dies connumerādos à die interpositæ supplicationis supplicans comparare debet coram rege, vt in. l. 4. tit. 20. lib. 4.
55 recopillationis. Quinta & vltima differentia est, quod in illis partibus supplicās non obligatur alicui pœnæ, nec cautionem aliquam præstat, quia illa supplicatio non habet naturam, quam habet supplicatio, de qua loquitur. l. 1. tit. 20. libr. 4. recop. vt colligitur ex d. l. 13. Ordin. ind. at vero secundo supplicans in his regnis se subdit pœnæ mille quingentarum duplarum, & præstat fideiussores in cuentum. quod prima supplicatio & sententia de reuista confirmetur, vt in. d. l. 1. tit. 20. lib. 4. re
56 copi. & ita practicatur. Et exceptis his quinq; differentijs in omnibus alijs, quæ pertinent ad expeditionē causarū in hac secunda supplicatione, similis ordo obseruandus erit, & eadem requisita necessaria erūt in audientijs noui regni Indorū, quæ sunt in nostris cancellarijs, & consilio supremo Hispaniæ (de quibus presens est tractatus) nam vltra hoc q̄ sic veniunt intelligendæ. ll. 14. & 17. Indo. ordinā clare constat ex. l. 16. d. ordin. vbi expresse dicitur, quod quicquid per dictas ordinationes decisum non fuerit, decernatur per ordinationes cancellariæ Pinciæ, & Granatæ. Vnde cū in dictis ordinationibus Indorum solum supradicta decreta sint circa secundam hāc supplicationem, recurrendum erit ad ordinationes Vallisoletanas, & Granatenses circa id quod in illis non reperiatur decisum.

57 Ex quibus adnotandum erit, hanc secundam supplicationem interponere posse eos, qui litigant in consilio su
58 premo Indorū, in quo causę exordiū sumserunt, nam si in illis Indorum cancellarijs supplicationi locus est, à fortiori debet esse in consilio supremo, quod consilium regium est, & ita nuncupatur, & ab eo nulla appellatio seu recursxs ad aliud conceditur: & ideo dispositum circa consilium regale, cōprehendit etiam hoc Indorum supremum consilium, & ita in eo obseruandus erit ordo, qui obseruatur in consilio regali circa interpositionem huius secundæ supplicationis cum pœna & fideiussione duplarum & non erit obseruandum id, quod dispositum est in dict. ordin. Indorum. Quod probatur ex eo quod consilium supremum Indorum venit appellatione supremi cōsilij regij, vt traditur in. l. 5. in ordinatione Indorum, vbi cum daretur forma procedendi in cōsilio supremo Indorum præceptum fuit, quod obseruarentur ordinationes & statuta tradita consilijs regalibus. Vnde constat, quod hoc consilium Indorum sequitur naturam consilij regalis. Quod sic conijcio, quia illa discrimina supra relata inter supplicationem secūdam in illis partibus interpositam, & interca, quæ in Hispania interponitur, prodita sunt, quia distantia locorum aliud non patitur, & quia pluris vel tāti habentur in Hispania tria millia ducatorum, quam apud Indos decem millia ducatorum, seu pesos monetæ illa rūm partium, quod in consilio supremo Indorum cessat, & ita praxis obseruat, quod in eo interponatur supplicatio prout in consilio regali.

Supereſt tamen nunc videre pro intelligentia supradictorum, per quem actum dicatur cœpta lis in casibus, in quibus actio & petitio poni & intentari potest in prima instantia coram auditoribus supremi consilij regalis vel cancellariarum, quorum meminit. l. 5. tit. 3. part. 3. & l. 8. 9. & 11. tit. 3. libr. 4. recopil. & Couar. in pract. quæst. c. 6. & 7. ad hoc vt secundæ supplicationi
59 locus sit. Et videtur dicendum quod lis cœpta dicatur per citationem partī intimatam, iuxta text. in l. more. & in l. & quia. ff. de iurisdictione omnium iudicum. vbi iurisdicti. delegati perpetuatur per citationem, & lis dicitur cœpta & non integra. secundo fatit text. in Clementina. 2. vt lite pendente. vbi lis pendere dicitur per citationem à iudice emanatam. Tertio suadetur ex. l. si quis post quam. ff. de iud. vbi dicitur, quod per solam citationē prævenitur iurisdictio, per quem tex. Fulgosius, Paulus, Alexand. & Iaſ. in l. cum quædam puella. ff. de iurisdictione omnium iud. & Bar. in. l. si plurib⁹ ff. de legat. 1. & ibi Iaſ. nu. 24. & 25. dicunt, quod per solam citationem inducitur præoccupatio. l. & præuentio iurisdictionis. & idem disponitur in capitul. proposuisti. de foro comp. vbi notat glo. & probat glo. in. l. vbi cœptū. ff. de iud. & ibi Bart. & Paul. & magis communiter omnes secundum Dida cum Perez, in Rubrica tit. 1. lib. 3. ord. colu. 729. Sed oppositam sententiam (imo quod à litis contestatione iudicium cœptum esse dicatur) probat late Felin. in cap. super quæstionum. nu. 6. de offi. deleg. & est communis opinio secundum Paulum Castren. in. l. 1. C. de iud. & facit text. in. d. Clemen. 2. vt lite pendente. ibi, litem quoad hoc pē dere censemus. quibus verbis constat citationem operari pendentiam litis, non vero effectum litis cœptæ, Est etiā text. in dict. l. cum quædam puella. vbi iurisdictio dicitur præoccupari personam, aut litis contestationem, ergo non per solam citationem, & ita ibi tenent Bart. Alberic. Ang. quamvis Fulgos. Paul. & Alexan. ibi dicant illum text. intelligendum esse per alia iura: quę tamen suppletio displicet Iaſ. ibi nu. 6. & Aret. in dict. l. si plurib⁹. & hanc partem tenet glo. in. d. l. 1. verbo cœpto. C. de iud. & in. l. apertissimi. verbo, inchoetur. C. de ind. & in. l. fin. §. illud. verb. exordium. C. de tem. appella. & glo. 1. in. l. vinum. ff. si certum petatur. Et est optimus text. in. l. amplius non peti. in principio. ff. rem ratam haberi. & text. ibi Iaſ. in. l. si cum fundus. in principio. incta glo. ff. si certa. Qua in re existimo, veriorem re-
60 solutionem esse, quam supra tradidimus in annotationibus ad totū opus, in fine annotationis primæ, n. 39. scilicet litem propriè captam dici à litis contestatione, impropriè verò à citatione.

61 tione. Sed in hac ſpecie, & in terminis propoſitæ quæſtionis, ad hoc vt locus ſit ſecundæ ſupplicationi, intelligo de lite cæpta, proprie per litis conteſtationem coram auditoribus conſilij regalis aut cancellariæ: & ita opinor accipiendas eſſe, ll. regias agẽtes de hac ſecunda ſupplicatione. Ad quod moueor, nam ſi prædictæ. ll. permittunt hanc ſecundam ſupplicationem, intelligi debet, interponendam fore à ſententia primæ ſupplicationis, quæ coram auditoribus præceſſit, ad quam ſententiam abſque litis conteſtatione peruenire non poſſent: lite enim non conteſtata regulariter ſententia ferri non poteſt, vt in titul. vt lite non conteſtata. & in l. fi. tit. 10. p. 3. & ibi Gregor. Lup. in verb. lo que no ſe podria. Vnde verius erit dicendum, quod ll. volentes, litem incohoari per litis conteſtationem in cõſilio ſeu cancellarijs regijs ſuadent quod ad hoc, vt hæc ſecunda ſupplicatio denegari valeat coram alijs iudicibus inferioribus, lis fuerit cæpta per litis conteſtationẽ. nam dum ſtatuunt, quod cauſæ incipiãtur & conteſtentur in conſilio & cancellarijs regijs, vt admittatur ſecunda ſupplicatio per conſequẽs, eam denegãt in cauſis, quæ coram inferioribus cæptæ fuerint per litis conteſtationem. Patet igitur, quod licet quis citetur coram iudice inferiori, ſi tamen coram eo non fuerit conteſtatus litem, ſi eã poſtea conteſtetur in conſilio ſeu cancellariis, peruenire poterit ad hanc ſecundam ſupplicationem, & ita practicatur.

62 Ex qua vera reſolutione conſtat, perperam aliquem affirmare proceſſum incipere à petitione, & ab actibus quę fiunt in ſupremo conſilio, vel incancellariis, quando cauſa & lis cæpta coram inferiori, deuoluta fuit ad regios auditores, ex eo quod ab aliquo actu interlocutorio appellatũ fuerit, & cauſa grauaminis corã auditoribus iuſtificata fuerit, & ob id ab eis retenta: vel quando lite conteſtata coram inferiori, appellatio ab aliquo actu interlocutorio interpoſita fuiſſet, & iudex inferior appellationi friuolæ, & nullæ detuliſſet, & ita in ſuperiorem tranſmiſiſſet, & totus & integer proceſſus corã ſuperioribus videretur poſitus, & per conſequens locus eſſet ſecundæ ſupplicationi, tanquam ſi cauſa nouiter cæpta eſſet coram eiſdem ſuperioribus, quia inchoari & incipi cenſeretur à petitione & actibus, qui in dicto cõſilio & cancellariis fierent, prout in hac ſpecie reſoluit Auend. vbi ſupra. Sed id perperam & male quis affirmaret, quia ex ſupradictis dilucide appareret, à litis conteſtatione litem cæptam dici, vt ſecunda ſupplicatio interponi valeat, quæ lis ſi coram inferiori conteſtata fuerat, vt in propoſitis caſibus extat, manifeſte ſequitur, quod ea deuoluta ad ſuperiores ſecunda ſupplicatio ceſſabit.

63 Secundo principaliter requiritur, ad hoc vt ſecunda ſupplicatio cum pæna & fideiuſsione mille quingentarũ duplarum interponi poſsit, quod cauſa ſit ardua, & magnæ quantitatis, vt probatur in l. 1. 7. & 9. tit. 20. lib. 4. recopil. & ea cauſa ardua & magnæ quãtitatis olim iudicabatur, quæ mille quingentas duplas de cabeça excedebat, vel tanti res, ſuper qua cauſa pendebat, æſtimabatur iuxta text. in d. l. 7

Cæterum cum poſtea quantitas valoris bonorum excreuerit, decretũ fuit,

64 alia l. cauſam arduam & magnæ quãtitatis cenſeri, quæ trium millium duplarum valorem & æſtimationem attigerit, ſi ſuper proprietate rei controuertatur: ſi vero ſuper eius poſſeſsione arduam cauſam cenſeri, quãdo proprietas rei ſuper cuius poſſeſsione litigatur ſex millium duplarum auri, de cabeça ſit, & tanti habeatur prout Imperator noſter Carolus Quintus ſua pragmatica ſanctione promulgauit, quæ habetur in d. l. 9. tit. 20. lib. 4. recopilationis. & pro hac differentia valoris proprietatis, & poſſeſsionis, faciunt quæ reſoluit Arias Pinelus in l. 2. C. de reſcin. vend. 3. p. c. 4. n. 26. & 27. Quod intelligo verum eſſe, nulla facta coaceruatione ſummarum, veluti ſi plures rei conuenti ab vno actore fuerint condemnati ſuper diuerſis ſummis: quarum quælibet de per ſe non attingeret prædictam ſummam, & ſimul iunctæ excederent, quo caſu non debet fieri coaceruatio, & computatio illarum ſummarum, vt locus ſit huic ſecundæ ſupplicationi, ita reſoluit Auendanius vbi ſupra, nu. 14. in fi. vbi eodem numero reſoluit illam quæſtionem, ſi vnus actor agat contra

65 plures reos pro diuerſis ſummis, & quantitatibus, quarum quælibet de per ſe non attingit dictam ſummam & valorem trium millium duplarum, & ſimul iunctæ excedunt, & vnus ex coreis ſupplicat à ſecunda ſententia de reuiſta, & ipſe ſolus dat fideiuſsionem ſuo nomine, & conſortium, an hoc ſufficiat & proſit cæteris omnibus reis, & bene ſupplicatum dicatur. Et tandẽ Auendanius ibi reſoluit, quod ſi quilibet fuit condemnatus de per ſe in ſumma, quæ non ſit trium millium vel ſex millium duplarum, tot ſunt ſententiæ quot condemnationes: & ita plures appellationes ſunt interponẽdæ. Quare ſi vnus ſolus ſupplicauerit, nec bene ſupplicauit, quia non erat cauſa ardua, nec conſortibus prodeſſet eius ſupplicatio: quamuis cauſa ardua & debitæ quãtitatis eſſet: nam cum plures ſint condemnationes, plures etiam deberent eſſe ſupplicationes. Cæterum ſi ex vna actione & defenſione fieret condẽnatio etiã in viriles portiones tunc vna cauſa reputaretur & vna appellatio ſeu ſupplicatio ſufficeret, q

verum eſſe Auendanius concludit in appellationis & primę ſupplicationis gradu. At vero in gradu ſecundæ ſupplicationis, vbi pœna mille quingentarũ duplarum venit imponẽda aliud dicendum eſſe exiſtimat: quia ſicut nõ poteſt talis ſupplicatio nocere reo cõdemnato, ita nec ei prodeſſe debet. Vnde in prædicto loco per plura fundamenta concludit Auend. quod quãdo plures rei condẽnantur in ſolidum ſi vnus ex eis tantum ſupplicauit, cum prædicta pœna, alter vero vel acquieuit ſententiæ, vel non ſupplicauit, contra hunc ſententia ſecunda de reuiſta exequi poterit, non obſtante ſupplicatione alterius.

66 Vlterius cõſidero, quod cauſa hæc ardua & magnæ quantitatis debet cõtinere rem æſtimabilem, & quæ æſtimari poſsit trium millium duplarum auri de cabeça, vt colligitur ex l. 7. titu. 20. libro 4. recopilationis. ibi ſiendo

67 tan ardua la cauſa, y ſobre tan grande cantidad, que ſea de tanto valor y eſtimacion, &c. & ex d. l. 9. eiuſdem tituli & libri, non enim ſufficit quod cauſa ſit ardua, quia plures cauſæ ardua reputantur prout ſunt criminales, & tamen in eis non eſt locus ſecundę ſupplicationi vt probatur in l. 11. tit. 20. libro 4. recopilationis. ſed neceſſum eſt quod ſit ardua & æſtimabilis copulatiue, vt notat Auenda. vbi ſupr. n. 16. Quo fit, verum eſſe quod ſupra reſoluimus in 1. requiſito. illatione 7. nẽpe

68 in cauſis nobilitatis locum non eſſe ſecundæ ſupplicationi cum non recipiant æſtimationem nummariam.

69 Cæterum ſi cauſa eſſet ſuper aliquo priuilegio exẽptionis tributorum cõceſſo aliquibus perſonis, locis, aut alicui cæſariç, & in ea habitantibus, & negocium eſſet arduum, & tale quod ſi emeretur talis exemptio (quia ex tali oneroſa cauſa poteſt acquiri, iuxta doctrinam Bald. & DD. in l. qui ſe patris,

C. vn-

C. vnde liberi. & in l. vacuatis. C. de Decurionibus. lib. 10.) excederet summam trium millium duplarum, si de eius proprietate ageretur, vel sex millium si de possessione, & esset casus qui coram supremo consilio seu cancellarijs tractari possit prout quotidie fit in nobilitatibus pertinentibus ex priuilegio in huiusmodi casu lata prima & secunda sententia in gradu de vista, & reuista, bene haberet locum secunda supplicatio cũ pœna & fideiussione mille quingentarũ duplarum: quia tam ex instantia quàm ex æstimatione priuilegij causa est æstimabilis. Quod maxime procederet si contributio à qua priuilegiati liberantur, excæderent futuris tẽporibus summam dictarum duplarum; & peteretur quod virtute priuilegij ab illa contributione in futurum liberentur, nam huiusmodi causæ sine dubio excedunt dictam summam, & in eis locum habet secunda supplicatio, iuxta notata per Alber. post. Bart. in l. si idẽ. in principio num. 7. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & facit text. in l. firmio. §. fin. ff. quando dies leg. ced. & ita in terminis resoluit Auend. vbi supra. nu. 17. Et hinc etiam fit, quod in controuersijs & litibus super eo, quod aliqui admittantur ad aliqua officia in populis, quorũ æstimatio accedit ad prædictam summam, locus erit huic secundæ supplicationi, & ita in consilio supremo fuit decisum. fit insuper in lite super aliquo iure patronatus est locus secundæ supplicationi. Nam licet ius patronatus sit annexum spiritualibus: vt in c. quanto de iudic. &c. de iure de iure patro. & spiritualia nõ recipiãt, æstimationẽ tamẽ illud interesse proueniẽs ex illo iure patrona. bene recipit æstimationẽ iuxta gl. 1. c. coram de officio de leg. & ibi Panorm. n. 12. & Felin. n. 10. vers. nota ibi glo. & Panor. in c. 1. n. 21. vers. item aduerte. ex. de eo qui mit. in possess. causa rei seruand. & ita fuit iudicatum in consilio supremo in lite & causa vniuersitatis de Zumarraga cum domino Philippo Lezcano suo patrono anno. 1586.

70 Fit etiam ex supradictis, quod si aliquis habens iurisdictionem alicuius loci. aut cõciliũ alicui⁹ oppidi. litigat super diuersis iuribus sibi competentibus ratione iurisdictionis, quæ in illis locis sibi competit, veluti si experiatur super decimis executionum sibi debitis, aut supẽr pœnis & calumniis aut super aliis quibuscunque diuersis iuribus, & præeminentiis, quæ iurisdictionis fructus & effectus sunt, & valor vniuscuiusque iuris separatim non attingit valorem & æstimationem trium millium duplarum in proprietate vel sex millium in possessione, & tamen si simul iungantur superant vel saltim attingunt prædictam summam, tunc lata secunda sententia de reuista ab ea secunda supplicatio interponi potest, nam si vna actione vel sententia sint comprehensæ plures species vel summæ, quarum singulæ de per se non accedunt ad valorem necessarium & requisitum: vt ad principem interponi possit, appellatio, tamen omnes simul iunctæ faciunt notionem principis (id est, quod accedunt ad valorem necessarium vt ad principem interponi possit appellatio) tunc bene poterit appellatio ad principem interponi, iuxta text. in l. si qui separatim. §. 1. ff. de appellationibus. ergo idem dicendum erit in casu nostro. cum præfata iura & præeminentiæ vna actione, & eodẽ iure proueniente à iurisdictione comprehendantur, & eadem sit lis & sententia promulgata super omnibus, & omnia simul erunt attendẽda ad secundã supplicationem admittendam. Confirmatur hoc corolarium. ex l. si idem cũ eodem in prin. ff. de iurisdictio. omniũ iudicum iuncta glos. 1. ibi vbi dicitur, quod

quod si inter eosdem pluribus actionibus actum sit, quarum singularũ quantitas sit intra iurisdictionem iudicãtis, eis autem simul iunctis excedit, non erunt simul coaceruandæ, sed potius debet iudex de eis cognoscere: & subdit glo. 1. ibi illud verum esse, quando pluribus actionibus actum esset, secus vero si vna tantum actione, licet in ea de pluribus quæratur. quam glos. sequuntur ibi Bart. & communiter omnes ex Decio ibi, ante numerũ. 15. Præterea aduerte, quod quoties agitur su-
71 per iurisdictione, semper causa censetur ardua absque aliqua taxatione seu æstimatione, ad hoc q̃ interponi valeat, secũda supplicatio, sed genus prædicatur de suis speciebus, vt late declarat Bart. in l. qui vsufructum. ff. de verborum obligation. & posita specie, genus necessario ponitur, nam animal est genus, homo, æquus, bos, & similia species subiectiuæ quæ subijciuntur dicto generi, & eius prædicamento: quia si dico est homo necessario consequitur, est animal, l. si quid earum. §. interẽptum. ff. de legat. 3. Ias. in rubr. ff. de legat. 1. n. 7, & ita remoto genere remouentur & eius species, secundũ Ias. in l. si filius à patre. ff. de libe. & posthum. n. 10. & l. si causa. n. 8. post Paulum, n. 5. de transactionibus. & l. scien-
73 dum. n. 3. de lega. 1. & ad cognitionem specierum debet præcedere cognitio generis. text. & omnes in l. 1. ff si certe. petat. notat Paul. Castr. in l. 1. n. 6. ff.
74 de iust. & iur. & ad positionem generis sequitur positio specierum saltim affirmatiue. Paul. in l. non videt. nu. 5. C. de in integ. restit. Vnde quando lis tractatur de speciebus iurisdictionis, etiam tractatur de ipsa iurisdictione, & debet iudicari causa ardua, & quod in ea locum habeat secunda supplicatio Facit etiam quia valet argumentũ de toto ad partem. l. quæ de tota. ff. de rei vendica. l. quisquis. in princip. ff. de vsuris. & cuius effectus omnibus prodest, & partes ad vniuersos pertinent. l. cuius effectus. ff. de regul. iur. & ibi Decius,

75 Aduertendũ tamen erit, quod æstimatio & valor requisitus, vt possit interponi secunda supplicatio, considerari debet tempore petitionis rei, quo tempore causa iam debet esse ardua, & res petita ascendere debet ad prædictam millium duplarum summam, nec sufficit quod tempore sententiæ creuerit valor, vt notant Bald. & Angel. in l. si idem cũ eodẽ. §. fi. ff. de iurisdictione omniũ iudicũ. & ibi Las. in princ. num. 6. Vnde si anno millesimo quingentesimo octuagesimo fuit petitus fundus, qui tunc æstimabatur duarũ millium duplarum, licet nõ excedat tria millia, non habebit locum supplicatio cum pœna, & licet in petitione plura petantur, quarum valor tempore petitionis excedebat valorẽ trium millium duplarum & cõdemnatio fit in rebus omnibus, si tamen supplicatio secunda fit tantum à cõdemnatione alicuius rei, debet haberi respectus ad valorem eius tantum, & nõ ad petitionem vel condemnationem ita ex Angel. Felin. & Decio resoluit Auenda. vbi supra. n. 15.

Supereſt videre pro explicatione supradicti requisiti, quot ducatis seu argenteis æstimanda sint illa tria millia duplarum in proprietatis causis, & sex millia in possessorijs, quod etiam conferet ad intellectum pœnæ mille quingentarum duplarum soluendæ, quando sententia à qua fuit supplicatum, confirmaretur. Et pro resolutio-
76 ne huius articuli dicendũ erit, q̃ valor vnius duplæ de cabeça est eiusdem valoris cum Castellano, prout resoluit Couar. tractatt. de veter. nummis, collat. c. 6. n. 3. & Castellanus constat sex decim argenteis, tantique communiter habetur: vnde constat quod causa

77 super proprietate, cuius valor æstimari debet triũ milliũ duplarum, excedere debet vel atingere quadraginta octo millia argentorũ, seu regaliũ, & ducatorũ quatuor millia trecenta & sexaginta quatuor, exceptis quatuor argenteis: causa vero super possessione
78 eius proprietas æstimanda est sex milliũ duplarum, quæ nonaginta sex millia regalium conficiunt, & octo millia septingenta viginti octo ducatorũ constituunt, exceptis octo argenteis. Et in hũc modum intelligendum erit quãti habenda sit illa pæna mille quin
79 gentarum duplarum, nam mille quingetæ duplæ de cabeça cõficiũt numerũ viginti quatuor millium argẽteorũ seu regalium, quibus hoc tempore in Castella vtimur, qui reducti in ducatos communes vndecim argentorum, constituunt duo millia centum octuaginta sex ducatorũ, duobus exceptis argenteis, quod ita practicatur, vt inquit Couarr. vbi supra. quamuis non sic particulatim resoluat.

80 Tertio principaliter requiritur, vt interponi possit secunda supplicatio cũ pæna mille quingentarum duplarũ quod latæ sint duæ sententiæ diffinitiuæ in ipso regio consilio seu cancellarijs, nec sufficit eas esse interlocutorias habentes vim diffinitiuarum, vt clare dispositum est in l. 7. tit. 20. libr. 4. recop. per illam dictionem taxatiuã Solamente, & expressius in l. 6. eiusdem tituli & libri, vbi omnino hoc auxilium secundæ supplicationis denegatur, & prohibetur interponi ab actibus & sententijs interlocutorijs, quãuis diffinitiuarum vim habeant, & reparari nequeant per diffinitiuam, & ita tenet Auenda. vbi supra. nu. 18. & Rebuffus in tractatu de supplicatione articulo. 1. glos. 26. & intellige sententiam illam dici interlocutoriam, quæ
81 non diffinit principalem articulum, sed media causæ respicit, secundum glos. in clemen. ad compescendas: de sequestratione possess. & fruct. verb. Diffinitiua. & glo. in cap. ei qui. versi. diffinitiua. 2. quæstio: 6. verb. diffinitiua. glos. in authentico. de litigiosis. §. ad excludendas. verb. interlocutionibus. tradunt Abbas, & Felinus in Rubrica. de sententia & re iudicata. Auiles in. c. prætor. cap. 6. verb. sententias n. 10. Similiter sententia, quæ post se aliam diffinitiuam expetat. interlocutoria dicitur, vt notatur in l. post sententia. C. de sententijs. & in l. 1. C. quãdo prouocare non est necesse. Simili modo sententia, quæ non efficit iudicem esse functum officio suo, interlocutoria est, vt in. c. in literis. de offi. de
82 legati. Sententia autem interlocutoria habens vim diffinitivæ est ea, quæ quasi diffinit negocium principale, nõ tamen in totum diffinit, secundum Paor. in. d. rubri. de sententia, & re iud. n. 6. &. 8. & hæc reuocari non potest per iudicem proferentem gl. ca. fi. verbo Inanes. de electione. in. 6. quam notat Bald. in Authen. habita. C. ne filius pro patre. Iaso. in l. minores. C. de his quibus vt indig. pro glos. est tex. in. c. significantibus. de offi. delega. ab hac etiam sententia licet appellare antequam diffiniatur principale negociũ vt in glo. 1. l. intra vtile. ff. de minor. sequitur Due. reg. 52. n. 3. & nihilominus ab his interlocutorijs sententijs vel vim diffinitiuarum habentibus nõ datur aditus, ad secũdam supplicationem cum pæna & fideiusione, vt statuitur prædictis. ll. Sed eis obstare videtur. l. 8. & 9. tit. 20. lib. 4. recopilationis. vbi si sententiæ duæ proferantur super aliquo possessorio quæ tamen non sint conformes, & concurrãt alia requisita, poterit interponi secunda supplicatio: sed sententię super possessorio prolatæ non sunt diffinitiuę, sed quasi diffinitiuæ, & diffinitiuarum vim habentes, quia non diffiniunt negocium

ciũ in totũ, si quidé postea super petitorio agi potest, q̃ probatur in. c. 2. de ordine cogni. & in. c. cũ venissent. de institutionibus vbi cũ ageretur super quodã spolio, & super possessorio interloquendo pronuntiauit põtifex, significans sententiã in illo possessorio interlocutoriã esse, ergo falsum erit dicere, q̃ à sententia interlocutoria nõ possit quis secũdo supplicare. sed his non obstantibus seruanda est decisio dictarũ. ll. 6. &. 7. nouæ recopil. quia
83 verius & receptius est sententiã super possessorio diffinitiuam esse, quia diffinit in totũ causam illam super possessione, ita gl. in. d. Clem. ad cõpescẽdas. verb. possessorio. gl. capit. cum ad sedé. verb. interdictũ. de testi. spoli. glo. in. c. fi. de iud. Bero. in. c. licet causam. n. 68. de probatio. cõmunis ex Decio. c. consultationibus. n. 9. de offi. deleg. pro quã est tex. in. c. accedens. in prin. vt lite non contestata. Nec huic cõmuni nocent tex. in. d. c. 2. & c. cum venissent. qui procedunt quando quæstio possessionis inducta est per viam exceptionis. prout ibi fuit mota: cæterum si per viam principalis quæstionis, & de per se mota fuerit causa possessoria, sententia super ea lata diffinitiua erit, ita Ant. in. d. c. fi. de iud. & ibi Andre. Sicul. Rubeus in. l. naturaliter. §. nihil commune. n. 345, de acq. possess.
85 Ex qua resolutione cõmuni declarantur prædict. ll. regiæ. 8. &. 6. locum habere quando possessorium intentatũ fuerit principaliter, & super eo prolatæ fuerint duæ sentẽtiæ diuersæ, seu cõtrariæ, à quibus tanquam à diffinitiuis interponi poterit secũda supplicatio: cæterũ si possessoriũ incidenter & per viã exceptionis tractaretur, licet duæ fuerint prolatæ sententiæ devista & reuista, nõ poterit ab hac vltima de reuista supplicari cũ pœna & fideiusione mille quingẽtarũ duplarũ, quia sentẽtia interlocutoria est, à qua supplicari nequit, vt in. d. l. 6. &. 7.
86 Quarto principaliter requiritur vt secundæ supplicationi locus sit, quod causa debet esse ciuilis non vero criminalis, nam in criminali secunda supplicatio denegatur per. l. 11. tit. 20. lib. 4. recop. Quod etiam de iure communi obseruatur, vt resoluit Rebuf. in. d. tracta. de supplica. n. 71. Et quæ sit causa ciuilis, & quæ criminalis iam supra exposuimus in annotationibus ad totũ
87 opus, annotatione. 1. nu. 19. sed hoc in loco opportune illud dubiũ examinãdum erit, scilicet, quid si aliqua causa intententur in prima instantia criminaliter in consilio supremo, & incidenter petatur aliqua magna summa ratione interesse, iuxta doctrinam Bar. in. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & habetur in. c. cum oporteat. & ibi DD. de accusat. an ratione huius interesse q̃ incidẽter petitur. si excedat summã triũ milliũ duplarũ, locũ habeat secũda supplicatio? Qua in re videtur dicendũ, locum non habere, nam si consideremus q̃ principaliter illa est causa criminalis, in qua non admittitur secunda supplicatio, & qui non potest esse iudex causæ principalis non potest esse causa incidẽtis. l. quoties. C. de iud. notatur in. c. tuam. de ordine cog. & Couar, in pract. quæst. c. 4. in fi. sed in proposita specie respectu causæ criminalis principalis non potest interponi secunda supplicatio: ergo nec debet posse interponi respectu interesse incidentis, & causæ subordinatæ. ita concludit Auend. vbi supr. n. 18. A qua tamen opinione libenter recedo, imo quod respectu illius interesse admittenda sit secunda supplicatio, motus ex doctrina Baldi & Guillier. in. l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de minor. vbi annotauit, quod si statuto sublata
88 sit appellatio in quæstionibus criminalibus, vel restitutio in integrũ, censetur sublata respectu principalis cau-

sæ,

ſæ,& non reſpectu emergentis,ſeu incidentis in eam.quos ſequũtur Alex. v.2.Iaſ.n,7. qui Plumbinum refert in rubr.ff.de re iud.Auil.in.cc.præt. c. 6. n.4.&.6.in glo.verb.ſententias.& Bo ſius in praxi criminali,tit.de appellationibus.n.11.& faciunt per eum ibidẽ adducta.n.8.conducunt etiam quę adducit Didacus Perez in,l.8.tit.4.lib.4 ordinamen.in gloſ.verbo. Dentro en otros veynte dias.col.403.ergo idem dicendum erit in ſupradicta propoſita quæſtione,quod licet ſublata ſit ſupplicatio ſecunda in criminalibus non cenſeatur ſublata in depẽdentibus,& incidẽtibus,dum in eis cætera alia requiſita adſint. Pro qua opinione ſatis
89 eſt tex,in.l.3.tit.20.lib.4.recopil. vbi decernitur quod licet ſententia à qua fuit ſecundo ſupplicatũ reſpectu intereſſe,ſeu expenſarũ aut cuiuſuis cauſæ incidentis & acceſſoriæ ad principalẽ ſentẽtiam fuerit modificata,reuocata ſeu correcta adhũc pars, quæ ſupplicauit tenebitur ſolnere pœnam mille quingentarũ duplarũ niſi articulus & cauſa incidẽs tam ardua eſſet,& tantæ quantitatis,ꝙ propter ipſam dunta xat, nullo habito reſpectu ad cauſam principalẽ eſſet locus huc ſecũdæ ſupplicationi,& debuiſſet de iure admitti. Ex qua lege ſubtiliter perpenſa elicitur,mentẽ eius eſſe,quod poſſet dari caſus,in quo principale negociũ nõ eſſet tam arduũ,nec tantæ quantitatis quod poſſet ab eo interponi ſecunda ſupplicatio,& tamen poſſet aliquis caſus acceſſorius expenſarũ vel fructuũ emergere tantæ arduitatis, & quantitatis,qui excederet trium millium duplarũ ſummam & æſtimationẽ, prout ſi centum eqũæ petantur,quæ ablatæ fuerunt ab hinc viginti annis,& prima & ſecunda ſententia de reuiſta præceptum ſit eas reddi, vel earum æſtimationem,& partus & poſt partus earũ: ecce caſus principalis qui non eratur duus nec quantitatis debitæ & requiſitæ vt interponeretur ſecunda ſupplicatio:tamen ratione acceſſorij incidẽtis partus, poſſet ſupplicari,ſi quidem partus & poſt partus incidens quęſtionis tantę arduitatis eſt: ſed cauſa ciuilis paruæ quantitatis & cauſa criminalis partibus paſsibns ambulant,& ęquiparantur quoad hoc, quod ſicut ab illa ciuili, quia non eſt ardua,non poteſt interponi ſecũda ſupplicatio, ita nec poterit ab hac criminali, quia criminalis eſt, & tamen ſi ab illa ſit aliquis caſus dependens arduus & debitæ quantitatis triũ milliũ duplarum poterit interponi ſecunda ſupplicatio ratione acceſſorij dependentis: ergo idẽ dicẽdum eſt ſi in cauſam criminalẽ incidat aliqua quæſtio,& cauſa tantæ ſummę & arduitatis. quod eius reſpectu dum taxat abſq; conſideratione cauſę principalis poſsit interponi ſupplicatio,& debeat admitti. Quibus rationibus & hac.l.ſic animaduerſa,non dubitarem aſſerere in propoſita quæſtione admittendã eſſe ſecundã ſuplicationem cũ pœna mille quingentarũ duplarum, & ſufficientibus fideiuſſoribus. Nec aliud ſuadent fundamenta Auen.nã licet verum ſit ꝙ qui principalis cauſæ
90 non poteſt eſſe iudex, non poterit & acceſſorij:illud eſt intelligendum quãdo militat eadem ratio impotentiæ & incapacitatis in acceſſorio, quæ militat in principali,veluti ſi tractetur cauſa ſuper reciſsione alicuius cõtractus iurati ab aliqno laico,qui eius rectſſionem prætendit ex alio iure,cuius conitio non eſt propria iudicis eccleſiaſtici,tunc iudex eccleſiaſticus cauſam principalem reciſsiouis non pertracta bit, nec ſe ingereret, licet acceſſoria ſcilicet abſolutionis iuramenti ſibi præſumat. quia ratio propter quam non eſt cõpetens ad cauſam principalem reciſsionis contractus,eſt quia cõtrahentes erant laici & fori ſecularis, & cog-

& cognitio cauſæ,ex qua prætẽdebatur reciſsio. nõ pertinebat ad tribunal eccleſiaſticũ,eſt tamẽ cõpetens ad acceſſoriã,ſcilicet ad abſolutionẽ iuramenti ratione ipſius & ita colligo ex cõgeſtis per Cou.lib.1.var.c.4.n.7. Et ita dicendũ eſt in noſtræ quæſtionis ſpecie, qnod diuerſa ratione in criminali principali cauſa nõ eſt locus ſecũdæ ſupplicationi;ab ea quæ militat in acceſſoria fructuũ&intereſſe:nã in criminali quæſtione nõ eſt locus ſupplicationi, quia cauſa criminalis non eſt æſtimabilis pecunia, prout neceſſum eſſe,ſupra reſoluimus.&aduertit Auẽ. vbi ſup.n.16. Cæterũ quæſtio incidẽs fructuũ&intereſſeſatisęſtimare poteſt vt inde appareat an ſit requiſitę quãtitatis triũ milliũ duplarã, & poſsit vel debeat admitti ſecunda ſupplicatio.

91 Et ex ſupradictis nec mihi etiam placet quod ſi ſentẽtia de reuiſta trãſiit in rẽ iudicatã,& agitur nouũ iudiciũ ſuper liquidatione fructũ,qui excedũt ſũmam triũ milliũ duplatum, ſuper qua liquidatione prolatæ ſunt duæ ſentẽtiæ,quod nõ poſsit interponi ab ea ſecũda ſupplicatio:eo quia ſecunda hęc inſtantia videatur eadẽ cũ prima,& ab ea dependẽs & ſicut à prima executoria,& à ſententijs ibi latis nõ poterat ſupplicari, ita nec deberet poſſe ſupplicari à ſententijs latis in earũ declaratione. Quod diſplicet, nã ſicut propter hãc rationẽ nõ liceret,ſupplicare ſecũdo codẽ modo nõ liceret ſupplicare primo: ſiquidẽ iã in prima cauſa ſupplicatũ eſt. Sed cõtrariũ ſupponitur, ſcilicet. ꝙ poſsint proferri duæ ſentẽtiæ ſuper liquidatione, ergo &tertia ꝙ ſupplicationẽ ſecũdã poterit proferri. Vnde patet ꝙdiuerſa eſt cauſa ſupplicationis, quæ interponitur ſuper liquidatione,a ea,ꝙ interponitur in prima cauſa, &fortiter probatur,quia ſi in eadem cauſa principali,vbi eius ratione non poterat interponi ſecũda ſupplicatio, oſtendimus poſſe interponi ratione emergentis quæſtionis arduæ.& requiſitæ quantitatis,ut in præcedeti quęſtione à fortiori cõcludimus eã poſſe inrerponi vbi iam nõ eſt eadẽ cauſa, cũ in ea duæ poſsint ferri ſententiæ diffinitiuæ.

92 Quinto principaliter requiritur,vt ſecunda ſupplicatio locũ habeat ꝙ interponatur intra viginti dies cõnumerandos à die notificationis ſententiæ de reuiſta,iuxta tex.in.d.l.1. tit.20.lib. 4.recop.quibus elapſis nõ poterit amplius hæc ſupplicatio interponi, nec aduerſum lapſum viginti dierũ reſtitutio cõpetit, nec peti poteſt à minori, eccleſia,ſeu ciuitate, vel ab alijs quibus de iure beneficiũ reſtitutionis cõperit,iuxta text.in.l.4. titulo. 20. lib. 4.recop.& tenet Auend.vbi ſup.n.19. & Monterro.in ſua pract.Tracta.5,c. 8.in prin. Ex qua.l. deſtruitur opinio Dida.Per.in.l.8.tit.4.lib.2.ordi. in gl. verb. Dentro en otros veynte dias,colũ.394.reſoluentis minoribus,&reliquis perſonis priuilegiatis reſtitutionem aduerſus lapſum viginti dierum cõcedendam eſſe cũ in.d.l.4.expreſſe cautũ ſit.denegandã eſſe,& ita iã ceſſat lõga & prolixa diſputatio Dida.Perez,& ꝙ iſti viginti dies cõnumerari & currere debeant à tẽpore notificationis ſententiæ de reuiſta(licet.d.l.1.nõ aperiat)cõſtat ex his,quæ circa interpoſitionẽ appellationis reſoluimus ſupra in.6.p.huius. 1.tomi in proœmio. n.15.per gl.celebrem.in.c.cõcertioni. verb.Sciuerit.de appell.in:6.& per ea quę DD.ibi citati cõgerũt:&vltra eos idẽ reſoluit Iaſ.in cõſ.159.n.4.volu.2. verſi.3.principaliter. & verſi.3.facit. &verſi.4.vbi ad idẽ citat Ancharr.in cõſ.372.n.5.in fi.& Feli.idẽ tenet in.c. contingat quoad conſultationẽ.n.32 de re iud.Roma.conſi.343.n.18.&Moline.in cõſuetud.Pariſ.tit.de materia feu.§.13.gl.12.n.1.&.2. Tiraq.de retra-

§.36.glo.2.n.31.&.32.sed appellatio & supplicatio à pari procedũt quãdo contrariũ nõ reperitur dispositũ vt resoluit Rebuf.tractatu.de supplicatione.nu.89.&.95.ergo idem in supplicatione, quod in appellatione dicendũ erit: imo maior ratio versatur in supplicatiõe cum ad aliud remediũ pro iustitia cõsequenda recurri nõ possit.

93 Sexto principaliter requiritur: vtlocus sit secũdæ supplicationi, quod intra supradictos viginti dies connumerandos a die notificationis sententiæ de reuista publico instrumẽto supplicans se obliget,&sufficientẽ cautionẽ fideiussorũ coram auditoribus regijs, a quibus fuit supplicatum præstet de soluendis mille quingentis duplis auri de cabeça,si sententia á qua supplicauit,cõfirmata fuerit, alioquin elapsis.20.diebus supplicatio admittenda nõ erit,si inter eos obligatio cũ fideiussione celebrata nõ fuerit, prout expresse cauetur in.d.l.1.tit.20.lib.4.recop.vbi etiã statuitur quibus prædicta

94 pœna applicanda sit. Quam obligationẽ & fideiussionem nõ solũ priuatus, verum etiam fisci procurator præstare tenetur eo solo sibi cõcesso (vt circuitus euitetur) quod duntaxat se & suos fideiussores adstringat ad persoluendas mille duplas ea nẽperatione, quia si sententia de reuista cõfirmaretur,& per cõsequẽs pœna incurreretur, quingẽtæ duplæ ex prædictis mille & quingentis fisco venirent applicandæ, vt dicitur in.d.l.1.idcirco in omnem euentum sufficiet persoluere reliquas duas partes, scilicet mille duplas. Ita caurũ reliquerunt Ferdinandus & Elisabet inuictissimi,atq; catholicissimi principes & cõfirmauit noster Philippus. II. eorum pronepos,& acerrimus iustitiæ imitator,& auctor, vt cõstat ex.l.10.titu.20.lib.4.recipi.vbi decisum extat, procuratorẽ fisci regij teneri omnino obseruare omnia requisita ad hanc secũdã supplicationẽ interponẽdã, quæ

95 priuatus quilibet tenetur. Aduertendũ tamen erit, q si supplicans sit pauper,& de eius paupertate cõstet, nec fideiussores habeat, eius supplicatio admittẽda erit, dũmodo se obliget & cautionẽ iuratoriã præstet intra.d.20. dies de soluẽda pœna.1500. duplarũ, inuentũ quod sententia de reuista cõfirmata fuerit. Quæ interpretatio fulcitur ex notatis per Hippol.in.l.1.§.præterea.n.83.ff.de quæstionibus.& suadetur ex eo, quod si secunda supplicatio inuenta fuit ex æquitate, vt rigor iustitiæ tẽperaretur, iuxta gl.in summa tit.24.part.3.fortius admittenda erit in fauorem pauperũ, quam in fauorem ditiũ, alioquin nũquam pauperes possent gaudere auxilio huius secundæ supplicationis, quorum pietate praxis recepit obligationẽ, & cautionem iuratoriam eis sufficere. & ita tenet Rebuf.vbi supr.artific.5.glos.1. in prin.& Monterro.vbi supra.n.8.

96 Ex quo sexto requisito infertur dies quod si aliquis supplicãs intra viginti de obligauit & satisfecit de persoluẽda pœna mille quingentarũ duplarũ: non tamen intra prædictos dies exhibuit coram auditoribus regijs scripturam instrumenti publici, super obligatione & fideiussione confecti, sed post viginti dies instrumentũ obligationis & fideiussionis eis tradidit, nõ erit tũc admittenda eius supplicatio, vt probatur.l.1.tit.20.lib. quarto recopilati.ibi, Dentro de los dichos veynte dias ante los dichos oydores, &c. quibus verbis plane constat, prædictã obligetionem & satisfactionem præsentandam vel præstandam esse coram ipsis auditoribus intra viginti dies. Pro

97 qua opinione etiam facit, quia qualitas adiũcta verbo, est regulanda & intelligẽda secundũ tẽpus verbi, cui adijcitur, tx.in.§.proximus.inst. de legi agna.succes.in.l.in delictis.§.si extraneus. ff. de noxalibus. & ibi Barto. & Bal.& in l.Titius.& ibi Bart.ff.de mili. testamento. Dueñas in Regula.18.num. 4.& Tiraquellus de iure primogenitu-

ræ.quæstione.40.num.172. igitur prædicta qualitas, corã dictis auditoribus adiuncta, verbo. Se obligue, y de fiadores, intelligi debet secundum tempus verbi, scilicet vt coram auditoribus dicta obligatio & cautio & instrumentũ, 100 quo omnia continentur dentur vel præsententur: præsertim quia omnia illa requisita ad interponendam,& admittendam secundam supplicationem pro for-

98 ma traduntur â dict.l.1. Sed forma à.l. vel statuto tradita ad aliquem actũ seruanda est ad vnguem. & ea non seruata reditur actus ipso iure nullus, vt in.l.cũ hi.§.prætor.ff.de transactio.tradit Hippolytus in consilio 117.numer.14.& in consilio.29.numero.10. & in consilio. 64.numero. 22. Segura.in. l. vnum ex familia.§.sed & si fundum.nu.9. ff. deleg.2.Tiraqu.in ll.connubialibus. glo. 4.super tex.consentemente.num. 3. & num.26.& in gl.5.super verbo,expresse,nume.181. ergo si non seruetur forma tradita à dicta. l.1. nempe quod coram auditoribus intra viginti dies obligatio,& cautio præstentur, vel ptæsentenaur,actus erit nullus &non admittetur supplicatio, Vrget in super pro prædicta opinione, quod si habens mandatũ expressum ad retrahendam rem de ano

99 lengo, & intra annum compareat petens nomine domini rem retrahi, non tamen doceat de mandato, nisi elapso anno,admittendus non erit, vt per plura fundamenta notat Tiraquellus de vtroque retractu. titul. de retractu linagier.§.1.gloss.10.nume.90. Nec obstat supradictæ illationi, quod cum re vera intra tempus viginti dierum supplicans se obligauerit, & fideiussores præstiterit, licet instrumentũ super eo confectum coram auditoribus nõ produxerit, videatur satisfeciſſe intẽtioni legis, quæ hoc introduxit timore dilationis supplicãtis, qui dilationis timor cessat confecta obligatione, & præstita cautione fideiussoria, licet non præsentata corã auditoribus. Nam respondeo quod cũ præsentatio seu præstatio obligationis fideiusſionis coram auditoribus, sit de forma supplicationis,&sic de eius substãtia, sequitur quòd ad vnguẽ seruari debet, Non etiã obstat doctrina Speculatoris in tit. de procuratore.§.1.num.18.versic.sed si receptum.dum doceat,quod si in specie.capit.1.de electione. in. 6. procurator habens mandatum obiecerit crimina aduersus electum in termino præfixo, & intra terminum non docuerit de mãdato,quod re vera habebat, non nocebit ei, dum tamen illud postea producat: cuius doctrinam sequitur Alexander in consilio.78. numero. 8. 11. &.12. volumine. 5. Cardinalis in Clementina, non potest. de procuratoribus. in quæstione fin.& Ripa in cap. cum M.Ferarien sis. de constitu.nomero.137. Nam respondeo,illud procedere quoad mandatum præstitum ad aliquem actum gerendũ, secus vero est,quando pro forma aliud requireretur, vt in proposito casu, vbi pro forma exigit,l. quod instrumentum exhibeatur intra viginti dies, & coram auditoribus præstetur. Eodem modo respondendum erit doctrinæ Bart.in consilio.73.numero.2.docentis quod procurator certus de mandato poterit vti officio procuratoris, licet mandatum procuratorium non recepit quem sequitur Cardinalis vbi supra. Pari modo satisfaciendum erit, quod si quis obiecerit,rationem finalem dictę. l.1. decidentis, obligationem, & fideiussores à supplicante dandos fore eam esse, vt supplicans obligatus maneat ad soluendam pœnam, si condemnatus fuerit,sed ita remanet obligatus efficaciter,dando satisdationem, intra termi num, ac si coram auditoribus eius in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

strumentum præsentaret. ergo videtur sufficere. Nam respondeo, quod cũ alia forma tradita sit â.d.l.1. videlicet, vt intra viginti dies coram auditoribus prę sentetur, vel detur, seruanda erit, alias actus erit nullus.

101 Ex quibus consequitur, veram esse resolutionem Didaci Perez, in.l.8.titu. 4.libr.secundo Ordinamenti in gl. verbo. Dentro en otros veynte dias, columna.408.dum proposita quæstione quid dicendum esset, si supplicans dedit fide iussores intra viginti dies, & auditores forte putant eos non idoneos, & iubẽt alios fideiussores idoneos dari post viginti dies, an id per dictos auditores fieri possit, & ab eisdem admitti supplicatio. concludit quod nõ, & meritò: quia pro forma (vt diximus) introductum est, quod fideiussores intra viginti dies dentur, & necessario est intelligendum de fideiussoribus idoneis, & quorum facultates prædictæ pœnæ mille quingentarum duplarum sufficiant: nam alias idem esset non præstare fideiussores, & minus idoneos, & inutiliter eos præstare, paria enim sunt non proponere vel minus bene & inutiliter proponere text. in capit. inter corporalia de translatione episcopi. ergo idoneis fideiussoribus in tempore non præstitis supplicatio admitti non debet, ac proinde auditores regij non poterunt præcipere, quod potest tempus viginti dierum fideiussores idonei de nouo præstẽtur, non enim eis licet à forma. l. recedere. Nec me mouer aliud dicere, quod licet non credatur exemplis non producto exemplari (id est) originali scriptura, dum tamen intra terminum peremptorium datum ad producenda instrumenta producatur exemplum, & post terminum elapsum producatur originale, productio exempli confirmatur, & facta in termino censetur, vt docet Baldus in cap.1.in principio.de fide instrumentorum. quem sequitur Decius in consilio. 467.numero. 15. Felinus in dicto capitul.1. & in capitul. licet causam.nu.18.de probationibus. versic.limita quinto.& Decius in Authentica. si quis in aliquo .num.3. C. de edendo.

102 Nam respondeo, quod prædicta doctrina Baldi procedit quando per legem non esset introducta forma, quod illud originale intra terminum peremptorium exhiberetur, vel produceretur: nã tunc sufficeret postea ante tempus sententiæ producere, secus verò est in proposita quæstione, vbi pro forma requiritur, quod fideiussores idonei intra viginti dierum spacium dentur, alioquin satisfactum non esset menti dict.l.1.omnia coarctantis, & volentis legitime fieri intra viginti dies, vt litigantium malitijs, & dilationibus occurreretur, vt patet ex illis verbis. Pero es nuestra merced que porque la malicia de aquellos que supplican por alongar los pleytos no aya lugar, &c. quibus verbis satisfactum non esset si post illud tempus viginti dierum fideiussores idonei dari possent: contingeret enim quod aliquis, vt in executionem sententiæ impediret, supplicaret, & se obligaret & fideiussores minus idoneos præstaret: quos cum post illud tempus viginti dierũ noluisset, vel non potuisset idoneos præstare, remaneret frustrata. dicta.l.1. & esset tanquam si à principio nulli fideiussores interuenissent. Vnde rectius erit iuxta mentem, & intentionem dictæ.l. 1. quod à principio intra viginti dies sufficiens cautio pręstetur. nec postea admittatur.

103 Ex quo sexto requisito etiam infertur, quod si aliqua pars ex litigantibus supplicationem interposuit, & obligationem, & sufficientem cautionem intra viginti dies coram auditoribus præstitit, & altera pars nec supplicauit, nec se obligabit, nec satisfecit intra prædictum terminum. quod talis supplicatio supplicantis non proderit aduersæ parti

ti nõ supplicanti. nec ex ea cõmodum aliquod reportare poterit, si iudices superiores repererint in melius reformandã esse sententiam in fauorem nõ supplicantis latã, à qua altera pars supplicauit, etiã si nõ supplicans post modum ex supplicatione aduersarij velit se iuuare, & eidem acquiescere: nã cũ nec supplicauit, nec se obligauit, nec satisfecit de præstanda pœna mille quingentarũ duplarũ, supplicatio alterius partis non debet sibi prodesse, si quidẽ nec ex ea aliquã pœnam & damnum reportare debet. Præterea prõ isto corollario facit, quod ista secũda supplicatio est remedium exorbitans & extraordinarium secundũ Maranti de ordine iud. 6.part.actu.2.num.18. & ita sõlum competere debet ei qui se obligauit. & satisfecit de prædicta pœna soluenda, ergo istud remedium secundæ supplicationis cõpetere non debet ei, qui non supplicauit, nec se

104 obligauit, nec satisfecit. Quo fit, q si supplicans voluerit recedere, & supplicationẽ deserere: nõ erit sibi impedimento altera pars nõ supplicans quominus ea reluctante impune intra tres menses, & post eos cũ pœna mille quingentarum duplarum recedere à prædicta supplicatione possit, & ita semper practicari audiui. Cæterum licet praxis ita obseruet, opposita tamẽ sentẽtia verior & æquior mihi videtur imo talem supplicationem cõmunem esse, & ambabus partibus supplicãti,

105 & non supplicanti prodesse: nam in causa appllationis si ab vno interponatur simpliciter & non limitate, talis appellatio prodest alteri parti nõ appellãti, vt in.l.ampliorẽ.l.in offerẽdis. C.de appellatio.l.fi.C.quando prouocare non est necesse, & ibi *DD.* Bart. Bald. & Paul & Bart.in.l.si quis libellos.C.de appellatio. Bal.in.l.per hanc C.de temporibus appellat. Panormitan. Felin. numero.7, & alij in cap. ex parte, el segundo.de reseriptis, & Felinus in.c.significauerunt.numer.5.de exceptio. & Rota in decisione. 65.de appel, in nouis. Quod in tantum verũ

106 est, quod si appellatio victoris efficiatur deserta, forte propter omissã apostolorum petitionem poterit victor adhærere appellationi victi, quæ sola sufficiebat etiam si ipse non appellasset, ita ex Bal. tenet Felinus vbi supra.n.5 & facit doctrina Bald. Imolæ, & *Præpositi.in cap. fua.de appellationibus.* scilicet, quod quamuis regulariter nõ liceat tertio pronocare ab eodẽ gratiamine, & ab eadem parte, si tamen

107 actor bis appellauit, & reus postea appellet, actor admittitur, etiam tertio appellãs, nõ ex sua persona, sed ex persona, & beneficio rei appellantis.

108 sed appellatio & supplicatio à pari procedũt, nisi contrarũ reperiatur dispositũ, vt resoluit Rebuf.in dicto tracta.de supplicatio. num.89.&.95.ergo sicut appellatio ab vno interposita est, communis alteri qui non appellauit, & ab eo peti potest, vt rescindatur sententia, si in aliquo eũ læsit, pariterã modo dicendum est in hac secũda supplicatione, quod prosit non supplicanti, si sententia reformetur in melius, in eo quod eum læsit. Nec huic veræ opinioni obstat quod is, qui nõ supplicauit, nec se obligauit, nec satisfecit, nõ debeat commodum reportare ex supplicatione alterius partis, nec pœnam mille quingentarũ duplarum, aut aliquod damnũ pati, præsertim cũ hoc remedium secundæ supplicationis extraordinarium sit. Nam respondeo q

109 ratio & mens.d.l.1.tit.20.libro quarto recopilationis prohibentis hanc secundam supplicationem admitti, absque obligatione, & satisfactione pœnę mille quingentarum duplarũ fuit, ne causa & occasio daretur litigantibus differẽdi lites prætextu interponẽdę supplicationis vnde vt eorum malicijs oc

Universidad de Deusto
Biblioteca

currieret, id introduxit, vt cōstat ex verbis eius ibi, pero es nuestra merced, q̄ porque la malicia de aquellos que suplican por alōgar los pleytos, no aya lugar. &c. Quæ tamen ratio & malitia cessat in parte non supplicante: si enim nō supplicauit, noluit litē differri, sed potius sententiæ executionem desiderauit, ergo æquū est, q̄ alterius partis supplicatio, de cuius malicia timor erat, prosit non supplicanti, qui ea malitia carebat. Rursus ex supplicatione alterius partis damnū sequi potest nō supplicanti, veluti si sententia in eius fauorē lata reuocaretur, vel in aliquo reformaretur per iudices supplicationis, ac proindæ æquum est, vt commodum etiam ex ea reportet. Et pro hac mea opinione faciunt ea, quæ prope in nostris terminis, resoluit Rebuff. in dicto tract. de supplicatione. artic. 5. gl. vnica. versiculo contrarium autem. Nec existimes huius contrarium nos supra resoluisse in isto tractatu in. 2. requisito. dum ibi docuimus, supplicationem vnius ex duobus correis non prodesse alteri correo non supplicanti: nā in tali correo non cessat ratio. & mens prohibitionis dicta. l. 1. cum correus condemnatus intendat litem differre & executionem sententiæ aduersus eum latæ subterfugere, & ita cum non careat malitia, nō poterit se iuuare ex supplicatione alterius correi.

110 Infertur deinde ex dict. 6. requisito, quod vsque adeo obligationem & sufficientem satisdationem de soluenda pæna mille quingentarum duplarum supplicans præstare tenetur coram auditoribus regijs intra dictos viginti dies q̄ eisdem elapsis nō dabitur eidē restitutio in integrū etiam si sit minor ecclesia, vel alia persona priuilegiata, cui alias de iure cōpetat restitutio, sicuti etiam nō dari aduersus lapsum viginti dierum ad supplicationē interponendā probauimus supra isto Tractatu in. 5. requisito. per. l. 4. titu. 20. libro quarto recopilationis. quidquid oppositum anxiè substinere velit Didacus Perez in. l. 8. tit. 4. libro. 2. ordinamenti. in glo. dentro en otros veynte dias. col. 406.

111 Ad quartum dicendum est, hanc secundam supplicationem interponendam esse coram ipsis auditoribus regijs, qui secūdam sententiam de reuista protulerunt & coram eisdē obligationē & satisdationē penæ mille quingentarū duplarū dandā esse iuxta tex. in d. l. 1. titul. 20. libro. 4. recopilationis.

112 Quibus sic actitatis, si latæ fuerint ab eisdem auditoribus duæ sententiæ omnimodo conformes super proprietate, tunc auditores eas executioni mandabūt data fideiusione sufficienti: q̄ si retractentur per iudices secūdę supplicationis rem cum fructibus reddet, is. in cuius fauorem fuerunt latæ, non tamē auditores denegabūt hanc secūdam supplicationē iuxta formam traditam in. l. fi. tit. 20. libro. quarto recopilationis. per quam intelligitur & limitatur. l. 1. eiusdem tituli & lib. in fine, quæ omnino prohibet secundam sententiam executioni tradi (interposita secunda supplicatione, & obligatione, & cautione sufficiente præstita) vt illa. l. 1. intelligatur quādo secūda sententia nō fuit conformis primæ, nam si conformis esset auditores eā exequi possent, quanuis secūdam supplicationem admittere debeāt, iuxta tex. in. d. l. fin. Cæterum si á prædictis auditoribus latæ essent duæ sententiæ conformes super possessione, tūc hanc secūdam supplicationem non admittent nec supplicans audiendus erit, sed poterūt suas sentētias executioni mandare, præstita prius cautione sufficiēti coram eisdē auditoribus ab eo, in cuius fauorem latæ fuerunt: quod si aduersarius in proprietate obtinuerit sibi rē in cuius possessionem missus fuerit restituet, iuxta tex. in. l. 8. tit. 20. libro. 4. recopilationis. Quod discrimen inter causas proprietatis, & possessionis æquum videtur, ex eo, quod potest haberi recursus ad petitorium: & sic ad remedium ordinarium, vt cesset extraordinarium, & quia causa possessorij parui momenti, & præiudicij est. potestq̄ in petitorio reuocari, vt optime notat Rebuffus in dict. tractatu de supplicatione articulo. 3. glos. vnica. Id tamen

116 quod de possessorijs diximus, restringitur in possessorio super bonis alicuius maioriæ, super quo latis duabus sententijs, etiam contrarijs, aut alio modo difformibus, adhuc non erit locus huic secundæ supplicationi, quæ omnino in causis super possessione bonorum maioratus cessat, iuxta. l. 14 d. tit. 20. lib. 4. recopil.

117 Aduertendum etiam erit, quod id, quod de sententijs cōformibus dictū est, accipio, si sententia secunda omnimodo conformis fuerit sententiæ primę, quo casu in proprietatis causa executioni mandabitur data fideiussione vt supra. & si in aliqua eius parte difformis fuerit, in ea duntaxat parte executioni est supersedendum, & in alia parte conformi sententiā iudices exequētur, vt in. d. l. fin. in possessorijs vero litibus duæ sententię conformes executioni mandantur (vt diximus) nulla

118 supplicatione admissa. Et intellige tūc cōformes sententias dici, quando ambæ cōsonāt, & secūda primę fuerit cōfirmatoria, in qua nihil additur, vel mutatur. Cæterum si secunda sit cōfirmatoria prioris, & tamen in ea aliquid additur, vel datur forma exequēdi primā, veluti quod aliquid fiat, vel omittatur ante quam executioni mandetur prima, tunc sententiæ dissonant inter se nec cōformes reputātur, nec in eis locum habebunt supradicta quod probari videtur in. l. iuris ciuile. ff. de iustit. & iure. ibi, ideoque. cū aliquid additur. &c. & ibi Paulus in fi. & Iaſ. nu. 2

119 qui concludunt, quod quando papa princeps fuerit in commissione quam dat ordinario præcipit aliquid pro forma vt illud seruet, videtur ex hoc illum de legatum iudicem cōstituere, quamuis illud ex ordinaria sua iurisdictione facere possit. Item facit, quod quādo factus libellus mutatur in substantialibus, dicitur nouus libellus, & à priori diuersus, ita Iaſ. ibi nu. 1. & in. l. edita, num. 21. C. de edend. Ex quibus eodē modo dicendum est, quando in secū-

120 da sententia aliquid additur, vel detrahitur à prima, quod nō dicantur cōformes, nec in eis supradicta locū habeant, ita resoluit Couarruuias, pluribus citatis, in pract. c. 25. nu. 6. Quod tamen cum eo limitari potest, quando in prima sententia super adiectione, vel detractione, facta in secūda nil actum fuit tacite vel expresse, cæterū si noua vltimæ sententiæ adiectio vel detractio tacite vel expresse fuit in prima sententia tractata, examinata, & diffinita iam secunda sententia, nō dicetur diuersa, & alia á prima, sed eadē cum ea censebitur, & eidem conformis. Et hanc sententiam omnimodā siue approbat Auenda. vbi supra numero. 7. in fin. quod conducit pro intellectu. l. 5. titu. 12. libr. 2. recopilationis & cōtrū quæ circa eam animaduerti in primo requisito ad secūdam supplicationem in octaua illatio. Cognito igitur corā quibus supplicatio secūda interponi debeat, opportune videndū erit ad quem sit dirigenda. In quo articu-

121 lo dicendum erit ad ipsum regem interponendam esse, vt probatur in dict. l. 1. tit. 20. libr. quarto recopilationis. ibi, pueda suplicar para nos. & in. l. 2 eiusdem titu. & lib. & cum testimonio

122 supplicationis intra quadraginta dies connumerandos à die interpositæ supplicationis, sic supplicans debet se representare & comparere coram ipso

Universidad de Deusto
Biblioteca

rege, vel regni gubernatore, si rex ab
his regnis absit, vt aduertit Monterr.
in sua practica tracta. 5. cap. 8. n. 9. fol.
77: alioquin supplicans patietur pœ-
nam desertionis, vt dispon it. l. 4. tit. 20
123 libro quarto recopilationis. Poterit
tamen aduersus lapsum quadraginta
dierum integrum restitui ex iusta cau
sa, veluti si partes tantum distent à cu-
ria, quod eam adire nequeant intra il-
lum terminum, vel si itinere aliqua
eueniant, quæ supplicantem iustissi-
me detineant, ne regi se repręsentet,
vel si pestis aut latronum incursus. seu
similia accidant. Et facta repræsenta-
124 tione corã rege, tunc rex causam cõ-
mittit, quinq; auditoribus, eorũ qui
suo assistunt consilio, iuxta tex. in. l. 2.
tit. 20. libro quarto recopilationis, & si
aliquis ex quinque auditoribus viso
processu decedat, reliqui quatuor ad
determinationẽ causæ procedent, vt
probatur in. l. 12. tit. 20. libro. 4. recopi-
125 lationis, qui ex eisdẽ actis processus
sententiam proferre debent, nullo ad
misso libello, petitione, allegatione,
probatione. scriptura, & dilatione, etiã
per viam restitutionis in integrũ, vel
aliquo alio modo intentata, vt proba
tur in. d. l. 2. num. 20. & prædictam cau-
126 sam ibi cõmissam statim debẽt præui
dere decernere, & alijs omnibus cuiui
dunque qualitatis præferre, vt in. d. l.
2. dicitur, & tenet Rebuf. in tracta. de
supplicatione, in præfatione. quæstio-
127 ne. 10. numer. 80. Quam exclusionem
nouarum allegationum intelligerem
procedere, nisi de nouo emergerent,
vt aduertit Ioannes Matienço id Dia-
logo relat. 3. part. cap. 48. numero. 3.
vbi in terminis proprijs nostræ. l. 2. ait
quod licet in ea caueatur, nullam no-
uam allegationem, aut probationem,
seu instrumentorũ productionem ad-
mitti, sed vt ex eisdem actis per iudices
quibus cõmissa fuerit, causa cognosca
tur. posse nihilo setius allegationes &
instrumenta admitti de nouo emer gẽ
tia. Quæ opinio æqua est & seruanda:
iniquum enim esset, & satis miserum
notam litigantium iustitiam propter
nouas allegationes, & instrumenta de
nouo reperta præoculis iudicum peri
re: sed tunc hæ probationes, allegatio
nes, & instrumenta nouiter emergen-
tia admittenda erunt, præstito prius
iure iurando ab allegante, probante,
seu producente, se de nouo ea inueniſ
se, quæ proponit, quodq; in alijs instã
tijs ca proponere versuté non omisit
argumento. l. 4. titu. 10. libro secundo
recopilationis. & l. 2. titulo. 5. libro. 4
recopilationis.

128 Et prædicti regij auditores ad cau-
sam deputati per regem, si sententiam
à qua fuit secundo supplicatum cõfir
mauerint. debent supplicantem con-
demnare, aut eũ qui eius nomine sup-
plicauit, vt exoluat mille quingentas
duplas auri de cabeça, iuxta eius obli-
gationem. quarum tertiam partem fis-
co, aliã parti quæ obtinuit, & aliã ter-
tiam ipsis auditoribus, qui sententiam
de reuista protulerunt, reddi iubent
iuxta. l. 1. tit. 20. lib. 4. recop. & memi-
nit. l. regiæ, Rebuff. tractatu de supli-
cationibus. quæst. 9. in præfatione. nu
mero. 58. & ab hac pœna absoluere sup
129 plicantem omnino vetuit. & hoc casu
deuoluitur negociũ ad cancella ram,
vt ibi executoriæ literæ expediantur
tã super principali quam super pœna
mille quingentarum duplarum.

130 Si vero non confirmauerint senten
tiam, à qua fuit supplicatum, tunc hic
træ executoriæ coram eis decernũtur,
ita Monterrosus tractatu. 5. c. 8. nu-
mero. 10. & vide. l. 13. titulo. 20. lib. 4.
recopilatio. vbi literæ executoriæ pro
dictã pœna præstantur in cancellarijs.
l. 4. titulo. 20. libro quarto recopilatio
131 nis. etiam si confirmata in totum sen-
tentia secũda de reuista, fuerit eadem
modificata, aut correcta respectu fru-
ctuum, aut expensarum, aut alicuius
accessorij, adhuc enim supplicationẽ
qui interposuit pœnam summamque
duplarum exoluet, ita disputando cõ
cludit Rebuf. vbi supra, num. 60. qui
132 nostræ. l. regiæ mentionem fecit, ni-
si moderamen illud factum circa fru-
ctus expensas, aut aliud accessorium,
tam arduum sit, & tanti habitũ, quod
absque respectu ad causam principa-
lem propter id solum esset locus secũ
dæ supplicationi, cum pœna duplarũ
& necessario admittenda esset, quo ca
su æquissime cautum est, pœnam du-
plarum in totum vitari. & ab ea regios
auditores ad causam deputatos absol
uere posse. iuxta. l. 3. tit. 20. lib. 4. reco
pil. Auend. vbi supra. n. 9.

133 Eadem etiam pœnam duplarum
euadet, qui ante lapsum trium mensiũ
à tempore interpositæ supplicationis
resipuerit, & supplicationem deferere
contigerit. licet enim supplicanti an-
te tres menses recedere a supplicatio
ne secunda à se interposita, post vero
non licet, nisi solutis mille quingentis
duplis, ac si sententia iterum cõfirma-
ta esset, iuxta dict. l. 4. recop. Nihilomi
nus tñ elapsis tribus mẽsibus, & alio lõ
gio ri termino pars supplicans solet
petitionem porrigere in consilio, quã
dicit se supplicationem deferere, &
tunc consilium regium remittit ad cõ-
sultationem, & regem consulit, & ipse
rex speciali gratia habet supplicantẽ
pro deserto, & remittit ei pœnam, &
ita practicari solet.

134 Et prædicti regij auditores deputa-
ti ad causam in gradu secundæ suppli
cationis, inquirere, & cognoscere de-
bent an in ea causa sibi cõmissa, sit lo-
cus secũdę supplicationi, quãdo aduer
sarius supplicantis eidem locum esse
135 negat: na quando dubitatur, an appel
latio sit admittenda, necne, cognitio
spectat ad iudicem superiorem, ad quẽ
appellatum fuit, iuxta tex. quẽ ad hoc

notat ibi Bar. in. l. quirographis. §. fin.
ff. de administratio. tuto. Ias. consilio,
60. numer. 4. volum. 1. tex. in cap. Ro-
mana. §. si autem. & ibi Franc. notat. 1.
de appellationibus. lib. 6. & probatur
136 in. l. 5. dict. titu. 20. ibi los del nuestro
consejo, juezes de commission. vbi vt
lex statueret, ne esset locus supplica-
tioni ab actu & sententia, in qua pro-
nuntiatũ id fuit, præsupponit, iudices
illius causæ, an sit supplicatio admittẽ
da necne, esse eos qui à rege deputati
fuerant ad causam principalem suppli
cationis secundæ, & ait quod siue pro
nuntient interponi posse siue non, ab
eis amplius non est supplicandum: &
sic duo deducuntur ex illa. l. primũ au
ditores deputatos à rege ad causam
secundæ supplicationis esse iudices
illius dubij an sit locus secundæ sup-
plicationi necne: secundum quod ab
eo quod pronuntiauerint, non est ad-
137 mittenda supplicatio. Hi tamen iudi-
ces in dubio an sit locus supplicationi
secundæ vel non, decernere debent ei
locum esse secundum Paul. in. l. 1. n. 4.
ff. si quis caut. & ibi Alex. nu. 21. Iasso.
numero, 17. & 18. Decium consili. 49
numero. 1. versiculo quarto, suadetur.
Auenda, responso. 2. numero. 3. in fin.
Speculator. 2. parte. tit. de appellatio-
nibus. part. 3. versiculo, nunc dicamus
numero, 6. Rebuff. tractatu. de senten-
tijs execut. articulo. 7. gloss. 1. nume. 3.
pag. 359.

138 Omnia in supradictis articulis re
soluta circa interpositionem huius se
cũdæ supplicationis cessabunt, quãdo
princeps ex plenitudine suæ potestã-
tis, & ex certa sciẽtia aliud voluerit, nã
cũ forma interponẽdę secũdę supplı-
cationis ab ipso principe emanauerit,
ab eodẽ remitti, mutari corripi, extẽdi
& in aliam formã reduci poterit, ex
reg. tex. in. c. ppositum. de cente. præb.
& in terminis tertiæ appellationis, pro
bant Bal. & Perus. in. 2. & 3. quæstion.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Decius.numero.9.in cap.sua nobis, de appellationibus:& Socin.in consilio.158,colu.1. & suadetur ex notatis a Decio in consilio. 191. a numer3. & in consilio. 198. numero. 2. volumi. 1, & tenet Auendanius vbi supra nume ro.19.referēs casuum quo princeps ex certa scientia & de plenitudine potestatis viginti illos dies concessos ad interponendam secūdam supplicationem iam elapsos, ea non interposita reparauit,& post eos admitti supplica tionē imperauit, & probat hanc opi-
139 nionē.l.4.tit.24.par.3.quam optime expendit,& explicat Auenda.omnino videndus vbi supra.n,3.

Ad vltimum articulum, scilicet, ad ordinem & formam interponendi secundam supplicationem,& in ea procedendi dicendum est quod lata vltima sententia, quæ de reuista dicitur, intimataque parti læsæ, si eadem pars secundo supplicare voluerit, tenebitur supplicrtionē interponere intra viginti dies connumerandos a die intimationis prædictæ vltimæ sententiæ, coram eisdem auditoribus in audientia publica simul cum obligatione, & fideiussione pœnæ millie quingentarū duplarū vt iam supradiximus, quā supplicationem sermone Hispano formabit modo sequenti.

Secunda supplicatio Hispano sermone concepta.

Muy poderoso señor.

140 FVlano en el pleyto que trato cō fulano, digo q̄ la sentētia en reuista dada y pronūciada por vuestra Alteza cōtra mi, y en fauor del dicho aduerso, hablādo cō el acatamiēto deuido es ninguna, y do alguna iniusta y muy agrauiada por todas las razones de nullidad, ya agrauioq̄ del proceso resultā, y se puedē y deuē colegir: porque no fue dada a pedimiēto de parte ni cōtra parte en tiēpo y forma: y por todo lo de mas general, que he aqui por expresso: y por tal y tal rāzō, &c. por lo qual sintiendo me agrauiado, supplico della para ante vuestra Catholica Real persona, cō la pena y fianza de las mil y quinientas doblas, que dispone la ley de Segouia, de la qual obligació y fiāzas hago presentació cō la solēnidad, y iuramēto necessario: &c. Y de como assi supplico de la dicha sentencia a vue- Alteza pido melo mādē dar por testimonio, y al presente secretario requiero me de testimonio dello para en guarda de mi derecho. &c.

141 De la qual supplicació obligacion y fiança mandan los señores oydores dar traslado a la parte cōtraria para q̄ responda a ella, porq̄, como arriba diximus, los señores del consejo real a quiē su magestad comete la causa, no admitten alegació alguna, porque el pleyto se ha de ver y determinar por los mismos autos cō q̄ salio de la real chancilleria, y la parte cōtraria, respō diendo a la dicha supplicació y a lo demas no ha de oppoñer diziendo q̄ no ay grado de segūda supplicacion en el dicho pleyto, porque esto tan solamē te se

te se ha de tratar ante los dichos señó
142 res juezes de consejo real, y lo q̄ ante los señores de chancilleria la parte suele y acostumbra alegar est cōtradiziēdo las fianças, diziēdo que no son bastantes: y deste articulo conocē los dichos señores de chancilleria y mandā a las partes q̄ dē informació el vno de q̄ son bastantes, y el otro de q̄ no,
143 y sobre este articulo pronūcian auto los dichos señores de chancilleria de
144 vista y reuista. De lo qual se sigue q̄ la decima remissió puesta al fin del titu. 19. lib. 4. recop. en q̄ dize q̄ no ay lugar supplicació de declarar los oydores por bastantes o no las fianças q̄ dicre la parte q̄ quiere suplicar cō las mil y quinientas, no se puede entēder en el auto q̄ se da destas fianças, sino en el auto q̄ de otras fianças differētes habla la ley q̄ la misma remissió alegā, q̄ son las q̄ esta obligado a dar el q̄ tiene dos sentēcias cōformes en possessió, y pide execució dellas: las quales manda la ley q̄ se executē dando primeramēte aquel en cuyo fauor fuerō dadas fiāças sufficientes a cōtento de los juezes q̄ dierō la vltima sentēcia, de q̄ restituyran las cosas en q̄ fuere fecha execució, si fuere cōdenado en la propriedad, y q̄ del auto q̄ los tales juezes dierē, sobre si las fianças son bastātes no se puede supplicar ni appellar, y assi cōsta q̄ son differentes de las q̄ nosotros hablamos. Y aduiertase, q̄ la par-
145 te supplicante procure q̄ dentro de los.20.dias, en q̄ esta obligado a supplicar, se acabe el articulo sobre si las dichas fianças sō sufficiētes o no, por q̄ si acaesciesse, q̄ passados los dichos 20.dias, los señores de hanciller ia declarassen las fianças por no sufficiētes no podra dar otras, aūq̄ los señores de chacilleria en su auto se las mādan dar y por el cōsiguiēte cessaria el grado de la segūda suplicació, pues fue suya la culpa, q̄ no guardo la forma de la ley dentro de los.20.dias, como todo ello lo resoluimos arriba en este tratado:
146 n.102.. Y acabado de determinar este articulo por los señores de chancilleria, aora aya auido la dicha cōtradicio de las fiāças: aora no, la dicha parte supplicante pide y requiere al secretario de la causa, q̄ le de testimonio de la dicha suplicació y fiança y de lo proueydo por los dichos señores de chancilleria acerca del abono y approbació de las fianças: y el dicho secretario se lo da, cō relacio de las sentēcias dadas en el dicho pleyto, y como tiene suplicado dellas segūda vez, cō la pena y fiāça de las mil y quinientas, para ante la psona de su. M. y q̄ tiene hecha obligació, y dadas fianças de la dicha pena, las quales estan auidas por bastantes por los dichos señores de chancelleria Y cō este testimonio q̄ el secretario da la parte suplicante se va dōde esta la persona Real de su Magestad, y cō el se presenta ante su Magestad: lo qual ha de hazer dentro de quarenta dias, desde el dia que supplicō, so pena de deserció, como arriba resoluimos en este tractado. n. 123. Y a se de presentar ante su Magestad, o ante el gouernador del Reyno en su ausencia, dando vna petició en la forma siguiente:

Señor.

147 Fulano en nōbre de fulano me presento ante. V. M. en grado de segūda appellació, cō la pena y fiāça de las mil y quinietas doblas, que dispone la iey de Segouia, de ciertas sētēcias dadas y pronūciadas por vro presi

dente

Universidad de Deusto
Biblioteca

dencey oydores que reſiden en la villa de Valladolid, en el pleyto que el dicho mi parte trata con fulano a vueſtra Msgeſtad ſupplico me aya por preſentado en el dicho grado, y mãde nõbrar iuezes que vean y determinen el dicho pleyto, en lo qual recebire muy gran merced. &c.

148 Su Mageſtad reſponde a eſta peticion que lo remita a los de ſu Conſejo, y el ſupplicante con la dicha peticion, y lo en ella proueydo y ſu teſtimonio ſe preſenta en conſejo, pidiendo le manden dar la ordinaria paraq̃ el ſecretario de Chancilleria donde pendio el dicho pleyto embie el proceſſo al conſejo, citada la parte cõtraria y en el cõſejo ſuele la parte cõtraria opponer, diziẽdo que en el dicho pleyto no ay grado de ſegunda ſuppli cation, por no cõcurrir los requiſitos neceſſarios, que arriba diximus en el tercero articulo deſte Tratado, deſde el numero. 22. Y de alli adelante ſe procede en el pleyto por los dichos ſeño res del Conſejo, y del auto q̃ pronunciã ſobre ſi ay grado de ſegũda ſuppli caciõ, o no, no ſe puede ſuplicar, ni ſe admite ſuplicaciõ, como lo diſpone la l. 5. tit. 24. lib. 4. recopi. Y declarando auer lugar el dicho grado de ſegunda ſupplicaciõ los dichos ſeñores del cõ ſejo veen el proceſſo en el articulo principal, y por los miſmos autos del q̃ vinieron de la chancilleria lo determinan ſin admitir allegaciõ alguna, como eſta ya dicho. Quæ omnia circa interpoſitionẽ ſecundæ ſupplicationis fateri me dixiſſe, &ea quidẽ non ſolũ meo, verũ etiam aduocatorum, & iuriſperitorum huius noſtræ tempeſtatis maturo præmeditato conſilio.

Finis ſeptimæ partis huius Primi Tomi.

OCTAVA

OCTAVA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE MODO ET formà procedendi a iudicibus in ſyndicatu.

EX PROEMIO SVMMARIA.

1 *IVdices durante tempore adminiſtrationis conuenirinequeunt ſuper rebus à ſe male geſtis.*

2 *Iudices omnes tenentur rationem reddere ſuæ adminiſtrationis poſt eorum officium depoſitum, quod à ſacra ſcriptura originem habet.*

3 *Iudices à principe creati ad aliquem magiſtratum tenentur præſtare cautionẽ fideiuſſoriam de bene adminiſtrando, & ſtando ſyndicatui finita eorum adminiſtratione intra triginta dies á die ſuæ receptionis in concilio loci, quãtum uis facultatibus abundent.*

4 *Fideiuſſores à iudicibus dati non tenentur ad pœnam delicti á iudicibus commiſſi, ſed tantum ad intereſſe reſpectu damni Reipublicæ illati, non uero pro damnis illatis priuatis perſonis, nec pro male geſtis extra officium uel tempore prorogationis, niſi generaliter in omnẽ cauſam ſe obligauerint.*

5 *Fideiuſſores iudicum uel magiſtratuum non debent prius conueniri, quam ipſi iudices uel magiſtratus licet beneficio excuſſionis renuntiauerint.*

6 *Magiſtratus cuiuſlibet adminiſtratio per unum annum durat, & ex principis prorogatione per biennium.*

7 *Syndicatus dicitur quaſi de querelis ſingulorum ſermo, & quis proprie dicatur ſyndicus, traditur.*

8 *Syndicatores iudices tenentur obſeruare omnia contenta in literis ſuarum cõmiſſionum, & capitula correctorum qui reſyndicari debent.*

9 *Magiſtratus & reliqui officiales Reipublicæ tenentur ſyndicatui ſtare per triginta dies á die quo iudices ſyndicatores ſe preſentauerint cum literis ſuarum commiſſionum.*

10 *Termini omnes poſſunt cumulari in cauſa ſyndicatus propter inſtantiæ breuitatem.*

11 *Syndicatus cauſæ intra triginta dies ſunt pertractandæ, quibus elapſis magiſtratus, & reliqui officiales non poſſunt conueniri ſuper occultis cauſis ex officio tractandis, & quid de cauſis ad inſtantiam partium motis. traditur.*

12 *Magiſtratus & eorũ officiales duran*

te

Universidad de Deusto
Biblioteca

te termino triginta dierũ ſyndicatus non debent recedere á loco officij ſui, & per ſe non per procuratores cauſas agere debent, niſi intra triginta dies cauſæ non fuerint finitæ, alias eius fuga facit indicium ad torturam.

13 *Magiſtratus fugiens intra triginta dies ſyndicatus, habetur pro confeſſo in omnibus, quibus in ſyndicatu eſt accuſatus: per iuramentum tamen accuſatoris debent crimina probari contra eum ſi tamen timore alicuius inimici capitalis fugerit, talis fuga non inducit præſumptionem contra eum.*

14 *Syndicatus tempore ſauendum eſt magiſtratibus per iudices ſyndicatores, nec facienda eſt per eos ſcrupuloſa inquiſitio in reuerentiam prioris officij.*

15 *Offendens magiſtratum finito officio, ratione officij præteriti, puniendus eſt eiſdem pœnis, quibus puniretur ſi durante officio eum offenderet.*

16 *Magiſtratus tempore ſyndicatus non ſolum querelantibus de ſe, uerũ etiam de ſuis officialibus & familia reſpondere tenetur ſi ciuiliter, non etiam criminaliter agatur.*

17 *Magiſtratus in caſibus in quibus pro ſuis officialibus, & familia tenentur non debent prius conueniri quam ipſi officiales, & familia.*

18 *Magiſtratus exhibẽs officialem pro quo tenetur liberatur á ſua obligatione etiã ſi eũ exhibeat poſt ſententiã condemnatoriam ante eius executionem.*

19 *Magiſtratus defunctus qualiter ſyndicari debeat, & an eius hæres in ſyndicatu teneatur.*

Proœmium huius tractatus.

CVm regulariter durante tempore adminiſtrationis, iudices conueniri nequeant ſuper rebus à ſe male geſtis, vt probatur in. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. fin. in fin. iuncta gl. verbo. Reus. ff. ad. l. Iuliam. de adulterijs, & in. l. Senatus conſulto. ff. de officio præſidis. & in. l. hos accuſare. in principio. ff. de accuſat. & in. l. 2. & 11. titu. 1 part. 7, & ibi notat Gregor. Lup. & Panormit. in ca. legebatur. de maior. & obedi. & ſecundum euangelicam doctrinam vnuſquiſque teneatur rationem reddere ſuæ vocationis. iuxta illud Luc. c. 16. & habetur in c. qualiter & quando. el ſegundo verſic. legitur extra de accuſat. ideo merito iure cautum eſt, omnes iudices, & magiſtratus cuiuſcunque conditionis, & ſtatus teneri rationem reddere ſuæ adminiſtrationis, poſt eorum officium depoſitum, vt probatur in l. vnica. C. vt omnes iudices tam ciuiles quam militares. & in Authẽ. vt iudices ſine quoquo ſuffragio. §. neceſsitatẽ. & in. §. interdicimus. verſiculo, oportebit. collatione. 2. & in. l. 6. titulo. 4. part. 3. & in. l. 1. 2. 4. 22. & 23. titulo. 7. libro tertio Recopilationis. æquum enim eſt quod officialis, id quod comedit tẽpore ſui officij, digerat tempore ſyndicatus ad inſtar cibi, iuxta gloſſ. in. l. ſolita. verb. primi pili. C. de coactalibus. libro. 12. & notat Iaſſo. in dict. l. vnica. numero. 6. & Paris de Puteo in Tractatu ſyndicatus folio. 1. Quæ iuris diſpoſitio originem trahit à ſacra Scriptura, vt conſtat ex illo. 1. Regum. ca. 12. vbi Propheta Samuel depoſito regno, dixit ad vniuerſum Iſrael, conſtitui ſuper vos regem, ego autem ſenui, & incanui: & filij mei vobiſcum ſunt: conuerſatus coram vobis

bis ab adoleſcẽtia mea yſque ad hanc diem, ecce præſto ſum, loquimini de me coram domino, vtrũ bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum ſi quẽpiam calũniatus ſum, ſi opreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & cõtemnam illud hodie reſtituam q; vobis. Quo in loco Samuel finita ſui regni adminiſtratione voluit eius rationẽ reddere, ſilla etiam Romanorum dux primo quoq; annò dictaturã deponebat, & in ſubditorum poteſtatẽ ſe tradebat: quo maius ſpecimen humanitatis & iuſtitiæ ſuæ eiſdem præberet, vt eſt apud Tranquill. vt refer Ambroſius Calepinus in dict. verb. Sylla.

3 Hinc etiam inductũ fuit. quod quoties iudices à principe creandi ſint ad aliquem magiſtratũ præſtare teneãtur cautionẽ fideiuſſoriam de bene adminiſtrando, & ſtando ſyndicatui finita eorũ adminiſtratione, iuxta tx. in. l. fideiuſſores magiſtratuũ. 69. in princ. ff. de fideiuſſ. & ibi notat Bart. & in. l. vnica. C. de periculo eorum qui pro magiſtratibus. & in. l. 6. tit. 4. p. 3. & ibi notat Grego. Lup. ver. tomar fiadores. & probatur in. l. 23. tit. 7. lib. 3. recop. vbi noue diſponitur, prædictam fideiuſſionẽ præſtandam fore à correctoribus, iudicibus, & reliquis officialibus, intra. 30. dies cõmunerandos a die, quo ipſi ſe præſentauerint cũ prouiſione regia ſuę creationis in cõcilio illius loci, ad cui' regimẽ fuerint electi & ab eodem cõcilio recepti, & notant Did. Per. in. l. 6. tit. 16. lib. 2. ord. in gl. verb. Eden fiadores. & Auen. de exequen. mãd. reg. 1. p. c. 2. n. 15. idem etiã diſponitur in. l. 13. tit. 5. lib. 3. recopi. quo in loco certæ perſonæ prohibentur pro magiſtratib' fide iubere. Quinimo prædictam cautionẽ fideiuſſoriã iudices aſſumpti præſtare tenentur, quantũcũq; manifeſte facultatib' idonei ſint argu. tex. in. l. 1. in prin. ff. vt legatorũ ſeu fideicõmiſſorum. & in. l. 1. § ſi magiſtratus. ff. de magiſt. cõueni. & in princ. inſti. de ſatiſdatione tuto: Quibus iuribus probatur quod quando quis ex diſpoſitione legis ſatiſdare tenetur, non liberatur, ab onere ſadandi ex eo, quod facultatibus idoneus ſit, & ita obſeruat Alnxan. in. l. 1. ff. qui ſatiſdare cogantur, n. 12. & 13. receptus a Greg. Lup. in. l. 6. tit. 4. p. 3. ver. fiadores. & ab Auileſio in. c. 3. iudicum ſyndicatus, in glo. verb. pregonar. num. 20. quam opinionem praxis obſeruat quamuis Bar. in. l. quicunque la ſegunda. C. de fund. patrim. lib. 11. argumento illius textus firmet, iudicem facultatibus idoneum non teneri fideiuſsionem præſtare. Pro cuius opinione adducitur etiam tex. in. l. ſciendum. in princ. ff. qui ſatiſda. cogantur, cui tamen non ſuffragatur text. in dicta. l. quicunq;, nam intelligi debet vt ipſe Bart. intelligit in. l. priuatæ. C. de murilegulis. lib. 11. nec etiam pro eius opinione facit tex. in dict. l. ſciendum nam reſpondetur, tex. illium non procedere in ſatiſdatione legali, ſcilicet, quando ex diſpoſitione legis quis ſatiſdare tenetur. Qui fideiuſſores ſolũ modo tenentur ad intereſſe reſpectu damni reipublicæ illati, nõ vero ad pœnam quam judices delinquendo incurrunt, vt in. l. libertus. §. fi. ff. ad municipalem. & in. l. fideiuſſores magiſtratuum. ff. de fideiuſſ. & in. l. vnica. C. de periculo eorum qui pro magiſtra. vbi hoc notant Bar. & Pla. nec etiam tenentur pro extorſionib' damnis, & violentijs illatis priuatis perſonis, iuxta text. in. l. 1. §. 1, in prin. ff. de magiſt. conuen. & ibi notat Bal. nec ad id quod magiſtratus debent ſingularibus perſonis, nec etiam de male geſtis extra officiũ ſuum, ſecundum Hippoly. in Rubrica de fideiuſſoribus. numero. 182. Nec etiam tenentur pro male geſtis tempore prorogationis ſui officij, vt cum Baldo & alijs reſoluit Auend. de exequen.

4

quen.mand.reg.1.par.cap.2.num.16. versicul.fideiussor autem.quamuis in contrariam partem videatur inclinare Auiles.in.cc.prætо.c.22.n.22.Quæ omnia vera sunt & procedunt,nisi promissio fideiussoris recepta esset in omnem causam,& tam generaliter& late quod apta esset cõprehendere omnia supradicta.nam tũc in omnibus prædictis casibus fideiussores tenerentur, vt docent Bart.& Platean.in dict.l.vnica C.de periculo eorũ qui pro magistratibus.&in.l.i.C.de conuenendis fisci debitoribus.& Auiles in.cc.prætorũ. cap.4.in gloss.verbo.sea obligado. numero.20.& in cap.3.iudicum syndicatus.in gloss.verbo,pregonar.numero 19.& Auendanius vbi supra,in dicto capitulo.2.numero.15. Non tamen fideiussores magistratuum debẽt prius cõueniri quam ipsi magistratus etiam si beneficio excussionis renuntiauerint,iuxta text.in.l.3,§.fin.ff.de administratione rerum ad ciuitatem pertinentiũ.per quem tex.ita tenent Bart. ibi & Alexan.in additionibus, & Bertrachinus in repertorio,verbo,fideiussor.Rodericus Suarez, in.l.2.titul. de los emplazamientos.lib.2.fori.§.quæritur vlterius,nunquid fideiussor.verific.ex prædictis infero.nu.11.& Ioannes de Platea in dict.l.1.in principio. C.de conue.fisci.debitor.& Auenda. vbi supra,in dicto capitulo.2.numero 15.versiculo, & inspectis. Aduertendũ etiam erit,hos fideiussores nõ posse compellere magistratus pro quibus interceſſerũt de standosyndicatui, vt eos liberent a fideiussione,& nouos fideiussores de indẽnitate eis dẽt, priusquam fideiussores pro eis aliquid soluant,vel magistratus bona sua dilapident,vel transportent,iuxta tex.in.l.si pro ea.C.mandati. & ibi DD.& in.l. Lucius. ff.mandati. & tenet Montal. per text.ibi in.l.8.titulo.18.lib.3.fori & Palacios Rubeus in repetitione.ca. per vestras,§.9.nume.15.de donatio. & Auiles in cap.3.iudicum syndicatus.in glossa.verbo pregonar, numero.22.

6 Vnde finita vniuscuiusq; magistratus administratione(quę spacio vnius anni durat,vt docet Barto.in.l.omnes populi.nume.52.ff.de iustitia & iure, vel ex prorogatione principis biennio iuxta tex.in.l.neminẽ.C.de suscepto. præpos.& arcarijs.lib.10.&ita iure huius regni dispositum est per.l.4.tit.5. lib.3.recop.in Lusitania tamen triennio durat,vt in lib.1.ordinationum.titu.42.§.1.)creantur à principe iudices syndicatores, coram quibus magistratus rationem suę administrationis reddant,appellanturque syndicatores ad instar syndici vniuersitatis:nam sicuti in vniuersitate cõstituitur syndicus ad defendendas eius causas.ita syndicus constituitur ad reuidendam & iudicãdam rationem digestionis,syndicatus 7 enim dicitur quasi de querelis singulorũ sermo,secundum DD.antiquos ex notatis à glo.in.l.1.§.1.verbo syndicum.ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine. Quis autem proprie dicatur syndicus tradit Budeus in annotationibus.ad,l.fi.§.defẽsores.ff.de munc. & honor.& Calapinus in dictionario. verb.syndicus.Qui iudices syndicatores 8 durante officio syndicatus tenentur obseruare omnia cõtenta in literis suarum commissionum,& omnia capitula correctorum,vt probat.l.8.titulo.7. libro tertio recopilationis, quo finito ipsi resyndicantur, vt resoluit Amodeus in tractatu syndicatus.verb.syndicos & syndicatores, & ita expresse dispositũ est in.l.21.titulo.7.libro tertio recopilationis. coram quibus magistratus & reliqui officiales Reipublicæ reddere debent rationẽ suæ administrationis,nedum de rebus gestis abeis tanquã iudicibus ordinarijs, verũ etiam de gestis ex aliqua cõmissione, vel

vel delagatione,vt probatur in.l.3.titu.7.lib.3.recop. Teneturq; syndicatui esse reperiũ negrũ spaciam triginta dierũ à die quo iudices syndicatores se præsentauerint cũ literis suarũ cõmissionũ in cõcilio illius loci probat l.23.tit.7.lib.3.recop.& l.3.tit.9.lib. 3.recopi. per quæ iura spacium quinquaginta dierum concessum adeundẽ effectum à.l.vnica.C.vt omnes iudices tam ciuiles&c. Dc.tit.4.p.3.tam hodie coarctatũ est ad spaciũ triginta dierum q tempus cõtinuum est, cum de interesse reipublicę agatur,argum. tex.in.c.fin.de feriis,& ita causa officialium die feriato agitari possunt,secundũ Paris de Puteo in tracta.syndicatus.verb.feria.n.123.& Amodeum in cõtract. in parte inchoata & formata.n. 182. Ac proinde propter breuitatem 10 instantiæ,omnes termini videlicet,ad excipiendũ probandũ,& probatum habendum,& ad similia cumulantur,secundum Bal.in.l.properandum,in prin. & ibi Iason,14.C.de iudicijs.& facit tex.in.c.pastoralis.de exceptio.tradit Chataldinus in tractat.syndicatus.q. 76.n.4.&.6.& intra prædictum tempus triginta dierũ magistratus; & reliqui officiales cõueniri debent,& causæ quę occulte ex officio iudicis per inquisitionem expediũtur terminari 11 debent,intra prędictũ tẽpus.alioquin elapso prędicto termino conueniri nõ poterunt super occultis causis ex officio tractandis,etiam in propria patria officialiũ secundum Baldum in.l.obseruare.§.proficisci.ff.de officio proconsulis. causæ vero publice deductę ad instantiam partium, etiam durant & terminari possunt post terminum triginta dierũ dummodo intra dictum terminum in iudicio deductæ fuerint, ita resoluit Chataldinus vbi supra.q. 7.& ita praxis obseruat ex Montert. in sua practica,in tract.9,de la residencia.cap.fin. Quod verum est & procedit,quando in loco officij factum fuisset proclama,vt omnes qui vellent aliquid contra magistratum & eius officiales petere, cõparerẽt intra tempus triginta dierum, cum comminatione, quod si termino elapso non venirent, audiendi non essent.& post terminum prædictum in contumaciam non comparentium syndicatores protulissent sententiam absoluentes magistratum & eorũ officiales,& pronuntiantes amplius querelantes audiendos non fore.ita docet Bald.in dict.l.obseruare.§.proficisci. & Additionator Bart. in.l.datur.num.6.ff.ad.l.Iuliam repetundarum. & tradit Paris de Puteo in tracta.syndicatus.in parte.officialis finito officio.& Auiles in dict.cap.3.ludicum syndicatus numero.11. Cæterum si prædictum pręconium non fuisset factum, tunc magistratus & eorũ officiales etiam elapso termino triginta dierum perpetuo conueniri poterunt in patria & proprio foro,vt docet Bar.id.d.l.datur.n.6.cuius doctrinam sequitur Dida.Perez in.l.6.tit.16.lib. 2.ordi.in gl.1.Et iuxta hanc resolutionẽ intellige debet.d.l.vnicã,ver.sciente autem.C.vt omnes iudices tam ciuiles.& gl.in dict.l.datur Quod procedit etiam si elapso prædicto termino syndicatus in præconio præfixo absolutio nõ fuerit sequuta secundũ communẽ opinionem ex Boesio in practi. criminali in titu.de officiali corrupto pecunia.n.32. & ita quotidie practicari testantur Ant.Gomez tertio tomo. var.cap.1.numero.23.in fine.& Iulius clarus libr.5.senten.§.fin.quæstio.51 numero.6.Et durante termino triginta dierum magistratus.& eorum offi 12 ciales à loco officij recedere non debent sed per se ipsos,& nõ per procuratorem causas agere tenentur, iuxta tex,in.l.12.tit.5.pat.3.& Grego.Lup. ibi in gl.fi.&probatur in.l.23.ti.7.lib. 3.recopi.praxis tamen obseruat quod

per procuratores possint causas agere dummodo ipsi permaneant in loco officij per spacium triginta dierum, vt resoluit Auiles in.d.c.3.n.18. & si causæ non finiantur intra prædictum terminum poterunt recedere, & eas per procuratores prosequi, vt firmat Chatald. d.tract.q. 71. Auiles in.d.c.3.n.18: Sivero magistratus ad aliam administrationem vocaretur per principē tunc intra terminū triginta dierū poterit recedere à loco officij dimittēdo procuratorem, qui causas syndicatus agat, iuxta auth. de collatoribus. §. fi. col. 9. tradit Paris de Put. vbi sup. in parte procurator officialis. & Greg. Lup. in l. 6. ti. 4. p. 3. ver. ellos despus. Quod tribus modis limit. Auil. in.d.c.3.n.18. in medio alioquin si magistratus fugeret á loco officij durante.d. termino triginta dierū, eius fuga faceret indiciū ad torturā secundū Ang. in l. quæsitum. ff. de pign. & Pute. in.d. tract. vers. dicit & in. p. an officialis aufugit, nā fuga indiciū facit ad torturā, vt in l. D. Adri. ff. de custreo. & in. l. raptores, C. de epis. cop. & cler. & firmat gl. in l. admonēdi. verb. exacto. & ibi Iaf. lect. 2. n. 137. ff. de iu. iur. Imo ex tali fuga magistratus pro cō
13 fesso haberetur in omnib⁹, de quib⁹ in syndicatu accusabatur, & sine alia probatione cōdēnari posset iuxta tex. in l. 3. versi. pro cōfesso autē. C. de assessoribus. & notat ibi Bar. & tenet Panor. in. c. veritatis. de dol. & cōtum. n. 30. & eius addition. in. c. aduersus. de immu. eccles. super. n. 4. Hippo. in pract. crim. §. diligēter. n. 47. & Ant. Go. in l. 76. Tau. n. 12. in princ. quia tūc fuga ipsa est crimē & delictū de per se, qua probata statim imponitur pœna, & punitio eius sequitur, iuxta tex. in l. deserto rē. & in l. pdi. ff. de re mili. & in d.l. 3. & ibi gl. & cōiter dd. C. de assess. quando vero fuga est suspitio, præsūptio vel inditium alterius delicti principalis, veluti homicidij, furti, vel similis, tūc indiciū ad torturā solūmodo induc it, & ita intelligitur tex. cū simili. in. d. l. D. Adria. benē tñ verū est, q licet magistrat⁹ fugiēs habeatur pro cōfesso. & cōdēnari possit de criminib⁹ de quibus fuerat accusat⁹. tñ per iuramentū accusatoris probari debēt crimina illa à magistratu cōmissa fuisse, iuxta tx. in authen. de collato. §. fi. versi. si vero tradūt An. & Imol. in c. fi. de his, quæ vi Iaf. in l. vni. n. 3. C. vt oēs iudices tā ciuiles, & in repet. l. admonēdi. n. 146. de iur. iur. Debēt q magistrat⁹ à syndicatu fugiēt es plecti alijs pœnis de quibus in authen. vt iudices sine quoquo suffragio, & ibi notat gl. ver. furti. Nec si ad ecclesias cōfugerint, gaudebūt earū immunitate, vt probari videtur in d.l. vni. C. vt omnes iudices. in vers. nō domi. & in vers. vbi cūq; repert⁹ fuerit in quo tamē arti. dicē dū erit, vt sup. resoluim⁹ in. 5. p. huius. 1. to. §. de delinq. ad ecclesiā cōfugiētibus. cas. 55. n. 179 Sivero magistrat⁹ à syndicatu fugeret timore alicui⁹ inimici capitalis, qui minat⁹ fuerat q depositō officio esset eidē illatur⁹ iniuriū tūc em fuga licita esset, nec faceret aliquā probationē, vel præsūptionē aduersus eū arg. tx. in. l. quod si fugitiuus. §. apud Labeo. ff. de edilict. edict. & tradit Amod. in tract. synd. in p. itē in eo q dictus potestas, in uersi. 3. & Aui. in. cc, præt. c. 1. in gl. ver. dadiuas. n. 24. vbi alios casus refert, in quibus licet magistratui à syndicatu fugere. Cæterū si magistratus & eorū officiales tēpore syndicatus nō fugerint, probationes cōtra eos debebūt esse claræ & euidētes, quia multū pro iudice præsumitur, vt in l. si quis, C. de offic. ciuiliū iudicū, & firmat Bal. in l. observare. §. proficisci. q. 20. ff. de offi: proco. iudex enim omnia iuste & recte facere præsumitur, iuxta tx. in. c. bonæ memoriæ. de appellatio. & in. l. non cogendū. §. 1. ff. de procur. & in dubio nō
14 præsumitur cōtra eū dolus, sed potius imperitia. l. 1. in princ. ff. de appell. Ac proin-

proinde tēpore syndicatus magistratib⁹ fauendū erit per sindicatores, nec faciē da erit aduersꝰ eos scrupulosa inquisitio in reuerentiā prioris officij arg. tx. in. l. diuo Marco. C. de quæst. & tener Paris de Puteo in tracta. syndicatus. in parte per syndicatores. fol. 18. nec de minimis erit syndicandus, secundū Bal. in c. cum te in princip. de re iudicata. & facit tx. in. l. penul. ff. de quæs. vbi dicitur, quod in decurione amoto de officio absque turpitudine durant reliquiæ prioris dignitatis, acideo si finito officio magistra
15 tus ratione officij præteriti ab aliquo offēdatur, offendēs puniendus erit eisdem pœnis, quibus puniretur si durāte officio eum offenderet, secundū Bal. in c. 1. §. 1. de pace tenenda, & eius violatores. & in l. folet. §. fi. & in l. obseru. §. proficisci. ff. de officio pconsulis. quinimo iniuriam irrogās officiali tēpore syndicatus pœna mortis plectēdus erit. vt resoluit Iul. Cla. li. 5. sentētiarū. §. fi. quæs.
16 68. n. 21. Magistrat⁹ tamē tēpore sui syndicatus tenebitur nedū respōdere omnibus de sequerelantibus, vt in Authēti co, vt iudices sine quoquo suffragio. §. necessitatē, & in Authētico. de coll. §. fin. & in. d. l. vnica. C. vt omnes iudices & in l. 6. ti. 4. p. 3. & in l. 23. ti. 7. li. 3. Recop. & in l. 3. ti. 9. eodē li. verū etiā respō
17 dere tenetur querelātibus d suis officialibus, vuore, & familia, vt probatur in l. agētes in rebus. C. de agētibus in rebus. l. 12. & in l. neminē. C. de decuri. li. 10. & in l. obseruare. §. proficisci. & ibi gl. ff. de officio proconsulis nā officialis substitutus gerit periculo substituentis, vt in l. nullos qui nexu. C. de decurió. li. 10. & quod de prędictis personis teneatur respōdere expresse dispositū est in l. 4. ti. 6. li. 3. Recop. Quod tamen verū intelligitur si ciuiliter ad interesse, & non criminaliter agatur, cōtra officiales, & familiam magistratus, secundum glo. in d. §. proficisci. receptā communiter ex Amodeo in tracta syndicatus. n. 198. & ita licet magistrat⁹ se obligauerit ad soluendā omnē pœnā ciuilē & criminalē pro suis officialibus, debet tamē intelligi de pœna criminali pecuniaria, nō vero corporali, quā alius pro alio soluere, nō debet, arg. tx. in. l. qui seruū in prin. ff. de interrogatorijs actionib⁹. & in. l. sancimus. C. de pœnis. & in. c. cū homo. 23. q. 5. & ita cum Romano, & alijs resoluit Auiles. cc. præto. capi. 4. in glos. verbu. Sea obligado. nu. 13. & Auendanius de mandatis exequētis, 1. pa. cap. 3. nume. 5. in fine. versiculo. & in quantū litera, & nedū magistratus de delictis in faciēdo cōsistentibus, per suos officiales cōmissis tenetur, verū etiam de his quę in negligēdo cōsisterint: nā iudicū negligētia dolus est. l. fideiuss. l. dolus. ff. mandati. l. magna. ff. de verborū significatio. notat Bar. in. l. Titium. aut Meuiū ff. d administratione tutorū & ob negligentiā iudex ab officio repellitur. l. 1. §. quis ff. de officio prefecti vrbis. notat Decius in. l. penulti. C. de pactis. & facit tex. in. l. fin. C. de administratione tutorū. & talis culpa puniri debet, ac si in faciēdo cōsisteret. l. mācipia. C. d seruis fugit. l. siquis in cōscribēdo. C. de pactis. & in specie fimat Paris de Put. in tracta tu syndica. in parte negligētia, & facit. l. nā & Seruius. §. fin. ff. de neg. gest. bene tamē verū est, quod in casib⁹, in quibus magistratibus pro suis officialibus & familia tenetur, prius officiales & familia cōuenire debēt, quā ipse magistratus. 2.
18 gl. in. l. si quis ex corpore. C. de murilegulis. li. 11. & ibi notat Platea & Aui. in d. c. 4. in gl. verbo. Sea obligado. n. 1. in fine. satisfaciet etiā magistrat⁹ pro suo officiali, si eū exhibeat, & ab obligatione per talē exhibitionē liberabitur, iuxta tx. in. l. post depositā. & ibi notat Bar. C. de assessor. & tx. in. l. 1. §. familiæ. & ibi Paulus & Angel⁹. ff. de publi. & vestig. & pbatur in. d. l. 4. ti. 6. li. 3. Reco. & latè tradit Auil. in. d. c. 4. in gl. verbo. Entregare. quod procedit etiā si officialē

exhibeat post sentẽtiã cõdẽnatoriã ante eius executionẽ, ita cũ Alex. resoluit Auẽ. de exequẽ. mãd. 1. p. c. 3. n. 6. in fine. Et de quib⁹ rebus, & pro quibus personis magistratus & eorũ officiales in syndicatu teneãtur latiùs apparebit infra in artic. interogatorij, dela residẽcia secreta. Et ad quid iudex qui male iudicauit eximperitia, dolo, vel culpa teneatur in syndicatu parti lesæ, iã supra resoluim⁹
19 in. 1. pa. huius. 1. ton. 1. tẽpore, in versi. in prædictis omnib⁹ magis. in fine. Et qualiter magistratus defunct⁹ syndicari debeat, & an eius hæres in syndicatu pro eo teneatur, tradit Bal. in. l. si fili⁹. n. 3. ff. de iud. Paul. & Angel. in. l. dies cautioni §. hęc autẽ. ff. d̃ dãno infecto. Auil. in. c. 1. iudicũ syndicat⁹. in gl. 1. n. 16. Interim tamẽ nos pro iuuenũ & tyronũ iudicũ institutione decreuim⁹ præscribere formã, & ordinẽ ꝓcedẽdi à syndicatorib⁹ in syndicatu, & fulminãdi processũ, iuxta hodiernũ vsum & leges huius regni.

Ex capite vnico.

SVMMARIA.

1 STylus qui seruatur in fulminando processu in syndicatu.

2 Corrector antiquus & eius officiales suspẽdũtur à suis offic̃ijs per aduentũ noui iudicis, vel correctoris præsentata prouisione regali in concilio loci, vbi præesse debet: nã tẽpus præsentationis literarũ & non data attenditur.

3 Testimonium diei, in quo nouus magistratus fuit receptus ad eius administrationẽ debet á tabellione exhiberi ipsi magistratui, vt ad supremum consilium regium mittat.

4 Præconium quod pro syndicatu omnibus intimatur, & emittitur sermone Hispano compositum.

5 Præconiũ de rebus tãgentibus bonũ publicũ prolatum in syndicatu, & vniuscuiusq; rei præconium latè explicatur.

6 Armorum vsus de iure cõmuni regulari est prohibitus, & quid de iure regio sit permissum circa armorũ delationem, & quibus pœnis sit afficiendus arma prohibita deferens, & plura alia de armis traduntur.

7 Clericus prima torsura initiatus qui declinit iurisdictioni seculari, si inueniatur cũ armis, potest per iudicem secularem eis spoliari absque pœna excõmunicationis & num. 10.

8 Sententia declaratoria est necessaria super amissione armorum.

9 Arma quis non amittit nisi actualiter fuerit cum eis deprehensus, licet constetillũ arma prohibita portasse.

10 Ad iudicum officiũ spectat præcauere, ne damna & scandala in republica oriantur, & nu. 12. in fine.

11 Vagabundi diuersis pœnis puniuntur, & vagabundi qui dicantur, traditur.

12 Contra concubinarios, lenones, sortilegos, & maleficos qualiter procedendum sit & similiter contra ludentes ludis prohibitis.

13 Stabularij qualiter exercere debeant sua officia.

14 Contra blasphemos qualiter procedatur.

15 In syndicatu duplici via procedi potest, aut per viam accusationis, aut per viã inquisitionis.

16 Interrogatorium seu articuli, qui in syndicatu occulto, id est, en la residencia secreta, fiunt, contra magistratũ, & eius officiales, & singuli articuli explicantur.

17 Iu-

17 Iudex tenetur vnicuique suum ius tribuere, alias tenetur in syndicatu parti lesæ ad interesse, etiam si ex negligentia fecerit, & num. 20.

18 Iudex iniustam sententiam proferens in syndicatu potest conueniri, etiam si pars læsa non appellauerit, & sententia transierit in rem iudicatam, nisi expresse consenserit sententiæ iniustæ.

19 Iudex iniustè aliquem deprehendens, & in carcerem detrudens potest ad interesse in syndicatu conueniri.

20 Nobilis potest pro debito in carcere detineri donec probet suam nobilitatem.

21 Iudex ex dolo, culpa, vel negligentia, circa obseruantiam literarum suæ commissionis potest in syndicatu conueniri.

22 Testes contra iudicem in syndicatu conuentum producti, debent deponere in particulari qua de causa non tribuit ius vnicuiq;, & in quibus omisit ad implere mandata Regia.

23 Iudex non potest vltra quantitatem, sibi promissam aliquid percipere, alioquin in syndicatu ex eo poterit conueniri, in septuplo etiam si eius vxor, vel familia receperit, quamuis ipse ignorauerit.

24 Declaratio. l. 8. tit. 6. lib. 3. Recopilat.

25 Vsurarum crimen mixti fori est, & quibus pœnis vsurarij sint afficiendi, & alia plura de eis traduntur.

26 Intellectus ad text. in capitu. præterea. de vsuris.

27 Testes singulares de diuersis actibus deponentes admittuntur contra vsurarios, ad hoc vt puniantur, & pro manifestis vsurarijs habeantur.

28 Testes deponentes se mutuum sub vsuris recepisse admittuntur contra dantem, quamuis sint singulares, dum tamen nullam vtilitatem ex suo testimonio consequantur, & qualiter de iure Regio fidem contra vsurarios faciant, traditur.

29 Syndicatores iudices quid obseruare debeant circa testium receptionem, & examinationem, quando in syndicatu procedunt contra magistratus & eorum officiales, explicatur.

30 Testium nomina sunt declaranda, & eorum copia danda magistratibus quando eos producuntur in syndicatu.

31 Stylus qui seruatur in imponendis culpis correctoribus in syndicatu, sermone Hispano compositus.

32 Libellus responsorius correctoris ad culpas sibi in syndicatu impositas.

33 Interrogatorium seu articuli à correctore facti pro excusandis culpis, sibi in syndicatu oppositis, Hispane compositi.

34 Testificari potest familia magistratus ad eius defensionem, quando contra eum in syndicatu proceditur in ijs, quæ testificãtes non tangunt.

35 Testes tres singulares sufficiunt contra iudices, ad probandum crimen concussionis, sibi in syndicatu impositum.

36 Iudices dona recipientes debent in quadruplo puniri in syndicatu, & aliquid vltra salaria recipientes in septuplo, & quibus, & qualiter dictæ pœnæ

sint applicandæ, traditur.

37 *Syndicatores qualiter se habere debeant in recipiẽda ratione pœnarũ camerę, & bonorum communium ciuitatis, explicatur,*

38 *Sententia contra correctorem in syndicatu ferenda Hispanè composita.*

39 *A sententia in syndicatu lata contra magistratum, & eius officiales, non appellatur, nisi condemnatio excedat summam trium millium marapetinorũ, depositata tamen prius condemnatione penes personam fidelem.*

40 *Appellari potest de iure communi à sententia lata contra magistratum in syndicatu.*

41 *Intellectus legis tertiæ. C. quorũ appellat, non recip.*

42 *Syndicatores post lapsum triginta dierũ, tenentur suis expensis mittere omnia gesta in syndicatu ad consilium supremum.*

43 *Epistola mittenda ad supremum consiliũ á syndicatoribus, cum relatione eorum quæ ab eis gesta sunt in syndicatu sermone Hispano composita.*

44 *Supplicatio non habet locum à sententia reuocaria, vel confirmatoria, lata in consilio supremo in causis syndicatus, nisi in ea contineatur condemnatio perpetuæ priuationis officij, vel corporalis pœnæ.*

45 *Libellus actionis, vel accusationis, intentandæ in syndicatu ad instanciam partis, sermone Hispano compositus.*

Caput vnicum. De ordine procedendi & fulminandi processum in in syndicatu.

POstquam à Principe creatus fuerit iudex syndicator ad videndas rationes alicuius magistratus, & peruenerit ad ciuitatem, vel locũ vbi reddendæ sint, facere statim debet quod cõciliũ illius loci conuocetur, & congregẽtur, quo simul cõgregato, prouisionẽ regiã suæ commissionis ostendere, & offerre debet, & cum ea requirere correctorem antiquum, & eius officiales, & rectores illius loci, quod eidem obediant, & ad impleant omnia in literis suæ commissionis contenta. Et tunc corrector antiquus nomine concilij suscipit regiam prouisionem, & eam osculatur, & super caput imponit, & tabellio cõcilij eam legit: qua lecta, corrector antiquus inquit, quod in quãtum attinet ad implementum regiæ prouisionis, ipse præsto est eam adimplere, dummodo iudex syndicator prius præstet iuramentum à lege Regia requsitum (quæ est. l. 21. titu. 7. libro tertio Recopilationis.) & ita in ipsamet prouisione regia commissionis præcipitur, quod iudex nouus illud iuramentum præstet in manibus antiqui. Quo iuraméto præstito, corrector antiquus tradit potestati de nouo venienti fasces, seu virgas eius, & officialium. pro vt in regia prouisione præcipitur: tametsi aliquando rectores loci cõtendant ipsos tradituros fasces nouo iudici, quod tamen facere nequeunt, secũdum Paridem de Put. in Tractatu syndicatus. in parte, sequitur de modo. numero. 3. & est contra tenorem prouisionis Regiæ, & ita per aduentum nouiudicis corrector antiquus, & eius officiales (actis præmissis) suspenduntur ab officio, iuxta text. in. l. 5. titulo. 6. libro tertio recopilationis, & in prouisione regia sic præcipitur, & nõ abs re: alioquin astruerent testes & eis minas inferrent, secundum Puteũ vbi supra in parte officialis finito officio. num. 6. & in parte recusatus in officio num. 2. Intelligi tamen debet correctorem antiquum ab officio suspendi per aduentum successoris post præsentationem regiæ prouisionis in concilio loci factam, quia literarum præsentatio, & nõ data attendi debet, tex. in c. capitulum Sanctæ Crucis. de rescriptis. c. vt debitus honor. de appellationibus. & in cap. si qualiter. de cleri. nõ resid. Suscepris itaq; facibus á nouo iudice, præstitoque ab eodẽ prædicto iuramento iudex, nouus statim debet saltim intra tres dies præcipere tabellioni cõcilij, quod coram rectoribus, procuratore generali illius loci & reliquis personis illius cõcilij legat omnia capitula correctorũ, & iudicũ syndicatus, & copiã eorũ ponat in fine libri cõcilij quę capitula cõtinẽtur tit, 5 6. & 7. libro tertio recopilationis. & hoc fieri præcipitur à. l. 21. titu. 7. libr. tertio recopilationis & à. l. 40. titu. 6. libro tertio recopilationis. Quibus sic factis, iudex syndicaror deinde requirere debet tabellionem, quod eidem exhibeat fidem, & testimonium illius dici, quo à concilio illius loci receptus fuit a l eius administrationẽ, quod testimonium ad supremum consilium regiũ mittere debet, iuxta dispositionem tex. in. l. 40. titu. 6. libro tertio recopilationis. & tunc procurator generalis illius loci nomine cõcilij, & loci, petit à iudice nouo, quod præstet cautionem fideiussoriam de bene administrando, & de standoa syndicatui per spacium triginta dierum administrationefinita quam satisdationem iudex nouus præstare tenetur saltim intra triginta dies connumerandos à die quo fuit admissus à concilio illius loci, iuxta tex. in. l. 23. titulo. 7. li. 3. recopilationis. Quibus omnibus sic peractis iudex nouus in plateam & forũ publicum loci exire debet, & præcipere, quod publica banna & præconia per totam ciuitatem. & loca eius consueta emittatur, quibus manifestetur syndicatus magistratus antiqui, & eius officialium & quod si aliquis voluerit querellam exponere aduersus magistratum antiquum, eius officiales, vxorem, & familiam rectores ciuitatis tabelliones, procuratores, & reliquos reipublicæ officiales, compareat intra triginta dies, & quod ei instituadministrabitur: alioquin prædicto termino elapso non audietur, debetque mittere tabellionem ad vicos, pagos. & villas territorij illius ciuitatis, vt prædicta banna & præconia syndicatus emittere faciat, secundum Amodeum in tractatu syndicatus: in parte, deinde dicti domini syndici. & Puteũ in eodem tractatu in parte, deinde vero eliguntur, & Aviles in. c. 3. iudicum syndicatus. in gloss. à. nu. 1. & ita dispositum est de iure regio in. l. 10. titu. 7. lib. 3. recop. Quæ præconia vulgari sermone emittuntur forma sequenti.

Pregon de residencia.

4 SEpan todos los vezinos y moradores desta ciudad, y de los lugares de su iurisdiction, cõmo por mandado de su Magestad es venido a ella

ella fulano por Corregidor y juez de residencia, y viene a tomar residencia a fulano Corregidor que ha sido desta ciudad, y a su Teniente, alcalde, e alguaziles, carcelero, y a otros qualesquier officiales, y a los regidores, escriuanos, y procuradores, fesmeros, alcaldes de la hermandad, y a otros qualesquier administradores de las cosas y rentas desta ciudad, Porende quien contra alguno de los sobre dichos quisiere pedir o demandar algo, y acusar ciuil o criminalmente de qualquiera sin justicia que le aya hecho, o de cosas que del aya recebido, o de cohechos de otro, plata, paños, sedas, y otras cosas que aya lleuado, o derechos demasiados que ayan recebido, o agrauios, injurias, o otros excessos que le ayan hecho, parezca ante el dicho señor juez de residencia dentro de treynta dias, que corren dende oy en adelante a la hora de las diez, que en este termino le oyra, y hara justicia, pagando le y satisfaciendo le los daños e injusticias que le huuieren sido fechas, donde no que el que no pareciere dentro del dicho termino no le oyra, ni admitira sus demandas, e querellas, e lo aura por excluso, e desde luego lo pronuncia por no parte, e sus demandas e querrellas por excusas. Y porque mas libremente se puedan quejar, e poner demandas, contra los sobre dichos, el dicho Señor juez de residencia toma e recibe a las dichas personas querellantes, desde agora para entonzes, e desde entonces para agora, debaxo del seguro amparo y defension de la Magestad Real del Rey Don Phelippe nuestro Señor, &c.

Simul cum prædicto banno debet iudex facere, quod aliud præconium super rebus tangentibus ad rectam gubernationem reipublicæ emitatur in platea, & locis consuetis ciuitatis: congruit enim bono præsidi, curare, vt sua respub. ica pacata & quieta sit. quod præconium sermone Hispano datur forma sequenti.

Pregon de las cosas tocantes al buen gouirno de la republica.

5 OTro si manda el dicho Señor Corregidor apregonar, que ninguno sea osado a traer armas sino fuere conforme a la pregmatica de su Magestad, y leyes destos Reynos, so pena que por el mismo caso sin otra sentencia ni declaracion las tenga perdidas.

6 Hoc

6 Hoc præconium de armis emittitur quia de iure regulariter vsus armorum prohibitus est, vt in. l. vnica. C. vt armorum vsus. libro. 11. & in authentico de armis. §. si autem. collatione. 6. & notant Bartolus, in. l. prima per textum. illum, ff. ad. l. Iuliam. de vi publica. Baldus in. l. data opera. C. qui accusare non possunt. Panormitanus, & reliqui in capite. secundo. de vita & honestate clericorum. text. in capi. qui culpatur. 23. quæstione prima, quam regulam ponit Rojas in singulari. 21. quæ regula procedit tam in armis offensibilibus, quam in defensibilibus, quoniam appellatione armorum etiam defensibilia veniunt. l. armorum. 41. ff. de verborum significatione. & notat glossa in Clementina. ne in agro. §. quia vero. verbo. arma. de statu monachorum, & Guido Papa in decisione. 473. Hippolytus in practica criminali. §. pro complemento. à numero. primo. Thomas Grammaticus in consilio. 69. numero. 10. & in consilio. 43. numero. quarto. & est. l. 7. titulo. 6. libro. sexto. recopilationis. Et prædictam regulam cum septem limitationibus ponit Socinus in regula. 30. Et eandem cum tribus ampliationibus & vndecim limitationibus constituit Petrus Dueñas in regula. 55. & notat Couarruuias libro. secundo Variarum. capit. 20. numero. 18. versiculo trigesimo sexto. & singulari commento, prædictam regulam octo, extensionibus & septem declarationibus illustrat Iacobus Menochius libro. secundo. de arbitrarijs cetu. 4. casu. 394. vbi refert Plaçam libro. 1. epito. delictorum. capit. octauo. Tiraquellum & alios pulres. De reores. de eadem re agentes, & plurbus etiã ornat Iulius Clarus libro. 4. libro. Sententiarum. §. finali. quæstione. 8. in statuto. 6. de delatione armorum. De iure tamen huius regni licitum est vnicuique ensem simul cum pugione portare. id est, espada y daga juntamente dummodo non portet cum pluribus socijs enses deferentibus; id est, en quadrilla. Et plures socij armati cum ensibus id est, quadrilla, dicuntur quatuor homines cum ensibus armati. & dummodo ensem, & pugionem in lupanarijs non portent, id est, en las mancebias: & dummodo portans nõ sit ex nouiter conuersis regni Granatensis: & dummodo ensem & pugionem nocte non deferat post horam prohibitam, id est, despues de tañida la campana de queda, quæ tangi debet postquam hora decima noctis sonuit, nisi secum deferat lumen facis lanternæ. vel candelæ, vel nisi de mane ad laborandum vadat, nam tunc non potest sibi familia arma auferre, ita disponit text. in. l. 4. &, 5. titulo. 6. libro. sexto, recopilationis, & de nouiter conuersis regni Granatensis prohibitis arma portare loquitur text. in l. 7. titulo. 2. libro. 8. recopilationis, & in ibi. l. 8. hoc declarat. & dummodo ensis non excedat mensuram, à lege præscripta scilicet, q̃ no sea espada de mas de cinco quartas de vara de cuchilla en largo, alioquin si excedat põt portãti auferri, & p̃ primavice incidit in pœnã decẽ ducatorũ, & q̃ in carcere fit detrusus per spaciũ decẽ dierũ & pro secũda vice prædicta pœna debet duplicari, & vno anno in exiliũ mitti, quæ pœna pecuniaria familiæ auferẽti applicatur, ita disponitur in. l. 9. ti. 6 lib. 3. recop. vbi prædicta mẽsura ensis & pœna cõstituitur. Insuper delatio ensis & pugionis permittitur dummodo simul portetur, alioquin si absq; ense pugio portetur id est sola daga opus nal auferri potest, iuxta tex. in. l. 10. ti. 6 lib. 6 recop. & dũmodo portãs ensẽ & pugionẽ prima tonsura initiatus iurisdictionẽ regiã nõ declinauerit, gaudere volens priuilegio fori ecclesiastici,

7

ci,id est,sino huuiere resumido corona,nam is arma ferre non potest,alioquin possunt ei auferri,&vltra eorum omissionẽ incidit in pœnã sex mille 8
marapetinorũ,iuxta text. in.l.5.tit.4. lib. 1.recop.& explicat Cou. in pract. quæst. c.33.nu.7.quo in loco resoluit cum Ioan.de Platea, & Palacios Rubios,pœnã pecuniariam lege seculari statutã aduersus arma portantem peti nõ posse cõtra clericũ apud iudicẽ secularẽ,sed petendam esse apud ecclesiasticum,imo existimat ipse iudicẽ ecclesiasticũ non teneri exequi illã pœ- 9
nam aduersus clericũ,sed posse clericũpuniri pœnis iuris canonici,&pecuniaria mulcta eius arbitrio:censet tamen clericũ cũ ipsis armis deprehensum posse per iudicẽ secularẽ & eius familiã expoliari ipsis armis absq; vllo metu excõmunicationis,nec iudicẽ secularem compelli posse per ecclesiasticũ illa arma restituere, & quod ita apud Hispanos iam vsus obtinuit, vt clerici cũ armis deprehensi per seculares eis expolientur,secundum eundẽ Couar.lib,2.Variarum.c.20.nume.18 in fine.quem sequitur Menochius.vbi supra.numer.34.Et tandem dummodo portans ensem cũ pugione eis nõ abutatur aliqnẽ percutiẽdo. nam tali casu amittit ea,etiamsi in fraganti delicto nõdeprehẽdatur,iuxta tx.in.l.fi.ti. 23.li.4.recop.per quam intelligi debet l.1,c.3.ti.29.li.4.recop. Et in casibus, in quibus arma deportantibus auferri possunt per familiam,tenetur auferẽs ea manifestare, & exhibere die sequẽti coram iudice,vt sententia declaratoria super eorum omissione profera tur, & vt constet qualiter,in quo loco & qua hora,& cui fuerũt ablata, iuxta tx in.l.5.ti.6.li.6.reco.& in.l,1.c.3.tit. 29.lib.4.recop.quo in loco cõstat, necessariã esse sentẽtiã declaratoriã super amissione armorũ. Et est aduertẽdũ q̃ familia quæ extra sup. dictos casus ensem & pugionẽ aufert alicui,debet eidẽ reddere cũ quadruplo,iuxta tx.in.d.l.5.tit. 6.lib.6.recop.est etiam aduertendũ,q̃ non sufficit, quod quis sit inuẽtus cũ armis,ad hoc vt ea perdat nisi actualiter capiatur â familia, argumen.tex.in.l.si *Barsatorẽ*. C.de fi deiussoribus.&expresse firmat *Pau.de* Castro,in.l.1.numero: 4.C.vbi senatores vel clarissi. Cepola in repetitione l.si fugitiui.n.37.C.de ser.fugit.Hippolytus in practic.criminali.§.pro cõplemento.numero. 24.Palac. Rubeus in repetitione, c. per vestras.notabili. 3.§.21.num.12.& Montaluus,in suo repertorio ordina.vers.quæro nunquid verbp:arma. vbi resoluit, an in domo vel iuxta domum alicuius possint ei arma auferri,& hanc esse frequentiorem cõsuetudinem in toto fere orbe Christiano, scilicet arma nõ admitti, nisi quis fuerit deprehensus armatus, etiã si cõster illum arma portasse, testatur Cou.in pract. quæst. c.33.n.7.in fi. cuius opinionem sequitur Iuli. Clar. lib.5.senten.§.fin.quæst.82.in statuto.6.circa delationem armorum.

Otro si manda pregonar el dicho señor Corregidor, que ningunas personas sospechosas anden juntas en compañia de quadrilla, so pena que qualesquier armas que truxeren de dia o de noche, las tengan perdidas.&c.

Hoc præconiũ procedit ex dispositione.l.4.tit.6.libro sexto recopilationis,ex qua.l.colligitur, quod quadrilla dicitur, quando andan quatro con armas,&ex his, quæ in præcedentibus diximus.

Otro si que ninguno trayga espada,daga,puñal,o otro arma desembaynada, o sin contera,en qualquier tiempo y lugar.&c.

Otro si que ninguno sea osado de meter armas en la carneceria, ni pescaderia,ni en la mancebia,ni en casa de cantonera.&c.

Otro

Otrosi por euitar in conuenientes que podriã resultar,mãda el dicho señor Corregidor apregonar que los que fueren al rio,o a fuẽtes,o al horno, dõde van las moças y las mugeres a lauar,cozer,no lleuen armas, ni tampoco las lleuen por la calle, yendo acompañando a mugeres sospechosas, sopena que las ayan perdido en los dichos lugares,y que sean traydos ala carcel,como a la justicia le pareciere,&c.

Ista tria capitula præcedentia huius præconij procedunt ex eo, quod ad iu- 10
dicis officium spectat præcauere,ne dãna,& scandala in republica oriantur, & vt rixæ, & occasiones deliquendi euitentur: melius enim est in tempore occurrere, quam post exitum vindicare, vt in.l.1. C.quando licet vnicuique. & in.l.fin.§.ipsum autem.C.de bonis quæ liberis,& in.l.fin. C.in quibus causis in integrum restit.ne cess.nõ est, nõ enim expectandum est,vt insula ruat, vt inquit Iurisconsult' in.l.stipulationes nõ diuiduntur.§.plane.ff. de verborũ. & tradit Hippolitus in consil. 21.numer. 23.& probatur in.l.4.titu.6.lib.6. Recopilationis. & in.l.4.&.20,tit.23.li.4. Recop.

Otrosi,que todas las personas que se han llamado, o llamaren ala corona para se eximir dela jurisdiction Real,no traygan armas algunas,publicas ni secretas, so la pena delas leyes destos reynos.

Hoc præconium procedit ex dispositione.l.5.titulo.4. libro primo, Recopilarion.vbi interdicitur delatio armorum clericis primæ tonsuræ se eximentibus â jurisdictione seculari,& vltra armorum amissionẽ puniuntur pœna sex mille marapetinorum, quæ prohibitio, etiam ex iure Canonico inducta est, ex c.2.de vita & honest.cleric. & ibi notat gl.& in Clementina.1.eodem tit. & in c.clerici.& quasi per totam.23.quæstionem octauam. nam arma clericorum debent esse lachryme, vt in cap.conuenior.23.quæstio.8.& in capit.porrò.& ibi gloss.16.quæstione.4.gloss.in capit. ex multa.§.fin.de voto.Iass.in.l.Imperium.ff.de iurisdictione omnium iudicum.

Otrosi,q̃ ninguna persona de qualquier condicio y calidad q̃ sea, no ande disfraçado,ni en habito que no le conuenga,a pie ni a caualio, so la pena de las leyes destos reynos,&c.

Hoc præconium procedit ex dispositione.l.7. tit.15.lib.8.Recop.

Otrosi,que ninguno sea osado a echar mano cõtra otro a espada, so pena q̃ le sea enclauada la mano enel rollo desta ciudad.&c.

Supradictum præconium procedit ex.l.item apud Labeonem. versicul. siquis pulsatus. & ibi gloss.verb.actione. ff.de iniurijs.vbi Bartol.inquit, prædictum delictum puniendum esse arbitrio iudicis,& ita expresse probat.l.6.titu.9.partit.7.ac proinde ratione supra dicti præconij illa pœna practicatur,in curia tamen regis, qui ensem euaginauerit, puniri debet pœna absc isionis manus, iuxta tex.in.l.1.tit.23.lib.8.Recopilatio.

Otrosi,que todos los vagamundos,y personas que no viuẽ de sus trabajos, ni tienen officios ni señores,salgã deste lugar dẽtro del tercero dia, so la pena de las leyes destos reynos,&c.

Hoc præconium procedit ex dispositione.l.1.cum duabus sequentibus. & l.6.11.&.12.titul. 11.libro octauo Recopilationis. vbi diuersæ pœnæ aduersus vagabundos imponuntur, & in dicta, l.11. explicatur qui dicantur vagabundi quod etiam docet gloss.in.l.hæres absens.§.proinde,verbo,debebit.ff. de iud.quam notat Nauar. dicens eam memorabilem in cap.placuit. numero. 80.de pœniten. distinctione.6.gloss.& Bart.in.l.4.§.prætor.verb. habitationẽ habeant.

habeant. ff. de damno infecto. & plura de vagabundis tradunt. DD. in l. vnica. C. de mend. libro vndecimo. & Didacus Perez in l. 1. & 2. titulo. 14. libro octauo ordin. quæ omnia conducũt decreto Consilij Tridentini, Sessione vigesima quarta, de reformatione matrimonij, c. 7.

Otrosi, que todas las personas y vezinos desta ciudad, y alguno dellos no sea osada de estar amancebado, ni ser alcahuete, ni hechizero, y las personas q̃ lo fueré se salgan della dentro de tercero dia, so pena que se procedera contra ellas conforme alas leyes destos reynos.

12 Quod præceptum quantum ad concubinarios procedit ex dispositione tituli. 29. libro. 8. Recop. & in Concili. Triden. Sess 24. de reformatione matrimonij, c. 8. & Sess. 25. de reformatione, ca. 14. & plura de concubinarijs tradit Didac. Perez. in l. 23. & 24. titul. 3. libr. 1. ordinamenti. & in l. 3. titulo. 15. libro octauo ordinamen. & Iulius Clarus libro. 5. senten. §. fornicatio. & Auiles in cc. prætorum in capit. 1. in gloss. verbo, Mugeres, & in cap. 47. in gloss. verbo. Manceba. & Auend. de exequen. man. 2. par. c. 26. Et quãtum ad lenones procedit ex dispositione tituli. 22. par. 7. & tradit ibi Gregorius Lupus, Didacus Perez in l. 3. titulo. 14. libro octauo, ordinamen. in gloss verbo, Rufianes. Et quantum ad sortilegos, maleficos, procedit ex l. 5. cum duabus sequentibus. titũ. 3. libro octauo, Recopilationis. & tradit aliqua de eis Auiles in. cc. prætorum. cap. 53. in gloss verbo. Adiuinos. & Auendanius de mand. exequen. 2. p. capit. 32. & Didacus Perez in l. 9. titul. 1. libra octauo, ordinamenti in gloss. 1. & Simancas de institution. Catholic. titul. 30. à numero. 16. & in tit. 62. & Iul. Clar. libro quinto, sententiarum. §. hæresis. num. 27.

Otrosi, que ninguno sea osado de jugar dados ni naypes, ni otros juegos vedados por leyes destos reynos, ni tener tablero de juego, en publico ni en secreto, so pena de incurrir en las penas delas leyes destos reynos, &c.

Quod præconium procedit ex his, quæ disponuntur in titul. 7. lib. 8. Recopil. vbi plures sunt decisiones agẽtes de pœnis contra ludentes ad ludos prohibitos, & in l. 3. & 5. illius tituli se prohibe, que nadie tenga tableros de juego en su casa so las penas alli puestas. Et plura de ludo, & de ludentibus ad ludos prohibitos, & de habentibus in domibus suis tabularia ad ludos, cõgerit Auiles in. cc. præt. c. 29. in gl. verbo. juegos: & in gl. verb. ni tableros. & Auenda. de exequen, mand. 2. p. c. 9. Dida. Perez in tit. 10. lib. 8. ordi. Couarr. in regula peccatum. 2. p. §. 4. & Soto lib. 4. de iusti. & iu. qu. 5. ar. 2. fol. 313. & F. Franciscus de Alcocer in singulari suo tract. de ludo, quẽ populari sermone edidit, vbi in ca. 7. refert leges iuris positiui cõmunis, & huius regni, prohibentes ludum, & in c. 12. agit qualiter peccent ludentes contra leges huius regni, ludum prohibentes, & in c. 61. & 62. agit de pœnis imponendis tã de iure cõmuni, quã regio aduersus ludentes ludis prohibitis, & Iul. Clar. li. 5. sen. §. ludus. & plura de ludo, & lusoribus cõgerit Menoc. li. 2, de arbit. cent. 4. casu. 399. & 400.

Otrosi. q̃ ningun mesonero ni bodegonero acoja ni reciba rufianes, ni malas mugeres que ganen por sus personas, ni ladrones, ni vagabũdos, ni a vezino del pueblo ni a otra persona sospechosa, so pena que por la primera vez pague seyscientos marauedis, y por la segunda mil marauedis, y mas sea desterrado desta ciudad y su jurisdiction, por espacio de medio año, precisamente. y por la tercera, les sean dados cien açotes, y vn año de destierro preciso.

Hoc enim præconium procedit ex eo, quod bonus præses summa diligentia

tia curare debet suam rempublicam malis homibus purgare, peccata punire, & receptores eorum coercere, iuxta txt. in l. 3. & in l. congruit. ff. de offi præsid. & ita eidem præcipitur. in l. 36. titu. 6. lib. 3. Recop. Et quod expurgare debeat rempublicam latronibus, lenonibus, vagabúdis, probatur de iure regio in l. 4. cum sequentibus. tit. 11. lib. 8. Recopil.

13 Otrosi, que todos los mesoneros desta ciudad y su jurisdiction guarden los arãzeles que les fueren dados, y conforme a ellos lleuen los dineros de los huespedes que posaren en sus posadas, y tengan buenas camas limpias, y pesebres sanos, y no tengã en las cauallerizas gallinas ni puercos, y que tengan buen aparejo de paja y cenada, seruicio y limpieza, so las penas de las leyes destos Reynos y ordenanças desta ciudad.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l. 48. titulo. 4. libr. 3. Recopil. & l. 21. titu. 6. libr. 3. Recop. & ex l. 6. & 7. ti. 11. libro. 7. Recopilatio. Et de hospitatoribus & stabularijs aliqua tractat Auẽdani. in. cc. prę. 2. p. c. 8. vbi leges regias de eis agentes explicat. & Auil. in. cc. prætorum. c. 28.

Otrosi, que todos traygan a referendar y concertar sus pesos y medidas dentro de quinze dias, so pena que el que no lo hiziere, seran enel executadas las penas delas leyes destos reynos.

Hoc præconium procedit iuxta dispositionem tex. in l. 19. titulo. 5. libro tertio Recopilationis, & l. 4. tit. 13. lib. 5. Recopilationis.

Otrosi, que ningũo sea osado a jugar bolos, ni otros juegos los Domigos y fiestas de guardar antes de missa, so pena de seyscientos marauedis por la primera vez, y en defecto de no los tener, q̃ este seys dias en la carcel, y por la segũda vez la pena doblada, y por la tercera vn año de destierro precisó.

Hoc præconiũ procedit ex eo, quod iudex præcauere debet, quod peccata & res mali exempli puniantur, iuxta tex. in l. 36. tit. 6. li. 3. Recopil.

Otrosi, que los ropauejeros no vendan ropa alguna que compraren, ni la deshagan sin tenerla primero colgada a su puerta, por termino de diez dias, ni cõpren cosa alguna delas almonedas, so pena que seran enellos executadas las penas delas leyes destos reynos.

Quod præconium procedit ex dispositione. l. 16. & 17. tit. 12. lib. 5. Recop.

Otrosi, que ninguna persona de ni fie cosas de comer, ni de otra qualquiera cosa a ningun criado del dicho señor Corregidor, ni sus officiales, ni justicias, sino fuere por sus dineros a justo precio, y a luego pagar, so pena que lo tengan perdido.

Quod præconium procedit ex textu vbi notant DD. in l. 1. C. de contractibus iudicum. & in l. principalibus. ff. si certum petatur. & notat gloss. & Bald. in l. quisquis. C. eodem. & ex l. 8. tit. 6. libro tertio Recopilationis, & ex l. 12. titu. 4. libro tertio Recopilationis, & ex l. 13. tit. 23. lib. 4. Reco. & ex his, quæ notat Didacus Perez. in l. 9. tit. 15. libr. 2. ord & Auiles in. cc. prætorum. ca. 2. in gloss. verbo. Heredad. numero. 6. & in glo. verb. Especial mandado. numer. 19. & Auend. de mand. exequen. 1. par. c. 2. num. 22.

14 Otrosi, que nadie sea osado de blasphemar, ni dezir mal de Dios, ni de su bendita madre, ni de sus sanctos, so las penas delas leyes destos reynos.

Hoc præconiũ procedit ex eo, quod correctoribus & iudicibus iniungitur â l. 36. tit. 6. lib. 3. Recop. Et de pœnis quibus blasphemi plecti debent agit. l. 54. titul. 4. libro tertio Recopilationis. & l. 20. titul. 6. libro tertio Recopilationis. l. 1. & 2. titul. 4. lib. 8. Recopilat. & tractat Couarr. in capi, quanuis pactũ.

1. par.

1.pa.§.1.n.10.vers.id vero.&.§.7.n.10. cũ sequẽtibus, vbi quod sit blasphemia resoluit.& Soto.li.2.de iustit.& iur.q.3. arti.11.col.4. & in li.5.q.2.arti.1.col.5. & quæ.3.art.3.col.4. Et Simancas de institutio.cathol.in tit de blasphemis.Didacus Perez in rubrica,& in.l.1.&.2.cũ alijs tit.8.li.8.ordin.& Iul.Cla.li.5.receptarũ.§.blasphemia. & Iacobus Menochi.li.2.de arbitrarijs.centuria.4.casu.375.& in casu.376. & in li.2.de arbitrarijs.centuria.4.cas.319.n.16.Et Mascardus de probationib⁹, vol.1.cõclusi.194.

Podra tambien en este pregon el dicho juez mandar apregonar otra qualquier cosa que le parezca conuenga al buen gouierno de la Republica,y al fin del pregon se dize, que se manda apregonar porque vẽga a noticia de todos. Emissis supradictis bannis; iudex syndicator incipit statim in syndicatione
15 procedere, qua in re duplici modo proceditur, vel per viam accusationis,quãdo publice ad instãtiam partium de aliquibus criminibus accusatur magistratus,& aduersus eum querelę proponuntur,& cuilibet ex populo licita erit accusatio,cum delicta sint publica,& reipublicæ interest,iuxta text.in dicta.l.vnica.C.vt omnes iudices tam ciuiles, quã militares.ibi,omnibus pateat. & in.l.iustissimos.C.de offi.rect.prouint. & sermone Hispano, iste modus procedendi dicitur,residencia publica. Proceditur secundo modo per viam inquisitionis, & vulgari sermone appellatur.Residencia secreta.licet enim inquisitio de criminibus regulariter sit prohibita, vt resoluimus supra in quinta par.huius primi tomi.c.1. de modo procedendi per viam inquisitionis.â numero.4. tamen aduersus magistratus insyndicatu bene proceditur per viam inquisitionis, vt notat Bal.in.l.obseruare.§.proficisi.ff. de officio proconsi.& Angelus.in.l.si vacantia.C.de bonis vacantibus.lib.10.& probatur in.l.11,&.12.tit.7.li.3.Recopi. & explicat Auiles in.c.4.iudicum syndicatus.in.gloss.1. Nec repugnat,quod semper pro iudice præsumẽdũ est,quod bene & fideliter administrauit, iuxta tex.in.l.2.C.de offic.ciuiliudi. & notat Ias.in.l.iustẽ possidet.ff. de acquirenda possessione.& Alciatus in regula.3.præsumptione.9.quia hæc inquisitio nõ fit assertiue,sed interrogatiue,scilicet,qualiter iudex administrauit.Et ita syndicator nedũ debet interrogare testes cõtra iudicem,verum etiam in eius fauorem, quia pro vtraque parte dicere debẽt:& inquisitio fit tam boni quã mali,vt probatur in.d l.11.ti.7.li.3.Recop.& notat Auiles in.d,c.4.iudicum syndicatus. in glo verbo.Haga.cum sequentibus. Et tũc iudex syndicator formet articulos huius secretæ syndicationis, per quos interrogare debet testes forma sequenti.

Interrogatorio de la residencia contra el Corregidor y sus juezes.

16 POr las preguntas siguientes sean preguntados los testigos que se tomaren en la pesquisa y residencia secreta,contra fulano Corregidor, què ha sido de esta ciudad, y fulano su Teniente, y fulano su Alcalde, y los demas officiales, y contra los regidores y escriuanos de Consistorio, y del numero, y Sesmeros, y Alcaldes de la hermandad, Procuradores que han sido, y son.

Istud

Istud capud interrogatorij ponitur ob rationẽ, quã assignauimus in.1.p. huius.i.to.8.temp.in expositione interrogatorij ex parte actoris.

j Primeramente sean pregũtados los testigos por el conocimiento de los cõtenidos en la cabeça deste interrogatorio,y si tienen noticia desta residencia.

Iste primus articulus ponitur,quia testes cognoscere debẽt personas,à quibus & cõtra quos,ducũtur: alias cõgrue testificari non possunt, secundũ glossam.in cap.cum causam,verbo.de causis,extra de testibus.& gl.in cap.2. verb. interrogatoria eodem tit.in.6. & nos explicuimus in prima par. huius,1.tomi.8.tempo.in expositione interrogatorij ex parte actoris.

ij Itẽ si sabẽ como y de q̃ suerte el dicho Corregidor y sus officiales han administrado justicia a las personas q̃ ante ellos la han pedido,y si hã dexado de cumplir algunas cartas o cedulas, o prouisiones de su Magestad, y de su consejo,y si dixeren que si, declaren porque causa no han guardado justicia a las partes.y han dexado de cumplir las dichas cartas.

x Iste articulus procedit ex.l.1,tit.6. lib.tertio recopil,explicat Auiles, in sec.correctorum.cap.1.in glos.verbo, Cartas cum octo glosis sequentibus
17 & Auen,de mond,exequen.1,part,ca 2,nu,3, index enim tenetur vnicuiq; ius suum tribuere, vt in.l,iustitia,ff.de iust,& iur,& in,§,1,insti,de iust, & iur, & in.l,1,tit,1,part,3,& si index non tribuat parti quod suũ est, tenebitur in syndicatu ad interesse parti lesę, vt notat Bald,in auth,statuimus, C,de epis cop,& cler, Bart,in,l,C, quomodo & quãdo iudex,n,6.& in,l,fi,ff,de varijs & extraordinarijs cognitionibus,q, 9 & probatur in,l,2.tit,2,lib,2,fori &ibi Montaluus,in gloss, verb,pierda lo q̃ huuiere,nã iudex qui sententiã iniustã
18 protulit in syndicatu conueniri potest, vt in toto tit,insti,de pæna iudicis qui male iudi,& in,l,fin,ff,de var,&extraor,cogni,& in princi.insti, de obligationib.quę ex quasi.Quod procedit etiam si pars læsa à tali sententia non appellauerit,&in autoritatem rei iudicatæ sentẽtia transierit, secundum gl: in,l:1:in principio,verbo, nõ iniurijs, &ibi Bar:ff,quod quisque iuris, Bart, in,l,item si res.numero.3,ff,de alienatione iudicij mutandi causa,Panormitan, in cap, pastoralis, §,quia vero,de offi,deleg, etiam si expresse pars læsa renunciauerit appellationi, secundũ communem opinionẽ DD, ex Panor in dict cap, pastoralis,§,quia vero recepta contraria opinione Bal,in,cap,1, §,iudices,de pace iuramento firmanda in vsibus feudorum. Quæ resolutio vera est nisi pars læsa expresse sententiæ iniuste cõsenserit, nam tũc nõ habebit recursum contra iudicẽ in syndicatu,secundum Panormit,in,d,§,quia vero, & Felinum in Rubrica extra de appellatio. & communiter omnes ex Auendanio in responso,11,numero,2 Quod sublimitatur nisi pars læsa existens in carcere ad redimendam vexationem sententiæ iniuste,expresse consensisset:quia tunc bene poterit in syndicatu iudicem conuenire ad suum interesse,secundum Auendani in dicto responso:11, numero,4, nec supradictis obstat,quod pars læsa à sententia iniusta nõ appellans per illam taciturnitatem censetur sententiam illam approbasse,iuxta rex,in,l,1,C,si sæpius in integrum restitutio postulętur,&in,c. ex parte,de appellationibus: nam respondetur quod per illam taciturnitatem sententia iniusta censetur approbata,tanquam sic lata nõ vero tanquã bene lata, vt colligitur ex Bar,in,l,3, §.falsus:ff. tem ratam haberi &in:l:1: §,1,ff: de feriis,& ex Felin,in cap,1, numero,17:extra de sententia & re iudi. Vel respondetur,quod sententia cẽse

tur

tur approbata ad hunc effectum, vt remedio appellationis pars læsa agere non posit, nō autem quod effectū, vt remedio nullitatis & querelæ nō possit agere, cum ex diuersis illatio non fiat. l. Papinianus. ff. de minor. notat Couat. in pract. quæstionibus. c. 14. n. 8. Vel respondetur tertio, quod quoad partem aduersam sententia censetur approbata, non vero quoad iudi-
19 cem male iudicantem. Quo etiam fit, iudicem in syndicatu conueniri posse ad interesse ex eo, q̃ aliquem iniuste deprehendit, & in carcerem mancipauit, secundum glo. in. l. 2. §. fi. verb. retētus. ff. si quis cautionibus. & probat tex. in. l. sed actio. ff. eod. & in. l. nec magistratibus. ff. de iniurijs. & notat Cataldinus in tract. de syndicatu. n. 3. & Amode. in eod. tract. n. 10. veluti quādo iudex pro debito pecuniario ante captionē bonorū aliquem in carcerem detrusit, vel mulierē honestā pro debito pecuniario in carcere emancipauit, vel virū nobilē pro eodē debito ciuili deprehendit. De qua tamen re est videdus Iaco. Menoc. lib. 2. de arbitrari. s. q. 88. quo in loco per totam illam quæstionē fusissime tractat quādo iudex impune & ex suo arbitrio potest ob debitū pecuniariū, vel ob crimen viros & mulieres deprehendere, & in carcerē conijcere. & aliqui tractat Rode. Suar. in tract. de fideiuss. in causa criminali. uersic. 2. limi. fo. 114. & de nobilibus nō incarcerādis disponit. l. 6. tit. 2. lib. 6. recop. & not. Ant. Com. n. 1. l. 79 Tau. & Didac. Per. n. l. 3. tit. 2 lib. 4. ordina. & in. l. 5. eodem tit. & li-
20 in gl. 6. resoluit nobilem in carcere detineri posse donec de sua nobilitate probet & de mulieribus incarcerandis disponit. l. 8. & 10. tit. 3. lib. 5. recopil. & notat Ant. Gom. in. l. 62. Tauri. & Iuli. Clar. lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 28. n. 3. Quinimo etiam iudex in syndicatu tenetur ex eo, quod in reddenda iustitia partibus negligens fuit, vt in. l. 1. C. de susceptoribus & arcarijs. lib. 10. & in. l. placuit C. de conductione fundi. & nos supra resoluimus in summa huius tractatus prope finem. Insuper videndum erit, ad quid iudex in syndicatu tenetur partibus ex vltra interesse. Qua in re dicendum erit, vt supra resoluimus in prima parte huius. 1. tomi. 1. tempore. in uersi. in prædictis omnibus magis.

21 Rursus iudex tenetur seruare literas suæ cōmissionis & mandata regia. & eorū formam, & ex dolo, culpa, vel negligentia circa eorū obseruantiam, cōmissa in syndicatu cōueniri potest vt probatur in. l. 1. tit. 6. lib. tertio recopila. & explicat Auiles in. cc. prætor. 1. in gl. verb. cartas. & verbo. mandado. Et quod in supradicto artic. ponitur scilicet, quod testes specifice & in particulari deponere & declarare debent, qua de causa iudex non tribuit ius suum vnicuique, & in quibus omisit adimplere maddata & prouisiones regias, procedit ex. l. 11. tit. 7. lib. 3. recop. & explicat auiles in. c. 4. iudicum syndicatus in glosſ. verb. y haga. cum glosis sequentibus.

22

iij Item si saben que el dicho corregidor ha residido todo el tiēpo de su officio en esta ciudad y su tierra, y si ha estado ausente algun tiempo, y estando ausente ha lleuado el salario, digan y declaren el tiempo que ha estado ausente. &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 6. & 7. tit. 5. lib. 3. recop. & explicat Auiles in. cc. præt. c. 1. in gl. verbo. mas salario. nu. 12.

iiij Item si saben si el dicho corregidor y sus officiales por razon de su officio han lleuado mas salario del que les esta tasado, y por sus prouisiones se les mãda dar y si han recebido algunas dadiuas y prometimientos desta ciudad y su tierra, de mas del dicho su salario.

23 Ar-

23 Articulus iste procedit ex dispositione. l. 10. titul. 5. libro. 3. Recopilationis. & l. 1. & 8. titul. 6 lib. tertio Recopilationis. & l. 5. titul. 9. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles in. cc. præto. cap. 1. glosſ. verbo, Mas salario. & in verbo, Ni lleuaran. & in capit. 8. glos. 1. cum sequētibus. & Auendanius de exequen. mand. 1. par. cap. 2. numero. 4. & 7. iudex enim non potest vltra quātitatem sibi promissam aliquid percipere, alioquin in syndicatu ex eo cōueniri poterit, iuxta tex. in. l. 1. ff. ad. l. Iuliam. repet. & in. l. 1. C. eo. & in Authentica. sed nouo iure. C. de pœna iud. qui malé iudi. & de iure regio probatur in præcitatis. ll. Alioquin in septuplo condemnādus erit, siue ipse recipiat, siue vxor, vel eius familia, quanuis ignoret illud ab vxore, vel familiaribus receptum esse: quia satis consentit non corrigens quos ex officio corrigere tenetur. capi. notum. & ibi glosſ. 2. quæstio. 1. & in capit. si rector. 44. distinctio. nam dispositā in sciente procedunt in scire debēte
24 tertio Recopilationis. Non tamen per præd. l. 1. remanet correcta. l. 8. titulo sexto libro tertio Recopilationis. dum in quadruplo punit correctorem, & eius officiales recipientes aliquid vltra salaria sibi debita, nā vltimo loco & ab eisdem conditoribus promulgata fuit: loquitur tamen in diuerso casu, nempe quando prætextu, & colore consuetudinis inductæ, aliquid ab ipsis communitatibus locorum dabatur, & subrogabatur in locum quorundam officiorum consumptorum. Quæ lex in hunc sensum accipienda est: ne eodem contextu ab eisdem legislatoribus in tam breui spatio legum correctio inducatur: intelligi tamen, & restringi possūt supra dicta iuxta ea, quæ supra resoluimus in. 5. adnot. totius operis. in versicul. quinto obseruet. aduocatus in fine.

v Item si saben, si el dicho Corregidor, y sus oficiales han castigado, o sido remisos en castigar los peccados publicos, assi de amancebados, hechizeros adiuinos, alcahuetes, juegos, reniegos, blasphemias, vsureros, como otros semejantes delictos, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 36. titulo. 6. libro tertio Recopilation. & de concubinarijs, maleficis, sortilegis. ludis prohibitis, & blasphemijs, iam supradiximus in isto Tractatu, in versiculo, pregon de las cosas tocantes al buen gouierno. numero. 12. & 13. in fine. Et de vsurarijs agunt Auiles in. cc. prætor. cap. 50. glosſ. verbo, Vsuras. & Auendanius de exequen. mand. 2 part.
25 cap. 29. Quod crimen mixti fori est, vt resoluimus infra in secundo tomo, in Præl. 1. num. 35. & Menoch. lib. 2. de arbit. centu. 4. casu. 398. nume. 31. & 41. &
26 per tatum illum casum plura diligentissimè circa pœnas fœneratorum à iure Pontificio & Cæsareo inductas explicat. ac ideo in dicta. l. 36. præcipitur iudicibus secularibus, quod maxime curent illud coercere pœnis à iure statutis. Quæ pœnæ variæ in iure reperiuntur: nam clericus vsurarius deponēdus est ab officio & beneficio, iuxta tex. in cap. 1. de vsur. & in capit. clerici. 14. quæstio. 4. ibi, Mox à clericalibus officijs. facit tex. in cap. canonum. ca. si quis oblitus. cap. quoniam. 14. q. 4. & in cap. episcopus. cap. si quis clericorum. 47. dist. & firmat gl. fi. in dict. cap. clerici, recepta à Ioanne Andr. Panor. & Vero. nu. 86. in dict. c. 1. de vsur. Nec obstat tex. in ca. præterea. ibi, ab officio & beneficio suspendas, de vsu. vbi tantum pœna suspensionis imponitur: nam respondetur, quod textus ille loquitur, quando prima vice clericus fuit vsurarius, nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunc tantum erit suspendendus,& insuper excommunicandus, vt in cap.ministri,14. quæstione.4. cæterum si in illo exercitio præfiſtat,deponendus erit ab officio & beneficio& ita intelligi debent iura superius adducta,vt cum Hostien.& Bern. Diaz intelligit Couarruuias libro tertio Variarum.cap.3.numero.3. Pro quo intellectu expendo verba text.in dicto cap.1.ibi vsurarum lucris insistat.Et verba tex.in dict.cap.clerici.ibi,si cessare noluerint.quibus verbis satis significatur frequentia clericorum vsuras exercentium. Nec huic intellectui refragantur verba tex.in dict. capit.præterea,ibi, parere contempserint.quibus verbis eadem frequẽtia videtur indicari: nam non inde sequitur, clericum multoties vsuras exercuisse, si post episcopi interdictionẽ eas exercuerit.Insuper clericus vsurarius infamis efficitur,iuxta tex.in cap.inter dilectos.de excess.prælat.& ibi notat Panormit.quæ pœna etiam in laico vsurario procedit.l.improbum fœnus ibi, infamiæ macula.C.ex quib.cau.infam.irrog.cap.infames.versic.porro.3.quæst. 7.&.l. 5. titul.6. libro octauo Recopilationis.quæ infamia ipso iure irrogatur, secundum glossam.2. in dicto capitulo clerici. receptam communiter ex Couar.in dict.cap.3.numero.2.Quæ pœna etiã ad mittẽda erit in ijs,qui exercent vsuras intra limites à iure ciuili permissos in.l.eos.§.1.C.de vsur.cum.indistinctè iure naturali,& canonico vsuræ in quacunq; quantitate prohibitæ sint secundum Couarruuiam vbi supra cõtra gloss.1.in dict.cap.clerici. quæ communiter reijcitur:quam tamen pœnam solus vsurarius publicus,& non occultus incurrit secundum Salicetum in dict.l. improbum.numero.4.quæst. 3. Alfon. à Castro.libro.2.de potestate legis pœna.c.vltimo, & Couarruuias vbi suprà Rursus clericum vsurarium manifestũ ecclesiasticæ sepulturæ non esse tradendum, intestabilemq́ esse, etiam si criminis pœnituerit, & vsuras restituerit iusserit, nec debere absolui, nec ad eucharistiam admitti, nec eius oblationes recipi debere,nisi iuxta eius facultates fuerit plene de vsuris satisfactum,aut de illis restituẽdis idoneè cautum, probat text.in cap.quanquam.de vsuris.lib.6. Qui vsurarius manifestus quatuor modis dicitur, vel per euidetiam facti, vel per confessionem in iudicio emissam, vel per sententiam,qua de tali crimine fuit condemnatus, argumento text. in capit.vestra.& in capit.fina.de cohabitatione cliricorũ & mulierũ. vel quarto modo per confessionem extraiudicialiter coram sarcerdote & testibus facta,secundum glossam. 1.in dicto capit.quanquam.& gloss.in cap.1.verbo: Manifestos.de vsuris. libro sexto & ita resoluit Couarruuias vbi supra.tametsi ipse ibi in versiculo. tandem. contendat non esse locum prædictæ pœnæ,nisi quãdo quis esset manifestus vsurarius primo modo, nempe per euidentiam facti. Veruntamen opposita sententia verior est,imò quod manifestus vsurarius quocunque modo ex supradictis,prędicta pœna tenetur,secundum glossam.1. & communiter DD. ibi,in dict.c.quãquam. Quæ pœna & reliquæ â iure canonicõ inductæ contra vsurarios vendicant sibi locũ in foro seculari, & cõtra laicos,secundum Bal.in consil.334. libr 2.& subscribit Couarruuias lib.ter tio Variarum.cap.3.numero. 9.& vltra prædictas pœnas de iure huius regni laicus vsurarius pro prima vice punitur amissione quantitatis mutuatæ, & illa quantitas efficitur mutuatarij recipientis, & insuper tãtundem in pœnã soluere debet, cuius tertia pars erit applicanda accusatori, & reliquæ duæ partes fisco: pro secunda vero vice punitur amissione dimidietatis bonorũ suorum applicandæ supra dicto modo: pro tertia autem vice punitur amissione omniũ bonorum eodem pacto diuidendorũ, iuxta tex.in.l.4. tit.6.libro quarto recopilationis.Quæ tamen lex circa diuisionẽ prædictæ pœnæ est immutata per.l.5.eiusdem titu.& libri,qua dispositum extat.quod sors principalis mutuata efficiatur mutuatarij, & reliquæ pœnę diuidãtur inquatuor partes quarum duæ fisco applicentur,& reliquæ duæ diuidantur pro æquis portionib⁹ inter accusatorẽ & muros, vel ædificia publica loci vbi cõtigerit. De iure tamen Portugaliæ pœna aduersus vsurarios præscribitur in lib. 4.ordi.titu.
27 14. in principio. Et aduertendum est, quod cum huiusmodi crimen sit difficilis probationis testes singulares deponentes de actibus diuersis admittũtur ad hũc effectum vt reus vsurarius manifestus censeatur,vel illius criminis infamia notatus, licet in actib⁹ particularibus singulares sint,nec de eodem actu particulari cõtestẽtur & plene probent secundum Bald.in.l.1.q.8 numero.14,C.de testamentis.& Lanfrancum de Oriana.in Clemen. dispẽdiosam.de iudiciis.columna antepen. versic. tertia conclusio. ex gloss.celebri.in.l.ob carmen.ff.de testibus.Quinimo ad prædictum effectum admittuntur testes deponentes se iubvsuris recepisse mutuum ab eodem, contra quem testificantur,quãuis singulares sint,dũ modo ex suo testimonio nullã vtilitatẽ consequantur. secundum Angel. in disputatione stensis miles: ac proinde caute dispositum fuit in.l. 4.tit.6.lib.octauo recop. Quod quando generaliter agitur de puniendo aliquo obvsuraaũ crimen,testes singulares de diuersis actibus deponentes admittuntur,& si testificentur se sub vsuris recepisse ab eodem, contra quem testificantur, dummodo iudex fidem adhibeat prædictis testibus adhibitis alijs argumentis&adminiculis ex quibus simul cum integritate morum & vitæ ipsorũ testium iudex persuasum sibi habeat, fidem eisdem adhibendã fore, & quod tunc nulla pars pœnæ contra vsurarium statutæ & à iudice inflictæ ad ipsos testes deueniat, nisi alias per alios testes plene crimen contra illum vsurarium probatũ fuerit quod etiam notat & explicat Couar. cum pluribus ab eo relatis libro tertio variarum.cap.3.numero.3.versic. hinc profecto.

vj Itẽ si saben si el dicho corregidor al tiempo q̃ fue recebido al dicho officio se informo si auia aranzel y tabla de los derechos q̃ auian de lleuar las justicias y escriuanos,y si no le auia,si fue negligente en no lo hazer de nueuo con los diputados para ello y si lo hizo y si ha sido negligẽte en lo embiar a firmar al cõsejo,y si ha sido remisso en no tener puesto el arãzel enel auditorio de su audiẽcia

Iste articulus procedit ex.l.7.titulo, 6.libro tertio recopilationis,& explicat Auiles in.cc.prætorum.in cap.78 per totum.

vij Itẽ si saben si el dicho corregidor o su teniente han visitado los terminos desta ciudad vna vez cadavn año,y los lugares,ventas y mesones della,y si se han informado como se ha administrado la justicia en los dichos lugares,y si los dichos mesones y vẽtas han estado bien proueydos,y si saben q̃ en la dicha visita han hallado occupados por terceras personas algunos prados,montes,exidos, abreuedaros,y dehesas que pertenezcan a la dica ciudad,o proprios de los dichos lugares,y no lo han hecho restituyr,y en ello han sido remissos,&c.

Articulus iste procedit ex dispositione.l.6.&.21.tit.6.lib.3.recop.& explicat Auil.in.cc.præt.c,6.&.28.& Auẽ de exequen.mand.1.p.c.4.à.n.43.

viij Itẽ si saben si el dicho corregidor y sus officiales han sido parciales,teniendo mas amistad cõ algunos caualleros y otras personas desta ciudad: mostrandose

mas fauorables a vnos que a otros. Y si sabē q̄ ayā hecho alguna cōfederaciō o aliança cō ellos, y por esta causa ayā hecho mas o menos justicia que deuian &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 2. tit. 6. libro tertio recopilationis. & explicat Auiles in. cc. prætor. c. 2, in glo. verbo. no se ayuntaran. cum glosis sequentibus. & Auend. de exequen. mand. 1. p. c. 2. n. 20.

jx Item si saben si el dicho corregidor o sus officiales durante el tiempo de su officio, por si o por interpositas personas han comprado alguna heredad o han edificado casas en esta ciudad o su iurisdiction, o si han vsado tratos de mercadurias por si o por otro, o si han traydo ganados en los baldios desta iurisdictiō sin licencia de su Magestad, o del señor de la tierra. &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 2. titu. 6. libro tertio recopilationis & explicat Auiles in. cc. prætor. ca. 2. in glos. verb. Heredad. cum glo. sequentibus. & Auen. de exequen. man. 1. par. cap. 2. n. 22.

x Itē si saben si el dicho Corregidor o sus officiales, han lleuado mas derechos por los autos y sentencias y otras cosas de los cōtenidos en el aranzel desta ciudad: y si el dicho corregidor los ha consentido lleuar a sus officiales. y si saben que sus officiales ayan lleuado algo de los derechos que pertenecen a los escriuanos, y sobre ello ayan hecho partido con ellos.

Arritulus iste procedit ex dispositione. l. 1. & 7. titulo. 6. lib. tercio recopilationis. & explicat Auiles in. cc. præt. cap. 1. glo. verbo Ni lleuaran. cum gl. sequen. & in cap. 7. glos. fin. Et quod conuentio super sportulis â iudicibus cum tabellionibus fieri non debeat, probatur in cap. statutum. §. notarium. & ibi notant Anchar. & Perus. de rescrip. lib. 6.

xj Item si saben si el dicho corregidor y sus officiales han lleuado derechos de fiados de las execuciones, y si se han pagado dellos primero, y antes que pagassen a las partes. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 10. tit. 6. lib. 3. recopi. & ex l. 7. & 8. titu. 21. lib. 4. recopi. & Auend. de exequen. man. par. 1. cap. 17.

xij Item si saben si el dicho corregidor o sus officiales en tiempo de su officio ayan sido abogados, procuradores, o solicitadores de causas agenas, o de sus amigos, criados o familiares en algun tribunal desta ciudad, y por causa dello ayan lleuado alguna cosa, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 3. tit. 6. lib. tertio recopilationis. & explicat Auiles in. cc. præto. cap. 3. gloss. 1. cum sequentibus. & Auenda. de exequen. mand. 1. parte. capi. 2. numero. 23.

xiij Item si saben si el dicho corregidor en tiempo de su officio aya tenido alcaldes, tenientes, o alguaziles vezinos y naturales desta ciudad o de su tierra, o si los que ha tenido han sido parientes suyos dentro del quarto grado, o yernos, o cuñados, y si en la election dellos los busco tales, que conuiniessen al descargo de su cōsciencia y, administracion de la iusticia, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 4. titu. 6. libro tercio recopi. & notat Auiles, in. cc. prætor. capi. 4. glossa. 1. cum sequentibus. & Auenda. de exequen. mand. 1. part. c. 3. numero. 5.

xiiij Item si saben si el dicho corregidor, o sus officiales ayan dado lugar a otra alguna persona que sin tener poder de su Magestad y de los señores de su consejo aya vsado de la iurisdiction ciuil y criminal, trayendu vara en esta ciudad y su termino. &c.

Arti-

Articulus iste procedit ex. l. 33. tit. 6. libr. 3. Recopilationis. explicat Auiles vbi supr. c. 5. & c. 42. Auend. de exequen. man. 2. par. c. 21.

xv Item si saben si el dicho Corregidor ha lleuado, o cōsentido lleuar a sus officiales assessorias, vistas de processos, por las sentencias q̄ han dado, aunque ayan conoscido por comission de su Magestad, y si han sido arbitros, y recebido en si cō promissos, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 9. tit. 6. libro tercio Recopilationis. & tradit Auiles vbi supra. capitulo nono.

xvj Itē si saben si el dicho Corregidor, o sus officiales han lleuado o cobrado algunos marauedis delas penas de camara, o otras penas que dispōē las leyes destos reynos, y ordenanças desta ciudad, sin primero auerlas sentēciado, y las partes auer sido primero oydas, y la sentēcia passada en cosa juzgada, y si hā hecho algūas ygualas con las dichas partes, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 11. & 35. tit. 6. libro tertio, Recopilationis. & tradit Auiles vbi supra pit. 11. & cap. 45.

xvij Item si saben si el dicho Corregidor ha arrēdado, o cōsentido arrendar el officio de teniēte, o alcalde mayor, o alguazil mayor, o de otros alguazilazgos, o officios que hauia de proueer, o si ha hecho partido cō sus officiales, o lleuadoles los derechos, o parte dellos, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 13. titul. 6. lib. 3. Recopilationis. & tradit Auiles vbi supra. capitulo dezimo sexto.

xviij Item si saben si el Corregidor y sus officiales ayā tenido cuydado de que esta ciudad y su tierra aya estado biē abastecida de carnes, pescados, y otros mātenimiētos a razonables precios y que los caminos, calles, carreras, y carnicerias estuuiessen limpias y desocupadas, y si han sido remissos enello, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 14. ti. 6. lib. 3. Recop. & tradit Auiles vbi sup. c. 17.

xix Item si saben si el dicho Corregidor y sus officiales hā sido negligentes en el plantar los montes y riberas, y cōseruarlos, y en castigar a los que los hā cortado.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 5. tit. 7. lib. 3. Recop.

xx Item si saben si el dicho corregidor ha procurado que enel cōsistorio desta ciudad aya arca en que estē los priuilegios guardados a buē recaudo debaxo dellaues, cōforme al cap. de Corregidores. Y si ha sido negligēte en tener libro de carcel en que se asienten los presos. Y si por mala guarda se hā huydo, y si ha hecho los processos ciuiles y criminales ante los escriuanos del numero, o si los ha hecho ante otros, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 15. & 26. ti. 6. li. 3. Recop. & explicat Auil. cc. preto. ca. 18. & 19. & in cap. 35.

xxj Item si sabē si el dicho Corregidor, o sus officiales, o regidores, jurados, o escriuanos de cōsistorio, o del numero desta ciudad por si, o otros por ellos, hā tomado a rentā los proprios desta ciudad, o las alcaualas de su Magestad, o las rentas, o han sido fiadores enello, &c.

Articul° iste procedit ex dispositione. l. 3. & 4. tit. 5. li. 7. Recop. vbi cōtra facientibus pœna prescribitur: procedit etiam ex. l. 23. tit. 6. lib. 3. Recop. & ex t plicat Auil. in. cc. preto. c. 32. & Auē. de exequē. man. 2. p. c. 12. nu. 13. versic. octauū requisitum. vbi per totū. c. latè agit de locatione bonorū ciuitatis.

xxij Itē si saben, si el dicho Corregidor, o sus officiales y regidores, han librado marauedis delos proprios desta ciudad a algū mensajero, o procurador que embiassen

sen ala corte,o a otra parte,sin que el tal mẽsajero traxesse testimonio del dia que partio y llego ala corte,y fue despachado,y sobre que cosa,y si el tal mensajero tenia negocio proprio suyo en aquel lugar donde le embiaron,&c.

Articulus iste procedit ex dispositione.l.39.tit.6.li.3.Recop.& ex.l.21.tit. 3.lib.7.Recop.& explicat Auiles vbi supra.c.54.

xxiij Item si saben si el dicho Corregidor a procurado, y tenido cuydado que las obras desta ciudad se ayã hecho a menos costa,y mas prouecho della:y si las penas que por sus sentẽcias aplicarõ para las obras publicas las distribuyeron cõ acuerdo,& interuencion del regimiento,o si ha sido negligente enello,&c.

Articulus iste procedit ex.l.24.tit.6. lib.3.Recopil.& ex.l.18.titu.5.libro.3. Recopil.tradit Auiles,vbi supra capitul. 33.

xxiiij Item si saben si el dicho Corregidor,o sus officiales no hã guardado las leyes destos reynos,antes han dispensado enellas,y moderado sus penas,&c.

Articulus iste procedit ex.l.7.ti.6. li.3.Recop.& explicat Auil.in.cõ.prẽto.c.1.gl.verb.Derechamente.à.nu.3. & in c.36.& Auend.de exequen.man. 2.part.cap.16.à numero.3. & ibidem à nu.11.diffusè agit quando liceat iudici à pœnis legalib⁹ recedere.Iul.Clac. li.5.Sẽten.§.fin.q.60.& in.q.97.agit quando ex aliqua causa executio pœnæ legalis differri debeat.

xxv Item si saben si el Corregidor ha sido negligẽte en tener libro en que se asiẽten las penas aplicadas para la camara o obras pias,y gastos de justicia:y si lo ha tenido,si ha dexado de assentar enel las dichas penas, y si el receptor nombrado las ha recebido,&c.

Articulus iste procedit ex.l.35.tit.6.lib.3.Recop.& explicat.Auil.vbi sup.c.45.

xxvj Item si saben si el dicho Corregidor y sus officiales no hã tomado por si mismos los testigos en las causas criminales,y enlas ciuiles arduas,antes los hã cometido a los escriuanos,&c.

Articulus iste procedit ex dispositione.l.28.tit.6.lib.3.Recopilationis.vbi contra facientibus imponitur pœna, quinque mille marapetinorum pro prima vice: & tabellionibus duorum millium.& pro secunda vice duplicatur pœna,& pro tertia officijs suis erũt priuãdi:quod explicãt Auiles vbi supra.c.37.& Auend.de exequen. man. 2.p.c.17.notat Couarru.lib.2.Varia.c. 13.nu.10.& Iul.Clar.lib.5.sententiarũ. §.fin.q.26.

xxvij Itẽ si sabẽ si el dicho Corregidor y sus officiales hã lleuado parte delas alcauala, sisas,imposiciones delos mostrencos descaminados,o por dar las sentencias, y executarlas,o por firmar los recudimiẽtos delas alcaualas, y si han guardado las leyes delas alcaualas,y si han lleuado derechos de homicillos en rebeldia, no siendo caso de muerte de hõbre o de muger,ni caso en que el culpado mereciesse pena de muerte,&c.

Articulus iste procedit ex.l.12.titulo.6.libro tertio Recopilationis.& explicat Auiles vbi supra.c.12.cum.3.sequentibus.

xxviij Item si saben si el dicho Corregidor, o sus officiales hã consentido predicar bullas ò indulgencias,y admittido demãdadores de limosnas,sin ser vistas y aprobadas por el Consejo,o por los para ello diputados, &c.

Articulus iste procedit ex.l.37.titulo sexto,libro tertio, Recopilationis.& tradit Auiles vbi supra. capitulo.51.

xxix Itẽ si saben si el dicho Corregidor y sus officiales han sido negligẽtes en guardar los puertos de su Corregimiẽto:y si por su negligẽcia se hã sacado destos reynos

nos monedas, cauallos y otras cosas prohibidas,y si sobre ello ha hecho pesquisa dos vezes cada año,

Articulus iste procedit ex.l.38.titulo sexto, libro tertio recopilationis. & tractat Auiles vbi supra. capitulo 52.

xxx Item si saben si el dicho corregidor ha hecho repartimientos por los vezinos desta ciudad y su tierra de mas de los tres mil marauedis que la ley permitte en cada vn año,y si en los repartimientos han sido mas agrauiados los pobres que los ricos.&c.

Articulus iste procedit ex.l.25.titul. 6.libro tertio Recopilationis, & ex.l. 15.titulo.7.libro tertio recopilationis. & ex.l.1.titulo.6.libro septimo Recopilationis. & explicat Auiles vbi supra cap.34.

xxxj Itẽ si saben si los regidores veynte y quatros y jurados desta ciudad,tengã o aya tenido alguno dellos dos regimiẽtos en esta ciudad,o en otro lugar,o tenga la escriuania del juzgado ordinario,o si estã padre y hijo en el dicho regimiento jũtamẽte,o si viue cõ otro q̃ tenga voto en el dicho ayuntamiento,o viue cõ señor o perlado,alguno,del qual lleua raziõ,quitaciõ,o ayuda de costa alguna,&c.

Articulus iste procedit ex.l.4.&.5.9.&.10.tit.3.lib.7.recop.

xxxij Item si saben si los escriuanos de consistorio y del numero desta ciudad ayan hecho bien y fielmente su officio,o si han hechoalguna falsedad contra algunas personas en las escripturas que ante ellos han passado, o si han hecho perdidas las escripturas que ante ellos o sus predecessores se otorgaron,o si han recebido presentes,dadiuas,o otras cosas de los pleytеantes de mas de sus derechos,o si viuen con señores,o lleuado salatio de yglesia,o monasterio,o si faltan a sus audiencias,y si no han querido yr siendo llamados,a hazer escripturas,o denegado su officio a quien se lo ha pedido, y si tienen sus registros, conforme a las leyes destos reynos,y si han sido tratantes de recatonerias,de mantenimiẽtos o otras cosas,si han recebido y lleuado mas derechos de su aranzel.y si han sido arrendadores o fiadores de las rentas y proprios desta ciudad y su tierra.

Omnia in prædicto articulo contenta proceduntex titulo. C. de tabul.& scrib.lib.10.& ex his quæ late supra resoluimus in annotationibus ad totum opus,annotatione &vltima:& poterũt colligi ex.11.huius regni congestis in repertorio nouæ recopilationis,litera scriuanos publicos de los concejos y numero:ex quibus multa alia huic articulo addere poteris:

xxxiij Item si saben q̃ los abogados y procuradores desta ciudad han lleuado derechos o salarios demasiados a sus partes, o si han descubierto el secreto de la vna parte a la otra,y han sido negligẽtes en las causas,y por ello ha venido daño a sus partes,y si han faltado en sus audiẽcias, y si por no hazer los autos necessarios se ha seguido daño a su parte,y si por su poco saber han echado a perder los pleytos,y si los procuradores han recebido dinero de sus partes,para los escriuanos y letrados,y se han quedado cõ ellos.&c.

Contenta in supra dicto articulo procedunt ex his quæ supra resoluimus in annotatione ad totum opus in.6.anno.&ex.11.huius regn. cõgestis in repertorio nouæ recop. litera abogados.& in litera procuradores de las audiẽcias.

xxxiiij Itẽ si saben si los selmeros desta ciudad y su tierra han vsado bien y fielmente sus officios a seruicio de Dios y de su Magestad,y al biẽ publico no cõsintiendo cosa prejudicial la republica ni permitiẽdo q̃ cauallero ni otra persona vse passe los terminos desta ciudad y su jurisdiciõ,ni otra cosa tocãte a los proprios

della, y sobre ello han hecho sus diligencias, o si lo han dexado de hazer por odio, amor, o temor. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 14. tit. 7. lib. 3. recop.

xxxv Item si saben q̃ los alcaldes y carceleros de la carcel publica desta ciudad q̃ han sido han hecho bien y fielmente su officio, tratando bien a los presos, y si han hecho lo cõtrario no dexando los visitar, ni dar de comer a sus horas ni negociar sus negocios echandoles prisiones demasiadas, o quitando les las q̃ tenía o si les hã dexado yr a dormir a sus casas sin licẽcia del juez, o si come cõ los presos o a tomado dadiuas dellos, o si hã conocido carnalmẽte alguna muger presa, o sacadola de la carcel para q̃ fuesse adormir cõ la justicia, o cõ otra persona o si ha puesto las manos en los presos, dando les o iniuriandoles, y si ha tenido carcel apartada de hõbres y mugeres, y si ha lleuado derechos demasiados de carcelaje, o si ha cõsentido iugar en la carcel, y si a tenido libro en q̃ se escriue el dia q̃ vino el preso, y la causa y razon porque le prendierõ y quien le prendio. &c.

Contenta in supradict. articulo procedunt ex. l. iudices. C. de episco. audiẽ. & ex. l. 1. & l. quoniam. C. de cust. reo. & ex. l. 5. &. 11. cum aliis. titu. 29. par. 7. & ex. l. 2. cum sequen. tit. 24. libro quarto recopilationis. & ex notatis per doctorem Bernardinum à Sandoual in suo tractatu sermone *Hispa-*

xxxvj Itẽ si saben si el alguazil mayor desta ciudad ha dexado de prender teniẽdo mãdamiento para ello alguna persona por ruego o amistad, o disimulando o cõ el q̃ auia de prender, aun q̃ lo via y topaua, y hazia q̃ no lo conocia, y si ha prendido alguno no teniendo mandamiẽto para ello no le hallando en fragante delicto: o si ha hecho alguna iniuria por le prender affrentosamente y si ha dexado de tomar las armas a algunos a hora, o en parte vedada, y si ha dexado de executar los mãdamiẽtos delos juezes y si ha lleuado algunos cohechos dadiuas o presentes por no prẽder o tomar armas y si ha lleuado los derechos de las execuciões antes q̃ las partes fuessẽ pagadas, y si a hecho fuerça a algũa muger, y entrado por fuerça en su casa so color de bustar algũa cosa por afrentarla, o echarse cõ ella. &c.

Articulus istẽ procedit ex. l. 5. 7. 8. 9 & ex aliis pluribus titu. 23. libro quarto recopilationis. & ex. ll. congestis in repertorio nouæ recopilationis. litera Alguaziles y merinos. Et ex his quę supra notauimus in quinta parte huius. r tomi. §. de captura delinquentis. numero. 7. &. 8.

xxxvii Item si saben si los alcaldes de la hermandad han hecho bien y fielmente su officio administrando iusticia a las partes que ante ellos la han pedido: y si han conoscido de los casos que son fuera de la hermandad. y si han lleuado derechos demasiados o recebido cohechos de dineros dadiuas o promessas de otras cosas en el tiempo de sus officios. &c.

Cõtenta in supradicto articulo procedũt ex diuersis legibus huius regni cõgestis in dicto repertorio recopilationis litera, alcaldes de la hermandad Et quod isti iudices fraternitatis syndicari debeant simul cũ reliquis iudicibus determinat. l. 2. tit. 7. lib. 3. recopilacionis.

xxxviii Itẽ si saben si los mayordomos de rentas y proprios desta ciudad han vsado bien y fielmente sus officios cobrando las dichas rentas con diligencia y pagando

do las libranças q̃ les hã sido fechas sin lleuar por ello dadiuas ni cohechos. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 14. tit. 7. lib. 3. recop. nouæ.

xxxix Item si saben si los fieles desta ciudad han dexado de executar las penas de las ordenanças desta ciudad por ruego, y si han lleuado algunas penas sin las asentar ante el Corregidor o su teniente, y si han tomado seruicios, dadiuas, o cohechos de los carniceros, bodegoneros, fruteras, panaderas, y de otras personas, porque les ayuden y fauorezcan a las posturas de los bastimentos que trahẽ a vender, y porque dissimulen las penas, y si han vsado fielmente su officio. &c.

Articulus istẽ procedit ex dispositione. l. 14. tit. 7. lib. 3. recop.

xl Item si saben si el dicho Corregidor ha dexado de tomar las quentas de los proprios y rẽtas desta ciudad, y repartimiantos y cõtribuciones della, y de su iurisdicciõ, y si ha sido remisso en executar los alcaces, y si ha permitido q̃ las rentas y proprios de la dicha ciudad se ayan gastado en cosas impertinentes al bien y prouecho della, y si se han gastado en prouecho e interesse de los mismos regidores o en dadiuas, o en ayudas de costa, o en presentes, o en fiestas y alegrias, o en comidas, o en bebidas no necessarias al bien comũ, digan y declarẽ lo q̃ saben. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 22. titulo 6. libro tertio recopilationis, & explicat Auiles in. cc. prætorum. capitulo. 30.

xlj Item si saben si el dicho corregidor, teniente o alcalde han sido remissos en no executar la pena de la ley contra los regidores que en el tiempo de su officio fuerõ diputados por el regimiento por juezes en las causas ciuiles de diez mil maranedis y dende abaxo, y no las sentenciaron dentro de los diez dias de la ley passados los treynta y cinco dias que se dan a las partes para poder appelar, proseguir y fenescer la causa, &c.

Articulus istę procedit ex. l. 7. tit. 18 lib. 4. recop. & ex his quę nos supra resoluimus in. 6. par huius. r. tomi. c. de praxi interpon. appel. ad decurio. n. 10,

Et si iudex syndicator plures aliosarticulos concipere voluerit aduersus magistratum, & eius officiales, & reliquos ministros reipublicę consulat titulũ de los corregidores, y el de los alcaldes, yel de los regidores, yel de los alguaziles, y el de los escriuanos y carcelero, y el aranzel de los escriuanos, & præsertim inspiciat ordinationes ciuitatis, & iuxta eas aliquos articulos ad rẽ pertinentes cõcipiat. Curet insuper inquirere à tabellione coram quo syndicatio præteriti magistratus fuit agitata, eiusdẽ syndicationis processũ & ex eo extrahere quidquid sibi videatur magis cõducere præsenti syndicationi. & statim incipiat testes examinare iuxta prædictos articulos. In qua in 29 quisitione syndicator recipere debet testes idoneos, & non suspectos magistratui qui numero. 30, erũt, partim selecti ex decurionibus aduocatis, tabellionibus, procuratoribus partim ex alijs honestis virijs & personis illius ciuitatis vel oppidi, secũdũ Bal. in, l. si ipsius. C. famil. hercis. & Pari. de Put. in tract. syndi. in par. procedũt autẽ in syndi. & Auil. in. cc. prætor. c. 4 iudicũ syndicatus glo. verb. pesquisa & iudex syndicator per se ipsum quotidie tres vel quatuor testes examinare debet, & testis, qui generaliter aduersus magistratũ, & eius officiales deposuerit parcialitate, vel receptione munerũ interrogandus erit à syndicatore, q̃ in specie declaret, & testificetur in quibus rebꝰ & causis fuerunt parciales, & quæ & à quibus munera receperũt. & idem obseruandum erit in reliquis testibus generaliter deponẽtibus de aliqua re iuxta ea, quę supra in hoc tractatu resoluimus in artic. 2. versiculo rursus iu-

dex in fi. Et si aliquis testis de auditu deposuerit interrogandus erit, à quo audiuit: & tunc syndicator vocabit eum ad veritatem eruendam, & si absens fuerit per literas requisitorias dirigẽdas adiudicẽ illius loci, in quo habitauerit testimoniũ eius in publica forma erit redigendũ, & quod sibi remittatur sigillatũ, & clausum iuxta dispositionẽ tex. in l.12, tit.7. lib. 3. recop. Et posquã vnusquisq; testis deposuerit ab eo iuramentũ recipiet de secreto obseruãdo, & nõ detegendo, quam informationem syndicationis secretæ terminare, & finire curabit intra quindecim dies. Y hecha la dicha informaciõ de alli a los veynte dias en los cinco dias restãtes el juez de residẽcia tomara vn memorial, y en vna parte dira juegos y en otra cohechos, y en otra fuerças. Y assi por este ordẽ lacaralas de mas culpas, y los cargos q̃ de la dicha informaciõ secreta resultarẽ cõtra el dicho corregidor y sus officiales, diziẽdo q̃tal cargo se le prueua cõ tãtos testigos, que son fulano y fulano, y estan tantas fojas del processo: y a les de mãdar dar copia de los nombres de los testigos, para q̃ si quisieré tachar a alguno lo puedã hazer, porq̃ de otra suerte seria dar occasion q̃ algũ testigo dixesse lo cõtrario de la verdad, entendiẽdo que no se sabria su nombre, iuxta tex. in capitulo. qualiter & quando, el segundo, versiculo, debet igitur. de accusatio. & in l.4. titulo.1. libro. 8. Recopilationis, & explicat Didacus Perez in l.11. tiaulo.1. libro. 8. ordinamenti. gloss. 1. & Auiles in cap. 4. iudicum syndicatus gloss. verb. pesquisa. numero. 9. Y juntamente se les ha de dar copia de los cargos que se les haze, para que se descarguen y defiendan, vt probatur in dicto. cap. qualiter & quando: & in l.13. titulo.7. libro.3. recopilationis. los quales cargos se han de hazer en la forma siguiente.

Cargos contra el Corregidor.

31 LOs cargos que resultan contra. N. Corregidor que ha sido desta ciudad de la residencia secreta que por mãdado de su Magestad se toma a el y a sus officiales por el licenciado. N. juez de residencia son los siguientes.

Primeramente se haze cargo, que durante el tiẽpo de su officio ha hecho muchas ausencias desta ciudad y su iurisdictiõ sin tener para ello licencia el qual cargo se le prueua con dos testigos que son fulano y fulano, &c.

Itẽ se le haze cargo q̃ durãte el tiẽpo de su officio muy de ordinario jugaua a los naypes, y por ello dexaua de despachar los negocios, y que a si mismo ha consentido jugar a otras personas, el qual cargo se le prueua con fulano y fulano,

Y conforme a este orden se han de sacar los de mas cargos, assi los que resultan cõtra el corregidor como los q̃ resultã contra sus officiales. Y el dicho juez de residencia proueera vn auto en q̃ manda al escriuano que notifique los dichos cargos al corregidor y sus officiales y les de traslado dellos, para que dentro de seys dias primeros siguiẽtes que les da y assigna por todo termino y plazo peremptorio aleguẽ y prueben lo que vieren que les conuiene a su descargo, con apercebimiẽto que passado el dicho termino proueera iusticia, y le manda que los cite en forma para todos los autos que de derecho requeré citacion. Y luego el dicho escriuano notifica el dicho auto y cargos, y les da copia de todo ello a los dichos corregidor, y sus officiales, y les cita conforme

me le fue mãdado en el dicho auto. Y luego el Corregidor y sus officiales respondé a los dichos cargos, y presentã sus interrogatorios, y testigos, y dan su descargo dentro delos dichos seys dias, y la respuesta a los cargos se da en la manera siguiente.

Respuesta del Corregidor a los cargos.

32 FVlano corregidor q̃ fuy desta ciudad, como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. en respuesta delos cargos q̃ v.m. me hizo, y dixo q̃ cõtra mi resultauã dela residẽcia secreta, cuyo tonor auido aqui por expresso, y a el me refiriẽdo, digo q̃ de justicia v.m. me deue absoluer y dar por libre delos dichos cargos, y de lo enellos cõtenido, pronũciãdo me por buẽ juez, y q̃ en el dicho mi officio hize lo q̃ cõuenia al seruicio de Dios y de su Magestad, y al buẽ gouierno y pacificaciõ desta ciudad: lo qual anssi pido, y v.m. deue hazer por lo siguiẽte. Por todo lo general q̃ he aqui por expresso, y porq̃ niego los dichos cargos, segũ y como en ellos se cõtiene, ni cõ verdad cõtra mi se puedẽ prouar, y caso negado q̃ alguna cosa se prouasse, los testigos q̃ cõtra mi deponẽ son varios, y singulares, deponẽ de oydas y vanas creẽcias, y son enemigos mios, y me tienẽ odio y mala volũtad, por auer yo hecho en mi tiẽpo justicia cõtra ellos. Y assi los tacho y cõtradigo, cõ la solẽnidad y juramẽto necessario, &c. Y respõdiẽdo en particular a los dichos cargos, digo quanto al primero de q̃ hize ausencia, q̃ niego el dicho cargo, porq̃ si alguna hize, fue yẽdo a visitar la tierra y terminos desta ciudad, y caso no cõfessado que otra alguna hiziesse, seria cõ licẽcia, y notificãdolo primero en el cõsistorio desta ciudad. Y quãto al segũdo cargo de q̃ jugaua y cõsentia jugar a algũas personas juegos prohibidos, digo que niego el dicho cargo, ni con verdad se me puede prouar: porque antes yo con mucho cuydado y rigor castigaua a los que jugauã juegos prohibidos, y no me dañan los dichos de fulano y fulano, por quãto son mis enemigos, por auerlos castigado en tal y tal causa. Porq̃ pido a v.m. segũ de suso pedido tẽgo, y sobre todo serme fecho cumplimiẽto de justicia, y en lo necessario el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho, que las dichas tachas no pongo de malicia a los dichos testigos, &c.

Y en esta misma forma han de responder los de mas officiales a quien se hizo algun cargo (mutatis mutandis) y juntamente se ha de presentar interrogatorio de preguntas, para sus descargos en la forma siguiente.

Interrogatorio de descargos.

33 PReguntas por parte de fulano, Corregidor que fue desta ciudad, para en descargo delos cargos que le han sido puestos por el señor fulano juez de residencia.

j Primeramẽte sea preguntados los testigos, si conocen los cõtenidos en la cabeça deste interrogatorio, y si conocé a fulano y fulano, testigos q̃ han sido en esta residẽcia, y si tienen noticia desta causa, y del tiẽpo que fue Corregidor el dicho fulano.

ij Item

ij Item si saben que el dicho fulano todo el tiempo que fue corregidor en esta ciudad vso bien su officio, guardando la justicia alas partes, y haziendo con mucha diligencia y cuydado lo que tocaua al seruicio de Dios, y de su Magestad, y al bué gouierno desta ciudad, teniendola en mucha paz y quietud, castigãdo los delictos que en su tiempo se cometieron.

iij Item si saben que la ausencia que el dicho fulano hizo desta ciudad por el mes de Mayo proximo passado, fue saliendo a visitar la tierra y terminos desta ciudad.

iiij Item si saben que el dicho fulano en el tiempo de su officio castigo con mucho cuydado y rigor a los que jugauan juegos prohibidos por leyes destos Reynos, y que el en el dicho tiempo nunca jugo juego prohibido, y si lo jugara los testigos lo supieran, y no pudiera ser menos, por el mucho trato y communicacion que con el tenian.

v Item si saben que fulano y fulano, testigos que han sido en esta residencia, antes y al tiempo que dixeron sus dichos contra el dicho fulano, eran sus enemigos capitales, por auer hecho justicia contra ellos en tal causa, y tal causa, y assi los testigos entienden, creen, y tienen por cierto que auran dicho sus dichos en esta causa, apassionadamente contra el dicho fulano, deponiendo lo contrario dela verdad, &c.

vj Item si saben que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y commun opinion.

Y presentado este interrogatorio, cada vno d' los afficiales presenta testigos para su descargo, y el juez de residencia los recibe y examina. Et in istis defessio
34 nibus, familia magistratus poterit pro eo testificari in his, qui testificantes nõ tãgũt, vt resoluit Auiles in.c.6.iud.syndi.gl.verb.Descargos ex doctrina Bal. in.l.obseruare.§.proficisci. numero.12. ff.de officio proconsulis. Y que el juez de residencia haya de hazer los dichos descargos determinat.l.13.titul.7. libr. tertio Recopilationis. en la qual se dize que recebidos los descargos, el juez de residencia ha de tomar el processo para lo determinar, y si hallare culpante al que hizo el cargo, y no se descargo le condene y execute el derecho dela parte damnificada, y no tan solamente le ha de condemnar en la satisfacion de la parte, mas tambien en la pena que segũ leyes del reyno, en tal caso esta dispuesta, vt probat.l.12.titulo.7. libro tertio, Recopilationis. Y para la determinaciõ y sentencias desta residencia, ha de notar lo siguiente.

Lo primero, que los cargos de cohechos basta que se prueuen con tres testi
35 gos, aũque cada vno diga de su caso singular, juxta text.in.l.6.titul.9.libro tertio, Recopilacion. Et tradit Didacus Perez in.l.octaua, titulo.15.libro secundo ordinamenti. Y si el cargo no fuere clara
36 mẽte de cohecho, sino a manera del, y de barateria, deuele cõdẽnar en el quatro tanto, vt determinat.l.18.titul.7.libro tertio Recopilationis. Y si fuere el cargo de que recibio derechos no deutdos, deuele condẽnar en las setenas, vt in.l.1.titul.6.libro tercio Recopilationis. Las quales penas ha de aplicar para la camara de su Magestad, aunque la mitad dellas podra aplicar para gastos de justicia, y obras pias, vt probat.l.2.titu.
26 libro octauo Recopilationis. Y quã do la pena por el tal caso fuere arbitraria, o le podra condemnar, o remitirla a cõsejo Real, si tuuiere sobre ello alguna duda: y en q̃lquier cargo que huuiere condẽnaciõ de qualquier pena, toda via la reserue al cõsejo, para que alla se d' mayor, o menor, como viere que mas conuẽga, ita disponit.l.12.tit.7.lib.tertio Recopilationis. Y si el cargo fuere de otra manera, como de no visitar los terminos, o d' no auer castigado los peccados publicos, o en otras cosas en q̃ no ay parte cõdenele el juez por culpado, y la pena remitala al cõsejo, vt probat.l.13.tit.7.lib.3.recop. Y procure remittir al cõsejo las menos cõdenaciones q̃ pudiere, quia ita disponit.l. 41.tit.4.lib.2.recop. Y si el cargo fuere de fuerça, que se aya hecho a alguna muger, o de otro delicto graue, porq̃ merezca muerte, o perdimiento de miembro, ha lo de prender y embiar a buen recado al consejo, iuxta.l.6.titu.4.p.3.in.l.13.tit.7.lib.3.recop. Et, l. 3.tit.9.lib.3.recop.

37 Otro si deue tomar las cuẽtas de penas de camara por ante el escriuano q̃ fue[diputado para ellas, y en presencia del corregidor passado, y a se de informar si estan todas assentadas, y si se hã cobrado, y de lo demas que dispone la ley.19.tit.7.lib.3.recop.&.l.35.titulo.6.libro.tertio recopilationis. Y assi mismo ha de tomar las quentas q̃ estuuieren por dar de los proprios rentas, imposiciones y repartimientos de la ciudad y su tierra, no recebiendo en quenta lo mal gastado, y lo que no fuere en prouecho comun de la dicha ciudad. Y deue embiar la relacion dellas al consejo, juntamente cõ la residencia iuxta text. in.l. 42. titulo 4.libro.2.recopilationis.& in.l.20.titulo. 7. libro tertio recopilationis. Y hecho y aduertido todo lo de arriba, el juez de residencia deue pronunciar su sentẽcia dentro de los treynta dias como arriba diximos en este tratado in summa eius, en la forma siguiente:

Sentencia contra el Corregidor.

Visto este processo &c.

38 FAllo atento los autos y meritos del, q̃ por las culpas que resultan contra fulano corregidor q̃ fue desta ciudad le deuo cõdenar y condeno en la forma siguiente. En quanto al tercer cargo que se le hizo de auer lleuado derechos no deuidos en tal pleyto, del qual no se descargo como conuenia le deuo condenar y condeno en las setenas de todo ello, la mitad para la camara y fisco de su Magestad, y la otra mitad para gastos de justicia, y q̃ buelua el interesse a la parte. Item en quanto al quinto cargo q̃ se le hizo sobre la fuerça que intẽto hazer a fulana, vezina desta ciudad de noche so color q̃ yua aprender vn delinquẽte, y por auer dado occasion a la muerte, o heridas de fulano, mando sea lleuado preso y a buen recado a su costa a la corte de su Magestad, y entregado a los señores de su muy alto cõsejo. Item en quãto al sexto cargo q̃ se le hizo por auer mandado talar y cortar mucha parte del monte de tal lugar, en q̃ interuino cohecho y barateria; le condeno en el daño que recibieron los vezinos del dicho lugar, y en el quatro tanto de lo que el recibio para la camara y fisco de su Magestad. Item en quanto al decimo cargo de no auer visitado los terminos, y de no auer castigado los peccados publicos, le condeno en tantos mil marauedis para la camara de su Magestad, y remito a su M. y a su cõsejo la demas pena q̃ fuere seruido de le dar. Y en quanto a todos los demas cargos que le fuerõ fechos de los quales se descargo le deuo absoluer y absueluo y doy por libre de todos ellos, y digo q̃ le deuo pronũciar, y pronũcio por buẽ juez de quiẽ su. M. se pueda seruir en semejantes officios, y por esta mi sentẽcia jnzgãdo assi lo pronũcio &c.

Y

Y por este mismo orden se hã de dar las sentẽcias de los demas officiales y pronũciadas se les han de notificar, y
39 executar todas las cõdenationes de tres mil marauedis abaxo aũq̃ appelle el cõdenado, y aunq̃ no sea de cohechos ni baraterias ysi fuere de tres mil marauedis aribale ha de otorgar la ap
40 pelaciõ, depositãdo primero el cõdenado la dicha cõdenacion en persona fiable, qual el juez de residẽcia nõbrare, prout disponit.l.17.tit.7.lib.3.recopilatã de iure cõmuni a sentẽtia lata con tra magistratũ in syndicatu appellari posset, secũdũ Specul. tit.de appel.§.3 &Pari.de Put.in tract.synd.§.appel.n, 7.cũ in omnib' causis,&à quibuscũq; grauaminibus regulariter quis appellare possit.secũdũ gl.fi.in.l. qui restituere.ff.de reiuen.quà pro regula cõstituit Maran.de ord.iud.6.p.act.2.n.
41 267.& probatur in.l,2.tit.23.p.3.Cui resolntiõi nõ refragãtur tex.in.l,3.C. quor.appel,nõ recip,vbi probari videtur prohibitã esse appellationẽ à sententia cõtra iudicẽ in syndicatu lata. ex quo tx. notant Bar.& Sali.ibi Ang. in Aut.de iud.§.nostris&Lucas de Pena in.l.si Colo,C.de agrico.&censi.li. 11,nam respõdetur tex.illũ.nõ loqui de appellatione interponenda à sententia iudicis syndicatoris,sed de appellatione interponẽda à sententia iudicis cõdẽnantis suũ officialẽ à qua merito appellatio interdicitur,cũ maxima prę sũptio sit,q̃ iudex aduersus officialem suũ,sentẽtiã iniustam nõ proferat. ita illũ tx.intelligit gl.ibi&gl.in.c,ci qui. §.nulli quoq;.2.q.6.quã interpretatio nẽ sequũtur ibi Bar.&Pau.Cast.&Anibes in,c.10.iudic.synd.gl.ver. appelle. n.1.&Mar.de ord.iu.6.p.act.2.n.290 de iure tñ regio obseruãdũ circa hanc appellationẽ interponẽdam id q̃ sup. resoluimus ex.d.l,17.ti.y.lib.3.recop.

42 Y hecho todo lo arriba resuelto, y passados los treynta dias de la residencia el juez ha de embiar a su costa la pesquisa secreta al cõsejo real, jũtam ẽte cõ la relaciõ de las quentas y gastos de los proprios y rentas de la ciudad. y de las penas de camara, sicuti dispo nit.l.20.tit.7,lib. 3.recop.&.l.42.tit.4 lib,2,recop. y cõ la relaciõ de las sentencias q̃ hnuiere dado en la residencia publica, y tãbien ha de embiar los cargos q̃ puso al corregidor y a sus officiales, y las probanças q̃ se hizieron y sentencias q̃ sobre ello dio: lo qual ha de yr cerrado y sellado, y el escriba no ante quien passo la dicha residencia no ha de lleuar derechos algunos de la residẽcia secreta, pero de los processos de la residẽcia publica cadavna de las partes ha de pagar sus derechos y el que appellare ha de sacar el processo a su costa, y assi lo determina la. l. 20.titu.septimo lib. tercio recopila. y se ha de presentar con el dicho processo dentro del termino de la.l.2.tit.18 lib.4.recopilationis. Y el juez de residencia ha de embiar la dicha pesquisa secreta con lo de mas que arriba diximos, y juntamente vna carta para su Magestad dirigida al consejo en la forma siguiente.

Carta para su Magestad.

Señor,

43 POr mandado de V. M. vine a esta vuestra ciudad de Salamanca, a tomar residẽcia a fulano corregidor q̃ fue en ella, y a los demas officiales que cõ el hã estado, la qual le tome cõ el mayor cuydado que pude, y les

les puse los cargos q̃ de la residencia secreta cõtra ellos resultarõ, segũ se contiene en el processo de la dicha residẽcia que cõ esta embio, y vuestra Magestad será seruido mãdar ver: y en la residencia publica estan puestas tantas demandas cõtra el Corregidor, y tantas contra cada vno de sus officiales, de las quales estã sentenciadas tãtas, y las demas quedan en este pũto y estado. Y demas desto tome las cuentas de los proprios y rẽtas desta ciudad de los años passados q̃ el dicho corregidor tuuo el oficio, y halle q̃ tal año rentarõ tãto, y tal año tãto, y fue fecho alcãce de tãto: el qual tẽgo executado, y en poder de fulano. Y assi mismo tome las cuentas de las penas de camara, y de gastos de justicia, y obras pias y publicas, y se hizo de alcance tanto, y queda executado, y cobrado, y puesto en poder de fulano. Y de la dicha residencia no resulta otra cosa, de q̃ deua ser hecha relacion a vuestra Magestad, mas de q̃ esta ciudad tiene necessidad de reparar los muros, los quales he visitado con artifices de sciencia, y cõsciẽcia, y parece que son menester dos mil ducados para el reparo dellos, y esta ciudad tiene pocos proprios para poderse reparar con ellos, Vuestra Magestad mandara hazer lo que mas conuenga a su seruicio. Y por este orden dara cuẽta en particular de las cosas q̃ conuengan a la ciudad, y luego dira. Y demas desto no se offrece otra cosa de que V. M. deua ser auisado, Cuya real persona nuestro Señor guarde y prospere con acrescentamiento de mayores Reynos y Señorios para su gloria y seruicio.

Muy humilde Vassallo de
Vuestra Magestad.

El Licenciado Fulano.

Y en el sobre escritpto dira Al Rey nuestro Señor,

Y entregada la residencia en consejo, el ordẽ q̃ alli se tiene en verla, pone la.l.38.cum nonnullis sequentibus.titulo.4. libro segundo Recopilationis. la qual se vee de la suerte que va, sin mas alegar, ni mas recibir a prueua, de lo q̃ va hecho por el juez de residencia, iuxta.l.13. titulo.7. libro tercio Recopila-
44 tionis.y de la sententia confirmatoria, o reuocatoria q̃ alli se da, no ay supplicaciõ alguna, saluo en dos casos. El vno es quãdo en la tal sẽtẽcia huuiere priuaciõ perpetua de oficio, y el otro quãdo huuiere cõdenaciõ de pena corporal, vt disponit.l 52.tit.4.lib.2.Reco. Y hasta tãto q̃ la residẽcia fuere vista en cõsejo y cõsultada con su Magestad, los juezes q̃ la dieron no deuen ser proueydos en otros oficios, iuxta dipositionem tex. in l.12.tit. 5.lib.3. Recop.

Esta es la plactica q̃ se guarda en la residẽcia secreta: pero en la publica ay diferẽcia, porq̃ es demandas y q̃xas q̃ las partes agrauiadas ponẽ cõtra el corregidor y sus oficiales, en las quales se recibe el negocio a prueua, y se fulmina el processo como en via ordinaria, de la suerte q̃ diximos in.1.par.huius.i.to. Y aũq̃ sea passados los treynta dias de la residẽcia, se puedẽ sentẽciar, con q̃ dẽtro dellos se põgan las demãdas, como arriba resoluimos in summa huius tractatus. Y las demãdas q̃ a instãcia de partes se suelẽ poner, son en la forma siguiẽte.

Deman-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Demanda y accusacion a instancia de parte contra el Corregidor en la residencia publica.

45 FVlano, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v.m. y me querello, y acuso criminalmente a fulano, Corregidor que fue desta ciudad, y contado el caso de mi acusació, premissas las solẽnidades del derecho, digo ꝙsi es, que el sobredicho reo acusado con poco temor de Dios y menosprecio de su conciẽcia y en deseruicio de su Magestad, no ha vsado de su oficio, como deuia y era obligado, y por que por el mes de Mayo proximo passado deste presente año, en vn dia del dicho mes, ꝙ se contaron veynte del, fue a mi casa cõ grande escandalo y alboroto, y sin causa ni razon ꝙ bastante fuesse, me saco della y lleuo preso dãdome muchos empuxones, y haziẽdo me otros malos tratamiẽtos, y diziendome palabras feas e injuriosas, siendo como soy hombre honrrado, hijo dalgo, quieto y pacifico, y no auiendo hecho cosa por donde huuiesse de ser maltratado, y no contẽto cõ esto me metio en la carcel publica, y me hizo echar vna cadena, y me tuuo preso desta suerte mas de vn mes: las quales vexaciones y agrauios me hizo solo por complazer a fulano mi enemigo, cõ el qual el dicho reo ha tenido y tiene gran parcialidad, y amistad, y no me soltara de la dicha prisiõ sino fuera por ꝙ le di vn cauallo, el qual recibio, y por virtud del me solto: en lo qual me hizo notorio agrauio e injusticia, e lo que no deuia a su oficio, y por ello es digno de grã punicion y castigo, porꝙ pido a v.m. que auida mi relació por verdadera en la parte que baste por su sentencia, que en tal caso lugar aya del sobre dicho reo acusado me haga cũplimiẽto de justicia, declarãdole por hechor y perpetrador de los dichos delictos, y por hõbre que ha hecho y vsado mal su oficio, y assi declarado le cõdene, apremie, y castigue por las mayores y mas graues penas puestas por fuero y derecho, leyes y prematicas destos reynos contra los juezes que vsã mal su oficio, y cometẽ semejãtes delictos, para que a el sea castigo, y a otros exẽplo. Y para ello, &c. Otrosi incidenter de su oficio de v.m. el qual para ello imploro, pido condene al dicho reo a que me buelua, de, y restituya el dicho cauallo, que por redimir la vexacion de la dicha prision le di, o cien ducados por el, que a su justa y comũ estimaciõ valia, cõ mas los daños, costas, e intereses que de la dicha prision se me siguierõ, que estimo en doziẽtos ducados, saluo en todo la judicial tassacion de v.m. sobre que pido justicia, y el oficio de v.m. imploro, y las costas protesto, y juro a Dios y a esta ✠ que esta acusación y demanda no pongo de malicia. &c.

Desta accusacion se manda dar traslado, y se procede en via ordinaria como arriba diximos. & hæc sufficiãt pro tyronum instructione.

Finis huius Primi Tomi.

SECVNDVS TOMVS.

DE FORMA, ET MODO PROCEDENDI in foro Ecclesiastico circa causas, ibi pertractandas.

EX PROOEMIO SVMMARIA.

1 *SPiritualis potestas à seculari non perturbatur, sed fauetur, & è contrà altera ꝙ ab altera est distincta.*

2 *In subsidium iudex ecclesiasticus, qui proprijs viribus suam sententiam exequi non potest, secularibus vtitur, hicꝙ ecclesiasticæ potestati, auxilium præbet. & num. 4.*

3 *Prædictum ius in delegato seruandum iudice.*

4 *Ecclesiasticus iudex potest secularem ad sibi exhibendum auxilium compellere, at, vt ipse præstet, non compellitur a seculari iudice: sed eo postulante á superiore suo.*

5 *An stetur processui à seculari iudice facto, quando reus ad Ecclesiasticum remittitur: & quid in praxi seruetur.*

6 *Secularis iudex ab Ecclesiastico inuocatus tanquam merus executor auxilium præstare, absque eo quod de causæ iustitia cognoscat, tenetur, secus quando ipse inuocat etiam num. 6.*

7 *Quæ dicta sunt, non procedunt in causis criminalibus, quarum cognitio est mysti fori: quia tunc secularis iudex poterit de nouo cognoscere, cum sit suus subditus.*

8 *Si iudex Ecclesiasticus vtl exequi suam sententiam, & simpliciter imploret à seculari, vt suam familiam sibi cõcedat, tunc secularis non potest cognoscere, sed tantum suam familiam debet accomodare.*

9 *In criminibus quorum cognitio nõ pertinet ad secularem, sed tantum ad Ecclesiasticum iudicem, si ab eo imploretur brachiũ seculare, non debet se intromittere iudex secularis in cognitionẽ huiusmodi criminum, sed nullo alio quæsito sententiam Ecclesiastici exequi tenetur.*

Procœmium.

1 VM spiritualis, secularisq; potestates vsque adeo sint distinctæ, vt nõ debeãt adinuicẽ se impedire, nec perturbare, vt pbat tx, in c. cũ ad verùm c. duo sunt c. si Imperator. 96. d. & in c. causam quæ, el segũdo, qui filij sint legit. & in c. nouit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iudi.& in.l.4.&.5.tit.3.lib.1. Recop. & in.l.3.tit.1.li.4.Recop. & in ordinationibus Lusitanorum,lib.1.titu. 44.§. E sejan auisados. Quinimò prædictæ potestates debent se adinuicem coadiuuare,vt prædicta iura probãt, & firmat gl.in.c.1.verb.Publicum.de officio ordinarij.& glo.in.c.2.de male.verb. Potestatem. & docent Panormitanus in.d.c.nouit. Villadiego in Tract.de hæreti.praui.q.19.col.fin.vers. ex quo poteris.& Couar.in pract.qq.c.10.numer.1.

2 Quod tamen auxilium & fauor ab vtraque potestate in subsidium præstatur,secundum Oldraldum in cons.89.nu.5. Quo fit,quod postquam iudex ecclesiasticus aduersus Clericos,vel caicos suis censuris vsus fuerit,neque earum virtute potuerit suam sentẽtiam exequi, nec institiã ministrare,requirere poterit iudicem secularem , vt ipse captis rebus, & persona rei, sententiam ecclesiastici iudicis exequatur, vt expresse probat text,iuncta glo.verb.Publicum in.c.1. de offi.ord.per quem tex.ita tenent ibi Panorm.& Altiatus.probatur etiam in c.postulasti.de homici.& in c.2.de male.& in.l.Episcopalem.C.de Episcopali. audi.& in c.vt officium.§.compescẽdi.

3 de hæret.li.6.Idemque iuris obseruandum erit in iudice delegato,argu. text. in c.dilecto.& sent.excom,in 6.per quẽ & alia iura ita tenẽt Specul.in tit de iudi.deleg.§.sequitur.n.6.Inno. Ioannes Andr.Panor.n.8.& Felin. n.2.in c. significasti.de offi.deleg.& latè Naua.in c. cum contingat.remed.2. de rescript. & AEgidi⁹ Bosius in pract.crim.tit.de foro cõpet.n.92.& Auil.in.cc.prætorum c.20. n.27. Similiter è diuerso secularis

4 iudex inuocare poterit auxiliũ ecclesiastici,pro sua sentẽtia exequẽda, aduersꝰ eos, in quos cœrtionẽ nõ habet, iuxta tex.Auth.sed hodie,C.ad.l.Iul,de adul. & facit tex.in.d.c.dilecto in fi.& tradit Socin.in c.cũ sit generale.nu.24.de foro compet. Qua in re illud discrimẽ erit

5 obseruandũ, quod iudex ecclesiasticus, suis censuris & pœnis spiritualibus, cõpellere poterit secularem iudicẽ ad sibi exhibendum auxilium,vt probat text. d.c.2.de male.at vero secularis nõ potest ecclesiasticum compellere, sed adire debebit eius superiorem,ab eoque petere,vt iudicẽ ecclesiasticũ inferiorem cogat,ad præstãdũ sibi auxiliũ pro suæ sen

6 tentiæ executione, secundũ Inno. Pan. & Alcia.n.26.& n.213. in.d.c.1.de offi. ordi. Erit & aliud discrimen obseruandũ,nempè,quod quãdo secularis iudex remittit aliquem reũ ad iudicẽ ecclesiasticum,vel inuocat eius auxiliũ pro executione suæ sentẽtiæ,vt in exemplo posito per Alciatum,in.d.c.1.n.25. de offi. ord.ecclesiasticus iudex non tenebitur stare processui facto coram seculari, sed de nouo debebit cognoscere,secundum cõmunem opinionẽ Doctorũ,ex Decio in c.at si clerici.de iudi.& Thoma Grãmatico in cõsi.crim.42.n.1.& Viuio in lib.cõmun.opin. verb. Iudex laicus.& Auiles in.cc.præto.c.20. n.20. in praxi tamen obseruatur, quod processus gestus coram seculari extrahitur à protocolo tabellionis secularis, & coram ecclesiastico producitur, ad eiꝰ instructionem in causa, quod ita faciendũ esse cõsulit omnibus iudicibus Ecclesiasticis Bernardꝰ Diaz in pract.crimi.Canonica.cri16. Cæterũ quando iudex ecclesia

7 sticus inuocat brachiũ seculare pro exe cutione suæ sentẽtię in causis ciuilibus secularis iudex alio non requisito tenetur auxiliũ exhibere, & sententiam ecclesiastici exequi,absq; eo,quod de eius iustitia cognoscat: competit tamen sibi illa cognitio,quęmero executori datur iuxta notata in.l.1.C.de iuris & facti ig no.ita resoluit Ioãnes de Imola in. d.c. 1.col.pen.& antepen.& sequitur AEgidius Bosius in practi.crim.titu. de foro cõpet.à n.87.resoluens, condemnatum saltim citandum esse per iudicẽ secularem,ad vidẽdum,an aliqua exceptio si bi

bi competat ad impediendam, vel moderandam executionẽ. At verò in causis criminalibus,quarũ cognitio adsecularẽ spectare posset, vt in criminibꝰ mixti fori,si auxiliũ secularis petatur à iudice ecclesiastico, nõ tenebitur secularis stare ꝓcessui facto corã ecclesiastico nec præstare eidẽ auxiliũ,sed ipse de nouo poterit cognoscere , & facere, ꝙ sibi fiat fides de ꝓcessu,vt cognoscat.& intelligat,an sententia iustè lata fuerit : nãtũc secularis inisto casu iudicat vt insubditũ,secũdũ Panor,in.d.c.1.& Alci.ibi. n.119.de offi.or.ꝓtx.in Auth.de sãctissimis episcopis.§.si verò crimẽ. & resoluit AEgidiꝰ Bosius vbi supra.n.87.& Iulius Clar.li.5.sent.§.fi.q.69.n.7. & Bernardꝰ Diaz in pract.crim.c.133. Quod tamẽ limitãt Panor.& alij. DD.secũdũ Alcia.vbi suprà.n.120. quãdo iudex ecclesiasticꝰ ipsemit vellet exequi suã sententiã,& pœnis ecclesiasticis punire,& simpliciter imploraret à seculari, vt suã familiã sibi cõcederet, nãtũc secularis

10 nullo modo poterit cognoscere , cũ nõ dicatur executor,sed tãtũ debeat familiã occõmodare. In criminalibꝰ verò merè ecclesiasticis,quorũ cognitio nullatenus pertinet ad secularẽ, si auxiliũ brachij secularis ab ecclesiastico postuletur secularis nõ ꝺebet se intromittere in cognitione illius criminis: sed tenetur exequi sententiã ecclesiastici nullo alio quæsito,secũdũ cõmunẽ opin. Doctorũ ex Alciato in.d.c.1.n.100.& AEgid. Bosio vbi supra.n.87.& Iul.Clar.in.d.q.69.n. 7.Quod tamen limitat quatuor modis Alciatꝰ vbi supra à.n,103.Quam resolutionẽ existimo,verã esse,quãuis Bernardus Diaz vbi supra,& Auil.in.cc.prẽto. c.20.n.20.tenãt, secularem cognoscere posse in quocũq; crimine de iustitia sententię iudicis ecclesiastici eius auxilium inuocãtis:prẽterquã in crimine hęresis quidquid Didac.Perez in.l.4.ti.1.lib.3. ordin.in gl.3.indistinctè dicat,secularẽ iudicẽ debere summariè cognoscere de

iustificatione prẽcepti iudicis ecclesiastici,prius quãm auxiliũ eidẽ exhibeat. † Sed si iudex requisitus excedat,ita ꝙ ab eo possit appellari ad quẽ erit appellandum, an ad superiorem requirentis, an ad superiorẽ iudicis requisiti. in qua quæstione Bart.in.l. à diuopio.§. sentẽtiam Romæ.n.6.ff.de re iudicat. distinguit,cuius distinctionem seq.Panor.in. c.quo ad consultationem.nu.28.&.29. de re iudicata,nisi in illo membro,scilicet,qñ iudex requisitus præstat auxiliũ iuris nam tunc si excedat, ad superiorẽ iudicis requirentis etiam est appellandũ quicquid Bart.dicat,& Panormit. seq. Iaſſ.in.d.l.à diuo Pio.§. sententiam Romæ.n.20.videtur tamen defendi posse, semper esse appellandum ad superiorẽ iudicis requirentis. Nam executio illa, & excessus ipsi requirenti & ordinanti, non vero exequenti tribuitur , vt probatur argument.tex in.c.literis de rescript. & not. Decius in.c.nouit. nu.6. in fin.de appellat. Alex.vero in.d.§.sententiam Romæ.n.15. approbat intellectum Panormitani,quãdo appellaretur ab imploratione iudicis requirentis,& tandem concludit,ꝙ quando iudex requirens implorat auxilium alterius specifice,vt tale quid faciat,& ille illud faciat, tunc grauamen consistit in impetratione ipsa, ac ideo erit appellandum ad superiorem requirentis. † Vnde cùm iuridictio ecclesiastica,& secularis debeant se ad inuicem coadiuuare , & in primo Tomo huius operis actum sit de forma & ordine procedendi in tribunalibus secularibus, opportunè in isto secundo Tomo agemus de modo , & praxi procedendi in ecclesiastico foro, qui sex tantum partibus concluditur, pro quarum omnium elucidatione nonnulla præludia erunt præmittenda.

(,?.)

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundi Tomi.

Ex primo Præludio.

SVMMARIA.

1 IVrisdictio ecclesiastica lege Euangelica mandata fuit Petro, & eius successoribus.

2 Iurisdictio Ecclesiastica à Pontificibus est commissa proprijs prælatis inferioribus priuatiuè, ita vt vnus prælatus non possit de alterius subdito cognoscere.

3 Episcopus sicut non potest alterius subditum ordinare, ita neq; iudicare.

4 Episcopus quilibet est superior in sua diœcesi, & ordinariam habet iurisdictionem, & in quibus casibus, & contra quas personas eam exercere possit traditur.

5 Prælati inferiores Episcopis possunt ex consuetudine, vel priuilegio habere iurisdictionem ordinariã in diœcesibus Episcoporum.

6 Sacerdos habens curam animarum nõ habet potestatem excommunicandi suos parochianos, nisi ex consuetudine sibi competat.

7 Causæ Ecclesiasticæ possunt tractari corã iudicibus ordinum militiarum, D. Iacobi, Alcantara & Calatraua.

8 Causæ matrimoniales & criminales propter earum grauitatem solis Episcopis reseruantur, & inferioribus iudicibus interdicuntur, exceptis iudicibus dictarũ ordinum.

9 Iurisdictio inferioribus Episcopo competens: competit tantum cumulatiuè, non etiam priuatiuè, & ideò erit locus præuentioni.

10 Episcopus potest absoluere excommunicatum ab inferiori iurisdictionem habẽte.

11 Episcopus seruare debet iurisdictionẽ suis subditis competentem.

12 Intellectus ad tex. in c. cum ab ecclesiarũ, de officio ordinarij.

13 Intellectus regulæ l. non dubium. ff. de legibus.

14 Archiepiscopus non habet iurisdictionem ordinariam in subditos Episcoporũ suffraganeorum, nisi per appellationẽ causæ eorum adipsum deuoluantur, & in alijs casibus exceptis.

15 Archiepiscopus habet iurisdictionem in suos Episcopos suffraganeos.

16 Cui plus competit, & quod minus est cõpetere debet.

17 Ordo ecclesiasticus peruertitur, si vnicuiq; sua iurisdictio non obseruetur.

18 Intellectus ad textu. in capitulo. 2. 9. quæstio. 3.

19 Archiepiscopus qualiter intelligatur habere iurisdictionem in sua prouintia.

20 Archiepiscopus non potest constituere officialem foraneum in diœcesibus suarũ suffraganeorum ad cognoscendum de causis per appellationem ad eum deuolutis, nisi ex consuetudine hoc ius acquisierit, vt habet Compostellanus in diocœsi Salmantina.

21 Praxis, quæ obseruatur in diocœsi Salmantina circa causas per appellationem ad Compostellanum delatas, qualiter procedat.

Primum Præludium.

PRimò erit præmittẽdũ, ecclesiasticã iurisdictionẽ lege euangelica mãdatã esse Beato Petro, & eius successoribꝰ, vt cõstat Matth. c. 16. & Ioannis. c. fi. & à Põtificibus cõmissam esse proprijs prẽlatis inferioribus priuatiuè, omnibus alijs exclusis, ita ꝙ vnus prælatus nõ posset de subdito alteriꝰ prẽlati cognoscere, iuxta tx. in ca. ita dñs. 19. distinct. & in ca. si Imperator. & ibi gl. verb. Discuti. 96. dist. & tx. in c. cõtinua. 11. q. 1. & in ca. futura. 12. q. 1. & in c. quanquam. & ibi glo. verb. Et ipsarum. & verb. Diuino. de censi. li. 6. & tradunt communiter omnes ex Couar. in pract. qq. c. 31. n. 1. & Victoria in relect. de potestate Ecclesiæ. in fine. & Rolando à Valle in consi. 4. n. 3. vol. 1. & in cõsi. 23. n. 10. vol. 2. & probatur in ca. 3 nullus. el segũdo. 9. q. 2. vbi cõcluditur quod sicut Episcopus nõ potest alterius subditum ordinare, ita neque iudicare, ac ideo in Cõcilio Trid. sess. 6. de reformat. c. 5. & sess. 14. de reformar. c. 2. prohibetur Episcopis in alterius diœcesi sine expressa proprij Episcopi licẽtia Põ-
4 tificalia exercere. Quilibet enim Episcopus in sua diœcesi superior est, & iurisdictionem ordinariam habet, vt probat tx. in c. de persona. 11. q. 1. Quo circa in sua diœcesi inquirere, & punire potest adulteria, & reliqua scelera suorum subditorum, nedũ Clericorum, verùm etiã laicorum, quando essent merè ecclesiastica, vel misti fori, vel quando cognosceret ad pœnitentiam imponendam, & peccatum prohibendum per denunciationem Euangelicam. Vel quondo delictum esset notorium: tunc enim propter negligentiam secularis iudicis poterit Episcopus cognoscere, vt probat tx. sic accipiendus, in d. c. 1. de offi. ord. quẽ in hũc sensum intelligunt ibi Panormitanus. num. 6. Imol. num. 5. Barba. num. 66. & Alcia. num. 19. & in Concilio Tridẽtino sess. 14. de reform, cap. 1. in prin. dicitur, propriè Episcoporũ munus esse subditorum omnium vitia redarguere. & in cap. 4 eiusdem sessionis conceditur Episcopis potestas corrigẽdi & castigandi excessus, & crimina Clericorũ
5 suarum diœcesium quantumcunque exempti fuerint. Nonnulli tamen prælati inferiores Episcopis habẽt ordinariam iurisdictionem in diœcesibus Episcoporum ex consuetudine, priuilegio, vel alio iure speciali, veluti Abbates prę positi & priores Ecclesiarum collegiatarum regularium vel secularium, quan uis non sint consecrati, nec benedicti, dummodo sint confirmati, & etiam alij qui iurisdictionem sibi compararũt vt probatur in cap. 1. ca. ad hæc, de offi. arch. & in c. cũ ab ecclesiarũ. & in c. irrefragabilis. de offi. ord. & in c. sicut tuus. desimonia. & in c. cũ in ecclesia. de maiorit. & obadictia, qui habẽt potestatẽ excommunicandi subditos, vt probant prædicta iura & text. in capit. transmissam. capit. suffraganeis. extra de electione. capit. duo simul. de offic. ordina. lib. 6. & in capit. cum contingat. de foro compet. firmat. Sanct. Thom. in. 4. distinctione. 18. quæstio. 2. artic. 2. ad. 1. Soto in. 4. distinctione. 18. quæstio. 2. Nauarrus in Manual. Hispano & Latino. cap. 27. nume. 5. & Couarru. in capit. alma mater. 1. par. §. 11. nume. 1. de senten. excommuni. in. 6. Sacerdos tamen habens curam animarum & si impropriè prælatus dicatur in cap. tua. de Clerico ægrotante. Panorm. in. d. c. cum ab ecclesiarum nume. 1. excommnnicare non potest suos parrochianos, quia potestas
6 excommunicandi ad contentiosam iurisdictionẽ spectat. iuxta glo. receptã in d. c. trãsmissam, nisi ex cõsuetudine vel alio iure speciali talis potestas cõpetat parrocho iuxta text. in d. c. cum ab ec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

clesiarum.sic intelligendum, ex Panormit.ibi num.1.& in capi. duo simul.de offi.ordin. tenent Collecta Cardina. & Panorm.num.10.in cap.Sacerdos.de offic.ordin. & Nauar. vbi supra. quanuis Henricus in d.c.Sacerdos.aliter distinguat,& Barbac.ibi â num.49.contédat Sacerdotem habentem curam animarum excommunicare posse parrochianos,& ista iurisdictio prælatorum inferiorum Episcopis cõprobatur ex Concilio Tridentino.sess.24.de reformatione cap.20.vbi approbantur iurisdictiones Decanorum,Archidiaconorum,& 7 aliorum inferiorum. Similiter etiam in ordinibus militiarum Diui Iacobi, Alcantaræ,& Calatrauæ, coram proprijs iudicibus ordinum, & non coram Episcopis causæ Claricorum & merè ecclesiasticæ,& reliquæ ad forum ecclesiasticum pertinentes,tractantur.Non tamẽ 8 poterunt Archidiaconi, Decani,& reliqui prælati inferiores Episcopis in diœcesibus Episcoporum exercere suam iurisdictionem ordinariam , circa causas matrimoniales. & criminales: nã propter earum grauitatem ad solos Episcopos referuntur,& Decanis,& Archidiaconis, & alijs prælatis inferioribus prohibentur,iuxta text.in cap.visis.16.qu. 2.ibi, Episcopi Sacerdotum piacula, & ita per illum text.firmat Panorm. in.d. c.cum ab ecclesiarum.num.8.& speciatim hodie decidituràd. Concilio Tridentino sess.24.de refor.cap.20. in versic.ad hæc.& ita in consilio supremo regali declaratũ est. Quę tñ declaratio nõ obtinet in iudicibus prædictarum ordinũ militiarũ ad quos etiã pertinet cog- 9 nitio causarũ grauissimarũ. Aduertẽdũ etiã est iurisdictionẽ competentẽ in aliqua diœcesi Archidiaconis,Decanis,& reliquis prælatis inferioribus, intelligẽdam esse eis competere cumulatiuè tantùm,non vero priuatiuè ad exclusionẽ Episcopi,ad hunc scilicet effectũ,vt talis inferior illa iurisdictione vti posset, sicut Episcopus,& locus sit pręuẽtioni, ꝙ probatur in c.per hoc.de hæreti.li.6. vbi per commissionẽ causæ alicui factã in aliqua diœcesi,nõ censetur derogata iurisdictio ordinaria Episcopi. facit etiã tx.in.l.fi.C.de iurisdictione om.iud. & tex.in Auth. de defensoribus ciuitatũ. in prin.colla.3.vbi dicitur,defensoré ciuitatis cui æquiparatur Episcopus cognoscere posse de causis subditorum, omissis magistratibus inferioribus. Et 10 hinc constat veram esse opinionem, glo.fi.in dict.c.cum ab ecclesiarum. testantis,Episcopumposse absoluere excõmunicatum à prælato inferiori , talemque absolutionem validam esse, quam glo. probant Panormit.Imola,& comiter omnes ibi.idem Panor.in c.delecti.3.de appellat. & testatur eam communiter receptam Couar. in cap. alma mater.1.p.§.12.n.3.de sententia excommunicationis.in.6.Quæ opinio procedit,etiam si iurisdictio competat prælatis inferioribus ex præscriptione: nam adhuc eisdem competere censetur cumulatiuè, & non priuatiuè, secundum Ioannẽ Andream, Host. Anto.& Imolam in c.Pastoralis.de offi.ord.quorum opinionem in praxi obseruandam , & magis receptam esse testatur Couarruu. vbi supra. Tametsi glo.1.in d.c.Pastoralis.teneat,excommunicatum à prælato inferiori non deberi absolui ab Episcopo,cum Episcopus seruare debeat iurisdictionem competentem suis subditis, 11 iuxta tex.in cap.quanto. de excessibus prælatorum. alioquin si vnicuique sua iurisdictio nõ seruaretur, ecclesiasticus ordo confunderetur, vt probat text.in cap.peruenit.11.quæst.1.Et quanuis Panorm.in cap.auditis.col. 2.de præscrip. & in d.c.irrefragabili.§.excessus.col.1. & in d.cap.Pastoralis.& ibi Felin.col.3. & Balbus in tract.de præscrip.in.1.par. 5.partis princip.quæstione.11. & Cald. in consi.2.de præscrip.teneant, iurisdictionem competentem prælatis inferioribus

12 ribus ex præscriptione censeri eisdem competere priuatiuè tantũ.Nec prædictæ communi opinioni obstat tex.in.d. cap.cum ab Ecclesiarum. vbi prohibetur Episcopo conferre absolutionem ab excommunicatione lata à prælato inferiori,ergo si talis absolutio ab Episcopo conferatur,inualida videtur, cùm sit contra legem prohibentem id fieri. argum.text.in.l.non dubium.C.de.ll.Nã respondeõ,quod tex.in.d.c.cum ab ecclesiarum loquitur de bene esse,tametsi de facto Episcopus excommunicatum absoluat.licet male faciat, eius absolutio valida erit,necideo cẽsebitur nulla,quia facta esset contra prohibitionem. d.ca. cum ab ecclesiarum. nam quando prohibitio respicit cõmodum alicuius priuati,vt in specie illius text. vbi respicit vtilitatem prælatorum inferiorum, tũc enim factum contra talem prohibitionem bene valet:cæterum quãdo prohibitio legis, respicit commodum publi- 13 cum,factum contra eam,nullum est, & ita intelligitur tex.in dict.l.non dubiũ. secundum Cardinalem in dict.cap.cum ab ecclesiarum.q.22.& in c.1.de postulatione prælatorum q.15. Vel verius respondeo,quod quando actus gestus contra prohibitionem legis repugnat legi solummodo in accidentalibus ipsius actus,& non in substantialibus,bene valet,& tenet,secundum glõ. in Authen- 17 decreuit.verb.Sacramẽti.C.de receptis arbitris.Bal.& Paul. in d.l.nõ dubiũ.intelligẽtes tx.ibi quãdo actus gestus contra prohibitionem legis repugnat legi in substantialibus ipsius actus. vnde cũ absolutio excõmunicationis latæ à prælato inferiori,factaque ab Episcopo, nõ repugnet in substãtialibus eius,cũ Episcopus iurisdictionem habeat , vt supra resoluimus,sequitur,tãleni absolutionẽ validam esse. Ex supradicta resolutione 14 etiam consequitur,Archiepiscopos, nõ habere iurisdictionẽ ordinariam in subditos Episcoporum suorum suffragãneo rum,nisi causæ eorum per appellationẽ ad Archiepiscopos fuerint deuolutę.& in quibusdam casibus exceptis , iuxta tex.& glo.in ca.Pastoralis. de offi.ord. & in cap.2.9.quæst.2.& in cap.nullus. Primas,& in capit.conquestus.9.q.3.& in cap.1.in princ. de offi.ord.in.6. & in cap.1.in prin.&.§.1. de foro compet. in 15 6. Neq; obstat, quod Archiepiscopi habent iurisdictionem in Episcopos suos suffraganeos,vt probat tex.in d.ca. Pastoralis.sed Episcopi habẽt iurisdictionem ordinariam in suos subditos,vt suprà resoluimus,ergo videtur,Archiepiscopos habere iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum, ex regula iuris,quæ habet,quod si vinco vincentem te,à fortiori vincam te,de qua in l. accessionibus.ff.de diuersis & temporalibus præscrip.& in c.autoritate.de cõcessione præb.in.6.Quæ difficultas augeri videtur ex eo, quod cui competit plus, id quod minus est,cõpetere debebit, vt in cap. ex parte.3. de decimis.ergo videtur,quod Archiepiscopi habentes iurisdictionẽ in Episcopos suos suffraganeos , debeant eam etiam habere in subditos suorum suffraganeorũ. Nã respõdeo,prædictam regulam iuris cessare ex diuersitate rationis , licet enim Episcopi subiecti sint suis Archiepiscopis,non tamen subditi Episcoporũ subsunt Archiepiscopis, vt vnicuique sua iurisdictio obseruetur, & ordo ecclesiasticus non confundatur, vt in d.c. peruenit,& in c.duo.de offi.ord. Non obstat tex.in c.2.9.q.3.vbi dicitur,Archie- 18 piscopum esse iudicem ordinarium totius suæ prouintiæ.ergo habere videtur iurisdictionem in subditos suffraganeorum,nam gl.2.in d.c.Pastoralis. triplici ter respondet,cuius responsiones sustineri posse testatur Cardinalis oppositione.5.tamẽ Innocen.quem omnes ibi sequuntur aliter respondet,scilicet,quod Archiepiscopus habet iurisdictionem Archiepiscopalem in tota sua prouin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 tia,& ita eã visitat, vt probatur in c. sopitæ. de censibus. & in c.1. eod. tit. in.6. & in Clem. 2. de priuilegijs. non tamen habet iurisdictionem Episcopalem, nisi in sua diœcesi, Neque hoc est inconueniens nam etiam Episcopus est ordinarius suæ diœcesis,& tamen non est ordinarius omnimodæ diœcesis, cũ non habeat iurisdictionem in exẽptos, nec in eos, qui ita bene viuunt, quod neq; aliquẽ cõueniũt, nec ipsi cõueniũtur, iuxta tex. in c. de Constantinopolitana. 22. dist. Quæ solutio cõfirmatur ex ratione tx. in.l. Modestinus. vbi glo. & Alcia. ff. de verb. signific. scilicet, quod liberta libertæ meæ non est mea liberta, nec vasallus vasalli mei est meus vasallus, ita etiam subditus subditi mei nõ est meus subditus quibus accedit gl. recepta cõmuniter in ca.1. verb. agant. de offi. ordin. in.6. asserens, Archiepiscopum intra diœcesim sui suffraganei non posse conferre ordines subditis sui suffraganei, quam gl. nutat Couar. in Practicis,
20 quæst. c.9.n.2. Quo fit Archiepiscopũ in diœcesibus suorum suffraganeorum non posse constituere officialem foraneum, ad cognoscendum de causis per appellationem ad eum deuolutis, vel deuoluendis, cùm in diœcesibus suffraganeorum iudicare nõ possit, vt expresse probatur in c.1. de offi. ord. in.6. nisi hoc ius constituendi vicarium foraneum in diœcesi sui suffraganei de cõsuetudine speciali, sibi competat: nam tunc bene poterit illum ponere, vt probatur in d. c.1.§. quia in causis de offi. ord. in.6. Ex qua consuetudine Archiepiscopus Cũpostellanus habet potestatem constituẽdi vicarium foraneum in diœcesi Salmãtina, qui cognoscit de causis subditorũ suorum suffraganeorum totius prouintiæ Compostellæ per appellationem ad Archiepiscopum deuolutis, vel alio modo ad eius cognitionem pertinentibus.
21 Qua in re hæc praxis obseruatur, quod à sententijs Episcoporum suffraganeorum, vel eorum officialium recta via appellatur ad istum vicarium foraneum Archiepiscopi Compostellani, Salmanticæ constitutum. Cæterum à sentẽtijs ipsius Episcopi Salmantini. vel eius officialis recta vja appellatur ad ipsum Archiepiscopum Compostellanum, & nõ ad prædictum eius vicarium foraneũ, qui Episcopus Salmantinus, nunquam consensit, quod ab eius sentẽtia vel sui officialis ad prædictum vicarium foraneum appellaretur, fundans se in rigore tex. dict. c.1. de offic. ord. in.6. & ita ab Episcopo Salmantino, vel eius officiali appellatur recta via ad ipsum Archiepiscopum, qui postmodum causam delegat. & committit suo officiali foraneo, Salmanticæ existenti. quam commissionem & delegationem facere potest, & debet iuxta tex. & ibi glo. verb. Possint in d.c.1. & in.c. vt litigantes. de offi. ordin. in.6.

Ex secundo Præludio.

SVMMARIA.

1 IVdex ecclesiasticus de quibus causis cognoscere possit.

2 Clerici quoad causas spirituales sunt exempti de iure diuino, quoad temporales vero & criminales ecclesiarum de iure positiuo.

3 Laici possunt cognoscere de causis spiritualibus ex delegatione summi Pontificis.

4 Intellectus ad capit. decernimus. de iudicijs.

5 Causæ ciuiles, ecclesiastice & criminales clericorum antiquitus tractabantur coram secularibues iudicibus.

6 Iudex ecclesiasticus cognoscebat de clericis non coniugatis primæ tonsuræ, & de

de eorum rebus tam in ciuilibus quam in criminalibus secundum ius antiquũ, hodie vero secus, & quid ex Trid. Cõcil. obseruetur.

7 Iudex ecclesiasticus quando possit cognoscere de causis criminalibus Clericorũ coniugatorum.

8 Clerici primæ tonsuræ, qui amiserunt priuilegium fori, si vltimo supplicio sint puniendi á iudice seculari, non sunt degradandi.

9 Iudex ecclesiasticus cognoscere debet, an reus captus per iudicem secularem sit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, & remitti ad iudicẽ ecclesiasticum, & quæ praxis in hoc obseruetur, infrà. nu. 10.

11 Clericus captus à iudice seculari si veniat remittendus ecclesiastico iudici, debet remitti expensis ipsius Clerici nisi sit pauper.

12 Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui facto per iudicem secularẽ remittẽtem Clericum á se captum.

13 Iudex ecclesiasticus non debet inhibere seculari cognoscenti de crimine clerici præsentati coram ipso ecclesiastico, donec sibi constet, reum clericum esse.

14 Clericus præsentatus coram ecclesiastico iudice debet detineri in carcere tutissimè, dũ tractatur causa, an sit clericus, vel non.

15 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa possessoria cuiuscũq; rei spiritualis vel qua si spiritualis, etsi nihil proprietatis annexum habeat.

19 Iudex eccclesiasticus cognoscit de bonis prijs Ecclesiæ, & patrimonialibus Cle-

17 ricorum aduersus laicum reum, nisi ipse laicus neget res esse Ecclesiæ, vel Clerici: quia tunc est remittendus ad secularem.

Laicus negans rem esse Ecclesiæ cum notoriè constat contrarium, non est remittẽdus iudici seculari.

18 Laicus negans rem esse Ecclesiæ, si Clericus actor replicat, se paratum esse in continenti probare contrarium, non est remittendus iudici seculari: sed ecclesiasticus cognoscit, an sua sit iurisdictio.

19 Laici inuasores rerum Ecclesiæ, vel Clericorum, contra quos procceditur per iudicem ecclesiasticum, non sunt remittendi seculari, & si negent res esse Ecclesiæ, vel clericorum.

20 Iudex ecclesiasticus (attento iure Castellæ, & Lusitaniæ) nõ cognoscit de bonis patrimonialibus clericorum aduersus laicũ reum, nisi consuetudo (vt est Salmanticæ) sit in contrarium.

21 Dotis causa est mixti fori, & potest cognoscere iudex ecclesiasticus inter laicos, de ea principaliter & per se mota, maximè cum petitur à vidua.

22 Decimarum causa tam quoad quæstionem iuris, quã facti tractãda est corã ecclesiastico iudice, etiam aduersus laicos.

23 Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare contra decimas non soluentem.

24 Laicus decimas non soluens potest compelli per iudicem secularem ad earum solutionem.

25 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos de crimine vsurarum.

Universidad de Deusto

26 *Vsurarum crimen est misti fori.*

27 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine simoniæ etiam inter laicos.*

28 *Iudex ecclesiasticus solus cognoscit de crimine hæresis,*

29 *Iudex laicus non potest cognoscere de crimine hæresis, etiam quo ad quæstionem facti.*

30 *Seculares iudices tenentur exequi sententiã inquisitorum contra hæreticum latam, cùm ad id requisiti fuerint.*

31 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de adulterio nisi agatur ad pœnã sanguinis, quia tũc secularis est competens iudex.*

32 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine falsi, circa literas Apostolicas, & de crimine concubinatus, sortilegij, diuinatoris, pacis fractæ, sacrilegij, & alijs huiusmodi.*

33 *Cognoscit ecclesiasticus iudex de crimine nefando sodomiæ, etiam inter laicos.*

34 *Iudex ecclesiasticus potest cognoscere de quocunque peccato, etiam inter laicos ad effectum cogendi peccatorem ad pœnitentiam, saltim per viam denunciationis.*

35 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de periurio, etiam inter laicos, quando agitur ad pœnitentiam in foro conscientiæ, & in foro contentioso, vbi agitur de relaxatione iuramenti, aut de viribus & validitate illius.*

36 *Iudex laicus potest punire periuros laicos, & compellere laicum ad obseruantiam iuramenti liciti.*

37 *Iudex laicus potest cognoscere, an relaxatio iuramenti sit nulla, quando id ponitur contra absolutum.*

38 *Praxis quæ obseruatur circa relaxationẽ iuramenti, qualiter procedat, & an sit necessaria partis citatio.*

39 *Iudex ecclesiasticus cognoscens de relaxatione iuramenti, potest cognoscere de rescissione contractus, si simul id in eodẽ libello petatur.*

40 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de rebus & iuribus hæreditatis, quando clericus stetit hæres alicuius laici, dummodum lis non fuerit cœpta aduersus laicum defunctum coram iudice seculari.*

41 *Intellectus ad. l. hæres absens. ff. de iudicijs.*

42 *Clericus hæres institutus à laico, tenetur facere insinuationem testamenti coram iudice seculari,*

43 *Iudex ecclesiasticus cognoscit, an laicus delinquens debeat gaudere immunitate ecclesiæ.*

44 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de executione testamentorum, & vltimarum vo luntatem etiam laicorum.*

45 *Episcopi constituuntur à Concil. Trid. executores piarum dispositionum, & eisdẽ conceditur potestas cognoscendi de commutationibus vltimarum voluntatum.*

46 *Testamentorum executio est misti fori, & inde laicus iudex potest exequi testamenta, etiam si ad pias causas fiant condita.*

47 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine blasphemiæ etiam contra laicos, nisi Iudæus blasphemiæ crimen committat, quia tunc secularis tantùm cognoscit.*

48 *Iudex*

48 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de pluribus casibus remissiuè.*

49 *Reus, cui pœna condigna non est imposita in criminibus misti fori potest iterum puniri ab altero iudice.*

50 *Intellectus ad capit. felicis, §. per hoc. de pœnis. lib. 6.*

51 *Sanguinis sententiam Ecclesia nemini irrogat.*

52 *Pœnis duabus ad vindictam concurrentibus, vna per aliam tollitur, nisi prior pœna imposita minor sit propter naturam iurisdictionis cum imponetis, vt quia maiorem pœnam imponere non potest.*

53 *Absolutus aliquo crimine in foro pœnitentiali potest iterum accusari in foro exteriori, etiam si sit absolutus per pœnitentiã publicam & solemnem.*

54 *Ecclesiasticus iudex in casibus, in quibus aduersus laicos procedere potest, non potest propria autoritate capere bona, & personas eorũ, nisi implorando brachium seculare.*

55 *Consuetudo, vt ecclesiasticus iudex possit capere laicos & eorum bona, sublata est per ius regium.*

56 *Ecclesiasticus iudex in criminalibus potest capere bona laicorum, & eos in carcerem detrudere, secus in ciuilibus.*

Secundum Præludium.

1 SECVNDO erit præmittendum, quod iudex ecclesiasticus cognoscit de omnibus, quæ verè & propriè spiritualia, & ecclesiastica sunt, & de ijs, quæ spiritualibus sunt annexa, antecedenter & consequenter: & ita cognoscit de omnibus controuersijs super gradibus, ordinibus, sacris obseruationibus, beneficijs, iure patronatus, decimis, & similibus, & etiam de causis temporalibus ecclesiarum & Clericorum, & de eorum criminibus, iuxta text. in capit. decernimus. capit. quanto capit: qualiter. cap. atsi clerici. & cap. clerici. de iud. & in capit. 2. de foro competenti. & in capit. continua. cum alijs illius causæ & quæstionis. 11. quæst. 1. & in. l. 57. tit. 6. pa. 1. & in. l. 5. tit. 3. li. 1 Recop. & vtrobique notant Docto. Est tamen in hoc discrimen, quod exemptio clericorum à potestate seculari in causis verè spiritualibus competit eis de iure diuino, in causis vero temporalibus ecclesiarum, & Clericorum, & in criminalibus competit de iure positiuo, vt optimè resoluit Couar. in pract. qq. capi. 31. n. 2. Bene verum est laicos posse cognoscere de causis verè spiritualibus ex delegatione summi Pontificis, secundum gl. receptam in dicto cap. decernimus. quia licet laici sint prohibiti de iure diuino cognoscere de causis spiritualibus 3 intelligi debet autoritate propria, non tamen cẽsentur prohibiti de eis cognoscere ex delegatione Pontificis, nã tunc videntur gerere vices eius, vt probatur in ca. lane. 2. de offi. deleg. videtur enim tunc Papam suam iurisdictionem per eos exercere. argum. text. in capit. qui per alium de regulis iuris. libro. 6. non enim aliquo iure diuino inuenitur prohibitum laicis, cognoscere posse de causis verè spiritualibus ex commissione Pontificis. Non etiam obst tex. in dict. 4 cap. decernimus. vbi verbum illud, Decernimus, videtur ius nouum inducere, & tamen ibi agitur de spiritualibus. ergo tx. ille expressè probare videtur, cõtra prædictam resolutionem, exemptionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem clericorum in ſpiritualibus non eſſe de iure diuino. Nam reſpõdeo, quod verbum illud quatenus reſpicit ſpiritualia, ſtat impropriè, & debet exponi, ideſt declaramus circa ſubiectam materiam, iuxta tex. in ca ad audientiam. de clericis non reſidentibus: quatenus verò reſpicit cauſas ciuiles Eccleſiarum, & clericorum, & etiam criminales ſtat propriè & inducit ius nouum. Nam cauſæ ciuiles eccleſiaſticæ, & criminales antiquitus fuerunt ſub iurisdictione Principũ laicorũ, vt reſoluit Altiatus in Rubr. & in l. iubem⁹. C. de ſacroſanctis eccleſijs, poſtea verò Eccleſia ducta pia conſideratione, exemit eaſdem à iuriſdictione laicorum. in d. c. decernimus. & ita verbum illud ad diuerſa relatum, in diuerſo capitur ſignificatu, ſecũdum Panor. Dec. & Ripa. ibi.

6 Cognoſcit etiã iudex eccleſiaſticus de clericis non coniungatis primę tõſurę, & de eorum rebus tam in ciuilibus, quam in criminalibus, iuxta tex. capit. cum non ab homine & capit. clerici. de iud. & capitu. 2. de foro compet. & notat glo. in capit. vnico, verbo, Clericus. de clericis coniugatis. in lib. 6. explicat Couarrubias in practicis. ca. 32. num. 1. Hodie vero clerici non coniugati primæ tonſuræ, nec in ciuilibus, nec in criminalibus gaudent priuilegio fori eccleſiaſtici, niſi habeant beneficium eccleſiaſticum, aut clericalem habitum, & tonſuram deferentes alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiãt, vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, ſeu vniuerſitate de licentia Epiſcopi verſentur, quaſi ad maiores ordines ſuſcipiendos, vt deciſum extat in Concilio Trid. Seſſ. 23. de reformatione. cap. 6. & comprobatum à l. 1. titu. 4. libr. 1. Recopila. & circa hunc articulum erit hodie obſeruanda forma & inſtructio poſita in fine, tit. 4. lib. 1. Recop. à Rege noſtro Philippo. II.

7 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de cauſis criminalibus clericorum coniugatorum primæ tonſuræ, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter prædictæ cauſæ criminales intententur, dummodo prædicti coniugati deferant veſtes clericales, & tonſuram, & cum vnicis, & virginibus matrimonium cõtraxerint non tamẽ cognoſcit de cauſis ciuilibus horum clericorum, iuxta text. in capit. vnico. de clericis coniugatis in. 6. ſic intellectum ab Andrea, Domin. Anchar. & Banchelio, ibi, & à Couar. bene illũ text. explicante in practicis quæſt. c. 31. à num. 7. Hodie verò adhoc, vt coniugati gaudeãt priuilegio fori in criminalibus, vltra requiſita poſita in dict. capi. vnico. requiritur, quòd deputati ſint ab Epiſcopo ſeruitio, vel miniſterio alicuius eccleſię, & quod actualiter ſeruiant, vel miniſtrent illi eccleſiæ, vt expreſſè deciſum eſt in Concilio Tridenti. Seſſ. 23. de reformatione. cap. 6. Et quales debeant eſſe veſtes, & tonſura, explicat Couar. dict. ca 33. num. 8. quãuis hodie ſtandum erit declarationi factæ à l. 1. ti. 4. lib. 1. Recop. Et aduerte, quod in caſibus, quibus Clerici primæ tonſuræ amiſerunt priuilegium fori, & vltimo ſupplicio ſunt puniendi à iudice ſeculari, non debent degradari, vt bene reſoluit Couar. in pract. quæſt. cap. 32. nu. 3. vbi num. 4. reſoluit illam quæſtionẽ, an qui poſt delictum commiſſum aſſumpſit ordinem eccleſiaſticum, puniri poſsit à iudice ſeculari, de qua quæſtione vide alique per Viuium in ſuis communibus. pag. 14.

9 Cognoſcit etiam eccleſiaſticus, an reus captus per iudicem ſecularem ſit Clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, remittique ad iudicem eccleſiaſticum. iuxta tex. capit. ſi iudex laicus. de ſententia excommunicationis. in. 6. ibi dubitationes, &c. Et hanc opinionem tanquam communem probant omnes ibi, Francus & omnes in cap. vnico. de Clericis cõiugatis in. 6. Rota in nouiſſ. deciſ-

deciſsione. 202. Fulgoſ. conſil. 124. quinimo in hoc caſu, nec de nuda quæſtione facti iudex laicus cognoſcit, ſecundum communem ex Nauar. capit. nouit. notabili. 6. num. 44. de iudi. & comprobatur ex argumento Decij in dict. cap. decernimus. numer. 24. & Lanfranci, in Clementina diſpendioſam, de iudicijs. co. 6. & ita in praxi ſeruatur apud Hiſpanos teſte Couar. in pract. capit. 33. num. 1. quanuis apud Gallos & Luſitanos, hæc cognitio pertineat ad iudicem ſecularem, vt de Gallis teſtatur Guido. 10 quæſt. 138. & Ioã. Gallus. q. 38. & de Luſitanis extat ordinatio. li. 2. titu. 1. §. 10. & 15. & qualiter clericat⁹, & reliqua requiſita debeant probari explicat Couar. in dict. cap. 33. n. 3. hodie verò ponitur in illa declaratione poſita, in fine. tit. 4. li. 1. Recopil. verſic. quãdo occurriere. Interim tamen quod cauſa clericatus finita fuerit perſentẽtiam iudicis Eccleſiaſtici, vſus forenſis iam obtinuit, quod reus non remittatur ad iudicem Eccleſiaſticum, quanuis iudex ſecularis ſtatim debeat ſuperſedere cognitioni criminis, & ad hoc poterit cõpelli ab eccleſiaſtico iudice, recepta tamen ſummaria informatione, aut probatione clericat⁹ vt ſatis colligitur ex dict. c. ſi iudex laicus. in fine. Quo circa hodie in ipſa inhibitoria debet inſeri informatio clericatus, & titulus beneficij: & ſi non eſt beneficiarius debet inſeri teſtimonium, quod ille reus deputat⁹ eſt ab Epiſcopo ſeruitio alicui⁹ Eccleſię. vel quod verſatur in ſeminario clericorum, aut in aliqua vniuerſitate & licẽtia Epiſcopi, iuxta formam traditam in fine. tit. 4. libr. 1. Recop. verſi. quando occurriere. Et aduerte, quod quoties reus captus remittendus eſt ad iudicẽ eccleſiaſticũ remitti debet, abſque dedecore, & aliquo actu ignominioſo ſecundum Iulium Clarũ, lib. 5. ſentent. §. fi. q. 38. nu. 48. refutantem conſuetudines quarũdam prouintiarum quibus inductum eſt, has remiſſiones fieri cum actibus ignominioſis, debetque hæc remiſsio fieri cum cuſtodibus, & expenſis ipſius clerici, ſecundũ 11 Aufrerium in Clem. 1. de officio ordinarij. quæſt. 2. nume. 22. Boerius diciſ. 303. col. pen. ex Bal. l. generaliter. §. ijs. præſentibus. C. de rebus creditis: ſed ſi clericus fuerit pauper, tũc remitti debet expenſis iudicis eccleſiaſtici, ſecundũ præ 12 dictos Doctor, & ita in praxi ſeruatur. Nec iudex eccleſiaſticus ſtabit proceſſui facto per iudicem ſecularem remittentem, ſecundum communem opinionẽ ex Decio in capit. at ſi clerici. de iudic. & Thoma Grammatico in conſil. crim. 42. num. 1. & Viuio libr. communium opinionum. verbo. Iudex laicus. quanuis in praxi obſeruatur, quòd extrahitur proceſſus à tabellione iudicis ſecularis, & coram eccleſiaſtico producitur ad ſe inſtruendum in cauſa. Cæterũ ſi iudex ſecularis cognouerit de aliquo crimine aduerſus Clericum, quem nondum tamen apprehenderit, ſed clericus is prius ſe præſentauerit corã ſuo iudice eccleſiaſtico, petendo ſe pronuntiari Clericum; & exemptum à iuriſdictione ſeculari, petendoq;, vt iudex eccleſiaſticus ſuis cẽſuris inhibeat ſeculari à cognitione illius cauſæ: tunc eccleſiaſticus nõ debet inhibere ſeculari, nec cõtra eum procedere, donec prius, ſibi conſtet illum Clericum eſſe talem, qui gaudere debeat priuilegio fori. iuxta. l. 7. ti. 4. li. 1. Recop. & in ipſa inhibitoria debẽt inſeri omnia ſupradicta in præcedenti caſu, iuxta formam traditam in fine ti. 4. lib. 1. Recopil. Et in iſto caſu, interim quòd pendet lis ſuper Clericatu, Clericus præſentatus debet detineri à iudice eccleſiaſtico in publicis & tutiſſimis carcerib⁹, nec debet dimitti ſub fideiuſſorib⁹, nec detineri in eccleſia, aut monaſterio, alioquin poterit capi à iudice ſeculari, iuxta. l. 7. ti. 4. lib. 1. Recopi: quod procedit nedum pendente lite ſuper Clericatu, verũ etiã pendẽte lite ſu-

per

per punitione criminis, iuxta dicta.l. 7. quam sic intelligit Couarrubias in Practi.capitul.33.numer.4.& tradit Bernardus Diaz in Pract.Crimin.Canoni. cap.116.

15 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de causa possessoria cuiuscunque rei spiritualis, vel quasi spiritualis, etiã si nihil proprietatis annexum habeat, secundum Butrium.c.fi.de iud.& plures alios, quos refert,& sequitur Ioan.Daima, in procemio pragmaticæ sanctio. §. posthumo. fol. 112. Beroius in Rub. de iud. numero.51.Couarrubias in practicis,quæstion. capite.33. nu.1, contra Panormitan.& alios in c.literas. de iuramento calumniæ.

16 Cognoscit etiã iudex ecclesiasticus de bonis proprijs Ecclesiæ, & de bonis patrimonialibus Clericorum aduersus laicum reum: nam bona patrimonialia Clericorum gaudent priuilegio bonorum Ecclesiæ,iuxta glo.3.capitu. Ecclesia.de constitutio.& glo.fin.c.fin. de vita & honest.Clericorum.Quod intellige verum in casibus à iure expressis,secundum communem ex Decio.d.c.Ecclesia.nume.18.Couarrubias.libr.1.Variar.cap.4.numero.3.Vnde cum iste casus expressus sit in.l decernimus. C.de Episcopali audientia.& cap. si Clericus laicum,de foro compet. per argum. ab speciali,meritò bona patrimonialia Clericorum guadent priuilegio fori: & est ratio,quia in foro principaliter cõsideratur persona Clerici,& non bona, ex mente Decij.d.nume.18.licet mordeat Couar.vbi suprà.nume.3. Limita tamẽ hanc resolutionem veram esse,nisi reus laicus neget res illas esse Ecclesiæ, vel Clerici actoris: nam tunc remittendus erit ad iudicem secularem,iuxta dict.c. si Clericus laicum, quia per illam negationem res efficitur dubia,iuxta gl.1.c. veniens.de renuntiatione.& glo.cap.1. verbo. Conseruatores. de officio de legati.in.6.& glo.5.l.plures.C.de fide instrum. Acideo reus laicus in dubio non est trahendus ad iudicem Eccesiasticũ, contra regulam.capit.cum sit generale. 17 de foro compet. Sublimitabis hoc primo,quando notoriè constaret, rem illam esse Ecclesiæ,vel Clerici:nam tunc, etiam si reus laicus neget esse Ecclesiæ, vel Clerici, non erit remittendus ad iudicem secularem, quia notorium per negationem non efficitur dubium. capite super eo. de testibus cog. & ita firmant Butrius, Panormitanus numero quarto Felin. columna.1. d. capit. si 18 Clericus. sic limitando illum tex.Sublimitabis secundo,nisi Clericus actor replicet,se paratum esse incontinenti probare rem esse suam vel Ecclesiæ,nã tunc reus laicus non erit remittendus ad iudicem secularem, imò iudex Ecclesiasticus summariè cognoscet vtrum sua sit iurisdictio, secundum Card. in fine. Panorm.n.14.&.15.Marianum. n.11. & 13.dicto.capite.si Clericus,& secundum cõem ex Curtio. in.l.2.ff.si quis in ius vocatus,nó ierit. quidquid aliter dicãt Anton.num.9.dicto cap.si Clericus.& Alex.dicta.l.2.num.19. & quidquid aliter dicant Anchar.& Barba.dict.cap.si Clericus.Sublimitabis tertio,quãdo ab ecclesiastico iudice procederetur aduersus laicos malefactores,& inuasores rerum Ecclesiarum:nam tunc reus laicus non erit remittendus ad secularem, vt cap.cum sit generale. de foro comp. & si dubitetur de maleficio secundum Innoc.& communem.d.cap.si Clericus: & Marianum.d.c.cum sit generale. nu. 18. Quod procedit etiã in inuasoribus rerum Clericorum, vt post Collectariũ num.2.& post glo.1.cap. similiter.16.q. 1.probant communiter omnes.dict.ca. cum sit generale.& Panor.ibi. num.14. Felin.col.1.Barb.num.68.quanuis contrarium teneant Butrius,ibi notat. fin. dict.num.68.& Aufrerius de potestate Ecclesiæ.versic.38.nu.31.Couar.li.1. Variarum,cap.4. num.3. Hodie tamen de 20 iure

iure Regio Castelle,& Lusitaniæ,iudex ecclesiasticus non cognoscit de bonis patrimonialibus Clericorum aduersus laicum reum.iuxta.l.57. tit.6.part.1.& in li.2.Ordin.Lusitanorum.titu.1.§.17. Nisi cõsuetudo vigeret in aliquo tribunali ecclesiastico, quòd iudex ecclesiasticus cognoscat aduersus laicos super quibuscunq; causis ad petitionẽ Cleri- 22 ci,vel Ecclesiæ,iuxta dict.ca.si Clericꝰ. in fine, quæ consuetudo viget in audiẽtia Episcopali Salmãticensi, in rebus tamen Ecclesiæ nihil immutatũ est de iure Regio.

21 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticꝰ de causa dotis principaliter,& de per se mota inter laicos. nã talis causa est mixti fori,secundũm Innocen.Henricũ,Panorm,& alios cap.de prudentia.de donat.inter virum,& vxorem.quorũ opinio communis est ex Felino cap. licet, num.1. de foro compet. Decio in Authentica quod locum. numero.5.C.de collatio. Ripa in.l.1.numero.48. ff. soluto matrimonio. Aufrer. de potestate Ecclesiastica.numero.21.casu 27.Gom. in capit.final. in principio.numero.22. 24 de iud.Dida.Perez.l.2.titulo 1.libro.3. Ordin.columna.775.versiculo dubitatur insuper. Quæ opinio proculdubio recipienda est, quando dos peteretur â vidua,quæ miserabilis est habitu, & dotis priuatio reddit eam oppressam, & sic miserabilem acta,secundum Bal.Nouellum in Tractatu de dote.par.9. priuilegio.16. Rubeum repetitione ca.per vestras.notab.2.numero.13.&.24.quãuis glosſ.penultim.dicto.capit. de prudentia. & Anton. ibi, & Iaſ.dicta Authent.quód locum.numero.10.indistinctè firment causam dotis principaliter de per se motam tractãdam esse coram 26 iudice seculari, quorum opinio communis est ex Felino sibi contrario cap. Ecclesia. numero.58.de constit. In alijs verò casibus crederem iudices seculares nequaquam permissuros, quod meri laici causam dotis principaliter,& de per se motã intẽtent corã iudice ecclesiastico, præcipuè quando agetetur de dote de nouo constituenda ex Anchar. consi.21. ad finẽ recepto à Felino.d.c.licet.n.1.& à Rubeo vbi supra. nu.17. & Decio.d.c.Ecclesia.n.37.incidẽter tamẽ de causa dotis benè cognoscit ecclesiasticꝰ inter laicos,vt in.d.c.de prudẽtia.

Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de causis decimarum,& aduersus laicos tam quo ad quæstionem iuris, quã quo ad quæstionem facti, vt capit.peruenit. & capit.nuntios. & capit. cum homines. de decimis. & Clementi. 2. de iud. & capit. postulasti. de homicid. capit. omnes decimæ. 16. quæstione. 7. & in Concilio Tridentin.sessione.25. de reformatione. capitulo.12.quem text.explicat Nauarr.in Manuali Latino. cap. 21. numero. 32. Et iudex ecclesiasticus poterit implorare brachium seculare contra decimas non soluentem. dicto capit.postulasti & ibi Felin. & reliqui. & in quæstione facti decimarum Ecclesia habet duos iudices ecclesiasticum, & secularem, nam laicus poterit compelli ad solutionem decimarum per iudicem secularem,vt resoluit Feder.consil.245.Couarr.in pract.capit.35.numero.2.vbi resoluit, quòd in aliquibꝰ causis decimarum,secularis poterit cognoscere, etiam de quæstione iuris, & Rebuffus in Tracta.de decimis.qu.10.numero.3.quo in loco â numero.1. de isto art.agit.

Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de crimine.vsurarum inter laicos, secũdum gl.3.dict.c.cum sit generale, & ibi communiter omnes,& plures, quod refert Couarr.lib.3.Variarum c.3. nu.1.& in.4.Decretal.2.p.c.8.§.12.n.4.&.5.Sed tu resolue verius esse,quod hoc crimen est misti fori,& sic quod iudex ecclesiasticus cognoscit de eo inter Clericos, iudex verò secularis inter laicos, & etiam de quæstione iuris, ita resoluit Couar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Couarr.vbi suprà,& Nauar.capite nouit.notab.6.num.44.illatione.2.de iudi. & probatur ex.l.4.titulo.6.libro.8. Recopilation.& ex Lusitanis libro.4. titulo.14.per totum,& titul.27.§.1. Tamen praxis obseruat, quod ecclesiasticus aliquando cognoscit de isto crimine,vt resoluit Couar.vbi suprà, versic. 4.& ita est tenendum , quicquid aliter dicat Iulius Clarus.lib.5.Sensent.§.fin. q.37.núm.2. † Et ad hanc resolutionẽ est redigendus Auendanius in capitib⁹ prætorum.2.part. cap.29. numero.1.& Didacus Perez in.l.4.titul 8 libro.3.ordin.glossa penultima, & Dominus Ludiuicus à Pegueyra in lib· quæstionum criminalium.cap.30.à nume.19. & Azebedo in.l.1.titul. 21.libro.4.Recopilat. num. 185. †

27 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de crimine simoniæ,etiam inter laicos secundum glo.3.in dict.capit. cùm sit generale: tamen quoad quæstionem facti huius criminis etiam iudex secularis cognoscere poterit inter laicos,secũdum Antoni.num.14. Imolam num.8. Felin.num.4.in dict.cap. cúm sit generale:& Alex. in additionibus ad Bartol. in.l.1.ff.de publicis iud. cótra Panorm. num.20.Marianum nu.22. Barb.n.180. d.c.cum sit generale.

28 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de crimine hæresis, quia crimẽ hoc aduersus fidem & religionem committitur, ac ideò solus ecclesiasticus de eo cognoscere potest, secundum glossa.3. in dicto capit. cum sit generale. & tradit Masuerus in capit.vt inquisitionis. & in capit. prohibemus. Abba.& reliqui in dicto capit.cum sit generale.Alciat.in cap.1.de offi.ordin. numero.73. Simanc.de institutionibus cathol.titu.
29 36.à numer.1. Nec etiam iudex secularis de isto crimine cognoscere poterit, etiam quo ad quæstionem facti, secundum communem ex Nauar.in dicto capit.nouit.notab.6.numero.44. & Couar.in pract.quæstion.capit.33. numero.3.in fine.per tex. in dicto capit.vt inquisitionis.§. prohibemus. Quinimò nullus secularium iudicum quantacunque potestate & dignitate præditus vllo modo cognoscere poterit de causis ciuilibus,aut criminalibus,quarum cognitio ad inquisitores pertinet , etiam prætextu subleuandi vi oppressos: nam si aliquis grauatus appellare voluerit in supradictis causis,adire debebit senatum supremum sanctæ generalis inquisitionis, vt resoluit Simanc. vbi suprà, numero.2. Poterunt tamen & debebũt iudices seculares condemnare & punire illos,quos inquisitores declarauerint
30 hæreticos esse pertinaces relapsos , aut impœnitentes,quia eorũ officiũ in prædictis causis non in cognoscendo , sed in exequendo consistit: quam executionem facere tenentur cum ab inquisitoribus fuerint requisiti,& tunc tenentur sententiam ecclesiastici in causa hæresis exequi nulla de iustitia ipsius cognitione,vel fide facta,quia censentur meri executores,iuxta tex. in dicto capit. vt inquisitionis.§. prohibemus: & est communis opinio Canonistarum , quã sequuntur etiam Legistæ secundum Simanc. vbi suprà, & ita in Hispania vsu receptum esse testatur Iulius Clarus libro.5. Sentent,§.fin. quæstio.96,numero.7.

31 Cognoscit insuper iudex ecclesiasticus de adulterio,secundum glo.3.dict. cap.cùm sit generale, quod intellige verum , quando agitur ad pœnitentiam, vel ad separationẽ tori secundum communẽ in dicto c,cúm sit generale.& catuæ.de procuratoribus. & tradunt Panor.& communis in capit. 1. de officio ordinarij. resoluit Couar. de sponsalib. 2.part.cap.7,§.6.num.8. quanuis Dec. consil.212.num. 2. existimet, secularem esse competentem quo ad separationẽ tori. Cæterùm quando agitur ad pœnam sanguinis,secularis competens est: si verò

si verò agatur ad alias pœnas: tunc vterque potest cognoscere secundum communẽ d.c.cùm sit generale.ex Panorm. Mariano.n.23.Felin n.11. cõsentit Dec. capit.consuluit.1. de appellatio. & Diaz in practica criminali , capitulo.79. & Iulius Clarus libro.5.setent.§.fina.quæstion.37.numero.3.& hodie expresse decisum extat in Concilio Tridenti. sess. 24.de reformatione matrimon. capit.8. vbi præscribitur ordo , quo ordinarij procedere debent ad punitionem huiusmodi criminis , vbi etiam probatur, de crimine concubinatus ecclesiasticũ cognoscere posse aduersus laicos, & tradit Iulius Clarus vbi supra,nu.4.quãuis Alciatus in c.1. de officio ordinarij.nu. 22.post alios cõtendat,quoad alias pœnas secularem solummodo competentem esse.

32 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de crimine falsi circa literas Apostolicas,concubinatus,sortilegij, diuinatoris,pacis fractę,sacrilegij, & alijs huiusmodi, etiam inter laicos , quæ crimina congerunt Panorm.numer.24.Marian. columna penultima, Felin.numer.13. in dicto capit. cùm sit generale.Aufrerius de potestate seculari regula.4.fallentia. 12. Tamen de his criminibus etiam potest cognoscere secularis inter laicos,secundum prædictos Doct.vbi supra , & probatur de iure Regio,libro.8. Recopil.à titul.3.cum nunnullis sequẽtibus. † Sed an secularis possit cognoscere de concubina clerici, resoluit Iulius Clarus libro.5.sentent.§.fin. quæstione.37. numero.4.& Auiles in.cc.prętorum.capitulo.47.gloss.verb.ò Clerigo.à num. n.& AEgidius Bosius in sua praxi.tit.de
37 Coitu damnato, & punibili.à numero decimo.

33 Cognoscit etiã ecclesiasticus de crimine nefando sodomiæ , etiam contra laicos,iuxta text.capit.Clerici de excessibus prælat. & communiter omnes ex Bermond. Tract.de concubina.fol.128. numero.43.& Iulio Claro vbi supra numero.5.

34 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de quocunque peccato, etiam inter laicos ad effectum cogendi peccatorem ad pœnitentiam, liberandique animam eius à morte perpetua , saltim per viam denunciationis,secundum gloss.3. dict. cap.cum sit,& late soluit Nauar.d.c.nouit.notabili.6.

35 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de crimine periurij , etiam inter laicos secundum gloss.3.dicto capi. cum sit generale. Quod intellige verum, quando agitur ad pœnitentiam in foro conscientiæ & etiam in foro contentioso , vbi agitur de relaxatione iuramenti, aut de viribus & de validitate illius:nam tunc laici ratione iuramenti efficiuntur de foro Ecclesiæ iuxta cap. fin. de foro cõpetent.in.6.& firmant Panormita.Marian.& Felin.numero.7.dicto cap. cùm sit. Aufrer.de potestate seculari. regul. 4 fallent.4.Selua in tractat. de iure iurand.2. part.quæstion. 5. Fortunius de
36 vltimo fine.numero.325. Cæterùm secularis iudex punire potest laicos periuros,iuxta text. in cap. Rex debet.23. quæstion.5.& probat Romanus in singulari.420.Couarrub.in capit.quanuis pactum.1.part.§.3.numero.11.in.6. &.l. 1.cum sequentib.titul.17.libro.8. Recopila.Potestque secularis cogere laicum cui turpiter est iuratum,vt remittat iuramentum, vt cum alijs resoluit Couar. lib.1.Variarum cap.4.num. 5.verfic.verum. Potest etiam secularis cogere laicum iurantem ad obseruantiam iuramenti liciti, vt capit. licèt mulieres.de iure.iur.in.6. Et deniq; potest secularis videre,vtrum Episcopi relaxatio à iuramento sit nulla , quando id opponitur cótra absolutũ,secũdũ Anchar.in cõsil.
38 382.n.6.Et circa praxim,quę versatur in petẽda relaxatiõe iuramẽti,vltra ea quę tradit Couar.li.1.Varia.c.4.n.5.& Rolãd. in consil.34.num.7.lib.1.aduerte, quod

citatio ipsius creditoris præcedere debet,idque obtinere in quacumque relaxatione iuramẽti turpis,seu illicita à maioribꝰ vel à minoribꝰ,siue à mulieribus prẽstiti,ex c.1.de iure.iur.c.tuas. de vsuris firmãt Federicus d Senis in cõs.300. & Corneus in cõs.45.vol.2. quia cõtra inauditã partẽ nil diffiniri debet,vt in c.1.de causa pos.& prop.sequũtur Pan. col.pen.Felin.n.23.in d.c.1.d iur.iur.& plures alij relati à Couar.& Rolãdo vbi supra,ab Alciat.in c.cũ cõtingat.n.127 de iur.iur.à Ioãne Aſsinio in praxi.§.7. c.5.limitat.103.Menochio in cõs.24.n. 11.&.12.& Did.Perez.in.l.1.tit.2. li.3.ordi.gl.1.q.16.quã opinionẽ proculdubio verã esse,quãdo peteretur relaxatio, ad hoc vt simul rescinderetur contractus, & ipsius vis prsus euanescęret, testatur Couar.vbi supra,passimq; hãc opinionẽ receptã esse firmãt Las.in.l. nec quiquã.§.hoc decretũ.n.49.ff.de offi. pro cons.Decius & Alciatꝰ vbi supra.& tali casu relaxationẽ sine citatione cõcessam nullã esse,cõtendunt Panor. & Felin.n.23.in c.1.d iur.iu. & Capella Tholosana.q.62.quãuis Diuus Antonin.2. p.ti.10.c.6.§.nouus casus.in fine, dicat iniustã esse solũmodo, nõ vero nullam: quãdo vero relaxatio iuramẽti peteretur solũmodo ad effectũ agendi,vel excipiendi aduersus contractum, allegata enormi læsione,quæ postmodũ in progressu causæ probata rescinderet ipsum contractum,citationem creditoris non esse necessariã firmat Oldral.consi.120. & Anchar. cõsi.18.& hanc opinionem receptam esse,dicit Alciat.vbi supra.& magis praxi cõuenientẽ appellat Coua. vbi supra.n.6.tamen in hoc casu etiam citationem creditoris requiri ad hanc relaxationem concedendam tenent Federicus.Ias.& Felin.vbi supra & Gozadinus in cons.69.num.22. quas tamen opiniones apud nos,memini me vidisse in praxi obtinere in hũc modum,quod quando relaxatio ad effectum agendi tantùm petitur à Reuerẽdissio Nuncio,tunc eam solitus est concedere nulla prcedẽte citatione, quando vero petitur ab ordinario etiam solummodo ad effectum agendi nũquam solitus est illam præstare sine citatione partis aduersæ.Quæ tamen relaxatio iuramenti peti,& concedi solet,quamuis in cõtractu iuramentum fuerit appositũ de nõ petenda relaxatione,nec ea vtẽda,si fuerit cõcessa etiam motu proprio,vt quotidie à tabellionibus in scripturis apponitur, nam tale iuramentum censetur temerarium, cum per illud detrahatur iuri superioris, cuius autoritas in quolibet iuramento censetur excepta iuxta tex.in c.venientes.de iur.iur.tenẽt Ricardus in.4.dist.38.ar.9.quæst.3.Felin. in c.constitutus.nu.9.de rescript. Soto lib.8,de iust.& iur.quæst.1. art. 9. col. pen. & Staphileus de literis gratiæ. pa. 168.tenetur tamẽn hanc relaxationem impetrans facere mentionem de iuramento, & quod iurauii se non petiturum relaxationem,ne ea vsurum, etiam motu proprio concessa,alioquin aliter præstita subreptitia esset,secundum Felin.in d.c. constitutꝰ.n.13.&.14. Matth. de Afflict.in decis.220.n.11. & Paul.Paris.cons.96.num.93.vol.1. Et est aduertendum quòd in eodem libello in quo petitur relaxatio iuramẽti ad effectum agendi simul peti potest, quòd ipse iudex ecclesiasticus, præstita relaxatione annullet,& rescindat ipsum contractũ: nam ad hoc etiam erit competens secũdum Bald.in.l.ordinarij. C. de rei vendic.sequuntur Alexander in.l. quoties. C.de iudic. Felin.in c.cum sit generale. col.4.de foro comp.& in c.1.col.10. de iur.iur.& in c.prẽterea.col.11.de spons. & hanc dicit communem à qua in praxi dificile esset recedere Deciꝰ in Rub. lect.1.nu.2.extrà de iudic.eandem probant plures relati à decisione Pedamontanea.78.nu.6.defendunt Ripa,nu.29. & Alcat.n.1.&.2.in Rub. extra de iud.

&

& ista opinio connumeratur inter cõmunes in.l.tomo cõmuniũ opin.li.3,ti. 1.n.125.quæ opinio mihi sẽper placuit, & semel & iterũ feci illã practicari in audiẽtia Episcopali Salmãtina,dũ essem patronus,& satis probatur in c.fi. de foro cõpet.in.6.quẽ tx adhoc recte perpẽ 40
dit Alcia.in d.Rub.de iudic.n.2cui nõ faciũt satis Decius in d.Rub.lect.1.n.2. & Coua.in d.c.4.n.7.&.8.& Nauar.in. d.Rub.de iudic.n.12.oppositã opinionẽ in pũcto iuris verioré esse asserẽtes, & in praxi iã eorũ opinionẽ cõtra sententiã Baldi obtinere firmãt Nauar.in. d.Rub.n.13. & Ioãnes Gutierrez de iuramẽto cõfirmat.3 p.c.12.n.6.pro opi- 41
nione Baldi cui libẽter subscribo, & feci practicari,expẽdo l.11.&.12.ti.1.li.4. Recop.dũ ibi præcipitur tabellionibꝰ, ꝙ in cõtractibus de se validis inter laicos celebratis, iuramentũ nõ apponãt, redditurq; ibi ratio. ne ratione iuramẽti laici efficiantur de foro ecclesiastico, & iurisdictio secularis defraudẽt, quas. ll.regias iustas esse defendũt Coua.in c. quanuis pactum.1.pa.§.3.nu,8. de pact. in.6.Pinelꝰ in.l.2.3.p.c,1.à n.11.C. de rescind.vendit.& Ioan.Matiẽzo in.l.22. tit.11.li.5.Recop.gl.8.n.3. sed licet opinio Bal.de iure verior sit, & fecerim illam practicari,tamen iam magis expertus non consulerem cliẽtulis meis desiderantibus finem suis litibus imponere quòd coram iudice ecclesiastico simul cum relaxatione iuramenti peterent rescissionem cõtractus,nõ ex eo ꝙ ecclesiasticus incõpetens sit sed quia lites in curia ecclesiastica efficiuntur penè immortales,ꝓpter dilationes,& apellationes plures quas ius põtificiũ permittit, vt aduertit Paul.Castr.in d.l.ordinarij. num.4.& hac de re exclamat contra iudices ecclesiasticos Palacius Rubios in repetit.c.per vestras notab.2.nu.24.de donat.inter virum & vxor. asserens se multoties consuluisse personis ecclesiasticis habentibus iudices ecclesiasticos coram quibus possent laicos cõuenire, quod illos conuenirent corã iudicibus secularibus, quoniam suam iustitiam citius ibi consequerẽtur, quod ego antea quam Palacium viderẽ pluries amicis, & clientulis consului.

Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de rebus,& iuribus hæreditatis, quãdo clericus extitit hęres alicuius laici, dũmodo lis nõ esset cœpta aduersus laicũ defunctũ coram iudice seculari, secundum gl.receptam in ca.is qui in ius. de reg.iur.in.6.gl.& Doct.ca.clericus nullum.11.q.1.Panor.DD.& Dec.n.11.cap. quia.V.de iud.Bart. & cõmuniter alios in.l.hæres absens.in prin.ff.de iud.Nec obstat tex. dict. l. hæres absens in princip.nam tex.ille loquitur de priuilegio particulari ipsius hæredis, non de priuilegio iure communi concesso, secundũ glo.ibi.& in.l.2.§.legatis.ff. de iud.vel loquitur,quando forus defuncti respectu loci in hærede mutatur, vt animaduertunt ibi Fulgos.& alij,& ita est tenẽdum, quanuis contrarium velint nonnulli antiqui relati à glo.dict.cap. clericus nullum.& Alber.dict.l. hęres absens.quorum opinio approbat.l.57.ti.6 par.1.tamen illa.l.in praxi nõ seruatur. Cæterum si lis cœpta esset cũ laico defuncto,tunc clericus hæres teneretur illam prosequi coram seculari,argu.tex. l.venditor.ff.de iud.& ita cum alijs ex presse resoluit Coua.in practicis quest. c.8.nu.2.

Aduerte tamen,quod clericus hęres institutus à laico tenetur facere insinuationẽ,& publicationem testamenti coram iudice seculari, secundum Bald. & Corn.in.l.omnia testamẽta.C. de testamentis.Benedictus.c.Rainutius. de testamentis.verb.& vxorẽ.nu.420.Barb. c.si hæredes.de testamentis.nu.10. Couar.in dict.cap.8.num.1.& probatur in l.15.ti.4.li.5.Recop. alias hæres amittit commodum hæreditatis, & ita iam in praxi obtinui. 42

43 Cognoscit etiã ecclesiasticus, an laicus delinquẽs gaudere debeat immunitate ecclesiæ, secũdũ Remigiũ in tract. de immunitate ecclesiæ. q. 2. pag. 218. & Did. Perez in. l. 9. ti. 2. li. 1. Ordi, col. 71. in versi. quæri tamẽ, & nos latè diximꝰ supra in primo tomo, in quinta parte. in §, dd delinquẽtibꝰ adecclesiã cõfugiẽtibꝰ

44 Cognoscit etiã ecclesiast. cus de executione testamentorũ, & vltimarũ voluntatũ, etiã laicorũ, ita vt hæredes & laicos quoscũq; executores moneat, & cõpellat ad prædictã exactionẽ. iuxta tx. in c. 3. c. si heredes. & in c. tua. & in c. Ioãnes de testamẽtis. etiã si testator interdixerit Episcopo prędictã cœrctionẽ, iuxta tx. in d, c. tua. & resoluit ibi Coua. & Dñs Franciscus à Sarmiento li. 1. Selectarum c. 11. n. 13. & prædictam cõclusionem notat Coua. in d. c. 3. n. 5. & in d. c. si hæredes. n. 1. &, 4. Et piarum dispositionum

45 executores Episcopos cõstituit Concilium Trid. sess. 22. de reformatione. c. 8. & in c. 6. eiusdem sessionis tribuitur Episcopis potestas cognoscendi de commutationibus vltimarum volũtatum. Quam tamen facultatẽ exequendi testamenta, etiam iudex laicus habet quantunuis testamenta ad pias causas condita sint: nam huiusmodi munus faciendi exequivltimas voluntates misti fori est, vt ex Panor. & Barb. notat Couar. in d. c. si hæredes. nu. 1. & probatur in Authen. de ecclesiasticis tit. §. siquis ante ædificationem. collatione. 9. & in. l. hæreditas. ff. de petitione hære.

47 Cognoscit etiam ecclesiasticus de crimine blasphemiæ etiam contra laicos, vt probatur in c. 2. de male. de quo etiã crimine secularis iudex cognoscit quia misti fori est, vt notant Cardinalis, Annania, & reliqui docto. in c. 2. de maled. Auen. in. cc. prætorũ. i. p. c. 5. n. 3. Auiles in. cc. prætorum. cap. 25. n. 9. Simancas de institutionibus catho!. tit. 8. n. 4. & Iulius Clarus libr. 5. Sen. §. blasphemia, n. 4. in fin. Sed si Iudæus crimẽ blasphemiæ commiserit, iudex secularis decognoscere posset, non tamen ecclesiasticus, secundum magis cõmunem opinionem Doctorũ ex Alexan. in cõs. 99. n. 12. &. 13. libr. 6. & Iulio Claro vbi supra. nume. 5. tametsi oppositum teneat Auendanius vbi supra, asserens, crimen blasphemiæ à Iudæo commissum misti fori esse, pro sua opinione citãs Anchar ranum. in consil. 15.

48 Cognoscit denique ecclesiasticus de pluribus alijs casibus, congestis à Guilielmo Benedicto in c. Rainuntius. verbo. Et vxorem. 1. nu. 240. & verb. Vxorem. 2. numer. 125. & Aufrerio in tract. de potestate Ecclesiæ. super laicis. à nu. 1. vol. 8. diuersorum Doctorum vbi cumulat. 140. casus. & è conuerso plures casus, in quibus iudex secularis habet cognitionem in personas ecclesiasticas enumerat Cassaneus in consuetudinibus Burgun. Rubri. 1. §. 5. n. 47. versi. prima. Regula, & Boerius in decisione. 69. num. 28.

49 Aduertendum tamen est circa supra dicta, qꝑ in criminibus, que sunt misti fori, & in quibus ab vtroque iudice pœna imponi potest, reus punitus à iudice ecclesiastico iterum de eodem crimine puniri potest à iudice seculari, iuxta text. in cap. felicis. §. per hoc. de pœnis li. 6. & firmant Panorm. Aretinus, Felinus, & ferè omnes in c. de his. de accusationibus. Bal. in. l. placet. C. de sacrosanctis Ecclesijs. Antonius Burgẽsis in ca. vt mensuræ. n. 9. de emptione & venditione. Alciatus in c. 1. n. 128. de offi. ord. asserens hanc esse communem opinionem. Quam tamen intellige veram esse, quando pœna à iudice ecclesiastico imposita non esset condigna, & mensurata delicto: quia tunc secularis potetit iterum cognoscere & punire, secundũ plures Doct. quos refert & sequitur Couar. li. 2. Variarum. c. 10. num 6. Simancas de institu. catho. titu. 8. nu. 9. Auendanius in. cc. prætorum. 2. par. ca. 5. nu. 18.

18. Alciatus vbi supra. n. 134. & Did. Perez in. l. 1. tit. 8. li. 8. ordin. Nec huic cõmuni intellectui obstat tex. in d. c. felicis. vbi seuerè & grauissimæ pœnæ imponũtur à iudice ecclesiastico, &

50 nihilominus tamẽ secularis potest iterũ punire, vt in. d. §. per hoc. nã respõdeo qꝺ licẽt in specie illius tx. pœnæ à iudice ecclesiastico satis seuerę imponãtur, nõ tamẽ sunt naturales & cõdigne tã to crimini: pœna enim naturalis & cõdigna illi delicto est quã cõstituit tx. in. l. quis. C. ad. l. iuliã maiestatis. vnde cũ ab ecclesiastico, ppter naturãiurisdictionis

51 imponi nõ possit, cũ ecclesia pœnã sanguinis nõ irroget, vt in. c. sententiã. ne clerici vel monachi. & in. c. fin. eodẽ tit. in. 6. ideo recurrit ad secularẽ, quia eã imponere potest. Nec prędicta pœna per impositionẽ aliarũ minorũ tollitur, vt in. l. 2. in fine. & ibi notat Bal. C. de sportulis. Nec obstat qꝺ quãdo duæ pœ

52 næ cõcurrunt ad vindictã, vna per aliã tollitur, iuxta tex. in. l. quòd senatus. & in. l. prętor edixit r §. si dicatur. ff. dd iniurijs. nam respondetur, illud verum esse, nisi prior pœna imposita minor esset propter naturam iurisdictionis eam imponentis, vt putà, quia maiorem imponere non potest: tunc enim vnam per aliam non tollitur ex Aretino in dicto

53 cap. de his. num. 16. Quo fit absolutum ab aliquo crimine in foro pœnitẽtiali, iterum posse accusari & de eodẽ crimine puniri in foro exteriori, iuxta tx. in cap. admonere. 33. q. 2. versi. quanto magis. & firmat gl. fin. in dict. ca. de his. & communiter omnes ex Decio in capit. quia diligentia. num. 6. de electione. & Couar. in lib. 2. Variarum cap. 10. nu. 3. Quod procedit etiã si à crimine absolutus esset per pœnitentiam publicam & solemnẽ, secundum Panorm. Aretinum. Soci. & Felin. in. d. cap. de his. Panorm. in ca. tuæ. de procuratoribus. & Anto. Vurg. in. ca. 2. num. 6. de emptione & vẽditione: tametsi Hostiẽ. Anto. Imola, & Annania in dict. cap. de his. intelligant tex. in dict. cap. admonere. in pœnitentia tantũ occulta, quasi velint pœnitentiam publicam, & solemnem extinguere crimẽ, etiam quoad iudiciũ fori exterioris, cũ talis publicus pœnitens cẽseatur effectus de foro Ecclesiæ ac proinde accusari nõ posse coram iudice seculari, vt probari videtur in cap. aliud. 11. quæst. 1. & tradit Aretinꝰ in. c. 2. de foro competenti. Nam tx. in d. ca. aliud. non suffragatur Hostiẽsi. Anto. & reliquis: agit enim tex. ille de pœnitentibus qui olim regulam quandã religionis profitebantur, quæ iam exoleta est, cuius religionis meminit text. in. c. de his. 33. q. 2. & declarat Simãcas de institu. catho. tit. 46. nu. 18.

54 Aduerte etiã circa supradicta, quod in casibus, in quibus ecclesiasticus cognoscit aduersus laicos, non potest propria autoritate capere bona & personas eorum, sed debet per censuras ecclesiasticas aduersus eos procedere pro executione suæ sentẽtiæ, & deinde brachium seculare inuocare, secundum Oldraldũ in consi. 86. Ioãnem Andream, & alios communiter ex Auiles in. cc. prætorũ. cap. 20. num. 14. Pala. Rub. in repet. ca. per vestras. §. sed est pulchra dubitatio. nu. 18. Ancharrano in cap. cum Episcopus. de offi. ord. Felino in cap. significasti. de offi. delegat. & ista opinio connumeratur intercommunes in. 2. tomo. cõmun. opin. lib. 9. titu. 4. de requirendis reis. num. 7. & ita expressè decisum est in. l. 14. & 15. ti. 1. li. 4. Recop. & in praxi obseruatur secundum Iuliũ Clarum li. 5. sententiarum. §. fin. quæst. 37. nu. 8.

55 Nec sufficeret, si in aliquo tribunali ecclesiastico vigeret consuetudo capiẽdi bona & personas laicorum, vt opinabãtur Bal. in dict. cap. significasti. & Pala. Rub. vbi supra. n. 26. Auiles in. cc. prætorum. c. 1. num. 12. & in. c. 20. num. 15. Couar. in pract. quæst. cap. 10. numer. 2. versi. primũ. & Iulius Clarus vbi supra.

num. 8. quia talis cõsuetudo iam hodie sublata est per d.l.15.tit.1.li.4.Recopil. Supradictã tamẽ resolutionẽ intellige verã esse, quando apud iudicẽ ecclesiasticũ aduersus laicos procederetur in causis ciuilibus, vel in criminalibus ciuiliter intẽtatis. At verò quãdo ecclesiasticus iudicio criminali procederet aduersus laicos ad punitionem culpæ, tũc bene poterit personas laicorum capere, & in carcerẽ detrudere, vt probat tx. in c. attendendũ. 17. q. 4. & in c. contra idolorũ. 26. q. 5. & tradit Romanus in singulari. 660, Felin. in c. cũ sit generale. n. 20. de foro competenti. & in d.c. significasti. col. fi. Aufrerius in Clem. 1. de offic. ord. quæst. 5. & Couar. in d.c. 10. num. 2. versic. secundo. & ita in praxi obseruatur in tribunali Episcopali Salmantino: nec in hac specie loquuntur; & procedunt prædictæ leges Regiæ.

56

Contrarium tenet Gutier. lib. 1. Pract. quæst. 45. n. 9.

Ex Tertio Praeludio.

SVMMARIA.

1 *Causæ omnes meri & misti imperij possunt delegari iurẽ Pontifico ab Episcopis, & alijs iudicibus ecclesiasticis, merum & mistum imperium habẽtibus.*

2 *Delegari nõ possunt de iure ciuili causæ meri & misti imperij.*

3 *Vicarij generales ab Episcopis in suis diœcesibus constituti, ordinariam, non delegatam habent iurisdictionem,*

4 *Appellatio non potest interponi à sentẽtijs vicariorum generalium Episcoporum ad ipsos Episcopos.*

5 *Vicarij foranei Episcoporum delegatam, non ordinariam censentur habere iurisdictionem: vnde ad ipsos Episcopos appellari potest.*

6 *Beneficia conferendi potestas non censetur concessa ab Episcopo eius generali vicario, nisi specialiter & expressim cõmittatur.*

7 *Vicarij generales Episcoporum possunt instituere præsentatos á patronis: & œconomum Ecclesiæ patronatæ vacanti cõstituere ad fructus percipiẽdos si præsentatio differatur.*

8 *Custodia Ecclesiæ vacantis spectat ad quem institutio eius pertinet.*

9 *Vicarius generalis Episcopi non potest inquirere, corrigere, aut punire vel priuare subditos beneficio, aut administratione, nisi hæc specialiter committantur eidem.*

10 *Vicarius generalis Episcopi, potest cognoscere de causis requirentibus spetiale commissionem quæ sint minores causis spetialiter commissis.*

11 *Vicarius Episcopi non potest inquirere de subditorum criminibus ex generali commissione quoad eorum punitionem, secus vt Episcopo referat.*

Tertium Præludium.

TErtio erit præmittendum, iure pontificio causas omnes meri & misti imperij, delegari posse ab Episcopis, Archiepiscopis, & ab alijs iudicibus ecclesiasticis merum & mistum imperium habentibus. secundum glo. fin. in capit. in Archiepiscopatu. de raptorib⁹, & gl. in capit. quòd sedem. verbo. Committere. de offi. ordin. & glo. in cap. peruenit.

nit. 95. dist. quas testãtur cõmuniter receptas Pano. & Alciat. n. 76. in d.c. q̃ sede. & Curtius Iunior. n. 26. Alex. & Ias. in l. 1. ff. de offi. eius cui mãdata est, Liget de iure ciuili ea, quę sũt meri & mistiimperij indelegabilia esse, pbet tx. in d.l. 1. in principio: & ibi cõmuniter omnes. quidquid cõtrariũ velint Fulgosi⁹ ibi, & Alciatus in d.c. q̃ sedẽ. n. 99. Quã cõmunẽ in praxi difficilimè refelli posse testatur Coua. li. 3. Variarũ. c. 20. n. 4. propẽ finẽ, tametsi oppositã sentẽtiã in puncto iuris veriorem esse ipse existimet. Ex qua tamen communi opinione non sequitur, vicarios generales, quos Episcopi in suis diœcesibus constituũt, delegatam iurisdictionem habere, sed potius ordinariam, secundum glo. in c. 2. de offi. vicarij. li. 6. & nos latius resoluimus supra in primo Tomo huius operis, in primo Tempore. nu. 6, nam prædicti vicarij generales ex permissione iuris exercent iurisdictionem, sibi â prælatis cõmissam, & tacitè censetur iure Canonico permissum Episcopis, hos vicarios creare, vt eorum locum teneant, vicesque suas gerant, ex tex. in c. licèt. de offi. vica. li. 6. & in cap. cum Episcopus. de offi. ord. lib. 6. Vnde cum vicarij generales Episcoporum ordinariam iurisdictionem habeant, & eorum tribunal, & Episcoporum sit vnum & idem sequitur inde, quod à sententijs vicariorum generalium appellandum nõ est ad Episcopos, iuxta tex. in cap. 2. de consuetu libro. 6. & in cap. Romana. in principio, de appellationibus. libro. 6. Cæterum, vicarij foranei Episcoporum, quos Episcopi in aliquibus locis, vel partibus suarum diœcesum constituunt delegatam iurisdictionem habent, non verò ordinariam, secundum glo. receptam in Clem. 2. verbo. Foraneo. de rescrip. ita q̃ ideò à vicario foraneo appellari potest ad suum Episcopum, tanquam ad suum delegantem, argum. tx. in cap. super quæstionum. de offic. delegati. & in c. dilecti. 3. & ibi gl. 2. de appellat. & ita expressè firmat glo. in d.c. 2. verbo. Officiali. de consuetud. in. 6. & Robertus Maranta de ord. iud. 6. part. mẽb. 2. nu. 369. & 380. *pag. 469*

2

3

4

5

6 Aduertendum tamen erit, ex cõmissione generali ab Episcopo facta suo vicario non censeri sibi commissam esse potestatem conferendi beneficia, nisi specialiter & expressim eidem ab Episcopo committeretur, vt probat text. in ca. fin. de offic. vica. lib. 6. & explicat late Rebuffus in praxi benefi. in additionibus in Regulas Cancellariæ in regul. 213. pag. 452. versi. & is vicarius. Bene tamẽ poterit vicarius generalis ex generali commissione instituere præsentatũ à patronis, vt probat tex. in cap. ex frequentibus. de institu. secundum vnum intellectum, quem ibi assignat Panorm: receptus ab Imola & Doctor. & firmat glo. 1. ibi. & glo. fin. in d.c. fin. de offic. vica. in. 6. & vtrobique Doct. communiter, & glo. in cap. cum in illis. §. cum autem. de præbendis in libro. 6. quam sententiam veriorem & receptiorẽ esse testatur Rochus de Curte in tract. de iure patronatus. verbo. Competens. nume. 67. & Couar. in lib. 3. Variarum. cap. 20. num. 7. Quo fit, vicarium generalem ex generali commissione posse constituere œconomum ecclesiæ patronatæ vacanti ad fructus cnstodiendos, si prouisio prædictæ Ecclesiæ differatur: quia custodia Ecclesiæ vacantis spectat ad quem institutio eius pertinet, vt probat tex. iuncta glo. fin. in ca. cum vos. de offic. ord. & ita cũ vicarius possit instituere præsentatum in Ecclesia patronata, vt supra diximus, sequitur inde posse constituere œconomum ad custodiam fructuum.

7

8

9 Non etiam poterit vicarius Episcopi ex generali commissione inquirere corrigere, aut punire subditorum excessus nec priuare quenquam ecclesiastico beneficio, officio, aut administratione, nisi spe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si specialiter prædicta sibi essẽt cõmissa vt probat tx.in c.licèt. de offi.vica.in. 6.sufficeret tamẽ ꝙ expressis aliquibus casibus ex requirẽtibus specialẽ cõmissionẽ,cæteri cõmittentur sub clausula generali,secundũ gl.fi.in,d.c.licèt. quã ꝓbat Bernardus Diaz in pract:crim.Cano.c.3.Cuius gl.opinionẽ verã esse testantur Ioãnes Andr.& Dominicus ibi, & Socinus in.c.qualiter & quãdo.el segũdo.de accus.n.173. quãdo scilicet nõ expressa in generali cõmissione essent paria,vel minora expressis, secus si non expressa essent grauiora expressis: nam tunc sub clausula generali non comprehenderentur,argumento tex. in Clem. non potest.de procurato.

Rursus ex generali commissione vicarius Episcopi nõ poterit inquirere de subditorum criminibus,vt probat tex. in dict.ca.licèt. & expresse firmat Speculator in tit.de inquisitione.§.1.versi. quid de officialibus.& ibi Ioannes Andreas.Cuius contrarium tenent Monachus,Lapus,& Dominicus in d. cap. licét,asserentes,quod quãuis vicarius inquirere non possit de criminibus quoad eorum punitionem,bene tamen poterit de eis inquirere, vt Episcopo referat,& ipse delinquẽtes corrigat,& emẽdet. Quorũ opinionẽ sequitur eam disputans ad vtranque partem Socinus in dict.ca.qualiter & quando.el segundo. art.5.quæst.14.à num.192. vbi à nu.171. concludit, vicarium generalem Episcopi ex generali commissione,nedũ posse de criminibus inquirere, vt causam instructam Episcopo referat, quando viderit inquisitum condemnandum fore verùm etiam posse inquirere & inquisitum absoluere, quando viderit absoluẽdum fore.Cuius opinionẽ sequitur Felinus in cap non'potest. de re iudicata. col.4.& Bernard⁹ Diaz vbi supra, & si Ripa.in.l.qui condemnare.nu.penulti. ff.de re iudicata. opinionem Socini & sequatium improbet: cuius fundamento satisfacit Bernardus Diaz vbi suprà. Insuper aduerte, quod licèt olim ordinarij inferiores non possent dispensare, quòd denũciationes in matrimonio requisitæ per text. in cap. cum inhibitio, de clãdest.despon.omnitterẽtur,vt firmat Paludan⁹ in.4.distin.28. q.2.col.3. cum contra dispositionẽ generalis concilij non possent inferiores dispensare, vt probat glo. in ca.cum dilectus. ver. in ætate.de electione.recepta cõmuniter à Felin.in cap.nulli. num. 2.de rescript.& Decio in Rubr. de iudic.col.1. hodie tamen concessa est facultas ordinarijs dispensandi in his denunciationibus per Cõcil.Trident.sess.24.de reformatione matrim.cap.1.ibi, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit. quibus verbis constat concessam esse potestatẽ ordinarijs locorum remittendi omnes denunciationes,iusta causa interueniẽte,vt explicat Nauar. in Manuali Latino.cap.22.nume.70.in fin. & nume.85. & iustas causas dispẽsandi ab Episcopo in isto articulo cõgerit Soto in.4.disti. 28.quæst.1.art.2. post Palud. in.4. dist. 28.quæst.2. arti.3. & refert Nauarr. in dic.cap. 22. nume.70.in fin.alioquin sine iusta causa dispensans in his denũciationibus mortaliter peccaret: nam dispensatio in.l.superioris cum causæ cognitione,& summa maturitate fieri debet secundum Innocen. in ca. veniens. de filijs presby.num.2.Panorm.cap. extirpandæ.§.quia vero. de prębẽd.num. 43.& determinat Concil. Trident. sess. 25. de reformat.c.18. non tamen poterit vicarius generalis Episcopi.etiam iusta causa existente, in his denũciationibus dispensare:quia ordinarijs solis hãc facultatem concedit Concilium Tridẽtinũ,& ordinarius propriè dicitur summus Pontifex vt in ca.ita Dominus.19. distinct.capmandata de præsump.tradit Torquemada de potestate Ecclesiæ li.2.cap.54.& etiam ordinarius dicitur legatus sedis Apostolicæ,vt in capitu.1. de offi.legat.cap.2.eodem tit.in.6.Episcopus diœcesanus ordinarius etiam est vt in ca.cum Episcopus.de officio ord. in.6.cap.cum personæ. de priuile. in.6. nec ex generali commissione ab Episcopo facta suo vicario generali poterit vicarius has denunciationes remittere,nisi specialiter fuerit sibi commissum. Nã in generali cõmissione facta ab Episcopo suo vicario non venit facultas dispẽsandi vt in c.quod translationem.de offic.legat.glo.in ca.quæ de causa. 2.q.4. Rebuff.in praxi benefi. titul. de forma vicariatus,n.44.& nu.179. tradit Naua.in man.cap.27.num.255.tametsi contrarium teneat Veracruz in appendice ad Specula.coniug.fol.4.

8 *Laici sinter dictum est Clericos accusare.*

9 *Fiscales in principio sui offi cij iurare tenẽtur.*

Ex Quarto Præludio.

SVMMARIA.

1 *EPiscopi sunt procuratores & administratores rerum Ecclesiasticarum*

2 *Episcopi possunt agere pro rebus Ecclesiæ, absque consensu capitulorum.*

3 *Episcoporum munus est subditos corrigere,& eorum crimina punire.*

4 *Fiscales creantur ab Episcopis & eorum vicarijs,qui prorebus ecclesiasticis agãt & eas defendant, vitiaq; subditorũ accusent,ac denuntient.*

5 *Fiscalem creare potest iudex quotiescunq; ex officio procedit.*

6 *Fiscalis ab Episcopo,vel eius vicario cõstituendus qualis esse debeat, & infra num.9.*

7 *Laicus constitui potest procurator rerum Ecclesiasticarum & spiritualium.*

Quartum Præludium.

1 VArto erit præmittendũ ꝙ cũ Episcopi sint ꝓcuratores & administratores rerũ ecclesiasticarũ suarũ diœcesum,vt ꝓbat tx.in c.2.de donationibus. & sint defensores earũ,vt in c.in canonib⁹ 16.q.1.habeãtq;liberã earũ administrationẽ,vt in c.cũ nobis.in fine.& electione.& in c.is cui.eodẽ tit.in.6.& ita pro eisdem rebus agere possint, absque consensu suorum Capitulorum, secundum communem opinionem ex Panormita numero.6.& Felino num.12.in ca.edoceri.de rescriptis. & teneantur eas defendere,positique sint vt aliorum errores corrigant, vt probat, text. in cap. qualiter, el primero. de accusat. & eorum munus propriè sit subditorum omnium vitia redarguere,vt dicitur in Cõcilio Tridentino. sessione.14. de reformat.cap. 1. ob idque in suis diœcesibus possint inquirere,& punire adulteria & reliqua scelera subditorum iuxta text. in cap.1.de offic. ordina. & notant ibi Card.Panormit. Imola. Barb. Felin. & Alciatus.nu.11.& etiam Aretinus.nume.70.&.78.& Socinus.num. 76.in c. qualiter & quando.el segũdo.de accus. ad idque ex proprio munere teneantur; ideo Episcopi,vel eorum vicarij(vt rectiùs & faciliùs diœceses regantur, & moderentur)constituunt, & creant fiscales,qui pro rebus ecclesiasticis agant & eas defendant,vitiaque subditorum accusent ac denuntiẽt, qui loco officij Episcoporum, seu eorum vicariorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

succedunt,& quod ipsi faciunt ex mandato Episcoporum, seu vicariorum ipsi Episcopi, vel vicarij censentur facere, vt notat Præpositus in cap. de accusatione.2 quæstione.8.col.36. &.39. & Bernardus Diaz in practica criminali Canonica.ca.5. Quotiescumque enim iudex ex officio procedit fiscalem creare potest, vt resoluit Antonius Gomez, tertio Tomo Variarum.cap.1.numero. 10 ampliatione.11 & Iulius Clarus libro 6.Sententiarum.§.fin.quæstion.10.nume.3. & fiscalis, qui creandus erit, debebit esse sacerdos, vel in sacris cõstitutus vir probus, diligens, & industriosus: nã licèt laicus constitui possit procurator pro rebus ecclesiasticis & spiritualibus, iuxta tex, in cap.1.in princ. de procura. libro. 6. tamen quia fiscalis ab Episcopo vel eius vicario creatus, necdum vitia laicorum, verum etiam clericorum accusare seu denuntiare debeat, quod laicis interdictum est, vt in ca laico. & in cap. sicut Sacerdotes, 2. quæstione 7. & in capitul. cum. P. de accusationibus, ideo creandus erit Sacerdos, vel in sacris constitutus. Debentque maximè prælati curare, vt ad huiusmodi muneris & officij exercitium, eligant viros prudentes, fideles, ac solertes, qui subditorum vitia inuestigent, & inuestigata prælatis seu eorum vicarijs diligenter reuelent. Qui in eorum creatione ante omnia iurabunt, quod summa diligentia & fidelitate officium suum exercebunt: nam cum publici denuntiatores reputẽtur, in principio sui officij iurare tenentur, vt notat Angel. in.l.si vacantia.C.de bonis vacantibus. libr.10. & in tractatu.de maleficijs.folio.38. col.2.& Foler.in sua practica. pagin.162.&.730.& Præpositus in.d.c. de accusatione.col.65.

(?)

Ex vltimo Præludio.

SVMMARIA.

1 Causæ ecclesiasticæ, in prima instantia omnino sunt tractandæ coram iudicibus ordinarijs.

2 Causæ ecclesiasticæ intra biennium sunt terminandæ in prima instantia à die motæ litis computandum.

3 Superiores iudices nõ possunt cognoscere de causis ecclesiasticis, motis in prima instãtia ante appellationem à diffinitiua, vel interlocutoria vim diffinitiuã habente, aut grauamen per eam irreparabile.

4 Superiores iudices non possunt cognoscere de causis ecclesiasticis motis in prima instantia ante appellationem ex mandato Apostolico, nisi subscripto manu propria Pontificis, & rationabili causa subsistente, vel nisi sit causa, quæ secundum ius apud sedem Apostolicam tractanda sit.

5 Nemo etiam legatus de latere, vel nũtius aut quacumque facultate fulgens potest impedire, quin causæ ecclesiasticæ in prima instantia coram ordinarijs tractentur, nisi prius requisitis ordinarijs, & negligentibus.

6 Iudex proprius ordinarius alicuius pluribus modis dici potest.

7 Reus habens plures iudices ordinarios: potest conueniri ab actore vbi ipse actor voluerit, & qui prius præuenerit, erit proprius iudex ordinarius.

8 Præuentio iurisdictionis per solam citationem acquiritur.

9 Com-

9 Conuentus coram non suo iudice, potest appellare, & inuocare protectionem supremi consilij regij.

10 Hispaniarum Rex ex concessione Pontificis est conseruator Concilij Tridentini, vt eius decreta obseruentur, & in nihilo violentur.

11 Conuentus per literas Apostolicas, vt beneficium dimittat, & alteri concedat, antequam sit conuentus in prima instantia, potest recurrere ad supremum consilium, vt supersedeatur in executione huiusmodi literarum, & quæ praxis circa hoc obseruetur traditur.

12 Prorogatio iurisdictionis quid sit.

13 Iurisdictio non potest prorogari, nisi iudex aliquam habeat iurisdictionem quæ extendi possit.

14 Superior potest adiri post biennium transactum, quod datur ad terminandã causam in prima instantia.

15 Auditor cameræ Apostolicæ nullam habet iurisdictionem in prima instantia.

16 Consensus partium litigantium est de substantia prorogationis.

17 Clericus sine licentia Episcopi non potest prorogare iurisdictionem iudicis nõ sui.

18 Consensus prorogandi iurisdictionem tollitur litigantibus in prima instantia per Concilium Tridentinum.

19 Ius alteri quæsitum non debet ei subtrahi, neq; iniqua conditio alteri per alterium inferri.

20 Prorogando iurisdicteonem tollitur ius cõcessum Episcopis per Concil. Tri. cognoscendi in prima instãtia de omnibus causis.

21 Iudicandi honor omni lucro præfertur.

22 Autor cameræ Apostolicæ est iudex delegatus.

23 Consensus expressus & non tacitus an requiratur ad prorogandam iurisdictionem iudicis delegati.

24 Comparitio alicuius coram aliquo iudice non inducit expressum consensum, per quem eius iurisdictio prorogetur.

Vltimum Praeludium.

1 VLtimò erit prẽmittendũ hodie omnes causas ad forũ ecclesiasticũ quomodocũq; spectãtes, etiã beneficiales, experiẽdas esse in prima instãtia corã iudicibus ordinarijs, 2 terminãdasq; esse infrã biennium connumerandũ àdie motę litis: nec superiores iudices posse de eis cognoscere ante appellationẽ à diffinitiua, vel ab interlocutoria habẽti vim diffinitiuę, vel cõtinẽti grauamẽ per diffinitiuã irreparabile, etiã ex mãdato Apostolico, nisi vrgẽti 4 & rationabili causa tale mandatũ manu ppria Romani Põtificis fuerit subscriptũ: vel causa fuerit de his, quæ secundũ canonicas sanctiones sũt tractãde apud sedẽ Apostolicam, de quibus habetur in capit. nec licuit, 17. distinctione. & in capit. maiores. in principio de baptismo. 5 Nec etiam legatos delatere, nuntios, & alios quoscunque iudices quacũq; facultate fulgentes posse in prędictis causis quãtũcunq; grauissimis, in prima instantia pręripere impedire, seu turbare iuris-

iurisdictionē ordinariorū, nisi prius requisitus fuerit ordinarius, & negligens vt nouè decretū extat in Cōcilio Trid. session. 24. de reformatione. c. 20. Circa cuius tx. explicationē aduertendū erit,
6 propriū iudicē ordinariū alicuius pluribus modis dici, vel ratione originis, domicilij vel beneficij, vt in c. fin. de foro cōpetenti. Vel ratione cōtractus, vt in. c. dilecti, eodē titu. & in c. Romana. §. cōtrahētes. d̄ foro cōpētēti. in. 6. Quod intelligi debet iuxta pragmaticā sāctionem nouè editam & promulgatam Matritij. 21. die mēsis Februarij, anno. 1573. Vel ratione delicti, vt in cap. cum sit generale. de foro compatenti. Vel ratione rei sitæ, quæ petitur, vt in capitulo sanè. eodem titulo. Prædictus enim modis quis poterit habere plures iudices ordinarios, & coram vno ex eis conue
7 niendus erit ab actore, in cuius electione est reus conuenire, vel coram iudice originis, vel coram iudice cōtractus vel coram iudice rei sitæ: & iudex qui præuenerit iurisdictionem, ille erit pro
8 prius ordinarius in causa illa, quæ præuentio per solam citationem fit, vt in capit. proposuisti. de foro competenti. per quem text. ita notant. DD. ibi. Alioquin enim si coram alio iudice non ordinario quis conueniatur, præterquam
9 in prædictis casibus, appellare poterit, & inuocare protectionem supremi consilij Regij. Vbi cognoscitur quando decreta Cōcilij Tridentini in aliquo vio
10 lantur: quia Hispaniarum rex concessionibus Pontificū est cōseruator prædicti Concilij, ad hoc vt eius decreta obseruentur, & in nihilo violentur, & ita quoties aliquod monitorium, vel literæ Apostolicæ emanāt ab auditore cameræ Apostolicę, per quas literas sub grauissimis pœnis & censuris mandatur possessori, vt præbēdam, seu beneficium dimittāt, & alteri concedat, super quo nunquam fuit conuentus in prima
11 Instantia coram suo iudice ordinario, inter posita supplicatione ad sedē Apostolicam per prædictum possessorem, recurritur statim ad supremum regium consilium. vbi nomine promotoris fiscalis proponitur querela, in qua dicitur, quòd cum talis esset possessor cuiusdam beneficij ad instantiam talis literæ monitoriales fuerunt concessæ ab auditore camerę Apostolicę, quibus auditor mandat possessori, vt beneficium dimittat & alteri concedat, super quo nunquam fuit conuentus coram suo ordinario in prima instantia, & ita quòd prædictæ literæ Apostolicæ sunt cōtra dispositionem Concilij Tridentini, & quanuis ab eis per partem supplicatum fuit ad summum Pontificem, supplicatione non obstante executor in causa procedit. Vnde promotor fiscalis petit mandatum regium & prouisionem dari, vt quicūque iudices seculares prędictas literas Apostolicas, vbi, & in cuius potestate fuerint, capiant originaliter, & ad supremum Consilium remittant, & quod iudices ecclesiastici, vel alij executores supersedeāt earum executioni, donec per Consilium examinentur, & de iustitia prouideatur. Et tunc consilium supremum concedit prædictum mandatum, iuxta tenorem petitionis promotoris fiscalis, quo mandat cuicūque iudici seculari, quòd prædictas literas capiat interposita prius supplicatione, ad summum Pontificem, & sub grauissimis pœnis mādat iudicibus ecclesiasticis, in quorum potestate fuerint, quòd earum executioni supersedeant, donec per consilium de iustitia prouideatur. Et tunc virtute Regiæ prouisionis ad instantiam alicuius procuratoris, ad id constituti per promotorem regium fiscalem à tergo prouisionis, iudices seculares requiruntur, vt capiāt, seu capere faciant prædictas litteras Apostolicas, in quacunque parte fuerint, & quod mandatum regium adimpleant sub pœnis eo contentis. Et iudices

dices seculares sua mādata dāt suis executoribus, & alguacelis, ad capiēdas prędictas literas vbicūq; fuerint. Qui cūta bellione accedūt ad iudicē ecclesiasticū seu ad notariū, vel ad aliū in cuius potestate fuerin literæ, quas capiūt, & si ille qui habuerit eas, dare noluerit, capitur, & in carcerē detruditur, & statim prouisio regia intimatur iudici, vel executori ecclesiastico, requiriturq; per procuratorē fiscalis, vt in earū executione supersedeat, interponiturque ab eodē procuratore supplicatio ad summū Pōtificē corā prædicto iudice vel exetore, ecclesiastico. Et tūc captis prædictis literis, visisq; à iudice seculari, an sint cōtra dispositionē Cōcilij Tridētini, visaq; supplicatione ad summū Pontificē, iudex secularis mādat tabellioni, q̄ prædictas literas cū processu, & actis originalib⁹ ad supremū consiliū regiū remittat. Et tunc qui eas impetrauit, cōparet in cōsilio supremo regio dicēs, prædictas literas mādato cōsilij delatas fuisse ad instā
12 tiā promotoris fiscalis, petēsq; quod sibi reddātur, vt eis vti possit, cuius petitionis copia datur fiscali, qui respondet literas nō esse reddēdas, sed potius retinendas, allegans rationes quibus retineri debeāt, & huius responsi copia datur petenti literas, qui etiam satisfacit rationibus allegatis per fiscalē cuius satisfactionis copia datur fiscali, cui ipse respōdet, & concluditur. Et si negotium in probatione cōsistat recipitur ad probationem per consiliarios regios, & in eo proceditur via ordinaria, donec sententiam deffinitiuam proferant. Sed si in probatione nō consistat, statim post allegationes partium proferunt suam sententiam, qua vel pronuntiant, literas Apostolicas retinendas esse, donec summus Pontifex consulatur, & melius de veritate informetur, & interim earum executionem suspendunt, & interdicūt sub grauissimis pœnis & comminationibus earum vsum impetrantibus. Qua in re audio praxim in cōsilio supremo obseruari, nēpè quod si possessor beneficij, vel ille cōtra quem literæ Apostolicæ fuerunt impetratæ semel comparuit corā auditore camerę Apostolicę, allegans contra prędictis literas, & etiā proponens exceptionem declinatoriā, ex eo quod fuerunt impetratæ & concessæ contra decretum concilij, & post modum literæ deferantur ad consiliū regium per partem aduersam, vel per promotorē fiscalem, vt ibi retineantur, donec summus Pōtifex consulatur, & de veritate informetur: quòd tūc regij consiliarij pronuntiant, literas reddendas esse impetranti, nec esse detinendas ex eo quod possessor beneficij, vel ille contra quem impetratæ fuerāt consensit iurisdictioni auditoris cameræ Apostolicę, & eam prorogauit. Quæ praxis si ita obseruatur, nescio quo iure subsistneri possit: nam possessor beneficij consentire non potuit in iudicem non suū,
12 nec eius iurisdictioni prorogare, cùm prorogatio iurisdictionis nihil aliud sit quam extensio iurisdictionis ordinarię ad casum, vel ad personā sub ea non expressam, vt colligitur ex. l. 1. &. 2. ff. de iudic. & in cap. P. &. G. de offi. delegat. & extensio fieri nō possit, nisi ab eo quod est, argumento tex. in. l. sed etsi manente. ff. de precar. & in. l. 4. ff. de damno infect. & in capit. ad dissoluendum. de desponsatione impuberum. Sequitur inde
13 iurisdictionem prorogari nō posse, nisi iudex aliquam iurisdictionē habuerit, quę extēdi posset, vt probatur in. l. 1. ff. d̄ iud. & in. l. 1. C. d̄ iurisdictione omniū iudicū. & in c. significasti. de foro cōpetenti. ibi, eum qui iurisdictioni præesse dignoscitur, sed auditor camerę ppostolicę, neq; ali⁹ quacūq; potestate fulgēs, in prima instātia nullā iurisdictionē habet circa causas beneficiales & circa omnes ad forū ecclesiasticū quomodolibet pertinētes, præter iudicē ordinariū, vt probatur in dict. cap. 20. Cōcil. Tridēti

ni,

nitibi, in prima instãtia corã ordinarijs locorũ dũtaxat cognoscãtur. Quib⁹ verbis omnino tollitur iurisdictio in prima instãtia quibuscũq; iudicibus, & solũmodo ordinarijs locorũ cõceditur probatur etiã in eodẽ c.20.ibi, atque omnino saltẽ infra biẽniũ à die motę litis terminẽtur, alioquin post id spatiũ liberũ sit partibus, vel alteri illarũ iudices superiores, alias tamẽ cõpetẽtes adire. quibus verbis planè ostenditur solũmodo post bienniũ iudicẽ superiorẽ, alias cõpetentẽ per partes adiri posse ergo infra bienniũ iudex superior quantũcunque cõpetens, prętер qnã ordinarius locorũ d̃ prędictis causis in prima instãtia cognoscere nõ potest. Rursus probatur in. d.c.20.in versi.ab his, vbi solũmodo excipiũtur duo casus, in quibus ordinari⁹ nõ cognoscit & nullus ex eis est casus noster. Prętерea ꝓbatur in eodẽ.c.20.in versi. Legati quoque vbi dicitur ꝙ legati delatere, nũtij, neq; alij quarũcunque facultatem vigore in prædictis causis non possint Episcopos impedire, & iurisdictionem eorum præripere, aut turbare, nec cõtra clericos, aut personas ecclesiasticas procedere, nisi eorũ Episcopo prius requisito atque negligẽte. ergo ex prædictis constat, in prima instantia auditorem camerę Apostolicę nullã iurisdictionẽ habere, & omnino in cõpetentem esse cognitionis prædictarũ causarum: & per consequẽs iurisdictionem prorogari non posse cum non sit quid prorogetur. Secũdo pro hac mea opinione facit, ꝙ de substantia prorogationis est cõsensus partiũ litigantiũ. iuxta tx. in. l.1. &. 2. ff. de iudi. sed clericus sine licentia proprij Episcopi non habet consensum prorogandi iurisdictionem iudicis non sui, vt probat tex. d. c. significasti. ibi. consentire nõ potest. ergo in nostro casu prorogatio fieri non potuit: præsertim quod cõsensus prorogãdi in prima instantia tollitur partib⁹ litigantibus per Concil. Trid. in eodẽ. c. 20. ibi, alioquin post id spatium liberũ sit partibus, &c. Quibus verbis constat in illo tantum casu, scilicet, quando infra biennium causa non fuit terminata corã ordinario, concessam esse libertatem partibus adeundi iudicem superiorem, alias competentem. ergo prætер illum casum sublata censetur partibus libertas adeũdi superiorem, alias quantũcunque competentẽ, & per cõsequens litigantes in prima instantia non habẽt consensum adeundi alium iudicẽ quã ordinariũ. Tertio hæc mea opinio probatur ex eo quod ius alteri quæsitũ nõ debet ei subtrahi, vt in. l. 2. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & in c. cum ecclesia vulte. de electione. neq; alteri per alterum iniqua conditio afferri debet, vt in. l. non debet. ff. de regul. iur. sed si per partes litigantes iurisdictio alterius iudicis in prima instãtia prorogari posset, iam ius quæsitum ordinarijs locorum (per Concilium Tridentino in dicto c.20.) eis subtraheretur, & iniqua conditio eisdem afferretur, si sine eorum consensu subditi sui prorogarent iurisdictionem alterius iudicis, cùm priuarent eos suis sportulis, & honore iudicandi, qui omni lucro præferendus est, vt in. l. Iulianus. ff. si quis omissa causa testamenti. Quarto, hæc opinio probatur ex eo, ꝙ auditor cameræ Apostolicæ est iudex delegatus, vt firmat glo.1. in Clem. auditor. de rescriptis. quam dicit ibi veram Cardinalis. n.6. & Staphileus in Tract de signatura iustitiæ, in Prælud io. 1. nume. 6. sed ad prorogandam iurisdictionem iudicis delegati consensus expressus, & non tacitus requiritur iuxta text. in capit. statutũ. §. in nullo. de rescriptis. li. 6. ergo per solam comparationem simpliciter etiam factam, absque oppositione exceptionis declinatoriæ corã auditore camere Apostolicæ, prorogatio iurisdictionis prædicti auditoris non inducitur: quia talis comparatio solummodò inducit consensum

sensum tacitum & non expressum, iuxta glo. receptam in dicto cap. statutum §. in nullo. Ex quibus omnibus plane constat, prædictam praxim iure fulcitã non esse, imo etiam literas Apostolicas retinendas esse, quanuis ille, contra quẽ impetratæ fuerant, comparuerit coram auditore suas exceptiones allegans, & monitorio respondens: alioquin si partes litigantes sine licentia suorum ordinariorum consentire possent in alium iudicem, illusorium maneret Decretum Concilij, & concessiones Pontificum Regi Hispaniarum concessæ, eiusque summis sumptibus impetratæ ad conseruationem & obseruantiam Concilij Tridentini frustrarentur. (?)

Sequitur prima pars huius secundi Tomi.

PRIMA

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRIMA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI, DE FORMA PROcedendi via ordinaria in prima instantia circa causas ciuiliter intentandas in foro Ecclesiastico.

EX CAPITE PRIMO SVMMARIA.

1 IVdicem ordinarium diuiditur in duodecim tempora circa causas ecclesiasticas.

2 Actor forum rei sequi debet, nisi sit cõsuetudo in contrarium, vt est Salmãticæ in Episcopali audientia,

3 Scholastici ex priuilegio possunt conuenire laicos coram suo iudice scholastico Salmanticensi.

4 Actor potest eligere iudicem quem voluerit, si reus plures habeat iudices ordinarios.

Cap. 1 De diuisione huius primæ partis.

HOC iudicium ordinariũ etiam diuidẽdum erit in duodecim tempora, sicuti dixim⁹ in prima parte primi Tomi, in diuisione eiusdẽ primæ partis, & ꝙ ibi diximus in primo Tẽpora de iudice eligẽdo, etiã in præsenti erit repetendũ: Et ita actor prius cõsiderabit, corã quo iudice reũ cõuenire debeat, animaduertẽs ꝙ in prima instantia reus conueniẽdus est apud proprium iudicem ordinarium, vt resoluimus in vltimo Præludio huius secundi Tomi. Et iudex ordinarius debet esse illius, qui conuẽiendus erit, cùm rector sequi debeat forum rei, vt in l. iuris ordinem. C. de iurisdictione omnium iudicum, & in cap. cùm sit generale, de foro competenti. nisi ex aliqua consuetudine actor possit trahere reum ad suum proprium forum, vt in audientia Episcopali Salmantina, vbi viget consuetudo, quod Clerici conuenire possint laicos coram suo iudice ecclesiastico. Vel nisi hoc ius actori competat ex aliquo priuilegio, vt in audientia scholastica Salmantina, vbi scholastici ex priuilegio possunt trahere laicos ad suum iudicem scholasticum. Considerabit etiam actor, an reus conueniẽdus plures iudices ordinarios habeat, quos habere potest, vt supra diximus in vltimo Præludio huius secundi Tomi, tunc enim actor poterit ex eis iudicem eligere quem maluerit, vt in dicto vltimo Præludio adnotauimus. Obseruandum etiã erit in hac prima parte, quod dictum fuit in secũdo Tempore primæ partis, primi Tomi, circa præparatoria ante citationem: ad quę actur attẽdere debebit, ac ideò ꝺ citatione dicẽdũ erit.

Ex

Ex Cap. secundo.

SVMMARIA.

1 CItatio est fundamentum & principium ordinis iudiciarij, & ab ea institutio processus exordium capit.

2 Citationis materia á quibus præcipuè doctoribus tractetur remissuè.

3 Citatio quandoq; fit per edictum, & quãdo & qualiter fiat, remissiuè, & nu sequent.

4 Citacio fit per edictum in electionibus præbendarum, & quando parochialis ecclesia vacat, vt comparent examinandi, qui eam prætendunt.

5 Forma quæ obseruatur cum ecclesia iurispatronatus vacat, vt præsentatus instituí possit.

6 Citatio per edictum fit cum est incertus cõtradictor.

7 Citatio fit per edictum cum beneficiarius curatus adest, & non residet in beneficio.

8 Citatio fit per edictum ab auditoribus contradictarum in Curia Romana ad singulos actus processus, postquam reus est citatus personaliter á principio, ad totã causam.

9 Citatio per edictum fit in pluribus casibus, remissiuè.

10 Citatio per edictum non sufficit, si sit certus contradictor, sed habet personaliter citari si inueniri possit, aliàs processus erit nullus ipso iure.

11 Citatio vt per edictũ fiat, quæ requirantur.

12 Citatio quando fit per proclama, vt cum matrimonium est contrahendum, quia prius in Ecclesia publicantur contrahentes, ad hoc vt si adsit impedimentũ sciatur.

13 Citatio aliquando fit viua voce iudicis citandis partes ad aliquem actum.

14 Citatio aliquando fit per tabellionem, vt quando notificat de mandato iudicis libellum parti aduersæ.

15 Citatio quæ fit per nuntiũ, apparitorẽ vel cursorem, magis in foro ecclesiastico frequentes versatur.

16 Nuntio citandi non creditur sine commissione, & mandato iudicis in scriptis.

17 Citatio fit in scriptis in foro canonico præcipuè propter excommunicationem ferẽdam, si citatus contumax fuerit, quæ debet ferri in scriptis.

18 Monitio trina, vel vna pro tribus præcedere debet excommunicationem quãuis sine monitione lata excõmunicatio valida sit.

19 Citatio pro excommunicatione non debet fieri peremptoriè nisi necessitas exposcat & quæ licatur citatio perẽptoria remissiuè.

20 Nuntio asserenti, aliquem citasse, fides adhibetur, non tamen asserẽti sibi factam fuisse commissionem á iudice ad citandum.

21 Citatio, quæ est facienda extra ciuitatem intra diœcesim tamen datur ipsi parti, quæ facit parti aduersæ intimari eam.

22 Non creditur parti asserenti aduersarium citasse, nisi per testes probetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

23 *Notificatio citationis quando fit ab ipsa parte, debet poni à tergo mandati citationis cum mense, die, & anno, & testibus.*

24 *Praxis quæ obseruatur cum aliquis citatur extra diœcesim vel intra vbi positus est vicarius foraneus ab Episcopo eiusdem diœcesis.*

Caput Secundum.

De citatione.

1

Vm citatio sit fundamentũ & principiũ ordinis iudiciarij secũdũ Speculatorẽ in ti. de citatione, in principio, & ab ea omnis institutio processuũ exordiũ capiat, iuxta tx. in. §. fi. institutis de pœna temerè litigantiũ, & nos latè dixim⁹ in tertio tẽpore prime partis, primi Tomi. ideò acturi de institutione processus ordinarij, ab ipsa citatione erit inchoandũ. Circa cuius materiã videnda erũt, quæ ibi resoluimus in dicto ter
2 tio tempore, & quæ latè tradit Socinus in tractatu de citatione, per totum, & Robertus Maranta de ordine iudiciorum in. 6. parte membro. 1. de citatione, & Rebuffus in tractatu de citationibus in præfatione, & per totum Tractatum. Didacus Couarru. in practicis quæstionibus capite. 3. numero. 6. Felinus in suo repertorio, verbo, citatio. Didacus Perez in. l. 1. titul. 2. libro. 3. ordinamenti. colum. 813. Ioannes Assinius in sua praxi §. 5. de citationibus cum sequentib⁹. Damhouderius in sua praxi. capit. 54. Sed quoad nostrum attinet institutum, solummodo videndum erit, quib⁹ modis citatio in foro ecclesiastico fiat. Qua in re dicendum est, quòd primus modus citandi, qui in praxi ec-
3 clesiastica obseruatur, est citatio per edictũ. quæ fit quando reus inueniri non potest; vt personaliter citetur: tũc enim per edictum citandus erit, affigendo illum publicè in sua Ecclesia, vt in specie text. in capite. causam quę. & ibi gloss. verbo. Ad domum, & in cap. venerabilis, & ibi gloss. verbo. Ecclesiam de dolo & contumacia, vel quando ille, qui citandus est, procurat per se, vel per aliũ ne citatio ad eum peruenire possit, vel cuius domicilium siue locus tutè libere vè adiri non potest, vt probatur in Clementin. 1. de iudicijs. Vbi temperatur rigor cuiusdam constitutionis Bonifacij VIII. quem text. & qualiter citatio per edictum in curia, & in partibus fieri debeat, explicat Casiador⁹ in decisione. 1. numero. 2. in decisione. 2. numero. 2. &
4 in decisione. 3. cum tribus sequentibus de dolo & contumacia. Insuper fit citatio per edictum in electionibus prębẽdarum, iuxta tex. in capite. fin. §. fin. & ibi glo. de electione in. 6. vel quãdo aliqua ecclesia parochialis vacat: tũc enim per edictum publicum affigendum in valuis ecclesię cathedralis citantur omnes qui volent examinari ad regendam prædictam ecclesiam vacantem, vt compareant intra terminum in edicto præfixum iuxta formam traditam in Concilio Tridentino. sess. 24. de reformatione. cap. 18. Et idem obseruatur quando aliqua ecclesia iuris patronatus vacat. nam si aliquis præsentatus à patrono cõparet coram ordinario petens se institui, statim iudex præcipit, quòd per edictum citentur omnes illi, quorum interest, quod edictum affigitur in valuis ipsius ecclesiæ vacantis. Et transacto tem
5 pore edicti, ille, cuius interest, comparet coram iudice incusans alijs contumaciã, & petendo institutionem, & si alij compareant instituitur processus ad
6 narius. Et generaliter citatio per edictũ fit quando est incertus contradictor, quia tunc per edicta citantur omnes, quorũ interest, vt in. l. si eo tempore. C. de

de remissione pignorũ, & in. l. sed si pupillus. §. de quo vers. præscribere. ff. de institutoria actione. & tradit Felin⁹ in
7 c. quoniã frequẽter. §. porrò. vt lite nõ cõtestata. Præterea citatio per edictũ fit quãdo beneficiarius curatus abest, nec residet in beneficio, vt in. c. ex tua. de cleri. nõ resid. & ibi. DD. & in Cõcil. Trid.
8 sess. 23. de reform. c. 1. in fine. Rursus dicta citatio fit ab auditorib⁹ cõtradictarũ in curia Romana ad singulos actus processus, postquã reus citat⁹ est personaliter à principio ad totã, causã, vt sentit gl. in. d. Clem. 1. de iudi. verbo, literarũ, & firmat Speculator in ti. de citatione. §. viso. Castro in. l. ad peremptoriũ. ff. de iud. & tradit Octauian⁹ Vostrius de introductione in Romanæ aulæ actionẽ. li. 4. c. 2. n. 3. & c. 3 n. 4. & c. 4. n. 1. & Se-
9 bastian⁹ Bãtius de nullitatibus. c. 12. Et prædicta citatio per edictũ fit in pluribus alijs casibus cõgestis à Socino tractatu de citatione artic. 23. & à Felino in cap. quoniam frequenter. §. porrò. vt lite non contestata, & à Marãt. de ordine iudiciorum. 6. part. memb. 1. nu. 83.
10 Circa quem modum citandi per edictũ aduerte, quòd quoties est certus contradictor & cõmodè inueniri possit, citari debet personaliter, & specialiter, nec sufficit citatio per edictũ, alias processus esset nullus ipso iure, iuxta tex. in capite fin. versic. fi. de electione in. 6. quẽ ad hoc vltra Doct. ibi notat Panor. in cap. fin. de vita & honestate clericorum & Lãbertinus de iure patronatus. 2. pa. lib. 2. quæst. 6. art. 10. Felin. in capit. cognoscentes. col. 7. de cõstitutionibus. & in suo reportorio. verbo. Citatio per edicta nõ valet. & Valle in consi. 18. n. 16. & iam ergo in praxi ob prædictũ defectum retractaui quandam sententiam
11 grauissimorum iudicum. Aduerte insuper quòd ad hoc, vt legitimè citatio per edictum fiat, requiritur, primo quòd præcedat summaria informatio, quod ille reus latitat, & est absens nec habet domum, nec dimisit procuratorem, vel informatio alteri⁹ casus, in quo citatio per edictũ habet locum, alias esset nulla, secundum Bar. in dict. extrauagantit verbo, per edictum. & Socinum in tractatu de citatione, art. 23. numer. 5. Decium in consil. 460. num. 26. Vancium de nullitate. numer. 127. Apud multos enim iudices sufficit relatio nuntij, asserentis prædictos casus. secundum Rebuff. in tertio Tomo constitutionum Regalius, in actu de citatione. nu. 96. & in concordata Rub. de constitut. verbi per edictum: in fine. Secũdo requiritur quòd prius illud edictum publicè legatur, tempore quo in ecclesijs stat multitudo populi congregati, secũdum Casiadorum in decisione. 1. de appellat. & notat glo. verbo. Solemniter. in Clem. causa. de electione. Octauianus Vestri⁹ vbi supra, li. 4. c. 3. num. 5. Et postquam fuerit publicè lectũ, affigi debet in valuis ecclesiæ cathedralis, vel vbi est consuetudo affigendi, & in ianuis illius ecclesiæ vacantis, aut vbi est beneficiũ clerici absentis, debetq; per aliquas horas remanere edictum affixũ in prędictis locis, secundum Millium verbo, citacio quando committatur. & Rotam in nouis decisione. 213. & Vantium de nullitate sententiæ ex defectu citationis. nu. 133. & Anto. Grauaciũ in annotationibus ad Octauia. Vestr. vbi supra, lib. 4. c. 2. nu. 9. sufficit tamen quod nuntius vel notarius referat edictum esse affixum in prædictis locis, quanuis non declarent per quantum tempus, secundum Bar. in dict. extrauaganti. verbo, Publicè, & Marantam vbi supra. nu. 96. Requiritur tertio, quod affigatur edictum originale, nec sufficit copia eius, iuxta tex. in Clement. 2. de iud. & Rotã in nouis de dilationibus. decisione. 223. Cassadorũ decision. 4. de dolo, & cõtumacia. & Papã in additamẽtis ad decisionẽ Rotæ quintæ, de rescriptis, & in decisione. 22. eodẽ titu. & latè Tiraquel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de vtroque retractu.tit.1.§.9.gl.2.n.8. & glo.1.col.3.&.4.

12 Alius modus citandi versatur in praxi,scilicet,per proclama,& vnus casº est quãdo aliquod matrimoniũ est cõtrahẽdum:nã tũc publicé citari debẽt ecclesia omnes qui cognouerint aliquod impedimentũ subesse,iuxta tx.in c.cũ inhibitio.declãdestina despõsatione.& in c.cũ tua.qui matrimoniũ accusare possunt.& in Concil.Trid.sess.24.de reformatione matrimonij.c.1. & quãdo aliquis est ꝓmouẽdus ad maiores ordines, tũc publicè in ecclesia indiebus festiuis proclama fit à parocho,vt quicunq; sciuerit aliquod impedimentũ detegat, ꝙ procedit ex Concil.Trid.sess.23.de refor.ca.5. & alios plures casus congerit Maranta in dict.6.p.mẽbro.1. à nu.97.

13 Alius modus citandi versatur in praxi,scilicet, per viuam vocẽ ab ipsomet iudice,quando ore proprio iudex citat partes in iudicio, vel in quocunq; alio mandato interlocutorio,iuxta tx. in.l. 2.C.quomodo & quando iudex.& notat Matesilanus singulari,131.& Corsetº in singulari citatio.2.

14 Alius modus citandi in praxi versatur,scilicet,per tabellionem, vel notarium, quando notificat libellum parti aduersæ de mandato iudicis, argumento tex.in c.cũ celiones.23.q.5.&fit per tres denunciationes: & ista praxis oritur.à cap.G.perpetuum. de fide instrumentorum.& ibi Doct.

15 Alius modus citandi, qui magis frequentatur in foro ecclesiastico est, scilicet per nuntium apparitorem,siue cursorem.iuxta tex.in ca.prudentiam.primo responso.de offi.delegati.& in cap.

16 quoniam contra falsam.de probat.& in cap.cum parti.de appellationibus. Cui nuntio non creditur sine commissione & mandato iudicis in scriptis,vt in prædictis iuribus probatur , & in.l. sed si hac.§.prętor ait ff.de in ius vocãdo.& in.l.cum clericis.& ibi Bal. C. de Episcopis & cleri.atq; ideo in foro canoni co citatio fit in scriptis. Prętereà fit in scriptis propter excommunicationem ferendã,si citatus contumax fuerit,nec comparere voluerit. Nam cum sentẽtia excommunicationis debeat proferri in scriptis,vt in c.1. de sententia excõmunicationis.in.6.oportet ꝙ præcedat trina monitio,vel vna pro tribus,cũ interuallo dierum,& quod de eis cõstet, vt citatus cõtumax reputetur,iuxta tx.

18 in.c.de illicita.24.q.3. & in c.sacro. de sententia excommunicationis. & in.c. constitutionem. de sententia excõmunicationis in.6.& explicat Cou.in.c.alma mater.1ª part.§.9.nume. 4. cum sequenti.de sententia excommunicationis.in.6. Atque ideo in mãdato citationis semper apponitur clausula illa,præmissa canonica monitione,cũ termino sex dierũ,de duobus in duobº pro quolibet termino,nisi celeritas negotij,vel distãtia loci maiorẽ vel breuiorẽ dilationem requirat:nam tũc iudex arbitrabi

19 tur iuxta tx.in d.cap. constitutionem. bene verum est quod si excommunicatio proferatur nulla præcedente monitione erit valida iuxta tx.& ibi gl.ver. iniustam in c.R.de senten. excommun. in.6.gl.2.in dict.ca.sacro.& ibi Panor. & Felin.glo.1.in summa.2.q.1.gl.in.c. 1.ver.iudiciario de exce.prel.sequũtur Panor.& Deci.in.c.ad audientiã de appel.firmat Caietanus.22.q.69.art.2.Nauar.in Manuali.c.27.n.8.&.11.dicit cõmunem Couar.in d.§.9.n.7. & probatur in c.1.de iud.nec refert tx. illum intelligere in contumace notorio in quẽ excommunicationem ferri posse sine monitione firmãt Pan.n.28. Dec. lect. 1.n.25.Ripa.n.8.& Bero.n.212.in.d.c.1. de iud,nam vltra id quod hunc intellectum optime improbat Alciatus. ibi. n.39.ex eo tamen retento prædicta opinio communis probatur, cum cõtumacia nihil aliud sit quã peccatũ,relinquitur ergo ob peccatũ mortale notorium

latam excommunicationem sine monitione valere, probatur etiam ista cõmunis in.c.cũ sit Romana.§.fi.de appellat.

20 nec satisfacit intellectus doctorũ asserẽtiũ Apostolũ prius admonuisse illũ Corinthiũ,nã intellectº illo est diuinatoriº & repugnat literę illius tx.ibi irrequisitũ.Probatur deniq;in.c.quidã maligni spiritus 5.quæst.1.& ita est obseruandũ quãuis Soto in.4.dist.22. quæst.1.art.2. pag.103.col.1.prædictã cõmunẽ refutet asserẽs excõmunicationẽ sine monitione latã nullã esse,& Victoria in tracta. de excõmunicatione.n.6.quibus nõ suffragatur illud Matth.c.18.in ver.Si autẽ peccauerit in te frater tuº, &c. nã in illo loco nõ præscribitur forma excõmunicationis ferẽdæ,sed tantũ declaratur ad quid de iure naturali teneamur quãdo peccator lapsus fuerit,quia tenemur illũ monitionibus erigere, & si nõ audierit,eiº cõsuetudinẽ vitare,ne nos corrũpat. ꝙ in dicãt verba illa,sit ibi sicut ethnicus & publicanus,id est publicus peccator.Rursus præceptũ illud est affirmatiuũ nõ negatiuũ.nõ enim ꝓhibet aliter fieri & actus gestus cõtra legẽ præscribentẽ aliquẽ ordinẽ & nõ prohibẽtem aliter fieri firmus est iuxta ea, quæ notat Ias.in.l.non dubium.nu.18. C.de.ll.& Felin.in.c. Cum dilecti.n.10. de rescrip.& de isto præcepto Domini circa correctionem fraternam est acci-

19 piendus text.in.ca. omnes decimæ. 16. quæstione.7.& in.c.presbiterorum.17. quæstione.4.Et prędicta citatio nõ debet fieri peręptorię,nisi necessitas exposcat.iuxta tex.in.cap 1,de dilationibus.& Panor.in. c. quoniã contra falsam.de probat.n.10 tenet citationẽ peremptoriam sine causa fieri posse,dũmodo nimis breuis nõ sit, quem sequitur Beroius ibi n.132.quicquid gl. ibi verbo dilationes,contrariũ teneat,& quæ dicatur citatio peremptoria optimè explicat Dida.Perez in.l.1.tit.9.lib.3.Ordinament.col.1119.versi.dicitur.Et ista citatio aliquando fit intra ciuitatẽ, & tunc datur nuntio publico adhoc destinato,vt in.d.ca.prudentiam.2. responso.de offic.delegati.cui nuntio asserẽti se aliquem citasse, fides adhibetur cũ sit persona publica iurata, secundum Speculatorẽ.tit.de citatione.§.1.ver.sed nũ quid credatur.& Imolam in.l.ex cõsensu.§.cũ qui.ff.de appel.& gl. in.c.cũ parati.verb.Nuntius de appellat.& est cõmunis opinio secundũ Niconiciũ in repetitione.c.quoniã cõtra falsam.verbo Citationes.n.99.de probatio.tamen de commissione seu mandato iudicis de citando, nuntio asserenti, sibi factã fuisse prædictã cõmissionem nõ creditur,iuxta tx.in dict.c.quoniã contra.Et resoluit Did.Perez in.l.1.tit.2.li.3.Ordi.col. 826.versi.quæro.23. In foro seculari aliter seruatur,vt refoluisti in.1.Tomo huius praxis.1.par.3.tẽpore.aliquãdo prædicta citatio fit extra ciuitatẽ intra diœ-

21 cesim tamẽ,& tũc citatio datur ipsi parti,& pars ipsa facit ꝙ illa citatio intimetur parti aduersæ per aliquem clericũ, vel notarium,secundũ Ptæpositum in. c.cum sit Romana.col.fin.& ibi.Pano. de appellationibus.& Bald.in.l. vt perfectus.col.fi. C. de Annali exceptione.

22 & Marantam in dict 6.parte. membro. 1.num.44. Verumtamen in hoc est discrimen,quod tunc non creditur citanti,nisi probetur per testes,se illum citasse, secundum Baldum in. l. sicut proponis, la. 2. C. quomodo & quando iudex.& Perusinum in capit. cum parasti.versi.sextò quæritur.de apppellatio.

23 Quo circa notificatio citationis ponitur à tergo mandati citatorij cum die, mense,& anno,& testibus iuxta tex. in

24 dict.cap.quoniam contra falsam. Quãdo verò prædicta citatio debet fieri intra diœcesim in aliqua villa, vel loco, vbi positus est vicarius foraneº ab Episcopo eiusdem diœcesis in causis matrimonialibus, beneficialibus, & in alijs grauibus, tenor libelli debet inseri in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipso mãdato citatorio, & similiter quã do aliquis est citandus extra diœcesim ad requisitionem alicuius iudicis eccle siastici, tenor libelli debet inseri in ipsa citatione. Quę praxis oritur ex tx.in.c. 2.de dilationibus.& ex ijs, quę in simili resoluit Couar. in practicis quæstionibus.cap.10.num.7. in finalibus verbis. & tunc pars porrigens libellum petitionis in ipso libello petere debet, ꝙ mandatum citatoriũ intimetur parti aduersæ cũ insertione ipsius libelli, & quod eidem præcipiatur quod constituat procuratorem cognitum, ex numero illius auditorij, alias ꝙ in eius absentia procedetur cum auditorio, quod iudex sic præcipit,& praxis ita obseruat. Et quia postquam mandatum citatorium intimatum est parti, contingit frequenter quod pars citatà non comparet, imò est contumax, & iudicem contemnit, ideò videndum erit de contumacia rei citati.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 *Contumacia rei est duplex, vna vera, & altera ficta.*
2 *Contumacia multis modis cõmitti potest.*
3 *Contumacia quando sit delictum, remissiuè.*
4 *Propter delictum vel quasi, etiam nobilis vel mulier possunt in carcerem detrudi.*
5 *Contumacia varijs pœnis punitur remissiuè, & quæ magis in tribunalibus ecclesiasticis frequentetur.*
6 *Contumax quis non reputatur, nisi incusata ante iudicem contumacia ab eo, ad cuius instantiam contumax fuit citatus.*
7 *Citatio remanet circunducta, si actor non comparuerit in termino ad incusandam contumaciam citati.*
8 *Actor non comparens in termino ad incusandam contumaciam rei citati condemnandus est in spensis, nec est admittendus ad nouam citationem, nisi idoneè caueat de comparendo in termino, & perseuerando in iudicio, vsq; ad finem litis.*
9 *Actor ita demum condemnatur in spensis, quando non comparuit ad incusandam contumaciam rei, si ipse reus cõpareat in termino ad petendum se absolui á iudicio.*
10 *Iudex potest prorogare terminum datum ad citandum reum, si ipse intra sibi cõstitutum non compareat.*
11 *Citatio ad duo arctat ad comparendum in termino, & ad simpliciter comparendum.*
12 *Citatio sublata censetur, cum nec citatus, nec citans in termino coram iudice cõparent, quia vna contumacia altera compensatur.*
13 *Citatus cõtumax remanet statim excõmunicatus eo ipso, quod actor comparuerit ad incusandam eius contumaciam.*
14 *Contumax excommunicatus comparẽs in iudicio non auditur donec refusis spensis absoluatur, & quæ praxis circa hoc obseruetur.*
15 *Contumacia crescente, crescere debet pœna.*
16 *Quæ praxis obseruetur cum reus denuntiatus, clericus, scholasticus, vel laicus non comparent in iudicio crescente eorum cõtumacia.*
17 *Literæ participantium, campanarum & anathematis non differunt quoad vim, & vinculum à maiori excõmunicatione, licet quoad solemnitatem, & terrorem differant.*
18 *Brachium seculare nõ potest implorari donec reus sit excommunicatus grauatus, & regrauatus.*

Qap.3. De cõtumaciã.

1 Contumacia rei duplex est, vna vera, altera vero ficta: Vera contumacia est quando aliquis fuerit citatus personaliter,& non comparuit. Ficta autem est, quãdo aliquis fuit citatus domi, nec cõparuit, ita colligitur ex gl.in.l.Diuꝰ, verbo, Existimari.ff.de restitutione in integrũ. & ibi notat Bart. & de isto articulo sunt vidẽdi Alex. & Ias.in.l.properandũ.§.fin autẽ reus.C.de iudicijs. Imola in.l.ex cõsensu.§.fi.ff.de appel. Socinus in tractatu de citatione.ar.27. num.28. & latẽ Folerius in sua praxi in quarta parte.terriæ partis,in verbo. Et si confiteantur.num.13.Maranta de ordine iudic.in,6.parte.membro.2. nu.8.Tiraq. de vtroq; retractu.§.9.gl.2. Antonius Grauacius in annotationibus ad Octauianum Vestrium.li.7.c.3.n.53.Quæ cõtumacia varijs modis committitur. vt putâ in non comparendo, in recedẽdo à iudicio sine licentia iudicis,& in non parendo iudici secundum Panor.Aret. & Dec.in capit.1.extra,de iudicijs.post gloss.1.in cap.2.de dolo & contumacia.
3 Et quando contumacia delictum sit, tractat Couar.in cap. Alma mater.1.p.§.9. num.3.Iulius Clarus lib.5.Sententiarũ. §.1.nu.13.& Menochius libr.2. de arbitrar.cẽtu.2.casu.153. num.1. quod vtile est ad sciendum an nobilis vir aut mulier pro aliquo debito excommunicati per implorationẽ brachij secularis possint in carcerem detrudi à iudicibus secularibus,nam cum contumaces sint vi dẽtur delictum committere,& propter delictum vel quasi bene possunt in carcerem detrudi,vt in.l.62,Tauri quę habetur in.l.10.tit.13.lib.5.Recop. & in.l. 79.Tauri quæ habetur in.l.4.&.5.ti.2. lib.6.Recop.& in.l.6.eiusdem tit.& li. 4 Puniturque variis pœnis à iure impositis, quas congerit Marãta vbi suprâ, in 5 dict.membro.2.numero.9.& Nicolaus Anton.Grauatius in dictis Annotationibus ad Octauianum Vestrium.libr.3. cap.2.num.24.&.25.Et pœnæ quæ magis frequentãtur in tribunalibus ecclesiasticis,sunt sequẽtes: prima est, quòd contumax patitur pœnam missionis in possessionem ex primo & secundo decreto.Secunda est,quòd proceditur aduersus eum via ordinaria vsque ad sententiam diffinitiuã,de quibus erit agendum in secunda parte huius secũdi Tomi.vbi etiam erit agendum de alia pœna,quæ frequentatur in foro canonico aduersus clericum contumacem, nempè de captura personæ. Alia pœna est, quod contumax excommunicatur secundum glo.in.cap.1. de dolo & cõtumacia.in.6.& notat Bal.in.l.3. C.de procurat.& Felin.in.c.1.col.5.versi.verùm excommunicatio. extra de iudicijs. & Maranta in.d.memb.2.n.19. Est & alia pœna,quod contumax punitur in expẽsis,secundum glo.1.cap.1.de dolo & cõtumacia.in.6.& glo.in ca.2.versi.rationabilis causa.de procuratoribus.& glo, in cap.quoniam contra.verbo, Dilationes.de probationibꝰ.Et hæ vltimę pœnæ magis practicantur in foro canonico. 6 Aduerte tamen quod ad hoc vt citatus contumax reputetur, requiritur ꝙ quando aliquis citatur ad comparendum, vel aliquid faciendum certa die, quod transacta illa die,is,ad cuius instãtiam fuit citatus,debet comparere incusando contumaciam citati,alias citatus contumax non reputatur,iuxta text.in l.properandũ.§.& si quidem. & ibi Doct.o.C.de iudic.& docet Bar.in.l.2.col.

Universidad de Deusto

vlt. ff.si quis in iº vocatus.& in.l.cõfeta neũ.co.vlt.C.quomodo&quãdo iudex & resoluit Asini⁹ in sua praxi.§.17.ca.3. vers.vndecimo.lia nõ cõtestatur.n.3.& Ant.Grauatius vbi supra.li.4.c.4.n.17. præterquã si in causa criminali ꝓcedat per viã inquisitionis,vel ex officio iudicis,nã tũc nõ est necessaria incusatio cõtumaciæ,vt docet Bar.in extrauaganti ad reprimẽdũ verb.neglexerint. Antõ. de Butrio in ç.fi.col.fi.de dolo.& contũ.Hypolitº in.l.de vnoquoq;.n.121.ff. de re iud.& decisio Pedamõtanea.71.n. 5.&.47.at vero supradicta resolutio obtinet,quãdo ad instãtiã partis ꝓceditur
7 nã tũc incusatio cõtumacię requiritur. Quinimò actore nõ cõparente in termino ad incusandam contumaciam citati citatio remanet circũducta, id est sublata,nec poterit in causa procedi, nisi reo de nouo citato,iuxta tx.in.l.& post edictum.versi.si his.ff.de iudicijs.& Rota 64.tit.de appellationibus.nu.4. in nouis.Imò actor debet tunc condemnari
8 in expensis,nec est admittendus ad nouam citationẽ faciendam reo, nisi idonee caueat de comparendo in termino, & perseuerando in iudicio vsq; ad finẽ litis,iuxta tx.in.c.1. iuncta glo.ibi verbo,sufficienter,de dolo & contumacia in.6.& in Authen.de exhibendis reis.§. si verò semel.& actor debet soluere expensas vsque ad vltimum quadrantem secundum Bal.in.c.conquerente.col.1. de restitutione spoliatorum. & consentit Ias.in Authẽ.Qui res.C.de sacrosanctis eccle.& in.l.sancimus.C.d̃ iud.om
9 nino in hoc videndus. Quod intellige verum si reus citatus compareat in termino,& à iudice petat citacionem circunduci,& se absolui à prædicta citatione,petatque se posse recedere à iudicio & actorem in expensis condẽnari. Nã cum iudex possit expectare in sequentem diem termini actorem,& sic prorogare illum terminum,iuxta tex. in cap. consuluit.de offi. delegati.videtur ter-
1 minum durare vsque ad tempus prorogationis.argum.l.sed si manente. ff. de precarijs.atque ideo citatio non remanet cirdunducta ipso iure. Nec citatus cõparens potest recedere à iudicio absque licentia iudicis, alioquin si absque licentia recedat, & postea actor compareat ostendendo,se iusta causa & necessaria abfuisse, poterit petere expensas à reo recedente absque licentia iudicis,argum.text.in.l.sancimus.C.de iud. quia
11 huiusmodi citatio ad duo arctat, scilicet,q̃ citatus compareat,& quod in termino compareat,vt in ca. cum dilecti. versi. præterea. de dolo & contumacia. Vnde quanuis vnum facere non possit nempè in termino comparere, nihilominus tamen alterum tenetur facere, scilicet comparere,iuxta tx.in dict.capit.cum dilecti,versic.præterea. & in.l. Celsus.& in.l.ptętor.§.vlt.ff.de receptis arbitris.& ita docent Innocen.& Panormit.num.7.in dict.capit.consuluit. & agnoscit Did.Perez in.l.1.titu.2.li.3. Ordin.quæstione.10. Cæterùm si nec citans, nec citatus in termino compareant, citatio remanet circunducta, id est sublata,& perinde habetur, ac si nó interuenisset,iuxta tx.in.l. & post edictum.versi.1.ff.de iudic. & vna contumacia alteri compẽsatur,vt in.l.si duo. ff.de dolo.& in.l.si ambo.ff.de compẽsatio.notat glo.in dict.capite.1.verbo. Venienti. de dolo & contumacia. in .6.& tradit Antonius Grauatius in Annotationibus ad Octauianum Vestium libro.4.capitè 4.numero.14. & conducunt quæ tradunt Innocentius & Panormitan.in dict.capit. consului. & in
13 capit.auditis.de procurat. & Matth.de Afflict.decisione.366.nu.4.Sed si actor in iudicio ad terminum citationis comparuerit incusando contumaciam citati,elapso illo termino, ipso iure citatus remanet excommunicatus, secundum Præpositum in ca.quisquis.4.q.5.n.4. & tunc iudex præcipit denuntiatoriã, con-

14 contra eũ dari, nec postmodũ reus audiatur quanuis cõpareat, donec refusis expẽsis absoluatur iuxta tx. in.c.venerabilibus.§.porrò.de sentẽtia excõmunicationis in.6.Et ita praxis obseruat, quod quãdo aliquis excõmunicatº est ob nõ cõparitionẽ,corã iudice cõparet, asserẽdo,q̃ haze parecẽcia ante su merced en la causa cõ fulano, y pide ser absuelto.y esta presto de purgar las costas:y el juez dize q̃ purgando las costas se le de absolucion.Si verò reus denuntiatus nõ cõ
15 parierit,quia crescente cõtumacia crescere debet pœna, vt iin.ca.cum non ab homine.de iud.& in.l.relegati.ff.de pœnis.Si fuerit clericus vel scholaris datur
16 mandatum capturæ personæ,vel pignorum.si verò fuerit laicus post denuntiatoriam dantur literæ,de repicar campanas,& deinde literę de participãtes, & postea literæ de Anathema. Et praxis quæ in hoc obseruatur in audiẽtia Episcopali Salmantina, & in audiẽtia scholastica est,quod si reus Salmanticæ, vel in diœcesi habitat, las dichas cartas de excommunion agrauadas,dãse vna despues de otra,hasta citacion para ver dicernir el braço seglar.Si autem reus habitet extra diœcesim Salmantinam,despues de la carta denunciatoria, las demas cartas agrauadas danse juntamẽte acumuladas con citaciõ,para ver dicernir el braço seglar.Quæ praxis fundari videtur in vitanda dilatione,quæ maxima fieret si vna quæque excommunicatio de per se daretur,& esset intimanda reo existenti extra diœcesim , & sic ex sua contumatia commodum reportaret.Et est aduertendum,quod prędictę
17 literæ participantium,campanarum,& Anathematis non differunt quoad vim & vinculum à maiori excõmunicatione lata in prima citatione, licet quoad solemnitatem & terrorem differant, & plus aliquid operentur quoad effectum & damnum propter publicas illas execrationes,vt elegãter resoluit Couar.in c.Alma mater.i.p.§.8.n.6.cũ sequentibus.Et si adhuc laicus ita excõmunicatus grauatus, & regrauatus in cõtumacia perseuerauerit, postea cum ecclesia non habeat vltra quid faciat,ecclesiasticus inuocat brachium seculare, & tunc
18 secularis iudex tenetur illud impertiri capiendo personam excommunicati,& in carcerem detrudendo.Quod procedit ex his,quæ diximus in prœmio huius secundi Tomi: nam ante quam reus sit excomuniçatus, grauatus, & regrauatus auxilium secularis iudicis nõ est inuocandum,vt dicit gl.relata ad text. in Clem.dispendiosam.de iud.verb.clerici,& ibi Lãfrancus in Repet. & Pala. Rub.in repet.c.per vestras.§.sed est pulchra dubitatio.n.17.& Auil.in.cc.prætorũ.c.20.n.16. Sed quia aliquãdo reus citatus in termino, vel post comparet, ideo de comparitione erit videndum.

Ex cap. Quarto.

SVMMARIA.

1 *Citatus non comparens in termino non auditur, si fuerit denuntiatus, nisi post absolutionem & spensis solutis.*

2 *Reus habens exceptionem concernentem personam iudicis, debet comparere cum protestatione non atribuendi aliquam iurisdictionem iudici, ne allegãdo alias exceptiones videatur consentire in iudicem non suum.*

3 *Iudici incompetenti nulla tribuitur iurisdictio per solam citati comparitionem, cum teneatur comparere ad allegandam suam exceptionem , & priuilegium.*

4 *Citatus potest regulariter facere suam cõparitionem per per procuratorem, siue ci-*

tatus sit ab ordinario, siue a delegato, siue á Papa.

5 *Libellus in forma comparitionis rei citati simpliciter factæ.*

6 *Libellus in forma comparitionis rei citati, habentis exceptionem dilatoriam.*

7 *Reus citatus habens exceptionem dilatoriam comparens in iudicio, quid allegare debeat.*

Cap. 4 De comparitione citati.

1

Itatus aliquãdo in termino cõparet, aliquãdo post quã fuit denũtiatus corã iudice cõparet reficiẽdo expẽsas, & absolutionem petẽdo, alioquin nõ audiretur, vt diximus in ca. præcedenti prope finem. & tunc refusis expensis, & absolutus facit comparitionem simpliciter, si non habet aliquam exceptionem dilatoriam, si vero habet aliquam dilatoriam respicientem personam iudicis, vel actoris, vel totam causam, tunc facere debet compariciones cum protestatione non atribuendi aliquam iurisdictionem iudici, vt deinde allegatio dilatoriarum non obstet reo; ne videatur reus consentire in iudicem non suũ, vt docent Innocentius in cap. Cumane de electione. Præpositus in cap. solicitudinem, nu. 71. de appellat. & Rubeus in repetitione. l. non solum. §. morte. n. 234. ff. de noui operis nuntia. Nec per prædictam comparitionem tribuitur aliqua iurisdictio iudici in competenti, cùm citatus à iudice incompetenti teneatur cõparere ad allegandã suam exceptionem, & præuilegium in. l. siquis ex aliena. ff. de iudi. & notat. glo. in. ca. si duobus. verbo. Tenebit. de appellationib⁹. & ibi Decius. nu. 7. tex. in. l. ex quacunque. ff. si quis in ius vocatus. & ibi Iaſſ. nu. 37. glo. in. c. conuenior, verbo. Congrueret. 23. q. 8. Decius in consi. 125. n. 7. & est. l. 2, tit. 7. p. 3. Quam comparitionẽ citatus regulariter facere potest per procuratorem, siue citatus sit ab ordinario siue à delegato, iuxta tx. in. l. fi. C. de procurat. tex. & glo. verbo, iudicem. in c. 1. de iud. in. 6. receptam cõmuniter ex Gometio ibi. c. 59. & gl. in. c. expositi. verbo. Personaliter. de dila. Quod extẽditur ad citatum à Papa, vt resoluit Didacus Perez in. l. 8. tit. 3. li. 2. Ordinam. & est vidẽdus Octauianus Vestrius vbi supra in lib. 4. cap. 2. nu. 8. & ibi Antonius Grauatius in Annotationibus. nu. 16. Et tunc prædicta comparitio fit modo sequẽnti.

2

Comparitio rei citati simpliciter factæ.

3 FVlano hago parecencia a cierta citacion que de v.m. me fue notificada, a pedimiento de fulano, a v.m. pido me aya por parecido, y purgando las costas me mãde dar absolucio, y pido copia de qualquier pedimiento que este fecho, y termino para responder. Y sino me esta puesta alguna demãda, a v.m. pido mande a la parte contraria luego la ponga, donde no v.m. le condemne en las costas, y caminos de la mala citacion, y no le admitta a nueua citacion sobre este negocio, sin que haga lo que de derecho es obligado, y para ello, &c.

Si

Si verò citatus in termino citationis cõparuerit, ita q̃ non incurrerit excommunicationem, nec denunti atus fuerit, tunc solummodo dicit, que haze parecencia, y pido copia y termino para responder al pedimiento contra el fecho, o que le mande ala parte contraria ponga demanda, vt in dict. petitione comparitionis diximus. Sed si reus citatus habuerit aliquam exceptionem dilatoriam, & fuit excommunicatus, quia in termino citationis non comparuit, tunc comparitionem facit forma sequenti.

Comparitio rei citati habentis exceptionem dilatoriam.

6 FVlano con protestacion, que ante todas cosas hago, de no atribuyr a v.m. mas ni mayor jurisdiction de la que de derecho le compete, o competer pueda, por este auto, o por otros q̃ en esta causa ante v.m. faga, o diga por escripto, o por palabra, y so la dicha protestacion hago parecencia a la carta por v.m. dada contra mi, a pedimiento de fulano, a v.m. pido me aya por parecido, y purgando las costas me mande dar absolucion de la excommunion en que estoy, y copia de lo contra mi pedido, y termino para alegar de mi justicia: para lo qual, &c.

El juez dize que loha por parecido, y que purgando las costas se le de absolucion y copia de lo pedido, y que para la primera audiencia responda.

7 Si verò reus citatus habens exceptionem dilatoriam in termino citationis comparuerit ita quod non fuerit denũtiatus, tunc cõparitionem faciet dicendo, que haze parecencia a la citaciõ cõ protestacion de no atribuyr jurisdiciõ y que pide se le de copia y termino para alegar de su justicia: la qual pide se le faga. &c. Y el juez dize q̃ lo ha por parecido, y q̃ se le de copia de lo contra el pedido, y se le notifique, que a la primera audiencia responda. Et hoc obseruatur quãdo in mandato citatorio fuit insertus libellus petitionis actoris, cæterũ si non fuit insertus libellus petitionis in mandato citatorio, sed solummodo fuit citatus, para verse poner demanda, tunc iudex præcipit actori, q̃ para la primera audiencia põga demanda al dicho citado: elqual presenta su libello de demãda, & ideò videndũ erit de libelli oblatione.

Ex Cap. Quinto.

SVMMARIA.

1 *Reo citato comparente in iudicio, si libellus actoris non fuerit insertus in mãdato citatorio mãdat iudex ipso facto ri, vt libellũ suæ actionis ad primã audientiã offerat, qui illũ producere debet.*

2 *Censura ecclesiastica est gladius ecclesiasticæ disciplinæ.*

3 *Libellus in causa decimali ab actore in foro ecclesiastico præsentatus.*

4 *Condictio ex canone datur pro exactione decimarum.*

5 *Decimas ecclesiæ particulari tribuit ius canonicum, vniuersali vero ius diuinũ.*

6 Deci-

Universidad de Deusto

Primæ partis secundi Tomi.

6 *Decimæ aut sunt prædiales, aut personales, aut mistæ.*

7 *Decimæ prædiales solui debent vbi prædia sita sunt, nisi consuetudo aliter soha beat.*

8 *Decimæ personales solui debent, vbi quis audit diuina officia, & recipit sacramẽ ta.*

9 *Decimæ personales sunt præstãdæ illi eccle siæ, in cuius territorio est domus illius, qui præstare eas debet.*

10 *Decima diuiditur æqualiter, si quis in hyeme in vna ecclesia & in æstate in alia audierit diuina, si tempus fuerit æquale aliàs pro rata temporis.*

11 *Decimas personales quis soluere debet, si plura domicilia habuerit, vbi principalius habet domicilium.*

12 *Domus ianua attẽdi debet vbi sita est vt sciat cuius parochiæ sit, & si duas ianuas habuerit, quæ principalis sit, & an terior.*

13 *Decimæ animalium vbi solui debeant, re misſiué.*

14 *Decimæ prædiales & personales ex omnibus bonis debentur.*

15 *Decima ex omni frumento & leguminibus terra solui debet.*

16 *Decima de palea etiã solui debet, quia palleo in fructu dicitur esse.*

17 *Consuetudo efficere potest, vt decima nõ soluatur de minutis.*

18 *Minuta qua dicantur, remisſiuè.*

19 *Decima etiam debetur de fructibus arborum.*

20 *Decima debetur ex pluribus fructibus collectis in vno anno ex eodem prædio.*

21 *Decima debetur de molendinis siue ad ventum, aut in aqua constitutis siuede his quæ tractu hominum, aut bestiarum mouentur.*

22 *Decima debetur de furnis.*

23 *Decima debetur de piscarijs, siue ratione pensionis, siue ratione lucri.*

24 *Decima debetur de pascuis, id est, de pretio quo pascua vendita sunt.*

25 *Pascua si gratis comedantur dominus gregis, tenetur soluere decimas ex tali estimatione.*

26 *Decima debetur ex fæno, & lanis, caseo, & butyro, quod ex lacte fit, non tamen ex eo quod sit de pinguedine animalium.*

27 *Decima debetur ex fructibus animalium.*

28 *Fructus triplex considerarí potest in animalibus, vt ex eis decima soluatur.*

29 *Decima fructuum animalium quando soluí debeat remisſiuè.*

30 *Decima agnorum soluenda non est statim cum nascuntur, sed cum iam sint lactati, & nutriti, ita quód congruí sint ad vsum.*

31 *Decima debetur ex prædijs de nouo ad culturam redactis.*

32 *Noualia quæ sint remisſiué.*

33 *Decima debetur ex omni negotio, artificio & militia.*

34 *Consuetudo viget in Hispania, vt decima non soluatur ex lucris opificũ & negotiatorum.*

35 *Consuetudo est legitime præscripta feré to orbe Christiano, vt decimæ personales non soluantur exceptij Salariorũ famulorum, & famularum in aliquibus Hispanis regionibus.*

36 *Decima ex fructibus integre solui debet, non deductis ſpensis operis, vel pensionis aut seminis.*

37 *Decimas integre non soluens mortaliter peccat.*

38 *Impensæ deducendæ sunt ex decima personali, vbi deficit consuetudo non soluendi eam.*

39 *Decimas integre nõ soluens pluribus pœnis afficitur remisſiue.*

40 *Rapere, & detinere iniuste idem est.*

41 *Decimas non soluens est infamis, & in peccato dicitur esse constitutus, etiã si nõ soluat antequam sibi petantur.*

42 *Copia libelli aduersario dari debet, vt ad primam audientiam respondeat.*

43 *Iudex quid facere debeat cũ reus libello actoris non respondet, & quæ praxis circa hoc obseruetur in tribunali Episcopali Salmantino.*

44 *Reo confitente quod in libello actoris petitur, iudicium finitur, cum pro condemnato habeatur ipse nisi sit causa in qua periculum animarũ versetur, vt si agatur ad dissolutionem matrimonij.*

Cap. 5. De libelli oblatione.

1 POstquã reus citatus cõparet in iudicio, si in mãdato citatorio libellus petitionis non fuit insert⁹, iudex mãdat actori q̃ libellũ suæ actionis ad primã audiẽtiã offerat: qui illũ producere debet, Et qualiter & quib⁹ clausulis illũ cõponere debeat, explicuimus in prima parte, primi Tomi in quarto tẽpore. Quę omnia circa eius cõpositionẽ erunt obseruanda in isto foro ecclesiastico, præterquam, quòd dũ in fine libelli fori secularis dicitur. Por todo rigor y remedio de derecho, &c. in libello fori ecclesiastici post prædicta verba sunt adijcienda alia, scilicet. Y censura ecclesiastica y otras penas que para ello le põga: quia
2 censura ecclesiastica est gladius ecclesiasticæ disciplinæ, vt in ca. dilecto. de sententia excommunicationis in. 6. & in Cõcilio Tridentino sess. 25. de reformatione, cap. 3. Et exempli gratia formabis libellum modo sequenti.

Libellus in causa decimali.

3 FVlano clerigo presbytero, beneficiado de la yglesia parrochial, de tal lugar desta dioceſi de Salamanca, como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. yme querello de fulano vezino del dicho lugar, al qual pó go demanda, y digo q̃ assi es que siẽdo como yo soy beneficiado de la yglesia parochial del dicho lugar, y por el consiguiente serme deuidos de derecho canonico los diezmos, assi prediales como personales, y mistos de los fructos que se cogen de todos los predios y heredades sitas en el districto y dezmatorio del dicho mi heneficio, y de las personas que son mis feligreses, y administro los sanctos Sacramentos: el dicho fulano siendo, como es, mi feligres, y oyendo los diuinos officios, y recibiẽdo los sctõs Sacramẽtos cada año en la dicha mi yglesia, y teniẽdo como tiene muchas heredades de pãlleuar, pastos de yerua, rios de mucha pesca, molinos,

molinos, huertas, ganados y otros muchos tratos y grangerias: y ſiẽdo obligado de ley natural, diuina y humana, a pagar diezmo delos dichos fructos de todos ſus bienes, cõ poco temor de Dios, y en graue daño de ſu conſcien cia cõtra todo derecho, de dos años a eſta parte ſin titulo ni cauſa q̃ baſtante ſea, ſe ha ſubtraydo y ſubtrae, de pagarme los diezmos del trigo, ceuada, cẽteno, paja, garuaços, garrouas, y otras legũbres q̃ en las dichas ſus heredades ha cogido, y delas peſcas y moliẽdas q̃ en ſu rio y molinos ſe hã hecho, y delas rẽtas de ſus yeruas, y delos ganados, y delas lanas, manteca, y queſo q̃ dellos ha ſacado, y dela hortaliza de ſus huertas, y del pã q̃ ha cogido enlas nueuas roturas q̃ en ſus deheſas a fecho, y delas ganãcias q̃ en ſus tratos y grãgerias ha tenido. Y aunq̃ por mi muchas vezes ha ſido requerido a q̃ me acuda cõ los diezmos de todas las dichas coſas, y los trayga ala cilla del dicho mi beneficio, por me ſer deuidos conforme a derecho, y eſtar en coſtũbre vſada y guardada de diez veynte, y treynta, quarẽta, y mas años a eſta parte, de lleuar diezmo de todas las dichas coſas, el dicho aduerſo no lo ha querido ni quiere hazer, ſin cõtiẽder de juyzio: porq̃ pido a v.m. que del ſobredicho me haga entero cũplimiẽto de juſticia, y ſi otro mas y mayor pedimiẽto es neceſſario, auido aqui por expreſſo, y pronunciãdo mi relaciõ por verdadera enla parte que baſte al vencimiẽto deſta cauſa, por ſu ſentencia que eneſte caſo lugar aya, cõdene al dicho fulano, a que me dey pague los diezmos de todas las dichas coſas delos dichos dos años que ha dexado de dezmar, q̃ eſtimo en dochos diezmos ſograues penas: yaſſi cõdenado a ello, le cõpella y apremie por todo rigor y remedio de derecho, y cẽſuras eccleſiaſticas, y otras graues penas q̃ para ello le impõga: ſobre q̃ pido juſticia y coſtas, yel officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho, q̃ eſta demanda no põgo de malicia, &c.

Otroſi, a v.m. pido mande dar ſu mandamiento con inſercion deſta demãda, en que mande al dicho aduerſo parezca a reſponder y conteſter, y que nõbre procurador con poder baſtante acceptado, y en ſu defecto le aſſeñale los eſtrados de ſu auditorio con quien ſe hagan los autos, y para ello, &c.

Iſta clauſula apponitur quãdo à principio fuit porrecta petitio antea quam reus ſimpliciter citaretur.

4 In ſuprædicto libello fuit intẽtata à beneficiario actore conditio ex Canone, quæ datur pro exactione decimę, ſecundum glo. in cap. tua. el. 2. de decim. & ibi Panormitan. num. 12. &. 13. & in cap. commiſſum. num. 4. eodem. titu. & Probum in Rub. de decimis. lib. 6. &latè reſoluit Rebuffus in tractat. de decimis. q. 9. & ad ibi reſoluta eſt redigenda glo. in cap. moderamine. verbo. Sibi vendicent. 16. quæſt. 1. & glo. in cap. reuertimini. verbo. Suas. 16. quæſt. 1. & adtex. in. l. 2. §. fin. ff. de pollicita. eſt addẽdus Rebuffus in dict. tract. de decimis. quæſt. 3. n. 16. Et cum in prædicto libello agatur contra debẽtem ſoluere decimas, intentatur actio perſon aliscondi-

tione

5 tione ex Canone, ęa Canõ tribuit eccleſiæ particulari decimas, ius autẽ diuinũ eccleſiæ vniuerſali tribuit eaſdẽ, vt notat Pan. in. d. c. tua. n. 13. in fine. Quinimo in Cõcil. Trid. ſeſſ. 25. de reformat. præcipit, ꝙ qui decimas aut ſubtrahũt, aut impediũt, excõmunicẽtur, neq; abſoluãtur niſi reſtitutione plena facta. ꝙ intelligendũ eſt ſecundũ Naua. in Man. Latino. c. 21. n. 32. & ob id dictũ fuit in
6 libello. Y porel cõſiguiẽte ſerme deuidos de derecho canonico. Quę dẽcimæ ſũt in triplici differẽtia, aut enim eſt prędiales, aut perſonalis, aut miſta vt docet Nauar. in Manua. c. 21. n. 29. & ob id dictũ fuit in libello, Aſſi prædiales como perſonales, y miſtas. & ſi fuerint prædiales ſolui debẽt, vbi prædia ſita ſunt, niſi
7 conſuetudo aliter ſe habeat: nã in decimis ſoluẽdis ſemper ſtãdũ eſt cõſuetudini, vt ꝓbat tx. in. c. cũ ſint homines. & in. c. ad Apoſtolicę de decimis. & ideò in dict. libello dictũ fuit. De los fructos q̃ ſe cogẽ de todos los prædios y heredades ſitas enel diſtricto y dezmatorio dẽl dicho mi beneficio. & eriã ob id dictũ
8 fuit in dic. libello. Eſtar en coſtũbre vſada y guardada, &c. Si verò decimæ fuerint perſonales, ibi ſolui debẽt vbi quis audit diuina officia, & recipit ſacramẽta, vt ꝓbatur in. c. quęſti ſunt. 16. quęſt. 1. & in. d. c. ad Apoſtolicę. & ita perſonales decimæ præſtãtur illi eccleæ in cuius territorio ſita eſt dom⁹, in quã quis habitat, quia ibi tenetur diuina audire,
9 vt in c. 2. de parochijs. & in. c. cũ quis. §. 1. de ſepulturis. in. 6. & ob id dictũ fuit in libello. *Y delas perſonas q̃ ſon mis feligreſes, y adminiſtro los ſanctos Sacramẽtos, el dicho fulano ſiẽdo mi feligres, y oyẽdo los diuinos officios, y recibendo los ſctos Sacramẽtos cada año enla dicha mi yglesia, &c.* Sed ſi quis in hyeme audiret di
10 uina officia in vna parochia, & in æſtate in alia, tũc æqualiter decima diuideretur, ſi æquũ fuerit tẽpus, aliàs pro ratã tẽporis erit diuidẽda ſecũdũ Innocẽ. & Anto. in c. 2. de decimis. & ſi quis plu
11 ra domicilia habuerit in pluribus parochijs; ibi ſoluere debebit, vbi principale domiciliũ habuerit, ſecũdũ Henricũ in. c. peruenit. de decimis, & ſi dubitaretur cuius parochiæ eſſet domus, tũc in ſpiciẽdus erit ſitus ianuæ, & illius paro
12 chiæ erit in qua ianua ſita fuerit, ſecũdũ Bart. in l. ꝙ cõclaue. ff. de dãno infect. n. 6. Et ſi domus habuerit duo oſtia illud erit in ſpeciẽdũ, ꝙ eſt anterius, & tãquã nobilius & principali⁹ iudicabitur eſſe ex illa parochia, vbi ſitum fuerit, argumento tx. in. l. cum in diuerſis. ff. de religioſis domibus. & in. l. quæritur. ff. de ſtatu homi. & additionator Bar. in. d. l. quod conclaue, & Corſetus de poteſtate regia. quęſ. 37. Decimę vero animaliũ
13 ibi ſolui debent, vbi docet glo. in. d. c. ad Apoſtolicę. & Henricus in. d. c. peruenit. colu. 1. Matthæus de Aſſlictis inconſti. Neapoli. li. 1. Rubri. de decimis. n. 23. & Boerius in conſuetu. Bituri. §. 13. Quod ita accipiendum eſt, niſi aliter conſuetudo præſcripta ſe habeat, quæ in hac materia attẽdi debet, vt ſupra diximus. Quæ decima tã prædiales, quã
14 perſonalis ex omnibus bonis debetur, vt colligitur ex ca. non eſt. ca. nuntios. & cap. ex parte. el. 2. cũ alijs de decimis. & in ca. reuertimini. c. decimę. 16. q. 1. & notant Hoſtienſis in ſumma titu. de decimis. §. de quibus. num. 5. DD. in d. ca. non eſt. & Henricus in. d. cap. peruenit. col. 3. Marcus Mantua in conſil. 1. n. 31. S. Tho. 2. 2. quæſt. 87. art. 2. Syluęſter in ſumma verbo. Decima quæſt. 16. Soto lib. 9. de iuſtitia & iure, quæſt. 4. artic. 2. & Rebuff. in tract. de decimis. quæſti. 81. à num. 1. Quo fit quòd ex omni fru-
15 mento & ex omnibus leguminibus terræ decima ſolui debet, iuxta text. in capite. 3. cap. non eſt. cap. ex parte. el. 2. de decimis. & ita de palea ſoluenda
16 eſt decima, quia palea dicitur eſſe in fructu. vt in. l. adeo. verſic. cum quis. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

acquir.rer.domi.& in.c.multi.2.q.1.& tradũt Pano.in.d.c.peruenit.n.3. & Rebuff.in.d.q.8.n.3. Dũ modo cõsuetudo
17 nõ sit in cõtrariũ, nẽpè ꝙ decima nõ soluatur de minutis, secundũ Sanctũ Thomã.2.2.q.87.ar.2.& Antoniũ in.d.c.ad
18 Apostolicæ, in fine, & Felin. in.c. causã quæ col.1.de præscriptionibus. Et quæ dicãtur minuia explicat gl.in.c.cum in tua.de decimis.in quo tamẽ standũ erit
24 cõsuetudini, secundũ Hostien. in.ca.ex
19 multiplici.col.2.vers. minutis.de decimis. Similiter de fructibus arborum decima debetur, vt in ca.decimæ. in fine. 16.quæst.1. & in dict.cap. non est, & in
25 dict.ca.cum homines, & tradit Betrandus in cõsi.247.vol.3. Et intellige quod
20 ex pluribus fructibus collectis in vno anno ex eodem prędio decima debetur vt probatur in dict.ca.ex parte. el.2. & ibi notant Ancar.&.DD. & glo.in ca.
21 reuertimini.verbo.annus, 16.quęst.1. In super decima debetur de prouentibus molendinorum, siue sint in aqua, vt in
26 ca.peruenit.& in cap.Pastoralis. de decimis, siue sint ad ventum, vt in cap. ex transmissa. siue sint quæ tractu hominum, aut bestiarum mouentur, secundũ Doct.in dict.cap.ex transmissa, & pro-
22 batur in.l.2.tit.20.par.1. Præterea decima debetur de furnis, secundum Doct. in dict.cap.peruenit.& in dict.cap. Pastoralis.& in dict.l.2.tit.20.par.1.& Re-
27 buff.in dict.quæst.8.nu.28. Quas decimas personales esse, contra nonnullos DD.per quinque fundamenta contendit Abulensis.6.Tomo super Matth.c.
28 23 23.quæst.163.col.2. Rursus decima debetur de piscarijs.in dict.cap.peruenit. quod intelligi potest dupliciter, vno
29 modo, vt quis habeat flumina & stagna in quib⁹ piscatur, vel permittit piscari, & inde percipiat aliquam pensionem, tunc ex illis prouentibus decima debetur, & censetur prędiales. Secundo modo intelligitur, quando quis piscatur in flumine publico, vel priuato, ex cõces-
30 sione Domini: tunc enim decima debẽtur ex lucro, & nõ ex prouẽtibus, quia in piscando nõ est aliquis redditus, sed potest esse lucrum, & ita decima censetur personalis, secundũ Abulensem vbi supra.quæst.161.post Inno.Ioannẽ Andream, Henricum, & Panorm. in.d.canon est. Et iuxta hanc resolutionem est intelligenda glo.fin.in cap. licet. de ferijs. Pari modo de pascuis decima debetur, id est de pretio quo pascua vendita sunt, iuxta tex.in capit.commissum, de decimis.& ibi Innocen. Ioannes Andr. & Panorm. & tradit latè Abul.vbi supra.quæst.155.col.1. & probatur in.l.2. tit.20.par.1. Si tamen gratis pascua concedantur, dominus gregis tenetur decimas soluere ex illa æstimatione, secundum Innocen. Panor.& omnes, in dict. cap.commissum. standum tamen erit in hoc consuetudini, ęcũdum Rebuff. in dict.quæst.8.nume.22. De fœno etiam decima debetur, vt in dict.ca.peruenit. Insuper de lanis decima debetur, vt in.
d.c.peruenit.& in.d.l.2.ti.20.p.1. Et de lacte & caseo, vt probat Abulensis vbi supra, q.164.& probatur in.d.l.2.ti.20. p.1. Quinimo ex butyro, quod fit ex lacte decima debetur, nõ tñ ex butyro ꝙ fit ex pinguedine animalium, quia non est fructus pecoris, sed pars substantiæ eius, & cum animal.iam sit decimatum, non debet iterum decimari, secundum Abul.vbi supra, quæst.166. Item ex fructib⁹ animalium decima debetur, vt in dict.ca.non est.& in dict.l.39.&.40.tit. 20.p.1. & in Clement.1. & ibi Cardin. quæst.15.de decim. Et aduerte quod in animalibus triplex est fructus, nempè lac, & quod ex lacte cõficitur: fœtus, & lana, seu pillus, vt in.§.in pecudũ, institutis de rerum diuisione. Et quando decima horum fructuum solui debeat, docet gl.in dict.cap. reuertimini. verbo. Annus. Panorm.in dict. cap. peruenit. num.3.& Rebuff.in Tract.de decimis. quæst.12. Qua in re aduertendum est, quòd

ꝙ decima agnorũ soluẽda nõ est statim cũ nascũtur, sed tũc demũ quãdo agnus est lactatus & nutritus, ita ꝙ cõgrụ⁹ sit ad vsum, secundũ Ioannẽ Andreã in additio ad Specularẽ.tit.d̃ deci.& Oldral. in cõsilio.236.& Greg.Lup.in.l.9.ver-
31 bo. Vn mes.ti.20.p.1.& in.l.10.eod.tit. & par.in gl.1 Itẽ decima debetur ex prędijs de nouo ad culturã redactis, iuxta tx.in cap.cõmissum.& in ca.ad audiẽtiã.de decimis. Et quæ sint noualia pro-
32 batur in cap.quid per nouale.de verbo. significatione.& notat gloss. fin. in dicto capitul.commissum. Speculator in titulo de probat.§,1.versiculo, sed quid si vna pars.& latè Rebuff.in tractat.de decimis.quæstione.14. Debetur deni-
33 que decima ex omni negotio, artificio, & militia, vt probatur in capite.non est de decimis.& in capit.decimæ.16.quæstione.1.& in.l.3.titulo.20.par.1. In His-
34 pania vero viget consuetudo non soluendi decimas ex lucris opificum,& negotiatorum, secundum Sotum libro no no de iustitia & iure.quæstione. 4. articulo.2. columna.3. quinimo Nauarrus in Manuali.cap.21. numero.31. testatur
35 consuetudinem legitimè præscriptam esse, non soluendi decimas personales in toto orbe Christiano, exceptis salariorum famulorum & famularum aliquarum regionum Hispaniæ. Et intellige, quòd decima ex fructibus prædiorum solui debet integre, non deductis expẽ-
36 sis operis, nec deducto semine, aut pensione, quæ domino prædij soluitur, sed prius solui debet ex integro aceruo, vt probatur in dicto capitulo. cum homines. capite ex parte.2. capit.nõ est. & capite.tua nobis, de decimis, & conuenit. l.13.&.14.tit.20.part.1. & firmat Matthæ. de Afflic.in cõstitut. Neapoli.lib. 1.Rubric.7.numero.19. & Corsetus in singulari.167. verbo. Integre. & Tiraquel.de vtroque retract.li.1.§.15.glos.1. aliter enim decimas soluens mortali-
37 ter peccat, vt notat Nauarrus in Manua-

li.capitulo.21. numero.31. At verò ex decima personali, quæ ex negocio vel artificio soluitur, vbi deficit consuetudo
38 non soluendi eam, impensæ deducendæ sunt, iuxta tx.in capite Pastoralis. de decimis.& notat gloss.in dicto capit.non est.& probatur in.l.15.titul.20.parte.1. & firmat Abulensis vbi supra, quæstione.205.& cum pluribus alijs resoluit Didacus Perez in.l.1 titu.5.libr.1.Ordinamenti.columna.207.in fine. Et quia ex omnibus supradictis decima debetur, dictum fuit in libello. Y teniẽdo como tiene muchas heredades de pan lleuar,
39 pastos de yerua, rios, &c. Præterea decimas integrè non soluens pluribus pœnis afficitur, vt colligitur ex dicto cap. reuertimini. dicto capit. decimę. capite. decimas, el primero. 16. quæstione. 7. & res alienas dicitur inuadere, iuxta tx.in dicto capite. decimæ. & in Cõcilio Tridentino. sessione. 25. de reformatione. ca.12.& per consequens eas rapere, cum
40 idẽ sit iniustè detinere & rapere, tuxta tx.in capit. sæpè. de restitutione Spoli. & notat glo.in dicto capit. decimæ. ac
41 ideo infamis censetur, secundum Hostiensem in summa, d. deci.§. & quare: dicitur̃que esse constitutus in peccato mortali, vt notat glo.in dicto cap. cum homines. verbo. Fructibus collectis. ob idque excommunicatur, vt in dicto capit. peruenit. cap. nuntios. cap. ex parte, el.2. & cap. non est. de decimis. & in dicto cap.12. Concilij Tridentini. Quinimo nõ soluens decimas, est in peccato mortali anteaquam sibi petantur, quia non soluit quando soluere debebat, secundum Ancharranum & Panormitanum. numero.3. in dicto cap. peruenit, & in dicto ca. cum homines. Sylvestrũ in summa. vorbo. Decima. quæstione. 3. & Nauarrum in Manuali Hispano. ca. 21. num.32. & in Latino. eodem capite. 21. nu.31. versiculo tertio. tametsi Cardinalis in dicto ca. peruenit. & in dicto cap. non est. & Archidiaconus in cap.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de decimis.in.6.& Felin.in.c.si autē. n. 5.de rescript.& Bald.in tract. de præscript.i.p.5 partis.q.7.n.12 teneāt,nō solueres decimas tempore debito, nō esse in peccato,donec ab eis petantur.Et plures alias pœnas & incommoda aduersus non soluentes decimas congerit Rebuffus in tract.de decimis.q.vltima.

42 Oblato prædicto libello actionis coram iudice, el juez dize q̄ lo ha por presentado, y q̄ se de copia del ala otra parte,quia copia libelli aduersario dari debet.secundū Angelū in.l.1.§.edere.ff.de edēdo.per tx.in Authē.offeratur.C.de litis cōtestatione.& probatur in.l.4.tit. 2.p.3. Y mas dize el juez,q̄ se le notifiq̄ q̄ para la primera audiēcia responda. q̄ procedit ex gl.in.l.de pupillo.§. meminisse.ver. Eum.ff.de operis noui nūciatione.& ibi Alexan.& Ias.& ex gl. fin. in.c.ex par.1.de verb.signifi. & ibi Pan. Y dize mas el juez que se notifique al reo,que nombre y dexe procurador cō acceptacion dela causa,con quien se hagan los autos,donde no, que le asseñala su auditorio, adonde le seran notificados los autos tocantes a esta causa: los quales le pararan tanto perjuyzio, como si en persona le fuessen notificados, y assi lo prouee y māda,y lo firma de su nombre. Testigos fulano y fulano.

43 Y a la siguiente audiencia parece el actor,o su procurador, y acusa la rebeldia al reo, porque no responde a la demanda,y el juez manda por otro termino que responda ala primera audiencia, a la qual el actor parece sino ha respondido el reo,y le accusa la rebeldia, porq̄ no responde ala demāda, y el juez manda por otro termino que responda a la primera audiencia peremptoriamente, donde no que procedera a hazer justicia: a la qual parece el actor, y le accusa la rebeldia, diziendo q̄ ha lleuado tres terminos,y no ha respondido,ni respōde,y pide se proceda per vnum ex remedijs,per nos traditis in secūda parte huius secundi Tomi. In tribunali tamen Episcopali Salmantino, & in tribunali scholastico, quando reus in dilationibus à iudice assignatis non respondet, nec litem contestatur, proceditur aduersus eum, vel eius procuratorem per censuras,donec respondeat & litem cō testetur. Y assi el actor o su procurador passado el tercer termino peremptorio, que el juez dio al reo para respōder,parece ante el reo accusando la rebeldia al reo porque auiendo lleuado tres terminos no ha respondido,y pide se de carta declaratoria, y las de mas agrauadas fasta que responda, y el juez manda dar carta con costas contra el reo o su procurador,en que le manda que para primera audiencia parezca a responder derechamente a la demanda,so pena de excōmunion mayor.E por no auer respōdido en los terminos que le auian sido dados,so la dicha pena de excōmunion mayor,le manda que pague las costas de aquel mandamiēto,y su notificaciō y q̄ passado el dicho termino no auiēdo respōdido,ni cūplido el dicho su māda miēto,fechas y repetidas las canonicas moniciones que el derecho manda, le descumulga en aquellos escriptos y por ellos. Y sino responde enel dicho termino,dase carta declaratoria, y las demas agrauadas hasta el braço seglar, si es lego, o clerigo persona poderosa. Y si es clerigo tal q̄ con su familia y ministros lo puede prender el juez eccleſiastico,lo prende: y si tona via perseuetare en su contumacia y no quisiere responder,entonces el actor elige vno de dos remedios. O pedir que sea metido en la possession de los bienes del reo, o que se
44 proceda hasta la sentēcia difinitiua. Sed si reus in aliqua ex dilationib⁹ à iudice assignatis statim respondeat, vel postquam fuerit excommunicatus respondeat confitendo id quod in libello actoris continetur, iudicium finitur cū pro condemnato habeatur,vt in.l.1.ff.&.C. de

confessis.nisi sit aliqua causa, in qua periculum animarum versetur, nec sit standū partium confessioni,sed necessaria sit alia indagatio veritatis,vt si agatur ad dissolutionē matrimonij, vel ad quid simile. Cæterum si reus contenta in libello actoris negare velit, tunc aduertere debebit an aliqua exceptio dilatoria sibi competat, quia ante litis cōtestationem tenetur eā opponere,ac ideo de exceptionibus dilatorijs opportunè dicendum erit.

Ex Capite Sexto.

SVMMARIA.

1 *EXceptiones dilatorias in foro eccleſiastico proponi debent intra terminū à iudice assignatum.*

2 *Exceptio recusationis prius opponi debet alijs, qui plures exceptiones dilatoria habet, & super ea est prius procedendum, protestando de alijs dilatorijs.*

3 *Exceptio dilatoria fori ante alias exceptionis dilatorias,præter recusationis, est opponenda.*

4 *Suspitionis causa alleganda, & exprimenda est de iure Canonico in libello recusationis,licēt secus de iure ciuili,siue iudex recusatus sit ordinarius, siue delegatus.*

5 *Causæ,ob quas iudex eccleſiasticus recusari possit,quot sint remissiuè.*

6 *Recusatio in foro canonico ante litis contestationem proponi debet, nisi causa suspitionis de nouo venerit ad notitiam recusantis,post litis contestationē: tunc enim iuramento præstito, quod de nouo ad notitiā peruenerit, admittitur.*

7 *Recusatio admittitur etiā post cōclusum in causa, quādo causa recusationis orta fuit post litis contestationem: præsertim si causa suspitionis erat notoria, & post conclusum in causa peruenerit in notitiā recusantis.*

8 *Restitutio in integrum conceditur aduersus probationem ordinariam causæ recusationis,non propositæ ante litis contestationem,sed post conclusum in causa.*

9 *Restitutio in integrum non conceditur de iure Regio aduersus præsidem, vel auditorem regium quando recusatio eorum fuit proposita post conclusionem in causa.*

10 *Recusatio iudicis eccleſiastici coram eodem est proponenda non tamen probanda.*

11 *Delegatus iudex recusatus potest compellere litigantes ad eligendos arbitros coram quibus causa recusationis prolet ur, & decidatur,& si fuerint discordes, quod tertium sibi adiuocent.*

12 *Delegatus recusatus potest procedere in causa principali,si arbitri de causa recusationis cognoscentes intra terminū sibi præfixum eam non terminauerunt.*

13 *Arbitri postquam intra terminū causam recusationis terminauerint legitimā esse, non poterunt in negotio principali procedere.*

14 *Delegatus á Papa recusatus, si arbitri causa recusationis legitimam esse pronūtiauerint,debet negotium principale ad superiorem remittere,nec poterit alteri cōmittere terminandum etiam de consensu recusantis.*

15 *Iudex ordinarius eccleſiasticus recusatus potest de consensu recusatoris negotium principale alteri committere, vel ad superiorem*

Universidad de Deusto
Biblioteca

periorem remitterere.

16 *Si delegatus à Papa cum clausula, quòd si non omnes fuerit recusatus, non est causa recusationis ab arbitris, sed à collega delegato terminanda.*

17 *Recusationis causa contra delegatum à legato Papæ non coram arbitris, sed coram ipso delegato à Papa est tractãda.*

18 *Recusationis causa contra delegatum ab Episcopo, vel eius Vicarium generalem proposita, non coram arbitris, sed coram ipso Episcopo est examinanda.*

19 *In tribus casibus non potest iudex recusatus assignare terminum ad decidendam causam recusationis.*

20 *Arbitrorum electio à litigantibus fieri potest ad decidendã causam recusationis, nisi in tribus casibus.*

21 *Arbitri electi ad decidendam causam recusationis assignant litigantibus terminum ad eam probandam, non etiam iudex recusatus.*

22 *Intellectus.c.legitima.de appella.lib.6.*

23 *Recusatus iudex potest in negotio principali procedere quando recusationis causa coram eo proposita est manifeste iniusta & friuola.*

24 *Oordinarius iudex recusatus potest ante electionem arbitrorum negotium principale alteri non suspecto committere, vel ante probationem causæ recusationis.*

25 *Recusatio quid sit, & quæ iure inuenta, & an tolli possit per principẽ, remissiue.*

26 *Recusatio in scriptis proponi debet.*

27 *Libellus recusationis iudicis, tam ordinarij, quàm delegati à Papa Hispano sermone conceptus.*

28 *Praxis, quæ obseruatur postquam libellus recusationis est coram iudice præsentatus.*

29 *Libellus in exceptione declinatoria Hispano sermone formatus.*

30 *Interrogatorium in articulo declinatoriæ Hispano sermone conceptum.*

31 *Scholaris, vt gaudeat priuilegio fori, requiritur quòd sit descriptus in matricula Scholarium.*

32 *Scholaris, vt gaudeat priuilegio sui fori, requiritur quod antequam lis sit mota sit matriculatus per maiorem partem vnius anni secundum ius regium.*

33 *Sententia interlocutoria, qua iudex pronũtiat se iudicẽ esse Hispano sermone formata.*

34 *Praxis, quæ obseruatur cum ecclesiasticus iudex denegat appellationẽ interpositam à sententia super declinatoria lata.*

35 *Replicatio & duplicatio hodie tantũ conceditur, licèt olim triplicatio locum haberet.*

36 *Leges Regiæ de replicatione & duplicatione loquentes etiã in foro canonico obseruantur.*

37 *Interrogatorium actoris in negotio principali Hispanè conceptum in causa ecclesiastica.*

38 *Praxis quæ obseruatur postquam interrogatorium actionis fuerit præsentatũ coram iudice ecclesiastico in causa principali.*

39 *Interrogatorium ex parte rei Hispanè conceptum in causa ecclesiastica.*

Praxis

40 *Praxis quæ obseruatur postquam interogatorium ex parte rei fuerit præsentatum coram ecclesiastico iudice in causa principali.*

41 *Terminus probatorius est arbitrarius.*

42 *Praxis, quæ obseruatur in tribunali ecclesiastico circa dilationes dandas ad probationes.*

43 *Restitutio in integrũ conceditur in foro ecclesiastico minori, vel ecclesiæ aduersus probationem omissam in termino.*

44 *Praxis, quæ obseruatur post probationes factas à litigantibus in foro ecclesiastico.*

45 *Interrogatio ad fundandã intentionẽ interrogari petentis, seu ad litis decisionem fieri non potest, etiam ex solo iudicis officio põst sententiam interlocutoriam, qua causa pro concluſa habetur.*

46 *Sententia interlocutoria, qua causa pro cõclusa habetur, habet vim diffinitiuæ, & executionem secum trahit, & ideo reuocari non potest.*

47 *Praxis, quæ obseruatur postquam sententia interlocutoria, qua causa pro conclusa habetur lata fuerit in foro ecclesiastico.*

Cap.6. De exceptionibus dilatorijs.

DE diffinitione exceptionis, & de eius generibus & quando & qualiter exceptio dilatoria opponi debeat, latè diximus in prima parte primi Tomi in quinto Tempore. Nunc autẽ est aduertendũ, quòd in foro ecclesiastico exceptiones dilatoriæ proponuntur intra terminum ad id à iudice assignatus, vt probatur in ca. Pastoralis, de exceptionibus. & tradit Bar. in l. 2. ff. d̃ re iudicata. & Didac. Perez in l. 1. tit. 4. li. 3. Ordin. col. 401. Est etiã aduertendum, quod si quis plures & diuersas exceptiones dilatorias habuerit, opponere debebit primo loco exceptionem recusationis iudicis vt probat tex. in cap. quoniam cõtra falsam. de probationibus. & firmat glo. 1. in capit, exceptionem. de exceptionibus. assignans huius rei rationẽ, & gloss. in cap. inter monasterium. verbo, Subeundo. de re iudicata. & resoluit Couar. in practicis quæstionibus. capi. 26. numero. 2. & Alciatus in tractatu de recusationibus. articulo. 1. in gloss 2. † Resoluit Iosephus Mascardus de probationibus volum. 2. conclusione 952. numero. 34. † & ita dispositum etiam est in ordinatione Lusitanorum libro tertio, ti. 22. §. 2. & titulo. 37. §. 1. Et super illa exceptione recusationis erit tantum procedendum, protestando de alijs dilatorijs in libello recusationis, dicendo, Saluis alijs dilatorijs, quæ tales sũt, illas nominando & probando suo loco, & tempore. Et deinde opponenda erit, exceptio declinatoria fori ante alias exceptiones dilatorias, protestando de alijs, ut in l. fina. C. de exceptionibus. & diximus dicto quinto Tempore. Insuper est aduertendum, quòd licet de iure ciuili & regio causa recusationibus nõ sit exprimenda (vt resoluimus in prima parte, primi Tomi, decimo Tempore, propẽ medium) tamen in foro ecclesiastico causa legitima suspitionis alleganda & exprimenda est in libello recusationis, siue iudex recusatus sit ordinarrus, vt probatur in. c. cum speciali, & ibi gl. verbo. Coram. de appellationibus, siue iudex sit delegatus, vt probatur in cap. secundo requiris. §. 1. & ibi gl. verb. Coram. de appellationibus. & in ca. si contra vnum. & ibi glo. verbo, Probari. de offi. delegati. in. 6. & in cap. 2. de appellationib'. in. 6. Et sex causas suspitionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ob quas iudex recusari potest enumerat gl.fi.in.ca. causam; de offi.delegat.& quadraginta causas enumerat Perusin⁹ in ca.postremo.à n.7.de appellationib⁹. & Marãta ☩ ord.iud.6.p.actu..2.à n.27 & sexaginta causas cõgerit Bertachin⁹ in verbo,Iudex suspectus.& nonaginta & tres cumulat Aufreri⁹ in tract.de recusatione. † Et Menochius li.2. de arbitrarijs cẽtur.2.casu.152 resoluit,ꝙ iudicis arbitrio relinquit quæsit iuxta causa recusandi iudicẽ secũdũ alias in iure expressas.Et Rebuff.in.3.Tom. cõmẽtariorũ. ti.de recus.ar. 9.gl.vnic.à n.9. Est præterea aduertẽdũ, ꝙ licèt in foro seculari inquacũq; parte litis recusatio ꝓponi possit(vt resoluimus in.d.10.tẽpore)tamẽ in foro ecclesiastico ꝓponẽda est ante litis cõtestationẽ,vt ꝓbatur in.d.c.cũ speciali.& tenet gl.recepta in ca.Pastoralis.verbo.Protestatur.de exceptionibus.& notat Rebuff.in Tract. de recu.art.1.gl.2.n.1.& est cõmunis opinio secũdũ Aretinũ in c.1.de iud.col.6. & Deciũ ibi.n.24.nisi causa suspitionis de nouo venerit ad notitiã recusantis post litis cõtestationẽ:nã tũc cũ iuramẽto ꝙ de nouo in ei⁹ notitiã venerit prædicta causa, bene admittitur recusatio, secũdũ gl.in.l.error.verbo. Facti.C. de iuris & facti ignorãtia.receptã cõmuni Pater ex Ias.ibi.n.16.& Decio in.d.c. Pastoralis.n.18.& Couar.in practica.qq.c. 26.n.2.& Rebuf.vbi suprà.in.d.ar.1.n. 2.Quãuis cõtrariũ velit gl.fi.in.d.c.Pastoralis.& gl.in.l.qui procuratorẽ.§11. verb.Omiserit.ff.de ꝓcurat. † Intellige tamẽ huiusmodi iuramentũ præstandũ 7 fore iudice requirẽte & mãdante, ꝙ deferatur, nec operari si allegãs ex se ipso ferat ita resoluit Mascardus vbi supra. n.39. quinimò post concluſum in causa recusatio admittitur, quãdo causa recusationis orta fuit post litis cõclusionẽ, iuxta tx.in.c.insinuãte.☩ offi.deleg.vbi notat Felin.n.15.& Fracus in.d.c.cũ speciali.n.22. imo si causa suspitionis orta esset ante conclusionẽ,poterit obijci in duobus casibus.Primo si causa suspitionis erat notoria secũdũ Felin.& Franc. vbi suprà.Secũdo si post cõclusũ in causa peruenerat in notitiã recusantis secũdũ Francũ vbi suprà de cuius tamẽ opine dubitat Coua.in pract.qq.c.26. n.2. vers.Sed vbi in fin. Quãuis reliquæ aliç exceptiones dilatoriç ortę ante conclusionẽ,quæ post cõclusionẽ venerint in notitiã partis, vel quæ fuerint ortę post cõclusionẽ nec obijci, nec admitti debeãt,secũdũ Butriũ.Panor.& Feli.n.16. in.d.c.Pastoralis.& Coua.vbi supra.vers. huius autẽ.cũ vers.sequẽti.quo in loco refert Deci.d.c.Pastoralis.n.9.& Rodericũ Suarez in allegat.5, cõtrariũ tenẽtes,ex eo ꝙ post cõclusum in causa nõ est locus ꝓbationi,vt in.c.cũ dilect⁹.de fide instru. præterquã in exceptione recusationis quãdo causa suspitionis fuit orta post cõclusionẽ,qa tũc est admittẽda,argum.tx.d.c.insinuãte. perquẽ ita tenẽt Felin.ibi n.15.& in.d.c.Pastoralis n.17.& ibi Deci.n.9.intellige tamen ꝙ statim quo orta fuit causa suspitionis, erit ꝓponẽda recusatio,anteaquã ad aliũ actũ ꝓcedatur, alioquin si prius ali⁹ actus gestus fuerit,nõ erit admittẽda,qa per illũ actũ excipiẽs censetur recessisse iuxtà tx.d.c,insinuãte.vers.i.quo circa. & ibi Panor.in fin.Dec.n.17.& Mãtua. 8 n.33.d.c.Pastoralis Rursus aduerte,ꝙ in foro ecclesiastico si minor, Ecclesia,vel alia persona priuilegiata recuset iudicẽ ex causa orta ante cõclusionẽ in causa, & ꝓposita post cõclusionẽ,petẽdo restitutionẽ in integrũ aduersus ꝓbationẽ ordinariã causæ suspitionis,bene admittitur,& cõceditur,sibi restitutio,vt resoluit Couar.d.c.26.n.4.quãuis de iure regio in foro seculari,si hoc cõtingat in recusatione præsidis,vel auditoris regij minor,vel ecclesia nõ restituatur.iuxta 9 tx.in.l.16.tit.10.li.2.Recop.Aduertẽdũ deinde est,ꝙ causa suspitionis ꝓponẽda est corã ipso iudice recusato,nõ autẽ coram eodẽ probãda, vt probatur in. d.c.2.

10 requiris in fine.Qua in re animaduertẽdũ est,ꝙ si iudex recusatus delegat⁹ fuerit à Papa,poterit ipse cõpellere litigantes ad eligẽdos arbitros, corã quib⁹ causa recusationis probetur, & decidatur, & assignabit eisdẽ arbitris terminũ, in- 11 tra quẽ causã recusationis determinẽt: cõpelletq; ipsos arbitros, vt aduocẽt si bi tertiũ,si ipsi discordes fuerint, vt probatur in ca.suspitionis.de offi. deleg.& in.d.c.secũdò requiris.§.i. & in.c.legitima.de appel.li.6.Idemq; obseruandum erit si recusatus fuerit Episcopus, vel alius ordinarius,vt probatur in.c. cũ speciali.de appellationibus.& notat glo.in 12 ca.si cõtra vnũ.verbo. Episcopi.de offi. deleg.in.6.& vtrobiq; Doct.notãt Et si intra terminũ ad decidendã causam recusationis arbitris præfixũ eã nõ terminauerint, tũc iudex recusatus proterit in negotio principali procedere, nõ obstãte recusatione,vt probat tx.in.c.legitima.vers.i.alioquin.de appel.li.6.vbi super gl.fi.ita notãt Ioã.Andr. Ancharranus.Dominicus,& Perusinus:si vero arbitri causã recusationis intra terminũ terminauerint,'proferendo eã legitimã 13 esse,tũc ipsi arbitri nõ poterũt procedere in negotio principali,secundũ Ioan. And.Anchar.Domi.& Perusinũ in.d.c. legitima.& si contrariũ velit Hostiẽsis, cuius opinio procedit de iure ciuili per tx.in.l.apertissimi.C.de iudicijs.secundũ.DD.in.d.c.legitima.ac proinde causa legitima recusationis probata coram 14 arbitris,si iudex recusatus fuerit delegatus à Papa,debebit negociũ principale ad superiorẽ remittere,nec poterit illud alteri cõmittere etiã de cõsensu recusatoris,vt probat tx.in.c.iudex.de offi.de leg.in.6. Si verò iudex recusatus fuerit ordinarius,vt putà Episcopus,vel ei⁹ de 15 legatus,siue vicarius generalis,aut alius ordinari⁹,bene poterit negotiũ principale ad superiorẽ remittere, vel ☩ cõsensu recusatoris alteri cõmittere,vt proba tur in.d.c.cũ speciali. ad quã cõmissionẽ necessarius est cõsensus recusatoris; vt per tx.in.dict.c.cum speciali. tenent communiter Doct.ibi,ex Imola.nume. 10.Perusino.num.16. Præpositio.nu.17. & Decio.num.18.in dict.ca.cum speciali.Aretino.col.4.Barbatia.nume.43.& Felino.num.3.in ca.si quis contra clericum.de foro competenti. Quidquid cõtrarium velit Panormi.ibi.n.14.asserens absq; consensu recusatoris hanc commissionem fieri posse.Cuius intellectus valde singularis & sustentabilis est,secũdum Marianum,ibi.n.11.eum probans, sub dubio tamen, & dicit defensibilem Decius in.d.c.cum speciali.n.8.in Lusitania tamen ad prædictam commissionem consensus vtriusq; partis requiritur,vt in Ord.li.3.ti.22.§.4. Pro qua decisione est doctrina glo.verbo. Recusatoris assensu.in dict.capit.cum speciali. quæ tamen ibi cõmuniter reijcitur.Supradictam verò resolutionem intellige veram esse, nisi delegatus à Papa esset 16 cum clausula. Quòd si non omnes procedat alter.nam tunc si recusaretur nõ essent eligendi arbitri ad cognoscendũ de causo recusationis, sed erit examinãda apud collegam coniudicem non recusatus, iuxta text. in capite. si contra vnum.de offic.delega.in.6.& tradit Couar.vbi suprà.cap.26.nu.5. Similiter si recusatus fuerit subdelegatus delegati Papę,causa recusationis examinãda erit 17 coram delegato Papæ.& non coram arbitris,vt probat tex.in cap. super quæstionum.§. quem verò.de offi. delegat. Pari modo supradictam resolutionem intellige veram nisi recusatus esset delegatus Episcopi, vel esset eius officialis 18 generalis:nã tunc non erunt eligẽdi arbitri,sed coram Episcopo causa recusationis erit probanda, vt probatur in. d. c.si cõtra vnum.Et in his tribus casibus exceptis recusatus iudex nõ poterit assignare terminum ad decidendã causam recusationis,secundũ glo.in.d.c.legiti-

Universidad de Deusto Biblioteca

20 ma.verbo. Iudicem. receptam à Dominico.num.11.& Perusino.nu.3.ibi præter hos tres casus exceptos electio arbitrorum à litigantibus fieri debet ad decidendam causam recusationis,vt supra resoluimus,qui arbitri non debent esse laici,secundum gloss.in dicto capit. legitima.verb.Formam iuris. Quam probant ibi Archid.& alij,& ita arbitri electi procedunt in causa recusationis, &
21 assignant terminum partibus ad probã dam causam suspitionis,quem terminũ iudex recusatus assignare non potest, iuxta tex.in dict. capit. suspitionis. ita intellectum â glo.ibi verb.Terminum. & à gloss.in dict.capit.legitima.& probant ibi Dominicus num.13. & Perusinus.num.6.Quanuis glos.in dicto cap. cum speciali. verb.Terminũ, dicat tex. in dicto capit.suspitionis. correctũ esse per text. in dicto capit. legitima. vbi probari videtur,terminum ad probandam causam recusationis assignandum esse partibus ab ipso iudice recusato,& non ab arbitris electis,nam text. ille in
22 dicto capite.legitima. loquitur solummodo de termino assignando ipsis arbitris ad decidendã causam recusationis, non vero loquitur de termino assignando partibus ad probandam causam recusationis.& ita per illum tex. non remanet correctus tex.in dict.capite.suspitionis.Rursus supradictam resolutionem intellige verã esse,nisi causa recusationis proposita coram iudice recusato esset manifestè iniusta, & friuola: nã
23 tunc recusatus poterit in negotio principali procedere,non obstãte recusatione,secundum Ioannem Andream, Archidiaconum,& Perusinum in cap.legitima.de appellationibus in.6.per tx. sic intelligendum in cap.cum olim.de causa posse.& proprietatis. Denique prædi
24 ctam resolutionem intelligeveram esse nisi iudex recusatus esset ordinarius,& ante electionem arbitrorum vellet negotium principale alteri non suspecto committere:nam bene hoc facere poterit, idemque poterit facere etiam post 01
electionem arbitrorum, ante tamẽ probationem causæ recusationis, iuxta tx. in capite,si quis contra clericum.de foro competenti. quem ita intelligit Panormitan.ibi,num.12.14. &.19. Marianus.nume.8.&.9. Aretinus col.2. &.4. Imol.num.3.& Felinus numẽ.3.improbato intellectu.glo.1.ibi asserentis tex. illum correctum esse per text. in dicto capit.cum speciali. quamuis intellectus illius glo.sit communiter receptus secũdum Panormitanum ibi.num.13.Areti num.num.8.& Marianum.num.9. Delegatus verò à Papa si recusatus fuerit, prædictam commissionem facere non poterit, etiam de consensu recusatoris: cæterum si nollet expectare electionem arbitrorum,bene poterit negotiũ principale ad superiorem remittere, vt probatur in capit. iudex de offic.delega. in 6.Et quid sit recusatio,&quo iure sit inuenta,& an possit per Principem tolli, resoluunt Panormit.nume.9.Felin. nu, 8.& Decius.num.11.in cap.cũ inter. de excep.& Rebuffus in tracta. de recusationibus.in præfatione à num.4.vbi & in articulis sequẽtibus plura notatu digna in materia recusationis cõgerit. De
26 niq́ue aduertẽdum erit, quod prędicta recusatio in scriptis proponi debet,iuxta tx.in.d.l.apertissimi.& tenet gl.in dicto capite.quoniam contra falsam.verbo,Recusationes.& gloss.in dict.capit. secundò requiris.§.1.verb.Coram Prępositus in dicto capite.cum speciali.nume.18.Didacus Perez in.l.1.titul.5.lib. 3.Ordinamenti.versiculo,quartũ. Auẽ danius in.cc.prætorum.2.p.cap.23. numer.12.in fine.& Rebuffus in Tract. de recusationibus.art.5.num.5.&

libellus recusationis erit concipiendus modo sequenti,

(?)

Libel-

Libellus recusationis iudicis tamen ordinarij,quàm delegati a Papa.

27 FVlano con protestacion que ante todas cosas hago por auto,ó autos que ante v.m. haga,no sea visto atribuyrle mas ni mayor jurisdiction,dela q̃ en este caso de derecho le compete,y essa no declinable,digo que en la causa y pleyto que entre mi y fulano sobre tal cosa ante v.m. se ha mouido y trata,que v.m. hablando con el deuido acatamiento no puede ni deue ser juez ni conocer della,por quanto v.m. tiene y trata semejante pleyto y causa, y pretende conseguir enella el mismo derecho que mi aduersario pretẽde en esta contra mi:la qual trata v.m. con fulano ante tal juez:y por esta causa y razon tengo a v.m. por sospechoso en esta causa,y por tal le recuso.E pido y requiero a v.m.las vezes que puedo y deuo se exonere del conocimiẽto desta causa,y no proceda en ella,antes la remitta a quien de derecho remitirla deue. Y en caso que no quiera v.m.hazer esto,pido a v.m. que mande y cõpella al dicho fulano parte aduersa so graues penas y censuras, a q̃ dentro de vn breue termino nombre de su parte juez arbitro,q̃ yo dela mia desde luego nombro al doctor fulano,q̃ es letrado de sciencia,y conscience para que ante ellos se prueue y determine la dicha causa de recusacion. Y en deffecto de no lo nombrar v. m. de su officio lo nombre y asseñale a los dichos arbitros,nombrados tiempo y lugar,para que conozcan dela dicha causa y la determinen,y les compella a que si estuuieren discordes tomen vn tercero cõsigo. Y si assi v.m. lo hiziere hara justicia,y lo q̃ es obligado: En otra manera lo contrario haziendo,protesto la nullidad de todo ello,y de lo demas q̃ protestar me conuiene,sobre q̃ pido cumplimiento de justicia,y costas, y el officio de v.m.imploro,y juro enforma de derecho,que esta recusatiõn no hago de malicia,&c.y pidolo por testimonio,cõ protestaciõ q̃ hago de alegar las demas excepciones dilatorias que me competen en su tiempo y lugar deuido, &c.

28 Prædicto libello recusationis oblato coram iudice,mandat iudex copiã eius parti aduersę exhiberi: & si viderit causam recusationis manifestè iniustã, vel friuolam esse,procedit in negocio principali,non obstante recusatione. Pero si le pareciere justa, y quisiere antes de la election delos arbitros, o despues antes que la causa sea probada, remitir el negocio principal al superior,o cometerlo a persona sin sospecha,como el tal juez recusado no sea delegado del Papa, assi como arriba diximos.Empero sino quisiere remitir ni cometer el negocio, sino que le elijan arbitros,entonces manda a la parte contraria que nombre de su parte arbitro, para que cõ el nombrado por estotra parte conozcan y determinen la causa de recusacion: y asseñala termino a los arbitros, para que conozcan y determinen la causa, y les mãda q̃ en caso de discordia tomẽ vn ter-

cero consigo. Los quales arbitros assefialan termino a las partes, para prouar la dicha causa. y en effecto se procede en este articulo dela recusacion, segũ acabamos de dezir arriba. Et si causa recusationis nõ fuerit probata corã arbitris, vel ipsi intra terminũ eam non terminauerint, iudex recusatus re assumit negotiũ principale, & in eo procedit, & si reus alias exceptiones dilatorias habuerit, eas opponere poterit : quas etiã poterit proponere corã alio iudice, q̃ causa recusationis fuit, plata pro legitima. Et libellũ concipiet forma sequẽti.

Libellus in exceptione declinatoria fori.

29 FVlano con protestacion que ante todas cosas hago de no atribuyr a v.m. mas juridiction de la que en tal caso de derecho le compete, parezco ante v.m. y digo que a pedimiente de fulano yo fuy citado, y me fue puesta demanda ante v.m. y hablando con el deuido acatamiento v. m. no es juez desta causa, ni puede conocer contra mi, por quanto soy lẽgo, y reo de la jurisdiction seglar, y en caso que el dicho aduerso me quiera pedir alguna cosa, me hay deue conuenir ante la justicia Real desta ciudad, porque pido a v.m. se pronuncie por no juez desta causa, y remitta el conocimiẽto della aquien de derecho le competa, sobre que pido cumplimiento de justicia, y costas, y el officio de v.m. imploro, y sobre este articulo de la declinatoria pido deuido pronunciamiento, y juro a Dios y a esta Cruz ✠ que esta excepcion no pongo de malicia. &c.

Oblato supradicto libello iudex mãdat, q̃ copia eius detur actori, qui respondet, iudicem non obstante prædicta exceptione debere pronũtiare se iudicem, cum de cõsuetudine præscripta introductum sit in illo tribunali, laicum à clerico posse conueniri. Vel dicẽdo, quod ista est vna ex causis, in quibus ecclesiasticus cognoscit contra laicum. Y luego el juez recibe las partes a prueua sobre el articulo dela declinatoria con termino de tres dias, y notifica se su sentẽcia à las partes, y cada vna de llas presenta su interrogatorio, principalmente el actor, en la manera siguiente.

Interrogatorio en el articulo dela declinatoria.

30 PReguntas por parte de fulano en la causa que trata con fulano sobre el articulo dela declinatoria, &c.

j Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si tienen noticia desta causa, &c.

ij Item si saben, &c. que diez, veynte, treyuta, quarenta y mas años a esta parte ha auido y ay costumbre vsada y guardada en esta audiẽcia Episcopal de Salamanca, que los clerigos puedan pedir, y conuenir a los legos ante el Prouisor

Prouisor de la dicha audientia: el qual puede conocer y conoce de la tal causa, y procede por sus censuras hasta el braço seglar contra el tal lego, y assi del dicho tiempo a esta parte se ha vsado y guardado, sin contradicion alguna, digan los testigos lo que saben, &c.

iij Item si saben, &c. que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y comun opinion. &c.

Si actor fuerit scholaris Salmantinus, & conuenerit aliquem laicum coram suo iudice scholastico, & laicus opposuerit prædictam exceptionem declinatoriam, prout quotidie in illa audientia fit : tunc loco secundi articuli suprapositi ponitur articulus sequens.

iiij Item si saben, &c. que el dicho fulano es estudiante ordinario en esta vniuersidad de Salamanca, y a mas de seys meses, que cursa en la facultad de Canones, y tiene camara y libros, y oye ordinariamente liciones a los Preceptores della, y esta matriculado en las matriculas del Rector y Rectores, que es y han sido, como consta de las dichas matriculas, a que pido se remitan los testigos, digan y declaren, &c.

Iste articulus ab actore scholari positus procedit ex dispositione tex. in l. 8. cap. 6. titulo. 7. libro. 1. Recopilat. & vltra probationem huius articuli scholaris tenetur producere testimonium suæ matriculæ signatum à notario vniuersitatis, quo constet illum scholarem descriptum esse in matricula rectoris sex ab hinc mensibus ante motam litem: nam ad hoc, vt scholaris gaudeat priuilegio sui fori, requiritur quod descriptus reperiatur in matricula scholarium, secundum Barba. in proœmio. Clement. verbo. Salutem. folio. 6. colũna. 3. Palaciũ Rub. in repetitio. Rubri. §. 38. numero. 3. & Didacum Perez in l. 8. titulo. 2. libro. 1. Ordinat. columna. 75. versiculo. Aduerte tamẽ. & per prædictam l. 8. titulo. 7. libro. 1. Recopilati: requiritur quod sit descriptus in matricula Rectoris antequam litem moueat per maiorem partem vnius anni, & facta prædicta probatione summaria secundi articuli tam in foro Episcopali quam in audientia scholastica per duos testes. oblatoque testimonio prædictæ matriculæ elapsoque termino probatorio trium dierum, tunc ex parte actoris petitur à iudice, vt publicationem testium faciat in prædicto articulo declinatoriæ. Y el juez dize que para la primera audiencia se notifique a la parte contraria, diga por do no se deue hazer la dicha publication, a la qual audiẽcia de parte del actor se acusa la rebeldia al reo, porque no dize contra la dicha publicacion, y se pide al juez que la mande hazer, el qual la haze con termino de tres dias con toda carga de conclusion y citacion para sentencia, y passados se parece a la primera audiẽcia, y se pide sentencia al juez por parte del actor, y el juez manda se lleue el proceso, y a la primera audiencia pronuncia sentencia en la manera siguiente.

(?)

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primæ partis secundi Tomi,

§.1. De sententia interlocutoria, qua iudex pronuntiat se iudicem esse.

33 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año: El señor Licẽciado fulano Prouisor general en todo el obispado de Salamanca, auiendo visto este processo dixo, se deuia pronunciar y pronuncio por juez competente desta causa: en cuya consequencia mandaua, y mando al dicho fulano para la primera audiencia cumpla lo que por su merced le ha sido mandado, respondiendo derechamente a la demanda que le ha sido puesta por fulano: assi lo pronuncio y mando, y firmo de su nombre, y reseruo la condenacion de costas para la diffinitiua: Testigos fulano y fulano.

34 Prædicta sententia intimatur vtriq; parti, à qua solet aliquando reus laicus appellare, & appellatione non obstante, ecclesiasticus procedit per suas censuras aduersos appellantem, qui per viam violentiæ cum prouisione regali refert processum ad cãcellariam regiam: nam auditores regij (cùm cognoscant de causis ecclesiasticis & clericorum per viam violentiæ, vt suo loco dicemus) mandant prædictam prouisionem regiam exhibere appellanti, in qua iubent ecclesiastico absoluere excommunicatũ appellantem per spatium sexaginta dierum, & quod processum originalem mittat, & tunc viso processu ab auditoribus regijs si eisdem constiterit, iudicem ecclesiasticum non intulisse vim appellanti in non deferendo appellationi, negotium principale remittunt ad iudicem ecclesiasticum, qui censuras in reum latas reualidat, & aduersus eum procedit eas aggrauãdo. & tunc reus refusis expensis absoluitur ab excommunicatione, & libello actoris respondet, litem contestando & suas exceptiones peremptorias, si quas habet, opponendo: quæ responsio, litis contestatio & oppositio exceptionum simul fieri potest, & coniunctim in vno & eodem libello, vel segregatim de per se potest fieri cõtestatio, & deinde oppositio exceptionũ, & postmodũ respõsio, vt supra resoluimus in. 1 p. 1. Tomi. in. 6. &. 7. Tempore. Et tũc reus mutatis mutãdis cõcipit libellũ respõsoriũ, vt annotauimus in. d. 7. Tẽpore. Et libello responsorio à reo ꝓducto actor replicat aduersus eũ, satisfaciẽdo suis allegationib⁹, & deinde reus duplicat respõdẽdo replicationi actoris, quę replicatio & duplicatio cõcipiẽda erit sicut diximus in. d. 7. Tẽpore mutatis mutãdis. Et tũc cũ duob⁹ libellis ab vtraq; parte porrectis cõcluditur ad probationẽ recipiẽdã in negotio principali: nã licet olim dabatur triplicatio, & quadruplicatio, iuxta tx. in. l. 2. ff. de exceptionibus. & in principio institu. de replica. hodie verò de iure regio solũmodo datur replicatio, & duplicatio, iuxta tx. in. l. 9. tit. 6. li. 4. Recopi. & in. l. 4. tit. 16. li. 2. Recop. & in. l. 2. tit. 5. li. 4. Recop. quæ leges regiæ ẽtiã in foro ecclesiastico sunt obseruandæ, cũm in hoc nihil àiure canonico reperiatur statutum: & ita ad leges regias, & non ad ius ciuile erit recurrendum, vt resoluit Didacus Perez in. 3. quæst. proœmiali, in lib. Ordinam. Porrectis itaque duobus libellis ab vtraque parte, iudex tũc pro libellis ab vtraque parte, iudex tũc profert sententiam interlocutoriam, qua partes recipit ad probationem cũ præfixione termini, quæ sententia formanda erit modo, quo diximus in. 1. parte. 1. Tomi

Tomi. in. 8. Tempore. & dantur dilationes vtrique parti. vt resoluimus in prædicto. 8. Tempore, prẽterquàm quod in foro ecclesiastico non conceditur prorogatio de quarto plazo, vt ibi annotauim⁹. Et prolata prędicta sentẽtia interlocutoria probationis, vtraq; pars producit interrogatorium forma sequẽti.

§.2. De interrgatorijs actoris rei.

Interrogatorio del actor enel negocio principal.

37 PReguntas por parte de fulano clerigo, beneficiado dela yglesia parochial de tal lugar deste Obispado de Salamanca, en la causa que trata con fulano vezino del dicho lugar, sobre los diezmos quẽ le pide de su hazienda, tratos y grangerias, &c.

j Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si tienẽ noticia delas heredades de pan lleuar, dehesas de yerua, huertas, rios, y ganados que el dicho fulano tiene, y posseé, y ha tenido y posseydo, de mas de dos años a esta parte, enel sitio y districto y dezmatorio del beneficio del dicho fulano, y si tienen noticia desta causa, &c.

ij Itẽ si saben, &c. q̃ el dicho fulano es clerigo presbytero, y beneficiado de la yglesia parochial del dicho lugar, y como a tal los vezinos y feligreses de la dicha yglesia le acuden con los diezmos de sus bienes cada año, y en tal posseſion, vel quasi como tal beneficiado esta de lleuar los dichos diezmos, &c.

iij Item si saben, &c. que el dicho fulano siempre a sido y es vezino y morador del dicho lugar, parrochiano y feligres dela yglesia del dicho fulano, y como tal todos los años ha recebido enella los sanctissimos Sacramentos, y ha oydo y oye los diuinos officios, &c.

iiij Item si sabẽ, &c. que el dicho fulano tiene y posseé, y demas de dos años a esta parte ha tenido y posseydo enel districto y dezmatorio del dicho beneficio tantas yugadas de heredad de pan lleuar, tantas dehesas y prados de yerua, tantas huertas, tal rio, y tal molino, y tales y tales ganados, y tal trato y grangeria, diga y declare cada testigo en particular lo que sabe acerca delo contenido en esta pregunta, &c.

v Item si saben, &c. que el dicho fulano en los años proximos passados de ochenta y ochenta y vno en cada vn año dellos cogio en sus heredades tantas fanegas de trigo, y tantas de ceuada, y tantas de centeno, y tantas garrouas, y tantas de yeruos, y tantas carretadas de paja, y de sus ouejas tuuo tantos corderos, y de sus vacas tãtas crias, y acogio en sus dehesas tãtas cabeças de ganado a tal precio cada vna, y le valio la fructa y hortaliza de sus huertas tãtas mil marauedis, y la pesca de su rio tãto, y las moliendas de

sus

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus molinos tantas fanegas de harina, y las ganancias de tal trato y grangeria le valdrian tantos marauedis, digan y declaren los testigos en particular lo que saben acerca de cada cosa de las en esta pregunta contenidas, &c.

vj Itẽ si sabẽ, &c. q̃ el diezmo de las cosas cõtenidas en la pregũta antes desta en cada vno de los dichos dos años valio dozientos ducados antes mas q̃ menos, digã y declaré en pticular los testigos lo q̃ valdria el dicho diezmo. &c.

vij Itẽ si sabẽ, &c. q̃ de cinco, diez, veynte, treynta, quarenta, y mas años a esta parte ay costũbre vsada y guardada en el dicho lugar y beneficio que los feligreses diezmen y paguen diezmo al beneficiado, que es y a sido, de diez vno de todos los fructos de las cosas contenidas en la quinta pregunta, &c.

viij Item si saben, &c. que el dicho fulano en los dichos dos años de ochenta y ochenta y vno se subtraxo de pagar el diezmo de todas las cosas contenidas en la dicha quinta pregunta deste interrogatorio, y no las dezmo, ni pago el dicho diezmo, y si lo ouiera pagado los testigos lo supieran y entendieran, y no pudiera ser menos.

jx Item si saben, &c, que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, y publica voz y fama y comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por posiciones al dicho fulano, a v. m. pido le mande que los jure, absuelua y declare cõforme a derecho, y so la pena del y para ello, &c.

Otrosi presento por testigos a fulano y fulano, pido pues están presentes juren y se cometa al escriuano desta causa la receepcion y examẽ dellos, y de los de mas testigos que por mi fueren presentados, pido se cometa el juramẽto y examen dellos al dicho escriuano, o a su official, y en caso que lugar no aya la dicha comissíon, a v. m. pido señale hora y lugar para que ante v. m. declaren, y se me de mandamiento para ello, sobre que pido justicia, &c.

Otrosi, atento que mi probança la tengo de hazer con hombres vezinos del dicho lugar de mi beneficio: los quales muchos dellos son viejos, enfermos è impedidos, a v. m. pido mande dar comissíon para el vicario de la villa de Alua, o para el beneficiado, o cura del lugar mas cercano al lugar del dicho mi beneficio, y para ello, &c.

38 Oblatis supradictis articulis coram iudice, el juez dize que se reciba el dicho interrogatorio, saluo iure impertinentium, & non admittendorum, y que por el sean examinados los testigos, y que se de copia a la parte. y que a la primera audiencia de repreguntas.

Y quanto al primer otrosi, si la causa es graue deniega la dicha comissíó que se pide para el escriuano, y manda que los testigos vengan a jurar y declarar ante el, o cometelo a alguna persona fidedigna, para que ante el escriuano los examine, y si la causa no es de las graues concede la dicha comissíon. Y quanto al vltimo otrosi de pedirse comissíon para fuera del lugar del audiencia, si ay causa para ello la concede o la deniega como a el mejor le parece, quod facere poterit & debebit iuxta ea, quæ soluimus in. 1. parte. 1. Tomi. in, 8. Tempore, post expositionẽ interrogatorij ex parte actoris. Y la practica que en particular en la audiencia Episcopal de Salamãca, y en la del juez metropolitano de Sãtiago que alli reside, y en la del studio, y en la de otros juezes Apostolicos que por breues conocen de algunas causas en la dicha ciudad, acerca desto se guarda, es, que quando se pide comissíõ por alguna de las partes para hazer su prouança en algũ lugar, o villa del Obispado, el juez manda dar traslado a la otra parte, y que para la primera audiencia venga concordando de juezes. y si la otra parte tiene por sospechosos a los de aquel lugar o villa donde se ha de hazer la probança, parece por peticion, y dize que recusa a tales clerigos, y tales notarios dela tal villa o lugar, por quãto los tiene por sospechosos. Y el juez entonces concuerda en vno de los que quedaron por recusar en aquella villa o lugar, y si ninguno quedo por recusar, cometelo a otro lugar mas cercano (saluo iure recusandi) o embia receptor de su audiencia, o manda que los testigos vengan a declarar ante el, quod fit secũdum qualitatem negocij. Et ista praxis potuit habere ortum à doctrina Bartoli in Authent. apud eloquentissimum. C. de fide instru. vbi consulit quod hęc commissio testium fiat de consensu

ambarum partium. Y si la commissíon se pide para hazer probança fuera del Obispado donde la causa se trata, no se concuerda de juezes, porque siempre se da para los ordinarios donde se pide, &c.

Y a la primera audiencia despues de presentado el dicho interrogatorio, y mandado por el juez que se de copia del ala otra parte, y auiendole sido notificado, la parte del actor parece y accusa la rebeldia al reo, porque no da repreguntas, y pide que sus testigos sean examinados sin ellas. Y si el reo en equella audiencia no las presenta, el juez manda que se examinen los testigos del actor, sin repreguntas: pero si en qualquier de los terminos probatorios despues desto el reo diere repregũtas, los testigos del actor que ya estuuieré examinados, no han de boluer a ser repreguntados por ellas. pero seruiran para los que de ay adelante se examinaren. Quæ praxis procedit ex his quæ resoluimus in d. 8. Tẽpore, post expositionem interrogatorij actoris. in versi. porrecto interrogatorio, ibi, & aduerte q̃ licèt de iure. &c. Et in hoc consulendus erit stylus cuiuslibet tribunalis, & in tribunali Episcopali Salmantino obseruatur stylus, quem diximus in prædicto. 8. Tempore, & ibi etiã resoluimus praxim, quæ in hoc obseruatur in audientia Metropolitana Salmanticæ existenti, & si reus produxerit prædictum interrogatoriũ super articulis ab actore productis illud concipiet forma sequenti,

Interrogatorio de repregũtas por parte del reo a las preguntas presentadas por el actor

39 REpreguntas por parte de fulano, que hã de ser fechas a los testigos que huuieren de ser examinados por las preguntas presentadas por parte de fulano, sobre los diezmos que pide. &c.

j Primeramente el testigo q̃ fuere pregũtado por la primera pregũta del interrogatorio

terrogatorio del dicho fulano, si dixere q̃ la sabe no sea mas repregũtado, y si dixere que la sabe sea pregũtado como y de q̃ tiẽpo a esta parte conoce a las partes litigãtes, y de que heredades suyas, dehessas, huertas, rios, y ganados, tiene noticia, y como sabe q̃ el dicho fulano possee los dichos bienes, y porq̃ titulos, y en que limites estan, y qual es el distrito y dezmatorio del dicho beneficio, y que linderos tiene, y declare particularmente cada cosa destas, &c.

ij Item el testigo que fuere preguntado por las preguntas generales de la ley si dixere q̃ le cõprehẽdẽ, no sea mas repregũtado, y si dixere q̃ no le cõprehẽdẽ, sea repregũtado si es dadiuado, o atemorizado, o sobornado, osi le hã prometido algo, o si es dezmero, o lo ha sido de los diezmos del dicho lugar, osi dize su dicho por otra causa ó respecto alguno, o si le puede venir algũ prouecho del vẽcimiẽto desta causa, y si antes de venir a dezir su dicho se le hã mostrado las pregũtas por dõde ha de dezir, y q̃ diligẽcias hã hecho cõ el para q̃ diga su dicho, trayẽdole ala memoria la pena del testigo falso, y de infamia y perdimiẽto de bienes, y como cõdena su alma, no diziendo verdad, y quitãdo la justicia ala parte cõtraria, y como Dios no le perdonara el peccado no restituyendo todo el interesse q̃ ala parte cõtraria se le siguiere de su dicho, y que siendole prouado ser testigo falso le daran dozientos açotes, y quintaran los dientes, de mas de la offensa que a nuestro Señor haze, &c.

ij Itẽ el q̃ fuere pregũtado por la segũda pregũta del dicho interrogatorio, si dixere q̃ la sabe, sea repreguntado como sabe que el dicho fulano es clerigo presbytero y beneficiado dela dicha yglesia, y si le a visto sus titulos, de que Obispo son, y quien le ordeno, è hizo collacion del dicho beneficio, ya q̃ vezinos ha visto que le acuden con los diezmos, y porq̃ a el mas q̃ a otro, &c.

iij Item el que dixere por la tercera pregunta, sea repreguntado como la sabe, y que años ha visto recebir los sanctos Sacramentos en la dicha yglesia al dicho fulano, y que Sacramentos le vio recebir, y quando, y que diuinos officios le ha visto oyr, y que personas estauan delante, &c.

iiij Item el que dixere por la quarta, sea repreguntado como la sabe, y q̃ cosa es yugada de heredad, y que simientes le ha visto sembrar y coger en sus heredades, y como sabe que los bienes que possee son suyos, y porque titulo, y cõ que personas le ha visto tratar y grangear, &c.

v Item el testigo que dixere por la quinta, sea repreguntado como la sabe, y si se hallo a ver medir las fanegas de pan y semillas que cogio en sus heredades, y quantas cogio mas vn año que otro delos dichos dos años, y si conto las cabeças de ganado que se acogio en las dichas dehesas, &c.

vj Item el que dixere a la sexta pregunta, sea repreguntado como la sabe, y si vio el coger y vender los dichos fructus, y quantos marauedis se hizieron de llos, y a que precios se vendieron, &c.

Item

vij Item el que dixere por la septima pregunta, sea repregũtado como la sabe y que cosa es costumbre vsada y guardada, y que actos son necessarios para introduzirse, y a que feligreses ha visto el pagar los diezmos de diez vno, y a que beneficiados, y quantos han sido los beneficiados que en el dicho beneficio el ha conocido, &c.

viij Item el que dixere por la octaua pregunta, sea repreguntado como la sabe y porque causa sabe que el dicho fulano dexo de pagar los dichos dos años el diezmo de las dichas cosas. &c.

ix Item el que dixere por la vltima pregunta, sea repreguntado como sabe que es publico y notorio, y publica voz y fama, y qual se dize la publica voz y fama, y que es comun opinion. &c.

40 Similiter ex aduerso reus porrigit suũ interrogatoriũ, iuxta libellũ responsoriũ suarũ exceptionũ, mutatis mutãdis, & si lis est super aliqua ex causis in quibus copia interrogatorij datur parti aduersæ, tũc iudex precipit ꝙ copia dicti interrogatorij detur actori qui si voluerit, similiter poterit ꝓducere interrogatoriũ de repregũtas forma de qua dictũ fuit suprà. Et ꝓductis abvtraq; parte articulis, testes ꝓducũtur, iurãt, & examinãtur intra dilationes à iudice datas, vt
41 diximus in. d. 8. Tẽpore. vbi resoluim⁹ terminũ ꝓbatoriũ arbitrariũ esse, secundũ qualitatẽ causæ, personarũ & distantiã locorũ, argum. tx. in. ca. cũ sit Romana. de appell. in principio & nos diximꝰ in. d. 8. Tẽpore, in expositione sententiæ interlocutoriæ, versi. cõ plazo y termino. & ibi tradita erũt cõsiderãda in præsenti. Et praxis, quæ magis frequẽtatur in tribunali ecclesiastico circa has dila-
42 tiones dãdas, est, ꝙ prima dilatio detur cũ termino nouẽ dierũ si causa grauis est, si vero est mediocris, datur dilatio sex dierũ, si vero minima, triũ dierũ. Secũda & tertia dilatio vnaquæq; datur cũ eodẽ termino quo data fuit prima dilatio, quarta verò dilatio quæ vulgo, quarto plazo dicitur, datur cũ termino triginta dierum, vel cum maiori vel minori, secundum iudicis arbitrium habito respectu ad supradictas tres cau-

sas. Prorogatio autem huius quartæ dilationis in foro ecclesiastico non datur, licèt in foro seculari contrarium obseruetur, vt resoluimus in dicto. 8. Tempore. Si verò aliqua ex partibus litigantibus fuerit minor viginti-
43 quinque annis, ecclesia, seu aliqua persona, cui de iure competat restitutio in integrum & aduersus probationem omissam restitutionem petierit, danda sibi erit, iuxta tx. in cap. auditis de in integrum restitutione. & quæ nos resoluimus in dict. 8 Tempore, vbi posuimus formam quã libellus petitionis restitutionis concipiendus est, quam in isto foro mutatis mutãdis obseruabis. Et post quam termini probatorij fuerint transacti, altera ex partibus cuius magis interfit, comparet coram iudice petendo publicationem testium fieri, & iudex præcipit copiam illius petitionis alteri parti dari, intimarique eidem, vt ad pri-
44 mam audientiam compareat dicendo quare publicatio fieri non debeat. & tunc altera pars in illa audientia cõparet incusando contumaciam suo aduersario, ex eo quòd non dixit contra præfatam publicationem, petendoque iterum, quòd publicatio fiat, & iudex tũc publicationem facit cum termino sex dierum, vt resoluimus in. d. 8. Tempore. Quæ omnia ibi resoluta obseruanda erunt in isto tribunali. Intra quem ter-

minum sex dierũ vnaquæque pars producit libellum suarum allegationum, qui vulgo dicitur. Escripto de bien probado. & si repulsas aduersus personas & dicta testium habuerit, eas opponet, & in isto articulo proceditur eodem modo quo diximus in Prima parte, Primi Tomi, & petitur ab aliqua parte ex litigantibus, quòd concludatur ad diffinitiuam sententiam, cuius petitionis copia datur alteri parti præcipiendo eidẽ, quòd ad primam audientiam respondeat & concludat, & tunc conclusionẽ petens comparet in illa audientia incusans contumaciam aduersario, ex eo 47
quod non concludit, petensq; iterum quòd causa pro concluſa habeatur, & tunc iudex profert sententiam interlocutoriam, qua causa pro concluſa habet. Postquam sententiam, quam interlocutoriam annotat esse Felinus in ca-
45 pite. cum Ioannes. numero. 12. de fide instrumentorum, interrogatio ad fundandam intentionem interrogari petẽtis, seu ad litis decisionem fieri non potest, etiam ex solo iudicis officio, secundum Ripam in capit. 1. numero. 2. de iudic. & plures alios, quos refert, & sequitur Menochius libro. 2. de arbitrarijs, centu. 1. casu. 51. à numero. 19. Nam licet prædicta sententia conclusionis interlocutoria sit, quæ sui natura reuocari possit, vt in. l. quod iussit. ff. de re iudic. tamen quia prædicta sententia habet vim diffinitiuæ & executionem se-
46 cum trahit, vt ex notatis à Barto. Aretino, & alijs colligit Menochius in dic. casu. 51. numero. 30. &. 31. talis enim sententia reuocari non potest, & per consequens post conclusionem in causa iudex interrogare non potest. Et in prædicta sententia interlocutoria conclusionis iudex mandat, quòd partes citentur ad audientiam sententiam diffinitiuam ad primam audientiam, & ad quancũq; diẽ quæ feriata non fuerit. Quæ omnia procedunt & fieri debent iuxta ea, quæ resoluimus in prima Parte, primi Tomi, decimo Tempore. Et tunc intimata prædicta iussione vtrique parti, iudex viso processu, & attentis & consideratis omnibus ijs, quæ diximus in. 1. parte 1. Tomi. 11. Tempore, profert sententiam diffinitiuam, à qua si appellatum non fuerit, tunc iudex executioni mandabit eam, petendo prius pars, in cuius fauorem lata fuit, quòd prædicta sentẽtia detur sibi signata in publica forma, vt virtute eius executio fiat in persona & bonis condemnati, cuius petitionis copia mandatur à iudice dari parti aduersæ, & quòd ad primam audientiam respondeat. Et in hoc obseruanda erit praxis, quam resoluimus in dict. 1. Parte. 1. Tomi. 12. Tempore, vbi etiam diximus quid obseruandũ esset, si de nullitate sententiæ esset agendum, quod etiam in isto foro locum habebit. Cæterùm si à prædicta sententia fuerit appellatum, tunc consideranda erunt quę resoluimus in quinta Parte, huius secundi Tomi.

Finis primæ Partis huius secundi Tomi.

SECVNDA

SECVNDA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI DE FORMA procedendi contra contumaces in causis ciuilibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 INuitus nemo agere, vel accusare tenetur.
2 Iudicium in inuitum redditur.
3 Actor agere non cõpellitur, reus vero suscipere iudicium debet. 11
4 Regula iuris, quòd nemo inuitus agere cõpellitur, & altera, quod iudicium in inuitum redditur, qualiter concilientur.
5 Contra reum contumacem varia à iure sunt prodita remedia.
6 Contra contumacem proceditur per remedium sequestrationis, & per remedium excommunicationis.
7 Excommunicatio est neruus ecclesiasticæ disciplinæ ad compescendos contumaces.
8 Excommunicationis remedio, vt hodie vti possit, quæ Conciliũ Tridentinũ requirat.
9 Excommunicatus persistens in excommunicatione si fuerit clericus in carcerẽ detrudi potest, & si laicus post cẽsuras per inuocationem brachij secularis ab eo capi potest.
10 Actor aduersus contumacem duobus remedijs vti potest, vel quod procedatur aduersus eum vsque ad diffinitiuã, sibi quere possit de causa, vel quod mittatur in possessionem.
Remedium actori concessum, vt possit aduersus reum contumacem procedere vsque ad diffinitiuam solum habet locum, quando reus fuit contumax post litem contestatam, licet secus de iure regio, vt infra. nu. 14.
12 Ante litem contestatã non proceditur ad receptionem testium, nec ad sententiam diffinitiuam.
13 Intellectus Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex.
14 Intellectus. c. quoniam frequenter. §. porrò vt lite non contest & capi. cum olim. de testibus. & cap. vnici. de eo qui mitt. in poss. libr. 6.
15 Aduersus contumacem proceditur vsque ad primum & secundum Decretum, vt tædio affectus veniat respõsurus.
16 Actor potest eligere alterum ex remedijs sibi competentibus aduersus reum contumacem, si per alium sibi non sit satis consultum.
17 Decretum varijs modis accipitur in iure.

 18 Decre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 *Decretum ſummittur in iure pro mandato iudicis dẽ mittendo aliquem in poſſeſſionem bonorum ob contumaciam rei.*

19 *Decretum eſt duplex.*

20 *Decreti variæ ſunt diffinitionis, remiſsiué.*

21 *Decreti primi & ſecundi quæ ſint aptiores diffinitiones.*

22 *Vt poſsit peruenìri ad primum & ſecundũ decretum plura requiruntur.*

23 *Decretum primum, vt interponi poſsit, requiritur, quod reus fuerit peremptoriè citatus, & ſi non venerit vel miſerit, quod miſsio in poſſeſsionem contra eum fiat.*

24 *Citatio peremptoria dicitur quando in citatione apponitur verum peremptoriè, vel cum factæ ſunt tres citationes, aut vnica pro tribus, & alijs modis, remiſsiuè.*

25 *Intellectus.l.& poſt edictum.ff. de iudicijs.*

26 *Citatio noua poſt peremptoriam plerunq; de æquitate canonica fit.*

27 *Intellectus.l.2.C.quemodo,& quando iudex.*

28 *Intellectus.c.fi.de eo,quí mittitur in poſſeſſionem.*

29 *Intellectus.l.ignorare.C.de reſti.militum.*

30 *Citatio peremptoria non eſt neceſſaria de iure regio ad interpoſitionẽ primi decreti, ſed ſufficit vnica citatio.*

31 *Citatio peremptoria, quæ de iure communi requiritur ad interponendum primum decretum debet fieri in perſona rei ſi inueniri poteſt, alias ad domum eius.*

32 *Intellectus l.ſi circetiam.§. qui autem.ff. de excuſ.tutorum.*

33 *Conciliatur opinio Innoc.& Panor.cum communi contraria.*

34 *Citatio vnica,quæ ſuficit de iure regio ad interponendum primum decretum, fieri debet in perſona rei contumacis.*

35 *Decretum primum vt interponi poſsit requiritur,quod actor cõparcat in termino citationis coram iudice incuſans contumaciam rei.*

36 *Decretum primum, vt interponi poſsit, etiam requiritur,quod poſt peremptoriã citationem libellus ab actore offeratur in cauſa principali.*

37 *Libellus,in quo actor petat ſe mitti in poſſeſsionem ex primo decreto, non eſt neceſſarius,poſtquam præceſsit citatio, & alius libellus in cauſa principali,ſed ſufficit qualiſqualis petitio â notario in actis redacta.*

38 *Quantitas pro qua petitur primum decretum, debet excedere ſummam ſexcentorum marapetinorum,quod ſi non excedat proceditur per captionem pignorum.*

39 *Decretum primum, vt interponi poſsit, requiritur etiam quòd conſtet ſemiplenè de debito, vel ſaltim, quod actor præſtet iuramentum de calumnia ante quam in poſſeſsionem mittatur.*

40 *Iuramentum, quod actor præſtare debet antequam in poſſeſsionem mittatur,non ſufficit,quod præſtitum ſit in libello cauſæ principalis,ſed præſtandum eſt in ipſa miſsione.*

41 *Miſsio in poſſeſsionem iudicis officio nobili expeditur.*

42 *Iuramentum de calumnia in miſsione poſſeſ-*

poſſeſsionis præſtitum,an ſufficiat ad totam cauſam principalem,ſi antea præſtitum non ſit remiſsiué.

43 *Actor agens actione reali mittendus eſt in poſſeſsionem rei petitæ, ſi vero agat perſonali in poſſeſsionem bonorum debitoris pro modo & quantitate debiti.*

44 *Miſsio in poſſeſsionem prius fieri debet, in bonis mobilibus, & his deficientibus in immobilibus, & in horum defectu in iuribus,actionibus, & nominibus debitoris.*

45 *Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto ceſſat, ſi reus compareat coram iudice ſpenſas reficiendo, & præſtando cautionem de ſtando, & parendo, dummodo compareat intra annũ á die miſsionis vel intra terminum eidẽ præfixum.*

46 *Reus vt poſsit recuperare poſſeſsionem in quam actor ob eius contumaciam fuit miſsus, debet comparere intra menſem, ſi fuit facta miſsio ex actione perſonali, & intra duos,ſi ex actione reale ſecundum ius regium.*

47 *Iudex poteſt ex cauſa abbreuiare omnes dilationes á iure præſcriptas, vel prorogare etiam ſine miniſterio iudicis conceſſas.*

48 *Intellectus.c.cum veniſſent. de eo,qui mittitur in poſſeſ.*

49 *Miſsio poſſeſsionem poſt legitimam appellationem,nulla eſt, & venit reuocãda per viam attentatorum.*

50 *Reo non comparente intra terminum iuris præſtando cautionem, & ſpenſas poteſt procedere iudex ad miſsionem ex ſecundo decreto.*

51 *Ad interpoſitionem ſecundi Decreti requiritur . quod reus iterum citetur, vt fuit citatus ad primum decretũ quæ noua citatio de iure regio non eſt neceſſaria.*

52 *Vt ſecundum Decretum interponi poſsit etiam requiritur,quód reus latitet, & quod præcedat cognitio ſemiplena de delito: quæ cognitio de iure regio non eſt neceſſaria,*

53 *Vt ſecundum Decretum interponi poſsit, etiam requiritur, quod terminus à iure vel á iudice præſcriptus ſit elapſus.*

54 *Miſſus in poſſeſsionem ex ſecundo decreto efficitur verus poſſeſſor, & poteſt lõgo tempore dominium acquirere.*

55 *In actione reali non eſt locus miſsioni in poſſeſsionem ex ſecũdo decreto,ſecus vero in perſonali.*

56 *De iure regio miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto elapſo vno menſe in actione perſonali,& duobus id reali ſtatim efficitur verus poſſeſſor ſine interpoſitione ſecundi decreti.*

57 *Miſsio in poſſeſsionem fieri poteſt in repetita ſi agatur actione reali, & in bonis omnibus debitoris ſi agatur actione perſonali.*

58 *Miſsio in poſſeſsionem fieri poteſt etiã in bonis alienari prohibitis in vita poſſeſſoris.*

59 *Miſsio in poſſeſionem ex primo & ſecundo decreto non habet locum in beneficio eccleſiaſtico,& quæ ſit ratio.*

60 *Tituli beneficiales ſunt perpetui.*

61 *Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto eſt annalis.*

62 *Res profanæ etiam abſque titulo haberi*

Universidad de Deusto
Biblioteca

non possunt.

63 Authoritas iudicis excusat possidentem.

64 Sententia iudicis in beneficialibus trãsit in authoritatem rei iudicatæ.

65 Dominium rerum profanorũ regulariter non acquiritur nisi per traditionem, & acquisitionem possessionis.

66 In beneficialibus ius & dominium eorũ nõ acquiritur ex sola possessione, & traditione.

67 Beneficia ex sola canonica institutione & prælatorum prouisione, non etiam ex sola possessione acquiruntur.

68 Iudicis authoritas de mittendo quẽ in possessionem beneficij ex primo decreto nõ excusat, nec titulum canonicum tribuit.

69 Missio in possessionem non solum non habet locum in beneficijs obtinẽdis, sed etiã in tam obtentis.

70 Missio in possessionem ex primo decreto, etiam fieri non potest in fructibus beneficij.

71 In fructibus percipiendis magis attenditur ad ius corporis ex quo percipiuntur, quã ad ius seminis.

72 Missio in possessionem ex primo decreto, fieri potest in fructibus beneficij separatis & perceptis non etiam in pendentibus.

73 Missio fieri potest in proprietate ecclesiæ.

74 Executio fieri potest in fructibus beneficij iam perceptis.

75 Fructus beneficij iã percepti assignari possunt œconomo causa custodiæ.

76 Decretum primum & secundum interponi debent per iudicem merum vel mistum imperium habentem, â quo etiã reuocari debet missio facta nisi causa dãni infecti.

77 Damni infecti causa celeritatem desiderat.

78 Missio in possessionem ex primo decreto delegari non potest ab inferiori Principe secundum ius ciuile, secus autem secundum ius Canonicum.

79 Missionis in possessionem ex primo decreto plures sunt effectus, remissiuè.

80 Missus in possessionem ex primo Decreto, intra annum verus possessor fit in actione reali reuocabiliter, & post annum irreuocabiliter secundum cõmunẽ legistarum.

81 Missus in possessionem ex primo decreto in actione reali, secundum communẽ canonistarum non fit intra annũ possessor sed tantum custos.

82 Missus in possessionem causa rei seruandæ non possidet, sed tantum detinet.

83 Actor missus in possessionẽ ex primo decreto in actione reali expellit reum cõtumacẽ de possessione rei, vt reus eius detentationem amittat, & ipse actor ea potiri possit.

84 Missus in possessionem ex primo Decreto in actione personali, non expellit cõtumacem à possessione rei, in qua fuit missus, quia non est detentator, sed tantum custos.

85 Missus in possessionem ex primo Decreto, tam in actione reali, quam personali expellit reum á possessione rei, secundũ ius regium.

86 Missus in possessionem ex primo Decreto in actione personali, non fit intra annum

num verus possessor, sed tantum est custos.

87 Missus in possessionem ex primo Decreto intra annum, non facit fructus suos, siue sit missus ax actione reali, siue personali.

88 Reo contumaci comparenti intra annum præstanti spensas & cautionem tenetur actor qui missus fuit in possessionem ex primo Decreto in actione reali, restituere possessionem rei cum fructibus perceptis.

89 Missus in possessionem ex primo Decreto in actione personali, tenetur computare fructus perceptus in sortem principalem reo comparent intra annum, præstando spensas & cautionem.

90 Missus in possessionem ex primo Decreto non potest intra annum intentare remedium possessorium, vti possidetis.

91 Actor missus in possessionem ex primo Decreto in actione reali verus efficitur possessor intra annum, si reus fuit contumax post litem contestatam.

92 Missus in possessionem in actione reali ex primo Decreto verus efficitur possessor intra annum, si ob nimiam rei contumaciam missus sit in possessionem.

93 Missus in posesessionem ex secundo Decreto, verus efficitur posesesor & dominus, quando bona erant debitoris, alias transfertur in eum vsucapiendi cõditio.

94 Missus in posesessionem ex secundo Decreto, ita demum efficitur dominus, si per longum tempus vsuceperit.

95 Intellectus. §. Iulianus. l. si finita. ff. de dãno infecto.

96 Missus in posesessionem ex secundo decreto facit fructus suos.

97 Fructus ratione posesessionis acquiruntur.

98 Actor missus in possessionem ex secundo decreto efficitur reus, & reus cõtumax efficitur actor.

99 Missus in possessionem ex secundo Decreto non tenetur reo respondere super possessionem, sed tantum super proprietate.

100 Missus in possessionem ex secundo Decreto non tenetur respondere reo super proprietate in causa dãni infecti, & in causa noxali, & de peculio.

101 Missus in possessionem, ex secundo Decreto potest facere, vt vendantur res debitoris in quarum possessionem fuit missus, vt ei satisfiat, & si minus debito valeant, quod reus suppleat de alijs bonis.

102 Praxis, quæ obseruatur in fulminãdo processu in via primi & secundi decreti, Hispano sermone conscripta.

103 Petitio, qua actor petit in foro ecclesiastico mitti in possessionem ex primo Decreto, ob contumaciam rei, Hispano sermone concepta, postquam libellus actionis iam erat præsentatus.

104 Libellus, quo actor simul petit se mitti in possessionem ob contumaciã rei, & proponit actionem aduersus eum in foro ecclesiastico.

105 Praxis, quæ obseruatur in foro ecclesiastico postquam actor porrigit libel-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum, in quo petit se mitti in possessionem ob contumaciam rei.

106 *Sententia, qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionē ex primo decreto, est interlocutoria & non diffinitiua, vnde ab eo reuocari potest si constiteri in debitum peit.*

107 *Missio in possessionē ex primo decreto non est reuocanda nisi citato eo qui rem detinet.*

108 *Appellari nō potest á sententia, qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem ex primo decreto.*

109 *Sententia interlocutoria missionis in possessionem ex primo decreto Hispano sermone concepta.*

110 *Praxis, quæ obseruatur postquam iudex pronuntiat actorem mittendū esse in possessionem ex primo decreto, describitur.*

Caput Vnicum.

1 Licet enim regula iuris sit, ꝙ nemo inuitus agere vel accusare cōpellatur, vt in.l. vnica C. vt nemo inuitus. & in.l.
2 46.ti.2.p.3. altera tamē iuris regula est, ꝙ iudiciū in inuitū reddatur. vt in.l. interstipulantē. §.1.ff. de verborū obligationibus. & in.l. cōsentaneū. C. quomodo & quādo iudex. & in.cap. 2. de litis cōt. in.6. ibi, iudiciū suscipiat omnino.
3 Quę regulę ita cōponuntur, ꝙ prima in actore locū habeat, qui cōpelli ad agendum non debet, secunda verò procedat in reo qui compellendus est actori respondere, secundum Alexandrum. numero. 5. & Iasso. numero. 3 in dict. l. interstipulantem. §. 1. quam compositionem testatur communem esse Bologninus. numero. 78. & Michaël Vrcurrus. numero. 90. in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de damno infecto. & eam probat lex decima. titulo. 3. par. 3. & ibi Gregorius Lupus in gloss. 2. Oppositam tamē sententiam, imò priorem regulam etiā in reo obtinere, tenet gl. in dict. l. vnica. verbo, Inuitus. & gloss. in Authent. qui semel. C. quomodo & quando iudex. verbo, locum. & ibi Barto. numero 19. & in dict. §. Iulianus num. 16. Auendanius in responso. 1. num. 21. & communiter alij secundū Bologninum in dict.
4 §. Iulianus. numero. 78. Quæ tamē opiniones communi possunt, nēpè quod prior intelligatur reum esse compellendum iudiciū suscipere causatiuè, & cōditionaliter, hoc est, quod illud suscipiat nisi maluerit pati remedia contra eum à iure prodita, posterior verò intelligatur, nempè quòd non sit præcisè & omnino compellendus iudicium suscipere, ita prædictas cōmunes opiniones ad inuicē cōtrarias componunt Bologninus, & Vrcurrus vbi suprà. Vnde cū varijs artibus rei cōuenti subterfugerent iudicia, & dilationibus vterentur, vt actores ius suum consequi non
5 possent, & ob id se contumaciter absentarent, varia remedia à iure cæsareo, & pontificio aduersus reum contumacem prodita sunt, vt dolus & malitia eidem non patrocinarentur, & finis litibus citius imponeretur. Et ita contra reum
6 contumacem proceditur per remediū secrestationis, iuxta text. in capit. 1. & 2. de secrestatione posse. & fruct. & in ca. 2. de dolo & contumacia. & etiam per remedium excommunicationis, vt in capit. 1. de iudi. cap. tuæ. capit. quoniam frequenter. §. in alijs vt lite non contestata, excommunicatio enim est neruus ecclesiasticæ disciplinæ ad compescendos contumaces, vt in capit. certum est
11 quæstione. 3. & in Concilio Tridentino sess. 25. de reformatione. c. 3. quod remedium in tribunali b⁹ eccl̄esiasticis magis frequentatur. Sed hodie in dict. capit.

8 c. 3. Cōcilij Tridētini. sess. 25. mādatur omnibus iudicibus eccl̄esiasticis, ꝙ in causis iudicialibus se abstineāt tā in procedēdo quā in definiēdo â cēsuris eccl̄esiasticis, ꝙndo executio realis, vel personalis fiere poterit, sed ꝙ per mulctas pecuniarias ꝓcedant, siue per captionē pignorū, vel personarū, vel alia iuris remedia, & tūc demū ad cēsuras perueniāt quādo supradicta fieri nō possint, & ita tutū nō erit à remedio censurarū incipere, nisi alijs precedētib⁹, alioquin causa ad supremū consiliū regiū deferri posset, cùm inderogationē Cōcilij Trid. & cōtra eius ꝓhibitionē sit, ex his quę notauimus in vltimo Præludio huius secūdi Tomi, interposita prius appellatione à talibus cēsuris ad iudicē eccl̄esiasticū superiorē. nā ad solos eccl̄esiasticos cognitio huius rei pertinet, nō vero ad seculares, vt in. d. c. 3. Concilij Tridentini dicitur. Sed si iudex censuras proferens noluerit defferre appellationi, per viam violentię poterit negocium ad consiliū Regium deduci, de qua violentia cōsilium Regium cognoscit, & ita est intel
9 ligendum, quod paulò superius resoluimus. Et si in excommunicatione reus persistat, si clericus fuerit in carcerē detruditur, si verò laicus, post cēsuras, per inuocationē auxilij secularis, â iudice seculari capitur: & si adhuc in sua con- 14
tumacia perseueret, neç per supradicta remedia satis consultum sit actori, tunc poterit actor eligere vnum ex duobus
10 remedijs, vel quod procedatur vsque ad sententiam diffinitiuam aduersus contumacem, si liqueat vel liquere possit de causa iuxta tex. in. l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. tex. in cap. quoniā frequenter. §. in alijs. vt lite nō cōtestata. & in ca. vnico. de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruādæ
11 in lib. 6. Quod remedium de iure communi procedit, quando reus fuit contumax post litem contestatam à iudicio recedendo contumaciter, iuxt. tx. in. d. l. consentaneum. sic intellectum à gl. fi. ibi recepta communiter à Barto. & alijs ibi, ex Boerio in repetitione. d. l. cōsentaneum. n. 44. & resoluit gl. in. c. prout. verfic. diffinitiua. de dolo & cōtu. quā dicit magistram Panor. ibi. num. 18. Et
12 ita intelligi debet tx. in dict. §. in alijs. & reliqua iura mentionem facientia de isto remedio, & ratio est, quia ante litē contestatam nec ad receptionem testiū nec ad sententiam diffinitiuam procedi tur, vt in toto titulo vt lite nō cōtest. & in propria specie expressè probat tx. in cap. tuæ. vt lite non contestata. & in. l, quia absente. iuncta glo. 1. C. de. procurat. & in cap. prout. de dolo & cōtumacia. Cui vero intellectui non obstat tx.
13 in Authent. qui semel, C. quomodo & quando iudex. nam respondetur illum tex. loqui in actore contumace, aduersus quem lite non contestata ad diffinitiuam proceditur. secus autem est quando aduersus reum contumacem procedit, secundum gl. in. d. Authen. qui semel. verbo. Lucum. & glo. in. d. ca. causamque. verbo. Ad domum. & glo. 3. in cap. quicunq;. 11. q. 3. & cōmuniter omnes ex Grego. Lupo. in. l. 9. tit. 22. par. 3. verbo, Comēçado. & tradit Cuia. in expositione nouellarum, in nouella. 69. Cui interpretationi non obstat text. in d. c. quoniam frequenter. §. porrò. & in cap. cum olim, de testibus. & in. d. c. vni eo. de eo qui mittitur. in. 6. quib⁹ in locis ad sententiam. diffinitiuam lite non contestata proceditur aduersus reum contumacem. Nam respondetur, in prædictis iuribus illud specialiter inductū esse propter periculum fornicationis, & propter fauorem libertatis, & propter periculum vacationis beneficij, vt colligitur ex. d. §. porrò. & tradunt Dominicus. in. d. c. vnico. num. 5. & Docto. in. d. iuribus. De iure autem Regio in isto remedio proceditur aduersus reum contumacem ante litem contestatā, iuxta tx. in. l. 1, tit, 11. lib. 4. Recopilat. & idem de

Universidad de Deusto
Biblioteca

stylo obseruatur in Gallia teste Boerio vbi suprâ.n.33. Et quãdo hoc remedium ab actore eligitur in eo ꝓceditur forma qua in via ordinaria diximus,in.1.part. huius.2.Tomi. Y entõces el jnez haze los autos cõ los estrados del auditorio, vel poterit actor eligere alterũ remediũ scilicet,ꝙ ad primũ & secundũ decretũ ꝓcedatur,ad cogẽdũ cõtumacẽ, vt sese
15 representet,& tædio affectus veniat resp̃õsurus,vt ꝓbatur in.d.l. consentaneũ. & in.d.c.quoniã frequẽter.§.in alijs.& in.c.1.c.prout.c.cõtingit.de dolo & cõtumacia. & in tit.de eo qui mittitur in possessionẽ,& in.l.2.tit.11.li.4.Recop. quod remediũ iure regio appellatur.Assentamiẽto,vt in.l.1. & toto ti.11.lib.4.
16 Recop.& in ti.8.p.3.& in l.2.tit.4.li.2. fori.Et est aduertendũ ꝙ si actor elegerit vnũ ex prædictis remedijs,& per illud nõ fuerit sibi satis consultũ,poterit ad alterũ redire,argu.tex.in.l.1.§ quid ergo.ff.de inspiciendo ventre.& docet Bar.in.d.l.consentaneũ.n.17. & Panor. in.d.c.prout.n.20. & Decius cõsil.460. n.9.vol.2.etiã si ꝓcedatur aduersus minorẽ contumacẽ,vt in.l.3.ti.11.li.4.Recop.Sed quia remediũ missionis in possessionẽ ex.1.& 2. decreto difficilis est, ideo latius â nobis de eo agẽdũ erit.Ad cuius facilioré explicationẽ nõnulla erũt prænotanda:primo quibus modis accipiatur decretum,quotuplex sit,& quid sit,secũdo quę requirãtur adhoc vt perueniatur ad primũ & secundũ decretũ, tertio in quibus rebus & causis interponi possit: quartò quis possit missionem in possessionem ex.1.&.2.decreto facere:quintò quos effectus habet primũ & secundum decretũ:sextò quæ sit forma & ordo fulminãdi processum in primo & secundo decreto.

17 Ad primũ deueniẽdo dicendum est, decretũ varias acceptiones habere vt resoluit Iaſ.in.l.ne quicquã.§.vbi decretũ.ff.de offi.procõsulis. & Vrcurrus in d.§.Iulianus.n.29.& plures alij quos refert & sequitur Dida. Perez in.l.1.ti.9. lib.3.ordin.glo.1.in princ. in nostra tamen specie decretum sumitur pro iussu
18 iudicis de mittẽdo aliquem in possessionẽ bonorũ ob cõtumaciã rei,vt ꝓbatur in.l.cũ ꝓponas.& in authẽ.ei,qui.C.de bonis authoritate iud.possi.& notat gl. in.d.l.si finita.§. si plures.verb.Prius.& vtrobiq;.DD.Et in hac acceptione decretũ sumptũ duplex est,nẽpè primũ& 19 secundũ,iuxta tx.in.d.l.si finita.§.Iulianus.quẽ ibi dicit vnicũ Imola: nã licèt sit dare.1.&.2.decretũ,nullus tamẽ tex. est in iure mẽtionẽ secũdi decreti faciẽs præter.d.§.Iulian⁹. vt notat etiã ibi Bologninus.n.18.& Vrcurr⁹.n.28.Et omissa diffinitione.gl.in.d.§.si plures.verb. prius.quã re,ꝓbant ibi Bar.& alij cõmuniter.& si eã defendat Bologninus in.d. §.Iulianus.n.32.cuius defensionẽ impugnat ibi Vrcurrus.n.35. omissa etiã alia definitione Bar.quã improbãt Bologninus & Vrcurrus vbi suprà,licèt eã defẽdat Menoch.li.2.de arb. cẽtu.1.casu.4.
21 n.1.reiectisq; alijs definitionibus traditis à Bologninо& Vrcurro vbi suprà,existimo aptiorẽ definitionẽ esse,ꝙ primũ decretũ est,primus iussus iudicis cõtra reũ çontumacẽ ad eius contumaciã cõpescendã in fauorẽ actoris,super missione in possessionẽ deliberatè factus,secũdum decretũ est secundus iussus iudicis contra reũ in priorẽ contumaciã perseuerantẽ in fauorẽ actoris deliberatè factus,vt verus fiat possessor. Quæ definitio colligitur ex Speculatore in Ru.de 1.&.2.decreto.Saliceto.in.d.l.cũ proponas.Maranta de ordine iudiciorum.6. par.memb,2.nu.12.& Dida.Perez in.l.1. tit.9.lib.3.ordin.in glo.1.q.3.

22 Ad secundum dicendum est,plura requiri ad deueniendum ad.1.&.2.decre-
23 tum. Primò enim requiritur ad interponendum.1.decretum,quòd reus perẽptoriè fuerit citat⁹,& si nõ venerit vel miserit,ꝙ missio in possessionẽ cõtra eũ fiat, vt tędio affectus veniat respõsur⁹, iuxta

iuxta text.in.l.cum legati.ff. quibus ex causis in possessionem eatur.& in.d.ca. quoniã frequẽter.§.in alijs.& gl. in.d.l. si finita.§.si plures.verbo.Prius.receptã cõmuniter ex Alexan.ibi.n.8.& Bolognino vbi suprà.nu.37. & Boerio in.d.l. consentaneũ.nu.113. & idẽ firmat gl.in ca.quoniã cõtra falsam.verbo.Dilationes.de probat.& gl.in.c.1.de milite vasal.qui cõtu.in vsi.feud.& ꝓbatur in.l. præsẽti.§.cũ autẽ.C.de his qui ad eccle. cõfug.& in d.l.cõsentaneũ,ibi,ternis literis,vel vno peremptorio.& notat Dida cus Perez in.d.l.1.tit.9.li.3.Ordin.quẽstione.9.& Menochius libr.2. de arbit. centu.1.casu.6.num.3.& citatio perẽp-
24 toria dicitur,quando in citatione apponitur verbum.Peremptoriè, vt in.l. ad peremptorium. ff. de iudic. & idem est quando factæ fuerunt trescitationes,vt in.l.tres denunciationes. C.quomodo, & quando iudex,vel quando vnica pro tribus facta esset,secundum glo.in dict. cap.quoniam contra falsam.verb.dilationes.& ibi Panorm.& Gregorius Lupum.in.l.1.tit.8.par.3.in glo.verbo.Noqueriendo. & idem est quando in ipsa citatione dicitur, quod aliter termino elapso iudex procedet in causa,secundũ Bart. receptum communiter in dict.§. Iulianus. Dicitur etiam alijs modis peremptoria citatio, vt notat Didacus Perez vbi suprà,colũ.mihi.1119. Nec huic veræ resolutioni obstat tex.in.l.& post edictum.ff. de iudic. vbi probatur aliã quartam citationem requiri post edictũ peremptorium,ergo videtur non sufficere citationem peremptoriã, sed post
25 eam esse necessariam aliam citationem: nam respondetur,quod illud quod dicitur in dict.l.& post edictũ intelligi debet ex vrbanitate, nõ tamen ex necessitate,secundum glossam ibi,verb.debet. receptam à Bart.ibi,numer.1.& ab alijs relatis per Boerium in dict.l. consentaneum.num.64. & eandem solutionem assignat glo.in ca.de illicita.verbo.peremptorio.24 quæst.3.Quæ tamẽ interpretatio corrumpit literam illius text. quia verbum,Debet,magis ad necessitatem quam ad voluntatem refertur, vt notant Decius & alij communiter in.c. intelleximus.de iudic. Quare tx.in.d.l. & post edictum. aliter interpretantur Duarenus in li.1.disputa.c.7. Antonius Costanus & Concius in.d.l. & post edictum , & ita non obstat tex. ille prædictæ veræ opinioni,quę habet post citationem peremptoriam ad interponendum.1.decretum aliam nouam citationem necessariã non esse, à qua vera opinione difficile esset recedere secundum Vrcurrum in,d.§.Iulianus.nu.45.in fine. De æquitate tamen canonica plerũ
26 que in foro ecclesiastico post peremptoriam citationem,alia noua citatio fit, secundum Panor.in cap. cum dilecti.nu. 18.de dolo & contumacia. & Augustinum Beroi.in. d.cap. quoniam contra falsam.num.143. Non etiam supradictæ veræ solutioni obstat tx. in.l.2.C.quomodo & quando iudex, vbi probari videtur, quòd cessante peremptoria citatione ad sententiam,id est,ad decretum peruenitur:ergo videtur necessariã nõ esse peremptoriam citationem ad interponendum primum decretum. Nã respondetur omissis duabus primis solutionibus gl.ibi verb.edicti.quia diuinationem continent,& illum tex.restringunt,omissa etiam alia interpretatione Decij in ca.consuluit.nu.10.de offic.de leg.quam sibi tanquam nouã vendicat Vrcurrus in.d.§.Iulianus.num.53.quia multum restringit illum text.generaliter loquentem in quacunque causa tã plenaria, quàm summaria : reiectaque alia solutione Decij vbi suprà,quam sibi tanquam nouam ascribit Bolognius in dict.§.Iulianus.nu.60.& eã optimè impugnat Vrcurrus vbi supra nu. 51.existimo melius dicendum esse cum glo.in dict.l.2.verb.edicti.in fine scilicet quod tex.ille loquitur quando ipsemet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

semet iudex monuit reũ, vt ad se veniret, quæ monitio à iudice facta vim peremptorij habet. Quã interpretationẽ cõmuniter receptã esse testãtur Panor. nu. 2. in ca. quoniã abbas. de offi. delega. Bolognin⁹ n. 58. & Vrcurrus n. 48. in. d. §. Iulianus, & eandẽ interpretationẽ assignat gl. in. d. l. & post edictũ verb. debet. & glo. in cap. cõsuluit. verb. terminũ. tametsi eã refutet Bologninus vbi supra. n. 59. per plura fundaméta, quibus satisfacere poteris ex notatis à Decio in. d. ca. cõsuluit. & Vrcurro vbi supra n. 49. Ex qua vera resolutione nouè intelliges tex. in ca. fin. de eo qui mittitur in possessionem ibi, post citationis edictum, scilicet, quod tex. ille probat quod si ante citationem reus abfuerit, non haberet locum missio in possessionem ex. 1. decreto: nam certi iuris est, necessariam esse citationem peremptoriam ad interponendum primum decretum, vt supra resoluimus, & ita non est necessatia supplетio glo. ad illum text. nec aliæ interpretationes Panorm. ibi. Cui intellectui non obstat text. in. l. ignorare. C. de restitutione militum: nam respondetur, ibi citationem præcessisse, saltem ad domum, quia absens inueniri non poterat vt notat Panormita. in cap. causamque num. 6. de dolo & contumacia. Cæterum in foro seculari de iure huius regni ad primum decretum necessaria nõ est peremptoria citatio, sed sufficit vnica citatio, nempe quod reus citatus sit in causa principali. vt ad libellum respondeat, iuxta tex. in. l. 1. tit. 11. li. 4. Reçopi. per quem text. sublata sunt verba illa, quæ olim apponebantur in. l. 1. tit. 9. li. 3. ordinamenti, ibi, por tres emplazamientos. Et iuxta prædictam legem Recopilat. intelligi debet lex. 108. titul. 18. patt. 3 & per eandem legem comprobatur opinio Bolognini in di. §. Iulianus. num. 45. asserentis, ad primum decretum nullam citationem necessariam esse, sed sufficere citationem peremptoriam in causa principali factam. Quæ citatio peremptoria ad deueniendum ad. 1. decretum fieri debet de iure communi, in persona rei, si inueniri possit, alias si non inueniretur, nec certum esset procuratorem dimisisse, sufficeret citationem ad domum rei fieri, secúdum glossam in capit. causamque verbo. ad domum. de dolo, & contumacia, & ibi Antonium de Butrio num. 7. & Panormita. num. 12. per tex. in cap. venerabilis. de dolo & contumacia. & in cap. finali. de eo qui mittitur in possessionem cuius gloss. opinionem communem esse testatur Alexander in. l. 4. §. prætor ait. nume. 2. ff. de damno infecto. quanuis Innocentius & Panorm. in dict. cap. fin. indistinctè asserebant. prædictã citationem sufficere ad domum rei fieri per tex. in. l. scire ~~etiam~~. §. qui autem. ff. de excusationibus tutorum. vbi dicitur citationem fieri debere in faciẽ, vel ad domum rei: ergo videtur sufficere, si ad domum rei fiat, quanuis reus inueniri posset, cum in alternatiuis alterum adimplere sufficiat, vt in cap. in alternatiuis. de regulis iuris. in. 6. Sed sustinendo prædictam communem opinionem dicendum est, quod opinioni Innocentij & Panorm. nõ suffragatur tex. in dict. l. scire ~~etiam~~. §. qui autem. nam alternatiua illius tex. potius est ordinis, quam electionis: & ita quod sensus illius tex. sit, quod citatio primò fieri debeat in persona, si inueniri posset, alioquin ad domum fieri debeat, secundum communiter omnes ex Panorm. in dict. cap. causamque. Cardinal. & doctor. in clementina. 1. nota. 10. de foro competenti. Tiraquello de vtroque retractu. tit. 1. §. 9. glo. 2. num. 44. Tamẽ Gregorius Lupus in. l. 1. titulo. 8. part. 3. in glo. 3. in. fine. receptus à Didaco Perez in. d. l. prima, tit. 9. lib. 3. ordinamenti. columna. 1122. prædictas opiniones in hunc modum cõponit, scilicet, quod opinio Innocentij & Panor. procedat in missione

ne in possessionem ex. 1. decreto. nã cũ modici præiudicij sit, sufficiet si citatio ad domũ fiat: cæterũ opinio communis ꝓcedat in missionẽ possessioné ex. 2. decreto, vel quãdo ꝓcedendũ esset in negotio vsq; ad sentẽtiã diffinitiuã. In foro tamẽ seculari de iure regio ad interponẽdũ. 1. decretũ requiritur, ꝙ illa vni ca citatio, quæ in causa principali fieri debet in persona ipsius rei fiat, per tx. in d. l. 1. ti. 11. li. 4. Recop. Secũdo ad interponendũ primũ decretũ requiritur, ꝙ actor cõpareat in termino citacionis cora iudice incusans cõtumaciã rei, alias cõtumax nõ reputabitur, argum tx. in. l. ꝓperandũ. §. & siquidẽ. C. de iudic. & in specie firmat Bar. num. 9. receptus ab Alex. n. 24, & ab alijs cõmuniter ex Bolognino numero. 71. in dict. §. Iulianus. Quinimo debet licẽtiatus actor â iudice recedere, secundum Bartol. num. 10. Alex. numer. 25. dict. §. Iulianus, & ita in praxi obseruatur inquocũque tribunali. Tertio ad primum decretũ requiritur, quòd post illam peremptoriam citationé offeratur ab actore libellus in causa principali, nec necesse est libellum præcedere citationem, vel tenorem eius in citatione inseri, secundum Alexan. in dict. §. Iulianus. numero. 20. receptum à Didaco Perez in dicto. li. 1. titu. 9. lib. 3. ordinamenti. col. 1122. quæstione, 13. nec etiam necesse est, post prædictam citacionem, & libelli oblationé in causa principali alium libellum offerri, in quo debitor petat se mitti in possessioné ex primo decreto, secundũ Bartol. num. 20. & alios cõmuniter ex Bolog. num. 89. in dict. §. Iulianus. Quod verum est, si de libello solemni in scriptis intelligamus, tamen aliqualis petitio fieri debet à notario in actis redacta, qua actor petat se in possessionem mitti ex primo decreto, secundum Imolam in dic. l. si finita. §. si plures, & Alex. in. l. 1. ff. de edendo, & in. d. § Iulianus. num. 36. &. pro hac opinione facit text. in. l. 1. titulo. 11. libro. 4. Recopilat. ibi, y pidiere. Quartò requiritur, quod quantitas pro qua petatur primum Decretum excedat summã sexcentorum marapetinorum: nam pro minori summa peti non potest, sed proceditur per captionem pignorum, vt probat tx. in. l. 15. titu. 8. lib. 2. Recop. Vltimò requiritur ad. 1. decretum, quod præcedat semiplena cognitio de debito, vel saltim quod actor præstet iuramentum de calumnia antequam in possessionem mittatur secundum glo. in dict. capit. quoniam frequenter. §. in alijs. verb. summatim. recepta à Panorm. ibi. nu. 31. & probatur in. l. 2. titu. 8. part. 3. Quod iuramentum ab actore præstandum erit in ipsa missione, antequam mittatur in possessionem, etiam si prius in libello causæ principalis illud præstitisset, secundũ Cynũ in. l. cum proponas. C. de bonis autori. iud. possid. Panor. in dict. §. in alijs. nu. 31. & Alex. in dict. §. Iulianus. nu. 37. Et ratio est quia missio ista noua instantia videtur, distincta ab instãtia causæ principalis, nam causa principalis iure actionis expeditur: at verò missio in possessionẽ iudicis officio nobili, vt resolvit Iason in. l. iubere cauere. num. 10. ff. de iurisdict. omni. iudi. Et an hoc iuramentum de calumnia in ipsa missione præstitum sufficiat ad totã causam principalem, si antea præstitum non erat, docet glo. in dict. cap. quoniam frequenter. §. in alijs. verb. summatim, recepta à Panor. ibi nu. 31. in fine. Præcedentibus supradictis requisitis, iudex profert sententiam interlocutoriam, qua pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem rei petitæ, si actione reali actum esset; si verò actione personali actor ageret, mitti deberet in possessionem bonorum debitoris pro modo & quantitate debiti, iuxta text. in Authent. ei qui. C. de bonis autoritate iudic. possid. & in dict. capite. quoniam frequenter. §. in alijs, & in. l. 2. titulo. 8. parti. 3. & in. l. 1. tit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

i.ti.11.li.4.recop. Quãuis olim agens actiode personali mittẽdus erat in possessionẽ omniũ bonorũ debitoris, vt ꝓbatur in.l.1.ff. quibus excausis in possessionẽ eatur. Quæ missio primò fieri debet in bonis mobilibus, & eis deficiẽtibus in immobilibus & in eorũ defectu in iuribus, actionibus, & nominibus debitoris, argumẽto tx.in.l. à Diuo Pio. §. in vẽditione. ff. de re iudic. & hũc ordinẽ præscribit tx. iũcta gl. ibi, verbo. immobiliũ in.d.c. quoniã frequẽter. §. in alijs & in.l.2.tit.8.p.3. & l.1.tit.11.li.4. Recopil. & Auend. d.1. & 2. decreto. 3. parte. num.11. & nos infra latiùs dicemus in. 3. prænotatione. Quæ missio in possessionem ex.1. decreto cessaret si reus coram iudice compareret, & expensas reficeret, & præstaret sufficientem cautionem de stando, & parendo, recuperaret enim tunc possessionem simul cum fructibus illius rei, in qua fuerat missus actor, vt proba. tex. in dict. capit. quoniam frequenter. §. in alijs. & ibi gloss. verbo. cautione. tex. in capit. 1. & 2. de eo qui mittitur in possessionem. & tradunt doct. in. dic. §. Iulianus. & probatur in.l.6.titu.8.part.3. quam comparitionem, solutionem expensarum, & satisdationẽ reus tenetur facere intra terminum vnius anni à die missionis connumerandum, vt in.l. siquis emptionis. §. penul. C. de præscriptione. 30. vel. 40. annorũ & in cap.1.c. contingit. de dolo & contumatia. & in capit. 1. & 2. de eo qui mittitur in possessionem, vel verius intra terminũ à iudice suo arbitrio præfixum: potest enim iudex arbitrari de iure communi intra quẽ terminum reus comparere debeat ad præstandam cautionem, & expensas, & ad recuperandã possessionem, vt cum communi resoluit Dida. Perez in dict.l.1.tit.9.li.3. ordi. gl.1. quæstio.20. versic. sed hodie. & Menochius li.2. de arbitrarijs. centu.1. casu, 4. nu.13. De iure tamen regio in foro seculari reus tenetur cõparere intra vnum mensem cum expensis, & cautiõne, quando actor fuit missus ex actione personali: quando verò fuit actor missus in possessionẽ ex actione reali, reus comparere debet intra duos mẽses, iuxta tex. in.l.1.titu.11.li.4, Recopil. quem etiam terminum vnius mensis, vel duorum mensium, à iure regio præscriptum reo ad recuperandam possessionem, iudex ex causa breuiare, & prorogare poterit, argumento tex. in ca. cum venissent. de eo qui mittitur in possessionẽ iuncta. l. à quo fundus. ff. de dãno infecto. & notat Gregorius in clem. sæpè. q. 8. de verborum signifi. & Romanus in singulari. 49. Pro qua vera opinione facit, quod iudex ex causa breuiare & prorogare potest omnes dilationes à iure præscriptas, etiam sinè ministerio iudicis, secundum Panormit. Felinũ, & Decium num.13. in capit. cum sit Romana. de appella. Alex. num.5. in fine, & Vincentium num.27. in.l.2.ff. de re iudicata. etsi contrarium teneat Didacus Perez in loco proximè citato, nec supradictæ resolutioni obstat text. in dict. cap. cum veniissent, de eo qui mittitur. vbi reus comparens intra annum, & cautionem præstans absq; solutione expensarum possessionem recuperat, ergo videtur, necessum non esse, quod cautionẽ & solutionem expensarum simul præstet: nam respondetur quod ibi reus negabat se contumacem fuisse asserens iuste per appellationem à iudicio recessisse. Ac ideo cum à principio non constaret de legitimitate appellationis, præstita cautione de stando, & parẽdo, & dilata solutione expensarum in euentum probationis contumaciæ, vel non contumatiæ, reus recuperat possessionem, si verò à principio constaret de illigitimitate appellationis reus comparẽs teneretur præstare cautionẽ, & expensas etiam si ab actore non peterentur secundum Alex. num.76. & Bolo. num.132. in dict. §. Iulianus. Cæterum si à principio constaret de legitimitate appellationis reus neutrũ facere deberet, sed recuperare posset suã possessionẽ, cũ missio in possessionẽ post legitimã appellationẽ nulla esset, sed veniret reuocãda per viã attentatorũ, vt in.c. nõ solũ, & appel. in.6. & facit tx. in.c.r. de sentẽtia excõmunicationis. li.6. Sed si reus intra terminũ à iure vel à iudice præfixũ nõ cõparuerit præstãs cautionẽ & expẽsas iudex tunc ꝓcedere poterit ad missionẽ in possessionẽ ex.2. decreto. ad quã plura requiruntur. Primo enim requiritur, ꝙ reus iterũ citetur, sicut ad primũ decretũ citatus fuit secũdũ gl. in.d.l. si finita. §. si plures. verb. prius. communiter receptam ex Alexand. num.52. & Vrcurro num.73. in dict. §. Iulianus. De iure tamẽ regio, & in foro seculari hæc secunda citatio necessaria non est, vt colligitur ex dict. l.1.tit.11.li.4. Recopil. Secundo requiritur ad interponendum secũdum decretũ quod reus latitet iuxta tex. in.l. Fulcinius. ff. quibꝰ ex causis in possessionẽ. Tertio requiritur, ꝙ præcedat cognitio semiplena de debito secundum Bartolum in dict. §. Iulianus. num.36. communiter receptum ex Vrcurro ibi colum.103. de iure tamen regio & in foro seculari ista cognitio necessaria nõ est, quia ipsamet lex hanc missionem ex secundo decreto facit, vt constat ex dict. l.1.ti,11,lib.4. Recopil. Quarto requiritur quod elapsus sit terminus à iure vel à iudice prescriptus ad interponendum hoc secundum decretum, quibus requisitis præcedentibus iudex profert sententiam, qua pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem ex. 2. decreto, vt efficiatur verus possessor, & possit longo tempore dominium acquirere iuxta text. in. l. prætoris. & in dict. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dãno infecto. & in dict. cap. quoniam frequenter. §. in alijs, & in cap.1. cum alijs. de eo qui mittitur. & in.l.1.tit.11.lib.4. Recopilationis. Est tamen aduertendum quod in actione reali non est locus missioni in possessionem ex.2. decreto, nam per solum lapsum termini vnius anni à iure concessi missus ex.1. decreto efficitur verus possessor, sed tantum in actione personali secundum gloss. in dict. §. Iulianus, & communiter omnes, quod verum est quando in actione reali actor petere post annum mitti in possessionem ex.2. decreto, vt verus efficeretur possessor. Tamen ad maiorem cautelam bene posset etiam post annum interponi, vel ad hunc effectum, vt iudex præfiniat certum terminum reo contumaci intra quem agere debeat de proprietate rei, alias imponat ei perpetuũ silentium super illa re, vel ad hunc effectum, vt efficiatur verus possessor ante lapsum anni, quando à iudice terminus vnius anni fuit restrictus, vt intra illum reus deberet comparere cum expensis & cautione secundum Panormitanum in dict. §. in alijs. numero. 42. & 43. & Bologni. in dict. §. Iulianus. columna. 74. vbi testantur hanc esse communem opinionem. Dè iure tamen regio & in foro seculari elapso vno mense in actione personali, & duobus mensibus in actione reali sine interpositione. 2. decreti missus ex. 1. decreto statim efficitur verus possessor iuxta tex. in.l. 6. titu. 8. par. 3. & in.l.1.tit.11. lib.4. Recopilat.

Ad tertium deueniendo dicendum est missionem in possessionem fieri posse, si agatur actione reali in re petita, vt in toto titulo. de eo qui mittitur in possessionẽ. & in dict. capit. quoniam frequenter. §. in alijs. & in dict.l. si finita. §. Iulianus, & in.l.2.titulo.8.parte.3. & in.l.1.titulo.11.libro.4. Recopilat. Si verò agatur actione personali, in omnibus bonis debitoris fieri potest, dum modo primo fiat in mobilibus & eis deficiẽtibus in immobilibus iuribꝰ, actionibus, & nominibus debitorum, argumento tex. in.l. à Diuo Pio. §. in vendi-

tionẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione & ibi cõmuniter omnes. ff. de re iudicata.tx.iũcta gl.in.d.c. quoniã frequẽter.§.in alijs.verb.immobiliũ & notat Greg.Lup. in.d.l.2.verb. en tantos bienes. quinimo etiã in actione hypotecaria secũdũ Alex.& Ias.n.24. in.l.3.§. fin.ff.de aquirẽda possessione.& Menochiũ in cõsil.104. n.71. Præterea missio fit in seruis,vassallis & in bonis alienari
58 ꝓhibitis in vita possessoris: ná successori prędicta missio nó nocebit vt cũ Bal. Saliceto,& Greg.Lop.tenet Didac.Perez.in.d.l.1.ti 9.li.3.ordin.in gl.1.quęst. 26.in beneficio tamẽ ecclesiastico non
59 est locus missioni in possessionẽ,ex.1.& 2.decreto vt in ca.vnico, de eo qui mittitur in possessionẽ.li.6,& notãt cõmuniter.DD.Et inter alias rationes huius ꝓhibitionis illa potissima est ne detur vitiosus ingressus cũ absq; titulo & canonica institutione beneficiũ obtineri nó possit vt in.c.1. de regulis iuris li.6. & in.c.ex frequẽtibus. de institutionibus.sed missio in possessionẽ ex.1.vel.2. decreto non est titulus beneficialis nec canonicus:nam tituli beneficiales sunt
60 perpetui vt in ca.præcepta.5 6.distinct. & in cap.sanctorum.70. distinct. & in cap.1. de capellis monachorum in.6. & notat Panorm. in cap. si constiterit. de accusationibus.Gometius de expectatiuis num.94. & Casiadorus in decisione.12. de præbendis.num.8. missio autẽ
61 ex primo decreto Annalis est iuxta tx. in cap.contingit de dolo & contumacia.& in dict. capit. quoniam frequenter.§ in alijs, ergo in beneficialibus nõ habebit locum missio ex.1.decreto.Cui resolutioni obstare videtur quod eadẽ ratione in rebus profanis non esset locus missioni in possessionẽ ex.1. decreto,cum absq; titulo haberi non possint
62 vt in.l.nullo.C. de rei vendicatione.& in.l.fin.C.vnde vi.neq; fit satis si respon
63 deatur in rebus profanis autoritatẽ iudicis loco tituli haberi iuxta tx. in.l.iuste possidet.& ibi communiter.DD. ff.

de acquirẽda pos.nam idem videtur dicendum esse in beneficialibus quòd autoritas iudicis excusęt,iuxta tx.in cap. cum dilectus.in fine de electione.& gl.
64 in cap.1.verb.repellendi, de cõcessione præbendæ, asserentem sententiam iudicis in beneficialibus transire in autoritatem rei iudicatæ, quam dicis communiter receptam Couarru.in.4.decretalium.2.part §.12.numer.14. Quare pro
65 resolutione huius difficultatis dicendum est quod in rebus profanis ius & dominium eorum sua natura regulariter non acquiruntur nisi per traditionem, & acquisitionem possessionis, vt in.l.hunquam nuda traditio. ff. de acquirendo rerum dominio. & in.l.traditionibus. C. de pactis.nam cũ ab initio omnia bona essent communia dominium eorum non acquirebatur nisi per apprehensionem rei vt in.l.1.ff.de acquirenda possessione.& in.§. singulorum. institutis.de rerum diuisione.Cæterùm
66 in beneficialibus secꝰ est, quia ius & dominium eorum non açquiritur ex sola possessione & traditione,sed ita ab initio â Christo sunt instituta,vt fidelissime à suis vicarijs & prælatis dispensarẽtur,iuxta illud Lucæ capit.12.Quis putás est fidelis dispensator & prudens.
67 &c.Idcirco ex sola canonica institutione & prouisione prælatorum beneficia
68 acquiruntur & non ex sola possessione. Quo fit autoritatem iudicis de mittendo quem in possessionem ex.1. decreto in beneficialibus non excusare, nec titulum canonicum tribuere cum titulus beneficialis perpetuus debeat esse vt supra diximus, & hæc est vera ratio glos.fin.in capit.contingit. de dolo & contumacia in versic. sed nunquid. in qua tanto pere laborarunt doct. vt videre est per Felinum in capite. sicut: numero.31.de re iudicata.Seluam in titulo de beneficio.3.parte.q.21.Cosmam de pacificis possessoribus. verb. triennium. & Gometium in regula de triennali

69 nali pos.q.26.Quæ vera resolutio nedũ locũ habet in beneficijs obtinẽdis,verũ etiã in iã obtẽtis,in quibꝰ nó erit locus missioni in possessionẽ ex.1. decreto 77 seçũdũ gl.in.d.c.vnico.verb.obtinẽdis receptã cõmuniter ex Pano.in.d.c.contingit.n.16.& Perusin. in.d.c.vnico.n. 4.Tametsi prædicta gl.in fine dicat lite 78 rã illius tx.in cõtrariũ facere,& quãuis Panor.vbi suprà cõtra cõmunẽ teneat, cuius fũdamẽtis satisfaciẽdũ erit ex no
70 tatis per Perusinũ vbi suprâ. Quinimo nec in fructibꝰ beneficij missio in possessionẽ.ex.1.decreto fieri potest cũ fructꝰ sint accessorij ad beneficiũ vt in.c.fi.de rescrip.li.6.& ita sequi debẽt naturã sui
71 principalis,vt in.c.accessoriũ.de regulis iuris li.6. præterea facit ꝙa in percipiẽdis fructibꝰ potiꝰ attẽditur ad ius corporis ex quo percipiũtur quã ad ius seminis vt ꝓbat tx.in. l.qui scit.§. in alieno.ff.đ vsuris.& in specie ita firmãt Dominicus n.7.Perusin.n.1.& alij cõmuni
72 ter in.d.c.vnic.ꝙ verũ est & ꝓcedit in fructibus beneficij pẽdẽtibus,at vero in fructibꝰ separatis & perceptis missio ex. 79 1.decreto fieri potest,ꝙa tũc cõsiderantur vt ꝓprietas arg.tx.in.l.fi.§.penul.ff.
73 quæ in fraudẽ creditorũ. ita etiã in proprietate ecclesiæ missio fit.vt in.c.1.đ eo
74 qui mittitur in pos. facit etiã ꝙa in fructibus beneficij perceptis executio sentẽtiæ fit,vt ꝓbatur in.c.peruenit de fideiussoribus,& notãt ibi Panor.n.12.&
75 Barbat.n.13.Præterea fructus beneficij percepti causa custodiæ assignãtur œconomo,vt in.c.cũ vos.de offi.ordin.& facit tx. Cõcil.Trid.sessio.23. de reformatione.c.1.in fine.& in specie ita firmant & prædictam opinionẽ intelligunt Speculator in tit.de.1.decreto.§.restat.n.9. & Bald.in.d.c.contingit.n.28.
76 Ad quartũ dicendũ est.1.&.2.decretũ interponi debere per iudicẽ merũ, vel mixtũ imperiũ habẽtẽ, vt ꝓbatur in.l. iubere cauere.ff.de iurisd.omni.iudi.vbi hãc testatur cõmunẽ opinionẽ Oroscꝰ.

n.7.& ab eodẽ iudice habẽti merũ, ve mixtũ imperiũ prædicta missio reuocari debet iuxt.tx.in.l.4.§ si forte.ff.đ dã no infecto.& ibi notãt Alex.& Angel. & Paulꝰ in.l.iubere cauere.ꝙ verũ est ni si in causa dãni infecti quę celeritatẽ desiderat iuxt.tx.in.d.l.4.§.1. & notat Didacus Perez in.d.l.1.ti.9.li.3.ordin.gl.1. q.4.ex qua resolutione videtur cognitionẽ de mittẽdo in possess.ex.1.decreto delegati nõ posse ab inferiori principe cũ ea quæ sũt meri,vel mixti imperij nõ delegẽtur,vt.l.1.ff de offi.eiꝰ cui mã. est iurisd.& ibi Oroscius n.4.cuiꝰ tamẽ cõtrariũ ꝓbari videtur in.l.cognitio.§. vt possessio bonorũ.ff.de offi.eius, quã difficultatẽ soluit Ias.in.d.l.iubere.n.7. 20.&.22.& Oroscius.n.4.&.7.At vero de iure canonico omnes causas meri & mixti imperij delegabiles esse resoluimus in principio.3.præludij huius. 2.tomi.& ita in foro ecclesiastico missio ex 1.&.2. decreto delegari poterit â quocunque iudice ecclesiastico merum vel mixtum imperium habente.

79 Ad quintũ deueniẽdo dicẽdum est ꝙ effectus.1.decreti plures sunt quos congerit Guido Papa in tit.de.1.&.2. decreto.n.17.Vrcurrus in.d.l.si finita.§.Iulia
80 nꝰ.à n.256. & Alciatus in sua practica fol.62.col.1.inter quos ille præcipuꝰ est ꝙ missus in possessionẽ ex.1.decreto in actione reali intra annũ efficitur verus possessor iuxt.tx.in.l.siquis emptionis. C.de præscriptiõe.30.&.40.annorũ.dũ ibi imperator vtitur illis verbis (prior possessor) quibꝰ indicat secũdũ missũ in possessionẽ in detrimẽtũ primi possessoris verũ effici possessorẽ,cũ prior suppo nat secũdũ eiusdem cõditionis, primus enim pręsuponit secũdũ vt in.c.Ioseph. de verbor.signif.ad idẽ est tx.in.l.à quo ff.de dãno infecto.quẽ ad hãc opinionẽ citat gl.in.d.l.siquis emptionis.§.sed & siquis.verb.possessor.facit etiã tex.in.l. cõsẽtaneũ.C.quemodo & quãdo iudex & tx.in.c.pastoralis.§.præterea.de offi.

ordi. ibi (recuoerare poteris possessionē amissā) quā opinionē ꝓbat gl. verb. possessor in d. l. siquis emptionis. §. sed si-quis. & Bar. in d. §. Iulianus. n. 49. & cōmunē & verā esse testatur Alex. n. 11. Iaſ. n. 20. in l 3. §. genera. ff. de acquirenda possessione. Deci⁹ in. c. cōsultationibus n. 11. de offi. deleg. Negusanci⁹ in tit. de pignorib⁹. 3. p. mēb. 2. n. 6. versi. 6. quid. asserētes missū in possessionē actione reali intra annū effici possessorē reuocabilē tamē, post annū vero irreuocabilē, quā opinionē cōmunē legistarū esse firmāt Vrcurrus n. 222. & Bolog. n. 181. in d. §. Iulian⁹. Oppositā tamē sētētiā. imo missū in possessionē ex. 1. decreto actione reali intra annū nō efficiverū possessorē, sed tātū custodē ꝓbat tx. in. c 1. in c. cū vemissēt. de eo qui mittitur in possessionē. vbi dicitur ꝙ qui ex. 1. decreto mittitur in possessionē actione reali causa custodiæ & rei seruādę missus cēsetur: sed qui causa rei ſeruandæ missus est in possessionē nō possidet, sed tātū detinet iuxt. tx. in l. si duo. §. creditores. ff. vti possidetis. & in l. cū lega. ff. quib⁹ ex causis in possessionē: ergo nō est ver⁹ possessor. eandē opinionē ꝓbat tx. in. d. c. quoniā freqeēter. §. in alijs. dum æquiparat missionē factā actione reali, & missionē factā actione personali, sed missus actione personali intra annū nō est possessor sed tātū custos, vt statim dicemus: ergo nec missus actione reali. Probat etiā tx. ille. in. d. §. in alijs prędictā opinionē dū dicit missū in possessionē actione reali post annū effici verū possessorē: ergo intra annū nō est possessor, ꝙ idē ꝓbat tx. in. c cōtingit. de dolo & cōtuma. & hāc opinionē tenēt glo. canonistarū Pano. & reliqui canonistæ cōmuniter secūdū Vrcur. in. d §. Iulian⁹. n. 223. quā ipse ibi sequitur: eandē ꝓbāt Bolog. ibi. n. 181. Did. Perez in l. vnica. ti. 9. li. 3. ord. in gl. 2. de Iacob⁹ Menochi⁹ in tra. de retinēda possessione remedio. 3. n. 112. & Iacob⁹ Cuiaci⁹ li. 9. obseruationū. c. 32. & 33. & hæc vltima opinio cōprobatur de iure regio per tx. in. l. 2. ti. 8. p. 3. ibi. entenēcia, vbi Greg. Lup. eā sequitur, & per tx. in. l. 1. ti. 11 li. 4. recop Et sustinēdo hanc vltimā opininē tāquā cōmunioré fūdamētis pro priori opinione legistarū adductis satisfacies ex traditis per Menochiū in. d. tra. de retinēda possessione. remedio. 3. n. 211. & 212. Expellit tamē actor reū cōtumacē de possessione rei, vt ré⁹ detētationē eius amittat & actor ea potiri possit secūdū gl. verb. tędio in. d. §. in alijs. & ibi Pano. n. 24. At vero missus ex actione personali nō expellit cōtumacē à possessione rei, in qua fuit missus, qa nō est detētaror, sed tātū custos secūdū. d. glo. & Panor. ibi, de iure autē regio & in foro seculari actor missus tā actione reali quā personali expellit reū à possessione rei & aufertur de manu ei⁹ & traditur actori, vt colligitur ex verbis. d. l. 1. ti. 11. li. 4. recop. ibi (ꝙsea puesto el demādador en tenencia de tātos bienes, &c. & hāc differētiā inter ius cōmune & regiū agnoscit Auēd. in ti. de. 1. & 2. decreto. 3. p. n. 5. Cæterū missus in possessionē ex. 1. decreto actione personali, absq; cōtrouersia dicēdū est ꝙ intra annū, nó est possessor sed tātum custos, vt ꝓbat tx. in l. 3. §. fi. ff. de acquirenda possessiōe. & in l. si duo. §. creditores. ff. vti possidetis. & in l. cū legati. ff. quibus ex causis possessionē. & hui⁹ cōclusiionis rationē assignat Menoch. in. d. remedio. 3. à. n. 168. Ex qua vera resolutione consequitur missū in possessionē ex. 1. decreto siue actione reali siue personnli intra annū nō facere fruct⁹ suos illorū bonorū, in quib⁹ fuit miss⁹: qa fruct⁹ ratione possessionis acquirūtur, vt in. §. siquis à nō domino. insti. de rerū diuisione. & in c. cōsultationib⁹. de iure patronat⁹. quā tamē Possessionē missus nō habet. Quo circa reo cōparēti intra annū præstādi expēsas & cautionē de stādo & parēdo actor missus actione reali tenebitur possessionē rei cū fructib⁹ perceptis restituere,

re missus vero actione personali tenebitur cōputare fructus perceptos in sortē principalē. 2. gl. in. d c. quoniā frequenter. §. in alijs. verb, tędio affectus gl. fi. in c. cōtingit. & ibi Pano. n. 16. de dolo, & cōtumacia. Bologni. in d. §. Iuli. n. 194. & Feli. in c. cōsultationibus, co. 4. de offic. deleg. & cōprobatur ex. l. fi. ti. 8. par. 3. Se
90 cūdo cōsequitur, missum in possessionē ex. 1. decreto intra annū nō posse intēta re remediū possessoriū, vti posidetis, vt resoluit Menochius in. d. remedio. 3. à. n. 208. & plures alios effectus huius inuestigationis an miss⁹ in possessionē intra annū sit possessor necne cōgerit Alex. in. d. l. 3. §. fin. ff. de acquirē. possessione.
91 Supradictā tamen verā resolutionē limitabis quādo post litē contestatā reus cōtumax esset & actor actione reali ex primo decreto in possessionē missus esset, nā tūc verus possessor intra annū efficeretur, iuxta tx. in. d. l. cōsentaneū, sic intellectū à cōmuni canonistarū, & legistarū vt resoluit Menochius in. d. remedio. 3. n. 217. vbi nu. 218. idē esse resoluit quādo post litē quasi cōtestatā hoc contingeret per tx. in. d. c. quoniā frequēter §. in alijs, quāuis Bolog. n. 184. & 185. & Vrcurrus. n. 225. in. d. § Iulia. hāc limita
92 tionē improbēt. Secūdo prędictā resolutionē limitabis quādo actor missus esset impossessionē actione reali ob nimiā cōtumaciā rei, nā tūc intra annū verus possessor esset iuxta tx. in. l. Fulcinius. §. fi. ff. quibus ex causis in possessionē catur. qui tx. ita intelligitur. 2. cōmuniter omnes ex Zasio ibi & Vrcurro in. d §. Iulia. n. 214. & Menochio in. d. remed. 3. n. 186 quidquid aliter tx. illū intelligat Bolog. in. d. §. Iulia. n. 171. cuius intellectū refutat ibi Vrcur, n. 215. & 216. Limitabis de
93 niq; supradictā resolutionē vt per Menochiū in. d. remedio. à n. 177. Effect⁹ autē. 2. dicreti plures sūt inter quos ille potissimus est ꝙ missus in possessionē ex. 1 decreto efficitur verus possessor, & dūs, quādo bona erāt debitoris, alias trāsfertur in eū vsucapiēdi cōditio. 2. gl. ver. capere. & ibi docto. cōmu. in l. prætoris. ff. de dāno infecto. gl. & docto. cōmu. ex Bolog. ibi n. 19. & Vrcorro. n. 28. in. d. §. Iulia. & cōm. docto. in. l. 3. §. fi. ff. de acq. possessione. & hāc opinionē testātur cōmunē Didacus Perez in. d. l. vni tit. 9. li. 3. ord. gl. 1. q. 28. vers. 2. effect⁹, Bolognet⁹ in l. 1. n. 149. ff. de acquirēda possessione quā tamē cōmunē opinionē netuose impugnāt Vrcurrus in. d. §. Iulia. & Ioan. Bau. variarū. qq. li. 1. c. 37. cōtendētes missum in possessionē ex. 2. decreto nō effici statim dūm bonorū ipsi⁹ debitoris, quare omissa interpretatione Vrcurri in. d. §. Iulia. ad tx. in. l. 1. ff. de fundo dotali. & in l. prætoris. & in. l. si finit. §. Iulia. ff. de dāno infecto. in. l. 3. §. fi. ff. de acquir. pos. & in. l. sed si res. ff. cōmuni diuidēdo. quibus iuribus probari videbatur supradicta cōis opinio, omissa etiā ad prædicta iura alia interpretatione Cōnani li. 2. cō mētariorū. c. 6, Cuiacij in. l. 1. ff. de vsucapionibus & Rebardi li. 2. varia. c. 12. præ
94 dicta iura intelligi poterū. 2. Ioā. Bau. in d. q. 37. scilicet missum in possessionē ex 2. decreto verā possessionē cōsequi, qua possessione mediāte per longū tēpus cōficit vsucapionē missus impossessionē, & per cōsequēs dūs efficitur, & ita omnes supradictę leges cōcedētes dominiū ex. 2. decreto intelligēdæ sunt mediāte vsucapione per lōgū tēpus, vnde prædict⁹ effectus. 2, decreti intelligi debet, scilicet, ꝙ missus in possessionē ex. 2. decreto efficitur ver⁹ possessor, & ex inde per lōgū tēp⁹ dominiū cōsequitur & in hūc
95 sensum est accipiēdus tx. in. d. §. Iulia. vt dū inquit, missum in possessionē nō efficī dūm per lōgū tēpus priusquā. 2. decreto à prætore dūs cōstituatur intelligi debet ꝙ ex. 2. decreto dūs à prętore constituatur scilicet per lōgū tēp⁹ nā ante. 2. decretū incipere non potuit capere dominiū etiā per lōgū tēpus, sed. 2 decreto interpositō à prætore per lōgū tēpus cōstituitur dūs. Secūd⁹ effectus. 2. decreti est,
96 ꝙ missus facit fructus suos. 2. gl. Bart. & reliquos cōmuniter in. d. §. Iuli. nā ex. 2. decreto

Universidad de Deusto

decreto verus possessor efficitur vt supradiximus,& ratione possessionis fructus acquirũtur vt in.§.si quis à nó dño instit.de rerũ diuis. Tertius effectus est,
98 q̃ actor originarius efficitur reus,& re' efficitur actor q̃ est magnæ vtilitatis vt probat tx.in.§.cõmodũ.insti.de interd. & in.l.iis qui destinauit.ff. de rei vẽdicatione & in specie firmat Panor.in.d.§.in
99 alijs n.4.Quartus effectus præcipu' est, q̃ missus in possessionẽ ex.2.decreto nõ tenetur respõdere reo super possessione sed tãtũ super proprietate vt in.d.c.quoniã frequẽter.§. in alijs. tñ in aliquibus çasibus nec dũ super possessione, verum etiã nec super proprietate tenetur miss' respõdere reo, vt putà in cuasa dãni infecti,&
100 in causa noxali &in çausa de peculio secũdũ gl.in c.contingit.verb.cõstituatur de dolo & cõtumacia.& gl.in.d. l.si finita.§.si plus.verb.pri'. & gl.in.l.2. C.vbi in rẽ actio.& docel Bar.in.l.iubere cauere.ff.de iurisd.omni.iudi.Et & ali'
101 effectus.2. decreti de iure regio scilicet, q̃ per illud res debitoris in quarũ possessionẽ fuit missus actor vẽdi possint , & creditori satisfieri,& si minus debito valeãt re' teneatur ex alijs bonis supplere & soluere iuxta tx.in.l 6.tit.8.par. 3. & l.6.tit.27.par.3.iuncta.l.1.ti.11.li.4.reco.
102 Quibus omnibus supradictis cõstitutis deueniendũ est ad formã & praxim fulminandi processum in primo & secũdo decreto & sic ad sextam prænotationẽ.

Ad sextũ deueniẽdo dicẽdũ est quod forma & praxis fulminãdi processum in hac via primi & secũdi decreti quæ vulgo dicitur de assentamiẽto est sequens.

DEspues q̃ el reo fue citado para q̃ respondiesse a la demãda q̃ le fue puesta por el actor,o a tal demãda q̃ sobre tal caso le queria poner y le fue mãdado por el juez por tres terminos q̃ respondiesse y no respõdio, y le fuerõ accusadas las tres rebeldias,por el actor, en las mas audiẽcias ecclesiasticas es stylo q̃ se proceda por censuras cõtra el reo hasta q̃ responda,y se da mãdamiento de prisiõ contra el si es clerigo,y si es lego se prende cõ braço seglar. Y iino se pudo prẽder o ya q̃esta preso perseuera en su cõtumacia en tõces el actor puede escoger vno de dos remedios o q̃ se proceda cõtra el por la causa adelãte pidiendo se le asseñalen los estrados cõ quien se hagã los autos hasta sentẽcia definitiua. Y en tõces asseñalase los el juez y procede en la causa por sus terminos de la forma y manera q̃ en la via ordinaria se procede cõtra el presente,o escoge el otro remedio q̃ se proceda por via de assentamiento q̃ es de ser metido en la possessiõ de la cosa q̃ pide si intenta actiõ real,o en la possessiõ de los bienes del reo hasta la quãtia de su deuda y costas si intenta actiõ personal como resolumos enel principio desta segũda parte: y lo mismo podra hazer el actor luego q̃ le son accusadas las tres rebeldias arreo quãdo enel tribunal ecclesiastico dõde pide no ay stylo de q̃ primero se proceda contra el reo por cẽsuras. Y en el vno y otro caso la practica q̃ en el proceder se tiene en el processo hecho por via de assentamiento es q̃ donde ay stylo de q̃ primero se proceda por cẽsuras luego q̃ el reo esta preso o no puede ser auido y perseuera en su cõtumacia. Y dõde no ay este stylo de primero proceder por censuras luego q̃ le son acabadas de accusar las tres rebeldias al reo el actor parece ante el juez y presenta su pedimiento en la manera siguiente quando tenia puesta demanda al actor antes,y dize assi.

103 EN la ciudad d̃ Salamãca a tantos dias del tal mes y d̃ tal año en audiẽcia ordinaria ante el señor licẽciado fulano pro uisor general de todo el obispado dela dicha ciudad y en presencia de mi el presente notario y testigos infra escriptos pareeio presente fulano clerigo,y dixo. Que el tenia puesta demãda a fulano clerigo desta diocesis para q̃ le pagasse ciẽ ducados q̃ le deuia por razõ de se los auer empresta do,la qual le auia sido notificada en su persona e mãdado por su merced por tres plazos y termino perẽptorio q̃ la cõtestasse y respõdiesse a ella:el qual no parecio a ninguno de los terminos,y le fuerõ accusadas tres rebeldias y por ello esta descomulgado agrauado y regrauado y preso enesta carcel epis-

cel ePiscopal como todo ello cõstaua de los autos hechos ante mi el presente notario:q̃ en la mejor via y forma q̃ d̃ derecho podia y deuia ponia al dicho fulano por demanda lo cõtenido en la demãda q̃ le tenia puesta,o enel mãdamiẽto de su merced q̃ le auia sido notificado. Y juraua y juro en forma de derecho in verbo sacerdotis por las ordenes d̃ S.Pedro e S.pablo q̃ los marauedis cõtenidos en la dicha demãda o mãdamiẽto q̃ le erã deuidos y no pagados,y q̃ si presẽte estuuiera el dicho fulano le pusiera la misma demanda. Porẽde q̃ pidia y pedio a su merced el suso dicho le hiziesse entero cũplimiẽto de justicia. Y por mayor breuedad pedia y pidio, escogia y escogio via de assentamiẽto,y le mãdasse meter en la possessiõ de los bienes del dicho fulano por la quantia de su deuda de principal y costas,y mandando asseñalar vn breue termino al dicho fulano,para q̃ si dẽtro d̃l pareciere y diere fiança destara derecho,y purgar las costas sera oydo, dõde no q̃ passado el dicho termino procedera a hazer justicia cõforme a derecho,y para ello mandasse dar su mãdamiento en forma,y pido justicia y costas,y el officio de su merced imploro, &c. Testigos fulano y fulano.

Empero si el actor no tenia puesta antes demanda al reo,sino le auia citado a q̃ pareciesse a verse poner demanda sobre ciẽ ducados, q̃ le auia empresta do y le deuia por tres terminos y plazo peremptorio como de stylo de todas las audiencias se dan las citaciones y mandamientos citatorios,entonces despues de auer accusado la rebeldia al reo,y procedido se por censuras donde ay el tal stylo y donde nó lo ay luego despues de accusada la rebeldia el actor parece ante el juez y pone su demanda, en la forma siguiente.

10 FVlano clerigo vezino de tal lugar desta diocesis parezco ante v.m. y põgo demanda a fulano clerigo vezino del dicho lugar,y digo. Que por el mes de Março proximo passado deste presẽte año,yo empreste al dicho fulano ciẽ ducados en dinero de cõtado, y q̃do de me los boluer y pagar p̃a mediado el mes de Abril passado deste presente año. Y aũq̃ el plazo es passado y por mi fue req̃rido q̃ me los pague no lo ha querido ni quiere hazer sin cõtiẽda de juyzio. Antes auiẽdo le citado p̃a q̃ pareciesse ante v.m.a verse poner demãda sobre lo arriba cõtenido, y auiẽdo le sido notificada la dicha citatoria en persona por el cursor desta audiẽcia episcopal no ha parecido,y le fue acusada la rebeldia, y por ello esta descomulgado,agrauado,y regrauado y dado mandamiẽto de prisiõ cõtra el,y por no auer podido ser auido no esta preso como todo ello cõsta de los autos dello hechos ante el presente notario. Porq̃ pido a v.m. del sobredicho me haga entero cũplimiẽto de justicia,y si otro mas y mejor pedimiẽto es necessario el auido aqui por expresso,y pro nũciãdo mi relaciõ por verdadera en quanto baste al vẽcimiẽto desta causa,por su sentẽcia q̃ en tal caso lugar aya cõdene al dicho fulano a q̃ me d̃ y pague los dichos ciẽ ducados,y costas. Y por mayor breuedad a v. m. pido condene al dicho fulano por rebelde y cõtumaz,y me mande meter y meta en la possessiõ de los bienes del dicho fulano,por la quantia del principal y costas: por quanto yo quiero y escojo esta via de assentamiẽto. Y assi mismo mande v. m. asseñalar al dicho aduerso vn breue termino para q̃ pareciendo dentro del y purgando las costas, y dando caucion destar a derecho conmigo sera oydo,donde no passado el dicho termino procedera en la causa a hazer justicia conforme a derecho , y para ello mande dar su manda-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mandamiento en forma. Sobre que pido cũplimiento de justicia y las costas protesto y el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho in verbo sacerdotis por las ordenes de S. Pedro y S. Pablo que los dichos cien ducados me son deuidos y no pagados, y que lo suso dicho no pido de malicia, &c.

105 Presentado este escripto ante el juez si en su audiencia ay estilo de q̃ se buelua a citar el reo, lo qual de equidad del derecho canonico se suele hazer como arriba diximos en la primera annotació, en el primer requisito del primer decreto, entõces el juez mãda q̃ se notifique al reo, o en su casa sino pudiere ser auido q̃ para la primera audiẽcia perẽptoriamente parezca y respõda. Y sino parece o no ay stylo de q̃ se buelua a citar el reo o el juez no quiere vsar de essa equidad presentado el dicho escripto dize q̃ se lleue el processo y q̃ hara justicia. Y si mãdo citar al reo el actor ha de parecer a aquella audiencia y acusar la rebeldia al dicho reo de q̃ no parece ni respõde, y el juez dize q̃ la ha por acusada y mãdada q̃ se le lleue el processo y lo vera y hara justicia, y auiẽdo se le lleuado el processo y visto en el auer precedido todos los requisitos necessarios q̃ arriba diximos para poderse interponer el primer decreto y hazerse assentamiẽto pronuncia su sentencia interlocutoria, por la qual manda

106 hazer el dicho assentamiento. Quæ sententia interlocutoria est & nõ diffinitiua, & ob id ab ipso iudice reuocari poterit quando constiterit indebitũ fuisse, vt resoluit Panorm. in cap. 1. nu. 10. de eo qui mittitur in possessionẽ. & probat. l. 2. titu. 8. part. 3. non tamen missio erit reuocanda nisi citato eo

107 qui rẽ detinet secundum Panormit. vbi supra col. 5. & Auenda. in titu. de. 1. & 2. decreto. 3. part. numer. 18. Et hinc est quod à

108 tali sententia appellari nõ potest iuxta Concilĩ Tridentinũ sessione. 24. de reformat. cap. 20. & firmat Auend. vbi supra num. 10. in fine, à denegatione tamen missionis bene appellatur secundum eundem. ibi. numer. 11. Y el juez da la dicha sentencia en la forma siguiente.

Sentencia interlocutoria de assentamiento

ex. 1. decreto.

109 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año, el Licenciado fulano prouisor general en todo el obispado de Salamanca, auiendo visto este processo y lo pidio por parte de fulano clerigo contra fulano clerigo dixo. Que attento q̃ el dicho fulano auia sido citado peremptoriamente en persona y le auia sido accusada la rebeldia y se auia procedido contra el por censuras hasta dar mandamiento de prision conforme a derecho y al stylo desta audiencia, y q̃ el dicho fulano le auia puesto su demanda y auia hecho la solennidad del juramento q̃ el derecho requiere, y que auia pedido y escogio la via de assentamiento que su merced conforme a derecho le auia y vuo por rebelde al dicho fulano y le condenaua y condeno a q̃ diesse y pagasse al dicho fulano los ciẽ ducados, que en su demanda le pide, y mas le condeno en las costas, y mandaua y mando meter en possesion al dicho fulano de los bienes del dicho fulano, por su rebeldia y cõtumacia hasta en quantia de los dichos cien ducados y costas, para que los tenga en tenẽcia, y custodia. Y mãdo q̃ se notificasse al dicho fulano si buenamẽte pudiesse ser auido, o sino en su morada que

que si quisiere parecer ante su merced dẽtro de quatro meses q̃ purgando las costas y dãdo caucion de estar a derecho le oyria y guardaria su justicia dõde no passado el dicho termino procederia conforme a derecho. Y mãdo dar su mãdamiento para q̃ el aguazil desta audiencia hiziesse el dicho assentamiento y metiesse en la tenencia actual de los dichos bienes del dicho fulano conforme a derecho al dicho fulano. Assi lo pronuncio y mãdo y firmo de su nombre siendo testigos fulano y fulano.

110 Conforme a esta sentencia el notario da mandamiento al alguazil de la audiencia episcopal firmado del Prouisor, en que se le manda que requiera a fulano clerigo que le de y pague tãtos marauedis o tal cosa en que esta cõdenado por demanda que contra el puso fulano y por su rebeldia se auia pedido se hiziesse assentamiento en sus bienes, el qual se auia fecho que el lo hiziesse en bienes mubles del dicho fulano si los hallase, y sino en rayzes o en los demas derechos y actiones que le hallase, los quales depositasse en persana llana y abonada, para que conforme a derecho fuessen dados al dicho fulano, y que notifique al dicho fulano si buenamente lo pudiere hallar, y sino en su casa que si quisiere parecer dẽtro de quatro meses ante el señor Prouisor dãdo fianças de estar a derecho y purgando las costas le oyra y guardara su justicia, donde no que passado el dicho termino procedera contra el conforme a derecho.

Y con el dicho mandamiento el alguazil va al reo si esta preso en la carcel y le requiere con el, y sino le cumple, o esta ausente va a su casa y si le halla bienes muebles por la quantia sacaselos, y depositalos en persona llana y abonada, a la qual haze se constituya por depositario en forma de derecho y se obliga a acudir con ellos como tal depositario ala persona que por el prouisor cada y quando le fuere mandado. Y sino le hallo bienes muebles procura bienes rayzes o otros derechos y actiones y haze el dicho deposito en la forma dicha: y hecho el dicho deposito el actor parece ante el prouisor y por peticion dize que el alguazil en cumplimiento del mandamiento de su merced auia sacado bienes al dicho fulano por la quantia de su deuda y costas, y los auia depositado en fulano, y no se los auia dado ni entregado, que pedia a su merced que se los mandasse dar y entregar, para que los tenga en guarda y custodia de su deuda. Y el prouisor se los manda dar y entregar dando fianças llanas y abonadas de que si el dicho fulano pareciere dentro del termino que por el le fue puesto, y hiziere lo que conforme a derecho esta obligado que los dichos bienes los tendra tales y tan buenos como quando los recibio y que no los vendera ni dissipara antes accudira con ellos y sus fructos a quiẽ el dicho prouisor le mandare. Y luego el actor da fianças conforme a este auto del dicho prouissor. Las quales dichas fianças el juez manda dar para mayor seguro quando ay sospecha de q̃ el actor dissiparia o mal barataria los fructos de los bienes en que se hizo el assentamiento attento que el actor metido en possessiõ ex primo decreto en los bienes del reo no haze los fructos suyos dẽtro del termino que el derecho, o el juez da al reo para q̃ parezca y pur gue las costas y de fiãças de estar a derecho: y assi el actor esta obligado a cõser uar y guardar los dichos fructos para los restituyr al reo si pareciere dẽtro del termino vt in. l. Fulcinius. in principio.

ff. quibus ex causis in possessionem. & in.l. prętor ait. ff. de bonis autor. iudic. possid. & in ca. 2. iuncta. glo. 1. de sequestratione possessionum. & in. l. fin. titu. 8. part. 3. La qual dize que el actor deue de recebir los dichos fructos por escripto y guardarlos, y por esta razon el juez manda dar las dichas fianças mayormẽte quãdo vuiesse sospecha que el actor los malbarataria vt tenet glos. fin. in capit. suscitata. de in integrũ restitutione, quam probat Panormita. in capi. 2. de sequestratione possessionum nu. 6. Y dadas las dichas fianças el juez dize que mandaua y mando al notario que vaya juntamente con el alguazil y saqué los bienes del depositario y los dẽ y entreguen al dicho actor, y van y los sacan y se los entregan por ante el dicho notario. Y si el reo dentro del termino del derecho o del que el juez le asseñalo pareciere ante el juez ha de presentar peticion en que diga que el quiere estar a derecho con el dicho fulano sobre los cien ducados que le tiene puesta demanda, q̃ el esta presto de dar fianças de estar a derecho cõ el ante su merced y de purgar las costas: que attento que el dicho fulano tiene tales y tales bienes suyos en tenencia y custodia tãto tiempo ha, que pide a su merced que se los mande boluer y restituyr cõ mas los fructos. De la qual peticion el juez manda dar traslado a la parte del actor, el qual responde a ella diziẽdo que no ha lugar lo que el reo pide por auerse le ya passado el termino o por otras exceptiones que viere que le conuengan: y el juez manda dar copia desto al reo, el qual satisfaze a lo alegado por el actor: y el juez manda que se le lleue el processo y que lo vera y hara justicia: y si hallare que ha lugar lo que el reo pide pronuncia auto en que mãda que purgando las costas el reo y dando fianças llanas y abonadas de estar a derecho con el actor q̃ el dicho actor le buelua sus bienes con los frutos, y procedese de ay adelante en el negocio pricipal comodiximos en la vi a ordinaria que se trata entre presentes, Empero si el reo no parecio dentro del termeno del derecho o del que el juez le asseñalo purgando las costas y dando fianças y pidiẽdo restiucion de sus bienes, entonçes el actor (si auia intentado action personal como en la demanda de ariba intento o si auia intentado action real y el termino del derecho lo auia cortado el juez como arriba auemmos fingido) o pretende que al reo se le asseñale cierto termino, para que dentro del trate de la propriedad de la cosa en que fue hecho el assentamieto y se le imponga perpeto silencio sobre ella parezca ante el juez dizien do, que el fue metido en sẽtencia de tales y tales bienes de fulano en que fue hecho assentamiẽto para que los tuuiesse en guarda y custodia, y al dicho reo le auia sido por su merced asseñalado termino de quetro mes para que dentro del pareciendo y purgando las costas y guardando fiãcas de star a derecho le oyria y guardaria su justicia: el qual termino era passado y el dicho reo no auia parecido antes andaua lacitando, que pidia y pidio a su merced le mandasse meter en la verdadera possesion ex. 2, decreto y lo declrarasse por verdadero poseedor de los dichos bienes, &c. Y el juez entonces manda que se buelua a citar otta vez el reo en persona y sino en su casa para que venga y parezca a estar a derecho con el actor a la primera audiencia a la qual el actor parece y le acusa la rebeldia de no auer parecido y pide que se haga segun pedido tiene. El juez manda que le de informacion de la deuda y de como el dicho reo anda latidando, y que el proue era justicia y el actor da vno y dos testigos de la deuda, y con la fee del cursor de como ha ydo a buscar al reo a su casa y a otras partes

partes y que no lo ha hallado. Con esta probança semiplena de la deuda y con la informacion que se da de andarse escondiendo el reo, manda que se le lleue el processo y pronuncia sententia en la forma siguiente.

Sententia interiocutoria del. 2. decreto.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año el muy magnifico señor el licenciado fulano prouisor general en todo el obispado de la dicha ciudad auiẽdo visto este processo y lo pedido nueuamente por parte de fulano contra fulano dixo, Que attento que eran passados los quatro meses que de termino auia dado al dicho fulano para que pareciesse a estar a derecho con el dicho fulano y para ello diesse fianças y purgasse las costas y que dentro del no auia parecido antes perseueraua en su rebeldia y contumacia que el mandaua y mando meter en la possession verdadera ex. 2. decreto al dicho fulano de los bienes que hasta entonces auia tenido en tenencia y custodia por el principal de su deuda y costas, y que le declaraua y declaro por verdadero poseedor dellos imponiendo perpetuo silencio al dicho fulano sobre la dicha possession. Y mando que se notificasse al dicho fulano si buenamente pudiesse ser auido o sino en su morada que dẽtro de quatro meses los quales le asseñalaua y asseñalado por termino y plazo peremptorio pareciesse ante su merced a estar a derecho en razon de la propriedad de los dichos bienes con el dicho fulano q̃ el le oyria y guardaria su justicia, con apercebimiento que si passado el dicho termino no viesse parecido desde agora para entonces y desde entonces para agora le imponia e impuso perpetuo silẽcio sobre la propriedad de los dichos bienes. Assi lo pronũcio y mãdo y firmo de su nõbre siendo testigos fulano y fulano.

Esto vltimo de la sentencia de asseñalarle termino para tratarse de la propriedad se pone quãdo por el actor se pide y ay raonz para q̃ por el juez se prouea assi. Lo qual puede hazer y procede por lo que arriba resoluimos in ista. 2. parte. in fine. 2. prænota. y como lo resuelue Didac. Perez. in. l. 1. tit. 9. lib. 3. ordina. in glo. 1. quæst. 28. vers. si vero interponatur. & Panor. in dict. §. in alijs num. 33. & Auenda. in titulo. de. 1. & 2. decreto in 3. parte. numero. 19. De otra suerte no le siendo asseñalado al reo cierto termino para tratar de la propriedad el actor estara obligado a respõder al reo hasta tanto que la aya prescripto la qual adquiere por espacio de diez años entre presẽtes y veynte entre ausẽtes desde el dia que fue metido en la possessiõ por el segundo decreto secundũ glos & Bart. ibi in. l. 2. C. vbi in rẽ actio Anto. & Panor. num. 33. in dict. §. in alijs & Gregor. Lup. in. l. 6. titulo. 8. parte. 3. in glos. verbo. demandar el señorio. Et pro hac opinione facit quod resoluimus supra in ista. 2. parte. 5. præno. in. l. effectu.

in. l. effectu. 2. decreti. vbi diximus ex missione in possessionem ex. 2. decreto mediante illa possessione per longum tempus acquiri dominium: lo qual prueuan las leyes que alli alegamos segun alli entendemos. Otra manera de proceder ay en las causas ciuiles cõtra los deudores ausentes no rebeldes, que es quando sus bienes se proueen de defensor, con quien se siguen las causas, de la qual diximos in. 3. parte. Primi Tomi.

Finis Secundæ Pàrtis huius Secundi Tomi.

TERTIA PARS.

SECVNDI TOMI DE FORma procedendi via executiua in causis ciuilibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 *QVæ executionem paratam habent de iure regio in foro seculari, habent etiam in foro ecclesiastico contra clericos, stylus tamen procedendi in foro seculari differt à stylo fori ecclesiastici.*

2 *Stylus procedendi in foro episcopali & Scholastico Salmantino per viam executiuam latè refertur sermone Hispano.*

3 *Stylus cuiuslibet regionis consulendus & obseruandus est*

4 *Laicus pauper conuentus apud iudicē ecclesiasticum, potest vti beneficio cessionis bonorum, clericus verò in sacris aut beneficiarius pauper poterit vti beneficio cap. Oduardus de solut. non tamen beneficio cessionis.*

5 *Clericus conueniri non debet vltra quā facere possit, nec in carcerem pro debito pecuniario est detrudendus.*

6 *Beneficium cap. Oduardus. quibus clericis competat, & an renuntiari possit cum iuramento, & in quibus casibus locum non habeat, traditur.*

7 *Praxis obseruatur in vtendo beneficio cap. Oduardus. & quæ alimenta relinquantur vtenti eo, præscribitur.*

8 *Libellus quo intētatur remedium cap. Oduardus. Hispanè compositus.*

Caput Vnicum.

DIximus in quarta part. primi tomi viam executiuam adinuentam fuisse in vtilitatem Reipublicę, vt creditoribus consuleretur, & citius ius suum ipsi cõsequi possent omissis solēnitatibus & strepitu iudiciorum, dilationibus, & libellorum formulis, sola æquitate & veritate inspecta. Ac proinde licet de iure cõmuni sentētia diffinitiua quæ trā-

1 sijt in autoritatem rei iudicatę, iuramētum decisorium, & confessio iudicialis haberent executionem paratam: de iure tamen regio nedum prædicta, verum etiam publica instrumenta, obligationes & aliæ scripturæ secum trahunt executionē vt late resoluimus in dicta quarta parte. primi Tomi. Quod ius regium etiam in hoc obseruat stylus fori ecclesiastici, & ita, quæ in foro seculari paratam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam executionem habent, vendicant etiam sibi locum in foro ecclesiastico, & contra clericos mandari executioni possunt, vt cum Bartolo in.l.cũctos populos.numero.29.& Baldo num.10.C. de Summa Trini.& cum alijs pluribus resoluit Rodericus Suarez in.l.post rẽ. iudicatã.in declaratione.l. Regni.extẽ sione.8.& Antonius Canarius in tract. de executione instrum.quæs.22.plures alios citãs,& Doctor Castellus in.l.70. Tauri.col.7.Couar.in pract. quæst.capit.8.num.5.versicu.quinta conclusio. & Didacus Perez in.l.4.tit.8.li.3.ordinamenti in gloss.1.col.1086. versiculo, vtrum autẽ,& faciunt quę resoluit idẽ Didacus Perez in.3. quæstio. procœmia li.lib,ordinamenti,dummodo talis executio coram iudice ecclesiastico petatur secundum supradictos DD.etiam si cleric' laici hęres esset,adhuc enim executio contractus & instrumenti publici,quo laicus obligat' esses petẽda erit coram iudice ecclesiastico aduersus clericum laici hęredem ita resoluit Couarruuias in practi.quæstio.cap.8. num.5. omnino vidẽdus,& inibi.nu.3. resoluit quòd si lis executiua cœpta esset cum defuncto laico apud iudicem secularẽ clericum eius hæredem teneri eandem prosequi coram eodem seculari,quo in loco agit de intellectu.l.venditor.ff.de iudic.&.l.57,tit.6.par.1.& tradit Antonius Gallesius. in Tractatu ad formulã obligationis cameralis in.2. particula. quæst.2.à numer.2.Cæterum in forma, modo,& ordine procedendi in hac via executiua stylus fori ecclesiastici in plurib' dissentit à stylo fori secularis, qua in re cõsulendus erit stylus vniuscuiusque diœcesis, ego vero solũmodo præscribam formam & stylum qui in hoc frequentatur in tribunali episcopali & Scholastico Salmantino,qui talis est.

2 Quando vno pide execucion por virtud de alguna sentẽcia passada en cosa juzgada despues de auerle mandado el juez dar la dicha sentẽcia signada en publica forma, presentala ante el dicho juez, y por virtud della pide execució y carta sobre sentencia para que el cõdenado pague y cumpla. Y quando por virtud de alguna escriptura publica q̃ trayga aparejada execucion de las que diximos in dicta quarta parte primi tomi.lleua la dicha escriptura al notario, y pide que le de carta sobre contrato,y en entrambos casos se la da le carta sobre sentencia,o sobre contrato,en que se manda al reo, que pague al actor lo contenido en la dicha sentẽcia, o en la dicha escriptura publica dẽtro de seys dias que le señalan por tres plazos y termino peremptorio,o al dicho termino parezca ante el juez a dezir y alegar paga o quita,o otra excepcion legitima q̃ impida la execució:la qual carta sobre cõtrato se ha de notificar en persona al reo, y notificada,la parte del actor ha de parecer al termino de los seys dias ante el juez en audiẽcia publica, y accusa la rebeldia al reo de q̃ no ha cumplido, ni parece. Y si el dicho reo no parece a aquella audiẽcia, el actor pide se proceda cõtra el por censuras,y el juez dize q̃ ha por accusada la rebeldia, y si es el reo lego,da declaratoria o carta de benignidad,si el lego es persona graue, y de ay adelãte se procede cõtra el por censuras hasta braço seglar en la forma y manera que resoluimos in prima parte huius secundi tomi cap.3.prope finem. Y si el reo es clerigo o estudiante, despues de la carta declaratoria da se mandamiento para le sacar prẽdas,o de prisiõ,hasta que pague el principal cõ las costas, pero si el reo despues de descomulgado parecio y pidio absolucion purgãdo las costas,mãdan le dar absolucion,purgando las,y entonces si es lego o clerigo que le competa excepcion de la declinatoria haze parecẽcia declinãdo,y oyenle sobre la declinatoria, como diximos in dicta prima parte huius secundi tomi.cap.4.in versicul.de comparitione rei citati habentis exceptionem dilatoriam.& in cap.6. in versicu. libell' in exceptione declinatoria fori. Y dela misma suerte que alli diximos se procede hasta dar sentencia interlocutoria en que se pronũcia por juez, y encarga al reo los diez dias de la ley del reyno, dẽtro de los quales ha de alegar y probar sus excepciones q̃ impidan la execució,y si la prouare, el juez da sentencia obsolutoria, en la qual declara no auer lugar la dicha execucion,y cõdena el actor en las costas: pero si dẽtro del dicho termino no prueua alguna excepcion legitima, aunque la prueue despues de passado el termino no le aprouecha, como diximos in dicta quarta parte primi tomi. Y assi el juez da sentẽcia condenatoria cõtra el reo en que declara auer auido lugar la execucion pedida,y manda q̃ se proceda por censuras contra el reo,hasta tanto que sea enteramente pagado el actor de su deuda, y de las costas en que condena al reo, el qual si es lego procedese por censuras hasta el braço seglar,las quales se dã segun y de la suerte que diximos in dicto 3.capitulo.prope finẽ primæ partis huius secũdi tomi, y si es clerigo da se carta de benignidad con termino de veynte y quatro horas,para q̃ pague y cumpla, donde no le descomulgan en la dicha carta,y despues dela carta de benignidad se da mandamiento executorio para le sacar bienes, por la quãtia dello o en defecto dello prendelle,y se vendẽ los bienes segun y de la manera que en el fuero real. Este stylo se guarda en las dichas audiencias quãdo se pide execucion por virtud de sentẽcia, y el reo parece declinãdo (como auemos dicho) pero quãdo parece al termino de la carta sobre cõtrato no declinando jurisdiciõ,la parte del actor accusale la rebeldia al termino de los seys dias de la carta de sobre sentẽcia,o de sobre cõtrato, y el reo haze parecẽcia,y luego el actor dize que atento que no ha cumplido lo contenido en la dicha carta que pide se le encarguen los quatro dias, y el juez dize q̃ se los encarga, para que dentro dellos alegue sus excepciones, y passados,la parte del actor parece ala primera audiencia,y dize que los quatro dias son passados, y el reo no ha probado excepcion que impida la execucion que pide se proceda contra el,y el juez manda que se le lleue el processo, y si proua re alguna legitima excepcion el reo dẽtro de los quatro dias,el juez da sentencia absolutoria como arriba diximos, pero si hallare q̃ no probo alguna excepcion legitima, da sentencia cõdenatoria,y manda proceder por censuras cõtra el reo,el qual si es persona graue da se carta de benignidad,y despues si es lego procedese contra el por censuras hasta braço seglar,como arriba se dixo, y lo mismo se haze sin dar carta de benignidad quando es lego y no persona graue, y si es clerigo o persona del estudio da se carta de benignidad,y despues mãdamiẽto executorio en sus bienes,o en su defecto de prision,y se venden como queda dicho. Este stylo se guarda quando se presenta carta sobre contrato o sobre sentencia, pero quando se presenta algun conocimiento particular contra alguno da se mandamiẽto para que pague o parezca personalmente a reconocer a la primer audiencia,a la qual el actor parece,y le acusa la rebeldia,y si el reo haze parecẽcia,la parte del actor dize que no ha pagado ni reconocido, q̃ pide se proceda contra el,el juez dize q̃ en todo aquel dia reconozca, dõde no que mãda que se de declaratoria, y si el reo era lego,y entro declinando, oyen le sobre la declinatoria, y el juez da sentencia interlocutoria, en que se pronũcia por juez, y manda q̃ el reo toda via cumpla lo que fue mandado por el dicho mandamiento en todo aquel dia donde,

donde no que se de declaratoria: y sino reconoce, procede se contra el hasta q̃ reconozca, pero si parecio a reconocer y nego ser la firma suya, ni deuer cosa alguna, haze se la via ordinaria, como diximos in dicta quarta parte primo tom. in capi. de his quæ executionem paratam habẽt, in versiculo sexto, quod scriptura, pero si el reo reconoce, la parte del actor parece en la audiencia episcopal, y dize que el reo ha reconocido, q̃ acepta su confesion y pide se condene, y el juez manda se le lleue el processo, y visto el reconocimiento, pronuncia auto en que le condena a que dentro de seys dias pague, y al termino el actor parece en audiẽcia, y accusale la rebeldia, y pide que se le de executoria de la sentencia, y el juez le la manda dar con seys dias de termino, y el actor al dicho termino le accusa la rebeldia, y si parece el reo encarganle los quatro dias, y sino parece manda se dar carta declaratoria si es lego, y procede se por censuras hasta braço seglar, y si es clerigo da se carta de benignidad, y despus mandamiento executorio en sus bienes, o a falta de llos que le prendan, y vendense como en el fuero seglar. Pero si parecio a los seys dias de la carta executoria el actor pide se le encarguẽ los quatro dias para que alegue y prueue sus excepciones, el juez se los encarga, y passados el actor parece y dize q̃ los quatro dias son passados, y el dicho reo no ha prouado excepcion que impida la execucion, que pide se proceda contra el, y el juez manda que se lleue el processo y da sentẽcia y se procede de la manera que arriba diximos quando se pide por carta de sobre contrato, o de sobre sentencia. Este stylo se guarda en la audiencia episcopal Salmantina, quando se pide por conocimiento, y en algo se differencia del stylo de la del estudio, adonde despues que el conocimiento se reconoce la parte del actor parece y accepta la cõfession y pide se le encarguen los diez dias, y el juez mãda se lleue el processo, y lleuado encargale los diez dias, y de alli adelãte procede segun y de la manera como quãdo se pidio por carta sobre cõtrato. Y ha se de aduertir q̃ la oppossiciõ q̃ el reo hiziere y la respuesta a ella y las sentẽcias se hã de ordenar y hazer en la forma y manera que diximos in dicta quarta parte primo tomi in cap. del processo executiuo en Romance fulminado, saluo que en quanto alli diximos (me oppõgo a vna execucion) aca se ha de dezir, me oppõgo a vna carta de sobre contrato, o a vn mandamiento executorio, y assi mismo si huuiere algun tercero oppositor q̃ pretenda tener derecho a los bienes del executado se ha de guardar lo que in dicta quarta parte diximos in ca. de tercio oppositore, y la oppossicion se ha de hazer como alli diximos in dicto cap. del processo executiuo en Ramãce fulminado. supradictꝰ stylus & forma procedẽdi in via executiua obseruatur in episcopali & scholastica audiẽcia Salmantina: in alijs vero tribunalibus ecclesiasticis proceditur eadem forma qua dictum fuit in quarta parte primi tomi: nam si executio petatur contra clericum & eius bona datur mandatum executorium sicut in tribunalibus secularibus, si verò cõtra laicũ in casibus in quibus ecclesiasticus cognoscere potest, datur mandatum executorium cũ inuocatione brachij secularis, & iudex secularis ad requisitionem ecclesiastici mandat executioni prædictum mandatum, & deinceps procedi-
3 tur ab ecclesiastico sicut in tribunali seculari: ac ideo nõ est, vt hic repetamus quæ in quarta parte primi tomi diximus. Si verò alius stylus obseruetur in audientijs ecclesiasticis, ille obseruandus erit, ac proinde causidicus cõsulere debet in primis stylum cuiuscunque regionis vbi causas protegendas suscepe-
rit: à praxi tamẽ supradicta tribunaliũ ecclesiasticorum Salmantinorum caueãt iudices ecclesiastici, nec ea vtãtur quando executio realis, vel personalis fieri possit, cum hodie Concilium Tridentinum, sess. 25. de reformatione. cap. 3. mandet iudicibus ecclesiasticis, vt in causis iudicialibus se abstineant à cẽsuristam in procedendo quã in diffinien do negocia.

4 Y aduierte se que si el reo fuere pobre y no tuuiere bienes bastantes para pagar al actor, o a sus acreedores, y estuuiere descomulgado, o preso, si fuere lego el tal reo podra vsar del beneficio de la cession de bienes, como diximos in dicta quarta parte, primi tomi in cap. de cessione bonorum, y la peticion que entonces ha de dar, y el processo como se ha de fulminar, ha de ser en la forma q̃ diximos in dicta quarta parte. cap. del processo de cession de bienes, y podra tambiẽ el tal reo vsar del beneficio de la espera de acreedores, como diximos in dicta quarta parte. cap. de dilatione quinquenij. Y entonces la peticion y processo se ha de ordenar, como alli diximos in cap. del processo de espera de acreedores. Pero si el tal reo fuere clerigo in sacris, o beneficiado que tẽga alguna renta ecclesiastica, y estuuiere preso o descomulgado y pobre, o no tuuiere de que pagar, en tal caso no ha, ni de ue vsar del beneficio y remedio dla cession de bienes, sino de otro beneficio y remedio que pone el capitulo Oduardus de solutionibus. & lex. 23. titulo. 6. partita. 1. Nam licet beneficium cessionis bonorum inter laicos obseruetur, inter clericos tamen obseruari nõ debet, sed aliud beneficium clericis inopia laborantibus proditũ est ex capit. Oduardus. de solutionibus. quo succursum est vt cleric' inops pro debito pecuniario non detrudatur in carcerem, nec in eo detineatur, nec excommunicetur, sed solummodo cautio iuratoria de soluendo ære alieno cum ad pinguiorẽ fortunam deuenerit ab eo exigatur, qui quidem tex. satis indicat clericum inopem non teneri bonis cedere; & ita firmant Panormitanus, Imola, & Ancharranus, ibi, quos cum alijs pluribus refert & sequitur Couar. lib. 2. Variar. capit. 1. numero. 9. & alios refert, & sequitur Menoc. in lib. secundo de arbitrarijs. cẽturia. 2. casu. 183. numero. 30. & Ioannes Gutierrez, de iuramento confirmatorio. 1 parte. cap. 17. numero. 4. quanuis gloss. 2. & 5 in dict. ca Oduardus. & ibi Hostiensis, Ioannes Andreas, & Henricus oppositam sententiam teneant, aduersus quos tenent supradicti. DD. relati. vbi Couarruuias hanc appellat veriorem & frequentiorem, & idem firmat Baeça in tractatu de inope debitore. ca-
5 pit. 17. à numer. 1. & pro hac vera opinione facit, quõd clericus non est conueniendus vltra quam facere possit deductis necessarijs alimentis secundũ glossam. Bartolum & alios ibi in. l. miles. ff. de re iudicata, verbo. Facere potest. & gloss in capit. studeat. 50. distinctiõ. ac ideo clericus pro debito incarcerari nõ potest secundum Panormitanum in dicto capit. Oduardus. numero. 8. & communiter omnes ex Domino Antonio de Padilla. in. l. 1. numer. 7. C. de iuris & facti ignorãtia. & Didaco Perez in. l. 1. titulo. 3. libro primo ordinamenti. in versiculo. ex quibus aliud emanat priuilegium. & ex Ioanne Gutierrez vbi suprã. numero. 17. referente Rodericum Suarez, Gregorium Lupum, Couarruuiam, Baeçam, & alios plures eandem opinionem tenentes & asserentes se iã ita in praxi obtinuisse: nec prædictum priuilegium sublatum est per Concilium Tridentinum sessione. 25. de reformatione. capite. 3. vbi mandatur quod quãdo executio realis vel personalis in actibus iudicialibus fieri potest iudices abstineant à censuris ecclesiasticis, nã dubitationis illud non est procedere quãdo clericus de iure capi possit. Aduertẽ

dum

6 dum tamen est beneficium dicti capit. Oduardus. solummodo competere clericis in sacris,vel beneficiarijs.aut deputatis seruitio alicuius ecclesiæ:non autē clericis in minoribus ordinibus constitutis,vel scholaribus, vt resoluunt Couar.libro secundo variarum.capit.1.numero.9.& Iacobus Menochius vbi suprà.& Ioannes Gutierrez in dicto capite.17.à nu.10 Pro qua opinione faciūt quæ resoluimus in secūdo Præludio huius secundi tomi.1.parte.in versi.2.cognoscit,& in versi.5.cognoscit. Tametsi in scholaribus oppositū teneat Rebuffus in authentica habita.C.ne filius pro patre.priuileg.112.quem refutāt supradicti.DD.Aduertendum etiam est, clericum non posse renuntiare beneficio dicti capit.Oduardus.& renunciationem de facto ab eis factam nullam esse,secūdum Hostiensem , & Ioannem Andreā in dicto capite.Oduardus.etiam si cum iuramento renunciatio facta fuerit, secūdum Couarruuiam vbi supra.quanuis Ioannes Gutierrez contrarium in hoc vltimo resoluat in dicto capite.17. numero.35.nam negari nō potest quin prædictum beneficium indultum sit in fauorē totius ordinis clericalis , vt ipse met fatetur in dicto capite.17. numero. 34. ergo iuramento renuntiari non potest,argumento tex.in capite. si diligenti.de foro competenti.cui ipsi non facit satis,sufficit enim in aliquod dedecus ordinis clericalis prædictam renunciationem redundare.prout redundat, quanuis nō sit tantum opprobrium , quantū versaretur ex renunciatione fori,præsertim quod in hac specie attenditur ius publicum totius ordinis,cui pacto priuatorum iurato renuntiari non potest, vt in dict.capit.si diligenti. Adueriendum deinde est beneficium dict.cap.Oduardus. in pluribus casibus non habere locum,& septem limitationes ad illū textum refert Ioannes Gutierrez vbi suprà

7 dicto capite.17.nu.10.Et praxis quæ circa illud beneficiū obseruatur , est quod clericus habens beneficiū,à iudice petit quod annuos redditus sui beneficij adiudicet suis creditoribus pro portione quantitatis debitæ,dimissa sibi cōgrua portione ex eis,vnde alimenta percipere valeat,argumen.text.in.ca.peruenit. de fideiussoribus.hanc praxim præscribit Stephanus Aufrerius in additionib⁹ ad Capellam Tolosanam in decisione. 246.consentiunt Couarru.& Menoch, vbi supra. Si verò debitor nō sit beneficiarius,sed tantum in sacris cōstitutus, tunc petit àiudice,vt ab eo recipiat cautionem iuratoriam de soluēdo ære alieno cum ad pinguiorem fortunam deuenerit & quod illum absoluat ab excommunicatione&à carceribus relaxet,iuxta formā tx.in.d.c.Oduardus. quod iudex facit præcedente ipsius clerici petitione,& confessione debitorum: nam adhoc vt gaudeat beneficio.d.c.Oduardus.debet debita cōfiteri,secundū glos. ibi.verbo.Recognoscentem. & tūc petitio conçipienda erit forma sequenti:

Libellus in beneficio cap.Oduardus.

FVlano clerigo presbytero vezino desta ciudad de Salamāca preso en esta carcel episcopal,o descomulgado,a pedimiēto de fulano y fulano , sobre tāta cātidad de marauedis que les deuo,y confiesso deuer, digo que yo soy clerigo

clerigo de missa,y pobre,que no tengo bienes de q̄ poder pagar alos dichos mis acreedores,y assi conforme a derecho no puedo estar preso,ni descomulgado por deudas: del qual priuilegio quiero gozar,yestoy presto de hazer la caucion juratoria de que los pagare quando Dios me diere con que, y mejorare mi estado,a v.m. pido que auida mi relacion por verdadera , en quāto baste por su sentencia declare yo ser clerigo de Missa pobre,y tal q̄ deuo gozar del dicho priuilegio: y assi declarado mande recebir y reciba de mi la dicha caucion juratoria que estoy presto de hazer,y soltarme libremente dela prision en que estoy,y absoluiendome de las censuras por v.m.contra mi dicernidas sobre la dicha razon,y sobre ello pido se me fecho cumplimiento de justicia,y el officio de v.m.imploro,y las costas,protesto en caso de cōtradicion,y juro en forma de derecho,in verbo sacerdotis, por las ordenes de Sant Pedro y Sant Pablo que esto no pido de malicia,&c.

Este pedimiento se haze en esta forma,quando el clerigo pobre no es beneficiado ni tiene renta ecclesiastica:pero quando tiene beneficio dize en la peticion que el esta preso, o descomulgado por tantos marauedis que deue a fulano y fulano,y que el no tiene de que les pagar sino es delos fructos yreditos de tal y tal beneficio q̄ tiene,que el haze consignacion delos dichos fructos,y quiere que dellos se pague los dichos sus acreedores,dexandole a el dellos para su congrua sustentaciō, conforme a la calidad de su persona,y que haziendo lo sobredicho conforme al priuilegio que el derecho le cōcede,del qual quiere gozar, el no puede estar preso ni descomulgado por deudas,y assi pide a su merced lo declare , y mande sequestrar y guardar los dichos fructos, nōbrando vna persona abonada que los coja y tenga en fiel deposito,y dellos le de a el cada año tantos marauedis para sus alimentos y congrua sustentacion, que conforme a la calidad de su persona ha menester,saluo la judicial tassacion de su merced, y delos demas vaya pagando a sus acreedores por sus antiguedades, hasta q̄ enteramente sean pagados, y le mande soltar y absoluer delas censuras en que esta,&c.

Destos pedimientos manda el juez dar traslado a los acreedores, para que aleguen contra ellos si quisieren,y despues de auerse alegado por ambas partes,y auer cada vno presentado dos escriptos.si ay algo que consista en prueua,recibelo el juez a prueua con vn breue termino,y procedese como en la via ordinaria, aunque mas summariamente,y el juez da su sententia conforme a lo processado, &c.

Finis tertiæ Partis, huius Secundi Tomi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVARTA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI, DE FORMA & ordine procedendi in causis criminalibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 *EPiscopi & eorũ vicarij generales, & foranei, atq; fiscales qualiter ministeriũ suũ exercere debeãt, & quod sit propriũ Episcoporum munus traditur.*

2 *Clericorum vita & conuersatio qualis esse debeat, & quomodo Concilium Tridentinum renouauit omnia quæ sancita antiquitus erant circa vitam & honestatem clericorum.*

3 *Episcopi inuigilare debẽt ne clerici sint criminosi, aut inhonesti, & qualiter se habere debeant in corrigẽdis vitijs & excessibus clericorum, docetur.*

4 *Episcopi & eorum officiales, non debent procedere ad capturam clericorum, nisi prius recepta summaria informatione, & aliquo inditio ex ea contra clericum resultãte, & quæ obseruanda sint in sumenda prædicta informatione, & quãta dãna oriantur ex eo quod passim cuilibet notario hæc informatio committatur, & quantum in hoc iudices præcauere debeant, latè resoluitur.*

5 *Clerici incarcerari non debent pro quolibet delicto, nisi quãdo qualitas criminis exposcat, & tunc quæ sint obseruãda, traditur. & n. 6. in fine.*

6 *Alguaceli & reliqui ministri laici Episcoporũ absq; metu excõmunicationis capere possunt clericos de mandato iudicis ecclesiastici, & aliquando absq; mandato.*

7 *Carceris plures species, & quãdo ad pœnã & quando ad custodiam datur, demonstratur.*

8 *Clericus dãnatus ad pœnã carceris perpetui an testari & institui possit traditur.*

9 *Iudicis ecclesiastici in actibus iudicialibus se abstinere debẽt â censuris tã in procedendo quam in diffiniendo, quãdo executio realis vel personalis fieri possit.*

Caput Vnicum.

HOc in loco latè agẽdũ erat de modo & ordine procedẽdi in causis criminalib⁹ apud ecclesiastica tribunalia agitãdis, nisi à nobis latissimè de hoc actum esset in. 5. p. 1. tomi. quę ibi resoluta in præsenti recẽsenda erunt, cũ stylus tribunaliũ secularium procedẽdi in causis criminalib⁹ fere in omnibus cõueniat stylo fori ecclesiastici, & eisdẽ modis quib⁹ in foro seculari proceditur ad crimina increpãda & puniẽda, eisdẽ etiã ꝓceditur in foro ecclesiastico, ac proinde ne mẽbranas occupemus ad ibi tradita recurrendum erit. Quo in loco plura necessaria & vtilia ad huius praxis institutionem inueniẽtur,

tur, solummodo in præsenti nonnulla animaduersione digna notanda censui. & in primis admonendos censeo Episcopos, & eorum vicarios generales, & foraneos, qui Episcoporum locum tenent, viceſq; gerunt, & penes quos totius diœcesis moderatio ac regimen, ex iuris permissione de Episcoporum mandato, consistit, iuxta ea quæ notauimus in proœmio huius secũdi tomi in tertio pręludio. & eorum coadiutores sũt per quosque ipsi Episcopi munus suum exercere censentur, fiscales etiam qui loco officij Episcoporum, seu Vicariorum succedunt, & quod ex mandato Episcoporum, vel Vicariorũ faciunt, ipsi Episcopi, seu Vicarij facere vidẽtur, vt in. d. proœmio, in quarto Præludio diximus, quod omnes & quilibet munere sibi iniuncto diligenter curẽt, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant super grege sibi cõmisso, sicut Apostolos præcipit. 2. Timoth. 4. Ioan. 10. & in ca. sit rector. 43. distinctione in capit. Aduersus. 7 quæstione 1. & in cap. nisi. de renunciatione. & in Concilio Tridentino. sessione. 6. de reformatione. cap. 1. Implere autem illud se posse sciant, si summopere curent & intendãt inuestigare ac corrigere vitia delicta, & excessus suorum subditorum cum proprie id munus Episcoporũ sit, vt in ca. qualiter & quando, el. 1. de accus. & in Concilio Tridentino. sessione 14 de reformatione. cap. 1. & 4. positiq; ipsi sint quasi in signum ad sagittam, vt inquit tx. in cap. qualiter & quando el. 2. de accus. ac proinde vitam suã ita instituere debeant vt irreprehẽsibiles, sobrij, casti, domui suę bene prępositi sint & familiares suos instruant & erudiãt ne rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, & voluptatũ amatores sint, sed vitia fugiant, & virtutes amplectantur, & in vestitu, & cultu, & omnibus actib⁹ pręseferant honestatẽ, ꝙ eos facere maximè hortatur Concilium Tridẽtinum, Sessione 2. in Decreto de modo viuendi, nam cum integritas præsidentium salus sit subditorum vt inquit Cõcil. Trident. Sessione. 6. de reformatione. capit. 1. sic oportet eos vitam instituere, quia nihil magis alios ad pietatẽ, & Dei cultum instruit, quam vita & exemplum eorũ qui Ecclesiæ Dei præsident, & in altiorem locũ sublati sunt, in eos enim reliqui tanquam in speculũ oculos conijciũt, & ex eis sumũt quod imitentur, vt habetur Matth. cap. 5. Timoth. capit. 2. & in cap. qualiter el 2. de accus. & in capit. cleros. 21. distinctione. quam diligentiam prælati & eorum officiales præsertim adhibebunt in corrigendis vitijs. & excessibus clericorũ iuxta tex. in cap. irrefragabili. in principio. de offi. ordi. & in Concil. Trident. Sessione. 14. cap. 1. & 4. Nam cum clerici in sortem Domini sint vocati vitã moresque suos oportet eos ita componere, vt habitu, gestu, incessu sermone alijsque rebus nihil nisi graue, moderatum, ac religione plenum prę se ferãt, & leuia crimina, quæ maxima in ipsis essent, effugiant, vt eorum actiones omnibus sint in exemplũ, ob idque Concil. Trid. sessio. 22. de reform. c. 1. renouauit quæ sãcita & statuta erant à Sũmis Pontificibus, & sacris Concilijs, de clericorum vita, honestate, cultu, doctrina, luxu, commessationibus, choreis, aleis, lusibus, & alijs quibuscunq; criminibus, & eisdem pœnis, vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis, decreuit, de quib⁹ habetur in titul. de vita & honestate clericorum in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, & in. c. nõ oportet, el. 2. de consecratione. distin. 5. & in c. credo. 21. q. 3. Quamobrem idẽ Concil. Trid. sess. 14. de reforma. ca. 1. Episcopis præcipit ꝙ diligẽter intẽdãt ne clerici sint criminosi, nec in honestã vitã agant: nã si prauis moribus viuant quo modo redarguent laicos de ipsorũ vitijs, & qua libertate poterunt eos cor-

ripere cum laici tacite respondere possint clericos eadem commisisse quæ viderant, ad quam tamen correctionē & punitionem faciendam Episcopi, & eorum vicarij attendere, & considerare debent, ea quæ eis admonet Cōcilium Tridentinum, sessione. 13. de reformā. c. 1. nēpe quod vt facilius & commodius sibi subiectos regere, & in vitę & morū honestate continere possint, illud animaduertēt se pastores, non percussores esse, & ita præesse sibi subditis oportere, vt nō in eis dominātur, sed illos, tāquā filios, & fratres diligant elaborentq; vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant, & quando eos peccare per fragilitatem humanam contingat, Apostoli præceptio ab Episcopis seruetur, scilicet, vt illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate & paciētia, qnia sæpè plus operatur erga corrigēdos beneuolētia quàm austeritas, plus exhortatio quàm comminatio, plus charitas quàm potestas, & si ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda sit, exemplo pij pastoris qui prius morbis ouiū leuia fomenta adhibet, & post modum vbi morbi grauitas postulat ad acriora & grauiora remedia descendit, hæc & reliqua concilium Episcopis admonet. Idque etiā habetur apud Apostolum, Timoth. 1. cap. 1. & Timoth. 2. cap. 4. & in principio. 45. distinct. & in cap. vltimo. 94. distinctione, & in capi. esto subiectus. 95. distinctione. & in capit. resecandæ. & in cap. corripiantur. 4 24. quæstione. 3. Quo circa admonēdos Episcopos, & eorum officiales ꝙ quoties in eorum peruenerit notitiam aliquod crimē, vel excessum à clerico, vel à laico in casu quo de laici criminibus cognoscere possunt (quorum meminimus in prooemio huius secūdi tomi, in præludio secundo) ad capturam personalem maximè clericorum non procedant ante receptam summariam informationem. ex qua aliquod indiciū, vel præsumptio resultet cōtra capiendum, cum ad capturam perueniri non possit absq; aliqua informatione vel inditio, vt resoluimus in dicta quinta parte, primi tomi. §. de captura delinquentis: ꝙ præsertim obseruādum erit in captura clericorum, quorum fama ex ea magis lęditur, vt notat Bernardus Diaz in practica criminali cap. 112. in qua summaria informatione sumenda, magnopere obseruēt ea quæ in dicta quinta parte. §. de stylo fulminandi processum per viam accusationis resoluimus, & quæ aduertit Bernard⁹ Diaz in dicto capitulo. 112. vbi multum iudicibus commendat ne prædictam informationem, & examinationem testium, cuilibet notario committant, cum exinde plurima incommoda oriri soleant, ob idque curent quod semper fiscales in eorū præsentia crimina denūtiēt, vt iudices perpendere possint grauitatem & speciem delicti & qualitatem personæ contra quam fit denunciatio, vt iuxta eā futura componant, & intelligant quo zelo & qua probatione denūtians mouetur & an informatio summaria, examinātio testium, & totū illud negotium cōmitti possit notario cōram quo denuntians facit denunciationem, quia in criminalibus causis summa opera & diligentia iudices eligere, debent personā tabellionis: Multū enim interest, quòd notarij animus non sit corruptus precib⁹, aut pretio aut alia affectione, ex quibus solent notarij arcana negotij pāde re, testes negligēter examinare, ac varijs artibus & fallatijs ad suam prauā intentionem iudices ipsos trahere, & ob id delicta aliquando impunita remanent: & aliquādo pauperes rei indefensi, quia in re video iudices nimia ignauia notādos esse, cū in eligendis notarijs prædictā diligentiā nō exhibeant, imo semper huiusmodi negotia criminalia committant, necdū cuilibet notario sui tribunali, verum etiam cuilibet notariorum officiali, quòd maxime dolendum est, propter quam plurima nocumenta & incommoda, quæ in damnum Reipublicæ, & etiam clericorum ex tali commissione oriri solent, nam cum ferè semper pauperes sint prædicti officiales, facili negotio corrumpuntur, & diffidia negotia dissimulant, & solicitudinem debitam in testibus examinādis nō adhibent, reuelanq; negotium & depositiones testium ipsis denuntiatis, vt blāditijs & precibus testes alliciant ad declarandas seu restringendas depositiones in iudicio plenario in fauorem reorum, quas in iudicio summario fecerāt, & ex diuerso si clerici denūtiati forsan negligentes fuerint in allicīēdis prædictis officialibus munere, pretio, vel aliquo modo, maxima damna, sumptus & expensas patiuntur, & testes in suis depositionibus excusantes clericos denūtiatos, & in eorum fauorem dicētes examinare nollunt, quinimo eos multis vexationibus & molestijs fatigant, & afficiunt, & hinc non ab re in Concil. Trident. Sessione. 22. de reformatione. cap. 10. tribuitur potestas Episcopis tanquā delegatis sedis apostolicę inquirēdi sufficientiam & fidelitatem notariorum, & in officio delinquentes ad tēpus suspendendi. vel perpetuo priuandi vsu exercendi notariatus officium. & in. l. 6. titulo. 2. libr. septimo Recopilationis pręcipitur tabellionibus ne suis officijs per substitutos deseruiāt. ac ideo ad hāc commissionem notario faciendam iudex diligenter consideret ea quæ docēt tex. gloss. & doctores in Clementina. 1. de officio & potest. iud. delegati. vbi Vitalinis in principio, super. gl. 1. notat, talem commissionem faciendam esse cū causæ cognitione & parte citata, & quod prius habēda est cognitio de idoneitate & honestate examinatoris, cui fieri debet dicta commissio. & Felinus in cap. cum causam. n. 36. de testi. ponit regulā, scilicet, quod iudex etiā in causa ciuili per seipsū debet examinare testes, & deinde ponit tres fallentias, & in secūda dicit quod quicquid sit de iure, hodie tamen de consuetudine inductū est, quod iudex propter multitudinem negotiorum hanc examinationem committit notario, & refert Angelum dicētem per tex. dict. clementin. 1. iudicem posse hanc commissionem facere sine consensu partium: nam vt inquit Francus in cap. mulieres. de iudi. in. 6. notabili vltim. electio tabellionis ad iudicē, & non ad partes spectat, & quòd iudex potest committere tam examinationē, quàm iuramenta testium, quanuis Bartol. in Authen. apud eloquentissimum. C. de fide instru. post gl. ibi contrarium teneat, vt refert Felinus vbi suprà. num. 29, &. 30. qui in num. 21. ponit regulam scilicet, quod in causa criminali iudex hanc commissionem facere non potest & ibi eidem regulæ adiicit fallentias, & notat Couarruuias libro. 2. Variarū. capit. 13. num. 10. & Iacobus Menochius. de recuperanda possessione. remedio. 15. quæst. 26. num. 358. & quando iudex talem commissionem fecerit diligenter considerabit, quæ supra diximus, & de tali commissione constare debebit in processu per scripturam manu alterius notarij scriptam, quam illius qui examinauit testes virtute commissionis, secūdum Thomam Grammaticum in cōsilio. 67. inter criminalia. num. 3. Lambertengum super statis Mediolani. pag. 366 num. 43. & Auilesium in cap. prætorū. cap. 27. num. 19. & nos supra diximus in vltima annotatione ad totum opus. numero. 36. Alioquin si in processu non constaret de tali commissione nullitas induceretur, secundum Iacobum Menochium in consilio. 100. numero. 43. & nos diximⁿ in prima parte, primi Tomi. 8. Temp. num. 136. & huc pertinent quæ ibi resoluimus à num. 133. Propterea

re àvicarios admoneo, vt in hoc desides non sint, sed per seipsos testes examinare in causis criminalibus laborēt, & omnia quæ in summario iudicio â testibus deposita fuerint, eisdem verbis grossis, vel elegantibus, turpibus, vel honestis per notarium in scriptis redigi faciant, vt etiam admonuimus in dicta, 5. parte. capit. 3. de stylo fulminandi processum per viam accusationis. Quinimo in criminibus grauibus iudices prudentes solent secum adhibere aliquem virū prouidum & honestum, in cuius præsentia testes summariæ informationis examinent. & ita consulit fieri Bernar. Diaz in. d. c. 112.

5 Admoneo etiam iudices quod postquam ex summaria informatione clericum culpabilem repererint, nō semper illum in carcerem detrudant, & personam eius capiāt, nisi grauitas delicti exposcat, cuiꝰ pœna corporis afflictiua esset, in quo casu locus est capturæ personæ post summariam informationem, vt resoluimus in dicta quinta part. §. de captura delinquentis. alioquin in leuibus criminibus citatio verbalis personalis sufficiet, cum in eis fuga timeri non possit, quam citationem verbalem personaliter fieri posse in causis criminalibus probat tx. in. c. 1. de iudi. li. 6. quod in leuibus criminibus intelligendum esse resoluit Bernardus Diaz in dicto ca. 112. & idem obseruandum esse probat Gregorius Lupus in. l. 18. tit. 1. par. 7. in gloss. 2. per illam legem quam ita ibi intelligit, & ad hanc citationem verbalē personaliter faciendam iudices debent cautos esse quod in ipsa citatione exprimant generaliter causam, asserendo personaliter coram nobis compareas super criminali causa responsurus, de qua increparis. & ita tenet Bal. in. l. 1. §. vsus in fine. ff. de procurat. Decius in ca. personas. col. 5. versi. tertius casus. de appel. & Tiraquel. de pœnis temperandis in præfatione. n. 59. sed si criminis grauitas sua ferit clericum personaliter capiendum esse, diligenter iudices curent, quod clericꝰ capiatur, qui de iure propter crimē capi, & in carcerem detrudi potest, iuxta tex. in cap. dilectis. & ibi Panorm. & Decius de appellat. quod tamen intelligendum est verum, nisi talis clericus nobilis esset, nam tūc in vinculis detineri non deberet, quia nobilis publico carceri mancipari non debet, sed congruentior locus & honestior est sibi assignandus, vt putâ palatium potestatis, aut tota ciuitas secundum Iass. in repetitione l. admonēdi. col. 75. de iure iurādo, quē sequuntur Pala. Rub. in repetitione rubricæ. §. 9. nu. 13. Matiēço in Dialogo relatoris. i. p. c. 9. n. 11. &. 12. & est lex. 4. tit. 29. par. 7. & ibi optime Grego. Lup. in glo. verbo. O me de buen lugar. & in verbo. Lugar seguro. Quinimo etiam si crimen enorme esset, propter quod pœna corporis afflictiua veniret imponenda, adhuc tamen nobilis in carcere publico non esset detinendus, sed fidis custodibus dari posset, vt eleganter resoluit Roderi. Suar. de fideiussore in causa criminali, col. mihi. 14. versi. sed ego illā limitarem. Quod in sacerdotibus obseruandum erit cum per sacerdotium quilibet efficiatur nobilis secundum Ioannē Andr. in. c. eo libentius de seruis nō ordinandis, Tiraquellum de nobilitate. cap. 9. & Didac. Perez in. l. 1. tit. 3. libr. 1. ordinamenti. col. 109. in fine. hoc tamē obseruari à iudicibꝰ nō video, imo pro quocunque crimine in carcere publico clericos detinent, ac ideo multū in hoc aduertere debent vt statim dicemus, sed si nobilis suspectus esset de fuga tūc custodes possent illum in vinculis detine-
6 re, vt probat. l. 6. tit. 29. par. 7. Ad quam tamen capturam iudices habere debēt alguacelos & ministros fideles cum familia competenti, quibus salaria necessaria tribuantur, vt ob egestatem donis & numeribus non corrumpātur, qui licet laici sint, de mandato tamen iudicis absque

absque metu excommunicationis clericos capere poterunt, iuxta tex. in ca. vt famæ de sententia excommunicationis. quinimo absque mādato iudicis ad
7 vitandum delictum cōmittendum clericos capere poterunt secūdum Panormit. in ca. cum nō ab homine. & ibi Decium & Aretinus de indicijs, quos sequitur Bernar. Diaz in practica criminali cap. 114. & eandem opinionem tenēt Iason in principio instit. de actionibus col. 14. & in. l. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & Boerius in. l. cōsentaneū, C. quomodo & quādo iudex. quinimo clericum de fuga suspectum obsque mandato iudicis post delictum cō. missum, minister iudicis ecclesiastici laicus capere poterit, sine metu excommunicationis secundum Panormitanū in cap. si vero. de sententia excommunicationis. & Paridem de Puteo in tractatu de syndicatu. fol. 66. verbo. Captura. numero. 10. & communiter omnes ex Segura in. l. ab exhæredati. num. 8. delega. 2. Iass. in. §. 1. nu. 69. instit. de actionibus & Didaco Perez in. l. 17. tit. 14. libro secundo ordinamenti. versiculo, casu autem. & si Barbatiam & Aretinum contrariū tenentes referat Bernardus Diaz in. d. c. 114.

Aduertere insuper iudices debent, quòd postquam constiterit aliquem clericum delictum commisisse, capiendū que esse, posse illum ab ecclesia extrahere si ad eā cōfugerit, vt resoluimus in dicta quinta par. primi tomi, in. §. de delinquētibus ad ecclesiam confugientibus in versicu. trigesimo secundò. & si iuxta qualitatem delicti, & delinquētis, iudices inspexerint in carcere detrudendum esse, tunc curare debent, ne carcer immundus, nec corporis afflictiuus sit, sed erit assignandus secundum qualitatem delicti, & personæ ipsius delinquētis, vt diximus in dicta quinta parte, primi tomi. §. de captura delinquentis. in versi. qui carcer delinquentibus: quain re iudices cōsiderare debebunt, quę resoluit in proposito Bernar. Diaz in practica crimi. c. 116. vbi cōstituet triplicē speciem carceris, asserens quòd aut carcer assignandus est ad solā custodiā delinquētis, vt probatur in. l. aut damnū. §. solent. ff. de pœnis, l. 1. C. de custod. reor. quo casu sola fidelitas custodū & securitas loci attendenda est, sine eo Ꝙ communicatio amicorum & alia solatia incarceratis tollātur. Hæc enim carceratis prohiberi non debent vt in. l. 2. cū glo. C. de custodia reorū. & in. l. 6. ti. 29. par. 7. ex causa tamē vt putà antę cōfessionem receptam aliquando iubetur custodibus ne permittant aliquem carceratis loqui, ne instruantur ad negandum secundū Grego. Lup. in dict. l. 6. in gl. fin. qua in re cautos debere esse iudices admonet, quod quādo aliquis clericus primæ tonsuræ coram iudice eccle siastico se offert timens iudices seculares, petesq; aduersus eos inhibitionem, in carcere tutissimo detineāt, & in carcerem solitum eum detrudant, non vero dimittāt sub fideiussoribus, aut in ecclesia, vel monasterio ponant, nam præter incommoda plura, quę inde euenire solent, & quæ notāt Bernar. Diaz in dicto c. 116. & Couar. in pract. q. c. 33. n. 4. à iudice seculari talis clericus capi posset, iuxta tx. in. l. 7. ti. 8. li. 1. Recopil. & nos diximus in. 2. Præludio. 2. Tom. in versi. quarto cognoscit in fine. & quod tūc iudices curēt exigere à iudice seculari informationē criminis, quā aduersus clericum habet, vt ex ea facilius se instruere possint, vt etiam aduertimus in. d. proœm. in principio. Aut enim carcer assignandus est necdū ad custodiā, sed etiā ad corporis afflictionē, quia iudex intendit sola pœna carceris delictū punire, vt in specie. l. si familia. ff. de iurisdictione omniū iudiciū. & l. 2. C. de Sportul. & tunc carcer strictior, & asperior dandus erit, vt pœna cōmēsuretur delicto. Aut tertio carcer in pœnam crimi-

his per sententiam assignandus est, & tunc dandus erit eo modo quo inducat pœnam condignam delicto: nam licèt de iure Ciuili & regio carcer nó detur ad pœnam, sed ad custodiam, vt in.l. incredibile. C. de pœnis. & in.l. aut damnum. §. solèt. ff. de pœnis. & in.l. fin. C. de accusat. & in.l. 16. titulo. 1. parte. 7. & in.l. 4. & .6. tit. 29. part. 7. tamen de iure canonico carcer ad pœnã datur, iuxta tex. in cap. quanuis. de pœnis libr. 6. & in capit. vt commissi. de hæreticis. libro. 6. & in cap. nouimus. de verborum significatione. & in Clemẽtina. 1. de hęreticis, quibus in locis constat pœnam perpetui carceris clericis imponi posse de iure canonico. & notat Innocè. in capit. qualiter & quando. el. 2. numero. 6 de accusatio. & Bart. in.l. imperium. numero. 8. ff. de iurisdictione omniũ iudicum, quod tamen intelligit verum esse Bal. in repetitione. l. 1. col. 9. C. de sacrosanct. eccles. in illis casibus & delictis in quibus de iure ciuili imponitur pœna mortis, quem sequitur Panormit. in cap. tuæ. de pœnis, quorum intellectum probat Aretinus in cap. cum non ab homine. col. 9. de iudic. quando propter delicti atrocitatem laico imponitur pœna mortis cũ aliqua qualitate atroci vt puta ignis, sagittæ, traditionis ab bestias, membrorum lacerationis, vel huiusmodi, nõ alias nisi in casibus à iure expressis. & Aretin. sequũtur Bernar. Diaz in pract. crim. c. 129. & Grego. Lup. in.l. 4. tit. 31. par. 7. in glos. 1. vbi refert Bald. &
8 Bernar. Diaz asserentes clericum damnatũ pœna perpetui carceris inteſtabilem esse actiuè & passiuè. sed hodie attẽta. l. 4. Tauri. bene posse clericum sic dãnatum testari & instituí firmat Bernar. Diaz in dicto capite. 129. cum quo transit Grego. Lup. in dicto loco Couar. tamen in Rub. de testamentis. 3. parte. numero. 27. contẽdit etiàm ante prædictã l. 4. Tauri. & ea non stante clericum sic damnatũ testari posse. Alias species carceris constituũt Bald. in.l. si captiui. numero. 1. C. de Episcop. & cler. & Angel. in tract. de malefi. in verbo. Fama publica. nnm. 85. & Bosius in praxi crim. tit. de carcere. num. 27. & Thomas Cerdan in ttactatu de la visita de carcel. c. 4 Supradictis consideratis à iudicibus ecclesiasticis carcer imponendus erit clerico delinquẽti, qui postquã in carcere fuerit detrusus si delictum requirat bona eius coram tabellione ex mãdato iudicis ab alguacelo erunt cõfiscãda, & per inuentarium pœnas aliquem tertiũ deponenda, quod intelligi debet prout resoluimus in d. par. 5. primi Tomi. in. §. de captura delinquẽtis in fine, vbi retulimus Bernar. Diaz in practica criminali. cap. 124. agentem quando clerici pœna confiscationis bonorum puniri possint. & postmodum iudices siue per viã accusationis procedãt, siue per viã denuntiationis, siui inquisitionis, assumere debent eius confessionem, qua in re obseruandum erit, quod resoluimus in dicta quarta parte. primi Tomi. in. §. de confessione delinquentis. & deinde iudices in causa procedere debent forma & ordine, quo resoluimus in dicta quinta parte, primi Tomi, si agatur per viam inquisitionis, vt ibi diximus in cap. de modo procedendi per viam inquisitionis, si verò agatur per viam denũtiationis, vt diximus ibi in capitulo de modo procedendi per viam denũtiationis. & si per viam accusationis procedatur, vt diximus ibi à. §. de stylo fulminãdi processum per viam accusationis cum. §§. sequentibus. & processus erit fulminandus vtroq; casu eo modo, quo ibi resoluimus tam in libellis necessarijs concipiendis, quam in alijs, vsque ad sententiam torturæ, vel diffinitiuã, ad quæ ibi resoluta recurrendum erit, atq; ideo supradicta in isto tractatu prænotasse sufficiãt: interim tamen iudices ecclesiastici cos admonens quòd maximè curent se abstinere à censuris ecclesiasticis tam in

in procedendo quam in definiendo in his causis criminalibus quando executio realis vel personalis fieri possit: alioquin si facile prædictæ executioni locꝰ non esset, tunc eis licebit censuris ecclesiasticis aduersus delinquentes procedere, præcedente saltem bina monitione, etiam per edictum si id res postulauerit, & si hoc ita iudices obseruauerint satisfacient mandato eisdem iniuncto à Cõcilio Tridentino, sessione. 25. de reformatione. cap. 3. Sed si reus delinquẽs absens & contumax fuerit tunc in casibus in quibus de iure canonico cõtra absentem procedi potest (quorũm meminimus in dicta quinta parte, primi Tomi. §. de modo procedẽdi contra reũ absentem in principio) tunc enim erit fulminandus processus prout stylus cuiusque tribunalis obseruauerit, qui sunt ita diuersi, quod longũ esset recensere vniuscuiusque stylum.

Finis quartæ Partis, huius Secundi Tomi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVINTA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI, DE MODO & forma procedendi in secunda instantia apud tribunalia ecclesiastica.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 APpellatio an Principis rescripto, vel lege tolli possit cum iusta causa vel sine ea, & an in principe præsumatur, vel de ea constare debeat, & an tunc in aliquo casu appellari possit, traditur.

2 Appellatio interposita in casibus prohibitis à lege, vel principe habet effectum deuolutiuum tantum non suspensiuum, ac ideo tunc innouata & attentata per iudicem à quo non reuocantur ante omnia per iudicem adquem, licet alias reuocari debeant.

3 Appellatio ab interlocutoria in omnibus instantijs, & in vtroque foro sublata est, & ibi explicatur Concilium Tridentinum, & regula cancellariæ Pij Quinti, & Gregorij Decimi tertij, & etiam intra quod tempus finiri debeat.

4 Appellatio gradatim est interponenda non omisso medio, nisi ad Papam, Nuntium, aut ad Principem, vel eius cãcellarias, & quid in appellatione interposita à vicario Episcopi, & á prælatis alijs inferioribus subiectis Episcopis, & quid quando prælati habeant iurisdictionem secularem, traditur.

5 Appellatio in foro Ecclesiastico intra decem dies à die intimationis sententiæ interponi debet, quod tempus & reliquæ iuris dilationes ex iusta causa possunt à iudice restringi & prorogari.

6 Apostoli appellationis sunt petendi, & intra quod tempus peti debeant, & cuius expensis sint dandi declaratur.

7 Appellans tenetur suis expensis omnia acta processus ad superiorem deferre, & si reus eis vti velit pro rata soluet eas, & intra quod tẽpus notarius teneatur acta exhibere appellanti, & qua pœna iudex teneatur si impedierit in acta appellanti tradantur, & ibi Concilij Tridentinum explicatur.

8 Appellatio in foro ecclesiastico corã quo iudice interponi debeat.

9 Libellus appellationis in foro ecclesiastico Hispanè compositus.

10 In libello appellationis á diffinitiua causæ grauaminis non sunt exprimendæ, secus in appellatione ab interlocutoria.

11 Appellatio quando remaneat deserta ex eo quod appellans intra terminum nõ se præsentauit coram superiore, vel nõ petijt apostolos, vel non fuit prosequutus appellationem.

12 Appellans coram superior cum testimonio suæ appellationis debet se præsentare petens ab eo, vt det sibi mandatum inhibitionis, citationis, & cõpulsionis.

13 Superior appellanti coram se præsentanti dat solummodo mandatum citationis & compulsionis, inhibitionem differt donec acta processus ad se deducãtur & ex his videat an á sententia diffinitiua fuerit appellatum.

14 Inhibitio contra iudicem à quo quando, & in quibus casibus dari debeat á superiore, traditur, & ibi declaratur Concilium Tridentinum, Session. 13. de reformat. capit. 3. & Sessio. 24. de reformat. cap. 10. & Sessio. 25. de reformat. c. 14. circa non admittendam inhibitionem supetioris contra inferiorem in causis criminalibus.

15 Libellus grauaminum in foro ecclesiastico coram iudice appellationis porrigendus, Hispané compositus.

16 Reuocatio attentatorum in quacunq; parte litis ab appellante peti potest, licet tutius sit quod in ipso libello grauaminum petatur.

17 Libellus responsorius appellati in foro ecclesiastico Hispanè compositus.

18 Appellatio ab interlocutoria ex actis processus primæ instantiæ, & non ex nouis secundæ iustificari debet.

19 Iudex ad quem pronuntians se iudicem in causa appellationis interpositæ ab interlocutoria retinet etiam cognitionem negotij principalis, & super isto articulo ante omnia debet proferre sententiam.

20 Iudex ad quem prænidens appellationem ab interlocutoria esse iniustam debet pronuntiare se non esse iudicem remittens negotium ad inferiorem & appellantem in expensis condemnans.

21 Regula quod in secunda instantia non allegata allegabo & non probata probabo, qualiter intelligatur.

22 Sententiæ interlocutoriæ quibus iudex ad quem pronuntiat se iudicem vel nõ iudicem Hispanè compositæ.

23 Sententia interlocutoria qua iudex ad quẽ recipit partes ad probandum Hispanè composita.

24 Sententiæ diffinitiuæ tam confirmatoriæ quàm reuocatoriæ Hispané compositæ. Et ibi stylus qui obseruatur quãdo iudes ad quem denegat appellationem.

Caput Vnicum.

PRemissis ac repetitis in isto tractatu omnibus ijs, quæ in. 6. parte. 1. Tomi, resoluimus, circa remedium appellationis, & eius definitionẽ, & quo iure

re esse inuenta, & quotuplex, & quos effectus habeat, & intra quod tẽpus interponi debeat, & in quibus causis permissa, vel prohibita fit interponi, & qualiter sit interponẽda, quæ omnia ibi explicuimus in prooemio cum sequentibus, & huic tractatui conducunt. Nonnulla tamen in præsenti erunt prænotãda, & primum prænotare licet, appellationem principis rescripto, vel lege tolli posse, vt probat tx. in l. 1. §. interdum. ff. à quibus appellare licet. & in c. 1. de rescriptis. & in c. pastoralis. de appel. & in cap. super quæstionum. §. si vero. de offic. deleg. & in l. 13. tit. 23. partita. 3. & firmãt Panorm. Decius, Felinus. & Mãtua. in Bub. de appellationibus. & communiter omnes ex Rebuffo. in constit. secũdo tomo, titulo de rescriptis. in prę fatione nu. 161. Couar. in practicis. qq. cap. 23. nu. 6. & Pinelo. in l. 2. 1. par. Rubric. c. 2. nu. 21. C. de rescindenda vendi tione. Quod tamen à principe fieri debet iusta causa interueniente, alioquin princeps iniustè faceret, secũdum Andream Isernia, & Matthæũ de Afflicti. in constitu. Neapo. in prooemio quæstione. 10. quos refert & sequitur Couarruuias. in dict. cap. 23. nume. 6. versic. 7. illud. Et causa iusta deberet cõstare principi, aliàs peccaret, secundum Couarru. vbi suprà. Quinimò apperere deberet, alioquin credendum non esset principi asserenti causam subesse, ex Felino. numero. 82. Beroio. num. 182. Decio. nu. 28. in c. quę in ecclesiarum. de cõstitu. Alciato in regula. 3. præsump. 8. Nauar. in cap. si quando. de rescript. pag. 63. numero. 7. & Menochio in tractatu. de recuperan. possessione. remedio. 15. quæstione. 26. nnm. 352. quidquid oppositũ teneat Petrus Dueñas in reg. 43. Et hinc est, quod princeps ex iusta causa tollit appellationem in pluribus casibus, quorum aliquot cõgerit Petrus Dueñas vbi supra. Cui veræ & communi opinioni non obstat si dicatur, appellationem de iure naturali esse, quatenus est defensio vt probat tex. in ca. cum speciali. §. porrò. de appellatio. sed quæ iuris naturalis sunt à principe tolli non possunt, vt in Clementina. Pastoralis. §. cæterum. de re iudicata. & in §. sed naturalia. instit. de iure naturali. ergo, &c. Nam omissis interpretationibus Bald. & Panormit. quas optime refutat Pinelus vbi suprà. respondendum est, quod sublata appellatione per legem vel principis rescriptum non censetur grauato sublata omnimoda defensio, cũ recursum habeat ad superiorem per viam quærelæ, secũ dũ glo. 1. in capit. quærelam. de procur. & in l. 6. titulo. 18. li. 4. Recopilatio. & etiam per viam supplicationis, iuxt. tx. in l. vnica. C. de sententijs præfectorũ præto. & glos. in cap. ex literis. verbo, Supplicauit. de restit. Spolia. & in l. 1. & 2. cum alijs titulo. 19. lib. 4. Recopilationis. & etiam per viam restitutionis, secũdum glo. in cap. Apostolicæ. verbo. Retractari. 35. quæstione. 9. receptã à Felino & Ripa numero 35 in cap. 1. de rescript. Quinimo tunc grauatus appellare posset si manifestè grauaretur: nam tunc appellatio non censetur sublata, vt firmat glo. in cap. ex conquestione. verbo. Post. de restitutione Spoliat. recepta communiter ex Panormita. ibi numero. 5. & in c. inter cætera. numero. 3. de re iudi. Bene verum est, quod tũc appellatio non haberet effectum suspensiuum, sed tantum deuolutiuum, iuxta tex. in ca. Pastoralis. in principio. de appellationibus. & ibi notant Imola numero. 5. & Perusinus numero. 6. & communiter omnes secũdum Couarruuias vbi suprà. num. 7. & idem probat tx. in c. Pastoralis. §. præterea. de offi. delegat. dum ibi dicitur, quòd quando procedi tur appellatione remota non suspenditur iurisdictio inferioris per appelletionẽ, donec Papa causam committat, ergo à principio appelatio habuit effectũ deuolutiuum, & non suspensiuũ. Quo

fit quod licet innouata, & intẽtata per iudicẽ à quo post appellationem à sententia diffinitiua, vel intra tẽpus à iure concessum ad appellandum, reuocãda sint remedio attentatorum per iudicẽ appellationis, vel per ipsum iudicem à quo iuxta tex. in cap. non solum. de appellatiõ. lib. 6. & ea, quæ resoluit Couarruuias in practic. qq. c. 23. n. 1. tamen attentata per iudicẽ à quo in casibus in quibus appellatio non est admittenda, vel quando proceditur cũ clausula (appellatione remota) vt in tribũnali scholastico Salmãtino, & in alijs, quibus hoc priuilegium competat, reuocanda non sunt, etsi quis manifeste grauetur, & causæ cognitio ad superiorem deuoluãtur per appellationem, quia tũc appellatio non habet effectum suspensiuum, vt sũprà resoluimus, ac ideo iurisdictio inferioris non fuit suspensa, ita concludit Couar. in dict. capit. 23. numero. 7. Et ita ex supradictis constat, quod quãdo per legem, vel principis rescriptum appellatio tollitur, non censetur sublata omni moda defensio, sed solummodo iste modus defensionis per appellationem. nam esse plura tribunalia non recipit iustitiam causæ, sed solum quod consideratur est vt reus plene audiatur, & ei iustitia fiat, quæ tamen per prædicta remedia fieri poterit, secundum Pinellũ vbi supra, num. 22. Et hinc est in pluribꝰ casibus sublatam esse à iure appellationẽ, vt diximus in. 6. p. 1. tomi in prooemio, num. 19. vbi resoluimus inter reliquos præcipium esse, quando ab aliqua sentẽtia interlocutoria appelletur, & in vtroq; foro ecclesiastico & seculari hoc prohibitum esse, nec dum interlocutorijs latis in prima instãtia ab ordinarijs locorum, verum etiam in latis in. 2. & reliquis instantijs, pro hac extẽsione adducentes regulã cancellariæ. 36. Pij summi Pontificis Quinti. & aliam regulam cancellariæ. 35. Gregorij. XIII. summi Pontific. quam alij adducere solent pro contraria opinione, dum illa regula inquit, ꝙ id causis in Romana curia pendentibus, & in futuris, à sententia interlocutoria appellari non possit, ergo per argumentum ab speciali videtur cõtrarium dicendum esse in alijs causis pendentibus extra curiam in. 2. & reliquis instantijs, vt puta in instantia Archiepiscopi, Nũcij, & alterius delegati. Quod argumentum eis non suffragatur: nam maior ratio prohibitionis appellationis ab interlocutoria lata in secũda instãtia Archiepiscopi. Nũcij, vel delegati versatur, quàm prohibitionis appellationis ab interlocutoria lata in secunda instãtia curiæ Romanæ: nam secunda instãtia Archiepiscopi, Nuncij, vel delegati terminari debet intra vnũ annũ, vel salt̃ ex causa intra bienniũ, vt in ca. cùm sit Romana. in principio. de appel. & in Clementina. sicut, eodem titulo. & ita tempus illium instantiæ facilius cõsumeretur, in prosecutione harũ appellationum ab interlocutorijs, & negotiũ causæ principalis indiffinitiuum remaneret: Cæterum secunda instantia curiæ Romanæ nullo tempore finitur, dũmodo aliquis actus ibi intra annum factus fuerit, vt resoluimus in tertia anno tatione de instãtia huius totius operis, in versiculo, cæterũ. vbi etiam diximus intra quem terminum hæc instãtia appellationis terminari debet, quod huic tractatui multum conducit. & supradictæ resolutioni sunt addẽda à nobis resoluta in dicta sexta parte, primi tomi. in prooemio. nu. 28. Prænotãdum etiã est appellationem gradatim interponẽdam esse de minori iudice ad maiorem proximum & immediatum, non verò omisso medio ad alium superiorem distantem & non proximum, secundum Speculatorem in titulo de appellatio. §. nũc tractemus. in principio. & facit lex Imperatores, ff. de appella. Quæ resolutio vera est & procedit de iure ciuili, & in foro seculari tamẽ de iure canonico, & in

& in foro eccleſiaſtico omiſſo medio ad Papam appellari poteſt, vt probat text. in cap. ad Romanam. 2. quæſt. 6. & in ca. ſi duobus. & in cap. ſolicitudinē. de appellat. & notat Peruſinus in ca. dilecti. el. 3. eodem titu. niſi appellaretur ab ſub delegato delegati Papæ: quia tūc ad ipſum delegatum eſt appellandum, iuxta tx. in cap. ſi delegatus. §. fina. de offi. delegat. lib. 6. & notat Peruſinus in dicto ca. ſi duobus. columna penultima. Parimodo in foro eccleſiaſtico ad Nunciū & Legatū Papæ omiſſo medio appellatur, ſecūdum Panormitanum & Peruſinum in dicto capitulo. dilecti, el. 3. & ita praxis obſeruat; & etiam omiſſo medio in alijs caſibus appellatur; quos cōgerit Maranta de ordine iudi. 6. par. mēbro. 2. à nume. 357. Et quod omiſſo medio ad Papam & ad eius Legatum appellari poſſit, reſoluit Couarruuias in practic. quæſt. cap. 4. numero. 9. vbi etiam concludit, quod in hiſce regnis Hiſpaniarum omiſſo medio ad regem vel eius curiam appellari poſſit, per tex. in. l. 18. titul. 23. part. 3. iuxta quam reſolutionē intelligēda ſunt ſuperius adducta. Quo fit à ſentētia vicarij generalis Epiſcopi appellandum non eſſe ad ipſum Epiſcopum, quia eſt vnum & æquale tribunal vt reſoluimus in ſecundo Tomo, huius operis in tertio præludio, vbi diximᵘ à ſententia vicarij foranei Epiſcopi ad ipſum Epiſcopū appellandum eſſe, quod etiam ad iſtum tractatum confert. Fit etiam à prælatis inferioribus & eorum officialibus ſubiectis Epiſcopis ad ipſos Epiſcopos appellandum eſſe, quia ſunt proximi ſuperiores, nō verò ad Archiepiſcopos, iuxta tx. in ca. Romana. §. ab Archidiacono. de appel. in. 6. quem innouat Concil. Trident. ſeſſio 22. de reformat. cap 7. Fit inſuper ab Epiſcopis habentibus ciuilem & ſecularēm iuriſdictionem appellandum eſſe ad Archiepiſcopos, niſi ex conſuetudine priuilegio, ſiue iure alio ſpeciali ad aliū ſit appellandum, iuxta tx. in dict. cap. Romana §. debet. per quem tex. defenditur. l. 8. titu. 3. libr. 1. Recopilationis. dum ſtatuit ab Epiſcopis habentibus ſeculare iuriſdictionem appellandum eſſe ad ipſum regem, & eius curiam, non vero ad Archiepiſcopos vel ad alios iudices ſuperiores eccleſiaſticos, nam hoc competit Regi Hiſpaniarum iure quodā ſpeciali ex eo quod cū temporalis & ciuilis poteſtas regni Hiſpaniarū ſit penes ipſum ſolum Regem, ab eoque in alios deriuetur, (vt reſoluimᵘ in prima parte, primi tomi, in primo Tempore) conſequitur Epiſcopos & prælatos eccleſiaſticos iuriſdictionem ſecularem non aliū, de habere quam ex Regia conceſsione, ſemperque apud ipſum Reré manſiſſe, hanc ſupremam iuriſdictionem cognoſcendi de appellationibus à iudicibus inferioribus interpoſitis, & ita in hiſce regnis appellandum eſt à prælatis habentibus ſecularem iuriſdictionem ad ipſum regē, & eius tribunalia ſuprema, & nō ad Archiepiſcopos, quia de iure hoc regi competit, & defenditur ex. d. cap. Romana. §. debet. ibi, ſiue iure alio. cuius deciſſionē cōprobat Concil. Tridē. ſeſſione. 22. de reformatione. capit. 7. & ita reſoluit Couarru. in practicis quæſtionibus. cap. 4. num. 2. & Didacus Perez in. l. 5. titul. 4. libro primo, ordinamenti. Prænotandum inſuper eſt quod 5 in dicta ſexta part. in proœmio. n. 14. & 15. reſoluimus appellationem in foro eccleſiaſtico interponendam eſſe intra decem dies connumerandos à die intimationis ſententiæ, quod quidem tempus ex iuſta cauſa à iudice reſtringi poterit ſecundum Panormitanum & Decium. num. 19. verſiculo. potuit in cap. cū ſit Romana. de appellationibus. cōtra gloſſa. ibi. verbo, Reciſius. quinimo prædictum tempus ex iuſta cauſa etiam prorogari poterit ſecūdum Felinum. num. 4. in dicto capit. cum ſit Romana. cuius opinioni non obſtat. tex. in capit. oblatum

tum. de appellationibus. vbi tempus à iure conceſſum ad proſequendā appellationē nequit à iudice prorogari, etiā ex iuſta cauſa. nā reſpondeo, quod ideo ibi denegatur poteſtas iudici prorogandi illud tēpus, quia ſi iuſta cauſa prorogandi extitiſſet, iam â lege facta eſt prouiſio alterius anni per tex. in dict. cap. cum ſit Romana. & in cap. ex ratione, eodem titulo. ob idque iudicis prouiſio ceſſat argumento tex. in. l. fina. C. de pactis cōuent. vt optimè aduertit Decius in dict. cap. cum ſit Romana. numer. 21. & Peruſinus in. c. 1. §. ſiquis. nume. 5. de exceptionibus. lib. 6. & pro hac opinione facit, quod iudex ex cauſa omnes dilationes à iure conceſſas etiam ſine miniſterio iudicis coarctare & prorogare poteſt, vt probant Panormitanus, Felinus & Decius. num. 13. in dict. cap. cum ſit Romana. & Alexand. de re iudi. ff. l. 2. num. 5. poſt Bartol. ibi nu. 4. & idem tenet Antonius de Butrio in dict. cap. cum ſit Romana nu. 12. vbi eam teſtatur communē Auguſtinus Beroius. nu. 61. quæ communis fundatur per tex. in cap. inducię. el. 2. ibi ſi rerum vrgētiſſima. 3. quæſt. 3. & in. l. fin. verſiculo, niſi rerum vrgent. C. de dilation. & ſi gloſſ. in dicto cap. cum ſit Romana. verbo, reciſius ſequantur Baldus in Authentica. ei qui. C. de temporibus appella. & Bonifacius in Clementina. quandiu. num. 49. de appellat. & Gregorius Lupus in l. 22. tit. 23. par. 3. in glo. 5. vbi ſimpliciter tranſijt cum Baldo. & eidem conſentit Didacus Perez in. l. 1. tit. 16. li. 3. ordinamenti. in gl. verbo. Cinco dias, in verſic. vtrum autem. qui in. l. 1. tit. 3. li. 3. ordinamenti in glo. 5. & in. l. 1. tit. 4. lib 3. ordinamenti. in gloſſ. verbo. Dala ley. hoc ad vtramque partem diſputat, & tādem concludit, iudicem non poſſe minuere vel prorogare dilationes à iure cōceſſas ſine miniſterio iudicis, benetū cōceſſas cū miniſterio iudicis. Cuius fundamentis ſatisfieri poteſt dicendo, pro- 6 cedere niſi iuſta cauſa interuenerit, ex qua iudex poſſit breuiare, ſeu extēdere prædictas dilationes. Prænotādum rurſus eſt, quod in. d. 6. p. 1. tomi. in proœmio. num. 40 prope finem, reſoluimus, apoſtolos petendos eſſe in ipſa appellatione inſtanter inſtantius, &c. ſufficereque vno actu, & contextu illos petere quos tamen appellans tenetur petere intra triginta dies cōnumerandos à tēpore, quo incipit currere, decendiū appellationis, quod eſt â die intimationis ſententiæ vt ſupra reſoluimus, & quod intra prædictum terminum Apoſtoli ſint petendi probat tex. in cap. ab eo. de appel. lib. 6. & in Clementina. quanuis. eodem. tit. vbi glo. verbo. Tempore. tenet connumerandum eſſe illud terminum à tempore quo decendium appellationis currere incipit, niſi iudex aquo breuiorem terminum ad Apoſtolos recipiendos aſſignauerit appellanti, quod facere poterit, iuxta tex. in dict. Clemētina. quāuis. & ibi dicitur quod ſi intra terminum à iudice præfixum appellās non comparuerit coram iudice, & petierit Apoſtolos ſibi tradit. appelatio remanebit deſerta: & idem quando iudex ſtatuerit terminum iuris incertū, ſi intra cum appellans non petierit Apoſtolos à iudice ſibi dari, vel ſi oblatos recipere recuſauerit. Et plura de iſtis Apoſtolis vide apud Speculatorē in tit. de Apoſtolis. & Marantam. de ordine iudiciorum 3. part. 6. partis. actu. 2. à nu. 208. vbi in numero. 213. poſt glo. in dicta Clement. quanuis. verb. Oblatos reſoluit, Apoſtolos dandos eſſe expenſis ipſius appellātis, qui etiam hodie omnia acta proceſſus geſta corā inferiori tenetur ſuis ex 7 expenſis ad iudicem appellationis trāſferre: & ſi pars appellata comparuerit, cogenda erit pro portione ſua expēſas actorum, quæ tranſlata fuerint, ſoluere, ſi illis vti voluerit, niſi ex loci conſuetudine ſeruetur, vt integrū onus ſoluendi expenſas appellanti incumbat. Et notarius

Universidad de Deusto
Biblioteca

tarius cauſæ cõpiam prædictorum actorum congruã mercede ſibi ſoluta tenetur exhibere intra mẽſem, alioquin puniẽdus erit arbitrio ordinarij, & ſi ipſe ordinarius particeps fuerit huius impedimenti, nec acta integre appellãti tradãtur intra tempus debitum, ad duplicẽ pœnam quãti ea lis fuerit tenebitur, ita decretũm extat in Concil. Trident. ſeſſio. 24. de reformat. cap. 20. prope finem. in verſ. prætereà. Quod procedit tã in cauſis ciuilibus quàm in criminalibus, de quibus decretũ illud loquitur. Cui non obſtat aliud decretum ipſius Concilij, ſeſſi. 13. de reform. c. 3. vbi dicitur, quod in cauſis criminalib⁹ iudex à quo appellatum fuerit, acta proceſſus teneatur exhibere gratis ipſi appellanti, vt illa producat coram iudice appellationis, ergo videtur, quod nõ debeãt transferri nec exhiberi expenſis ipſius appellantis: nã reſpondeo, quòd illud decretum debet intelligi, ſcilicet, quod iudex ipſe à quo nihil debeat poſtulare & recipere pro illa exhibitione actorum, ſed gratis teneatur illa exhibere: cæterum expẽſas quæ factæ fuerint in itinere, & in traſlatione ad iudicem appellationis, & quę ipſi notario cauſæ pro labore, & ſuis expor tulis ſolui debuerint, pars appellãs ſoluere debebit, & in hac ſpecie intelligitur tex. Concil. Triden. in. d. ca 20. verſic prætereà. & ita exiſtimo componenda eſſe prædicta decreta Cõcilij. Præno
8 tandum deinde eſt, quod in dicta ſexta parte primi Tomi, in procœmio. nu. 53. reſoluimus, appellationem interponendam eſſe corã iudice à quo: & eſt intelligendum, quod ſi iudex à quo appellationem deneget, nec ei deferat, imo in cauſa procedat innouando tunc appellans mittit mãdatum alicui procuratori cãcellarię vt âſenatoribus Regijs prouiſionem Regiã obtineat, qua præcipitur notario cauſæ, quod proceſſum originalẽ ad prædictã cancellariam remittat. & iudices eccleſiaſtici exhortẽtur, quod excommunicatos abſoluant per ſpatium ſexaginta dierum. Et proceſſu ad cancellariã delato, auditores, eo viſo, an eccleſiaſticus vim intulerit appellanti in nõ deferendo eius appellationi ſi eis conſtiterit vim illatã fuiſſe, proferunt ſentẽtiam, qua declarant, vim illatã fuiſſe, & exhortantur iudicem, quod appellationi deferat. alioquin ſi eis conſtiterit vim illatam non fuiſſe à iudice eccleſiaſtico. eidẽ proceſſum remittunt vt in cauſa procedat: quam cognitionẽ per viam violentiæ auditores regij habẽt, per ea quæ reſoluimus in prima parte. 1. tomi, in primo Tẽpore. n. 23. in verſi. 3. modo dicti auditores, ac ideo in fine libelli appellationis ponitur clauſula. Y proteſto el auxilio real dela fuerça. Prænotandum denique erit ad iſtũ tractatum, illud quod reſoluim⁹ in primo Præludio huius ſecũdi tomi, in verſicu lo. Ex ſupradicta reſolutione. num. 13. & in verſicul. Quo fit Archiepiſcopũ. nu. 19. Omnibus ſupradictis ita conſtitutis, & conſideratis erit deueniendũ ad formam & modum procedendi in iſta ſecũda inſtãtia appellationis, & in primis libellus appellationis erit concipiendus forma ſequenti,

Libellus appellationis.

Fulano ante v.m. parezco, y digo q̃ en la cauſa q̃ entre mi y fulano ſe ha tratado y trata, v.m. dio y pronũcio cierta ſẽtẽcia cõtra mi, yen fauor del dicho aduerſo, enla q̃l eneffecto v.m. mãdo tal y tal coſa, cuyo tenor auido aqui por repetido

tido, y a el me refiriendo, hablãdo con el deuido acatamiento, la dicha ſentencia es nulla, y do alguna iniuſta y muy agrauiada digna de ſer emendada y reuocada porel ſuperior. Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio q̃ del proceſſo reſultã, y ſe pueden y deuen collegir q̃ he aqui por inſertas. Lo otro por todo lo general q̃ ſe ſuele dezir y alegar q̃ he aqui por expreſſo: y porq̃ la dicha ſentencia no fue dada a pedimiẽto de parte ni cõtra parte, en tiempo y forma ni yo fuy citado para verla dar, ni el proceſſo eſtaua en eſtado de ſe ſentenciar, ni ſe guardo el ordẽ del derecho. Lo otro porq̃ yo proue bien y cũplidamente mi intenciõ y demanda, y lo que prouar me conuenía para obtener ſentencia en mi fauor, y la parte cõtraria no prouo ſus excepciones y defenſiones, y aſsi deuiendo v.m. de dar mi intencion, y demãda por biẽ prouada, y cõdenar al dicho aduerſo, la dio por no prouada, y le abſoluio y dio por libre della. Lo otro por tal y tal razon, por las quales razones y cada vna dellas, y por las q̃ ante el ſuperior proteſto dezir y alegar, q̃ mas a mi derecho cõuengã, ſintiẽdome agrauiado, ſaluo iure nullitatis, y otro deuido remedio de v.m. y de la dicha ſentẽcia, y de todo lo de mas q̃ en virtud della ſe hiziere y actuare, appello para ante el Señor Arçobiſpo de Sãctiago, y para ante ſus vicarios, y para antequiẽ y con derecho pueda y deua, y pido los appoſtolos deſta mi appellaciõ ſæpè, ſepiùs, & ſæpiſsimè, inſtãter, inſtãtius, & inſtãtiſsimè, cõ todas las inſtãcias y a fincamiẽtos q̃ de derecho ſe requierẽ. Y ſi tacita o expreſſamẽte denegada me fuere eſta appellaciõ, añadiẽdo agrauio a agruio, y fuerça a fuerça, y appellacion a appellan, iterũ appello dela dicha tacita o expreſſa denegacion, ſegun y para ante quien de ſuſo appellado tẽgo, y proteſto el real auxilio de la fuerça, ſo cuya protection y amparo pongo eſta preſente cauſa y pido lo por teſtimonio.

Singulæ clauſulæ prædicti libelli explicantur in d. 6. p. 1. tomi. in procœmio à nu. 45. in verſi. expoſitio libelli appellationis, præterquam illæ clauſulæ. Lo primero, vſq; ad illã. Lo otro, por tal y tal razon, incluſiue. In quibus clauſulis
10 exprimuntur cauſæ grauaminis: nã cauſa grauaminis in appellatione à ſententia diffinitiua exprimi nõ debet, ſed tantum in appellatione ab interlocutoria ſententia, vt reſoluimus in dict. 6. p. in procœmio. num. 34. in verſiculo, rurſus in appellatione. tamẽ in prædicto libello exprimuntur, non de neceſsitate, ſed vt facilius aduocat⁹, & procurator appellantis inſtruantur, & intelligant quid allegare debeant in libello grauaminis coram ſuperiore. Non fuit etiam explicata illa clauſula, Apppello para ante el ſeñor Arçobiſpo, quæ procedit ex his, quæ ſupra in iſta parte reſoluim⁹ in verſic. prænotandum etiam eſt, nec etiam illa clauſula. Y para ante quien y con derecho, &c. quæ tamen procedit ex reſolutis in dicta ſexta parte primi tomi in procœmio. nu. 37. in verſic. ſimiliter ſufficit. Nec etiam fuit explicata illa clauſula, pido los apoſtolos, &c. quę tamen procedit ex his, quæ reſoluimus ſupra in iſta parte, in verſicu. prænotandum rurſus eſt. Nec etiam illa clauſula. Y proteſto el real auxilio, &c. quæ

procedit ex his quæ supra ista parte diximus,in versi. prænotandũ deinde est.
Supradictus libellus appellationis offerri debet corã iudice à quo, vt resoluimus supra in ista parte, in versic. prænotandũ deinde est,&si iudex à quo appellationem denegauerit, agendũ erit quod ibi diximus: si verò appellationi detulerit, assignans tempus appellanti ad petendos apostolos,& ad se præsentandũ,& ad prosequendã appellationẽ coram superiore, appellans intra dictũ terminũ à iudice præfixũ debet se præsentare cũ testimonio suę appellationis quem terminũ iudex à quo præfigere potest appellãti, siue appellationẽ deneget siue concedat, vt diximus in dicta sexta parte,primi tomi.c.1.de modo procedendi per viã appellationis in cancellarijs.nu. 2. & si intra illum terminum appellans non se presentauerit,appellatio remanebit deserta,iuxta text.sic intellectũ in c.personas.de appel. nec applans satisfacit, si iter arripiat ad superiorẽ intra terminũ sibi præfixũ secũdum Panorm.in.d.c.personas.n.8.& Rotam antiquã.537.& Rotam nouam.155.Si verò terminus esset præfixus solummodo ad prosequendã appellationẽ, vt in c.cum causa.de re iudi.& in c.ad hęc.3. de appel.& in c.ex parte, de rescrip. satisfaceret appellans,si intra illũ arripere iter, vel iudices impetraret, iuxta tex.in dict.c.cũ causa.&cómuniter omnes,secundũ Deciũ in dict.c. personas. n.8.Cæterũ si iudex à quo non assignauerit appellãti terminũ ad petẽdos apostolos,neq; ad se præsentandũ, neq; ad prosequẽdam appellationẽ,tunc appellans tenetur intra triginta dies Apostolos petere cum requisitis debitis, alioquin appellatio remanetet deserta,iuxtatex.in.c.ab eo.de appel.li.6.& in Clementina.quanuis.eodẽ tit.& intra annũ,vel ex causa biennũ, tenetur appellationẽ prosequi, vt in c.cũ sit Romana.de appel.& in Clemẽ.sicut.eodẽ tit. alioquin appellatio remanerẽt deserta, vt in dictis iuribus probatur.& receptis apostolis,ideſt,testimonio appellatio nis, tũc appellans cũ eis se præsentat corã superiori,petens,vt illũ pro præsentato habeat in illo gradu appellationis,& quod sibi det mandatũ inhibitionis cõtra iudicẽ inferiorẽ & citationis cõtra partẽ appellatã, & compulsionis cõtra notariũ causæ.Et tunc iudex viso testimonio appellationis, cõcedit solũmodo mandatũ compulsionis &citationis & postquã processus fuerit ad se delat⁹, viso processu si appellatio interposita fuit à sententia diffinitiua,visoq; testimonio appellationis ritẽ & rectẽ interpositæ,cõcedit appellanti mandatũ inhibitionis,quo inhibet iudici inferiori à causæ cognitione,iuxta tex. c.Romana.§ si verò de appel.li.6. innouatum à Cõci.Trid.Sess.22,c.7. ni in casibus in quib⁹ appellatio de iure prohibita esset etiã à sentẽtia diffinitiua:nã tũc nõ posset superior cõtra inferiorẽ inhibitionẽ dare,donec cognoscere cœpisset de causa iusta vel iniusta appellationis,peracta ipsi⁹ processus. At verò si iã cognoscere cœpisset,bene posset inhibitionẽ concedere,ne sentẽtia inferioris executioni mandaretur,vt probat tex.in c.Romana.§.si autẽ.de appel.in.6.quod cũprobat.Cõc.Trid,Sess.22.de reformat. c.7.notat Domi.d.ca.Romana.§.quod si.n.4. vel nisi appellatio à sententia diffinitiua in causa criminali interposita esset, nã tunc hodie superior inhibitionẽ concedere nõ potest, nisi prius visis actis processus primæ instãtiæ,& ex eis iustificata causa appellationis, iuxta decretũ Conc.Trid.Sess.13.de reformat. c.3. Et in hũc sensum est accipiẽd⁹ tex. eisdẽ Concilij.Sess.24. de reformat.ca. 10.& Sessione.25.de reformat. cap.14. vbi dicitur quod non obstante quacunque inhibitione superioris,sententia episcopi super visitatione, aut morum correctione, aut concubinatu executioni

cutioni mãdetur. debẽt enim iura illa intelligi,quando inhibitio à superiore data esset, absq; eo quod prius appellatio iustificata esset ex actis processus primæ instãtiæ: & tũc in prædictis casibus,in quibus inhibitio dari nõ potest donec visa fuerint acta processus,& ex eis iustificata appellatio, iudex superior cõcedit solũmodo mandatũ compulsoriũ contra notariũ,quo ei mãdat quod acta processus appellanti exhibeat soluta sibi debita mercede, quod facere tenetur sub pœna prescripta in Concilio Trid.Sess.24.de reformat.c. 20.versicu.porrò. Et in super superior concedit eppellanti mandatum citatoriũ,quod partẽ apellatam citat,ad hoc vt corã eo compareat, & post modum actis processus primæ instantiæ delatis ad superiorem, & per eũ visis, si ex eis apparuerit causam iustificatã esse, tũc dat inhibitionem aduersus inferiorem & hoc idẽ obseruandũ erit,quando appellatio interposita fuit à sententia interlocutoria in casibus, in quibus hodie ab interlocutoriã appellari potest, nã superior tunc inhibitionẽ dare nõ poterit, nisi prius visis actis processus primæ instantię,& ex eis appellatione iustificata,vt probat tex.in dict.c. Romana.§.quod si obijciatur.quẽ tex.innouat Concil.Triden.Sess.22.de reformat.c.7.Hoc vltimũ verum esse existimo quãdo appellatũ esset à sentẽtia interlocutoria continẽti grauamen irreparabile per diffinitiuã, nam tũc in ea specialiter & nominatim causa grauaminis est expimẽda,vt probatur in c.i: de appellatio.in.6.iuncta Clementina: appellanti.eodẽ titul.ac ideo nisi de tali causa ex actis processus prius cõstet, superior non poterit inhibitionẽ dare: tamen si appellatio interposita esset ab interlocutoria habente vim sententiæ diffinitiuæ,tũc superior poterit statim visis pri⁹ actis proces⁹, etiã si de causa non constet,inhibitionẽ dare,nã sicut in appellatione à difinitiua, causa grauaminis nõ debet exprimi,vt in.l.Scio. iuncta glo.fin.ff.de appel.gl. & communiter omnes in ca. cũ in ecclesia.de appel.ita etiã causa non est exprimenda in interlocutoria habente vim diffinitiuæ per argumentum ab æquiparatis, & ita in terminis tenet Perusinus in c. 1.nu. 6.de appellat.lib.6.& communiter omnes secundum Decium in cap. peruenit.el.2.de appellationib⁹. Quod verum est,nisi appellatio in aliquo casu prohibita esset à iure,vel à principe quia tunc causa deberet exprimi; tam in appellatione à sententia diffinitiua, quam in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitiuę,secundum glos.in dict.cap.Romana.§. si autem. verbo, Mãdetur. communiter receptã ex Decio in cap.ad nostram. nu. 13. de appell. tunc enim nisi appellatio prius iustificata esset ex actis processus.inhibitio nõ esset danda,iuxta tex.in dict. cap.Romana.§.si autem.Cæterũ si appellatũ fuerit ab alijs sentẽtijs interlocutorijs non habentibus vim diffinitiuæ,nec continentibus grauamen irreparabile,superior non debet inhibitionem dare,sed tantũ citationem,& cõpulsionem,iuxta decretum Conci.Triden.Sess.24.de reformatio.cap.in versiculo,neq; appellationes ab eisdem.Solent tamen nonnulli superiores eo ipso quòd appellans coram eisdem se presentat cum apostolis,si apellans est excommunicatus dare mãdatum eidem, quo præcipiunt iudici inferiori quod per quindecin dies, vel per aliud certum tempus excomunicatũ absoluat. Similiter idem præcipiunt quãdo causa criminalis est, & quod inferior super sedeat executioni sentẽtiæ per certũ tempus,quod superiores faciunt,vt interim acta processus ad eos tranferãtur,& tunc si ex eisdem constiterit appellationem iustificatã esse, tunc in totũ inhibent inferiori, & concesso præ

dicto mãdato citatorio, compulsorio vel etiã inhibitorio in casib⁹, inquib⁹ inhibitio dari potest appellans facit illud intimari iudici inferiori ne in causa procedat, & parti appellatæ, vt corã superiore cõpareat, & etiã notario causę primę instãtię, vt acta processus sibi exhibeat offerẽdo eidẽ debitam merceden pro suis exportulis. Et si post intimationẽ inhibitionis inferiori factã (quãdo ab eius sententia diffiniriua appellatũ fuit in aliquo casu prohibito appellari, vel in causa criminali, vt supra resoluimus, vel quãdo appellatum fuit à sentẽtia continẽte grauãmẽ irreparabile) inferior aliquid innouauerit & attẽtauerit remedio attẽtatorũ erũt per superiorẽ reuocanda, iuxta tex. in c. non solũ in versic. illa verò, iunctis verbis eiusdẽ tex. ibi, exceptis casibus de appel. in. 6. & explicat & resoluit Couar. in pract. quęst. c. 24. à. n. 1. Illa verò quæ innouata fuerint per inferiorem post appellationẽ à sentẽtia diffinitiua interpositã casu quo appellari licet, & etiam ea quæ intra decendiũ ad appellandũ concessum ante interpositionẽ appellationis fuerint innouata reuocãda erũt per viã attẽtati, vt probat tex. in dict. c. non solũ, in principio. & explicat, & prosequitur Couar. in practicis quæst. c. 23. per totũ & Herculanus in tract. de attentatis. si verò notarius noluerit acta processus exhibere, tunc aduersus eũ erit procedendũ pœnis in tali casu præscriptis à Conc. Tri. Sess. 24. de reformatione. c. 20. versicu. qui notarius. Sed si acta processus appellãti exhibeat, illa eidem concedit clausa & sigillata, & cũ illis appellans vel eius procurator comparet coram superiore offerens acta prædicta, & porrigens libellum grauaminum aduersus sententiam inferioris forma sequenti.

LIBELLVS GRAVAMINVM.

FVlano en nõbre de fulano como mas aya lugar de derecho, parezco ante. v. m. en grado de appellacion, agrauio, nullidad, o simple querella, o como mas a mi derecho conuẽga alegando dela justicia de mi parte, digo q̃ siendo por v.m. visto el presente processo, hallara que la sentencia enel dada y pronunciada por el Reuerẽdo Prouisor de tal parte, juez à quo cõtra el dicho mi parte y en fauor de fulano parte aduersa es ninguna y do alguna, injusta y muy agrauiada, digna de ser emendada y reuocada por v.m. y della deue ser dado por libre el dicho mi parte, declarãdo el dicho inferior auer hecho agrauio al dicho mi parte en la dicha sentẽcia, y q̃ el dicho mi parte appello biẽ y justamẽte en tiẽpo y forma, lo qual assi pido, y v.m. deue hazer por lo siguiẽte. Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio q̃ del processo se deuẽ y puedẽ collegir q̃ hea qui por expressas, y de nueuo ante v.m. eneſta instãcia las digo y alego. Lo otro porq̃ la dicha sentẽcia no fue dada apedimiẽto de parte, ni cõtra parte, en tiẽpo ni enforma, ni el processo estaua eneſtado de se poder sentenciar ni el dicho mi parte fue citado para la ver dar. Lo otro porq̃ el dicho mi parte prouo biẽ y cũplidamẽte su intẽciõ cõ mucho numero de testigos fidedignos, mayores de toda excepciõ, y la parte contraria no prouo cosa q̃ pudiesse impedir la justicia de mi parte. Lo otro por tal razõ. &c. Y

nasi deuiendo el dicho inferior sentenciar en fauor del dicho mi parte lo condemno: por lo qual sintiendo se agrauiado de la dicha sentencia appello para ante v.m. en tiempo y forma y en la prosecucion de su appellacion tiene hechas las diligẽcias necessarias como del processo cõsta, porq̃ pido a v.m. q̃ pronunciãdo se por juez desta causa declarare el dicho juez inferior auer mal sẽtẽciado, y la dicha mi parte biẽ appellado, mãdãdo dar la dicha sentẽcia por ninguna, o alomenos reuocãdo la como iniusta y agrauiada, sobre q̃ pido cũplimiẽto de justicia, y costas, y el officio dev.m. imploro, &c.

Circa supradictũ libellũ erit aduertẽdũ, quod si iudex inferior aliquid innouauit aliquo ex modis quibus diximus supra in ista parte, post libellum appellationis, in versic. supradictus libellus. in fine, ibi, & si post intimationem inhibitionis, &c. quod reuocari debeat remedio attentatorum, tunc licet in quacunque parte litis reuocatio attentatorum ab appellante peti possit, vt determinat Rota in decis. 57. &. 185. in nouis. quã probãt Ioan. And. Dominicus, Ancha. & Perusinus in. d. c. nõ solũ, & prędictã opinionẽ de iure veriorẽ esse, nec se vnquã de ea vidisse cõtrouerti testatur Coua. in pract. q. c. 23. n. 3. in fin. & Frã. Herculaneus in Tract. de attẽtatis. c. 11. n. 21 tamẽ tutius, & cautius erit, quod eodẽ libello grauaminum petatur reuocatio sentẽtia principalis latæ, & attẽtatorũ, nec necesse erit in specie peti, quod ante omnia reuocẽtur attentata, imo satis erit simpliciter peti reuocationẽ attẽtatorũ, ita resoluunt supradicti DD. Quo circa quãdo aliquid innouatũ fuerit in prædicto libello grauaminũ post illam clausulã, scilicet. Tiene hechas las diligencias necessarias, como del processo cõsta. adijcienda erit clausula sequẽs. Y sin embargo de la dicha appellacion, el dicho inferior innouo en la causa, procediendo a executar su sentencia, o haziendo tal y tal cosa despues del appellaciõ por mi parte interpuesta, y enel tiẽpo que pudiera appellar, o despues que le fue notificada la inhibitoria de v.m. en que le inhibio, para que no se entremetiesse en el conocimiẽto de la dicha causa, ni innouasse cosa alguna en ella, porq̃ pido a v.m. q̃ reponiẽdo primero y ante todas cosas todo lo hecho, innouado, y attẽtado por el dicho inferior v.m. proceda en la dicha causa, y declare la dicha sentencia del dicho inferior por ninguna, o alomenos como injusta la reuoque, sobre que pido justicia, &c.

Supradictus libellus grauaminũ producitur coram superiore, qui præcipit, copiam eius exhiberi appellato, & quod ad primam audientiam respondeat, in qua comparet appellans incusans contumaciam appellato, ex eo quod nõ respondeat, & proceditur sicut diximus in prima parte huius secundi Tomi. in c. 5. de libelli oblatione, prope finẽ. in versi. oblato prædicto libello actionis. Et quando pars appellata voluerit respondere libello grruaminum appellantis, poterit concipere responsum forma sequenti.

Libellus responsorius ex parte appellati.

FVlano en nõbre de fulano cõ protestaciõ q̃ hago, de q̃ por auto o autos q̃ ante. V.M. haga no sea visto darse, ni atribuyrle mas ni mayor jurisdiction

de la que en tal caso de derecho a v.m.cópete,y essa no declinable, y en respuesta de vn escripto de agrauios por parte de fulano presentado parezco ante v.m.y digo,q̃ siendo por v.m. visto el presente processo hallara q̃ v.m. no es juez cõpetẽte,ni lo puede ser desta causa, ni de otra cosa tocãte a ella, por quãto del auto por el reuerẽdo prouisor juez à quo,dado y pronũciado no se pudo ni deuio appellar cõforme a derecho ya lo nueuamẽte decretado enel Sacro Cõcilio de Trento, atẽto q̃ el dicho auto y sentẽcia fue interlocutoria,y tal q̃ de derecho del no viuiesse lugar appellaciõ, por lo qual v.m.se deue pronũciar por no juez desta causa exonerando se della,y remitiẽdo el conocimiẽto al dicho Prouisor,declarãdo mal appellado por la parte cõtraria,y condenãdola en costas. Y caso no cõfessado q̃ lo susodicho lugar no aya v.m.deue por su sentencia cõfirmar la sentẽcia dada y pronunciada por el dicho Reuerendo prouisor en fauor de mi parte, y cõtra el dicho aduerso,declarãdo auer hecho justicia,y lo q̃ era obligado, y el dicho aduerso auer mal appellado,lo qual assi pido,y v.m. deue hazer por lo siguiente. Lo primero por todo lo general que se suele dezir y alegar,que he aqui por expresso,y por las de mas razones que dela dicha sentẽcia y processo se coligen,y por todo lo qué por mi parte fue dicho, y alegado y prouado ante el inferior,lo qual en esta instancia reproduzgo: y porque la dicha sentẽcia fue dada conforme a derecho atẽto lo alegado y prouado, y la parte aduersa fue citada para la ver dar,y porq̃ el dicho mi parte prouo sufficientemente su intẽciõ,y el aduerso no probo cosa que aprouecharle pudiesse,y loque agora de nueuo dize y alega ya lo tiene alegado y articulado en la primera instãcia y cõforme a derecho no a lugar de lo alegar en esta segũda,porque pido a v.m.en todo haga segun y como de suso pedido tengo,y en lo necessario el officio de v.m.imploro,pido justicia y las costas protesto,&c.

Iste libellus offertur coram iudice,& eius copia datur appellanti,qui si voluerit replicare poterit,cuius replicationis copia datur appellato, quid duplicare poterit:& cũ duobus libellis ab vtraq; parte productis concluditur per partes & iudex pro cõclusso habet,vt diximus in dicta prima Parte huius secũdi tomi in.§.sentẽtia interlocutoria. in medio. Et tunc processus defertur ad iudicem, & si viso processu iudex inuenerit appellatũ fuisse à sentẽtia interlocutoria habente vim diffinitiuæ vel cõtinente grauamen irreparabile per diffinitiuam constiteritq́; bene appellatum fuisse ex
18 primis actis processus primæ instãtię, nõ verò ex nouis,quia appellatio ab interlocutoria nõ potest iustificari ex nouis actis, sed solummodo ex primis, vt probat text.in Clementi.appellanti.de appellat.& Bart.in.l.eius qui num.8.ff. de appel.& in.l. ait prætor. nu.4. ff.de minoribus.& pro regula ponit Socinus in regula,22. & Petrus Dueñas in regula. 47. quam ibi limitat septem modis & si in aliquo casu,ex limitatis per Socinũ,& Dueñas, aliquid probari debeat, iudex appellationis recipit articulũ illum ad probationem. Constitoque ex primis actis,vel ex nouis (casu quo locum habent) bene appellatum fuisse,
19 tunc iudex profert sententiam interlocutoriam,qua pronũntiat se iudicem esse illius causæ,retinens cognitionẽ causæ principalis,secundum glossam in.ca. vt debitus honor.verb.Alioquin.de appel.& glo.1.in.c.Romana.§.fin. eodem tit.lib.6.Quam sententiam ante omnia iudex superior proferte debet, quia super illo grauamine fundatur sua iurisdictio, vt dicto capite. Romana. §. si verò, &.§. quod si obijciatur. Quando enim iurisdictio alicuius fundatur in aliqua qualitate,prius de illa constare debet, & iudex pronuntiare se iudicem illius causæ esse, iuxta text.in cap. cum in iure.de offic.deleg.& in ca.1.eodem titu.lib.6.& in prædicta sententia iudex debet in negocio principali partes ad probationem recipere, quãdo locus probationi fuerit, sed si ex primis
20 actis processus vel ex nobis,in casu quo locum habuerint, constiterit male appellatum fuisse à prædicta sententia interlocutoria, grauaméque non fuisse illatum ab inferiori,tunc iudex appellationis proferre debebit sententiam qua cognitionem causæ ad inferiorẽ remittat,in expensis condemnando appellantem,vt probat text.in dict.ca. vt debitus.de appellationibus.& in c.1.eodem tit.lib.6.in versicul. quod si appellator. Cæterum si iudex inuenerit appellatũ fuisse à sentẽtia diffinitiua, & nihil de nouo per partes in hac instantia allegatum fuisse, quod non esset iam allegatum, articulatum, & probatũ in prima instantia coram inferiori,tunc nõ recipit partes ad probationem, sed profert
21 sententiam diffinitiuam: nã licet regula vulgaris sit,quod in instantia appellationis non allegata allegabo,& non probata probabo, iuxta textum in. l. per hanc.& ibi DD. C. de temporibus appellationum. & in ca. fraternitatis.de testibus.tamẽ illa regula vera est & procedit, quando nouæ probationes non essent super eisdem articulis vel directẽ cõtrarijs,sed super nouis articulis depẽdentibus à veteribus faciẽtibus ad causam,vt probat tex.in Clementina. 2. de testibus. Bartol. in dict.l.per hanc. Panorm.& Felinus in dict.c.fraternitatis, & tradit Petrus Dueñas in regula. 48. fallentia.1.& Ioãnes Matiençó in dialogo relatoris.3.par.cap.46. cum nonnullis sequẽtibus.Sed si iudex inuenerit aliquid fuisse de nouo allegatũ super repetita,& deducta in causa principali, vel allegatũ in prima instantia,nõ fuisse articulatũ vel probatũ, tunc profert sententiã interlocutoriã qua partes recipit ad probationem,& vtroque casu sentẽtia erit formanda modo sequenti.

Sentencia interlocutoria, qua iudex pronuntiat se iudicem.

22 EN Salamãca a tãtos dias de tal mes y tal año el Señor licẽciado fulano, juez Metropolitano del Arçobispo de Sãctiago,auiẽdo visto el presẽte processo q̃ en grado de appellaciõ ante el auia venido,entre partes dela vna fulano appelãte,y dela otra fulano appelado sobre tal articulo dixo q̃ se deuia pronũciar y pronũcio por juez cõpetẽte desta causa, y procediẽdo a hazer justicia enella,q̃ deuia de declarar y declaro q̃ el juez à quo,q̃ della conocio en primera instãcia,en dar y pronũciar tal auto y sẽtẽcia interlocutoria q̃dio y pronũcio,hizo agrauio al dicho fulano,y assi declarobiẽ apelado por

Universidad de Deusto
Biblioteca

parte del dicho fulano y mal ſentenciado, por el dicho juez inferior, y q̃ de uia reuocar y reuoco el dicho auto y ſentencia interlocutoria: en cuya conſequencia dixo que retenia, y retuuo en ſi el conocimiento dela cauſa principal, y por eſtar concluſa para prueua dixo que recebia, y recibio las partes ala prueua, con termino y eſpacio de nueue dias, ſaluo iure impertinentiũ & non admittendorum, y que citaua, y cito a ambas las partes para q̃ vengã a ver preſentar, jurar, y conocer los teſtigos y las eſcripturas que la vna parte preſentare contra la otra, y la otra contra la otra, aſsi lo pronuncio, y mãdo y lo firmo de ſu nombre ſiendo teſtigos fulano y fulano.

Sentencia interlocutoria, qua iudex pronuntiat ſe non eſſe iudicem.

53 Viſto eſte proceſſo que ante nos pende en grado de appellacion, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado. &c.

FAllamos, q̃ nos deuemos pronũciar y pronũciamos por no juez deſta cauſa attento que el reuerendo prouiſor de tal parte juez à quo, q̃ della conocio en primera inſtancia en pronunciar como pronuncio tal auto interlocutorio, no hizo agrauio al dicho fulano, ni el del pudo appellar, y procediendo a hazer juſticia dezimos que deuemos declarar, y declaramos biẽ pronunciado por el dicho reuerẽdo juez à quo, y mal appellado por parte del dicho fulano: en cuya conſequencia remitimos el conocimiento deſta cauſa al dicho reuerẽdo juez à quo para que proceda enella cõforme a derecho, y mas condenamos al dicho fulano en las coſtas deſta inſtãcia juſtamente hechas, cuya taxacion en nos reſeruamos, aſsi lo pronunciamos y mandamos por eſta nueſtra ſentencia juzgando. &c.

Sentencia interlocutoria qua partes recipiuntur ad probationem.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año el Señor Licenciado fulano juez Metropolitano del Reuerendiſsimo Señor Arçobiſpo de Sanctiago, auiendo viſto el preſente proceſſo, que en grado de appellacion ante ſu merced pende, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado dixo que ſe deuia de pronunciar y pronuncio por juez competente deſta cauſa, y procediendo en ella a hazer juſticia, que deuia de recebir, y recibio a ambas las partes a la prueua ſobre lo nueuamente allegado, y lo no prouado en la primera inſtancia, con ter-

con termiño y eſpacio de nueue dias, ſaluo juere impertinẽtium, & non admittendorum, y mando citar a ambas las partes para ver preſentar, jurar y conocer los teſtigos y eſcripturas que la vna parte preſentare contra la otra, y la otra contra la otra, aſsi lo pronuncio y mando, y firmo de ſu nombre ſiendo teſtigos fulano y fulano.

deinceps in hac inſtantia procedendũ erit forma & modo, quibus diximus in prima parte huius ſecundi Tomi. in. §. ſentẽtia interlocutoria qua iudex pronũtiat ſe iudicẽ eſſe, vſq; ad finẽ totius illius partis. Et eſt aduertendũ, quod etiam in iſta inſtantia poteſt etiã opponi contra iudicẽ exceptio recuſationis, quæ opponenda erit tẽpore, modo, & forma, quibus diximus in dict. prima parte huius ſecundi tomi. in c. 6. de exceptionibus dilatorijs in principio. in verſi. eſt etiam aduertendũ, &c. & poſtquam deuentũ fuerit ad concluſionẽ cauſæ, & ad citationem partiũ ad audiendam ſententiam diffinitiuam, iudex viſo proceſſu, & attentis, & conſideratis omnibus ijs, quæ diximus in ptima parte primi tomi in tempore. 10. profert ſententiam diffinitiuam aut confirmatoriam, vel reuocatoriam forma ſequenti.

Sententia diffinitiua confirmatoria.

24 Viſto eſte proceſſo que ante nos pende en grado de appellacion entre partes, de la vna fulano appellante, y ſu procurador en ſu nombre: y de la otra fulano appellado y ſu procurador. &c.

FAllamos atẽtos los autos y meritos del q̃ la ſentencia diffinitiua enel dada y pronũciada por el Reuerẽdo Prouiſor de tal parte juez à quo, q̃ deſta cauſa conocio en primera inſtãcia, fue juſta y conforme a derecho dada y pronunciada, y que la deuemos confirmar y confirmamos ſegun y como enella ſe contiene, y remittimos la execucion della al dicho Reuerendo juez a quo, para que lleue ſu ſentẽcia a deuida execuciõ, y efecto: y mas condenamoa al dicho fulano appellãte en las coſtas deſta inſtãcia iuſtamente hechas, cuya taxaciõ en nos reſeruamos, y por eſta nueſtra ſentencia diffinitiua juzgãdo aſsi lo pronunciamos y mãdamos. &c.

Sententia diffinitiua reuocatoria.

Viſto eſte proceſſo, que ante nos pende en grado de appellacion, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado y ſus procuradores, en ſus nombres. &c.

FAllamos attẽto lo nueuamẽte allegado y probado en eſta inſtãcia, q̃ el dicho fulano appellãte prouo biẽ y cũplidamẽte ſu intẽciõ y lo q̃ prouarle conuenia, y por tal biẽ prouada la damos y pronũciamos, en cuya cõſequẽcia dezimos q̃ deuemos reuocar y reuocamos la ſentẽcia diffinitiua eneſte proceſſo dada y pronũciada por el reuerẽdo prouiſor de tal parte,

parte, juez à quo, que dest a causa conocio en primera instancia, y que debemos absoluer y absoluamos al dicho fulano appellante de lo contra el pedido por parte del dicho fulano, assi lo pronunciamos y mandamos por esta nuestra sentencia diffinitiuamente juzgando sin costas, &c.

Vnaquæq; ex supradictis sentẽtijs intimatur vtriq; parti, & pars quæ senserit se grauatam esse poterit ab ea appellare ad Nuncium vel summum Pontificem, vel ad alium iudicem proximum, & immediatum superiorem (si forte aliquis fuerit) si non fuerint tres sentẽtiæ omnino conformes, alioquin non erit locus appellationi, vt in cap. sua nobis, & ibi Panormitan. Decius, & reliqui de appellatio. Et appellatio inter ponenda erit intra decem dies à die notificationis eodem modo, quo in ista instantia diximus, & si iudex noluerit appellationi deferre, poterit appellans recurrere ad cancellariam Regiam per viam violentiæ, sicuti supra diximus in ista præsenti parte. Et interim debebit mittere ad impetrandas literas & breue commissionis à Nuntio Hispaniæ, cum relatione negotij, sententiæ, grauaminis, & appellationis, & literis commissionis impetratis, appellans tunc illas clausulas coram aliquo notario præsentet iudici cõmissionis, petẽsq; ab eo & requirẽs, quòd cognitionẽ causę acceptet, & impleat quòd sibi in literis mandatur, & suum mandatum inhibitionis contra iudicem à quo & citationis cõtra partem appellatã, & compulsionis contra notariũ concedat. Qui iudex delegatus prædictum mandatum concedit cum insertione literarum apostolicarũ, vel præcipiendo notario, quod literas apostolicas originaliter intimet, & indicet iudici à quo, vel parti quæ eas videre voluerit: & prędicto mãdato intimato iudici, parti, & notorio, deinde in causa proceditur, sicut in ista præsenti parte. Cæterum si à prædicta sententia nõ fuerit appellatũ, vel iam quòd fuit, appellatio remanserit deserta, & sentẽcia transacta in rẽ iudicatam, poterit tũc executioni mandari, sicut diximus supra in Tertia parte huius Secundi Tomi. & idem erit quando fuerint tres sentẽtiæ diffinitiuæ conformes, iuxta text. in Clemen. 1. de re iud. & resoluit Couarr. in practic. quæst. cap. 29. &c.

Finis Quintæ Partis Secundi Tomi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TERTIVS TOMVS
IN QVO CONTINENTVR
breue compendium ad hodiernum ſtylum
de actionibus, & earum formulis, & nonnullis alijs remedijs extra ordinarijs.

Ex Initio.

SVMMARIA.

1 *STudioſe agendum eſt vt ea, quæ promittuntur opere compleantur.*

2 *In inſtituēdis actionibus qui olim cadebat à ſyllaba cauſa priuabatur.*

3 *Nouiori iure, quibuſcunq; verbis proponi poteſt actio.*

4 *Per titulum. C. de formulis ſublatis nō cenſetur actio ſublata,*

5 *Sine actione nemo experitur.*

6 *Partē in iudicio ſine actione agentē, abſq; alterius partis petitione ex officio iudex repellere poteſt.*

7 *Neceſſarium non eſt nomen actionis exprimi ſed ſolum ſimpliciter factum narrari.*

8 *Si ſententia feratur ſuper libello, in quo factum vita inepte eſt enarratum, vt ex eo actio colligi non poſſit, eſt ipſo iure nulla.*

9 *Si pars non opponat de nullitate ſententiæ, eo quod ineptitudo in libello verſatur, ſententia poteſt executioni mandari.*

Intellectus verus ad l. 1. §. 1. ff. ſi menſor falſum modum dixerit. traditur.

10 *In plures ſignificationes accipitur actio.*

11 *Nihil aliud eſt actio quam ius perſequendi in iudicio quod ſibi debetur.*

12 *Actionum quædam ſunt natiuæ, quædā datiuæ nuncupantur.*

13 *Omnis actio, quæ præexiſtentem materiā, ex qua oriatur continet, natiua dicitur.*

14 *Datiua actio eſt ea, quæ ſine materia aliqua ſufficiente, ex æquitate prætoris conceditur: verius tamē eſt in puncto iuris, omnes actiones natiuas eſſe.*

15 *Effectus & differētia aſſignata per glo. in l. cum precario. ff. de precario. verus non eſt in puncto iuris.*

16 *Quædam actiones ſunt directæ, quædam vtiles.*

17 *Directæ actiones ſunt illæ, quæ in albo prætoris deſcriptæ erant, & ex mero iuris rigore naſcebantur.*

18 *Vtiles actiones illæ appellantur, quæ non ex iuris rigore, ſed æquitate ſuadente*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dente à praetore concedebantur.

19 *Idem consequitur quis per actionem vtilem, quod per actionem directam.*

Differentiae inter vtiles, & directas actiones, traduntur remissiué.

20 *Quam plures actionum diuisiones fuerunt á Iust. traditae in toto titulo. de actionibus institut.*

Initium.

Vperiori anno proximo elapso, dum in florentissimo Salmanticensi gymnasio publicè, magnoque cum audientium applausu, summoque meo labore, & exacta diligentia prælegerem formam, & ordinem iudiciorum pullicitus fui, actionum materiam, & earum libellos ad breue compendium redigere iuxta stylum hodiernum. Ideo
1 præsenti anno. 1574. vt quod ore promisi, opere adimpleam, decreui præsentem tractatum præscribere, considerans quantum conducat, quamque necessarius sit negocijs forensibus. Nam licet antiquæ actionum formulæ, quæ in proponendis actionibus præscriptæ erant, (quæ ita obseruabantur, vt
2 qui cadebat à syllaba, cadebat à causa, ne populus ad libitũ ageret iuxta textum in.l.secunda.§.deinde ex his. ff. de
3 origine iuris) iam hodie sublatæ sint vtroque iure per titu. C.de formulis su
4 blat.& per textum in capite.dilecti. de iudicijs. sic intelligendum: non tamen censetur sublata actio, prout sumitur pro iure agendi: imo vsque adeo ne-
5 cessaria est, vt sine ea nemo experiri possit iuxta text. in. l. si pupilli. §. vi deamus. ff. de nego. gest. & in capite cõstitutis. 47. iuncta glos. prima. de elec-
6 tion. Quinimo absque actione agens officio iudicis sine partis petitione à iudicio repellitur secundum glossam in l. vbi pactum. C. de transationibus receptam communiter ex Tiraquello. in l. si vnquam. §. reuertatur. numero. 281. C. de reuocandis donacion. quæ etiam aptè in libello componi debet, non tamen exprimendo nomen actionis, quia
7 hoc necessarium non est, sed solummodo narrando pure & simpliciter factum, ex quo resultet nomen actionis, iuxta textum in dicto capite dilecti. de iudicijs. & glos. in Authentica de exhibendis reis. §. primo. verbo. libellum. quam sequitur Bartolus numero. 18 de Oroscius numero. 32. in. l. prima. ff. de edendo. & hanc testantur cõmunem opinionem Panormitan. Decius & Alciatus, in dicto capite dilecti. & Iasson. in. §. omnium numer. 175. institut. de actionibus. explicat Maranta de ordine iudiciorum. sexta parte, membro. quinto. numero quinto. Iuxta quam resolutionem intelli debet textus in. l. omnes. §. finali. ibi, proposita actione. C. de Episcopis & Clericis. & in. l. finali. C. de interdict. & ex l. edita. C. de edendo. & in capite experientiæ. 11. quæstione prima. & in capite octauo. 12. quæstione secunda. & in capite examinata. de iudic. & in capite finali. de libello oblatione. & in capite primo. de mutuis petitio. quibus iuribus probari videbatur nomen
8 actionis exprimendum esse. Debent enim iura illa intelligi de petitione, in qua narratur factũ aptè, ita vt ex eo nomen actionis resultet. Alioquin enim si factum inepté in libello narraretur, ita quod ex eò nulla actio colligi posset, sententia lata super tali libello inepto nulla esset, secundum glossam in principio institutis. de obligation.

quam

quam probat Baldus in. l. actori. & in. l. in bona fide. C. de rebus creditis. cuius glos. opinio etiam hodie procedit de iure Regio, si ineptitudo libelli à parte opponeretur, secus tamen si opposita non esset, & de veritate causæ in proces 14 su constaret, iuxta text. in. l. 10. tit. 17. libro. 4. Recop. Nec huic veræ resolutioni ostat. l. 1. ibi. nec tenere intentionem. ff. si mensor falsum modum dixerit. Nã omisso intellectu Barto. dict. l. 1. numero. 19. ff. de edendo. & Felini. capit. examinata. de iudic. & Ripæ. l. edita. C. de edendo. dici potest, quod ideo ibi libel 15 lus viciatur, quia expresse ibi prohibitum fuit actionem intentari in honoré agri mensoris, vt colligitur ex verbis illius tex. ibi, beneficij loco, & ibi, honorarium. Ob idque operæ precium duxi 16 actiones, & earum libellos in isto tractatu præscribere iuxta praxim, quę ho
10 die in tribunalibus frequẽtatur. Ad cuius rei explicationem breuiter nonnulla erunt præmittenda. Primò, quod 17 actio habet plures significationes, secũdum Albertum. in suo dictionario verbo. actio, Alciatum in. l. edita. C. de edẽdo. & Benincasium in princip. institut. de action. à numero. 140. & Ambrosium Calepinum in suo dictionario ver
11 bo. ago, & verbo. actio. In nostra tamẽ materia actio significat ius persequẽdi in iudicio, quod nobis debetur, iuxt. tx. in principio institut. de actioninib⁹. & in l. nihil aliud. ff. de actionibus & obligationibus. & notant Bart. Bal. Angel. & 18 omnes communiter ex Zasio in princi. colum. 1. institut. de actionibus, & ibi Corasius. numero. 3. & Benincasius. nume.
12 272. &, 220. Secundò quod actio alia est natiua, & alia datiua, secundum glos. 1. in. l. ex legato nominis. C. de legat. quã testatur communit. receptam Iasson in. §. rursus. numero. 78. & 79. institut. de actio. & Oroscius in. l. fin. ff. de edendo. & dominus Antonius de Meneses à Padilla in. l. naturalis. §. at cũ do. ff. de prę-

scriptis verb & Benincasius in prefatione ad tit. institut. de actio. Actio natiua di
13 citur, quæ habet persistentem materiã, ex qua oriatur, vt putã contractum, vel obligationem: datiua vero dicitur quæ hac materia caret, sed ex æquitate prętoris datur. At vero in pũcto iuris verior opinio est, omnes actiones tantum natiuas esse, cum sine persistẽte materia nulla actio reperiatur, secundum Dec. & Alci. in. l. cum mota. C. de transaction. Forcat. in Dialogo. 47. Duare. in princ. institut. de action. verbo. actionem, & ibi Otomanum. nu. 14. Nec effectus illius communis differentiæ inter natiuã, & datiuam, scilicet, quod datiua ad hæredes non transit, verus est, secundum Couar. in reg. possessor. 3. part. §. 1. nu. 4. & Manuelẽ Costam in tract. de patruo & nepote. fol. 8. Tertiò, ꝙ actiones aliæ sunt directæ, & aliæ vtiles, iuxta tex. in l. actionis. ff. de actionibus & oblig. & in. l. actio. ff. de negoc. gest. & in. l. curatoris. C. eodem tit. & gl. 1. in. d. l. ex lega
17 to. Actiones directæ sunt, quæ antiquitus ex contractibus nominatis, vt putà ex emptione, & locatione, & similibus descriptæ erant in albo prætoris iuxta tx. in. l. 2. §. deinde. ff. de origine iuris. & in. l. 1. C. de interdi. Postea tamen, quia multo plura essent negotia, quàm actiones, vt in. l. 4. ff. de præscriptis verb. & plures essent contractus, qui non haberent certam formam actionum in albo prætoris descriptã, prætor æquitate & publica vtilitate suadente actiones cõmodas dedit, quæ vtiles appellãtur. Regulariter tamen directæ & vtiles eandẽ naturam habent, vt probatur in. l. actio. ff. de neg. gest. & notat Iasson in. l. cum fundus. § seruũ. ff. si certũ petatur. n. 14, Duare. li. 1. dispũ. l. 2. & in. l. iuris gẽtiũ. §. & ideo. ff. de pac. Baldui. in. §. fin. ver. vtilis. insti. ad legem Aquil. & Connanus li. 7. cõmentariorũ, c. 15. n. 10. & differentias inter vtiles & directas cõgerit Bartolus in. l. 1. ff. de actiõ. & obliga. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iaſſon.in.d.l.cum fundus.§. ſeruum.n. 15.& Carolus Ruinus in. l.1. C. qui ad
20 mitti.num.482 Quartò,quod Iuſtinianus in titul.de action.plures diuiſiones actionum conſtituit. Primò enim dixit,actiones alias eſſe reales, & alias perſonales,in.§.omnium. inſtit. de action. dixit etiam alias eſſe miſtas, reales & perſonales ſimul.in.§. quædam. eodem titul Secundò dixit, actiones quaſdam eſſe ciuiles,& quaſdam prætorias.in.§. ſed iſtæ.eodem titulo.vbi prætorias ſub diſtingit in reales,& perſonales. De realibus egit in.§.nanque ſicut.vſque ad.§. in perſonam.eiuſdem tituli. Et de perſonalibus prætorijs egit à dicto.§. in perſonam,& in quo tex.iuncto.§.pœnales. iterum prætorias perſonales ſubdiſtinxit in perſonales.prętorias,rei perſequutorias:de quibus egit in.§.de cõſtituta. & in.§.actiones,& in.§.item ſi quis.eodem titulo.& in perſonales, prætorias, pœnæ perſequutorias,de quibus egit in §.pœnales. Tertiò dixit,actiones alias eſſe præiudiciales,& alias non præiudiciales in.§ præiudiciales.eodem titulo. Quartò dixit , actiones quaſdam eſſe rei perſequutorias tantum, quaſdã perſequutorias pœnæ tantum , quaſdam perſequtorias rei & pœnę ſimul,in.§.ſequens,illa diuiſio.de quibus egit à.§.rei perſequendæ. vſque ad. §. quædam. Quintò dixit , actiones alias in ſimplum,alias in duplum,alias in triplum, & alias in quadruplum dari in. §. omnes. eodem titulo. quo in loco de omnibus egit,vſque ad §.actionum. Sextò dixit actiones alias bonę fidei eſſe,& alias ſtricti iuris,in.§ actionum. eodem titulo.de quibus ibi egit. Septimò dixit,actiones alias arbitrarias eſſe.& alias non arbitrarias,in.§.prætereà, quaſdã. de quibus ibi egit vſque ad.§. ſunt præterea.Octauò dixit,actiones alias priuilegiatas eſſe in.§. ſunt præterea, vſque ad finem tituli. Quarum omnium naturam & formulam, ſequens ordinem Iuſtiniani,explicabo in ſequẽtibus reſolutionibus.

Ex Cap. Primo

SVMMARIA.

1 *PRimum caput de aliquibus actionibus tam perſonalibus , realibus , quàm miſtis iure ciuili introductis.*

2 *Perſonalis actio eſt illa, quæ alicuius perſonam, vel eius hæredis non potest egredi.*

3 *Actio realis eſt , quæ continet ius in ipſa re, eamque ſicut lepra leproſum comitatur.*

4 *Per perſonalem actionem perſonam, tantum obligatam perſequimur,at vero per realem quemcunque rei poſſeſſorem.*

5 *Vt perſonalis actio oriatur neceſſarium eſt contractum vel quaſi contractum. maleficium, vel quaſi maleficium adeſſe.*

6 *Realis actio tantũ naſcitur ex iure quod in re habemus.*

7 *Per perſonalem actionem intendit quis dari ſibi oportere,quod dominij tranſlationem ſignificat.*

8 *Per realem actionem non nouum ius, ſed vt id qnod eſt declaretur,actor poſtulat.*

9 *Sicut perſonalis actio,cõdictio,ita & realis vendicatio nuncupatur.*

10 *Miſtæ actiones eæ dicuntur,quæ ſimul & perſonales & reales ſunt.*

11 *Speciem de per ſe non conſtituunt actiones miſtæ,ſed qualitate tantum differunt.*

12 *Ciuiles actiones ſunt illæ, quæ ciuili iure: prætoriæ , quæ á prætore inductæ fuerunt.*

13 *Prætores poſſunt iura , & actiones dare.*

14 *Sicut ciuiles actiones perpetuo,ita prætoriæ per annum durare ſolent.*

15 *Quando honoraria actio eſt rei perſequutoria perpetuo durat.*

Caput Primum. De nõnullis actionibus perſonalibus, realibus, & miſtis,à iure cĩuili deſcendentibus.

1 DIximus in initio huius tractatus actiones eſſe perſonales nonnullas , alias reales , & alias miſtas , & alias inductas, eſſe à iure ciuili,& alias à iure prætorio cum Iuſtiniano in.§.omniũ, iuncto. §.
2 quædam. inſtitu. de action. Perſonalis actio eſt , quando ius inuenitur in ipſa obligatione,& comitatur perſonã obligati,vel eius hæredis, qui ſuam perſonã repræſentat,nec vltra progreditur. Realis verò actio eſt, quando ius reperitur
3 in ipſa re abſque obligatione , & rẽ ipſam comitatur, & datur contra quemcunque rei poſſeſſorem. Ita colligitur ex dict.§.omnium.in verſic.namq;,iũcto verſ. aut cum eo. & ex.l.actionum genera.in principio.ff. de actionibus & obligationibus.& tradit Iaſſon. nume. 2.& Gometius nume.13. in dict.§. omnium. ex quibus conſtat perſonales
4 actiones differre à realibus.Primò,quia per perſonales cõſequimur ius cõtra ſolam perſonam,quæ contraxit, vel deliquit,vel cõtra eius hæredem,iuxta tex. in.d. §. omnium. & in dict. l. actionũ. Per reales verò perſequimur rem à quocunque poſſeſſore,vt probatur in dictis iuribus:& ita natura ipſa differunt prædictæ actiones.Secũdò differunt in ori
5 gine,quia perſonalis oritur ex cõtractu vel quaſi contractu , ex maleficio vel quaſi maleficio vt probatur in dicto.§. omnium in illis verbis ibi,vel alijs quibuſdam modis ſecundum Iaſſonem ibi
6 numero.33.& Cuiacium. Realis autem oritur ex re vel iure, quod in re habemus, vt probatur in.d. l. actionum. in principio.& in.d.§.omnium.verſiculo namque.& verſic.aut cum eo. Tertiò
7 differunt in effectu, quia per perſonalẽ actor concludit,quod reus condẽnetur ad dandam ſibi rem, vel ad dominium transferendum , aut ad aliquid faciendum,vt probatur in dicto. §. omnium. verſicul.namque.& in.§.appellamus.in
8 ſtit.de action. At vero per realem actor petit , quod declaretur dominus illius rei,vt probatur in.l.Põponius.§.ſed & is.ff.de procuratoribus.& in.l.ex diuerſo.ff.de rei vendicatione. Quartò diffe
9 runt in nomine, quia perſonales condictiones appellantur, reales verò vendicationes,vt in dict.§. appellamus.& in
10 dict.l.actionum.in principio. Miſtæ autem actiones ſunt, quę nec mere reales, nec perſonales ſunt,ſed ſimul reales, & perſonales,vt putà actio finium regundorum,communi diuidundo , familiæ herciſcundæ, vt probatur in. §. quædam.inſtitu.de action. & in.l. actionis.
11 36. verſiculo miſtæ. ff. de actionibus & obligationibus. Quæ tamen actiones miſtæ non conſtituunt ſpeciem de per ſe,ſed differunt qualitate, ſecundũ Iaſſonem in dict.§. omnium. numero.27, & in.l.2.numer.2.ff.de verborum.Gometium in dict.§.quædam.Maynerium in lib.2.actionum.num.4. & hanc teſtatur communem opinionem Iaſſon in.l. ſi arrogatur.nume.45.ff. de adoptionibus.quanuis in ſpecie differre dicat gl. in dict. §. omnium. verbo. ſumma. & alij communiter,quos refert Iaſ.ibi nu. 26.&

Universidad de Deusto
Biblioteca

26.& Alex.in.l.in actibus.ff.de in litem
12 iurando.Rursus actiones inductę à iure
ciuili dicũtur ciuiles,quia ex legibus ci
uilibus descẽdunt, prætoriæ verò quæ
13 à prætore sunt comparatæ: tanta enim
fuit prætoris autoritas, vt iura & actio
nes dare posset,iuxta tx.in.l.2.§. eo tẽ
pore.ff.de origine iuris.& in.§. præto-
14 rum.instit.de iure naturali. Et actiones
ciuiles differũt à prætorijs,quia ciuiles
sunt perpetuæ,prætorię verò durãt per
annum.iuxta tx. in.l. in honorarijs. ff.
de actionibus & obligationibus. & in
principio.instit.de perp.& temp. actio·
15 Quod verum est, quãdo prætoriæ sunt
pœnales,cæterùm quando sunt rei per-
secutoriæ perpetuò durãt. vt probatur
in dict.principio, de perpet.& tempor.
action. Et an actiones descendentes ab
statutis,& constitutionibus conditis à
ducibus,marchionibus, Episcopis, aut
correctoribus sint perpetuæ, vel annales,
resoluunt Iasson in.§. sed istæ. à nu.
27.instit.de action. Auilesius in.cc.præ
torum.capit.17. Auendanius in manda
tis principium.cap.5.num.9.&.10.& in
cap.6.nume.4. Et de omnibus supradi-
ctis actionibus personalibus,realib⁹, &
mistis à iure ciuili, & à prætorio indu-
ctis sigillatim suo loco à nobis erit dicẽ
dum,prius à personali incipiendo in ge
nere,&c.

Ex.§.Primo.

SVMMARIA.

1 *OMnes actiones personales dicuntur condictiones.*
2 *Olim qui in personam agebat suo aduersa rio prius denuntiabat.*
3 *In personalibus actionibus instituendis denunciatio non est hodie necessaria.*
4 *Condictionis appellatione omnis actio personalis continetur.*
5 *Certi condictio generalis est, competitque ex omni causa, qua quid certum petitur.*
6 *Condictio trahitur ad eas etiã causas, quibus non certum exigitur.*
7 *Personalis actio ad rem propriã fere nũquam datur.*
8 *Qui semel est dominus amplius dominus effici non potest.*
9 *Ad dandum competit actio personalis.*
10 *Verbum dare,translationem dominij significat.*
11 *Contra furem actio personalis competere potest.*
12 *Omnis actio degenerat contra furem.*
13 *Dominium in furem translatum esse fingitur.*
14 *Personalis actio ex contractu vel quasi, aut ex maleficio, vel quasi maleficio nascitur.*
15 *Libellus in actione personali sermone Hispano conceptus.*

§. 1. de personali actione.

1 PErsonalis actio appellatur condictio à verbo antiquo, condicere, quod significabat denuntiare.Et hinc cõdictiones omnes actiones personales nucupãtur, ex eo quod olim, qui in personam
2 ageret, denuntiare suo aduersario soleret, vt certa die iudicio adesset. Nam postquam extra iudiciũ familiariter debitorem cõmonuerat,vt ei solueret,ad uersario non satisfaciente, dicebat eidẽ &

& denuntiabat diẽm, qua in iudicio sistendum esset. Et à tali prædictione, & denunciatione diei actiones in personã
3 appellatæ fuerunt,condictiones· quod nomen adhuc retinent. Licèt hodie talis denunciatio necessaria nõ sit:ac ideo improprie & abusiue actiones personales appellantur,condictiones, quia solũ modo retinent vestigium nominis absque effectu,iuxta tex.in.§.appellamus. instit.de actio.& resoluunt ibi Otoman. num.17.Misingeri.num.2.Ioannes Corasius num.5.& Brisonius.li.3. de verborum significatione verb. condicere, Qua in re obseruandum erit,qũod licèt
4 appellatione condictionis omnis actio personalis contineatur,iuxta text.in.l.
5 actionum,in princip.24.ff.de action.& obliga. cum ex omni causa contractuve, quo certum quid petitur competat
6 certi condictio,vt in.l. certi cõditio.ff. si certum petatur, tamẽ etiam trahitur ad eas actiones personales, quæ certum nomen non habent: & dicitur condictio incerti,vt putà condictio ob causam,indebiti,sine causa,ex lege,& similes,secundũ Brisonium,in dict.l.3. verbo.condictio.& Corrasium in.d.§.appellamus.n.7.Ex qua resolutione colligitur vis & effect⁹ actionis personalis,
7 scilicet,quod per eam nemo potest rem propriam petere.iuxta tx.in.§.sic itaq; discretis.instì.de actionibus,ibi, si appa ret dare oportere.Quod exponi debet. id est, si agat actione personali secundũ Fabrum, & Angelũ ibi receptos à Misingerio ibidem.num.2. Quanuis aliter explicet Dynus receptus ab Otomano, & Corrasio ibi;& quidquid aliter expo nat ibidem Iasson num.15.Et ita ibi cõ
8 stituitur Regula,nempe,quòd nemo potest rem suam ab olio condicere, id est, nemo potest actione personali rem propriam petere: quæ regula etiam probatur in.l.fin.ff.vsufructuarius. quemadmodum caueat.Et ratio prædictæ regulæ est, quia quod proprium alicuius est amplius illius fieri non potest,vt probatur in.d.§.sic itaque. ad quod text.ille quotidie allegatur ex Iassone ibi nu.3. probatur etiam in.l.3.§. ex pluribus.ff. de acquirenda possessione. & in.l. non vt ex plurib⁹.ff.de regulis iuris. & in.l.
9 proprias.C.de legatis. Vnde cum actio personalis concludat ad dandum; vel ad faciendum,vt probat tex.in dict.§. sic itaque.ibi,dare oportere,& in.§.omniũ in versic.namque ibi, dare, aut facere, & in.d.§.appellamus ibi, dare, aut fa-
10 cere: & verbum,dare, importet translationem dominij,vt probat tx.in dicto. §.sic itaque.& in.l.vbi autem nõ appàret.§.fi.ff.de verb.oblig.& in.l.si ita di strahatur.in fine.ff.de contrahenda emptione:merito ergò res propria actione personali peti non potest.Quæ tamẽ regula fallit in fure: quia in odiũ furis in
11 troductum est, vt quis rem propriam à fure condicere possit iuxta tex.in.d.§. sic itaque.verb.plane.& in.l fin.ff.quẽ admodum vsufructuarius caueat. Vbi
12 iure consultus inquit,quod omnis cõdictio degenerat contra furẽ:& ita cõdictio furtiua, quæ est actio personalis, rei tamen persequutoria competit domino,qua re petit rem propriam furto subtractam,vel eius æstimationẽ.Quod specialiter in odium furis cõtra naturã actionis personalis per condictionẽ fur
13 tiuã agitur ad dandũ.Fingitur enim dominiũ trãslatũ esse in furẽ,vt actioni personali locus sit,vt pluribus actionib⁹ teneri conueniriq; possit pro re furtiua iuxt.tx.in.d.§.sic itaq;. vers.plane,quẽ ita ibi intelligũt Faber, Angelus.Iassõ. n.34.& Plateanus.n.3.& Corrasius.nu.
14 4.Rursus personalis actio descendit ex contractu, vel ex maleficio,iuxta text. in.d.§.omnium.& in.l.actionum. ff.de actionibus & obligationibus. descẽdit etiã ex quasi cõtractu,vel quasi maleficio,vt probatur in.d.§.omniũ.ibi, alijs quibusdam modis secundũ Iassonẽ ibi. num.33. Et ita quando aliquis alicui est obli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

obligatus ad aliquid dandum, vel faciẽ dum ex contractu, vel ex quasi contractu, vel ex maleficio, vel ex quasi maleficio tenetur actione personali, & per eã conueniendus erit ab actore. Et libellus concipiendus erit forma sequenti.

Libellus in actione personali.

15 FVlano como mas aya lugar dẽ derecho, parezco ante v.m. y me querello y pongo demanda contra fulano. Y contando el caso della digo, que assi es. Que el dicho fulano y yo fuymos concertados, en que yo fuesse a la villa de Madrid a lleuar cierto processo y otros recaudos, y que por el trabajo el me daria y pagaria diez ducados. Lo qual yo hize y cumpli de mi parte, y le traxe certificacion de la entrega de los dichos recados, y por ello esta obligado a me dar y pagar los dichos diez ducados en que fuymos cõcertados. Y aunque por mi ha sido requerido muchas y diuersas vezes, q̃ me pague los dichos diez ducados, no lo ha querido ni quiere hazer, sin contiẽda de juyzio. Porque pido a v.m. q̃ auida mi relaciõ por verdadera en la parte q̃ baste para el vencimiento desta causa de lo sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia: y por su sentencia, que en tal caso lugar aya, cõdene al dicho fulano a que me de y pague los dichos diez ducados: y assi cõdenado a ello le compela y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido cũplimiento de justicia, y las costas, protesto: y el officio de v.m. imploro. Y juro a Dios y a esta ✠ que esta demanda no pongo de malicia, &c.

Singulæ clausulæ generales huius libelli explicãtur. sup. in. 1. par. 1. tomi, in 5. tẽpore de libelli oblatione, quæ omnibus libellis & formulis actionũ conducunt: ac ideò earum expositio in isto tractatu repetenda non est.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *Soli domino competit actio furtiua cõtra furem.*
2 *Criminaliter potest fur accusari.*
3 *Quatuor actionibus tenetur reus ciuiliter conuentus.*
4 *Per condictionẽ furtiuam ipsa res subtracta petitur.*
5 *Condictio furtiua domino tantum, actio vero furti ei, cuius interest, competere potest.*
6 *Melius est condictione furtiua, quam rei vendicatione rem exigere.*
7 *Rei vendicatio contra possessorem tantũ competit.*
8 *Conditio furtiua competit contra furem & eius hæredem, etiam si possidere desierint.*
6 *Etiam si res apud furem sine culpa pereat competit aduersus ipsum condictio.*
10 *Fur semper in mora legali esse dicitur.*
11 *Etiam si res furtiua pereat, condemnãdus est fur, & tãti res æstimatur, quãti vnquam plurimi fuit a die commissi furti.*
12 *In condictione furtiua veniunt fructus tã percepti quam percipiendi.*
13 *Si fur offerat rem furtiuam, & posteâ apud ipsum pereat, condictione liberatur.*
14 *Re apud furem perempta potest actor agere ad ipsam rem, vel ad eius æstimationem.*
15 *Libellus in actione furtiua Hispano sermone confectus.*

§. 2. de actione furtiua.

QVia in. §. præcedenti diximus actionem furtiuam personalem esse, rei tamen persecutoriam, & de ea mentionem fecimus, ideò libuit eã hic inserere. Competit enim ista actio furtiua domino rei ad repetendam rem propriam furto subtractam, vel eius æstimationẽ. Et hoc specialiter inductum est contra naturam actionis personalis in odium furis, vt pluribus actionibus teneatur. Nam fur præter criminalem accusationem, qua impeti potest. iuxta tx. in. l. fi. ff. de furtis. alijs quatuor actionib⁹ ciuiliter conueniri potest, scilicet, actione furti, quę datur ad pœnam in duplũ, si furtum non sit manifestum, & in quadruplum, si sit manifestum, iuxta tex. in dict. §. sic itaq;. versi. planè, & in. §. ex maleficijs. institu. de action. & in. §. vltimo, instit. de oblig. quæ ex delic. item rei vendicatione, & actione ad exhibẽdum, iuxta tx. in. l. si pro fure. §. 1. ff. de condictione furtiua. De quibus actionibus suo loco agemus. Item & cõueniri potest hac actione furtiua, de qua in præsenti agimus & in toto tit. ff. de condictione furtiua, per quam res ipsa furto sublata petitur, vt in. d. §. sic itaq; § plane. & in. l. 1. ff. de cõdictione furtiua. Differunt tamen interse, quia ista cõdictio furtiua datur domino rei tantum, vt in l. fi. ff. vsufructuarius, quemadmodum caueat. & in. l. 1. ff. de condictione furtiua. actio verò furti datur non Dominis si sua interfit, vt in. l. manifestissimi. §. sed cũ. C. de furtis. & in. l. is, cuius. & l. itaque. ff, eodem. Insuper commodius est domino agere condictione furtiua, quam rei vendicatione. vt in. l. in rem. ff. de rei vendicatione. Rursus rei vẽdicatio datur solũmodò aduersus possessorẽ, vt in. l. actionũ. ff. de actionibus & oblig. & in. §. fi. inst. de oblig. quę ex delicto. Cõdictio verò furtiua datur aduersus furem, & eius hæredẽ, tametsi. rẽ furreptam non possideant, vt in. l. si pro fure §. vltimo. ff. de condictione furtiua. Præterea ista condictio competit etiã si res furtiua casu, & sine culpa foris pereat ad æstimationem, vt in. d. l. si pro fure. §. fi. & in. l. in re furtiua. ff. de condi. furt. quia fur sẽper est in mora, vt in. l. inter stipulantem. §. Stichum. ff. de verborum. & in. d. l. in re furtiua. & tũc res æstimatur tanti, quanti plurimi vnquã fuit à die commissi furti, & veniũt fructus percepti & percipiendi, iuxta tex. in. d. l. in re furtiua. nisi fur eã obtulerit & deinde perierit, quia tunc cessat condictio furtiua, vt in. d. l. in re furtiua. Aduerte tamẽ quod re perempta in electione actoris est agere ad ipsam rem tanquam peremptam, vel ad eius æstimationem, secundum Bart. in. l. stipulationes diuiduntur. ff. de verborum. quæstio. 6. receptum ab Alexand. ibi, & à Mising. in. d. §. sic itaque. num. 20. Et libellus in hac actione furtiua concipi poterit forma sequenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertij Tomi.

Libellus in actione furtiua.

15 YVlano parezco ante v.m.y me querello,y pongo demãda contra fulano y digo que asi es. Que en vn dia deste presente mes de Mayo, q̃ se cõtaró ocho dias del,deste presente año de.1583. El dicho aduerso entro en mi casa cõ animo de hurtar lo q̃ hallasse:y contra mi voluntad tomo y lleuo vna ropa mia nueua de raso negro,q̃ valdria treynta ducados,y la trasporto a donde el quiso:la qual es obligado a me dar y boluer,por ser,como es mia, y me pertenecer *jure dominij*,vel quasi. Y puesto que a ello es obligado,y por mi ha sido requerido,no lo ha querido,ni quiere hazer: porque pido a v.m.del sobredicho me haga entero cumplimiento de *justicia*,y si otro mayor pedimiento es necessario auido aqui por expresso,y mi relació por verdadera,en quanto baste por su sentencia,que en tal caso lugar aya,condene al dicho fulano a que me de,buelua y restituya la dicha mi ropa que me lleuo,o treynta ducados por ella,que valia a su justa y cõmun estimacion,&c. Y para ello pido cumplimiento de justicia,y el officio de v.m. imploro, y las costas protesto. Y juro a Dios y a esta ✠ que esto no pido de malicia, &c.

Ex. § Tertio.

SVMMARIA.

1 *REales actiones,rei vendicationes dicitur,quæ à verbo vendicare appellantur,& denominantur.*

2 *Vendicare nihil aliud est,quàm propriam rem ab alio possessam in potestatem nostram reducere.*

3 *Realis actio appellatur quando ius sine aliqua personæ obligatione in ipsa re reperitur. Requisita vt rei vendicatio competat,traduntur.*

4 *Rei vendicatio tãtum competit domino vero,vel quasi.*

5 *Sufficit,vt rei vendicatio competat,habere quem dominium reuocabile.*

6 *Possessor maioratus potest rei vendicatione experiri,si ab alicuius rei possessione ceciderit.*

7 *Dominium vtile habẽti competere potest rei vendicatio.*

8 *Qui simpliciter in rei vendicationis libello dominium rei probaturum se dixerit etiam si vtile tantum probet,in causa obtinebit. Dominium duplex est,directum, & vtile secundum communẽ Doctorum contra Paul. Cast. Igneũ, & Velascum.*

9 *Emphyteota potest agere rei vendicatione.*

10 *Locator ad longum tempus potest rei vẽdicationem intendere.*

11 *Sufficit quem esse dominum tempore sententiæ rei vendicatione obtineat, licet tempore, quo intentaut rei vendicationem,non fuerit dominus.*

12 *In libello debet actor exprimere aduersarium rem possidere,aut eius rei nudũ esse detentatorem.*

13 *Nudus detentator si possessorem in iudicio nominet á rei vendicatione liberatur.*

14 *Verus possessor ibi debet causam prosequi vbi prius cœpta fuit per detentatorem.*

15 *Aduersus eum qui dolo desijt possidere rei vendicatio competit.*

16 *Actor debet certa demonstratione rẽ super qua agit, demonstrare.*

17 *In libello debet actor postulare, quod dominus rei petitæ declaretur.*

18 *Actor petere debet rem sibi cũ fructibus tam perceptis quàm percipiendis, restitui.*

19 *Damnum & interesse potest petere actor sibi resarciri.*

20 *Fructus,interesse, & damnum liquidari debent à iudice in ipsa sententia condemnatoria.*

21 *Libellus in actione reali Hispano sermone compositus.*

§. 3. De actione reali.

1 REales actiones appellantur rei vendicationes iuxta text. in.l. actionum in principio. ff. de action.& oblig. & in.§. appellamus. institut. de action.Et nuncupantur rei vendicationes à verbo,vendicare,est enim vẽdicare rem ab alio possessam in ius potestatemque nostram reuocare, vt probatur in.l.Quintus.29.§.argento.&.§ cui legatum.ff.de auro & argento legato. & in.l.66.ff.de rei vendicatione. Et inde vendicationes sunt actiones,quibus rẽ nostram esse intendimus. Ita explicant Otomanus,Misingerius,& Corrasi⁹, in d.§.appellamus.& Brisonius.libr.19.de verborum signifi.verb.vẽdicatio. Rursus reales actiones sunt quãdo ius reperitur absque obligatione alicuius personæ,& rẽ ipsam comitatur,daturq̃; contra quemcunq̃; rei possessorem; vt in cap.1.supra,in principio diximus. Et ad hoc,vt actio realis.id est.rei vendicatio alicui competat requiruntur sequẽtia. 3

4 Primò requiritur quod actor dicat se dominum esse illius rei, & ad se pertinere iure dominij, vel quasi,vt in.l. in rem.ff.de rei vendicatione. & in. l. doce ancillam.C.eodem tit. & in.l.25.tit. 2.par.3.Et quid sit dominium tradit Barto.in.l.siquis vi.§.differentia.n.4. ff.de acquirenda possessione.cuius definitio communiter recipitur secundũ Ripam in rubrica extra.de causa possess.& propri.& doctissimum Pinelum in Rubri. C.de bonis maternis.1.par.& illam diffinitionem Bartoli eleganter explicat more suo solito Doctissimus & pijssimus doctor Nauarrus in relectione capituli non dicatis.12.quæst.1.in præmissis 5 num.7.ver.vndecimo. Sufficeret tamẽ actori ad hanc actionem habere dominium reuocabile vt in.l.nõ ideo minus 6 ff.de rei vendicatione.Quo fit possessorem primogenij agere posse rei vendicatione pro suo maioratu: si à possessione caderet.secundum Palatium Rubium, in.l.46.Tauri num.2. & Anto.Gomez in.l.40.Tauri nu.76.Quinimo sufficeret actori habere vtile dominiũ, vt in 7 l.superficiario.ff.de rei vendicatione.& in.l.1.ff.si ager vectigalis,vel emphy.& tenet gl.in.§.omnium.verb. possideat. insti.de action.communiter recepta ex Iasone ibi.num.66.& G reg.Lup.in.l.1. tit.28.par.3.in glo.verb.el señorio.Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 de qui in libello ſimpliciter dixerit, ſe rei dñm eſſe,& poſtea ꝓbauerit vtile dominiũ,obtinebit in cauſa iux.tx.in.l.ſi mater.§. eandé cauſã. ff. de exceptione rei iudi. & hãc dixit cõmunẽ opinionẽ olim præceptor meus venerãdus doctiſſimus Pinelùs in.l.1.C. de bonis maternis.2.p.n.8.Quod intelligendũ eſt iuxta id,q̃ reſoluit Couar.in reg.poſſeſſor. 3.par.§.1.nu.2.Et quod ſit vtile & directum dominium docent Bar. & omnes in.l.1.§ qui in perpetuũ.ff. ſi ager vectigalis.& Pariſius in cõſi.50.num.21.vol. 1.& probatur in authent. ſi vero dominus temporalis.C.de hære.vbi fit mentio dominij ſuperioris: ergo eſt dominium inferius. Et ita agnoſcit dominus Franciſcus à Sarmienro,vbi alia genera dominij cõſtituit in libr. 3.ſelectarum cap,11. nu.27, quanuis Paulus Caſtren. in.d.l.ſi quis vi.§.differentia. & Igneus in.l.contractus.nume.137. ff.de regulis iuris.& Velaſcus de iure emphy.quæſt. 9 13,teneant non eſſe vtile dominium.Fit etiam ex ſuperioribus emphyteorã poſſe agere rei vendicatione ſecundũ Bar: in.l.ſi mater.§.eandem.num.2.ff.de ex-10 cept.rei.iud. Fit inſuper locatorem alicuius rei ad longun tempus poſſe agere rei vendicatione,ſecundum Barto,in.l. codicillis.§.inſtituto. ff de legatis.2. & communiter omnes ex Pinelo.in.l.1.C. de bonis maternis.2.parte, numero.18. 11 Sufficeret deniq̃ actori dominum rei eſſe tempore ſententiæ,etſi dominus nõ eſſet tempore, quo rei vendicationem intentauit,ſed poſteà lite pendente dominium ſuperuenit ſecundum glo.fin. in.l.ſi rem.§.fin. ff. pignoratitia actione. quam ſequuntur Panorm. & alij in cap.abbate ſanè.de re iud.Quod verum eſt ſecundum id quod docet Bart. in.l. & an eadem.§.actiones,numer.18.ff.de excep.rei iudi.& Iaſſon.in.d.§ omniũ. 12 nu.66.Secundo requiritur, quod actor in libello dicat aduerſarium poſſidere, vel rem detinere,vt probat tex.in.l.officium.ff. de rei vendicatione. & in.l.1 C.de alienatione iudi.& in cap.examinata.de iud.& in.l.25.tit.2.par.5.& firmat glo.in.d.§.omniũ.verb. poſſideat. & ibi Iaſſon.num.76.& Miſinge. num. 24.& Otoman.ver.de aliqua re. Quod 13 verum eſt, & procedit niſi verus poſſeſſor ſe offerat liti: quia tunc rei vendicatio ceſſat contra detentorem, vt in.l.1. C.vbi in rem actio. & in capit. quoniã frequẽter.§.quod ſi ſuper rebus. vt lite non conteſtata.& in.l.29.tit.2.parte.3. 14 Tenebitur tamen verus poſſeſſor ſe offerens liti cauſam proſequi coram iudice,vbi prius fuit cœpta,quando comparet pro defenſione vtilis dominij nominis eum, ſecus ſi pro defenſione ſui directi dominij.Ita reſoluit Couarruu. in pract.quæſtionibus. cap.8.numero. 2.& probatur in.l.57.titulo.6. partit.1. 15 Pari modo rei vendicatio datur aduerſus eum,qui dolo deſijt poſſidere, vt in l.quod ſi de dolo.ff.de rei vendic. & in l.30.tit.2.pa.3. Tertio requiritur,quod 16 actor in libello rem, quã petit, per duo confinia declaret,vt probatur in.l. forma.ff.de cenſibus,& in. l.ſi in rẽ. ff. de rei vendicatione.& in.l.25.tit.2. par.3. 17 Quarto requiritur, quod actor petat ſe dominum rei declarari iuxta tx.in.l.ex diuerſo.§.1 & ibi Bar.ff.de rei vendica. & Iaſſon in.d.§.omnium.nu.172. Vltimo requiritur, quod actor petat reum 18 condemnari ad rei reſtitutionem cum fructibus perceptis,& percipiendis, vt probatur in.l.fructus.34.ff.de rei vẽdicatione.& in.l.ſi nauis. §. fin.ff. eodem tit.& in.l.39.tit.28.par.3.& explicat Iaſſon.in.d.§.omnium num.75.Coua.li.1. Variarum.cap.3.numer.1.&.6. Pinelus in.l.2. C.de reſcindenda venditione.2. part.c.4.num.50.& Connanus libro.8: 19 commentariorum.c.11. Quinimo actor petere poterit damnum,& intereſſe iuxta tx.in.l.non ſolum.ff. de rei vendica. in.l.39.tit.28.part.3. Animaduertere ta-20 men hodie oportet,quod prædicti fructus,

ctus,intereſſe,vel damnum â iudice liquidari debent in ipſa ſentẽtia,qua reũ ad rei reſtitutionẽ condẽnat,vt probatur in.l.52.ti.5.li.2. recop.& in.l.20.tit. 9.li.3.recop.Et libellus in actione reali concipiendus erit forma ſequenti.

Libellus in actione reali.

21 FVlano vezino de tal parte,como mas aya lugar de derecho,parezco ante v.m.y pongo demanda a fulano vezino de tal lugar,y digo que aſſi es. Que perteneciendome,como me pertenece,iure dominij, vel quaſi,vn prado cerrado,qne es en tal parte,de que ſon linderos de vna parte prado de fulano,y dela otra tierra de fulano,el dicho aduerſo ſin titulo ni cauſa, que baſtante ſea,tiene entrado y occupado el dicho prado, y lo tiene y poſſee, goza, y desfructa de tanto tiempo a eſta parte. Y aunque por mi ha ſido muchas y diuerſas vezes requerido,que me lo dexe,buelua,entregue,y reſtituya,no lo ha querido ni quiere hazer,ſin contienda de juyzio. Porque pido a v.m.que auida mi relacion por verdadera,en quanto baſte, y otro mas y mejor pedimiento neceſſario,ſiẽdo por expreſſo, del ſobredicho me haga entero cumplimiento de juſticia: y por ſu ſentencia,que ental caſo lugar aya,me declare por ſeñor,vel quaſi del dicho prado,y aſsi declarado condene al dicho aduerſo a que me de,buelua, entregue y reſtituya el dicho prado, con mas los fructos,que deſde el dia que ſe metio en el dicho prado ha rentado, y podido rentar,y rentare haſta la real entrega,que eſtimo en tantas mil maravedis cada vn año: y mas le condemne en todos los daños y menoſcabos que el dicho prado tiene,deſpues que el aduerſo lo poſſee. Sobre que pido juſticia,y coſtas: y el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho. &c.

Ex. §. Quarto.

SVMMARIA.

1 *COnfeſſoriæ & negatoriæ actiones quæ pro ſeruitutibus competũt, reales ſunt.*
2 *Seruitus alia eſt perſonalis,alia realis, & alia miſta.*
3 *Perſonalis ſeruitus eſt,quæ debetur á perſona perſonæ.*
4 *Res propria nemini ſeruire poteſt.*
5 *Seruitus realis eſt, quæ á re rei debetur.*
6 *Libellus in actione reali debet formari in prædio,& non in perſona.*
7 *Realium ſeruitutũ quædã vrbanæ ſunt, quædam ruſticæ.*
8 *Vrbanæ ſeruitutes ſunt illæ, quæ ſunt conſtitutæ in ædifficijs habitandi cauſa factis.*
9 *Vrbanum prædium non locus ſed materia*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria facit.

10 Rustica seruitus illa dicitur, quæ constituta est in prædijs non habitandi, sed fructuum percipiendorum causa.

11 Seruitus vtrum sit vrbana, vel rustica ex qualitate prædij dominantis cognoscitur.

12 Mista seruitus est, quæ debetur á re personæ.

13 Personalis seruitus cúm persona extingui tur.

14 Reales seruitutes vendicari possunt tanquam realia.

15 Serututum quædam sunt continuæ, quædã quasi continuæ, quædam discõtinuæ appellantur.

16 Continuæ seruitutes sunt, quæ factũ hominis non requirunt.

17 Quasi continuæ sunt seruitutes, quæ post principium non requirunt factum hominis.

18 Discontinuæ seruitutes appelãtur quæ semper factum hominis desiderant.

19 Pro seruitutibus cõfessoria, & negatoria competit actio.

20 Confessoria actio illi competit, qui asserit sibi seruitutem constitutam esse & deberi.

21 Negatoria actio ei accommodatur, qui seruitutem deberi negat.

22 Negatoriæ & cõfessoriæ actiones pro iuribus incorporalibus competunt.

23 In libello confessorié allegare debet actor se dominum esse prædij dominantis, & ab alio prædio, suo seruitutem debitam esse.

24 Prædialis seruitus sine duobus praedijs cõsistere nequit.

25 Sufficit, quem esse dominum prædij dominantis, vtile vel quasi dominium habere.

26 Vt actio confessoria competere possit sufficit quem ius habere in prædio dominante.

27 Creditori competit confessoria actio.

28 Vsufructuarius etsi non proprio, domini tamen nomine, confessoria agere potest.

29 Agens confessoria actor demonstrare debet fundum dominantem per duo confinia & eodem modo seruientem.

30 Actor si velit confessoria actione experiri allegare debet, se in quasi possessione seruitutis constitutum esse.

31 Confessoria actio pro seruitute constitutã, non pro constituendã datur.

32 Dicere debet actor confessoria agens se ab aduersario seruitute, vti prohiberi.

33 In libello debet actor petere quod iudex declaret seruitutem suo prædio ab aduersarij fundo debitam esse.

34 Actor in confessoria actione instituenda potest fructus & damna postulare.

35 In libello confessoriae actionis, petere debet actor quod iudicis officio ab aduersario suisque haeredibus caueatur, non fore se ab ipsis in futurum impediendum.

36 Creditor, vsufructuarius & alij habentes ius in re si confessoria experiantur ius quod eis in re competit allegare tenentur.

37 Negatoria competit neganti seruitutem debitam esse.

38 Quanuis

38 Quanuis actor sit in possessione seruitutis, probare tenetur sibi debitam esse.

39 Omnis res libera praesumitur.

40 Agens negatoria allegare debet se dominum praedij esse, item praedium liberũ esse.

41 Siquis negatoria experiatur allegare tenetur aduersarium inquietare eum ratione seruitutis sibi non debitae.

42 Actor negatoria agens potest petere non solum fructus & damna, sed etiam intereße.

43 Negatoriam intendens potest à iudice petere, vt ab aduersario cautionem exigat, quod nec ipse nec eius heredes eũ amplius inquietabunt.

44 Libellus in actione confessoria Hispano sermone formatus.

45 Libellus in actione negatoria Hispana lingua compositus.

§. 4. De actione confessoria & negatoria.

1 ACtiones confessoria & negatoria reales sunt, & pro seruitutibus competunt, vt in. §. æquè si agat, institu. de
2 action. Pro quarum explicatione constituendum erit, seruitutũ tres esse species, scilicet, personalẽ, realem, & mixtam, vt probat tex. iuncta glo. in. l. 1. ff. de seruitutibus, & in. l. 1. titul. 31. part. 3. Cæpola in titu. de seruitut. verba. prędi. capit. 1. numero. 1. & Anton. Gomez. 2.
3 tomo variarum cap. 15. num. 1. Personalis seruitus est, quæ à persona personæ debetur, vt putà, quando dominus alicuius serui concessit alteri operas in eo dem seruo. Ita exemplificant Faber. & Iasson numero. 8. in dic. §. æquè si agat. Et in isto exemplo intelligi debet dicta l. 1. titulo. 31. parte. 3. quanuis Gregorius Lupus ibi, intelligat in seruitute, quam debet seruus domino, quod tamen fal-
4 sum est cum in re propria seruitus constitui non possit, vt probatur in. l. in re communi. ff. de seruitutibus vrban. & tradunt Iasson numer. 2. in dict. §. æquè si agat, Cæpola vbi supra. cap. 7. & An-
5 ton. Gomez in dict. cap. 15. nu. 1. Seruitus realis est, quę debetur à re rei, vt seruitus vrbana, & rustica, quæ non debetur personæ, sed prædio vt. l. vnus ex socijs. ff. de seruitut. rusti. prędi. Et ideo li-
6 bellus & sententia in prædio, & non in persona debet formari vt in. l. qui aliena. §. fin. ibi. sententiæ prædio datur. ff. de nego. gestis. Cæpola vbi supra capit. 2. numero. 1. Et definitionem seruitutis realis ponit Bartol. l. 1. ff. de seruit. & ex-
7 plicat Cæpola. dict. cap. 2. numer. 3. Menses in rubr. C. de seruit. numero. 8. Et seruitutum realium quædam sunt vrba-
8 næ, & quædam rusticæ. Vrbanæ sunt, quæ sunt constitutæ in ædifficijs habitandi causa factis, siue in villa, siue in ci-
9 uitate, quia prædium vrbanum locus nõ facit, sed materia, vt in. l. vrbana prędia. ff. de verborum significatione. Ser-
10 uitutes rusticæ sunt, quæ constitutæ sunt in prædijs causa fructuum percipiendorum factis, vt. l. eo iure. §. stabula. ff. quibus modis pignus tacitè. explicat Cæpola vbi supra capit. 11. numer. 2.
11 Et distinguitur an sit vrbana, vel rustica ex qualitate prædij dominantis, cui seruitus debetur, non est qualitate prædij debentis seruitutem vt. l. 1. §. area. ff. de seruitut. rusti. prædi. Cæpola. dict. cap.
12 11. numero. 10. Seruitus verò mista est, quæ debetur à re personæ, vt vsufructus, vsus & habitatio: & istæ etiam dicuntur personales, vt in. l. ff. de seruitutibus. quia cum persona extinguun-

Lazaro

Universidad de Deusto
Biblioteca

tinguitur,vt.l. non solum la.2. §. tale. ff.de liberat.legat.Dicuntur etiam reales,quia tanquam realis vendicãtur, vt in.l.vti frui.in princip.ff.si vsusfructus petat. Et de his mistis agit latè Cæpola vbi supra cap.3.cũ tribus sequentibus, & Anto.Gomez.dict.cap.15.n.2. Rursus seruitutum quædam sunt continuę, quædam quasi continuæ, & quædam discontinuæ. Continuæ sunt, quæ habent causam continuam & perpetuam & factum hominis non semper requirunt,licet à principio requiratur ad cõstituendam seruitutẽ, vt seruitus aquæ ductus altius nõ tollendi:tigni in iũcti. Quasi continuæ seruitutes dicuntur, quæ post principium non requirunt factum hominis: non tamen semper sunt in vsu actualiter,sed potẽtialiter, vt seruitus stillicidij, aquæ ductus ex cęlo cadentis,quia non semper pluit. Discõtinuæ seruitutes sunt quæ semper requirunt factum hominis,vt seruitus itineris,viæ & similes. Hanc distinctionem seruitutum constituit glo.in.l. seruitutes, la grande.ff. de seruitut.& Cæpola vbi supra cap.19. Et præcipuus effectus hui⁹ diuisionis versatur circa præscriptionem seruitutum, vt resoluit Cæpola in dict.cap.19.& Anton. Gomez.dict. cap.15.â num.24.& Couar.lib.1. variarum.cap.17.num.11.Et quis posse constituere seruitutes,& quibus possint cõcedi, & in quibus rebus constituantur, & quomodo & qualiter constituantur explicat Cæpola latè vbi supra in cap. 14. cum sequentibus. His sic constitutis dicendum est pro seruitutibus proditas esse duas actiones,scilicet,confessoriam & negatoriã. Confessoria enim datur aduersus eum, qui aliquem impedit seruitute vti: negatoria vero datur neganti se seruitutem debere,& ita confessoria competit ad vendicandam seruitutem,negatoria autem ad vendicandam libertatem seruitutis Ita probatur in.l.2.& in.l.loci corpus.ꝟ. in confessoria.ff.si seruitus vendicetur,& in dic.§. æquè si agat. Competunt etiam istæ actiones pro alijs iuribus incorporalibus, vt putà,si quis impediatur iure eligendi,decimandi,vel præsentãdi,secundum glossam iuncto text. in capit. cum ecclesia.de causa possessionis,& proprietatis.& gloss.in cap.examinata,de iudi. verb.possidebas. & gloss. in capit. non est moderamen.verbo. si vendicet. 16. quæst.1.& tradunt Iasson num.35. Gomecius nume.52.in dict.§. æquè si agat. & testatur communem Rebuffus in tracta.de decimis.quæst.9.nu.11. & Iasson in.l.si prius.num.3.&.4 ff. de noui operis. etsi contrarium sentiat Couarruu. lib.1.variarum cap.7.num.10.Et ad hoc vt alicui competat actio confessoria requiruntur sequẽtia. Primò.quod actor in libello dicat se dominum , vel quasi dominum prædij dominantis esse,prædioque suo seruitutem deberi: nam sine duobus prædijs seruitus non constituitur,vt in.§.penult.institut.de seruit. rusti.& in.l.quoties.§.1.ff.de seruitutibus.& in.l.ergo.ff.de serui,rusticorum. Quo fit actorem debere esse dominum prædij dominantis, vt probatur in.l.1.&.2.& ibi glo.verb.Altius.ff. si seruit⁹ vendic. & notant communiter omnes ex domino Antonio de Padilla in. l. 1. C.de seruit.& aqua.num.58. Sufficeret tamen dominum directum,vel vtilem, aut quasi dominum esse,vt probatur in l.in prouinciali.§.si ergo.ff.de noui operis. vel habere ius in re dominante, vt est creditor,qui si impediatur vti seruitute debita rei sibi pignoratæ agere poterit hac actione confessoria iuxta tex. in.l.ei qui.ff.de seruit.& in.l.creditori. ff.de noui operis. Vsufructuarius tamẽ proprio nomine hac actione experiri nõ poterit, vt probatur in.l.1.in princ. ff.si vsusfructua. pet. nomine vero domini bene agere poterit; vt probatur in l.vnica.versicul.item Iuliano, ff.de remissio.& resoluit Corrasius in.l.ei qui. ff.de

ff.de seru.6.Et an vsufructuari⁹; vel ali⁹ habẽs vtile dñim constituere possit seruitutẽ tractat gl.& ibi Corras.in.l.3.ff.cõ serui.& Boer.in decisione.181.n.2.Ant. Gomez in.l.4.Taur.n.84.& Pinel.in.l. 1.C.de bonis maternis.3.p.n.71.Secũdo requiritur,ꝙ actor per duo cõfinia dela ret fundũ dominantẽ,& seruientẽ iux. tx.in.l.forma.ff.de cẽsibus.Tertiò requiritur,ꝙ actor in libello dicat, se esse in quasi pensione seruitutis:quia ista actio confessoria cõpetit pro seruitute cõstituta,nõ vero pro cõstituẽda, vt probat tx.in.l.sicuti.§.sed si quęratur.ff si seruitus vẽdicetur.Et quomodo,& qualiter quasi possessio seruitutis acquiri possit, docet Bar.in.l.1.C.de seruit.Ias. in.d §. æquè si agat.n.41.dñs.Ant.de Padill.in l.2.n.3.C.cõ serui.& aqua.Quartò requiritur,ꝙ actor dicat se ab aduersario impediri vti prædicta seruitute,vt ꝓbatur in.l.siquis diuturno.§.fi.ff.si ser. vend. Quintò requiritur.ꝙ,actor à iudice petat ꝙ declaret seruitutẽ debitã esse suo prædio à prædio aduersarij vt in.l.sicuti.§.si quæratur.ff.si serui.vẽd.Sextò requiritur actorẽ petere fruct⁹.& dãna,nã hæc omnia in cõfessoria veniũt iux.tx. in.l.loci corp⁹.§.in cõfessoria.ff.si seru. vend.& in.l.vti frui. §.in his.ff. si vsufruct.pet.Vltimò requiritur,ꝙ actor petat, vt officio iudicis sibi caueatur per impedientẽ,ꝙ nec ipse nec sui hæredes in futurũ nõ impediẽt eũ vti prædicta serui.iux.tx.in.l.egi.& in.l.harum.ff si serui,vẽd.Est aduertendũ, ꝙ qñ cõfessoria intẽtatur à creditore vsufructuario vel superficiario,necesse est dici se esse creditore vsufructuariũ, vel superficiariũ, & in hac actione libell⁹ erit formãdus modo paulò inferi⁹ prescripto.¶ Negatoria actio cõpetit negãti se seruitutẽ debere vt supra dixim⁹ In qua actione illud erit obseruãdũ, ꝙ licet aduersarius sit in quasi possessione seruitutis , per hoc tñ nõ liberabit ab onere ꝓbãdi, seruitutẽ cõstitutã fuisse etiã si actor nõ ꝓbet libertatẽ sue rei: quia præsũptio iuris est, quẽlibet fundũ liberũ esse,vt probatur in.l.altius.C.de seru.& in.l.sicuti.§.sed si quęratur,iũcta gl.ff.si serui.vẽd.& tradũt Tiraq.de primog.q.17.op.11 & Alcia.in reg.2.p.2.Et ad hoc vt competat hæc negatoria alicui requirũtur sequẽtia, Primò requritur, ꝙ actor se dñm vel quasi dñm prædij esse,vt in.l.2.in prin. ff.si serui.vẽd.Secũdò requritur,ꝙ dicat prędiũ suũ liberũ esse,vt in.l.loci corp⁹ §.cõpetit.ff.si serui.vẽd.Tertiò requiritur,ꝙ dicat aduersariũ perturbare,& inquietare eũ rõe seruitutis sibi nõ debitę vt in.l.siquis diuturno.§.fi.ff. si seruit⁹ vend.Quartò requiritur, ꝙ actor petat fructus,interesse & dãna,nã etiã in hac actione veniũt,vt in.d. l.loci corpus.§. in cõfessoria. Vltimò requritur,ꝙ petat quod aduersarius præstet cautionẽ de non perturbando,& inquietando eum super illa seruitute non debita,ad quod compelli potest iuxta tx.in.d.l. harum. & in.d.l.egit. Et libellus in hac actione erit formandus,vt statim dicemus.

Libellus in actione confessoria.

Fvlano parezco ante v.m.y pongo demanda a fulano , y contãdo el caso digo. Que siẽdo yo señor de vna tierra,q̃ es en termino de tal lugar q̃ son linderos de vna parte tierra de fulano,y de otra tierra de fulano:yteniẽdo la dicha mi tierra seruidũbre de camino por vna tierra del dicho fulano , q̃ es jũto ala mia para la yr a labrar,sẽbrar y beneficiar,y cõ el carro acarrear el pã y fructus q̃ enella se cogẽ:y estãdo en possessiõn,vel quasi dela dicha seruidũbre,el dicho aduerso cõtra todo derecho,sin titulo ni causa q̃ bastãte sea me ha impedido e impide vsar dela dicha seruidũbre,y no cõsiẽte q̃ se passe por

Universidad de Deusto
Biblioteca

la dicha su tierra a la mia a hazer los apbechamiẽtos necessarios: delo qual se me hã recrecido muy grãdes daños, y menoscabos, assi en la dicha tierra, como enlos fructus della, q̃ estimo en veynte mil mrs. Y aunq̃ por mi ha sido requerido q̃ no me impida ni perturbe enla dicha seruidũbre, antes me dexe passar por su tierra libremẽte, no lo ha querido ni quiere hazer sin cõtiẽda de juyzio. Porq̃ pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en quãto baste, y otro mas o mejor pedimiẽto necessario siẽdo por expresso, por su sentẽcia, q̃ en tal caso lugar aya, declare la tierra del dicho aduerso deuer la dicha seruidũbre de camino ala dicha mi tierra, y estar en quasi possessiõ della: y assi declarado mãde al dicho parte cõtraria que no me perturbe ni inquiete en el vso dela dicha seruidumbre, y mas le condene enlos daños, fructos, e interesses y menoscabos, que por auerme impedido el vso dela dicha seruidumbre se me han seguido y recrecido, que estimo en los dichos veynte mil marauedis. Saluo en todo la judicial taxacion de v.m. sobre que pido cumplimiento de justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro a Dios y a esta ✠ q̃ esta demanda no pongo de malicia, &c.

Otrosi, de su officio de v.m. el qual para ello imploro, a v.m. pido le cõpella y apremie a q̃ me de sufficiẽte cauciõ y fiãças q̃ agora ni en tiẽpo alguno, el ni sus herederos y successores, ni quiẽ del y dellos viniere, titulo y causa enla dicha su tierra no me impidiran a mi ni a mis successores, ni a quien vuiere titulo y causa enla dicha mi tierra el passo y camino por su tierra ala mia, y nos dexaran passar libremente, y vsar dela dicha seruidũbre. Lo qual le mãde v.m. cũpla y guarde so graues penas, en las quales v.m. desde luego a el y a sus successores los aya por condenados, lo contrario haziendo. Para lo qual, &c.

Libellus in actione negatoria.

45 FVlano vezino de tal lugar parezco ante v.m. y pógo demãda a fulano, y digo q̃ assi es. Que teniẽdo yo e posseyendo vnas casas mias y como mias eñsta ciudad a tal parte, de q̃ so linderos casas de fulano por vna parte, y por otra parte casas de fulano, y por delãtera calle publica, y siendo las dichas mis casas libres, y no deuiẽdo seruidũbre algũa el dicho aduerso pretẽdẽ q̃ deuẽ seruidũbre a otras casas suyas. Y assi queriẽdo yo alçar y reedificar mis casas me ha impedido el edificio, y q̃ no las alce, denũciãdome labor nueua: y por el dicho impedimiẽto no las he podido alçar. Delo q̃l en la dicha obra se me hã seguido de daños y menoscabos cinquẽta mil mrs, assi enlos materiales, maestros y officiales, como enlos alquileres. Y puesto q̃ muchas y diuersas vezes por mi a sido req̃rido q̃ no me impida el dicho edificio no lo aquerido hazer sin cõtiẽda de juyzio. Porq̃ pido a v.m. q̃ auida mi relaciõ por verdadera, en quanto baste para el vencimiento desta causa, por su sentencia, que en tal caso lugar aya, del sobre dicho me haga entero cumplimiento de justicia, declarando

clarando las dichas mis casas ser libres, y no deuer seruidumbre alguna a las casas del dicho aduerso, y mãdando le que no me impida el alçar y edificar mis casas, y condenãdole en los daños y menoscabos que se me hã seguido de auer me impedido el dicho edificio, que estimo enlas dichas cinquẽta mil marauedis, saluo la judicial taxacion de v. m. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro: y juro en forma de derecho, &c.

Otrosi a v.m. pido q̃ de su officio: el qual para ello imploro, cõdene, cõpella y apremie al dicho fulano a q̃ me de sufficiẽte cauciõ y seguro, que agora ni en tiempo alguno, el ni sus herederos, ni quien del y dellos tuuiere titulo y causa alguna en las dichas sus casas no impidiran a mi ni a mis successores q̃ alcemos y edifiquemos las dichas mis casas. Y para ello. &c.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *ACtio mista est illa, quæ simul personalis & realis dicitur.*

2 *In mistis actionibus dignosci nõ potest quis actor aut quis reus dicatur.*

3 *Mista actio speciem diuersam non constituit sed tantum qualitate ab alijs segregatur.*

§. 5. De actionibus mistis.

Iximus supra in principio huius c. actiones alias mistas esse, quę nec merè reales, nec mere personales sũt, sed simul reales & personales, vt actio familię herciscũdæ, & actio cõmuni diuidũdo, & actio finiũ regũdorũ. Et in his tribus actionibus vterq; actor & reus est iuxt. tx. in l. actionis verb. §. fi. ff. d actiõ. & oblig. & in l. 2. vers. in familiæ. ff. familiæ herciscũdæ. Et qualiter inter se differãt actiones reales, personales, & mistę tradit Ming. in. §. quędã n. 10. inst. de actio. Nõ tamẽ cõstituũt speciẽ d gse, sed differũt qualitate, vt in præcitato loco dixim⁹, & de vnaquaq; sigillatim est dicẽdũ. Et ob id licet omnes tres sint bonę fidei vt in §. actionũ. insti. de act. nõ inferim⁹ inter reliquas infra in. c. 6. de act. bonæ fidei.

Ex. §. Sexto.

SVMMARIA.

1 *§. De actione familiæ herciscundæ.*

2 *Verbum (familiæ herciscundæ) exponi debet, (id est,) hæreditatis diuidendæ.*

3 *Familia præcipue hæreditatem significat.*

4 *Familiæ herciscundæ actio iure ciuili est introducta.*

5 *Inter actiones bonæ fidei familiæ herciscũdæ actio connumeratur.*

6 *Iudex in actione familiæ herciscũdæ ex bono & æquo procedere potest.*

7 *Actione familiæ herciscũdæ cõuentus quãuis bonæ fidei sit possessor, fructus tamen communicare tenetur.*

8 *Si in re cõmunis hæreditatis fructus sũptus fiant inter cohæredes sunt diuidendi.*

9 *In familiæ herciscundæ iudicio veniũt dãna à cohærede illata.*

10 *Actio familiæ herciscundæ cõpetit non solum hæredibus iure ciuili, sed etiã ex iure prætorio succedentibus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 *Actio familiæ herciſcundæ ex quaſi contractu naſcitur.*

12 *Inter hæredes tantum familiæ herciſcũdæ iudicium datur.*

13 *Vtiles actio familiæ herciſcundæ datur bonorum poſſeſſoribus & fidei commiſſarijs.*

14 *Iudex in familiæ herciſcundæ iudicio æqualitatem in diuiſione ſeruare debet.*

15 *Res diuidenda ſi cõmode diuiſionem nõ recipiat, poteſt iudex ex officio integram rem alicui cohæredem aſsignare dummodo alteri æſtimationem præſtari iubeat.*

16 *Siue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato cohæredes eſſe debent, vt familiæ herciſcũdæ actio competat.*

17 *Vt actio familiæ herciſcundæ locum habere poſsit neceſsario requiritur, cohæredem fateri, proponentem ſuum cohæredem eſſe.*

18 *Si cohæres ſit in poſſeſsione rerum hæreditariarum etiam ſi aduerſarius ſuũ eſſe cohæredem neget, iudicio familiæ herciſcũdæ locus fieri poteſt.*

19 *Libellus in actione familiæ herciſcũdæ ſermone Hiſpano conceptus.*

§. 6. De actione familiæ herciſcundæ.

2 ACtia familiæ herciſcundæ exponi debet, id eſt, hæreditatis diuidenda: nam familia inter reliquas ſignificationes hræditatem ſignificat, vt in.l. prouunciatio.§.1.ff.de verborum ſignifica. & in.l.fin.C.eodem titul. Herciſcere verbum apud veteres ſumitur pro, diuidere, vt notat Corraſius in.l. frater à fratre.ff.de condictione indebiti. Briſonius in lib.5.de verborum ſigni.verbo, herciſcundæ. Et hæc actio inuẽta fuit à Iure Ciuili, vt in.l.1.ff.familiæ herciſcũdæ. Et eſt bonæ fidei, vt probat text.in §.actionum.inſtitu.de actio. Ac ideo in ea iudex habet facultatem ex bono & æquo, vt in.l.item Labeo.§.1.ff.familiæ herciſcundæ, & in.§.ſi familiæ.inſtit.de offic.iudic. ob idque in ea fructus veniunt, quanuis cohæres eos bona fide percipiat. nam tenetur eos communicare cohæredibus, vt in.l.inter cohęredes §.fructus.ff familiæ herciſcundæ. & in.l.non eſt.vbi glo.ſi.C. eodem tit. & Rodericus Saurez in.l.8.ti.delas herẽcias. lib.3.fori.num.38. Quod procedit quando ex eis percipiẽs factus eſſet locupletior: in quo caſu loquitur Rodericus, & reſoluit Couarru.lib.1.varia.cap.3.n.6. Deinde ſumptus bona fide facti in re hęreditatis, ſunt deuidendi inter cohæredes, vt in.l.3.§.planè.cum.l.ſequenti.ff. communi diuidundo. & in.l.his conſequenter.§.ſumptum.ff.familiæ herciſcundæ. Quinimo damna à cohærede data in hac actione veniunt, vt in.l.& putò.§.ſed etſi dolo.cum.l.ſequente.ff.familiæ herciſcundæ. Rurſus hæc actio competit cohæredi aduerſus cohæredem, vt res inter eos hæreditariæ diuidãtur, vt probat tx.in.l.1. & toto tit.ff. & C.familiæ herciſcundæ, ſiue hęredes ſint de Iure Ciuili ſiue de iure prętorio, licet ipſa à Iure Ciuili deſcendat. Dicitur que miſta, quia habet commune dominium cũ actionibus realibus ex parte agentis. qui ad rem ſuam, quã nõ poſſidet, agit, vt in.d.l.1. habetque commu nem obligationem cum actionibus perſonalibus, quia oritur ex quaſi cõtractu vt in.§.item ſi inter.inſti.de oblig.quæ ex quaſi contractu. Adeũdo enim hæreditatẽ vidẽtur hæredes cõtrahere vt in l.apud Iulianum.§.vltimo.ff.quibus ex cauſis

cauſis in poſſeſſ. eat. ac ideo requiritur quod ſint hæredes; ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue ex Iure Ciuili, ſiue
12 prætorio, vt in.l.2.in princip.ff.familię
13 herciſcundæ. Datur tamen actio directa de Iure Ciuili, vtilis verò ã iure prętorio datur bonorum poſſeſſoribus & fideicommiſſarijs, quibus hæreditas reſtituitur ex Senatus conſ. Trebel. vt in
14 l.ſed & ius.ff.familiæ herciſcũdæ. Et aduertendum eſt, quod iudex in hac actione adiudicare debet ſingulas res ſingulis cohæredibus. & ſi vna res pretioſior alia adiudicata ſit vni, condemnare debet illum, vt reſtituat certam quantitatem pecuniæ alteri, vt æqualitas ſeruetur, vt probat text. in.dict.§.quædam. & in.§.ſi familiæ.inſtit.de offic.iudi. & in.l.item Labeo.verſic.1.ff.familiæ her-
15 ciſcundæ. & in.l.10.tit.15.part.6. Quod verum eſt, & procedit quando diuiſio rerum commode fieri non poſsit, vt probatur in.§.eadẽ.inſtit. de offi.iudicis. & notat Gregor. Lup. in dicta.l.10. verbo. O los dos. Et ad hoc quod hæc actio alicui competat requiruntur ſequentia. Primò, quod ſint hæredes, ſiue
16 ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue de Iure Ciuile, ſiue de iure prętorio, vt in.l. 2.in principio.ff. familiæ herciſcundæ.
17 Secundò quod ille, contra quem hæc actio proponitur fateatur proponentẽ eſſe ſuum cohæredem: alioquin ſi neget cohæredem eſſe, prius proponenda erit petitio hæreditatis, per quam declaretur hæres iuxta tx.in.l.1.ff.familiæ her-
18 ciſcundæ. Niſi hãc actionem proponẽs ſit in poſſeſſione hæreditatis: nam tunc illa poſſeſſio ſufficiet, etſi aduerſarius neget eum cohæredem eſſe. Tertiò proponens debet petere diuiſionem prædictę hæreditatis cum fructibus, & damnis, in qua veniũt, vt ſupra diximus, & tũc libellus erit cõcipiẽdus forma ſequẽti.

Libellus in actione familiæ herciſcundæ.

19 FVlano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo que es anſi. Que fulano en ſu teſtamento y poſtrimera voluntad, con que murio, y paſſo deſta preſente vida, inſtituyo por ſus vniuerſales herederos, a mi y al dicho aduerſo: y como tales quiſimos y acceptamos la dicha herencia, y nos metimos y apoderamos en ella, tomando la poſſeſsion de los bienes, rayzes, muebles, y ſemouientes, deudas, derechos y actiones, oro, y plata, y moneda: lo qual todo ha eſtado, y eſta pro indiuiſo, entre mi y el dicho aduerſo. Y porque ninguno es obligado a tener en communion ſu hazienda con otro, antes de lo ſuſodicho ſuelen reſultar renzillas y enojos, y por euitallos, yo he requerido al dicho aduerſo, que partamos la dicha hazienda por yguales partes: lo qual no ha querido ni quiere hazer ſin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en quãto baſte, declare por ſu ſentencia que ſomos herederos vniuerſales del dicho defuncto por yguales partes: y aſsi declarados condene al dicho aduerſo a que de ſu parte nombre vn contador y partidor: que yo de la mia deſde luego nombro a fulano, para q̃ el por mi nombrado ſe junte con el que nombrare el dicho aduerſo, y ambos a dos juntos hagan la partija de los dichos bienes, y herencia, partiendolos

y diuidiendolos entre nosotros por yguales partes, dando y'adjudicando a cada vno lo que le cabe dela dicha hazienda, y delos fructos y rẽtas della. Sobre que pido cumplimiento de justicia y costas, en caso de contradicion, y el officio de v.m. imploro, &c.

Ex. s. Septimo.

SVMMARIA.

1 *COmmuni diuidundo iudicium ad diuidendam rem titulo particulari communem, redditur.*
2 *Nemo in commune stare cõppellendus est cum communi discordias pariat.*
3 *Actio communi diuidundo mista est.*
4 *Communi diuidundo actio quemcunque possessorem singularem sequitur.*
5 *Ex quasi contractu nascitur communi diuidundo actio.*
6 *Bonæ fidei est actio communi diuidundo.*
7 *Communi diuidundo directa actio ei, qui directum habet dominium competit.*
8 *Quasi dominium in re communi habenti, vtilis communi diuidundo actio accommodatur.*
9 *Eodem modo in cõmuni diuidundo iudicio procedere iudex debet, sicut in familiæ herciscundæ actione.*
10 *Sicut familiæ herciscundæ actio pro titulo vniuersali communi datur, ita & cõmuni diuidundo iudicium pro titulo particulari communibus accommodari solet.*
11 *Libellus in actione communi diuidundo.*

§. 7. De actione cõmuni didundo.

1 ACtio cõmuni diuidundo cõpetit ad diuidendã rem cõmunem inter aliquos titu. particulari: quia nemo inuit9 cogitur esse in cõmunione cũ alio, vt probatur in.l.fin.C.cõmuni diuidũdo. Et ista
2 actio est mista, vt probat tx.in.§.quędã inst.de actionibus. nã exemplo actionis
3 realis ratione dominij intenditur, & sequitur quemlibet possessorẽ titulo singulari, vt probatur in l. per hoc iudiciũ. ff. communi diuidundo. & in.l.1. C. eodem titu. Et cum actione personali participat. quia habet personales prẽstationes, & ex quasi cõtractu nascitur, vt in.
5 § item si inter. instit de obligat. quæ ex quasi contract. Estq; bonę fidei, vt probat tex.in.§.actionum. insti. de action.
7 Et est duplex, directa & vtilis: directa enim competit ei; qui habet directum dominium rei communis, vt in.l. siquis
8 putans in princip. ff. communi diuidundo. Vtilis verò competit habenti quasi dominium in re communi, vt probatur in.l. communi diuidundo. cum suis. §§. ff. communi diuidundo. Et in hac actione sunt obseruanda omnia, quæ obseruari debent in actione familiæ herciscundæ, vt probatur in.§. eadem. institu. de offic. iud. & in dict. l. siquis putans. Dissentit tamen in pluribus ab actione familiæ herciscundæ, vt notãt Iason numer. 52. & Misingerius numero. 36. in dicto. §. quædam. Et præcipua differentia est, quod illa datur pro diuidenda re communi pluribus pertinenti titulo vniuersali: hæc verò datur pro diuidenda re communi pluribus pertinenti titulo particulari, vt puta si vna res legata sit vel donata duobus iuxta tex.in.l.2.C. communi diuidundo. Et libellus in hac actione erit formandus modo sequenti.

Libellus in actione communi diuidundo.

11 FVlano ante v.m. parezco y pongo demanda a fulano, y digo que es assi. Que a mi y al dicho aduerso juntamente nos fue fecha donacion de vna casa a tal parte por fulano: la qual tenemos por indiuiso. Y porque niuguno es obligado a estar en communidad con otro por las renzillas e inconuenié tes, que dello suelen resultar, he requerido muchas vezes al dicho fulano, que partamos y diuidamos la dicha casa, el qual no lo ha querido ni quiere hazer. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en quanto baste, y declarando la dicha casa ser commun entre mi y el dicho aduerso condemne al sobre dicho a que de su parte nombre vn official, perito en el arte de carpinteria, que yo estoy presto y aparejado de nombrar otro. Y assi nombrados v. m. mande a los dichos officiales que dentro de vn breue termino partan y diuidan por yguales partes la dicha casa, adjudicando a cada vno de nosotros lo que le conuenga. Sobre que pido justicia, y en lo necessario, &c.

Ex. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 *FInium regundorum actio ijs competit qui prædia rustica habent: daturq; ad nouos terminos constituendos, aut antiquos reparandos.*
2 *Mista est finium regundorum actio.*
3 *Fines magis fundo quam personæ adiudicantur.*
4 *Actio finium regundorum oritur ex quasi contractu, vel ex quasi delicto.*
5 *Finium regundorũ actio duplex est, alia directa, alia vtiles.*
6 *Actio finium regundorum non potest cõpetere pro cõstituendis finibus in prædijs vrbanis.*
7 *Actio finium regundorum datur etiã in rebus incorporalibus.*
8 *Ad iudicis officium spectat agros personaliter inspicere.*
9 *Propter incommodam terminorũ diuisionẽ iudex potest maiorem fundi partem alicui assignare, dummodo alteri æstimatio præstetur.*
10 *Quatuor sunt à iure adinuenta remedia pro finibus constituendis.*
11 *Si post litẽ contestatã aliquis terminũ alicuius propria autoritate occupauit, tenetur ad eius restitutionem cum de suo tantundem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 *Qui terminum constitutum mouerit pœna 10. aureorum plectendus est.*

13 *Vt actio finium regundorum competat necessarium est actorem probare prædium in illo termino habere si ab aduersario negetur.*

14 *Actor probare debet mensuram prædiorum.*

15 *Agrimensor ad terminos cõstituendos constitutus, iurare debet non secundũ veritatem, sed secundum credulitatem suam.*

16 *Iudex debet secundum agrimensoris sentẽtiam iudicare.*

17 *Declaratio actionis finium regundorũ sermone Hispano composita*

§. 8. de actione finium regundorum.

1 ACtio finium regundorum competit illis, qui habent prædia rustica confinia, & datur contra vicinum possessorem ad constitutionem nouorum terminorum, vel reparationẽ antiquorum, & ad præstandum interesse. Et est mista, realis; & personalis. Realis enim, 2 quia restituit domino quod suũ est, & 3 sequitur fundum: & magis fundo quã personæ fines adiudicantur, vt in.l. sed & loci. § si aliter. ff. finium regundorũ. 4 Personalis verò est, quia ex quasi contractu, vel ex quasi delicto vicinorum oritur, cum nitantur producere fines vltrò citroque latiùs quam par sit, vt probatur in.l.1.ff.finium reg. & notat Benicasius in. § quædam instit. de actio. nu- 5 mero. 527. Et ista actio est duplex, directa & vtilis, vt notant Misinge. in dict. §. quædam num. 42. & Benicasius in. §. actionum, num. 536. instit. de action. Et est stricti iuris, vt firmat gloss. in dict. §. actionum. verb. communi diuidendo. & ibi Iasson, & Benicasius. n. 534. Et so- 6 lummodo datur pro constituendis finibus in prædijs rusticis, non verò in vrbanis, iuxta tx. in.l.4. §. fin. versicu. hoc iudicium. ff. fin. regun. nisi ædificiũ esset loco termini: nam tunc idem iudicatur de ædificio quod de termino, vt in l.2. ff. fin. regun. & explicat Benicasius 7 in dict. §. actionum. numero. 537. Datur etiam in rebus incorporalibus, vt puta proponendis finibus, iurisdictionibus, & territorijs, vt probatur in cap. super eo. de parochijs. & notat Misingerius in dict. §. quædam num. 45. Et est aduer- 8 tendum, quod si prædia non fuerint distincta suis terminis, iudex personaliter accedere debet ad ea, & per agrimensorem sumptibus partium ea diuidere, & terminos ponere, iuxta declarationem agrimensoris, vt probatur in.l. si irruptione. ff. fini. regun. & in cap. quia inditcante. & ibi optime Panormit. de præscriptionibus. & in text. iuncta glo. ibi verb. adhibitos in.l. si duobus. ff. si mensor falsum modum dixerit. & ibi Barto. & Bald. & in.l.13. text.14. part.3. & l.10. text.15. part.3. non tamen est necessum præsentialiter iudicem accedere ad illa loca, licet vtile esset, sed sufficit mittere agrimensores, citatis partibus. iuxta tx. in.l.3. C. finium regun. iuncta.l.1. in fin. cum sequenti. ff. si mensor falsum modum. & ibi notant communiter omnes ex Panorm. in dict. cap. quia indicante. 9 num.7. Quando autem esset obscuritas, & commode terminari non posset secũdum terminos antiquos licitum erit iudici ex prædio vnius aliquid prædio alterius adiudicare, condemnando eum in certa quantitate pecuniæ danda cui pars prædij ablata fuit iuxt. tx. inl.2. §. fin. cum.l. sequent. ff. finium regundorum. & in. §. si finium. instit. de offic. iud. & in.l.10. tit.15. patt.6. Aduertendum 10 etiam est pro finibus constituendis quatuor

11 tuor remedia in iure prodita esse. Primum est condictio ex. l. si constiterit. C. finium regun. videlicet quando post litem cõtestatam aliquis occupauit aliquid de termino alieno, tunc ad restitu- 12 tionem eius cum tantudem de suo tenetur. Secundum est, actio. l. Agrariæ pœnalis quinquaginta aureorum in eũ qui terminum eiecerit, vel moueri, vt in.l.1.ff. de termino moto. Tertium est accusatio criminalis Adriani Imperato- 16 ris, de quo in.l.1. & 2. ff. de termino moto. Quartum est, hæc nostra actio finiũ regundorum, quæ ad hoc, vt competat 13 alicui requiruntur sequentia. Primò, quòd si reus neget actorem habere prædium in illo termino, actor ante omnia 14 ostendat se prædium habere. Secundò requiritur, quod actor probet mensurã 15 prædiorum, & supradictis probatis iudex mittere debet agrimensorem, qui tenetur facere iuramentum de bene se gerendo in illa agrimensura, secundum Bal. & Salic. in.l. hac edictali. §. his illud C. de secundis nuptijs. Quod iuramentum debet esse de credulitate, non vero de assertione veritatis secundum communem ex Felino in capit. proposuisti. de probat. Et facta relatione per agrimẽsorem iudex tunc profert sententiam, qua præcipit mensuram, & declarationem agrimensoris seruari, Quæ praxis probatur, & procedit ex.l.3. C. fini. regundo. Sed hodie in aliquibus tribunalibus alia praxis obseruatur, & vt melius percipi possit eam sermone Hispano præscribam, quæ talis est.

17 QVeriendo alguno apear sus heredades que tiene en algun lugar, para saber las yugadas que tiene, y por adonde van sus lindes y mojones, y las tierras que son suyas, haze vn pedimiento a la justicia, en la forma siguiẽte por via de auto.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes, y de tal año, ante el señor Licẽciado fulano teniẽte de Corregidor, en la dicha ciudad, y en presencia, y por ante mi el presente escriuano y testigos infra escriptos, parecio presente fulano vezino dela dicha ciudad, y dixo: Que por quãto tiene tãtas yugadas de heredad, y muchos prados de yerua en tal lugar desta jurisdiction, q̃ le conuiene apear las dichas heredades, y prados, para saber lo que hazen, y por dõde van sus lindes y mojones, attento que entiende que los vezinos y herederos del dicho lugar le tienen occupada mucha parte delo que cõuiene, q̃ pedia y pido a su merced mãdasse hazer el dicho apeo, y nõbrasse personas antiguas que sepan los limites y mojones, y conozcan las dichas heredades, para que se hallen a hazer el dicho apeo. Y para ello pidio justicia. &c.

Presentada esta peticion el juez responde, que nombre los señores que tienen heredades en el dicho lugar que confinen con las que quiere apear, o en las comarcas del dicho lugar, que el esta presto de hazer justicia. Y luego el que quiere hazer el dicho apeo, presenta vn memorial ante el juez donde nõbra los señores y herederos que tienen heredades en el dicho lugar, o en sus comarcas que confinen con las suyas. Y entonces el juez manda que se notifique alos dichos señores, que para tal dia fulano quiere apear las heredades y prados, q̃ tiene en tal lugar, q̃ parezcã y se hallẽ presentes a ver hazer el di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cho apeo: dondé no quẽ en ſu auſencia ſe hara, y les parara tanto perjuyzio como ſi eſtuuieran preſentes. Y manda aſsi miſmo, que deſto ſe ponga enlos lugares publicos acoſtumbrados vna carta de edicto general: por la qual el juez manda hazer ſaber a todas las perſonas que pretenden algun intereſſe, como fulano quiere apear tales heredades y prados, que para tal dia ſe hallé preſentes a ver hazer el dicho apeo, ſeñalando el dia en que ſe ha de hazer. Y hecho eſto para el termino del edicto y citacion el que pide el apeo parece ante el juez, y accuſa la rebeldia a los citados, de que no hã parecido a cõtradezir el dicho apeo, que pide a ſu merced lo mande hazer. Y entonces el juez manda que ſe de mandamiento para que el concejo nombre dos perſonas antiguas que ſepan de las heredades y hagan el dicho apeo: y que nombradas vengã primero ante el dicho juez a jurar, o la meſma parte ſe las nóbra. Y el juez las ha por nombradas, y recibe dellas juramento, de que harã bien ſu officio, ſegun y como entendieren y creyeren conforme a ſus conſciencias, adjudicãdo a la dicha heredad lo que le pertenece, y no quitãdo de vno para dar a otro. Y hecho el dicho juramẽto los nóbrados comiẽçã a hazer el apeo: y declarã como tal tierra es de tal heredad, y quãto haze en ſembradura, y por donde vã los mojones y lindes: y los ſeñalã haziẽdo mojones de nueuo. Y aſsi proſiguen haſta acabar el dicho apeo. Y ſi ay alguna cõtradicion enello, porque otro dize que es la tierra ſuya, y que la linde va por otra parte, ſe ha de aueriguar primero aquella duda en *juyzio plenario*. Y ſino huuiere alguna contradicion, el apeo ſe acaba, y es titulo ſufficiente para el dueño dela heredad, attento que las partes fueron citadas.

CIrca ſuperiorem praxim eſt aduertendum, quod citatio, quæ fit partibus procedit ex. l. 3. C. fin. regund. & ex traditis per Panormit. in ca. quia indicante. num 6. de præſcriptionibus. Et edictum citationis procedit eẽ ijs, quæ notat glo. in extrauaganti ad reprimendum. quomodo in leſæ mai. crim. verb. per edictum, cum in præſenti citentur vicini illius loci, & etiam incerti cõtradictores, quorum intereſt: quo caſu eſt locus citationi per edictum vt in l. ſi eo tempore. C. de remiſ. pig. & tradit Felinus in c. quoniam frequenter. §. porrò, vt lite non conteſtata. Deinde iuramentum agrimenſorum procedit ex ij, quæ notat Felinus in c. quia indicãte. de preſcriptionibus nu. 1. & Decius in c. propoſuiſti. n. 15. de probat. Et qua actione teneantur agrimenſores, ſi dolo, vel lãta culpa intulerint grauamen partibus, tradit glo. 1. in d. cap. quia indicante, & ibi Panorm. nu. 2. & 4. & Felin. num. 2. Et prædicta agrimenſuratio fieri debet expenſis communibus, etiam ſi vna pars contradicat eidem ſecũdum Salicetum in l. 3. C. finium regundorum. & Felinũ in d. c. quia indicante. num. 1.

Ex Capite. 2.

SVMMARIA.

1 *PRætoria dicitur actio, eo quod à prætore fuerit adinuenta.*

2 *Prætores non ſolum actiones, ſed etiã iura reddere poterant.*

3 *Ius & actiones à prætore introductæ honorariæ alio nomine vocantur.*

4 *Honorabilem magiſtratũ gerebat & adminiſtrabat prætor.*

5 *Prætoris officium in reddendis actionibus per quam vtile erat.*

6 *AEquitatem ſemper præ oculis habẽt prætores.*

7 *Prætoriarum actionum quædam reales, quædam perſonales dicuntur.*

8 *Prætoriæ actiones aliæ ſunt rei perſequutoriæ, aliæ pœnæ tantum.*

Caput. 2. De nonnullis actionibus prætorijs.

EXemplo Iuſtiniani hactenus egimus de quibuſdam actionibus, à Iure Ciuili inductis pro illa ſecunda diuiſione, quam fecit in. §. ſed iſtæ. inſtit. de action. Vnde continuando prædictã diuiſionem opportunè agendum erit in præſenti de actionibus prætorijs, quæ ideò prætoriæ appellantur, quia à prætore comparatæ fuerunt. Tãta enim fuit prætoris autoritas, quod iura, & actiones dare poſſet, vt probatur in l. 2. §. eo tempore. ff. de origine iuris. & in. §. prætorum, inſtit. de iure naturali. quod ius honorarium appellabatur, & actiones honorariæ: quia prætores gerebant magiſtratum honorabilem, vt probatur in dict. §. prætorum. & in l. in honorarijs. ff. de action. & oblig. reſoluunt Fortunius Gartia in l. iuris gentium. §. prætor ait. num. 3. & 4. ff. de pactis. & Oroſcius in l. a. de offic. prætor. nu. 13. Fultq; valde neceſſarium, prætores ius & actiones dare, quia cum prætor præuideret aliquod negocium emergẽs, pro quo actio data non erat à iure cõſultis, equitate ſuadente diſponebat, & actionem præſtabat, ſemper enim prætor præ oculis æquitatem habebat, vt probatur in. l. quod ſi Epheſi. §. fin. ff. de eo, quod certo loco. & explicant Gometius. nu. 22. & Iaſſon. nume. 26. in dict. §. ſed iſtæ. Et qualiter differant prætoriæ à ciuilibus, diximus ſupra. in cap. 1. in princip. circa finem. Et harum actionum prætoriarũ quaſdam eſſe reales, & quaſdam perſonales dixit Iuſtinianus in. d. §. ſed iſtæ. Et quaſdam eſſe perſonales rei perſecutorias tantum, quaſdam verò eſſe perſonales perſequutorias pœnæ tantum, dixit in. §. in perſonã. iũcto. §. pœnales, inſtit. de action. De quibus omnibus ordinatim & reſolutiuè pro iuuenum inſtructione à nobis erit dicendum in ſequentibus reſolutionibus, inchoando ab actionibus prætorijs realibus.

Ex. §. Primo.

SVMMARIA.

1 *PVbliciana ſic fuit denominata, eo quod á Publicio fuerit inducta.*

2 *Actio Publiciana ei cõpetit, qui nondum eſt dominus effectus.*

3 *Habilis titulus & iuſtus ad dominij tranſlationem requiritur, vt actio Publiciana competere poſſit.*

4 *Si á pupillo vel furioſo quis rem habeat Publicianam intendere non poterit.*

5 *Qui emit áminore bona fide, exiſtimans maiorem eſſe, vt poteſt Publiciana.*

6 *Qui emit á furioſo, quem ſanæ mentis, eſſe*

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse existimat Publicianam habet.

7 *Intelligitur verè tex.in.l.2,§.si á pupillo. ff.pro emptore.& intellectus aliorũ reij ciuntur.*

8 *Qui à furioso, quem sanæ mentis credidit esse rem emit attenta rei veritate. Publicianam non intendit.*

9 *Emens á furioso, credens eum inumbratæ quietis, estimatione & opinione considerata, Publicianam habere potest.*

10 *Rem ex titulo pignoris, precarij aut cõmodati detinentes non possunt Publicianã exercere.*

11 *Officium iudicis competit detentatoribus ad rerum restitutionem.*

12 *Non dominus debet esse is, qui Publicianã intendit.*

13 *Per traditionem à vero domino factam iure gentium dominium acquirimus.*

14 *Quod nostrum est non potest amplius per vsucapionem nostrum effici.*

15 *Ibi cessat Publiciana, vbi vsucapio locũ habere non potest.*

16 *Vtilis dominus nõ Publiciana, sed rei vẽdicatione agit.*

17 *Publicianam intendens probare debet titulum & traditionem rei.*

18 *Solo iuramento proprio probantur quæ in conscientia consistunt.*

19 *Ex iusto titulo resultat bona fides.*

20 *Traditionis tempore bonam fidem habere debet actor, vt Publicianam in iudicio deducat.*

21 *Duobus temporibus requiritur in emptionis contractu bona fides ab emptore.*

22 *Actor in libello Publicianæ petere debet, quod rem ad se pertinere iure dominij, vel quasi declaretur.*

23 *Dicere debet in libello Publicianæ actor, aduersariũ, aut possidere, aut dolo possidere desijsse.*

24 *Publiciana non potest cõtra título possidẽtem competere.*

25 *Libellus in actione Publiciana Hispana lingua confectus.*

§6. De actione Publiciana, reali, prætoria.

1 PVbliciana actio sic appellatur, quia à Publicio prætore primo fuit in albo proposita, competitque habenti à non domino ex iusto titulo rem 2 nondum vsucaptam, si eius possessionem aliquomodo amisit, vt probat tex.in.§.nanq; sicui.instit.de action. & in.l.1.ff.de Publi. & tradit glo.in capit. abbate sanê.ver.dominij.& re iudicata. lib.6. De qua actione vltra doct. in prædictis locis tractãt Innocentius & Panorm.num.8.& alij in cap.2. de consuetudine. Et ad hoc, vt alicui competat hæc actio requirũtur sequentia. Primò, 3 quod actor habuerit rem illam ex titulo iusto, & habili ad transferendũ dominium, siue lucratiuo, siue oneroso, vt probatur in dict.§.namque sicui.ibi.ex iusta causa, & in.l.eum qui.§.1. & in.l. 4 quæcunque.ff.de Publi. Quo fit, quod qui rem habuit à furioso, vel à pupillo sine autoritate tutoris non habebit Publicianam, vt in dict.l.quæcunq;.§.fin. in fine, & in.l.2.§.si à pupillo.ff.pro emptore. Cæterum qui emit à minore, cre- 5 dens esse maiorem, habebit Publicianã iuxta tx.in.l.2.§.si à pupillo.ff.pro emptore. quia iustissimus error, de quo ibi, causat

causat bonam fidem, & ita vsucapionem & Publicianam. Nam ibi magis attenditur existimatio emptoris, quãrei veritas. Et ita in dict.§.si à pupillo, legẽdum est (vt hic plus non sit in re, quàm in existimatione) quemadmodum optime aduertit glo. ibi verb. in re. tametsi aliter intelligat Duarenus in additio. ad pand. Flor. & non aduertat Connanus 6 lib.13.commentariorum.capit. 17.n.2. Pari modo qui à furioso emit, credens esse sanæ mentis, habebit Publicianam iuxt.tx.in dict.l. eum qui.in principio. Cui resolutioni non obstat tex.in dict. §.si à pupillo.in fine. Nam reiecto intellectu finali.glo.in.d.l.eum qui. etsi com 7 muniter recipiatur ex Fulgosio & Cumano in.d.§.si pupillo. quia diuinat, di- 8 cendum est, quod quando attenditur rei veritas contractus non valet: atideò nõ debet aliquem producere effectum.l.4. §.condemnatum.ff.de re iud.l.non putauit.§.non quæuis.ff.de cõtra tabulas. & per consequens nec vsucapionẽ, neque euictionis actionem, nec publicianam, nem accessionem possessionem, vt tex.in.§.si à pupillo in fine inquit. Quã 9 do vero attenditur existimatio & bona fides emptoris, tũc gratia vtilitatis, quia communis error ius facit, vt in.l. Barbarius.ff.de officio prætoris. bona fides & vsucapio, & Publiciana producitur. Et hoc discrimen inter rei veritatem, & existimationem voluit constituere iure consultus in dict.§.si à pupillo. dicẽs quod vtilitatis gratia vsucapio procedat, licet emptio non valeat, vt ita magis attendatur existimatio emptoris & 10 eius bona fides, quam rei veritas. Fit etiam ex supradicta resolutione, quod qui habuit rem ex titulo pignoris precarij, vel commodati Publicianam nõ habet, quia non sunt tituli habiles ad translationem dominij, vt in.d.l. quæ- 11 cunque.§.1. datur tamen ei officium iudicis ad restitutionem, vt in.l. & non tãtum, & ibi glo.ff.de petitione hæreditatis. verb. non facile. Secũdò requiritur, 12 quod res fuerit tradita actori à non domino, vt in.l.1.ff.de Publiciana. Nam si 13 tradita fuisset à voro domino translatũ fuisset dominium in actoré, vt in.l.traditionibus. C. de pactis. & ita cessaret 14 vsucapio, vt in.l.sequitur.§. Iana. ff. de vsucapionibus. & per consequens non daretur Publiciana, vt in.d.l. eum qui. in principio. & tradunt Romanus, Alexander & Ias.in.l.rem, quæ nobis. ff.de acquirenda possessione. & Ias.in dict.§. 15 namque sicui.num.17. Quo fit, quod si actor rem iam præscripsisset non posset agere Publiciana, cum iam dominus rei effectus esset, vt probatur in dict.§. nanque si cui, ibi. necdum dominus, & 16 in dict.l.1.ff. de Publiciana. Fit etiã habentem vtile dominium non posse agere Public. sed rei vendicatione, vt in.l.1. 17 ff.si ager vectigalis. Non tamen requiritur, quod actor probet rem sibi traditam esse à non domino, sed tantum dicere debet se titulum & bonam fidem habere & rem sibi traditam fuisse: tenetur que probare titulum habilem, & traditionem, non tamen bonam fidem, cum in intellectu, & conscientia consistat. Et quæ in conscientia consistunt 18 per nostram simplicem assertionem cũ iuramento probantur secundum gloss. magnam in dict.§.nanque sicui. & glo. in ca.significasti.1.de homicidio. verb. si est ita. Ex titulo nanque habili bona fides resultat, vt probatur in.l.penult. C. 19 de euictionibus. & in ca.si diligenti. de præscriptionibus. & tradit Couar.in regula possessor 2.parte.§. 8. numero. 2. Tertiò requiritur, quòd actor habuerit 20 bonam fidem tempore traditionis rei sibi factæ quanuis venditor malam habuerit, vt in dicta.l.eum qui. §. prætor. & notat glo.in dict. capit. abbate sane. verb. dominij. In contractibus enim 21 emptionis, & venditionis bona fides requiritur tempore contractus, & traditionis rei, vt firmat gl.in dict.§.prætor.

nec

nec male fides tradentis nocebit accipienti, vt probat tex. in dict.§. prætor. & resoluit Couarr. in dict. regu. possessor. 2. par. §. 11. num. 6. Nec requiritur, quod actor in libello dicat se credidisse venditorem non esse dominum illius rei, tempore, quod sibi eã vendidit secũdum Fabrum, & communiter omnes ex Couar. in dict. §. 11. nu. 6. quicquid glo. magna recepta à Iassone ibi. nume. 82. in. d. §. namque si cui, dicat. Quartò
22 requiritur, quod actor, in libello petat declarari rem sibi pertinere iure dominij, vel quasi secundum glo. in dict. cap. abbate sanè. verb. dominij. & omnes cõmuniter ex Iassone in dict. §. nanque si
23 cui. nume. 70. Vltimò requiritur, quod actor in libello dicat aduersarium possidere, vel dolo desijsse possidere, secundum glo. magnam in. d. §. nanque si cui. Et tamen aduertendum, quod licet rei vendicatio competat contra titulo possidentem vt in. l. officium. in fine. ff. de rei vendicatione. Publiciana tamen nó
24 datur contra titulo possidentem, vt in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Publiciana. quod accipiendum erit iuxt. gl. magnam ibi. Et [illegible] ratio, quia quãdo aliquis possidet cum titulo, habet duo, titulum & possessionem: ac ideo nimirum si excludat agentem Publiciana, habentem solummodo titulum secundum Bartolum, & omnes ex Iassone in. d. §. nanq; sicui. numero. 19. Et libellus in hac Publiciana erit concipiendus forma sequenti.

Libellus in actione Publiciana.

25 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo que assi es. Que yo compre vnas casas de fulano, que son en este luga a tal parte de que son linderos tales, por precio de mil ducados, los quales le pague: y el me entrego las dicas casas. Y al tiempo que se celebro la dicha venta el dicho fulano vendedor, era auido y tenido por señor de las dichas casas, y como tal las tenia, y posseya, y alquilaua, y lleuaua los alquileres dellas. Y despues que el me las entrego, y yo con el dicho titulo, y buena fee y aprehendi la possession dellas, he decaydo dela dicha possession: y tiene y possee el dicho aduerso las dichas casas, sin titulo ni causa que bastante sea. Y aunque por mi ha sido pedido y requerido muchas y diuersas vezes a que me las de, buelua, entregue, y restituya con los fructos y rétas que ha gozado, y con los daños y menoscabos q̃ tienen, no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste para el vencimiento desta causa, y por expresso otro mas, o mejor pedimiento que necessario sea por su sentẽcia, q̃ en tal caso lugar aya, del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia, declarando pertenecerme las dichas cosas, iure dominij, vel quasi, y cõdenãdo al dicho aduerso a q̃ me las de, buelua, entregue y restituya, libres y desembargadas, con mas los fructos y alquileres que hã rẽtado y podido rẽtar en tantos

tos años, que ha que las tiene, y los que rentaren hasta la real entrega, q̃ estimo en cada vn año en tãtas mil marauedis, con mas los daños y menoscabos que las dichas casas tienen despues que vinieron a su poder, que estimo en tãtas mil marauedis. Saluo en todo la judicil tassacion de v.m. sobre que pido justicia, y costa, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *REscissoria actio contraria est Publicianæ.*
2 *Et tantum ei, qui dominium habet, cõpetit, actio rescissoria.*
3 *Rescissoria actio ei cõpetit, qui necessaria non voluntaria absentia abfuit ad rem propriam ab alio vsucaptam vendicandam.*
4 *Actio rescissoria hæredibus absentis datur.*
5 *Quoties æquum prætori visum fuerit restitutionẽ alicui dari, rescissoria actio accommodatur.*
6 *Rescissoria actio competit absenti contra præsentem & è conuerso.*
7 *Absentiarum quinque sunt genera.*
8 *Etsi in tribus absentiarũ generibus læsus restituatur non tamen in alijs.*
9 *Duplex competit remediũ per absentiã læso, rescindens & rescissorium.*
10 *Per rescindens remediũ vsucapio rescinditur.*
11 *Per reseissoriam actionẽ res ipsa vẽdicari debet.*
12 *Vnicum tantum esse remedium nempe rescissoriũ. per quod & ipsa vsucapio rescinditur, & res vendicatur verius resoluitur.*
13 *Praxis obseruat quód in libello actionis rescissoriæ vtrumque petitur, vt quod vsucapio rescindatur, & res vsucapta vendicetur.*
14 *Duplex est actio rescissoria, institutoria, scilicet, & restitutoria.*
15 *Si propter absentiam desitit aliqua actio alicui competere per prætorem constituitur.*
16 *Si quis propter absentiam actionem amittat ei per prætorem restituitur actio rescissoria, proprius appellari deberet restitutoria.*
17 *Quæ requirantur vt actio rescissoria cõpetat traditur.*
Rescissoria actio intra quadriennũ intẽtari debet.
18 *Intra vtilem annũ proponit debebat olim actio rescissoria.*
19 *Propter suã vel aduersarij absentiã læsum se esse allegare, & probare debet actor rescissoria vtens.*
20 *Si præsens contra absentem restitui petat solũ consideratur, quod nõ habuerit quẽ conuenire possit.*
21 *Si restituatur absens cõtra præsentẽ absentiarum distinctio considerari debet.*
22 *Remedium rescissoriũ iudicis officio nobili, vt pote restitutio expeditur.*
23 *Minorũ restitutione æquiparatur restitutio, quæ competit maioribus.*
24 *Minoris restitutio non actione, sed iudicis officio nobili expeditur.*

25 *Agens*

Universidad de Deusto
Biblioteca

25 *Agens rescissoria in libello petere debet quod læsio rescindatur.*

26 *Contra vsucapientem debet rescissoriam proponere actor.*

27 *Remedium rescissionis, vt potè in rē scriptum contra quemcunque possessorē trahsit.*

28 *In euentum vsucapionis rescissæ proponit actor rescissoriam actionem.*

29 *Si rescissorium remediū sit reale, quod dominus rei declaretur, debet in libello petere actor: si sit personale aduersarius debitor declarari debet.*

30 *Libellus in actione rescissoria Hispanè cō positus.*

§. 2. De rescissoria actione.

1 2 ACtio rescissoria est contraria Publicianæ, per quā quis agit ad vēdicandā rē propriā post vsucapionē cōpletā ab aduersario, daturq; ei, qui propter iustā, & necessariā causam nō autē voluntariā abfuit, iuxta tx. in l. sed etsi per prætorē. §. 3 4 fi. ff. ex quibus causis maiores. Cōpetit etiā successoribus absentis secundū Fabr. in. §. rursus. insti. de actiō. Et denique 5 datur quoties prætori videbitur æquū esse restitutionē dari: veluti siquis non necessariò, sed causa studiorum, vel peregrationis absens læsus fuerit, vt in. l. 6 nec non. ff. ex quibus causis maiores. Et datur præsenti contra absentem, vt probatur in. d. §. rursus. Et etiam datur absenti contra presentem, vt indicat tx. in d. §. rursus. ibi, quod genus actionis. & ibi ex eo notant Dynus, Bal. Fab. & Mi 7 sing. num. 3. Pro cuius cognitione cōsti tuendum est quinque esse genera absentiarum, vt docet glo. magna. in l. fin. ff. de restitutione in integrū. & notāt Iason. num. 1. Gomezius. num. 4. Misinge. num. 24. & Anto. Vsillo. num. 1. in. d. §. 8 rursus. In tribus prioribus generib⁹ absentiarū læsus absens restituitur: in alijs duobus posterioribus denegatur restitutio secundum Bart. & alios in. d. l. fi. Iason em. num. 7. & Mising. nu. 25. vbi supra. Præterea erit constituendum secūdū Docto. communiter, esse. duplex remedium rescindens & rescissoriū. Res 10 cindens est, per quod officio iudicis vsucapio, vel læsio rescinditur, & læsus ponitur in eo statu, quo erat tēpore, quo læsio contigit: tantum enim affert restitutio, quantū abstulit læsio iux. tx. in. l. sed etsi p prętorē. §. si ferię. & §. sed cū ferię. &. §. quoties. ff. ex quib. causis ma 11 iores. Rescissoriū autē est actio rescissoria, quæ cōpetit rescisso vsucapionis obstaculo ad vendicandam rem vsucaptā secundum glo. in. d §. rursus. & Bartolū in. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter num. 5. &. 9. ff. ex quibus causis maiores. & Panorm. in cap. tum ex literis. nume. 12 19. de in integrū restitutione. Sed verior opinio est, vnicū tantum esse remediū scilicet, rescissorium, quo vtrunque cōsequimur, vt optime aduertit Otoman. in dict. §. rursus. verbo, rescissa. Mainerius lib. 2. actionum. cap. 6. & Brisonius, de verborum significatione verbo rescissa. Et ita in libello vtrūq; petitur, vt 13 14 praxis hodie obseruat. Ista tamen actio rescissoria duplex est, scilicet, instituto ria, & restitutoria. Institutoria est quando à principio nulla actio competebat alicui, competeret tamē, si præsens fuisset. Et quia per iustam absentiā ius illud amisit, restituitur per prætorem. ac 15 ideò dicitur institutoria, quia de nouo à prætore fuit instituta, cum antea nō cōpeteret. De qua est optimum exemplum in. l. Iulianus. §. fi. & in. l. siquis Titio. & in. l. siquis stipulatus. ff. ex quibus causis maiores. & in. l. quanuis. §. si cum essem 16 ff. ad Vellcianū. Restitutoria est, quæ à principio alicui competebat, extincta tamen fuit per vsucapionem. Quo casu rescissa vsucapione propter iustū impedimentum, illa actio quæ restituitur & rescissoria dicitur, proprius appellari de 17 beret restitutoria: & de hac nos loquimur. Et ad hoc vt alicui cōpetat, requiruntur sequentia. Primò, quòd intentetur intra quadriennium, vt probatur in l. fin. C. de temporibus in integ. & in. l. 18 26, titu. 29. par. 3. Quanuis olim intra annum vtilem intentari deberet vt probatur in. d. §. rursus, & in. l. in honorarijs. §. rescissa. ff. de action. & obligat. Et an quadriennium currat à tempore scię tiæ resoluit Couar. in regula possessor. 3. par. §. 3 n. 3. & Rebuffus ad. ll. Gallicas. tit. de restitutione art. 2. glo. 2. Secū 19 dò requiritur, q̄ actor in libello dicat se læsum esse, siue propter propriā absentiam, siue propter absentiam aduersā 20 rij. Qua in re aduertendum est, quod quando datur præsenti contra absentem non consideratur distinctio absentiarum, de quibus in. l. fin ff. de restitutione in integrum. Quia tunc solūmodo consideratur, quod presens non ha 21 buit quem conuenire posset. Quando vero datur absenti contra præsentem, tunc distinctio absentiarum considerāda erit secundū Dynū, Ang. Iaſ. nu. 6. & Mising. n. 23. in. d. §. rursus. vel sufficiet, q̄ actor in libello dicat se læsū esse propter aliā iustā causam, vt in. l. 1. ver. itē si qua. & in. d. l. sed etsi per prætorē. §. itē inquit. ff. ex quibus causis maiores, & resoluit Couar. in dict. reg. possessor. 3. part. §. 3. numero. 2. Tertiò requiritur, quod actor imploret officium nobile iudicis ad rescisionem læsionis: quia 22 hoc remedium officio iudicis expeditur, nō verò iure actionis, vt probatur in. l. siquis stipulatus. ff. ex quibus cau 23 sis maiores. Nam restitutio, quæ competit maioribus æquiparatur restitutioni minorum vt in. l. fina. C. de tempo 24 ribus in integrum restit. Sed restitutio minoris officio iudicis expeditur in. l. quod si minor. §. fin. ff. de minoribus. & in. c. 2. de offi. iud. Quartò requi 25 ritur, quod actor in libello petat quod læsio rescindatur, vt in. d. l. sed etsi per prætorem. §. si cum feriæ. &. §. quoties. 29 Quintò requiritur, quod actor hanc actionem proponat contra vsucapientem, vel præscribentem, vt in. d. §. rursus. & in. d. l. fin. C. de temporibus in integrum, vel contra tertium possessorē. 27 Nam cum remedium restitutionis sit in rem scriptum trāsit in quemcunque possessorem, vt probatur in. l. in causæ. 28 *§ interdum. ff. de minoribus.* Sextò requiritur, quod actor proponat hanc actionem in euentum vsucapionis rescissæ, vt brobatur in dict. § rursus. ibi, rescissa. & in. l. in honorarijs. ff. de actionibus & obli. Vltimò requiritur, quòd si remedium rescissorium fuerit reale 29 actor petat se declarari dominum illius rei: si vero fuerit personale petat quod declaretur debitorem esse sibi obligatum. Et libellus erit concipiendus forma sequenti.

Libellus in actione rescissoria.

FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que el dicho aduerso se ausento de la ciudad, y estuuo ausente tātos años: y al tiēpo que se ausento lleuo consigo vna fuente de p'ata de bestiones sobredorada, que pesaua tantos marcos: la qual era mia propria. Y agora que ha buel-

to le he pedido q̃ me de y buelua la dicha mi fuente, y dize que no esta obligado a ello, porque la ha posseydo tãto tiẽpo, que basto para vsucapir, y adquirir el señorio della. Y pues yo he estado legitimamẽte impedido por su ausencia de no le auer podido pedir y demandar hasta agora la dicha mi fuẽte, y a los impedidos segun derecho les compete el beneficio de la restitució, por ende a v.m. pido q̃ de su officio noble: el qual para ello imploro, por la clausula general, siqua mihi iusta causa, o por aquella via q̃ mas aya lugar de derecho me restituya a in integrũ cõtra la dicha vsucapiõ, quitãdo de medio qualquier lapso y transcurso de tiẽpo, que me pueda perjudicar, poniẽdome en aquel punto y estado que estaua antes, y al tiempo que el dicho aduerso se assento deste lugar: y hecho esto me declare por señor dela dicha fuente, y cõdene al dicho aduerso a que me la de, buelua, entregue y restituya. Y en lo necessario el officio de v.m. imploro, pido justicia y costas. Y juro a Dios y a esta ✠ que esto no pido de malicia, &c.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 *PErsonalis dicitur actio reuocatoria in rem scripta.*
2 *Per reuocatoriam actionem reuocantur, omnia in fraudem creditorum alienata.*
3 *Prius est in bonis debitoris facienda excussio, quám ad reuocatoriam actionẽ perueniatur.*
4 *Quocunque modo debitorum patrimonia diminuantur reuocatoria agi potest.*
5 *Duplex est alienatio, simulata, scilicet, & in fraudem creditorum facta.*
6 *Imaginaria alienatio adeo nullius est momenti, vt nec iuramento valletur.*
7 *Alienatio, quæ in fraudem creditorum fit valida est ipso iure.*
8 *Triplex est actio reuocatoria, scilicet, Pauliana, Clausiana, & Fabiana.*
9 *In fraudem creditorum alienata per Paulianam reuocari debent.*
10 *Si quid in fraudem patroni alienetur per Caluisianam & Fabianam actione reuocandum est.*
11 *Varijs modis contingit alienatio fraudulenta.*
12 *Actionis reuocatoriæ materia, & quibus & contra quos, & a quo tempore, & quid in hac actione veniat, traditur remissiué.*
13 *Requisita, vt actio reuocatoria cõpetat, connumerantur.*
14 *Intra annum debet reuocatoria intentari, vtilem & non continuum.*
15 *Vtilis annus á tempore scientiæ currit.*
16 *Perpetua est reuocatoria actio, si titulo lucratiuo fiat fraudulenta alienatio.*
17 *Excussis prius debitoris bonis reuocatoria intentatur.*
18 *Creditorem se probare debet agens reuocatoria actione.*
19 *Tam creditori ex contractu, quam ex delicto competit actio reuocatoriá.*
20 *Creditori ex obligatione tantum personali reuocatoria datur.*
21 *In alienatione rei facta titulo lucratiuo requiritur quod fraus alienantis allegetur, & probetur, vt locus sit reuocatoriæ.*
22 *Si alienatio facta fuerit titulo oneroso, requiritur quod fraus alienantis & recipiẽtis allegetur, & probetur, vt reuocatoria locum habeat.*
23 *Lucratiuus titulus dicitur cum gratis aliquid nobis obuenit.*
24 *Titulus oneroſus appellatur quãdo partes ad inuicem aliquid rependunt.*
25 *Si patronus reuocauerit alienata á liberto in eius fraudem pretium emptoribus restituere cogitur.*
26 *Si pretium rei alienatæ in fraudẽ extat restituendum est emptori, vt reuocatoria agi possit.*
27 *Contra rem in fraudem alienatã accipientem vel eius hæredem, debet intendi reuocatoria actio.*
28 *Contra fraudatorem alienantẽ potest aliquando reuocatoria proponi.*
29 *Fructus rei alienatæ, qui tempore alienationis rei cohærebant, & percepti post litem contestatam possunt per reuocatoriam peti.*
30 *In reuocatoria actione non veniunt fructus percepti inter contestationis litis tẽpus, & alienationis.*
31 *Libellus in actione reuocatoria Hispano sermone formatus.*

§. 3. De actione reuocatoria.

ACtio reuocatoria à prætore inducta est personalis, in rem scripta, secundum scribentes, eamque inter reales actiones prætorias Iustinianus immiscuit in. §. item si quis in fraudem institut. de action. non quod sit reales sed propter similitudinem quam habet cum precedenti. Nam sicut per rescissoriam vsucapio valida rescinditur, ita per hanc reuocatoriam traditio rei in fraudem alicuius facta, quę valida erat, reuocatur. Ita obseruant Misingerius nu. 12, Mainerius lib. 2. actionum. ca. 6. Competit enim ista actio reuocatoria quoties debitores fraudulenter alienãt bona sua, ita vt parum aut nihil penes se relinquant, quo suis creditoribus satisfaciant: tunc â prætore accommodatur actio reuocatoria: qua permittitur creditoribus, vt prius facta excussione in bonis debitoris, ac minus indoneis repertis pro satisfactione, rescissa bonorum fraudulosa traditione, ea bona petere, perinde ac si alienata & tradita nó fuissent, sed semper penes debitores remansissent, iuxta tx. in dicto. §. item si quis in fraudem. & in. l. 1. ff. quæ in fraudem creditorum in. l. 1. C. de reuocandis his, qnæ in fraudem & in. l. 7. tit. 15. part. 5. Et ista actio non modo competit creditoribus quando aliquid alienatum & traditum est in fraudem eorum à suo debitore, verum etiam quoties fraudulenter minuitur patrimonium debitoris, quod multis ex causis contingere poterit, vt colligitur ex. l. 1. cum. 4. sequentibus. ff. quæ in fraudem cred. Et pro faciliori explicatione huius actionis constituendum erit, quod alienatio alia est simulata, & imaginaria, & alia est, quæ fit in fraudẽ. Prior est nulla ipso iure, vt probatur in. l. emptor. iuncta glo. 1. ff. de aqua pluuia arcenda. & in. l. nuda. ff. de contrahẽda emptione. Nec iuramento talis alienatio confirmatur. iuxta gloss. primã. in. l. 3. C. plus

Universidad de Deusto
Biblioteca

valere quod ag. quam quod simu. quã testatur communiter receptam Alexã. in.l.nemo potest. nnme.16 ff. delegatis primo. & Alciat. in ca.cum contingat. de iure iurando. & Iasson in §. item si quis in fraudem.instit. de action.nu. 7. Quo in loco nume.8.resoluit quæ exigantur ad probationem alienationis simulatæ. 7 Posterior verò alienatio quæ in fraudẽ fit,valida est mero iure: ideò per actionem reuocatoriam rescinditur.Quæ actio triplex est.Pauliana,Claudiana,& Fabiana. 8 Prior datur ad reuocandam alienationem in fraudem creditorum: & est, de qua nos loquimur, 9 & titu.quæ in fraudem creditorum. & text.in.d.§ item si quis in fraudem. & in.d.l.7.titu.15.part.5.Posteriores verò 10 competunt patronis ad reuocandas res alienatas à libertis suis in fraudem eorum,vt in.l.1.§. si pluribus.ff. si quid in fraud.patro.Ita resoluũt Iasson nume. 99.in dict.§.item si quis in fraudem.& Mainerius lib.2.actionum.cap.7. Rursus constituendum erit,quod varijs modis res alienatur fraudulenter erga multos. 11 Aliquando enim alienatur in fraudem patroni, vt in toto titu.ff.&. C. si quid in fraud. pat. aliquando in fraudẽ filij arrogati,vt in.l.fin.§.fin.ff. si quid in fraudem patroni.aliquando in fraudem fisci, vt in. l. post contractum, & ibi Bartol⁹. ff. de donationibus. & in.l. 2.tit.4.part.5.& Anto.Gomez.3.tomo variarum.c.14.num.4. Aliquando alienatur à patre vel à matre in fraudem filiorum,vt in.l.1.C.de inoffi.doti. & in. l.1.C.de inoffic.donat. & tradũt Iasson in dict.§. item si quis in fraudem.nu.1. & Palatius Rubios in repetitione. cap. per vestras.notabili.1.§.22.nume.14.& dominus Antonius de Padilla in auth. res quæ.n. 24.C. communia de legatis. Couar.in.c.Rainutius.§.10. num.7.de testamentis. Tiraquellus in.l. si vnquã verb.donatione largitus.nume.9. C.de reuocandis donationibus. & Auendanius de exequendis mandatis principũ, capit.14.nu.6.Aliquando res alienatur in fraudem creditorum per debitorẽ, & de ista alienatione est noster sermo. Et de omnibus his modis alienationis agunt Iasson à num.1. & Misingerius à nuct.2.in.dict.§. item si quis in fraudẽ. 12 Et huius actionis reuocatoriæ materiam, (quæ Pauliana appellatur,) ponit & explicat Misingerius in dict.§. item si quis in fraudem. à num.19.Et quibus competat & contra quos,& à quo tempore.& quid in ea veniat,resoluit Mainerius lib.2,actionum.cap.9.cum duo- 13 bus sequentibus.Et ad hoc quod alicui 14 competat requiruntur sequentia. Primò.quòd actio reuocatoria intentetur intra annum vtilem,& nõ continuum, 15 & ita occurrit à tempore scientiæ iuxt. text.in.l.1. & in.l.ait prætor.in princip. ff.quæ in fraudem creditorum, & in.l. 7.titulo.15. part,5. & tradit Mainerius lib.2.actionum capit.10. Quod verum est quando alienatio facta esset titulo oneroso,nam quando titulo lucratiuo 16 facta esset,perpetua esset actio,vt in dicta.l.ait prætor §.partum.versicu. hæc 17 actio. Secundò requiritur,quòd priusquam reuocatoria intentetur excussio fiat in bonis ipsius debitoris. & minus idoneis repertis pro satisfactione, tunc reuocatoria erit intentãda, vt in dicto §.item siquis in fraudem. & in.l.1. C.de 18 reuoca.his quæ in fraud.credi. Tertiò requiritur,quòd actor dicat se credito rem esse, & ei aliquid ex illis bonis de- 19 beri,vt in.l.1.ff.quæ in fraud.cred. siue sit creditor ex contractu, siue ex delicto,vt in.l. si cum fideicommissaria. §. creditores.ff.qui & à quibus. & in.l.7. 20 titulo.final.part.5. Quartò requiritur, quod sit creditor ex obligatione personali tantum,vt in dict.l.7.nam si ex rea li esset competeret ei actio realis.Quin 21 tò requiritur, quòd si alienatio facta fuerit titulo lucratiuo,actor dicat debitorem alienasse rem in fraudem, & sufficeret

22 ficeret sola fraus alienantis. Si verò facta fuerit titu. oneroso actor debebit dicere vtrũque,scilicet,alienantẽ & recipientem in fraudem feciſſe. Alioquin enim si recipiens non fuisset particeps fraudis, hæc actio cessaret secundum. glo. in dicto.§.item si quis in fraudem. verbo.in fraudem, receptam ex Iassone ibi numero.27.& Misingerio.nume.35. 23 Et titulus lucratiuus dicitur cũ aliquid 24 nobis gratis obuenit, vt puta ex donatione, vel legato. Titulus oneroſus est quando non gratis. sed vicissim aliquid rependimus,vt puta,in emptione, permutatione,& similibus. Ita explicat Iasson in dict.§. item si quis.nume.28.vbi idem Iasson,& Misinger.numero.30.re 25 soluunt, qualiter fraus præsumatur, & probetur. Sextò requiritur,quòd in casibus,in quibus creditor tenetur restituere pretiũ emptori,vt in patrono reuocãte alienationẽ liberti, vt in. l.1.§. siquis in fraudẽ.ff.siquid in fraudẽ patro.Et in casu quãdo emptor erat minor, quo nõ tenetur,nisi in quãtũ factus fuit locupletior,vt in.l.ait prętor.§.siquis particeps vers.ait prætor.& in.l.qui autẽ.§.siquid cũ pupillo.ff.quæ in fraud.cred. & in.l. 26 7.titu.15.part.5. Et in casu quo pretium extaret, vt in.l.ex his. ff. quæ in fraud. cred. Tunc in his casibus actor debet prius offerre pretium.iuxta tx. in.l.singularis,& in.l.Iulianus. §.offerri.ff. de actionibus empti. Septimò requiritur, 27 quod actor hanc actionem proponat contra accipientem rem alienatam, vel 28 contra eius hæredem,& aliquando contra ipsum fraudatorem alienantem, vt in.l.fin.§.fi.ff. quæ in fraud.cred. quod intelligendum est iuxta glo. in.d.§. itẽ si quis in frau Vltimò requiritur,quod 29 actor petat fructus rei,qui tempore alienationis cohærebant terræ, & partus ancillæ,quæ prægnans alienata fuit,fructus perceptos post litem contestatam. 30 Fructus vero, qui inter tempus alienationis & contestationis fuerunt percepti restitui non debent, vt probatur in l.si fraudator.§. si procurator.versicu. non solum.ff.quæ in fraud. cred. & in. l.penult.titulo.fin. partit.5. & explicat Mainerius libro.2.actionum.cap.11.Libelluſque in actione reuocatoria concipiendus erit forma sequenti.

Libellus in actione reuocatoria.

31 FLano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo q̃ es assi. Que fulano vezino de tal lugar, me esta obligado a dar y pagar cien ducados de vn esclauo que le vendi. Y sabiendo el dicho fulano que me deuia los dichos cien ducados,y que no tenia otros bienes de que me pagar,sino era vna huerta en tal parte de tales linderos,con dolo y malicia,y para defraudarme a mi,y que no vuiesse bienes de que pudiesse ser pagado de mi deuda, vẽdio la dicha huerta al dicho aduerso, y se la dio y entrego, y el la tiene y possue, y la compro sabiendo y entendiendo que el dicho fulano la vendia y enajenaua por defraudarme a mi. Y aunque tengo hecha execussion en la persona y bienes del dicho fulano mi deudor por los dichos cien ducados,no tiene bienes a eque yo sea pagado y enterado de mi deuda, como consta deste processo executiuo, autos, y sentencias, de que ante v. m. hago presenta-

cion con la solénidad y juraméto,&c. Y assi el dicho aduerso como tenedor dela dicha huerta esta obligado a restituyrme la dicha huerta: pues la copro sabiendo que se vẽdia para effecto de que no vuiesse bienes de q̃ yo fuesse pagado, y aunq̃ por mí muchas vezes ha sido requerido, que assi lo haga, no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste para el vencimiẽto desta causa del sobre dicho me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sentencia, q̃ en tal caso lugar aya, reuoque y rescinda la dicha enajenacion y entrega dela dicha huerta, y la ponga en aquel punto y estado que estaua antes q̃ le otorgasse. Y como si la dicha huerta estuuiera en poder del dicho fulano mi deudor, y entre sus bienes mande mejorar la dicha execucion, y lleuar a deuido effecto la dicha su sentencia en la dicha huerta y en los fructos della pendiẽtes al tiempo de la dicha venta y entrega, y en los que de aqui a delante cayeren y se cogieren hasta la real entrega y restitucion, que estimo cada año en tãtas mil marauedis: y me mande meter en la possessio de todo ello para que sea enteramente pagado dela dicha deuda y costas, sobre que pido justicia, y el officio de v.m. imploro, y las costas protesto. Y juro en forma de derecho, que los dichos cien ducados me son deuidos y no pagados, y que esta demanda no pongo de malicia,&c.

Ex.s. Quarto.

SVMMARIA.

1 *SEruiana actio á prætore inducta competit pro rebus coloni in fundo illatis, & inuectis, nec non pro fundi pensione.*

2 *Quasi seruiana cõpetit omnibus creditoribus ad pignora prosequenda.*

3 *Pignus aliud est prætorium, aliud iudiciale, aliudq; conuentionale.*

4 *Conuentionale pignus conuentione contrahitur.*

5 *Conuentionale pignus aliud est expressum aliud tacitum.*

6 *Quando expressis verbis de pignore est inter partes cõuentio, expressum pignus appellatur.*

7 *Tacitum pignus appellatur id, quód à lege absque partium conuentione inducitur.*

8 *Inuecta & illata sunt tacite hypothecata.*

9 *Fructus fundi locati censentur pro pensione tacité pignorati.*

10 *Si tradatur res pignorata tunc tẽporis pignus dicetur, sin minus hypotheca appellabitur.*

11 *Pignus passim pro hypotheca vsurpatur, & é conuerso.*

12 *Ex pignore tradito duplex actio oritur pignoratitia, scilicet, directa, & contraria.*

13 *Actio pignoratitia directa debitori ad pignus recuperandum competit.*

14 *Si creditori aduersus debitorẽ agere expediat contraria pignoratitia actio accommodatur.*

15 *Tam*

15 *Tam directa quam contraria pignoratitia actio inter bonæ fidei actiones cõnumeratur.*

16 *Seruiana actio competit creditori ad persequenda omnia inuecta & illata in fundo pro pensione, tacitè hypothecata.*

17 *Interdictum Saluianum datur à prætore pro persequendis coloni rebus.*

18 *Inter se differunt Seruiana actio, & Saluianum interdictum.*

19 *Qui Seruianã proponit necesse habet, rẽ in bonis pignorantis tempore obligationis fuisse, probare.*

20 *Vt creditor in saluiano interdicto obtineat sufficit probare rem possedisse debitorem tempore obligationis.*

21 *Seruiana actio contra quemlibet possessorẽ datur.*

22 *Cautius est, Saluiano interdicto experiri, quam Seruiana actione.*

23 *In fundo rustico res illatæ ita demũ erunt obligatæ, si dominus fundi eas cognouerit & inuectas resciuerit.*

24 *Non requiritur domini scientia, vt res inquilini sint obligatæ.*

25 *Colonus est qui prædium rusticum conduxit.*

26 *Quì in ciuitate vrbanum prædium cõducitis inquilinus appellatur.*

27 *Nemo rem conductam alteri locare prohibetur.*

28 *Res illatæ á secundo conductore in prædio vrbano tacite videntur etiã domino pignoratæ.*

29 *Res in prædio rustico à secundo conducto reinuectæ non sunt domino obligatæ.*

30 *In actione Seruiana libellus non est necessarius.*

31 *In Seruiana actione summariæ & captis statim pignoribus iudices procedunt.*

32 *Vt hypothecaria competat actio creditori obligatam sibi rem esse oportet.*

33 *Si creditor agat Seruiana contra debitorẽ pignus possidentem sufficit probare, tempore obligationis debitorem rem possedisse.*

34 *Rem in bonis debitoris fuisse tempore obligationis probare tenetur Seruianam intendens.*

35 *Excusso prius principali debitore deuenitur ad tertios pignorum possessores.*

36 *Antiquiore iure in electione creditoris erat vel personali vel hypothecaria actione experiri.*

37 *Si pactum de non alienando pignore fiat á creditore, etiã nõ excusso principali potest deuenire ad tertios possessores.*

38 *Quando tertius est possessor prædij, super quo annuus redditus est constitutus, etiã nõ excusso principali potest ad ipsum peruenire.*

39 *Excussio debitoris principalis, citato tertio possessore fieri debet.*

40 *Pecunia omnis soluta esse debet vt pignoratitia directa locum habeat.*

41 *Sufficit lite pendente pecuniã solui vt procedat pignoratitia.*

42 *Libellus in actione hypothecaria Hispane compositus.*

43 *Libellus in actione pignoratitia, directa Hispana lingua confectus.*

44 *Libellus in actione pignoratitia conuenit debitorem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex.§.Quarto de actione Seruiana, Hipothecaria, Pignoratitia, directa, & contraria.

1 EVæ aliæ actiones reales à prætore fuerunt inuentæ, quarum prior pro persequendis rebus coloni, vel inquilini, pro mercede, vel pensione obligatis domino prædij specialiter conceditur. Seruianaque appellatur. & eius definitionem, & naturam optimè explicant Misingerius.nu.9. & Otomanus verb. de rebus coloni.in.§.item Seruiana,in-
2 stit.de action. Posterior vero omnibus alijs creditotibus conceditur ad pignora hypotheca sue persequendas, & quasi Seruiana vel hypothecaria nuncupatur. Cuius definitionem explicant Mainerius li.2.actionum.c.12. Misingerius num.33. & Otomanus verb. creditoris
3 pignora.in.d.§.item Seruiana. Et pro harum actionum perfecta cognitione cõstituendum erit, quod pignus aliud est prætorium,aliud iudiciale, & aliud conuentionale, & vnumquodque explicat glo.in.l.1.in princip,verb.traditum. ff.
4 de pignoratitia actione. Iasson & Misingerius n.2.in.d.§.item Seruiana. In hisce vero actionibus intelligitur de pignore conuentionali, & est illud quod
5 ex conuentione partium descendit, du-
6 plex, quod est expressum, & tacitum. Expressum dicitur, quando verbis expressis inter partes de pignore conue-
7 nit. Tacitum verò quando tacita partium conuentione legisque fictione cõtrahitur,vt accidit in rebus inuectis, &
8 illatis in fundo, vel domo à cõductore vel inquilino: quæ tacitè cẽsetur obligate pro mercede vel pẽsione fundi,vel domus,vt probatur in dict.§.item Seruiana.Idemq; accidit in fructibus fun-
9 di locati,vt probatur in.l.in prædijs.ff. in quibus causis pignus vel hyputh,tacitè contra. & in.l.quãuis.C.in quibus causis pig.tac. contrah. Quinimo potest dominus fundi fructus retinere pro pensione, & prohibere ne colonus exportet, secundum Bald.in.l. æde. C. de locato.num.1.in fin.Nec conductor facit suos nisi soluta pensione, secundũ eundem Baldo.in.l.2. C. de rerum permut.per text.in.l.si seruus. §.locaui. ff. de furtis.Cautiùs tamen erit,quod dominus fundi in contractu locationis retineat sibi dominium fructuum, quo vsque satisfiat de pẽsione.& ita erit prę ferendus in solutione suæ pensionis ex fructibus fundi, etiã perceptis reliquis creditoribus anterioribus conductoris. Et hanc cautelam menti tene, & ea vtere quando casus occurrerit. Et eam probat Cæpola in Cautela.124.num.2. Negusantius tract. de pignor. 4. parte. membro. vnico.à num.33. & in.5.part. memb.2.num.17.&.18.& Couar.libr.1. var.c.7.nu.3.in fin. Contrahitur etiam pignus tacitum in alijs casibus congestis à Mainerio lib.2. actionum cap.16. & pro isto pignore tacito actio Seruiana cõpetit.Rursus cõuẽtionale pignus
10 distinguitur in pignus, & nudo consensu partiũ cõtrahitur vt in.l.cõtrahitur. ff.de pignoratitia actione. Et tũc hypotheca dicitur,aut in pignus,quod re ipsa.id est, per traditionem contrahitur, & tunc proprie pignus dicitur,vt probatur in dict.§. item Seruiana.& in.l.si rẽ alienam.§.1.ff. de pignoratitia actione.& tradit Alciatus in.l.plebs.§. pignus.ff.de verborum sig.Coua.in pract.
11 quæst.cap.13.num.7. vers.ex quibus. & Mainerius in dict.cap.16. Constituendum etiam erit,quod licet nomen pignoris, & hypothecæ passim in iure confundatur, & promiscuè accipiatur, vt probatur in.l.2.C.quæ res pig. obligapos.& in.d.§ item Seruiana. tamen in hoc differunt,quod pignus proprie dicitur quando res mobilis traditur creditori vt in dict.§.item Seruiana. & in

22 dict.l.si rem alienam.§.1. Et tunc ex eo duplex oritur actio, pignoratitia di-
23 recta,& pignoratitia contraria. Directa competit debitori aduersus creditorẽ soluto debito, vt pignus sibi reddatur, vt probatur in.§. fina. quibus mod.re-
24 contrah.oblig. Contraria vero competit creditori aduersus debitorem quando malitiose in pignore versatus fuit dando orichalcum pro auro creditori, & per eam debitor compellitur ad dandum aliud pignus,vt probatur in.l.1.in fine.& in.l.si rem alienam. in principio
15 & in.l.si quis in pignore §.fin.ff.de pignor.actio. Et vtraque directa.& contraria est bonæ fidei,vt ꝓbatur in.§. actio num.instit.de action. Hypotheca verò proprie dicitur quando solo consensu partium contrahitur absque traditione,& ad res immobiles spectat,& ex ea oritur actio hypotecaria, quę quasi Seruiana dicitur,quando expressa conuentione partium contrahitur,vt in dicto
16 §.item Seruiana,& in.d.l. si rem alienã. §.1. Ex quibus sic constitutis constat, quod actio Seruiana specialiter competit creditori ad persequendas res coloni,vel inquilini inuectas, & illatas in fundo, vel domo, quæ tacite censentur
17 obligatæ pro mercede, vel pensione. Et in hac specie fuit aliud remedium in-
18 uentum à prætore,scilicet,interdictum Saluianum. Differunt tamen inter se,
19 quia actio Seruiana est realis, & datur ad persecutionẽ rei pignoratæ, & actor tenetur probare,& docere de dominio debituris. Saluianum verò interdictũ, est possessorium,& intentatur ad adipi-
20 scendam possessionem rerum pignoratarum,vt probatur in.§. sequens. vers. interdictum.institut.de interdictis. Et in eo sufficit, quod actor probet debitorem possedisse rem tempore obligationis contractæ secundum glo.in.d.§. item Seruiana.verb.quasi.receptam cõ-
21 muniter ex Iasone ibi,num.92.Rursus Seruiana datur aduersus quemcunque possessorem,vt in.l.Paulus.§.fin.ff.quibus modis pignus tacitè, & in.l.2 C.si vnus ex pluribus,alias differentias cumulant Mainerius lib.2.actionum cap. 12.& Mising.in dicto. §.item Seruiana.
22 num.41. Resoluẽtes cautius esse in hac specie actorem intentare interdictum
23 Saluianum. Et est aduertendum, quod res coloni inuectæ,& inductæ in fundo sunt obligatæ pro pensione, & mercede, quando expressa conuentione id cautum fuit, vel domino sciente fuerunt ibi illatæ, alioquin minime.Inuectæ verò ab inquilino semper sunt tacitè obligatæ,siue dominꝰ scierit, siue ignorauerit, vt probatur in.l.certi iuris.
24 C.de locato. Et colonus & inquilinus differunt in hoc, quod colonus est qui
25 prædium rusticum, siue in ciuitate siue in villa conduxit: inquilinus vero, qui
26 prædium vrbanum siue in villa, siue in ciuitate, vt probatur in.l.re pignoris. 37.ff.de acquirenda possessione.Ita cõmuniter omnes resoluũt ex Iasone numero.25.Mising.num.5. in dict.§. item Seruiana.& Maine.lib.2.actionum ca. 12.contra glo.in dict.§.item Seruiana. verb.coloni.Quinimo si primus cõductor locauerit alteri quod facere potest
27 iuxta text. in. l.nemo. C. de locato. &
28 notat Anto.Gomez.2. tomo variarum cap.3.nume.11. res illatæ à secundo conductore in prædio vrbano censentur tacite obligatæ domino per text.in. l. solutum. §. solutum. ff. de pignoratitia actione, sic intelligendum secundum glo.ibi in.1.solutione. At verò res illatæ à secundo conductore in prædio rustico non censentur obligatæ domino
29 iuxta tex.in.l.si in lege.§.si colonus.ff. locati.quæ iura ita componit glo. in.d. §.solutum in.1.solutione. quam probãt ibi Bart. & communiter omnes ex Iasone in.d.§.item Seruiana. num.34. & Connano lib.4.commentariorum.cap. 16 nu.5.tametsi Mainerius lib.2. actionum. cap.12. contendat neutro casu res illatas

illatas à secundo conductore esse obli-
30 gatas domino primo locatori. In ista ta-
men actione Seruiam libellus iux. com-
31 munem stylum nō est necessarius, quia
iudices procedunt summarie captis pi-
noribus ad eorum venditionem. Et ad
hoc, vt alicui competant reliquæ actio
nes, scilicet, hypothecaria, quæ quasi
Seruiana dicitur, & directa pignoratitia, & contraria pignoratitia, de quibus
32 supra egimus, requiruntur sequentia.
Primò, quod actor doceat de iure suo,
& probet rem sibi esse obligatam, cum
sit fundamentum suæ intentionis iuxt.
tex. in. l. actor quod asseuerat. C. de pro
33 bationibus. Secundò requiritur, quod
si agat contra debitorem possidentem
rem sibi obligatam, tenetur probare
debitorem rem illam non solum pos-
sidere, vtrúm etiam possedisse tempore
obligationis: quo casu sufficeret pro-
bare solam possessionem absque domi-
nio, vt probatur in. l. inter. §. 1. ff. de pig
noribus. & in. l. si cum venditor. in prin
cipio. ff. de euictionibus. & resoluit Mi
singerius in dict §. item Seruiana. num.
49. asserēs cautius esse etiam in hac spe-
cie actorem allegare debitorem domi-
num esse pignoris, vel saltim in bonis
34 eius esse. Cæterum quando actor agit
contra tertium possessorem rei pigno-
ratæ probare debet, quod tempore obli
gationis debitor erat dominus illius
rei, vel saltim, quod res erat in bonis
eius iuxta tex. in. l. & quæ nondum. §.
1. & in. l. si superatus. ff. de pignoribus,
& notat Misingerius. vbi supra, nu. 49.
35 Tertiò requiritur, quod quando actor
agat contra tertium possessorem prius
excussionem faciat in bonis ipsius debi
toris principalis, & minus idoneis re-
pertis: tunc agat contra tertium posses-
sorem iuxta text. in authent. hoc si de-
bitor. C. de pignoribus. & in authenti.
sed hodie. C. de action. & oblig. & in. l.
14. tit. 13. par. 5. & notat Maine. li. 2. actio
nū, ca. 18. Per quæ iura corriguntur iura
36 antiqua. quib⁹ electio dabatur credito-
ri, vel agendi contra principalem actio
ne personali, vel contra tertium posses-
sorem hypothecaria, vt dicebatur in. l.
distractis. C. de pignoribus. Quæ iura
sunt iam correcta per prædictas authē.
Quibus non refragatur text. in authen.
de litigiosis. §. ad hoc autem. collatio-
ne. 8. nam debet intelligi secundū glo.
1. ibi; vel dic, secundum Ioannem in. d.
authen. hoc si debitor. communiter re-
ceptam ex Saliceto ibi nume. 2. & Fano
de pignoribus. 8. part. membro. 1. num.
17. Quod tamen intelligendum est, nisi
appositum esset pactum, de non alienan
do rem hypothecæ obligatam. Nam
37 tunc nulla facta excussione poterit ter-
tius possessor cōueniri, vt docet Ro-
ricus Suarez in. l. post rem iudic. in de-
claratione. l. regni. limitatione. 1. nu. 13.
receptus à Couar. lib. 3. variarum. ca. 7.
num. 6. vbi aliter limitat. d. authen. hoc
38 si debitor, scilicet, quando tertius pos-
sessor esse prædij, super quo annuus
redditus esse constitutus, vt in cen-
sibus apud Hispanos quotidie fit. Et de
isto articulo est videndus nouissime Pe
trus de Salazar in tit. de vsu & cōsuetu
dine. cap. 11. numero. 62. &. 63. Et est ad-
39 uertendum, quod prędicta excussio fie
ri debet citato illo tertio possessore, vt
resoluit Iasson in. §. item si quis in frau-
dem. num. 84. & ibi Gomecius. nu. 38.
40 institut. de action. Vltimò requiritur,
quod si debitor agat pignoratitia con-
traria contra creditorem ad redendum
sibi pignus, ante omnia debe soluere
41 debitum iuxta tex. in dict l. si rem alie-
nam. §. omnis. ff. de pignor actione. suf-
ficeren tamen quod lite pendēte solue-
ret, quannis â principio quando inten-
42 tauit actionem non soluisset. vt in. d. l.
si rem alienam. §. final. Et libelli in
his actionibus erunt con
cipiendi forma se-
quenti.

(?)

LIBEL-

Libellus in actione hypothecaria.

42 FVlano vezino de tal lugar parezco ante v. m. y pongo demanda a fula-
no, y contando el caso digo. Que yo le preste duziētos ducados, por le ha
zer buena obra. Y pa seguridad dela dicha deuda me hypotecó vnas tierras
que son a tal parte, que han por linderos, &c. Las quales tierras al tiempo,
y sazon que me las hypotheco las tenia y posseya por suyas, y como suyas, y
estauan entre otros bienes suyos, y labrādolas y desfructandolas, y gozan-
do el fructo dellas: y despues aca las vendio enageno al dicho fulano, parte
aduersa, y al presente las tiene y possee. Y yo he pedido al dicho mi deu-
dor los dichos duzientos ducados ante el señor Teniente, y fue condemna-
do a que me los pagasse, y la sentencia passada en cosa juzgado, y della me
fue librada executoria, y se hizo execucion en su persona y bienes, y se ha-
llo que no tenia bienes algunos de que me pagar: y assi le declaro por sen-
tencia de juez competente, segun parece por estas escripturas, processo y
sententia, de que hago presentacion: y juro a Dios y a esta ✠ que son bue
nas y verdaderas, y como tales quiero vsar dellas. Y porque las dichas tier-
ras passaron con su carga è hypotheca, yo he requerido al dicho aduerso
que me las de y entregue, para que yo las tenga en prendas è hypotheca,
hasta tāto que sea pagado de los dichos duzientos ducados: y nunca lo ha
querido hazer sin pleyto. Porque pido a v. m. que del sobre dicho aduer-
so me haga cumplimiento de justicia: y si otro mas o mejor pedimiēto fue-
re necessario el auido aqui por expresso, pronunciando mi relacion por ver-
dadera, en quanto baste, por su sentencia, que en tal caso lugar aya, condem
ne, compela y apremie al dicho aduerso a que me de y entregue las dichas
tierras, para que yo las tenga en prendas, è hypotheca, hasta tanto que
me sean pagados los dichos duzientos ducados. Y en lo necessario, &c. Y
juro, &c.

Libellus in pignoratitia, directa, contra creditorem.

FVlano parezco ante v. m. y digo. Que yo empeñe vn jarro de plata, q̄pesa
ua tātos marcos, a fulano por cié reales que me empresto: el qual le entre
gue, y el lo recibio, iure pignoris. Y puesto caso que le he pagado los dichos
cien reales del dicho empreſtido, el no me ha querido nī quiere bolver el
dicho

el dicho mi jarro de plata que le empeñe. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en quãto baste, condene al dicho aduerso a que me buelua, de, y entregue el dicho mi jarro de plata, tal y tã bueno como estaua al tiempo que se lo empeñe. Y para ello, &c. Y juro. &c.

Libellus in actione pignoratitia, contraria contra debitorem.

FVlano parezco ante v.m. y digo: Que yo empreste al dicho fulano ciẽ ducados por le hazer buena obra: y para seguridad dela dicha deuda me empeño vnas fuentes de plata, diziendo que erã de plata, y despues aca yo hize tocar las dichas fuentes y son de estaño. Y por ello el dicho aduerso es obligado a darme otra prenda tal y tã buena como las dichas fuẽtes si fuerã de plata, y de tãto peso y valor, para que yo la tenga en prendas, para seguridad de mi deuda. Y aunque por mi ha sido requerido q̃ anssi lo haga no lo ha quérido hazer. Porende a v.m. pido, que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste, condene al dicho aduerso a que tome y reciba las dichas fuẽtes, y me de otra prenda de plata que valga tãto como valierã las dichas fuẽtes si fueran de plata. Y para ello, &c. Y juro, &c.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *§. De personalibus actionibus prætorijs, & primo de constituta pecunia.*
2 *Actio de pecunia constituta personalis & prætoria dicitur.*
3 *Nuda pactio actionem ciuili iure non producit.*
4 *Aduersus eũ, qui se soluturum, vel pro se, vel pro alijs nudo pacto constituit, cõpetit actio de constituta pecunia.*
5 *Vt actio de constituto locũ habere possit nudo pacto constitutum esse debet.*
6 *Speciale est, vt ex pacto nuda actio de cõstituta pecunia nascatur.*
7 *Constitutum est contractus nominatus elegans habens nomen.*
8 *Constitutum potest fieri per inutilẽ stipulationem.*
9 *Si stipulatio inutilis sit, ex cuius verbis apparent contrahentes stipulationem facere voluisse, non valet etiam tanquam constitutum.*
10 *Si iuramentũ interueniat etiã ex nudo pacto oritur actio iure ciuili.*
11 *Constitutum præcedere debet debitum ciuile, & naturale, vel naturale tantum.*
12 *Si debitum tantum ciuile præcedat non potest fieri constitutum.*
13 *Fideiussio accedit ciuili tantum obligationi,*
14 *Constitutum debet fieri post contractus obligationem.*
15 *Fideiussio obligationem præcedere & subsequi potest.*
16 *Vt constitutus fieri possit debitũ præcedere oportet, quod nulla possit prætoria exceptione elidi.*
17 *Libellus in actione de constituta pecunia Hispano sermone formatus.*

§. De personalibus actianibus prætorijs, & primo de constituta

2 ACtio de constituta pecunia est actio personalis prætoria: nam prætor naturali æquitati fauens eam introduxit, vt in. l. 1. in principio. ff. de constituta. 3 præuidens ex nudo pacto actionem non oriri de iure ciuili iuxta. l. iuris gẽtium. §. sed cum nulla. versi. igitur nuda. ff. de pactis, & cõpetit aduersus omnes qui ex nudo pacto constituerunt se soluturos, quod ipsi prius vel alij debebant. Ita ex tex. in §. de constituta. instit. de action. colligunt omnes & explicat Misingerius ibi, à numero 3. Ex 4 qua resolutione constat quæ riquirantur ad hoc vt actio de constitu. pecun. 5 cõpetat. Nã primô requiritur, quod cõstitutum fiat per pactum nudum, alioquin si per stipulationem fieret non cõpeteret, sed actio ciuilis ex stipulatu, vt in dict. §. de constituta. & notat glo. ibi verbo. nulla. docet Bartol. in l. 1. §. ait prætor. ff. de constituta pecu. glo. mag. in dict. versic. igitur nuda. & omnes ibi 6 ex Iassone. nu. 21. & Mising. nu. 4. Quo fit ex pacto nudo actionem de constituta oriri: quod est speciale in hac actione contra iuris regulas in dict. versi. igitur nuda. firmat glo. ibi verb. nulla. dicto. §. de consti. & alij communiter ibi ex Ias. num. 46. Misingerio num. 17. Et plures rationes specialitatis referunt doct. ibi, vt constat ex Iassone num. 46. & Gomecio numer. 34. reprobantes rationem glo. ibi verb. nulla. Bart. tamen in dict. versi. igitur nuda. docet non esse speciale in constituto actionem oriri ex nudo pacto, sed ex eo actionem oriri, quia constitutum est contractus no 7 minatus habens nomen specificum, & elegans, ac ideo producit actionem. Cuius opinionem dicit communiter receptam Oroscius in dict. versi. igitur nuda. nume. 8. & defendit Gomecius dict. §. de constituta. num. 34. Quinimo con 8 stitutum fit etiam per stipulationẽ inutilem, vt docet glo. mag. in dict. versi. igitur nuda. communiter recepta, ex Iassone in dicto. §. de constitu. numero. 24. 9 Dum modo ex verbis contrahentium non appareret animus stipulandi, quia tunc nec in vim pacti, nec in vim stipulationis promissio valeret, iuxta text. sic intelligendum in. l. prima. §. eum qui. ff. de constitu. pecu. ex Iasson. dict. §. de constit. numer. 25. & Alciat. l. i. §. si quis ita interroget. ff. de verb. oblig. num. 8. & Oroscio. dict. versi. igitur nuda. num. 2. Alios plures casus in quibus actio ex nudo pacto oritur congerit glo. in. dict. §. de constitu. verbo. nulla. quæ communiter reprobatur, quatenus inquit, actionem oriri ex donatio. de ex nudo pacto, quia non ex nudo pacto, sed ex condictione ex lege oritur, 10 ex Iassone. d. §. de consti. n. 57. Adde tulium casum, scilicet, ex nudo iurato, vt resoluit Couar. in cap. quanuis pactum. 2. par. §. 4. versi. quintò, & præcipue. & in. 1. part. §. 2. nume. 5. & domi. Franc. à Sarmiento hb. 1. selectarum cap. 3. num. 11. quia satisfaciunt. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & Gorrasius in. l. admonendi. numero. 20. ff. de iure iurando. Secũ 11 dò requiritus, quod ad hoc vt competat actio de constituta, quod præcedat debitum naturale & ciuile simul, vel naturale

Universidad de Deusto
Biblioteca

turale tantum, vel prætorium tantum.
12 Nec sufficit si debitum fit ciuile tãtum vt in.l.1.§.fin.& in.l.3.§. si quis autem. ff.de consti.pec.& notat glo. dict.§. de constitu.verbo.constituerint.& explicant.Iaſ.d.§.de constit.num.33.Gomecius ibi,num.21.& num.28.Miſing.nu. 9.Ripa,nume.32.& Nouellus num.14. in Rubr.ff. de verbo.obligat. Et in hoc constituitur diſcrimen inter constitutum & fideiuſsionem, qua constitutum non accedit debito ciuili tantum.
13 fideiuſſio verò accedit, vt explicat Iaſ. dict.§.de consti.num.34. & Gomecius
14 à num.28.Miſing.nu.13. Rurſus diffe-
15 runt,quia constitutum fit poſt obligationem contractus, fideiuſſio ante obligationem. & poſt obligationem, vt notat glo.in authent. de fideiuſſoribus.§. 1.verbo fideiuſſore,quam notat Barba. in rubr.de fideiuſ.Iaſ.l.1. in princip. ff. de lib.& poſthu. Hippolytus in rubri. ff.de fideiuſ.à numero.2.Vltimò requi-
16 ritur,quod debitum, ſuper quo conſtitutum venit non poſſit elidi per aliquã exceptionem de iure prætorio, vt in.l.3 verſi.ſi quis autẽ,& ibi gloſſ.verbo per exceptionem.ff.de conſtit.pecu.& Iaſſon.d.§.de conſtit.num.43. Et libellus in hac actione concipiendus erit forma ſequenti.

Libellus in actione de conſtituta.

17 FVlano vezino de tal parte,parezco antẽ v.m. y põgo demanda a fulano: y contando el caſo digo. Que fulano vezino de tal lugar me deuia duzi̇ẽtos ducados por me los auer prometido:y ſabiendolo el dicho fulano, parte aduerſa,vino a mi ſin le dezir yo coſa alguna,y ſe me cõſtituyo por pagador principal dela dicha deuda,y me los prometio de pagar para el dia de Paſcua florida, proxima paſſada deſte preſente año. Y pueſto que el termino es paſſado,y por mi ha ſido requerido q̃ me los pague,no lo ha querido hazer. Por ende a v.m. pido que auida mi relacion por verdadera, en quanto baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia, condenandole a que me de y pague los dichos duzientos ducados. Y en lo neceſſario, &c. Y juro, &c.

Ex. s. Sexto.

SVMMARIA.

1 §. *De actione de peculio.*
2 *Perſonalis,& prætoria eſt actio de peculio.*
3 *De peculio actione poteſt conueniri dominus vel pater ex filij, aut ſerui contractu.*
4 *Peculium in varias ſignificationes accipitur.*
5 *Proprie peculium eſt puſilla pecunia, quæ voluntate patris aut domini filio vel ſeruo conceditur,ſeparatim à paternis, aut dominicis rationibus.*
6 *In ſeruis vnicum tantum peculium reperitur*
7 *Filij famil.quatuor poſſunt habere peculia.*
8 *Filius fam.ex omni contractu obligari poteſt.*
9 *Sine voluntatis patris poteſt filius conuenire cum aliquo artifice, quod ei ſeruiet.*
10 *Pater & filius, nec non dominus,& ſeruus, vna eademq; perſona exiſtimantur.*
11 *Pater pro filio nec dominus pro ſeruo & è conuerſo conueniri poſſunt.*
12 *Si filius vel ſeruus peculium habeant ex eorum contractu poterunt conueniri,nedum pater ſed etiam dominus.*
13 *Voluntate patris vel domini peculiũ obtineri debet, vt actioni de peculio locus fiat.*
14 *Tantũ in peculio profectitio filiorum de pẽculio actio locum habet.*
15 *Pater vel dominus non tenentur niſi quatenus patiuntur vires peculij ex contractu filij, vel ſerui.*
16 *In peculij æſtimatione faciẽda prius deducendum eſt quod patri vel domino debetur.*
17 *Pro peculio caſtrenſi, vel quaſi viuenti filio non poteſt pater conueniri.*
18 *Filio abinteſtato mortuo pater tanquam hæres de peculio caſtrenſi conuenì poteſt.*
19 *In peculio aduentitio in ſolidũ debet pater conueniri.*
20 *Quatenus eſt in peculio conuenitur pater, vel dominus.*
21 *Si cum filio fam. impubere contractum ſit, pater non poteſt conueniri niſi quatenus locupletius factum eſt peculium.*
22 *Vt actio de peculio locũ habeat contractũ*

fuiſſe cum filio, vel ſeruo factum,probare actor debet.
23 *Libellus in actione de peculio Hiſpano ſermone confectus.*

1 §. 6. De actione de peculio.

2 ACtio de peculio perſonalis
3 eſt prætoria, conceditúrq; aduerſus patrem, vel dominum ex filij famil. vel ſerui contractu. Et gloſſ. fin.in. §. actiones. inſtit.de action.Iaſſon.à numero.41.& reliqui enumerant alias quinque formulas actionum, partim profluentes ex eodem fonte partim huc impertinẽtes: & remiſſiue de vnaquaque earum
4 agit Iaſ.in.d.§.actiones.à num.41. Pro perfecta huius actionis cognitione,cõſtituc,quod peculium varias acceptiones habet,vt explicar glo.in rubr. ff.de peculio.Bald.l.fin.ff.quod cum eo.col. 2.&.3. Otomanus verb.peculiũ.& Ambro.Calep in dictionario,verbo. pecu-
5 lium. In noſtra tamen materia peculiũ eſt quaſi puſilla pecunia, ſiue patrimonium,quod voluntati patris, vel domini filio famil. permittebatur ſeparatim ràtionibus paternis,vel dominicis iuxta tex in.l.depoſiti.verſic. fin. de pecu-
6 lio. Ac ideo peculium in perſonis ſeruorum erat tantum vnicum, & dicitur dominicum. In perſonis filiorum eſt
7 quadruplex,ſcilicet,caſtrenſe, quaſi caſtrenſe, profectitium, & aduentitium. Ita explicat glo.1. in.l. cum oportet. in princip.C.de bonis quæli.& ibi Bartol. glo.in.§.1.verb.caſtrenſibus.inſtit.per quas perſonas nob.acqui. & gloſ.magna in.l. frater à fratre.in princi.ff. de cõ
8 dit.indebiti. Rurſus conſtitue,quod filius familias conſtitutus in patris volũtate, poteſt obligari ex contractu, vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

delicto, etiam viuente patre, vt in.l.filius familias.38.ff.de action.& obligat. & in.l.tam excontractibue.ff.de iudic.
9 Et hinc est quod sine iussu patris potest conuenire cum aliquo artifice, quod ei seruiet. secundum Alberi.in.l.veluti.in 26.Iassonem nume.16.Zasium nume.3. Cladium nu.8. & Ioannem Gutierrez, in titu.de iuramento confirmatorio.1.
10 part.c.5.nu.5.&.6. Denique constitue quod licet pater & filius, dominus & seruus censeantur vna & eadem persona, vt.l. fin.C. de impub. & alijs subst. & in.§. ei qui. institu.de inutilibus sti-
11 pulat. tamen nec pater ex contractu filij; nec dominus ex cõtractu serui, nec è diuerso conueniri possunt, vt in titu. C.ne filius pro patre. Nihilominus tamen prætor æquitate motus introduxit quod illa regula non procederet quando pater vel dominus aliquam pe cuniam concedit filio vel seruo, cum qua ab eis negotiaretur. Nan tunc poterunt conueniri ex contractu filiorũ vel seruorum actione de peculio, ne contrahentes bona fide deciperentur. Quæ actio de peculio personalis prætoria est, & per eam agimus aduersus patrem, vel dominum, vt soluat pro filio viuente, vel seruo, nobis ex contractu obligato, quatenus est in peculio. Ita ex text d.§.actiones colligitur, & explicat Mising.ibi,â n.13.Ex qua resolutione constat quæ requirantur ad hoc,
13 vt hæc actio alicui competat. Nam primò requiritur, quod voluntate patris, vel domini, filius, vel seruus habeant separatum peculium à rationibus paternis, vel dominicis, vt in.l.depositi.vers.
14 fin.ff. de peculio. Quo fit respectu peculij filiorum hanc actionem solũmodo habere locum in peculio profectitio, & competit vsque ad vires peculij,
15 & quatenus est in peculio, vt probat tx.d.§. actiones, deducitque pater vel dominus quod sibi debetur, vel illis
16 qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura, vt in.l.sed si damnum. & in.l.peculiũ.
17 10.ff. de peculio. In castrensi, & quasi castrensi pater viuente filio non conue
18 nitur, sed filius ipse conuenitur, vt.l.4. & l.actionem. ff. de castrensi peculio. Filio mortuo pater conuenitur tanquam hæres, vt in titu.C.de hæred.act.
19 & in titu.ab hæred.& contra. In aduentitio vero pater conuenitur in solidum tanquam legitimus administrator, & non peculio tenus, vt.l.1. C. de bonis maternis. l.fin.§.vbi autem.C.de bonis quæ lib.Secundò requiritur, quod peculium extet apud patrem, vel domi-
20 num, vel aliquomodo possit satisfieri: quia non possunt conueniri, nisi vsque ad vires peculij; & quatenus est in peculio, iuxta.d.§.actiones. &.§.sunt.institu.de actio. Quinimo pater & domi-
21 nus deducunt quod sibi debetur, aut illis, qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura, vt in.l.sed si damnum.& in.l.peculium.10.cum suis.§§.ff.de peculio. Et si cũ filio familias impubere fuerit con-
22 tractum, pater non cõuenitur, nisi quatenus peculium locupletius factum fuerit, vt in.l.1.§.sed çũ impubere.ff. de peculio. Deniq́ue requiritur, quod actor probet, quod primus contractus celebratus fuit cum filio familias, vel seruo ex quo principalis obligatio orta fuit. Et libellus in hac actione de peculio cõcipitur forma sequenti.

Libellus in actione de peculio.

23 FVlano parezco antev.m. y digo que anſi es. Que fulano es padre legitimo de fulano: el qual con volun ad y consentimiento de su padre tenia aparentadamente ciertos bienes con que trataua y grangeaua. Y teniendo el dicho trato y peculio yo contrate con el, y le vendi vn cauallo por cien ducados, y eneste mismo tiempo el dicho fulano parte aduersa, tomo al dicho su hijo el dicho peculio y bienes con que trataua y granjeaua, y assi por ello esta obligado a pagarme los dichos cien ducados. Y aunque por mi ha sido requerido, que lo haga, no lo a querido hazer sin pleyto. Porque pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en quãto baste del dicho aduerso me haga justicia, condemnãdole como a tenedor del dicho peculio, a que me de y pague los dichos cien ducados. Y para ello, &c. Y juro, &c.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 §. *De actione in factũ ex iuramẽto descendente.*
2 *Actio in factum personalis est á prætore inducta.*
3 *Iuramentum est affirmatio, vel negatio sacræ rei actione firmata.*
4 *Triplex est iuramentum, promissorium, scilicet, confirmatorium, & litis decisorium.*
5 *Cum quid in futurum cum iuramento promittitur, iuramentum promissoriũ appellatur.*
6 *Confirmatoriũ iuramentũ est, quod ad actus confirmationem apponitur.*
7 *Litis decissorium iuramentũ dicitur quod interponitur & præstatur ad litis decisionem.*
8 *Iure ciuili ex iuramento promissorio actio nascitur.*
9 *Officiales & fabriles operas solus libertus promittere potest.*
10 *Iuramentum litis decissorium triplex est, voluntarium, necessarium & iudiciale.*
11 *Iuramentum quod á parte parti extrá iudicium defertur voluntarium dicitur.*
12 *Necessarium iuramẽtum illud appellatur quod in defectum probationum partibus iudex defert.*
13 *Iurametum iudiciale est quod à parte parti in iudicio defertur.*
14 *Ex iuramento iudiciali in factum actio oritur,*
15 *Iuramentum extra iudicium delatum non compellitur pars acceptare, sed potest eũ recusare nec cogitur remittere.*
16 *In contimenti debet iuramentum á parte acceptari vt in factum actio detur.*
17 *Actualiter iurari debet vt actio ex iuramento nascatur.*
18 *Ex iuramenti remissione actio in factum oritur.*
19 *Præstito vel remisso iuramento nihil amplius de causa quæritur.*
20 *De periurio eius qui iurauit non est quærendum.*
21 *Iure iurando dato non admittitur appellatio.*
22 *Periurus extraordinarie debet puniri.*
23 *Ad similitudinẽ rei iudicatæ oritur actio in factum.*
24 *In actione in factũ proceditur absq́ libello per viam executiuam.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.7. De actione in factum ex iuramento.

1 EST alia actio personalis, prætoria, quæ in factum dicitur, ex iure iurando orta. Pro cuius intellectu constituendum
3 erit, quod iuramentum est affirmatio, vel negatio sacræ rei attestatione firmata secundum Oroſci. in ſumma titu. de iure iurand. §.1. receptum à Panormita. Corſeto & Altiato nume. 5. extra in rubr. de iure iurando. consentit Soto titu. de cauendo iuramento. abuſu. ca. 2. & in lib. 8. de iuſtitia & iure. quæſt. 1. artic. 1. & Miſing. in §. item ſiquis poſtulante inſtit. de action. num. 1. Nauar. in Man. cap. 12. nu. 1. & in eandem inclinat Couar. in c. quanuis pactum in initio. 1.
4 partis. num. 1. de pact in. 6. Et iuramentum est triplex, ſcilicet, promiſſorium confirmatorium, & deciſorium litis. Secundum Bart. in auth. ſacramenta. C. ſi aduerſus vendition. nu. 1. Marantam de
5 differentia actu. 9. à nu. 1. Promiſſorium eſt quando quid in futurum promittitur cum iuramento: de quo loquitur titu. in pluribus. cç, extra de iure iurand.
6 Confirmatorium eſt, quod adhibetur ad confirmãdum actum: de quo loquitur text. in authen. ſacramenta puberũ. C. ſi aduerſus vend. & in. c. cum contingat. de iure iurand. & in. c. quanuis pactum. de pact. lib. 6. Deciſorium litis eſt
7 quod fit ad litem decidendam: de quo loquitur tex. in. §. item ſiquis poſtulante. inſtit. de act. & titu. C. de rebus cred. & iure iurand. Et nõnulli doct. conſtituebant differentiã inter hæc iuramenta, videlicet quod ex iuramento promiſſorio
8 de iure ciuili nulla oritur actio ſecundum Bartol. & alios communiter in. l. ſiquis pro eo. ff. de fideiuſſor. per text. ibi. Sed contrarium verius eſt. imo iure ciuili ex iuramento promiſſorio actionem oriri, ſecundũ glo. in. l. 1. C. de oper. liber. vt reſoluit Couarru. in cap. quanuis pactum. 1 part. §. 2. numero. 3. cum ſequentibus. &. 2. part. §. 4. nu. 15. verſic: quinto. & præcipue. de pactis in 6. & dominus Franc. à Sarmiento libro. 1. ſelect. cap. 3. à. num. 4. eam defendit reſpondentes tex. in dict. l. ſiquis pro eo. ſcilicet, quod promiſſio fuit facta ab
9 eo qui libertus nõ erat: quia operas officiales ſolus libertus promittere poteſt vt in. l. 2. & l. operæ. & l. ſeruus. ff. de operis lib. Præterea iuramentum deciſorium triplex eſt, ſcilicet, voluntariũ
10 neceſſarium & iudiciale. Voluntarium
11 eſt, quod defertur à parte parti extra iu
12 dicium. Neceſſarium eſt, quod defertur à iudice in defectum & ſupplementum
13 probationis. Iudiciale eſt, quod defertur à parte parti in iudicio. Ita gl. magin. l. 1. C. de rebus cred. & glo. dict. §. itẽ ſi quis poſtulante. verbo. non illud. & glo. in rubrica. ff. de iure iurand. & gl. r. in. c. fi. de iure iurand. & ibi Panorm. & Felin. & l. 1. tit. 11. part. 3. & de voluntario, & neceſſario nõ loquitur text. d. §. item ſiquis, ſed ſolummodo de iudiciali
14 iuramẽto, ex quo oritur actio in factũ, quæ perſonalis, prætoria eſt, qua agit is qui (deferẽte ſuo aduerſario in iudicio iuramentum ſibi in continenti) iurauit aliquid ſibi deberi, vel reũ res ſuas poſſidere. Ita colligitur ex text. d. §. item ſi quis. & l. 1. C. de rebus cred. & explicat Miſing. d. §. itẽ ſi quis à n. 15. Ex quibus conſtat, quæ requirantur, vt hæc actio cõpetat. Nam primò requiritur, quod
15 iuramentum deciſorium delatum ſit in iudicio. Alias ſi extra iudicium deferatur, pars non cogitur illud acceptare, aut dimittere, vel defendere, vt in. l. iuſ-
16 iurandum. 17. ff. de iure iuran. Secundò requiritur, quod quando fuerit delatũ in continenti ſit acceptatum. Alioquin ſi ex interualo acceptetur, non proficit niſi de nouo deferatur, vt in. l. ſiquis iuſ iuran. C. de rebus creditis, & iure iuran.

17 Tertiô requiritur, ꝙ actualiter ſit iura
18 tum, vt probat text. dicto. §. itẽ ſi quis. vel ꝙ ſit remiſſum à parte: nã ſicuti ex iuramẽto oritur actio in factũ, ita ex re
19 miſſione vt in. l. nõ erit. §. fi. cũ. l. ſequẽti. ff. de iure iuran. & in. l. actori. C. de rebus creditis. Et præſtito vel remiſſo iuramento nil amplius de veritate cauſæ quærendum eſt, an debeatur, & ex qua
20 cauſa: ſed ſolummodo inquiritur an ſit iuratum. Vſque adeo, quod pars volens probare periurium audienda non eſt, nec periurio probato ea res tractari debet iuxta text. dict. §. item ſiquis. & in.
21 l. 1. C. de rebus cred. Quinimo nec appellans auditur, vt in. l. generaliter. §. 1. C. de rebus cred. Nec obſtat. l. admonẽdi. ff. de iure iuran, quia loquitur in cauſa deciſa per iuramentum neceſſarium vt intelligit Bald. in. l. 1. in principio. C. de rebus cred. & rationem aſſignat Alexand. receptus à Iaſſone num. 37. in. d. l.
22 admonendi, & Ripa ibi, nu. 42. Extraordinarie tamen iſte periurus erit punendus, vt in. l. quid ſi deferente. cũ. l. ſequẽti, ff. de dolo. & in. l. ſi duo patroni. §. fi.
23 ff. de iura. Et quia iſta actio in factũ oritur ad ſimilitudinem rei iudicatæ vt in dict. l. actori. ideo non eſt neceſſarius libellus, ſed per viam executiuam procedi-
24 tur, vt reſoluit Iaſſon. d. §. itẽ ſi quis. in fine, & Miſinger. nume. 35. Et plures alios effectus iuramenti enumerat Iaſſon, ibi, à num. 87.

Fx.ˢ. Octauo.

SVMMARIA.

1 §. *De actionibus perſonalibus prætorijs pœnæ perſequutorijs.*
2 *Actio rei perſecutoria ideo dicitur quod per eam rem perſequimur.*
3 *Actio pœnæ perſequutoria ſic appellatur, ideo, quia per eam rem non tanquam debitum, ſed tanquam pœnã peti mus.*
4 *Actionum quædam ſunt pœnales ex parte rei conuenti, & ex parte actoris ſunt rei perſecutoriæ.*

§.8. De actionibus perſonalibus, prætorijs, pœnæ perſequutorijs.

2 IN tribus. §§. præcedẽtibus actum eſt de actionibus perſonalibus prætorijs, reiperſequutorijs, ex eo ſic appelatis, ꝙ per eas rẽ nobis debitã perſequamur. Nũc autẽ agẽdũ erit de perſonalibus prætorijs, pœnæ perſequtorijs, per
3 quas pœnã perſequimur ꝓpter aliquod delictũ. Nã in eis rẽ nõ petimus tanquã principale debitum, ſed tanquam pœnam, de quibus Iuſtinianus agit in. §. pœnales. inſtit. de act. & earum tria exẽpla ponit, ſcilicet, de actione in factum ex albo corrupto, & de actione de in ius vocando. & de actione ne in ius vocati vi aut fraude eximantur, licet plures alias, & innumerabiles actiones pœnales prætor introduxerit, vt inquit text. in. d. §. pœnales. in fine. & aliquas
4 enumerat glo. fin. ibi. Quarum tres ſunt ſpecies, quædam eſt pœnalis ex parte rei conuenti, & ex parte actoris eſt perſecutoria rei, ſcilicet, quando reo nihil adeſt, actori tamen abeſt. Quædam vero eſt pœnalis ex parte actoris, & ex parte cõuẽti eſt perſecutotia rei, vt qñ actori nihil abeſt, & reo adeſt. Tertia ſpecies eſt qñ pœnalis eſt ex parte actoris & rei, vt qñ actori nihil abeſt & reo nihil adeſt. Et harũ triũ ſpecierũ exempla ponunt Iaſſon & Platean. nu. 1. Miſinge.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sing.n.4.Antõ.Vsillo,n.2.d.§.pœnales. Et de tribus exẽplis à Iustiniano ibi positis à nobis agendum erit in sequẽtibus.

Ex.§. Nono.

SVMMARIA.

1 *§. De actione in factũ, ex albo corrupto.*
2 *Album prætoris quædã erat tabula in qua prætorum edicta, actiones & interdicta erant constituta.*
3 *Triplex erat prætoris album.*
4 *Contra corrumpentẽ album prætoris quod gratia iurisdictionis perpetuæ propositũ erat, in factum actio datur.*
5 *Actio de albo corrupto, vt pote popularis cuilibet de populo competit.*
6 *Actionis de albo corrupto pœna est quinquaginta aureorum.*
7 *Contra mandatũ datur actio de albo corrupto.*
8 *Contra eum qui quocunque modo prætoris album corrumpit datur quinquaginta aureorum pœna.*
9 *Pœna falsi potest plecti albũ prætoris corrumpens.*
10 *Statuta, & ordinationes ciuitatum successerunt hodie loco albi prætoris iam abrogati.*
11 *Pœna quinquaginta aureorũ contra albũ prætoris corrumpentẽ proposita, nõ fisco sed accusanti tribuitur.*
12 *Corrumpens album prætoris tẽporale, & speciale non punitur pœna. 50. aureorum.*
13 *Libellus in actione contra album prætoris corrumpentem.*

§. 9. De actione in factum, ex albo corrupto.

ALbum prætoris erat quædam tabula de albata, in qua prætores sua edicta, actiones, & interdicta palam proponebant, vt omnibus innotescerent: eratque triplex. Primum, in quo nomina decurionum, & magistratuum describebantur. Secundũ, in quo edicta temporalia & specialia proponebãtur, vt citationes particulares. Tertiũ erat, in quo ponebãtur edicta perpetua prætoris. Ita explicant Iaſ.n.7.Otoma.n.2. Mising.nu.10.& Brisson.lib.1.de verborũ significatione.verbo.albũ. Et de vltima specie albi prætoris intelligitur ista actio in factũ, de albo corrupto, quę datur contra corrumpentẽ illud, quod in albo prætoris propositum erat, causa iurisdictionis perpetuæ: competitque cuilibet de populo. Et pœna huius criminis est quinquaginta aureorũ, q̃ probat tex.in.l.siquis id quod.iuncta gl. verb. quingentorũ.ff.de iurisdict. omni.iud. & notant ibi Bart. Alex.& Soci.n.6.& 7.& Iaſ.nu.10.Gomec.n.5.& Misinger. nu.15.in.d.§.pœnales, & communiter omnes ex Decio in. l. semper in obscuris.nu.5.ff.de regulis iuris. Quę actio datur etiam contra mandatorem, vt probat tex.in.d.l.siquis id quod. competit quę contra eum qui album corruperit seu deleuerit, siue interlineauerit, siue corroserit, siue raserit, vt in.l.qui tabulas.ff.ad legem Aquiliam.& in.l.si quid ff.de falsis.poteritque etiam talis delinquens puniri pœna falsi, vt in.l.hodie. ff.de falsis. Et quanuis hodie indesuetudinem abierit tale album prætoris, tamen loco eius succesſerũt statuta, & ordinationes ciuitatum, quæ tota die conficiuntur. Et est aduertendum, quod pœna quinquaginta aureorum, quæ in hac actione venit, applicanda erit parti agẽti cõtra delinquẽtẽ, nõ verò fisco, secũdũ gl.in.d.l.siquis id.verb. quingẽtorũ. receptã à Bart.ibi n.3. Alex.n.15. Iaſ. col.fi.& Socino n.27. Ex quib' cõstat quæ requirãtur ad hoc, vt ista actio alicui cõtra aliquẽ cõpetat. Nã requiritur q̃ quis corrupiſſet seu deleuiſſet, siue interlineauiſſet, siue corroſiſſet, siue raſiſſet, vel id facere mãdaſſet, edictũ perpetuũ, & generale appositũ in albo prætoris. Secus vero si esſet speciale, & tẽporale, vt putã edictũ de citãdo aliquẽ vel simile, iuxt.tx.in.d.l.siquis id.ibi, perpetuæ iurisdictionis causa, vbi ita intelligũt Bart.& reliqui doct.cõmuniter ex Iaſ.in.d.§.pœnales.n.28.refutãtes gl. in d.l.siquis id.verb.perpetuæ & in. d.§. pœnales.verb.ex albo. Et libellus in hac actione erit cõcipendus forma sequẽti.

Libellus in actione contra corrumpentem album prætoris.

FVlano vezino desta ciudad, y como vno del pueblo, y en aquella via y forma q̃ mejor lugar de derecho aya, parezco ante v.m. y accuſo a fulano vezino desta dicha ciudad. Y contãdo el caſo, premiſſas las ſolẽnidades del derecho, digo q̃ anſi es: que el ſobredicho reo accuſado cõ poco temor de Dios y ſu conſciẽcia: y en deſacato dela juſticia, y en grã daño y eſcãdalo de la republica, en vn dia deſte preſente mes de Mayo, q̃ ſe cõtarõ ocho dias del, fue a las caſas de Conſiſtorio deſta ciudad, y quito y rõpio vn edicto y ordenãça perpetua general, por v.m. y el Conſiſtorio deſta dicha ciudad fecha: en la qual ſe ordenaua y mãdaua, que ninguno fueſſe oſado de meter vino fuera parte en eſta ciudad. Por lo qual auer aſsi fecho, cometio graue y enorme delicto, digno de grã punicion y caſtigo, è incurrio en pena de cinquẽta ducados, applicados al accuſador, conforme a derecho. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, o la parte que della baſte, del ſobredicho me haga entero cumplimiento de juſticia, declarandolo por hecor y perpetrador del dicho delicto, y condenandole en la pena de los dichos cinquẽta ducados, en que incurrio, por quitar y romper el dicho edicto y ordenança applicandolos conforme a derecho, y en las demas penas contra los ſemejantes delinquentes eſtablecidas por fuero y derecho, leyes y pragmaticas deſtos Reynos. Sobre que pido juſticia y coſtas, y el officio de v.m. imploro. Y juro en forma de derecho, &c.

Ex.§. tertio.

SVMMARIA.

1 *§. De actione de in ius vocando parentẽ aut patronum.*
2 *Contra vocantem parentẽ, aut patronũ, matrẽ, aut omnes aſcendentes vtriuſq; ſexus vſque in infinitum, prodita est á prætore actio.*
3 *Regulariter inter patrem & filiũ lis nulla eſſe poteſt.*
4 *In certis caſibus poteſt filius patrem conuenire.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *In quibus casibus potest filius patrem conuenire, venia petita id facere debet.*

6 *Emancipatus filius patrem sine venia in ius vocare nequit.*

7 *Libertus nisi venia petita patronum conuenire non potest.*

8 *Contra filium aut libertum parentes, aut patronos, in ius sine venia vocãtes pœna.10. aureorum ipsis conceditur.*

9 *Si filium aut libertum vocationis sine venia factæ ante litem contestatam pœnituerit non imponitur ipsis pœna.10. aureorum.*

10 *In libello responsorio rei solet pœnalis actio proponi contra filium aut libertum sine venia vocantes parẽtes, aut patronos.*

11 *Libellus in actione de in ius vocando patrem aut patronum Hispane compositus.*

§.3. De actione, de in ius vocando parentem, aut patronum.

2 ALia actio prætoria pœnales prodita est contra vocantem in ius sine venis parentem, vel patronum. Quod intelligendum est parentem sine venia in iudicium vocari non posse tam patrẽ, quam matrem, & omnes ascendentes, vtriusque sexus vsque in infinitum, vt probat text. in. l. quique litigandi. ff. de in ius vocando. & firmat gloss. in. §. pœnales. instit. de actio. verbo. parentem. receptam communiter ex Oroscio num.3. in.l. quique litigandi. Licèt enim filius familias regulariter conuenire non possit parentes suos, etiã cum venia, vt probatur in.l.lis nulla.ff.de iudic.& in.l. fin.C. de in ius vocando. in aliquibus tamen casibus bene poterit eos in ius vocare. vt notat gl.in.d.l. lis nulla.& gl.in.c.fin. verbo. regulariter. de iud.in.6.& probat.l.2.&.3.tit.2.par. 3.dummodo in prædictis casibus filius prius à iudice petat veniam conuenien di suos parentes, secundum glo.in.d.§. pœnales. verbo, cum id non impetrasset.& gl.in.l.adoptiuum. verbo, vocari.ff.de in ius vocando. Et hanc cõmunem opinionem esse testatur Iaſ. in. d. §.pœnales.nu.87. Quinimo etiam filius emancipatus tenetur veniã petere si parentes in ius vocare velit, iuxt. tex.in.l. 4.vers.prætor.& in.l. adoptiuum. §.1. ff.de in ius vocando.& in.l.3. tit.2.par. 3.& in.l.4.tit.7.part.3. Idemque obseruandũ erit in liberto, in ius vocãte suũ patronum, vt probatur in.d.l. quique litigandi.& in.d.§.pœnales. iuncta glo. verbo. patrono. Et qui absque venia in casibus permissis vocauerit parentem, vel patronum incidit in pœnam quinquaginta aureorũ, & pro illa exigenda datur parenti, vel patrono aduersus filiũ, vel libertũ ista actio pœnalis, prætoria, vt probatur in.l.in eum.ff.de in ius vocando.& in.§.fi.inst. de pœna temere litigantiũ.& explicat Felin. in. ca. ad liberandũ. de Iudæis. Iaſ.n.43.& Misinge.n.29.in.d.§.pœnales. A qua tũ pœna filius, vel libertus liberari poterit, si ante litem contestatam eos vocationis pœnituerit, vel si vocati in termino corã iudice non cõparuerint, aut si cõparuerint prædictã pœnã nõ petierint, secundũ glo.in.d.§.pœnales. verb. in ius vocasset.& ibi.Iaſ.n.85.per.tx.in.l.quãuis.ff.de in ius vocando. Et ista actio pœnalis intentari solet in libello responsorio rei, quem reus producit aduersus actionem ab actore propositam. Nam postquam reus allegat suas exceptiones per versicul. (otrosi) petit quod actor puniatur in pœna quinquaginta aureorum, ob id quod sine venia conuenit suum parentem, vel patronũ. Aliquando vero ista actio proponitur de per se: & tunc libellus erit concipiẽdus forma sequenti.

Libellus in actione de in ius vocando patrem, aut patronum.

FVlano vezino desta ciudad, padre legitimo de fulano parezco ante v.m. y accuso al dicho fulano mi hijo, y contando el caso digo. Que el dicho mi hijo sin pedirme la venia que conforme a derecho es obligado me ha emplazado ante v.m. y me puso demãda y ha seguido, y proseguido la causa hasta el punto y estado, en que esta la dicha causa. La qual fue por mi contestada, y respõdido a su demanda, y ha perseuerado en el dicho pleyto sin se auer apartado del: por lo qual ha incurrido en pena de cinquẽta marauedis de oro Porque pido a v.m. que auida mi relaciõ por verdadera, en la parte que baste por su sentencia declare el dicho mi hijo auer incurrido en la dicha pena, y assi declarado le condene, compella y apremie, a que me la de y pague. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Eodem modo mutatis mutandis erit concipiẽdus libellus aduersus libertum in ius vocantem patronum sine venia, &c.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 §. *De actione, ne in ius vocati vi, aut fraude eximantur.*

2 *Si vocatus ad ius per aliquem impediatur ne veniat, actor aduersus impedientem iurare potest in litem quanti sua interfit vocatum non venisse.*

3 *Etiam sibi aliquem eximens pœnam soluat exemptus ab actione non liberatur.*

4 *Si dolo tantum & fraude quis fecerit quominus in ius vocatus non veniat pœnalis actio prætoria aduersus ipsum constituitur.*

5 *Libellus in actione contra, vi vel dolo eximentem vocatum in ius.*

§. 3. De actione, ne in ius vocati vi, aut fraude eximantur.

1 VOCATI in ius aliquando veniunt, vel nolentes venire ducuntur per familiam. Sed dum veniunt, aut ducuntur
2 eximuntur vi, vel aliter á manibus familiæ per aliquos, aduersus quos actio pœnalis in factum prodita est à prætore, in quantum actor in litem iuraverit sua interesse vocatum non venisse; Ita probat text.in.§.pœnales. ibi, vi exemerit, instit.de action.& in.l.1.cum sequentibus.ff. nequis eum, qui in ius
3 vocatus. Vbi disponitur, quando hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

actio cessauit, & si vi eximens soluerit ex eo non liberabit debitorem principalem exemptum, vt probatur in. l. si per alium. §. fin. & in. l. fin. ff. nequis eũ qui in ius vocatus, vi eximat. Si vero absque vi, sed solummodo dolo, vel fraude quis faciat quominus in iudicium vocatus non veniat, actio prætoria pœnalis in factum competit, vt probat tex. in dict. §. pœnales, ibi. cuiusue dolo. & in tit. ff. de eo per quem factum erit. Et in hoc differunt prædicti tituli, vt notat gloss. in Rubrica. ff. de eo, per quem factum erit. & glo. in dict. §. pœnales, verbo. item aduersus eum. & ibi explicat late Iasson nume. 92. Et ad hoc vt ista actio competat requiritur, quod vi aut dolo quis exemerit vocatum, & quod ob id citatus non venit in ius, vt notat Mísingerius in. d. §. pœnales. nu. 53. Et libellus erit concipiendus forma sequenti.

Libellus in actione contra vi, vel dolo eximentem vocatum in ius.

5 FVlano parezco ante v.m. y me querello, y pongo demanda a fulano ycõ tando el caso digo que assi es. Que auiendo yo sacado vn mandamiẽto de prisiõ cõtra fulano por ciẽ ducados q̃ me deuia, y no me queria pagar, antes se andaua por ausentar desta ciudad, y l'euãdole ya preso el alguazil mayor desta ciudad, el dicho aduerso le salio al camino, y cõ grã fuerça y violẽcia le quito el dicho preso, y hizo que huyesse, y se retraxesse al monasterio de San Frãcisco desta ciudad. Por lo qual el dicho fulano mi deudor no parecio ante v.m. è yo he dexado de cobrar mi deuda, y se me hã seguido de daño, costas è interesses tantas mil marauedis. Porque pido av.m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en la parte q̃ basse, del dicho aduerso me haga entero cumplimiẽto de justicia, y por su sentẽcia le cõdene a q̃ me de y pague los dichos ciẽ ducados, cõ mas los daños, costas è interesses q̃ se me hã recrecido de no se auer traydo ala carcel el dicho fulano, las quales estimo en tãtas mil marauedis, saluo la judicial taxaciõ de v.m. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro a Dios y a esta ✠ que los dichos ciẽ ducados me son deuidos, y no pagados, y que de daños, costas, e interesses de no auerse puesto en la carcel el dicho fulano se me han seguido las dichas tãtas mil marauedis, y que esta demanda no pongo de malicia, &c.

Ex Cap. Tertio.

SVMMARIA.

1 *TErtium caput de actionibus præiudicialibus.*

2 *Actio quædam est præiudicialis, quædã non præiudicialis.*

3 *Præiudicium dictum est à, præ, & à verbo, iudico.*

4 *Præiudiciales actiones, ideo sic appellantur quod eam habeant prærogatiuã, vt cum alijs concurrentes præferri debeant.*

5 *Varijs modis dicitur actio præiudicialis.*

6 *Cum de alicuius statu disceptatur præiudicialis actio appellatur.*

7 *Si concurrat cum alijs causis status quæstio, ante omnia terminanda est.*

8 *Tres sunt præiudiciales actiones, quibus de alicuius statu quæritur.*

9 *Quæstio an quis liber sit, vel seruus á iure ciuili descendit.*

10 *Præiudiciales actiones reales sunt.*

1 Caput. 3. De actionibus præiudicialibus.

2 VStinianus Imperator in. §. præiudicialis. institut. de action. constituit aliam diuisionem actionum, asserens actionum quasdam esse præiudiciales, quasdam verò non. Et ob prædictam rationem in. d. §. annectis singularem tractatum de actionibus præiudicialibus secundum Fabrum, Angelum, & Iassonem ibi, num. 21. in probata ratione glo. 1. in principio. Et pro perfecta harum actionum cognitione con-
3 stituendum est quod præiudicium dicitur à, præ, &, à verbo, iudico, as. Et in de præiudicium est res, quæ cum statuta fuerit affert iudicaturis exemplum, quod sequantur in eadem causa, vel in simili. Ità ex Asconio colligit Ambro. Calep, in suo dictionario, verbo. præiudicium. Mising. num. 1. & Otoman. num. 7. in. d. §. præiudiciales. & pluribus iuribus firmat Brisonius libr. 14. de verborum significatione. verbo, præiudiciũ.

4 Vnde præiudiciales actiones dicuntur quæ in cognitione alicuius causæ habent aliquam prærogatiuam, ita quod præcedere debeant si cum alijs occur-
5 rant. Et licet varijs modis actio præiudicialis dicatur, vt docet Bar. in. l. fundũ. ff. de exceptionib. & in. l. siue contra. §. 1. ff. de liberis agnoscendis. & latè Iass. in dict. § præiudiciales. à num. 1. tamen
6 in nostra specie actio præiudicialis dicitur quando agitur de statu alicuius personæ: nuncupaturque præiudicialis,
7 quia præiudicat alijs quæstionibus inter actorem, & reum, vt decidi non possint, donec quæstio status finiatur. vt probatur in toto tito. C. de ordine cognitionum. & in cap. tuam. extrâ eodem
8 tit. Et huiusmodi actiones de statu personæ sunt tres. Quarum prima est per quam quæritur an aliquis sit liber vel seruus. Secũda qua quæritur, an aliquis sit libertus, vel ingenuus. Tertia est, qua quæritur, vtrum quis sit filius nec
9 ne. Quarum prior a iure ciuili descendit, quia originaliter ex. l. duodecim tabularum iudicium liberalis causæ institutum fuit, licet ex post facto prætor nonnulla circa idem iudicium instituerit: de qua agitur in toto titul. ff. & C. de liberali causa. Reliquæ duæ posteriores prætoriæ sunt, vt de illa qua quæritur, vtrùm quis sit libertus vel ingenuus, constat in titu. ff. si libertus ingenuus esse dicatur. de tertia verò, qua quæritur, an quis sit filius nec nè, constat ex toto titu. ff. de liberis agnoscendis. Ex quo tit. oritur dubium, cum ibi senatusconsulta huius actionis meminerint, quare illam prætoriam appellet Imperator in dict. §. præiudiciales? Qua in re dicendum erit originaliter prætorem eam introduxisse, licet ex post facto Senatusconsulta addide-
10 rint plura. Et omnes supradictæ tres actiones sunt reales: quia dantur pro rebus incorporalibus, scilicet pro iure, quod alicui competit ex sua persona,

vel alterius: vt quando agit pro iure ingenuitatis, filiationis, vel seruitutis secundum Ias. num. 20. & Mising. nume. 10. in dict. §. præiudiciales. & Oldēdorpium in explicatione acti. præiud. Et de vnaquaque à nobis agendum erit in sequentibus.

Fx. §. Primo.

SVMMARIA.

1 *Liberalis causa dicitur cum quæritur, vtrum quis sit liber vel seruus.*

2 *Actio præiudicialis competit ei, qui aliquē in possessione libertatis constitutum seruum suum esse asseuerat & è conuerso.*

3 *Duplex est actio præiudicialis de liberali causa directa. scilicet, & vtilis.*

4 *Directa præiudicialis actio de liberali competit domino & seruo.*

5 *Actio præiudicialis, quæ liberalis causa nuncupatur vtilis, cōpetit dominis prædiorū, aduersus adscriptitios, & similes & è contra.*

6 *Si quis ex possessione seruitutis in libertatē proclamet, libertatem probare tenetur.*

7 *Qui aliquem seruum esse suum contendit, probare hoc tenetur.*

8 *Lite ordinata super alicuius seruitute proprobanda liber nihilominus reputatur.*

9 *Petens aliquem in seruum suum, postulare debet in libello quod iudex declaret competere sibi ius in illo seruo, & seruus econtra.*

10 *Libellus in actione, qua dominus contēdit seruum suum esse, sermone Hispano formatus.*

11 *Libellus in actione, qua seruus contēdit se liberum esse.*

§. 1 De actione præiudiciali, qua quæritur, vtrùtu quis sit liber vel seruus.

1 Actio præiudicialis, qua quæritur vtrum aliquis sit liber, vel seruus, nuncupatur liberalis causa: daturque quando quis contendit eum, qui est in quasi possessione libertatis, suum seruum esse. Et è contrario datur quando quis contendit se liberum esse, cum tamen sit in quasi possessionem seruitutis. Et in quo differat actio ista à rei vendicatione tradit Misinge. in. §. præiudiciales num. 15. insti. de action. Et hæc actio est duplex, directa nempe & vtilis. Directa competit domino & seruo, vtilis verò dominis prædiorum aduersus colonos, adscriptitios, tributarios, originarios, siue censitos. Et ex diuerso datur his omnibus aduersus suos dominos secundum glo. mag. in. dict. §. præiudiciales. & ibi Ias. nu. 44. & Misinge. num. 18. Et circa hanc actionem aduertendum erit, quod quando aliquis ex seruitute in libertatem proclamat, & est in quasi possessione seruitutis, habetur loco actoris, & libertatem probare tenetur, vt probatur in. l. circa. 14. ff. de probationibus. & in. l. generaliter. 12. ff. de exceptionibus. interimque pro seruo reputatur. iuxta text. in. l. lite ordinata. iuncta glo. fin. C. de liberali causa. Quando verò quis est in quasi possessione libertatis habetur loco rei, & qui contendit eum esse seruum, loco actoris: ac ideò probare debet eum esse seruum, loco actoris: ac ideo probare debet eum esse seruum, vt probatur in. l. quoties. 18. ff. de probation. & in. l. fin. de liberali causa. Et interim pro libero habetur, & procuratorem constituere potest, iuxt. tex. in. d. l. lite ordinata. iuncta glos. fin. Et in hac actione requiritur, quod in facti narratione agēs dicat se esse in quasi possessione libertatis, vel seruitutis, & quod dñs agens in libello concludat, quod iudex declaret illudius seruitutis sibi cōpetere, & illū seruum in eius potestatem sibi adiudicandum esse. Et ex diuerso seruus agēs in libello concludat, quòd iudex declaret se liberum, & sui iuris esse, & reum condemnet ne eum impediat vti sua libertate. Nam cū ista actio sit realis, hoc in ea requiritur, vt in. l. ex diuerso. §. 1. ff. de rei vēdicatione. Et libellus erit cōcipiendus forma sequenti.

Libellus in actione qua dominus contendit quem seruum esse.

10 FVlano parezco ante v. m. y me querello y pongo demāda a fulano mi esclauo, y digo. Que siēdo el dicho fulano mi esclauo, y auiendome como tal de seruir: y estādo en possession, vel quasi dello, en todas las cosas que vn esclauo suele y acostumbra seruir a su señor, se ha ydo y ausentado de mi casa, diziendo y jactādose que es persona libre, y no ha querido boluer a seruirme, ni darme la obediencia que los tales esclauos deuen a sus señores. Porq̄ pido a v. m. q̄ auida mi relaciō por verdadera, en la parte q̄ baste del dicho adverso me haga justicia, declarādome por señor del sobredicho, y como tal esclauo pertenecerme, iure dominij, vel quasi: y assi declarado me lo mande adjudicar, cōpeliendole y apremiandole a que me buelua a seruir en todo aquello que los esclauos suelen y acostumbran seruir a sus amos. Sobre q̄ pido justicia y costas, y el officio de v. m. imploro. Y juro, &c.

Libellus in actione qua seruus contendit se libertum esse.

11 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo que es assi. Que siendo yo, como soy hombre libre, no subjecto, ni deuiendo seruidumbre a alguna persona, y estando en possesion, vel quasi de mi libertad, el dicho aduerso sin titulo ni causa me anda inquietando, y perturbando en mi libertad, jactandose y diziendo, que yo soy su esclauo, y que le deuo seruidumbre, no siendo assi. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en quanto baste del sobredicho me haga justicia, declarandome por hombre libre, y no subjecto, ni deuer seruidūbre al dicho aduerso,

so, ni a otra persona alguna, y mandandole que no me inquiete, ni perturbe en mi libertad. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 §. *De actione qua quæritur vtrum quis sit libertus vel ingenuus.*
2 *Si seruus manumissus sit, & se ingenuum esse dixerit patrono eius præiudicialis actio competit.*
3 *Si ingenuus quis á patrono esse negetur habet præiudicialē actionem contra ipsum.*
4 *Multa debet libertus patrono præstare.*
5 *Patronus aliquem ingenuum in suum libertum petens postulare debet in libello, quod patronus illius hominis á iudice declaretur.*
Libertus ingenuum se esse cõtendens petere debet quod ingenuꝰ declaretur, & quod deinceps super ingenuitate à patrono nõ perturbetur.
7 *Libellus in actione, qua quis contendit se patronum alicuius esse.*

1 §. 2. De actione, qua quæritur, vtrùm quis sit libertus, vel ingenuus.

2 PRæiudicialis actio, qua quæritur, vtrum quis sit libertus, vel ingenuus, competit patrono, qui ex seruitute aliquem manumisit aduersus libertũ manumissum, qui est in quasi possessione libertinitatis, & dicit se ingenuũ, & nõ libertum esse, & ecótrario datur liberto qui se ingenuũ, & in quasi possessione ingenuitatis esse dicit aduersus eũ, qui dicit illũ esse suũ libertũ. De qua actione agitur in toto tit. ff. si libertus ingenuꝰ esse dicatur. Et ista actio est directa, inuenta à iure prætorio, vt probat tex. in. §. præiudiciales. insti. de action. Et ad hãc actionem proponendam sunt repetenda quæ diximus in actione præcedenti. Et circa eam est aduertendum, quod libertus tenetur præstare multa suo patrono, vt notat glo. verb. repleatur. in §. sed nostra. insti. de successione libertorum. Debetque patronus in libello huius actionis concludere quod iudex declaret se illius rei conuenti legitimũ patronum esse, & illum suum libertum, condemnandumque ad obsequia patronis debita præstanda. Et ex diuerso libertus concludere debet, quod iudex declaret se ingenuum esse, & quod iudex condemnet reum, quod eũ non perturbet in sua ingenuitate. Et libellus erit concipiendus forma sequenti.

Libellus in actione qua quis contendit se patronum alicuius esse.

7 FVlano parezco ante v.m. y me querello, y pongo demãda a fulano mi liberto, y digo, que es assi. Que teniendo yo y poseyẽdo al dicho aduerso, como mi esclauo, le di libertad, y le ahorre, y hize libre, y por la dicha razon

razon gane el derecho de patronazgo, que los señores que ahorrã, y dã libertad a sus esclauos, conforme a derecho suelen ganar. Y estãdo enla quasi possession dello, agora el dicho aduerso mi liberto se jacta y alaba diziendo, que es ingenuo, y no obligado a las cosas que los libertos son obligados a sus señores, y se subtrahe dellas. Porque pido a v.m. que auida mi relaciõ por verdadera, en la parte que baste del dicho aduerso, me haga justicia, declarandome por legitimo patron del, y que el es mi liberto, y assi declarado le condene, compella y apremie, a que haga en mi seruicio todas aquellas cosas que los libertos son obligados a sus patronos. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Libellus ex parte liberti erit formandus mutatis mutandis, sicut in actione præcedenti diximus, de libello ex parte serui.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 §. *De actione præiudiciali, qua quæritur an quis sit filius nec ne.*
2 *Præiudicialis actio, qua quæritur sit quis filius, nec ne, accommodatur parentibus aduersus suos liberos, pietatem & debitam reuerentiam eis non exhibentes.*
3 *Aduersus parentes filios negantes præiudicialis actio datur.*
4 *Prætorio iure fuit ad inuenta præiudicialis actio, qua quæritur sit quis filius nec ne.*
5 *Pater actionẽ præiudicialem intendens petere debet, quod patrem se legitimũ esse á iudice declaretur.*
6 *Pater in libello cõcludere debet, quod filius condemnetur ad præstandam ei reuerentiam, pietatem, obedientiam, & reliqua parentibus debita.*
7 *Filius in libello concludere debet, quod iudex declaret se esse filium legitimũ talis patris & ex eo genitũ, & quod ab eo agnoscatur, nec in suo iure amplius perturbetur.*
8 *Filiatio qualiter probari debeat.*
9 *Genitus durante matrimonio inter aliquos in tantũ præsumitur esse eorũ filius, quod matri asserenti adulterinum esse non est credendum.*
10 *Si quis fuerit in quasi possessione filiationis alendus per patrem erit, durante lite filiationis: alioquin pater officio iudicis compellendus erit ad alimenta præstanda.*
11 *Libellus in actione, qua quis cõtendit se esse filium alicuius sermone Hispano conceptus.*
12 *Libellus in actione, qua quis cõtendit se patrem alicuius esse.*

1 §. 3. De actione præiudiciali, qua quæritur, an quis sit filius nec ne.

2 ACtio præiudicialis, qua quæritur an quis sit filius competit parentibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus aduersus liberos non exhibentes reuerentiam,& pietatem parétibus debitam:& ex diuerso datur liberis aduersus parentes non agnoscentes partum matris,& asserentes nõ esse suos filios. Et vtroque casu ista actio directa est,vt firmat glo.mag.in.§.prẽiudiciales inst. de action.& de ea loquitur totus titul. ff.de lib.agnos.& text.in.l.1. &.penult. ff.de obsequijs à liberis. Et à iure prẽtorio fuit inuenta, vt probatur in dict.§.
4 5 præiudiciales. Et circa libellum huius actionis requiritur, quod pater in facti narratione dicat se esse in quasi possessione filiationis : & quod concludat,
6 quod iudex declaret, cum esse verum & legitimum parentem filij, & filium condemnet ad præstandam eidem omnem reuerentiam, pietatem, obedientiam,& reliqua parentibus debita iuxta text. in. l. liberto. cum. l. sequenti. ff.de obsequijs à liberis. Et econtra fi-
7 lius in libello concludere debet, quod iudex declaret eum legitimum filium esse ex tali parente genitum,agnoscendumque esse à suo parente,nec in poste rum perturbandum esse in suo iure. Cu
8 ius filiatio probanda erit probando matrimonium in facie ecclesiæ à suis parẽtibus contractum fuisse, & durante matrimonio domi natũ fuisse,iuxt. tx.in.l. filium eum diffinimus.ff.de ijs qui sunt
9 sui vel alieni iuris. Ex qua probatione in tantum præsumitur filius esse, quod credendum non erit matri asseueranti illum filium adulterinum esse, tutumque filium in foro conscientiæ esse secundum Salicetum in.l.si vicinis.C.de nuptijs.Ricardum in.4.distinct.15.quę stione.4.artic.5.Boerium in decisione. 299.& Sotum libr.4. de iustitia & iure.
10 quæstione.7.articul.2. Et pendente lite super filiatione si filius fuerit in quasi possessione filiationis per patrem alendus erit: alioquin per iudicis officium alimenta petenda erunt, & cum causæ cognitione summaria præstanda, vt docet Bart.in.l.si neget.ff.de liberis agnoscendis.& Misinger.in dicto.§.præiudiciales.nu.29. Et libellus forma sequenti concipiendus erit.

Libellus in actione qua quis contendit se filium alicuius esse.

11 FVlano vezino desta ciudad con licencia que ante todas cosas a v.m.pido, y siẽdome cõcedida,o injustamẽte denegada,como mas aya lugar de derecho,parezco ante v.m.y põgo demãda a fulano mi padre,y digo q̃ es ansi. Que el dicho fulano mi padre se caso y velo in facie ecclesiæ cõ fulana mi madre:y durãte entre ellos el dicho matrimonio me vuierõ y procrearõ,por su hijo legitimo,y por tal me reconocierõ,criarõ,yalimẽtarõ,llamãdome ellos hijo,y yo a ellos padres:y en tal possession,vel quasi fuy è soy auido y tenido, y comunmẽte reputado. Y despues aca el dicho mi padre me ha echado de su casa,diziendo q̃ no soy su hijo,y no quiere sustentarme, ni darme los alimentos necessarios conforme ala qualidad de su persona, y a la hazienda q̃ tiene,aunque a ello es obligado.Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste por su sentencia declare ser yo su hijo legitimo delos dichos fulano y fulana mis padres,y ellos ser mis padres legitimos,y estar obligados a hazer comigo todo aquello que los padres son obligados de hazer con sus hijos legitimos:y assi declarado cõdene al dicho mi padre a que me reciba en su casa,y me de los alimentos necessarios, conforme a la calidad de su persona,y dela hazienda que tiene. Sobre que pido justicia y costas,y el officio de v.m imploro, &c.

Otrosi,a v.m.pido que de su officio:el qual para ello imploro,mãde,compela y apremie al dicho mi padre a que me de alimentos durante este pleyto assi los que son necessarios para mi persona,como para dar al letrado, escriuano y procurador. Y para ello,&c.

Libellus in actione qua quis contendit se patrem alicuius esse.

FVlano parezco ante v.m.y pongo demãda a fulano mi hijo, y digo q̃ es assi. Que yo me case y vele como lo mãda la Sãcta madre Yglesia, con fulana mi legitima muger. Y estãdo assi casados vuimos y procreamos por nuestro hijo legitimo entre otros al dicho fulano,y por tal lo reconocimos, criamos y alimentamos en nuestra casa,y en possession,vel quasi de nuestro hijo legitimo ha siempre estado,y esta:y por tal es auido y tenido,y comunmente reputado:por lo qual me deue la obediencia y reuerencia paternal, y esta obligado a me alimentar,pues yo no tẽgo de que,y se subtrahe delo hazer,diziendo que no soy su padre. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia, me haga del dicho mi hijo justicia,declarãdome por su padre legitimo,y a el por mi hijo legitimo y assi declarado lo condemne a que me de los alimento necessarios, y lo demas que los hijos suelen y deuen dar a sus padres. Sobre que pido justicia y costas,y el officio de v.m.imploro. Y juro,&c.

Ex cap. Quarto.

SVMMARIA.

1 *ACtiones quædam sunt persecutoriæ rei,quædam pœnæ, quædã pœnæ, & rei simul.*

2 *Actiones persecutoriæ rei dicuntur, quibus petimus id quod ex patrimonio nostro abest.*

3 *Actiones persecutoriæ pœnæ dicuntur quibus meram pœnam persequimur, cũ ad id agimus, quod ex nostro patrimonio non abest.*

4 *Actiones rei & pœnæ persequutoriæ simul dicuntur, quibus rem simul & pœnam persequimur ex quibusdam maleficijs.*

Caput

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caput. 4 De actionibus rei persecutorijs tantum, & pœnæ persecutorijs tãtùm,& de persecutorijs pœnæ & rei simul.

1 ALiam diuisionem actionum posuit Imperator in.§.sequẽs instit.de actio.asserens actiones quasdam comparatas fuisse ad persecutionem rei;quasdam ad persecutionem pœnæ, quasdam ad rei, & 2 pœne persecutionẽ simul. Rei persecutoriæ actiones dicũtur, quibus petim⁹ id quod ex patrimonio nobis abest, vt probatur in.l.in honorarijs.ff.de act.& oblig.Et licet nõ omnis actio sit reales, sed quædã etiã sint personales, non tamen sunt ita personales, vt per eas solũ faciamus negocium personæ nihil amplius cõsecuturi: sed magis est, vt à persona id consequamur,quod nobis debitũ est ex aliqua causa, siue ex contractu quasi contractu,delicto, vel quasi delicto,vt probatur in.§.sequens. instit.dẽ 3 oblig.Actiones pœnæ persecutoriæ dicuntur,quibus merã pœnam persequimur,cùm ad id agimus,quod ex nostro patrimonio nõ abest.iuxt.tex.in.l. vnica.in fine.ff.si quis ius dicenti non obtemp.vt putà quando ex maleficio, vel quasi,aut etiam ex conuentione, & creditoris non interfit,vt in specie tx. §.alteri.instit.de inutilibus stipulationibus. 4 Actiones verò persecutorię rei &pœnę simul dicuntur,quibus rei simul & pœnam persequimur ex quibusdam maleficijs,vt probatur in.§.ex maleficijs. instit.de act.De persecutorijs rei tantũ explicatur in.§.rei persecutoriæ.instit. de actio.Vbi dicitur rei persecutorias esse oẽs actiones reales,de quibus loquitur in.§.omniũ,cũ.§§.sequẽtibus.instit.de act.vsq;ad.§.in personã & nos egimus supra in.c.1.à.§.de personali.vsq; in finẽ illi⁹.c.& in.c.2.à.§.de actione.Publiciana,cũ alijs.Et etiã oẽs actiones personales ex cõtractu descẽdentes,vt puta, ex mutuo,stipulatu,cõmodato,deposito,mãdato,pro socio,ex empto,vẽdito locato, & conducto:de quibus à nobis agendũ erit infra in.c.de act.bonæ fidei per aliquos.§§. Et ita nunc agendũ erit de persecutorijs rei & pœnæ simul,quo in loco prius agemus de quadam actione pœnæ persecutoria tantum,&c.

Ex.s. primo.

SVMMARIA.

1 *ACtiones persecutoriæ rei & pœnæ simul ex delictis procedunt.*
2 *Obligatus quis remanet ex delicto sicut ex contractu.*
3 *Obligatio ex delicto procedens ciuilis est, & non naturalis.*
4 *Actio duplex ex quolibet delicto oritur, vna parti læsæ,& altera reipublicæ.*
5 *Iudex ex officio potest aduersus delinquẽtem procedere si offensus eum accusare noluerit vel ab accusare destiterit.* accusare
6 *Delicta quædã publica, quædam priuata sunt.*
7 *Delicta priuata non etiam publica per actiones experiuntur.*
8 *Actione ex delicto priuato descẽdẽte offensus & nõ quilibet de populo agere poterit.*
9 *Furti actio,pœnæ persecutoria, & personalis est.*
10 *Furti definitio.*
11 *Furtum,vt sit,& actio furti competat, quæ requirantur.*
12 *Furtum vt committi dicatur non sufficit sola cogitatio furandi.*
13 *Furandi causa repertus in domo alicuius seque ad id preparans,sit tamen nihil furetur,nec furtum committit, nec pœna furti est puniendus.*

14 Fur-

14 *Furtum in re propria non committitur*
15 *Futurum non committitur si dolus desit.*
16 *Furtum non committitur domino uolente.*
17 *Furtum non committitur, nisi lucri faciendi gratia fiat.*
18 *Furti manifesti, in quadruplum,non manifesti in duplum actio competit.*
19 *Furtiuæ rei æstimatio secundum ualorem communem est facienda, non uero secundum affectionem quando actio furti in quadruplum uel in duplum competit.*
20 *Actio furtiua datur etiam contra furẽ ad persecutionem rei furtiuæ.*
21 *Furi ultra actiones contra ipsum competentes imponitur etiam pœna extraordinaria corporalis,*
22 *Furi quæ pœnæ de iure regio imponantur.*
23 *Actio ui bonorum raptorum est rei & pœnæ persecutoria: & datur aduersus raptorem, qui dolo malorem uiolenter rapuit.*
24 *Actio ui bonorum raptorum competit etiam illis quorum interest res raptas non esse, licet earum domini non sint.*
25 *Res in bonis alicuius dicitur esse, quando pro ea possessa habet exceptionem, & pro ea amissa competit sibi actio.*
26 *Res ex bonis alicuius dicitur esse quando ad ipsius custodiam, & periculum res spectat.*
27 *Actio ui bonorum raptorum competit etiam si res rapta sit commodata, pignorata, uel depositata cum depositarius culpam repromiserit.*
28 *Actio ui bonorum raptorum in quadruplum datur, in quo res furtiuæ computatur.*
29 *Actio ui bonorum raptorum intra annum in quadruplum & post annum in simplum datur.*
30 *Annus, intra quem actio ui bonorum raptorum in quadruplum datur est utilis.*
31 *Actio uibonorum rapcorum si dolus absit, cessat.*
32 *Errorturis licet á culpa non excusset, excusat tamen à dolo,*
33 *Actio ui bonorum raptorum etiam datur aduersus creditorem rapientem uiolenter à debitore rem sibi obligatam, nisi rapiat à debitore fugiente.*
34 *Lex Aquilia tria habet capita,quorum secundum in usu non est.*
35 *Actio legis Aquiliæ ex primo capite, cui, & aduersus quem competat.*
36 *Actione legis Aquiliæ ex primo capite agitur tantum ciuiliter ad damnum, nec delictum mortis consideratur.*
37 *Actio ligis Aquiliæ ex primo capite etiam habet locum quanuis damnũ leuissima culpa datum sit, nisi culpa commissa sit in omittendo.*
38 *Actio legis Aquiliæ ex primo capite non habet locum si damnum casu datum sit.*
39 *Actione legis Aquiliæ ex primo ca-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pite tenetur qui arbores cædens prope uiam publicam non clamãs seruum transeuntem occidit.

40 *Medicus propter ipsius imperitiam alienum seruum occidens actione legis Aquiliæ ex primo capite tenetur.*

41 *Interesse non solum intrinsecum, sed etiam extrinsecum uenit in actione legis Aquiliæ ex primo capite.*

42 *Seruum hæredem institutum occidens ante aditam hæreditatem actione legis Aquiliæ ex primo capite tenetur ad æstimationem totius hæreditatis.*

43 *Actio legis Aquiliæ ex tertio capite cui, & aduersus quem detur.*

44 *Actio legis Aquiliæ ex primo & tertio capite datur in duplum contra negantem, & in simplum contra confitentem.*

45 *Actio ex testamento est mista, rei persecutoria, & pœnæ in tãtundem.*

46 *Actio ex testamento rei, & pœnæ persecutoria competit pro exigendis legatis relictis pauperibus, & alijs locis pijs.*

47 *Actio ex testamento rei & pœnæ persecutoria non competit pro legatis relictis fisco aut reipublicæ.*

48 *Actio ex testamento rei, & pœnæ persecutoria datur aduersus hæredes, & contra executores testamenti.*

49 *Legatum relictum ad pias causas habet executionem paratam.*

50 *Libellus non est necessarius ad petendum legatum pijs locis relictum cum uia executiua peti possit à legatario.*

51 *Libellus in actione furti manifesti sermone Hispano conceptus.*

52 *Libellus in actione furti non manifesti.*

53 *Libellus in actione ui bonorum raptorum.*

54 *Libellus in actione legis Aquiliæ.*

§. 1. De actionib⁹ persecutorijs pœnæ, & rei simul.

1 ACtiones persecutoriæ rei, & pœnæ simul ex delictis procedũt. Pro quarum explicatione est cõstituendum, quod sicut ex cõtractu quis remanet obligatus, vt in §. omnium. inst. de actio. ita & ex delicto, vt in prin. instit. de

2 obli. quę ex delicto nasc. Quæ tamẽ obligati ciuilis & nõ naturalis est, secundũ glo. in. §. ius autẽ gẽtiũ. verb. omnes pœnæ. insti. de iure naturali. Cuius opinionem verã dixerũ Pine

3 lus in auth. nisi tricẽnali. C. de bonis maternis. n. 32. & Couarr. in c. alma mater. 1. par. §. 10. n. 10. Tametsi opposita sententia communis sit, cuius fundamentis satisfaciunt Pinelus, & Coua. vbi supra. Rursus constituendũ est, quod ex quolibet delicto duplex oritur actio vna parti lesæ, & altera reipub. cuius interest, ne delicta

4 remaneãt impunita. Quo fit. quod ũ offensus noluerit delinquentem ac

5 cusare, vel ab accusatione destiterit, iudex ex officio aduersus delinquẽtẽ procedere poterit, vt in l. cõgruit. ff. de offi. prẽsidis. & in l. penult. tit. 1. par. 7. & in l. 3. tit. 17. p. 3. & tradit.

6 Ant. Gomez. 3. tomo variarũ. c. 1. n. 10. Insuper constituẽdũ erit delicta quædam publica, & quædã priuata esse. De publicis delictis in prẽsenti agendũ non est, cũ per actiones non experiãtur, vt in prin. inst. de publi.

7 iudi. Sed tantum de priuatis delictis

8 agendũ erit, quæ per actiones experiuntur

riuntur, & pars offensa, & non quilibet de populo agere poterit, vt probatur in l. fin. ff. de priuatis delictis. & ibi notat glossa. & Barto. & Angel. in rub. ff. de publi. iudi. & Panor. in c. cum p. nu. 12. de accusatio. Et in primis supradictis sic constitutis agendũ erit de actio

9 ne furti, quæ pœnæ persecutoria personalisq; est, cum ex furti delicto descen-

10 dat. Quod est contrectatio rei alienæ fraudulosa, inuito domino, lucri faciendi gratia iuxt. text. iuncta glo. in. §. 1. in

11 fin. de oblig. quæ ex delic. nasc. Ex qua diffinitione constat, quæ requirãtur ad hoc vt furtum sit, & actio furti competat. Nam primo requiritur quod fiat amotio rei furtiuæ de loco ad locum

12 vt in l. 3. §. si rem. ff. de acquirenda possessione. Quo fit solam cogitationem furandi non sufficere vt in l. 1. ff. de fur

13 tis: quinimo repertum in domo alicuius causa furandi, seque ad id præparantem, non tamen adhuc aliquid furatũ, furtum non cõmittere nec pœnã furti puniendum fore iuxta. text. in. l. vulgaris, §. qui furti. ff. de furtis. Secundo requiritur, quod contrectatio sit rei alie-

14 næ: nam in re propria furtum non committitur, vt in prin. instit. de vi bonorũ

15 rãptorum, & in l. 1. tit. 14. par. 7. Tertio requiritur quod fraudulenter res sit subrepta: alioquin, si dolus desit vt putã, quia credebat sibi licere rem illam subripere, vel dominum permissurum, furtum non cõmittitur, vt probatur in §. placuit. & ibi glo. institu. de oblig. quæ ex delic. nasc. tradunt Bart. in l. in ter omnes. §. recte ff. de furtis. n. 2. Panor. in c. dudum. el. 2. nu. 18. de electione. & Anto. Gomez. 3. tomo. c. 5. num. 1. Dummodo aliqua iusta causa concurreret ad id credendum, vt puta, qui antea hoc dixerat, vel protestatus fuerat,

16 coram aliquibus, vel amicos vel cõiunctus, vel res parua erat: alioquin contra furẽ præsumeretur iuxta text. in l. qui vas. §. vetare. ff. de furtis. Quarto requiritur quod inuito domino res sit subrepta nã domino volẽte furtũ non fit, vt notat gl. verbo. fraudulosa in. §. furtum est, instit. de oblig. quæ ex delicto nasc. In dubio tamen contra furem prę sumitur, vt probatur in d. l. qui vas. §. vetare. & explicant Bart. Panor. & Anto. Gomez vbi supra. Quinto requiritur, quod res subrepta sit lucri faciendi gratia, alioquin absq; lucro furtum nõ cõmittitur, iuxta tex in. l. 1. ff. de furtis & in. l. 1, titu. 14. pa. 7. Et supradictis requisitis cõcurrẽtibus datur actio furti

17 18 dño ad solã pœnã prosequendã: quæ in quadruplũ est quando furtũ fuit manifestũ, nempe cũ fur repertus fuit in ipso delicto, vel in alio loco, antea quã perueniret cum re furtiua ad locũ quo portare destinauerat. Et datur induplũ quã do furtum nõ fuit manifestum, vt puta quando fur nõ fuit deprehẽsus, dũ furtum faceret, sed postea probatum fuit se fecisse, vt probat text. in. l. 3. cum tribus sequẽtibus. ff. de furtis, & in. l. 2. ti. 14. p. 7. Et ꝙ actio furti detur in quadruplũ, vel in duplũ, in casibus supradictis probat text. in. §. ex maleficijs, & in. §. in duplum, & in. §. quadrupli. instit. de

19 actionibus. Et tunc æstimatio faciendæ erit secundũ cõmunẽ valorem rei furtiuæ, non vero secundũ affectionẽ, iuxta tex. in l. in furtis, & in. l. si quis vxori. §. fin. ff. de furtis. Et vltra prædictas

20 pœnas datur cõtra furẽ actio furtiua ad persecutionem ipsius rei furtiuæ. vt diximꝰ supra, in. c. 1. §. de actione furtiua.

21 Imponiturque etiam furti alia pœna extraordinaria corporalis, vt probatur in l. fin. ff. de furtis, & in. l. 18. tit. 14. par. 7. & tradunt Anto. Gomez in. 3. tomo variarum. c. 5. à. n. 4. & dominus Anto. de Padilla in. l. transigere. à nume. 11. C. de trãsactionibus, & Iulius Clarus li. 5. sententiarum. §. furtum. n. 7. Et pœnas furi

22 imponendas hodie de iure regio præscribit tex. in. l. 7. 8. & 9. tit 11. li. 7. recopil. & in. l. 5 tit. 17. li. 5. recopil. & in. l. 1. & 14. titu. 23. lib. 8. recopil. & in. l. 20. tit. 3. libr. 6. recopil. Et libellus in actione furti

Universidad de Deusto
Biblioteca

furti erit concipiendus, vt paulò inferius dicemus.

23 Secundò agendum erit de actione, vi bonorum raptorum, quæ mista est, scilicet, rei, & pœnę persecutoria simul daturque aduersus raptorem, qui dolo malo rem violenter rapuit, vt probatur in princ. insti. de vi bonorũ raptorum, & in. d. §. ex maleficijs. vers. vi autem bonorum, & in. l. fin. C. de vi bonorum raptorum & in. l. 3. tit. 13. part. 7. &
24 in. l. 6. tit. 12. li. 8. recopil. & cõpetit omnibus illis quorum interest res raptas non esse, & sic non requiritur, quod sit earum dominus, sed sufficit, quod sua intersit, siue res sit in bonis eius, siue ex bonis eius, vt probatur in. §. sane. inst. de vi bonorum raptorum. & in. l. 1 §. in
25 hac actione. ff. eodem tit. In bonis eius res dicitur esse quando pro ea possessa habet exceptionem, & pro ea amissa competit sibi actio iuxta text. in. l. rem in bonis. ff. de acquirendo rerum domi
26 nio. Ex bonis autẽ res dicitur esse quãdo ad eius custodiam, & periculum spe
27 ctat vt in. d. l. rem in bonis. Et ita siue res esset cõmodata, siue pignorata, siue deposita cum depositarius culpã repromiserit, hæc actio datur, vt probatur in
28 d. §. sanè. quæ actio in quadruplum datur, in quo temẽ res furtiua computatur. Itaque pœna est tantum tripli, & cũ persecutione ipsius rei furtiuę efficitur quadruplum, ac ideo mista appellatur, in. d. §. ex maleficijs, & in. l. 3. tit. 13.
29 par. 7. Daturque in quadruplum intra annum, post annum vero ad simplum tantum, vt probatur in princ. inst. de vi bonorum raptorum & in. l. 2. in princ. ff. eodẽ tit. & in. l. res obligatas. & in. l. fin. C. eodem tit. & in. l. 3. tit. 13. part. 7.
30 Qui annus vtilis censetur vt notat gl. in princ. insti. de vi bonorum raptorũ. vrebo, annum. competitque aduersus
31 eum qui dolo rapuit. Alioquin si dolus defecerit cessabit etiã si raptor in iure errauerit credens rem esse suam, vt probatur in. §. ita tamen. inst. de vi bono-
32 rum raptorum. Nam licet error iuris nõ excuset à culpa, bene tamẽt excusat â dolo, vt in. l. sed si lege. §. scire. ff. de petitione hæreditatis. & resoluit Ange
33 lus. d. §. ita tamen. Et nedum aduersus raptorem rei alienæ, verum etiam aduersus creditorem rapientem violenter à debitore rem sibi obligatam, hæc actio competit iuxta tex. in. d. l. res obligatas, nisi creditor rapuerit à debitore fugiente iuxta tex. in. l. ait prætor. §. sibi debitorem. ff. quæ in fraud. cred. & in. l. 10. tit. fin. par. 5. & tradit Hippolytus in singulari. 43. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma paulò inferius præscripta.

Tertio erit explicanda actio legis Aquiliæ, quæ etiam mista est, vt probatur in. d. §. ex maleficijs. vers. sed & legis. Pro cuius cognitione cõstituendũ
34 est, quod lex Aquilia habet tria capita, quorum secundum in vso non est, vt inquit tex. in. §. liberum. insti. de. l. Aqui
35 lia. & actio legis Aquiliæ ex primo capite competit domino aduersus eum qui dolo, culpa, siue iniuria seruum aut quadrupedem, quæ in pecudũ numero est, & gregatim pascitur, occiderit, ad hoc quod damnum, eiusque æstimationem resarciat in quantum plurimi seruus, vel quadrupes fuerit in eo anno præterito iuxto. tex. in. l. 2. ff. ad legem Aquiliã, & in prin. insti. de lege Aquil.
36 & in lege. 18. titulo. 15. part. 7. Quæ actione agitur ciuiliter tantũ ad damnum, nec delictum mortis consideratur iuxt. tx. in. l. ex morte. C. ad. l. Aquiliam. & in. d. §. liberum. iuncta glo. ver
37 bo. capitalis. & in. l. 1. tit. 8. part. 7. Quæ actio vendicat etiam sibi locum si dãnũ leuissima culpa datum esset, vt probatur in. l. lege Aquilia. ff. ad legem Aquiliam, nisi commissa esset in omittẽdo quia tunc non sufficeret culpa leuissima, iuxta tex. in. l. si vsus fructus. §. de
38 nique. ff. de vsu fruct. Non tamen habebit locum quando casu damnum datum esset, vt in. §. iniuria. insti. de lege Aquilia

39 Aquilia. & in. l. 4. tit. 8. part. 7. Quo fit cædentem arbores prope viam publicam non clamantem, hac actione teneri, si seruum transeuntem occiderit, quia sine culpa non est, vt inquit text. in. §. item si putator. insti. de lege Aqui
40 lia. & in. l. 4. titul. 8. partit. 7. Fit etiam medicum propter eius imperitiam occidentem seruum alienum, hac actione teneri, vt probat text. in. §. præterea. in stitu. de lege Aquilia. & in. l. 6. titul. 8.
41 part. 7. Et aduertendum est, quod in hac actione nedum venit interesse intrinsecum, verum etiam extrinsecum.
42 Vnde qui occiderit seruum hæredem institutum ex testamento alicuius ante aditam hæreditatem hac actione tenebitur ad æstimationem totius hæreditatis iuxta text. in. §. illud insti.
43 de lege. Aquilia, Actio autẽm legis Aquiliæ ex tertio capite datur domino aduersus eum, qui dolo, culpa, vel iniuria vulnerauit, fregit, rupit aut læsit seruum, quadrupedem, vel alias res ad hoc, quod resarciat damnum, & æstimationem in quantum in diebus triginta proximis res fuerit. vt probatur in. l. si seruus seruum. §. tertio capite. ff. ad legem Aquiliam. & in. l. 1. &. 2. C. eodem titu. & in. §. capite tertio, insitu. de lege Aquilia, & in. l. 18. titu. 15.
44 part. 7. Et hæc actio tam ex. 1. quam ex 3. c. datur in duplum contra negantem, si ab actore probetur damnum datum fuisse. Contra confitentem verò datur in simplum, vt probat text. in. d. §. ex maleficijs. & in. l. 2. §. 1. & in. l. inde Neratius. §. hæc actio. ff. ad. l. Aquiliã, & in. l. 16. tit. 15. part. 7. Vbi eleganter tradit Grego. Lup. Et libellus concipiendus erit forma infra præscripta.

Vltimo explicanda erit actio ex testamento, qua petuntur legata relicta ecclesijs, vel alijs locis venerabilius. Daturque aduersus eum qui negat ex hæreditate, quam ipse adiuit, aliquid relictum fuisse ecclesiæ, vel fatetur legatum, tamen fraudulenter, & sine causa iusta solutionem eius differt, donec in
45 ius vocetur. Et huiusmodi actio mista est, quia datur in duplum, nempe ad persecutionem ipsius rei legatæ, & ad tantundem pro pœna, vt probat text. in. d. §. ex maleficijs, & ibi explicant Iass. num. 22. & Mising. num. 42. & Couarr. in. c. si hæredes num. 5. de testamentis.
46 Quæ actio competit etiam pro exigendis legatis relictis pauperibus, & alijs locis pijs secundum Bald. in. l. vltima. §. cum autem. C. ad. Trebellianum. receptum à Mising in. d. §. ex maleficijs. numero. 49. contra glos. ibi, verbo, in
47 iudicium. Pro legatis tamen relictis fisco, aut reipubl. hæc actio non competit secundum prædictam glos. receptam â Iasone ibi, numer. 41. & Mising.
48 nume. 49 Daturque aduersus hæredes, & etiam contra executores testamenti, secundum omnes in. l. nulli. C. de episcopis & clericis. Bart. in. l. hæreditas. la. 2. ff. de hæredibus instituendis. & Iason in. d §. ex maleficijs. numer. 22. Et
49 cum legatum relictum ad pias causas habeat executionem paratam, & legatarius possit illud via executiua petere secundum Bald. in. l. hæreditas. §. defuncto. ff. de petitione hæreditatis. & Barb.
50 in. d. c. si hæredes colum. 13. ideo in hac actione libellus non est necessarius sed legatarius debebit interpellare extraiudicialiter hæredem. Et si hæres legatum negauerit, vel eius solutionem sine causa distulerit, tunc producet testamentum coram iudice petens contra hæredem vel executorem testamenti executionem in duplum ex eo, quod negauit legatum, vel sine causa distulit eius solutionem.

(*.)

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBELLVS IN ACTIONE furti manifesti.

51 FVlano paresco ante.v.m.y me querrello,y pongo demãda a fulano,y digo q̃ assi es. Que el dicho reo accusado entro en mi casa tal dia, y de mi estudio me lleuo hurtado y contra mi voluntad vn derecho ciuil, portanegra y rubrica colorada,que valia treynta ducados. Y sintiendolo sali corriendo tras el a la calle dando vozes y le alcance y le quite el dicho derecho, que me lleuaua hurtado, en lo qual cometio delicto,e incurrio en la pena del quatro tanto: lo qual monta y summa ciento y veynte ducados, por valer el dicho derecho,que me hurto treynta ducados. Porque pido a v.m.que auida mi relacion por verdadera en quanto baste, declarãdo al dicho aduerso por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene a que me de y pague los dichos ciento y veynte ducados del quatro tanto. Y en lo necessario,&c.y juro,&c.

LIBELLVS IN ACTIONE furti non manifesti.

52 FVlano parezco ante.v.m.y me querello y pongo demanda a fulano, y digo. Que el dicho aduerso entro en mi casa,y contra mi voluntad tomo y lleuo hurtada vna escudillo de plata,que pesaua cien reales,y despues parecio en su poder: en lo qual cometio graue delicto,e incurrio en la pena del doblo,y me la es obligado a pagar. Porende a. v. m. pido que declarãdolo por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene en duzientos reales en que se summa el dicho doblo, attento lo que valia la dicha escudilla,saluo la judicial taxacion de.v.m. Y en lo necessario,&c.y juro. &c.

LIBELLVS IN ACTIONE vi bonorum raptorum.

53 Fulano

53 FVlano paresco ante.v.m.y me querello y pongo demãda a fulano,y digo q̃ assi es. Que el dicho aduerso en vn dia del mes de Mayo proximo passado deste presente año de setẽta y cinco años fue a mi casa, y entro en vna sala baxa,adõde yo estaua passeãdome, y echo mano a vna daga y me la puso a los pechos,y por fuerça y violencia sin resistẽcia alguna me tomo vna bolsa, que tenia duzientos reales, y la lleuo robada. En lo qual cometio graue delicto,e incurrio en la pena del quatro tãto,en la qual se incluye el valor de lo que me lleuo robado. Porque pido a v.m.q̃ auida mi relacion por verdadera,en quãto baste declarãdo al dicho aduerso por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene a que me buelua, y restituya a la dicha bolsa con los dichos duzientos reales con mas el tres tãto que son seyscientos reales. Y en lo necessario el officio,&c.y juro,&c.

LIBELLVS IN ACTIONE legis Aquiliæ.

54 FVlano parezco ante.v.m.y põgo demãda a fulano, y digo que assi es. Que el dicho aduerso dio vna cuchillada a Iuã mi esclauo en la cara q̃ le llego al ojo derecho,y le corto cuero y carne, y saco mucha sangre, sin q̃ el dicho mi esclauo hiziesse ni dixesse cosa alguna, por donde le vuiesse de venir mal ni daño. Y para curarsele le dieron tãtos puntos,y esta apique de muerte,y en caso que sane quedara tuerto del dicho ojo, y muy feo. Y por razon de la dicha fealdad, y falta del ojo esta el dicho aduerso obligado a darme y pagarme sesenta ducados que el dicho esclauo valdra menos de lo que valio treynta dias antes que le hiriesse. Y en caso que muera como los ẽcurujanos entẽdiẽ esta obligado a me pagar cien ducados que el dicho esclauo valia el año proximo passado de setẽta y quatro años, con mas lo que he gastado y gastare en curarle,y lo que he perdido y perdere de su seruicio y obras, que protesto verificar en la prosecuciõ desta causa. Y aunque el dicho aduerso ha sido requerido no lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en quãto baste condene al dicho aduerso a que me de y pague todo lo susodicho. Y en lo necessario,&c. Y juro. &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex Cap. Quinto

SVMMARIA.

1 *ACtiones uel in simplum, uel in duplum, aut triplum, aut quadruplum competunt: & in quo casu quælibet detur.*

Caput. 5. De actionibus quædantur in simplum vel in duplum, vel in triplũ, vel in quadruplum.

IVstinianus in. §. omnes insti. de acti. explicat quæ nam quantitas pœnarum, & pro quibus rebus statui, & exigi soleat cõstituẽdo propriã diuisionẽ. Quæ diuisio est quadruplex: quia scilicet, actiones vel in simplũ vel in duplũ, vel in triplũ, vel in quadruplũ cõpetunt. In simplũ datur quando rem ipsam persequimur, vel aliquam pœnam sine aliqua re. In duplum, triplum, quadruplum datur cum præter rem ipsam exigitur aliquid, quod æstimationem eiusdem rei excedat duplo, triplo, aut quadruplo. Et harum actionum exempla subijciuntur in. d. §. omnes. & in §§ sequentibus. In. §. omnes. tantum exemplificantur actiones, quæ in simplum dantur. Et de vnaquaque earum dicẽdum erit ũn. c. dẽ actio, bonæ fidei. cum suis. §§. infra. Et ita nunc agendũ erit solummodo de actione ex stipulatu, quæ in simplum datur.

1 2

Ex. § Primo.

SVMMARIA.

1 *ACtio ex stipulatu in simplum datur.*

2 *Stipulationis definitio.*

3 *Obligatio, & actio oritur attento iure regio ex sola pollicitatione, uel ex quolibet modo, & simplici pacto, aut qualibet promissiane absque solennitate uerborum, & stipulatione in actu, & contractu, dummodo animus obligandi quomodocumque appareat.*

4 *Libellus in actione ex stipulatu.*

§. De actione ex stipulatu.

1 ACtio ex stipulatu datur in simplũ, vt probatur in. §. omnes. insti. de action. orituṛq; ex stipulatione, quæ est contractus verborum, qui celebratur præcedente interrogatione creditoris, & subsequitur in cõtinenti responsione debitoris super eadem re & inter easdẽ personas, vt in. l. 1. in princ. ff. de verb. obli. & in. l. 5 §. stipulatio. eodem t. text. in, l. 1. §. verbis. ff. de acti. & obli. & text. in. §. 1. insti. de verborũ obli. & l. 1. tit. 11. pa. 5. resoluit Anto. Gomez. 2. tomo variarũ c. 9. nu. 3. Hodie verò de iure huius regni absque solennitate verborum, & stipulatione in actu, & contractu oritur obligatio, & actio ex sola pollicitatione, vel ex quolibet modo, & simplici pacto, vel ex qualibet promissione, dũmodo animus obligandi quomodocunque appareat iuxta text. in. l. 3. tit. 8. lib. 3. ordin. quæ habetur in. l. 2. titu. 16. li. 5. recopi. & explicat Anto. Gome. 2. tom. c. 9. n. 3. & Covar. li. 1. variarum. c. 14. nu. 1ẽ. & Didacus Perez in. l. 3. tit. 8. li. 3. ordi. in glo. 1. Et libellus in ea erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE ex stipulatu.

4 Fulano

4 FVlano parezco ante. v. m. y digo. Que estando juntos yo y el dicho aduerso le pregunte si me queria dar a Sticho, y el me respondio, que me lo prometia: e por ello quedo obligado a me lo dar e entregar. Y aunq̃ por mi ha sido requerido q̃ lo cumpla no lo ha querido hazer porq̃ pido a v. m. que hauida mi relacion por verdadera en quãto baste le condẽne a que me de y entregue el dicho Sticho. Y en lo necessario, &c. y juro. &c.

Ex. §. Secundo

SVMMARIA.

1 *ACtio serui corrupti prætoria, directa, & utilis est: & datur in duplum aduersus eũ qui dolo malo persuadendo corrupit animum serui alterius, ut deterior fieret.*

2 *Actio serui corrupti datur in duplum nomine pœnæ, quanti seruus, obid quod corruptus sit deterior, & fit æstimatio omnium rerũ quas seruus secum abstulit, & duplicatur.*

3 *Actio serui corrupti utilis datur aduersus eum qui filium filiamue familias persuadendo corrupit.*

4 *Actio utilis serui corrupti non datur induplum sed ad interesse ex affectione patris delato iuramento.*

5 *Actio utilis serui corrupti non solum datur patri, sed etiam filio, uel filiæ corruptis.*

6 *Libellus in actione serui corrupti.*

§. 2. De actione in duplum, & primo de actione serui corrupti.

1 ENumerantur quinque actiones, quæ induplum dantur à Iustiniano in. §. in duplum. insti. de actio. De quarum quatuor egimus supra in capit. 4. in. §. de actio. persecuto. pœnæ, & rei simul. Ac ideo in præsenti solummodo erit agendum de actione serui corrupti, quæ prætoria est, directa, & vtilis vt. l. vt tantum. in princi. ff. de seruo corrupto. proprie datur in duplum aduersus eum qui dolo malo persuadendo corrumpit animum serui alterius, vt deterior fieret, vt probat text. in. d. §. in duplum, & tex. in l. i. ff. de seruo corrupto. Et datur in duplum nomine pœnę, quãti seruus, obidquod corruptus sit deterior, & fit æstimatio omniũ rerum, quas seruus secũ abstulit, & duplicatur, vt probat text. d. §. in duplum. & in. l. in hoc iudicio. ff. de seruo corrupto. Vtilis vero datur aduersus eum, qui filium filiã ve familias persuadendo corrupit, & tunc non agitur ad duplum, sed ad interesse, ex affectione patris delato iureiurando, vt in. d. l. vt autem, in prin. & notat glo. in. d. §. in duplum. verb. æstimatio. Et nedum datur patri, verum etiã ipsi filio, vel filiæ corruptæ, vt cum alijs resoluit. Iaſ. in. §. omnes. insſt. de action. n. 21. Misin. nu. 5. d. §. in duplum. Et libellus in acti. formatur modo sequẽti.

2 3 5 6

LIBELLVS IN ACTIONE serui corrupti.

6 FVlano parezco ante. v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano, y digo que assi es. Que teniendo yo vn esclauo, que se llama

Francisco, negro atezado de edad de veynte años de muy buenas costumbres, y muy fiel, y sin tacha alguna, el dicho aduerso le persuadio y aconsejo q̃ se fuesse y ausentasse de mi casa, y me lleuasse hurtado lo q̃ pudiesse. Y por su cõsejo, y persuasiones el dicho esclauo se fue y ausento de mi casa y me lleuo de mis bienes hasta en quãtia de cinquẽta ducados: y el dicho aduerso le recepto en su casa, y le dio fauor, y ayuda para hazer lo que hizo. En lo qual cometio delicto, y me estrago mi esclauo q̃ antes que se me fuesse y lleuasse hurtado lo que lleuo valia ciẽ ducados, y agora por auerse me ydo y estragado ha perdido de su valor cinquẽta ducados. Y por lo susodicho el dicho aduerso esta obligado a pagarme el dos tãto del valor, que el esclauo ha perdido y de lo q̃ me lleuo hurtado. Porque a.v.m. pido le condẽne a q̃ me pague el dicho dos tãto ansi del valor, q̃ el esclauo perdio que son cien ducados, como de las cosas que lleuo, que son otros cien ducados. Y en lo necessario, &c. y juro, &c.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 *Portulæ erant olim salaria præscripta, quæ secundum quantitatem petitam dabantur executoribus iudicio rum, ante iudicium ceptum.*
2 *Petetes plus olim cadebãt á causa tota.*
3 *Actio ex lege condictitia, cui, & aduersus quem competat.*
4 *Actio ex lege conditicia datur in triplum, in quo simplum continetur.*
5 *Actio ex lege conditicia datur in quadruplum aduersus executores extorquentes aliquid ultra sportulas debitas.*
6 *Actio ex lege conditicia non solum competit quando plus repetitur, sed etiã quando plus loco & causa petitur.*
7 *Inducie duplicantur quando plus tempore petitur, & cessat actio legis condictitiæ.*
8 *Petens plus si ante litẽ contestatã pœnitueat excusatur à pœna actionis ex lege condictita.*
9 *Libellus in actione ex lege condictitia, quæ aduersus plus debito petẽtẽ datur.*

§. 3. De actionib⁹, quæ in triplum dantur.

IVstinianus in. §. tripli & in §. siquis agens, cũ quinq;. §§. sequẽtibus, insti. de actio. ponit exẽpla actionũ, quæ in triplũ dãtur. Et primò ponit exemplũ actionis, ex lege cõdictitia in. d. §. tripli. Procuius cognitione constituendum erit quod olim erant salaria præscripta quę sportulæ dicebantur, & secundum quãtitatem petitam dabantur executoribus iudiciorum statim ingressus litis ante iudicium cœptum. Et inde arripiebant ansamactores, vt reis in commodarent, petendo plus debito: vt sic viatores, & executores acciperent suas sportulas iuxta quantitatem petitam, & non iuxta id, quod vere debebatur. Ac ideo Iustinianus, vt obuiaretur huic improbitati statuit pœna in triplum aduersus actores plus debito petentes. in. d. § tripli. & in quadruplum aduersus executores extorquentes aliquid vltra sportulas debitas. in. § item ex lege, olim enim plus petentes cadebant a causa tota, vt probat text. in. §. siquis. instit. de action. Et ista actio ex lege condictitia competit ei, qui dãnum passus est aduersus actorem, qui per fraudem plus debito petijt. Et datur in triplum, in quo simplum continetur vt probat text. d. §. tripli. Et aduersus executores extorquentes aliquid vltra sportulas debitas, datur in quadruplũ, vt in. dict. §. item ex lege. insti. de actionibus. Et nedum actio ista competit quãdo quis plus repetatur, verum etiã quando plus loco, & causa petatur, vt in. dict. §. tripli. & in. §. plus autem. cum aliquibus. § §. sequentibus, insti. de action. & in. c. vnico. extra de plus petitionibus. de iure tamen regio petens plus re condemnatur in expensis a reo factis, plus loco, & causa petens punitur pœna tripli: petens vero plus tempore punitur pœna duplicati temporis, ita probat tex. in. l. 42. & 45. tit. 2. p. 3. & ibi notat Grego. Lup. Ego vero prædictas. ll. Regias intelligerẽ, quod si plus repeteretur absque dolo, & fraude actoris, tunc si in probatione quantitatis petitæ actor defficeret, puniretur in expensis tantum, & in hac specie accipio tex. in. d. l. 43. si vero plus loco, vel causa peteretur fraudulenter, & dolose, tunc actor puniretur in triplum damni causati, & in isto casu intelligo text. in. d. l. 45. si dolus, & fraus abessent cessaret pœna illius. l. nam etiam in. d. §. tripli. iste dolus consideratur. Quando verò plus tempore aliquid petatur, idest, ante tempus, tunc inducię duplicantur, vt probatur in. d. iuribus, & cessat ista actio ex lege condictitia. Posset tamen plus petens à pœna huius actionis excusari, si ante litem contesta tam pœnituerit, vt firmat glo. 1. recepta communiter in. d. c. vnico. & notat Iaso. in. d. §. tripli. n. 24. Quæ omnia conducunt decisioni tex. in. l. 7. & 8. tit. 21. li. 4. reco. vt notat Dida. Perez in. l. 21. t. 14. li. 2. ordin. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE ex lege condictitia, quæ aduersus plus debito petentem datur.

9 EVlano vezino de tal lugar parezco ante v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano, y digo, que assi es. Que el dicho aduerso con dolo por me hazer vexacion, y molestia me puso demanda ante v. m. por dos mil ducados, que dixo le deuia de vn alcance de cuentas, que entre el y mi se hizieron, no le deuiendo en realidad de verdad mas de tan solamente mil ducados, porque los de mas le tenia pagados, y dellos me tiene dadas cartas de pago, como consta por dos escripturas que de lo sobre dicho otorgo ante fulano escriuano publico del numero desta ciudad, de las quales hago presentacion con el juramento y solennidad necessaria &c. La qual demãda ha proseguido, y prosigue hasta el punto y estado, en que esta el processo de la causa: por lo qual se me siguieron de daño cien ducados,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dos, y el cayo e incurrio en pena de quatrocientos, que es el tres tanto del daño por causa de la demasia que me pidio. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste del sobre dicho me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sentencia que en tal caso lugar aya le condemne en los dichos quatrocientos ducados de pena, en que incurrio, mandādole que me los de y pague, pues conforme a derecho lo he de auer: y assi condenado a ello le compella, y apremie por todo rigor, y remedio de derecho. Sobre que pido justicia, y costas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro, &c.

Ex. §. Quarto.

SVMMARIA.

5 *ACtio, quod metus causa, est personalis in rē scripta: & cui cōpetat.*
2 *Actio quod metus causa intra annum in quadruplum data contumacia, & post annum in simplum datur.*
3 *Actio quod metus causa, in quadruplū datur aduersus eum, qui iussu iudicis rē metu extortā non restituit actori.*
4 *Actio, quod metus causa, ut competere possit quæ requirantur.*
5 *Metus cadens in constantem uirum requiritur, ut actio quod metus causa competat.*
6 *Metus reuerentialis patris, uel mariti non dicitur iustus, ut actum annullet, nisi minæ præcesserint ab eo, qui solitus sit eas ponere in executione.*
7 *Actio quod metus causa, ut competat requiritur, quod restituere debens sit in contumacia ex eo quod iussus à iudice rem restituere, eam non restituit.*
8 *Actio, quod metus causa, ex prima parte, & secūda edicti quomodo cōpetat.*
9 *Libellus in actione quod metus causa.*

§. 4. De actione, quæ in quadruplum datur, & primo de actione, quod metus causas.

IVstinianus in. §. quadrupli. insti de action. posuit exempla actionum, quæ in quadruplum dātur, nempe actionis furti manifesti. de qua supra egimus in. c. 4. §. de actionibus persecutorijs pœnæ, & rei simul. in versi. & in primis supradictis sic constitutis, &c. Item actionis quod metus causa, & actionis de calumniatoribus, & actionis, quæ datur aduersus executores litium, extorquentes aliquid vltra portulas debitas. Et de hac vltima actione tetigimus in. §. præcedenti. In præsenti tamen agēdū erit de actione quod metus causa, quę personalis est in rescripta ā prætore, cōpetitq; ei, qui per metū cadentē in constantē virum cōpulsus est ad ālienandum, vel dandum aliquid, ad hoc vt sibi res restituatur: & data cōtumacia intra annū in quadruplum condemnetur, & post annum in simplum, vt probatur in. dict. §. quadrupli. iuncto. §. item actio. institu. de actiō. & in. l. si cum exceptione. §. 1. & §. post annū & in. §. in hac actione in fine. & in. §. hæc autem. ff. de eo quod metus causa. Ex quibus constat hanc actionem in quadruplum dari aduersus eum, qui iudicis iussu rem ipsam actori non restituit eamque pœnam restituentem euitare. vt late explicant Iass. in. dict. §. quadrupli. à numero. 47. & Mising. à numero. 1. Et ad hoc, vt ista actio competat, requiruntur sequentia. Primò quod actus gestus fuerit per metum cadentem in constantem virum vel mulierem referendo singula singulis, vt probatur in. l. inter positas. C. de transactionibus. & in. c. cum locum. de sponsalibus. Et quis dicatur iustus metus, declarat Iass. in. d. §. tripli. Alex. & dominus Anto. de Padilla in. d. l. inter positas, & tx. in. l. 7. t. 33. p. 7. t. 12. li. fori. Etan metus reuerentialis patris, vel mariti dicatur iustus metus, & annullet actū tradit glossa. l. 1. §. quæ onerandæ. verb. metu. ff. quarum rerum actio non detur. quæ resoluit talem metum reuerentialem sufficientem esse ad annullandum actum. Sed contraria sententia vera & communis est secundum Panor. in. c. cum contingat. in princip. & ibi Aliatum n. 1. & 2. Anto. Gomez 2. tomo variarum. c. 14. num. 27. Geor gium Natam in. c. quānūis pactū. de pactis. li. 6. & Bernardst Diaz. in regu. 532. & Coua. in. 4. de sponsalibus. 2. par. c. 3. §. 6. num. 4. & plures alios, quos refert & sequitur Ioannes Gutierrez de iuramento confirmat. 1. part, c. 1. numer. 15. Qui omnes prædictam gloss. intelligunt procedere quando minæ præcesserunt, & qui illas fecit, solitus esset ponere minas in executione. Secundo requiritur, quod restituere debens fuerit in contumacia, vt puta, quia iussus à iudice rem restituere illam non restituit, probatur: in. d. l. si cū exceptione. §. 1. & §. in hac actio. in fin. & in. §. hæc autē. Nā ex. 1. p. edicti prætoris, ꝙ metus causa, datur remediū ad rescidendū actum metu gestū, & ad restituendam rem metu ālienatā, vt probatur in. l. 1. ff. de eo quod metus causa. Et ita actor prius ex illo remedio petere debet actū metu gestum rescindi, & rem sibi restitui. Et si intra tēpus à iudice datum res non fuerit actori restituta, tunc ex. 2. parte edicti prætoris, scilicet, quod metus causa, datur intra annum actio in quadruplum, & post annum in simplum, vt probat text. in. dict. l. si cum exceptione. §. 1. & in. §. post annum. Et vtraque actio in libello intentari poterit modo sequenti.

LLIBELLVS IN ACTIONE quod metus causa.

9 FVlano vezino de tal lugar paresco ante. v. m. y me querello y pongo demanda a fulano. Y contando el caso della digo. Que yo hize donacion al dicho aduerso de vn cauallo vayo, y cabos negros, de edad de cinco años, que a su iusta, y commun estimacion vale duzientos ducados. La qual donacion le hize contra mi voluntad por fuerça, y me dio justo, tal que en qualquier varon constante pudiera caer, que el dicho aduerso me hizo, para que le hiziesse la dicha donacion, diziendo que sino

si no la hazia me mataria: y para ello puso mano a vn puñal, y lo saco, y puso amis pechos. Y viendo me assi atemorizado, y considerádo que es hombre q̃ suele y acostumbra poner en execució sus amenazas le hize la donacion del dicho cauallo, y se lo entregue: por lo qual esta obligado a me boluer y restituyr el dicho cauallo, que le done. Y aunq̃ por mi ha sido requerido que me lo buelua, y restituya, no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porq̃ pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte q̃ baste por su sentencia, que en tal caso lugar aya pronuncie la dicha donació, ser ninguna, y dádo la por tal, y por la mesma sentencia condemne al dicho aduerso a que me de, buelua y restituya dentro de vn breue termino el dicho cauallo, y en caso que dentro del dicho termino no me lo entregare y restituyere, que me de y pague ochocientos ducados por la rebeldia, en que estuuiere de no me lo boluer y restituyr dentro del termino que por v. m. le fuere señalado. Y sobre que pido justicia y costas, y el officio de v. m. imploro, y juro, &c.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *ACtio de calũniatoribus est personalis, & cui competat.*
2 *Actio de calumniatoribus intra annum in quadruplum, & post annum in simplum datur.*
3 *Calumniator non solum actione, de calumniatoribus, sed etiam condictione, ob turpem causam potest conueniri.*
4 *Libellus in actione de calumniatoribus.*

§. 5. De actione, contra calumniatores.

1 ACtio de calumniatoribus personalis est, conceditur que aduersus eum qui pecuniam accepit, vt innocenti in iudicio per calumniam negocium faceret vel non facere. Et intra annum datur in quadruplum, & post annum in simplũ, vt probatur in, §. quadrupli. iuncta gl. verb. deque ea insti. de actio. & in, l. 1 & 2. & in, l. in hæredem. ff. de calumniatoribus. Et nedum ista actio datur contra calumniatorem, verum etiam condictio ob turpem causam iuxta text. in d. l. in hæredem. §. fin. Quinimo aduersus eum criminaliter poterit agi, vt probat text. in l. fin. C. de calumniatoribus, & late explicant. Iaſ. num. 79. & Mising. nu. 27. in, d. §. quadrupli. Et libellus in hac actione erit concipiẽdus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE de calumniatoribus.

4 Fulano

4 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo, que es assi, Que el dicho aduerso recibio duzientos ducados de fulano por que en vn pleyto que traya conmigo, en el qual el dicho aduerso era mi procurador, dexasse de hazer lo que a mi derecho tocaua, q̃ fueron tales y tales diligẽcias: y assi por su culpa y causa yo fuy condẽnado, e se me siguio de daño e interesse dos mil ducados: por lo qual el dicho aduerso esta obligado a me los dar y pagar con el tres tanto conforme a derecho. Por que pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sẽtencia, que en tal caso lugar aya condene al dicho aduerso a que me de y pague el dicho daño e interesse, que estimo en los dichos dos mil ducados con mas el tres tanto, y a ello le compella y apremie por todo rigor y remedio de derecho. Sobre que pido justicia, y costas, y el officio de. v. m. imploro. *Y* juro &c.

Ex Cap. Sexto.

SVMMARIA.

1 *ACtiones quædam sunt bonæ fidei, quædam stricti iuris.*
2 *Fides bona uarias habet acceptionis.*
3 *Fides bona in quolibet contractu requiritur.*
4 *Bona fides pro bono & æquo multoties usurpatur.*
5 *Iudex liberam habet potestatem iudicandi in actionibus bonæ fidei quod iustum, & æquum sibi iusum fuerit.*
6 *Actiones stricti iuris quare sic appellatæ fuerint, & numero. 9.*
7 *Actiones bonæ fidei quare sic appellentur.*
8 *Iudex non habet tam amplam potestatem interpretandi & iudicandi ex bono & æquo in actionibus stricti iuris, sicut in bonæ fidei actionibus.*
9 *Actio stricti iuris, quare sic appellata sit.*
10 *Actiones stricti iuris, & actiones bonæ fidei, multas inter se continent differentias.*
11 *Dolus dans causam contractui bonæ fidei efficit eum nullum, & re integra deceptus non tenetur adimplere talem contractum.*
12 *Contractus stricti iuris licet in eo dolus interueniat non est nullus: datur tamen exceptio doli deceptore integra, re uero non integra actio doli.*
13 *Dolus si non det causam contractui bonæ fidei, sed solum modo incidat in contractum non facit contractũ nullum, sed damnũ resarcietur per actionẽ ex illo contractu propter dolum.*
14 *Dolus si incidat in cõtractibus stricti iuris damnum non resarcitur*

par

per illum contractum, sed rescinditur per actionem, uel exceptionem de dolo.

15 *Dolus dicitur dare causam contractui, quando unus ex contrahentibus dolosis suasionibus induxit alium ad secum contrahendum.*

16 *Dolus dicitur incidere in contractum quando alias celebraturus cotractu inductus fuit dolo, & machinatione, ut in ipso contractu deciperetur.*

17 *Actionum stricti iuris, & bonæ fidei diuisio an procedat de iure canonico.*

18 *Actiones bonæ fidei sunt tantum decem & septem & quæ sint directæ, quæ uero directæ & contrariæ*

19 *Indefinita oratio æquipollet uniuersali.*

20 *Actionis appellatione uenit tan directa quam contraria.*

Caput. 6. De actionibus bonæ fidei.

1 ACtiones alias esse bonæ fidei, & alias stricti iuris dixit Iustinianus in. §. actionum. instit. de actio. Quo in loco enumerat eas: quæ bonæ fidei sunt, licet olim dubium esset de petitione hereditatis. & ibi nō enumeratas stricti iuris esse constat, secundum glo. 2. in. d. §. actionum. easdem cōmemorat. glos. in c. cum venerabilis. verb. bonæ fidei extra. de except. & ibi explicant Panor. àn. 14. Decius. nu. 12. & Parisius à n. 29. Iasson. n. 12. 27. & 50. & Gomec. à n. 2. in dicto. §. actionum. Alciat. in. l. bona fides. ff. depositi. Duaren. de in litē iurand. pag. 8. Ludouicus Carondas lib. 3. verosimilium. c. 3. Coua. in regul. possessor. 2. p. §. 6. à. n. 4. de reg. iur. in 6. & Cuia 2 cius lib. 8. obseruationum. c. 10. & Reuardus de autori. pruden. tum. c 3. Et pro perfecta huius rei cognitio ne constituendum erit, quod bonafides varias habet acceptiones. Interdum enim designat purum illum, & syncerum animum ab omni dolo, fraude, & calliditate separatum, vt in. l. si cum fundum. ff. de contrahē da empti. & in l. si mādato. §. 1. ff. mādati. & in l. medicus. ff. de var. & extraord. cogi. Et in hoc significatu 3 bona fides in quolibet cōtractu exigitur, vt in. l. bonā fidē. C. de actio. Nonnunquam bona fides pro bono & æquo vsurpatur, vt in. l. bona 4 fides, ff. deposit. & in. l. ex maleficio. ff. de actio. & oblig. Et in isto sensu 5 actiones bonæ fidei appellantur, in quibus iudex liberam potestatē habet iudicandi, quod sibi bonum, & æquum visū fuerit. Olim enim Romæ prætores non iudicabant causas priuatas, sed dabāt iudices litigatoribus petentibus. Et tunc prætores in quibusdam causis dabant formulā iudicibus in ea verba, quibus contrahentes vsi essent & ita angustis, & strictis finibus iudicum potestatem includebant, vt fas non esset eisà prescripta formula recedere: ob idq; actiones stricti iuris appellatæ fuerunt. In alijs autem causis multo laxiorem & latiorē potestatem prætores tribuebāt iudicibus, vt iudicarent quod sibi ex bono, & æquo visum esset, vt colligitur ex Cicerone 6 in topicis ad Trebatium. Sunt ergo 7 bonę fidei actiones remissioris, & laxioris iuris ac ex æquitate pendētis non quod vlla sit actio malæ fidei, quoniā in omnibus negocijs bona fides desideratur, vt in. d. l. bonāfidē sed ideò. quod iudex in cognitione potest habere rationem earum rerum, quarum contrahentes non meminere, vt in l. cōsensu. in fine. ff. de actio, & oblig. At verò actiones stri 8 ctiiuris

cti iuris sunt, in quibus iudices non habent tam amplam interprætationem, & potestatem iudicandi ex bono, & æquo, sed solummodo iuxta verba contrahentium, vt in. l. fin. C. de compen. & in. l. quia tantundem. ff. de negocijs gestis. veluti in actione ex stipulatu iuxta text. in. l. quidquid. & in. l. si ita stipu 9 latus. §. Chrysogonus. ff. de verborum. Quam actionem ob hoc non bonæ fidei sed stricti iuris Iustinianus dixit in l. vnica. §. sed etsi non ignoramus. C. de rei vxoriæ actione. Ita explicant Otomanus, Mising. nu. 5. Corras. nu. 4. in. d. §. actionum. & Brisson. in lib. 2. de verborum. verbo, bona fides & verbo, æquū. & Couar. in Regula, possessor. 2. part. §. 6. nume. 4. de Regul. iuris. in. 6. Rursus 10 constituendum est plures, differentias esse inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris, quas glo. 2. in. d. §. actionum. colligit. Et prima differentia est, quod in cō 11 tractibus bonæ fidei dolus dās causam contractui efficit contractum nullum ipso iure & re integra deceptus non tenebitur ad perficiendum. Re autem nō integra, vt quia traditio vel alius secutum est, actio doli competit ad restituē dam rem traditam, & ad rescindendum contractum, quatenus de facto processit iuxta text. in. l. & eleganter. in princ. 12 ff. de dolo malo. In contractibus verò stricti iuris dolus dans causam contractui non efficit contractum nullum: imo valet. Datur tamen exceptio doli aduersus decipientem re integra: & si deceptus tradiderit, vel perfecerit, actio doli ei datur, vt notat glo. in dicta. l. & eleganter. & Barto. in. l. siquis cum alter. ff. de verborum oblig. Cæterum si 13 dolus non det causam contractui, sed si solummodo incidat in contractum in contractibus bonæ fidei, non facit contractum nullum, imo valet: resarcitur 14 tamen damnum per actionem ex illo contractu propter dolum. vt in. l. siquis affirmauerit. ff. de dolo malo. & in l. Iulianus. §. si venditor. ff. de action. empt. At verò in contractibus stricti iuris, si dolus incidat, damnum non emendatur per illum contractum, sed rescinditur per actionem, vel exceptionem de dolo, vt in dict. l. & eleganter. §. non solum. & in dict. l. siquis cum aliter. Ita resoluunt glo. 2. d. §. actionum. Bart. Ange. Imola. & Cuma. d. l. siquis cum aliter. & communiter omnes ex Ioanne Imola. cap. cum dilecti. de empti. & vendi. Iasso. dict. §. actionum. à n. 28. late disputat Benicasius ibi, à. n. 232.

15 Dicitur autem dolus dare causam contractui, quando vnus dolosis suasionibus induxit aliquem ad secum contrahendum, vt puta, ad vendendum, vt illum deciperet, qui alias non fuisset vēditurus, & dolo eius fuit principaliter inductus ad vendendum: quia dixit suum equum habere vitia latentia, quæ 16 ipse ignorabat. Dolus vero dicitur incidere in contractum, quando quis alias erat venditurus, & ego dolo, & machinatione demonstrauit, quod pretium illius rei non valebat, nisi tantum vt si valebat centum, & meis machinationibus ostendi quod non valebat nisi quinquaginta, vel si vendidisti mihi vineam, vel hortum, & ante aquam traderes excidisti vites, aut arbores. Aliam differentiam ponit glo. 2. dicto. §. actionum. ibi. vnde non veniunt vsuræ, quā explicat Mising. ibi numero. 16. & late Benicasius a numero 309. Aliam differentiam ponit eadem glos. ibi, item in actionibus stricti iuris fructus non veniunt: quam explicat Mising. ibi num. 17. & Benicasius à num. 327. Aliā differentiam ponit. d. glo. ibi, item non venit interesse, quam explicat Mising. ibi numero. 26. asserens communi calculo hanc differentiam reprehendi: prosequitur latè Benicasius â numero. 338. Aliam differentiam ponit eadem glo. ibi, item in bonæ fidei, quam explicat Misinge. à nume. 18. & Benicasius â

num. 365. Vltimam differentiam tangit prædicta gl. ibi, ité ex hoc. §. quã explicat Benicasius ibi, à n. 388. Aliã differẽtiam cõstituit Dynus ibi, Mising. n. 20. & Benicasius â nu. 350. Aliã differentiã ponũt Ioannes Faber, Angel. Iaſ. & Misin. ibi, à n. 21. & Benicasi' à n. 405. Alia differẽtia enumeratur à Benicasio ibi, à nu. 424. & explicat Mising. n. 25. Ponit etiam aliam Angelus ibi, & explicat Beniçasius à nu. 430. Alias plures differentias enumerat, & explicat idem Benicasius ibi, à nu. 436. Et an diuisio actionũ in actiones bonæ fidei, & stricti iuris procedat de iure Canonico latè disputat Benica. in. d. §. actionum. à num. 184 & dominus Franciscus à Sarmiento. li. 3. selectarum. c. 3. à nume. 1. resolvit etiã de iure canonico esse actiones stricti iuris. Idem cum alijs resoluit Couar. in. d. reg. possessor. 2. par. §. 6. n. 5. expendens ad hoc text. in dict. c. cum venerabilis. de except. Et an sint aliæ plures actiones bonæ fidei quam in. d. §. actionum. enumerantur, resoluit idem Benicasius à nu. 151. Vbi resoluit, quod sunt tantũ decem & septem, vt gloss. 2. ibi enumerat. Et omnes sunt directæ, exceptis sex quæ sunt directæ & contrariæ: vt sunt actiones mandati, commodati, depositi, pignorati, tutelæ, negotiorum gestorum. Et licet istæ contrariæ ibi non exprimãtur, nihilominus bonæ fidei sunt & censentur ibi enumeratæ, cum text. ille simpliciter mentionem faciat de actione mandati, depositi, commodati, pignoratitiæ tutelæ, & negotiorum gestorum: & sic intelligi debet tam de directis quam de contrarijs: quia est oratio indefinita, & æquipollet vniuersali, vt in l. si pluribus. ff. de leg. 2. cum appellatione actionis veniat tam directa, quam contraria, vt. l. 2. ff. de nego. gest. Visis itaq; differẽtijs inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris veniendũ est ad explicationẽ earũ, quæ bonæ fidei sunt.

17

18

19

20

Fx. s. Primo.

SVMMARIA.

1 *Actio exempto de iure ciuili inuenta est, & cui & aduersus quẽ competat.*

2 *Actio ex empto tres alias actiones in se cõtinet, actionẽ de euictione, actionẽ redhibitoriam, & quanto minoris, & actionem præscriptis verbis.*

3 *Actione redhibitoria, & quanto minoris ad quid agatur.*

4 *Actio ex empto, vt competat quæ requirantur.*

5 *Emptionis contractus solo consensu perficitur.*

6 *Emptionis contractus requirit pretium ex parte emptoris in pecunia numerata consistens, & ex parte venditoris, rem.*

7 *Pretium in emptione sufficit quod referatur ad aliquid, quod certificari possit.*

8 *Dominiũ trãsfertur in emptorẽ ex re empta sibi tradita.*

9 *Emptori cui res empta est tradita cõpetit rei vendicatio.*

10 *Emptio si ita fuerit celebrata, vt scriptura fieri debeat, ante scripturam perfectã poterunt partes pœnitere, & à cõtractu resilire.*

11 *Arrhæ cõuentæ in cõtractu emptionis, si ab vno ex cõtrahentibus perdãtur, aut ab alio multiplicatæ alteri reddantur, potest dissentiens à contractu discedere.*

12 *Arrhæ si dentur nomine pretij non est locus pœnitentiæ in contractu empionis.*

13 *Actioni*

13 *Actione ex empto locus non est ante pretium solutum vel venditori oblatum.*

14 *Iudex, cui constiterit pretium venditori non fuisse solutum, poterit emptorẽ cõpellere ex officio ad pretij solutionem ante quam res sibi tradatur.*

51 *Dominiũ pretij soluti requiritur, quod sit translatum in venditorem, vt venditio & emptio celebrata dicatur, ita, vt ab ea resiliri non possit.*

16 *Libellus in actione ex empto.*

§. I. De actione ex emptione.

1 ACtio exempto ex iure ciuili inuenta est, vt in. l. proinde. in princip. ff. de ædili. edicto. daturque ei, qui præsens, vel absens, putà, per nuntium, vel Epistolam rem emit aduersus venditorem, vt rem venditam tradat, iuxta tex. in. l. 1. ff. de contrah. emptio. & ista sub se comprehendit tres alias actiones, scilicet, actionem de euictione, qua emptor agit contra venditorem, si res vendita sibi euincatur, quia venditoris nõ erat, & actionem redhibitoriam, & quãto minoris. Redhibitoria enim emptor agit infra sex menses ad rescindendum contractum, si res vendita habuerit vitium latens, vt in. l. ex empt. §. redhibitione. ff. de action. emptio. & quanto minoris agit emptor infra annum ad pretij diminutionem, vt probatur in l. 1. & toto titulo. ff. de ædili. edicto. & in. l. sciendum. §. tempus. ff. eodem titulo. & in. l. 2. C. eodem titulo. & in. l. 64. & 65. titulo. 5. part. 5. Et de hac actione redhibitoria, & quanto minoris, vltra docto. in prædictis locis agit Antonius Gomez. 2. tomo variarum cap. 2. à nu. numero. 48. ex cuius resolutione colliguntur requisita ad prædictam actionem. Comprehendit etiam sub se actio ex empto aliam, & tertiam actionem, scilicet, præscriptis verbis, qua emptor agit aduersus venditorem, si pacta adiecta emptioni non seruauerit, de qua infra agendum erit. Et ad hoc, quod actio ex empto emptori competat requiruntur sequentia, Primò quod contractus emptionis sit perfectus: perficitur enim solo consensu, vt probatur in princip. instit. u. de emptione & venditione. & in. l. consensu. ff. de action. & obligat. & in. l. 10. titulo. 5. part. 5. In quo contractu duo requiruntur, nempe ex parte emptoris pretium certum in pecunia numerata consistens, & ex parte venditoris res, iuxta text. in. §. pretium. & in. §. item pretium. instit. u. de emptione & venditione. & in. l. 9. titulo. 5. par. 5. & tradit Antonius Gomez. 2. Tomo variarum cap. 2. numero. 1. Sufficit tamen, quod pretium referatur ad aliquid, quod certificari possit, veluti si quis dicat se vendere rem quanti ipse emit, vel quanti in tali arca vel loco sit, vt probat text. in. l. hæc venditio. §. huiusmodi ff. de contrah. emptione & in. l. si quis fundum. ff. eodem titulo. & in. l. si pater. §. fin. ff. de pact. dotal. & tenent Bartol & communiter doct. ibi. & conuenit. l. 10. titu. 5. part. 5. Secundò requiruntur, quod res vendita non sit tradita emptori vere, vel fictè: quia si tradita esset dominium eius in emptorem translatum esset, vt in. l. traditionibus. C. de pactis. & in. §. per traditionem. instituț. de rerum diuisione. & in. l. 46. & 47. titul. 28. parti. 3. Et tunc competere emptori rei vendicatio secundum glossam final. in. l. si cum fundum. versicul. final. ff. de contrahenda emptione. & glossam. in authentica. sacramenta puberum. C. si aduersus venditionem, & facit. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actioni. emptio.

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Tertiò requiritur, quod quando inter partes fuit conuentum, quod in contractu emptionis scriptura interueniret quod scriptura perfecta sit: alioquin ante eius perfectionem partes pœnitere, & resilire à contractu possent, vt probatur in princ. insti. de empt. & venditione, & ibi glo. verb. scriptura. & in. l. cõtractus. C. de fide instrumentorum, & 11 in. l. 6. tit. 5. part. 5. Pari modo pœnitentiæ locus esset, quando arrhæ in contractu interuenirent, si qui eas dedit perdere vellet, vel, qui accipit duplicatas restituere, vt in dict. princip. de emp. & venditione. & in dict. l. contractus. & in. l. 7. tit. 5 par. 5. Vnde optima cautela erit, quod ad hoc vt non sit locus pœnitentiæ, quod arrhæ dentur nomine pretij secundum glo. in. d. princi. verb. compellitur. Salicetum & docto. in. d. l. contractus, Quartò requiritur, quod emptor in libello narret qualiter res sibi fuit vendita, & quo pretio, rem per confinia vel aliter declarando, vt in. l. 13 forma. ff. de censibus, dicensque pretiũ à se integraliter fuisse solutũm, vel oblatum: antea enim locus huic actioni nõ esset iuxt. tex. in. l. Iulianus. §. offerri. ff. de action. emp. Oportebit tamen venditori exceptionem prætij non soluti opponere: alioquin emptor obtinebit, vn cum alijs soluit Iaſ. in. §. actionum. num 124. instit. de action. Iudex tamen 14 si sibi constiterit pretium non fuisse solutum ex officio poterit condemnare emptorem ad solutionem pretij antea quam res vendita sibi tradatur, vt probatur in. l. si pater. in fine. iuncta glo. C. de action. emp. & tradit Iasso. vbi supra num. 127. Vltimò requiritur, quod emptor trastulerit in venditorem dominium pretij soluti: aliàs, si pecuniã alienam soluerit, & venditor eam nondũ consumpserit ad rem venditam tradendam non tenebitur venditor, vt in. l. cũ seruus. ff. mandati. & in. l. cum fundus. § seruum. ff. si certum petatur. Et libellus in hac actione erit concipiẽdus forma sequenti.

Libellus in actione ex empto.

16 FVlano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo que assi es. Que yo compre por el mes de Mayo proximo passado deste presẽte año del dicho aduerso vnas casas que son en esta ciudad a tal parte, que han por linderos de vna parte casas de fulano, y por otra casas de fulano, y por delante calle publica. Las quales el me vendio, y yo del compre, por precio de mil ducados: los quales le he dado y pagado, y el de mi tiene recebidos, y agora no me ha querido ni quiere entregar las dichas casas, y los titulos dellas, aunque a ello es obligado, y por mi muchas y diuersas vezes ha sido requerido. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte q̃ baste y otro mas, o mejor pedimiento siendo necessario aqui por expresso, por su sentẽcia del sobredicho me haga justicia, y le condene a q̃ me de y entregue las dichas casas cõ los alquileres que hã rentado, y podido rẽtar desde el dia que se celebro la dicha vẽta, y los q̃ rentarẽ hasta la real entrega, q̃ estimo en tãtas mil maruedis en cada vn año, cõ mas los daños e interesses que de no me

me las auer entregado se me ha seguido, que estimo en tãtas mil maruedis; saluo en todo la judicial taxacion de v.m y a ello le compella y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido justicia, &c.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *ACtio ex vendito cui, & ad quid cõpetat.*
2 *Vsuræ pretij veniunt in actione ex vendito post traditionem rei venditæ.*
3 *Actio ex vendito, vt competat, quæ requirantur.*
4 *Venditor non tenetur ad translationem dominij, sed solum ad nudam traditionem.*
5 *Venditor habens facultatem rem tradidi tenetur præcisè eam tradere, alioquin liberatur præstando interesse.*
6 *Venditor tenetur rẽ venditam tradere cũ fructibus stantibus tempore contractus celebrati.*
7 *Fructus pendentes pars fundi dicuntur.*
8 *Venditor si vendita res locata sit, sufficit quod actionem emptori cedat.*
9 *Venditor tenetur tradere emptori vacuã possessionem rei venditæ.*
10 *Venditor celans seruitutem quam res vẽdita debet tenetur actione quanto minoris: & de iure regio poterit contractus rescindi.*
11 *Libellus in actione ex vendito.*

1 ACtio ex vendito conceditur venditori ad consequenda ea, quæ ei præstare debet emptor. In qua actione venit pretium quanti res vendita est vt probatur in. §. pretium. instit. de emptione, & venditione. & in. l. 9. ti. 5. par. 5. Item veniunt vsuræ prætij post diem 2 traditionis iuxta tex. in. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de action. emp. Et ad hoc vt 3 hæc actio venditori competat requirũ tur sequentia. Primò, quod venditor in libello narret se talem rem vendidisse pro tali pretio, & eam tradidisse; vel se paratum fuisse tradere, vt in dicta. l. 4 Iulianus. § offerri. Non tamen venditor tenetur ad translationem dominij rei venditæ, sed solummodo ad nudam traditionem, vt in. l. ex empto. in princ. ff. de act. emp. vbi glo. verbo. facere cogitur. rationem differentiæ assignat inter emptorem, & venditorem, & sequitur ibi Bart. & Iaſ. in l. rem traditã. ff de verborum obliga. Et si venditor habet 5 facultatem rem tradendi tenetur eam præcise tradere: alioquin liberatur præstando interesse secũdum glo. in. §. pretium verb. tradatur. instit. de emp & vẽditione. quam reputat singulare Ange: in. §. actionum. instit. de action, & magis communiter receptam esse testatur Iasson. ibi numero. 137. & Antonius Burgensis in Rubrica. de empt. & vendit. numer. 3. improbata glo. 1. in princip. verbo. agitur. ff. de actionibus empt. Secundò requiritur quod venditor 6 rem venditam tradiderit cum fructibus stantibus tempore contractus celebrati, vt in dict. l. Iulianus. §. si fructibus. & in. l. fructus. C. de action. empti: & in. l. 11. titulo. 15. partit. 5. quia fructus pendentes pars fundi dicuntur. 7

§. 2. De actione ex vendito.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt probatur in l.fructus ff.de rei vendi catione,& resoluit Iaſ.in.d.§.actionũ. num,140.Anton. Gomez. 2,tomo variarum cap.2.numero. 11. & Couar.lib. 8 1.variarum cap.15.à num.1.Et ſi fundus locatus fuerit ſufficiet quod venditor actionem emptori cedat, vt in dicta. l. Iulianus.§.ſi fructibus,& ibi gloſſ.verbo.cedere. & notat Couarruu.in dicto capite.15.numero.3. Tertiò requiritur, 9 quod venditor tradiderit emptori vacuam poſſeſsionem rei venditæ,vt in l. 2.§.1.ff.de action. emp. & notat Iaſſ.in dicto.§.actionum,numer. 141. & quod non celauerit ſeruitutem,quam res ven 10 dita debet, alias emptor agere poterit actione,quãto minoris,vt in.l.1.§.1.ff. de act.empti.Et de iure regio agere poterit ad reſciſsionem contractus, vt in l.63.titulo. 5.parti. 5. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma ſequenti.

Libellus in actione ex vendito.

11 FVlano parezco ante v.m.y põgo demanda a fulano,y digo. Que yo vendi al dicho aduerſo duzientos carneros anejos a precio cada vno dea dos ducados fiados a pagar para el dia de Nauidad proximo paſſado, fin del año de ochenta y vno. Los quales le entregue luego, y el de mi recibio, y le ha aprouecha do dellos,gozando la lana y haziendo lo que por bien ha tenido. Y aunque el plazo de la paga es paſſado muchos dias ha,y ha ſido por mi requerido me pague el precio de los dichos carneros no lo ha querido, ni quiere hazer ſin pleyto. Porque pido a v.m.que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia,que lugar aya, del dicho aduerſo me haga juſticia,condenandole a que me de,y pague los marauedis q̃ le mõtan en los dichos duzientos carneros,a dos ducados cada vno,cõ mas los intereſſes,daños,y menoſcabos,que ſe me han recrecido en no me auer pagado al plazo que era obligado:los quales proteſto liquidar en la proſecucion deſta cauſa. Sobre que pido juſticia,y coſtas,y el officio de v.m.impl.ro. Y juro en forma de de derecho,&c.

Ex.§. Tertio.

SVMMARIA.

1 *ACtiones locati, & conducti de iure ciuili ſunt, & directæ, & bonæ fidei.*
2 *Actio vtilis competit quando ille,qui ab alio conduxit, rem alteri locat.*
3 *Locator quis dicatur.*
4 *Conductor quis dicatur.*
5 *Locator tenetur ad tradẽdam rẽ conducto ri,& ad præſtandã patientiã vſus & fruitionis in relocata per tẽpus cõuentũ.*
6 *Cõductor tenetur ad ſolutionem penſionis debito,& cõſueto, vel cõueto tẽpore & ad reſtituendã rẽ finito tẽpore locationis.*
7 *Locationis, & conductionis non dicitur contractus quando penſio ſoluenda non conſiſtit in pecunia numerata, ſed contractus*

tractus innominatus, ex quo actione, præſcriptis verbis agitur.
8 *Actio locati cui, & aduerſus quem, & ad quid competat.*
9 *Actio locati datur locatori pro reſtituẽda ſibi poſſeſsione rei locatæ finito tempore locationis.*
10 *Locator finito tempore locationis libere poterit conductorem expellere, & rem alteri locare.*
11 *Scholares in re conducta alijs pro eodem pretio præferuntur.*
12 *Locatorì actio locati non competit ante tempus finitum locationis, niſi in quatuor caſibus.*
13 *Actio locati vt competat quæ requirantur.*
14 *Libellus non eſt neceſſarius quando agitur propenſione á conductore ſolueda, quia iudices captis pignoribus procedunt contra conductorem.*
15 *Actio conducti cui & aduerſus quem, & ad quid detur.*
16 *Locationis contractus diſſoluitur ſi res locata abſque culpa locatoris perempta fuerit.*
17 *Locator, ſi res locata abſque eius culpa, & dolo euicta fuerit præſtare intereſſe tenetur tradendo rem æquè idoneam conductori.*
18 *Locator non tenetur ad intereſſe nec conductor ad penſionem quando propter iuſtum naturæ, vel tertij impedimentum res locata tradi non poteſt.*
19 *Conductor recedens á domo conducto propter peſtem non tenetur ad penſionem.*
20 *Conductor recedens á domo conducta pro*

pter iuſtum metum illuſionum, & nocturnorum tumultuum penſionem ſoluere non tenetur.
21 *Infirmus famulus non poteſt petere mercedem pro tempore quo fuit ægrotus.*
Libellus in actione locati.
22
Libellus in actione conducti.
23

§.3 De actionibus locati, & conducti.

1 ACtiones locati, & conducti de iure ciuili ſunt: tum propter ſimilitudinem, quam habent cum actionibus empti, & vendi.vt in.l.2.ff.locati. & in princip.inſtit.de locatione & conductione & in.l.1.tit.8.par.5.tum etiam,quia ita Vlpianus inquit in.l.1.§.1.ff.de ſuperficiebus.Et vtraque directa eſt,& bonæ fidei,vt probat text.iuncta.glo.2.in. §. actionum.inſtitu.de action. Aliquando vero vtraque vtilis eſt: veluti quando qui rem,quam ab vno conduxit alteri locat,quod facere poteſt, niſi aliud conuenerit,vt in.l.nemo.C. de locato, & conducto.& in.l.ſi tibi.la.2.& in.l.ſi cuit locauero.ff.locati. & notat Antonius Gomez.2.tomo. variarum cap. 3. numero. 11. Pro quarum cognitione conſtituendum eſt, quod locator dicitur ille, qui dominus rei eſt, vel habet aliquod ius in re,propter quod illam locare poteſt: conductor vero dicitur ille,qui accepit rem conductam à domino,vel ab habente ius locandi. Et locator tenetur ad tradendã rem,& ad præſtandam patientiã vſus, & fruitionis in re locata per tempus conuentum,cõductor vero tenetur ad ſolutionem penſionis debito, & conſueto tempore, &

Universidad de Deusto
Biblioteka

ad restituendam rem finito tempore locationis iuxta text.in l.ex conducto. in principio.ff.locati.& in.l.conducto
7 res.C.de locato. Rursus cõstitue, quod in contractu locationis pensio soluenda consistere debet in pecunia numerata: alias si cõsistat in alio genere, vt puta in certa parte frumenti, olei, vini, vel simili, tunc non est proprie contractus locationis, & conductionis, sed innominatus, & agetur actione, præscriptis verbis. Assimilatur tamen contractui locationis, vt probatur in.l.1. §. si quis seruum.ff.depositi.& in. l. si olei. C. de locato. & in. §.1 instit. de locatione, & conductione. & notat glo. in.l.licet. C. de locato. & Barto. in.l. si merces. §. bis
8 maior.ff.locati. His sic constitutis dicẽ dum est, quod actio locati competit locatori, qui predium vrbanum, vel rusticum, rem mobilem, operamue suam locauit aduersus conductorem pro re locata deteriori facta, aut pro mercede, vel pensione soluenda, vt probatur in l. ædem. C. de locato. & in. l. si vulneraueris. ff. locati. & in. l. Pomponius. La. 1, ff. in quibus casi, taci. pig. vel hypothe-
ca contrah. Daturque etiam locatori
9 pro restituenda sibi possessione rei locatæ finito tempore locationis, vt in.l. videamus. §. qui vim. ff. locati. & in. l. si quis conductionis. & in. l. conductores
10 C. de locato. Et tunc locator libere poterit per hanc actionem conductorem expellere, & rem alteri locare, vt in.l. nec qui liceat. C. de locato. & in. l. 18. titu. 8, part. 5. & notat Antonius Gomez. 2. tomo variarum cap. 3. num. 5. Quod in
11 scholaribus conductoribus cessa, qui in re conducta alijs præeodem pretio preferuntur iuxta tex. in ca. 1. & ibi gl. & communiter docto. extra, de locato,
12 & in. l. fin. titu. 5. part. 2. Quo fit ante tẽpus locationis finitum hanc actionem locatori nõ competere, nisi in quatuor casibus, quorum meminit text. in dict. l. ædem. & in cap. propter. §. 1. extra, de locato. & in. l. 6. tit. 8. par. 5. & notat Anton. Gomez in dict. cap. 3. nu. 6. & Couarru. lib. 2. variarum cap. 15. numer. 4.
13 Ex quibus cõstat quod ad hoc, vt actio locati cõpetat requiritur, Primò, quod pensio vel merces constituta sit in pecunia numerata, vt supra diximus. Secundò requiritur, quod tempus locationis finitum sit, præterquam in prædictis quatuor casibus dict. l. ædem. Et est
14 aduertendum, quod quando locator propensione sibi soluenda agit, libellus necessarius non est. quia iudices procedunt captis pignoribus, vt supra resoluimus in cap. 2. in. §. de actionibus seruiana hypothecaria, & c. Quando verò agit pro damnis, vel re sibi restituenda libellus erit concipiendus forma paulò
15 inferius præscripta. Actio verò cõducti datur cõductori aduersus locatorẽ ad hoc, vt res sibi conducta tradatur, & vt sibi liceat vti, vel frui re cõducta, vel vt locator præstet id, quod in cõtractu locationis conuenit iux. tex. in. l. excõducto. ff. locati. Tenetur enim præcise locator ad rem tradendam conductori si
16 facultatem tradendi habuerit: cæterum si res perempta casu fortuito absq; culpa locatoris fuerit, contractus ab vtraque parte dissoluitur, vt in. l. item quæritur. §. exercitu. & in. l. habitatores. §. fi. ff. locati. Si vero res euicta fuerit absque dolo, & culpa locatoris præstare in
17 teresse tenebitur locator tradendo rem æque idoneam conductori, vt probatur in. l. si quis domum. & ibi glo. & doctor. ff. locati. Sed si res tradita non fuit non tamen culpa & dolo locatoris, sed ex alia iusta causa vel impedimento tertij, aut naturæ vel fuit tradita, tamen ea vti non potuit conductor propter impedimentum tertij, vel naturæ, tunc locator nõ tenebitur ad interesse, nec cõductor ad pensionem, vt probatur in l. fundus, & in. l. si vno. §. item cum quidam, & in. l. habitatores. §. vltimo, & in l. si merces. verbo, vicino. & in. l. item quæritur. § exercitu. ff. locati, & in l. 21. titu. 8. part. 5. Quo fit quod si cõductor à domo recesserit propter pestem vel aerem corruptum non tenebitur pensionem soluere secundum Panorm. in cap. propter sterilitatem. nume. 8. de locato. Fulgosium in. l. cum in plures. ff. locati. & eleganter Couar. in pract. quæstio. cap. 30. nu. 3. Idem etiam obseruãndum erit quando conductor à domo recesserit propter iustum metum, ex eo quod ostentis euidentissimis, tetris imaginibus, assiduisque vmbrarum illusionibus, & nocturnis tumultibus vexaretur, secundum Ripam in titul. de peste, 2. part. num. 17. per text. in dict. l. habitatores. §. fi. Et ita in Granatensi prætorio fuisse iudicatum refert Couar. li. 4. variarum. c. 6. Fit etiam famulum infirmum petere non posse mercedẽ pro tempore, quo fuit infirmus, secundum Barto. in. l. si vno. §. item cum quidã. ff. locati. & Ias. in. l. diem functo. ff. de offi. assess. & alios communiter ex Panor. in ca. 1. num. 9. de clerico ægrotante, tametsi oppositam sententiam tenuerit glo. in. l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufruct. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma infra præscripta.

Libellus in àctione locati.

22 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo que es assi. Que yo alquile vnas casas mias en esta ciudad a tal calle que han por linderos tales, por precio en cada vn año de ciẽ ducados, y se las arrende por tiẽpo, y espacio de tres años, los quales son ya passados. Y auiendo se las deshauziado por el tiempo acostumbrado, que en esta ciudad se suelen deshauziar las casas, diziendole que no queria las vuiesse por mas tiempo, sino que me las dexasse libres y desembargadas, y siẽdo a ello obligado no lo ha querido hazer, ni salirse dellas. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en quãto baste el dicho aduerso me haga justicia, y por su sentencia le condene, a que me buelua, entregue, y restituya, y dexe libres y desembargadas las dichas mis casas, tales y tã buenas como estauã al tiempo que yo se las di, y el las entro a viuir, ya que me pague los daños, interesses y menoscabos q̃ se me hã seguido por no auer dexado las dichas casas en tiẽpo deuido, que estimo en quarenta mil marauedis, con lo que de aqui adelãte corriere al dicho respecto, hasta que cumpla lo suso dicho. Sobre que pido justicia, &c.

Libellus in actione conduti.

FVlano parezco ante v.m. y pongo demãda a fulano, y digo q̃ es assi. Que el dicho aduerso se concerto comigo, y me arrendo vna dehesa suya que

tienen en tal parte, de que son linderos tales, la qual me arriendo a pasto, y labor por precio de mil marauedis en cada vn año, por espacio de tres años. Y es assi q̃ llegado el tiempo, en q̃ me auia de entregar la dicha dehesa y dexar me la libre, y desembargada, para q̃ yo la pudiesse labrar y pastar cõ mis ganados, y estando a ello obligado no lo ha querido hazer, antes la come con sus ganados, y la tiene occupada, de suerte q̃ yo no puedo a prouecharme della. Porque pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera en quãto baste del dicho aduerso me haga justicia y le cõdemne a q̃ me de y entregue la dicha dehesa, y me la dexe libre para q̃ yo la pueda labrar y pastar por el tiẽpo del dicho arrendamiento, y no la dexãdo libre le condene en los daños, intereses y menoscabos que se me han seguido y siguieren, en todo el tiempo que no me dexare desembargada la dicha dehesa, que estimo en tantos mil marauedis, saluo la judicial taxacion de v.m. Sobre que pido justicia, &c.

Ex. s. Quarto.

SVMMARIA.

1 *ACtio negotiorum gestorum est bonæ fidei.*
2 *Negotium alienum geri quatuor modis dicitur.*
3 *Actio negotiorum gestorum est duplex, directa, & contraria.*
4 *Actio negotiorum gestorum directa aduersus quem, & ad quid competat.*
5 *Actio negotiorum gestorum directa potest intentari statim cœpta administratione antequam finiatur.*
6 *Actio negotiorum gestorum non solum domino sed etiam cuilibet, cuius interest competit.*
7 *Actio negotiorum gestorum directa, vt competat requiritur absentia vel ignorantia eius, cuius negotia gesta sunt.*
8 *Mandatum inducitur ex præsentia, & taciturnitate domini*
9 *Actio negotiorum gestorum cessat quando mandatum interuenit.*
10 *Actione negotiorum gestorum directa agens quid concludere debeat in libello.*
11 *Negotiorum gestor tenetur de dolo, lata culpa, & leui, & leuissima quando alius diligentior vellet administrationem suscipere.*
12 *Negotiorum gestorem excusat á leui & leuissima culpa synceritas affectionis, & imminens rei necessitas.*
13 *Actio negotiorum gestorum contraria cui, & aduersus quem, & ad quid detur.*
14 *Negotium à principio vtiliter gestum esse sufficit licet prosper euentus non fuerit secutus.*
15 *Actio negotiorum gestorum contraria, datur etiam aduersus furiosum, & aduersus hæreditatem iacentem, quãuis delatam pupillo extraneo hæredi: secus verò pupillo suo hæredi, nisi quatenus locupletior factus fuisset.*
16 *Hæreditas non iacet cum pupillo suo hæredi defertur.*
17 *Hæreditas habet dominum pupillum ipso iure quando suo hæredi defertur.*
18 *Negotia gesta nomine hæreditatis pupillo suo hæredi delatæ nomine pupilli gesta censentur, & obligatio ipsum pupillum tangit.*
19 *Libellus in actione directa negotiorum gestorum.*
20 *Libellus in actione contraria negotiorum gestorum.*

§. 4. De actione negotiorum gesto um.

ACtio negotiorum gestorum bonæ fidei est, vt probatur in dict. §. actionum. Pro cuius cognitione constituendum est, quod quatuor modis dicitur negotium alienum geri, vt notat glo. in l. si pupilli. §. item quæritur, in fine. verbo. ipso gestu. ff. de neg. gest. quam explicant Bartol. ibi, & Iass. numer. 172. & Mising. nu. 29. in di. §. actionum. & Brisonius lib. 7. de verborum signific. verbo. gerere. Quæ actio duplex est, directa, scilicet, & contraria vt probatur in. §. 1 instit. de oblig. quæ ex quasi contractu. & in l. 2. ff. de neg. gest. Directa enim competit aduersus eum, qui sponte negotia absentis gessit ad hoc, vt rationem suæ administrationis reddat, & ratione reddita condemnetur in id, quod non vt oportuit gessit, & in id, quod ex tali gestione, retinet iuxta text. in l. 2. ff. de neg. gest. vel vt soluat vsuras pecuniæ, quæ demptis necessarijs sumptibus supereſt, vt in l. qui alien 2. in princip. ff. de neg. gest. Potest que actio ista intentari statim cœpta administratione, antea quam finiatur, vt docet Barto. in l. nam, & Seruius. §. qui negotia. ff. de neg. gest. & in l. non quasi. §. hanc stipulationem. ff. rem pupilli saluam fore. Daturque hæc actio directa nedum domino cuius negotia gesta sunt, sed etiam cuilibet, cuius interest isto iudicio experiri, vt probatur in. l. actio. ff. de neg. gest. Et ad hoc, vt competat requiritur absentia, vel ignorantia eius, cuius negotia gesta sunt iuxta text. in. §. 1. instit. de oblig, quæ ex quasi contractu. & in. l. 2. ff de neg. gest. Alioquin si dominus præsens esset, & taceret, mandatum induceretur, vt probat text. in. l. si remunerandi. §. si passus, & in l. qui patitur. ff. mandati: & quando mandatum interuenerit, actio negotiorum gestorum cessat, per text. in. §. 1. instit. de oblig. quæ ex quasi cõtractu. Secundò requiritur, quod actor in libello concludat, quod iudex reum condemnet ad reddendam sibi rationem administrationis, & ad damna, & interesse, si culpa, vel dolo, negotium minus benegestum fuerit, vt docet Bart. in l. sed an vltrò. §. 1. ff. de neg. gestis. Nam negotiorum gestor tenetur de dolo, lata culpa, & de leui secundum glo. in. §. 1. ver. ad exactissimam, instit. de oblig. quæ ex quasi contractu. quinimo de leuissima tenetur, quando alius diligentior vellet administrationem suscipere, vt probat tex. in l. si negotia. & in l. si pupilli. §. vt deamus. ff. de neg. gest. A leui tamen, & leuissima culpa excusaret syncoritas affectionis, & imminés rei necessitas, iuxta tex. in l. 3. §. interdum. ff. de neg. gest. At verò actio contraria negotiorũ gestorum datur gestori aduersus dominũ & eum, cuius negotia vtiliter gessit, ad sibi præstandum id, quod necessario, vel vtiliter in rebus gestis impendit, vt probatur in l. ex duobus, in princ. & in l. quæ vtiliter. in princi. ff. de neg. gest. & etiam ad hoc, vt liberetur ad obligatione pro domino negotiorum suscepta, & indemnitas rerum gestarum sibi prestetur, iuxta text. in l. si quis manda

Universidad de Deusto
Biblioteca

to.ff.de neg.gest.& in.l.2. C.de sententijs,quæ sine certa quantitate.sufficiet
14 que negotium à principio vtiliter cœptum esse,licet prospere euentus nõ fuerit secutus, vt probatur in.l.sed an vltro.§.1.ff.de neg.gest.Daturque prædicta actio aduersus furiosum, vt in.l.3
15 versic.etsi furiosi.ff.de neg.gest. & etiã aduersus hæreditatem iacentem,quanuis delata esset pupillo, vt in.l. nam & Seruius.§.1.ff.de neg.gest. Quod intelligi debet quando hæreditas delata esset pupillo extraneo hæredi: quia tunc censetur iacens, & iure ordinario gestor agit aduersus eam: sufficitque negotium vtiliter cœptum fuisse,licèt ex post facto nulla vtilitas secuta fuisset.
Cæterum si hæreditas delata esset pupillo suo hæredi,non conueniretur actione negotiorum gestorum iure ordinario,sed quatenus locupletior facta fuisset:iuxta tex.in.l.2.C.de neg.gest.Et est
16 ratio, quia hoc casu hæreditas non iacet,vt firmat gloss.in.l. cum hæreditas. verb.successeritis. C. depositi. & notat Ias.in.l.in suis.nume.10 ff. de liberis, & posth.& Gozadinus in.l. qui se patris.
17 num.64 C.vnde liberi. Et ita hæreditas habet dominum pupillum ipso iure, &
18 negotia pupilli gesta censentur,obligatioque ipsum pupillum tangere videtur, argumento text. in.l. quæ vtiliter. §.fin.ff.de nego.gest.& eorum quæ tradit Bartol. receptus in. l. necessarijs. in princi.ff.de acquirenda hæreditate. Ac ideo hæreditas iacés delata pupillo suo hæredi hac actione conueniri debebit quatenus factus fuerit locupletior. vt in.d.l.2. Et libellus in hac actione directa,& contraria concipiendus erit forma,sequenti.

Libellus in actione directa negotiorum gestorum.

19 FVlano parezco ante v.m.y pongo demãda a fulano,y digo. Que estãdo yo ausente desta ciudad,el dicho aduerso de su propria voluntad sin mãdamiento ni poder mio se entremetio a entender en mi hazienda, y a grangearla y administrarla,cogiẽdo y cobrãdo los fructos y rẽtas della, y encerro el pan, y vino q̃ se cogio,en estos dos años proximos passados, y lo vẽdio, e hizo dello lo que por biẽ tuuo. Por lo qual es obligado a darme cuẽta con pago,assi de lo q̃ administro, como de lo q̃ por su culpa dexo de administrar, pues ya que se entremetia en la administraciõ dela dicha hazienda la auia de administrar toda ella:y si el no se entremetiera vuiera otro q̃ la administrara. Porq̃ pido a v. m. que auida mi relaciõ por verdadera en la parte q̃ baste del dicho aduerso me haga justicia y le condene a que me de cuenta cõ pago de todo el tiempo,que entendio en la cobrança y administracion dela dicha mi hazienda que fueron los dichos dos años:y assi mismo le condene a que por quanto por su culpa dexo de labrar tal huerta y tal viña tal año y por ello recibierõ daño y detrimẽto en quãtia de tãtas mil marauedis me pague el dicho daño y lo de mas que por su culpa quedo por arrendar,y labrar, pagandome la renta de todo ello,que estimo en tantos ducados,saluo la judicial taxacion de v.m.Sobre que pido justicia,&c.

LIBELLVS.

Libellus in actione contraria negotiorum gestorum.

20 FVlano parezco ante v.m.y põgo demãda a fulano,y digo. Que estando el dicho aduerso ausente desta ciudad,porle hazer biẽ y buena obra,y porq̃ su haziẽda no se le perdiesse, yo entẽdi en la administraciõ della,y se la beneficie y arrende,y repare de muchas cosas que tenia necessidad: sin las quales no rentara cosa alguna,y en los dichos reparos gaste de mi haziẽda mas de duzientos ducados,como parecera aueriguadas las quentas: los quales esta obligado a me pagar el dicho aduerso, por se auer gastado en prouecho de su hazienda. Porque pido a v.m.que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste del dicho aduerso me haga justicia,y le condemne a que me de y pague los dichos duzientos ducados que en la administracion y reparos dela dicha su hazienda gaste. Sobre que pido justicia, &c.

Ex. 5. Quinto.

§. 5. De actione mandati.

SVMMARIA.

1 *Actio mandati duplex est, directa, & contraria, & vtraque bonæ fidei.*
2 *Actio directa mandati cui, & aduersus quem competat & ad quid detur.*
3 *Actio mandati contraria cui, & aduersus quem, & ad quid detur.*
4 *Actio contraria mandati, vt cõpetat, requiritur quod mandatum fuerit gratuitum.*
5 *Actio mandati in quo differat ab actione negotiorum gestorum.*
6 *Libellus in actione directa mandati.*
7 *Libellus in actione contraria mandati.*

1 ACTIO MANDATI duplex est, directa, & contraria, & vtraque bonæ fidei iuxta text. & ibi Angelum,Iasso.& alios in.§.actionũ instit. de action. Directa datur mandatori, &
2 eius hæredi aduersus eum, qui mandatum suscepit, & non expleuit,vt in.l.si mandauero.§ fin.& in.l.inter causas.§. qui suscepit.ff.mandati. vel illud expleuit dolose,& negligenter cum damno mandantis, vt in l.præterea. & in. l.si procuratorem. §.1. ff. mandati. vel excessit fines mandati, vt in.l.diligenter. ff.mandati,& in.§.is qui.insti. de mandato.& in.c.cum dilecta. de rescriptis: notat Ias.in.l.si procurator.col.1. C.de procurator.& Alciatus in.l.final. C.de neg.gest. daturque mandatori ad hoc vt mandatarius restituat quidquid ad eum ex mandato peruenit. si res tradita sibi fuit,aliàs cedat actionem, quam habet ad persequendam rem, vt in.l. si procuratorem.§.dolo.ff.mandati.si verò mandatarius negligens fuerit, restituat

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuat id quod mandatoris interfit iuxta text.in dict.l.si procuratorem.§.1.Con
3 traria autem actio mandati datur mandatario, eiusque hæredi auersus mandatorem,& eius hæredem ad hoc, vt impleto mandato restituant omnes impẽsas,quas necessario, & vtiliter mandatarius fecerit iuxta text.in.l. idem quod. §.idem Labeo.& in.l.si vero non remunerandi.§.fin.ff.mandati, quod procedit etiam si infeliciter negotium successerit absque sua culpa, vt in.l. qui mu-
4 tuam.§.fin.ff.mandati. Requiriturque ad hoc, vt hæc actio mandati competat, quod mandatum fuerit gratuitum iux.tex.in.§.in summa.insti.de mandato.& in.l.1.ff.mandati.& in.l.2.tit.3.p.
5 5. Et differt ista actio ab actione negotiorum gestorum in eo, quod illa sponte suscipitur domino ignorante: hæc verò non suscipitur,nisi iussus vel rogitus domini præcesserit. Et libellus in hac actione erit formandus modo sequenti.

Libellus in actione directa mandati.

6 FVlano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano,y digo. Que yo rogue al dicho fulano, que me compraſſe tal heredad, que ha por linderos tales, por precio de dos mil ducados: y aſsi miſmo me compraſſe tal viña a tal parte, que a tales linderos, y haze tantas alançadas, por precio de quinientos ducados, y le di y entregue el dinero para lo vno y lo otro, y el de mi lo recibio, y quedo conmigo de comprar la dicha heredad, y viña. Y es aſsi, que el compro para ſi la dicha heredad, y la tiene y poſſee, y la viña por ſu culpa la dexo de comprar, y ſe vendio a otro: del qual no ſe puede auer: y por no la auer comprado ſe me ha ſeguido de daño è intereſſe mas de duzientos ducados, por confinar la dicha viña con otra mia,y tener gran neceſsidad della para la incorporar en la mia. Por lo qual eſta obligado a me dar y entregar la dicha heredad, y a pagarme los dichos duzientos ducados que ſe me han recrecido de daños è intereſſes, en no me auer comprado la dicha viña. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia, y por ſu ſentencia le condemne a que me de y entregue la dicha heredad,cõ mas los fructos que ha rentado y podido rentar,y que rentare haſta la real entrega, que eſtimo en duzientos ducados cada vn año, y aſsi meſmo a que me de y pague los dichos duzientos ducados de daño è intereſſe, que ſe me han recrecido de no me auer comprado la dicha viña. Sobre que pido juſticia,&c.

LIBELLVS

Libellus in actione contraria mandati.

7 FVlano parezco ante v.m.y põgo demãda a fulano,y digo. Que el dicho aduerſo me rogo q̃ fueſſe a la ciudad de Plaſencia, y le cõpraſſe quiniẽtos carneros anejos,a precio de a dos ducados cada vno. E yo lo hize aſsi, q̃ fuy a la dicha ciudad de Plaſencia,y cõpre los dichos quiñientos carneros, y los traxe a eſta ciudad de Salamãca,y ſe los entregue,y el dellos ſe contẽto, y en yr a hazer la dicha cõpra me detuue quinze dias, y gaſte en coſtas del camino y en paſtores y en otros gaſtos neceſſarios quarenta ducados que puſe de mi caſa,y de mas delos dichos gaſtos puſe de mi bolſa duziẽtos ducados para acabar de pagar los dichos carneros: lo qual todo es obligado de me dar y pagar el dicho aduerſo. Y aunque por mi ha ſido requerido que lo haga no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relació por verdadera,en quanto baſte,del dicho aduerſo me haga juſticia,y le condene a que me de y pague los dichos quarẽta ducados que hize de gaſtos cõ mas los duzientos ducados que puſe de mi caſa para acabar de pagar los dichos carneros. Sobre que pido *juſticia*, &c.

Ex.§. Sexto.

SVMMARIA.

1 *Actio depoſiti eſt bonæ fidei.*
2 *Depoſitum eſt quando quis rem ſuã alteri cauſa cuſtodiæ dat, quo caſu recipiens tenetur eam reſtituere ex actione depoſiti.*
3 *Depoſitum aliud eſt iudiciale aliud extra iudiciale.*
4 *Depoſitum iudiciale dicitur quãdo res, de qua eſt controuerſia deponitur vbi iudex ſtatuit.*
5 *Depoſitarius á iudice electus ſemper præſumitur idoneus.*
6 *Depoſitarius electus à iudice ſi poſtmodũ idoneus non fuerit repertus iudex tenebitur ad intereſſe parti læſæ, niſi à principio idoneum elegit, vel probationẽ ſuæ idoneitatis recepit.*
7 *Depoſitum extraiudiciale dicitur quãdo abſq; cõtrouerſia quis cauſa cuſtodiæ deponit rem ſuam penes aliquem.*
8 *Depoſitum extraiudiciale aliud eſt voluntarium, & aliud neceſſarium.*
9 *Depoſitum voluntarium dicitur, quando quis ex ſua voluntate deponit rẽ cuſtodiendam penes aliquem, & tunc depoſitarius tenetur ad ſimplum.*
10 *Depoſitarius negans rem penes ſe depoſitã fuiſſe efficitur infamis ſecuta ſentẽtia iudicis.*
11 *Compenſatio non admittitur â depoſitario*
12 *Depoſitum neceſſarium dicitur quãdo vrgente neceſsitate veluti incendij, naufragij, tumultus, vel ruinæ quis depoſuit rẽ ſuam penes aliquem vt periculũ imminens euitaret.*
13 *Actio depoſiti cõpetit in duplũ aduerſus negantem depoſitum neceſſarium.*

14 Depo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 *Depositarius tenetur de dolo & lata culpa.*

15 *Depositarius non tenetur de leui, vel leuiss. 27 Testium receptio non est admittenda ante litem contestatam.*
simaculpa, vel casu fortuito, exceptis quibusdam casibus.

16 *Actio depositi alia est directa, & alia cõtraria.*

17 *Actio depositi directa cui, & aduersus quem, & ad quid detur, & quando sit rei, & pœnæ persecutoria.*

18 *Actio depositi rei persecutoria est perpetua, pœnæ vero persecutoria est annalis.*

19 *Iuratur in litem in actione directa depositi.*

20 *Actio depositi contraria cui, & aduersus quem, & ad quid competat.*

21 *Actio depositi contraria, vt cõpetat quæ requirantur.*

22 *Actione depositi contraria non agitur nisi expresse res causa custodiæ sit data, & recepta á depositario tacitè vel expressè consentiente.*

23 *Deponente hospite apud nautam, caupõnẽ vel stabularium arcam, fardelũ, vel aliã rem ligatam, si postmodum illigata reddat tenebitur stationarius actione depositi contraria, & stabitur iuramento hospitis super rebus cõtentis in fardelo.*

24 *Actio depositi contraria, vt cõpetat requiritur quod gratis rem recipiat depositarius quia alias erit contractus innominatus, vel locationis.*

25 *Depositus proprie non cadit in rebus immobilibus.*

26 *Depositum de iure communi habet executionem paratam quando per instrumentum publicum de deposito constat.*

28 *Instrumentum omne publicum, attento iure Regio, habet executionem paratam.*

29 *Depositum confitens in instrumento publico potest conueniri via executiua, licet tale instrumentum non habeat clausulam guarentigiam: & idem erit in scriptura priuata à parte recognita.*

30 *Scriptura priuata habet vim publici instrumenti si recognita sit à parte in iudicio.*

31 *Scriptura priuata cum subscriptione triũ testium habet vim publici instrumenti, non tamen potest executioni mandari si negata sit á debitore, licet à testibus sit recognita: facit tamen plenã probationem.*

32 *Libellus in actione depositi voluntarij, & necessarij.*

§. 6. De actione, depositi.

1 ACtio depositi etiã bonę fidei est, vt cõstat ex. §. actionũ. instit. de actio. Pro cuius cognitione erit constituendum, q depositũ est quãdo quis rẽ suã alteri causa custodię dat, quod casu recipiẽs
2 tenetur eã restituere: ex actione depositi iuxta text. in l. 1. & toto titulo. ff. & C. depositi. & in capit. 1. & 2. extra, de depos. & in §. præterea. instit. quibus modis

modis re contrah. obligat. in l. 1. & toto titu. 3. part. 5. & notat Antonius Gomez. 2. tomo variarum. c. 7. nume. 2. & Brisonius lib. 4. de verborum sig. verb. depositum. Rursus constituendum est,
3 quod depositum aliud est iudiciale, & aliud extra iudiciale. Iudiciale dicitur
4 quando res, de qua est controuersia, deponitur vbi iudex statuit vt in l. senatus, in fine. ff. de offic. præsu. & in l. si fideiussor. §. vltimo. ff. qui satisdare cogantur. & in l. 1. §. penulti. ff. de liber. exhi. & tradit Brisonius vbi supra.
5 Et tunc iudex eligere debebit depositarium, & à iudice electus semper præsumitur idoneus iuxta text. in l. si soluturus. ff. de solutionibus. Qui depositarius si postmodum idoneus
6 non fuerit repertus iudex tenebitur ad interesse parti læsæ secundum Bartol. in d. l. si soluturus. Bald. in l. acceptam. C. de vsuris. & Auiles. in. cc. prætorum. cap. 10. in gloss. verb. fiable. num. 1. à qua obligatione iudex liberabitur quando à principio idoneum depositarium elegit, vel probationem suæ idoneitatis recepit secundum Auiles plures alios doctor. referentem, vbi supra numer. 2. Extraiudiciale depositum est
7 quando absque controuersi quis causa custodiæ deponit rem suam penes aliquem: & tunc ipse depositarium eligere poterit argumento text. l. ita autem. in princ. ff. de administratione tutorum. & in l. debitor. ff. de neg. gest. & tradunt Barto. & Bald. vbi supra, & Auilesi. in d. c. 10. in glo. verb. no obra re numero. 2. Præterea constituendum
8 est, quod depositũ extraiudiciale aliud voluntarium, & aliud necessarium est. Voluntarium dicitur quando ex sua voluntate quis deponit rem custodien
9 dam penes aliquem. & tunc depositarius tenetur ad simplum, id est, ad rei restitutionem, quo casu statim res restitui debet etiam si à prædone, seruo, filio vel simili persona deposita sit, vt
10 probatur in. l. 1. §. si prædo. & in. l. quod seruus. ff. depositi. Et si rem penes se depositam fuisse negauerit depositarius infamis efficitur secuta sententia iudicis, vt probatur in l. qui depositum. C. depositi. nec tunc admittitur
11 compensatio à depositario opposita. vt probatur in l. penulti. C. depositi. & in l. fin. & ibi Bart. C. de compensationibus. & in c. 2. §. fin. de deposito. & in §. in bonę fidei. instit. de action. & ibi Iaf.
12 numer. 33. & Grego. Lup. in l. 5. titul. 3. part. 5. in glossa. 5. Necessarium depositum est quando vrgente necessitate veluti incendij, naufragij, tumultus, vel ruinæ quis deposuit rem suam penes aliquem, vt imminens periculum
13 euitaret: quo casu aduersus depositariũ negantem penes se rem depositam fuisse, actio depositi à prætore inuenta datur in duplum iuxtà tex. in l. 1. §. 1. ff. de positi. & in §. rei persequendæ, & in §. in duplum. & in §. sed furti. instit. de acti. & in l. 8. ti. 3. pa. 5. Et horũ quatuor casuũ rationem reddit Misinge. in d. §. rei persequendæ num. 39. Duarenus lib. 1. dispunctionum. capit. 11. & Benicasius
14 in dict. §. actionum nu. 492. In super cõstituendum est, quod depositarius solũ modo tenetur de dolo, vt probatur in l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commodati. & in l. 5. §. si vestimenta. ff. depositi. & in l. contractus. 24. ff. de regulis iuris. & in §. præterea. instit. quibus modis re contrah. oblig. De lata culpa etiam tenetur, vt in l. 1. C. depositi. & firmat glo. in d. §. præterea. verb. dolo. quia lata culpa dolo comparatur iuxta tex. in l. quod Nerua. ff. depositi. Nec obstat quod in prædictis iuribus dicitur depositarium solummodo, vel duntaxat de dolo teneri: nam respondetur quod illæ dictiones taxatiuæ nõ excludunt similes casus secundum glo. in l. ob æs elienum. C. de prædijs minorum. Non tamen depositarius tenetur de leui, leuissima, vel casu fortuito,
15

vt ex prædictis iuribus notant omnes ibi,præsertim Cagnolus,& Decius.nu. 1.in.dict.l.contractus. Bene verum est quod in aliquibus casibus depositarius de leui culpa, & casibus fortuitis tenetur,quos congerit glo.in.d.§.præterea verbo.dolo.& glos.in.l. 1. §.sæpe. ff. de posit. Panor.nu.3.& alij in.ca.2.de deposito.& est.l. 3.&.4.ti.3.par.5.Supradictis ita constitutis dicendum est, quod 16 actio depositi est directa, & contraria. 17 Directa enim datur aduersus depositarium ad persequendam rem depositam cũ fructibus,& omni causa vt in. l.1.§. hanc actionem.ff.depositi.& in.l. 5. & 8.tit.3.par.5.Et est ciuilis rei persecutoria,in quatuor tamen casibus,nẽpe quãdo causa incendij.naufragij, vel ruinæ vel tumultus res fuit deposita, prætoria est,&eam prætor induxit,daturque in duplũ aduersus depositariũ neganté 25 rem depositam:& est mista rei, & pœnæ persecutoria,vt in.l.1.§.1.ff. depositi.& in.d.§.rei persequẽdæ.§.induplũ. &.§.sed furti.inst.de actio.&in.l.8.t.3. 18 par.5.Quo fit ad persequendam rem depositam hanc actioné perpetuam esse: cum sit ciuilis: ad persequendam vero pœnã annalem esse, cum sit prætoria, 19 vt in.l.quod tumultus.ff. depositi. Et in hac actione directa iuratur in litem, 20 vt probatur in.l.1.§.si rẽ.ff.depositi.Cõtraria autem actio depositi competit depositario. & eius hæredi aduersus deponentem,& eius hæredem, ad hoc, vt sibi restituatur id quod necessario, & vtiliter impensum fuit in re deposita, vt prabatur in. l. ei apud. ff. depositi. 21 Et ad hoc, vt hæc actio competat requiruntur sequentia. Primò quod res 22 deposita expresse data sit causa custodiæ,& suscepta à depositario, tacite vel expresse consentiente.Alioquin,si quis ponat rem in domo alterius ipso scionte,& patiente, hæc actio non dabitur, vt in.d.§.præterea.& resoluit Ias. in.§. sequens.nume.30. institu. de action. & Anto.Gomez in.2. tomo variarũ.c.7. 23 num. 2. Vnde hospiti deponenti apud nautam, cauponem, stabularium, arcam fardelum, vel aliam rem ligatam, si postmodum illigata reddatur stationarius hæc actione tenebitur, & stabitur iuramento hospitis super rebus contentis in fardelo,secundum. Barto. in.l.in actione.num.22. & ibi Ias.num. 40.ff.de in litem iurando. per tex.in.l. 1. §. si cista. ff. depositi.quod procedit etiam si clauis cellulæ tradita fuerit hospiti secundum glo.in.l.fi.§.1. verbo.ité si prædixerit.ff.nautę,cauponæ,& stab. & Ias.in.d.l.in actionibus nume.43. & 24 in.d.§.sequens.numer.29.Secundò requiritur quod depositarius gratis rem depositam recipiat,alias vel erit contractus innominatus,vel locationis, vt in l.1.§.si quis seruum. ff. depositi. & notat Ias.in.d.sequens. numer.30. Tertiò requiritur,quod res deposita sit mobilis, vel se mouens, nam in re immobili proprie non cadit depositum, improprie tamen bene cadit iuxta tex. in.l.licet.§.rei depositæ.ff. depositi. Quo fit quod si alicui commendetur roca vel castrum, dicitur depositarius castillarius secundum Plate.& Angel. in. d.§. sequens.Et est aduertendum, quod 26 depositum de iure communi habet executionem paratam, vt notant doctor. in.l.penult. C. depositi ac ideo libellus necessarius non est: debet tamen per instrumentum publicum de deposito constare secundum. Angel.in.l.si depositum.C.depositi.Si vero per testes probata debeat, tunc via ordinaria agendum 27 erit.quia ante litem contestatam ad receptionem testium non peruenitur, iuxta titulum, vt lite non contestata. 28 Obseruabis tamen in praxi,quod cum hodiè iure regio omne instrumentum publicum executionem paratam habeat, vt in.l.1.&.2. titu. 21.libro.4.recopil. opinio Angeli procedere pote- 29 rit, quando in instrumento publico aliquis

quis confiteretur se depositum recepisse,licet in tali instrumẽto clausula guarentigia apposita nõ esset,nec in eo cõtineretur, quod depositarius promisit, depositum reddere: nam adhuc via 30 executiua aduersus eum procedi poterit.Idemque obseruandum erit in scriptura priuata, recognita à parte in iudicio secundum Bald.in.l.1. C. de executione rei iudi.iuxta glo.in.l.sed etsi possessori.§.cum hæreditate. ff. de rei iud. quia talis scriptura habet vim instrumẽti publici,vt in.l. publica.ff.depositi.& in l.cũ de indebito.C.deprobationibus & in.l.119.tit.18.par.3. & notat Rebuf. in titu:de chirographorum, & scedularum recog.in summa.à nu.44. Couarr. li.2.variarum.c.11.nu.4. & Auenda. in cc.prætorum.2.part.c.30.num.1.Et hodie est expressl.l.5.titu.21.lib.4. recopil. & nos supra diximus,in.4. part.i.tomi in cap.de his quæ execut.para.in versi. 31 sexto quod scriptura priuata. Quinimo idem iuris esset si depositum probaretur per scripturam priuatam cum subscriptione trium testium, quia talis scriptura habet vim instrumenti publici,vt in.l.scripturas.C.qui potiores in pig.& in.l.31.titu.13.part. 5.Si tamen talis scriptura trino teste subscripta negata esset à debitore, quanuis recognita esset à testibus non posset executioni mandari iuxta ea quæ resoluimus in.d.4.part.i.tomi in.d.vers.sexto. sed tunc via ordinaria agendum erit:& talis scriptura á testibus deponentibus se vidisse eam scribere, recognita plenam probationem facit,vt probat Rebuf. vbi supra numero. 29. & probatur in.l. 114. &. 118. &. 119. titulo. 18. part. 3. & firmat Auendan. vbi supra numero. 4. &. 5. vnde in supradictis casibus, quibus via executiua procedi potest libellus necessarius non erit, in alijs vero formandus erit modo sequenti.

Libellus in actione depositi voluntarij, & necessarij.

32 FVlano parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano,y digo. Que en vn dia del mes de mayo proximo passado deste presente año de setenta y quatro que se contaron ocho dias del se encendio gran fuego en mi casa, y temiendome que no se podria atajar, y que mis bienes correrian riesgo los saque todos,que son los contenidos en este memorial,de que hago presentacion con la solennidad y juramento necessario,&c. Y los puse y deposite para que se me guardassen en casa del dicho aduerso y en su poder, y el los recibio,y se cõstituyo por depositario dellos:y assi mismo muchos dias despues del dicho fuego puse y deposite vna fuente de plata que pesaua tantos marcos en mano del dicho aduerso para que me la guardasse, y el la recibio de mi enfiel encomienda, y guarda. Por lo qual esta obligado a me boluer y restituir todos los dichos bienes,que el dia del fuego en el deposite,y la fuente de

te de plata que despues le di en guarda. Y aunque por mi ha sido requerido muchas vezes que me lo buelua todo y restituya no lo ha querido ni quiere hazer, antes niega auer yo en el hecho los dichos depositos. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste, del dicho aduerso me haga justicia y le condemne a que me buelua y restituya los bienes que en el deposito el dia del fuego, tales y tan buenos como de mi los recibio cõ mas otro tãto q̃ esta obligado a boluer en pena por auerme negado el dicho deposito necessario: y assi mismo le condemne a que me buelua la dicha fuente, y en defecto de no me la dar me pague su justo valor de peso, que eran tantos marcos, y de hechura que estimo en tantas mil marauedis, y mas le condemne en las penas en que caen y incurren los depositarios, que no acuden con los depositos que en ellos fueron fechos. Sobre que pido justicia, &c.

Otro si a.v.m. pido proceda breue y summariamente en esta causa pues la calidad della requiere, por ser de deposito. Y para ello, &c.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 ACtio pro socio est bonæ fidei.
2 Societas contrahitur consensu, re, verbis & per nuntium & in perpetuũ, vel vsque ad certum tempues, vel ex tempore, vel sub conditione.
3 Societas non potest contrahi in perpetuum sine temporis præfinitione.
4 Societas potest contrahi super omnibus bonis præsentibus vel futuris, vel super vna tantum negotiatione.
5 Societas super omnibus bonis simpliciter contracta etiam ad futura extenditur, præter donationem, hæreditatem, legatum vel aliam speciem vltimæ voluntatis, nisi id exprimatur.
6 Socij pactiones inter se factas obseruare debent.
7 Societas quatuor modis dissoluitur.
8 Actio pro socio cui, & aduersus quem, & adquit detur.
9 Actio pro socio datur ad diuersos effectus.
10 Actione pro socio agens quid debeat in libello concludere.
11 Actio pro socio intentatur societate finita quando agitur pro habenda vtili ratione lucri, & damni inter socios diuidendi, & hoc casu quid libellus continere debeat.
12 Socij debent æqualiter lucra, & damna inuicem communicare, nisi aliud conuentum sit.
13 Libellus in actione pro socio est concipiendus nomine singulorum sociorum, non vero societatis.
14 Libellus in actione pro socio in primo, & secundo casu.
15 Libellus in actione pro socio ad dissoluendam societatem.

§. 7. De actoine pro socio.

1 INter actiones bonæ fidei
2 actio pro socio connumeratur in.d.§.actionum. Pro cuius elucidatione constituendũ est quod societas contrahitur cõsensu, re, verbis, & per nunciũ, probat tex. in.l.societatẽ coire.iuncta.l. qui admittitur ff.pro socio. & in princi. insti. de
3 oblig.ex consen. iũcta gl. verb societatibus.l.1.ti.10.pa.5. & in perpetuũ, idest quo ad vitã contrahentiũ, vel vsq; ad certũ tempus, vel ex tẽpore, vel sub cõditione cõtrahi potest.l.1. ff. pro socio. l.1.ti.10.par.5. Non tamẽ in perpetuũ, sine præfinitione tẽporis contrahitur. l.
4 nulla.ff.pro socio. & super omnibus bonis præsentibus, & futuris, vel super vna tantum negotiatione contrahitur.l.societas cõtrahitur. ff. pro socio. in prin.
5 inst.de societate.l.3.titu.10.parti.5. Et si simpliciter contracta fuerit super omnibus bonis, ad bona futura nihilominus extẽditur.l.si societatẽ.l. si quis societatẽ.ff.pro socio. & firmat gl. in.l.fi. C.quæ res pign.obli. Non tamẽ extẽditur ad bona quæsita per donationem, hæreditatem, legatum, vel aliam speciẽ vltimæ volũtatis.l.coire, cum sequentibus.ff.pro socio. nisi specialiter, & expresse inter socios actum fuerit, societatem extendendam esse ad bona titulo luc ratiuo quæsita.l.3. vers. cum specialiter. & ibi glos ff.pro socio. Paulus Castr.cons.185.col.fin.Bartol. cons. 22. vol.1.Alexa.cons.47.col.2. tomo.2. & conuenit.l.6. & .9.tit.10.par.5. & resol. Anto.Gomez.2.tomo vari.c.5.num.3. & 4. tametsi contrarium teneant Carolus Ruinus cons.104.col.4.vol.1. De
6 cius consi.66.colu.2. & Aimon Craneta consi.26. colu.2. Et pactiones inter socios initæ obseruandæ erunt, vt probatur in princi.insti. de societate. & in
7 l.1.tit.10.part.5. Quæ societas quatuor modis dissoluitur, vt in.l.societatem.ff. pro socio. & in.§. soluitur. insti. de so-
8 cietate. & in.l.10.tit.10.part.5. Ex quo contractu societatis oritur actio pro socio, quæ competit socijs inuicẽ, quoties oportuerit alterum alteri aliquid ex bono, & æquo præstare. Estque directa, ex vtraque parte, vt in.§. ex quibus
9 dã insti. de pœna temere litigãtium. Et datur ad diuersos effectus, aliquãdo ad societatem contractam adimplendã, & conficiendam, veluti vt fiat cessio iurium, & collatio rerum in communi, secundum conuentionem societatis, quo casu intentari illico societate inita poterit. Aliquando vero datur ad personales prẽstationes, puta ad fructus, & redditus perceptos in communi diuidendos, & ad lucra, impensas, & danna cõmunicanda, quo etiam casu, durante
10 societate poterit intentari.l. pro socio. §. si Titium.l. cum duobus. §. item respondit. ff. pro socio. In quibus casibus requiritur. quod actor dicat, in libello inter se, & reum initam fuisse societatẽ vnius rei, vel omniũ bonorum, expri-
11 mendo speciem eiusdem societatis. Aliquando, & tertio datur pro habenda vtili ratione lucri, & damni, inter socios diuidendi.l. verum. §. fi. cum.l. sequenti. & in.l. tandiu. ff. pro socio, quo casu intentari non potest, nisi societate finita, vt in.d.l. tãdiu. & ibi gl. verb. data. & resoluunt Iaf. in. §. sequens. nu. 37. & Mising. in. §. rei persequendæ nu. 58. insti. de action. quo casu requiritur in li-

in libello expresio causæ, per quam finita fuit, & expresio formæ societatis, id est, partium lucri, & damni, quæ vni cuiq; ex socijs conuenire debent. Alioquin si nihil inter socios cõuenit, æqualiter lucra, & damna communicanda erunt: si vero aliquid conuenit, pactiones erunt obseruandæ text. in. l. si non fuerit. ff. pro socio. & in principio, institut. de societate. in. l. 1. tit. 10. part. 5. Requirirturque in hac actione, quod libellus concipiatur nomine singulorum sociorum, non vero societatis, secundum Bald. in Rubrica. C. pro socio. & Ias. in. d. §. sequens. num. 41. & erit formandus modo sequenti.

Libellus in actione prosocio in. 1. &. 2. casu.

FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que entre mi y el dicho aduerso fue fecha y contrahida cõ pañia de todos nuestros bienes muebles, rayzes, semouientes, deudas, dineros, y actiones que a la sazon teniamos y adelãte tuuiessemos. Y assi es que yo cumpliendo lo que era de mi parte obligado meti todos mis bienes en la dicha compañia, o cedi los derechos y actiones que me pertenecian, y di poder al dicho aduerso in rem propriam para que en nombre dela dicha compañia pudiesse cobrar las dichas deudas: y el dicho aduerso siendo obligado a hazer otro tãto, y a guardar la dicha compañia y meter en ella sus bienes, y ceder sus actiones e derechos que le pertenecian no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto, antes los fructos que ha cogido de los dichos bienes de compañia, y las ganancias que se han seguido no lo ha querido communicar y lo occulta. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste por su sentẽcia condene al dicho fulano a que cumpla y guarde la dicha compañia, mãdandole ceder sus derechos y actiones y communicar los fructos y ganancias. Sobre que pido ju-sticia, &c.

Libellus in actione pro socio in. 3. casu ad dissoluendam societatem.

FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que entre mi y fulano defunto, y fulano, y fulano vezinos desta ciudad fue fecha y contrahida compañia de todos nuestros bienes auidos y por auer para que juntamente todos tratassemos con ellos y pusiessemos vna tienda de paños

paños, y sedas en la rua desta ciudad, con que lo que se ganasse y adquiriesse en el dicho trato se partiesse entre todos por yguales partes. La qual cõpañia ha durado por espacio de tãtos años, y agora fulano vno de los de los dichos cõpañeros es muerto, y passado desta presente vida: y por su muerte se dissoluio y acabo la dicha cõpañia. Por lo qual fulano y fulano como tales cõpañeros, y fulano y fulano como herederos del dicho fulano defunto estã obligados a juntarse comigo, para q̃ assi todos jũtos agamos cuẽta de todos los marauedis y bienes q̃ en la dicha cõpañia hay, y hecha la dicha cuẽta partamos los dichos bienes, y ganãcias, q̃ vuiere cõforme a los capitulos dela dicha cõpañia. Y aunq̃ por mi han sido muchas vezes requeridos que se nombrassen cõtadores para las dichas cuentas no lo han querido ni quieren hazer sin pleyto. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia condemne a los dichos aduersos a que de su parte dentro de vn breue termino nombren contadores, que se junten con fulano, que yo de mi parte desde luego nombro para hazer las dichas cuentas, con apercebimiento que no los nombrando v. m. de su officio los nombrara, y reseruando en si nombramiento de tercero en caso de discordia, y ansi mismo señalando a los dichos contadores nombrados, lugar y hora en que se junten cada dia hasta fenecer y acabar las dichas cuentas mandandoles que adjudiquen a cada vna de las partes lo que ha de auer conforme a los capitulos de la dicha compañia. Sobre que pido justicia, &c.

Otro si hago presentacion desta escriptura publica de compañia cõ el juramento y solemnidad necessaria, &c. dela qual me pretendo aprouechar en lo que es y ser pudiere en mi fauor, y no en mas, ni aliende. Y para ello, &c.

Ex. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 *ACtio tutelæ est bonæ fidei & alia est directa & alia contraria.*
2 *Actio tutelæ directa à iure ciuili descẽdit, contraria vero à iure prætorio.*
3 *Actio directa tutelæ cui, & aduersus quem, & ad quid competat.*
4 *Tutor rationẽ reddere debet per inuentarium in principio administrationis factum.*
5 *Tutor si inuentarium bonorum pupilli non confecerit iuratur in litem contra eum in quod pupilli interest.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 *Pupillus transmittit iuramentũ in litem, in suos hæredes contra tutorem.*
7 *Tutor tenetur de dolo, lata culpa, & leui.*
8 *Actio tutelæ contraria, cui & aduersus quem & ad quid detur.*
9 *Actio pro tutelæ, quæ dicatur: & à quo muenta fuerit.*
10 *Actio pro tutelæ, est directa & contraria, & cui, & aduersus quem quælibet competat.*
11 *Libellus in actione directa tutelæ.*
12 *Libellus in actione contraria tutelæ.*
13 *Libellus in actione directa, pro tutelæ.*

§. 8. De actione tutelæ.

1 ACtio tutelæ bonæ fidei est vt in.d. §.actionum, & est directa & contraria.l. 1. de contraria tutelæ, & vtili actione. §. tutores. instit. de oblig. 2 quæ ex quasi contractu nasc. Directa à iure ciuili descendit.§.1.instit.de tutelis.contraria verò à iure prætorio. l. 1. 3 ff.de contraria tutelæ & vtili. Directa competit pupillo finita tutela, vt rationem suæ administrationis reddat, nec antea datur.l.si tutor.9.§.si testamento l.nisi finita.in.princ,ff.de tutel.& ratio. distrah.l.aduersus, &. l.rationes. C. de administratione tutorũ. Et quibus modis tutela finiatur traditur in toto tit. instit.quibus modis tutela,& in.l.fi.tit. 16.par.6,quam rationem tutor reddere debet per inuentariũ,quod in princ. 4 administrationis facere tenetur,vt in l. fin.in fine.C.de arbi.tutel.& in.l.15.tit. 16 part.6.& ibi Grego.Lup. Alioquin 5 si inuentarium non confecerit, iuratur in litem contra eum in id,quod pupilli interest.l. tutor qui repertorium. 8. in princ. ff. de administratione tutorum: Contra hæredes tutoris in litem non 6 iuratur.l.fin. C.de in litẽ iurando. Ipsi tamẽ pupilli hanc transmittũt hoc iuramentum in litẽ in suos hæredes, probat Paulus Castrensis in. l. si per alium §.fin.ff.nequis eũ,qui in ius voca. tenetur que tutor de dolo lata culpa & leui 7 l.1,in prin.ff.de tutel.& ration.destrah. 8 Contraria actio tutelæ datur tutori aduersus pupillum, vt restituat sibi quod impendit in administratione,& liberet eum ab obligatione quam pro eo contraxit.l.1.ff.de contraria tutel,& in d.§. tutores. & est etiam bonæ fidei secundum glos.receptam in.d. §.actionum. 9 verb.tutelæ. Alia etiam actio inuenta fuit à prætore,quæ actio,pro tutelæ,dicitur:& est directa,& contraria. Directa datur pupillo aduersus eum, qui se 10 pro tutore gessit: cum re vera non esset tutor,ad hoc, vt rationem sibi reddat, quæ statim cognito errore intentari potest.l.1.§.1.&.§.cum eo.ff.de eo qui pro tutore. Contraria verò actio, pro tutelæ, cõpetit ei qui se pro tutore gessit ad impensas vtiliter,& necessario in administratione factas: quæ etiam deprehenso errore statim moueri potest.l.1.ff.de contraria tutel. Et libellus in hac actione concipiendus erit modo sequenti.

Libellus in actione directa tutelæ.

Fula-

11 FVlano parezco ante v.m.como curador ad litem que soy de fulano y pongo demanda a fulano,y digo que es assi.. Que auiendo quedado el dicho mi menor de edad de cinco años al tiẽpo que murio y passo desta presente vida fulano padre legitimo del dicho mi menor,el dicho aduerso fue proueydo por la justicia desta ciudad por tutor de la persona y bienes del dicho mi menor,y le fue deffernida la dicha tutela como consta desta escriptura,de q̃ hago presentacion,cõ la solennidad y juramento necessario,&c. y como tal tutor del dicho mi menor acceptò la herencia y bienes del dicho su padre y ha regido y administrado sus bienes y hazienda hasta agora. Y porque el dicho mi menor es ya de catorze años cumplidos y la dicha tutela acabada, quiere que los dichos sus bienes le sean entregados, y el dicho aduerso le de cuenta con pago de la dicha su hazienda y de los fructos y rentas della: a lo qual el dicho aduerso esta obligado. Y aunque ha sido por el dicho mi menor muchas vezes req̃rido q̃ lo haga no lo ha querido hazer sin pleyto. Por que pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste, por su sentencia que en tal caso lugar aya condemne al dicho aduerso a que de cuenta con pago por inuentario legitimamente fecho al dicho mi menor de la dicha su hazienda,y fructos della que han rentado y podido rentar,y que rentaren hasta la real entrega: y en defecto de no lo hazer ansi defiera el juramento in litem al dicho mi menor hasta en quantidad de quatro mil ducados, que la dicha hazienda y sus fructos valdria,mandando assi mismo al dicho aduerso, que dentro de vn breue termino nombre vn contador de su parte, q̃ se junte con fulano:al qual yo desde luego nombro por parte del dicho mi menor,para que ambos à dos juntos hagan las dichas cuentas, con apercebimiento que no lo nombrando.v.m.lo nombre de su officio, y reserue en si el nombramiento de tercero en caso de discordia señalandoles lugar y hora,donde cada dia se junten a hazer las dichas cuentas hasta las fenecer y acabar. Sobre que pido justicia,&c.

Libellus in actione contraria tutelæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 FVlano parezco ante v.m.y pongo demanda a fulano, y digo. Que al tiempo que fulano padre legitimo del dicho aduerſo murio y paſſo deſta preſente vida el dicho aduerſo quedo de edad de ocho años y el dicho ſu padre en ſu teſtamento con que murio me dexo por ſu tutor, e yo accepte el dicho officio, y le lleue a mi caſa, y he tenido cuenta con ſu perſona, y adminiſtrado ſu hazienda haſta agora que el dicho aduerſo es de edad de catorze años cumplidos, y el dicho mi officio ſe ha acabado. Y en todo el dicho tiempo que he ſido ſu tutor he gaſtado de mi hazienda en ſus alimentos y otras coſas vtiles y neceſſarias mas de quatrocientos ducados: y ſiendo obligado a me los dar y pagar no lo ha querido hazer ſin pleyto, aunque por mi el y ſu curador han ſido muchas vezes requeridos. Porque pido a v.m. que auida mi relació por verdadera en quanto baſte por ſu ſentencia que lugar aya condemne al dicho aduerſo, y a ſu curador en ſu nombre a que me den y paguen los dichos quatrocientos ducados, y a ello les compella y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido juſticia, &c.

Libellus in actione directa pro tutelæ,

13 FVlano parezco ante v.m. como curador ad litem de fulano, y pongo demanda a fulano, y digo. Que al tiempo que fulano defunto padre legitimo del dicho mi menor murio dexo por ſu vniuerſal heredero al dicho mi menor, cuyos bienes y herencia tiene acceptados: y neceſſario ſiendo yo en ſu nombre de nueuo los accepto con beneficio de inuentario. Y al dicho tiempo el dicho mi menor quedo muy niño y de poca edad, y el dicho aduerſo lo lleuo a ſu caſa e ſe entremetio en ſu hazienda y en la adminiſtracion della, como ſi verdaderamente fuera ſu tutor no lo ſiendo. Por lo qual eſta obligado a dar cuenta con pago al dicho mi menor de la dicha ſu hazienda por inuentario legitimamente hecho. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte cõdemne al dicho fulano a que de la dicha fuera en cuenta por inuentario juridicamente hecho al dicho mi menor, y no lo haziendo le defiera el juramento in litem haſta tanta quantidad, y man de al dicho aduerſo nombre contador, &c.

Vt ſupra diximus in libello actionis directæ tutelæ: Et pari modo mutatis mutandis in actione contraria, pro tutelæ, erit formandus libellus ſicut ſupra diximus in libello actionis contrariæ tutelæ.

Ex. §. Nono.

SVMMARIA.

1 *Actio commodati, duplex eſt, directa & contraria, & vtraque bonæ fidei.*
2 *Actio commodati directa cui, & aduerſus quem, & ad quid detur.*
3 *Commodatum á precario in quo differat.*
4 *Commodatarius tenetur de dolo, & de omni culpa lata, leui, & leuiſſima cum ad eius inſtantiam ſibi fuit res commodata, alias vero tantum tenetur de dolo.*
5 *Commodatarius reperempta æſtimationem, deteriorata interesſe præſtare debet.*
6 *Libellus in actione commodati directa.*
7 *Libellus in actione contraria commodati.*

§. 9. De actione commodati.

1 ACtio cõmodati duplex eſt, directa, & contraria, & vtraque bonæ fidei. text. & ibi Angelus, & Iaſ. in. §. actionũ. Directa datur commodanti, vt re commodatarius reſtituat, & ſi de
2 teriorata fuerit intereſſe ſoluat. Contraria vero competit commodatario, vt ſibi ſoluatur quanti ſua interſit rem commodatam ante finitum vſum, & tempus non fuiſſe ſibi ablatam, & vt reſtituantur expenſæ in re commodata neceſſario factæ deſcenditq; ex contractu cõmodati, qui re contrahitur, vt probatur in. §. item is cui. inſti. quibus mod. re contrah. oblig. Veluti quãdo ad certum tempus, & vſum tacite vel expreſſe res aliqua traditur alicui, l. 1. & 2. ff. 3 commodati. l. 1. C. eodem titul. c. 1. extra de commodato. l. 1. titul. 1. part. 5. & l. 1. titu. 2. part. 5. Et in hoc differet commodatum à precario, quia commodatum ad certum tempus, & vſum limitatum tacite vel expreſſe datur, & ante finitũ vſum, vel tẽpus rebocari nequit l. in commodato. §. ſicut. ff. commodati l. continuus. §. cum quis. ff. de verborum oblig. Precarium vero datur ad libitum, non determinato tempore tacite vel expreſſe. & quandocunque reuocari poteſt text. in. l. 1. & toto titu. ff. de precar. & in. c. fin. extra de prec. docet Bart. in. d. l. in comodato. §. ſicut. & in. l. Aquilius Regulus. oppoſitione. 1. ff. de donationibus. Panor. in. c. fi. de prec. Anto. Gomez cum alijs. 2. tomo variarum. ca. 7. nu. 1. Ac ideo actor in libello dicere debet ſe rem cõmodaſſe ad certũ & determinatum tẽpus, & vſum iam fi
4 nitumq; eſſe. Qua in re aduertẽdum eſt quod commodatarius tenetur de dolo, & de omni culpa lata, leui, & leuiſſima quãdo ad eius inſtantiã, & petitionem res fuit ſibi commodata. l. ſi vt certo. §. nunc videndũ. ff. cõmodati. tex. in. d. §. itẽ is cui. Alioquin ſi ad petitionẽ ipſi⁹ cõmodatarij res non fuiſſet cõmodata ſolũmodo cõmodatari⁹ teneretur de dolo. tx. in. d. l. ſi vt certo. §. interdũ. Et ſi res perẽpta fuerit æſtimationẽ cõmodatarius ſoluere debebit, & ſi deteriorata fuerit

fuerit intereſſe.l.3.§.ſi reddita. ff.cómo dati. Ac ideo actor in libello dicere debet ſe ad inſtãtiam commodatarij rem commodaſſe ad certũ tempus, & vſum iam elapſum, & finitum. Et libellus erit concipiendus forma ſequenti.

Libellus in actione commodati directa.

6 FVlano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que yo empreſte al dicho aduerſo a ſu ruego e importunidad vn cauallo caſtaño eſcuro de edad de ſeys años, el qũal me pidio para paſſear y ruar en el en eſta ciudad por ocho dias: y al tiempo que ſe lo di y entregue eſtaua muy ſano y bueno y valia a ſu juſta y commum eſtimacion cien ducados. Y auiendolo de mi recebido para el dicho effecto, y tenidolo en ſu poder y aprouechadoſe del mas de diez dias, por auerle tratado mal, el dicho cauallo ſe reſfrio, y eſta manco de manera que no bale de veynte cinco ducados arriba por lo qual el dicho aduerſo eſta obligado a me dar y pagar todo lo que agora vale menos el dicho cauallo por ſu culpa y cauſa de lo que valia al tiempo que de mi lo recibio. Y aunque por mi ha ſido requerido q̃ aſsi lo haga no lo ha querido ni quiere hazer ſin pleyto. Por que pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia, y por ſu ſentencia le condene a que me buelua y reſtituya el dicho cauallo que le empreſte con mas los ſeſenta y cinco ducados que vale menos por auerſe refriado, en los quales eſtimo el dicho menoſcabo, ſaluo la judicial taxacion de v.m. Sobre que pido juſticia, &c.

Libellus in actione contraria commodati.

7 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que auiẽdome el dicho aduerſo empreſtado vna mula regalada de cola corta vaya para yr a la feria de Medina del Campo, y andar alla en ella haziendo mis negocios todo el tiempo que duraſſen los pagos: y auiendo ya quatro dias que yo para el dicho effecto la tenia en mi caſa, y auiendo gaſtado con ella en curar la de vn muermo que le dio y en herraduras y otras coſas neceſſarias

neceſſarias tantos reales, el dicho aduerſo me tomo la dicha mula y no me me dexo yr en ella la dicha jornada ni aprouecharme della para el defecto que me la auia empreſtado. Por lo qual he dexado de yr a la dicha feria a entender en mis negocios, y ſe me han ſeguido de intereſſes, daños y menoſcabos por auerme tomado la dicha mula, y no auerme dexado vſar della tantos ducados: y ſiendo obligado a me los pagar con mas los gaſtos neceſſarios que hize con la dicha mula, y auiendole requerido muchas vezes que me los pagaſſe no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte del dicho aduerſo me haga juſticia y le condene a que me pague los daños, intereſſes y menoſcabos, que ſe me hã ſeguido por auerme tomado la dicha mula y eſtoruado el vſo della, q̃ eſtimo en tantos ducados, ſaluo la judicial taxacion de v. m. y aſsi meſmo le condemne a que me de y pague los dichos gaſtos que con la dicha mula hize. Sobre que pido juſticia, &c.

Ex. §. Decimo

SVMMARIA.

1 *Actio, præſcriptis verbis, in duobus caſibus eſt bonæ fidei, quando agitur de æſtimato, & quando agitur de permutatione.*

2 *Contractus innominati ex quo dicti fuerint.*

3 *Contractus innominati in quibus ſpeciebus conſiſtant.*

4 *Actio præſcriptis verbis datur in contractibus innominatis, do vt des facio, vt facias: & do vt facias: actio vero de dolo in contractu facio, vt des.*

5 *Actio, præſcriptis verbis, in multis caſibus habet locum.*

6 *Actio de dolo datur in contractu innominato, facio vt des, quãdo ex facto meo nihil tibi adeſt, ſed ſi tibi ex facto meo aliquid adeſt, & non des, actio, præſcriptis verbis, competit.*

7 *Actio, præſcriptis verbis, ceſſat quando dolus interuenit.*

8 *Actio, præſcriptis verbis, ex qualibet contractu innominatu deſcendens eſt ſtricti iuris præter quam in duobus caſibus.*

9 *Actio, præſcriptis verbes, æſtimatoria cui & aduerſus, quem, & ad quid competat.*

10 *Libellus in actione, præſcriptis verbis æſtimatoria alternatiue cõcipiendus eſt.*

11 *Actio præſcriptis verbis, æſtimatoria datur vtilis cum merces interuenit.*

12 *Actio, præſcriptis verbis, ex permutatione deſcendens, cui, & aduerſus quem, & ad quid competat.*

13 *Permutationis contractus eſt quãdo vna ſpecies pro alia datur, quando vero genus pro genere, vel ſpecie, aut ſpecies pro genere, eſt contractus innominatus.*

14 *Actio: præſcriptis verbis, ex permutatione deſcendens, vt competat requiritur quod implementum fuerit ſecutum ex parte agentis.*

15 *Libel-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 *Libellus in actione, præscriptis verbis, ex permutatione descendente est concipiendus alternatiue.*

16 *Libellus in actione, præscriptis verbis, æstimatoria.*

17 *Libellus in actione, præscriptis verbis ex permutatione.*

§. 10. De actione præscriptis verbis.

1 IN duobus casibus actio præscriptis verbis, est bonæ fidei. Primus est, quando agitur de æstimato. Secũdus est, quãdo de permutatione agitur. Pro quorum cognitione constituendum est, quod cum plura essent negotia quam vocabula inductum fuit, quod essent quidã 2 contractus, qui innominati dicerentur ex eo quod nõ haberent nomen specifi cum & elegans. l. natura. ff. de præscriptis verbis quo casu agendum erit vel præspcriptis verbis, vel actionibus quę in factum appellantur. l. 1. &. 2. ff. de præscriptis verbis. Qui contractus innomi- 3 nati consistunt in his speciebus scilicet do vt des, facio, vt facias, do vt facias, facio vt des. l. naturalis. in princip. ff. de præscrip. verbis. l. iuris gentium. §. 1. ff. de pactis. &. l. fin. tit. 6. part. 5. Et in tri- 4 bus prioribus exemplis actio præcrip. tis verbis, datur: in quarto vero competit actio de dolo. d. l. naturalis. §. quod si faciam. & ibi notant. Bart. & alij. Et li- 5 cet in pluribus casibus locus sit actioni, præscriptis verbis, vt ex superioribus patet, & explicat Anto. Gomez, 2. tomo variarum, c. 8. Duarenus li. 1. disputationum. cc. 11. Balduinus in. §. fi. in sti. de lege Aquilia: & Otomanus de verbis iuris. verb. præscriptis verbis, tamen in supra dicto posteriori exempio, nempe in contractu, facio vt des, sola actio de dolo datur, vt in. d. l. naturalis §. quod si faciam, quam intelligit gloss. in. d. §. actionũ. verb. ex permutatione. Quod intelligunt verum esse doctor. 6 communiter ex Alexandro in. l. cum proponas. nu. 5. C. de dolo. & Benecasio in. d. §. actionum. n. 618. quando ex facto meo nihil tibi ad est, tunc actio sola de dolo datur, & ita procedit text. in d. §. quod si faciam. Cæterum si ex facto meo aliquid ad est tibi, & tu non des, tunc actio, præscriptis verbis, datur vt in. l. cum mota. in fine. C. de transactionibus. E ita doctor. communiter componunt tex. in. §. quod si faciam. cum text. in. d. l. cum mota. qui tamen intellectus communis multum restringit text. indistincte loquentem in. d. §. quod si faciam. Vnde verius dici potest, quod in omnibus supra dictis quatuor exemplis, & spebiebus contractus innominati datur actio, pręscriptis verbis, vt in. d. l. cum mota, & in. d. l. iuris gentium. At vero si in aliquo ex dictis 7 quatuor contractibus innominatis dolus interuenerit dabitur actio de dolo, & cessabit actio ciuilis, præscriptis verbis, vt in. dicta, lege. naturalis. §. at cum do. in fine. & in. l. solent. ff. de præscriptis verbis, ob idq; in. d. §. quod si faciam, cessat ciuilis actio, præscriptis verbis, quia ille qui dare debebat fuit in dolo inducens alium ad faciendum, id quod alias facturus non erat, si promissum non daret alter, qui postmodũ promissum dare cessauit, ac proinde fuit in dolo, & cessat actio, præscriptis verbis, & datur sola actio de dolo. Rursus constituendum est, quod actio, præscriptis verbis, ex quolibet cõtractu innominato descendens est stricti iuris, præterquã in duobus casibus supra dictis, scilicet, quãdo ex æstimato, vel quã do ex permutatione agitur: nã tunc bonæ fidei est propter similitudiné quam habet cum contractibus bonæ fidei secundũ Ias. in. d. §. actionũ. & Alex. in. l. in

In actionibus. ff. de in litem iurando.

9 Et actio, præscriptis verbis, æstimatoria competit ei, qui rem aliquam alteri certa æstimatione dat, aut vtendam aut vendendam, ad hoc, vt accipiens, aut eandem rem restituat, vel dictam æstimationem det. l. 1. cum suo. §. ff. de 10 æstimat. actione. Ac ideo libellus alternatiue erit concipiendus, nempe quod reus restituat rem vel eius æstimationem, vt notat Bart. per tex. ibi. in. l. 1. ff. de æstimat. actione. Nec refert an quis rem recipiat cum mercede aut sine 11 mercede: nam si merces interuenerit dabitur vtilis æstimatoria. l. 2. ff. de æstimatoria actione. Fuitque necessarium hanc actionem introducere, quia olim dubitabatur, an esset contractus emptionis, locationis, vel conducti. l. 12 1. ff. de æstimat. action. At vero actio præscriptis verbis expermutatione descendens competit ei, qui rem suam animo permutãdi dedit ad hoc, vt rem ex permutatione ab altero consequatur, vel interesse sibi restituatur. Pro cuius elucidatione est constituendũ, quod contractus permutationis est quando vna species pro alia datur: alioquin si genus pro genere, vel genus pro specie, vel species pro genere daretur, esset cõtractus innominatus, do vt des, vt in. l. naturalis. §. at cum do. ff. de præscrip. verbis. glo. in. l. 1. C. de rerum permutatione. & in. l. 1. ff. eodem tit. l. 1. tit. 6. pa. 5. Anto. Gomez. 2. tomo variarum. ca. 8. nu. 6. in fine. & Mising. in. d. §. actionum. nu. 91. Et ad hoc vt hæc actio cõ- 14 petat requiritur, quod implementum fuerit sequutum ex parte agentis. l. ex placito. C. de rerum permutatione. Hodie vero de iure regio ante implementum ex aliqua parte actio ista oritur. l. 2. ti. 16. li. 5. recopil. Anto. Gomez. d. c. 8. n. 4. & Didacus Perez. in. l. 3. tit. 8. li. 3. ordin. vers. dubitari non insubtiliter. 15 Et in hac actione libellus alternatiue erit concipiendus secundum glo: in. l. cum precibus. C. de rerum permutatione. & Bart. in. l. vnica. C. de sententijs, quæ pro eo quod interest.

Libellus in actione præscriptis verbis, ex estimato.

16 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que yo di al dicho aduerso vna ropa de terciopelo, para que la vendiesse, o vsasse della, estimada y apreciada en trezientos reales: y sino hallasse quien se los diesse por ella o no quisiesse vsar della que me la boluiesse. Y agora el dicho aduerso ni quiere darme los dichos trezientos reales, ni boluerme la dicha ropa aunque a ello es obligado, y por mi ha sido requerido. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste condemne al dicho aduerso a que me de, y buelua la dicha ropa o me pague los dichos trezientos reales. Sobre que pido justicia, &c.

Libellus in actione prescriptis verbis, ex permutatione.

Fula-

17 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que el dicho aduerſo e yo fuymos concertados de trocar vn cauallo mio, caſtaño claro por otro ſu cauallo rucio rodado: e yo cumpliendo de mi parte lo que era obligado le di y entregue el dicho mi cauallo, y el de mi lo recibio, y ſe dio por contento y entrego, y eſta obligado a darme y entregarme el dicho ſu cauallo, y no lo ha querido, ni quiere hazer ſin pleyto. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte le compella a que me pague el intereſſe que por no me lo entregar ſe me ha ſeguido, que eſtimo en tantos ducados, ſaluo la iudicial taxacion de v. m. Sobre que pido juſticia, &c.

Ex. §. Vndecimo.

SVMMARIA.

1 *Actio petitionis hæreditatis eſt bonæ fidei, & cui, & aduerſus quem, & ad quid competat.*
2 *Actio petitionis hæreditatis eſt miſta, perſonalis, & realis.*
3 *Actio petitionis hæreditatis in rem, plures habet effectus actionis perſonalis.*
4 *Actio petitionis hæreditatis, vt competat quæ requirantur.*
5 *Libellus in actione petitionis hæreditatis quid continere debeat.*
6 *Actio petitionis hæreditatis vt competat requiritur, quod actor ſit hæres.*
7 *Actio petitionis hæreditatis non competit inſtituto in quota bonorum cum ſit legatarius.*
8 *Actio petitionis hæreditatis intentari debet contra poſſidentem titulo pro hærede vel proſſeſſore.*
9 *Actio petitionis hæreditatis non competit poſſidenti hæreditatem, vel partem eius titulo ſingulari.*
10 *Libellus in actione petitionis hæreditatis.*

§. 11. De actoinepetitionis hæreditatis,

1 ACtionem petitionis hæreditatis inter actiones bonæ fidei connumerat imperator in. d. §. actionum, & competit hæredi, qui hæreditatem adijt, & poſſeſsionem non fuit adeptus aduerſus poſsidentem pro hærede, vel pro poſſeſſore, ad hoc, vt actor hæreditatem totam, vel partem cum acceſsionibus conſequatur, ita explicant Iaſo. à num. 186. & Miſing. à. n. 104. in. d. §. actionum. Et hæc actio eſt vniuerſalis. l. 1. ff. de rei vendica. l. item videndum. §. vlti. cum ſequenti. l. ff. de petitione hæreditatis, & eſt miſta, perſonalis, & realis text. §. quædam. inſti. de

3 de act. l. hęreditatis petitionẽ. C. de pet. here. quãuis proprie in rem actio ſit ex parte poſſeſsionis aduerſarij plures effectus habens actionis perſonalis. l. ſed etſi. §. petitio. ff. de petitione hæred. &
4 ibi Bart. & cõmuniter oẽs ex Iaſ. in d. §. quædã. n. 42. Et adhoc, vt hęc actio cõpetat, & recte intẽtetur requiruntur ſequẽtia. Primò q̃ actor in libello cõcludat, q̃ iudex declaret eũ hæredẽ eſſe, & hęreditatẽ ad ſe pertinere. l. ex diuerſo, §. 1. ff. de rei vendic. & quod petat, vt iudicis officioſi ſibi reſtituatur quidquid reus ex hęreditate poſſederit. l. licet. ff. de petitione hęred. l. 1. §. 1. ff. ſi pars hæ-
5 reditatis petatur. Quo fit in libello neceſſariã non eſſe expreſsionẽ ſingularũ rerũ, ſed ſufficere actorẽ petere ſe hæredẽ defuncti declarari, & ad eũ hæreditatẽ pertinere reumq́; officio iudicis dãnari ad reſtitutionem omnium rerũ ad illam hæreditatem pertinentium ſecundum glo. communiter receptam in. l. 1. ff. de edendo. Panorm. in. ca. 2. de libelli oblatione. & eſt. l. 26. tit. 2. part. 3. reſoluit Couar. in pract. quæſtionibus. c. 12. num. 1. reprobata glo. in. ca. 2. de libelli
6 oblatione. Secundò requiritur, quod actor ſit hæres, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue vniuerſalis, ſiue in aliqua parte hæreditatis. l. 1. 2. & 3. ff. de petitione hæreditatis, ſiue ſit hæres immediatus, ſiue mediatus, veluti hæres primi hæredis. l. fin. C. de hæredibus inſti.
7 Si tamẽ eſſet inſtitutus in q̃ota bonorũ, tunc hæc actio nõ competeret: quia eſſet legatarius. l. ſiquis ſeruum. §. fincum. l. ſequenti. ff. de legatis. 2. Iaſ. in. d.
8 §. actionum. nu. 193. Tertiò requiritur, quod iſta actio intentetur contra poſſidentem hæreditatẽ, titulo pro hærede, vel pro poſſeſſore. l. regulariter. l. pro hæred. ff. de petitione hæred. etiã ſi vnicam tantum rem, & minimam poſſederit. l. ſi hæreditatem. ff. de petitione hæred. quam optimè explicat Ant. Gom. in. l. 45. Tauri nu. 166. & Coua. in prac. quæſt. c. 12. nu. 6. At vero contra poſſi-
9 dentem aliquã hæreditatem vel partẽ eius titulo ſingulari hæc actio non cõpetit. l. hæreditatis petitionẽ. & ibi doctor. C. de petione hæred. Couar. in. d. c. 12. nu. 2. Et veram rationem differẽtię aſsignat Miſing. in. d. §. actionũ nu. 112. & plures limitationes ponit Iaſ. in. l. 1. col. 2. C. de inofficioſo teſtamento. Socinus in reg. 297. incipienti, petitio. Couar. in. d. ca. 12. & Miſing. in. d. §. actionũ nu. 113. Vtilem tamen tunc petitionẽ hęreditatis cõpetere aduerſus eũ qui vniuerſitatẽ, vel hæreditatẽ poſsidet, quo quo titulo contendit Ioan. Parladorius in lib. rerum quotidian. c. 5. Et plura in praxi vtilia circa hanc actionem petitionis hæreditatis congerunt Ant. Gomez. in. l. 45. Tauri â nu. 153. & Coua in d. c. 12. Et libellus in hac actione erit cõcipiendus forma ſequenti:

Libellus in actione hæreditatis.

10 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo q̃ anſi es. Que fulano vezino deſte lugar en ſu teſtamẽto, y poſtrimera voluntad con q̃ murio, y paſſo deſta preſente vida me dexo por ſu vniuerſal heredero: cuyos bienes y herẽcia yo tengo acceptada, cõ beneficio de inuentario, y neceſſario ſiẽdo de nueuo la accepto cõ el dicho beneficio de inuẽtario: el qual eſtoy preſto de hazer luego q̃ los bienes vinieré a mi poder. Y al tiempo q̃ el dicho fulano murio dexo muchos bienes muebles, rayzes, ſemoniẽtes, deudas, derechos, actiones, joyas de oro, plata, y moneda amonedadas: en los

Universidad de Deusto
Biblioteca

quales bienes el dicho aduerſo pretẽdiẽdo ſer heredero del dicho defuncto ſe metio, y apodero, y los tiene ocupados. Y aũq̃ le cõſta del dicho teſtamẽto en el qual yo fuy inſtituydo por vniuerſal heredero, y cõforme a ello es obligado a reſtituyrme la dicha herẽcia no lo quiere hazer ſin pleyto. Porq̃ pido a v.m.q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte q̃ baſte, por ſu ſentẽcia q̃ en tal caſo lugar aya me declare por vniuerſal heredero del dicho defuncto, y coma a tal pertenecerme todos ſus bienes, y herẽcias: y aſsi declarado cõdene al dicho aduerſo de ſu officio, el qual para ello imploro, a q̃ me de entregue y reſtituya todos los dichos bienes, y herencia, q̃ aſsi tiene occupada, cõ mas los fructos q̃ ha rentado y podido rẽtar y rentare haſta la real entrega y reſtitucion q̃ eſtimo en tantas mil marauedis cada vn año, y en tantas fanegas de pan y tantos menudos. Sobre que pido juſticia, &c.

Ex. §. Duodecimo

SVMMARIA.

1 *ACtio pro dote olim duplex fuit, quædam ex ſtipulatu, quædam rei vxoriæ actio, & quælibet cui competebat, & quo caſu.*
2 *Actio pro dote rei vxoriæ ſublata eſt & in actionem ex ſtipulatu transfuſa.*
3 *Actio ex ſtipulatu pro dote eſt vonæfidei, actio vero ex ſtipulatu ſtricti iuris.*
4 *Actio ex ſtipulatu pro dote ſubrogata fuit in locum actionis rei vxoriæ.*
5 *Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogotur.*
6 *Actio ex ſtipulatu pro dote ex vtroq; latere tam mariti quam vxoris eſt bonæ fidei.*
7 *Actio ex ſtipulatu pro dote plura habet priuilegia.*
8 *Hypothecam tacitam habet mulier in bonis mariti pro dote ſibi reſtituenda, & è conuerſo maritus pro dote ſibi promiſſa conſequenda.*
9 *Creditoribus mariti præfertur mulier in dote ſibi reſtituenda.*
10 *Creditoribus anterioribus habentibus expreſſam hypothecam non præfertur mulier in dote ſibi reſtituenda.*
11 *Actio ex ſtipulatu pro dote dupliciter competere poteſt marito quando ſine cõſenſu patris mulier contraxit, vel quãdo dos à patre vel extraneo ſibi fuit promiſſa.*
12 *Maritus poteſt aduerſus ſocerum agere pro dote ſibi conſtituenda, quando filia ſine patris conſenſu nupſit.*
13 *Dotare filias eſt paternum officium.*
14 *Bar. & ſequacium opinio, quod pater non teneatur filiam abſque eius conſenſu nubentem dotare, impugnatur.*
15 *Pater tenetur filiam tradere marito, & conſtituere ei dotem.*
16 *Maritus tenetur alimenta præſtare ſuæ vxori.*
17 *Actio ex ſtipulatu pro dote promiſſa, vt competat requiritur quod matrimonium fuerit ſequutum.*
18 *Actio ex ſtipulatu pro dote promiſſa eſt vniuerſalis põtq; dupliciter intentari.*
19 *Socer ſine venia non poteſt à genero conueniri.*
20 *Actio ex ſtipulatu pro dote repetenda dupliciter poteſt contingere vel ſoluto matrimonio, vel conſtante, quãdo maritus ad inopiam peruenerit.*
21 *Dos aduentitia, & profectitia quæ dicatur.*
22 *Dotem aduentitiam ſola vxor repetere poteſt ſoluto matrimonio: extraneus tamen quando id pactus fuit.*
23 *Dos profectitia á parentibus nõ poteſt repeti, niſi id pacti fuerint, vel filia conſenſerit, aut non contradixerit.*
24 *Dos repeti poteſt conſtante matrimonio, ſi maritus ad inopiã peruenit: quo caſu res mobiles ſtatim, immobiles vero intra annum reſtituendæ ſunt.*
25 *Maritus & eius filij hæredes pro dote reſtituenda non poſſunt cõueniri, vltra quam facere poſſint, ſecus vero extranei hæredes vel maritus putatiuus.*
26 *Libellus in actione pro dote non promiſſa.*
27 *Libellus in actone pro dote promiſſa.*
28 *Libellus in actione pro dote repetẽda.*
29 *Contractus bonæ fidei id proprium habent, vt contrahentes non modo in id quod actũ eſt, ſed in illud quod ex bono & æquo præſtario portet obligentur.*
30 *Iudici libera facultas tribuitur à lege æſtimandi, quod bonum, & æquum eſt in contractibus bonæ fidei, ſecus vero in contractibus ſtricti iuris.*
31 *Compenſatio admittitur in actionibus bonæ fidei, & ſtrictum iuris ipſo iure, attenta noua lege Iuſtiniani.*
32 *Compenſatio non admittitur in depoſiti actione.*
33 *Compenſatio ipſo iure competere dicitur quando á reo fuerit in iudicio oppoſita, ita vt de ea iudici conſtaare poſſit.*
34 *Iudex non debet abuti poteſtate ſibi conceſſa æſtimandi ex bono, & æquo in actionibus bonæ fidei ſed in quantum poterit certam tenetur proferre ſententiam.*

§. 12. De actione pro dote.

1 ANtiquitus duæ actiones pro dote, vel exigenda, vel repetẽda cõceſſæ fuerunt: vna ex ſtipulatu dicebatur, altera verò rei vxorię actio. Prior enim dabatur marito pro exigenda dote ſibi promiſſa, vt in. l. ad exactionem. C. de dotis promiſsione. nec ſibi competebat, niſi dos eſſet promiſſa. l. vltim. in principio. C. de repudijs. Poſterior vero dabatur mulieri ſoluto matrimonio ad repetendas res dotales, etiam ſi de reſtitutione dotis nihil ſibi cautum eſſet. l. ſi duo patroni §. penultimo. in fi
2 ne. ff. de iure iurando. Hanc poſterioꝝ actionem rei vxoriæ Iuſtinianus ſuſtulit cum omnibus ſuis qualitatibus, & in actionem ex ſtipulatu transfudit: vt ſiç vtroque caſu actio ex ſtipulatu cõpetat, & marito pro exigenda dote, & mulieri pro repetenda. & ſi nulla ſtipulatio interueniat per. l. vnicam, in prin. C. de rei vxoriæ actione, & text. in. §.
3 fuerat, inſtitu, de actio. Et actio ex ſtipulatu pro dote bonæ fidei eſt. Nam licet actio ex ſtipulatu ſtricti iuris ſit. l. quia tantundem. ff. de neg. geſt. l. quidquid adſtringendæ. ff. de verborum tamen
4 quia actio iſta ſubrogata fuit in locum actionis rei vxoriæ, quæ bonæ fidei erat, accepit eius naturam & conditionem: ac proinde bonę fidei eſt tex. in. d. §, fuerat. & in. d. l, vnica. §. ſed ſi nõ ignoramus. C. de rei vxoræ actione. Nã

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. quod debitori ff. de donat. causa mortis. l. si creditori. ff. de legatis. 1. & d. l. vnica. in princi, & 6 vtroque latere tam mariti quam vxoris bonæ fidei est vt ex. d. l. fuerat. notãt ibi Iaſ. nu. 16. Miſing. & Corraſ. nu. 5. & communiter omnes in. d. l. vnica. §. ſed 7 etſi ignoramus. Quæ actio plura priuilegia habet, de quibus in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, & in. l. aſſiduis. C. qui potiores in pig. & apud Campetium, & Bal. Nouellum in tit. de dote. Quorum duo recenſentur in. d. §. fuerat. Primum eſt 8 tacitæ hypothecæ quam mulier habet in bonis mariti pro dote ſibi reſtituenda, & ecõuerſo maritus pro conſequenda dote ſibi promiſſa. d. l. vnica §. 1. de quo priuilegio vltra doctor. in. d. §. fuerat, agit eleganter Couar. lib. 1. variarũ 9 c. 7. Secundum priuilegium eſt prælationis, quo mulier præfertur omnibus alijs creditoribus mariti, vt in. d. §. fuerat. & in. d. l. aſſiduis. & explicat Couar. in. d. c. 7. à nume. 1. Cauebis tamen à Miſing. nu. 13. & à Corraſ. nu. 8. in. d. §. fuerat. re ſoluentibus mulierem habentem tacitam hypothecam præferendam eſſe creditoribus anterioribus habentibus expreſſam: nam contraria opinio verior, 10 & communis eſt ſecundum Couarr. d. c. 7. nu. 1. verb. tertia concluſio, & probatur de iure regio in l. 33. tit. 13. par. 5. 11 Et quando actio iſta ex ſtipulatu marito datur poteſt dupliciter contingere. Primò modo quoties filia matrimonium contraxit ſine conſenſu patris. Secũdò modo quoties dos fuit promiſſa à pa- 12 tre, vel ab alio. In primo caſu generare poteſt aduerſus patrem, vt cõſtituat ſibi dotem ſecundum gloſ. in. l. obligamur. verb. lege. ff. de act. & oblig. quam teſtatur communiter receptam Alexa. conſ. 169. nu. 2. lib. 7. Socinus conſ. 57. num. 2. lib. 4. Aret. conſ. 39. col. antepenult. Iaſ. in authen. præterea. num. 8. C. vnde vir. & in. d. §. fuerat. n. 97. & Gregorio. Lup. in. l. 8. tit. 11. par. 4. in glo. verb. el padre. Alciat. lib. 8. parergon. ca. 3. Et 13 pro hac opinione facit, quia officiũ paternum eſt filias dotare. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. l. fi. C. de dotis promiſſione, & firmat glo. 1. in. c. hoc ſanctum. 32. q. 2. & in. c. de raptoribus. 36. q. 1. verb. excuſata. Et iſta opinio verior eſt ſecundum Couar. in. 4. 2. part. c. 3 §. 8. nu. 7. Nec ab hac opinione recedendum eſt ſecundum Bald. Nouellum in l. 1. nu. 343. ff. ſoluto matrimonio. quanuis Bart. in. l. obligamur. ff. de actio. & 14 oblig. teneat patrem non teneri dotare filiam abſque eius conſenſu matrimonium contrahentem: cuius opinionem ſequitur Aret. in. l. qui ſuper ſtitis. nu. 3. ff. de acquirenda hæreditate. Iaſ. in. l. di uortio. in princ. nu. 20. ff. ſoluto. matrimonio. Alex. conſ. 33. nu. 3. lib. 4. & conſ. 61. nu. 4. lib. 7. Palatius Rubios in repetitione. c. per veſtras not. 3. § 3. nu. 1. & 7. & §. n. 1. & 5. &. §. 7. de dona. inter vir. 15 & vxor. Nam contra eos facit, quod pater ad duo tenetur, ſcilicet, ad tradendã filiam marito, & ad conſtituendam ei dotem, probatur in. d. l. qui liberos, vnde licet ceſſet prima obligatio, quia iã filia nupta eſt, non tamen ceſſat ſecunda de conſtitutione dotis, vt cum pluribus reſoluit Couar. vbi ſupra in dict. c. 3. §. 8. num. 7. Cautius tamen in hoc caſu crederem eſſe ſi mulier tempore contractus matrimonij promitteret dotem ſuo viro: quia in iſto caſu Barto. & omnes conſentiunt aduerſum patrem agi poſſe, vt dotẽ filiæ conſtituat: & ſi dos promiſſa non fuerit, agendũ erit nomine vxoris: alioquin viro imputandum 16 eſſet, quod vxorẽ ſine dote acceperit, & eidẽ alimenta adminiſtrare teneretur. l. ſi. C. de repudijs, & in auth. de nuptijs § ſiçitaq; collatione. 4. reſoluũt Paul. Caſtrenſis. l. ſi. ſocer. in princ. n. 4. ff. ſoluto matrimonio. Alex. cõſ. 7. n. 11. lib. 2. Iaſ. in authen. præterea. nu. 8. C. vnde vir, & vxor. & Guilier. Bened. in. c. Rainutius verb.

17 verb. dotem. num. 41. Secũdo verò modo quãdo dos fuit promiſſa à patre, vel ab alio, tunc requiritur, quod conſtet dotem fuiſſe promiſſam, & matrimonium ſubſecutum: quia talis promiſsio habet conditionem annexam, ſi matrimonium ſubſequatur, ſecundum gloſſ. in l. 2. §. creditum. ff. ſi certum petatur, verb. poſt nuptias, nam ante matrimo- 18 nium dos non dicitur. l. 3. &. l. promittendo. ff. de iure dotium. Et tunc actio iſta vniuerſalis eſt, vt omnes agnoſcunt in rubrica. ff. ſoluto matrimonio. Intenturque dupliciter. Quia ſi dos promiſſa eſſet per inſtrumentum publicũ, vel aliam ſcripturam executionem paratã habentem iuxta text. in l. 2. & 5. titu. 16. lib. 5. recopil. via executiua procedendum erit: ſi vero aliter promiſſa eſſet, libellus concipiendus erit forma paulo inferius præſcripta. Vtroque tamen caſu ſi aduerſus patrem agatur, prius ve- 19 nia petenda erit, quia ſocer ſine venia à genero conueniri non debet, ſecundũ gloſſ. receptam in l. generaliter. ff. de in ius vocando, etiam ſi affinitas diſſoluta eſſet ſecundum Alexand. in. d. l. generaliter, per tex. in l. fin. C. de iure dotium. 20 Quando vero actio iſta datur pro repetenda dote contingere etiam poteſt 21 dupliciter. Primo modo ſoluto matrimonio: quo caſu aut loquimur de dote aduentitia, vel de profectitia. Aduentitia dicitur, quæ non ex paternis bonis, 22 ſed aliũde ab extraneo data fuit, & tũc ſola vxor ſoluto matrimonio repetere poterit, extraneus tamen quando id pactus fuerit, poterit repetere in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxoriæ. Profectitia vero dos dicitur, quæ à patre vel à parẽte proficiſcitur, nec à parentibus repeti 23 poterit, niſi id pacti fuerint, vel niſi filia conſenſerit, aut non contradixerit. l. 2. §. quod ſi in patris, & §. voluntatem. ff. ſoluto matrimonio. Secũdo modo dos 24 repetitur conſtante matrimonio, ſi maritus ad inopiam vergat. l. ſi conſtante, in principio, & ibi Iaſ. ff. ſoluto matrimonio. l. vbi. C. de iure dotium, gloſ. in ca. ex parte, de conſuetudine, & vtrobique doctor. & Palacius Rubios in repetitione, c. per veſtras, in principio. §. 17. num. 1. cum ſequentibus, & tunc res dotales diuerſimode reſtituũtur, nam immobiles ſtatim reſtitui debẽt, alioquin vſuræ debentur, mobiles vero intra annum vt in l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxoriæ. Aduertendum tamen erit 25 quod maritus, & eius filij hæredes conueniri non debent pro dote reſtituenda vltra quam facere poſſint. l. maritũ, l. etiam filios, in principio. ff. ſoluto matrimonio, & in. §. item ſi de dote, inſtit. de actio. vbi Iaſ. & Petrus Plateanus optimas limitationes ponunt. Extranei vero hæredes hoc priuilegio non gaudẽt vt in d. l. maritum, & in l. quia tale. ff. ſoluto matrimonio, nec etiam maritus putatiuus, vt cũ plurib⁹ reſoluit Cou. in. 4. de ſpõſ. 2. p. c. 6. §. 8. n. 26. vbi à n. 24. plutain propoſito cõgerit. Et libelli in hac actione cõcipẽdi erunt forma ſequẽti

26 Libellus in actione pro dote non promiſſa.

FVlana con licẽcia expreſſa q̃ de mi marido fulano tengo, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v. m. pidiendo, como ante todas coſas a v. m. pido licencia para lo infra eſcripto, y ſiendome concedida o injuſtamẽte negada me querello, y pongo demanda a fulano mi padre legitimo, y digo q̃ anſi es. Que yo eſtoy caſada y velada como mãda la ſancta madre Igleſia cõ fulano mi legitimo marido: el qual es hijo dalgo y mi yguala: y al tiẽpo q̃ con el me caſe no lleue con migo dote ni agora lo tengo, con q̃ pueda el dicho

cho mi marido alimentarme,y ſuſtentar las cargas del matrimonio. Y aſsi el dicho mi padre conforme a la diſpoſicion del derecho eſta obligado a me dotar y dar dote cõpetente ſegun la calidad de ſu perſona,y la quantidad de ſu hazienda y al numero de hijos que tiene,alomenos haſta lo que me puede caber de legitima. Y auida conſideracion de todo lo ſuſo dicho, el dicho mi padre eſta obligado a dotarme en tantos ducados. Porque pido a v.m.q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte, por ſu ſententia, que lugar aya,y de ſu officio el qual para ello imploro condemne,compella,y apremie al dicho mi padre a que me dote en tantos mil ducados:y aſsi conde 81
nado le mande me los de y entregue,para que dellos el dicho mi marido me alimente,y pueda ſuſtentar las cargas del matrimonio,ſobre que pido *juſti*cia,&c.

Libellus in actione pro dote promiſſa.

27 FVlano con licencia,que ante todas coſas pido a v.m. y ſiendo me concedida,o injuſtamente denegada,me querello, y põgo demanda a fulano padre legitimo de fulana mi legitima muger,y digo que anſi es. Que el dicho fulano me mando y prometio en dote y caſamiẽto con la dicha mi muger tantos mil ducados pagados en eſta manera. En tal heredad que eſta en tal lugar,de que ſon linderos tales,que fue eſtimada y taſſada en tantos mil marauedis,y la reſta me prometio en dineros de contado. Y pueſto que ſoy caſado,y velado con la dicha fulana de tantos años a eſta parte, viuiendo y haziendo vida maridable de conſuno en vna caſa, del dicho fulano no me ha querido dar ni pagar el dote que me prometio y mando con la dicha ſu hija,y aunq̃ por mi ha ſido requerido muchas y diuerſas vezes no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia que lugar aya, condene al dicho fulano a que me de,pague y entregue la dicha heredad con mas los fructos, q̃ ha rentado y podido rentar,y que rentare haſta la real entrega, que eſtimo en cada vn año en tãtos mil marauedis,y tãtas fanegas de pan: y aſsi miſmo le condene a que me de, y pague los dichos marauedis que es obligado a me dar en dinero de contado,con mas los intereſſes que ſe me han ſiguido,por no me auer pagado,que eſtimo en tantas mil marauedis:ſaluo en todo la *ju*dicial taxacion de v.m. Sobre que pido juſticia,&c.

Libellus in actione pro dote repetenda.

28 Fulano

28 FVlana biuda muger que fuy de fulano defuncto parezco ãte v.m.y pongo demanda a fulano heredero del dicho mi marido, y digo que es aſsi. Que yo fuy caſada y velada como lo manda la Sancta madre Igleſia cõ el dicho fulano mi marido,el qual es ya defuncto,y paſſado deſta preſente vida. Y al tiempo que con el me caſe y vele y lleue en dote y caſamiento y el conmigo recibio tantos mil marauedis,y en ſu teſtamento y poſtrimera voluntad,con que murio dexo por ſu vniuerſal heredero al dicho fulano: el qual quiſo y accepto ſus bienes y herẽcia,y aſsi es obligado a pagarme,y reſtituyr me la dicha mi dote,mayormente que ha mas de vn año,q̃ el dicho mi marido es muerto y el matrimonio diſſuelto. Y aunque por mi ha ſido requerido que me lo pague no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a v.m.q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentẽcia, que lugar aya cõdene al dicho aduerſo a que me de, buelua y reſtituya tantos mil marauedis de la dicha mi dote,y a ello le compella, y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido *juſticia*,&c.

Otroſi attento que el tiempo,y en que es obligado el dicho aduerſo a pagarme la dicha mi dote es ya paſſado,y no tengo otra coſa de que me alimentar,ſino della a v.m. pido que de ſu officio,el qual para ello imploro condemne al dicho fulano,a que en el entre tanto que no me pagare la dicha dote me de alimentos conforme a la calidad de mi perſona, y la quantidad de la dicha mi dote. Sobre que pido juſticia,&c.

HActenus in iſto.c.6.cum ſuis. §§. egimus de actionibus bonæ fidei omiſsis actionibus, familiæ herciſcundæ,communi diuidendo,finium regundorũ,& pignoratitia: quia de tribus dixeramus in.c.1.in §.de acti.miſta.& de poſteriori in.c.2,in.§.de act. Seruiana, hypothecaria, pignoratitia,&c. Circa quas omnes actiones bonæ fidei animaduertere libet,quod earũ vis & natura eſt,quod in eis libera poteſtas permittitur iudici ex bono & æquo æſtimãdi
29 quantũ oportet reũ dare actori: nã contractus bonæ fidei hoc peculiare habẽt vt contrahentes nõ modo in id, quod actum eſt,ſed & in illud,quod ex æquo & bono præſtari oportet inuicem obligentur,licet à contrahentibus nõ ſit ex
30 preſſum. Et inde eſt,quod vbi de illis cõ
31 trouerſia in iudicio oritur,lex tribuit liberam facultatem iudici æſtimãdi, quoniam reum actori dare oportet non attenta ſtricta iuris ratione, & ſubtilitate verborũ,ſed ex bono,& æquo,id eſt,ex naturali ęquitate,& abſoluta quadã bonitate iux.tex.in l.2.in fine.ff.de act.& obli.& in.§.vltimo.inſt.de obl. quę ex cõſ. Quod in actionibus ſtricti iuris nõ obſeruatur,in quib⁹ iudex nõ põt trãſilire verba cõuentionis.l. quidquid adſtringẽdæ.ff.de verb.l. quia tãtundẽ.ff. de neg.geſt. Quo fit quod in actionib⁹ bonæ fidei cõpẽſatio admittitur, ita ꝙ ſi quis agat actione bonæ fidei, & decem petat debeatque reo quinque iudicis officium erit in quinque ſolummodo condemnare, facta compenſatione cum alijs quinque,quæ reo debebãtur

secundum Iustinianum in.§. in bonę fidei.instit.de action.referentem iuris antiqui differentiam circa hanc compensationem inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris. Nam olim in actionibus bonæ fidei ipso iure compensatio admittebatur, id est, eo ipso quod iudex intelligebat locum esse compensationi statim actio minuebatur ad quantitatem debitam absque eo quod reus peteret: in actionibus stricti iuris, etiam iudice sciente locum esse compensationi, non admittebatur compensatio, nisi reo opponente exceptionem doli, dicendo, dolo facis, quia petis quod statim restituturus es. Quam tamen differentiam iuris antiqui idem Iustinianus sustulit in. l. fin. C. de compens. vt ipsemet refert in.d.§. in bonæ fidei iudicijs. constituens regulam generalem scilicet, quod omnis actio cuiuscunq; generis sit, hodie ipso iure per compensationem tollitur in tantum, quantum compensari debet, excepta sola depositi actione: idemque statuit in.d.l. fin. &
32 probatur in.l.penultima. C. de deposito. & in.c, bona fide. extra de deposito.
33 Intellige tamen compensationem ipso iure competere, si opposita fuerit à reo in iudicio, vt sic de ea facto vel voce hominis iudici constare possit, quia iudex diuinare nequit. l. si cõstet. C. de comp, l. si putator. ff. ad.l. Aquiliam, & firmat glo. in.d.§ in bonæ fidei. verb. ipso iure. & ibi communiter omnes. Differt tamen in hoc ius nouum à veteri, quia antiquitus solenniter opponenda erat doli exceptio: hodie verò sufficit quibuscunque verbis hanc compensationem iudici significare. Et quid sit compensatio, & in quibus admittatur, vel reijciatur tradunt docto. communiter præsertim Plateanus, Mising. Otoman. & Corrasius in.d.§. in bonæ fidei. Et cũ compensatio semper opponatur per viã exceptionis, ideo libellus in ea for-
4 mandus non erit. Quibus omnibus supradictis addendum est, quod licet in actionibus bonæ fidei iudex habeat amplissimam facultatem æstimandi ex bono, & æquo, quantum oporteat reũdare actori, non tamen debet hac potestate abuti: sed tenetur in quantum potuerit certam proferre sententiam. text. in §. curare. instit. de action. l. 1. & .2. C. de senten. quæ sine cer. quant. c. graue. 11. quæsti. 3. & .c. vltim. 33. distinct. & tradunt vbique doctor. & in cap. 2. de libel. oblat.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 *Actionum arbitrariarum materia quam subtilis, & difficilis sit.*

2 *Actiones bonæ fidei, & actiones arbitrariæ, multas inter se patiuntur differentias.*

3 *Iudex non habet potestatem arbitrandi ex bono, & æquo in actionibus arbitrarijs, nisi præter earum naturam sequuta mora rei vel contumacia non parentis iussui iudicis.*

4 *Arbitrium quid sit in actionibus arbitrarijs.*

5 *Actiones arbitrariæ quare sic dicantur.*

6 *Actionum arbitrariarum quæ sit natura.*

7 *Actio de eo quod certo loco est arbitraria.*

8 *Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco, est concipiendus alternatiue, nisi in mora sit debitor constitutus: & quid tunc libellus continere debeat.*

9 *Libel.*

9 *Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco.*

Caput. 7. De actionibus arbitrarijs

1 MAteria actionum arbitrarium est subtilis, scabrosa, & hactenus male cognita secundum Ias. in. §. præterea. instit. de action. vbi Ioannes Faber inquit, quod in ea desiderat magis discere quam docere, & Mising. testatur in eius explicatione omnium ferè docto. ingenia defecisse. Quamobrem pro eius perspicua cognitione constituendum est, quod postquam Iustinianus in tit. actionum explicuerat vim, & naturã actionum bonæ fidei, quæ est vt iudici permittatur facultas ampla æstimandi ex bono, & æquo quantum actori reum dare oporteat, & hoc ex propria vi, & natura actionis bonæ fidei, etiam si â contrahẽtibus non fuerit expressum, quod in stricti iuris actionibus cessat, cum in eis â verbis contrahentium non sit recedendum, vt habetur in.§. in bonæ fidei. instit. de action. & nos diximus in §. præcedenti, tamen idem Iustinianus (propter aliquod accidens veluti propter morã rei nõ soluẽtis loco destinato aut propter contumaciam rei non parẽtis iussui iudicis) introduxit in.§. præterea. instit. de actio. quod actiones stricti iuris arbitrariæ fierent, & in eis iudex posset ex bono, & æquo arbitrari, neglecta subtilitate verborum, quemadmodum actori satisfieri oporteat.

2 Quo fit differẽtiam esse inter actiones bonæ fidei, & inter actiones arbitrarias: nam in bonæ fidei actionibus statim iudex ex earum natura habet potestatem condẽnandi ex bono, & æquo:

3 in arbitrarijs verò hanc potestatem nõ habet, nisi præter earum naturam, subsecuta morã rei non soluentis. vel contumacia non parentis iussui iudicis. Et plures alias differentias esse inter prędictas actiones resoluit Otomanus in. d.
4 §. præterea, à nu. 21. Rursus constituę, quod arbitrium in ista materia, nihil aliud est quam interlocutio iudicis præcedens sententiam diffinitiuam: ita ex Theophilo in.d.§. præterea. colligunt ibi Otomanus, Plateanus, Misinger. &
5 Corrasius. Et inde actiones arbitrariæ dicuntur, quæ ab arbitrio, ideſt, interlocutione iudicis pendent. Et ita in arbitrarijs duæ sententiæ feruntur, scilicet, interlocutoria, & diffinitiua, si enim reus conuentus ex interlocutione iudicis satisfaciat, effugiet pœnam condemnationis, si verò non satisfaciat condẽnandus erit per diffinitiuam. His sic cõstitutis naturam actionum arbitrariarum indicat Iustinianus in. d.§. præterea. cõstituens regulam generalem, scilicet, quod in arbitrarijs actionib⁹ reus ante sententiam diffinitiuam soluens ex arbitrio, id est, interlocutione iudicis absolui debet, at vero non soluens condemnari. Quam naturam optime explicat Mising. in.d.§. præterea, num. 7. Vbi Iustinianus supradictæ regulæ exempla subijcit recensendo nominatim actiones arbitrarias: quæ solummodo sunt in illo text. enumeratæ, & quæ cum eis magnam similitudinem habẽt, & omnes includuntur in supradicta regula, vt agnoscunt Misinger. numer. 11. & Corrasius num. 4. in.d.§. præterea. reprobantes illos, qui falso existimãt omnes actiones arbitrarias censeri ob rei contumaciam, & vnum quodlibet earum exemplum declarant Otomanus,
7 Plateanus, Mising. & Corrasius ibidem resoluentes actionem, de eo quod certo loco, arbitrariam esse, vt optimè cũ Duareno aduertit Mising. nume. 17. &
8 Corrasius, num. 10. Et libellus in ea con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipiendus erit alternatiue secundũ glo. in.l.3.in princip. verbo. adiectione. ff. de eo quod certo loco. & glo.in,§. plus autem.verbo. sine commemoratione. instit. de action. quam formam probãt Barto.& omnes in.d,l.3. Quod verum est quando debitor non esset in mora constitutus: cęterum,si in mora esset deberet libellus præcisè concipi, debebit que actor mentionem facere de loco solutioni destinato,& qualiter reus fuit interpellatus, vt ad illum locum accederet,& noluit: debebitque imploraro officium iudicis, vt reum condemnet ad inteteſſe.probat text.in.d.§. præterea.& in.l.1,& l.arbitrari.ff.de eo quod certo loco. & vtrobique tradunt doctor.Et tunc libellus concipiendus erit forma sequẽti. Et aduertendũ est quod in actionib⁹ arbitrarijs iudex curare debet quantũ poterit vt certã sententiam proferat,vt diximus in.fi.§.pręcedẽtis.

Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco.

9 EVlano parezco ante v.m.y pógo demanda a fulano y digo,q̃ es assi. Que yo empreste al dicho fulano tantos ducados, los quales me auia de pagar en la feria de la ciudad de Plasencia q̃ se haze el dia de S. Andres del mes de Nouiẽbre,y auia de ser la dicha paga el dicho dia de S. Andres del mes de Nouiẽbre passado deste presente año de.1574.y assi a ello se obligo por quãto yo tenia necessidad de mis dineros para cõprar en la dicha feria quatro varas de puercos. Y aunq̃ le requeri q̃ fuesse a la dicha feria a pagarme en ella los dichos ducados, no lo hizo ni se hallo en dicha feria para q̃ yo alli se los pudiesse demãdar:y por no lo auer hecho dexe de emplear los dichos mis dineros y cõprar con ellos los dichos puercos, de lo qual se me siguio de daño e interesse tãtos ducados. Porque pido a v.m.que auida mi relació por verdadera en la parte que baste por su sentencia que lugar aya, condẽne al dicho fulano a que me de,y pague los dichos ducados que assi le empreste, y de su officio,el qual para ello imploro le condẽne en el dicho daño e interesse,q̃ de no me auer pagado en la dicha feria se me siguio,que estimo en tantos ducados,y mas le condẽne en las costas y daños q̃ se me han seguido y siguẽ en venir le a demandar a este lugar por ser como soy forastero, lo qual estimo en tanto,saluo en todola judicial taxacion de v.m. Sobre que pido justicia,&c.

ExCap.Octauo.

SVMMARIA.

1 *Actionum aliæ sunt persecutoriæ in solidum, aliæ in tantum, in quantum reus facere potest,& priuilegiatæ dicuntur.*
2 *Reus in actionibus priuilegiatis quo priuilegio gaudeat.*
3 *Actiones priuilegiatæ frequentius per viam exceptionis opponuntur.*

Cap.8. De actionibus priuilegiatis.

1 IVstinianus imperator posuit aliam diuisionem actionum in.§.sunt præterea.institu.de action.asserens,actiones alias esse persecutorias in solidum,alias verò non,sed in quantum reus facere potest
2 & priuilegiatæ dicũtur:nam in eis hoc priuilegio gaudet reus, vt non conueniatur in solidum eius,quod debet,sed in quantum facere possit. Et harũ actionum exempla posuit Iustinianus in. d. §.sunt præterea. & in. §§. sequentibus
3 vsque ad finem illius tituli. Et quia per viam exceptionis opponuntur libelli in eis non erunt formandi, in cessione tamen bonorum libellus porrigitur, qui formandus erit, vt diximus in. 4. part. 1.tomi.in c.de cessione bonorum. & in c.del processo de cesió de bienes.

Cap. 9. & Vltimum. de diuersis remedijs ex varijs vtriusque iuris decisionibus.

Ex.§. Primo.

SVMMARIA.

1 *Remedium. l. diffamari cui & cõtra quem,& ad quid competat traditur.*
2 *Remediũ.l.diffamari in omnibus causis tam ciuilibus quã criminalibus, tam realibus, quam personalibus petitorijs, & possessorijs locum habere cum communi doctor. & in praxi obseruari defenditur contra dominum Franciscum à Sarmiento ad certas tantum causas illud remedium restringentem.*
3 *Requisita necessaria vt remediũ.l.diffamari intentari possit, referuntur.*
4 *Remedium.l.diffamari. coram quo iudice debeat proponi,resoluitur.*
5 *Libellus in remedio.l.diffamari. Hispanè compositus.*

§.1. De remedio.l.diffamari.C. de ingen.& manu.

1 VIus.l.remedium cõpetit aduersus diffamantẽ, vel iactantẽ sibi aliquod ius, vel actionẽ cõtra aliquem competere, datur que diffamato ad hoc. vt iudex diffamantem compellat ius allud, vel actionem intra certum diem in iudicium deducere adiecta comminatione imponendi eidem perpetuum silentium, si intra terminum à iudice præfixum actionem non intentauerit, Et ad hanc conclusionem tex. iste passim ab scribentibus notatur præsertim à Bald,Saly.& Fulgo.in præsenti.Inno. & alijs in cap. conquerente. de officio ordi.Couarr.lib.1. varia.c.18.numer.1. † Matthæus de Afflictis in decisionibus Neapolit. decis. 264. & Capicius in eisdem decisionibus decis. 18. † Domino Francisco Sarmiento. lib. 1. selectar.cap.2.num.1.Molina lib. 3. de primog.Hispa.c.14.à nu.9. & ab alijs pluribus relatis à Collectanea iuris nume. 228.cui.l.de iure regio cõuenit.l. 46,titu.2.part.3.Remediumq; huius.l. conuenit omnibus causis tã ciuilibus, quã criminalibus,tam realibus quam personalibus,petitorijs,& possessorijs,vt cõmuniter omnes supra citati agnoscunt, teste Anto.Gabriele.lib.de commu. titulo

Universidad de Deusto
Biblioteca

tulo de actio.concluſ.6. Et ita remediũ huius.l. in praxi obſeruatur ſecundum Greg.Lup.d.l.46.gl.1. Sed ex hac communi interpretatione iuris notiſsima principia corrumpuntur,cum ordo, & natura iudiciorum ſubuertatur,& infinitæ lites ſuſcitentur calumniandiq́ue via aperiatur, quia actor nemo inuitus agere compellitur.l.vnica, C. vt nemo inuit.agere.&.l.creditor. C. de pigno. alioquin,magis pacti quã agere diceretur, ac proinde prius in iudicio compareret,&ab eo iudicium inchoatur.l.in tribus.ff.de iudic. Eſt enim in poteſtate actoris quãdo velit experiri. l. qui in alterius.ff.de reg.iur.reusvero ad iudiciũ inuitus trahitur. l.inter ſtipulantem.§. Stichum.ff.de verb.oblig. Quamobrẽ dominus Sarmi. vbi ſupra, à ſupra dict. communi interpretatione huius.l.recedit aſſerens ſolummodo eius remediũ cõpeterein cauſis de quibus loquitur, videlicet in cauſa ſtatus,&ſic in actionibus, quæ pro iuribus incorporalibus dantur,veluti pro ſeruitutibus,& iuribus reſpicientibus ſtatum perſonarum ingenuitatem,libertatem, & ſeruitutẽ, quia in eis poſſeſsio, vel quaſi in patientia aduerſarij innititur.l.etſi forte. §.1. ver.ſed ſi patiente.ff.ſi ſeruit.vẽd,l.quoties.ff.de ſeruitut.notat Bart.in.l.naturaliter.num.27.ff.de vſucap. & talis patientia pro titulo habetur vt reſoluunt Anto.de But.in c.peruenit de cenſi. Felin.in.c.ſi diligenti.num.7.de prẽſcrip. Fran,Balb.tit.de præſcrip.1. part.3.par. princip.quæſt.10.num.7. Vnde cum ex verbali iniuria,vel iactatione in prædictis maxima læſio ſequeretur, cum ea impatientia aduerſarij colligeretur, & ita poſſeſſor ad iudicium prouocare poſſet.l.fructuario.§.ſicut.ff. ſi vſusfructua.petatur.d.l.etſi forte. §.ſciendum. Et in materia ſtatus multũ effiçere poſſet exiſtimatio, quæ ex diffamatione facile oriretur.l.ſi vicinis. C. de nup.cap. per tuas.de prob.mirum non eſt, ſi contra præd.iuris principia remedium huius.l.in his cauſis inductum eſſet,ita noſtram.l.interpretatur Dominus Franc. Sarm.vbi ſupra à num.10. & ante eum, eundem intellectum aſsignauit Bald. in.l.ſi ea.C. qui accuſ. non poſ. Molina tamen vbi ſupra nouiſsimè interpretationem communem huius. l. & prædictam praxim, ab impugnatione Domini Franciſci Sarmiẽto defendit, aſſerẽs in hac.l. probari beneficiũ eius ad omnes cauſas trahi,quam communem praxim nos etiam ſequimur,& licet fateamur in hac.l.non probari opinamur tamen ſuaderi poſſe ex pluribus iuribus relatis à glo.in hac.l. verb. ſententiam, & de iure regio præd. praxis communis expreſſe probatur in.l.46. defendiq́ue poteſt ex eo, quod in odium diffamantis,& ſe iactantis ad obuiandã eius calumniam ſubueniẽdumq́ue illis, qui iactatione,vel infamia moleſtãtur, & timent vexari actionibus non opportuno tempore intẽtatis,ſed tempore quo diffamatus legitimis exceptionibus, & probationibus deſtitutus fuerit,praxis & ſtylus beneficium huius legis in omnibus cauſis,& litibus recepit, tametſi hoc contra iuris principia inductum eſſet. Multoties enim legiſlatores aliqua ratione ducti multa conſtituerunt contra iuris principia, quod iuris conſulti ſentiunt,dum dicunt (contra ſtrictam rationem diſputandi multa eſſe in iure admiſſa). l.ita vulneratus. in fi.ff. ad.l. Aquil.l.ſiquis ſeruo.C.de furt. ca.cum vniuerſorum.de rerum permut.c.ſi beneficia.de præb.in.6.c.ſi ciuiras. de ſententia excom.in.6. text. ſic intelligendus in cap.penult. de ſententia excom.

3 Et ad hoc,vt remedium huius.l.intentari poſsit,requiruntur ſequentia. Primò quod cauſæ cognitio præcedat, ex qua ſummarie conſtet de iactatione, vel infamatione facta ſine cauſa ſecundum Bart.in.l. Titia.in fi.ff.de accuſ. Angel. in princip.inſtitut.de except.nume.23. Alex. in.l.ſi finita §.eleganter.num.26. ff.de damno infec.Innoc. in.c. abbate. de verb.ſignifi.& Couar.in.d. c.18.nu. 2.Secundò requiritur ad hoc,vt perpetuum ſilentium diffamanti imponatur, quod bina monitio à iudice præcedat ſecundum Angel.in authen. de hæredibus,& Falc.§.ſiquis autem.coll.1.Cœpola.caut.110.& Matthæ.de Afflic. deciſ.264.quorum opinio in praxi tutior eſt,ſecundum Gregorium Lupum in.d. l.46.verſic.è ſi por auentura. Roma.tamen.in.l. quandiu. nu.12.ff.de acquir. hæred,Alexã.l.vlti.col 1.ff.de ferijs. & Feli.in.c.accepimus,num.6. de fide inſti. contendunt vnicam monitionẽ ſufficere, quorum opinionem apud nos praxim recepiſſe teſtatur Couarr.in.d.

4 c.18.nu.2. Debetq́ue remedium huius. l.proponi coram iudice ordinario ipſius diffamati,nam attenta origine cauſæ is, qui nunc litem incipit verè reus eſt: ac ideo eius iudex adiri debet acſi actor proponeret actionem aduerſus eum, cum eius forum ſequi debeat, & in ſpecie firmat Panor.in.c.ſiquis contra clericum nu.2.de foro com. & plures alij quos refert, & ſequitur Couar. vbi ſupr.n.4.&.5. Et in iſto remedio libellus erit cõcipiendus forma ſequẽti.

Libellus in remedio. l. diffamari C. de ingenius.

5 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m.y me querello y pongo demanda contra fulano. Y contando el caſo della digo, que es aſsi. Que a mi notitia nueuamente es venido, que el dicho fulano ſin cauſa que legitima,y baſtante ſea,ſe anda *jactando*,y alabando que yo ſoy ſu eſclauo,o que le di ciertas cuchilladas,o que tiene cierta action y demanda cõtra mi ſobre tal caſa que tengo y poſſeo,y q̃ me ha de poner demanda,y acuſar ſobre ello,de lo qual reſulta notable infamia, daño, y perjuyzio contra mi, eſtando como eſtoy libre. Porque pido a v.m.q̃ auida ſumaria informacion dela dicha *jactancia*,le ſeñale vn breue termino dẽtro del qual le mande me põga la dicha demanda,y pida lo q̃ quiſiere,que yo eſtoy preſto de le reſpõder con apercibimiento,q̃ no la poniendo dẽtro del dicho termino. v. m. le imponga perpetuo ſilencio,para que agora ni en tiẽpo alguno no ſe pueda mas querellar de mi,ni pedirme coſa alguna,en razon de lo ſuſo dicho, poniendole pena para que deſiſta de la dicha *jactancia*. Sobre que pido cumplimiento de juſticia y las coſtas proteſto,y el officio de v.m.imploro. Y juro a Dios,y a eſta ✠ que eſta demanda no pongo de malicia.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *REmedium.l.ſi contedat.ff. de fideiuſſ.differt.á remedio.l.diffamari. quanuis aduocati eis promiſcuẽtantur.*

2 *Remedium.l.ſi contendat.cui & contra quem,& ad quid competat, traditur,& eius communis praxis defenditur*

3 *Plu-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Plures exceptiones quæ ex remedio. l. si contendat intentari possunt, cumulãtur.*

4 *Libellus in remedio. l. si contendat. Hi spano sermone compositus.*

§. 2. De remedio. l. si contendat. ff. de fideiussoribus.

1 BTinuit vsus aduocatorum beneficium. l. diffamari. misceri cum beneficio huius. l. ad facilio rem litis expeditionem cum tamen inter se differant: illud enim absq; diffamatione præcedente proponi nequit, hoc verò diffamationé non requirit, vt ex ista. l. planè deducitur, & firmat Alex. in l. si finita. §. elegãter, à. n. 22 ff. de damno infec. & resoluit Cou. li. 1. varia. c. 18. nu. 3. in fi. Competitq; remedium huius. l. habenti exceptionem ad uersus creditorem ad hoc, vt eam in iudicium deducere possit per viam actionis, officium iudicis implorando, vt declaretur illam sibi competere, seque liberum esse ab actione, quæ actori aliquomodo competere videbatur, vt ex isto text. deprehenditur. ex dictione (etiam) quæ est implicatiua. Et hanc. l. iuncta glos. 1. ad hoc notabilem dicunt Barto. Paul. Ang. & Bald. in præsen. idé Barto. in l. si finita. §. eleganter. nu. 4. & ibi Alex num. 26. ff. de damno infec. ad idem est text. iuncta glo. fin. in. l. Aurelius. §. centum. ff. de liber. legata. & in l. si duo patroni. in princip. ff. de iure iur. & in l. vtifrui. §. vtrum. ff. si vsusfructus petat. Vbi ille, cui competit aliquod ius potest petere, vt declaretur sibi competere, facit text. in l. si pater. C. qui bonis ced. poss. & ibi notat Bar. notat Panor. nu. 2. & Maria. Soci. & Felin. in c. siquis contra clericum, de foro comp. Feli. in cap. significauit. num. 5. de testi. Roder. Suarez, allegat. 4. à nume. 5. Couarr. d. c. 18. nume. 3. Vbi testatur communi omnium consensu receptum esse, & Molina de Hispa, primo libr. 3. c. 14. num. 6. & 22. Sed attenta hac communi interpretatione. & praxi, iuris principia notissima corrumpuntur. Et primo iuris principium, quod tractus futuri temporis non spectat ad iudicis officium, vt in l. 1. ff. de vsur. l. non quemadmodum ff. de iudicijs. Sed ante actionis propositionem nemo exceptionibus vti potest cũ exceptio sit actionis exclusio, vt in l. 2. ff. de excep. ergo antequã actio proponeretur exceptio iudicis officio intẽtari nequit. Secundò, quia non est in potestate rei prouocare aduersarium ad iudicium, vt in l. purê. §. fin. ff. de doli excep. nam nemo inuitus agere, vel accusare compellitur, vt in l. vnica. C. vt nemo inuit. Quare Ioannes de Imola in præs. ex Saly. l. 2. in principio. ff. sol matri. idem Saly. in l. si pater. C. qui bon. cede. oppositam sententiam defendunt

2 asserentes in hac. l. non probari cõmunem intellectum, & praxim. Nihilominus communis erit obseruanda: nec obstant in contrarium adducta: nam non cõstituitur hic, quod reus possit ius futurum in iudicium deducere, sed quod possit ius de præsenti sibi competens per viam exceptionis vel per viã actionis proponere. Rursus hac. l. non dicitur, quòd reus possit compellere actorem agere in iudicium, sed quòd reus possit agere contra actorem inuitũ officio iudicis, vt declaretur exceptionẽ sibi competere: ita satisfacit Paul. hic, & Alexand. d. §. eleganter, num. 26. Molid. c. 14. nu. 22. & sic tex. iste nil deuiat à iuris regulis, vt firmat dominus Franc. Sarmiento lib. 1. selecta. cap. 2. nume. 13.

3 Vnde si plures fideiussores pro eodem interuenirent, singuli in solidum tenerentur, tamen ex epistola Diui Adriani excep-

exceptio diuisionis eis competeret, vt in l. inter fideiussores, supra isto articulo. §. si plures instit. eo. Et si vnus ex eis vellet antequam conueniretur proponere suam exceptionem officio iudicis vt declaretur, sibi competere, & diuisionem fieri, & pro reliqua parte silentiũ creditori imponi, benè poterit per remedium huius. l. Et pari modo poterit intentari exceptio. l. 8. titu. 12. par. 5. similique modo poterit intentare aliam exceptionem, quando creditor distulit petere à debitore principali, & ob eius negligentiam debitor non soluendo effectus est: de qua exceptione vide Gomez secundo tomo variar. cap. 13. numero. 9. Eodem modo intentabitur exceptio nouationis, de qua in. l. vbicumque. ff. de fideiuss. l. nouatio. C. eo. Nouatio tamen non censetur facta nisi expresse agatur inter partes. l. fin. C. de noua. & exceptio pacti de non petendo inter debitorem, & creditorem, vt. l. fin. ff. de pact. & aliæ quam plures exceptiones. Et libellus forma sequenti formabitur.

Libellus in remedio. l. si contendat. ff. de fideiusso.

4 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante v. m. y digo. Que fulano en cierta escriptura se obligo a fulano por ciẽ mil marauedis y dio consigo por sus fiadores a mi y a fulano y a fulano. Y agora parece ser que el dicho fulano principal ha venido en quiebra, y diminucion, y se ha ausentado y no tiene de que pagar, y los dichos fulano y fulano son abonados, y tienen de que pagar sus partes, y conforme a derecho a mi me compete la excepcion de la diuision de manera que aya de pagar la dicha deuda como vno de tres fiadores, y temo que el dicho fulano accreedor, me querra pedir por el todo; o que aguarda a que los de mas ayã venido en quiebra y diminuciõ: de suerte que no tengã de que pagar sus partes. Porẽde de su officio de v. m. (el qual para ello imploro) pido y supplico a v. m. declare competerme la excepcion de la diuision: y assi declarado desde luego la mande hazer, dandome por libre de las de mas partes, y sobre ellas en quanto a mi toca imponer perpetuo silencio al dicho accreedor. Y para ello, &c.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 *REmedium. l. in omnibus. ff. de iudic. cui & aduersus quem, & ad quid, & quando competat, docetur & communis huius. l. intellectus defenditur.*

2 *Possessorem maioratus vel bonorum restitutioni subiectorum non teneri cauere de restitutione facienda sequenti in gradu, nec successorem super hoc audiendum esse in vita possessoris Antonius Gomez*

Anto. Gomez & alios tenuisse contra Pala. Rubios, Roder. Suarez & alios refert autor.

3 *Filius vel successor in maioratu potest in vita patris vel possessoris iusta causa interueniente ex remedio. l. in omnibus agere vt sibi caueatur de restituendis bonis tempore debito, & vt successor declaretur.*

4 *Inaduertenter Pala. Rub. Rod. Suarez, & sequaces fuisse reprehensos ab Anto. Gomez & suis sequacibus, cum omnes idem resoluant, optime aduertit autor.*

5 *Libellus in remedio. l. in omnibus. Hispane compositus:*

§. 3. De remedio. l. in omnibus. ff. de iudicijs.

1 EX hac. l. proditum est aliud beneficium, quo quis agere poterit aduersus eum, qui ad diem, vel sub conditione ad aliquid dandum, vel faciendum tenetur, vt cautionem præstet: quod die vel conditione adueniente illud adimplebit. Nec intelligas hoc beneficio ita generaliter, & indistincte vti posse, nisi tum demum quãdo iusta causa suspicionis fugæ, dilapidationis, vel similis superuenerit, vt ex isto text. deprehẽditur, ibi (ex iusta causa) alioquin nõ procedet, iuxta receptam sententiam Bart. & Pauli hic, Ripæ, & aliorum in. l. 2. in princip. num. 39. ff. solu. mat. Ias. in l. dedi. num. 14. versic. tu responde. ff. de cond. causa data. Qua interpretatione communi ad missa, euitabis difficultatẽ ex quodam iuris axiomate. l. non quemadmodum. 35. supra hoc titulo, quod vltra. docto. ibi ornat Ange. in. §. preiudiciales. col. pen. instit. de actio. Maria, c. significantibus. nu. 7. de libel. oblat. Nicell. in concor. glo. 95. nam illud cessat, quãdo iusta causa superuenerit per istum text. Rursus euitabis aliam difficultatem ex l. dedi. 3. ff. de cons. causa data. vbi si dedi tibi decem ne me conuenias in iudicio, non possunt petere vt caueas mihi, quod me non conuenias, & ita nõ potero vti remedio huius. l. si intelligas illud ibi esse, quia iusta causa suspicionis non superuenit, sicuti in specie nostræ legis, secundum Paul. Crast. Cuius intellectus planus est ex Ias. d. l. dedi. num. 14. reiectis alijs ab eo ibi relatis, vt hinc caueas à glo. 1. in præs. in fi. & à glo. in. l. 2. in principio, vers. nos igitur. ff. solu. mat. dum asserunt remediũ huius. l. solummodo procedere in contractibus bonæ fidei, non vero in actionibus stricti iuris, vt in d. l. dedi. quarũ glo. opinionem conatur defendere Ioãnes Crotus alios referẽs in. d. l. 2. in principio. num. 55. ff. soluto matrimo. Nam imo huius. l. remedio locus est tam in actionibus stricti iuris, quam in bonæ fidei, per text. in. l. si creditores. ff. de priuil. credit. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe. l. quod si in diem. in princi. 18. ff. de peti. hæred. firmat Barto. hic in d. l. dedi. nu. 3. & in l. siue apud acta. C. de transact. Roma. sing. 646. & communiter omnes ex Ripa. nu. 34. Ias. n. 16. d. l. 2. in princi Ias. d. l. dedi nu. 14. Pala. Rub. in repet. c. per vestras. §. 31. in princip. Afflic. decis. 108. num. 3. & Ancon. titu. de merca. 2. part. num. 32. Pari modo euitabis aliam difficultatem en l. 2. C. de hæred. vel actio vend. secundum Bart. d. l. in omnibus. In super cauebis à Palatio
2 Rub. in repet. c. per vestras. §. 44. â nu. 2. dum indistincte resoluit possessorem maioratus vel bonorum restitutione subiectorum teneri cauere de restituendo sequenti in gradu, quando casus restitutioni venerit, audiẽdumq; esse successorem in vita possessoris: pro quo facit resolutio Matth. de Afflic. 279. & resoluisse Rode. Suarez. in alleg. 4. receptum à Couar. lib. 1. Vari. c. 18. nume. 8. & à Siman. lib. 1. de primogen. Hisp. c. 28. testantur Anton. Gomez. in. l. 40. Tau. num. 79. Pine. in. l. 11. C. de bon. mater. 3. part. num. 78. Mencha. li. 1. de succe. crea. § 6. nume. 46. & Moli. lib. 3. de Hisp. primog. c. 14. à num. 10. Sed præd. resolutio Pala. Rub. falsa est, & contra text. in. d. l. non quemadmodum. & repugnat iuris principio, quo habetur dãnandã esse præmaturam spem eius, qui tractat de successione viuentis. l. 1. §. si impuberi. ff. de coll. bono. l. 2. §. interdum. ff. de vulg. Quamobrem Anton. Gom. Mencha. Pinel. & Moli. vbi supra immemores. Pala. Rub. reprehendunt Roderi. Xua. Coua. & Siman. & tenent filium vel alium maioratus successorẽ viuente possessore agere non posse, vt mortuo possessore declaretur ad ipsum agentem spectare successionem, & sibi cauere deberi de restituendo. Et ita ex decreto Pinciani prætorij decisum fuisse testatur D. Anton. de Padilla in l. 1. C. de fidei cõmis. num. 31. Nihilominus tamen Antonius Gom. & eius sequaces fatentur filium successorem iusta causa superueniente ad hoc admittendum fore ex remedio nostræ. l. veluti si possessor bona dilapidaret, vel prætenderet bona restitutioni subiecta esse libera, & ea alienare incipere, pro qua opinione facit. l. 1. titu. 2. part. 3. & notat ibi Grego. Lup. gl. fin. Quo fit inaduertenter, & immerito Rode. Xua. & eius sequaces reprehensos fuisse à supra. dict. doctoribus, cum Rode. & sequaces loquantur in casu, quo iusta causa superuenit, vt colligitur ex serie facti, super qua allegationem formatur, & ex iuribus quæ ipse citat. Et ita in effectu idem cũ Anto. Gome. & sequacibus resoluit. Et qualis debeat esse ista cautio tradit Ias. in l. diuortio. §. interdum. n. 8. & in. l. si constante. num. 16. ff. sol. matri. & latius in. l. sancimus. C. de verb. sig. & Pala. Rubi. vbi supra in. d. §. 44. nu. 4. & 5. Et. libellus in hoc remedio erit forma sequẽti concipiendus.

Libellus in remedio. l. in omnibus ff. de iudic.

5 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ãnte v. m. y pongo demanda a fulano. Y contando el caso digo, que es assi. Que el dicho aduerso tiene y possee tales heredades, y bienes, de que son linderos tales, los quales son de mayorazgo y subiectos a restitucion, y despues de sus dias soy llamado a ellos conforme a la voluntad y disposicion de fulano instituydor del dicho mayorazgo. Y es assi q̃ agora del dicho aduerso possedor delos dichos bienes se anda ianctando e alabãdo q̃ los dichos bienes son libres, y que se pueden vender, y enagenar, y me temo que los vendera, y los ha començado a dissipar, y maltratar. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadere en la parte que baste por sentencia, que en tal caso lugar aya, del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia declarando desde

Universidad de Deusto
Biblioteca

desde luego los dichos bienes de mayorazgo subiectos á restitucion, e inagenables, y he mandado al dicho aduerso, que no los enagene ni dissipe, y assi mismo declarádo pertenecerme a mi despues de la muerte del dicho aduerso, y condemnandole a q̃ me de sufficientes fianças, para que venido el tiempo de la dicha restitucion me los restituyra tales y tã buenos como esta uan al tiempo, y quando los recibio, y sin deterioracion, ni menoscabo alguno. Sobre que pido cumplimiento de iusticia, y las costas protesto, y el officio de v. m. imploro. Y juro a Dios y a esta ✠ que esta demanda no pongo de malicia.

Ex. §. Quarto.

SVMMARIA.

1 *Remedium. l. denunciamus. C. de ijs qui ad ecclesias confu. cui & cõtra quem, & ad quid cõpetat, traditur.*
2 *Quæ requirantur vt remedium. l. denuntiamus, detur*
3 *Propter solas minas non est quis compellendus cautionem præstare de non offendendo aduersario ni solitus esset eas ad executionem trahere.*
4 *Cautio fideiussoria de non offendendo præstãda erit, si à parte petatur, iuratoria vero si ex officio iudicis procedatur, & ita componuntur glossæ quædam.*
5 *Cautio de non offendendo præstãda erit etiam illi qui causam inimicitiæ dedit, quanuis nonnulli contrarium velint.*
6 *Cautio de non offendendo nedum prominante, verum pro suis amicis, cognatis, & familiaribus præstanda est.*
7 *Libellus in remedio. l. denuntiamus. Hispanè compositus.*

§. 4. De remedio. l. de nunciamus. C. de his qui ad eccle. confug.

1 REmedium huius. l. cõpetit ijs, qui timent ab aliquo iniuriã sibi irrogari, quem timorem vt excutiant, postulant à iudice, incutientem timorem, cõpelli cautionem sufficiente præstare de nõ offendẽdo sibi. Circa quod vltra Bar. & doct. hic legẽdus est idẽ Bar. in l. illicitas. §. ne potẽtiores. ff. de officio præsi. Flori. in. l. æquissimum. ff. de vsufruc. Bald. in aut. habita numer. 13. in fi. C. ne fili. pro pat. Plaça de delic. lib. 1. c. 7. Meno. lib. 2. de arbit. centu. 2. casu. 139. cum duobus sequentibus. circa quod sequentia aduertenda sunt. Primò, quod quando aliquis requirit cautionem sibi præstari ab eo, quem timet: prius offerat, & præstet summariam informationem, super inimicitia: ita Ioan. de Imola. in. l. 2. §. fin. ff. sol. matri. & plures refert, qui cõmuniter profitentur causæ iustæ cognitionem præcedere debere. Plaça vbi supra nu. 1. versi. secundo hanc sententiam. Meno. vbi supra. casu. 140. nu. 4.
3 Et aduertendum est: quod solæ minæ non sufficiunt, vt quis hãc cautionem exigere valeat, sed opus est probari, quod minans exequutioni mandare minas solitus sit, vt resoluit Abba. in. c. 1. n. 3. de offi. deleg. & in. c. Abbas. quod metus causa. nu. 4. dicit communẽ Felinus in Rub. de tregua & pace. in principio. Plaça & Meno. vbi supra. Et aduertendum etiam est: quod præcedente partis petitione, iudex debet condẽnare reum ad præstandam cautionem cum fideiussoribus, si autem ex officio procedat poterit eum condemnare ad præstandam iuratoriam cautionem, iuxta quod conciliantur glo. contrariæ ad inuicem. in. c. ex transmissa. & in. c. literas. de resti. spolia. & in ca. de benedicto 33. q. 2. dicit communem Feli. vbi supra num. 10. Plaça, vbi supra. nume. 2. Si tamen qui cautionem prædictã petit, causam inimicitiæ præstiterit, eam nõ posset petere videtur, vt resol. Ang. in l. qui bona. §. qui dãnũ. ff. de dãno infe. Pau. & Rom. ibidẽ dicẽtes esse bonũ intellectũ ad tex. in. d. c. literas. Sed contrariũ tenendũ est: imo quod etiam hoc casu cautio præstanda sit, quæ opinio, & verior, & communior est secundũ Alex. in. d. l. qui bona. §. si quis, iuxta Feli. vbi supra: pro quibus est text. in. l. æquissimum. ff. de vsufructu. plaça vbi supra. nu. 8. vers. his. prænotatis. Itẽ aduertendũ est hanc cautionẽ non sulũ pro persona cõuenti rei, verum etiam pro amicis, cognatis, & familiaribus præstandã esse: ex Bar. in. d. l. illicitas. §. ne potẽtiores. dicit cõmunem Feli. d. Rubrica de tregua, & pace. n. 11. Quod remediũ sequenti modo libello formandum erit.

Libellus in Remedio. l. denunciamus. C. de his qui ad eccle.

7 FVlano vezino de tal lugar ante v. m. digo. Que yo tengo enemistad con fulano vezino de tal lugar, el qual ha dicho y publicado ante muchas, y diuersas personas, que me ha de matar, o herir malamente, y es hombre que acostumbra a poner sus amenazas en execucion, y yo soy hombre pacifico y que quiero viuir y estar en paz. Porende a v. m. pido como mejor aya lugar de derecho, que auida mi relacion por verda, o la parte que baste condemne al dicho fulano a que me de seguridad con bastantes fianças legas, llanas y abonadas en esta ciudad, de que por su persona, ni de sus deudos, ni parientes, amigos o criados no me offendera, herira, nĩ matara por todo el tiempo que el derecho en tal caso dispone. Para lo qual y en lo necessario el officio competente de v. m. imploro, &c.

LAVS DEO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VOLMETO.

Excudebat Didacus Cusio.

Anno. M. D. LXXXXII.

INEEX OMNIVM, QVAE in his tribus tomis praxis ecclesiasticæ & secularis continentur, ordine Alphabetico digestus.

A.

ABlatiuus absolutus cõditionem denotat. 1. tomo. fol. 70. n. 138
Absens accusatus qualiter condemnãdus, & audiendus si venerit. 1. tom. fol. 181. col. 3. nu. 17. & 18.
Absens accusatus si fuerit, an ad defensionẽ eius procurator vel defensor admittatur, & quid allegare possit. 1. tom. fol. 181. col. 1. nume. 15. & an idẽ sit in iudicibus fraternitatis vulgo de la hermandad.
Absens delinquens si fuerit qualiter procedatur contra eum, & quando. 1. tom. foli. 178. col. 4. nu. 1. vsq; ad nu. 5. & quæ sit iure regio seruanda forma. fol. 161. col. 2. à num. 6. vsque ad nu. 19. & vide fol. 183. col. 3. nu. 42. & 43.
Absens cuius bonis curator datur presumitur viuus potius quã mortuus. 1. tom. fol. 88. col. 4. num. 9.
Absens probatur mortuus, qui per quinquẽnium viuere ignoratur ibi. nu. 12
Absentis & captiui bonis curator datur, existentibus creditoribus, & quando dari debeat. 1. tom. fol. 88. col. 3. num. 5. 6. 7. 8.
Absentis bonis quãdo curator detur, creditoribus postulãtibus. fol. 89. co. 4. n. 14. & 15
Absentis hæredẽ petens quid iure regio teneatur probare ibi nu. 11 & 13.
Absentis consanguinei preferuntur in cura bonorũ eius susci pienda. 1. tom. fol. 89. col. 4. nu. 26. vbi nume. 21. traditur qualis esse debeat cõsanguineus.
Absentiarũ, quę sint gẽnera & quãdo absẽs restituãtur. 1. tom. fol. 16. co. 3. n. 7. & 8
Absolutus à crimine in foro interiori, potest in foro exteriori accusari, licet publicã pœnitentiam fecerit. 2. tom. fol. 11. col. 3. in. 53.
Accipere dare vel prohibitus, gratis dare vel accipere nõ censetur prohibitus. 1. tom. fol. 151. col. 4. num. 55.
Accusare nõ potest inimicus foli. 42. col. 3. nu. 5. in. 1. tom.
Accusare tuta conscientia quãdo quis possit 1. tom. fol. 129. col. 2. nu. 4.
Accusare omnes cur non possint. 1. tom. fol. 129. col. 3. num. 10.
Accusare prohibitus, suam suorum ve prosequẽdo iniuriam potest accusare, & quando quis dicatur prosequi suorum iniuriã ibi. num. 11. 12. & 13.
Accusare potest vxor de morte mariti & in accusatione filijs & reliquis cõsanguineis præfertur ibid. num. 14
Accusare illi permittitur, & in accusatione præfertur, qui maiori dolore afficitur ibi. num. 15.
Accusare quando plures consanguinei prætendunt, pares vel dispares gradu quid obseruandum ibi. nu. 16. & 17. & quid in remissione delicti num. 19.
Accusare si plures extranei conãtur quid facere teneatur iudex. 1. tom. fol. 130. col. 1. num. 18.
Accusare quando possit clericus laicum coram seculari iudice ibi. num. 20. & 21
Accusare nemo compellitur. 1. tom. fol. 153. num. 1. col. 2.
Accusatio quid sit & quando per viam accusationis procedatur. 1. tom. fol. 129. col. 1. & num. 1. & 2.
Accusatio est licita, & necessaria aliquãdo de præcepto. 1. tom. ibi. num. 3.
Accusatio in priuatis delictis nõ est necessaria de præcepto, secus in publicis quibusdam casibus. 1. tom. fol. 129. col. 2. nu. d.
Accusatio nihil habet commune cum cæteris iudicijs, & quid sit ibi num. 7.
Accusatio in publicis & priuatis delictis cui competat ibi num. 8.
Accusatio aut ciuilis aut criminalis est, & quæ ciuilis criminalisve sit. 1. tom. fo. 130. col. 3. nu. 26. & 27.
Accusatio delicti quo spatio temporis præscribatur. 1. tom. fol. 153. col. 2. n. 83. & 84.
Accusatio solẽnis in forma qualiter conficienda. 1. tom. fol. 156. col. 2. nu. 1. & 2.
Accusatio nomen accusatoris debet cõtinere, & quare. 1. tom. fol. 157. co. 3. n. 6. & 7.
Accusatio per procuratore proponi non pot, & quãdo possit. 1. tom. fol. 157. co. 3. & 4. n. 9. 10. 11. & 12. alias processus est nullus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Accusatio à quibus personis per procuratorem interponitur petita iudicis licentia ibidem num.13.
Accusatio quid continere debeat. 1.to.fol. 158.col.2.à num.18.ad.n.22
Accusationis pendentia accusatū infirmat, & restitutionem retardat,1.to.fo.42.col. 4.num.8
Accusationis libellus quibus modis concipi possit,1.to.fo.130.col.4.nu.32
Accusator debet esse legitimus, & quis sit, 1.tom.fo.129.col.3.nu.9.
Accusator potest agere ciuiliter vel criminaliter,& quid ciuiliter agendo cōsequatur,1.to.fo.130.col.3.&.4.n.29.30.& 31
Accusator si dicat cōmissum fuisse delictū tali mense & anno & nō probetur, reus absoluitur, 1.to.fo.158.col.2.nu.20
Accusator an teneatur se subscribere ad pœnam talionis, 1.to.fo.159.col.2.à n.52
Accusator cur non debeat simpliciter dici cōmisisse delictum ad sui defensionem sed præmittēdo negationem, 1.to.fol.161 col.2.& 3.nu.81.& an ex tali confessione pœna ordinaria puniatur, nu.83.
Accusator calumnios⁹ vide, calumnios⁹ accusator.
Accusatorij libelli cōclusio,1.to.fo.164.col. 3.nu.3.& fol.167.col.2.nu.2
Actio adeo necessaria est, vt sine ea nemo experiri possit,& à iudicio, officio iudicis repellitur,sine actione agens, 3.tom. fol.4.col.3. num. 5. &. 6
Actio in libello apte componi debet, narrando factum ex quo actio resultat, licēt nomen actionis non exprimatur,ibid. colum.4.num.7.& 8.
Actio habet plures significationes,fo.2.co. 1.num.10.tom.3.
Actio significat ius persequēdi in iudicio q̄ debetur, 3.tom.fo.2. nu.11
Actio aut natiua,aut datiua est,& quæ natiua quæve datiua sit ibi à num. 12
Actio aut directa, aut vtilis est & quæ directa quæve vtilis sit,& in quo differant ibi, fo.2.à num.16.
Actio aut realis, aut personalis est, ciuilis, aut prætoria, præiudicialis vel non, rei, pœnæ vx. rei & pœnæ simul,persecutoria in simplum duplum,triplum, vel quadruplum,bonæ fidei, stricti iuris, arbitraria, vel non,priuilegiata, & quæ sit earū differentia & diffinitio,3.to.fo.2.col.3.nu.20 & fol.3.col.1.à nu.1. vsque ad num.15
Actio personalis vnde nomen sumpserit, vis & effectus eius quis sit, 3.tom.fol.3. col.4.à num.1.vsque ad num.7.
Actio personalis concludit ad dandum,qua actione propria res non petitur nisi à fure petatur.3.tom.fo.4.co.2.n.9.10.&.11
Actio personalis vnde descendat ibi. nu.14
Actio personalis prætoria pœnæ persecutoria diuiditur, 3.tomo,fol.25.col.3.à.n.1
Actio personalis quo tēpore præscribatur,1. tom.fol.108.colu.4.nu.14
Actio realis quæ dicatur & vnde, 3.tomo, fol.6.col.1.nu.1.2. &.3.& quæ requirantur vt competat à num.4
Actio confessoria & negatoria reales sunt. & pro seruitutibus competunt, 3.to. fo. 8.col.1.n.1.& num.19
Actio cōfessoria & negatoria cui aduersus quem,ad quid,& pro quibus competant, 3.tom.fol.8.col.1.n.20.21.&.22
Actio cōfessoria vt cōpetat, quid actor dicere debeat ibi.n.23,&.24. &. 29.cum seq.
Actione confessoria quiagere possint ibi.n. 25.26.27.&.28
Actio confessoria pro seruitute constituta nō pro constituenda competit ibi nu.31
Actio negatoria vt cōpetat quæ requirātur ibi à num.37
Actio negatoria cui cōpetat, 3.to. fol.9.co. 2.n.37.in qua actione licet aduersarius sit in quasi possessione seruitutis non liberatur ab onere probandi, n.38
Actio mixta quæ sit, & in quibus differat à realibus & personalibus actionibus,& in ea vterque actor & reus est, 3.tom. fol.8. col.2.n.12.&.13
Actio familiæ herciscundæ vnde dicatur & descendat, 3.tom.fol.10.col.3.n.1.2.&.4
Actio familiæ herciscundæ est bonę fidei & in ea veniat ibi à nu.5. vsque ad n.9
Actio familiæ her.cur mixta dicatur, & cui competat ibi num.10.&.11
Actio familiæ herciscundæ si intēdetur quō modo iudex singulas res teneatur adiudicare,tom.3.fol.11.col.1
Actio familiæ herciscundæ vt cōpetat quæ requirantur.ibi à num.16
Actio familiæ herciscūdæ directa de iure civili, vtilis de prætorio datur ibi. num. 12. &.13
Actio communi diuidūdo est mixta, & bonæ fidei, directa aut vtilis,ad quid competat & cui, & in quo differat ab actione familiæ herciscundæ, 3.tom.fol. 11. col.4. à num.1. vsque ad num.10
Actio finium regundorū cui, & contra quē competat, est directa aut vtilis, stricti iuris,& pro quibus rebus detur, & quid iudex ea intentata obseruare debeat traditur, 3.tomo,fol.11.col.4.à num.1
Actio finium regūdorum vt competat quæ requirantur, 3.tomo,fol.12.col.1
Actio prætoria quare sic appelletur, & in quas species diuidatur, 3. tomo, fol. 23. col.1.à num.1
Actio Publiciana quare sic appelletur, cui competat & quæ requirantur vt competat, 3.tomo,fol.14.col.4.à num.1
Actio Publiciana non competit habenti rē scienter,à furioso, vel pupillo,sine auctoritate tutoris ibi à nu.4.ad num.9
Actio Publiciana non competit habenti vtile dominium vel habenti rem ex titulo pignoris, precarij vel commodati, 3.tomo,fol.15.col.1.n.10.11,&.16
Actio Publiciana nō competit post præscriptionē,nec domino ibi.n.12.13.14.&.15
Actio Publiciana non datur cōtra titulo possidentem & quare,3.to.fo.15.col.4. n.24
Actio rescissoria aut institutoria aut restitutoria, 3.tom.fol.16.col.4.n.13.14.&.15
Actio rescissoria cui competat & quando. 3.tomo,fol.16.col.3.à n.1.ad.6
Actio rescissoria vt cōpetat quæ requirātur, siue quādo datur presenti contra absentē siue è contra, 3.tom.fol.17.col.1.à.n.17
Actio reuocatoria est prætoria in rem, quæ quādo cōpetit, & cui & pro quibus rebus explicatur, 3.to.fol.18.col.2.n.1.2.3.&.4
Actio reuocatoria Pauliana, Calusiana,aut Fauiana quando competat, 3. tomo, fol. 18.col.3.n.8.9.10.&.12
Actio reuocatoria vt competat quæ requirantur, 3.tom.fol.18.col.4.à.n.13
Actio Seruiana,vel quasi Seruiana cui competat, 3.tomo,fol.20.col.3.n.1.&.2. vbi alia traduntur remiss.
Actio pignoratitia directa, aut contraria cui cōpetat, 3.to.fo.21.co.1.à.n.12.ad.n.15
Actio hypothecaria quæ dicatur propriè ibi num.15
Actio Seruiana cui & ad quid competat & in quo differat à Saluiano interdicto, 3. tom.fol.21.col.1.à num.16.ad.n.22
Actio Seruiana quomodo intentetur, qualiter in ea procedatur & an necessarius sit libellus, 3.tom.fol.21.col.3.n.30.&.31
Actio,quasi Seruiana, directa pignoratitia, contraria pignoratitia, hypothecaria, vt competat quæ requirantur, 3.tomo, fol. 21.col.3.à num.31
Actio de constituta quæ prætoria est cui competat & quæ requirantur vt competat,3.tom.fol.23.col.1.n.1
Actio de constituta pecunia competit si debitum præcedat, non si sequatur,tom.1. fol.40.col.1.n.54
Actio de constituta nudo pacto contrahitur præcedēte interrogatione stipulatio erit ibi num.56
Actio de constituta vt competat necesse est,primum debitum non posse elidi exceptione prætoria,ibi.n.57.&.3.tomo, fol.23.col.4.& quod post debitum sequatur.1.tomo,fol.56.col.1.n.27.&.28
Actio de peculio quæ personalis prætoria est aduersus quem concedatur, 3.tomo, fol.24.cap.2.n.2.3.&.12
Actio de peculio vt competat,quæ requirātur, & quid obseruādum sit intentata hac actione siue peculiū sit castrense vel quasi siue profectitiū, 3.to.fo.24.col.3.à.n.13
Actio in factū ex iureiurando quæ sit & vnde orta,3.tom.fol.25.col.3.n.2.& quæ requirātur vt competat,& an sit necessarius libellus ibi col.4.à nu.15
Actio contra corrumpentem album prætoris cui competat & contra quem & quæ requirantur vt competat, 3. tomo,fol.26. cap.4.à num.2
Actio contra eximētem vi aut fraude in ius vocatum, quæ requirantur vt competat, & quæ sit eximentis pœna, 3. tomo, fol. 28.col.2.à num.2
Actio contra vocantem in ius parentem aut patronum, 3.tomo, fol.27.co.3.à.n.2
Actio præiudicialis, quæ dicatur, quare sic appelletur,quæ sit, vnde descendat, 3.tomo,fol.29.col.1.à.n.1
Actio præiudicialis qua quæritur vtrū quis sit liber vel seruus quando detur, in quo differat à rei vendicatione, quotuplex sit, & quæ requirantur vt detur, 3. tomo, fo. 29.col.4.à num.1
Actio præiudicialis qua quæritur vtrū quis sit libertus vel ingenuus, cui competat, vnde descendat,& quomodo intenterur, 3.tomo,fol.30.col.4.à.n.1
Actio præiudicialis qua quæritur an quis sit filius vel non, cui & contra quem cōpetat, vnde sit inuenta quæ requirat libellus huius actionis, 3. tomo, fol.31. col.2. à num.1
Actio pœnæ persecutoria vel rei, vel rei &

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

pœnæ simul, quæ sit, 3. to. fo. 32. co. 3. à. n. 1
Actio furti cui competat & quæ veniant in ea actione, & quæ requirantur vt competat, 3. tomo, fol. 5. col. 1. a. nu. 1. & fol. 34. col. 1. a. num. 10. ad. num. 17
Actio furti cui & ad quid detur, quæ sit eius pœna, & in ea qualiter æstimatio fiat ibi col. 2. a num. 18. ad. n. 22
Actio vi bonorum raptorum quæ sit, cui & aduersus quem competat & qua pœna. 3. tomo, fol. 34. col. 3. a nu. 23. ad nu. 33
Actio legis Aquiliæ quando habeat locum, cui & aduersus quos competat, quæ veniant in hac actione, & quæ sit eius pœna, 3. tom. fol. 34. col. 4. a. n. 34. ad. n. 44
Actio ex testamẽto pro legatis ecclesijs vel alijs venerabilibus locis relictis, aduersus quem, & pro quibus rebus & ad quid competat, 3. tomo, fol. 35. col. 1. a. n. 44
Actio in simplũ, duplum triplum vel in quadruplum quando detur, 3. tomo, fol. 36. col. 3. nu. 1. cum. 15. sequentibus.
Actio ex stipulatu quomodo competat, 3. tomo, fol. 36. col. 4. n. 1. & 2
Actio serui corrupti directa vel vtilis cui & aduersus quem competat, & quid veniat in hac actione, 3. tomo, fol. 37. col. 2. n. 1
Actio ex lege condictitia cui, quando, & aduersus quem cõpetat & intra quod tempus, 3. tomo, fol. 37. col. 4. a. n. 1
Actio quod metus causa cui, ad quid, intra quod tẽpus & aduersus quẽ competat, & quæ requirãtur vt cõpetat. 3. to. fo. 38. a. n. 1
Actio contra calumniatores cui, & intra q̃ tempus competat, 3. to. fol. 39. co. 4. a. n. 1
Actio stricti iuris & bonæ fidei, quæ sint, cur sic appellentur, inter eas differentia versetur, 3. tom. fo. 40. col. 3. a. n. 1. 7. 8. &. 10. & quid in his actionibus iudex debeat obseruare. fol. 60. col. 1. a. n. 29. & nu. 34. & fol. 61. col. 1. a. n. 1
Actio bonæ fidei an sit aliqua quæ non contineatur in. §. actionum. de actionibus. & quæ sit directa & directa contraria, 3. tomo, fol. 41. col. 3. n. 20
Actio ex empto quæ iuris ciuilis est, cui & ad quid cõpetat, 3. to. fo. 42. col. 1 n. 1. & 2
Actio ex empto continet sub se actionẽ de euictione, & actionem redhibitoriã, quãto minoris, & præscriptis verbis, quæ quibus competant legitur ibi nu. 2 &. 3
Actio ex empto vt competat quæ requirantur, 3. tomo. fol. 42. col. 2. a nu. 5
Actio ex vendito cui & ad quid & pro quo competat, & quæ requirantur vt competat, 3. tomo, fol. 43. col. 1. a nu. 1
Actio locati & conducti bonæ fidei sunt, interdũ directæ interdum vtiles, & cur sint iuris ciuilis, 3. tomo, fol. 44. col. 2. n. 1. &. 2
Actio locati cui contra quem & pro quibus rebus competat 3. tomo, ibi col. 3. a. n. 8
Actio locati ante finitum locationis tempus non competit exceptis quibusdam casibus ibi num. 12
Actio locati vt competat quæ requirantur, & qualiter in ea procedatur ibi. n. 13. &. 14
Actio conducti cui & ad quid competat ibi num. 15
Actio negotiorum gestorũ est bonæ fidei, directa aut contraria, directa cui, ad quid & quando competat. & quæ requirantur vt cõpetat, 3. to. fol. 46. col. 1. à. n. 1. ad. n. 12
contraria cui, aduersus quem & ad quid competat ibi col. 2. a num. 13
Actio negotiorũ gestorum in quo differat ab actione mandati, 3. tomo, ibi col. 2. n. 7 &. 8. & fol. 47. col. 3. n. 5
Actio mandati bonæ fidei est, directa aut cõtraria, & cui, aduersus quem, & ad quid competat, & quæ requirantur vt cõpetat, & in quo differat ab actione negotiorum gestorum, 3. tomo, fol. 47. col. 2. a. n. 1
Actio depositi est bonæ fidei, 3. tomo, fol. 48. col. 4. num. 1
Actio depositi est directa aut cõtraria, 3. to. fol. 49. col. 3. num. 16
Actio depositi directa contra quem & ad quid competat, quando ciuilis, prætoria, aut mixta sit, an in ea iuretur in litem ibi num. 17. 19. &. 23.
Actio depositi contraria cui, aduersus quẽ, ad quid cõpetat, & quæ requirantur in ea ibi à num. 20
Actio pro socio bonæ fidei est, directa ab vtraq; parte, quę vnde oriatur, cui, quãdo, ad quid cõpetat, qualiter libellus in ea cõcipiatur lege, 3. tom. fol. 51. col. 2. à nu. 8
Actio tutelæ bonæ fidei est, directa & contraria 3. tom. fol. 52. col. 3. à num. 1. vbi dicitur cui competat, & quãdo & de actione pro tutelæ disputatur.
Actio commodati quæ tam directa quam contraria bonæ fidei est, cui, & ad quid competat & vnde descendat, 3. tomo fol. 54. col. 1. num. 1
Actio præscriptis verbis quando bonæ fidei quando stricti iuris sit, 3. tom. fol. 55. col. 3. num. 1. &. col. 4. num. 7

Actio

INDEX.

Actio præscriptis verbis æstimatoria cui cõpetat, qualiter in ea libellus concipiatur, quare introducta, 3. tomo, fol. 56. col. 3. à num. 9.
Actio præscriptis verbis ex permutatione descendens cui competat & ad quid, & quæ requirãtur vt competat & qualiter in ea libellus concipiendus ibi col. 3. à. n. 12
Actio petitionis hæreditatis quæ bonæ fidei est, vniuersalis, mixta, personalis, & realis, cui aduersus quem, ad quid cõpetat, & quæ requirantur vt competat, & quo modo in ea concipiatur libellus, 3. tomo, fol. 56. col. 4. à. n. 1
Actio pro dote exigenda vel repetenda ex stipulatu dicitur, & rei vxoriæ, quæ quibus competat, & an bonæ fidei sit, & quæ habeat priuilegia declaratur, 3. tom. fol. 58. à. 1. ad. n. 7
Actio ex stipulatu pro dote quando marito competat, 3. tomo, ibi col. 3. à num. 11. & quando competat, & quibus modis intenetur, fol. 59. col. 1. à. n. 27
Actio de dolo non perpetuatur per litis contestationem, 1. to. fol. 50. col. 3. à. nu. 12
Actiones descendentes ab statutis conditis à ducibus marchionibus episcopis, aut correctoribus an sint perpetuæ, 3. tomo, fol. 3. col. 3. n. 15
Actiones arbitrariæ quæ dicantur quæ earũ sit natura quo modo in eis libellus concipiatur, in quo differant ab actionibus bonæ fidei, 3. tomo. fol. 61. col. 1. n. 1
Actiones priuilegiatæ quæ dicãtur, & an sit in eis libellus necessarius, 3. tomo, fol. 62 col. 1. à. n. 1
Actionũ tam realium quã personalium causa proprinqua & remota quæ sit, & causam remotam in actionibus personalibus in realibus propinquam exprimendam, 1. tomo, fol. 38. col. 2. à. n. 23
Actionum formulæ sublatæ sunt, non tamẽ actio pro vt sumitur pro iure agendi, 3. tomo, fol. 1. col. 3. n. 1. 2. &. 3
Actionum diuisio scilicet bonæ fidei, & stricti iuris, an iure canonico procedat, 3. tomo, fol. 40. col. 3. n. 17
Actionum appellatione tam directa intelligitur, quam contraria ibi. n. 20
Actor quæ attendere debeat & actoris officiũ traditur, 1. tomo, fol. 8. col. 3. n. 6. &. 7
Actor quæ debeat considerare ante quam reum conueniat, 1. tomo, fol. 26. col. 4. à n. 80. & fol. 32. col. 1. à. n. 42. ad. n. 56
Actor forum rei sequitur, & quando non sequatur, 1. tom. fol. 45. col. 1. n. 35. & fo. 101. col. 2. num. 3. vbi traditur quid obseruetur si reus plures iudices habeat.
Actor intra quod tempus exceptionibus rei respondere, & instrumenta producere teneatur, & quæ sit huius rei praxis, 1. to. fol. 51. col. 4. à. n. 32. ad. 39
Actor quod tempus habeat ad respondendum si libellus rei continet reconuentionem, ibi num. 34
Actor plura habet remedia contra contumacem reum cui conceditur si non sit vno remedio satis prospectum alio vti, 1. tomo, fol. 85. col. 3. n. 1. &. 2
Actor inuitus agere non compellitur, 3. tomo, fol. 61. col. 2. n. 2
Actor quibus vtatur remedijs aduersus contumacem, 2. tom. 2. par. c. vnico. n. 10, fo. 36. etsi non sit ei vno satis, consulem alterum eligere potest. n. 16
Adulterij crimen sola transactione non remittitur, 1. tomo, fol. 147. col. 2. n. 2
Aduocati falsum stylum citantes, ac si falsam legem citauerint puniuntur, 1. tomo folio. 1. col. 4. num. 12.
Aduocati officium laudabile, 1. tomo fol. 13 col. 4. num. 3
Aduocati quæ debeant obseruare ibi nu. 4
Aduocati non debent esse hæretici, infideles, excommunicati, infames, procuratores ibi, num. 7
Aduocati ante quam accedant ad officium aduocationis quæ debeant obseruare ibi à numero. 9
Aduocati hodie debent esse graduati, approbati, examinati, & in principio sui officij & cuiuslibet anni debent iurare de bene exercendo officio, 1. tomo fol. 14. col. 1. à nu. 11.
Aduocati de consuetudine in tribunalibus inferioribus nec examinantur nec iuramentum præstant ibi num. 17.
Aduocati quæ in exordio litis iurare debẽt, 1. tomo fol. 14. col. 2. num. 18.
Aduocati circa obseruationem iuris regni quæ tenentur obseruare ibi à nu. 22
Aduocati facientes articulos super eisdem primæ instantiæ vel directo contrarijs, qualiter puniantur, 1. tomo folio. 181. columna. 3. num. 17.
Aduocati clientulo victoriam causæ ne promittant, ne iniquam causam defendant, si contra fecerint mortaliter peccant. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad resartionem damni tenentur, fol.15, col.1.n.38.&.39.tom.1
Aduocati qui à principio iustam causam putarunt,ex post facto iniquam esse cognoscentes quid facere debeant, ibidem numero.40
Aduocati an possint causam dubiam defendere ibi.n.42.remiss.
Aduocati qui iniustã causam esse intelligũt clientulo nõ possunt consulere vt faciat pactum vel transactionem ibi.n.41
Aduocati super cauillationes, vel consulendo clietulo vt veritatem neget, iustã causam abstulerint aduersario resarcire damnum tenentur, & arbitrio iudicis suspensi sunt,tom.1.fol.15,col.2.n.43
Aduocati qui iustam causam sua negligentia,vel imperitia amittunt,ad interesse tenentur cum duplo, & mortaliter peccãt, quando se iactant peritos,secus si clientuli eorum ignorantiam cognoscebant,tomo.1.fol.15.col.2.n.44
Aduocati causas summa debent fidelitate defendere, & si arcana sui clientuli parti aduersæ reuelauerint ad quid teneantur, tom.1.fol.15.col.1.n.45.&.46
Aduocati nec in secunda instantia debent parti aduersæ fauere & qui semel causam protegendam suscipiunt,non poterunt illam deserere ibi.n.47
Aduocati possunt sine reuolutione librorum iustum patrocinium vendere æquo stipendio ibi num.48.&.49. qui plus debito exigunt mortaliter peccant, numero.50
Aduocati an possint aliquid vltra salarium à lege taxatum salua conscientia percipere, si vltro oblatum sit, 1.tom. fol.15.col.4.n.51.60.&.61
Aduocati olim de quota litis paciscí non poterant,& quid hodie seruetur.fol.16.col.3.num.63
Aduocati victoriæ nomine nihil possunt percipere ibi.n.64
Aduocati gratis tenentur præstare patrocinium pauperibus, in locis quibus publico stipendio non sunt conducti aduocati pro pauperibus ibi.n.65
Aduocati in libellis ne cirent iura, ne patrocinentur contra legem expressam regni, & summa diligentia,à tabellionibus, procuratoribus, & alijs expertis de stylo audientiæ inquirant, tomo.1.fol.16.col.3.num.66.67.&.68
Aduocati vtriusque partis quæ attendere debeant facta publicatione, tomo.1.fol.72.col.4.à num.1
AEtas quomodo probetur, tomo.1.fol.69.col.3.&.4.n.127.remiss.
Agentis persona ante omnia legitimanda, tom.1.fol.103.col.3.n.17.quod in iudicio quantumcunque summario procedit, ibi col.3.num.22
Allegata probare est de substantia iudicij,to.1.fol.60.col.4.n.2
Aggressor grauius punitur illo qui in ipsa rixa delinquit,tomo.1.fol.158.col.1.num.23.&.24
Agri mensuratio cuius expẽsis fieri debeat, qua actione teneatur agri mensor qui dolo vel culpa intulerit grauamen partibus, 3.tomo,fol.12.col.3.&.4
Alcaldes de corte y chancillerias in criminalibus,quo modo procedant, 1.to, fol.185.col.3.&.4.n.1
Alcaldes del crimen,de hijos de algo,alcaldes mayores regni Galleciæ de quibus cognoscant, 1.tomo,fol.24.col.4.à numero.49, ad.numerũ.49. & ab eis in quibus causis appelleter & ad quos iudices ibi numero.46
Alendus est filius à parte lite pendente super filiatione si in quasi possessione sit filius, 3.tomo,fol.31.col.4.n.10
Alienatio aut simula, aut in fraudem,3.tomo.fol.18.col.2.n.5
Alienatio simulata est inualida nec iuramẽto firmatur,ibi num.6
Alienatio in fraudem est valida ibi numero septimo.
Alienatio in fraudem quibus modis contingat ibi.n.11
Alguaceli episcopi laici sine metu excommunicationis possunt de manu iudicis capere clericum & quando sine mandato, tom.2.fol.52.col.4.c.vni.n.6
Animus occidendi vel non deprehenditur ex instrumento percussionis, 1.tom.fol.147.col.3.n.127.&.128
Animus iniuriandi in delictis requiritur,tomo, 1.fol.159.col.1.n.38
Appellare qui possint, 1.tomo, fo.161.col.3.num.1
Appellare tertio, princeps ex plenitudine potestatis concedere potest,tom.1.fol.6.col.4.n.8
Appellare condemnatus regulariter potest, & quibus casibus non,tom.1.fol.161.col.3.num.

3.n.130.remiss.
Appellare tertio non licet, 1.tomo,fol.201.col.3.n.9
Appellari à sententia interlocutoria non continenti grauamen irreparabile per diffinitiuam minimè potest & quod sit grauamen, & quando ab interlocutoria appellatur quid iudex ad quem teneatur facere,1.tom.fol.188.co.4.n.20.ad.n.24.& fol.100.col.3.n.10
Appellari ab interlocutoria iure canonico potest,& quid circa hoc conc.Trid dispo nat, 1.tõ.fol.189.col.2.à.n.25.ad num.28
Appellari non potest à sententia qua quis mittitur in possessionem ex primo decreto,2.tom.2.par.c.vni.n.108. fol.43.col.4
Appellari non potest à vicarijs generalibus episcoporum ad ipsos episcopos, secus à vicario foraneo episcopi, 2.tom.fol.12.col.3.n.4.&.5
Appellans condemnatus interim quo ad iudicem appellationis remittitur in carcere retinendus est, 1.tomo.fol.117.col.4.num.113
Appellans quomodo se debeat præsentare, & quid petere, 2.tomo,5.par.c.vni.n.12 fol.57.col.4
Appellans debet se præsentare cum testimonio appellationis intra terminum præfixum à iudice,& quid si non præfixerit terminum & qui termini sint tam iure regio quam canonico præfixi, 1.tom.fol.193.col.1.à.n.1.vsque ad.6
Appellans quando sententia confirmatur condemnatur in expensis, secus quando reuocatur,1.tom.fol.200.col.1.n.9
Appellans iudici conuitiari non debet nec è contra sine pœna, 1.tomo, fol.191.col.1.n.45
Appellans omnia acta processus suis expensis deferre tenetur ad superiorem & reus si eis vti volet pro rata soluit, 2.tomo, 5.par.c.vni.n.7.fol.56.col.2
Appellanti præsentato coram auditoribus regijs cum testimonio appellationis, datur prouisio regalis,quę dicitur vulgo mejora,& quid debeat continere, & quid impetrans facere debeat, 1.tomo, fol.194.col.1.à num.9.ad.n.12
Appellanti intra quod tempus notarius teneatur acta exhibere, & iudices qui impedierint qua pœna teneantur, 2.tomo, 5.parte.c.vni.n.7.fol.56
Appellanti quid à iudice ad quem tribuendum, 2.tom.5.par.c.vni.n.13. fol.57
Appellantis interest scire coram quo iudice debeat comparere, 1.to.fo.190.co.3.numero 39
Appellatio quo iure inuenta sit & an lege tolli possit, 1.to fol.187.col.4.n.6.&.7
Appellatio aut iudicialis, aut extraiudicialis quæ sit ibi num.8.&.9
Appellatio extraiudicialis quotuplex & an proprie appellatio sit ibi.n.10
Appellatio & prouocatio idẽ ibi eodẽ.n.10
Appellatio habet duos effectus suspensiuũ, deuolutiuumque, & quis suspensiuus deuolutiuusve dicatur, 1.tomo.fol.88.col.1.& num.11.12.&.13
Appellatio respectu futuri euentus suspendit,respectu præsentis extinguit iurisdictionem eodem num.12
Appellatio intra quod tempus interponenda tam iure canonico quam ciuili vel regio ibi num.14.&.15
Appellatio à sententia vltimæ executionis habet effectum deuolutiuum tantum nõ suspensiuum,1.tom.fol.112.col.1.n.43
Appellatio à iudicibus facillime concedenda, 1.tomo,fol.178.col.2.nu.131.
Appellatio in omnibus causis interponi potest,ab omnibus personis & ab omnibus iudicibus exceptis quibusdam casibus remiss.traditis, 1.tom.fol.188.col.3.n.17.18.&.19
Appellatio quo modo interponenda, 1.to.fol.189.col.4.n.29.ad.n.32
Appellatio ab interlocutoria semper in scriptis proponenda, 1.tomo,ibi.n.33
Appellatio quæ debeat continere,ibi num.36.37.&.38
Appellatio alternatiua an & quãdo valeat.1.tomo,fol.190.col.3.n.39
Appellatio quando valeat si in ea apostoli non petantur, 1.tomo, fol.190.colum.3.num.40
Appellatio de minori ad maiorem iudicem fieri debet ibi.n.43
Appellatio gradatim non omisso medio facienda,sed ad Regem omisso medio iure regio appellatur ibi.nu.43.&.2.tomo,5.par.c.vni.n.4.fol.55.col.2
Appellatio à diffinitiua etiam ex causis secũdæ instantiæ iustificatur secus ad interlocutoria, 1.to.fol.191.col.3.n.47.48.&.49
Appellatio sententiam mutat, non confirmat ibi.num.50.&.51
Appellatio iure regio ad quos iudices faciendas se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

da secundum varietatem causarum ibid. num.52
Appellatio coram quo Iudice, & intra quod tempus interponenda, 1.tom.fol.192.col. 1.n.53.& fol.175.col.4.n.4
Appellatio deserta quando declaranda, & ex quibus causis, 1.tom.fol.193.col.4.n.7
Appellatio iure Regio nõ admittitur in causis non excedentibus summam.400. marapetinorum, & quando admittatur, 1.tomo,fol.202.col.4.n.1.&.2
Appellatio ad consistorium quando facienda vel non, 1.tomo,fol.203.col.1.n.3
Appellatio ad consistorium intra quod tempus interponenda & præsentatio facienda ibidem.n.4.&.5
Appellatio ad consistorium quo modo interponitur. ibi.à.n.7.vbi praxis & termini huius instantiæ traduntur
Appellatio in dubio non deserta declaranda 1.tomo,fol.209.col.4.n.17
Appellatio victoris si deserta efficiatur potest adhærere appellationi victi non ex sua persona sed ex persona victi, 1. tom.fol. 219.col.2.n.106.&.107
Appellatio an sit admittenda vel non superior cognoscit, 1.to.fol.221.col.1.n.135
Appellatio an & quãdo tolli possit per principem vel legem, 2. tom.5. part. c.vnico, num.1.fol.54.col.3
Appellatio in casu prohibito quẽ habeat effectum, & an tũc attẽtata per iudicẽ à quo reuocentur, tom. 2. part.5.c.vni.n.2.ibi.
Appellatio ab interlocutoria indistinctè sublata est, 2. tomo, 3.par.c.vni.nu.3.fol. 47.col.4.vbi tractatur intra quod tempus finiatur.
Appellatio in foro ecclesiastico intra quod tempus interponenda, & an possit terminus per iudicem restringi.2.tomo, 5. par. c.vni.n.5.fol.55.col.4
Appellatio in foro ecclesiastico coram quo iudice interponenda,ibi.n.8
Appellatio à diffinitiua causas grauaminis non debet continere, secus ab interlocutoria, 2.tomo,5.par.c.vni.n.9.fol.56.col. 1.&.1.tomo,fol.190.col.1.n.34.&.35
Appellatio quando dicatur deserta, aliqua negligentia appellãtis ibi num.1
Appellatio ab interlocutoria quibus actibus processus iustificetur, 2. tom.5.par.c.vni. nu.18.fol.59.col.3.&.4
Appellatione à iudice denegata quid obseruandum sit, 2.tom.5. par.c.vni. n.24.fol. 61.col.3
Appellationem esse generale bonum mundo,theriacam contra venenum primi iudicis, portum securum nauigantibus, 1. tomo,fol.187.col.3.n.2.&.3
Appellationem ab interlocutoria quando iudex iniustam esse intelligat quid teneatur facere, 2.tomo, 5.part.c.vni.num.20 fol.60.col.1
Appellationis remedium valde frequens, & necessarium hominibus vt fol.1.tom. fol.187.col.3.n.2
Appellatio diffinitur, 1.tomo ibi.n.4.&.5
Appellationis testimonium quo modo præstandum & petendum, 1.tom.fol.192.co. 2.n.54.&.55
Appellationis ab interlocutoria iudex retento processu quid teneatur ante omnia obseruare,2.tomo,part.5.c.vni.n.19.fol.59. &.60
Apostoli appellationis qui dicantur & eorum quæ species sint, 1.tomo,fol.190.col. 3.&.4.n.41.&.42
Apostoli appellationis petendi intra quod tempus sint,& cuius expensis dandi,2.to. 5.part. c.vnic. num.6.fol.56.col.2
Archiepiscopus habet iurisdictionem in episcopos suffraganeos, non tamen in subditos episcoporum, nec eos ordinare potest,2.tom.fol.4.col.1.à nu.13.ad 18
Archiepiscopus in diœcesi episcoporũ suffraganeorum non potest cõstituere officialem foraneum ad cõgnoscendum de causis appellationum, 2.to fol.4.col.2.n.19
Argumentum à contrario sensu non iumendum ad correctionem regulæ prohibentis, 1.tomo,fol.189.col.1.&.2.n.24
Argumentum de tempore ad locum validũ est, 1.tomo.fol.151.col.1.n.179
Armorum vsus clericis prohibitus, 1.tomo, fol.230.col.1.n.10
Armorum vsus regulariter est iure regio prohibitus, 1.tomo.fol.229.col.1.n.6
Armorũ appellatione tam offensibilia quã defensibilia continentur eodem.n.6.vbi num.7.plura de armis traduntur.
Armatus præsumitur se prius ad rixam parasse, 1.tomo,fol.158.col.3.n.27
Articuli vulgò interogatorios appellati quo modo concipiendi, 1.tomo, fol.64. col. 4.n.60.&.61
Articuli de iure communi ad interrogatorijs differunt ibi.n.62
Articuli dantur, vt per eos testes examinentur, 1.tomo,fol.69.col.3.n.128
Articuli directo contrarij qui dicantur, 1.tomo,fol.196.col.1.n.17
Articulorum forma ex parte actoris, 1.tom. fol.64.col.4.n.63
Articulorum copia an sit parti aduersæ danda, 1.tomo,fol.70.col.1.n.129
Articulos qui facit non censetur fateri id quod dicit, nisi pro positionibus ponat secus qui positiones facit, 1.to.fol.66.col. 3.num.87.&.88
Articulus quid sit, 1.to. fol.64. col.4. n.61
Assassinus est inimicus diffidatus reipublic. & potest vbique occidi, 1.tom. fol. 148. col 1.num.133
Assassinus quis dicatur ibi, & à num.134. ad num.140
Atroces causæ & graues quæ dicantur, 1.to. fol. 168.col.3.nu.34
Attentatorum reuocatio quando petenda, 2.tom.5.part.cap.vnic. fol.60.col.1
Auditor cameræ apostolicæ est iudex delegatus,2.tom.fol.15.col.4.num.22
Auditores cancellariæ,de quibus causis cognoscãt, 1.to.fol.24.col.2.n.35.36.&.37
Auditores Regij absque timore excõmunicationis examinãt literas apostolicas, & earum executionem suspendunt, quãdo concessæ fuerunt contra leges regni, & quando contra leges concessæ dicantur, ibi num.37.&.38.col.2
Auditores suspendunt executionem literarum apostolicarum, præmissa supplicatione ad Papam, quam debent prosequi alioqui excommunicationem non euadunt.ibi,num.39
Auditores Hispalenses de quibus causis cognoscant, 1.to. fol.25.col.2.à nu. 50. ad num.58
Auditores Canariæ de quibus causis cognoscant, 1.to.fol.25.col.3.num.58
Auxilium secularis iudicis quando inuocandum, 2.tom.fol.21. col.4.num.18

Beneficialium ius non acquiritur ex sola possessione,tomo.2.part.2. cap.vnic. num.66.fol.40.col.4.
Beneficia sola canonica institutione acquiruntur, ibi.num.65
Beneficij fructus iã percepti œconomo assignari possunt causa custodiæ,ibi nu.75
Blasphemia quid sit.1.to.fol.231.col.1.n.14
Blasphemi qua afficiantur pœna.eod.num. 14.remis.
Bona fides resultat ex titulo habili. 3. tom. fol.15.col.2.num.19
Bona fides in cõtractibus emptionis & venditionis requiritur tempore contractus, & traditionis,ibi num.21.
Bona fides quas habeat significationes.3.tomo,fol.40.col.4.à num.2.

C.

CAlumniæ iuramẽtum de cõsuetudine huius regni in tribunalibus secularibus non seruatur.1.to.fol.39.col.1.n.40.
Calumniæ iuramentum non est de substantia iudicij,nisi à parte petatur, & ideo tacitè omissum non inducit nullitatem,sed non potest expresse renuntiari,ibi nu.46 &.47
Calumniosus accusator qualiter puniẽdus, 1.tom. fol.159. col.3. nu.54.&.55.
Capituli Oduardus de solutionibus remedium.to.2.part.3.cap.vnic.à nu. 4.ad nu. 7.fol.48.col.1.
Captiui bonis curator datur, & absentis quãdo ex actis processus de absentia constat, aduersus quem actor suã actionem proponit, quando procuratorem non relinquere vel de proximo venire nõ speratur, to.1.fol.88.col.3.n.5.6.7.&.8
Captus carceribus non præcedentibus indicijs,eximi potest à priuato impunè si aufugerit non habetur pro confesso,tom.1. fol.135.col.1.num.5
Captura delinquentium,vide in verbo, de linquentes.
Carcer delinquentibus arbitrio iudicis assignatur, tom.1.fol.135.col.2.num.10
Carcer nõ ad pœnam,sed ad custodiam est constitutus,ibi num.11
Carcer mulieris, vide mulieres, carcerari pro debitis quæ personæ non possunt, 1.tomo, fol.104. col.3.nu.33.&.34
Carcerari pro delicto nobilis & mulier possunt, to.2.fol.20. col.1.&.2.n.3.&.4
Carcerari pro debito non potest clericus, tom.2.par.3.cap.vnico.n.5.fol.48.col.2
Carcerati causa pia esto,& celeriter expedienda,to.1.fol.151.col.4.nu.fin.
Carceribus fractis fugiens pœna capitis punitur, & pro confesso habetur, tom.1. fol.135.col.2.nu.7.8.&.9
Carceris plures species esse,& quãdo ad pœnam quando ad custodiam tendat, 1.to. fol.135.col.2.&.3.à num.12

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Carceris custos qui mulierem carceratam carnaliter cognouerit, qua pœna puniatur, tom. 1. fol. 135. col. 3. num. 14. 15. &. 16
Carceris custos quæ debeat curare, ibi. n. 17
Causa iusta efficit, vt licitè possit à iure communi recedi, tom. 1. fol. 132. col. 2. nu. 63
Causa multis modis sumitur: & in proposito quomodo sumatur, & quid cõprehendat, to. 1. fol. 6. col. 3. nu. 2. &. 3
Causæ breues quæ dicantur. 1. tom. fol. 189. col. 4. num. 32
Causæ graues & atroces quæ dicantur, to. 1. fol. 168. col. 3. num. 34
Causæ sola veritate attenta terminandæ, to mo. 1. fol. 57. col. 1. nu. 36
Causæ omnes ad forũ ecclesiasticum pertinentes in prima instantia coram ordinarijs terminandæ intra biennium, nec posse quenquam de eis ante appellationem cognoscere exceptis quibusdam casibus, to. 2 fol. 14. col. 2. num. 1. 2. 3. 4. &. 5. & fol. 15. col. 1. à num. 14. &. 15
Causæ iure regni quo ordine terminentur, tom. 1. fol. 14. col. 4. num. 36. &. 37
Cedens bonis omnia bona creditoribus dimittere debet & quid possit retinere, to. 1 fol. 116. col. 2. num. 9
Cedens bonis cautionem de soluendo ære alieno cum ad pinguiorẽ peruenerit fortunã præstare debet & tunc non est obligatus, nisi in quantum facere potest, to. 1 fol. 116. col. 1. num. 10. &. 11
Cessio bonorum non liberat à naturali vel ciuili obligatione, sed tantum exceptionem parit, & ideo in animæ iudicio tenetur cedens licet actu ignominioso cesserit, tom. 1. fol 116. col. 3. num. 12. 13. &. 14
Cessio ipso iure censetur facta si per spaciũ sex mensium debitor in carcere maneat, & tunc erit creditoribus tradẽdus, & qui præferantur, in quo cõsuetudo seruatur, 1. tomo, fol. 117. col. 1. num. 22. &. 23
Cessio bonorum non habet locum in criminalibus quacunque pœna imposita, 1. tomo, fol. 177. col. 1. n. 119. & quid iure regio statutum, num. 120
Cessio bonorum absque actu ignominioso est facienda, præcedente condemnatione, vel confessione iudiciali, tomo. 1. fol. 116. col. 2. n. 7. &. 8
Cessio bonorũ quid sit, quid operetur, quæ ad eius validitatem requirantur, & quis possit bonis cedere, tomo. 2. ibi num. 4. remiss.
Cessione facta non liberatur fideiussor, tomo. 1. fol. 116. col. 3. n. 16
In cessione bonorum quid olim & hodie statutum ibi fol. 116. col. 4. n. 20. &. 21
Cessionem facere non potest nisi qui carcere detinetur, ad instantiam creditorum vel ad petitionem vnius: quæ cessio omnibus præiudicat absque citatione, tom. 1. ibi col. 1. n. 5. &. 6
Cessionarius dicitur creditor, 1. tomo, fol. 96. col. 3. n. 33.
Cessionis beneficio renuntiari non potest, & an iuramento possit. 1. tomo, fol. 116. col. 3. n. 15
Cessionis beneficio nõ gaudet debitor obligationis descendẽtis ex delicto ibi col. 4. numero. 17
Cessionis beneficio vti nõ potest qui prius petierat quinquennalis delationis beneficium, 1. tomo, fol. 117. col. 3. n. 6
Cessionis bonorum processus, tomo, 1. fol. 120. col. 4. n. 1
Citandi sunt omnes de quorum præiudicio principaliter, non secundario agitur, tomo, 1. fol. 35. col. 2. n. 39. &. 40
Citandi modi in foro ecclesiastico traduntur, tomo, 2. fol. 17. col. 1. à num. 2
Citari debet reus personaliter vt habeatur pro confesso non facta contestatione intra nouem dies, vel eius procurator specialiter constitutus ad illam causam, to. 1. fol. 51. col. 4. num. 33. &. 34
Citasse aliquem asserenti nuntio creditur, tom. 1. fol. 34. col. 4. num. 31. & quid iure regio seruetur, ibi à num. 32
Citatio para remate in executionibus quomodo faciẽda, to. 1. fol. 105. col. 4. à nu. 43
Citatio quid sit. 1. to. fol. 33. col. 4. n. 1
Citatio omni iure introducta est, ibi col. 1. num. 7
Citatio necessaria est ad iudicia inchoanda, ibi num. 3
Citatio tolli nec per legem nec per principem potest, ibi nu. 9. &. 10
Citatio à iure diuino & naturali descendit, sed forma citationis à iure positiuo, ibi num. 7. &. 11
Citatio prima est de iure naturali ideo tolli non potest, secus reliquæ citationes præparatoriæ sententiæ, to. 1. fo. 34. co. 2. n. 12
Citatio pluribus casibus necessaria non est quia defensio reo non competit, tom. 1. fol. 34. col. 2. num. 13. remiss.
Citatio aut realis aut verbalis est & quæ realis verbalisve sit ibi nu. 14. 15. &. 16
Citatio verborum alia iuris altera hominis, hominis plures species citationis traduntur, 1. to. fol. 34. col. 3. à n. 10. ad num. 38
Citatio si facienda sit extra locum iudicis licet intra territoriũ necessarium est mandatum inscriptis ibi col. 4. nu. 27. vbi traditur quid seruetur apud Lusitanos.
Citatio etiam in criminalibus absq; iudicis mandato non procedit adeo vt si nũtius sine mandato aliquẽ personaliter caperet eius confessio esset nulla ibi numero. 28. &. 29
Citatio quibus casibus sine mãdato per nuntium fieri potest ibi. nu. 30. remissiue.
Citatio interponi debet à iudice competente licet citatus a non competente teneatur comparere ad allegandum priuilegium, nisi notoriè constet de incompetentia iudicis ibi nu. 41. &. 42
Citatio vt firma sit decerni debet per iudicẽ ad instantiam partis quod præsumitur semper quando citatio in actis processus inuenitur, nisi iudex ex officio procedat. 1. to. fol. 35. col. 3. nu. 43. ad num. 47
Citatio in criminalibus qualis esse debeat. 1. tomo. fol. 180. col. 2. nu. 8
Citatio est fundamentum ordinis iudiciarij par. 1. 2. to. cap. 2. nu. 1. &. 2. vbi plura de citatione remissiuẽ. fol. 17. col. 2.
Citatio per edictũ quando fiat, sit licita quæ requirantur vt fiat, ibi, vsq; ad num. 11
Citatio quando fiat per proclama, 2. to. fol. 18. col. 3. nu. 12
Citatio per tabellionem, vel notarium quãdo fiat. ibi num. 14
Citatio quando remaneat circumducta & sublata, vt reus sit de nouo citandus, to. 2 fol. 20. col. 3. à num. 7. ad. 10
Citatio ad duo arctat, scilicet ad comparendum, & in termino comparendum, ibi, col. 4. num. 11
Citatio est nulla actore & reo non comparente, ibi, col. 4. num. 12
Citatio peremptoria, quãdo dicatur, 2. par. cap. vnic. num. 24. fol. 37. col. 3. tom. 2
Citatio noua post peremptoriam, plerumque datur, ibi nu. 26
Citatio peremptoria iure regio ad primum decretum non est necess. ibi, nu. 30.
Citationi destinatus nuntius absque commissione, & mandato iudicis citare non potest, tom. 1. fol. 34. col. 4. nu. 26
Citationis per nuntium tam intra quam extra ciuitatem praxis, tom. 2. fol. 18. col. 3. à num. 15. ad num. 24
Citatus remanet ipso iure excommunicatus per incusationem contumaciæ termino elapso, neque auditur non solutis expensis. tom. 2. fol. 20. col. 4. nu. 13. &. 14
Ciuitate interdicta suburbia interdicta non videntur, tom. 1. fol. 47. col. 2. nu. 69
Clausulæ omnium libellorũ sententiarum petitionum, & aliorum actuum iudicialium huius operis explicantur in singulis libellis, vbi cõtinentur, vbi an sint necessariæ, vel in vsu, & alia plures leges.
Clerici in spiritualibus, à seculari potestate iure diuino, in cæteris causis iure positiuo sunt exempti, tom. 2. fo. 6. col. 2. n. 2.
Clerici primæ tonsuræ vt gaudeant priuilegio fori quid requirat Concil. Trid. 2. to. fol. 6. col. 3. num. 6
Clerici primæ tonsuræ casu quo amiserunt priuilegium fori, & vltimo supplicio damnantur non degradantur. ibi, colum. 4. num. 8
Clerici si post delictum commissum assumpserunt ordines an possint à seculari iudice puniri, cod. num. 8. remiss.
Clerici si à laico instituantur hæredes testamenti publicatio coram seculari iudice facienda est, tom. 2. fol. 10. col. 2. num. 42
Clerici pauperes conuenti pro debitis quo beneficio vtãtur, tom. 2. par. 3. cap. vnico. num. 4. fol. 48. col. 1
Clerici non possunt conueniri vltra quam facere possunt, nec pro debito incarcerari, ibi num. 5.
Clerici an possint renũtiare beneficio, cap. Oduardus, etiam cum iuramento in quibus casibus locum non habeat, ibi. nu. 6. vbi num. 7. praxis præcipitur.
Clerici vt incarcerentur quid obseruandũ, to. 2. par. 4. c. vnico. n. 2. fo. 50. col. 2. &. 3
Clerici nõ pro quolibet delicto incarcerandi sunt, & quando sint incarcerandi quæ obseruentur, ibi, num. 5
Clerici damnati pœna perpetua carceris, an possint restrari, & instituí, ibi nu. 8.
Clericorum vita & conuersatio qualis esse debeat.
Coarctata negatiua quomodo probanda, to. 1. fol. 160. col. 3. num. 68
Commodatum à precario in quo differat, tom. 3. fol. 54. col. 2. nu. 3.
Commodatarius quãdo de dolo & culpa teneatur, & quid si res perempta sit apud eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

eum ibi.pag.106.n.4.&.5
Comparitio literarum semiplenam tãtum probationem inducit,tomo.1.fol.96.co.1.num.27
Comparitio coram iudice non inducit expressum consensum prorogationis iurisdictionis eius,tomo.2.fol.15.col.4.n.24
Comparitio an tribuat iurisdictionem, to.2 fol.21.col.4. n.3
Compensatio in depositio non admittitur, 3.tomo,fol.49.col.2.n.11.&.fol.60.col.3. num.32
Compensatio est solutio, tomo.1.foli.108. col.2.n.8
Compensatio quando in actionibus bonæ fidei,& stricti iuris admittatur, & quando & quid sit,to.3.fol.60.col.2.à.n.31
Coloni res quando sint obligatæ pro merce de,tom.3.fol.21.col.2.n.23
Coloni res inuectæ in fundo rustico quando sint tacitè pro mercede obligatæ, tomo.3.fol.21.col.2.n.23
Colonus quis dicatur, & in quo differat ab inquilino, 3.tom.fol.21.col.2.n.25.&.26
Concil.Triden. conseruator Rex Hispaniarum est,to.2.fol.14.col.3.n.9.&.10
Condemnantus in ciuilibus,vel criminalibus,intra quod tempus soluere teneatur, to.1.fol.174.col.4.n.115.116.&.117
Conclusio in libello quibus casibus necessaria nõ sit de iure communi.fol.38.col.3. nu.32. to.1.remissiuè.
Conclusio tam ex parte actoris quam rei est necessaria, 1.tomo,fol.56.co.2.n.30
Conclusio an sit de substantia processus, 1. tomo,fol.77.col.2.n.2
Conclusio à iudice inuitis partibus fieri potest, 1.tomo,fol.77.col.4.n.3
Conclusio quid sit, 1.tomo,ibid.n.1
Conclusio in criminalibus licet de iure nõ sit necessaria ea tamen in praxi vtuntur aduocati, 1.tomo,fol.159.col.2.num.49 &.50
Conclusione facta ad diffinitiuã, potest de iure allegari cuius allegationis copia parti non datur nisi in actis processus rediganti non datur, 1.tomo.fol.78.col.1.n.7.&.8
Conclusione facta peti potest restitutio, & quid iure regio seruetur ibi.nu.9.&.10
Conclusione facta potest deferri iuramentum dũmodo ante conclusionẽ sit petitũ & quæ requirantur ad hoc vt deferatur & alia plura remissiuè ibi.n.11
Conclusione facta admittitur probatio per confessionem partis aduersæ ibi.nu.12
Conclusione facta admittitur probatio per euidentiam rei & aspectum loci, 1.tom. fol.79.col.1.n.14
Conclusione facta ad indagandam veritatem iudex potest inquirere & probationes admittere ibi.n.15
Quod procedit etiam in causis criminalibus vbi ad defensionem rei omnis probatio admittitur ibi. n.16
Conclusione facta in criminalibus recipiuntur testes,tom.1.fol.79.col.1.n.16
Conclusionis forma quæ hodie seruãda sit, tom.1.fol.77.col.4. vbi plurà remissiuè.
Cõclusionis petitionis copia exhibenda est parti aduersæ,tom.1.fol.78.col.1.n.5
Concubinarij materia tractatur remiss.tom. 1.fol.130.col.3.n.12
Conditionis appellatione quid contineatur,tom.3.fol.4. col.1. n.4
Cõductor locare potest alteri nisi aliter cõuenerit,tom.3.fol. 21.col.2.n.27. &. fol. 44.col.2.n.2.
Conductor quis dicatur & ad quid teneatur ibi.n.4.&.6
Conductor qui propter pestem à domo recessit, non tenetur pensionem soluere, & propter alias causas contentas in, 3. tomo.fol.45.col.1.&.2
Confessio partis in actis iudiciarijs attenditur tanquam probatio, tom.1.fol.111.col. 3.num.39
Confessio à minore sine curatore est nulla licet sponte fiat, 1.tom. fol.152.col.2.nu. 6. &.7
Confessio sola delinquentis non sufficit ad condemnationẽ, nisi de delicto constet, quòd etiam obtinet in confessione clerici,quicquid cõtrarium teneat Bernardus Diaz, to.1.fol.152.col.2. n.20. &.21. vbi plura de confessione.
Confessio in tortura facta nisi sequatur rati habitio non sufficit, & requiritur quod indicia legitime præcedant, 1.tomo,fol. 167.col.3.à.n.23
Confessio in tortura facta an sufficiat non secutâ ratificatione quando reus in iudicio prius fuit confessus ibi.n.26
Confessionem iudex ab incarcerato priusquã aliquis cum eo loquatur debet recipere,tom.1.fo.151.col.4.in fine,n.183
Confessionem iudex à delinquẽte quo modo recipere debeat, tom.1.fol.152.col.3. à.n.1.& vide.n.13.&.14

Con

Confessionem delinquentis solus tabellio assumere non potest,ibi num.2
Confessioni delicti à minore factæ curatorẽ statim præstet autoritatẽ,to.1.fol.152. co.4.nu.21.quia non valet confessio.
Confessionis ratificatio intra quod tempus facienda,to.1.fol.167.col.4.à nu.27
Confessus in causis ciuilibus pro cõdemnato habetur, secus in criminalibus vbi requiritur condemnatio iudicis,tom.1.fol. 152.col.3.num.18.&.19
Confessus minor cum autoritate curatoris an restituatur,ibi num.22
Confiscationis bonorum pœna iure regio locum non habet nisi in casibus à iure expressis & plura de confiscatione remiss. 1.tomo, fol.135. col.4.nu. 19
Confiscationis pœna an puniantur clerici, ibi num.20
Consilium Indorum est regium & ab eo non appellatur, to.1.fol.212.col.4.n.57
Constitutio, vide,lex.
Cõtumacia aut vera aut ficta quæ sit, & quãdo cõmittatur,2.to.fol.20.col.1.n.1.&.2
Cõtumacia quãdo sit delictũ, ibi nu. 3. &.4
Contumacia crescente debet crescere pœna & quo modo contra contumacem clericum procedatur & quibus remedijs,to. 2.fol.21,col.1.à num.15
Cõtumace reo existente quo modo contra eum procedatur,to.1.fol.85.col.3.à nu.1. &.2.tom.2.par.c.vnic.nu.10.&.15
Contumace reo existente in respondendo quid iudex debeat facere,2.tomo,fol.25. col.3.num.43
Contumacem,esse reum necesse est post litem contestatã vt procedatur ad sententiam diffinitiuam, iure communi, secus regio, 1.tomo,fol.87.col.4.n.5.&.6
Contumax non dicitur ante incusationem contumaciæ, 1.tomo,fol.51.col.2.n.25. & fol.16.col.4.num.14
Contumax verus non auditur appellãs,1.tomo.fol.52.col.2.num.40.&.41
Contumax qua pœna puniatur. 2.to. fol.20 col.2.num.4.&.5
Contumax vt quis reputetur quid requiratur ibi num.6
Contumax vsque ad primum & secundum decretum compellitur vt tedio affectus veniat responsurus.2.par.ca.vnic.n.15.in 2.tomo,fol.37.col.1
Vide verbum missio,& decretum conuentio vide pactum.
Crimina quædam sunt quorum accusatio cuilibet competit: & tamen non sunt publica,1.to.fol.131.col.2. a nu.41.vbi exempla traduntur.
Crimina publica a priuatis differunt, & est magni effectus an sint publicà vel priuatà 1.to. fol.131. col.4. n.49.& vide.nu.52
Crimina publica sunt omnia quæ cõtinentur in rubricis incipientibus ad legem ibi num.48
Crimina omnia publica dicũtur iure canonico, ibi num.50
Crimina quædam sunt publica quædam priuata, & quæ sint & cur ita appellentur,1. tom.fol.131.col.1.à nu.32.ad.n.40
Crimina occulta quæ dicantur, 1.tom.fol. 125.col.1.num.12
Crimen publicũ, aut latissime, aut late,aut stricte dicitur, 1.to.fo.131.co.3.à.n.44
Crimẽ licet morte delinquẽtis extinguatur quo ad alias pœnas non tamen quo ad pœnam pecuniariam, 1.to. fol.5. col.2 nu.29
Criminalibus in causis licet ad instar ciuilũ procedatur,earum tñ termini sunt breuiores, & in eis feriatis diebus proceditur.
Criminalibus in causis omnis probatio post conclusionem in causa admittitur ad defensionem rei, 1.tom.fol.79.col.1.n.14
Culpa dolo comparatur, 3. tomo, fol. 49. col.2.num.4
Curator bonis dandus debet esse masculus, fœmina si mater non sit incapax est, 1.tomo,fol.89.col.2.num.16
Curator bonorum qualis esse debeat,1.tomo.fol.89.num.17
Curator non præsumitur suspectus ex quo desideret curam ibi num.18
Curator bonis dandus quid ante administrationem teneatur facere.ibi.n.19
Curator bonorum defuncti quid teneatur facere ante administrationem, 1.tomo, fol.89.col.4.n.22
Curatori bonorum absentis non datur decima, 1.tomo,fol.89.col.4.n.21
Curator absentis,vide absentis curator.
Custos carceris vide carceris custos.

D

DAre verbum importat trãslationem dominij, 3.tom.fol.4.col.2.n.9
Debitor bona possidens nunquam ducitur ad carcerem,nisi pro fiscali debito, 1.to. fol.116.col.1.n.3.&.4
Debitor olim iure regio creditoribus tradebatur,vt eis seruiret donec arbitrio iudicis debi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis debitum esset solutum,& quid post ea pragmaticis sit cautum, 1.tomo,fol.117. col.1.num.20.&.21
Decimæ qua actione petantur, 2.tomo,fol. 23.col.1.num.4
Decimæ, aut prædiales, aut personales,aut mixtæ,& vbi soluantur, 2.tomo, fol.23. col.3.à num.6
Decimæ vbi solui debent quando quis audierit diuina officia in vna parrochia in hyeme,& in alia in æstate,vel si habuerit plura domicilia in diuersis parochijs, vel quãdo dubitetur cuius parrochiæ domus sit, 2.tomo, fol.24.col.3.à num.10
Decimæ de omnibus rebus debentur, nisi consuetudine aliud seruetur, 2. tom.fol. 24.col.4.num.14
Decimæ de fructibus arborum debentur, licet vno anno plures colligantur fructus, 2.tom.fol. 24,col.3.n.19.&.20
Decimæ debẽtur de prouentibus omniũ molendinorum,de furnis,piscarijs, pascuis,lacte,caseo, butyro quod fit ex lacte ,& fructibus animalium, & quando soluantur, 1. tomo,fol.24.col.2.à.n.21.ad.n.29
Decimæ agnorum quando soluendæ. ibi, col.2.n.30.
Decimæ debẽtur de prædijs de nouo ad cultura redactis,itẽ ex omni negocio artificio & militia, 2.tom.fol.25.col.1.n.31.&.33
Decimæ psonales in toto orbe Christiano ex cõsuetudine nõ soluuntur,& quid in Hispania seruetur,2.to.fo.25,co.3.n.34.&.35
Decimæ nulla deducta expensa soluendæ, qui contra fecerit peccat mortaliter,2.to. fol.25.col.3.num.36.37.&.38
Decimarum solutio fit secundum consuetudinem,2.tomo.fol.23.col.3.n.7.
Decimas integre non soluẽs quibus teneatur pœnis,2.tomo,fol.25.col.4.n.39
Decimas non soluens est in peccato, licet ab eo non petantur ibi.fol.25.col.4.n.41
Decimas subtrahentes, aut impedientes ex conmunicantur.2,tom.fol.24.col.3.n.5
Decretum primum iure regio citationem primam non requirit, 2. tomo , par.2.cap. vni.fol.30.col.1.num.30.
Decretum varijs modis accipitur in iure,2. to.par.2. c. vni.n.17.& in proposito.quomodo accipiatur.n,18.fol.37.col.1.&.2
Decretum quotuplex ibi.n.19
Decretum varijs nodis diffinitur, & quæ sit aptior primi & secundi decreti definitio. to.2.par.2.c.vni.nu.20.&.21.ibid.
Decretum primum secũdumve vt interponatur quæ requirantur, ibi.nu.22.&.23
Decretum primum vnica citatione sit iure regio si in persona fiat,ibi. num. 34
Decretum primum vt interponi possit quæ requirantur,ibi nu.23.35.&.36.&.39
Decretum primum an requirat libellum, 2. to.par.2.c.vnico.fol.38. col.3.n.37
Decretum primum pro qua petatur quantitate,ibi num.38
Decretum secundum vt interponatur quæ requirantur,tom.2.part.2. c.vnic.fol.39. co.3.nu.52.&.53
Decretum primum secundumve per quem iudicem interponendum, to.2.part.2.c. vnic.fo.40. col.3.&.4.nu.76
Vide missio in possessionem vel missus.
Decuriones à consistorio deputati in causis quibus ad consistorium appellatur simul cum iudice ordinario loci cognoscunt, 1.tom.fol.203.col.4.nu.11.&.12
Decuriones an possint cognoscere de causis excedẽtibus summam decem millium marapetinorum,& si cognoscant an sententia valeat & quando, 1.tom. fo.204. col.1.à num.7.&.17
Defendẽdo se qui delictum commisit non punitur, 1.tom.fol.160.col.4. num.72
Defendendo se qui occiderit clericum nec excõmunicatus nec irregularis efficitur, ibi num.73
Defensio est iuris naturalis neminiq; denegãda, 1.tom.fol.33.col.4.nu.3.4.&.5. & fol.146. col.3.nu.72
Defensio cũ moderamine inculpatæ tutelæ quæ dicatur,1.to,fo.161.col.1,n.75.&.76
Defensio non solũ pro se verũ pro rebus & cõsanguineis est licita,1.to. ibid.num.74
Defensio qualiter probetur, 1.tom.fo.161. col.4.nu.84
Defensionis modum excedens non ordinaria,sed mitiori pœna puniendus,1.tomo, fol.161.cap.1.à num.77
Defuncti creditores quomodo cõtra eũ siue publica siue priuata,habeãt instrumẽta quomodo actionem intẽtare debeant cõtra eius bona.c.1.fol.89.col.4. nu.22
Defuncto quãdo fiscus successerit circa creditores quid obseruandum,ibi nu.23
Delegatus principis dignior est ordinario, 1.tom.fol.140,col.2. nu.14
Delegatus ab alio,quã à principe põt post litem cõtestatã causam alijs committere secundum cõmunem lege regia probatam licet contraria cõmunis sit verior iure cõmuni, 1.tom.fol.50.col.4.n.18
Delegari ab episcopis vel alijs iudicibus ecclesiasticis possunt causæ mixti & meri imperij iure põtificio secus ciuili, 2.tom. fol.11.col.4.num.1.&.2
Delicta quæ leuia quæ grauia, grauiora & grauissima sint, & cur ita appellentur, 1. tom.fol.119.col.2.à num.53. ad num.60 & ibi.num.68
Delicta an sint leuia, grauia vel grauissima arbitrium iudicis est,sed alij ex qualitate criminis cognoscenda affirmant, 1.tom. fol.131. col.4.num.65. &.66
Delicta grauia quæ â regio senatu esse respõsum sit interrogante rege,ibi nu. 67
Delicta ordinaria vel extraordinaria quæ sint, 1.tom.fol.132.col.4.num.69
Delicta nominata & innominata quæ sint & cur ita appellentur ibi,nu.70.&.71
Delicta capitalia vel non capitalia quo modo cognoscantur, 1.to.ibid.à num.72.ad num.76
Delicta mere ecclesiastica,vel secularia,vel mixta quæ sint, 1.tomo,fol.133.col.1.nu. 77.ad num.82
Delicta quædam publica, quædam priuata sunt,& in priuatis sola pars offensa agere potest, 3.to.fo.33.col.4. num. 67.&.68
Delicti atrocitas quibus modis contingat, 1.tom.fo.159. col.1.num.41.
Delicti persecutio, parti læsæ, & reipu. datur, 3.tom.fol.33.col.4. num. 4.
Delictorum inuestigatio potissima pars est bonæ regendi reip.to.1.fol.123.co.3.n.1
Delictorũ materia nimis mutata est consuetudine,& statutis, 1.to.fol.131.col.4.n.52
Delictorum executio & publicatio diu fieri debet, 1.tom.fol.132.col.2.n.62
Delictorum executio si non fiat ad quid teneatur iudex non impediente iusta causa, 1.tom.n.64.ibid.
Delicto cõmisso iudex & tabellio quem debent ordinem seruare, 1.tom.fo.133.co. 3.&.4.à num.2
Delictũ cõstare debet prius esse cõmissum, quam iudex ad aliquẽ actum perueniat, 1.tom.fol.133. col.4.nu.4. fol.159. col.1
Delictũ aliquando pluribus pœnis punitur & tunc quid seruandum, 1.tom. fol.159. col.1.nu.43.&.44
Delinquentem si iudex ab ecclesia de facto extraxerit, antequam de immunitate cõstet, quid iudex ecclesiasticus & clerici circa defensionẽ ecclesiæ obseruent,quo modo iudex laicus puniatur, & ecclesia ante omnia restituatur , 1.tom.fol. 140. col.3.num.15.&.16
Delinquentes quando personaliter capi & incarcerari possint, 1.tomo,fol.134.col. 4.num. 1.2.&.3
Delinquentis capti bona sunt confiscanda à iudice coram tabellione & deponenda 1.tom.fol.135.col.3.& 4.nu.18
Delinquens capi potest absq; aliqua citatione indicijs ex summaria informatione resultantibus si pœna corporalis sit, 1.tom. fol.135.col.1. & 2. num.5
Delinquens absque mãdato iudicis capi nõ potest ab aliquo publico officiali, nisi infraganti delicto, 1.to.fol.135.col.1.n.5
Delinquens ad ecclesiam confugiens inuitus non extrahitur nisi quibusdam casibus, 1.tom.fol.139. col.4. num.1
Delinquens ab ecclesia extrahitur quando constat eum non posse gaudere immunitate ecclesiæ etiam sine licentia episcopi vel rectoris ibi,num.2
Delinquens si dubitetur an possit gaudere immunitate ecclesiæ quid faciendum,1. tom.ibi.num.3.
Delinquens cõfugiens ad sacerdotem portantem sacram Eucharistiam, gaudet immunitate ecclesiæ, 1.tom.fol.142.col.4 num.36.vbi duæ fallentiæ ponuntur.
Delinquens cõfugiens ad ecclesiam quem iudex persequebatur, gaudet immunitate , item si se exemerit ab eius manibus, vel si carceres fregerit,& confugerit,vel si iuramẽtum de redeundo præstiterit custodi , vel si paratus ad mortem,cum ad supplicium duceretur aufugerit,ad ecclesiam, 1.tom.ibi.nu,40.ad num.45.
Delinquens ad ecclesiam cõfugiens immunitate gaudet licet inueniat eã clausam, & manu portas apprehendat, 1.tom.fol. 143.col.2.num. 46.
Delinquens si per vestem extensam ab ecclesia extrahatur restituitur,ibi.num.47
Delinquẽs gaudet immunitate si cũ ad supplicium ducebatur obuiam habuit cardinalem , qui galerum purpureum in capite eius poni fecerit ibi.nu.48. vbi.nu.49. dicitur pœnam fore mitigandam,
Delinquens cõfugiens ad personam vel statuam principis vel palatia aliorum stabilium an gaudeat immunitate, 1. to.fol. 143.col.3.à num.50. ad num.52.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Delinquens ad ecclesiam confugiens nō debet violenter extrahi quantūcunque grave sit crimen, nisi publicus latro vel nocturnus depopulator agrorum sit. 1. tom. fol. 143. col. 4. n. 55. 56. & 63.
Delinquens qui negauit delictum potest si cōuictus fuerit probare ad sui defensionē fecisse. 1. tom. fol. 161. col. 2. n. 81.
Delinquens non tenetur veritatem fateri nisi quando iuste interrogatur. 1. tom. fol. 152. col. 2. n. 13. 14. & 15.
Delinquēs quando iniuste interrogatur nō potest simpliciter negare veritatem, sed cum subterfugio verborū, alias si cū iusto metu neget peccat mortaliter ibi. num. 16. & 17
Delinquēs potest petere à iudice vt præcipiat parti offensæ, accusationē apponere, intentādo si opus fuerit remedium legis diffamari. 1. tom. fol. 154. col. 1. n. 4. & 5
Delinquēs absens vide absens. reliqua vide verbo, immunitas.
Denunciandi maleficia officiales quis possit creare. 1. tom. fol. 126. col. 3. n. 3. & 4
Denuntiatio definitur ibi. n. 2. fol. 126. col. 2
Denuntiatio fit dupliciter ibi. num. 3
Denūtiationes requisitæ in matrimonio, vt omittantur an possit episcopus, vel eius vicarius dispensare. 2. tom. fol. 12. col. 3. in. 11. ante medium.
Denūtiationis variæ species in iure reperiūtur. 1. to. fol. 126. col. 2. n. 2
Denuntiationis processus, describitur. 1. to. fol. 127. col. 1. n. 1.
Denūtiationis libellus an sit necessarius ibi. num. 2
Denuntiationis per viam quomodo procedatur. 1. tom. col. 3. n. 789
Denuntiationis calumniosæ actor punitur. 1. tom. fol. 137. col. 3. n. 4
Denuntiationis modus procedendi est ordinarius. 1. tom. fol. 126. col. 2. n. 1
Depopulator nocturnus agrorum quis dicatur. 1. tom. fol. 144. col. 2. n. 65
Depositio testium vide testium depositio.
Depositarius depositi extraiudicialis à parte eligitur. 3. tom. fol. 49. col. 1. n. 7.
Depositarius ad quid teneatur ibi. n. 9
Depositarius qui rē negauerit apud se depositam infamis efficitur ibid. n. 11
Depositarius negans rē apud se depositam quando in duplum teneatur & quare. 3. tom. num. 13. ibi
Depositarius de dolo & lata culpa tenetur, sed nō de leui, leuissima, aut casu fortuito, ibi. num. 14. & 15
Depositarium eligere debet iudex qui semper idoneus præsumitur, et si nō fuerit tenetur iudex & quando non teneatur. 3. tom. nu. 5. & 6. fo. 49. col. 1.
Depositum quid sit. 3. to. fo. 48. col. 4. n. 2.
Depositum aut iudiciale aut extraiudiciale est, ibi, num. 3
Depositum iudiciale quod dicatur, ibi, n. 4
Depositum extraiudiciale quod dicatur, 3. tom. num. 7. ibi
Depositū extraiudiciale aut voluntariū est aut necessarium & quod voluntarium & quod necessarium sit, ibi, nu. 8. 9. & 12.
Differentia inter ius canonicum & ciuile, tom. 1. fo. 124. col. 3. n. 4.
Dilatio probationum vide dilationum probatio.
Dilationem lege concessam iudex ex causa abbreuiare potest. 1. to. fo. 43. col. 3. n. 20.
Dilatione cōcessa nō tenetur debitor aliquā præstare cautionē de soluēdo intra tempus dilationis, 1. to. fol. 117. col. 3. n. 5.
Dilationis termino elapso non potest debitor vti beneficio cessionis ibi nu. 6.
Dilationis quinquēnalis beneficium vt concedatur debitori quæ debeant concurrere, 1. to. ibi, à nu. 1.
Dilationis quinquennalis processus describitur, 122. col. 2. & 3. à nu. 1
Discussio authenticæ. hoc si debitor. C. de pignoribus habet locum in hypotheca dotali, fol. 113. col. 4. in. 5
Dispensatio cum causæ cognitione & summa maturitate faciēda. 2. tom. fol. 12. col. 3. nu. 11. in medium
Diuinā maiestatē lædere grauius est quam temporalem, 1. to. fol. 169. col. 3. n. 50
Diuinum ius à Pontifice Romano ex causa potest interpretari, 1. to. fo. 46. col. 1. n. 48
Diuisio huius operis, 1. to. fo. 2. col. 2. n. 25
Dolore intēso promotus non est in plenitudine intellectus, 1. to. fol. ibi, col. 2. nu. 79
Dolus dans causam contractui quando contractum ipso iure annullet, 3. tom. fol. 41. col. 1. à num. 11
Dolus quando dicatur dare causam contractui vel incidere in cōtractum ibi, col. 2. num. 15. & 16.
Dominium vtile vel directum quid sit. 3. tomo, fol. 61. col. 4. num. 8
Dotales res mobiles, vel immobiles quo modo restituantur, 3. to. fol. 59. col. 2

Dos

Dos soluto aut cōstante matrimonio quomodo repetatur, 3. to. fo. 59. col. 1. à n. 20
Dos profectitia aut aduētitia quæ sit & cui cōperat repetitio, 3. to. f. 59. col. 1. à nu. 20
Dotis causa an pertineat ad ecclesiasticum iudicem sitque mixti fori, 2. tom. fo. 8. col. 1. & 4. num. 21
Dotis priuilegia duo traduntur, 3. to. fo. 58 col. 3. à num. 7
Dotis quæ sint actiōes, 3. to. fo. 58. col. 2. n. 1
Duplæ de cabeça valor perpenditur. fo. 215 col. 2. num. 76. to. 1

E.

Ecclesia per desuetudinē perdidit ius exigendi pœnā pecuniariam triginta librarum argenti à iudicibus extrahētibus delinquentes de ecclesia, 1. tom. fol. 129. col. 3. n. 16. in medio
Ecclesia destructa absque autoritate episcopi, si spes reædificationis est omnia priuilegia retinet, 1. to. fo. 142. col. 4. n. 38
Ecclesiarum immunitas vide immunitas.
Ecclesiasticus iudex, vide iudex.
In ecclesia delinquens quando extrahatur si ad eā confugiat vel non, vide delinquēs.
Ad ecclesiā fugiens, nō debet ibi catenis vel alio modo ligari, nec obsideri de iure, secus de consuetudine, donec causa immunitatis terminetur, 1. tom. fol. 140. col. 1. nu. 4. 5. 6. & 7. & fol. 250. col. 4. nu. 174. cuius tribus sequentibus.
Ecclesijs debitus honor propter reuerentiā nō est culpam hominum auferēdus, 1. to. fol. 143. col. 1. num. 39
Emptio cōsensu perficitur, & quæ requirantur in emptione, & quādo sit locus pœnitentiæ, 3. tom. fol. 42. col. 2. à num. 5
Episcopi authoritate locus constructus religiosus efficitur, nec potest ad vsus humanos redire fol. 142. col. 2. n. 28
Episcopi sunt procuratores, & defensores, rerū ecclesiarū suarū diœcesum, & pro eis agere possunt, sine cōsensu capituli. 2. to. fo. 13. col. 2. n. 1. & 2.
Episcopi & eius officiales quid faciant ante quā procedant ad clericorū capturā, 2. tom. par. 4. cap. 1. n. 4. fol. 50. col. 1. & 2
Episcopi qualiter se habere debeant in corrigendis excessibus clericorū, 2. tom. part. 4. cap. vnico. n. 3. fol. 50. col. 2. & 3
Episcoporū munus quod sit, & quid teneantur facere, 2. to. fol. 13. col. 2. n. 3. & 4. & eodem. tom. 2. par. 4. cap. vnic. n. 1
Episcopus potest absoluere excommunicatum à Prælato inferiori, 2. tom fol. 3. col. 3. à numer. 9
Episcopus nō potest de subdito alterius episcopi cognoscere, neque eū ordinare, & quid facere teneatur in sua diœcesi, 2. to. fol. 2. columna. 4. num. 1. 2. 3. & 4
Error communis facit ius, 3. tom. fol. 15. col. 1. à num. 9
Error iuris licet nō excuset à culpa excusat à dolo, 3. tom. fo. 34. col. 4. à num. 32
Eucharistiæ sacramentū ad clericum portantem cōfugiens delinquens gaudet immunitate, 1. tom. fo. 142. col. 4. n. 36
Exceptio non in genere, sed in specie proponenda est, 1. tom. fol. 55. col. 3. nu. 23
Exceptio declinatoria fori quomodo proponenda sit, 2. tom. fol. 27. col. 4. n. 3
Exceptio peremptoria quid sit, 1. tomo, fol. 54. col. 1. num. 1
Exceptio & actio sunt correlatiua, 1. to. fol. 42. col. 2. num. 2
Exceptio criminis non admittitur contra spoliatum. ibi. col. 3. num. 4. & 5
Exceptio omnimodæ incōpetentiæ in qnacunque parte litis opponitur, 1. tom. fol. 43. col. 4. nnm. 24. & 25
Exceptio incompetentiæ cum qua protestatione proponenda sit, 1. tomo, fol. 44. col. 3. num. 30. & 31
Exceptio excommunicationis opponitur agenti ad expellendum eum à iudicio, 1. tomo, fol. 46. col. 3. num. 57
Exceptio dilatoria cum intra nouem dies sit probanda necessariū est in libello exceptionis litē cōtestari, & qua ratione, 1. tom. fol. 44. col. 3. & 4. n. 32. 33. & 34
Exceptio excōmunicationis dilatoria est, & ante litis contestationē opponenda, 1. tom. fol. 46. col. 3. & 4. num. 57. & 58. tamen potest in quacunque parte litis opponi, licet scienter à reo fuerit omissa, 1. tomo, fol. 46. col. 4. n. 59. & 60
Exceptio loci nō tuti in quacunq; parte litis opponi potest. ibi. nu. 61. vbi. n. 62. ponitur differentia hinter hanc & illam exceptionem.
Exceptio litispendentiæ dilatoria est, & ante contestationem opponenda, 1. tomo, fol. 48. col. 3. & 4. n. 81
Exceptio nullitatis ex defectu in competentiæ iudicis in quacūque parte litis, & quocunque tempore opponitur, 1. tom. fol. 27. col. 1. n. 83. 84. & 85
Exceptio dilatoria, vel declinatoria est ante

litis contestationem opponēda, 1. tom. fol.40.col.3.n.66.fol.43.co.2.n. 14.vbi limitationes traduntur.
Exceptio dilatoria intra quod tēpus sit proponenda,ibi.n.16.fol.44,col.3.n.32
Exceptio dilatoria differt non tamen extinguit negotiū, 1.tom. fol. 43. col. 2. n.12. vbi num. 13. harum dilatoriarum tres species proponuntur.
Exceptio peremptoria intra quod tēpus opponenda regulariter, vel quando opponitur ad excludendū factum, & intentionē agentis sine actione, 1.tom.fol.53. col.1. n.55.& fo.50.col.3.n.9.&.10
Exceptio recusationis quæ declinatoria est primo loco opponenda, 1. tomo , fo.43. col.3.num.21
Exceptio declinatoria fori seu incōpetentię deinde opponēda est ne aliā exceptionē opponēs, videatur in iudicē nō suum consentire.ibi.num.22.vbi à num.24.limitationes lege.
Exceptione peremptoria opposita in vim dilatoriæ ad impediendū ingressum litis si in ea succubuit reus, poterit post litem contestatam eādem opponere in vim peremptoriæ, & nouos testes super ea producere, 1. tomo, fol.54.col.3.num.7
Exceptionem excōmunicationis obijciens tenetur exprimere , an sit maior vel minor, & nomen excommunicatoris.tom. 1.fol.47.col.1.num.63
Exceptiones si reus non probaberit intra terminum à iudice concessum expensis damnatur, 1.tom.fol. 54. col.4. n. 11.vbi traditur huius regulæ limitatiōes remissiuè.
Exceptiones si testibus vel instrumētis probandæ sint,quid obseruari debeat,1.tom. fol.55.col.1.num.13.&.14
Exceptiones obijci possunt publicatis attestationibus.ibi.nu. 16. vbi dicitur quid in minore obseruetur,
Exceptiones dilatoriæ in foro ecclesiastico. intra quod tempus proponendæ, 2. tom. fol,27.col.1.&4.n.1
Exceptiones plures dilatorias habēs debet prius opponere exceptionē recusationis iudicis, & super illa tantum erit procedēdum, 2. tom.fo.27.col.2.num.2
Exceptiones litis finitæ quomodo opponātur, 1.tomo,fol.54.col.2.n.3.&.4.
Exceptiones quæ requirunt altiorem indaginem si ante litis contestationem opponantur non impediūt litis ingressam : sed reseruantur ad merita causæ, nisi opponens statim offerat earum probationem, 1.tomo,fol.54.col.2.num.5
Exceptionis litis finitæ quando opponuntur in vim peremtoriarum ad merita causæ, debent obijci post litem contestatam ante sententiam diffinitiuam,ibi.n.8
Exceptiones peremptorias, quasdam opponi posse post diffinitiuā.ibi.n.9.remissiue.
Exceptiones peremptoriæ intra quod tempus sint opponendæ,tam iure huius regni quam Portugaliæ.ibi,col.4.num.10
Exceptiones aliæ peremptoriæ , dilatoriæ aliæ, quæ iure primæuo peremptoriæ rescriptiones,& dilatoriæ translationes appellabantur quibus hodie anomalas ,seu mistas addiderunt doctores, 1.tomo,fol 43.col.1.&.2.n.10.&.11
Exceptiones declinatorias fori, vt qs nōpos sit opponere traditur cautela, & contra cautela, 1.to.fo.44.co.1.&.2.n.27. &.28
Exceptiones dilatoriæ plures vno libellō possunt cumulari, 1. to. fol.45. col.2.numero.38
Exceptiones mistæ quæ aliarum naturam non sequuntur, vt exceptio excommunicationis in quacunque parte litis opponū tur,tom. 1.fol.48.col.4.n.82.& aliæ plures ibi nominatæ.n.83
Exceptiones opponens peremptorias si persona sit, quæ restitui potest transactis viginti diebus restituitur cum denegatione alterius restitutionis,1. tomo.fol.55. col.1.&.2.num.15
Exceptiones quæ executionem impediunt ponūtur in verbo(executionē impediūt.)
Exceptionis definitio, 1.tom.fo. 42.co.2.n. 1.&.2
Exceptionis dilatoriæ cognitio sit summariè, 1.tomo,fol.45.col.2.n.36
Exceptionum peremptoriarum quæ litis finitæ sint, 1.tomo,fol.54.col.1.n.2
Exceptionum dilatoriarum cognitio,& pronūtiatio summariè ante diffinitiuam sententiā ventilanda, 1.to.fol.49. col.1.n.84
Exceptionū dilatoriarum tempus per iudicem an possit abbreuiari, 1.tomo,fol.43. col.3.à.n.18. vbi.n.20.respondetur posse.
Excipere quis potest licet accusare non possit, 1.tomo.fol.42.col.4.n.6
Excipiendo qui crimen obijcit non dicitur accusare.ibi.n.7
Excōicatio est maior pœna omnibus quæ sint in ecclesia, 1.tom.fol.41.col.2.n.66

Excom-

Excommunicatio minor quæ nihil vltra peccātum mortale operatur sufficiens non est ad contumaces refrœnandos,ibi.n.68
Excommunicationis cum fit mentio de maiori intelligitur.fol.47.col.1,n.64
Excōmunicationis remedio , vt hodie vti possit quæ requirat Concilium Tridentinū.to.2.par.2.c,vni.n.7.fol.36.col.2.&.3
Excommunicationis sententia in scriptis ferenda,& quæ debeant procedere, 2.tom. fol.18.col.1.&.2.num.16.17.&.18
Excommunicatus maiori excōmunicatione non habet potestatem stāndi in iudicio. fol.45.col.3.n.40.tomo. 1.
Excōmunicatus cogendus est suis aduersarijs respondere quando conuenitur licet ipse non possit conuenire.ibi.n.42.&.43
Excōmunicatus in iudiciū venire cōpulsus omni defensiōe vti potest.ibi.n.44.&.45
Excommunicatorum participatione in actibus diuinis iure diuino , in actibus humanis iure humano prohibitum.Ibidem.fol. 45.& fol.46.n.46.&.47
Excōmunicatus persistens in excōmunicatione siue clericus siue laicus fuerit quo remedio afficiendus. tom, 2. p.2.c. vnic. num.9.fol.36.col.3.
Excōicatus per procuratorē respōdere tenetur de honestate, sed in causis arduis non cōpellitur procuratore cōstituere,fo.46. co.1.&.2,n.50.51.&.52.in to.1.sed verior sententia est etiā in arduis debere,procuratorē constituere.ibi.n.53. &. 54.&.sequēt.
Excommunicato communicans peccat,fo. 46.col.4.n.60.ibi.
Excommunicatus iure veteri vitandus erat co ipso quod constabat eum esse excōmunicatū,hodie post publicationem.ibi,co. 3.n.70.71.&.72
Excōmunicatus non est vitandus ante denūtiationē quāuis excōmunicatio duobus testibus famavè probetur,ibi.n.73.&.74
Excommunicatio est neruus ecclesiasticæ disciplinæ ad compescendos contumaces.to.2.par.2.c.vni.n.7.fol.36.col.2
Excommunicatus etiam nominatim,& specialim ante denuntiationem non est vitandus ibi,fol.48.col.1.n.75.&.76
Excommunicatus ita notorie, vt nulla possit excusatiōne celari etiam ante denuntiationem vitandus est.ibi.n.77.&.78
Excommunicatus notorius necessario denuntiandus non est. ibi.col.3.n.78.&.79
Excōmunicatus à iudicio,vel alia cōmunione ante denuntiationem vitandus nō est nisi notorie excommunicatus est.ibi.n.8
Excōicatus ab inferiore episcopo potest ab episcopo absolui,2.to.fol.3.col.3.nu.10.
Excussio prius est in bonis debitoris facienda quam reuocatoria intentetur, 3.tom. fol.18.col.4. num.17
Excussio prius facienda in bonis debitoris cū citatione tertij possessoris quā agatur contra tertiū possessore,3.to.fol.21.col.3.&.4 nu.35.&.39. nisi sit appositū pactū de non alienando reni obligatam, nu.36.&.37
Executorii,vt mandetur instrumentū non certæ & liquidæ quantitatis: item cōditionem, vel diem habens quæ obseruāda sint in praxi, to.1.fol.94.col.4.à nu.15.vsque ad num.18. & fol.103.col.1.num.16
Executione legatarius an possit cōtra hæredē petere,to.1.fo.95.col.1.&.2.n.19.&.20
Executione habet parata scriptura priuato à reo corā iudice recognita iure regio,secus cōi iure, to.1.fol.95.col.2.n.21.vbi nu.26 ponitur quid obseruāduni sit quando reus talem scripturam negauerit.
Executionem paratam habet legatū ad pias causas, 3.tom.fol.35.col.2.nu.49.&.50
Executioni mādari non pōt scriptura priuata pro recognita habita ob cōtumaciā rei. to.1.fo.95.co.3.n.24. &.fo.89.col.3.n.54
Executioni mādari non potest scriptura priuata debitoris à tertio subscripta si à debitore negetur , etiā si trino teste notata sit, to.1.ibidem, col.3.&.4.nu.29.&.30
Executioni mādatur instrumentū quod habet diem paratā non solū ad petitionē nominati in eo verū etiam ad petitionē cessionarij.to.1.fol,96.col.3.nu.32.&.34
Executio fit cōtra hæredes defuncti pro hæreditarijs portionibus,nisi aliquod prælegatum,vel melioratio fuerit facta,vel executio petatur in re specialiter hypotecata,tomo,1.fol.97.col.1.n.37.38.&.39
Executio cōtra hæredē nō potest peti intra tēpus conficiēdi inuētarium neq; post,vltra vires hæreditarias,to.1.ibid.n.40.&.41
Executio contra hæredes post dies decem à morte defuncti peti potest,1.to.ibid.n.41
Executio peti non potest contra illum cuius cōsanguineus vel affinis mortuus fuit intra nouem dies à morte defuncti, to.1. fol.97.col.2.num.47
Executio per viam actus petitur libellū offerri litemvè contestari non est necesse, tom.1.fol.101.col.1.num.1.vbi late traditur,quo ordine fit via executiua procedendum,& qualiter intentatur,num.13

Universidad de Deusto
Biblioteca

Executio ſententiæ extra territorium iudicantis quomodo facienda, to. 1. fol. 191. col.3.n.5.vel ſi virtute cõtractus petatur coram iudice loci contractus n.6.&.7
Executio virtute contractus petj poteſt coram iudice loci contractus ſi ibi inueniatur debitor, ſi non inueniatur etiam ad requiſitionem iudicis non remittitur per iudicem ſui domicilij niſi in dicto contractu reus ſe ſubmiſerit foro loci cõtractus vel alijs caſibus,& tunc quomodo fiat executio.tomo,1.fol.101.col.2.n.8.9.&.10
Executio virtute contractus in quo reus renuntiauit proprio foro ſe ſubmittens foro aliorum iudicum quomodo facienda, tomo,1.fol.102.col.2.n.12
Executio coram quo iudice petenda.tomo, 1.ibid.à.n.1.vſque ad.n.14
Executio qualiter petenda,tomo,1.fol.103. col.2.n.18
Executio in perſona & bonis debitoris faciẽ da eſt ſi perſonali actione tenetur, ſed quãdo hypothecaria intẽtatur in re hypothecata,fieri debet.tom.1.fol.104.col.1.n. 26.&.27
Executio tam pro quantitate debiti, quam pro expenſis fit.ibi.n.28.& quæ expenſarum appellatione contineantur.n.29
Executio prius in mobilibus rebus facienda cum fideiuſſore de euictione ſi in immobilibus prius fiat eſt nulla quibus deficiẽtibus realiter reus capitur,niſi ſit perſona priuilegiata, & quæ ſint perſonæ priuilegiatæ.to.1.fo.104.col.3.n.32.33.&.34
Executio in quibus rebus fieri non poſsit.tomo,1.ibidem.n.34
Executio inſtrumẽti æquiparatur executioni ſententiæ.1.tomo,fol.113.col.3.n.3
Executio realis vel perſonalis cum fieri poteſt abſtinendum eſt a cenſuris eccleſiaſticis.tom.2.par.4.c.1.fol.36.col.3.n.8
Executio fieri poteſt in fructibus beneficij iam perceptis.tomo,2.par.2.cap.1.num. 74.fol.40.col.3
Executionem habet paratam iuramentum deciſorium â parte parti delatum. tomo, 1.fol.99.col.2.n.52
Executionem habet paratam confeſsio partis in iudicio facta ibi.n.53.& ibi. quæ debeat confeſsio cõtinere, vt exequi poſsit & an ficta confeſsio ob contumatiam partis exequi poſsit.ibi.n.54
Executionem habet paratam trãſactio corã iudice,vel tabellione facta.ibi.n.55.&.56
Executionem paratam quæ habeant remiſsiue.to.1.fol.99.col.3.nu.56
Executionem petẽs debet proteſtari ſe eſſe paratũ recipere in ſolutionẽ debiti omne quod ſolutu apparuerit,& cur id fieri oportear.to.1.fol.103.col.2.nu.18.19.&.20.
Executionem petens debet iurare de malitia.eodem.n.18.&.21
Executionem exceptio impediens legitima eſſe debet,tom.1.fol.106,col.1.n.49
Executionem impediunt exceptio ſolutionis pacti de non petẽdo vſurarum, id eſt, quod ſit vſurarius cõtractus, vel vi,aut metu celebratus falſitatis contra ſubſtantiã inſtrumẽti ſecus cõtra acceſſoria veluti hythecã vel pœnam.to.1.fol.107.col.3.n.1
Executionẽ impedit exceptio nullitatis inſtrumẽti prouenientis ex defectu ſolẽnitatis veluti ſi cõtractus à filio familias ſcholari, vel pupillo ſine authoritate fuerit celebratus patris,vel tutoris,aut cuſtodis,vel cũ ſolutio deſtinatur in tẽpus quod debitor extiterit hæres alicuius,to.1.ibidem.nu.3.&.4
Executionẽ impedit exceptio quod ſolutio deſtinata ſit cũ aliquis vxorẽ duxerit, vel ſi obligatio à muliere facta ſit ſine conſenſu mariti, quæ exceptiones oppoſitæ licet non probatæ intra decem dies oppoſitionis admittuntur dicto nu.4
Executionem impedit exceptio nõ numeratæ pecuniæ ſi intra biennium opponatur quo caſu probatio contrarij incumbit creditori,to.1.ibidem.num.5
Executionem impedit exceptio rei non traditæ ibi.n.6
Executionem impedit exceptio reconuẽtionis ſi durante iudicio excutorio de ea conſtet iudici.ibi.n.7
Executionem impedit exceptio omnis probabilis in continenti.eod.n.7
Executionem impedit exceptio compenſationis ibi.col.2.n.8
Executionem impedit petitio reſtitutionis in integrum per minore facta contra inſtrumentum,vel ſententiam.ibi.nu.9
Executionem impedit exceptio quod cauſa debiti inſtrumento non contineatur, to.1.fol.108.col.3.nu.10
Executionẽ impedit exceptio quod inſtrumentũ non eſt publicũ, nec authenticũ niſi cõtrariũ à producente probetur intra decem dies præiudicio.to.1.fol.109,col.2.nu.16
Executionẽ impedit exceptio quod dies ſolutionis non ceſsit quinimo iudex ex officio debet repellere creditorem ante diem agentem,niſi debitor ſit ſuſpectus de fuga, ibid.nu.7.17.18.&.19.& fol.114. col.1.n.7
Executionem impedit exceptio pendentiæ compromiſsi.tom.1.fol.109. col.3.n.20
Executionem petitam virtute compromiſsi, vel ſententiæ arbitri quæ exceptiones impediant remiſsiue. to.1.ibi.n.21.& ibi quæ requirantur pro forma,vt ſententia arbitri exequatur.
Executionem impedit exceptio quod ſumma pro qua petitur non eſt comprehenſa in inſtrumentor,ibidem.n.23
Executionem ſententiæ criminalis quælibet legitima exceptio impedit.ibidem, nu.24
Executionem impedit exceptio iuramenti appoſiti in contractu de ſe valido inter laicos in foro eccleſiaſtico non impedit,imò ius exequendi perpetuatur,neque decennio amittitur.to.1.ibi.n.25
Executionem impedit exceptio quæ oritur in ipſa executione factione miſsionis alicuius ſolennitatis.ibi.n.26
Executionem impedit exceptio quod inſtrumentũ prædictum non eſt principale quãuis de eius tenore teſtes deponant citata parte. ibidem.n.27
Executionẽ impedit exceptio quælibet quæ impediret in prouincia in qua fuit celebratum inſtrumentum,tomo, 1.fol.110.col.1. num.28.&.29
Executionem impedit litis pendentia coram iudice eccleſiaſtico ſuper relaxatione iuramenti appoſiti in contractu de ſe valido vel ſuper contractu vſurario, to.1. ibidem. nu.30.&.31
Executionẽ impedit quælibet exceptio quæ de iure cõmuni opponi poterat ſi creditor renunciauerit beneficio legum Regni. tomo.1.ibi.n.32
Executionem impedit quod illud reddit inefficax,ibidem.num.33
Executionem impediũt plures exceptiones legitimæ intra decẽ dies probati quæ referũtur remiſsione,to.1.fol.110.col.4.n.34
Executionẽ non impedit exceptio quæ ante ſententiam (cuius virtute exequutio petitur)fuit appoſita, & nihilominus condemnatio ſecuta, ibid.num.35
Executionem impedientis exceptiones partis cõtemptũ elapſis decem diebus probari nequeunt.to.1.fol.111.col.3.nu.39
Executionem impedientes exceptiones qũ quis vult teſtibus lõge abſentibus probare,quid obſeruetur, to.1,ibid.nu.40
Executionem paratam quæ habeant, tom.1. fol.95.col.3.nu.2.& fol.93.col.4.n.1.
Executionem paratam quæ hodie habeãt,& quo ordine in via executionis procedatur, & quæ executionem impediant traditur remiſsiue,fol.94.col.1.nu.6
Executionẽ paratã habet ſententia in authoritatem rei iudicatæ tranſactæ: de qua executione arguitur ad executionem inſtrumenti, tom.1.fol.93.col.4.nu.1.2.&.3
Executionẽ paratã habet ſentẽtia arbitri arbitratoris, & amicabilis cõpoſitoris, de iure Regio,ſecus de iure communi.ibid.n.4
Executionẽ paratam habẽt de iure Regio inſtrumenta publica, & quæ non habeant. ibid.num.6
Executionẽ paratam an habeant inſtrumẽta publica carentia clauſula guarẽtigia,to.1. fol.94.col.1.à nu.9.vſq; ad.12.vbi nu.10. ponitur formula clauſulæ guarentigiæ.
Executionẽ paratã habẽt in foro eccleſiaſtico quę de iure Regio in foro ſeculari,licet diuerſus ſit procedendi ſtylus. 2.to.par.3. cap.vnic.num.1.fol.46.col.2.&.3
Executionem petẽs debet iurare de malitia, tom.1. fol.103.col.2.nu.18.&.21
Executione facta ſiue probatæ ſint ſiue non exceptiones quid à iudice faciendum,tomo,1.fol.111.col.4.nu.41.42.&.43
Executione facta ſi ab vltimę executionis ſententia fuerit appellatum quid ſeruetur, ibi.num.43.&.44
Executionẽ petitia iudex coram quo petitur poteſt recuſari, tom.1. fol.112. col.2.num. 45.&.46
Executione facta qñ tertius opponitur, vide oppoſitio tertij, vel oppoſitor tertius.
Executione facta præconia in bonis mobilibus & immobilibus,quo ordine proferenda. to.1.fol.118.col.1.à nu.6
Executioni mandatur inſtrumẽtum non ſolum contra contentum in illo verum contra eius hæredes pro hæreditarijs portionibus ſi prius hæres citetur,& liquideturesſe hæredem, tom.1.fo.96.col.4.nu.30. &.37.& fol.98.col.2.nu.48.vbi praxis ponitur,& fol.103.col.1.num.17
Executionẽ habet paratã depoſitũ,to.3.f.49. col.4.n.26.& inſtrumẽtum publicũ.n.28. & depoſitum quãdo habet.à num.29
Executioni mandatum inſtrumẽtum contra tertium ſingularẽ ſucceſſorem, & poſſeſſorem ſi ſpecialis hypotheca contineatur in inſtrumento,& in eo debitor promiſerit ſe rem illam nõ alienaturum ſecus contra, tom.1.fol.98.col.2.num.49

Universidad de Deusto
Biblioteca

Executioni mandatur instrumentum nudo pacto compactum.tomo,1.ibid.n.51
Excecutione petita iudex quid debeat obseruare.tomo. 1.fol.103.col.3.n.22.&.24
Executionis vltimæ citatio, id est, de trance y remate, in persona rei fieri debet, sed si latitaret, vel absit contumaciter ad domũ fieri sufficit, & intra quod tempus citatus reus debeat comparere, vel si non comparuerit quid sit obseruandum. tomo, 1. fol. 105.col.4.n.43.&.45
Executionis exceptio impeditiua intra decẽ dies proponi, & probari debet, neque sufficit testes esse iuratos intra illos, nisi examinati fuerint, nam postea examinari non possunt, nisi culpa iudicis, vel notarij non fuerint examinati quæ culpa non præsumitur nisi præuia protestatione. tomo, 1. fol. 111.col.2.n.37.&.38
Executioni bona mandata, & in publica subhastatione distracta si non sufficiant ad solutionem datur præceptum iudicis contra fideiussorem de euictione, idest, de saneamiento, tom.1.fol.112.col.2.n.47
Executionis via cur inuenta. tomo, 1.fol.91. col.4.n.1
Executioni non mandatur instrumentum, nisi sit originale, tom.1.fol.94.col.4.n.12
Executioni mandari potest instrumentum publicum licet in ea nõ fuerit appositum verbum promitto.ibi.n.13
Executiua via prosequi potest, qui ordinaria prius egerat reficiendo expensas parti aduersæ.tomo, 1.fol.101.col.2.n.2.& fol,no 1.col.2.n.31
Executiua via coram diuersis iudicibus simul intentari potest, neque litis pendentia coram vno impedit executionem petitam coram alio.tomo, 1.fol.103.col.2.n.4
Executiua via efficitur ordinaria tertio opposit one intercedente. tomo, 1. fol. 113.co. 1.n.1.&.2.ibi
Executorium mandatum iudicis quæ continere debeant. tomo. 1. fol. 101. col. 4.n.23
Executorium mandatum manu iudicis, & tabellionis scriptum absque debitoris citatione, creditori datur, vt eo quando voluerit vtatur ibid. n.24. & si prius executor detur executio erit nulla ibid. num.38. & ibi quando possit appellari ab eo mandato, & quando non.
Executorium mandatum sine citatione decerni obtinuit praxis. tomo, 1. fol. 104. co. 1. num. 25.
Executori non debentur sportulæ donec integre satisfactum sit creditori de principali & expensis. tomo, 1. fol. 104. col. 2. nume. 30. vbi plura de sportulis remissue.
Executori non debentur sportulæ si tempore quo requiritur debitor ab eo cum executorio præcepto velit in cõtinenti soluere, vel ostendat soluisse, nisi in itinere factæ vel in expeditione præcepti ibi. num. 30. in fin. & num. 31. & quando dicatur incontinenti soluere. num. 32
Executori debetur decima post factam executionem licet terminus solutionis à creditore prorogetur debitori. eod. n. 32
Executata bona distracta non potest debitor retrahere intra quadriennium vt vulgares dicunt, nisi id iudices supremi ex iustis causis fecerint, & quæ sint iustæ causæ. tomo, 1. fol. 112. col. 3. n. 49
Executata bona, & distracta debitor potest retrahere immobilia intra nouem dies, mobilia intra triduum. tomo, 1. ibid. n. 48
Executatorum bonorum quæ publica subhastatione vẽduntur debetur gabella licet executio per superiorem fuerit reuocata, quia uis Salmanticæ contrarium seruetur, tom. 1. fol. 119. co. 1. n. 13. sed debitori tenetur soluere creditor gabellam ibid.
Executatus si dicat se habere testes absentes quomodo illi concedatur terminus. tom. 1. fol. 119. col. 1. n. 7
Executato reo decem dies qui sibi concedũtur ad probandas suas exceptiones à die oppositionis currunt, licet ante præcoñ se opposuerit, & qui terminus in Lusitania concedatur. tomo, 1. fol. 105. col. 3. n. 40. cum tribus sequentibus
Executata bona mobilia siue immobilia, quo ordine subhastanda. to. 1. ibid. n. 39. & quid iure communi obseruatur. ibid. n. 41
Exequendi instrumẽti ius prouinciæ in qua fuit celebratum obseruatur. tom. 1. fol. 110 col. 1. n. 28. &. 29
Exequi scriptura priuata vt possit quæ requirantur. tom. 1. fo. 96. col. 2. n. 30. remissiue.
Exequendi ius contra singularem successorem, etiam si ex sententia procedat non transit. tomo, 1. fol. 98. col. 4. n. 50
Exequi sententiam potest vnus iudex alterius tomo, 1. fol. 101. col. 3. n. 6
Exequi vt possit scriptura priuata recognita debet esse, & quid requiratur, vt recognoscatur. to. 1. ibi. n. 14. & si à reo negata fuerit, via ordinaria est agendum. ibid. n. 15
Exequi non potest instrumentum de peritione minoris, bãniti, excommunicati, filijfamilias, militis, & mulieris coniugatæ. tomo, 1. ibi num. 17
Exequendi ius præscribitur decẽnio. tom. 1. fol. 108. co. 3. n. 11. & exceptio elapsi decennij à die quo agi potuit impedit executionem. ibidem.
Exequendi ius quamuis decennio præscribatur, peti tamen potest debitum via ordinaria ibid. n. 12. &. 13
Exequendi ius decennio amittitur etiam in annuis redditibus verum ius exequendi nõ præscribitur decẽnio ratione futurorum annorum. ibid. n. 150
Exequendi ius etiam contra ecclesiam decẽnio præscribitur. eodem num.
Exilij pœna in si non obseruauerit delinquẽs duplicatur tempus, & si exilium fuerit decennij perpetuatur, si perpetuum pœna mortis imponitur, 1, to. fol. 174. n. 109. & fixo. non vix
Exilij ad tempus appellatione si non exprimatur tempus decennium subintelligitur. ibidem. 1. n. 112
Exilij pœna imposita si non dicatur ad tẽpus perpetuum exilium erit. ibi. n. 112
Exilij tempus debet esse continuum, & plura de exilio remissiue. ibi. numero. 113. &. 114.
Expensarum condemnatio licet facienda sit iudex tamen non tenetur victum victori in expensis condemnare, nisi fuerint petitæ. tomo, 1. fol. 38. col. 4. n. 37
Expensarum taxatio reseruatur iudici proferenti sententiam. tom. 1. fol. 82. col. 3. n. 24
Expensarum cõdemnatio nedum propter calumniam litigantis, verum etiã propter temeritatem fit. to. 1. ibid. nu. 24
Expensarum condemnatione non excusatur qui de calumnia iurat. eodem numero 24.
Expensarum condemnatio in dubio de expensis in lite factis, non de personalibus intelligitur. eodem num. 24
Expensarum probatio per allegantem se illas fecisse fieri debet, quæ probatio aliquando iuramento fit, & taxantur arbitrio iudicis. eodem num. 24
Expensarum appellatione in executione quæ contineantur, 1. tomo, fol. 104. col. 2. nume. 29
Expensarum post litem contestatam facturam condemnationem bene potest iudex facere, licet à parte non fuerint petitæ, 1. tomo, folio. 38. columna. 1. numero. 38.

F.

Fama publica quam inducat probationem per se, & cum alijs adminiculis, 1. tomo, fol. 65. col. 3. num. 164. &. 165
Fideiussor, ante & post obligationem interuenire potest constitutor post obligationem tantum, 1. tomo, fol. 40. col. 1. numero. 55.
Filiatio quomodo probetur, & probata non creditur matri contrarium asserenti, & interpendente super filiatione filius alendus est à parte si in quasi possessione sit, 3. tomo, fol. 31. col. 4. num. 89. &. 10
Filiæ absque voluntate patris cõtrahenti matrimonium an dos debeatur, & quando. 3. tomo, fol. 78. col. 3. &. 4. à num. 12
Filius familias patrem non potest conuenire, nisi venia à iudice petita. 1. tom. fol. 29. col. 1. nu. 4. idem in filio emãcipato, & genero ferundum. nu. 6. &. 7. & si contra fecerint quo modo puniendi. num. 10
Filius familias sine patris consensu, etiam in aduentitijs aliquem conuenire nõ potest, licet pater in his non habeat vsufructum, nisi pater sit absens, & filius maior. fol. 29. col. 3. tom. 1. nu. 15. 16. 17. &. 18. & forma qua pater petit nomine filij.
Filius familias super bonis castrensibus, vel quasi, beneficialibus, vel spiritualibus absque patris consensu potest conuenire extraneum, tom. 1. ibi. 30. col. 1. nu. 20
Finibus constituendis quatuor remedia sunt iure prodita, & quæ sint. 3. tom. fol. 12. col. 4. num. 10.
Fiscales episcoporum qualiter sium ministerium exercere debeant. tom 2. part. 4. cap. vnic. num. 1. fol. 30. col. 1
Fiscalis quis possit creari, & qui creare fiscales. 1. tom. fol. 126. col. 3. à num. 3. ad numerum. 6
Fiscalis quando non admittatur ad denunciandum, & quando in expensis condemnetur, ibi. eod. num. 6
Fiscalis episcopi esse debet sacerdos, & qualis, tom. 2. fol. 13. col. 1. nu. 6. &. 7. & quid in eorum creatione seruandum, ibid. nu. 8. &. 9
Fori & styli legibus vt causa terminetur quid requiratur. 1. tom. fol. 14. col. 3. nu. 29. & quid significent forus & stylus. num. 33. remissiue.
Foro generali derogatur municipali. 1. tom. fol. 14. col. 4. num. 34
Forum rei actor sequitur, 1. tom. fol. 26. col. 3. num. 75

Universidad de Deusto
Biblioteca

Forum quibus modis quis sortiatur. ibi. n. 76. quid si reus plures iudices habuerit. ibi. nume. 77
Forum sortitur quis ratione contractus, 1. tomo fol. 101. col. 3. n. 7
Formæ omissio reddit actum nullum. 1. tom. fol, 71, col. 1. n. 141. & fol. 198. col. 2. n. 98
Fructus pendentes pars fundi dicuntur, 3. tomo, fol. 43. col. 2. n. 7
Fructus animalium quotuplex, 2. tomo, fol. 24. col. 2. n. 28
Fur quibus actionibus conueniatur, 3. tomo, fol. 5. col. 1. à n. 2
Furtum diffinitur, & quid requiratur, vt furtum sit traditur, 3. tomo, fol. 34. col. 1. n. 10
Furtū manifestum, aut nec manifestū quod sit, & quæ eorum pœnæ, 3. tomo, fol. 84. col. 2. à n. 18. ad n. 22

G.

GEnus prædicatur de suis speciebus, & remoto genere remouentur species, & ad positionem generis sequitur positio specierum, 1. tomo. fol. 214. co. 4. num. 71. 72. & 74
Gratuita an simulata oblatio sit, ex circūstantia temporis, personarum, & quantitatis muneris oblati deprehenditur, 1. tomo, fol. 14. col. 2. n. 60
Grauamen irreparabile quod sit, 1. tomo, fo. 188. col. 4. n. 22

H.

HAEredes debēt requiri omnes priusquā bonis curator detur, 1. tomo. fol. 32. col. 2. num. 48. & fol. 89. col. 4. nu. 22
Hæres contumax in adeundo, vel repudiando habetur pro adeunte, vel repudiāte quo ad creditores hoc petentes, 1. tomo, fol. 32. col. 3. n. 50. & 51
Hæredi petenti tempus ad adeundum, vel repudiandum conceditur. ibi. n. 52. & 53
Idem seruatur in mulier petenti tempus ad acceptanda lucra constante matrimonio quæsita. n. 55. ibid.
Hæreditas vacans quæ dicatur, 1. tomo, fol. 88. col. 2. n. 1
Hæreditas vacans si fisco deferatur, non est bonis curator dādus, sed aduersus fisci procuratorem creditores agunt. ibi. n. 3
Hæreditate non adita curator bonis datur vt gentibus creditoribus. ibi. n. 4
Hæreditarius creditor prius petit mandatum iudicis contra hæredes, vt repudiet, vel adeat. 1. to. fol. 32. col. 2. n. 48. & qualiter petatur. n. 49. & quid debeat iudex prouidere. num. 50.
Homicida proditorius vel aleuosus quis dicatur, 1. tomo. fol. 147. col. 1. à nu. 115
Homo habet triplex caput, 1. tomo, fol. 132. col. 4. n. 73
Honor iudicandi omni lucro præfertur, 2. tomo, in præludio vltimo. n. 21. fol. 15. col. 2
Hospitatoris materia remissiue traditur, 2. tomo. fol. 231. col. 1. n. 13

I.

IMmunitas sacris locis in eorū honorem concessa est. tomo, 1. fol. 139. col. 4. n. 1. & fol. 141. col. 3. n. 20
Immunitas cōcessa confugientibus ad ecclesiam quæ sit & quotuplex, 1. tomo. fol. 141 col. 1. & 2. n. 17. & 18
Immunitas cōcessa confugientibus ad ecclesiam scilicet quod si ab ea exierint voluntarie non damnentur ad mortem in vsu nō est, 1. tomo, fol. 141. col. 3. n. 21
Immunitas prima ecclesiæ in vsu non est scilicet delinquentem inuitum ab ecclesia non deduci. n. 22
Immunitas ecclesijs quare concessa sit. ibid. n. 23
Immunitas ecclesijs concessa fuit, vt tu tamē miseris præberet non vt occasionem malis. ibid. n. 25. & 26
Immunitas necdū ecclesijs verū quadraginta passibus circum ecclesiam matricē concessa est. Itē palatio episcopi si sit intra quadraginta passus ecclesiæ matricis, & sacerdoti sacram eucharistiam portant, 1. tom. fol. 12. col. 3. n. 34. 35. & 36. & n. 44. ibi.
Immunitas ecclesiæ an competat, vel non, quis iudicet, 1. tomo. fol. 140. col. 1. à nu. 8. ad num. 14
Immunitas quibus locis conceditur, 1. tom. fol. 142. col. 1. num. 24
Immunitas consuetudine regitur, ibid. numero. 25
Immunitas non censetur concessa in præiudiciū creditoris, 1. to. fol. 149. col. 1. nu. 450.
Immunitate gaudet hospitale autoritate episcopi constructum. ibid. n. 27.
Immunitate gaudent eremitæ & oratoria constructa episcopi authoritate, secus si priuata sint, qua in re statur consuetudini, ibid. num. 29. & 30
Immunitate gaudet monasterium, & omnia contenta intra septa & ambitus eius. 1. to. fol. 142. col. 2. num. 31. & 32.
Immunitate gaudet cœmiterium ecclesiæ, ibi. num. 33
Immunitate gaudet ecclesia totaliter destructa absque authoritate superioris quando est spes

est spes reædificationis, ibid. num. 38
Immunitate gaudet ecclesia interdicta. ibid. num. 39
Immunitate an gaudeat trāsfuga, exul per iudicis sententiam debitor ære alieno grauatus, disputatur, 1. tom. fol. 148. col. 4. nu. 146. & 147. & fol. 149. col. 1. num. 150. respondetur gaudere.
Immunitate an gaudeat debitor obnoxius publicis tributis, mercator, campsor versuram facientes, obligatus ad ratiocinia, effractor carceris, relaxatus à carceribus cū iuramento de redeundo cito. fol. 149. col. 3. à num. 155. ad num. 164. vbi respondetur gaudere.
Immunitate an gaudeat, qui verbis dolosis inductus à iudice exijt ab ecclesia præstita securitate, vel qui propter terrorem exijt, 1. tom. fol. 150. col. 2. num. 166. & 167
Immunitate an gaudeat laicus occidens clericum disputatur. 1. tomo, fol. 150. col. 3. num. 169. & 170. & 171
Immunitate an gaudeat qui ob metum famis exijt ab ecclesia. ibi. à n. 173. ad n. 178
Immunitate an gaudeat iudex qui tempore syndicatus recessit à syndicatu, & ad ecclesiam confugit. fol. 151. col. 1. n. 179
Immunitate non gaudet latro publicus, nocturnus depopulator agrorum, & cur non gaudeant, 1. tomo. fol. 144. col. 2. & 3. à nume. 64. ad n. 69
Immunitate non gaudet qui animo deliberato occidit secundum plures, sed contraria sententia est verior, 1. tomo, fol. 148. col. 1. num. 133
Immunitate non gaudent personæ ecclesiasticæ. fol. 148. col. 3. n. 141. in to. 1
Immunitate non gaudet, raptor virginum secundum ius ciuile secus secundum ius canonicum. ibi. n. 142
Immunitate non gaudent, concremator ecclesiæ, spoliator per vim, destructor ecclesiæ vel franges eius portas, transfuga qui se in ecclesia iniuste defendit, qui arma prohibita intra ecclesiam habet, nam quo ad arma non habet immunitatem, 1. tom. fol. 148. col. 4. à n. 43. ad n. 149
Immunitate non gaudet, qui cum esset in ecclesia voluntarie exijt, & captus fuit à iudice, 1. tomo, fol. 150. col. 2. n. 165
Immunitate non gaudet, qui mandato papæ extrahitur ab ecclesia, 1. tomo. fol. 150. col. 3. n. 168
Immunitate non gaudet euellens limites, 1. tomo, fol. 150. col. 4. n. 172.
Immunitate gaudere quo modo possit seruus confugiens ad ecclesiam, 1. to. fol. 149. col. 4. num. 159
Immunitate quando delinquens nō gaudet impune hoc cognito extrahitur à iudice seculari, quod si ecclesiasticus impediat quid obseruandum sit dicitur, 1. tom. fol. 151. col. 3. num. 181. & 182
Immunitate non gaudet fur, simplex de consuetudine, secus de iure, item committēs crimen intra ecclesiam licet ad aliam confugerit, si tamen crimen graue sit, & non solum priuatur immunitate quo ad illud delictum, sed etiam quo ad omnia, prius aut posterius commissa, 1. tom. fol. 145. col. 2. num. 82
Immunitate non gaudet adulterium cōmittēs intra ecclesiam, raptores virginum intra ecclesiam, subripiētes monialem à monasterio cōmittens furtū intra ecclesiam, vel extra si cū furtiua re ad ecclesiam cōfugerit, delinquens prope ecclesiam vel cœmiterium deliberate, existens in ecclesia qui mandauit delictum cōmitti extra ecclesiam, qui sagitta lapide, vel alio modo percussit existentem in ecclesia, licet delinquens sit extra, qui mādauit percuti existentem in ecclesia, qui per vim extrahit existentem in ecclesia, & postea percussit vel mādauit alicui vt faceret, 1. to. fol. 145 col. 3. à num. 85. ad num. 102
Immunitate non gaudet sacrilegus qui sacrilegium commisit intra ecclesiam, infidēlis, hæreticus, apostata, idste, el renegado, blasphemus Dei, & virginis Mariæ, maleficus, percutiens imagines, mala sacrificia faciens, excommunicatus, interdictus, qui proditorie aut insidiose aliquem occidit, suspensus, secundum opinionem aliquorum sed contraria est verior, 1. tom. fol. 146. col. 2. à num. 103. ad num. 114
Immunitate non gaudet qui veneno aliquē occidit, occidens patrem, vel filium, qui ducit insidiose aliquem ad locum in quo occidatur, socius qui in itinere occidit cōsocium qui proditorie vulnerauerit, quamuis non secuta fuerit mors, si animo occidendi fecit apud Lusitanos licet occidendi animum non habuerit, 1. tom. fol. 147. à num. 121. ad 129. vide delinquens.
Incarcerare, vide carcerari.
Incontinenti soluere quando quis dicatur, 1. tom. fol. 104. col. 2. num. 32
Indiffinita æquipollet vniuersali. 3. tom. fol. 41. col. 3. num. 59

Universidad de Deusto
Biblioteca

Indicia legitima quæ sint, 1.tomo, fo.168.co. 3.num.37
Indicia legitimè probanda sunt & quæ sit eorum legitima probatio.ibi.col.4. a nu.38. ad num.41
Infirmus famulus non potest petere mercedem pro tempore quo fuit infirmus, 3. tomo, fol.45.col.2.num.17.in fi.
Inhibitio contra iudicem à quo quando, & in quibus casibus dari debeat à superiore, 2.tomo.par.5.cap.vni.n.14.fol.57.col.4
Inhibitio non admittitur superioris contra inferiorem in casibus criminalibus, 2.tomo par.5.cap.vnic.n.14.eodem fol.
Iuimicum occidens quocunque modo an dicatur proditor vel aleuosus, 1.tomo, fol. 147.col.1.à.n.115
Iniuria remissa nõ censentur remissa damna & interesse, 1.tomo, fol.161.col.4.n.88
Iniuria priuata pacto remittitur, & an remissa possit iudex ex officio procedere, 1.tomo, fol.161.col.4.à.n.85
Iniuriarum æstimatio quomodo facienda in libello, 1.tomo, fol.159.col.3.à.n.57
In ius vocari sine venia qui non possunt, & quæ pœna sit contra sine venia vocantes, & quomodo à pœna liberari possunt, 3.tomo, fol.27.col.3.à.n.2
In ius vocatum qui dolo aut vi exemerit qua teneatur pœna, & quæ sit differentia inter vi & dolo eximentem, 3.tom.fol.28.col. 2.num.2
Infrominatã contractus quare sic appellentur in quibus consistant speciebus, quæ actio pro eis competat, 3.tom.fol.55.col. 3.num.2
Inquilini res in vrbano prædio inuectæ semper sunt tacitè obligatæ pro mercede, & res cõductoris à conductor secus coloni, 3. to.fol.21.col.2.nu.23.24.28.&.29.
Inquilinus quis dicatur, & in quo differat à colono.ibi.nu.25.&.26.
Inquisitio specialis generaliter est prohibita, nisi in aliquibus casibus congestis.in.1.to. fol.125.col.2.nu.15.
Inquisitio generalis cũ fit, omnes testes, etiã minus idonei recipiuntur.ibid.num.14.
Inquisitio de omni crimine permissa est vtroque iure, precedente infamia, vel præsumtione sufficienti. 1.tomo fol.4.colum.3. numer.18.
Inquisitio generalis non est iudicium, sed præparatoria. fol.3.col.2.nu.8.&.12.
Inquisitio contra certam personam facta iudicium est.fol.3.col.4.nu.12.tom.1.
Inquisitio generalis aut specialis quæ sit.1.to. fol.124.col.2.n.2.&.3.
Inquisitio generalis iure canonico semper permissa est, ciuili, vel regio quãdo sit traditur.1.to.fol.124.col.3.num.4.
Inquisitio potest esse generalis respectu personę, & specialis respectu delicti.1.to.ibid. num.5.
Inquisitionem facere ex officio quibus casibus possit iudex ibi.n.5.6.7.&.8.remis.
Inquisitionis generalis & specialis plures differentiæ.1.to.fol.125.col.3.nu.16.
Inquisitionis processus.1.to.ibidem à numero.
Inquisitionis, & accusationis differẽtiæ.1.to. fol.126.col.1.num.2.
Inquisitionis remedium extra ordinarium esse pluribus rationibus defenditur. 1.to fol.1.col.4.num.3.
Inquisitionis modo quando iudex procedere dicatur, 1.tom.fol.124.col.2.nu.1
Inquisitionis plures sunt species, ibidem nu mero 2
Inquisitionis generalis testes a iudice quomodo interrogandi.ibi.fol.24.& fol.25.num. 9.&.10.
Inquisitores hæreticæ prauitatis tradentes curiæ seculari hæreticum cur irregularitate non incurrant, 1.tomo, fol.130.col.2.&.3 num.24.&.25.
Instantia quid sit, & quotuplex. 1.tom.fol.6. col.3.&.4.num.6.7.&.8
Instantia prima in ciuilibus triennio in criminalibus biennio finitur, quod in Regno ex cõsuetudine nõ seruatur, sed erit latius intra dicta tempora concludere protestando fatalia, 1.to.fol.7.col.1.nu.9.&.10
Instantia iure canonico perpetua est.ibi.nu. 11.& quid hodie Concil.Tridi.innouatum sit ibi.n.12.&.2.to.fol.13.col.4.nu.1.&.2
Instantia appellationis quo temporis spatio finienda, 1.tom.fol.7.col.2.nu.13.&.14. 15.&.17.18.&.19
Instãtia appellationis causarum ciuilium de quibus decuriones cognoscunt quo spatio terminandæ,& an elapso termino cõpetat restitutio vel sententia sit nulla, 1.to.fol. 6.col.3.&.4.num.20.21.&.22
Instantia.2.nõ recipit probationes super eisdem articulis, vel directo contrarijs,& quæ pœna teneatur aduocatus qui articulos fecerit super talibus probationibus,& quando admittantur huiusmodi probationes, & qui sint articuli directo contrarij, 1.to mo. fol.195.col.3.n.16.17.&.18.
Instantia
Instantia secũda allegantur & probantur nõ allegata & probata.ibi.nu. 16.&.2.tomo, par.5.cap.vnic.n.21.fol.60.col.2
Instrumẽto producto intra terminum quod non erat originale creditur licet post tempus originale producatur, 1.tomo, fol.218. col.3.&.4.n.101
Instrumenta authentica iure communi non habent executionem paratam iure communi, secus iure Regio, 1.tomo, fol.92. col.1.n.5,&.6
Instrumẽta in iudicio intra quod tempus sint producenda, 1.tomo, fo.71.col.1.&.2.nume.444
Instrumenta coram quo iudice producenda sunt & an sufficiat coram rabellione produci, 1.tomo fol.69.col.5.n.103
Instrumenta ante litem contestatam producta post modũ debent reproduci. ibi, eod. numero.
Instrumenta vsque ad conclusionem in causa produci possunt cum iuramento partis quod de nouo inuenta sunt, 1.tomo, fol. 71.col.1.&.2.n.144.&.n.179
Instrumẽtis qui vtitur in iudicio: quæ debeat obseruare, 1.tom.fol.40.col.1.n.58.&.59
Instrumentis in iudicio productis copiã parti datur, sine die, nisi aliquis cum iuramento asserat se velle cum iuramento instrumenta de falso redarguere. 1.tom.fo.57. col.2.nu.40
Instrumenta reprobari potest duobus testibus etiam non instrumentalibus, 1.tom. fol.61.col.1.nu.7. & quid si pro instrumento sint aliqui testes num.9
Instrumentum quodlibet quatuor testibus improbatur, 1.tom.fol.19.col.4.nu.31
Interdictũ Saluianum cui & ad quid competat, & in quo differat à Seruiana actione 3.tom. fol.21.col.1.à nu.16.ad num.22
Interrogari à iudice iuste quem quando dicatur, 1.tom.fol.152.col.1.nu.12
Interrogatoria vulgò quæ (Preguntas) appellantur, 1.tom.fol.64.col.4.num.62.& an eorum copia parti aduersæ detur, fol.66. col.4.à num.94
Interrogatorium quid sit, 1.tom.fol.64. colum.4.num.62
Reliqua vide in verbo, Articuli,
Inuentarium intra quod tempus ab hærede conficiendum sit, 1.to.fo.97.col.1.nu.40
Inuitus quis an compellatur agere vel iudicium suscipere, 2.tomo, fol.36. col.1.à num.1
Irregularis nõ efficitur clericus qui aliquem accusauit cum protestatione quod index ad pœnam sanguinis, mortis, mutilationisve membrorum non procedat, licet iudex contra faciat & clericus id optauerit vel certo sciret, 1.tom.fol.130.col.2.nu. 21.22.&.23
Irregularitatem cur fugiant inquisitores tradentes hæreticum occidendum, 1.tomo fol.130.col.2.num.24.&.25
Iudex in primis debet inspicere an mandatũ Procuratoris sit sufficiens, fol.10. col.3. num. 14
Iudex litem suam facit si per imperitiam male iudicat & parti ad interesse tenetur nisi in difficili lege errauerit, 1.tomo, fol.26. col.1.num.64
Iudex causæ præparantis debet etiam esse iudex causæ præparatæ, 1.tomo, fol.140. col.1.num.9
Iudex qui defendendo doctrinam sui præceptoris errauerit si contra communem opinionem non fuerit securus erit ibi, num. 58.&.59.fol.26.col.2.
Iudex qui propter imperitiam profert sententiam nullam ad damna & expensas tenebitur, & quid si per malitiam vel dolum fecerit, precibus pretio ve corruptus, ibi.numero.60.&.61. & quid si in criminalibus, num.62
Iudex dolo vel culpa iudicans ad quid teneatur, ibi.num.73
Iudex pro absente debet supplere defensiones, fol.34. col.1.num.6
Iudex intra quod tempus teneatur proferre sententiam interlocutoriam, qua recipiat partes ad probationem, & quæ pœna si requisitus nõ fecerit teneatur, fol.62.col.1. num.1.&.2
Iudex habito processu non debet festinare & statim proferre sententiam sed priusdiligẽter inquirere processum, alias sententia erit nulla, fol.80.col.4.num.1
Iudex antequam sententiam proferat quæ debeat obseruare.ibi.nu.3.&.4
Iudex in dubijs pro reo iudice, ibi.eodem num.4
Iudex in iudicijs duplicibus vt quilibet litigantium est actor & reus quæ debeat obseruare, ibi.num.7
Iudex postquam fuerit satis instructus de meritis causæ quæ debeat obseruare, fol. 81.col.1.num.6
Iudex debet à muneribus quæ excecant oculos sapientium & prauas verba iustorum abstinere, ibi.num.21.&.28

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudex quæ debeat ante oculos habere ibi.n. 10.&.11
Iudex nõ incurrit pœnam. l.regia impositam si intra.20.dies à die conclusionis nõ proferat nisi à parte fuerit requisitus. fo.81.co.4 num.18
Iudex prius quam executionem fieri iubeat quæ debet obseruare. fol. 103.col.3. numero.22
Iudex ex officio potest impertiri officiũ suũ aduersus agentem sine actione ad vtilitatẽ priuatam.fol.108.col.1.n.4
Iudex ex officio in quolibet crimine priuato potest procedere. 1.tomo, fol.131. col.4. num.50. &.51
Iudex ex officio repellit agentem ante diem fol.109.col.3.n.18
Iudex ex officio cum procedit fiscalem creare potest.2.tomo,fol.13.col.1.n.5
Iudex ex officio quomodo procedere debeat quando ad notitiam peruenit delictũ aliquod cõmissum fuisse.fol.133.col.3.& 4.n.2. 1.tomo,
Iudex ex officio tenetur procedere aduersus delinquentem si offensus noluerit.3.tom. fol.33.col.4.n.5
Iudex ex officio antequã procedat aduersus delinquentem requirat offensum an velit querelare.1.tomo,fol.153.col.3.n.1
Qui si in termino noluerit amplius non auditur,& vnica tãtum monitio sufficit.fol. 154.col.1.&.2.col.4.n.8.6.&.7
Iudex in prolatione sentẽtiæ Deum præ oculis habere debet & esse magis pronus ad lenitatem quam ad seueritatem, magis clemens quam atrox,pœnam eligere minorẽ, nam maiorem honorem cõsequitur absoluendo quam condemnando, 1. tomo.fol. 173.col.3.à.n.97.vsque ad.n.103
Iudex qui dolo, ignorantia, calore iracudiæ aliquẽ cõdemnauerit qua pœna puniatur. ibi.n.105.106.107
Iudex ecclesiasticus quando inuocat brachiũ seculare,quomodo auxilium exhibere teneatur Iudex secularis, vel è contra.tomo, 2.fol.1.col.3.&.4.n.5
Iudex ecclesiasticus de quibus causis cognoscat. 2.tomo,fol.6.col.3.n.1.&.2
Iudex ecclesiasticus cognoscit de clericis nõ coniugatis primę tonsuræ,tam in ciuilibus quã in criminalibus iure antiquo: & quid circa hoc Concil. Trid. sit innouatum, 2. tomo.fol.6.col.2.n.6.&.n.7
Iudex ecclesiasticus cognoscit, an reus captꝰ per iudicem secularem sit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, quod cum contigerit, quæ praxis seruetur traditur. 2.to.ibidem à nu.9.vsque ad nu.14
Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa possessoria cuiuscunque rei spiritualis, vel quasi spiritualis licet nihil proprietatis annexum habeat,2.tom.fol,7.col.1.nu.15
Iudex ecclesiasticus cognoscit de bonis proprijs ecclesiæ,& de bonis patrimonialibus clericorũ aduersus laicũ reũ in casibus à iure expressis, nisi reus laicus neget res esse ecclesiæ,vel clerici:nam tunc non cognoscit,& quando cognoscat, licet neget laicus, & quid iure regni & Lusitano seruetur.2.to.fol.7.col.2.nu.16.17.18.&.19
Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa dotis principaliter,& de per se nota inter laicos, maxime si dos à vidua petatur.ibi.fol.8.co. 1.&.4.num.21
Iudex ecclesiasticus cognoscit de causis decimarum, etiam aduersus laicos,tam quoad quæstionem iuris,quã facti, potest etiam inuocari auxilium iudicis secularis contra non soluentem, & secularis quãdo de causa decimarum possit cognoscere ibidem fol.8.nu.22.23.&.24
Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine vsurarum & simoniæ, etiam aduersus laicum.ibid.fol.8.col.2.num.25.26.&.27
Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine hæresis,& secularis iudex tenetur cũ fuerit requisitus punire delinquentes.2.tom. fol.8,col.2.nu.28.&.29.&.30
Iudex ecclesiasticus cognoscit de adulterio quãdo agitur ad pœnitentiã, vel separationem tori, sed quando ad pœnam sanguinis, secularis si ad aliam pœnam, vterque, 2.tomo,ibidem.col.2.n.31
Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine cõcubinatus aduersus laicos.ibid.
Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine falsi circa literas apostolicas concubinatus sortilegij diuiniationis,pacis fractæ sacrilegij,Sodomiæ,periurij, & de quocunque alio peccato inter laicos,2.tomo,ibid.numer.32.vsque ad.36
Iudex ecclesiasticus cognoscit de iuribus hæreditarijs quando clericus stetit hæres laici si lis non sit cum defuncto certa,2.tomo, fol.9.col.4.num.40.41. licet testamenti publicatio sit coram seculari faciendi,vt ibi.num.42
Iudex ecclesiasticus cognoscit, an laicus delinquens debeat gaudere immunitate ecclesiæ.fol.10.col.1.n.43

Iudex

Iudex ecclesiasticus cognoscit de executione testamentorum, sed & secularis licet defunctus prohibeat.ibi.n.44.45.&46
Iudex ecclesiasticus quãdo cognoscit aduersus laicos siue ciuiliter, siue criminaliter quo modo procedere cõtra illos debeat. tomo, 2.ibid.n.54.55.56
Iudex omnia iuste facere præsumitur, 1.tomo,fol.222.n.17.in fine.
Iudex vnicuique ius suum seruare debet, 1. tomo,fol.232.col.1.n.17.& ibi si contra fecerit ad quid teneatur.
Iudex tenetur seruare literas suæ commissionis,& mandata Regia, 1.tom.fol.232.col. 2.n.21
Iudex qui vltra quantitatẽ sibi permissam aliquid perceperit, vel eius familia licet ipse ignoret qualiter puniatur ibi.n. 23. &.24
Iudex potest ex causa omnes dilationes à iure præscriptas, coarctare, vel prorogare. tom.2.par.2.c.vnic.n.47.fol.49.col.2
Iudex alius ordinarius,alius extraordinarius 1.tomo,fol.23.col.1.n.3
Iudex ordinarius alius summus, alius inferior eodem num.
Iudex extraordinarius quis sit, 1.tom.fol.25. col.4.n.60
Iudex ecclesiastico cognoscit de crimine blasphemiæ etiã inter laicos,2.to,fol.10. col.1.n.47
Iudex tenetur in syndicatu vide syndicatu.
Iudex contra fori consuetudinem iudicans inique agit & litem suam facit.tom.1.fol. 1.col.4.n.7.&.10
Iudices ecclesiastici qualiter se abstinere debeant à censuris ecclesiasticis tam in procedendo quam in definiendo.2.to.par.4. c.vni. n.9.fo.52.co.4.&.fo.53.co.1.&.2
Iudices tenentes locum correctorum apud Hispanos ordinariam habent iurisdictionem.tomo, 1.fol.23.col.3.n.8
Iudices plures & magistratus Hispanorum enarrantur.tom.1.fol.25.col.3.n.59
Indices quales esse debeant,tomo, 1.ibi co. 4.num.61
Iudices inferiores non debent recedere ab obseruatione legum quantuncunque duræ sint.tomo, 1.fol.52.col.2.n.45
Iudices ordinarios si quis plures habuerit in electione actoris est corã quo velit reum cõuenire,tomo, 2.fol.14.col.1.n.7.&.16 col.2.n.3
Iudices tẽpore administrationis pro rebus à se malegestis nõ conueniũtur sed post depositum officium tenentur rationem reddere, tomo, 1.fol.223. col. 4. num. 1. &.2
Iudices cum à principe creantur quã debeãt cautionem præstare & ad quid teneantur fideiussores & an possint conueniri ante ipsos iudices.to 1.fol.224.co.1.n.3.4.&.5
Iudici non creditur in præiudicium partis tomo, 1.fol.7.col.2.n.16
Iudicibus experientia est summe necessaria. tomo, 1.fol.25.col.4.n.62.&.63
Iudicis officium est præcauere ne damna & scandala in repu. oriantur. tomo, 1. fol. 224.col.1.n.10
Iudicis officium quid sit.to.1.fo.8.co.3.n.9
Iudicis officium locum tenetis correctoris correctore etiam mortuo durat.ibi.n.9
Iudicis voluntas præcipitata, est nouerca iustitiæ.tomo.1.fol.80.col.4.n.2
Iudici melius conuenit peccare in misericordia quã in seueritate.tomo,1.fol.173. col.4.n.104.
Iudicis officium est curare vt peccata puniãtur tomo.1. fol. 231.col. 1.in principio.
Iudicis decreta super prædijs minorum vel ecclesiarum dustrahendis ad exequendas sententias contra eos latas actus iudicij non sunt.tomo, 1.fol.3.col.2.n.8
Iudicandum non solum legibus & cõsuetudine verum etiam stylo & vsitata praxi tomo, 1.fol.1.col.3.n.4
Iudicium plures habet significationes.tom. 1.fol.3.col.1.n.1
Iudicium ordinarium in duodecim tempora diuiditur.tomo, 1.fol.21.in pricipio.
Iudicium significat discussionem causæ vel processum iudicialem.to.1.fol.3.col.1.n.2
Iudicium secũdum propriam & originariã acceptionem non habet plures significationes ibi nu.3
Iudicium proprie significat actum iudicis quatenus iudex est.ibi.n.4
Iudiciũ magis propriè significat opinionem qua aliquid à quocunque etiam non iudice determinatur ibidem.n.5
Iudicium pro discussione vel processu sumptum variè à doctoribus definitur. tom.1. ibidem.n.6.& ibi communis iudicij definitio & impugnatio definitionis.
Iudicij definitio à Curtio tradita impugnatur.tomo,ibi.n.7.&.8
Iudicij definitio communis defenditur à Nauarro. quibus expositionibus additis tomo, 1.fol.3.col.2.n.10
Iudicij definitio vera ab authore traditur, ibidem.n.11

Iudicio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudicio prohibitus comparere ob delictum tenetur procuratorem constituere, to.1. fol.46.col.3.nu.55
Iudicium diuiditur in ordinariũ & extraordinariũ,to.1.fol.3.col.4.n.13.& ibi.n.14. 15.&.16.quid sit ordinarium & extraordinarium iudicium & qualiter definiatur ostenditur.
Iudicium aliud est ciuile aliud criminale & aliud mixtum,to.1.fol.4.col.3.n.19
Indicium ciuile quod sit ibidem.n.20
Iudicium criminale quod sit,to.1. fol.5.co. 1.n.23.&.24
Iudicium non dicitur criminale quando pœna ex contractu partium applicatur fisco, to.1.ibidem.n.25
Iudicium mixtum quid sit. tomo,1. ibidem. n.26. cum sequent.
Iudicium aut ordinarium aut summariũ ibidem.n.30.& quid summarium.n.31
Iudicium aliud ecclesiasticum aliud seculare ibid.n.32
Iudicij plures sunt diuisiones ibid. num.33. remissiuè
Iudiciũ à litis cõtestatione incipere & à discussione causæ denominari ibidem, nu. 35.&.36.
Iudicium à citatione incipere iure probatur sed propriè à litis contestatione incipit, impropriè vero à citatione, tom.1.fol.5. col.4.nu.38.&.39.& fol.33.col.4.nu.2
Iudicium quando dicatur cæptum,to.1.fol. 213.col.1.&.2.nu.59
Iudicium,causa,lis,controuersia, instantia inter se differunt, & si aliquando confundantur, to.1.fol.6.col.3.nu.1
Iudiciorum publica authoritas obseruanda tom.1.fol.45.col.3.nu.41
Iudicij de substantia sunt iudex,acta,& reus to.1.fol.8.col.1,nu.1
Iudicio omnia originem à iure diuino. modum & formam à iure positiuo trahunt tomo,1.fol.5.col.3.n.34
Iuramenti relaxationis praxis,2. tomo, fol. 9.col.4.n.38
Iuramenti relaxatio ad effectum agendi si à nuncio petitur non est necessaria partis citatio,secus si ab episcopo, vel eius vicario.ibi.eodem numero.
Iuramenti relaxationem petẽs quid debeat obseruare eodem num.
Iuramenti relaxatio,& rescisio cõtractus simul an possit à iudice ecclesiastico peti. ibid.num.39
Iuramento probantur quæ in conscientia consistunt.3.to.fol.15.col.2.nu.18
Iuramentum quid sit & quotuplex. 3.tom. fol.25.col.3.num.3
Iuramentũ promissoriũ confirmatoriũ, & decisorium quod sit,ibi. num.4.5.6.&.7.
Iuramentum promissorium actionem parit ibi. n.8
Iuramentũ decisoriũ aut volũtarium aut necessariũ, aut iudiciale.ibi. n.10.11.12. &.13
Iuramentum malitiæ 1. to.fol.39. col.1.n.39
Iuramentum quando à testibus præstãdum est quæ forma seruanda sit, 1. tomo, fol. 71.col.1.n.142
Iuramentum in supplementum probationis quando & quibus casibus, & an à iudice ex officio possit deferri,1.tom. fol.78. col.3..n.11
Iuramentum de veritate dicenda deferendum est cuique reo tam maiori, quam minori,& vterque veritatem confiteri tenetur, 1 tomo,fol.152. col.1.n.9
Iuramentum iudiciale parit actionem, 3.tomo,fol.25.col.4.n.14.vbi.n.15. alia de iuramento iudiciali traduntur.
Iurisdictio perpetuatur sola citatione, tam iure cõi quã regio, 1.tom.fol.6.col.1.n.40
Iurisdictio totaque ciuilis potestas in Hispaniarũ regnis penes solum Regem cõsistit, 1.tomo,fol.23.col.4.n.12
Iurisdictio quã in regno habet nobilis competit iure priuilegij, vel præscriptionis. ibi.col.3.n.13
Iurisdictio ecclesiastica lege euangelica Petro & sucessoribus mandata ab eis commissa est Prælatis inferioribus, 2. tomo, fol.3.col.4.n.1
Iurisdictionem ordinariam qui habẽt in diœcesi episcopi cuius inferiores sunt quibus rebus possint eam exercere, & qualiter eis competat 2.to.fol.3.col.1.nu.5
Iurisdictionem prorogare non potest clericus sine licentia sui episcopi, 2.tom.fol. 15,col.1.num.17
Iurisdictionis qui principiũ nõ habet, neq; prorogationem habere poterunt,quia solo consensu quis iudex fieri non potest, 1.tom.fol.43,col.4.num.25.
Iurisdictionis præuentio sola citatione acquiritur, 2.to.fol.14.col.1.nu.8
Iurisdictionis prorogatio quid sit, 2. tomo, fol.14.col.4.n.12
Iurisdictionis prorogatio nõ potest fieri, nisi iudex aliquam iurisdictionem habuerit, & partium cõsensus interuenerit. ibi num.13.& col.1.num.17
Iurisdictionis prorogatio delicti expresso non tacito consensu fit, 2.tomo,fol.13. col.4.num.13
Reliqua circa iurisdictiõis prorogationẽ,in verbo prorogatio iurisdictionis inuenies.
Ius parti quæsitum tolli non potest, 1.tom. fol.15.col.2.num.19.

L.

Laici ex deligatione Summi Pontificis possunt cognoscere de causis vere spiritualibus,2.tomo,fol.6.col.1.n.2.&.3
Latro publicus quis sit, & an gaudeat immunitate ecclesiæ, 1,tom.fol.44.col.2. n.64.
Legata ad pias causas habent executionem paratam quæ quomodo petenda sint traditur, 3.tomo,fol.35.col.2.n.49.&.50
Lenonis materia traditur remissiue, 1.tom. fol.230.col.3.n.12
Lex declaratoria extendi debet ad casum similem, 1.tomo fol.189,col.2.n.27
Lex rebus non verbis imponi debet, 1.tom. fol.66.col.2.n.83.
Lex duodecim tabularum qua fuit cautum ne quis pro pecunia credita detineretur vinculis lege Petilia sublata fuit, 1. tomo, fol.102.col.4.num.1
Lex loquens in materia iuris communis excipit aliquos casus non firmat regulam in non numeratis, 1.to. fol.151.col.3.n.181
Lex. noua correctoria loquens in vno ex casibus æquiparatis de iure antiquo extendi debet ad alium casum æquiparatum, 1. tomo,fol.188.col.3.n.16
Lex nedũ corrigitur per posteriorẽ tempore verum etiam per posteriorem ordine quod in noua collatione legum Regni peculiare est,& quid quando de die promulgationis nõ constat, 1. tomo. fol.14. col.3.n.26.28.&.29. vbi dicitur hoc procedere nisi prior loco sit æquior.
Lege aliquid prohibente si contra prohibitionem fiat an & quando valeat actus, 2. tomo.fol.3.col.3.n.11.&.12
Legis Aquiliæ capita explicantur, 3. tomo, fol.34. col.4.à n.34.ad num.44
Legis extensio facienda est quãdo maior fauor vertitur in extensione quam in restitutione eius, 1.tom. fol.189.col.3.n.28
Legis prior pars per posteriorem corrigitur, 1.tomo,fol.14.col.3.n.27
Libelli oblatio vim citationis non habet, secus si per tabellionem de mandato iudicis intimatio libelli fiat, 1. tomo, fol. 35. col.1.n.35.&.36
Libelli diffinitio.1.tom.fol.37.colum.2.numero.1.
Libelli vel alterius petitionis inscriptio apponi debet cum titulo congruenti dignitati iudicis secundum stylum Regionis, 1.tomo,fol.39.col.4.nu.50.vbi nu.51.alij quæ inscriptiones traduntur.
Libello oblato ab actore quid iudex & quid tabellio obseruare teneantur, 1.tomo, fol.40.col.2.num.59.&.60
Libellus si narrationem contrariam vel diuersam contineat,quid seruandum, 1.tomo,fol.38.col.3.num.31
Libellus debet continere nomen Rei & id quod petitur, 1.tomo, fol.38. col.1.nu. 15.&.16
Libellus constat ex facti narratione Causa facti & conclusione,ibi num.17. vbi ponitur qualis esse debeat narratio facti.
Libellus debet continere causam sufficientem qua petitur non tamen nomen actionis,ibi.num.22
Libellus aduocatis scribi debet clarus, certus concludens,& compendiosus secundum stylum Regionis, 1.to.fol.37.col.3 num.5.6.&.7
Libellus quæ debeat continere traditur remissiue,ibi.num.8
Libellus nomen actoris debet continere vel procuratoris eius nomine, ibi.num.9
Libellus de iure communi in scriptis est offerendus,de iure Regio in supremis tribunalibus idẽ obseruatur, in inferioribus arbitriũ iudicis est dũmodo interueniat aliqualis petitio, super qua iudex possit suam sententiam fundere, 1.tom.fo.37. col.2.nu.3.&.4. & fol.38.col.1.nu.14.
Libellus nomen iudicis debet continere, 1.tomo,fol. 39. col.3. nu.48. & quid hodie seruetur.num.49
Libellus de iure Regni debet esse subscriptus manu aduocati cogniti,ibi.nu. 52
Libellus Responsorius debet continere nomen actoris & Rei, 1. tomo, fol.55.col. 3.num.18
Libellus non cõtinens causam reijcitur vel si in eo deficiat aliquid substantiale. 1,tomo,ibi.col.4.num.26
Libellus in ecclesiasticis quomodo concipiendus, 2.tomo,fol.23.col.2. nu.1
Libellorum singulæ clausulæ explicantur in hoc opere post formam eorum Hispano sermone traditam.
Reliqua. vide in verbo actionum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

Libellus multa patrono tenetur præstare. 3. tom. fol. 30. col. 4. num. 4
Licentia vxori ad agendum quando & quo modo præstari debeat. 1. to. fol. 31. col. 3. à num. 35
Licentia alicuius in aliquo actu requisita expresse & non tacite præstanda est, 1. to. fol. 30. col. 2. nu. 28
Lis proprie est causa ipsa deducta in iudiciu ante litem cõtestatam improprie autem sumitur pro iudicio, 1. tom. fol. 6. col. 3. num. 4
Lis quando dicatur cæpta, 1. tomo, fol. 213. col. 1. & 2. num. 59. & 60.
Lis habetur pro contestata si comparuerit Reus licet sine licetia recesserit, 1. to. fol. 52. col. 1. num. 34. & 35
Lite non contestata sententia ferri non potest, 1. tom. fol. 213. col. 3. nu. 61.
Lite non coræstata intra nouem dies licet pro cõfesso habeatur Reus, potest tamen in se assumere onus probandi suam innocentiam, 1. tom. fo. 52. col. 2. nu. 39
Lite non cõtestata intra nouem dies Reum pro confesso haberi non seruatur apud supremos iudices, seruari tamen debet apud inferiores, 1. to. ibid. nu. 44. & 45
Lite non contestata nõ proceditur ad receptionem testium, vel sententiam diffinitiuam. 2. to. fol. 1. c. 1. nu. 12. & 1. to. fol. 50. col. 4. num. 19
Litem contestari reus à iudice compelli potest, 1. tom. fol. 50. col. 1. num. 5.
Litem si reus non contestetur pro confesso habetur. Ibi. num. 6
Litem contestãdo potest quis exceptiones peremptorias allegare simul, 1. tom. fol. 53. col. 1. num. 56
Lites quam citius fieri potest sunt expediendæ, 1. tomo, fol. 69. colu. 4. post sententiam restitutionis.
Litis contestatio est fundamentum & lapis angularis totius iudicij, & quæ ante litem contestatam fiunt ante iudicium fieri dicuntur, 1. tomo, fol 5. col. 3. num. 36. & 37. fol. 54. col. 2. num. 3.
Litis contestationis effectus licet sit præcludere viã obijciẽdi exceptiones dilatorias tamen in libello exceptionis dilatoriæ cessat hic effectus, quia principalis intentio est exceptionem obijcere, 1. tomo, fol. 44. col. 4. num. 34
Litis cõtestatio intra nouem dies facienda est à die intimationis libelli, 1. tomo, fo lio. 49. col. 1. num. 85
Litis contestationis diffinitio, 1. tomo, fol. 50. col. 1. num. 1
Litis contestatio est actus substantialis iudicij neque â partibus remitti potest, & si omittatur processus erit nullus. ibi nu. 2. &. 5. & fol. 50. col. 2. num. 4. &. 1. to. fol. 163. col. 2. num. 5
Litis contestatio in causis summarijs solo iure Regio est necessaria, 1. tom. fol. 50. col. 2. num. 7
Litis contestatio quinquaginta casibus necessaria non est, ibi, num. 8. remissiue.
Litis contestationis plures effectus traduntur ibi. à num. 9
Litis contestatio præcludit viam opponendi exceptionis dilatorias, ibi eodem nu. 9
Litis contestatione omnis personalis actus perpetuatur vsq; ad quadraginta annos, si contestatio valida sit, 1. tomo, folio. 50. col. 3. num. 10. &. 11
Litis contestatio interrupit quamlibet præscriptionem, ibi num. 13
Litis cõtestatione aduersarius constituitur in mala fide quantum ad fructus, ibi n. 14
Litis contestatio constituit in mora aduersarium, 1. tom. fol. 50. col. 4. nu. 16
Litis contestatione facta de calumnia iuratur, & testes recipiuntur, quòd ante fieri nequit. Ibidem num. 16
Litis contestatione reus iudici subijcitur, & actori obligatur per eam quæ via claditur multis malitijs. Ibid. num. 21
Litis contestatione causa efficitur vsuraria quæ prius non fuerat. ibi, num. 22.
Litis contestationis plures effectus traduntur, vt in eodem num. 22. remissiue.
Litis contestatio de iure communi, & Regio quando fieri debeat. ibi, nu. 23. & 24
Litis contestatione intra nouem dies non facta licet reus pro confesso habeatur est necessaria sententia interlocutoria hoc declarans, 1. tomo, fol. 51. col. 2. num. 26 & si moratur reus antequam à iudice pro confesso declaretur pœna ad hæredes no transit. ibi, num. 28. & ab illa sentẽtia potest appellari. ibi, num. 39
Litis contestationis terminus an possit per iudicem restringi, 1. tomo, fol. 51. col. 2. num. 26
Litis contestatione intra nouem dies non facta quamuis reus pro cõfesso habeatur nõ prohibetur intra viginti dies obijcere exceptiones peremptorias. ibi, num. 29.

Litis

INDEX

Litis contestatione nouẽ assignati currũt de momento ad momentum, ideoq; die feriato potest cõtestatio fieri, ibi, n. 31. & 32
Litis contestatio quamuis fieri intra nouẽ dies debeat tamen quando per reconuentionem aliquid petierit reus non tenetur intra illud tempus lis non est contestãda ibi, nu. 33
Litis cõtestatio in causis criminalibus etiã ciuiliter intentatis, vel in causis iniuriarũ ciuiliter, vel criminaliter intentatis licet nõ fiat intra nouẽ dies non habetur reus professo. 1. tom. fol. 52. col. 1. nu. 36
Litis contestatione intra nouẽ dies nõ facta reus habetur pro confesso licet actoris libellus sit ineptus quãuis de iure cõmuni contrarium prohibetur, ibi, nu. 37. & 38
Litis contestatio in causis gabellarũ intra tres dies faciẽda est. 1. tom. ibidem n. 46
Litis contestatio de iure communi quomodo fiebat, & quomodo hodie fieri debeat ibi col. 3. nu. 47. &. 48
Litis contestatio qualiter fieri debeat ibi á nu. 49. ad numerum. 52
Litis contestatio super inepto libello est nulla, fol. 53. col. 1. n. 54
Literarum apostolicarũ executio quãdo per consilium regium impeditur quæ praxis seruetur. 2. tom. fol. 14. col. 2. nu. 11.
Locationis pẽsio debet esse in pecunia, alias erit contractus innominatus. 3. tom. fol. 44. col. 3. nu. 7
Locationis finito tempore potest locator expellere conductorem quod cessat in scholaribus qui alijs præferuntur pro eodem precio ibi num. 10. &. 11
Locator quis dicatur, & ad quid teneatur. 3. tom. fol. 44. col. 2. nu. 3, & 5. & pag. 87. col. 2. num. 16, &. 17
Ludentes qualiter puniuntur. 1. tom. fo. 210 col. 3. nu. 12. vbi plura de ludis plohibitis & habentibus tabullaria ad ludos traduntur remissiuè.

M.

Magistratus cur creati fuerint. 1. to. fol 23. col. 1. nu. 2
Magistratus tot cur apud Hispanus creati sint, & qui. 1. to. fol. 23. col. 4. á nu. 14
Magistratus administratio quo tempore duret, 1. to. fo. 225. col. 1. nu. 6 fo 225.
Maioratus successor quãdo possit cõtra possessorẽ intentare remediũ legis in omnibus, ff. de iudicijs, & petere, vt sibi cauca tur de bonis restituendis tempore debito 3. tom. fol. 64. col. 4. á nu. 2
Maleficiamens & animus distinguũt. 1. to. fol. 158. col. 4. n. 30. & fol. 159. c. 1. nu. 38
Maleficiorum materia remissiue traditur. 1 tom. fo. 210. col. 1. nu. 12
Mandatum speciale quæ negocia exigãt. 1. to. fol. 1. col. 3. n. 15. remissiue.
Mandatum cum clausula generali capit restrictionem ab his quæ speciatim præcesserunt, 1. to. fol. 10. col. 4. nu. 19
Mandatum cũ clausula generali solũ comprehẽdit lites præsentes, & futuras ex præsentibus pendentes, fo. 11. col. 1. nu. 23
Mandatum cũ clausula generali, y contra qualespuier personas, non comprehendit vniuersitatem, ciuitatem, vel collegium. 1. tom. ibi num. 25
Mãdatum quibus personis non sit necessariũ ad comprehendũ in iuditio pro alijs 1. tom. ibi col. 3. nu. 39. remissiuè
Mandatũ ad validitatem processus sufficit offerri etiã post conclusionẽ in causa, & ideo iudex priusquã declaret processum nullum ex defectu mandati inuestigauit an procurator mandatum habuerit, ibi col. 3. nu. 38. &. 39
Mandatum speciale quibus casicus requiritur coniunctus non admittitur, 1. to. fol. 190. col. 2. nu. 20
Maritus & eius hæredes pro restituenda dote non conueniuntur vltra quam facere possunt, 3, to. fo. 59. col. 2. nu. 25
Metus qui debeat esse, vt actus annulletur actione quod metus causa, 3. to. fo. 39. co. 1. nu. 5
Metus reuerentialis an dicatur iustus metus & annullet contractum, ibi nu. 6
Minor annis vigintiquinq; non habet personam legitimã standi in iudicio, & quãdo possit, 1. tom. fol. 30. co. 1. n. 21. & 22. & fo. 138. col. 2. nu. 5
Minor quando agere vult petit curatorem, vel tutorem ad lites, & inuitus compelli tur tutorem in litem susciperc, 1. to. fo. 30 col. 1. nu. 23. &. 24
Minor citatus ad legitimẽ comparẽdum si comparuerit sine tutore, vel curatore petente actore etiam inuicto curator datur, 1. to. fo. 32. col. 1. nu. 44
Minor annis, 25. restituitur aduersus lapsum temporis lites contestationi præfiniti, cũ aduersus veram cõfessionem restituatur, 1. to. fol. 52.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.to. fol.52.col.1.n.41. 42,&.43
Minor restituitur aduersus drobationē & allegationē omissam,1.to.fo.68.co.1.n.113 nisi facta publicatione petatur, ad probādū exceptionem declinatoriā, vel dilatoriā,ibi n.150.& quid si petatur post publicationem ad allegandū nouam exceptionem.1.to.fo.62.col.2. nu.126
Minor non restituitur aduersus probationē & allegationem omissam contra crimina liter accusatum, item si minor sit iurisperius,1.to.fo.68.co.2.n.114
Minor in litem non procuratorem,sed curatorem accipit ibi,co.3.n.117
Minor ob negligentiā curatoris restituitur ibi num. 118
Minor ex aspectu dinoscitur,1.to.fo.138.colu.2.nu.4
Minori delinquenti curator datur,& quomodo,1.to.fo.152.co.3.n.7.& 8
Minoris confessio absq; curatore facta est nulla,1.to.fo.165.co. 2.n.5. licet sponte fiat,nu.8
Minuta quæ dicātur,2.to.fo.24.col.1.n.18
Misericordiæ plura traduntur,1.to. fol. 73 col.4.nu.104
Missio in possessionē ex primo decreto fit in foro ecclesiastico præcedente perēptoria citatione,in seculari regio iure vnica tantū citatione,1.to.fo.85.co. 4.nu.9
Missio in possessionē ex primo decreto in foro ecclesiastico iure cōmuni fit si re' perēptorie personaliter,si potest,citatus fuerit, vel si inueniri nō possit ad domū citatio fiat, tamen in foro seculari iure regio personaliter est citandus reus,ibi nu.10
Missio in possessionem ex primo decreto fit á iudicibus criminū stātibus in chācellarijs Vallisoliti & Granatę in causis ciuilibus,de quibus cognoscūt licet,reus nō personaliter sed ad domū citat' fuerit tamen ab alijs iudicibus inferioribus nō nisi personaliter citetur ibi,col.3.nu.11
Missio in possessionē ex secūdo decreto in foro ecclesiastico prœuia citatione sicut ex primo fit,sec' in seculari fo.86. co.2.n.17
Missio ex secūdo decreto in foro ecclesiastico fit cū semiplena cognitione de debito secus in seculari,1.to.ibidem nu.18
Missio in possessionem ob contumaciā rei, an de cōmissione,& licentia iudicis fieri possit iure communi erat cōtrouersum, sed iure regio cessat cōtrouersia quo per alguacelum actor mittitur in possessionē 1.to.ibi nu.20
Missio ex primo decreto iure cōmuni cōtra minorem fieri nequit, in seculari foro iure regio fit ibi, nu.21
Missio ex primo,& secundo decreto, vt fiat quæ seruetur praxis ibi col.2.nu.12.&13 cum sequentibus.
Missio in possessionem ex primo decreto ab alguacelo, in quibus rebus facienda,& qualiter actor in possessionē mittēdus sit, si cautionē de fructibus restituendis prēstiterit ibi,fol.87.col.1.nu.27.&28
Missio in possessionem antequam fiat juramentum ab actore,quale præstandum sit 2.to.fo.38.co.4.nu.40
Missio in possessionem si facta fuerit, iuramentū de calumnia præstitū,an sufficiat ad totam causam ibi col.4. nu.42
Missio in possessionem iudicis officio nobili expediur ibi,nu.41
Missio in possessionem,in quibus rebus facienda sit ibi nu. 44
Missio in possessionem ex primo decreto quando cesset fol.39.nu.45.&quid tenetur reus facere,vt recuperet possessionem ibi.num.46
Missio in possessionē post legitimā appellationem nulla est, & per viam attentatorū reuocanda,2.to.fo.39. col.3.nu.49
Missio á iudice quādo facienda sit ibi,n.50
Mtsio in possessionem ex secundo decreto vt interponatur quæ requirantur,2. tomo ibi co.3.á nu.51
Missio in possessionem ex secundo decreto non habet locum in actione reali, secus in personali ibi nu.55
Missio in possessionem in quibus rebus fieri debeat,& in quibus non ibi col.4.numer.57
Missio in possessionē ex primo decreto, est annalis fol.40.col.1.nu.61
Missio per iudicem fieri iussa non excusat nec titulum canonicum tribuit ibi. co.2 nu.68
Missio in beneficialibus obtentis, & obtinendis non habet locum ibi nu.69.co.3
Missio in possessionem ex primo decreto etiam fieri non potest in fructibus beneficij,ibid.nu.70
Missio in possessionē ex primo decreto fieri potest in fructibus beneficij iā separatis non etiā in pendentibus,2.tom.ibi.n.72.

Missio

Missio fieri pōt in proprietate ecclesiæ. ibid. num.73
Missio in possessionem ex primo decreto ab inferiore principe, secundum ius ciuile delegari non potest secus secundum ius canonicum. ibi.col.2.nu.78
Missio in possessionem ex primo decreto, quos effectus habeat. ibi. num.79
Missione in possessionē facta ex primo decreto in foro ecclesiastico sufficit reū cōparere intra annū præstādo expensas & cautionem,in seculari autem si actio personalis sit intra vnū mēsem,si realis intra duos. 1.to.fol.86.col.2.nu.12.13.&14
Missione facta in foro ecclesiastico in actione reali repellitur reus cōtumax à detētione rei,secus in actiōe personali,in foro tamen seculari actor missus in possessionem expellit reū à possessione rei. 1.to.fol.86. num.19
Missione facta in rebus non sufficiētibus ad debitum reus ex alijs bonis tenetur. 1.to. fol.87.col,2. num.30
Missione facta ex actiōe personali si bona vēdēda sint,eligēte actore,reus si inueniri potest citādus est,si non ad domū.ibi,nu.31
Missione facta, bona qualiter sint in publica subhastatione vēdenda.ibi.eod.num.
Missione in possessionē ex primo decreto facta,vt actor efficiatur verus possessor de iure cōi secūdum decretum erat necessariū, secus de iure regio.1.to.fol.86.col.1.n.15. & fol.79.col.1.num.29
Missionem petens tenetur in fine libelli iurare rem,vel quantitatem quam petit debitam esse.1.to.ibi.col.4.n.24.&.29
Missionis in possessionē ex primo decreto sententia quæ debeat cōtinere, ibi. n.26
Missus in possessionē ex primo decreto quando efficiatur verus possessor. 1.to.fol.87. col.2.num.30
Missus in possessionem ex secundo decreto efficitur verus possessor & potest longo tēpore dominium acquirere. 2.tom.fol.39. col.3.num.54
Missus in possessionem ex primo decreto an & quando efficiatur verus possessor. 2.to. fol.40. col.4.num.80.&.81
Missus in possessionem causa rei seruandæ non possidet, sed tantum retinet, fol.41. col.1.num.82.
Missus in possessionem ex primo decreto in actione reali vel personali, quid faciat,& an cāstos possessor fiat,2.to.ibi.col.2.nu. 83.84.&.85
Missus in possessionem ex primo decreto ex quacunq; actione intra annum non facit fructus suos,2.to.ibi.col.3.nu.87
Missus in possessionem quando tenetur possessionē reo restituere,2.to.ibi.co.3.n.88
Missus in possessionē ex primo decreto computare tenetur fructus in sortem principalem,& quādo,ibi.num.89
Missus in possessionem ex primo decreto nō potest intra annum intentare remedium possessorium,ibi.num.90
Missus in possessionem ex primo decreto actione reali,vel personali, quando verus possessor efficiatur,ibi. nu.91.92.&.93
Missus in possessionē ex secūdo decreto, ita demum efficitur dns si per longum tēpus vsucapiat.2.to.fol.42.col.1.nu.94
Missus in possessionem, ex secundo decreto facit fructus suos,ibi. nu.96
Missus in possessionem, ex secundo decreto efficitur reus,& reus cōtumax efficitur actor,ibi.col.1.nu.98
Missus in possessionē, ex secūdo decreto super proprietate nō super possessione respōdere tenetur,ibi. n.99. Idē est in causa dāni infecti,noxali,& de peculio nu.100
Missus in possessionē,& secūdo decreto potest facere, vt vēdantur res debitoris,in quarum possessionē fuit missus,vt ei⁹ fiat,& si minus debito valeant quōd debitor suppleat de alijs bonis,ibi.col.2.nu.102
Missus cū aliquis fuerit in possessionē,nō est reuocanda possessio nisi citato eo qui rem detinet,secundo tom.fo.43.col.4.nu.107
Mittendum in possessionē actorem post quā iudex pronūtiauerit, qua praxis seruetur, ibi.num.108
Misti fori crimen à iudice ecclesiastico puniri potest à seculari puniri potest, quādo prima pœna non fuit cōmensurata.dec.to.2.to. fo.10.col.2.á num.49.ad num.53
Monasteriū constitui nō potest sine autoritate episcopi, 1.to.fol.142.col.2.nu.31
Mors secura quando dicatur, 1.tom. fol.147. col.4.á nu.118 & ibi.col.1.num.121.122. 123.&.124
Mulier habens tacitam hypothecam nō præfertur creditoribus habentibus expressam, 3.tom.fol.58.col.3.n.9.&.10
Mulier sine licētia expressa mariti in iudicio esse non potest alioquin esset nullus processus,quæ licentia præsumitur ex diuturnitate temporis immemorialis,item testi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus probatur, & epistola, vel nuntio conceditur, sed non à marito excommunicato. 1.tomo, fol.30.col.2.num.27.29.30. & 31. & in initio litis concessa licentia non requiritur nouus consensus mariti ad prolationem sententiæ.fo.31.col.3.n.33
Mulier sine licentia mariti, agit contra ipsum pro dote sibi restituenda si maritus ad inopiam vergat, 1.tomo, fol.32, columna.1. num.41
Mulier, carceribus separatis à carceribus virorum includi debet, 1.tom. fol.135.col.2. num.12
Mulier caceribus publicis non custodienda sed in aliquo monasterio, si honesta sit, alias in carcere publico, sed separato à carceribus virorum.ibi.col.3.n.13
Mulier pro delicto in carcerē detrudi potest. 2.tom.fol.20.col.1.num.3.&.4
Munera excecant oculos sapientium & mutant verba iustorum, & acceptio eorum prævaricatio veritatis est, 1.tomo.fol.81. col.2.n.8.9.&.10

N.

NAturæ lex quę omnibus defensionē polli cetur frangenda non est.tomo, 1.fo. 45.col.4.n.45
Negociorum gestor de dolo & culpa leui & aliquando leuissima tenetur.3.tomo, fol. 46.col.2.num.11.&.12
Negocium alienum geri quibus modis dicatur.ibi.col.1.n.2
Negocium ab initio vtiliter esse cœptum sufficiet licet euentus prospere non fuerit secutus.3.tomo,ibi col.3.n.14.&.15
Nobiles in carcere detineri potest donec cōstet de nobilitate, 1.tomo,foli.212.colu.2. num.20
Notorium per negationem non efficitur dubium, 2.tomo,fol.7.col.2.num.17
Noualia quæ dicantur, 2.tomo,fol.25. col.3. num.32
Nulla est sententia lata super libello inepto si ineptitudo libelli à parte opponatur, 3.tomo,fol.1.col.4.n.8
Nulla est sententia quando iudex habito processu statim pronuntiat, præsumetur nam que male instructus de causa.fol.80.col.4. num.1.tomo, 1.
Nullus est processus gestus cum procuratore generali in causis requirentibus speciale mandatum etiam si talis datus sit generali ter ad omnia quæ exigunt speciale mandatum.primo tomo, foli.10. columna.3.numer.16
Nullus est processus si opposita exceptione in competentiæ, iudex non pronuntiādo super ea adulteriora processerit, 1.tomo, fol.45.col.2.n.37
Nullitas actus inducitur si in processu non cōstet de commissione à iudice notario facta examinationis testium, 1.tom.fol.61.col. 3.num.136
Nullitas aduersus sententiam iure communi perpetuò opponi poterat tamen de iure regio non opponitur nisi intra sexaginta dies à die intimationis sententiæ siue agatur de nullitate per viam actionis siue per viam exceptionis, 1.tom.fol.83.col. 1.num.7. &.8
Nullitas quando dicatur tractari principaliter,& quando incidenter, & quando impedire debeat executionem sententiæ remissiuè traditur. 1.tomo,ibi.num.10.vbi plura de nullitate remissiuè.
Nullitate pendēte ex probabili ratione tempus appellationis non currit. ibi. col.2.numero.9
Nullitatis causa qualiter tractanda, 1.tomo, ibi.col.3,num.12
Nulla sunt omnia acta processus hæreditate iacente ante curatorem bonis datum, 1.tomo, folio.90. colum.2. num.23. etiam si actor habeat instrumentum guarētigium contra defunctum.
Nullus est processus per procuratorem gestus in criminalibus causis, 1.tomo,fol.158 col.1.num.14. & ibi an nullitas opponi necesse sit.
Nullitas proueniens ex defectu in competentiæ iudicis in quacunque parte litis,& quocunque tempore potest opponi,1.tomo, folio.27.columna. 1.numero.83.84. &.85.
Nuntio asserenti iniuriam recepisse à citato,nisi testibus probet, non creditur, primo tomo, folio. 35. columna. 2. numero.32.

O.

OBligationem habens solutione posteriorem quæ fuit celebrata prius præfertur habenti obligationem priorem & posteriorem tempore.tomo. 1. fol. 115. col.4. n.5.versi. Aduerte etiam.
Obliga-

Obligatur quis non solum ex contractu, sed etiam ex delicto quæ obligatio ciuilis est,3. tomo,fol.43.col.4.n.1
Obligatus quis, vt censeatur per promissionem vel pactum requiritur quod causa apposita sit.tomo, 1.fol.108.col.3.n.10
Offensus tenetur remittere rançorem non vero satisfactionem & damnum iniuriæ,1. tomo,fol.129.col.3.n.4
Oppositore tertio interueniente in executione,causa executiua efficitur ordinaria,assignaturque illi terminus ordinarius iure regio secus iure communi. tomo, 1. fol.113. col.1.n.2
Oppositor tertius quando admitti debeat remissiue,ibidem.n.2
Oppositor tertius impetit executionem ab alio petitam, & pignorum possessionem, vel venditionem, quamuis se opposuerit post sententiam vltimæ executionis,eode numero.
Oppositor tertius prior in obligatione posterior vero in solutione præfertur illi qui prior solutione posterior obligatione fuit vbi supra,col.3.num.5.&.6.&.7.versiculo,aduerte.
Oppositore tertio interueniente licet causa efficiatur ordinaria quo ad ordinem procedendi,tamen non efficitur quo ad decisionem, ibi. col.4. num.7. versic. aduertendum.
Ordinarij iudices apud Hispanos de quibus causis,nec in prima, nec in secunda instantia cognoscunt, 1.tomo. fol.24. col.3.numero.10
Ordinarijs iudices à quibus constitui possint, ibi.n.11
Ordinarius iudex quibus modis dicatur, 2.tomo,fol.14.col,1.n.6.
Ordinarij iudices eccleſiastici licēt olim non possent dispensare, vt denuntiationes in matrimonio faciēdæ,omitterentur, tamē hodie ex Concilio Triden.ex iusta causa possunt dispensare, vt omittantur eorum tamen vicarij generales hanc potestatem non habent ex commissione generali, 2. tomo,fol.12.col.4.n.11

P.

PActum nudū de iure regio parit actionem, 1.tomo,fol.99.col.2.nu.51.&.vide, 3. tomo,fol.36.col.4.n.3
Pactum nudum iure ciuili quando actionem pariat, 3.tomo,folio.23.colum.1.numero.9.
Patris officium est filiam dotare licet sine patris voluntate contraxerit, 3.tomo, fol. 58.col.3.a.n.12
Peccatum committens spe absolutionis virtute indulgentiarum, non potest absolui ex vi ipsarum, 1.tomo,fol.145.col.4.num. 94.&.95
Peculium quid sit,& quotuplex,& quas acceptiones habeant, 3.tomo, fol.24. col.2.nume.4.5.6.&.7
Periurij crimen à quo iudice puniatur, 2. tomo,fol.8.col.4.n.35.&.36
Permutatio quando contrahatur, 3.tom.fol. 56.col.1.n.13
Pignus aut prætorium,aut iudiciale,aut conuentionale est, 3.tomo,fol.20.col.1.num, 3.&.4.
Pignus conuentionale,aut expressum, aut tacitum,& quod sit expressum, aut tacitum, & in quibus casibus locum habeat.ibi.n.4. vsque ad.n.10
Pignoris & hypothecæ nomē confunduntur in iure,& in quo differant & quid proprie pignus dicatur, 3.tomo, ibi.col.4. numer. 10.&,11.
Pœna del desprez y del homicillo non debetur quando fuit nullus processus, 1. tomo, fol.182.col.3.n.36
Pœna in dubio de minori intelligitur, 1. tomo,fol.47.col.1.n.65
Pœna licet ipso iure imponatur necessaria est sententia declaratoria, 1. tomo, fol.51. col.2.num.27
pœna cur requiratur, 1. tomo. fol. 132. col.1. num.60.
Pœnam ordinariam lege impositam iudex quibus casibus moderare possit. primo tomo,folio.162.culumna.1. nume.92. remisiue.
Pœnæ duæ quando concurrunt ad vindictam vna per aliam tollitur, & quando non tollatur,secundo tomo,folio.11.colum.1.numero.52
Pœnæpecuniariæ in corporalem cōmutatio, non procedit in nobilibus, 1.tomo,fol.116 col.4.n.19.
Pœnæ commensurari debent delicto, 1.tom. fol.141.col.2.num.18.& qualiter proportionandæ.ibi.n.19
Pœnæ pecuniariæ in corporalem commutatio inopiam rei omittenda est, quando pars cui applicatur pœna dissentit, secus si

Universidad de Deusto
Biblioteca

fisco applicatur, quæ commutatio fit etiã si reus in vno numo contumaciter deficiat, 1.tom.fol.176.col.2.num. 121. 122. &. 123.
Pœnã comutatio pecuniariæ in corporalem non fit quando reus est soluendo malitq; pœnam corporalem subire nam cogitur soluere. ibi.num.124
Positio quid sit & quid operetur, 1.to.fo.67. col.4.nu.106.&. 108
Positio differt ab articulis.ibi. co.4.num.107. & fol.68.col.4.nu.121
Positiones prius fiunt quam articuli,sed praxi receptum est,vt simul concipiantur,ibi num.107.&.108
Positiones qui facit cẽsetur fateri illud quod ponit, nisi pars aduersa neget positiones, secus qui articulos, nisi eos propositionibus ponat, 1.tom.ibi.col.3. num.87. vsq; ad num.89.cum sequentib.
Positiones non possunt poni ex parte accusati, 1.tom. fol.162. col.3.num.2
Positionibus qualiter respõdendum, 1.tom. fol.64.col.1.num.75
Positionibus respondere iussus à iudice seculari si simpliciter non respondeat pro confesso habetur. 1.tom.ibi. col.2.& nu.92. & confessio illa ficta, quid operatur. ibi. num.92. quod in criminalibus causis, vel vbi de dolo agitur non procedit.ibi.num. 81.nec si à iudice personaliter coram tabellione interrogetur, ibi. num. 86. etiam si de commissione iudicis à notario interrogetur, ibi num. 84. contra quam fictam confessionem probatio admittitur. ibi. num.82.
Positionibus statim sine termini præfixione respondendum est,& sine consilio aduocati,quod in rustico limitatur, 1.tom.fol. 66.col. 3.num. 90.
Positionibus cum iuramento respondendi falsum pœna hodie imponitur, 1.tom.fol. 66.col.3.num.92
Positionum loco succedũt articuli quos pars aduersa confitetur, & illi quos negata articulorum loco. 1.tomo.ibi. col. 3. numero.89
Postulare quid sit,1.tom.fol.13.colum.2.numero. 2.
Potestas spiritualis & secularis inter se sunt distinctæ inuicemque in subsidium altera ab altera fauetur, 2.tom. fol.1. num.1. 2. 3. &.4.& in quo differant in exibendo fauore, ibi.col.3.à num.5
Praxis vera quotidiano vsu forensi acquiritur, 1.tom.fol.2.col.1.num.23
Præcarium a commodato in quo differat,3. tom.fol.54. col.2.n.3
Prælatus absque mandato capituli potest agere causam ecclesiæ quæ non sit ardua, 1.tomo,fol.11.col.1.num.34
Prælatus quãdo esse potest in iudicio sine mãdato capituli potest solus procuratorem constituere. ibi num.36
Præiudicium vnde dicatur.3.tom.fol.28.colum.4.num.3.
Præscriptio currit contra minorem constitutam in rebus non dotalibus, item contra filium in bonis quorum vsusfructus patri non acquiritur, 1. tomo, folio. 30. col.3. num.32
Præscriptionis plures casus remissiue,1.tom. fol.55.col.4.num.25
Præses quid obseruare debeat 1.tom.fol.210. col.3.num.113
Præsumitur semel bonus semper bonus, 1. tomo, fol.160. col.3.nu.65. quod semper nisi cõtrarium probetur præsumitur,1.tomo, fol.76.col.3. num.40
Præsumitur honoratum & nobilem non fecisse aliquid mali. ibi col.3. num.66
Præsumitur semper iudicem bene administrasse, 1.tom.fol.231.col.4. num.15
Præsumptiones iuris per probationem in contrarium cessant,1.tomo,fol.160.col.3 num.66.
Præsumptio iuris est quemlibet fundum esse liberum, 3.tom.fol.9.col.2.num.39
Prætoris album quod erat, & quotuplex,& quæ pœna contra corrumpẽtem erat, vel mandantem & cui applicanda, & quæ requirantur vt actio contra corrumpentem competat & quid hodie in locum albi succeserit, 3.tom.fol.26.col.2.à num.1.
Prætor iura & actiones dare potest. 3.tom. fol.14.col.2.nu.2.& cur.ibi à num.3
Probatio plena & semiplena quæ sit. 1.tom. fol.61.col.1.num.5
Probatio testium,instrumẽtorum probationi præfertur.ibi.nu.6.licet quælibet probatio sit legitima & sufficiens.nu.8
Probatio quando est facienda extra regionem vel vltra mare quid seruandum, 1.tonem vel vltra mare quid seruandum, 1.tonem vel vltra mare quid seruandum, 1.ton

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Procuratorem habere mãdatum, & si tabellio dicat fidemque præstet, non sufficit. 1. tomo. fol. 10. col 4. num. 13
Procuratoris mandatum non probatur præsumptiue ex allegatione diuturni temporis. ibi. num. 12
Procuratoris mandatum licet de iure per testes probari possit, stylo receptũ est non nisi instrumento probari, ibi. columna. 1. num. 11
Procuratoris definitio, ibi. col. 1. num. 1
Procuratoris officium est vile, & ideo aduocatus non potest esse procurator, licet si officium procurationis à principe conceditur officium nobile est. 1. tom. fol. 11. col. 4. num. 43. 44. & 45
Procuratoris officium de iure canonico est nobile, & non potest illud exercere infamis, ibi, num. 46
Procuratoris officium est nobile vbi certus numerus procuratorum est, ibi. num. 47.
Procuratoris officio qui vtitur, non amittit priuilegia nobilitatis licet à Principe non concedatur ibi, num. 48
Proditor quis dicatur, 1. tom. fol. 147. col. 1. à num. 115
Proditio quid sit attẽto iure communi & regio, & quæ eius pœna, 1. tom. fol. 158. col. 3. à num. 31. ad num. 34
Profanę res absque titulo haberi nõ possunt, 2. tom. fol. 40. col. 1. num. 62
Proprium quod est amplius proprium esse non potest, 3. tomo, foli. 4 columna. 1. numero. 8.
Prorrogatio quarti placi vide probationum dilatio,
Prorrogationis iurisdictionis, consensus ambarum partium expressus non tacitus requiritur, 1. tomo, fol. 110. columna. 1. nume. 31.
Prouisio regia ordinaria quæ ab auditoribus in causis ecclesiasticis, ante grauamen illatum datur defenditur, 1. tomo, fol. 25. col. 1. num. 24.
Publicatio testium quomodo facienda est, 1. tom. fol. 70. num. 133. col. 1. à num. 133
Publicatio cui fieri debeat, ibi. col. 3. nu. 138. &. 139
Publicatio an sit de substantia iudicij, ibi nume. 140. &. 141. & quid de iure regio. numer. 137
Publicatio in criminalibus est de substantia iudicij & eius omissio reddit processum nullum, 1. tomo, folio. 71. columna. 1. numero. 142
Publicatio testium à solo iudice est facienda, quamuis delegauerit receptionem testiũ ibi. col. 4. num. 147
Publicatio in foro ecclesiastico quomodo facienda, 2. tomo, folio. 33. colum. 4. numero. 44.
Pubilcatione facta testes recipiuntur, 1. tom. fol. 71. colum. 1. nu. 141
Publicatione omissa an reddatur processus nullus, ibi. col. 1. nu. 141
Publicationis plura traduntur, 1. tomo, ibi. à num. 141
Publicatione renuntiatur productioni testiũ non vero instrumentorum, & aliquando testes producti in termino probatorio examinantur intra dies publicationis iussu iudicis, ibi. col. 1. &. 2. num. 143.
Publicatione facta probatio non præcluditur minori, ibi, col. 4. num. 146
Pulicatione facta in criminalibus testes recipiuntur officio iudicis, tam contra, quàm in fauorem rei, 1. tomo, fol. 163. colum. 1. à num. 3

Q.

QValitas adiuncta verbo est regulãda secundum tempus verbi cui adijcitur. 1. tom. fol. 217. col. 4. num. 97.

R.

RAtihabitatio mariti confirmat actum ab vxore sine eius licentia factum in iudicio antequam exceptio nullitatis opponatur, primo tomo, folio. 31. columna. 3. numero 34.
Recisſorium remedium & rescindens quod sit. 3. tomo, folio. 16. colum. 2. numero. 10. 11. &. 12
Reconuẽtio mutua petitio intra quod tempus opponenda est, & alia plura de reconuentione remissiuè, 1. tomo, fol. 56. col. 2, num. 12. & ibi. n. 29
Recusatio iudicis quando proponenda, & quid in recusatione auditoris regis seruandum, 1. tomo, folio. 79. colu. 3. nume. 18. &. 19.
Recusatio iudicis in scriptis proponenda est, ibi. num. 23.
Recusatio quamuis de iure canonico remoueat iudicem ordinarium in totum à cognitione causæ de iure regio vel ciuili recusatus assummit secum sotium, & qualis esse debeat sotius, & quid si inter se discordent, merito. 142
Publicatio testium à solo iudice est facienda, quamuis delegauerit receptionem testiũ ibi. col. 4. num. 147
Publicatio in foro ecclesiastico quomodo facienda, 2. tomo, folio. 33. colum. 4. numero. 44.
Pubilcatione facta testes recipiuntur, 1. tom. fol. 71. colum. 1. nu. 141
Publicatione omissa an reddatur processus nullus, ibi. col. 1. nu. 141
Publicationis plura traduntur, 1. tomo, ibi. à num. 141
Publicatione renuntiatur productioni testiũ non vero instrumentorum, & aliquando testes producti in termino probatorio examinantur intra dies publicationis iussu iudicis, ibi. col. 1. &. 2. num. 143.
Publicatione facta probatio non præcluditur minori, ibi, col. 4. num. 146
Pulicatione facta in criminalibus testes recipiuntur officio iudicis, tam contra, quàm in fauorem rei, 1. tomo, fol. 163. colum. 1. à num. 3

R.

RAtihabitatio mariti confirmat actum ab vxore sine eius licentia factum in iudicio antequam exceptio nullitatis opponatur, primo tomo, folio. 31. columna. 3. numero 34.
Recisſorium remedium & rescindens quod sit. 3. tomo, folio. 16. colum. 2. numero. 10. 11. &. 12
Reconuẽtio mutua petitio intra quod tempus opponenda est, & alia plura de reconuentione remissiuè, 1. tomo, fol. 56. col. 2, num. 12. & ibi. n. 29
Recusatio iudicis quando proponenda, & quid in recusatione auditoris regis seruandum, 1. tomo, folio. 79. colu. 3. nume. 18. &. 19.
Recusatio iudicis in scriptis proponenda est, ibi. num. 23.
Recusatio quamuis de iure canonico remoueat iudicem ordinarium in totum à cognitione causæ de iure regio vel ciuili recusatus assummit secum sotium, & qualis esse debeat sotius, & quid si inter se discordent, 1. tomo, fol. 79. col. 4. numer. 24. 25. &. 26.
Recusatio generalis iudicũ vel literatorum alicuius loci tanquam vaga & incerta non admittitur ibi col. 4. n. 30
Recusatio quomodo apud Lusitanos fiat, remissiuè eodem. n. 30
Recusatio præsidis & auditorum regis quomodo facienda, & quæ pœna sit imposita non probati recusationem, & qualiter deponenda pecunia, 1. tomo, fol. 198. col. 1. à. n. 1. ad. n. 5
Recusatio iudicis quando fieri possit, omni iure. 1. tom. fo. 79. col. 2. n. 18. &. 19. & quid in præside & regis auditoribus. fol. 200. co. 3. in fine. versiculo, aduertese.
Recusatio iure canonico non nisi ante litem contestatam proponitur, & quando post litis contestationem proponatur, de iure regio semper in quacunque parte litis. 2. tomo, fol. 27. col. 2. n. 6. &. 7
Recusatio quid sit & quo iure inuenta, & an possit per principem tolli, 2. to. fol. 28. co. 2. n. 25. &. 26.
Recusatione facta quid seruandũ, 1. tom. fol. 80. col. 1. n. 32
Recusationis causa quomodo tractanda & à quibus. 2. to. fol. 28, col. 2. à. n. 16
Recusationis causa friuola & iniusta non obstante iudex ecclesiasticus in causa procedit ibi fol. 28. col. 1. n. 22. &. 33
Recusationis stylus in foro ecclesiastico traditur. 2. tom. fol. 27. col. 1. n. 1
Recusationis causa à minore non probata restitutio conceditur iure canonico secus iure regio, 2. tom. fol. 27. col. 2. num. 8
Recusationis in foro ecclesiastico iudices arbitri, si intra terminum prefixum causa nõ terminauerit, quid obseruandum siue iudex delegatus siue ordinarius recusetur, 2. tom. fol. 28. col. 1. à num. 12
Recusationis causa legitima iure canonico exprimenda est secus iure ciuili vel regio quo solum de calumnia iuratur licet à parte non petatur: & quid si regius auditor recusetur, 1. tomo. fol. 79. col. 2. num. 20. & 21. & fol. 179. col. 4. versiculo, acaesce. & 2. tom. fol. 27. col. 2. nu. 4. vbi num. 5. causæ recusationis traduntur.
Recusationis causa coram quo iudice proponenda siue delegati siue ordinarij. 2. tom. fol. 27. col. 2. num. 9
Recusato iudice socius assummitur à iudice seculari recusato in causis ciuilibus expen
si s recusantis, qui ad hoc compellitur per captionem pignorum, 1. tom. fol. 79. col. 4. n. 27. & quid in criminalibus seruetur, & qualiter iurent. ibi. n. 28. &. 1. tom. fol. 155. col. 1. à. n. 52. ad. n. 57
Recusato iudice in criminalibus quid iure regio seruetur, 1. tom. fol. 159. col. 4. à. n. 53. ad. n. 56. & quid si in loco decuriones non sint, num. 57
Rei vindicatio vt competat quid requiratur, 3. tomo, fol. 5. col. 2. num. 4. 5. 6. &. 7. & nume. 12. 13. &. 14. & fol. 12. col. 1. à nu. 16. ad num. 20.
Rei vindicatio competit contra titulo possidentem. 3. tom. fol. 15. col. 3. num. 23
Rei vindicatio datur cõtra illum qui dolo desijt possidere, 3. tom. fol. 6. col. 4. num. 15
Rei vindicatione agere potest possessor primogeni. 3. tom. ibi. col. 2. num. 6
Rei vindicatione agere potest emphiteuta & qui ad longum tempus coduxit ibi, col. 2. num. 6. &. 10
Rei vindicationi non obstat actorem dominum non fuisse dum sit sententiæ tẽpore. ibi. num. 11.
Rei officiũ quod sit, 1. to. fol. 8. col. 3. num. 9
Rem in bonis vel ex bonis esse quando dicatur, 3. tom. fol. 32. col. 3. num. 25. 26. &. 27
Remedium legis diffamari intentans quem iudicem adire debeat, 1. to. fol. 26. col. 4. num. 78. &. 79
Remedium legis diffamari cui, cõtrà quem, ad quid, in quibus casibus cõpetat & quæ requirantur vt competat. 3. tom. fol. 62. col. 2. à num. 1.
Remedium legis si contendat. ff. de fide iussoribus declaratur, 3. tomo. fol. 63. col. 1. nume, 1. & ibi dicitur in quo differat à remedio legis diffamari.
Remediũ legis in omnibus, ff. de iudicijs. quãdo & quibus casibus competat, 3. tomo, foli. 64. col. 1. n. 1
Remediũ legis denuntiamus. C. de his qui ad ecclesias conf. cui, ad quid, quãdo, quomodo, competat & proponatur, & quæ obseruanda à iudice, 3. tomo, fol. 65. col. 2. à. n. 1
Remedium legis denuntiamus. an possit intẽtare qui causam inimicitiæ dedit, 3. tomo, ibi. col. 2. n. 5
Renuntiare iure pro se introducto quilibet potest, 1. tomo. fol. 53. col. 1. num. fin. sed in dubio non præsumitur. eo. tomo, 1. fol. 99. col. 1. in medio.
Renuntiatio est stricti iuris, & in canon ve-
niunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

niunt niſi quæ exprimuntur. 1.to.fol.11. col.3.num.31
Replicationis libello intra quod tempus ſit reſpondendum, 1.tom.fol.56. col.4.nu. 37. & ſequentibus,
Repreguntas vide interrogatorium,
Repulſas obijciens non admittitur de iure regio, niſi elapſis quindecim diebus poſt factam publicationem licet perſona priuilegiata reſtitutionem poſtulauerit, 1.tomo, fol.76. col.1.num.32
Repulſas non poteſt quis opponere contra teſtes à ſe productos licet ille teſtis, contra ſe per aliam perſonã producatur, 1.tomo,fol.75.colum.4. num.26.& .27.quod quando ceſſet traditur.fol.76. col.4.num. 28.&.29
Repulſæ contra perſonas & dicta teſtium quo tempore opponendæ. 1.tom.fol.73. col.1.num.7
Repulſæ non poſſunt opponi in ſecunda inſtantia contra teſtes productos in prima, ibi.eodem num.7
Repulſæ licet probatæ non ſint non reſtituitur minor, vel alia perſona quæ poteſt reſtitui.ibi num.8
Repulſæ licet non opponantur à parte iudex poteſt ex officio repellere teſtem inhabilem, ſi ex actis proceſſus conſtet de inhabilitate concernente odium teſtis, vt quia ſit infamis,ebrius, ſecus ſi concernat fauorem partis, vt quia ſit amicus,vel inimicus 1. tom. fol.74. col.4.nu.9.&.10
Repulſæ non generaliter, ſed ſpecialiter exprimendæ & probandæ ſunt. 1. tom.folio 66. colum.1. num.11. & cum proteſtatione quod nõ facit animo iniuriãdi teſtem, fol.75.col.3.num.23.
Repulſæ quæ opponi poſſunt contra perſonas & dicta teſtium, 1.tom.ibi.col.1.numero.15
Repulſæ quamuis odioſæ ſint, tamen à iudice admittendæ ſunt, alias appellari poteſt. ibi. col.4. num.23
Repulſæ quibus caſibus admittẽdæ nõ ſunt. ibi.num.25
Repulſæ non admittuntur contra teſtes, quibus probantur repulſæ, 1.tomo,folio.76. columna. 1.numero.30.& .31.& ibi.col.3. num. 38
Repulſæ legitimæ admittendæ ſunt, & earum probationi qui terminus aſsignetur, 1. tomo, folio.76.col.2.num.33.& teſtes iurant & examinantur & fit publicatio
vi in negotio principali, ibi.colum. 1.numero.37
Repulſis probatis, iudex non debet curare de generali probatione facta ſuper bonitate teſtium partis aduerſæ. ibi. numero.39
Repulſis oppoſitis in criminalibus quę iudex teneatur obſeruare, 1.tom.fol.178.col.1. nu.58. vide in verbo Teſtes,
Reſtitutio ſemel conceditur, 1.tom. fol.68. col.4. num.117
Reſtitutio pro modica leſione non concedi tur,ibi.col.4.nu.n.120
Reſtitutio minori de iure ſpeciali conceditur non de iure ordinario.ibi, nu.121
Reſtitutio officio iudicis nobili conceditur, ibi.num.122
Reſtitutio aduerſus omiſſam allegationem & probationem quomodo petatur & cõcedatur, 1.tomo.folio.68.colum.1.à numero.113
Reſtitutio aduerſus allegationem & probationem omiſſam conceditur ſimul ac conſtiterit petentem reſtitutionem eſſe minorem, nec requiritur probatio leſionis, 1.tom ibi.num.113
Reſtitutio in integrum non conceditur, niſi probetur leſio & etas,quando actus de ſui natura leſionem non inducat, ſecus quando minor facit actum ex quo nulla vtilitas, ſibi prouenit,ſed potius damnum, fol.69. col.1. num.124
Reſtitutio aduerſus probationem & allegationem omiſſam intra quod tempus ſit petenda ibi.numero.161.& numero.125.vbi remiſsiuè traditur quando prædicta reſtitutio denegetur, & quando in foro eccleſiaſtico petitur, 2.tomo,folio.15.col.1.numero. 23
Reſtitutio aduerſus allegationem & probationem omiſſam mulieri & ruſtico non conceditur,& quando concedatur, 1.to. fol.68.col,3.num.113
Reſtitutio non conceditur ad probandas repulſas teſtium non probatas in termino, 1.tom, fol.73. col.4.num.8
Reſtitutio tantum affert quantum abſtulit leſio.3.tom.fol.16.col.1.num,10. vide verbo,Minor.
Retrahi res de abolengo non poteſt ab illo qui mandatum habuit ad retrahendum & intra annum comparuit ſi poſt annum de mandato docuit, 1.tomo.fol.117.col.3.numero.99

Reus

Reus intra quod tempus debeat reſpondere 1.to.fo.40.co.3.n.61. & ſi negauerit vel confeſſus fuerit quid obſeruetur,ibi nu. 65.&.66
Reus extraiudicialiter prius ab actore monendus eſt nõ ex iuris neceſsitate, ſed ex vrbanitate,& quid operetur præfacta monitio,& an præſumatur,1.to.fo.28.col.3. num.1.2. &.3
Reus conueniendus ſi abſens captiuuſve ſit,quid fieri debeat,1.to.fo.33.col.1.numer.56
Reũs efficitur actor in obijciendis exceptionibus,1.to.fo.55.co.3.n.19
Reus ſummarie narrare debet factum, ex quo reſultat exceptio.ibi columna.3.n.21 1.5 &.22
Reus in dubio abſoluendus eſt, & in dubio pro eo iudicandum,& quid in caſibus in quibus vterq; litigantium actor, & reus eſt,1.to.fo.81.co.1.n.5
Reus pluribus,& diuerſis exceptionibus vti poteſt,1.tomo fol.161.columna.2.numero.80
Reus quibus caſibus á carceribus relaxari ſine fideiuſſoribus poſsit,ibi colum.3. numer.90
Reus non poteſt ſuis defenſionibus, & termino probatorio in criminalibus renuntiare,& cur.1.tom.foli.163.colu.1.numero.4
Reus poteſt ſuis defenſionibus renũtiare in criminalibus quibus venit tantũ imponẽda pœna pecuniaria,vel alia nõ irrogans infamiam ibi nu.6.& fol.184.co.4.n.1. vbi nu. 2. ponitur forma procedendi per renuntiationem terminorum.
Reus vſq; ad executionem ſententiæ poteſt ſuam probare innocentiam,1.to. fol.64. co.1.nu.7
Reus poteſt poſt ſententiam condemnatoriã contra ſe latam ſuam probare innocẽtiam per euidentiam facti quo caſu iure communi executionr ſententiæ ſuperſedetur,iure regio reuocatur,1.to.ibi.col.3 nu.6.&.7

S.

SAcrilegus quis dicatur,1.to.fo.148.co.2 num.104
Satiſdationem cũ interponi iubet lex,nõ liberatur quis licet idoneus ſit,1.to.fo.205 col.1.nu.3
Scholaris præfertur cæteris in locatione domus pro eodem pretio.3.tom.fo.44. co. 3.nu.10.&.11
Scholaris vt gaudeat priuilegio fori quæ requirantur,2.tomo fo.29.fo.30.col.1.numer.31
Scriptura priuata in iudicio á parte recognita habet vim publici inſtrumenti,1.tom. fo.95.co.3.nu.22
Scriptura priuata á debitore recognita retrotrahitur ad diem quo fuit celebrata in præiudiciũ recognoſcẽtis nõ autẽ in præiudiciũ aliorum creditorũ prælationem habentiũ niſi ſcriptura fuerit trino teſte notata, & ſubſcripta cum hypotheca alicuius rei,1.to.fo.96.co.2.nu.31
Scriptura priuata an exequi poſsit, vide executio.
Secularis poteſtas, vide poteſtas.
Sententia contra notoriũ ſtylũ lata eſt nulla. 1. to.fo.1.co.3,nu.11
Sententia lata ſine citatione, eſt nulla,1.to. fo.78.co.1.nu.6
Sententia à iudice ferenda eſt in ſcriptis clara & certa,1.to.fo.81.colum.2.nume.12. &.13
Sententia quibus caſibus in ſcriptis nõ fertur,ibi nu.13
Sententia debet eſſe conformis libello, & quando non ibi,nu.14
Sententia quid ſit, quibus verbis, in cuius perſonam, proferenda, quid continere debeat,in quo differat diffinitiua ab interlocutoria ibi co.1.nu.15
Sententia diffinitiua proferenda eſt intra viginti dies á die concluſionis.ibi num.16. vbi num. 17. traditur pœna contra iudicem contra facientem.
Sententia diffinitiua cui intimanda. & quãdo exequenda,1.to.fo.82.& col.1.num. 25.& co.3.nu.1
Sententia quanuis habeat executionem parata à parte tamen petenda eſt executio, & quomodo petatur ibi nu.2.3.&.4
Sentẽtia nulla á iudice retractari poteſt ibi. col.1.nu.5.6
Sententia arbitri vt exequatur quid requiratur,1.tomo folio.109.columna.3.numero.22.
Sententia in criminalibus quomodo proferenda,& quę iudex antequam proferat attendat.1.to.fo.173.colum.1.num.94.95 &.98

Sententia

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

Sententia condenatoria mortis vel alia corporis afflictiua quando exequenda, vel non 1.tom.fo.177.col.3.á nu.126.ad numer.134
Sententia exequenda est publicè, & aliquā do in loco commissi delicti ob criminis exaggerationem, ibi col.4.nu.134
Sententia interlocutoria quę diffinit principale negocium, vel non diffinit quæ dicatur, & an ab ea appellari posit vel supplicari, 1.tom.fol.125.columna,1,num.81.& 82
Sententia lata super possessorio an sit interlocutoria, ibi col.2.nu.82,&.83
Sententiæ criminalis executionem impedit quælibet legitima exceptio, 1.to.fol.109 col.3.nu.24
Sentētiæ executio á qua fuit appellatum ad iudicē proferentem remittitur quando confirmat, 1.tom.fol.200.col.1.n.8
Sententię conformes quę dicantur, 1.to.fo. 200.col.1.á num.118
Sententiæ nullitas, vi de nullitas.
Sententiæ executio, vide executio.
Seruitus aut personalis aut realis est aut mista, & quæ sint, 3.to.fol.8.col.1. nu.2.3.5. 12.13.&.14
Seruitutes constitui á quibus, & quibus, & in quibus rebus, quomodo, & qualiter, 3. tomo ibi nu.16
Seruitus non constituitur sine duobus prędijs ibi col.4. nu.24
Seruitus rei propriæ non est, 3. to.fo.8.col. 2.nu.4
Seruitutis quasi possessio quomodo, & qua ter acquiratur.3.tom.fol.9.colum.1. numer.31
Seruitutum realium, quæ vrbanę & quę rusticæ sunt, & quæ sint inter eas differentię, 3.to.fol.8.colu.2.á numer. 7. ad numerum.11
Seruitutū quædam sunt continuæ, quędam quasi continuæ, quædam discontinuæ, & quæ sint, 3. tom.ibi à numero, 15. ad numerum.18
Seruus reputatur mortuus, 1.tom.fo.133.co. 1.nn.74
Societas quibus modis contrahatur, in quibus rebus, & ad quod tempus, 3.to.fo.50 cō.1.nu.2.3.4.&.5
Societas si omniū bonorum simpliciter cōtrahatur quæ bona comprehendantur. 3 to.ibi col.1.nu.5
Societas quibus modis dissoluatur, & quæ ex ea actio oriatur, ibi à nu.7
Societatis pactionis obseruandæ sunt, ibi col.2.nu.12
Sortilegus, 1,tom.fol.231.col.3.num:12.remissiuè.
Species vt cognoscatur cognosci genus necesse est, 1.tomo fol. 215.colu. 1. numero 73
Spes proprie dicitur de causa probabili de præsenti, 1.tomo fo.11.col.1.nu.24
Spiritualis potestas, vide potestas.
Sportularum conuentio á iudicibus cū tabellionibus non est facienda, 1.tomo folio 237.columna 1.in fine, versicu lo articulus iste,
Stabularij materia traditur, 1.tomo fol. 231 col.3.num.13.remissiuè,
Stylo vt causa decidatur quid obseruandū, 1.tomo fol.14.col. 4.n.29
Stylus quid sit, & ad quid pertineat, & potest vt lex allegari, 1.to.fo.1.n.5.co.2
Stylus sæpè derogat leges ibi, n.6
Stylus vnde procedat, ibi co.3. n.8
Stylus succedit deficiente lege ibi nu.9
Stylus & praxis interpretantur leges ibi nu mer.13
Stylus seruandus cū iudex adquem denegat appellationem, 2.tomo fol.61.numer.24 cap.vnico.
Stylus procedendi in via executiua in foro episcopal, scolastico ve Salmātino, 2.to. fo.46.cap.vni.n.2
Stylus cuiuslibet regionis in tribunalibus ecclesiasticis consulendus, & obseruādus est ibi nu,3
Sobrogatam sapit naturam eius in cuius locum sobrogatur, 3.tom.fol.58. col.3.n.5
Suorū iniuriam prosequi quando, quis dicatur, 1.to.fo.129.co.2.n.12.&.13
Supplicatio secūda locū habet in causis in quibus cognoscit iudex, qui vulgo dicitur de Vizcaya, & in causis cœptis in audientijs noui regni Indorum, 1.tom.fol. 212.nu. 48
Supplicatio interposita in audientijs noui regni Indorum, in quibus differat ab ea quæ in Castella interponitur ibi nu.52
Supplicatio secūda admittitur in cōsilio supremo Indorū, 1.to.fo.213.co.2. num. 57
Supplicatio secunda vt posit interponi quando lis dicatur cœpta, ibi á nu. 57.ad numer.62

Sup-

INDEX

Supplicatio.2. vt admittatur quæ causa esse debeat, 1.to.fol.113.col,2.nume.63.64.& 65
Supplicatio secunda non admittitur quando agitur cōtra plures pro summis diuersis, quarū quęlibet non attingit summam iure regni necessariam licet simul iunctæ excedant ibi num.64. &. 65. nisi in casu tradito, nu.70
Supplicatio secunda, vt admittatur quanti valoris res esse debet, & quomodo æstimanda ibi á nu.63.ad nu.69
Supplicatio.2. habet locū indistincte quando super iurisdictione litigatur, 1.to.fol. 214.col.2.nu.71.&.72
Supplicatio in quibus casibus non admittatur 1.to.fo.200.col.1.nu.1.&.2
Supplicatio intra quod tempus, & qualiter proponenda, 1.tom.ibidem colum.1.numero.3
Supplicatio 2.cum pœna mille quingentarum duplarum, quid sit, 1.to.fo.208. co. 1.nu.2
Supplicatio 2.á quibus interponi potest ibi. num.3
Supplicatio 2.á procuratore nō potest interponi qui nō habet ad id speciale mandatū, licet habeat cū clausula ad omnia quę speciale mādatū exigūt ibi n.4.&.5.&.11
Supplicatio 2.vt posit á procuratore interponi quæ requirantur, 1.to.fo.209. co.3. nu.9.&.10
Supplicatio interposita á procuratore vt valeat quando debet de mandato constare, 1.to.fo.ibid.col.1.á nu.12
Supplicatio 2. á coniuncta persona interposita quando valeat ibi co.2.n.19.&.21
Supplicatio 2.vt interponi valeat quę requiruntur ibi co.3.nu.22
Supplicatio 2. non admittitur á iudicibus qui vulgo alcaldes de corte dicuntur quā do confirmatur sententia, 1.to.fo.210.co. 4.nu.27
Supplicatio 2. quando admittatur lite contestata coram inferiore iudice, 1.tom. ibi col.1.á nu.29.& nn.33.&.34
Supplicatio 2. non habet locū in audiētijs Gallecię, Canarię, Hispalis ibi.co,4.n.38
Supplicatio 2.non admittitur á supremis cōsiliarijs ordinum ibi co.3.nu.35
Supplicatio 2.non habet locū in causis nobilitatum, 1.to.fo.ibid.co.1.nu.39
Supplicatio 2.an habeat locū in causis cœptis in consilio de contaduria super quibus prima, & secunda sententia lata fuit ibi co.2.nu.41
Supplicatio 2. vt interponi posit rei valor quo tempore attendi debet, 3. to.fol.215. co.3.á nu.75.ad nu.79
Supplicatio 2. vt admittatur, a sententia diffinitiua interponi debet, & postquam latæ fuerunt duo sententiæ diffinitiuæ ibi col.4.nu.8
Supplicatio 2. vt in criminalibus admittatur quid requiratur, 1.tomo fol.206.co.1. num.86
Supplicatio 2. interponi potest licet causa principalis nō attingat quantitatē iure requisita si ratione accessorij posit interponi, 1. to.fol.216.col.3.n.89. & licet á principali nō sit appellatū supplicatio admittitur super liquidatione fructuum ibi co.2.n.91
Supplicatio 2. intra quod tēpus interponenda, &an restitutio admittatur cōtra lapsum termini, 1.to.fo.217.co.3.nu.92
Supplicatio 2. vt admittatur intra quod tēpus cautio præstanda sit de soluēdis mille quingentis duplis auri de cabeça ibi col. 4.n.93.vbi & n.94. dicitur quid in fisco & paupere feructur & qualiter instrumentum cautionis corā auditoribus exhibendum, 1.to.fo.217.co.2.nu.96
Supplicatio 2.non admittitur præstitis fidei iussoribus intra tēpus, si post tempus non idonei apparuerint, licet alij idonei dentur, 1.to.ibi co.4.nu.101
Supplicatio 2.est remedium exorbitans, & extra ordinarium, 1.to.ibi co.2.nu.103
Supplicatio facta ab vno ex litigātibus prodest alteri qui non supplicauit eod.n.103. ad nu.109
Supplicans quando recedere á supplicatione possit impune ibi nu.104
Supplicatio, appellatio à pari procedunt ibi num.108
Supplicatione interposita si non fuerit cautio interposita in termino nō admittitur restitutio licet a minore petatur, 1.to.218 co.1. nu.110
Supplicatio 2.intra quod tempus interponēda ibi nn.111
Supplicatio 2.non obstat quin sentētia executioni mandetur & cum qua cautione ibi nu.112.& nu. 117
Supplicatio 2. non admittitur latis duabus sententijs conformibus super possessione

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quare & super possessione maioris quã uis non sint conformes ibi co.2.nu.114. 115.&.116.& quando conformes sint,nu. 117.&.118.quod fit cum cautione,de qua ibidem.
Suppheatio 2. ad regem dirigenda quomodo sit,& intra quod tempus,& elapso termino quãdo restitutio competat,1.to.fo: ibi co.4.nu.121.122.&.123
Supplicatione 2. interposita quibus causa committenda & qualiter terminanda ibi num.114
Supplicatione.2.interposita quando sententia confirmatur vel reuocatur quid obseruatur,1.to.fo.220.co.2.á nu.128
Supplicatione 2. interposita copia partibus datur & quid allegari soleat,1.tom.fol.221.á num.141
Supplicatio 2.in omnibus pendet á voluntate regis,1.to.ibi co.2.nu. 138
Supplicationi secundæ an sit locus quis iudicet, & an supplicatio ab eo admittatur ibi num.134
Supplicans quando possit sine pœna á supplicatione recedere ibi,nu.133
Supplicans nõ euadit pœna sententia in totũ confirmata,licet in aliquo modificata sit nisi adeo esset magna modificatio vt solũ eius respectu possit postulari ibi nu. 131.&.133
Supplicari secundo non potest,1.to.fo.201 co.3.nu.9.& quando possit ibi co.4 nu. 10.11.&.12
Syndicari iudex defunctus qualiter debeat & an hæredes teneãtur remiss.1.to.fo. 226 co.4.nu.19
Syndicari debẽt iudices fraternitatis,simul cũ reliquis iudicibus,1.to.fo.239.co.3.circa medium versiculo,contenta.
Syndicator iudex in concipiendis articulis quid debeat obseruare,quos & quot testes recipere,& qualiter examinare,& eorũ copiam præbere,1.to.fo.237.co.1.&.2
Syndicator iudex quomodo procedere, quas pœnas imponere,& quas executare, non obstante appellatione,debeat, 1. to. fo.239.co.1.á nu.39
Syndicator quid obseruare teneatur, & syndicatus stylus traditur,1.to.fo.227. co.4 nu.1.2.&.3
Sydnicatores iudices cur creati,1.to .f. 105 col.1.nu. 6. & quid teneantur obseruare & an syndicentur ibi nu.8
Syndicatu tenetur iudex qui conuictum legitimis fecit torqueri,1.to.fo.167. col.1. num.8
Syndicatu tenetur iudex qui absq; indicio vel fama ad capturam delinquentis peruenerit,1.to.fo.134.col.1.nu.3
Syndicatu tenetur iudex qui reũ á carcerib' cafibus permissis sub fidei iussoribus nõ relaxauerit,1.to.fo.162.co.2.nu.93
Syndicatu tenetur iudex qui dolo aut culpa iudicauit,1.to.fo.26.co3.n. 73. & fo.232 co.4.nu.18.& ad quid.
Syndicatu quibus modis procedatur, 1. to. fo.232.co.3.nu.15
Syndicatu tenetur iudex qui nõ tribuit parti ius suum,& qui sententiã iniustam protulerit quãdo teneatur,1.to.fo.232.col.2. nu.17.&.18
Syndicatu tenetur iudex ad interesse quando aliquem iniuste in carcerem mancipauit,1.to.fo.ibi co.2.nu.19
Syndicatu tenetur iudex negligens in reddẽ do iustitiam partibus,& si non seruauerit literas suæ commissionis & regia mandata ibi nu.20
Syndicatu tenetur iudex qui executionem sententiæ non fecit diu non impediente iusta causa,1.to.fol.119.co.3. nu.64
Syndicatui quo temporis spatio standũ sit, & an termino elapso possit conuenirí, 1. to.fo.225.co.2.nu.9.10.&. 11. & quando possint iudices ante tẽpus recedere,& cautas per procuratores, agere nu. 12, & qua pœna teneantu. si recesserint, & quando impune recedant nu.13
Syndicatus tẽpore faciendũ est magistratib' á sindicatoribus , & qui eos offenderint puniũtur acsi tẽpore administrationis fecerint,1.to.fo.226.co,2.nu.14.&.15
Syndicatus tẽpore magistratibus pro se, & sua familia tenetur respondere si ciuiliter agatur ibi nu.16.& qualiter nu.17.&.18
Syndicatus quid proprie dicatur, 1. to. fol. 224.co.1.nu.7
Syndicus quis dicatur eod.nu.7
Syndicus constitutus ad certa negotia mandatũ speciale requirẽtia, & generaliter ad omnia non potest donare vel renuntiare, 1.to,fo.10.co.4.nu.20

T.

TAbellio pluribus nominibus nuncupatur in vltima annot.ad totum opus folio 17.co.4.nu.2

Tabellio qualis esse debeat,& qui non possint esse ibi fo.18.co.1.á nu.8,ad 12
Tabellio non tenetur gratis seruire,& quando teneatur ibi nu. 21
Tabellio vltra mercedem taxatã etiam sponte oblatum non potest recipere ibi fo. 19, co.1,á num.23
Tabellio in fine instrumenti tenetur apponere quod accepit ibi nu.25
Tabellio quid in registro, instrumentis , & actis iudicibus teneatur obseruare ibi. n. 26,& 28,co.2
Tabellio qui protocolũ partibus tradit peccat mortaliter ibi co.3.nu.29
Tabellio quãdo confectionẽ instrumẽti potest alijs committere ibi co.3.nu.30
Tabellio qualiter debeat traducere instrumẽtũ ẽ protocolo tabellionis mortui ib.n.31
Tabellio tenetur recitare partibus instrumẽtum ibi nu.32
Tabel. si frater vel patruelis actoris sit apud eum intentari non potest,ibi co.4,n.38
Tab.quinõ est & tabellionis officio fũgitur morte ponitur ibi fo.20,co.1.nu. 40, & 41
Tabellio si vt suspectus sit á partibus recusatus quid obseruetur ibi nu.42,43,& 44
Tabellio quæ debeat scire, & si errauerit in conficiendo instrumento qualiter puniatur remissiue,ibi co.2.nu.45
Tabellionis definitio in dict.vlti.annot.folio 17,co.4,nu.1
Tabellionis officiũ quando sit vile & quando non,ibi á nu.4,ad.7
Tabellio á quo possit creari,ibi.fo. 18.co.2 nu.13,14,& 15
Tabellioni in ciuilibus examen testiũ committitur &an eidem testanti credatur,ibi fo.19,co.4.nu.35,& 36
Tabelliones inuiti omnia acta & instrumẽta cõscribere cõpellũtur,ibi.fo.18,co.4.n.19
Tabelliones qui mandato superioris nõ obtemperant, nisi nimis occupati sint officio priuantur,ibi nu.20
Tabelliones á pluribus debẽt abstinere,ibi fo.19,co.4,nu.37,& 38
Tabellioni an potius quã testi credatur,ibi co.3,nu.33,& 34
Tabellionibus regijs nisi pestis tẽpore fides non adhibetur, vbi certus est numerus tabellionum ibi,fo.18,co.4.nu.18
Tabellionum creatio an cõsuetudine introduci possit,ibi co.3. nu.16
Tab.creationi quę debeãt cõcurrere ib.n.17
Terminus probatorius vide probatorius terminus & probationum dilatio.
Tertius oppositor,vide oppositor tertius.
Testamẽti insinuatio corã seculari iudice facienda est licet clericus hæres sit,2.to.fol. 9,& fo.10.co.2,co.4.nu.42
Testes non sunt de necessitate præcisa iudicij sine testibus sententia valet,1. to.fo.8 co.1.á nu.2,ad nu.5
Testes á quibus producendi,vel citandi, & quid si sponte se offerant,1.to.fo.61.co.3 nu.17,& 18,& fo.67.co.1.nu.97
Testes compelluntur per iudicẽ testificare, 1.to,fo.61. col.3.nu.3.16
Testes falsi qua teneãtur pœna, & quæ in testibus requirantur,ibi co.4,nu.21.remiss.
Testes quando possunt examinari,1. to.fol. 63,co.3.nu.47. & 48
Testes quando litigantes debẽt cognocere, 1,to.fo.64,co. 2.nu.55, & 56
Testes á quo sint examinãdi & corã quo iurare teneãtur,1.to:fo.67,co.2,n.98.cũ tribus sequentibus,& quid in criminalibus seruatur,1.to.fo.162,co.4
Testes si absunt in loco remotõ vel sunt impediti á quo sunt examinandi,1.to.fo.67 co.3,nu.101,& 102
Testes intra quod tẽpus & qualiter examinãdi sint,1.to.fo.68,co.1,nu.108
Testes elapso termino probatorio non possunt produci,nisi per restitutionem,1.to. fo.68,co.1.nu.112,& 113
Testes de quibus debeant rebus deponere, 1 to.fol.75,co.1.nu.17
Testes si de occultis deponãt delinquentes non sunt puniendi,1.to.fo.125,co.1.nu.11 & quando possint,nu.13
Testes si in sũmario iudicio examinati sint vt fidẽ faciãt qd requiratur,1.1.f.163,co.1.á nu.1
Testes in summaria informatione quomodo examinãdi,1.to.fo.134.co1.nu.9,& 10
Testes summariæ quando possint pro reproductis haberi,1,to.fo.163,co.1.á nu.1
Testes summariæ in plenaria ne vacilẽt possunt ad primã depositionẽ referri, & ideo prima eis exhibetur attestatio & quid in crimine hæresis seruetur,ibi col.2. nume ro 6
Testes si in criminalibus vel ciuilib' arduis á iudice tabellioni examinãdi cõmittantur qua pœna iudex & tabellio teneatur, 1.to.fo.232,co.3.in principio,á nu. 17
Testes in secunda instantia non sunt producendi super eisdem articulis vel directo contrarijs,1.to.fo.195.co.3.nu.16

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testis vnius testimonio nulla causa terminatur, & quando vnius dicto creditur, & quæ causæ requirant plures duobus testibus, 1. to. fo. 61. co. 2. nu. 10. 11. & 12
Testis nō precibus sed precio corrumpitur, & ideo pars potest testem instruere, 1. to. ibi co. 3. nu. 19. & 20
Testis iuramentum per procuratorē præstare non potest, & forma iuramenti præstādi á teste, 1. to. fo. 71. co. 1. nu. 142
Testis idoneus supplet defectū non idonei, 1. to. fo. 72. co. 4. nu. 5
Testis inhabilis á iudice de officio repellēdus est, fo. 73. co. 4. nu. 9. & 10
Testis de auditu quando fidem faciat, 1. to. fo. 75. co. 1. nu. 18
Testis de credulitate deponens nisi rationē reddat cōcludentem non facit fidem ibi co. 3. nu. 19
Testis de occultis interrogatus potest vti subterfugio verborum iudicemque eludere, 1. to. fo. 125. co. 4. nu. 9. & 10
Testibus quanta sit fides adhibenda iudex melius quam alius scire potest, 1. tom. fo. 134. co. 1. nu. 9. & 10
Testium officium, 1. to. fo. 8. co. 3. nu. 10
Testium multitudo refrœnanda & quid hodie seruetur, & in Lusitania, 1. to. fol. 61. co. 1. nu. 13. 14. & 15
Testium productioni pars quæ renuntiauerit amplius nō auditur, nisi ignoret alios testes habere, & quid de iure regio seruetur, fo. 62. co. 1. ibi co. 1. nu. 25. 26. & 27
Testium depositio est nulla si parte non citata fiat, 1. to. fo. 64. co. 2. nu. 54. vbi an. 55. & 56. fallentiæ traduntur, & quid operetur citatio prædicta.
Testium obiectiones intra quod tempus opponendæ sunt ibi, nu. 56. & 57
Testium depositio sine iuramento non valet & quando valeat, 1. to. fo. 67. co. 3. nu. 134. co. 4. nu. 139
Testium iuramentū depositionē debet præcedere, nisi statim post depositionē sequatur, ibi, nu. 105. & 106
Testium conuictas vitanda est, 1. to. fo. 72 co. 2. nu. 4
Testium repulsæ vide repulsæ testium.
Theorica absque praxi, & styli peritia parū prodest, 1. to. fo. 1. co. 4. nu. 15
Theoricā vel praxim qui ignorant tanquā aliquo orbati pede claudicantes nec ius reddere nec aduocare possunt in initio operis, n. 1. 2. & 1. to. fo. 1. co. 2
Titulus lucratiuus, & oneratiuus quis dicatur 3. to. fo. 19. nu. 23. & 24
Tituli beneficiales sunt perpetui, 2. to. par. 2 cap. vnico, nu. 60. fo. 40
Tortura quando adhibenda, & cur inuenta 1. to. fo. 166. co. 3. á nu. 4
Tortura adhibita statib⁹ legitimis probationibus si re⁹ neget an elidatur, & eneruetur legitimę probationes, 1. to. fo. ibi co. 4. n. 10
Tortura quibus attētis adhibenda, 1. to. fo. 170. co. 3. nu. 65
Torturę sentētia appellationē recipit cū cōtineat damnū irreparabile nisi triuola sit appellatio. 1. to. fo. 171. co. 4. n. 79. & 80
Torturæ sententia coram quibus exequenda, ibi, nu. 82. & 83
Torturę cū est locus quę iudex debeat ante torturā facere & qualiter reū interrogare 1. to. fo. 172. co. 2. nu. 91. & 92
Torturę artificatio quomodo facienda, 1. to. fo. ibi, co. 3. nu. 94
Torturæ ratificatio á minore sine curatore fieri nequit, 1. to. fo. ibi. co. 4. nu. 93
Torqueri reus ad petitionem partis, & ex officio iudicis præcisæ tenetur, 1. to. fol. 167 nu. 11. & 12
Torqueri secūdo, tertiove, potest qui in rātificatione negauit quarto nō potest pro vno delicto, ibi, co. 2. nu. 18. 19. & 20
Torqueri bis potest reus vltra primā torturā in criminalibus proditionis, falsæ monetæ furti, rapinæ & aliis criminibus semel post primam torturam, ibi, nu. 20. & 21
Torqueri reus non in omnibus casibus sed ingrauibus, & atrocibus debet, 1. tom. fo. 168. co. 1. nu. 31. & 33
Torqueri nemo potest nisi præcedentibus legitimis indicijs, & quæ sint legitima indicia & eorum quæ probatio requiratur, ibi nu. 35. 36. 37. & 38
Torqueri quilibet potest qui non reperitur prohibitus ibi, fo. 169. co. 3. nu. 42. & 43
Torqueri quæ personæ non possint, ibi, á n. 44. ad nu. 48
Torqueri an possit clericus vel monachus, ibi, nu. 49
Torqueri indistinctè omnes possunt etiā si minores sint in crimine lesæ maiestatis diuinæ vel humanæ, ibi, co. 4. nu. 50
Torqueri qui non possunt an possint terreri, 1. to. fo. 169. co. 4. nu. 51
Torqueri vt possit quis quę iudex animaduertere debeat & si per imperitiā vel dolō torqueri fecerit aliquē ad quid teneatur ibi fol. 170.

fo. 170. co. 2. á nu. 59. ad nu. 64
Torquendi si sint plures á quo incipiendum & qualiter tormentū adhibendum, 1. to. fo. 172. col. 1. á n. 85. ad nu. 90
Torturæ sententia á qua fit appellatum exequenda non est, & quando sit ibi, num. 81
Tortus non legitime iterum potest torqueri & tortus legitime quando possit, 1. tom. fo. 167. co. 3. á nu. 13. ad nu. 17
Tortus re⁹ si negauerit delictū vel nō perseueranerit in cōfessione tēpore ratificationis absoluēdus est vel saltim ratione indiciorū pœna arbitraria cōdenādus ibi n. 22
Tormenti executio qualiter facienda, 1. to. fo. 172. co. 1. nu. 93
Tormentorum genera quæ māgis frequenter á iudicibus ordinarijs frequentantur traduntur, 1. to. fo. 171. co. 3. nu. 76
Tormentorum inusitatas species iudex nō imponat & quando debeat imponere, 1. to. fo. 170. co. 4. nu. 66. & 67
Tormentorum quæ genera in his regnis frequententur ibi nu. 68.
Tormentorum del sueño Italiano y de las tablillas forma traditur, 1. to. fo. 172. co. 1 nu. 72. & ibi co. 1. nu. 73
Vide in verbo confessio in tortura.
Trāsfuga quis dicatur. 1. t. f. 148. co. 4. n. 1. 46
Triplicatio & quadruplicatio iure cūmuni cōceditur iure regio tantū duplicatio admittitur, 1. to. fo. 57. col. 4. nu. 44. & 47, & quid in foro ecclesiastico seruetur, 2. to. fo. 30. co. 2. nu. 35, & 36
Tutor per inuētarium tenetur reddere rationem alioquin iuratur in litem quod iuramentum hæredibus pupilli transmittitur contra hæredes tutoris non, 3. tom. fo. 52. co. 3. nu. 45. & 6
Tutor de dolo & lata culpa tenetur, 3. to. ibi co. 4. nu. 7
Tutela quibus modis finitur, 3. to. ibi, col. 3 num. 3

V.

VAgabundus quis dicatur, 1. to. fol. 230. co. 1. nu. 11
Venditor ad quid teneatur, 3. to. fo. 42. co. 2. á nu. 4
Venia petita á iudice quæ personæ conueniendæ sunt & quæ pœna contra conuenientes aliter sit, 1. tom. fol. 2 á nu. 4. ad numerum 13. & ibi absque citatione veniam esse concedendam traditur, & forma traditur petitionis veniæ.
Venia petita socer conueniendus est, 3. to. fo. 59. co. 1. nu. 19
Via ordinaria ab executiua diuersa est, & alterius electione altera non tollitur, 1. to. fo. 101. co. 2. nu. 2
Vicarius perpetuus ecclesiæ pro sua vicaria agere potest sine mandato rectoris, 1. to. fo. 10. co. 3. nu. 35
Vicarius generalis episcopi est ordinarius, 1 to. fo. 23. nu. 6
Vicarius episcopi vices eius gerit ibi nu. 7. & 2. to. fo. 11. nu. 3. & 4
Vicarius ordinari⁹ mortuo episcopo nō potest exercere officiū iam extinctū ibi n. 9.
Vicarius generalis episcopi ex generali cōmissione ab episcopo facta nō potest beneficia cōferre nisi specialiter mādetur, potest tamē instituere præsentatū á patronis & cōstituere œconomū ecclesiæ patronatę vacantis, 2. tom. fo. 12. co. 2. nu. 6. 7, & 8
Vicarius episcopi nō potest ex generali cōmissione corrigere aut punire excessus subditorū nec priuare quēq; officio aut administratione aut inquirere de criminibus ād punitionem eorū, secus vt episcopo nun. ciet, 2. to. fo. 12. co. 2. nu. 9, & 10. & 11
Violētia á iudice ecclesiastico facta processus ad cācellariā regiā quomodo deferatur & quę seruetur praxis, 2. to. fo. 30. co. 1. n. 34
Vniuersitatis procurator vel syndicus non singulę personę conueniendæ sunt & si solus syndicus citetur sententia valet, fo. 32. 1 to. co. 1. nu. 45. 46. & 47
Vsufructuarius suo nomine non potest agere confessoria & an possit seruitutē constituere, 3. to. fo. 8. co. 4. nu. 28
Vsurariorum pœna, 1. to. fo. 233. co. 1. nu. 26
Vsurarius manifestus quib⁹ modis dicatur eodem nu. c o. 3. in princi.
Vsurarum crimen an sit misti fori. 2. to. fo. 8. co. 1. nu. 25. & 1. to. fo. 233. co. 1. nu. 25
Vsurarum probatio quæ sufficiat. 1. to. fol. 234. col. 1. nu. 27. & 28
Vultu crimen non prodere est difficile. 1. to. fo. 134. co. 2. nu. 10
Vxor succedit viro ab intestato deficientibus cognatis excluso fisco, 1. to. fol. 88. co. 2. nu. 8
Vxor pro dote quando cæteris creditoribus præferatur ibi nu. 3
Vxor non impedit executionem in bonis mariti factam quando ipsa habet rem specialiter hypothecā, & quando præferatur ibi num. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBELLI, PETITIONES,

INTERROGATORIA, SENTENTIAE & alij actus iudiciales omnes, qui sermone Hispano in hoc opere continentur, particulari indice ostenduntur.

Ex primo Tomo.

Argos contra el corregidor y respuesta a ellos, fo. 216. co. 3. nu. 31, & 32
Interrogatorio, fo. 64. co. 3. num. 63
Interrogatorio sobre el articulo de la restitucion foli. 69. co. 1. nu. 126
Interrogatorio de tachas de testigos, fo. 79 co. 3. nu. 36
Interrogatorio de la residencia cõtra el corregidor y sus juezes, fo. 251. co. 3. nu. 16
Interrogatorio de dos cargos, fo. col. 1. nu. 33
Libellus quando filius vel alius venia petita aliquem conuenire debet, fol. 29. co. 2. num. 14
Libellus quando pater petit nomine filij in rebus aduentitijs fo. 30. co. 3. nu. 19
Libellus quando mulier petit licentiam ãiudice vt possit quẽ conuenire ex eo quod maritus sit absens fo. 31. co. 3. nu. 40
Libellus quando creditor hæreditarius petit hæredem adire vel repudiare to. 1. fo. 32 co. 1. nu. 49
Libellus in actione de constituta pecunia, fo. 39. co. 3. num. 53
Libellus exceptionis declinatoriæ fori fol. 44. co. 1, nu. 29
Libellus plurium dilatoriarum exceptionum fo. 45. co. 3. nu. 39
Libellus ad litem contestandam fo. 52. co. 2. num. 51
Libellus exceptionis perẽptoriæ oppositæ ante litẽ contestatam ad impediendũ litis ingressum fo. 54. co. 3. nu. 6
Libellus responsorius rei ad petitionẽ actoris cum exceptionibus peremptorijs & reconuentione fo. 55, co. 3, nu. 17
Libellus replicationis actoris ad libellũ rei fo. 56. co. 2. nu. 35
Libellus duplicationis rei ad replicationẽ actoris to. 1. fo. 57. co. 2. nu. 41
Libellus de bien probado fo. 74. co. 1. n. 13.
Libellus quo actor petit curatorem dari bonis captiui vel absentis fo. 90. co. 3. n. 24
Libellus oppositionis contra executionem fo. 118, co. 1. num. 10
Libellus denuntiationis folio, 126. columna. 3. numer. 5
Libellus accusationis criminaliter intentatæ fo. 156. co. 1, n. 3
Libellus accusationis ciuiliter intẽtatæ ibi fol. 157. colum. 3. num. 5
Libellus responsorius rei criminaliter accusati fo. 160. co. 3. num. 61
Libellus allegationis ex parte rei criminaliter accasati fol. 159. colum. 1. numer. 31
Libellus appellationis fol. 191. co. 3. nu. 44
Libellus de agrauios fo. 195. num. 14. y respuesta a el num. 14
Libellus de oppositon de tercero, foli. 120. colum. 3. num. 17
Libellus de esperas fo. 122. colum. 1. num. 2
Libello de accusacion y demanda a instancia de parte contra el corregidor en residencia publica, fol. 240. colum. 1. nu. 45.
Mandamiento executiuo fo. 117. co. 2. nu. 5 & ibi como el alguazil haze la execucio.
Peticion de execucion por conocimiento fo. 117, colum. 1. num. 1
Peticion de execucion por instrumento publico ibi colum. 3. num. 4
Petitio termini vltra marini fol. 63. colum. 3, numero 41
Petitio restitutionis aduersus omissam probationem fo. 68. co. 3. nume. 116
Petitio conclusionis ad diffinitiuam fo. 78 colum. 1. num. 4
Petitio nullitatis fo. 83, co. 1, num. 11
Peticiõ de cesiõ de bienes fo. 120. co. 3. n. 1.
Peticiõ de tormento fo. 167, co. 3: numer. 3.
Pedimiento del querellante para que el juez mande llamar a pregones al reo foli. 181. co. 1. num. 23

Pre-

INDEX

Pregon y rebeldias contra el ausente accusado, fo. eodem, 181. co. 3. n. 25. & 28. & fo. 182. co. 1. nu. 33
Pregon de residencia fo. 228. co. 1. nu. 4
Pregon de las cosas tocãtes al gouierno de la Republica ibi co. 3. nu. 5
Presentacion en grado de appellacion fol. 193. co. 1. nu. 8
Presentacion en consistorio fol. 203. colu. 1 nu. 6
Processo executiuo en romance fo. 116. co. 1. á nu. 1
Processo de cesion de bienes fo. 120. col. 1 nu. 1
Processo de esperas de acreedores, foli. 122. co. 3. nu. 1
Processo de residencia fo. 227. col. 1. á. nu. 1
Relacion del Relator, fo. 195. co. 3. nume. 15
Recusatio iudicis, fo. 80, co. 1. nu. 14. & fol. 71. co. 3. nu. 31
Requirimiento para que el juez sentẽcie fo. 81. co. 1. nu. 19
Supplicationis forma & Responsio ad supplicationem, fo. 201. co. 1. nu. 4. & 5
Supplicationis secundæ libellus, i. to. f. 222 co. 3. nu. 140
Sentencia interlocutoria de prueua, fo. 61. co. 1. nu. 1
Sententia restitutionis aduersus probationẽ & allegationem omissam, fo. 69. co. 3. nu. 164
Sententia qua cõceditur terminus vltramarinus, fo. 63. co. 1
Sententia per quam testes recipiuntur ad repulsarum probationem, fo. 76. co. 1. nu. 35
Sententia conclusionis ad diffinitiuam, fo. 78. co. 1. nu. 7
Sentẽtia diffinitiua in fauorem actoris, fo. 81. co. 3, nu. 21
Sententia absolutaria in fauorem Rei ibi. nu. 22
Sententia absolutoria ab instantia iudicij, fo. ibi co. 1. nu. 23
Sentencia nullitatis, fo. 83. co. 3. nu. 13
Sententia in qua declaratur non esse locum nullitati, ibi. nu. 14
Sentencia en que se da por libre el executado, fo. 119. co. 3. nu. 11
Sentencia de trance y remate ibi, nu. 12
Sentencia de remate en que el juez recibe a prueua en via ordinaria al reo quãdo sus testigos estan ausentes, fo. ibi. colu. 1. numero 16
Sentencia diffinitiua de cesion de bienes, fo. 121. co. 1. nu. 3
Sententia qua cõceditur dilationis beneficium debitori & qua denegatur foli. 122. co. 3. nu. 4, & 5
Sentencia de tormento de agua y cordeles, fo. 171. co. 3. nu. 69
Sententia tormenti de garrucha, fo. ibi. cõ. 1. nu. 70
Sententia tormẽti de ladrillo y sueño al estilo español ibi. nu. 71
Sententia tormenti non exprimendo genus tormenti, fo. 172. co. 1. nu. 75
Sententiæ tormenti executio quomodo practicanda, fo. 173. co. 1, nu. 93
Sententia diffinitiua condemnatoria. fo. 175 co. 3. nũ. 108
Sententia diffinitiua in causa mortis fo. 176 co. 1. nu. 125
Sentencia de la pena del desprez. fo. 182. colu. 1. nu. 30
Sentencia de la pena del homicillo, ibi. co. 3. num. 35
Sentencia y autõ en que se manda poner la accusacion fo. 183. co. 1. nu. 38
Sentencia y auto quod curator bonis absentis vel captiui datur, fo. 90. co. 2. nume. 25
Sententia contra Reũ absentem accusatum fo. 183. co. 1. nu. 38
Sententia diffinitiua in secunda instantia, fo. 200. co. 1. nu. 6
Sententia confirmatoria ibi, nu. 7
Sentencia diffinitiua en reuista, fol. 201. colu. 3. nu. 8
Sentencia reuocatoria consistorij, foli. 204 co. 3. nu. 15
Sentencia contra el corregidor, fo. 239. co. 4, nu. 38. y carta para su Magestad, fo. ibi co. 3. nu. 43

Ex secundo Tomo.

Comparitio rei citati simpliciter facta fo. 21. co. 1. nu. 5
Comparitio rei citati habẽtis exceptionem dilatoriam ibi, col. 3. num. 6
Interrogatorio en el articulo de la declinatoria. fo. 29. co. 3. nu. 30
Interrogatorio del actor en el negocio principal fo. 31. co. 1. nu. 37
Interrogatorio de repreguntas por parte del reo alas pregũtas presentadas por el actor fo. 32. co. 1. nu. 39

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

Libellus in causa decimali, fo. 83. colum. 3. nu. 3
Libellus recusatio iudicis tã ordinarij quã delegati à papa, fo. 29. co. 3. nu. 27
Libellus in exceptione declinatoria fori. fo li. 29. co. 3. nu. 29
Libellus in beneficio cap. Oduardus fo. 48 co. 3. nu. 8
Libelli quo actor petit se metti in possessionem ob contumaciam rei fol. 43. colu. 3. nu. 104
Libellus appellationis, 5. p. c. vni, n. 9. fo. 56
Libellus grauaminũ corã iudice appellationis porrigendus, fo. 59. nu. 16
Libellus responsorius appellati ibi nu. 17
Sententia interlocutoria qua iudex pronuntiat se esse iudicẽ fo. 60. co. 3. nu. 22. & ibi nu. 24. co. 61
Sententia interlocutoria de assentamiẽte ex primo decreto fo. 43. co. 1. nu. 109
Sententia interlocutoria secundi decreti foli. 45. co. 3. in principio.
Sententia interlocutoria qua iudex pronuntiat se non esse iudicem, foli. 60. colu. 1. in medio.
Sententia interlocutoria qua partes recipiũtur ad probationem ibi in fine.
Sententia confirmatoria & reuocatoria ibi co. 3

Ex Tertio tomo.

Libellus in actione personali fo. 4. nu. 15
Libellus in actione furtiua fo. 5. nu. 15
Libellus in actione reali fo. 7. co. 1. nu. 21
Libellus in actione cõfessoria fol. 9. nu. 44
Libellus in actione negatoria ibi nu. 45
Libellus in actione familiæ hæriscundæ fo. 11, nu. 19
Libellus in actione communi diuidundo fo. 12. nu. 11.
Praxis in actione finiũ regundorũ f. 13. n. 17
Libellus in actione Publiciana fol. 15. n. 25
Libellus in actione rescissoria fol. 16. nu. 30
Libellus in actione reuocatoria fo. 19. nu. 31
Libellus in actione hypothecaria fo. 22
Libellus in actione pignoratitia directa contra creditorem ibi.
Libellus in actione pignoratitia contraria contra debitorem fo. 23
Libellus in actione de constituta fo. 25. numero. 17
Libellus in actione de peculio fo. 24. nu. 25
Libellus in actione contra corrumpentem album prætoris fo. 27. nu. 13
Libellus in actione de in ius vocando patrẽ aut patronum fo. 28. nu. 11
Libellus in actione contra eximentẽ vi aut dolo mius vocatum ibi nu. 5
Libellus in actione qua dominus contendit quem seruum esse fo. 30. nu. 10
Libellus in actione qua seruus contendit se liberum esse fo. ibi. n. 11
Libellus in actione qua quis contẽdit se patronum alicuius esse ibi nu. 7
Libellus in actione qua quis contendit se filium alicuius esse fo. 31. nu. 11
Libellus in actione qua quis contendit se patrem alicuius esse fo. 32. nu. 12
Libellus in actione furti manifesti fo. 35. numer. 51
Libellus in actione furti non manifesti ibi nu. 52
Libellus in actione vi bonorum raptorũ ibi num. 53
Libellus in actione legis Aquiliæ ibi n. 54
Libellus in actione ex stipulatu fo. 37. nu. 4
Libellus in actione serui corrupti ibi. nu. 6.
Libellus in actione ex lege cõdictitia aduersus plus debito petentem. fo. 38. nu. 9
Libellus in actione quod metus causa fo. 39 num. 9
Libellus in actione de calumniatoribus fo. 40. nu. 4.
Libellus in actione exempto foli. 42. nu. 16
Libellus in actione ex vendito fo. 43. nu. 21
Libellus in actione locati fo. 45. nu. 22
Libellus in actione conducti ibi, nu. 23
Libellus in actione directa negotiorum gestorum, fo. 46. nu. 19
Libellus in actione contraria negotiorum gestorum fo. 47. nu. 20
Libellus in actione directa mandati ibi, numer. 6
Libellus in actione contraria mandati foli. 48. nu. 7
Libellus in actione depositi volũtarij, & necessarij fo. 50. nu. 32
Libellus in actione pro socio, & ad dissoluẽdam societatem fo. 51. nu. 14. & 15
Libellus in actione directa tutelæ, fo. 53. numer. 11
Libellus in actione contraria tutelæ ibi numero. 12

Libellus

INDEX

Cap. 1. 4. quæst. 4. to. 1. fo. 8. co. 1. á nu. 1
Cap. non sunt audiendi, 10. q. 3. to. 1. fol. 152 co. 9. nu. 10. & 11
Cap. nullo, 12. q. 1. ibidem
Cap. quis aliquando vers. item illud, de pœnitentia dist. 1. ibidem
Cap. 2. 9. q. 3. to. 2. fo. 4. co. 3. nu. 17
Cap. admonere, 33. q. 2. fo. 10. co. 2. nu. 53
Cap. experientiæ, 11. q. 1. to. 3. fo. 1. co. 2. nu. 7. & 8
Cap. octaua, 12. q. 2. ibidem
Cap. qualiter & quando, 1. & 2. de accusationibus to. 1. fo. 3. co. 3. in fin.
Ca. forº de verb. signifi. to. 1. fo. 6. co. 4. n. 1
Cap. item cum quis, de relti. spol. to. 1. to. 42 co. 3. nu. 4
Ca. intelleximus de iudicijs, to. 1. fo. 45. co. 3. n. 40. & co. 3. nu. 52. & 53.
Ca. 2. de procura. to. 1. f. 46. co. 3. n. 54. & 55
Ca. cum non ab homine, de sent. exco. to. 1 fo. 48. co. 1. nu. 74
Cap. cum Ioannes, de fide instrum. to. 1. fo. 91. co. 2. nu. 9
Cap. in causis. 13. de testibus to. 1. fo. 62. co. 4. nu. 23. & 24
Cap. inter alia de immuni. eccles. to. 1. f. 141 co. 1. nu. 17. & fo. 144. co. 4. n. 61. & fol. 137. co. 2. nu. 181
Cap. ecclesiæ, de immu. eccles. to. 1. fol. 142. co. 1. nu. 4
Cap. 1. de homicidio, to. 1. fo. 146. co. 3. á n. 113
Ca. ab ecclesiarum, de officio ordi. to. 2. fo. 3. co. 3. nu. 5. & fo. 3. co. 1. nu. 11
Cap. decernimus de iudicijs, to. 2. fo. 6. co. 1 num. 4
Cap. fina. de libelli oblatione, to. 3. fo. 1. co. 2. num. 7. & 8
Cap. examinata de iudicijs, ibidem
Cap. 1. de mutuis petit, ibidem
Cop. 2. de ordine cogni. to. 1. fo. 215. co. 4. n. 82. & 83
Cap. cum venissent, de institutio. ibid.
Cap. præterea de vsuris, to. 1. fo. 233. co. 1. n. 26
Cap. quoniam frequẽter, §. porro, vt lite nõ contes, to. 2. fo. 36. co. 4. nu. 14
Cap. cum olim, de testibus, ibidem
Cap. fin. de eo qui mittitur in poss. to. 2. fol. 38. co. 1. nu. 28
Cap. cũ venissent de eo qui mittitur, in poss. to. 2. fo. 39, co. 4. nu. 47, & 48
Cap. vnico de eo qui mittitur, in poss. lib. 6 to. 2, fo. 36, col. 3, nu. 11
Cap. felicis, §, per hoc, de penis lib. 6, tom. 2 to. 8, co. 2. nu. 41
Cap. 1, de exception. lib. 6, to. 1. fo. 45, col. 4 nu. 46
Cap. ex eo de regul. iur, li. 6, to. 1, fo. 193, co. 3, nu. 3
Extrauag. ad euitandum scandalum Martini V. to. 1. fo. 47, co. 3, nu. 72

Ex Cõcilio Tridẽtino.

Cap. 20, sess. 24, de refor. to. 2, fo. 14, co. 1 nu. 6, cum seq. & to. 1, fol. 171, col. 4, á n. 25
Cap. 6. & cap. 8, sess. 22, de reform. to. 2, fol. 10, co. 1, nu. 45, & 46
Cap. 3, sess. 25, de reform. to. 2, fo, 36, co. 3, numer. 8
Cap. sess. 13, de reform. in fin. to. 1, fo. 81, col. 4, á nu. 25
Cap. 1, & 4, sess. 14, de reform. to. 2, fo. 45, co. 1, & 2
Cap. 1, sess. 6, de reform. ibidem
Cap. 1, sess. 13, de reform. ibidem

Ex iure Regio.

Lex fi. tit. 13, par. 1, to. 1, fo. 97, co. 3, nu. 44 45, & 46
Lex 7, tit. 6, par. 6, ibidem
Lex 13, titu. 9, par. 7, ibidem
Lex 3, tit. 15. par. 5, to. 1, fo. 109, co. 4, nu. 12
Lex 5, titu. 29, par. 7, to. 1, fol. 135, col. 2, nuãmero 12
Lex 4, tit. 24, part. 3, to. 1, fol. 195, col. 3. á numero 22
Lex 1, tit. 7, par. 7, to. 1, fo. 1, co. 3, nu. 13
Lex 7, tit. 6, par. 6, tomo 1, folio 97, co. 4, numero 44
Lex 3, tit. 13, lib. 3, ordin. hodie, l. 6, tit. 15, lib. 4, recop. to. 1, fo 108, co. 1, numero 15
Lex 19, Tauri hodie, l. 6, tit. 3, li. 4, reco. to. 1, fo. 31, co. 4, nu. 38
Lex 1, tit. 16, lib. 2, recop. to. 1, fo. 14, co. 1, numero 12
Lex 59, tit. 16, lib. 2, recop. to. 1, fo. 15, co. 4, á numero 51
Lex 8, tit. 6, lib. 3, l. 5, tit. 1, li. 3, l. 1, ti. 27, ver. y mandamos que los escriuanos, lib. 4, recopil. 1, to. fo. 16, co. 1, nu. 62
Lex 2, tit. 17, li. 4. reco. to. 1, fo. 27, co. 1, n. 85

Lex

INDEX

Lex,10.titu.7.lib.4.recop.to.1.fo.34. co.2 num.10
Lex,6.titu.41.lib.4.reco.to.1.fo. 95.col.3. num.23.&24
Lex,20.tit.2.lib.4.recop.to.1.fo.102. co. 3.nu.12.&13
Lex,27.titu.1.lib.3.recop. ibid.
Lex,9.titu.16.lib.5.recop.to.1,fo:109.co. 2.nu.18
Lex,2.tit.24.lib.4.recop.to.1.fo. 122.col. 3.nu.12
Lex,3.tit.10.lib.4.recop.to.1.fo.179. co.1. nu.6
Lex,7.tit.18.lib.4.recop.to.1.fo.195. co.1. num.14
Lex,1.&.7.titu.20.lib.4.recop.to.1.fo.201 co.3.nu.22
Lex,5.tit.12.lib.2.recop.to.1.fo.211. col.4. num.43
Lex,8.&.9.tit.20.lib.4.recop.to,1.fo. 215 co,4.nu,82.83.&.84
Lex,3.tit.20.lib.4.reco.ibi fo.216.co.3.nu mer.89
Lex,3.titu.3.lib.4.recop.to.1.fol.35.col.2 num.47
Lex,1.tit.2.li.4.reco.to.1.fo.40.co.2.n.(9
Lex,27.tit.1.li.3.reco.to.1.fo. 25.col.1.nu- mer.44
Lex,1.tit.4.lib.4.reco.to.1.fol.152. col.4. num.37
Lex,1.titu.4.lib.4.recop.tom.1.fo.46.co. 1.nu.44
Lex,2.tit.21.lib.4.recop.to.1.fol.94.col.3 num.11

FINIS.

Valga para el año de mil setecientos ochenta y tres.

D. Joaquin Benito Garay.

✠

AÑO DE MDCCLXXXII.

Sumario de Tercera Clase. *DOS Reales.*

NUESTRO SANTISIMO PADRE PIO VI. POR SU BREVE DE 13. DE NOVIEMBRE PROXIMO PASADO Nos ha cometido la Autoridad Apostolica para que podamos dispensar el Indulto de comer carnes (guardando la forma del ayuno) en los dias Quadragesimales , que expresa , à todos los Fieles de ambos sexos , y de uno , y otro estado, Secular , y Eclesiastico , à excepcion de los Regulares , que por voto estén obligados al uso perpetuo de manjares Quadragesimales. Por tanto , y porque Vos haveis contribuido la Limosna de dos reales , que en virtud de la misma Autoridad Apostolica hemos regulado , y recibis este Sumario , OS DISPENSAMOS , para que podais comer carnes saludables en los dias de Domingo , Lunes , Martes , y Jueves de cada semana de la proxima Quaresma de mil setecientos ochenta y dos , exceptuados los quatro dias de la primera semana, y todos los de la Semana Santa , ò Mayor , con prevencion , de que para usar de este Indulto haveis de tener la Bula de la Santa Cruzada. Dado en Madrid à diez y ocho de Diciembre de mil setecientos ochenta y uno.

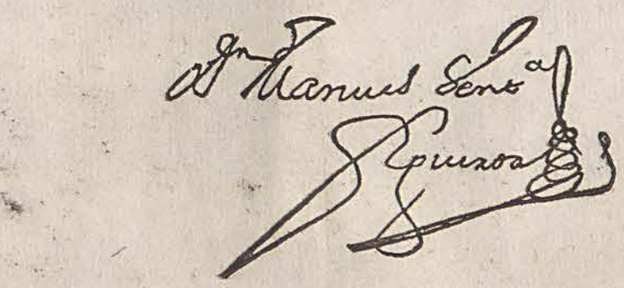

Universidad de Deusto Biblioteca